

ספר חיים שאל שאלות ותשובות סימן א לדרישת חסי"ד של תרומה מן המהדרין עבדי
ה' וצדקתם אהד קדוש מדבר בתפילה תפילין של רבינו תם, והיה בהניח פיצד סדר
הנחתם: שאלת ממני חיבה יתירה עינא ולבא על אודות ירא אלהים צנוע ומעלי ובירפתי
ביתו מתנהג בחסידות וכבר רישומו ניכר בכל באי שער עירו אמנם קפיד אזוגו שלא
ללבוש שתי זוגות תפילין מאחר דמרו ו"ל פסק דלא יעשה כן אלא המוחזק ומפורסם
בחסידות ואם מניחם יאמרו עליו שמחזיק עצמו למפורסם בחסידות ומש"ה מונע עצמו
יוריני המורה ה"ש טעם בדבריו כי כבר הוחזק לקדש וכל העם עונים אחריו מקודש ואף
גם זאת לא אכחד כל קבל דנא אשר תאנה נפשי להניח תפילין של ר"ת עם הייתי פשוט
ואין בי סרף חסידות וכבר נודע מ"ש מרן ותשו' מהר"ש הלוי שהביא בספר יד אהרן
דאיכא משום ינהרא אמנם אחת שאלתי אם עדיין יש לחוש לנהרא מאחר שנתפרסם
חיוב הנחתם.

ועוד שאלת בלשון זה אם אנפה להניחם מוכרחני לכסות תפלה של ראש של ר"ת תחת
הכובע מכמה טעמי ואחד מהם כי מצחי גבוה ואי אפשר לי לשום הכובע על שתי תפלות
דרש"י ור"ת כי יפול הנופל נא יודיעני דעתך ושכ"מה.

תשובה אני בצדק אחזה דיש להפך בזכות גברא צניעא דלא בעי למעבד עובדא בנפשיה
כמעשה בחסיד. ויש להביא ראיה ממאי דאמרינן פ' איזהו נשך דף ס"ז ע"ב רבינא אכיל
בנכייטא וכתבו התוס' תימא דלעיל אמרינן דצורבא מרבנן אפילו בנכייטא לא ניכול
ועוד דלעיל אפליגו בקיצותא רב אחא ורבינא ואפילו מאן דשרי מודה בנכייטא דאסור
לכל הפחות לצורבא מרבנן ואומר ר"ת דרבינא לא היה רוצה ליטול את השם ולעשות
עצמו צורבא מרבנן עכ"ל הא למדת כי במה שלא נכון לעשות לצורבא מרבנן לאכול
בנכייטא רבינא אכיל שלא ליטול השם וכבר הי' מפורסם בעירו ובעולם דגברא רבא
טובא הוא.

וה"ה דמצוי הא גבר' פריש' שלא להניח שתי זוגות תפילין שלא ליטול השם שהוא מוחזק
בחסידות ויש מקום לומר דנ"ד עדיף מההיא דרבינא ואין להאריך עוד יש להביא ראיה
ממ"ש פ"ק דשבת דף י' ר' ירמיה היה יתיב קמיה דרבי זירא ונהו עסקי בשמעתתא נגה
לצלויה ונהו קמסרהב רבי ירמיה קרי עליה רבי זירא מסיר אונזו וכו' וכתבו התוס' בדף
י"א ד"ה כגון אנו מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה והא דא"ל רבי זירא לרבי ירמיה מסיר
וכו' יש לומר תורתו היתה אומנתו ע"ש וכתב מהרא"נח בדרשותיו פ' צו דרבי ירמיה
לא היה רוצה להחזיק גדולה בעצמו שתורתו היתה אומנתו והיה סובר שמוטר לעשות
כן עכ"ד וק"ו לנ"ד שרבי ירמיה שלא להחזיק עצמו שתורתו אומנתו היה רוצה לפסוק
אף כי הדין דאינו פוסק וכ"ש בנ"ד שמונע עצמו מחסידות דבהא גם רבי זירא מודה.

אם נפשך לומר דיש לדחות ראיות אלו. אגא דאמרי דממ"נ הדבר פשוט דאי לדעת מרן
דהנחת תפילין דר"ת משום ספק יכול להניחם בצנעא אחר תפלה ולקרות ק"ש והוא
יוצא לדעת ר"ת.

ואם הוא לדעת האר"י ו"ל אין הדבר תלוי בחסידות: אמנם את זו דר"ש ידידינו השואל
לדעת מה יעשה אם אפתי איכ' למיחש משום ינהרא וכו' ואני אענה הן אמת דלפי פשטן
של דברים דהמניחים תפילין של ר"ת הוא משום ספק על זה כתב מרן דלא יניחם אלא

המנוחזק בחסידות דכיון דרוב העולם נהוג עלמא על פי רש"י וקהמב"ם ופשטה הוראה בישראל ודאי הבא לחוש לדעת ר"ת וסיעתו ומניחם משום ספק לצאת בתפילין שהם כהלכה ואינה פרצועות.

צריה שיהיה מנוחזק בחסידות ואי לאו בר הכי הוא איפא ינהרא. ויש פנים הנראין דהאינדנא בדורנו דהמניחין תפילין דר"ת טעמם דעד"ה שניהם פאחד טובים בכי הא לא אמרה מרו ו"ל לשמעתייה.

ומה גם דעיקר מטרין דין זה שכתב מרו הוא התשובה אשפנזית שהביא מרו בב"י סימן ל"ד והיא תשו' מהרי"ל סימן קל"ז ושם נאמר וז"ל וישני ווגי תפילין לא חזינו רבנו קשישי רבותינו דעבדי הכי וכו' וכמדומה הואיל ולא נהוג מיקווי פנהרא ואין לטול השם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות עכ"ל הבט ימין וראה שכתב לא חזינו רבנו קשישי וכו' ולפ"ז עתה שנתפשטו כתבי האר"י זצ"ל והוא מפורסם בין הלומדים דתרתמי איתגהו וחיוב יש בהנחתם.

וגם שכחי בכל עיר כמה ת"ח דמניחין שתי זוגות. יש לומר דהמניחין לא מיקווי פנהרא וכאשר ניקר משיחתו של ידידנו השואל נר"ו: אמנם תימה על דברי השואל אהובינו נר"ו דמניתי לתשובת מהר"ש הלוי שהביא בספר יד אהרן ולא ראה שערב יד אהרן כתב שם אחר תשובת מהר"ש הלוי ז"ל ואין לומר דבזמנינו זה כבר נתפשטו כתבי האר"י ז"ל והפל יודעים שיש להניח שתי זוגות ויש כמה בני אדם המניחין בבת אחת לא מיקווי פנהרא עיין בספר שבות יעקב ח"ב סימן מ"ד שנהרא משם שאפילו אם מקצת עושין יש בו משום ינהרא ואם מניחין בפני אדם גדול שאינו נוהג להניחם בקרב ביתו ודאי מיקווי פנהרא עכ"ל הרי דקפסיק ותני הרב יד אהרן דגם עתה איכ' משום ינהרא ומאי מספקא לי' להשואל ואם היינו דאסתפק ליה אעיקרא אם דברי הרב יד אהרן מכוונים להלכה הו"ל לפרש ולא לסתום כל כף: ומ"מ נראה בעיני דאם יש בעיר מקצת לומדים שמניחים שתי זוגות האינדנא שרוב היודעים ידעו היטב שעפ"י הקבלה תרנוייהו איתגהו יכול להניחם אף שאינו מנוחזק בחסידות.

נהרי מהרי"ל כתב לא חזינו לרבנו קשישי דנהגו הכי ועל זה כתב שאין להניחם אלא המנוחזק ומפורסם בחסידות הואיל ולא נהוג הא אם הווי נהיגי משמע דהנה מצי מאן דהו לאנחניהו ונהו כתב הרב בזמנו דעדיין לא נודע דעל פי הקבלה צריכי תרנוייהו ונהגם דהרב ז"ל כתב שם גם רבינו תם עשה שאלת חלום על ככה ותו לא ע"ש וכאשר ירדוף הקו"רא י"סבור ולא ידע ויבין כי רבינו תם דפליג על רש"י עשה שאלת חלום והשיבו לו פדעתו וע"ז כתב מהרי"ל דלא ינהוג פן וכו' והוא נגד מה שאמרנו.

אודיע לידידנו השואל דרבינו תם הלז שעשה שאלת חלום איננו רבינו תם נכדו של רש"י בעל הסברא דסדר התפילין הניות באמצע שעליו כותבים הכל ואומרים תפילין של רבינו תם.

רק הוא רבינו יעקב הלוי ממרוי"ש חז מרבנואמא קמאי דהנה שאיל שאלתא בספיקא דהלכתא מן השמים ומשיבים לו ומביאים שו"ת הללו לפעמי' המרדכי ושכלי הלגט

וזולתם. ואנא זעירא בא לידו קונטרס השו"ת הללו ושם ראיתי שאלה זו על סדר התפילין ולא גילו לו בתשובה דתרונייהו איתנהו והדברים סתומים ובכלל אמרו.

אלו נאלו דברי אלהים חיים וקורין לו רבינו תם לפעמים להרב הנז' על שם ויעקב איש תם וכעין שקורין לרבינו נכד רש"י שהיה שמו רבינו יעקב פי' דוע. באופן דמהרי"ל כתב דבריו במונח שהוא מחלוקת.

והתפילין של זה אינם פשרים לזה ועכ"ז פתב דלא הוה נהיגי והמניחם צריך שיהיה מפורסם דמשמע דאי נהיגי שרי. וכ"ש עתה בזמנינו דנודע ונתפרסם ששניהם כפאחד טובים ויש קצת מניחין ודאי דשרי להניחם גם לדעת מהרי"ל.

והביטה וראה דאפילו בזמנו פתב מהרי"ל כמנהגה דמיקוה פניהרא ונקט לשון מסופק אלמא דלא פשיטא ליה: ומאי דסמיה הרב יד אהרן על תשובת הרב שבות יעקב סימן מ"ד הרוואה? ראה דתשובתו היא על חברה אחת שרוצים לקום באשמורת יותר משלשי וללכת לב"ה לקונו על החורבן והרב ז"ל פתב דלאו שפיר עבדי.

והרוואה ראה כי אין דבריו מוכרחים כלל ויש לדחות ראיותיו בנקל. ותו דבכמה עניינות נהגו הפך דבריו כדכתבינו בעניינות בריש ספרי הקטן ברפי יוסף א"ח ועמ"ש על תשובת הרב הגופר בספרי הקטן שער יוסף סימן ח'.

והנה כי כן נראה דאם יש נוהגין להניח ב' זוגי תפילין אין למנוע הרוואה להניחם משום ינהרא ובפרט השתא דנתברר על דרך האמת תרונייהו צריכי אמנם נראה שאם אלו המניחים שתי זוגות הם מפורסמי ומחזקים לקדושים אשר בארץ וזולתם אפילו ת"ח שלמים וכן רבים באחת עלתה להם אז אין להניח מאן דהו אפילו יודע ספר דמיקוה פרמות רוחא וינהרא וכן מוכח ממ"ש הרב מטה יוסף ח"ב י"ד סימן ב' דף כ"ד ע"ג ונ"ל ואם הוא דבר שאינו נראה לכל אף במידי דליכא למיתלי ביה דלא מוכח להדיא שעושה כן בשביל שמחמיר על עצמו פיון שאינו נראה לא חיישינו ואף ל"ד דחיישינו לנהרא וכן משמע מלשון תשובה אשפנזית שהביא בב"י שכתב הואיל ולא נהוג מיקוה פניהרא משמע שאם כבר נהגו יכולים הפל להניחם.

אף מי שאינו מפורסם בחסידות ובגמ' אמרינו להדיא דק"ש פיון דכ"ע קא קרו ואיהו גמי קרי לא מיקוה פניהרא הרי אעפ"י שבקריאתו מראה שיוכל לכונן לבו אפ"ה פיון שאינו נזכר שהרי הפל קורין ליכ' למיחש לנהר' וכו' עכ"ל ומשמע דנקא שאינו נראה לפל.

אמנם אי דנקא החסידים המפורסמים מניחין ודאי נראה שזה מחזיק עצמו לחסיד קדוש ואיכא ינהר' פיון דכל הקהל זולתי החסידים אינם מניחים: וראה אני דממקומו מוכרע מדברי מרן בש"ע סימן ל"ד שכתב ירא שמים יצא ידי שניהם ויעשה שתי זוגות תפילין ויניח שניהם וכו' לא יעשה כן אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות הרי שאחר שכתב דירא שמים יעשה שתי זוגות פתב דלא יעשה כן אלא וכו' משמע דאע"ג דיראי ה' עושים לא יעשה כמעשיהם אלא שמי שמוחזק וכו' דכיון דאינם עושים אלא החסידים לא פל הרוואה להניח מצי להניח שתי זוגות: וחסה הוית בספר מצות שמורים דף נ"ג שכתב ונ"ל עוד נלע"ד על דעת הרב זלה"ה צריך לכל ירא שמים להניח ב' זוגות תפילין דנקא ואין

ראוי לסמוך על מה שמביא הבית יוסף סימן ל"ד שאין ראוי ליטול השם אלא מי שמחזק ומפורסם בחסידות דמחזיקי פניוהרא ואני אומר על פיוצא בזה הזוהר הספא יהודה בן תימא שיהיה עז כנמר ויעזו פניו נגד המלעיגים ואל ימנע מלעשות המצוה עכ"ל ועמו הסליחה דלא ביאר ובירר שיחתו דאנו עסקינו דמשום יוהרא לא יניח אלא המחזק ומפורסם בחסידות והם דברי מהרי"ל ופסקו מרן בש"ע ומה ענין דברי יהודה בן תימא לזה דהקא אין פאן מלעיגים ואלא איירינו במלעיגים רק משום יוהרא הזוהר רבנואמא שלא יניחם אלא המפורסם לחסיד אטו יהודה בן תימא ח"ו אומר הוי עז נגד הפוסקים ואין זה ענין לזה כלל: אמנם נראה דאפשר דכוננתו דמעולם לא כתבו מהרי"ל ומרן אלא בזמנם דלא נתגלה דב' צריכים ולא משום ספק ח"ו דאחד הוא אמת ואידך פרוצות והמניחם הוא משום ספק אז כתבו דלא יניחם אלא המחזק ומפורסם בחסידות אבל השתא דרבינו האר"י זצ"ל לימדנו להועיל דתרנוייהו צריכי מודו הפוסקים דהרוצה להניחם תע"ב וליכא משום יוהרא והינו פדכתבינו בראשית מאמר והינו כמו שצייד דינדנו השואל ודלא פהרב יד אהרן שהבאתי.

זה אפשר לומר שהיה דעת בעל מצת שמורים אף שלא כתב בן אפילו ברמז אלא דאפתי איכא לעג השאננים שיאמרו עליו הראיתם המתחסד הזה וכו' לזה הביא מאמר השלם הוי עז כנמר וזהו שפיים ואל ימנע מלעשות המצוה וכן ראיתי בס' הנז' דף ס"א שכתב דאליב' דהלכת' צריך להניח תרנוייהו ביחד רש"י ור"ת ומי שאינו מניחם יחדיו פאלו לא קיים מצות תפילין כל ימיו שהשני בחינות תפילין הם אמיתיים ושניהם צריכים להניחם עכ"ל בקיצור הרי דמסיק דמי שאינו מניחם לא קיים וכו' ומש"ה פשיטא ליה דלא שייך הקא יוהרא ומה שהביא שם בדרף ס"א דברי הרב ראשית חקמה לישרי' לן מר דהרב ראשית חקמה כתב דהתפילין של זה פסולין לזה וכמו שהעתיק לשונו שם והוא הפך מסקנתו וגם דברי הרב מגדל עז שהביא שם אינם מספיקים לדבריו ומ"ש במג"ע נהביאו שם שקבלנו ביחוד שמן השמים הוכיחו ואמרו כפלוגתא בארעא וכו' רמז לתשובת מהר"ר רבינו יעקב ממרויש הנז"ל כמ"ש בקונטרס התשו' כ"י.

והרב מצת שמורים עירב הדברים: וראיתי להרב מור וקציעה סימן ל"ד שכתב וז"ל ראיתי לא מהקוצרים שכתב שקבלה בידו שמי שאין מניח ב' זוגות תפילין הוי קרקפתא דלא מנח תפילי' ישמעע הדבר ולא יאמר חליקה להוציא לעז על גדולי ישראל הקדמוני' בעלי דעה זו וכו' אלא אלו ואלו דא"ח ומ"מ הלכה נדאי פדברי המרובין אע"פ שירא שמים יצא ידי כלם.

ומצאתי בתקוני זוהר חדש דף י"א ע"ב פלשון הזה ובגין דלא בקיאיין אליו דדרא בתראה שניין תרי זוגי תפילין הרי מבואר שלדעת בעל הזוהר א"צ שתי זוגות ולא נהגו בן דורות הקדמונים והנח להם לישראל כמו שנהגו כי בני גביאים הם עכ"ל.

ותמהני עליו דרב גובריה לחלוק על רבינו האר"י זצ"ל וכל קדושים עמו שכתבו דב' סברות רש"י ור"ת אמיתיות ואין פאן מחלוקת וספק והוא הכריע דא"צ שתי זוגות רק יש להניחם מספק וכן קבע בסידורו דף ל"ט ע"ב דירא שמים יצא ידי כלם דהוא ספק של תורה ע"ש ובא להכריע מתקוני ז"ח נגד האר"י זצ"ל וסיעתו הקדושה אשר כל דברי קדשו של האר"י זצ"ל מיוסדים על אדני הזהר ונגלו אליו האלהים.

והלואי הנה כותב בדרך הערה על דברי האר"י זצ"ל וקושני' אבל הוא מכריע וגזר אומר כי אין צורך לשתי זוגות לדעת הזוהר והנח להם לישראל וכו'. ואם הפוסקים פתבו דיניחם מספק היינו דבזמנא עדיין לא הזריח אור שמשו של האר"י זצ"ל אבל הוא שתדיר בספריו מביא דברי האר"י זצ"ל יש לתמוה עליו איך מלאו לבו להכריע נגד האר"י זצ"ל ונהגם שלא זכר כלל לדברי האר"י זצ"ל פאן אין ספק שקדמה לו ידיעה מדבריו: ולשוא צרף צורף ואין הכרעתו פלום דנסחא מוטעית גזמנה לפניו וכך היא גסחת תקוני ז"ח הנז' האמיתית ובגין דלא בקיאינן אליו דדרא בתרא שניין תרי זוגי תפילין מספיקא דלא ידעין ברזא דא דתרונייהו אצטריכו וכך הביאו הגוססא בפשיטות הרב מצת שמורים דף ס"ח והרב סלת בלילה והרב עטרות זקנים ע"ש וידוע דזהר חדש דפוס וניצאיא הוגה ע"י הרמ"ז ז"ל ובא לידי ז"ח דפוס וניצאיא שהגיהו עוד הרמ"ז אחר שדפוס וכתוב שם בגליון כמה חידושים מכ"י הרמ"ז ממש.

ובלשון הנז' מוגה מכ"י הרמ"ז פנוסח שפתבו הרבנים הנז'. הא למדת דלשון תקוני ז"ח הוא עזר פנגדו וקרי בחיל פדברי האר"י זצ"ל: הדרך למילתן דהשתא דזכיננו לשי"חתו של רבינו האר"י זצ"ל המאזין ומעיד בנו דתרי זוגי תפילין פחדא שריין הבן בחכמה וחקם בבינה דאין קפידא בזוגות להניחם אף שאינו מוחזק ומפורסם בחסידות דגם שאינו חסיד ירא לנפשו שמה יענש על התרשלותו לקיים המצוה פראוי ונפשו אנותה לקיים המצוה פראוי ומעולם לא כתב מרן דלא יניחם אלא המוחזק וכו' אלא לפי מ"ש הפוסקים דאינו אלא ספק וא"כ פבר פשטה הוראה פריש"י והרב"ם והבא לחוש מספק לסברת ר"ת צריף שיהא מפורסם וכו'.

לא כן עתה דב' זוגות צריכי וכמש"ל ונראה להביא ראיה ממ"ש הרב המאירי ז"ל אהיהא דאמרו בקמא דף פ"א על יהודה בן קנוסא דאמר רבי מי הוא שמראה גדולה בפנינו וכו' וכתוב שם בשיטה מקוננת משם הרב המאירי ז"ל וז"ל ושמעינן מהאי עובדא דבר שהיתרו פשוט ורצה אחד להחמיר על עצמו אין ראוי לעשות כן בפני גדול ממנו בחכמה בשעה שזה הגדול נוהג היתר שזה כמראה גדולתו לפניו וכמתחסד ביתר ממה שאין חק עליו (ולע"א) [ולא עוד] שאם עשה כן יש פח ביז אותו גדול לנדותו עכ"ל הרי שכתב הרב דהיינו בדבר שהתרו פשוט ודון מינה אם יש לעושה טעם פעיקר כנ"ד דב' זוגות נצרכים ואמיתיים ואם אינו מניחם לא קיים מצוה פמאמרה דאין בזה יורה ובפרט דכבר החסידים מניחים אותם ואין שום יודע ספר כמעט שלא ראה או שמע דעפ"י הקבלה תרוניהו צריכי ורובם ככלם יודעים היו מפי סופרים או מפי ספרים דשניהם אמיתיים האידנא שנתפשטו טובא כתבי רבינו האר"י זצ"ל: ועוד נראה להביא ראיה ממ"ש מרן בב"י א"ח סי' רל"ה לענין זמן ק"ש בלילה וז"ל ואע"פ שכתב המרדכי בשם ראב"ה נ"ל עיקר דברי ר"ת והמחמיר לקרא ק"ש בלילה מוחזי פיוהרא שכל העושה דבר שאין צריף לעשות נקרא הדיוט אא"כ הורגל בפרישות שאר דברים עד פאן (כצ"ל) נ"ל דאפילו במקום שהצבור נהגו לקרות ק"ש מבע"י יש לכל אדם לעשות בענין שיקרא ק"ש בעונתה דכיון דלדעת כמה גדולים לא יצא י"ח בקריאת בית הפנסת לא מוחזי פיוהרא עכ"ל וה"ה לנ"ד פיון שרבינו האר"י זצ"ל לקדמו דתרי זוגות צריכי לא מוחזי פיוהרא המניחם פי אינו עושה מצד חומרא רק לקיים המצוה.

ואעיקרא הא דיןהר' דאתמר בש"ס לא אתמר אלא בדבר שהעושהו פטור בלי פקפוק
כי ההיא דחתן פטור מק"ש ומלאכה בט"ב כמבואר בש"ס סוף פ' הי' קורא. אבל בדבר
דעושה לצאת ידי חובתו לא שייך ינהרא כמו בנ"ד וככל האמור: ואחרי פותבי האלהים
אנה לידי תשובת הרמ"ע מפאנו זצ"ל וראיתי שם סימן ל"ז שכתב ונ"ל ממקום שפא
מהר"י קארו ו"ל ללמוד וללמד שלא יעשה כן אלא מי שהוא מפורסם ומחזק בתסידות
משם ראיה שקהל עדה וישראל היו נוהגים פה להדיא בזמן אותו חכם אשפנזי בעל
התשובה שהביא בב"י ובנדאי ברוב עם שפאותו זמן היה איזה מהם הדיוט או תלמיד
ולא מיחו בו שאר הגדולים כי מי שלבו נוקפו בספק תפילין שהיא מצנה תדירה ומקודש'
מאד לא יחוש לספק ינהרא שהוא דבר המסור ללבו של אדם עכ"ל וכונתו שמדברי
מהרי"ל בתשובתו משמע להדיא שהיו נוהגים להניח שתי זוגות אף שאינם מוחזקים
ומפורסמים בתסידות ולא יבצר איזה הדיוט או תלמיד מקלם.

ואף שמהרי"ל ערער על זה לא פירש שביטלם. ומ"מ הרי הרמ"ע לא חש לזה אף
שבימיו עדיין לא נתפשטו הרבה כתבי האר"י זצ"ל ומ"ה פתב מי שלבו נוקפו בספ'
תפילין וכו' ולדעת האר"י זצ"ל דשניהם בנעימים וצריך להניחם כי שניהם אמיתיים
מכ"ש דליכא ינהרא.

ובארץ הצבי רוב החכמים והתלמידים מניחין ב' זוגות ולא עוד אלא בעלי בתים בעלי
מקרא ומשנה יש מהן דמניחין ב' זוגות: ואשר שאלת דידנו כי אתה מוכרח שהכובע
כסה תפלה של ר"ת לפי הנראה דאי לא שרי בהכי תמנ"ע היתה מלהניח תפילין דר"ת
מטעמים כמוסים אצלך.

ונהרא דבכי האי גוונא אין לחוש לזה דהרי לשון מרו בשלחן הטאהור סימן ז"ך פה הוא
תפילין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים. הראית לדעת דמהיות טוב נגעו בה.

וכ"ש דיש סברא בפוסקים דגם של ראש צריך לכסות. וגם על דרך האמת תפלה של
ר"ת הלא חכמ"ה תקרא טמיר וגנוז במנפלא ומכוסה וצריך לכסותה ואת צנועי"ם חכמה
ודורשי רשומות אמרו שמור ת"ם וראה י"שר, אלא שהרב ז"ל פתב לכסותה בטלית:
ומ"מ צריך ליזהר שתהא התפלה מונחת בכיון במקומה וסופה תהא דבוקה לתפלה של
רש"י.

ועוד דאף לפי הפשט למ"ד שתהא גלויה ומפורסמת היינו משום וראו כל עמי הארץ כי
שם ה' נקרא עליה. וזה כפר מתקנים בתפלה של רש"י.

וכל זה בא להם לפי שאין מניחים הטלית על הראש במקום מעכ"ת כי אם הנקרא בשם
מורינו כי ידעתי את מכאוביו. ואשר דרש ממני אכתוב לו איזה פרטים בתפילין של ר"ת
כי יש דיעות שונות ורצית לעמוד על דעתי גם לדבר הזה נשאתי פניה ונהלא זה דברי.

(א) ממ"ש לעיל מבואר דאם יש בעיר מניחין תפילין של ר"ת עם של רש"י אף שהם
מוחזקים לתסידות יכול להניחם אשר נגע אלהים בלבו וליכא משום ינהרא. (ב) אם
מוכרח לכסותם בכובע שפיר דמי.

(ג) אם מניח תפילין של רש"י ומתפלל ואח"כ מסלקם ומניח תפילין של ר"ת לא יכרוך
על תפילין של ר"ת ודלא כהרב מצת שמורים. (ד) אם יום א' נתחלף לו והניח תפילין

של ר"ת בחושבו שהם של רש"י וביורה עליהם והתפלל וכשבא לסלקם ראה שהם תפילין של ר"ת אח"כ ניחם תפילין של רש"י ויברך עליהם כמנהגו לברך על של רש"י. סם חיי סימן א'. וראיתי במקתב להרב המנפלא מוהר"ח ב"ד אבולעפאי זלה"ה שהסכים לזה והדבר פשוט.

(ה) על פי רבינו הגדול האר"י זלה"ה צריך להניחם שניהם בבת אחת בתפלת שחרית. (ו) במנחה ניחם תפילין של ר"ת כמו שהיה נוהג רבינו מוהר"ח"ו זלה"ה.

(ז) במנחת ע"ש לא ניחם תפילין כמו שכתב הרב המקובל מהר"ם פאפירש זלה"ה שפך קבל וכ"כ הרב המפורסם עיר וקדיש מהר"י אירגאז ז"ל בס' שומר אמונים ואל תשגיח בקצור' וקונטרסים מלוקטים ותסבור שיש לה פח הבורר או תעמוד למנון דע שצריך אתה לכוף אזניך ולשמנע לקול מורים.

פי מעיקרא צריך מוד"עא רבא באופיין של הספרים ומה טיבן ודי בזה (ח) במנחת ראש חודש ניחם תפילין כדעת הרמ"ע וכן מוכח מדברי האר"י זצ"ל והכי נהיגי רבנו קשישאי בארץ ישראל וקדושי עליוני גדולי המערב.

(ט) בר"ח לא יסיר התפילין עד שגמרו קדיש בחזרת ס"ת בהיכל כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל: (י) אף שאינו מברך על תפילין של ר"ת יזהר שלא יפסיק בין תפלה של יד לתפילה של ראש: הביט ימין וראה ידי יסדה אר"ש ע"ט לעשות רצונה ואני תפלה שעתה תרמינה ויעתר לו ה' כשמעתו ענה והעושר והפבוד סמיכי כדכד ואינה כנפשה שבועה ונפש אדם מוע"ט הצעיר ונעיר חי"דא ס"ט: סימן ב' בדין נטילת צפרנים לאשה.

יושבת תחת תומ"ר צרת אבלה בחדשה: שאלה אשה אבלה תוף שלשים והגיע תור טבילתה ואנינא דעתה אם אחרת תטול צפרניה ולפי טבעה כמו צער בנפשה וקשה לה מאד. יורינו המורה אם יש היתר ליטלם היא בעצמה ויבא שכמ"ה.

תשובה במושפל ראשון נראה דאין למצוא צד היתר לאשה זו כי מרן סוף סימן ש"ז פסק דאם אינע טבילתה תוף שלשים אחר ז' תאמר לנכרית ליטלם לה וכן פסקו מהרי"קש והרב שפתי כהן.

אף מור"ם פסק דהוא הדין ישראלית וכן הכריע הרב מקום שמואל בחידושי דינים. הן אמת דהרב ט"ז התיר אף ע"י עצמה וחלק עליו הש"ף בנקודת הפסוק.

אם פן אפוא הרב ט"ז יחיד באחרונים ומאן ספין ומאן רקיע להקל. וכד מעיינינו שפיר הנה נמצא פתח פתוח להקל בנ"ד אודות האשה הקושי"ת כי זו היא שקשה צע"ר באשה אז אמרתי הנה באתי בעיקרון של דברים בס"ד.

כתב הרי"ף ז"ל פ"ג דמ"ק תניא באבל רבתי כל שלשים יום אסור. בתספורת וכו' והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבועה.

וגרסינו פ' החולץ בענין רבי יוסי אומר כל הנשים יתארוסו חוץ מאלמנה מפני האיבול וכמה אבול שלשים יום. אמר רב הסדא ק"ו ומה במקום שאסרו לספר ולכבס מותר ליארס ל' יום של אבול שמונת לספר ולכבס אינו דין שמונת ליארסן שמעת מינה שהאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבועה כדקתני באבל רבתי עכ"ל, וכתב עליו

הָרָא"שׁ שֶׁם בְּפִסְקוֹ וְקָשָׁה לְדַבְרֵי הָרִי"ף דְּאֵי הָאִשָּׁה מְוַתֵּרַת בְּנִטְיִלַת שְׁעָר לְאַחַר ז' דְּיִלְמָא שְׁרֵי נְמִי בְּשִׁבְתָּ שֶׁל ט"ב.

וְעוֹד דְּנִטְיִלַת שְׁעָר שְׁמַתִּיר בְּאַבְל רַבְתִּי בְּאִשָּׁה הֵינּוּ ע"י טְפוּל סִיד כְּדִי שְׁלֵא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֻלָּה וְתִסְפְּוֹרַת לֹא שְׁיִיךְ בְּאִשָּׁה דְּמַגְדֵּלַת שְׁעָר פְּלִילִית. וְעוֹד הִקְשָׁה הֶרְמֵב"ן דְּהו"ל לְשִׂאסוּרָה לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס וּמְוַתֵּרַת וְכו' וְרִש"י לֹא גָרִיס הֵתֵם לְסַפֵּר אֶלָּא לְכַבֵּס וְכו' וְכֵן עֵינְקָר עַכ"ל: וְאִיפֹא לְמִידָק בְּדַבְרֵי הָרִי"ף דְּמַאֲחַר דְּתַנֵּיָא בְּאַבְל רַבְתִּי דְּאִשָּׁה נוֹטְלַת שְׁעָר אַחַר שְׁבָעָה בְּהִדְיָא לְמָה לִיָּה לְאַהֲדוּרֵי אַהֲהִיא דַּפ' הַחֹלֵץ.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְאַחַר שְׁהִבִיא הֵהִיא דְּהַחֹלֵץ כְּתֵב וְשִׁמְעַת מִינָהּ שְׁהָאִשָּׁה מְוַתֵּרַת וְכו' כְּדִקְתַּנֵּי בְּאַבְל רַבְתִּי. מִשְׁמַע דְּאֵי לֹאוּ הֵהִיא דְּהַחֹלֵץ לֹא סָגִיא בְּרִייתָא דְאַבְל רַבְתִּי.

וְאַמַּאי הָא בְּרִייתָא מְפֻרְשָׁת סְתָמָא הִיא וְהָא בְּרִייתָא לְחוּד תִּיֶסְגִי לְהַתִּיר כָּל דְלִית בָּהּ פְּלוּגְתָא לֹא בְּגִנּוּהָ וְלֹא בְּרִייתָא. וְעוֹד יֵשׁ לְעַמּוּד בְּדַבְרֵי הָרָא"שׁ דְּהִקְא דְּחָה דְּבַרֵי הָרִי"ף וְהִסְפִּים לְדַבְרֵי רִש"י דְלֹא גָרִיס לְסַפֵּר.

וּבְרִישׁ פְּתוּבוֹת כְּתֵב הָרָא"שׁ בְּפִסְקוֹ וְאִין מוֹנְעִין תְּכַשִּׁיטִין מִן הַפְּלָה כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם פִּירִש"י דְּאִין מוֹנְעִין תְּכַשִּׁיטִין מִמֵּנָהּ מִשּׁוּם אֲבָלוֹת בְּתוֹךְ ל' יוֹם וְכו' וְקָשָׁה מְהָא דְּתַנֵּיָא בְּאַבְל רַבְתִּי הָאִשָּׁה מְוַתֵּרַת בְּנִטְיִלַת שְׁעָר וּמוּכַח הֵתֵם דְּכָל דִּין ל' דְּהֵינּוּ תִסְפְּוֹרַת וְגִיְהוּץ אִינוּ נוֹהֵג בְּאִשְׁתַּי אִישׁ שְׁלֵא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֻלָּה א"כ מֵאֵי קַמ"ל גְּבִי כְּלָה וְנִרְאָה דְלֹא קָאֵי אַהֲךְ דְלַעֲיִל וְהִיא מְיֻלְתָּא בְּאַפִּי נְפֻשָׁה וְכו' עַכ"ל וְכַתּוּב בְּקַצּוֹר פְּסָקֵי הָרָא"שׁ ז"ל כָּל אִשְׁתַּי אִישׁ אִין נוֹהֵג בָּהּ דִּין ל' כְּגוֹן תִּסְפְּוֹרַת וְגִיְהוּץ עַכ"ל עֵינן רוֹאָה דְּהָרָא"שׁ קְפָסִיק וְתַנֵּי דְּאִין דִּין שְׁלִשִׁים נוֹהֵג בְּאִשְׁתַּי אִישׁ וּפְלִיג עַל רִש"י וְאִיךְ הִקְא בַּפ"ג דַּמ"ק דְּחָה דְּבַרֵי הָרִי"ף וּמְקַנֵּים דְּבַרֵי רִש"י פ' הַחֹלֵץ דְלֹא גָרִיס לְסַפֵּר.

וְהִלֵּא רִש"י הַשְּׁנָה אֶת מְדוּתֵי בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת וּפ' הַחֹלֵץ דְּסִבֵּר דְלֹא הִקְלוּ בְּאִשְׁתַּי אִישׁ תוֹךְ שְׁלִשִׁים אֶלָּא גְּבִי כְּלָה. וְהָרָא"שׁ בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה נִרְאָה כְּמִזְכֵּי שְׁטָרָא אֲבִי תְרִי: וְכִזְזָת וְכִזְזָת קָשָׁה עַל הַטּוֹר דְּכַתֵּב בִּי"ד סוּף סִימֵן שַׁפ"א וְאִשְׁתַּי אִישׁ אִינָה אִסוּרָה אֶלָּא תוֹךְ שְׁבָעָה אֶבֶל אַחַר ז' מְוַתֵּרַת בְּכָל כְּדִי שְׁלֵא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֻלָּה וְכַתֵּב מֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁם דְּהֵינּוּ מַמ"שׁ הָרָא"שׁ בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת דְּכָל דִּין שְׁלִשִׁים דְּהֵינּוּ גִהוּץ וְתִסְפְּוֹרַת אִינוּ נוֹהֵג בְּאִשְׁתַּי אִישׁ שְׁלֵא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֻלָּה ע"ש.

וְאֵלוּ בְּסִימֵן ש"ץ כְּתֵב הַטּוֹר וְז"ל תַּנֵּיָא בְּאַבְל רַבְתִּי אִשָּׁה מְוַתֵּרַת בְּנִטְיִלַת שְׁעָר אַחַר ז' וְכ"כ רַב אֶלְפֵס שְׁאִשָּׁה מְוַתֵּרַת בְּנִטְיִלַת שְׁעָר וְהִקְשָׁה הֶרְמֵב"ן אִם כֵּן תִּהְיֵא מְוַתֵּרַת בְּגִיְהוּץ וְכֵן כָּל מְצֻנֹת שְׁלִשִׁים לֹא יִהְיֵא נוֹהֵגַת בָּהּ עַל כֵּן נִרְאָה כְּדַבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים דְּנִטְיִלַת שְׁעָר דְּשְׁרֵי בְּאִשָּׁה הֵינּוּ בְּמַעֲבַרְתָּ סָרְק עַל פְּנִיָּה וְטוּפְלָתוֹ בְּסִיד שְׁהוּא מִשּׁוּם תְּכַשִּׁיט שְׁלֵא תִתְגַּנּוּל עַל בְּעֻלָּה אֶבֶל בְּתִסְפְּוֹרַת מִמֵּשׁ אִסוּרָה כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם כְּמוֹ הָאִישׁ וְכֵן כְּתֵב א"א הָרָא"שׁ ז"ל עַכ"ל עֵינן רוֹאָה דְּהִקְא מְסִיק דְּאִשָּׁה אִסוּרָה בְּתִסְפְּוֹרַת וּבְגִיְהוּץ כָּל שְׁלִשִׁים וְהַשְּׁנָה אִשָּׁה לֹאִישׁ רַק הוּא פוֹטֵר אֶת הַטַּפ' לֵה שְׁטוּפְלָת בְּסִיד וְכו' וְהוּא הֶפֶךְ מֵאֵי דְּפָסִיק וְתַנֵּי לַעֲיִל סִימֵן שַׁפ"א דְּאַחַר שְׁבָעָה מְוַתֵּרַת בְּכָל וּמֶרֶן בַּב"י אֶת מְקוּרוֹ הָעֶרְהָ מְדַבְרֵי הָרָא"שׁ רִישׁ פְּתוּבוֹת דְּכָל דִּין שְׁלִשִׁים אִינָה נוֹהֵגַת בְּאִשְׁתַּי אִישׁ דְּהֵינּוּ גִהוּץ וְתִסְפְּוֹרַת: וְאַפְּשָׁר לּוֹמַר דְּדַעַת הָרִי"ף לְהַתִּיר בְּכָל אִשָּׁה נִטְיִלַת שְׁעָר בֵּין פְּנוּיָהּ בֵּין גְּשׁוּאָה וְיֵשׁ פְּנִים

הנראין לפרש דעת הרי"ף כן תדא דסתמא קאמר והאשה מותרת בנטילת שער אחר שבעה ומשמע אף אשה שאינה נשואה.

ועוד יש לדקדק קצת הכי מההיא דהחולץ דמיימי דאמר רב חסדא ק"ו ומה במקום שאסרו לספר ולכבס מותר ליארס ל' יום של אבול שמוותר לספר וכו' ולדעת הרי"ף דקאי לאשה שמוותרת לספר משמע דכל אשה אף דאינה נשואה מותרת לספר ואי אמרת דאלמנה אסורה לספר מאי ק"ו הא האלמנה שרוצה ליארס היא אסורה לספר אלא משמע דאלמנה מותרת לספר ועביד שפיר ק"ו באלמנה שרוצה ליארס מינה ובה.

ותו יש להוכיח דכן הוא דעת הרי"ף שכל אשה אף אלמנה מותרת בנטילת שער מדברי הרמב"ן בתורת האדם שהקשה על דברי הרי"ף ונ"ל ועוד ק"ל לדברי רבינו בעל ההלכות הרי האשה מותרת ללבוש כלים חדשים מגוהצים לאחר ז' ואינה בגזרת ל' של גהויז וברי אנו כל עיקר לא למדנו בגמ' למהויז זה אלא מהאשה התקועית וכו' ע"ש ואי אמרת דדברי הרי"ף אינם אלא באשה נשואה אבל באלמנה מודה הרי"ף דאסורה כאיש מאי מקשה עליו הרמב"ם ממהויז דילפינן מתקועית הרי התקועית היתה באלמנה ובאלמנה מודה הרי"ף ושפיר אנו לומדין גהויז מהאלמנה התקועית דאלמנה אסורה כאיש גם לדעת הרי"ף.

אלא מוכח דהרמב"ן הבין בדעת הרי"ף דדעתו להתיר בכל אשה נאפילו אלמנה ומש"ה מקשה עליה ממהויז דיליף מהתקועית כמבואר והיה בהני"ח הנח"ה סוב"רת דהרי"ף שרי בכל אשה נשואה ופנויה כדאמרן ניחא מאי דדייקינו בעניינותין לעיל על דברי הרי"ף דאיצטריכא ליה לאוכוחי משמעטא דהחולץ משום דאי מהברייתא דאבל רבתי לחוד הנה אמינא דאין היתר אלא לנשואה דאע"ג דהברייתא תני סתמא והאשה מותרת בנטילת שער מ"מ תנאי סתמי למילתייהו ושונים דרוך קצרה וסמכי על המבין ומש"ה מציינן לאוקומה דוקא באשת איש מטעם שלא תתגנה על בעלה.

ועל כן הוצרך להרי"ף לאתויי משמעטא דפ' החולץ ללמדנו דכל אשה נשואה ואלמנה מותרת בנטילת שער וברייתא כפשטה דסתמא והאשה מותרת בנטילת שער כל אשה אף אלמנה דהכי משמע מהאי ק"ו דעביד רב חסדא פ' החולץ דבאלמנה משמע שיתוכל ליארס מק"ו דמותרת לספר וכדאמרן.

וטעמ' דכל אשה בין נשואה בין פנויה התירוה בנטילת שער כדי שלא תתנוול דגם הפנויה מסתמא רוצה להנשא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכדי שלא תתנוול התירה הברייתא פאותה שאמרו בתעניות ריש דף י"ג גבי בוגרת זהו דעת הרי"ף.

ולכהכי הביא שמעט' דהחולץ לגלות פירוש הברייתא והשתא אתי שפיר מאי דהקשה עליו הרמב"ן ממהויז דילפינן מהתקועית: ובהכי מיושבים דברי הרא"ש והטור דלעולם דעתם דאין דין ל' נוהג באשת איש כדי שלא תתגנה על בעלה וכמ"ש הרא"ש בפה מלא בריש כתובות והטור שם ברמזים ובי"ד סימן שע"א.

רק דסוכרים דכינון דלא שרו לה אלא משום שלא תהיה מנוולת בעיני בעלה א"כ אין להתיר לה ליטול שער פינו דתדיר מגדלת שער פלילית ומאחר דאין זרפה בכה למה נתיר לה מה שאינה צריכה ולא הותרה אלא בהעברת שער ע"י טיפול שלא תתגנה.

ומ"מ פליגי על הרי"ף דהרי"ף שרי בנטילת שער לכל אשה אף שאינה נשואה וכל שער שרוצה דהא קאמר שמונתת לספר. ועל זה פליגי דדוקא באשת איש וגם באשת איש לא הותרה אלא בשער שמעברת ע"י טיפול.

אבל אשה פנויה אסורה בכל ובגיהוץ. ולא הוצרכו הרא"ש והטור לפרש בהדיא דבריהם שסמכו על מה שביארו במקום אחר דאין דין ל' באשת איש הרא"ש בריש פתובות והטור סימן שפ"א כמבואר לעיל.

וכל זה שפתבנו הוא במונח דדעת הרי"ף להתיר בכל אשה אפילו פנויה וכמו שביארנו. וכן משמע מסתימת דברי הרמב"ם והסמ"ג דשרו בכל אשה ליטול שער אחר ז': אמנם ראיתי לרבינו ירוחם נתיב כ"ח חלק ב' שכתב וז"ל אשה מותרת בנטילת שער כל ל' יום פשוט באבל רבתי ומיירי באשת איש וה"ל לשאר תכשיטין האסורים תוך ל' יום שמונתת כל ל' יום שלא תתגנה על בעלה וכן הסמימו המפרשים וכו'.

ועוד כתב לקמן וז"ל ובאבל רבתי תנא וכל ל' יום אסור לספר וכו' ואשה מותרת בנטילת שער אחר ז' וכ"כ רי"ף ובה"ג וכן מוכח פ' החולץ והרמב"ן כתב דאשה אסורה בנטילת שער כל ל' יום דלא התירו באשה באבל רבתי אלא על ידי טפול סיד כדי שלא תתגנה על בעלה אבל לא במספונת וכ"כ הרא"ש עכ"ל ומשמע מדבריו לכל הישר הולך דהוא סובר דגם הרי"ף ובה"ג לא מיירי אלא באשת איש וכמו שכתב הוא ז"ל בפשיטות ברישא על דבריהברייתא'.

ולפי זה יש לפרש דברי הרי"ף והרא"ש בדרף זה. ונאמר דגם הרי"ף לא התיר אלא באשת איש ונהו פשיט' ליה דברייתא דאבל רבתי באשת איש איירי וכמ"ש רבינו ירוחם. אמנם אי מהברית לחוד מציינו לאוקומה בנטילת שער על ידי טיפול סיד. ומשו"ה מייתי הרי"ף והיא דהחולץ דאמר רב חסדא ל' של אבול שמונתת לספר ולכבס והיינו לאשת איש שמונתת לספר ולכבס אחר ז' ומהכ' משמע דמונתת לספר בכל אופן.

ולא תיקשי פקושינו דלעיל דהתם באלמנה איירי די"ל דכונת הש"ס לומר דהא מיהא אשכחן קולא בל' יום שאשת איש מותרת לספר משא"כ בט"ב וא"כ ק"ו שמונתת ליארס. ובהא אשכחנ' פתרי למאי דדייק הרמב"ן על הרי"ף דהו"ל למימר שמונתת לספר ולכבס לשון נקבה די"ל דמשום דהש"ס קאי באלמנה לא רצה למנקט אסורה ומותרת דהוה משמע דאלמנה דמשתעי בגוה מותרת לספר בל' אחר ז' ואין הדין כן אלא באשת איש ולכן נקט רב חסדא שמונתת לספר למי שהתירו לספר שהיא אשת איש וכונתו דאשכחן קולא מיהא באבל ל' משא"כ בט"ב ומוכח דאשת איש מותרת לספר כל שער דאי אמרת דאינו אלא ע"י סיד כדי שלא תתגנה ושאר שער אסורה גם אשת איש מאי ק"ו עביד רב חסדא ומה הלשון אומרת שמונתת לספר הא אסורה בתספונת אלא מוכח דמונתת לספר כל שער ולזה מייתי הרי"ף שמונתת דהחולץ דבלעדה לא שמענו פירושה דברית'.

אף הָרָא"ש חולק עליו דגם אַשְׁת איש לא שָׂרְיָא אֱלָא בְּטִיפּוּל כְּדִי שְׁלֵא תַתְּגַנְּהּ וְה"ה גִּיְהוּץ סָבַר הָרָא"ש דְּשָׂרִינֵן לְאַשְׁת איש וכמ"ש הָרָא"ש בְּהִדְיָא בְּרִיש פְּתוּבוֹת דְּכָל דִּין ל' תְּסַפְּרֵת וְגִיְהוּץ אֵינָה נוֹהֶגֶת בְּאַשְׁת איש רק דְּגִלוּת לא שְׂיִיף בְּאַשְׁת דֵּהִיא מְגַדֶּלֶת שְׁעַר וּמְאִי דְּשִׂיכָ' בַּהּ לְהַשִּׁיר הַשְּׁעַר ע"י סִיד שָׂרִי אֵף אֵין סָבְרָא שְׂיִהֵא מוֹתֵר לָהּ לַעֲשׂוֹת מַה שְּׂאִין דְּרַכָּה שֶׁל אִשָּׁה לְהַסְתַּפֵּר וּבָהּ הוּא דְּפָלִיג עַל הָרִי"ף אֲבָל בְּגִיְהוּץ סָבַר כְּדַעַת הָרִי"ף כְּמוֹ שֶׁהִתְחַלִּיט בְּרִיש פְּתוּבוֹת וּמְאִי דְּנִקֵּט תְּסַפְּרֵת הָרָא"ש שֶׁם בְּרִיש פְּתוּבוֹת לֹא יִקְשָׁה עֲלֵינוּ דָּאָם הִיָּה דְּרַכָּה לְהַסְתַּפֵּר לֹא הִיָּה נוֹהֵג בַּהּ רַק דֵּהֲשַׁת' דָּאִין מְנַהֵגוּ שֶׁל נָשִׁים בְּכַף לֹא שָׂרְיָא וּכְמ"ש פ' אלו מגלחין.

ומשו"ה הָרָא"ש שֶׁם לֹא הִבִּיא מְאִי דְּמִקְשָׁה עֲלֵיהּ הֶרְמֵב"ן מְגִיְהוּץ. מְשׁוּם דְּבְּגִיְהוּץ גַּם הוּא יו"רה פְּהָרִי"ף דָּאָף דְּאֶפְשָׁר לָהּ לְלַבּוֹשׁ בְּגָדֵי צְבָעוֹנִים חֲדָשִׁים מִי יוֹדֵעַ אֵינָה רוּחַ עֶבֶר עַל בְּעֵלָה אֲשֶׁר זָמַן לְבָנִים וּמְצָא שְׁחוּרֵי' וְזָמַנִּין דְּמִשְׁפַּחַת איש בְּאַנְשֵׁי דְּקַפִּיד וְאֵינֵן חֲפִץ בְּצְבָעוֹנִים וְלֹא תִמְצָא אֲשֶׁתוֹ חַן בְּעֵינָיו עַד שֶׁתִּלְבִּין בְּבָגְדֵי לְבָן חֲדָשִׁים וּמְשׁו"ה כָּל דְּאֶפְשָׁר לָהּ לְהַתְּגַנּוֹת עַל בְּעֵלָה אֵף בְּדָרְךָ רַחוּקָה שֶׁר"ו חֲפִימֵיָא.

זֶה אֶפְשָׁר לִישֵׁב דַּעַת הָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּמִנְחָה דְּהָרִי"ף לֹא שָׂרִי אֱלָא בְּאַשְׁת איש כְּאֲשֶׁר מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ יְרוּחָם דְּלִיסוּד מוֹסַד פִּירֵשׁ בְּפִשְׁטוּת בְּתַחֲזִילַת דְּבָרָיו דְּמִיָּרִי בְּאַשְׁת איש: אָמַם הַטּוֹר יִמָּאן בְּזֵה שְׁהָרִי בְּסִימָן ש"ץ הִבִּיא קוֹשְׁיַת הֶרְמֵב"ם מְגִיְהוּץ וְכָתַב בְּסוּף דֵּהוּא דַּעַת הָרָא"ש.

אֲבָל לְדַרְכּוֹ הָרָאשׁוֹן גִּיְחָא. שׁוּב רְאִיתִי בְּסִפְרָא קָרַבֵן נְתוּאֵל פ' אלו מגלחין שֶׁכָּתַב עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש שֶׁם וְז"ל וְתְּסַפְּרֵת לֹא שְׂיִיף בְּאַשְׁת דְּמְגַדֶּלֶת שְׁעַר וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק מְזָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ פ"ק דְּכְתוּבוֹת דְּתְּסַפְּרֵת וְגִיְהוּץ אֵינֵן נוֹהֵג בֵּא"א וְצ"ל דְּתְּסַפְּרֵת דֵּהֵתָם לֹא וְדוּקָא אֱלָא קַפּוּל הַתִּירוּ לֹאש' עכ"ל וּבְכָלֵל דְּבָרֵינוּ דְּבָרָיו.

אֵף לֹא הִעִיר בְּכָל דְּבָרֵי הָרָא"ש דֵּהֲכָא וְהֵתָם וּבְדַבְּרֵי הֶרְמֵזִים וְהַטּוֹר. וּמ"ש הֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ בְּסִי' ש"ץ דְּהָרִי"ף לֹא הִתִּיר אֱלָא בְּצַדְעָה וּבֵת צַדְעָה דִּישׁ נָשִׁים שְׁנוֹהֶגוֹת לְגַלְחָה וּבְהִכֵּי מִיָּרִי הָרִי"ף שְׁלֵא תַתְּגַנְּהּ עַל בְּעֵלָה מְשׁוּם רַבּוּי שְׁעָרוֹת בְּמָקוֹם דְּלֹא שְׂכִיחֵי שְׁעָרוֹת לְשָׂאָר נָשִׁי' ע"ש אֵינֵן נִרְאָה דְּסִתְּמוֹת דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם וְהַסְמ"ג לֹא מוֹכַחֵי הִכֵּי אֱלָא כְּמוֹ שֶׁהִבִּינוּ הֶרְמֵב"ם וְהָרָא"ש בְּדַעַת הָרִי"ף: וְאַחַר זָמַן רַב הִגִּיעַ לִידֵי ס' עֲטָרַת פְּזוֹ עַל הָרָא"ש מְסַדֵּר נָשִׁים לְאַחַד מִרַבְּנֵי הַזָּמַן הַנִּדְפָּס מְקָרוֹב וְרִאִיתִי לוֹ בִּפ"ק דְּכְתוּבוֹת שְׁעָמַד בְּכָל דְּבָרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר וְקָצוּר פִּסְקֵי הָרָא"ש בְּאִנְרָךְ וּמְסִיק דַּעַת הָרָא"ש לְאַסוּר גִּיְהוּץ וְתְּסַפְּרֵת בְּאַשְׁת איש וּמ"ש פ"ק דְּכְתוּבוֹת דָּאִין דִּין ל' נוֹהֵג בְּאַשְׁת איש בְּגִיְהוּץ וְתְּסַפְּרֵת לְהַגְדִּיל הַקּוֹשְׁי' כְּתַב כֶּף וְהִיָּנוּ לְדַעַת בַּה"ג וְהָרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם וְקוֹשְׁיָא עַל רִש"י וְגַם לְפִי דַּעַתוֹ דְּלֹא שָׂרִי אֱלָא ע"י קִיפּוּל וְתוֹ לֹא קָשָׁה עַל רִש"י דְּמְשׁוּם שֶׁהוּא תְּכַשִּׁיט הַתִּירוּ וְה"ה לְכָל תְּכַשִּׁיטִין וּפ' אלו מגלחין שֶׁשֶׁם הֵם דִּינֵי אֲבָלוֹת בִּיאָר דַּעַתוֹ.

וּמ"ש הַטּוֹר סִימָן שֶׁפ"א אֵינֵן אֱלָא לְהַתִּיר בְּכִיחּוּל וּפְיָרְפוּס וְנִפְיָק מְדַבְּרֵי הָרָא"ש פ"ק דְּכְתוּבוֹת אֲבָל גִּיְהוּץ וְתְּסַפְּרֵת אֲסוּר כְּדַעַת הֶרְמֵב"ן וּכְמ"ש סִימָן ש"ץ אֱלָא דְּדַבְּרֵי הֶרְמֵזִים קָשִׁים וְצ"ע. זֶהוּ תוֹרָךְ דְּבָרָיו.

ואין זה מן הי"שוב לומר דהרא"ש פ"ק דכתובות דקאמר בפשיטות דמוכח דכל דין ל' אינו נוהג באשת איש דהיינו תספורת וגיהוץ. וכן כתב גם כן בתוספותיו לכתובות הנדפסים מקדש.

אין הדבר פן לדעתו והוא סובר להפך ולהגדיל הקושני על רש"י קאמר זה אין לו שחר: ועוד יש לעמוד במ"ש הרב הנז' בתוך דבריו שהזכרתי ועתה אעתיקם כצורתן וז"ל והא דכתב רבינו דמוכח מהתם דכל דין ל' דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג בא"א משום דפשוט סתמא דאבל רבתי משמע הכי מותרת בנטילת שער ע"י תספורת ותספורת וגיהוץ פי הדדי ניהו באבל להגדיל הקושני כתב פה דבאמת לפי דעת רב אלפס ובה"ג וכן הוא דעת הרמב"ם דא"א מותרת בתספורת ממש וז"ש באבל רבתי דאשה מותרת בנטילת שער ע"י תספורת קאמר ודעת רבינו דממיל' גם בגיהוץ סברי הכי וכו' עכ"ל הראת לדעת שכתב דדעת הרמב"ם דאשת איש מותרת בתספורת וגם בגיהוץ סבר הכי וכתב שהרא"ש סבר הכי דדעת הרי"ף ובה"ג והרמב"ם.

ולפ"ז נמצ' דהברית' והרי"ף ובה"ג והרמב"ם שכתבו דאשה מותרת בנטילת שער אחר מייירי באשת איש. וקשה דנעלם ממנו מ"ש הרמב"ם בדין הסמוך שהרי פ"ו דין ג' כתב הרמב"ם בתספורת פיצד וכו' בד"א באיש אבל באשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' והאיש עד ל' יום וכו' ובדין ד' כתב וכן אסור ללבן פלים לבנים חדשים ומגוהצים פל ל' יום אחד האיש ואחד האשה עכ"ל וכו' מרן בכסף משנה וז"ל ומ"ש א' האיש וא' האשה נראה שכ' פן לאפוקי מבעל הלכות שכ' שהאשה מותר' ללבן פלים חדשים מגוהצים לאחר ז' ואינה בגזרת ל' של גיהוץ והרמב"ן בתורת האדם הקשה עליו לשהרי כל עיקר לא למדנו בגמ' לגיהוץ אלא מן האשה התקועית וכו' עכ"ל ויען שמרן בספריו הקדושים תדיר הוא מזכיר לרב אלפס בשם הרי"ף וזולת כשמעתיק דברי הרב המגיד שמ' חיבור הרי"ף הלכות וכיוצ' משאר רבנאות'.

לכן נראה מדבריו פאן שכוננתו על בעל הלכות גדולות. ויש להעיר על דבריו הללו בספר תורת האדם לא זכר בענין זה בעל הלכות גדולות כי אם מביא דברי הרי"ף ז"ל ובתחילת הענין כתב זה כתב רבינו ז"ל בהלכות אבל רש"י ז"ל וכו' ואח"ך כתב ועוד קשה לי לדברי רבינו בעל הלכות ז"ל הרי האשה מותרת ללבן פלים חדשים מגוהצים לאחר ז' ואינה בגזרת ל' של גיהוץ והרי אנו כל עיקר לא למדנו בגמ' לגיהוץ וכו' ע"ש והפל סובב על דברי הרי"ף שהוא הביא פירק ג' דמ"ק שהיא דהחולץ וכמו שהביא בשמו הרמב"ן שם.

ועוד שבין הרי"ף בין בה"ג לא כתבו שהאשה אינה בגזרת ל' של גיהוץ כמ"ש מרן לאפוקי מבעל הלכות שכ' שהאשה מותרת וכו'. אלא שהרמב"ן כתב של דברי הרי"ף דס"ל דמותרת לספר וז"ש פירק החולץ ל' יום של אבול שמותר לספר ולכבס מוכח דאינה בגזרת ל' של גיהוץ נמי דתספורת וגיהוץ כי הדדי ניהו ועל זה הקשה דלמדנו גיהוץ מהתקועית וכו' והוא מבואר בדברי הרמב"ם.

וכן כתב הטור סי' ש"ץ והקשה הרמב"ן דא"כ תהא מותרת בגיהוץ וכו'. והשת' הרמב"ם לא אתא לאפוקי מי שכ' איפכ' אלא חש שלא נאמר שהאשה אינה בגזרת ל' פלל וכמ"ש שהאשה מותרת בנטילת שער ונא' דה"ה דלית' בגיהוץ וכמו שפשוט הרמב"ן בדעת

הרי"ף לזה ביאר דבגיהויז אַחד האיש ואַחד האשה שוים וכדמוכח מההיא בריית' דמייתי הרמב"ן דקתני כל מה שיש באיש יש באשה חוץ מתספורת דאלמא בגיהויז שוה בשעוריהן איש ואשה ומתוך הדברים נתברר דמ"ש הרבצטרת פ"ז דלדעת הרמב"ם האשה מותרת בגיהויז פתספור' ליתא דהרמב"ם אסר בגיהויז במה שהתיר בנטיל' שער ובין אם נאמר דמה שהתיר בנטיל' שער אחר ז' הרמב"ם הוא לאשת איש כמ"ש הרב הנזכר בין אם נאמר דמתיר בכל אשה פדמשמע מסתמות לשונו וכמ"ל לא התיר אלא בנטילת שער אבל לא בגיהויז דכלפי שכ' בענין תספורת דאשה מותרת בנטילת שער.

על פן בא דברו בגיהויז דשני' אַחד האיש ואַחד האשה ונמצא דמה שהתיר בתספורת לאשה אסרה בגיהויז הך מ"ש הרב צטרת פז נר"ו לדעתו וככל אשר דברנו: ומתוך הדברים אמרנו נבא העי"ר על הרמב"ן ז"ל לשהבין מדברי הרי"ף דמותר' בגיהויז ועל פן הקשה לו דאנו ילפינו מהתקועית וכו' דמה הוכחה מצא בדברי הרי"ף לזה נהרי הרמב"ם תלמיד תלמידו ההולך בעקבותיו פתב דאשה מותרת בנטילת שער אחר ז' וסמוך פתב דבגיהויז א' האיש וא' האשה שוים וכיון שפן נימא דגם דעת הרי"ף הדי הוי דבגיהויז אשה אסור' לה לנו ודוק' בנטיל' שער הוא דשרי' וכמ"ש הרמב"ם.

ונראה דטעם הרמב"ן ז"ל לו' פן בדעת הרי"ף היינו משום דכיון דהרי"ף גריס פ' החולץ מקום שמוותר לספר ולכבס ומפרשה דקאי לאשה שמוותרת לספר אחר ז' א"כ ממיל' האי דקאמר ולכבס היינו גיהויז מדנקט ליה בהדי לספר דקאי לאשה דוקא והכי קאמר לספר ולגהץ שהאשה מותרת אחר ז' והגם דקאמר לכבס פירושו לגהץ על דרך שפתבו התוספות פ' נאלו מגלחין דף כ"ג ע"א ד"ה כל שלשי בלשון לספר ולכבס דמסקת שמוחת דפירושו גיהויז.

והכי נמי לדעת הרי"ף דעביד ק"ו מאשה שמוותרת לספר א"כ גם לכבס הוי מידי דשרי באשה ולא באיש והיינו גיהויז. ומשום הדי הוא דפשיט' ליה להרמב"ן הדי בדעת הרי"ף דמותרת בגיהויז.

אבל הרמב"ם אפשר דבחר בגירס' האחרת פ' החולץ דגרסי ומה במקום שאסרו לכבס מותר לארס שלשים יום של אבול שמוותר לכבס וכו' וכדגרסי רש"י ודעמיה ולכן התיר בנטילת שער לאשה אבל לא לגהץ: אמנם אפשר לומר דגם דעת הרי"ף דאסורה בגיהויז וגם הרמב"ם הבין פן בדע' הרי"ף והכי משמע קצת מדחזינו דהרי"ף פתב עלה דההי' דהחולץ ושמעת מינה שהאשה מותרת בנטילת שער אחר ז' והו"ל לומר נמי דמותר' בגיהויז ונהוה אשמועינו רבותא טפי פינו דהוא ז"ל מפרש מ"ש שמוותר לספר ולכבס דהיינו שהאשה מותרת בתספורת ובגיהויז.

אלא משמע דלא התירו לאשה אלא לספר. ומאי דנקט לכבס לאו היינו גיהויז אלא פניבוס לבד והיינו לכ"ע א' האיש ואַחד האשה.

ובהכי תנוח דעתנו במאי דדאיק עליה הרמב"ן דהו"ל לרב חסד' לומר שמוותרת לספר ולכבס לשון נקבה דכיון דחלוק' פניבוס הוי בין לאשה בין לאיש משו"ה נקט לספר ולכבס משום דלכס קאי אכלהו.

איברא דהרא"ש בריש פתובות פתב דתנני' באבל רבתי שהאשה מותרת בנטיל' שער ומוכח
התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהויז אינו נוהג באשת איש וכו' ע"ש הרי
דהרא"ש פתב דמוכח במסכת שמחות דגם בגיהויז מותרת.

אף בנסתנו במסכת שמחות אסר אף חלוקה זו דנוטלת שער אחר ז' וכמ"ש הרב קרבן
נתנאל. ואנחנו לא נדע היכי מוכח לה הרא"ש מהתם.

ומ"ש בספר עטרת פז דהוכיח פן מהא דנוטל' שער דהיינו תספורת וגיהויז פתספורת.
לא נהירא ולא מוכח הכי לשון הרא"ש.

וגם בס' קרבן נתנאל פתב דלא מצא שם הוכחה אף מן השכל הוא וכו' היכי דשרינו
תספורת שלא מתגנה על בעלה ה"ה גיהויז דמאי שנא עכ"ל וגם מצד השכל יש לדון
דאינה מתגנה על בעלה בבגדי צבעונים חדשים כמ"ש הרמב"ן ונהגם דיש לצדד וכמ"ל
מ"מ אינה הוכחה.

אלא דכיון דחסורי מחסר' מס' שמחות דקמן אין הפה יכולה לדבר. ועין רואה דהרמב"ן
פשיט' ליה איפכ' והוכיח מן ברייתא אחרת דאסור' בגיהויז כמ"ל.

והרא"ש פתב שיש להוכיח מהתם איפכ'. ואנן מה נענה.

וראיתי להר"ן בריש פתובות שפתב דאמרין באבל רבתי שהאשה מותרת לספר ולכבס
לאחר ז' מיד ואפי' על אבל אביה וכו' ע"ש. ועיינינו הרואות דכל הראשונים מייתו לי שנא
דאבל רבתי שהאשה מותרת בנטילת שער אחר ז'.

ולא אשתמיט שום חד מרבנוא' להביא הך לי שנ' דמייתי הר"ן. ואפשר דכוננת הר"ן
אינו דלשון זה תנא התם אלא דמוכח מהתם הכי וכמ"ש הרא"ש.

שוב ראיתי דלשון זה פתב הרמב"ן בחידושיו ונהביאו בשיטה מקובצת שם בריש
פתובות. ולפי מ"ש בתורת האדם צ"ל דלספר היינו ע"י טיפול ולכבס אינו גיהויז והוא
אשגרת לישן.

ושם בשיטה מקובצת פתב נמי משם הרא"ה אף שאר נשים קי"ל דאחר ז' לא לתר הן
מותרו' לספר ולכבס וכו' ע"ש ולפי האמור נתפקפק מש"ל לי שב מהיכ' נפק' ליה
להרמב"ן דלדברי הר"ף מותרת בגהויז דדייק מ"ש לפי גירסתו לספר ולכבס דהא איהו
גופיה לא דייק בהכי בלישניה ויש לחלק קצת.

ועלה מן האר"ש דבעל הלכות גדולות והרי"ף ורבינו חננאל הביאו הרשב"א בחידושיו
פרק החולץ והרמב"ם ונתסמ"ג והר"י מאורליניש הביאו התוספות פ' החולץ וסמ"ק סי'
צ"ו וראב"ן הביאו בהגהות מיימוניות והפלבו פלם סתמו דהאשה מותרת בנטילת שער
אחר ז'.

והרשב"א שם פ' החולץ פתב דגירסת הגאונים בגירסת הר"ף מקום שמוטר לספר
ולכבס אינו דין שמוטר ליארס ופירושה ל' של אבל שמוט' לאשה לספר ולכבס וכו'
ומשמע דסבר הרשב"א שדעת הגאונים כדעת הר"ף.

ומָרַן בביי סימן ש"ץ הביא דברי הרי"ף ודברי הרמב"ן בתורת האדם וכתב וגם התוספות כתבו פ' החולץ פ'רש"י וכו' ה"א ש פא"מ שכן עיקר והרמב"ם פ"ו פסק בדברי הרי"ף ולענן הלכה פיון שרי"ף והרמב"ם מספיקים לדעת אחד הכי נקיטין עכ"ל ומור"ם בדרכי משה שם הביא דברי מרן הגנזר וכו' עליו ונראה דאע"ג דהלכה בדברי המיקל באבל מ"מ פיון דברים חולקים דהיינו רש"י והתוספות והרא"ש והרמב"ן הלכת' פ'רבים כ"ש שקהרמב"ן והרא"ש ששהם בתראי הקשו על דברי הרי"ף וכתבו על דברי רש"י ששהם עיקר דהכי נקיטין עכ"ל וק"ל דכיון שהוא מספיק לדברי מרן שדעת הרמב"ם פ' הרי"ף א"כ הרי בה"ג וסמ"ג וסמ"ק והר"י מאורליגוש וראב"ן והר"ן סברי ה"כ ואיך כתב דרש"י ותוספות והרמב"ן והרא"ש הם רבים.

ומה גם דהרשב"א השמיענו דרבינו חננאל סובר פן ומשמע דגם הגאונים ה"כ סברי כמש"ל אלא דמהרשב"א אין לדקדק עליו דחידושי הרשב"א הללו לא היו בדפוס בזמנו אף משאר גדולי יש מקום לדקדק על מור"ם ז"ל.

ברם פד דייקנו שפיר אין ראיה מהרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק ודכותיהו דשרינו לאשה בתספורת ואי משום דפסקו דמותרת ליטול שער אחר ז' ה"כ תניא במסכת שמחות ופסקוה פצורתה ומאי דנפר' בבריית' נפר' בדבריהם והרי הרמב"ן והרא"ש פרק ואלו מגלחין והתוספות מפרשי לה בעושה ע"י טיפול בסיד ואימ' דכן דעת הפוסקים הנ"ל.

וכן ראיתי להתוספות במ"ק דף י"ח שכתבו ד"ה ובגנוסתרי וז"ל בהלכות גדולות נמי אמרינו והאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ונראה דבאשה נשואה דוקא קאמר ומיירי במעברת סרק על פניה וטופלה בסיד שהוא משום תכשיט שלא תנוול על בעלה אבל בתספורת ממש אסורה עכ"ל הרי דהתוספות תרגמה לה דבה"ג בנשואה ובטיפול וה"נ אפשר לפרש בדברי הרמב"ם וסמ"ג ושאר מחברים שכתבו דאשה מותרת ליטול שער אחר ז' דלא שרו לאשה בתספורת.

ומיהו יש לצדד דאם התוספות כתבו פן היינו בדעת בה"ג דקדים טובא אבל הרמב"ם שראה להרי"ף דסבר דאשה מותרת בתספור' כדמוכח לה מפ' החולץ אם איתא דפליג עליה הו"ל לפרש בהדיא ולו' דה"ד בנשואה ועל ידי טיפול ומדסתם שמעינו דשרי לאשה בתספורת.

ואפתי יש לדון דהרמב"ם פליג על הרי"ף ותחת שלש לא חש לפרש חדא דמדנקט לשון הבריית' סתם אדרב' בזה גילה דלא סבר פהרי"ף דאם איתא דסבר פהרי"ף הו"ל לומר בהדי' דאשה אינה בתספורת וכמו שראינו דהרי"ף לא הספיק לו בבריית' ומייתי לשמעתי' דהחולץ ואם הרמב"ם סבר ה"כ הו"ל לומר בקצרה ואשה מותרת בתספורת אחר ז'.

ותודכיון דכלהו נשי אין ארסייהו בתספורת כלל רק בטיפול לא והוצרך הרמב"ם לפרש. ותו דאימור דהרמב"ם סבר דדעת הרי"ף דאשה אינה בגזרת ל' דהיינו גיהוץ ותספורת כדנקטי בדעתיה הרמב"ן והרא"ש.

והוא גילה דעתו בהדי' דאשה אסורה בגיהוץ. ולפ"ז גם נטילת שער נדאי שהוא על ידי שיטל דוקא.

אתה הראת לדעת דבדברי הרמב"ם ושאר גדולים כתבו דאשה מותרת בנטילת שער אחר זו לא ברירא לן אי דעתם פהרי"ף או פהרמב"ן וקרא"ש ויש פנים לכאן ולכאן. אמנם לענין הלכה נראה דמאחר דדעת הרי"ף ורבינו חננאל והר"י מאורלינגש מבואר דאשה שרירא לספר נקיטינו פותיהו דהלכה פדברי המקל פאבל.

ומ"ש מור"ם בדרכי משה פיון דרבים חולקים נקיטינו פותיהו. לשרי לן מר דהלכה פדברי המקל פאבל ודאי אף אי נפיש טפי המחמירים דאי לא מאי אהני פללא הרי בלא"ה אי נמי הוי פלגא ופלג' ספיק' דרבנו לקולא ובשל סופרים הלך אחר המקל וכ"כ הר' גנת ורדים י"ד פלל ה' סימן יו"ד ושם מטעם זה כתב דקי"ל אפי' ביחיד המקל עש"ב.

ומה גם הכא דדברי שאר גדולים פהרמב"ם וסמ"ג ודכנותיהו פשטן מורים פדעת הרי"ף. וכו פסק מרן בש"ע סימן ש"ץ דין ה' אשה מותרת בנטילת שער אחר זו.

ומור"ם בהגה כתב ויש אוסרים אף לאשה וכו עיקר. ולכאורה ק"ק דאמאי סתם לאסן' והו"ל לפרש דמותרת ליטול שער ע"י טיפול דאפי' התוספות וקרא"ש וקרא"ש שרו בהכי ותרגמיה לבריית' בהכי וכמש"ל והוא ז"ל בדרכי משה פסק פותיהו ואמאי החליט דאיסור בהגה.

ואפשר שסמך על מה שנתבאר סי' שפ"א דאשה מותרת בכל פיהול ופרפוס אחר זו ומשו"ה לא הוצרך לפרש דע"י טיפול שרי שלא תתגנה על בעלה דהרי הוא פמבואר לעיל. ואחר עמדנו בשרש דין נטילת שער לאשה אחר זו ניהוי אנו בדין נטילת צפרנים דאתאן עליה בס"ד.

והנה מרן בש"ע סוף סימן ש"ץ כתב ואשה שאירע טבילתה אחר זו תוף ל' אם תטול צפרניה בידיה או בשנייה אינה נוטלת יפה אלא תאמר לגויה ליטלם לה בתער או במספרי' וכתב מור"ם בהגה ולאו דוקא גויה אלא ה"ה ישראלית וסרכ' דלישנ' דחה"מ נקט עכ"ל.

ובאמת הדבר קשה על מרן ז"ל דמאחר שהוא ז"ל פסק פהרי"ף דאשה מותרת בתספורת איה אסר לאשה ליטול צפרניה בכלי על ידי עצמה ואפי' בטבילת מצוה לה התיר אלא על ידי גויה ונהרי מאן דאסר אחר זו בצפרנים מדין תספורת הוא.

והגהמי"י בשם הר"ם מאינגליטירה דכתבו פן היינו משום דסבר פהתו' דאשה אסורה לספר. וגם אפשר דסבר פרש"י דאשה אסורה בתכשיטין בל' ודוק' לכלה שרו.

אבל לדעת הרי"ף וסיעתו דאשה לא אסיר' בתספורת ה"ה דאף שלא במקום מצוה יכולה ליטול צפרניה בכלי והוא פסק פדעת הרי"ף. ואף לדעת הרמב"ן וקרא"ש לא אסרו אלא בתספורת אבל בכיהול ופירפוס וכל תכשיטיה ועל ידי טיפול שרו פמבואר מתוף מש"ל וכו הרמב"ן בחידושי פתובות תמה על רש"י במה שפירש בההיא דאין מונעין תכשיטין וכתב דתכשיטין אחר זו שרו לאשה דעלמ' וכ"כ רבינו ירוחם ונהבאתיו לעיל וכתב שפך הספיקו המפרשים.

והרי אמרו בירושלמי פ"ק דמ"ק אהיה דתנו ועושה אשה תכשיטיה במועד דנטילת צפרנים הוי בכלל תכשיטין ומייתו ליה התוספות במ"ק דף י"ח ואם פן נראה דאף להרמב"ן והרא"ש וסיעתם אשה יכולה ליטול אחר ז' ועשתה את צפרניה בכלי שהיא פליגין ואמאי מרן נמשך אחר סברת הגהמי"י ויותר קשה על מהריק"ש בהגהותיו דבסוף סימן שפ"א כתב דאחר ז' מותרת בכל אף בגיהוץ ותספור' ובדין זה על דברי מרן דהתיר למצנה על ידי גויה כתב וז"ל דאמירה לגוי שבות אף בדרבנן ובמקום מצנה לא גזור אבל על ידי ישראל אסור עכ"ל והרי הוא פסק דאשה אחר ז' מותרת בגיהוץ ותספורת.

ואין נראה לומר דזה שכ' ה"כא היינו לפר' דברי מרן בש"ע וליה לא ס"ל דהו"ל לגלות דעתו דשריא אף על ידי עצמה בכלי שלא למצנה ולתמוה על מרן וכבר ראיתי להרב ט"ז שהעיר קצת בזה וז"ל תימה על ש"ע שקהרי פסק אשה מותרת בנטילת שער והינינו כהרי"ף והרמב"ם ולמה לא תהיה מותרת פאן ליטול צפרניה על ידי עצמה בלא שינוי וע"ק אף לדעת רמ"א וקלא בסימן שצ"ג ס"ג התירו ליטול צפרנים בשביל למול ולמה לא נתיר בשביל טבילת מצנה לכ"ע ולא ראינו נשים נוהגות פן ליטול צפרנים ע"י אחר תוף ל' עכ"ל.

והנה הוית בס' מקום שמואל בחידושי דינים דף כ"ח ע"ד שכתב על קושית הט"ז וז"ל לא ידענ' מאי קושיא בזה הרי זו הקוש' בעצמה הקשה הרמב"ן על דברי הרי"ף והרמב"ם כמ"ש הטור והקשה הרמב"ן א"כ תהא מותר' בגיהוץ וכן פל מצנת ל' לא יהא נוהגת בה וא"כ אף שפסק בבית יוסף לענין נטילת שער כהרי"ף והרמב"ם משום שפסקימים לדעת אחד מ"מ הבו דלא לוסקיף עלה דא"כ פל מצות ל' לא יהא נוהגת בה וקקושית הרמב"ן וזה ברור עכ"ל ומאי דבריר ליה לנו בעניינתנו פשיט' לן דקושית הרב ט"ז קושיא חזקה וריש מילין אמר דמ"ש דהרמב"ן הקשה על דברי הרי"ף והרמב"ם הוא אגב שיטפיה דהרמב"ן לא הנפיר הרמב"ם וגם הטור לא הנפירו.

וכמדומה שלא שית לבו בשרש דברי הרמב"ן ובסגנון קושיתו בס' תורת האדם והבי' לשונו מרן בב"י שם שכתב וז"ל ועוד קשה לי לדברי רבינו בעל הלכות הר' האשה מותרת ללבוש פלים חדשים לאחר ז' ואינה בגזרת גהוץ ואנו פל עיקר לא למדנו בגהוץ אלא מן האשה התקועית עכ"ל וכשתסתפל יפה בלשון הרמב"ן אתה תחזה שאינו מסתפק בדעת הרי"ף אם האשה מותרת בגהוץ וגם לא פשיט' ליה שאסורה ומקשה דלדבריו תהא מותרת פסגנון שכתב הטור.

רק דעת שפתיו ברור מללו דלדבריו הרי היא מותרת בגהוץ ועל זה הקשה דהרי ילפינן מהתקועי' ונמצ' דכל קושיתו היא דלדידה אתתא שריא והש"ס גמר לה מאשה לאסור'.

ומעתה ודאי על הרמב"ם אינו מקשה דהוא אסר גהוץ לאשה וכמש"ל. וגם אשר חשב הרב הנז' נפל היסוד דלא שנייך פאן לומר הבו דלא לוסקיף עלה דהלא הרמב"ן לא הוקשה לו הדין של גהוץ ואדרב' פשיט' ליה דלהרי"ף שרי גהוץ לאשה רק שהוקשה לו דילפינן מהתקועי' וגם זה תירצו הרמב"ן שכתב ואולי נאמר דה"ק התם באשה שנהגה אבלות ימים רבים כאיש.

וּמְרֹן שֶׁפֶסֶק בְּדַעַת הָרִי"ף מְנוֹכַרְח לֹא מְרֹן תְּרוּיָן זֶה. וּמַעֲתָה קִשָּׁה טוֹבָא קְנוֹשִׁית הָרַב ט"ז דְּהוּל"ל שֶׁתִּטּוֹל צְפָרְנִיָּה בְּעֶצְמָה.

וְגַם מֵאֵי דְמִפְקֶפֶק הָרַמְבַּ"ן בְּגֵהוּיָן דְּאֵטוּ אִם לֹא תִלְבוֹשׁ בְּגָדִים חֲדָשִׁים לְבָנִים תִּתְגַּנֵּה עַל בְּעֵלָה וְכו' לֹא שִׁינְיָה הָכָא דְגִיְדוּל הַצְּפָרְנִים נִיּוּל הוּא לָהּ. וְתוּ שְׁהָרִי מְרֹן בַּב"י בְּסוֹף סִימָן שֶׁפ"א פְּתַב דַּמ"ש הַטּוֹר גְּבִי פִיחוּל וּפְרָכּוּס דְּאִשָּׁה מְנוֹתְרַת בְּכָל אַחַר ז' יָצָא לוֹ מַמ"ש הָרֵא"ש רִישׁ פְּתוּבוֹת דְּבֵא"א אֵינּוּ נוֹהֵג דִּין ל' דְּהֵינּוּ גֵהוּיָן וְתִסְפְּנוֹרַת וְהוּא פְּתַב שֵׁם בַּש"ע בְּדַבְרֵי הַטּוֹר וּבַב"י לֹא פְּתַב עַל זֶה כְּלוּם מִשְׁמַע דְּסַבְרַת דְּלִיכ' גְּזַרְתָּ ל' כָּלֵל בְּאִשָּׁה וְיָפָה הַקִּשָּׁה הָרַב ט"ז דְּאֵמַאי אָסַר הָכָא לִיטּוֹל צְפָרְנִיָּה בְּעֶצְמָה גַּם שֶׁהוּא לְמַצְנָה.

וּבַר מִן דִּין אִפִּי' תִּימָא דְמְרֹן אָסַר לְאִשָּׁה בְּגֵהוּיָן אִפְתִּי קִשָּׁה דְמֵאֵן דְּאָסַר נְטִילַת צְפָרְנִים הוּא מְדִין תִּסְפְּנוֹרַת וְהוּא דְפֶסֶק דְּאִשָּׁה שְׂרִיָּא בְּתִסְפְּנוֹרַת מִמִּיל' שְׂרִיָּא בְּצְפָרְנִים וְנָהוּ קְנוֹשִׁי' הָרַב ט"ז וְהַדְּבָרִים פְּשוּטִים.

וְאַחַזְזָה אֲנִיכִי לְהַרִיטְבָ"א בְּחִידוּשֵׁיוּ לַמ"ק דָּף י"ח שֶׁפְּתַב גְּבִי נְטִילַת צְפָרְנִים וְנ"ל וְאִיסוּר נְטִילַת' כָּל ל' כְּדִין גְּלוּס דְּהָא מְדַמִּי לְהוּ בְּבְרִית' וּבְזָה אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁוִין אַעפ"י שְׁלֵגְבִי שְׁעַר אָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי שֶׁהִיא מְנוֹתְרַת אַחַר שְׁבַע' מִפְּנֵי שְׁנִיּוּל הוּא לָהּ עַכ"ל וְלֹא לִקְמָדְנוּ מֵה טַעַם הַחֲמִיר בְּצְפָרְנִים טְפִי מִשְׁעַר דְּשֵׁם לְעֵיל בְּסַמּוּף כְּתַב דְּנִיּוּל גְּדוּל הוּא לְהַשְׁהוּת הַצְּפָרְנִים ע"ש וְכִיּוֹן שֶׁהוּא נִיּוּל אֵמַאי לֹא שְׂרִינּוּ נְמִי בְּצְפָרְנִים.

וְאַפְשָׁר דְּדַעַת הָרִיטְבָ"א כְּהַרְמַב"ן דְּלֹא שְׂרִיָּא בְּנְטִילַת שְׁעַר אֶלָּא עַל יְדֵי טִיפּוּל בְּסִיד שְׁלֹא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֵלָה וְהֵתָם שְׁרִיּוֹתָא הִיא מִטַעַם שְׁלֹא תִתְגַּנֵּה עַל בְּעֵלָה. אֲבָל הַצְּפָרְנִים אִף דְּנִיּוּל הוּא אֵינָה מִתְגַּנֵּית עַל בְּעֵלָה וְלִהְיֵי אָסִירָא זֶה אָפְשָׁר לֹא מְרֹן בְּדַעַת הָרִיטְבָ"א כִּי כָּעַת לֹא נִתְבָּרַר לִי דַעַת הָרִיטְבָ"א בְּדִין נְטִילַת שְׁעַר לְאִשָּׁה אַחַר ז'.

אֲבָל עַל מְרֹן וּמַהֲרִיק"ש קִשָּׁא וּכְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהּ. וּמַה שֶׁנִּרְאָה לִישׁוּב דְּבַרְיָהּ קִצָּת הוּא דְכִיּוֹן דְּאָפְשָׁר לִיטּוֹל צְפָרְנִיָּה שְׁלֹא בְּכָלִי וְשׁוּב לִיכָּא נִיּוּל הַחֲמִירוּ מְרֹן וּמַהֲרִיק"ש שֶׁתִּטּוֹל עַל יְדֵי שְׁנׁוּי.

וְלִטְבִילַת מְצָנָה דְּלֹא אָפְשָׁר בִּידִיָּה אוֹ בְּשִׁנְיָה שְׁאֵינּוּ מְגֻנָּה יָפָה הַתִּירוּ ע"י אַחַר. וְכֵן רֵאִיתִי שְׁתִּירַץ הָרַב ש"ף בְּנִקְוֹדוֹת הַפֶּסֶף.

וּבְאַמַּת הַדְּבָרִים רְחוּקִים וְחוּמְר' יִתְיָרָה הִיא לְדַעַת מְרֹן וּמַהֲרִיק"ש שְׁסוּבְרִים כְּהָרִי"ף דְּאִין דִּין ל' נוֹהֵגַת בְּאִשָּׁת אִישׁ כַּמ"ש מַהֲרִיק"ש בְּהַדְּיָא וּמְרֹן מִשֵּׁם הָרֵא"ש כַּמ"ש"ל. הָא לְמַדְתָּ דְלְדַעַת הָרִי"ף וְרַבֵּינוּ חֲנִנְאֵל וְהָר"י מְאֹרְלִינְשׁ אִשָּׁה מְנוֹתְרַת בְּתִסְפְּנוֹרַת וְכֵן נוֹטִים דְּבָרֵי שְׁאָר גְּדוּלִים כַּמ"ש"ל דְּפֶשֶׁט דְּבַרְיָהּ מוֹכַחֵי הָכִי וְהָכִי נְקִיטִינוּ דְקִי"ל הַלְכָה בְּדַבְרֵי הַמְּקַל בְּאֶבֶל וְכַמ"ש"ל וְכַמוֹ שֶׁפֶסֶקוּ מְרֹן וּמַהֲרִיק"ש וְכַפ"ז מְנוֹתְרַת נְמִי לִיטּוֹל הַצְּפָרְנִים אַחַר ז' דְּנְטִילַת הַצְּפָרְנִים הוּא מְדִין תִּסְפְּנוֹרַת וְנָהוּ אִף בְּלִי סְרַף מְצָנָה.

אֶלָּא דְרַצּוֹ לְהַחֲמִיר גַּם בְּנָשִׁים וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן בַּנ"ד שֶׁהוּא לְטְבִילַת מְצָנָה וְזֹאת הָאִשָּׁה אֲנִינָא דַעַתָּה לִיטְלָם ע"י אִשָּׁה אַחֲרַת וּמִצְטַעֲרַת וְיֹתֵר נִיחָא לָהּ לְכַטֵּל מְצָנָתָה מִמַּה שֶׁאַחֲרַת תִּטּוֹל צְפָרְנִיָּה נִרְאָה לְהַתִּיר לָהּ שֶׁתִּטּוֹל עַל יְדֵי עֶצְמָה.

והרי לצורך מצנה התירו ההגמיי שתטול על ידי גויה ולמור"ם אף על ידי ישראלית אף דכשאינו למצנה לא התירו ע"י אחר הגם דסברי דמדינ' אשה פאיש. וכ"ש לדידן דמדינ' מותר והוא חומך' בעלמ' דלצורך מצנה ואי אפשר באופן אחר יש להתיר שתטול על ידי עצמה.

וכל שכן שערב ט"ז בכל אשה התיר על ידי עצמה למצנה ובס' בית לחם יהודה הביא דבריו ונראה שמספים עמו. יתר על כן שערב ט"ז העד העיד בנו שהנשים נוהגות על ידי עצמן והרב נקודות הפסך שמתק בזה ושתיקה כהודאה דגם הוא מודה דהכי נהוג.

ותו דאעיקר' האיך' רבנואת' קמאי הגאון בה"ג ורבינו יצחק בן גיאת וסמ"ג דמתירי' לכל אחר ז' ליטול צפרני' אפי' בפלי כמבואר בטור סימן ש"ז. ובצירוף כל הטעמים נראה להתיר בנ"ד שתטול על ידי עצמה ומעשה מצותה.

הגם הלום נראה בעליל חדש ממש שו"ת נודע ביהודה שנדפס מקרוב נראיתי לו בי"ד סימן צ"ט שכ' וז"ל נטילת צפרנים לדעת הרמב"ן אסור מדינא כל שלשים אפי' באשה מ"מ באשה כל הפוסקים שונים להתיר אחר שבועה רק הרמב"ן לבדו אוסר וכו' ודברי הש"ע (כצ"ל) י"ד סימן ש"ז אצלי צ"ע שכ' בסוף הסי' אשה שאירע טבילתה וכו' והדבר תמוה שהרי שם סעיף ה' פסק דאשה מותרת בנטילת שער אחר ז' א"כ ממיל' מותרת לאחר ז' בנטילת צפרנים אף בלי צורך טבילה נראיתי לבעל באר הגולה שהרגיש בזה וכו' וא"כ בטלו דברי באר הגולה שאם התירו גלויש שער לאשה ק"ו לגלויש צפרנים והגדול ניוול הוא לה.

ועוד אני אומר הוכחה שאשה מותרת אחר ז' בנטילת צפרנים מדברי רב חסדא פרך החולץ דף מ"ג שאמר ומה במקום שאסור לספר ולכבס מותר ליארס מקום שמותר לספר ולכבס אינו דין שמותר ליארס וכו' והא נדאי דנטילת צפרנים מותר בשבוע שחל ט"ב וכו' וא"כ מעתה נימא אנן אותו ק"ו של רב חסדא בעצמו ומה במקום שאסורה לספר דהיינו בשבוע שחל ט"ב מותרת בנטילת צפרני' מקום שמותרת אשה לספר דהיינו באבלה אחר ז' תוף ל' אינו דין שמותרת ליטול הצפרנים עכ"ל עיניך הרואות דהרב נר"ו מהדר אשריותא בנטילת צפרנים לאשה אחר ז' ולא יכולתי לעמוד בכל תשובתו ובענפים הנמשכים ממנה.

אבל מידי עוברי בדבריו אלה לא ידעתי איך כתב דכל הפוסקים שונים להתיר באשה אחר ז' רק הרמב"ן לבדו אוסר. חזא דקעת אני לא ראיתי להרמב"ן שדבר בנטילת צפרנים לאשה אחר ז' ואי משום מאי דפליג על הרי"ף בתספורת.

שפיר יש לומר דגם הרמב"ן מודה דאשה מותרת בנטילת צפרני' אחר שבועה דהרי הרמב"ן בחידושי' לכתובות כתב דאשה אחר ז' מותרת בתכשיטין ובפירוש אמרו בירושלמי דנטילת צפרנים תכשיטין הן לה וכמש"ל ואם כן יש לצדד דגם להרמב"ן אשה מותרת בנטילת צפרנים דניווול הוא לה.

וכמו שכתבנו בעניותנו לעיל. ואם הרב הנז' סבר דמאן דאסר לאשה נטילת שער זולת ע"י טיפול אסר גם בנטילת צפרנים ומשום ה"כ כתב דהרמב"ן אוסר לאשה אחר ז' נטילת צפרנים אם כן איך כתב דהרמב"ן לבדו אוסר.

והרי רש"י והתוספות והרא"ש והגהות מיימון בתשובות דשייכי לס' שופטים והגהות אנשרי פ' ואלו מגלחין בשם מהר"ם אזלי בשיטת הרמב"ן כמבואר ממש"ל. ותו דהגמ"י והגהות אשר"י קיימי בדין צפרנים לאשה ואסרי אף למצוה אם לא על ידי אחרת וגם רש"י אסר התכשיטין לאשה אבלה דעלמא והריטב"א בחידושי אסר לאשה נטילת צפרנים כמש"ל.

ותימה על הרב הנז' שכתב דהרמב"ן לבדו אוסר. ומה שתמה על מרן בש"ע והביא דברי באר הגולה.

הדבר קשה אף לא ראה דברי הרב ט"ז שעמד על זה. והתיר ליטול על ידי עצמה והוא תניא דמסייע ליה גם לא ראה מ"ש בס' נקודות הפסוק.

ומה שהביא ראיה מהש"ס מההיא דפ' החולץ אינה ראיה כלל דהש"ס ורב חסדא קיימי בשיריותא דאירוסין ורב חסדא נשא ק"ו ומשני הש"ס דשאני אבלות ישנה ושאני אבלות דרבים כדמסיק ויכן אודי להו כל ק"ו כי האי גוונא.

ורב חסדא משום דהנה קאי באירוסין עביד ק"ו לאירוסין ואינו מחוייב לדבר בכל מידי וכאשר נדחה ק"ו דרב חסדא נדחה הכל. והש"ס מהדר לבטל הק"ו מעיקרא ואפ"י תימא דאשה אסורה באיבול תוף ל' בנטילה צפרנים אין להקשות דהול"ל צפרנים יוכיחו דעדיף ליה לבטל הק"ו מפל וכל וזה פשוט.

תורת העולה דאשה זו דנ"ד דמצער' טובא אם אחרת תקח לה הצפרנים יש להתיר לה שתטול לצורך מצותה על ידי עצמה והנראה לענ"ד פתבתי סי' ג' תשובת החכם השלם עצום ורב כמהר"ר ראובן בעל מחנה ראובן נר"ו.

שאלה מי שאין לו בליל פסח אלא פחות מכזית מצה יש להסתפק אי חייב לאוכלו אף דבצר ליה שיעורא. או דילמא פיון שהוא פחות מפשיעור לאו מצוה הוא כלל.

תשובה דבר זה נשאל מהרב בעל מנחת יעקב והיא פתובה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סימן י"ח והשיב דאין חיוב לאוכלו כלל דאכילה בכזית משמע ממאי דאיתא בא"ח סימן תפ"ה הנשבע שלא לאכול מצה כל השנה אסור לאכול מצה בלילי פסח ולפי מאי דקי"ל לענין שבועה שלא אוכל בכזית משמע קשה א"כ יאכל פחות מכזית מצה אלא ודאי פשוט פיון שאינו אוכל פשיעור לאו מצוה היא עכ"ל ותמה אני דמה ראיה היא זו דנדאי הא דקי"ל דשלא אוכל כזית משמע היינו דאינו חייב קרבן שבועה פי אם בכזית אבל הא מיהת דאסור בכל שהוא מטעם דחצי שעור אסור מן התורה וכן פסק המחבר בי"ד סימן רל"ח בפשיטות בלי שום חולק יע"ש ואם פן אין מקאן אפ"י גנדוד ראיה.

ולי נראה להביא ראיה דלאו מצוה הוא כלל מהא דכתבו התוספות בקדושין דף ל"ח ע"א בשם הירושלמי לייתי עשה דבערב תאכלו מצות ולדחי לא תעשה דחידש ומשני אין עשה דלפני הדבור דוחה ל"ת דלאחר הדבור עכ"ל הירוש' אי נמי גזירה כזית א' אטו כזית ב' עכ"ל הרי מבואר דלא אכלי מצה כלל כמ"ש מהרש"א יע"ש ולפי מאי דקי"ל שיעורן של עונשין הלכה למשה מסיני וא"כ חידש אסור לאכול כזית ואם פן תקשה לריש לקיש דסבר חצי שיעור אסור מדרבנן אמאי לא אכלי כלל ה"ל לאכול פחות מפשיעור דזה נמי קרוי מצוה בשלמא לשיטת התוספות שתימצו דעיקר הטעם דלא אכלי

משום גזרה דרבנן אתי שפיר דהא לריש לקיש חצי שיעור אסור מיהא מדרבנן ושפיר מה שאין פן לשיטת הירושלמי אפתי תקשה לריש לקיש אלא ודאי דפחות מפשיעור לאו מצנה היא פלל פן נראה לי בזה.

ונצא לנו דין חדש מזה דאם אין לו אלא חצי זית מרור אינו מחויב לאכול אותו בליל פסח דהא אמרינן דף ל"ח ע"ב מסתברא מצה ומרור ופירש"י דהקשו מצה למרור יע"ש וא"כ כי היכי דבמצה פחות מפשיעור לאו מצנה היא ה"המרור פן נראה לי ודוק כי ברור הוא ועיין בתרומת הדשן בפסקים וכתבים סימן רמ"ה ע"ש.

שוב ראיתי בספר בני חיי בהגהת טור א"ח סי' תע"ה שנסתפק פן והביא שם בשם הריטב"א דבאכילת קדשים ליכא מצנה פלל אלא בזית שלם יע"ש וכיון שזכינו לדין נראה ברור דאף במצה ומרור אינו יוצא דהא פסח אינו יוצא ואפי' מצנה ליכא כמ"ש ואם פן הוא הדין מצה ומרור דהא הקשו להדדי וזה ברור לדינא.

פן נראה לי הקטן ראובן זעלג בהרבני המנפלא כש"ת כמהר"ר ישראל אליעזר יצ"ו חז מתושבי קהלה מכנארה ק"ק זאמושט יע"א: וזאת תשובתי בס"ד סי' ד' תשובה מסתפל הנית פתבא די רשים דגול מרבכה דגל מחנה ראובן.

מאן חתים טביומ"י טובינא דחפמי יחשוב לתבן ברזל לעץ רקבון אם אבן. ויזיגה עליה ספריה פאן והוא עד ספרא וסייפא ספינא חריפא חכם בפינה והבן.

זה סיני ועוקר הרים ועשה אותם רקועי כהדוש מתבן. זרע רב זרעו בו למינהו ישליו אהלם אחד האב ואחד הבן כ"ר.

ובצפיינתנו צפינו להחכם השלם הרב ועצום עליון מעלה מעלת הפוסק נר"ו בריש פל מהאי"ן מושף בקשות על הרב שבות יעקב בראיתו מהנשבע שלא לאכול מצה דאמאי לא יאכל פחות מפזית ותמה עליו דכזית לקרבן אכל חצי שיעור אסור מן התורה בכל שהוא כמ"ש בי"ד סימן רל"ח בפשיטות בלי חולק עכ"ד ובאמת שיש לתמוה טובא על הרב שבות יעקב דכל רז לא אגס ליה ובקי בחזרי תורה איך יצאת זו מלפניו.

ומ"ש החכם השלם הפוסק שנתבאר בש"ע סימן רל"ח בלי חולק. ודאי פננתו שאם הנה חולק הא מיהא נאמר שיש ראיה לדעת החולק אמנם האי דינא פשוטה לפנים ולא רבו עליה.

והדבר הקשה עליו דנעלם ממנו דהוי פלוגתא דרבנן אתא כמ"ש גאון עוזנו הרב משנה למלך ריש פ"ד דשבועות שדעת הרמב"ן והיש מי שאומר שהביא הר"ן בפירוש ההלכות דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל אם חצי שיעור אסור מן התורה או מדרבנן היינו באיסורי תורה אבל הקא איסור הבא מעצמו הוא וכיון שלא נתכנון אלא לכזית פחות מפזית היתר גמור הוא.

ולדעת הרמב"ם והר"ן שם בפירוש ההלכות אסור גם בשבועות פחות מפשיעור ככל האיסורין. ומצאתי להריטב"א בחידושו לשבועות הנדפסים מחדש דף צ"ט מהספר ע"א שהביא דברי הרמב"ן ז"ל ומכנה אותו בשם רבינו סתם בפירוש השמועה דכל שפחות מאכילה כי פריש במילתיה אכילה אין איסור חל עליו והיתר גמור הוא ע"ש ומוכח

דמסכים עמו וא"כ האיפא הרמב"ן והריטב"א ויש מי שאומר שפתיב הר"ן (פי הרב מש"ל לא רצה לומר דהאי יש מי שאומר הוא הרמב"ן דהר"ן אינו מביא סברת הרמב"ן בשם יש מי שאומר.

וסברת הריטב"א אינו מביא הר"ן כמ"ש מהר"ם אלשקר בתשובותיו וא"כ הוא רב אחר) דסברי שהנשבע שלא לאכול דבר אחד אינו אסור אלא בכזית ופחות מכזית שריותא הוא לגביה ומאחר שפן קמה וגם נצבה ראית הרב שבות יעקב לדעת הגי רבנואמתא אמאי לא אמרו בירוש' דהנשבע שלא לאכול מצה סתם יאכל פחות מכזית דהוא מותר מצג שבועתו ויש בו מצנה מיהא דמצה אלא ודאי דכל פחות מכזית ליפא מצנה.

ועוד יש קצת הוכחה מדברי הר"ן בפ"ה ההלכות פ"ג דשבועות דדחה סברת יש מי שאומר דחצי שיעור אינו אסור בשבועות וחסר בו ממ"ש בחידושי ויהר"ע השתא פדעת הרמב"ם בסברא בעלמא דהקא נמי שייך טעמא דחזי לאצטרופי ואם איתא דחצי זית מצה מצנה בו אמאי לא הוכיח הפך דעת יש מי שאומר דבשבועות חצי שיעור היתרא הוא דאי הכר אמאי בנשבע שלא לאכול מצה דחזיל גם על מצת מצנה אמאי לא אמרו דיאכל פחות מכזית אלא ודאי מוכח דגם בנשבע אסור בחצי שיעור פכל האיסורין, ותו הנה נראה להוכיח קצת דין זה דלקאורה נראה דלא נחלקו הגי רבנואמתא אלא באומר שבועה שלא אוכל דבר זה דמר סבר דפחות מכזית שרי ומר סבר אסור אכל אם אמר שבועה שלא אוכל פזית מדבר זה הנה נראה דכיון דהוא איסור הבא מעצמו ואיהו קפיד ופירש שלא אוכל פזית בהדיא לכ"ע שרי בפחות מכזית ואם פנים אנחנו בזה יש להוכיח דאם איתא בחצי זית מצנה איפא לישמועין הירושלמי דאם נשבע שלא לאכול פזית מצה סתם דחזיל גם אמצת מצנה מחויב הוא לאכול פחות מכזית דגם בו איפא מצנה לאוכלו אלא ודאי מדנקט מילתיה הירושלמי בנשבע שלא לאכול מצה סתם משמע דבכל גונא לא יאכל פחות מכזית דאין בו מצנה.

ושוב ראיתי להרב מש"ל שם פ"ד דשבועות שנסתפק בנשבע שלא יאכלנה אי איסורא איפא בכל שהוא. או"ד במפרש אין לנו אלא מה שאומר וכפ"ז אם נשבע שלא יאכל פזית מותר בפחות מכשיעור כיון שפירש ואמר פזית.

והרב ז"ל הכריע דאסור בכל שהוא והביא דברי הטור סימן רל"ח והאריף בזה ע"ש. הגם הלום ראיתי אחרי רנאי להרב ש"ף סימן רל"ח ס"ק י"ב שתמה על הטור ואחריו החזיק הרב חיות יאיר סימן ט"ו דף כ"ב ע"ב ורמזו הרב מש"ל.

ובכל זאת מה שהקשה החכם השלם הפוסק על הרב שבות יעקב בראיתו בצביבונו ובקומתו פי האף אמנם אנו בעניינתין חתרנו למצוא איזה הוכחה מענין זה הרי הוא כמבואר שהרב שבות יעקב לא נגע ולא פגע בזה פלל ועלה במחשבה משום יתובי דעתיה דהרב שבות יעקב פי רב הוא וגדול שמו בינ"ן של קדושים והוא זה ונדאי לא נעלם מהרב ז"ל מה שפסק בש"ע דשבועה שלא אוכל אסור בכל שהוא אף פשיטא ליה להרב דאם איפא בחצי זית מצנה אף דנשבע זה בכולל וחייל גם על מצת מצנה מ"מ אינו אלא במה שהוציא מפיו שהוא אכילה דמשמעה פזית בהא חייל עליה מטעם כולל גם על מצת מצנה אכל על פחות מכזית שאינו בכלל דבריו לא חייל על מצת מצנה ואם

איתא שיש מצנה בפחות מפזית הול"ל שיאכל פחות מפזית פיון דמה שאמר בפיו שבועה שלא אוכל מצה אין משמעותו אלא פזית והתינוח דמשום כולל חנייל על פזית דמצת מצנה אבל בפחות מפזית אף דבעלמא אסור בחצי שיעור לגבי מצת מצנה בליל פסח לא חנייל פיון שאינו במשמעות דבריו ולא נשבע על זה.

זה אפשר להליץ קצת ומ"מ אף דנאמר דיש פנים לסברא זו הול"ל לפרש דבריו ולא לסתום כל פה פאלו הדבר פשוט ומבואר. וכל זה שפכתנו הוא משום יגדיל תורה דלפי האמת ליפא למשמע מהא לנ"ד כלל דמאי דכתבנו' דלדעת הרמב"ן והריטב"א וסיעתם יש ראיה דהול"ל בירושלמי דיאכל פחות מפזית.

יש לדחות דאימא דהנה פשיטא ליה לירושלמי דיאכל פחות מפזית מיהא. ולא קאי הירושלמי רק ללמדנו דחניילא שבועה על מ"ע בכולל דהוי רבותא וחידישא דדינא משום דהוי בשב ואל תעשה וכמו שביאר הר"ן סוף פסחים ודחה דברי הר"ן דסבר דש"ס דילו פליג עלה ע"ש והירושלמי בשבועות קאי.

ובהכי אדחיא לה גם מה שהראנו פנים להוכיח מהר"ן ז"ל דאמאי לא הקשה על דברי יש מי שאומר דהגם דנימא דחצי זית מצה איפא מצנה באכילתו ליפא לאותובי עלה דלישמעונו הירושלמי דיאכל פחות מפזית דהאי מ"ד פה יאמר דאה"נ והירושלמי פ"ג דשבועות קאי לענין שבועה פדאמרו.

וממיל' גם מה שצדדנו דלימ' דנשבע שלא לאכול פזית מצה סתם יאכל פחות אינו הוכחה דאיפ' למידחי דהירו' כל עצמו ללמדנו דחנייל שבועה בכולל על מ"ע ולא נחית להכי ואימור דהנה פשיט' ליה.

והפוסקים העתיקו הירוש' פי אורחיהו. ומאי דישכנו קצת דברי הרב שבות יעקב דמייטי ראיה משום דבלשונו לא אמר שבועה אלא על פזית ולא חנייל על חצי זית מצה דליל פסח אם הוא מצנה.

אינו מוכרח דכיון דגם בשבועות חצי שיעור אסור מן התורה כל שהשבועה הויא בכולל וחניילא גם אמצת מצנה ממיל' חצי שיעור אסור מן התורה בכל מידי דחנייל שבועה וכשהשבועה חלה מטעם כולל על מצת מצנה כמצת רשות חצי שיעור אסור מן התורה גם במצות מצנה מטעם דחזי לאצטרופי וכל דאסור בפזית מפח השבועה אסור נמי בחצי זית.

באופן שאין מפל האמור ראיה לנ"ד פמבואר. אמור מעתה אשקוטה ואביטה בראיות העקם השלם הפוסק נר"ו והנה מה שהביא מהירושלמי דמייטו תוספות בקדושין דף ל"ח פפתוב בתשובתו.

אציגה נא עמה שרש דברי הירושלמי ריש פ"ב דחלה והכי אתמר. רבי יונה בעי קומי רבי ירמיה בשעה שנסנסו ישראל לארץ ומצא קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש וכו' פה אני אומר לא אכלו מצה ישראל בלילי פסח.

א"ר יונה מן דנפקית תהית דלא אמרית ליה שגיא היא דמ"ע דוחה ל"ת על דעתיה דרבי יונה דהוא אמר שמ"ע דוחה את ל"ת אעפ"י שאינה פתובה בצידה נחיא על דעתיה דרבי

יוסי דאָמער אין מצנה דוחה ל"ת אא"כ היא היתה פתובה בצדה מה שהיו תגרי גוים מוכרים להו וכרבי ישמעאל כל ביאות שבתורה לאחר י"ד שנה נאמרו וכו' ע"ש נהביאווה התוספות פ"ק דראש השנה דף י"ג ע"א.

ואחד הוואה שרשן של דברים עין לו ראתה דהא דמשני התוספות בקדושין משמא דגמרא ירושלמית דאין עשה שלפני הדיבור דוחה ל"ת שלפני הדיבור ליתיה בגססא דקמן.

ואם התוספות מפרשי הא דאמור בירושלמי אין מצנה דוחה ל"ת אא"כ היתה פתובה בצדה שהפונה הוא לחלק בין עשה דלפני הדיבור ללא שלאחר הדיבור. אין הלשון משמע כן כלל.

ונהירנא כד הוינא טליא דכמדנמה דשמעתי מקשים על התוספות דתרגמוה להאי לישנא דאין מצנה דוחה ל"ת אא"כ היתה פתובה בצדה שהפונה דאין עשה שלפני הדיבור וכו' דהרי אמרו בירושלמי פ"ק דביצה סוף הלכה ג' גבי יחפור בדקר וכסה.

חבריא אמרין דמ"ע דוחה למצנות ל"ת על דעתיה דרבי יונה דאמר מ"ע דוחה למ"ת אעפ"י שאינה פתובה בצדה ניחא על דעתיה דרבי יוסי דו אמר הואיל ואין מ"ע דוחה בל"ת אא"כ היתה פתובה בצדה מפנין שהתחיל במצנה אומרים לו מרק עכ"ל ומהכא מוכח בהדיא דהאי פלוגתא דר' יונה ורבי יוסי בירושלמי פ"ב דחלה הדברים כפשט משמעוהו דהא התם בביצה פלוגתיהו בכיסוי ומלאכה די"ט ופליגי לפי שאין העשה ול"ת פתובים אל מקום אחד.

זה רשום בזכרוננו ואיני זוכר מי בעל דברים ותוכן פננת המקשה. אף הדבר מבואר שהרב המקשה סבר שהתו' פירשו מ"ש בירושלמי אא"כ היתה פתובה בצדה שהפונה שלא יהיה עשה דקודם הדיבור ועל זה הקשה הרב ו"ל דמהירושלמי דביצה מוכח דאין הפירוש כן אלא כפשוטו.

וראיתי למהרימ"ט בחידושי לקדושין שכתב על דברי התוספות דאותה תשובה מעשה שלפני הדיבור ליתא התם בירושלמי. והרב פני הושע בחידושי קידושין כתב וז"ל האי לישנא ליתא בירושלמי אלא דאין עשה דוחה ל"ת אא"כ שפתובה בצדה אלא דהר"ש בפירוש חלה מפרש לה הכי דהאי פתובה בצדה לאו דוקא אלא כל היכא דאיכא עשה דלאחר הדיבור ה"ל כאלו פתובה בצדה ולאפוקי עשה דלאחר הדיבור אלא עכ"ל ולי ההדיוט רבינו שמשון רוח אחרת אתו וז"ל ועוד יש לפרש דקרי אין פתוב בצדו ממה שלא נצטוו יחד מצה וחדש דמצה במצרי' וחדש בביאתן לארץ עכ"ל וכונתו מבוארת דהפירוש הוא פשאין זמן חיובם כאחד דחיוב מצה חל בעודן במצרים וחיוב חדש עד שבאו לארץ וזהו אין פתוב בצדו ואין זה דברי התוספות דלדברי הר"ש אף שצטוו במצה בהר סיני אם חל החיוב מיד אין פתוב בצדו מיקרי.

ואחר זמן ראיתי בשו"ת יד אליהו סוף סימן כ"ד שכתב וז"ל מ"ש בשם הירושלמי אם הוא הירושלמי דפ"ב דחלה אינו מוכרח לומר פירוש עשה דקודם הדיבור פי שם אינו אומר אלא מ"ע דוחה ל"ת שבצדה ויש לומר פירוש אחר כמ"ש הר"ש (כצ"ל) שם עכ"ל ודבריו מבוארים כמו שכתבנו בעניינתנו.

ועל רבינו שמשון בפירושו בירושלמי שפונתו שלא נצטוו יחד וכו' קשה נמי דמפורש בירושלמי דביצה הנז' שהדברים כפשטן דהתם קאי אעשה דכיסוי ול"ת כל מלאכה די"ט פאמור.

ומ"ש בס' מים רבים א"ח סימן מ"ד דף מ"ג ע"ג בפירוש דברי התוספות דעשה קודם הדבור ר"ל פתוב בצדו ליתא. ואח"כ הביא דברי הרב יד אליהו הנז"ל ושמח ללא דבר שהם עזר פנגדו ואין להאריך.

עוד זאת אדרש בדברי התוספות דקידושין הנז' שכתבו בירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש וכו' דנראה דכבר היה מוסכם שלא אכלו מצה ומקשה דאמאי לא אכלו מחדש ומשני הירושלמי והם תירצו תירוץ אחר לתרץ על מה שלא אכלו נהרי מדברי הירושלמי מוכח דליכ' למ"ד דלא אכלו מצה דנדאי לכ"ע אכלו מצה למר מחדש דאיתי עשה ונדחי ל"ת.

ולמר דלא דחי בכה"ג אכלו מתגרי גוים וכו' ישמעאל ונמצ' דלכ"ע אכלו ונסתתנו בירושלמי היא נסתת התוספות בירושלמי כמו שהביאווהו בפ"ק דראש השנה. וכן ראיתי להרב הלכות קטנות בח"ב סימן רמ"ח דנשאל מי שאין לו יטן לאכול מצה אם יקח חדש והשיב ונ"ל בירושלמי הביאווהו תוס' פ"ק דר"ה דף י"ג משמע דמותר וכו' ע"ש והדין עמו דדעת ר' יוסי דאין עשה דוחה ל"ת אא"כ פתוב בצדה ככר כתב רבינו שמשון דפליג אפוליה גמרא.

ואם פן נקיטנו כרבי יונה דאיתי עשה ונדחי לא תעשה ואכלו חדש ומשום הכי כתב דבירושלמי משמע דמותר. וראיתי בויכוח הרב בית חדש עם הרב תוספת י"ט בדין חדש אם אסור בשל גוים והובא בתשו' גאונים בתראי סימן א' והרב בית חדש הביא בתשובתו דברי הירושלמי דחלה הללו ובתו' דבריו בפירוש הירושלמי פתב ונ"ל א"ל ר' ירמיה לא מיבעיא ביבשה כשהיא קמה אלא אפי' קצורה מקודם אפ"ה משנכנסו ישראל לארץ זכו בכל מה שנמצא בה והו"ל תבואה של ישראל ואסור וחזר ר' יונה וא"ל מעתה לפי דבריה אפי' חזטין שבעליה משנה שעברה נמי אסורה משום חדש פיון שזכו בה ישראל מיד כשנכנסו לארץ וא"כ איך אכלו מצה פיון שהכל אסור אפי' ישנה פיון שזכו בה ישראל וא"ל רבי ירמיה אה"נ דלא אכלו מצה דכה' אני אומר לא אכלו ישראל מצה בליל פסח עכ"ל ולפי פירוש זה הרי רבי ירמיה דסבר דלא אכלו מצה.

וע"ז אמר רבי יונה אח"כ דאיתי עשה ונדחי ל"ת ושוב מייתי בירוש' סבר ר' יוסי דבכה"ג דאין עשה דוחה ל"ת שאין פתוב בצדו. וז"ש התוס' דהקשה בירו' אמאי לא אכלו מצה שהיא סבר' ר' ירמיה ור' יונה קשיתיה דאיתי עשה ונדחי ל"ת.

ומביא הירושלמי דעת רבי יוסי שבזה איתרצא לה סברת רבי ירמיה דלא אכלו מצה. איברא דפירוש זה אינו מוכרח בירושלמי.

ויש לפרש דרבי יונה הוא האומר מעתה אפי' חזטים בעליה כה' אני אומר לא אכלו מצה בלילי פסח והכל דברי ר' יונה שאמר לרבי ירמיה דלדידיה דאמר אפי' יבשה אפי' קצורה א"כ אפי' חזטים שבעליה וכי תימא ה"נ כה' אני אומר לא אכלו מצה וכו' בתמיה לפי זה וכי לא אכלו מצה בליל פסח וכן פירש.

מהר"ר אליהו וכן משמע מדברי הר"ש. ובהכי ניחא דמהדר לשנויי לרבי יוסי דלדיניה לא אתי עשה וכו' דעשו מצה ממה שתגרי גוים הביאו.

וכן נראה שסבר בפירוש הירושלמי הרב שב יעקב י"ד סימן ס"א דף ק"א ע"ג ע"ש. ומגמרא דילן אין ראיה כלל שלא אכלו ישראל מצה דאע"ג דקאמר דאקרוי עומר והדר אכול ומעיקרא לא אכול אפשר דגמריין פשיטא ליה דאכלו מצה מיזשן ולא סבר פירושלמי דהיו אסורין ביזשן נמי כמו שפירש הר"ש.

אלא ש"ס דילן סבר דשרו ביזשן וכדמוכח לפירוש ר"ת שכתבו התוספות בר"ה דף י"ג ובקדושין סוף דף ל"ז. וכן נאמר שסבר ר"י שהביאו דבריו התוספות שם בקדושין דר"י לא איירי אלא לפרש ממחירת הפסח אבל לדינא מודה לר"ת דאכלו מצה מיזשן.

אי נמי יש לצדד דגם לפי ש"ס דילן סבר דאכלו חדש לעשה דמצה דאתי עשה נדחי ל"ת אף דאין פתוב בצדו. וקרא לא איירי אלא באכילה דרשות בלא הפסק ועל זה קאמר ממחירת הפסח אכול מעיקרא לא אכול מעין דוגמא למ"ש הריטב"א בשם התוספות בקדושין.

לקדושין סוף דף ל"ז במאי דקאמר הש"ס לא הוו צריכי ע"ש. המורם מהאמור דלא אשפחן בבבלי וירושלמי מאן דאמר דלא אכלו ישראל מצה כשפאו לארץ והגם שהתוספות נראה דמפרשי דר' ירמיה אמר דלא אכלו כמ"ש הרב ב"ח בתשובה הנזכר והיזנו מ"ש בירושלמי מקשה אמאי לא אכלו וכו' כמ"ש"ל הנה התוספות דעיי שפיר דמסיק בירו' דאכלי או משום דאתי עשה נדחי ל"ת או משום שמתגרי גוים לקחו וכו' וכמו שהוא בתוספות פ"ק דר"ה.

ולכן לא חשו לדקדק על דברי ר"ת ור"י שהביאו מקודם אשר מהרש"א וישאר אחרונים נבוכו בזה. וכל עצמם בדבור זה דרף פלפולא ולחדש דרף משא ומתן תירוץ דגזור פזית א' אטו פזית שני וכל זה משום יגדיל תורה.

וגם לא חשו להביא הירושלמי הלז בצורתו. והנה פי כן אין להביא מזה ראיה כמו שהביא החכם השלם הפוסק ולו' דאמאי לא אכלו כלל הי"ל לאכול פחות מפזית לר"ל וכו'.

דלפי האמת אכלו כמבואר בירושלמי ואף למה שנהרא שנהבינו התוספות דרבי ירמיה אמר דלא אכלו הנה אמירה בעלמ' למה שתמה עליו רבי יונה דאם פן איך אכלו מצה לזה דחאו דחיה בעלמ' דרף משא ומתן ואמר לו אני אומר שלא אכלו כלו' ובמה פחך גדול לתמוה דאיך אכלו.

ואפשר דלקושט' הוא יסבור שאכלו. ונפק רבי יונה ונשאר הדבר סתום כדנרף שקלא וטרנא בעלמ'.

ואח"כ ר' יונה חשב דאתי עשה וכו' והש"ס מניתי לדר' יוסי ומסיק דאכלו ממה שלקחו מתגרי גוים. וא"כ אין להביא ראיה מזה ולהוציא דין.

ומפלל הדברים יש לדחות נמי מה שהביאו ראיה הרב שער המלך פ"ה דיסודי התורה והרב אור חדש פ' בא ובחידושו לפסחים דף מ"ד ע"ג למ"ש הר' מש"ל שם פ"ה דיסודי

התורה שחקר אם במצוה וק"פ וכיוצא אצלן שלא פדרה הנאתן אם יוצא י"ח או נימא דדמי למאי דקי"ל דשאר איסורין אם אצלן שלא פדרה הנאתן אינו עובר.

והרבנים הנו"ל הביאו ראיה מהר ירושלמי דלא אכול מצוה משום איסור חדש ופריה דליתי עשה וכו' ואם איתא דשלא פדרה הנאתן נפיק י"ח הווי מצו אכלי מחדש שלא פדרה הנאתו והאריה בזה בספ' אור חדש עש"ב ולי ההדיוט אינה ראיה דאין ספק אצלי דהירושלמי שהביאו התוספות הוא הירושלמי דחלה ולאפוקי מהרב יד אליהו בתשובה הנו'.

ואם פן הרי הירושלמי לפנינו ומשם באר"ה שהתוספות לא חשו להביאו פצורתו ושינו הלשון ועשוהו פדרה קושיא ותירו' וכמבוא' לעיל ולא נמצא מי שאמר שלא אכלו מצוה אלא רבי ירמיה למה שהבינו התוספות וזה היה אמירה בעלמא דרה דחיה לקיים מה שאמר דאיסו' חדש אף ביבישה והיה דרה אגב דעיקר דברייהם היה באיסו' חדש וזה היה ענף שיצא והיה ענף זה קצר מאד בדבבור אחד ובדרה דחיה ורבי יונה יצא תכף ולא השיב לו כלום.

ואחר זה הירושלמי מסיק דאכלו. ואין להביא מנה ראיה.

ובשגם ראית הרבנים הנזכרים לא דמיא לראית החכם השלם הפוסק לנ"ד ועדיפא טובא דהקא מצו לאתויי ראיה הרבנים הנזכרים מדר' ירמיה דאמר דלא אכלו מר' יונה דאמר דאכלו משום דאתי עשה וכו' וממאי דפריה הש"ס על רבי יוסי כמבואר.

מ"מ בהגלות נגלות סוגית הירושלמי וצורת הענין איך נאמר יש לדחות פניו דעיקר הדברים היו על איסור חדש ולא על אכילת מצוה דישאל אל פשבאו לארץ אלא דנמשך מזה ורבי יונה תמה אלא מעתה חזטים שבעליה נמי וא"כ איך אכלו מצוה.

לזה השיבו רבי ירמיה בדרה דחיה ומרתח קרתח מה עזרת ללא כח פאלו מפורש שאכלו מצוה ואני אומר שלא אכלו והיינו תשובה לתמיהתו. ואה"נ פאשר נעמוד בפרט זה אם אכלו או לא אכלו נשקול בפלס דברים על בורין.

פי עתה רבי ירמיה דחיה בעלמא דחאו להורו' לר' יונה כי אין לו שום ערב שאכלו מצוה. ורבי יונה בצאתו מלפניו נתחרט שלא השיבו על פי מדותיו שרצה לעקור הדבר לגמרי שלא אכלו כלל באמור אליו דאתי עשה וכו' דסבר רבי יונה דהא דאתי עשה ודחי ל"ת אף שאינו כותב בצדה הוא דבר מוסכם.

ולא רצה לו' לר' ירמיה דמצו אכלי שלא פדרה הנאתו דמדעקר רבי ירמיה הדבר מפל וכל ואמר שלא אכלו מצוה אפש' דסבר דשלא פדרה הנאתו איסור' דאוריית' איכא דיש סבר' זו כמתבאר מדברי, הרב מש"ל לעיל בדין זה עש"ב.

ואה"נ דאי אמרינו דשלא פדרה הנאתו באיסורין ליכא איסור' אם אכל מצוה וק"פ שלא פדרה הנאתו יצא ידי מצוה וליכ' ראיה מהכ'. והש"ס דקאמר לרבי יוסי דאכלו מתגרי גוים עדיפ' מינה קאמר דקימו המצוה פתקנה.

וקצת יש להרגיש על הרפני' הנז' שהנצרכו להביא ראיות לזה והלא הרב מש"ל שחקר חקירה זו תוך כדי דיבור פשוטה דכי היכי שלא פדרה הנאתו באיסורין פטו' משום דלא מקרי אכילה ה"ה למאי דאמר רתמנ' תאכל דשלא פדרה הנאתו לא מקרי אכילה.

ומה צריה ראיה עוד לזה וכמעט אין להסתפק מעיקר' והרב כתבה משום יגדיל תורה דאם היה מקום לחקירה מי חסריה לגאון הרב מש"ל פי קאי אחד פרעא להביא כמה ראיות אלא שהדבר פשוט ואינו, צריה דאי אמרת דלאיסורין פטו' דלא שמיה אכילה מי שם פה לומר דלמ"ע דאמר הכתוב תאכל שמיה אכילה.

שוב ראיתי דגם הרב אור חדש דחה ראיתו מטעם דבאיסורין שלא פדרה הנאתו איסור' איכא למ"ד ודייק דרבי יוחנן דאמר לא למי סבר הכי ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דחצי שיעו' אסור מן התורה ורבי יוחנן חיבר הירו' ע"ש שהאריה בזה.

ולפי זה נדחית ראית הרב שער המלה מדין שבועה שלא אוכל מצה ע"ש באורח דדין זה רבי יוחנן אמרו בירושלמי פ"ג דשבועות ע"ש ורבי יוחנן אזיל לטעמיה כמ"ש הרב אור חדש. והפוסקים העתיקו דין הירושלמי כמו שהוא ואין לדקדק דהו"ל לפרש דהם ארטיהו להעתיק הדין כמו שנא' ובפרט הרמב"ם דמיניה מיייתי הרב שער המלה.

ומפלל הדברים תשובה מוצאת לראית החכם השלם הפוסק לנ"ד מסברת ריש לקיש דחצי שיעו' מותר מן התורה דמלבד מש"ל יש לדחות דאינה ראיה דאפשר דהירושלמי סבר פדעת ר' יוחנן דחצי שיעו' אסור מן התורה.

ומידי עוברי בהעברה בעלמ' ראיתי בס' אור חדש. שיטת פסחים להרב הנזכר שם שכתב ונ"ל גם התוספות בר"ה מבואר משם הירושלמי דלא אכלי פלל פזית מצה בלילה הא' בזמן שהוא שפל התבואות היה באיסור' חדש עכ"ל ולדידי אין בתוספות ראש השנה הוכחה פלל שהם הביאו לשון הירושלמי כף אני אומר (כצ"ל וכמ"ש הר"ש) לא אכלו ישראל מצה בליל פסח ויש לפרשו דר' יונה קאמר ליה בדרה תמיה וכמ"ל.

מעשה נחזי אנו מה שהביא החכם. השלם הפוסק מדברי הרב בני חיי א"ח סימן תע"ה ונ"ל הרב בני חיי שם.

ואם אין לו אלא חצי זית לבד נראה דהו"ל פאכילת קדשים דליכ' מצוה פלל אלא פזית שלם וכמו שכתב הריטב"א פ"ד דיומא גבי לחם הפנים ואע"ג דלענין איסור' איכא מאן דסבר חצי שיעו' אסור מן התורה לענין מצוה ליכא חצי שיעו' ועדיין אינו ברור עכ"ל ומה שהביא מדברי הריטב"א ביומא דף ל"ט יש לדחות דהריטב"א כתב שם משם.

ר"י דמשיעור פזית שיש בו מצות אכילה לא היו מושכין ידיהם אבל בפול לא היתה מצות אכילה פיון שאין בו שביעה ומאי ראיה איכא דאין בו מצוה פלל ואימור דאף דאיכ' מצוה קצת פיון שלא היתה מצוה פתקנה הצנועין מושכין ידיהם מפני המחלוקת וכמ"ש בחידושי קדושין לחד מקמיא דפוס קושט' דף נ"ג ונ"ל והצנועיים היו מושכין את ידיהם מליקח פלום מפני המחלוקת עכ"ל ומשו"ה כי הנה פזית שהיתה מצוה שלימה גם אחרי שמעון הצדיק היו נוטלין כמו שכתב רש"י וכמו שכתב הריטב"א אבל כשמגיעו פפול אף דיש מצוה קצת נמנעין מפני המחלוקת ונהרי כתבו שם תוספות ישנים ונ"ל וא"ת היכא דמגיע להם פפול פדאמרינו בריש פסחים איך מקיימא מצות אכילה י"ל דלא בעי

כַּוִּיַּת לְגַמְרֵי אֱלֹא כַּוִּיַּת עֲדִיף וְחֹשֶׁיב' אֲכִילָה עַכ"ל הָרִי לְדַעְתָּם ו"ל פְּפוּל אִיפֹא מִצְוָה וְאִפ"ה הַצְּנוּעִין מוֹשְׁכִין וְה"ה גִּימָא דְגַם לַמ"ש הָרִיטְב"א דְבַכְּוִיַּת דְּנֹקָא אִיפֹא מִצְוָה.

מ"מ גַּם בְּפָחוֹת קֶצֶת מִצְוָה אִיפֹא אֱלֹא דְהַצְּנוּעִין מוֹשְׁכִין: וְתוּ דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין מִצְוֹת אֲכִילַת קִדְשִׁים לְמִצְוֹת אֲכִילַת מִצָּה דְאֲכִילַת קִדְשִׁים אֵינָה מְוַטְלָת עַל כָּל פֶּהוּ בְּפִרְטוּתוֹ וְכִשְׁהַמִּצְוָה מִתְקַיְּמַת בְּכֹהֲנִים אַחֲרַיִם סָגִי וְהִפְהִן שְׁמוֹשֶׁה יָדוּ לֹא בִטְלָה מִצְוָה דְרַמְיָא עָלֶיהָ.

אִךְ מִצְוֹת מִצָּה מְוַטְלָת עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּפִרְטוּת וַא"כ דְּנֹקָא בְּאֲכִילַת קִדְשִׁים אֵי לֹא מְקַיְּמִים הַמִּצְוָה כְּתִקְנָה מְצִי לְאִשְׁתַּמוּטִי אַבְל בְּמִצָּה דְרַמְיָא עָלֶיהָ גַּם פָּחוֹת מִכַּוִּיַּת מִצְוָה שְׁיִאכְלָנוּ.

וְתוּ דְלִדְיֵי סְבֵרַת דִּישׁ קֶצֶת מִצְוָה פִּי הֵיכִי דְחֻצֵי שְׁיַעוּ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה. הִיא סְבֵרָא אֲלִימָת' דְּמִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמִּדַּת פְּרוּרְעוֹנוֹ וְאֵי ה' מַעֲנִישׁ בְּאוֹכֵל חֻצֵי שְׁיַעוּ אִיִּסוּר ק"ו שְׁיִשְׁלַם שְׂכָר בְּאוֹכֵל חֻצֵי שְׁיַעוּר דְּבַר מִצְוָה כְּשֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְקַיְּמֵם הַמִּצְוָה בְּשִׁלְקֵמוֹת.

וְגַם הָרַב בְּגִי חַיִּי סִיגִים וְעַדִּינִין אֵינּוּ בְּרוּר וְלֹא הִחְלִיט הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַחֻכְמִים הַשְּׁלֵם הַפּוֹסֵק נר"ו. וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר דְּאִיבְעִי לִיָּה לְאֹכֹל חֻצֵי זֵית מִצָּה מִיָּדֵי דְהִנָּה אֲמַאי דְקִי"ל בְּסוּף סִימֵן תְּרַמ"ט דְּכָל הַפְּסוּלִים לַד' מִיָּנִין בְּשַׁעַת הַדְּחָק שְׁאֵין נִמְצָא כְּשֶׁר נוֹטְלִין וְאֵין מְבָרְכִין וְכַתֵּב הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם ס"ק צ"ח דְּדַעַת מוֹר"ם דְּאִפִּי שְׁאֵינָם מִיָּנָם יְכוּל לְקַיְּמֵם וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הָרַב אֲלֵיהוּ רַבָּה ע"ש וְה"ה הֵכָא אִפִּי תִימָא דְאֵין בְּחֻצֵי זֵית מִצְוָה כָּלֵל רְאוּי וְהִגּוֹן שְׁיִאכְלָנוּ לְזִכָּר מִיָּהָא.

כ"ש שְׁבַעֲנִיּוֹתֵינוּ מִסְתַּבְּר' לֹן דְּאִיפ' קֶצֶת מִצְוָה כַּמִּש"ל. כָּלֵל הַעוֹלָה דְּמִי שְׁאֵין לוֹ בְּלִילָה הִרְאִשׁוּנָה כַּוִּיַּת שְׁלֵם מִמִּצָּה אוֹ מְרוּר שְׁיִאכְלֵם מֵה שְׁיִישׁ לוֹ אִךְ שְׁהוּא פָּחוֹת מִכַּוִּיַּת כָּלֵי בְּרַבָּה.

וְה' יִרְאָה לְלַבֵּב דְּאֲנוּס הוּא מִבְּלַתִּי יְכוּלֵת לְקַיְּמֵם מִצְוָה כְּתִקְנָה. וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי.

אַחַר זְמַן בָּא לִידֵי ס' שְׁאֲגַת אֲרִיָּה הַנְּדָפֵס מְקָרוֹב לְהַגְאֹן זְמַן וְיוֹשֵׁב בְּיִשְׁבָּה בַק"ק מִיָּן וְרִאִיתִי לוֹ נר"ו סִימֵן שְׁהָאֲרִיָּה בְּזָה וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי דְּחִלָּה וּבִיבִיצָה הַנְּזָכָר וְכַעַת לֹא יְכוּלֵתִי לְהַתְּבַסֵּם מִדְּבָרָיו כִּי אֲנִי טְרוּד בְּעִנְיָנִים אַחֲרַיִם הִיעֲדַכ"ש וְשׁוֹב אַחַר זְמַן רִאִיתִי בַס' שְׁעַר הַמֶּלֶךְ פ"ג דְּנִדְרִים דִּין ו' שְׁהִבִּיא קוֹשְׁיָא הַנְּזָכָר עַל הַתּוֹס' מִיְרוּשְׁלָמִי דְּבִיבִיצָה מִשָּׁם מִהַר"א צְמַח ו"ל (עֵינִין בְּפִתְחַ עֵינַיִם בְּיוֹמָא וּבְעֵינִין זוֹכָר מַעֲרַכַת ה' אוֹת ל"ח בַס"ד).

ס' ה' בְּדִין אֲפוּטְרוֹפּוֹס שְׁרוּצִים לְמַנּוּתוֹ וְאָבִיו צְנָהוּ שְׁלֹא לְהִיּוֹת אֲפוּטְרוֹפּוֹס כָּל יְמֵי חַיּוֹתוֹ. שְׁאֵלָה רְאוּבֵן לְפָנֵי מוֹתוֹ סְמוּךְ לְמִיתוֹתוֹ צְיִנָּה שְׁיִמְנּוּ אֲפוּטְרוֹפּוֹס עַל יְתוּמָיו לְאִישׁ שָׂר וְגָדוֹל דְּאִמִּיד בְּנִכְסֵי וְיִוְדַע דַּעַת לְשִׁית עֲצוֹת לְתוֹעֵלַת הַיְתוּמִים וְלְהַשְׁבִּיחַ נִכְסֵיהֶם.

וְיִהִי כְּאִשְׁרֵי שְׁמַע אִישׁ שָׂר וְאוֹהֵב יִצָּא לְטַעוֹן שְׁמָרוֹב עֶסְקִיו וְגוֹדֵל חוֹלְשָׁתוֹ לֹא אֲפֹשֶׁר לִיָּה לְשִׂאת בְּמִשָּׂא אֲפוּטְרוֹפּוֹסוֹת דְּצָרִיכ' רַבָּא כְּתַב וּמְכַתֵּב נָפִישׁ בְּטַרְח' אִךְ אִם פ' קָרוֹב לְאֵלְמָנ' וְלִבְעָלָה יִתְרַצָּה לִיכְנֹס בְּעוֹנְבֵי הַקּוֹר' הוּא יִקְבֵּל הָאֲפֵט' עַל פִּי ב"ד וְהוּא יִהְיֶה לוֹ מַעֲרִיר לְעוֹזֵר בְּעֲצוּתוֹ וְהַנְּהַגְתּוֹ בְּכָל מְפָל וְיִיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי ב"ד וְקָרָאוּ שָׁם לְקָרוֹב הַנּוֹז' וְהוֹדִיעוּהוּ כָּל הָעֵינִין.

ויהי כמשי"ב כי תאנה נפשו ויודע מה מצנה זו כי רבה היא ובטוח פי השר הנזכר ידו תפון עמו אבל אביו צינהו שלא יהיה אפטרופוס ומה אעשה לצינויו של אבא ויש להסתפק אי שרי ליה להיות אפטרופוס על יתומים אלו דוקא מאחר דהם קרוכו ונאמדינו דעת אביו דנדאי ניקא ליה בנה אי משום עגמת נפש קרוכו ואי משום שקהיה אהוב לשר הנזכר נאחרי דברו לא ישנה יורינו המורה ושכמ"ה תשובה באמר דבי דינא שרי"א מה לילוד אשה חרפת אדם גרים קינ"ו.

האמנם לא בן חורין השר שואל הוא עדינו. על פן אמרתי אגלה דעתי דרף קצרה כי אני היום סמכוני באשיו"ת הלכות המאוששות ובאמצע פרק הפסקתי משיב מפני הכבוד די"ו לכתוב שתי אותיות דבר הלמד מענינו.

בס"ד.

והנה לכאורה הנה נראה דאינו חייב לשמוע לאביו בנה דתניא פ"ק דיבמות ובסוף פ' אלו מציאות דף ל"ב מנין שאם אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנא איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי חשמורו אני ה' כלכם חייבים בכבודי טעמ' דכתב רחמנ' ואת שבתותי תשמרו הא לאו הכי אמינא צניית ליה ואמאי האי עשה והאי לא ועשה ולא אתי עשה ודוחה את לא תעשה ועשה אצטריך סד"א הואיל והקוש כבוד אב ואם לכבודו של מקום וכו' הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה.

וראיתי להרדב"ז בתשובות החידושים סימן תקכ"ד שכתב ונ"ל והקשו עלה היכי ס"ד דאתי עשה דכבוד ודחי אפי' לאו גריד' הא אם אמר לו אביו לא בעינ' להאי כבוד מי איתיה לעשה כלל, כדאית' פ' אלו נערו' דעשה דולו תהיה לאשה לא דחי לאו דממזרת משום דאי אמרה לא בעינ' ליה מי איתיה לעשה כלל ותימצו דהתם כי אמרה לא בעינ' (ליתיה לעשה כלל אבל הכא אי אמר האב השתא לא בעינא) בשביל זה לא ביטל העשה עולמית ואפשר שיתקיים תדיר בשאר דברים ותימצו זה לא נתחננו אצלי דאם מחל האב בכל הדברים ובכל הזמנים הא ליתיה לעשה כלל ולפי דעתי מפח קושני' זו הנצרה הרמ"ה לתרץ דאפי' כי אמר לא בעינא שייך עשה דמ"מ מצונה הוא בכל דבר אפי' אמר האב לא בעינ' עכ"ל ומה שהגהתי בלשונו הוא מוכרח והוא חסרון הנזכר.

ועוד דניכר הדבר מהשיטה מקובצת משם הרא"ש שכתב זה משם ר"מ וכמעט דברי הרדב"ז מועתקים משם. ואתה תחזוה שם דהביא משם ר"מ השני תירוץ שם הרדב"ז.

ולפי זה לשון הרדב"ז אינו בדקדוק שכתב והקשו עלה ותימצו ושוב כתב הנצרה הרמ"ה לתרץ ולפי הפתוב בשיטה מקובצת הרמ"ה הוא עצמו תירץ הב' תירוץ. ואם מקור דברי הרדב"ז מלשון זה דהרא"ש שהביא בשיטה הנז' אינו מזוקק וצריך לומר דמה שכתב ולפי דעתי מפח קושניא הנצרה הרמ"ה לתרץ וכו' פונתו דמפח קושניא שיש בתירוץ ראשון והיא קושניתו דסליק מינה הנצרה לתרץ תירוץ שני וכל זה במונח דר"מ שכתב הרא"ש הוא הרמ"ה.

וראיתי בס' אמרי נועם שהביא תירוץ ראשון דר"מ שדחה הרדב"ז משם רבינו יצחק מוינא ע"ש פ' קדושים. ויראה שדחית הרדב"ז אינה ותיירוץ זה חוזר ונראה דרובא דרובא לא משכחת שהאב ימחול.

בְּכָל הַדְּבָרִים וּבְכָל הַזְּמַנִּים וְאִם הַמְּצָא יִמְצָא הוּא מִיְעוּטֵי דְמִיְעוּטֵי דְלֵא חֵינְשִׁינָן לִיה אִפִּי לְרַבֵּי מֵאִיר וּבְכֵן מַה דְמוֹשֵׁב יַעֲרוֹן פְּבוֹד או"א לַעֲשֵׂה דוּלוּ תַהֲיָה לְאִשָּׁה דְהֵתֵם מְצוּי הַדְּבָר דְתִימָ' לֹא בְעֵינֵי לִיה וְהֵלֵא בְמֵאמְרָא אֶחָד לִיתִיה לַעֲשֵׂה וּמִשׁוּ"ה אַף דְלֵא אֶמְרָה לֹא בְעֵינֵי חֲשִׁיב דְלִיתִיה לַעֲשֵׂה וְלֹא דְחֵי לֵלֵא תַעֲשֵׂה.

לֹא כֵן בְּכָבוֹד או"א דִּישְׁנוּ לַעֲשֵׂה עַל הָרוּב אַף דְמַחֲל בְּפִרְט אֶחָד וּמִשׁוּם דְאֶפְשָׁר דִּימְצָא אֶחָד בְּרַבּוּא שְׁמַחֲל בְּכָל דְבָר וּבְכָל חֵי בְנוּ אֵין לְנוּ לִומר לִיתִיה לַעֲשֵׂה פִי הוּא רְחוּק מְצַד מְצִיאוֹת זֶה פְּדֹאמְרוֹ.

וְכַתֵּב הַרְמַב"ם פ"ו דְמִמְרִים וְהַטּוֹר י"ד ס' ר"ם דְאֶפִּי אָמַר לוֹ אָבִיו לַעֲבֹן מְצוּה שְׁל דְבִרְיָהּם וְכ' מְרוֹן בְּב"י דְהַטְעַם דְכָל מִקְלֵי דְרַבְּנָן אֶסְמִיכְנֵהוּ אֶלְאוּ דְלֵא תְסוּר וְהַרִי הֵם בְּכָלֵל דְבָרֵי תוֹרָה וְחוּ דְמִקְלֵי דְרַבְּנָן הֵם פְּבוֹדוּ שְׁל מְקוּם אֵין לוֹ לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם וְכֵן פְּתַב הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן מ' דְכִינּוֹן דְאֶמְרָה תוֹרָה פְּלַקְתֵּם חֲתִיבִים בְּכָבוֹדֵי א"כ כָּל הָאִיסוּרִים אִפִּי קָלִים הֵם דּוֹחִים פְּבוֹד.

או"א וּמוֹרָאוּ דְכָל אִיסוּרֵי אִפִּי דְרַבְּנָן אִיכָא מוֹרָא שְׁמִים אִם פּוֹרֵשׁ מֵהֶם עַכ"ד. וְא"כ לְכַאוּרָה נִרְאָה דְכִינּוֹן דְלִהְיוֹת אִפִּט' לִיתוּמִים מְצוּה גְדוּלָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְק"ו דְהַקְרוּב אִית בֵּיה מְצוּת וּמְבִשְׁרָה אֵל תַּתְעַלֵּם עַל דְרַף דְאֶמְרוּ פ' נַעֲרָה דָף נ"ב וּפ' הַפּוֹתֵב דָף פ"ו מְעִיקָר' סָבַר וּמְבִשְׁרָה לֹא תַתְעַלֵּם וְאֵע"ג דְמִיחֲזִי פְעוֹרְכֵי הַדִּינִין אֶלֵא דְלִבְסוּף סָבְרֵי דְאֶדָם חָשׁוּב שְׁאֵנִי וְשְׁמַעִינּוּ דְאֵי לֹא הָא דְאֶדָם חָשׁוּב שְׁאֵנִי מִשׁוּם וּמְבִשְׁרָה אֵל תַּתְעַלֵּם שְׁפִיר עֲבָדֵי אַף דְמִיחֲזִי קֶצֶת פְּעוֹרְכֵי הַדִּינִין וְכ"ש לִהְיוֹת אִפִּטְרוּ' בְּמַעוֹת אֶדָם קְרוּב דְמְצוּה גְדוּלָה הִיא וְכַמ"ש הַרִיב"ש בְּתוֹשׁוֹ סִימָן ד' דְבַמְטַלְטְלִין קְרוּב עֲדִיף וְכֵן פְּתוּב בְּהַגְהוֹת מְרַדְכֵי סוּף פ' הַמְפָקִיד וְכ"כ מְהַר"ם מְפֹאֲדוֹן' סִימָן נ"ז וְכֵן פְּסַק מוֹר"ם ח"מ סִימָן רפ"ה דְקְרוּב עֲדִיף וּמֵאֲחַר שְׁפֵן מְצוּה קְעֵבִיד הִיא גְבֵרָא לִהְיוֹת אִפִּטְרוּפּוֹס עַל הִיתוּמִים קְרוּבֵי וְכִינּוֹן שְׁפֵן נִרְאָה דְאֵין לוֹ לְחוּשׁ לְצוּאֵת אָבִיו בְּמְקוּם מְצוּה.

וְבֵא וְרֵאָה מ"ש מְהַרְשֵׁד"ם בְּתוֹשׁוֹבוֹ א"ה ס' צ"ה עַל רְאוּבֵן שְׁצִינָה לְבָנוּ שְׁלֵא יִתֵן לְאַחֹתוֹ לְדַנְדוּנָא פִי אִם שְׁמַנִּי אֶלְף לְבָנִים דְאֵין לְהַשְׁגִּיחַ בְּצוּאֵת אָבִיו דְכִינּוֹן דְלַפְרַנְסוּלֵהֲשִׁיא יְתוּמָה לְפִי פְבוֹדָה מְצוּה הִיא יְכוֹל לְהוֹסִיף בְּדַנְדוּנֵית' עַש"ב וְהַרִי הֵכָא דְכָבַר הַנִּיחַ לָה גְדוּנֵיהּ וִיכוּלָה לְיִנְשֵׂא אַף פִּינּוֹן דְאִם מוֹסִיף נְשִׂאֵת לְפִי פְבוֹדָה מִשׁוּם לְהַשִּׂיאָה כְּפִי פְבוֹדָה שְׁהוּא הֵכָשֵׁר מְצוּה פְּסַק מְהַרְשֵׁד"ם דִּיעֲבֹר עַל מְצוּת אָבִיו.

וְה"ה בְּנ"ד פִּינּוֹן דְקְרוּב עֲדִיף לְאִפִּטְרוּפּוֹ שְׁהוּא מְשַׁגִּיחַ יוֹתֵר בְּדַקְדוּק עַל הִיתוּמִים מֵאֲחַר וּמְצוּה הִיא אֵין לְחוּשׁ לְצוּאֵת אָבִיו דְהֵי בְּמְקוּם הַמְצוּה: וְגְדוּלָה מְזוּ פְתַב מְהַרְשֵׁ"ל בְּיָם שְׁל שְׁלֵמָה פְרָקָא קְמָא דְקַדוּשִׁין סִימָן ס"ג דְאָב שְׁמִיחָה בְּבָנוּ שְׁלֵא לִומר קְדִישׁ עַל אִמּוֹ לֹא יִשְׁמַע לוֹ דְכִינּוֹן שְׁנֵהֲגוּ כְּהַ מְעוּבָד' דר' עֲקִיב' שְׁמוּרָה מְמַנּוּ שְׁהוּא נַחַת רוּחַ לְשׁוֹכְנֵי עֶפְרָ לֹא קְדִישׁ הוּ"ל כְּאֵלוֹ אִומר לוֹ שְׁלֵא יַעֲשֵׂה דְבָר מְד"ס ע"ש הַרִי דְאֵף בְּדָבָר שְׁלֵא נִזְכָּר בְּש"ס וְהוּא מְנַהֵג שְׁנַתִּסַּד מִפְּחַ מ"ש בְּהַגְדָה בְּמַעֲשֵׂה רַבֵּי עֲקִיבָא קְרִי לִיה מְצוּה מְד"ס ק"ו בְּנ"ד שְׁהוּא מְצוּת ג"ח וְדֵאֵי לְפַקֵּחַ בְּזִכּוֹת הִיתוּמִים שְׁלֵא יִשְׁמַע לוֹ.

וְאֵף פִי יֵשׁ לְדוֹן בְּהָא דְכַתֵּב מְהַרְשֵׁ"ל דְכִינּוֹן דְמְנַהֵג זֶה לֹא בָא בְּש"ס וְלֹא בְּמַדְרָשִׁים וּבְנִרְאָה שְׁהוּא מְנַהֵג אַחֲרוֹנִים רְצוּנֵי אַחַר הַש"ס וְאֶפְשָׁ אַחַר הַגְּאוּנִים דְעָשׂוּ קְבַע בְּאִמְרַת

קדיש היתומים והוסיפו כמה דינים בזה בפולין ובאשכנז באמירת היתומים קדיש כמו שהאריכו האחרונים אשר לא כתוב בש"ס ובספרי הפוסקים הראשונים.

כל פי הא יש פנים לו' דישמע לאביו ומה גם למ"ש מהרש"ל גופיה קודם זה על אשר מרן ז"ל טעמ' טעים למ"ש הרמב"ם דלא ישמע לאביו לבטל מצוה מדבריהם ונהבאתיו לעיל דאין צריה טעם לדבר מאחר דאמרנו בהדיא בעירובין להזהר בד"ס יותר מד"ת שבדברי תורה יש חיוב עשה ולא מעשה וחיוב מיתה ובד"ס הפל במיתה בידי שמים א"כ אין לה כבוד המקום יותר מזה עכ"ד.

ואין פאן שום השגה על מרן דדבריו הם בכלל דברי מרן וגם לא זכר דהרב תרומת הדשן פתב פיוצא בדברי מרן ונהבאתיו לעיל. ומ"מ נראה דאם הבן ביטל אמירת קדיש אינו בסוג עובר על דברי חכמים חייב מיתה ולא הי"ל להניח מצות אביו.

ותו דהוא חולק על המצאתי פתוב דכבוד אביו קודם שהביא שם ואפשר לדון דסבר דהו"ל פאביו אומר לו השקני מים ואמו א"ל השקני מים דאביו קודם שהיא ואמו חייבים בכבודו וז"ש דכבוד אביו קודם.

אמנם נראה דעתה אשר אמו נפטרה ופקע מינה חיוב בעלה הו"ל פאמו מגורש' דאינה מהם שירצה יקדים וכמ"ש הפוסקים. אבל בנ"ד אינו מנהג רק מצות גמילות חסדים וכדאמרן והיה נראה מפל מה שביארו הפוסקים ונהבאתי קצת מדבריהם לעיל דיניח צוואת אביו ויהיה אפטרופוס דכל הקרוב קודם לנחל"ה וכאב אנוש בזה כי הי'לדים רפים עוללים לא ראו וצריכ' רב' להתעסק בנכסיהם ולהוציא לאור משפט' והמת' יהיה לו נחת רוח שאם יהיה האיש הזה אפוטר' הפל יהיה נדון על פי איש שר ואוהב אשר המנוח צינה שיתעסק בנכסיו פאשר בא בשאלה.

וגם אנמדנ' רבא איפא דאם אביו היה חי הנה ניחא ליה שבנו יהיה אפטרופוס פי קרוב הוא ולא עוד אלא פי הן בעודנו חי לא יסור לבבו מעצת האי גברא שר וגדול כפתוב בשאלה: ואולם פי דייקנין פורת' יש לדחות כל הטענות האלה דהא דאמרנו שלא יבטל מצוה דאוריית' ודרבנן משום כבוד אביו מטעם שפלים חייבים בכבודו יתברר היינו במצוה דרמיא עליה דוקא.

אמנם בנ"ד אפשר למצוה שתתקיים על ידי אחרים והא דכתבו הריב"ש והגהות מרדכי וסיעתם דקרוב עדיף אינו סברא מוספמת דהרואה יראה בדברי הרי"ף פירק המפקיד שהביא דברי רב צמח גאון והרמב"ם פ"י דנחלות ותוספות שאנץ שהביא בשיטה מקובצת במציעא דף ל"ט ובחידושי הריטב"א דפוס אמשטרדם שם ובתשובת הרשב"א שהביא מרן בח"מ סימן רפ"ה דמוכח מדבריהם דקרוב ורחוק שונים הם ולא הנוזפר בדבריהם דקרוב עדיף פלל וכן מוכח מדברי הגהות מיימוניות פ"ח דנחלות ורבינו ירוחם נתיב כ"ו ח"א פאשר עיניה תחזינה משרים וכן מוכח מס' האגודה פ' המפקיד.

וכבר ראיתי להרב כנה"ג ח"ב סימן ר"ץ הגהב"י אות כ"ה תמה על הריב"ש דמנ"ל דקרוב עדיף ונלא מדברי רב צמח גאון שכתב אפי' קרוב משמע דרחוק עדיף ותימ' על הר"ם מפאדובה שכתב והספיקו פל הגאונים דממנין קרוב ועדיף הוא רב צמח גאון ור"ח וכו' והיכן ראה פן לרב צמח גאון וכו' נמצאנו למדים דסברת הריב"ש תמוה אמנם

למה שהספימו לסברתו ר"ח ור"י הזקן והגהות מרדכי ומהר"ם מפאדובה והרשד"ם והרב המפה צריכים אנו לקבל דבריו עכ"ל בקצור.

ותשובות מהרשד"ם אין עמדי ואני אומר דמה שצינרף עם הריב"ש ר"ח ור"י הזקן אינו מוכרח דר"ח ור"י הזקן יסברו פהריב"ש דהנה נדאי שכיגון הרב שכ"כ הגהות מרדכי. אמנם הרואה יראה דבהגהות מרדכי ברישא פתבו משם התוספות דמטלטלי עדיף לאוקומי קרוב ואח"כ רב צמח גאון אי מעלי ונשפו נכסי וכ"כ ר"ח אי איניש מהימן הוא וכ"כ ר"י הזקן עכ"ל וא"כ השתא דאשפחו דהרי"ף הביא דברי רב צמח גאון ומדבריו מוכח דליכ' עדיפות בקרוב ואדרב' הוא ו"ל דקדק דרחוק עדיף מדברי רב צמח גאון ומאחר שפן הדבר ברור דמ"ש בהגהות מרדכי וכ"כ רב צמח גאון קאי אעיקרא דמילתא לחלק בין קרקעות למטלטלין על דרך שכתב הוא ו"ל בדברי הריב"ש ומהר"ם מפאדוב"ה.

וא"כ מ"ש וכ"כ ר"ח ור"י הזקן על דברי רב צמח גאון קאי ואין ראיה כלל דר"ח ור"י הזקן סברי דקרוב עדיף. ולדידיה דסבר דמ"ש הגהות מרדכי בשם ר"ח ור"י קאי נמי אפרט זה דקרוב עדיף א"כ מאי קמתמה על מהר"ם מפאדובה דהיכן ראה פן ברב צמח גאון הרי לדעתו כ"כ הגהמ"ר שסיימו וכ"כ רב צמח וכו' וכ"כ ר"ח וכו' וכ"כ ר"י הזקן הרי דבחד מחתא מחתינהו לרב צמח ור"ח ור"י ומהר"ם מפאדוב"ה שם סי' נ"ז רמז הגהות מרדכי: אמנם הדבר פשוט דמ"ש מהר"ם מפאדובה הוא רב צמח גאון ור"ח ור"י הזקן בהגהות מרדכי ובהגהות מיימוני בשם ריב"ן עכ"ל אעיקר' דדינא קאי לחלק בין קרקע למעות וכמו שהספיק הוא ו"ל כאשר יראה הרואה שם בכנה"ג ולא קאי גם על פרט דקרוב עדיף.

נדא דכינן דאשפחו בדברי הרי"ף משם רב צמח דכתב אפי' קרוב יש לנו לפרש דמ"ש בהגהות מרדכי וכ"כ רב צמח אעיקר מילת' ומנ"ל להר"ם מפאדובה לחלק עלינו את השוין. ותו שהזכיר הגמ"י ונהרי שם פ"ח הביא דברי הרי"ף משם רב צמח שכ' אפי' קרוב ומאי תזי מהר"ם מפאדוב"ה לסמוך על הגהמ"ר, בסבר' רב צמח ולא על הרי"ף והגהמ"י אלא נדאי שגם פננת מהרמ"ם קאי אעיקר' דמילת' כאמור.

ומעתה גם מ"ש הגהמ"ר וכ"כ ר"ח ור"י אעיקרא קאי לחלק בין קרקע ובין מטלטלין. ומ"ש הר"ם מפאדוב"ה בהגהות מיימוני בשם ריב"ן הוא אגב שייטפיה כאשר יראה הרואה בהגמ"י פ"ח דמה שהזכיר ריב"ן בסמוך הוא ענין אחר.

גם מ"ש הגהות מרדכי בשם התוספות דקרוב עדיף ק"ק דהגהות מיימוניות פתבו משם התוספות וכן בשיטה מקובצת משם תוספות שאנץ ולא פתבו דקרוב עדיף כאשר יראה הרואה ונמצא דהא דהגהמ"ר הוא קול ושוכרו עמו דהם פתבוהו משם התוספות ולא פתבו פן הגהות מיימוניות ושיטה מקובצת בשמם.

ועלה בידינו דלא אשפחו מהפוסקים קמאי ובתראי דקמאי אלא הריב"ש ותו לא משום דהגהמ"ר פתבוהו בשם התוספות. והגהמ"י ושיטה מקובצת חלוקי' בדעת התוספות וק"ק על מהר"ם מפאדוב"ה דראה הגמ"י והגהמ"ר ולא העיר דחלוקי' הם בדעת התוספות.

ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת אי לאו דמסתפי' ממהרשד"ם לכן מ"ש הכנה"ג בשמו ודעמיה הנה אמינא דגם הגהות מרדכי וקריב"ש מאי דכתבו דקרוב עדיף לאו דוקא דהכי סברי לענין דינא דאי קרוב ורחוק שווי בשעוריה' עם כל זה דינא הוא דמוקמינן לקרוב ומהדרינן לאוקומי הקרוב אלא בעלמא קאמרי דמסתמא הקרוב עדיף ולא פינונו שנעשה עיקר מזה והגם שהוא דוחק ניחא לן למימר הכי משו' דהגהמ"ר רפתבו פן משם התוספות ותרי גברי רבירבי נפקי להשמיענו דברי התוספות הרב הגהמ"ר וקרב בצלאל בשיטה מקובצת שהם העתיקו דברי התוספות ולא פתבו פן ומוכח מלשונ' איפכא.

וגם הרב ס' האגודה דתדיר נמשך אחר התוס' והמרדכי וכתב משם רב צמח גאון אפי' קרוב וכו' ועוד דרחוק הוא שקריב"ש יחדש דין מסכתו אשר לא שערוהו הראשונים ויהיו דבריו כמתלהלה ומה גם דירמון לדברי הראשונים והאי דאיפא ביניה לבינייהו סתים למילתיה אלא משמע לי פדאמרון דלישנא בעלמא קאמרי.

ולכל הדברות ולכל האמירות נראה דבנ"ד אין לאיש זה לעבור על מצות אביו דאע"ג דלטרוח ולהיות אפטרופא דיתמי ולהוציא לאור משפטם מצוה גדולה היא אבל הוא מצוה דלא רמיא עליה ואפשר להעשות על ידי אחרים ואין לומר דחשבינן לה מצוה דרמיא עליה משום דקרוב עדיף כמ"ש הגהמ"ר וקריב"ש חזא דרב צמח גאון וקרי"ף והרמב"ם והתוספות והגהות מיימוניות וקריב"א בשם רבו וב"ה ורבינו ירוחם והרשב"א והטו' והאגודה ומרן והרב מהר"ר ישמעאל בספר הזכרון פלם פאחד עונים דלא עדיף קרוב ובכי האי גוונא נדאי אין לו לעבור על מצות אביו פיון דגדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים סוברים דרחוק הוא פקרוב.

ועוד דיש לצדד דגם הגהמ"ר וקריב"ש לא פליגי עלה וכדאמרון. ובחפשי אמתחות האחרונים הנמצאים אצלנו מצאתי להגאון הרב חיות יאיר סי' רי"ד שנשאל באשה שציונה בחוליה לבנה שלא ישפיר הבית שלו להבא לשום אדם ודר בו לפנים זקן ות"ח ובעל מעשים והוא שקדן בתורה וגם רוצה ללמוד לנשמת האשה כל שנתה ויש לומר דניחא לאשה בזה ואין מחויב לגרש השוכר הת"ח הנזכר מן הבית פיון דהוא מצוה שילמדו בביתו ומצוה להחזיק ביד לומדי התורה וגם אמדינן דיהיה לנחת לאשה הנזכר ומסיק הרב הנזכר שלא יעבור הבן על צוואת האם דלא דמי להטמא או אל תחזיר או מוחה שלא ימחול או לא יסע ללמוד או לא ישא אשה פ' דכלם מצו' דגופיה ניהו עשה או לא תעשה משא"כ שייניח ת"ח ללמוד בביתו אף כי נדאי טוב וישר הוא מ"מ אינו חובה ואינו מצוה דרמיא עליה כלל ויש עוד לומר מפני שצוואת הזקנה הנה לבנה דרד פלל שלא ישפיר ביתו לשום אדם ולכן אף אם את"ל דאם ציונה שלא ישפיר הבית לת"ח אינו מצוה לקיי' כי נחליט דהוי פציווי לבטל מצוה מ"מ אידי דחלה הצוואה על שאר בני אדם חלה ג"כ על ת"ח ואין לומר דלא הנה דעת המצווה על ת"ח אמת בעודה בחייה היתה יכולה לשאול על נדרה בכה"ג ולומר אדעתא דגברא רבא לא נדרתי משא"כ זו שציונה אין לנו לחלק מדעתנו להקל על הבן ולו' שלא יחוש לציווי האם עכ"ל והעמקתי כל דבריו דרובם שייכי בנ"ד ואף דבאיזה מדבריו אני מסתפק קצת מ"מ נראה

דבנ"ד אין לו להיות אפטר' ולא יעבור על מצות אביו דהנקש כבודו לכבוד המקום ואי לא דכתב רחמנא אני ה' הו"א דאל יחזיר כמש"ל והנלעד"ך.

סי' ו' שאלה עיר שרוב ישראל הן בעון מגלחי זקנם בתער ניום יום ידרשון חנוך האיסוף פי רב ולא אבו שמוע. ויהי היום עלתה על לב ראשי העם לגדור הפרצה ולעשות תקנה בנעד פללי לשמן' ולעשות תגלחתם במספריים או בסם ולמען יקבלו הקמון יותר להם לגלח בימי העומר פי בזה אפשר שיקבלו ותהיה ככל תקנות הקהל אשר רובם מקיימין אותם וירינו המורה אי אריה למעבד הכי ושכמ"ה.

תשובה היתה עלי נד האדון שר וגדול בישראל ויודע צדיק פי מחמת המציק אני רחוק מן הישוב לרוח היום את חלקת השדה אולי יש תקנה זה מעלה ארוכה. וספרי הקדוש אין עמדי ואף גם זאת פשל בעוני פחי ושפים זו עיקר גדול לדבר הלכה.

האמנם לבלתי סור מן המצנה באתי היום חל"ש ועשה מאמר דברו' שפים מהרשום בזכרונאי את קסתי נתתי קסת דרוכה. בס"ד.

בריש כל מראין עצור במילין מי יוכל אש תוקד בקרבי על דור יתום איכה נהייתה הרעה הזו ומה יענו ביום פקודה כי ריב לה' עם השרים והסגנים אשר דק"ו פחדא על תקנות הקהל ופרעון המסים וכיוצא להעמידן על תלם ואינם שמים על לב על צרעת הראש והזקן אשר בשאט ונפש מגלחים בתער בפרהסיא היו שריה פאילים שתק"ו יחדיו באיסור חמור תדירי ואני תמיה על קצת קהלות המענישים ורודפים למגלח זקנו בחול המועד ולא איכפת להו על מגלח זקנו בתער תדיר כל השנה אוי לדור שעלתה בימיו ק"ד.

ומלבד שהן איסורי תורה עוד רעה חולה שעוברים גזרות גאוני רבני ישראל אשר גזרו והחרימו על זה בדור מרן ז"ל איש איש ממקומו כפתוב ומודפס בס' יין המשומר ע"ש וראוי למי שיש בידו למחול לאזן חיל דמינו פאריה לשבר מתלעו' עול כי באיסור מפנרש בתורה לא אמרינו מוטב שיהיו שוגגים כמ"ש הראשונים בפ' המביא.

ואמרו פ' בקמה בהמה ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושירו על זקנים שלא מוחו בשרים וכל אשר בידו למחות וכו'. ומעתה ארדוף אצי"ג שתי אותיות להשיב לשואל.

ואומר דיש לחקור האיתי אנש מצי למשרי איסורא זוטא פי היכי דלא לתעביד איסורא רבה. והנה מצינו גדול הרשב"א ז"ל בתשובותיו סימן תשנ"ה שכתב דאדם שנשבע שלא לשחוק וירא כי יצרו תוקפו ושמה יעבור על השבועה ושאלו שאל האיש להתיר לו שבועתו אין מתירין לו דהשחוק עבירה היא ואין עושין עביר' קטנה כדי שלא לעשות עבירה גדולה.

איברא דדברי הרשב"א קשים דהא אמרו פ' השולח הדיא אמתא דנהיגי בה הפקר ומסיק דכופין רבה ומשחררה אף דעבר על לעולם בהם תעבדו וזה פנגד היסוד של הרשב"א דהרי הם דרבה עבר על לעול' בהם תעבדו פי היכי דלא לעבדו בה איסור'.

ולפום ריהטא אפשר לו דשאני נדון הרשב"א דהנשבע ירא שלא יעבן' שבועתו וישחוק ולכן שואל התרה וכיון דתרי איסורי בחד גברא וחזינו ביה סימני טהרה פאשר שבועה

נרא להכי גודא רבא שדי עליה הרשב"א ואמר דכינון דהשחוק עבירה יכניע יצרו ואין אומרים לעשות עבירה קטנה כדי שלא יעשה עבירה גדולה.

נדעת שפתינו ברור מללו דהאיש הזה יכניע יצרו ולא יעבור שתיקה. אבל התם בהיהיא אמתה דהנה אינשי נהגי הפקרא ואין יראת ה' על פניהם להכי פייפינו רבה לאצולינהו מאיסו' אף כי הוא עובר על לעול' בהם תעבדו: ותו אפשר לחלק דגם פי הוה התרי איסורי בחד גברא יש הפרש בין בא לימלה פנדון הרשב"א ואפתי לא עבד איסורא אז אמרינו ליה זכור ושמור פי עליה לגמור ולשמך שתיקה אבל פי חזינא להא גברא דעבר על איסו' חמור ולא מצי למקם איצורה שפיר אמרינו ליה אפשיל אשבועתה להצילו מאיסו' גדול ובהיהיא אמתא אמתא פבר הוה עבדי הפקר פמבואר.

האמנם מהריב"ל ח"ד סימן ד' תהי עליה דהרשב"א מסוגית השולח הנ' וניחא ליה לפלוגי בין קום עשה לשב ואל תעשה ונחשיב הרב שלא להשתעבד ולכתוב גט שחרור שב ואל תעשה ע"ש.

ועל פי דברי הרב ז"ל ניחא לי מאי דהוקשה בעיני על דברתי מלפי צדק מרן ז"ל בתשובה א"ה שהשיג על מי שהביא ראיה לנדונו מרדנית הפת דשאני התם דעתיד לבא איסו' סקילה ועוד דהחיוב בא ממיל' ועוד דאיסו' רדנית הפת איסו' קל זהו תנור דבריו והנינו בה דתרי מגו תלתא חילוקי מרן הנזכר הוה תיובתיהו הך דפ' השולח דנהיגי בה הפקרא לאו איסור סקילה וגם לא אתי ממילא ועם כל זה שרו לשחררה ולעבן' על לעולם בהם תעבדו והיא הלכה קבועה וגם מרן ז"ל גופיה מעלה על שלחנו בי"ד סי' רס"ח דין זה.

ברם החילוק שחילק מרן דהאיסו' קל סליק שפיר דגם לעולם בהם תעבדו קל וכבר נודע מ"ש מרן בכ"מ ובב"י משם הר"ן. אבל מדברי מרן בתשובה הנז' נראה דכלהו חילוקי קושטא נינהו ולכאורה ההיא דכופין רבה לשחררה הוה נגד התרי חילוקי פאמור.

האמנם אי מרן סבר כמהריב"ל דהתם חשיב שב ואל תעשה ולהכי מקילינו אתי שפיר דבנדונו הוי קום עשה ואז אין לעבן' איסו' כדי שלא יעשו איסו' אחר חמור אף שהוא דאורייתא. אלא דנהירנא דאחרוני זמנינו הקשו על מהריב"ל דכינון דאיבעי ליה למכתב גיטא דחירות' הדעת מכריע דחשיב קום עשה ומאי דהרב תלי זייגני' בדברי התוספות יש לדחות.

ותו דהרשב"א גופיה בתשובה סימן קכ"ו משתמען מילוהי דקרי לעובדא דהיהיא אמתא קום עשה. ולכן הנה נראה דשינויאי דשינוי שינויא הוא ליתובי דעתיה דהרשב"א.

איברא דאשפחן להרשב"א דסבר דאין עושים מלאכה בשבת להציל לישראל מהמרה וכתב דהא דאמרי ניחא לחבר דלעביד איסורא זוטא היינו דוקא פשהוא הגורם וכמ"ש בתשו' שהביא מרן בב"י א"ח סימן ש"ו וזה נגד מאי דפרקינן פמבואר.

ועל פנ צ"ל דסבר הרשב"א דשאני ההיא אמתא דשרינו משום דהוי מצוה דרבים וכן פתבו האחרונים. עלה בנדינו דהיכא דהוא מצוה דרבים להרשב"א שרי לעבן' האיסו'

למנוע רבים מאיסוף אחר וכן אם האיסוף קל לדעת מרן שרי למעבד איסוף קל כדי שלא יעבן על איסוף חמור.

וגם מרן הסכים לתירוצי התוספות ופסק בא"ח סי' ש"ו דלא פקדושי"א. ומעתה הבא נבא לנ"ד ואו' דאין ספק דאם ראשי העם יכולים לכוף להמון ישראל שלא יגלחו זקנם בתער חובה עליהם לכוףם ולית דין צריף בשש בפ' א"לו עוב"רין פמה לאנין במזיד תדיר בתמנ' ליצלו.

ומנהג שלא לגלח בימי העומר? הוא מונח במקומו כיון דכף פשט המנהג וכבר נודע פמה גדול פח המנהג וספרין פתיחו. אכן אם מעלת רבני העיר וראשי הקהל עיניהם תחזינ' מצרי"ם ואמדי דעתיהו דאין המון העם נשמעין להם אם לא בהתיר להם מנהג העומ' כולי האי ואולי נראה פשוט דחובה מןטלת לבטל מנהג העומ' כדי לקיים איסורי תורה וכמו שנתבאר מפי תלמוד ערוף דלצורף רבי' דהו נהגי הפקר בהיהא אמת' דינא הוא דכופין את רבה לשחררה אף שהוא עובר לעולם בהם מעבדו וכותב גט שחרור.

וכי תימא דהוא איסוף קל הא דלעולם בהם מעבדו כמ"ש הר"ן. הרי מנהג תגלחת העומר מנהג בעלמא וקיל טובא מאיסוף קל דרבנן.

ואין לו דהרי כתב הר"ן נמי דליכא לעולם בהם מעבדו כלל כיון שעושה לצורף והתורה לא אמרה בכי האי גונא. דהרי דברי הר"ן פפי פשטן הם הפך סוגית פ' שלשה שאכלו ופ' השולח וכמו שהקשו הרב מגן אברהם ושאר אחרונים.

נהגם דיש לישוב המעניין יראה דלכל הדברות סרף איסוף יש ושרינן ליה ומכ"ש שיש להתיר מנהג זה שאין מגלחין בעומ'. ותו דהרי לדברי שאר פוסקים איכא התם איסוף לעולם בהם מעבדו ושרינן ליה משום מצנה דרבי' והכי רהטי הסוגיות הנז': ועוד ראיה ממ"ש מור"ם בא"ה סימן י"ג דמנחת מצנה שרינן לה לינשא אף דאיסוף מנחת איסוף חמור דאיכא ספנת ולד והוא סברת מהר"י מינץ.

נהגם דמרן ודעמיה פליגי עלה הכא כ"ע מודו. ועוד ראיה ממ"ש בס' חסידים דמי שייצרו תוקפו לבא על הנדה או אשת איש מותר לו להשחי' זרעו אף דאיסוף השחתה איסוף חמור מאד.

ואף דיש לחלק דהתם מוקשה ועומר ומזמן לכה. מ"מ בנ"ד שהוא מנהג בעלמא נראה דשרי מכ"ש כאשר המענין ישפוט בצדק.

וכבר אמרו שיליה סוטה זמרן גשי ועניין גברי פאש בנעורת זמרן גברי ועניין גשי פריצותא למאי נפקא מצנה לבטולי הא מקמי הא. הרי דאף דתרונייהו איסור' ניגהו כל דלית בינן לבטולי תרונייהו דחינן איסוף קל כדי שלא יעברו איסוף חמו'.

וה"ה בנ"ד דאם באמת לא מקבלי שלא להשחית זקנם בתער כי אם בהתיר להם לגלח בעומר שרינן להו דאינו אלא מנהג בעלמא. והמסתכל יפה בעיקרי ושרשי הדברים קדמה ואתיא דיעה ודאי דמנהג זה קל מאד וכמו שנתבאר.

הנה הרדב"ז בתשובה סימן תרפ"ז כתב וז"ל שאלת ממני על מה שנהגו להסתפר בר"ח אייר אם הוא מנהג הגון או לא. תשובה אנא עבידנא עובדנא בנפשאי ואני מסתפר בכל

חֲדָשׁ נִסָּן ור"ח אֵיָר וְכֵן נִהְיָו רֹב הָעוֹלָם וְהַטַּעַם כִּינּוּן שְׁהֵם אֲסוּרִים בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית אֵין אַבְלוּת זֶה שֶׁהוּא תְלוּי בְּמִנְהֶגֶת נוֹהֶג בָּהֶם וְכֵן פְּתָבוּ בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת.

ומ"ש בב"י שְׁמִנְהֶגֶת זֶה טַעוֹת אֵינוֹ נִכּוֹן כִּלְל דְּאָף לְדִידָן שְׁאֵין אָנוּ נוֹהֲגִים אִיסוֹר' הַתּוֹסְפוֹר' אֶלָּא עַד ל"ג מ"מ ר"ח אֵינוֹ בְּכִלְל הָאִיסוֹר' כִּינּוּן שֶׁהוּא אֲסוֹר' בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִי' שְׁהָרִי אִיסוֹר' הַתּוֹסְפוֹר' אֵינוֹ אֶלָּא מִנְהֶגֶת וְאֵתִי מִנְהֶגֶת וּמִבְטָל מִנְהֶגֶת בְּטַעֲמָא כָּל דְּהוּ.

תו אֵיכָּא טַעֲמָא דְאֵיכָּא צַעַר בְּגִדּוֹל הַשַּׁעַר וְלֹא עֲדִיף הָאֵי מִנְהֶגֶת מ"ע דְּסוֹכָה וְקו"ל מְצַטַּעַר פְּטוּר וכו'. (ע' הַשְּׁמִטוֹת) וְכֵן מִן דִּין אֲנִי רְאִיתִי כַּמָּה קַהֲלוֹת שְׁלֹא נִהְיָו מִנְהֶגֶת זֶה כִּלְל וּמִסְתַּפְּרִים בְּכָל שְׁבוּעָה לְפִי מִנְהֶגֶת לְכַבּוֹד שְׁבַת וְכִינּוּן שְׁאֵין זֶה קְבוּעָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל אָף שְׁאוֹתוֹ מִנְהֶגֶת שְׁנִיחָה לְהַסְתַּפֵּר בְּר"ח אֵיָר לֹא יִהְיֶה מִנְהֶגֶת כִּלְל נְקִיטִינוּ כְּנִתְיָה דְּהוּי מִנְהֶגֶת מְמַנְצָה וּמִינְיָה לֹא תִזְוַע ע"ל אֶתְהָ הַרְאִיתִי לְדַעַת כַּמָּה הַקַּל בְּזֶה וְכַתּוּב דְּרָאָה כַּמָּה קַהֲלוֹת שְׁהֵם מִסְתַּפְּרִי' בְּכָל שְׁבַת וּבְטַעֲמָא כָּל דְּהוּ דְּחִינּוּ לִיהּ.

ומכ"ש בנ"ד שִׁישׁ לְדַחֲוֹתוֹ. וְתוּ דְּמִנְהֶגֶת זֶה רַפּוּי בְּיוֹשְׁבֵי הָעִיר הַלְזוּ דְּכָשֶׁהוּלְכִים מִחוּץ לְעִיר מִסְתַּפְּרִים.

וגם מְבַקְשִׁים עֵינָה לְדַבֵּר עִם שַׁר גּוֹי וּמִסְתַּפְּרִים בְּאִנְפֵן שֶׁהוּא קַל מְאֹד מִנְהֶגֶת זֶה בְּכָל מְקוֹם וּבְכַרְט בְּעִיר הַלְזוּ. וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר דְּמִנְהֶגֶת זֶה אֵין לוֹ יִסוּד וְטַעַם מְסַפִּיק עַל פִּי פְּשֻׁט כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַרְוָאָה.

ועל דְּרַף הָאֵמֶת צָרִיף שְׁלֹא יִגְלַח מִע"פ עַד עָרַב חַג הַשְּׁבוּעוֹת כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ גוּרֵי הָאָר"י זצ"ל וְנִתְבָּאָר טַעֲמוֹ טַעַם כְּעִיָקָר. וּמֵאַחַר דְּמִנְהֶגֶת זֶה לְהַסְתַּפֵּר בְּר"ח וּל"ג לְעוֹמֵר אֵינוֹ נִכּוֹן עַל פִּי הַסּוּד וְהוּא מִנְהֶגֶת שְׁלֹא נִזְכָּר בְּש"ס.

וגם עַל פִּי הַפְּשֻׁט אֵין בְּיַדֵּינוּ טַעַם נִכּוֹן וּמִרְנוּחַ לְאַסוּר הַתְּגַלְחָת. הַגַּם דְּבַעֲלָמָא יֵשׁ לְקַיָּים כָּל הַמִּנְהֶגֶת כַּמ"ש הַפּוֹסְקִים נִרְאֶה דְּמִנְהֶגֶת הָעִיר הָיוּ בְּתַגְלַחַת הָעוֹמֵר גֵּרַע טוֹבָא.

וּלְקַיָּים אִיסוּר נִדְאִי וְתַדִּיר שְׁעוֹבְרִים רַבִּים אֵי לֹא סָגִי בְּלֹא"ה אֵין שׁוּם פְּקַפּוּק לְהַתִּירוֹ. וְכַבֵּר נוֹדַע מ"ש הָאֲחֻרָוִנִים דְּמִנְהֶגֶת שֶׁהוּא פְּרִישׁוֹת וְאֵינוֹ מְשׁוּם סִיָּג קִיל טְפִי מִמִּנְהֶגֶת שֶׁהוּא מְשׁוּם סִיָּג וּכ"ש בְּמִנְהֶגֶת זֶה מְכַל הַטַּעֲמִים הַנְּאָמְרִים.

אֵת זֶה כְּתַבְתִּי לְפִי הַרְשׁוּם בְּזַכְרוֹנֵי מִתּוֹף הַדְּחַק שְׁאֵין מִזְגִי שְׁנוֹה וְהַלְף בַּצַּעֲרוֹת כְּמוֹ חֲלֵאִים וְעַל רַבְּנֵי מִתָּא הִי"ו הַשְּׁלַכְתִּי יִהְיֶה שֶׁהֵם מְבַפְּנִים וְיַדְעוּ רַבָּנָן אִם אָמַת הַדְּבָר שְׁלֹא יִקְבְּלוּ הַהֶמוֹן שְׁלֹא לְהַשְׁחִית בְּתַעַר אִם לֹא בְּהִתֵּר הַגְּלוּת בְּעוֹמֵר וְאִם יִתִּירוּהוּ לֹא יוֹסִיפוּ עוֹד לְהַשְׁחִית זְקָנָם בְּתַעַר וְהֵם יִבְרְרוּ וְיִבְחֲנוּ הַדְּבָרִים כִּיזֵה ה' הַטּוֹבָה גַּם ה' יִתֵּן הַטּוֹב לֹא יִמְנַע טוֹב לְהוֹלְכִים בְּתָמִים.

פִּי הַמְדַבֵּר בְּאֲחוּרֵי אִפִּי פָּנִים נִזְעָמִים. כִּי יִגְוֹרְתִי מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק וְאֵת הָאִימִי"ם.

שְׁתִּי בַה' מִחֲסֵי יִפְלִיא חֲסִדוֹ לִי אֵת הַחֲסִד וְהַרְחָמִים. אֲזִי יְנוּחַ לִי חֲדָא"י נְפִשָׁאֵי ס"ט: סִימָן ז תְּשׁוּבַת עַט"ר אֶבָּא מְאִרֵי זִלְה"ה שְׁאֵלָה לְעִיָּין לְעִנְיָן דִּינָא לְכַתְּחֻלָּה אִם הַחֲתָן רוֹצֶה לִישָׂא וְאִם"כ יִשְׁמֹר שְׁבָעָה יְמֵי חִימוּד אֵי אֲרִיף לְמַעַבַד הָכִי יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה וּשְׁכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה כְּתַב הַמְרַדְכֵי פ"ק דְּשְׁבוּעוֹת וְז"ל אָמַר רַבָּא תְּבַעוּהָ לִינְשָׂא וְכו' מְשׁוּם דְּמִחְמָדָא הִיא וְרוֹאָה דָם חִימוּד מִחֲמַת תְּאֻנַּת תְּשֻׁמִישׁ. וְפִי' רַשְׁב"ם ז"ל וְאִם טְבָלָה קוֹדֵם נְשׁוּאָיָה

שבעה ימים או יותר אותה טבילה לא מהניא כלל כי מה אנו חוששין אם ראתה קודם חופה אם לאו.

אבל זו ימים הסמוכים לבעילת מצנה שהוא ליל א' לחופה חוששין שמא ראתה דם ולא מהניא טבילה דקודם לבעילת מצנה כי צריכה לספור זו נקיים והלכה לובשת לבנים כל ז' ימים קודם החופה ופירש"ת סדינין לבנים על מטתה ובדקת פעם אחת ביום או פעמים בינה ואם לא ראתה בהם דם טובלת בלילה קודם בעילת מצנה כי שמא ראתה דם שנה או שנתי קודם נשואיה ולא טבלה ועכשיו מטרת בטבילה זו ואם לא ישבה זו ימים נקיים קודם ליל בעילת מצנה אסורה ליבעל לאישה בלילה הא' עד שתשמור הז' נקיים מלילה הא' ואילך שמא ביום שלפני החופה ראתה דם מחמת חימוד תאות בעלה עכ"ל רשב"ם וכו' עד ומת"ם דקדק מרשב"ם מלשוננו שאם דחו הנשואין כגון שאין יכולים להתפטר יחד אבות חתן וכלה או מחמת נדונו' או מחמת הוצאת הנשואין אעפ"י שישבה זו נקיים צריכה לחזור ולישב זו נקיים פשיטתפשו' וישלימו ודעתן לעשות הנשואין דהכי איתא פ' תנוקת רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חנינא ונתפייסה בת רב חביבא לינשא לבנו של רבינא אמר להו רבינא לקרובי הפלה ליום ד' נכתוב הפתובה א"ל לרבינא לינטר מר ארבע אחר' ליום ד' הפא בשבוע אחרת וכי לא סבר לה מר להא דרבא תבעוה לינש' ונתפייסה צריכה זו נקיים.

והא לך לשון רשב"ם ובתולה זו תנשא לבנה והיא שכחה ולא שמרה זו נקיים אלמא בעינו דיהבא דעתה אעפ"י שבתוה זו נקיים, הה"נ היכא שדחו הנשואין אעפ"י שבתוה זו הוא היא צריכה לחזור ולישב זו נקיים משום דלא מסקא דעתם דהנה זו נקיים הואיל ודחו הנשואין אז אינה חוששת להנה זו נקיים עכ"ל הצריף לנו לפי שעה.

והרואה יראה פללות לשון רשב"ם מתחלתו ועד סופו כי פונתו להחמיר טפי דאפי' שמרה זו נקיים פיון דלא הנה דעתה סמוך לחופה לא מהני. גם מה שלמד מהר"ם מדברי רשב"ם היכא שנדחו הנשואין אעפ"י שפבר שמרה צריכה לחזור ולישב זו נקיים אחרים. בטר פונה אזלינן ולא לשמור המילות: וראיתי להר"ם עשאאל בס' סם חיי תמה מאד על לשון המרדכי הנז' סימן ד' עד שפכת ומי יתן ידעתי פי' דברי המרדכי הללו דלכאורה קשים בעיני מפמה קושיות ריש חז"ל דקשיא דיוקא אדיוקא דמדיוקא דרישא דקאמר ואם טבלה קודם נשואיה זו ימים או יותר אותה טבילה לא מהניא כלל.

נר' דדוקא היכא דקדמה הטבילה זו ימים לחופה או יותר הוא דלא מהניא הטבילה הא פחות מז' ימים נר' דס"ל דמהניא הטבילה ואלו בטר הכי כתב ולא מהניא טבילה דקודם לבעילת מצנה כנר' דכל שקדמה הטבילה אפי' יום א' לא מהניא וכו' יע"ש באורו מה שהרבה להקשות עד ותו ק"ל בהאי ילפותא דיליף המרדכי מדברי רשב"ם שפכת בעובדא דרבינא דהיכא שדחו הנשואין דצריף זו נקיים אחרים משום דלא מסקא אדעתא בהנה זו הוהיל ונדחו הנשואין אז אינה חוששת להנה זו"ן.

ולמה לי האי טעמ' ת"ל מההיא דרשב"ם הביא בתחילת דבריו דאם טבלה קודם נשואיה דלא מהניא הטבילה וכו'. ואני בער לא ידעתי מאי קושיא דהילפות' היא מדברי רשב"ם הנזכר דמשם חזית מדברי רשב"ם הנז' מהר"ם ז"ל שאפי' עדיין לא טבלה ומונה ואזלא

יום או יומים מהז"ן פִּינֹן דְנִדְחֵי הַנְּשׂוּאִין וְלֹא מִסְקָא אֲדַעְתָּא צְרִיכָה ז"נ אַחֲרֵים שְׁתַּחֲזֹר וּתְתַחֵל לְסַפֵּר ז"נ וְאִם רִשְׁבִּי' עֲצָמוּ לֹא הָיָה אוֹמֵר וְהִיא שְׂכָחָה וְכוּ' דְבַעֲיָנוּ דִּיהֶבֶא דַעְתָּא לֹא הָיָה יְלִיף דִּין זֶה דְלֹא מִסְקָא אֲדַעְתָּא.

תוּ הַק' הָרַב הַנּוֹז' וְז"ל וְעוֹד ק"ל בְּדַבְרֵי רִשְׁבִּי' בְּמ"ש גַּבִּי עֹנְבָדָא דְרַבִּינָא וְז"ל וּבְתוּלָה זֹאת תַּנְשֵׂא לְבַנְךָ וְהִיא שְׂכָחָה וְלֹא שְׂמְרָה ז"ן וְכוּ' וְק"ל דְּמַרְיָהּטָא דְלִישְׁנָא דְתַלְמוּדָא דְרַבִּינָא אָמַר לְקְרוּבֵי הַפְּלָה אִם יִכְתְּבוּ הַפְּתוּבָה יוֹם ד' וְהֵם הַשִּׁיבוּ דְבָר לְיוֹם ד' הַבָּא רֵאשׁוֹן מִשׁוּם דְּצְרִיכָה שְׁמוֹר ז"ן וְא"כ מַה מְקוּם לוֹמֵר וְהִיא שְׂכָחָה וְלֹא שְׂמְרָה פִּינֹן דְּהַשְׁתָּא תַּבְעוּהָ לִישְׁנָא.

וְלִזְה י"ל דְּרִשְׁבִּי' דְקִדְקָא לִישְׁנָא דְתַלְמוּדָא דְרַבִּינָא אָמַר לְקְרוּבֵי הַפְּלָה לְכַתּוּב הַפְּתוּבָה בְּיוֹם הַד' הָבָא וְהֵם הַשִּׁיבוּ אִין. דְּבִנְדָאֵי מְדַהֲשִׁיבוּ אִין הָיָה ז' יָמִים קוֹדֵם הַד' וְהִיא יְכוּלָה לִישֵׁב ז"ן וּבְתַר כֵּן נִטְרוּ עַד ד' אַחֲרֵינָא וְשָׂאֵל מֶהֱם רַבִּינָא טַעַם הָאִיחּוּר וְהַשִּׁיבוּ לֹא סָבַר לָה מַר וְכוּ' וְאַחֲרֵי הַתְּאַבְקִי בְּעַפְרָא רַגְלֵי מַעוֹלָם לֹא עָלָה ע"ד שׁוּם פּוֹסֵק קִמְאַי וּבְתַרְאֵי שְׁהִיבֵיאוּ בְּדַבְרֵיהֶם עֹנְבָדָא דָּא דְרַבִּינָא פִּירוּשׁ זֶה וְכַדְבַּעֲיָנוּ לְמִי לְקַמְנָא וְאַדְרַבָּא פְּלַפִּי לְגֵיָא קְרוּבֵי הַפְּלָה לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם הִיא דְרַבָּא דְהָא אָמְרוּ הִיא דְרַבָּא ה"מ בְּגִדוּלָה דְחֻזְנֵיָא דְמָא בְּקֻטְנָה מִי אָמַר וְאִם הֵם דְּבַרֵי רַבִּינָא אָבִי הִתְחַתְּנוּ מְנָא יָדַע דְלֹא חֻזְנֵיָא דְמָה וְאַדְרַבָּה רַבִּינָא חֻזְנֵיָא לִיה לְרַב חֲבִיב' הָכִי אָמַר רַבָּא תַּבְעוּהָ לִישְׁנָא וְכוּ' בֵּין גְּדוּלָה בֵּין קֻטְנָה וְכוּ' הַבִּינוּ פִּי דְהָאֵי מִימְרָא פֶּל גְּדוּלֵי הַמּוֹרִים פְּאֶשֶׁר אָבִיא לְקַמְנָא בְּס"ד: רֵאשׁוֹן לְצִי"וֹן הַר"ן ז"ל לְמַס' גְּדָה בַּפ' תַּנּוּקָת פְּתַב וְז"ל תַּבְעוּהָ לִישְׁנָא וְכוּ' לְכַאוּרָה מִשְׁמַע שְׂצָרִיכָה הַפְּסֵק טְהָרָה וּבְדִיקָה בִּימֵי סְפִירָה פְּאֶשֶׁה הַרְוָאָה דָּם אָבֵל הַרְאָב"ד וְהַרְמַב"ן וְכוּ' עַד וְהָכִי מוּכַח הָאֵי עֹנְבָדָא דְרַבִּינָא דְאִיעֲסַק לְבַרְיָה בִּי ר"ח וְאִיעֲפַב ז' יוֹמֵי וְכִינּוּן דַּר"ח לֹא הָיָה סְבוּר דַּמְשׁו"ה אִיעֲפַב וְדָאֵי שְׁלֵא הַפְּסִיקָה בְּטְהָרָה וְאַפ"ה לֹא אֲשַׁכְחֵן לְרַבִּינָא דְאַצְרַכָּא ז' יוֹמֵי אַחֲרֵינֵי אֵלָא בְּדָקָה בְּסוּפֹן וְאַעֲפ"י שְׁלֵא הַפְּסִיקָה בְּטְהָרָה וְכוּ' יַע"ש הָרֵי בְּהִדְיָא שְׁפַתְב דַּר"ח לֹא הָיָה סְבוּר דַּמְשׁו"ה אִיעֲפַב וְכוּ' עַד ז' יוֹמֵינֵי הַלְלוּ.

מוֹנִין אוֹתָם מִשְׁעָה שְׁהִיָּתָה סוּמְכָת בְּדַעְתָּהּ וּמְכִינָה עֲצָמָה לְחוּפָה אַעֲפ"י שְׁלֵא נִתְקַדְּשָׁה עַדִּין וְכוּ' וְאַחֲרֵי ל"ו קָם פְּמוֹהוּ הָרֵא"ש ז"ל בַּפ' תִּינּוּקָת פְּתַב וְז"ל וַיֵּשׁ מִן הַגְּדוּלִים שְׁפַתְבוּ שְׂאִינָה צְרִיכָה הַפְּסֵק וְכוּ' וְלֹא בְּדִיקָה פְּלָל בִּימֵי הַסְּפִירָה לֹא בַתְּחִילָתוֹ וְלֹא בְּסוּפֹן וְכוּ' עַד וְסַעְדוּ אֶת דְּבַרְיָהֶם מִעֹנְבָדָא דְרַבִּינָא וְכוּ' עַר וְרַב חֲבִיבָא לֹא צִינָה לְבָדוּק אֶת בְּתוּ פִי הִי סְבוּר דְרַבָּא לֹא אָמַר אֵלָא בְּגִדוּלָה אָבֵל בְּתוּ שְׁהִיָּתָה קֻטְנָה לֹא הִיָּתָה צְרִיכָה לִישֵׁב ז"ן וְאַעֲפ"כ כּוֹנְסָה וְכוּ' עַד אֵלָא ה"ג בְּסַפְרֵי אֲשַׁפְּנֹז אָמַר לִיה אֲמַאי א"ל לֹא סָבַר לָה מַר לְהָא דְרַבָּא וְהוֹדִיעוּ שְׂאִין חִילוּק בֵּין קֻטְנָה לְגְּדוּלָה וְאִזּוּ הַפְּרִישׁ בְּתוּ כָּל שְׂבַעָה קוֹדֵם הַחֻפָּה וְכוּ' הָרֵי בְּהִדְיָא דְכַתְב הָרֵא"ש שְׂרַב חֲבִיבָא לֹא הָיָה סְבוּר מִימְרוֹת רַבָּא דְאַף בְּקֻטְנָה וּכְשֶׁהוֹדִיעוּ רַבִּינָא אִזּוּ הַפְּרִישׁ בְּתוּ נִמְצָא דְדַבְרֵי הָרַב סַם חֲזֵי אַחֲרֵי נִי"ו אִין לְהֵם שְׁחַר בְּפִי הֵהוּא עֹנְבָדָא אֵלָא וְדָאֵי צ"ל דְּרִשְׁבִּי' בְּמ"ש בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ בְּדַבְרֵינוּ וּבְתוּלָה זֹאת תַּנְשֵׂא לְבַנְךָ וְהִיא שְׂכָחָה וְלֹא שְׂמְרָה כּוֹנְסָתוֹ שְׂגַם בֵּין הָאֲבוֹת חֲתוּן וְכֻלָּה עֲבָרוּ דְבָרִים אֵלָו וְהַפְּלָה לֹא מִסְקָא דַּעְתָּה דְהוּיָא מַעֲשָׂה מִמֶּשׁ וּשְׂכָחָה וְלֹא שְׂמְרָה ז"ן לֹא מְהַנְיָא שְׂצָרִיף שְׁהַפְּלָה תִּיִסַּק אֲדַעְתָּא ז' יָמִים קוֹדֵם הַחֻפָּה וְתַסְפֹּר מִשׁוּם חִימוּד דָּאֵי לֹא מִסְקָא אֲדַעְתָּא מֵאִין יָבֵא לָה חִימוּד וְדוּק.

אף קשׁיָא לי בְּדַבְרֵי הָרָא"שׁ הִלְלוּ דפ' תְּנוּקָת דנ"ל שְׁהֵם סוּתְרִים למ"שׁ הוּא עֲצָמוּ בִפ' אַעֲפ"י שְׁפֹתָב פֶּאן בִּפ' תְּנוּקָת וַיֵּשׁ מִן הַגְּדוּלִים שְׁפֹתָבוּ שְׁאִינָה צְרִיכָה הֶפְסֵק טְהָרָה אֲבָל בְּדִיקָה כָּל שְׁבַעַה צְרִיכָה וּלְדַעְתָּם אֲנִי מְסַפִּים דְּחִיּוּשֵׁינָן בְּכָל יוֹם שְׁמָא תִרְאֶה דְיוֹתֵר שְׁהִיא קְרוּבָה לְזִמְן הַחֲנוּפָה יוֹתֵר לְבָה חוּמַד הוּמָה וּמִשְׁתַּאֲה וְתִדִיר חִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא מִחֲמַת חִימוּד תִּרְאֶה וּלְכַף הַזְּפִיר רְבָא בְּדַבְרֵיו ז"ן לֹא מִחֲמַת חוּמָרָא דְרַבִּי זִירָא אֱלָא אֲפִילוּ קוּנְדָם שְׁנַהֲגוּ חוּמָרָא דר"ז וכו' אֱלָא ז"ן דְאָמַר רְבָא שְׁהִיוּ נְקִיִּים בְּבְדִיקָה דְבְּכָל יוֹם חִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא מִחֲמַת חִימוּד תִּרְאֵם ע"כ.

נִמְצָא דְדַעְתוֹ מְסַפְּמַת לְהַגְדוּלִים דְצְרִיכָה בְּדִיקָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם וּמַהְוָא עוֹבְדָא דר"ח דְכִיּוֹן דְהוּדִיעוּ רַבִּינָא הִיא דְרַבָּא הִפְרִישׁ אֶת בֵּתוֹ כָּל ז' קוּנְדָם הַחֲנוּפָה פְּאָמוֹר, . וְאִילוּ בִפ' אַעֲפ"י פֶּתַב כ' הֶרְמַב"ם ז"ל וכו' עַד וְעוֹד פֶּתַב וְלֹא תִנְשָׂא עַד שְׁתַּטְהַר וְנִרְאֶה דְרִאָּתוֹ מִרִישׁ מְכִילְתִּין וכו' וְעוֹד מְבִיא רִאָּה מִפ"ב דְנִגְדָה רַבִּינָא אֵינְעִסְק לִיה לְבְרִיָה וכו' עַד אֱלָמָא אֲפִילוּ בִס' נְדָה אָסוֹר לְכַנּוּס וּלְבְרָה בְרַכְתָּ נְשׁוּאִין.

ונ"ל שְׁאִין רִאָּה מִשָּׁם כָּלֵל לְאָסוֹר אֱלָא שְׁלֹא רְצָה לִישָׂא כָּל זִמְן שְׁאִינָה רִאָּה לְבִיאָה מִשׁוּם תּוֹחֶלֶת מְמֻנְשָׁה אֲבָל אִיסוֹר אִין לְלַמּוּד מִשָּׁם וְכֵן רִאִיתִי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁאִין חוּשֵׁינָן לְבְרָה בְרַכְתָּ חֲתָנִים אֲבָל אִינָה נְכַנְסַת עִמּוֹ לְסִתֵּר ע"כ הִרִי שְׁפֹתָב שְׁאִין לְלַמּוּד אִיסוֹר מַהְוָא עוֹבְדָא וּמָה שְׁלֹא רְצָה רַבִּינָא לִישָׂא אֶת בְּנוֹ הוּא מִשׁוּם שְׁלֹא הִיָּה יְכוּל לְבֹא עָלֶיהָ מִשׁוּם תּוֹחֶלֶת מְמֻנְשָׁה וְשָׁם פֶּתַב אִיפְכָא דְחִיּוּשֵׁינָן בְּכָל יוֹם שְׁמָא תִרְאֶה וּלְהִכִּי רַב חֲבִיבָא כְּשֶׁהוּדִיעוּ רַבִּינָא דְבְרֵי רַבָּא אֶז הִפְרִישׁ אֶת בֵּתוֹ וכו' וְאִין לוֹמַר דְלְסַבְרַת הֶרְמַב"ם קָאֵמַר דְהִרְוָאָה יִרְאֶה שְׁפֹתָב ונ"ל דְאִין מִשָּׁם רִאִי וְכֵן רִאִיתִי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת וכו' בְּאִנְפֵּן כֵּן כַּעַת בְּהִיּוֹתִי חֲלוּשׁ הִמְזַג בְּפִאֵת עֲרֵשׁ וּכְאֵב רִאָּשִׁי לֹא יִתְנַגֵּי הֶשֶׁב רוּחִי לֹא יְכוּלְתִי לְהִתְיַשֵּׁב וְנוֹרְאוֹת נִפְלְאוֹתֵי עַל מְרֵן בֵּיתָא יוֹסֵף שְׁהִבִּיא לְשׁוֹן הָרָא"שׁ זֶה בְּרִישׁ סִימָן קצ"ב עִמ"שׁ הַטּוֹר פֶּתַב א"א הָרָא"שׁ ז"ל יֵשׁ מִן הַגְּדוּלִים שְׁפֹתָבוּ שְׁאִינָה צְרִיכָה לֹא הֶפְסֵק טְהָרָה וכו' וְלֹא נִהִירָא אֱלָא שְׁצְרִיכָה בְּדִיקָה כָּל יְמֵי הַסְּפִירָה וכו' פֶּתַב מְרֵן סַבְרַת הֶרְשֵׁכ"א בִּת"ה כִּס' הַגְּדוּלִים אֱלוּ שְׁפֹתָב וּמְסַתְּבָרָא דְאִינָה צְרִיכָה הֶפְסֵק טְהָרָה וְלֹא בְּדִיקָה כָּלֵל וכו' עַד וְכַף נ"ל מִמְעַשָּׂה דְרַבִּינָא וכו' עַד וְהִרִי רַב חֲבִיבָא לֹא צִינָה לְבַדּוּק אֶת בֵּתוֹ כִּי הִיָּה סְבוּר דְלֹא אָמַר רַבָּא אֱלָא בְּגְדוּלָה אֲבָל בֵּתוֹ שְׁהִיָּתָה קִטְנָה לֹא הִיָּתָה צְרִיכָה לִישָׁב ז"ן וַאֲעֲפ"י כֵּן פְּנִסָה וְהָרָא"שׁ פֶּתַב שְׁאוֹתָם גְּדוּלִים סְמָכוּ דְבְרֵיהֶם מַהְוָא עוֹבְדָא דְרַבִּינָא וְאִינָה רִאָּה כָּלֵל דֹּא"כ אֲפִילוּ יֵשׁ בֵּת ז אִין פֶּאן פִּינּוֹן דְרַב חֲבִיב' סְבַר דְקִטְנָה לֹא חִיּוּשֵׁינָן לְחִימוּדָאֱלָא ה"ג בְּסַפְרֵי אֲשַׁכְּנַז א"ל לִיכְתוּב פְּתוּבָה וכו' וְהוּדִיעוּ שְׁאִין חִילּוּק בֵּין קִטְנָה לְגְדוּלָה וְאֶז הִפְרִישׁ בֵּתוֹ כָּל ז' קוּנְדָם הַחֲנוּפָה וַיֵּשׁ מִן הַגְּדוּלִים שְׁפֹתָבוּ שְׁצְרִיכָה בְּדִיקָה כָּל ז' וּלְדַעְתָּם אֲנִי מְסַפִּי דְחִיּוּשֵׁינָן בְּכָל יוֹם שְׁמָא תִרְאֶה דְיוֹתֵר שְׁהִיא קְרוּבָה לְזִמְן הַחֲנוּפָה יוֹתֵר לְבָה הוּמָה וּמִשְׁתַּאֲה וְתִדִיר חִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא מִחֲמַת חִימוּד תִּרְאֶה וּבְסוּף הַסִּימָן פֶּתַב עִמ"שׁ הַטּוֹר פֶּתַב הֶרְמַב"ם לֹא תִנְשָׂא עַד שְׁתַּטְהַר פֶּתַב מְרֵן וְכַתְּבֵה"ה שְׁכֵן דַּעַת הָרַב ו' מִיגָאֵשׁ ז"ל וְהָרָא"שׁ פֶּתַב בְּרִישׁ פ' אַעֲפ"י דְרִאִיתִי הֶרְמַב"ם הִיא מַהְוָא דְרַבִּינָא וכו' עַד אֱלָמָא אֲפִילוּ בְּסַפְק נְדָה אָסו' לְכַנּוּס וְהוּא ז"ל דְחָה רִאָּיוֹת אֱלוּ וְהַעֲלָה דְאִין אִיסו' בְּדַבְרֵי וְכֵן רִאִיתִי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁאִינָן חוּשֵׁינָן לְבְרָה בְרַכְתָּ חֲתָנִים אֲבָל אִינָה נְכַנְסַת עִמּוֹ לְסִתֵּר וכו' וְלֹא הִרְגִישׁ בְּדַבְרֵי הָרָא"שׁ מִפ' תְּנוּקָת לִפ' אַעֲפ"י גַּם הִבִּיא מְרֵן שָׁם בְּסוּף הַסִּימָן וז"ל כ' הַמְרַדְכִי בִפ"ב דְשְׁבוּעוֹת שְׁמֵהָר"ם דְקַדְקַ

מלשון רש"ם ב"הוא עובד" דרבינ' דאם דחו הנשואין מחמת איזו סיבה אעפ"י שישבה ז"ן צריכה לחזן ולישב ז"ן כשיתפשו וישלימו יחד ונדעתן לעשות הנשואין משום דכיון דשכחו הנשואין לא מסקא אדעת' דהנה ז' נקיים וכו' מהרי"ק בשורש קנ"ט שפדבר זה נפל מחלוקת בין בעלי תריסין היכא דנדחו הנשואין יום או יומים אם צריכה לחזן ולספוי ז"ן מיום אותה התביע' שהאוסרים אומרים שכל שנדחו הנשואין אינה נזקרת יפה ומביאים ראיה מדברים אלו שכ' המרדכי בשם מהר"ם והמתירים אומרים שמהר"ם לא דבר אלא היכ' שהניח' הבדיק' וכו' עד והוא ז"ל הכריע פדברי האוסרים ומצריכים לחזן ולמנות אעפ"י שפדקה עצמה תמיד והוכיח כן מלשון המרדכי בענין זה באורו.

וגם מדקאמר עד שיתפשו וישלימו. שהוא מיותר אלא דאמא לאשמועין דלא תתחיל למנות הז"ן שניים עד אחר שיתפשו וישלימו מכל וכל דאז מסקא אדעת' ולא מקמי הכי נאפי' ספריה ובדק' לא מהניא לה וטעמ' משום דתיישינו לחימוד כל שעתא ושעת' איכא למיחש דילמ' השתא חזיא ולא אדעת' הלכך בעינן דיהב' דעתא ומסק' טובא: הנה מכל הני מילי דרבנות' נ"מ לנ"ד דפשיט' דאינו יכול לישא החתן הנז' בשאלה בלא שימור ז' ימי חימוד והרואה יראה דדברי מוהרי"ק הללו הם הם דברי הרא"ש ז"ל בפ' תינוקת שמספים לדברי אותם הגדולים שמצריכים את הפלה בדיקה בכל יום יום שכל שקרוב לה זמן החנופה לבה הומה וחומד אפי' ביום שלפני החנופה: אף את זה ראיתי להרב משאת בנימין סימן מ"ב שנשאל על פלה שלבשה לבנים וספריה ז"ן אדעת הנשואין שהיו מוגבלין לר"ח ניסן וכשהגיע ר"ח ניסן לא בא החתן ולמחרתו בא ציר מהחתן להודיע דאתייליד ליה אונס' בדרה וילכך לא בא והודיע שמיד פשיעבן' האונס ביום או יומים יבא לעשות הנשואין ועשו החנופה יום שני אחר ר"ח ניסן ושאל השואל אי צריכה הפלה לחזן ולספוי ז"ן מחדש מיום שהודיע החתן שייבא או נימא דסגי לה בז"ן הראשונים כי הפלה אומרת שלא פסקה לבדוק ערבית ושחרית.

תשו' יראה דכל כה"ג אין צריכה ז"ן אם פדקה עצמה באותם ימים שבנתיים וכו' עד אלא אפי' לא פדקה עצמה כלל בימים שבנתיים נמי אינה צריכה לז"ן אחרים כל זמן שלא עברו עליה ז' ימים בלא בדיקה כלל דלא גרע אנשה זו שאינה אלא משום חשש חימוד מאנשה נכה ונדאית ומעיינה פתוח דבדיעבד עלו לה ז"ן אעפ"י שלא פדקה עצמה רק פעם אחת.

הנה הרואה יראה שדבריו אלה הם הפך דברי הרא"ש שפכתבנו. עוד כתב וז"ל וגדול' מזו כתב הרש"ב"א אהא דאמר רבא תבעוה לינשא צריכה לישב ז"ן דהנה ז"ן לאו נקיים כשאר נקיים דנכה דעלמ' קאמר שתהא צריכה בדיקה לפחות בתחל' ז' או בסופן אלא כל שלא הרגיש' בדם תוף ז' ימים מיום התביע' נקיים קרי להו נאפי' לא פדקה כלל כל ז' לא בתחילת' ולא בסופה אלמא דלא בעי בדיקה כלל אפי' פעם אחת רק כל שלא הרגיש' בדם נקיים קרי להו.

הנה דברים אלו הביאם מרן מש"ם הרש"ב"א וכו' שהוא עצמו כ' שהרמב"ן והראב"ד מצריכים בדיקה כל ז' ובסוף כ' הרש"ב"א עצמו ויש לחוש לדבריהם. עוד כ' המ"ב ולא דמי נ"ד למ"ש המרדכי וז"ל מהר"ם דקדק מרש"ב"ם מלשונו שאם דחו הנשואין כגון שאין יכולין להתפש' יחד אבות חתן וכלה וכו' צריכה לחזן ולישב ז"ן כשיתפשו וכו'

עד די"ל שאני התם דדחו הנשואין בסבה שלא נתפשו וכו' ומתוך כך נתיאשה האשה מן הנשואין ולא יתבא אדעת' אהנה ז"ן הראשונים דסברה פיון דאידיחי אידיחי וכשם שלא היו יכולין להתפטר עכשיו כך לא יתפשו עוד לעולם ולפיכך פשחו ונתפשו הוי פמי שתבעוה לינשא מחדש ואיכ' חשש חימוד ולכך צריכה לז"ן אחרים מה שאין פן פשלא נתיאש' מהנשואין וכו' עד ועוד נרא' דאפ' היכא דדחו הנשואין מתוך שלא היו יכולין להתפטר בסוף הגדוניה אפ"ה אי בדיקה עצמה בימים שבגמ' סגי ולא בעי ז' נקיים אחרים דמאחר שבדיקה עצמה הרי חזינו דלא נתיאש' ויתבא אדעת' להנה ז"ן הראשונים והיא דהמרדכי בשם מהר"ם מיי"ר פשנתיאש' הפלה ולא בדיקה עצמה בימים שבגמ' אכל היכא שבדיקה אינה צריכה לז"ן וכו' גם הביא דברי מהרי"ק שבשורש קנ"ט שהביא הרב"י ז"ל ודקאם בעשר ידות שכ' ודלא כמהרי"ק שאוסר אפ' פשבדיק' עצמה ומוקי דברי מהר"ם ג"כ אפ' פשבדיק' האשה בימים שבגמ' ואני או שמעולם לא עלה על דעת מהר"ם ולא על דעת האוסרים להחמי' פשבדיק' בימים שבגמ' והאריה הרבה לדחות דברי מהרי"ק ובסוף דבריו כ' ופשוט הוא שבדיק' מהרי"ק אינם נכונים אלא שאפ"ה היכא דדחו הנשואין מחמת הגדוניה וכיוצ' בזה יש להחמי' פדברי מהרי"ק דרב מובהק הוא ובפרט שמורי הרמ"א הביא דבריו לפסק הלכה בהגה ש"ע.

ואני הצעיר לא ידעתי מה פחו גדול של הרב מ"ב נגד הרא"ש. וכל הנהו רבנות' שהבאתי לעיל.

הנה פפי דברי הרב הנז' נראה דאם כבר שמרה ז"ן והי' אינה עכוב ולא ראתה דם בתוך ז' הימים שספרה אם העכוב הי' לאינה סיבה דאונס ועדיין דעתן על הנשואין ובפרט האשה דעתה סמכה פי אחר יום או יומים או יותר מהמה תהיה החופה אינה צריכה לחזן ולספ' ז"ן וכן ראיתי בספר תורת השלמים להרב מנחת יעקב שפי' על דין זה שפסק מרן בשולחן הט"הו' אם דחו הנשואין כ' הוא ז"ל משמע שדחו הנשואין ממש ר"ל מפל וכל.

אבל אם לא דחו הנשואין רק שיש אינה קטטה ביניהן מחמת הגדוניה וכן אם דחו זמן ראשון ומיד באותו מעמד הספימו הקביעות לזמן ב' אין פאן חימוד חדש וכ"כ הב"ח והספמת הט"ז והש"ף.

ואם הי' זמן מוגבל לחתונה בר"ח וספרה ז"ן וכשהגיע ר"ח לא בא החתן ולמחרתו בא ציר מהחתן דאתליד ליה אונס וכו' ונעשית החופה אחר ג' ימים אחר ר"ח דעת הט"ז דבעינו ז"ן אכן בתשובת מ"ב פסק בפשיטות דאין צריף ז"ן ואחריו נמשך הש"ף ודבריו מסתברים פי עיקר דין זה להצריף ז"ן מחדש הוא חומר' גדול' כמו שהאריה הוא ז"ל לסתו דברי מהרי"ל יע"ש.

וראיתי דברי הרב ש"ף בזה דמיקל הרבה בדבר שהביא דברי המ"ב ומלבד שהסכים עמו כ' בסוף דבריו ובאמת אין להחמי' בדיני' אלו דבלאו הכי הרבה פוסקים סוברים דאין צריף ז' נקיים וגם בדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך ו' לכ"ע וגם כל עיקר דין זה הוא מדבריהם ע"כ יע"ש וכן כ' הב"ח ז"ל בסמ"ק קצ"ב והביא דברי המרדכי ומהר"ם ופי' דבריהם מו"מ פדברי המ"ב ובסוף דבריו כ' וכיון שהדחיה וקביעות זמן הי' מהראשון לזמן השני והפל הי' ביחד לא חיישי' למידי והארכתי בתשו' לבאר זה וכו' יע"ש ודברי

הַדְרִישׁ בְּזֶה לֹא הִבְנִיתִי שֶׁכִּי עַמ־שׁ הַטּוֹר תִּבְעוּהָ לִינְשֹׂא וְכוּ' כִּי אִ"א הָרֵא"ש יֵשׁ מִהַגְדוּלִים שֶׁפָּתְבוּ וְכוּ' וְלֹא נִהְיָא אֱלָא שְׁצָרִיכְךָ בְּדִיקָה כָּל יְמֵי הַסְּפִירָה כִּי הוּא ז"ל דָּקֵל זֶה דְּוָקָא בְּרוּאָה וְדָאִית וְאַפְּי' לִס' הָרֵא"ש שֶׁס"ל שְׁיֹוֹתֵר שֶׁהִיא קְרוּבָה לִימֵי הַחֲנוּפָה יוֹתֵר לְבָה הוּמָה וְיֵשׁ חֲשֵׁשׁ לְחִימוּד מ"מ כְּוָלִי הָאִי לֹא גִזְרוּ כִּינּוּן שֶׁלֹּא רָאִתָּה וְאִינוּ אֱלָא גִזְיָרָה דְּרַבְּנִין ע"כ וְאִם דְּבָרֵי הָרֵא"ש הוּא עַל רוּאָה וְדָאִית פְּשִׁיט' וְיָמֵי יַחְלֹק ע"ז וְיַמְעוּבַד' דְּרַבִּינֵי מִשְׁמַע אִיפְכָּ' שֶׁפִּתְר"ח הִיָּתָה קִטְנָה וְדְבָרֵי הָרֵא"ש שֶׁם בַּפ' תְּנוּקָתָה עַל הָאִי עֲוֹבַד' בָּאוּ דְּבָרָיו.

גַּם הַט"ז שֶׁם בְּסִימָן קצ"ב עַל מַה שֶׁפָּסַק מֶרֶן בְּשׁוֹלְחָנוּ הֵטְהוּ' שֶׁמָּא מַחְמַת חִימוּד כִּי וְנ"ל כִּי ה"ה בַּפ"ט מַה' א"ב דְּזוּ הִיא מְדַרְבְּנֵן דְּהֵם הִחְמִירוּ בְּגִזְיָר' זֹאת וּמִן הַתּוֹרָה מְוֹתֵרַת גְּמוּרָה שֶׁהָרִי אִפְי' רָאִתָּה בְּלֹא הַרְגָּשׁ' מִן הַתּוֹרָה אֵינָה טְמֵאָה כ"ש זֹו שֶׁלֹּא מִצָּאָה אִפְי' כְּתָם עַכ"ל וּבְזֶה נִיחָא לִי הָא דָּאִית' בַּפ"ק דְּסוּטָה גְּבִי תְּמָר וְתִשָּׁב בְּפִתַח עֵינַיִם שְׁנִתְנָה עֵינַיִם לְדְבָרֵיהָ שֶׁאֲמָרָה לִיהוּד' טְהוֹר' אֲנִי מִנְדָּה וְכֵן מְצִינוּ בְּרוּת שְׁנִכְנֹס' לְמִטָּתוֹ שֶׁל בְּוַעַז אַחַר שֶׁטְבַל' וְקָשָׁה אֲא צָרִיכִים ז"ן אַחַר שְׁנִתְפַּיִסוּ בְּיַחַד לִינְשֹׂא זֶה אֶת זֹו וְלִפְיֵי מַה שֶׁפָּתְבִּיתִי נִיחָא דְּעַדִּינֵן לֹא הִיָּתָה גִזְיָרָה זֹאת אֱלָא דַּע"ע כִּינּוּן שֶׁהִיא מְדַרְבְּנֵן הִיכֵן מְצִינוּ שְׁחִידָשׁוּ גִזְיָרָה זֹאת אִי בְּהִיא דְּרַבָּא דְּאָמַר תִּבְעוּהָ לִינְשֹׂא וְכוּ' וְרַבָּא הַמְצִיא גִזְיָרָה זֹו בְּיָמָיו קָשָׁה מִהִיא דְּפָרְק הַחֹלֶץ רַב אִיקְלַע לְדְרָשִׁישׁ אָמַר מֵאֵן בַּעֲיָא לִיּוֹמָא וּפְרַכִּינוּ וְהָאֲמַר רַבָּא תִבְעוּהָ לִינְשֹׂא וְכוּ' מֵאִי פְרִיף הָא נִתְחַדְּשׁ' חוּמְר' זֹאת בִּימֵי רַבָּא וְכוּ'.

וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָ שְׁעַר אֲפָרִים סִימָן ע"ה עַל מַעֲשֵׂה שֶׁהִבִּיא בִּיבְמָה אַחַר שֶׁחֲלַץ' בְּאוֹתוֹ יוֹם מִמָּשׁ נִשְׁתַּדְּכ' לְאַחַד וְרַצְתָּ לִיכְנֹס לְחֲנוּפָה בּוּ בְיוֹם וְשָׁאֵל לָהּ הֲרַב הַנּוֹז' אִימְתִי סִפְרָה ז"ן וְאֲמָרָה קוּדָם הַחֲלִיצ' וְאָסְר' לְטַבּוֹל עַד אַחַר שֶׁתְּסַפֵּן' ז"ן מְחַדְּשׁ וְכוּ' הֲרַב בְּנוֹ ז"ל וְזֹאת לִיהוּדָה לְפִי מ"ש הַב"י בְּשֵׁם רַבִּינָה' וּמְבִיאֵו הַב"ח וְנ"ל דְּשֶׁמָּא מַחְמַת חִימוּד וְכוּ' וּלְפ"ז אִם אוֹמְרֵת בְּרִי לִי וְגַם בְּדִקְתִי עֲצָמֵי בְיוֹם הַתְּבִיעַ' וְלֹא רֵאִיתִי לֹא הִיָּתָה צָרִיכָה ז"ן אֱלָא תִבְעַל לְאַלְתֵּר וְהִי נַר' בַּנ"ד לְכַאוֹר' לו' שֶׁמְוֹתֵרַת בּוּ בְיוֹם וְכוּ' עַד וְרֵאִיתִי בַּט"ז רֵישׁ סִימָן קצ"ב כִּי ה"ה וְכוּ' וּבְזֶה נִיחָא דְּגְבִי תְּמָר וְרוּת לֹא הִי חֲשֵׁשׁ חִמוּד דְּמִיד שְׁנִתְפַּיִסִּי יְהוּדָה וּבְוַעַז אֲזֵ הָיוּ עֲמָהֶם בְּמִטָּה אַחַת וְהו"ל כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶת בְּסִלּוֹ מַה שֶׁאִין כֵּן בְּשָׂאָר קָלָה.

הַנָּה לֹא יִדְעִיתִי מִנֵּינֵן לוֹ זֶה שֶׁכִּי שֶׁבְּמִט' הָיוּ כְּשֶׁנִּתְפַּיִסוּ יְהוּדָה וְתְּמָר וּמִפְּשִׁטָּיה דְּקָרָא אִינוּ מִשְׁמַע כֵּן וְתוֹ אִפְי' שֶׁהָיוּ בְּמִטָּה אַחַת מִשְׁעָה שֶׁתְּבַע' וְיִדְעָה בְּבִירוֹ שְׁנִתְפַּיִסִּי יְהוּדָה תְּכַף וּמִיד נִתְעוֹרֵר לָהּ הַחִימוּד וְצָרִיכְךָ ז"ן וּמִטְעַם דְּהו"ל כְּמִי שֶׁיֵּשׁ פֶת בְּסִלּוֹ תִינַח גְּבִי תְּמָר מִשָּׂא"כ בְּרוּת שֶׁהָרִי לֹא נִגַע בָּהּ בְּאוֹתָהּ לִילָה וְלֹא יִדְעָה בְּבִירוֹ אִם יִגְאַלְנָ' טוֹב וְדַמְיָא מִמָּשׁ לְשָׂאָר קָלָה וְכוּ' יַע"ש וְאֲנִי הַדֵּל אוֹ' דְּאֲדַרְבֵּי קוֹנְשִׁית תְּמָר קָשִׂיא דְּאֲדַרְבֵּי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנִתְפַּיִסִּי יְהוּדָה אִיפְשָׁר שֶׁמַּחְמַת חִימוּד רָאִתָּה וְלֹא הַרְגִישׁ' וּמַה פֶת בְּסִלּוֹ שְׁיִיכָא בְּזֶה אֲבָל בְּרוּת מִי יִימַר דַּאח"ז לֹא שְׁמָרָה ז"ן כְּרֵאוֹי מֵאַחַר שֶׁבְוַעַז עֲצָמוֹ הִי בְּסִפְק דְּאִיפְשִׁ' שְׁטוֹב יִגְאַלְנָ' וְאַחַר שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא גְאַלָה וְנִקְרָאתָ עַל שְׁמוֹ שְׁמָרָה ז"ן כְּרֵאוֹי.

וְכַבֵּר לִקְמִדוֹנוּ רַז"ל שֶׁאֲבָרְהֶם אֲבִינוּ קִיָּים אִפְי' עֲרִיב תִּבְשִׁילִין וְכָל זְרַעוֹ אַחֲרָיו וְקָשָׁה אִיף יְהוּדָה עָשָׂה זֶה בְּפִרְט בְּהִיּוֹתוֹ בַּא"י שֶׁהָרִי אַחַר מְכִיר' יוֹסֵף תְּכַף הִי מַעֲשֵׂה תְּמָר וְלֹא שְׁיִיכָא תִי ח"ל שֶׁאוֹמְרִים שְׁבַא"י הָיוּ מְקִיָּיִמִים.

איה שְׁיֵהָלָה הָרַב הַנּוֹזֵף תִּנְרֵץ דִּיהוּד' הָיָה ס"ל כַּס' רֶאבִינָה שְׁכַשְׁאָמַר' פָּרִי לִי וּבְדַקְתִּי עֲצָמֵי שְׁנִבְעֵלֶת לְאַלְתֵּר. וְהָרֹאֵ' יִרְאֶה שְׁסֹבֵר' זֹו פֶּל הַפּוֹסְקִים דְּחָאוּה בְּשִׁמֵי יָדִים בְּפֶרֶט מְרוֹן בֵּיתָה יוֹסֵף שָׁם בְּסִי קַצ"ב יע"ש.

ועל מ"ש הש"ך ובאמת אין להחמי' בדינים אלו דבלאו הכי הרבה פוסקים סוברים דאין צריף ז"ן וכו' ראיתי שהקשו עליו דהיכן מצא הפוסקים הללו דסברי דאין צריף ז' נקיים הלא גמ' ערוכה היא אמר רבא תבעוה להנש' צריכה לישב שבועה נקיים.

ולדעתי פונתו מבוארת פי הוא בא על דברי הרב מ"ב שהשיג על הרב מוהריק"ו ויישב דברי מוהר"ם ורשב"ם שכל דבריהם הוא היכא שלא הי' שם בדיקה פלל כל שבועה כפאשר הבאתי לעיל וע"ז באו דבריו פי על פיוצ' דנדון המ"ב יש פוסקים הרבה שסוברים דאין צריף ז"ן.

וראיתי להרב כמהר"ח עשאל ז"ל ישב דברי הש"ך הנזכר באופן אחר וז"ל ונ"ל דכוננתו לומר דהיכ' שדחו הנשואין יש פוסקים דס"ל דלא בעינן ז"ן אחרים והם הגדולים שהבי' הרא"ש ז"ל דס"ל דלא בעי בדיקה והביאו ראיה מההי' דרבינ' וכו' עד ורב חביב' לא צינה לבדוק את בתו פי הי' סבור דרבא לא אמר אלא בגדול' הרי שבתו של ר"ח לא מסקא אדעת' וכו' ומה מאד תמהתי אחר שראה דברי הרא"ש הללו איה אסיק אדעת' לפ' המימך' הַפָּדָה המוכן ליישב דברי רשב"ם כפאשר הבאתי לעיל פי אחר פותבי בעת הזאת ראיתי דבריו בסוף תשובתו זאת: מעתה אביטה לראו' כמה שצינן לנו הרב פרי האדמ' ח"ג בזה דברי הרב בנגימין זאב סימן קנ"ו וקצת מקומות אחרים והנה מלבד מה שצינן הרב נר"ו סימן קנ"ו גם בסימן קמ"ה נשאל כעין מה שנשאל בסי' קנ"ו על שרצה תלמיד אחד לחלק בין גדול' לקטנ' דגדול' שיש לה נסת קבוע פשתבעוה להנשא צריכה שימור ז"ן אבל קטנה אפי' דחמד' פיון שלא ראתה דם עדיין וכו' וקפסיק ותני הרב הנז' דבין גדול' בין קטנה והביא ההיא עובד' דרבינ' דפ' תנוקת יע"ש.

אמנם בסי' קנ"ו הנז' יש לי קצת גמגום בראייתו הראשונ' שכ' עוד יש לי להביא ראיה מריש פ"ק דכתובות ומייתי לה האלפסי הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרום' וכו' עד ושאל תלמוד' פירסה נדה מהו כלו' אין מעל' לה מזונות פיון דמעפב' איהי.

או מעל' לה דמצית אמרה ליה נסתחפ' שדהו כלו' מהיום אני מוטלת עליך לזון דמזלך גרם דנסתחפ' שדה. והשת' יש לדייק דאם הי' יכול לכוונס' כשפירס' נדה אמאי פריף תלמוד' אם מעל' לה מזונות או לא.

וכנס אותה ואפי' לא בעול ויעלה לה מזונות דהא מוטלת עליו לפרנס' וכו' אלא נדאי ע"כ צ"ל מדקא שאיל תלמוד' הכי ש"מ דאסו' לכוונס' משום דאנוס ואנוס אין מעל' לה מזונות. ולפ"ז אין מכניסין הפלה לחופה עד שתטהר.

ואחר המחיל' מכת"ר עוד היום מאי פריף תלמוד' כפי מאי דפשיט מר דאסו' לכנוס משום דאנוס ולהכי בגדון דיד' אסר נמצא דליכ' שום פירכ' פירסה נדה מהו נדאי דאסו' דאי פירסה נדה יכול לכנוס.

וכנוס ויעל' לה מזונות. אלא נדאי ליכא שום פשיטות' מפירכת הש"ס.

וכבר עלה בדעתי לו' שכונת הרב היא פפי צדדי הבעיא חלטה היא מהו מצייא אמרה נסתחפ'. ואת"ל אמרה ליה נסתחפ' פירס' נדה מהו בשעת וסתה לא תיבעי לה דלא מצייא אמרה ליה נסתחפ' שדהו פי תבעי לה שלא בשעת וסתה מאי פיון דשלא בשעת וסתה הויא מצייא אמרה ליה נסתחפ' או דילמ' פיון דאיכ' נשי דקא משניא וסתיהו בשעת וסתה דמי וכו' דכל הבעיא היא בשלא בשעת וסתה אי הויא בשעת וסתה דמי ולא מצייא א"ל.

או דילמ' פיון דאיכ' נשי דמשניין וסתיהו בשעת וסתה א"כ פירכת הש"ס דאע"ג דאסו' לכנוס אבל לעגן מזונות בשלא בשעת וסתה אי מעלה לה מזונות אי לא ונהו פירסה נדה מהו דפריה הש"ס אף על גב דכד דייקין שפיר הא בהא תליא אם יכול לכנוס מעלה לה ואם לאו לא: המורם מפל הני מילי הוא דפשיט' דלדעת כל הני רבנות' לכתחל' אסו' לכנוס ולאחר החופ' לשמן' ימי חימוד דהכי דייקין מלשון מרן השואל שהחחן בשאט נפש רוצה לכנוס ואחר ישמן' ימי חימוד בזה פשיט' נר' מכל דברי הפוסקים הנז' אפי' הרב מ"ב דמיקל טפי חלילה דדעתו להתיר באופן שהרוא' יראה דכל נדונו הי' שאחר שפבר שמרה ימי חימוד נתאחר החחן יום או יומים ולא פסקה בדיקת' אבל שייכנוס לכתחל' ואח"כ ישמן' לא אמרה אדם מעולם וגדול' מזו ראיתי בתשו' הרדב"ז ח"א סי' רס"ג בראובן שגירש את אשתו ואחר שעברו שני חדשים פשרו ביניהם וצויה הבעל לסופר לכתוב לו כתובה להכניס' בליל' עצמה שנתפשו וביא אלי הסופר ליטול רשות כמנהג ואמרתי לא תכניס אותם לחופה עד שתספן' ז"ן והי' הדבר זר בעיניהם ואמרתי להם ק"ו ומה אשה חדשה שאינה מכרת אותו וכו' והביא דברי הר"מ כל בת שתבעוה וכו' והוא עובד' דרבינ' ורב חביב' דלא פליג רבא בין קטנה לגדול'.

וסיים שם בסוף דבריו ומיהו איכא לאסתפוקי אי נשבע לגרש' וגירש' כדי לקיים שבועתו והוא עתיד להחזיר'. והיא יודעת בדבר ודעת' עילוגה ואין פאן תביעה חדשה ואינה מהרהרת בו שתבא לידי חימוד ודומה לה כמי שיש להפת בסלה וכו' אבל אם נתניאש' ממנו ושוב תבעה להנשא דצריכ' להמתין ז"ן.

ואין אני רואה להאמין האשה לומר דעתי הי' עליו וכו' הרי דהרב אפי' בגרוש' שהי' הדבר זר בעיני חכמי דורו ואמרו לו דכיון דגרושתו היא ורגילה ביה לא חיישינן לימי חימוד אפי"ה לכתחל' לא עשה מעשה ולא נתנם לבא עד עבד ז"ן כ"ש חתן מעיקרו.

אף במה שהצריה עיון הרב פרי האדמ' דברי מוהריק"ש ז"ל נ"ל כי דברי מוהריק"ש בענין אונס דהיינו אחר שהי' פתו אפויה וטבחו טבות ויינו מזוג והפל מתוקן לסעוד' בזה נרא' דדעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים הרמב"ם והטו' והר"ן פשיט' דדעתם להתיר במקום הפסד מרובה היכא דאיתה שעה ראתה טיפת דם וזה דעת מוהריק"ש שכ' ואם אירע לו אונס וכן כתב הרב ב"ז בסיימן קמ"ה וז"ל אמנם בתוך שבועה אם ראתה דם ואין פנאי להמתין יותר פגון שהיתה פתו אפויה וטבחו טבות ויינו מזוג ונתן מים ע"ג בשך דשוב אין ראוי למוכרו במקולין אז יכנוס ויברכו להם ברפת נשואין והרב מוהריק"ו היקל יותר דכל זמן שהנדוני' מעוטרת כמנהג העיר ונעשו צורכי החופה מטה ושולחו וכסא ומנוח' לא מיקרי דיוחי נשואין ודעת הפלה מסקא עליה וכו' אע"ג שבטע' זה איכא מאחרוני זמנינו דשדי ביה נרגא לעגן ז"ן עכ"פ כפר הורה זקן ומי כמוהו מורה

נמצא דדוק' כגון אונס זה ומקרה בלתי טהור כזה שאיפשר שאחר שתטבול מהז"ן יארע
לפלה כזה אזי פשיט' ד'כנס אכל זולת זה דעת מרן השואל ברור מללו דאין לפרוץ גדר
בתקנת חז"ל וכמה ענינים וחיזוקים עשו לדבריהם יותר משל תורה.

זאת עשיתי ואני בפאת ערש דוי לקוי בצמרמורת וכאב הראש שלא לסור מדברי הרב
נר"ו פי דבורו הקל היא גופא גזרה ואם יספיקו עמי אהיה סניף ואם לאו דברי לעו וקיו
פלא היו.

אחרי כותבי ראיתי בספר אדמת קדש ח"ב בהשקטות דף קכ"ח ע"ב מ"ש רב אחאי בן
הרב המחבר ז"ל ובריש דבריו פתב דדין זה פשוט גלוי ומפורסם מההי' דיבמות וכו'
יע"ש גם מה שנסא ונתן בדברי הרב בני דוד ולדידי בין למר ובין למר אישתימתי
מינייהו לשון הרא"ש שהבאתי בפ' תנוקת דסתי דבריו מ"ש בפ' אעפ"י בהבנת הש"ס
בההו' עובד' דרבינ' איעסק ליה לבריה פאשר יראה הרואה הדק היטב שם בפ' תנוקת
ובזה נדחו דברי ה' הרב המחבר שם בספר אדמת קדש בפרט במה שרצה ועלה על דעתו
להתיר באשה שראת' שנים שלש שנים בבית אביה ומעולם לא טבלה לנדחה פי עכשיו
שתבעוה לינשא ופירסה גדה דיכול' לכנס וכ"ע אולי ומודו וכו' דמותר לינשא תוף ז"ן.

אלא שממ"ש מרן וכו' אחר המחיל' כל דבריו שלא בהשגח' דמימרת רבא אליב' דכ"ע
תבעוה לינשא צריכה ז"ן סתם לא שנא בין גדול' בין קטנה בין וכו' כמ"ש הרא"ש פ'
תנוקת פי אין לשים שום חילוק פלל ודברי מוהריק"ו וכל הפוסקים יע"ש: פי המדבר
מקנה רחמי אליה.

אני הצעיר יצחק זרחיה אזילאי אח"י אנא לגבי אבא חלא בר חמר' ואגב ריקהט' ראיתי
שיש לעמוד הרבה בדברי עט"ר אמן עזן ופנאי לא הי' לי לפרש שיחזתי ומ"מ אמרתי
אעלה זכרוננו הטוב לזכר עולם יהי צדיק תנצב"ה.

סי' ח' שאלת ממני האח נפשנו אם דעתי הקצר' מסכמת למה שהתיר הרדב"ז בתשו' סי'
תקצ"ד דמיני עופות ובשר שאם יבשלום יום שחיתתן אינן יפיו כמו הנשחטין מאתמול
דמותר לשחוט אותן בי"ט א' לצורך שבת ע"י עירובי תבשילין ואמרת שאח"ך ראיתי
שהבאתי דבריו בס' הקטן ברפי יוסף סי' תקכ"ז ומשמע שפך דעתי אלו דבריה הדיד
נר"ו.

תשובה העידותי בכם היום שפל דין מראשונים ואחרונים אשר הבאתי בס' הקטן ברפי
יוסף אין פונתי בד"ל מסכים הולך לענין דינא דאפשר דלא עמדת בתשובה או בדין
ההוא פפי עיוני הקצר רק אגב רהטא עין לו ראתה ונהבאתיו להקל מעל המעיין טורח
החיפוש ומזקנים אתבונן הרב פנסת הגדול' והרב יד אהרן ואביזרנייהו פי כל ישעם
להורות משפט גבר איה מקום כבודו ולא שבא הדין ההוא במצורף פור חקמתם שהם
מספיקים עמו וזה נודע לכל.

וגם אני בעוניי זה דרפי זולת פשאו' וכן עיקר וכיוצ' אז אני מגלה דעתי הקצרה אבל
בלאו הכי רק שאני כותב בסתם הדין ההוא בשם אומריו עדיין טעון לינה בעומקה של
הלכה: ועתה אבא לתשובת הרדב"ז שאנו דנים עליה.

והנה זה ימים מועטים שבני בכורי החכם השלם עצום ורב גם בן ואח הוא לי נר"ו הקשה לי על הרדב"ז בתשו' זו דנעלם ממנו תלמוד ערוף וזה שהרדב"ז פתב בתשו' הנ' וז"ל על דבר זה נשאל הרא"ש וכו' וז"ל אין לשחוט ביום הראשון לצורך השבת אעפ"י שערב דנדאי יום ראשון עיקר ויום טוב שני אינו אלא משום גזרת שמדא וכיון דאפשר לשחוט לו ביום ב' שהוא חול למה ישחוט בא' שונדאי הוא קדש.

ותמהתי שכ' שיי"ט שני הוא גזרת שמדא והלא אינו אלא מנהג' פדאמרינן שלחו מתם דאע"ג דינדעינן בקיבוע' דירח' הזקרו במנהג אבותיכם עכ"ל הרדב"ז. ותמה בני ידידי הי"ו דהרי פ"ק דביצה דף ד' אתמר התם והשת' דינדעינן בקיבוע' דירח' מ"ט עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזקרו במנהג אבותיכם בידיהם זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאלקולי ופרש"י דגזרו המלכות גזרה שלא יתעסקו בתורה וישתפח סוד העיבוב' מכם ומעבדו נמי חד יומא ואתי לאלקולי וכו' עכ"ל הרי בהדנ' דטעמ' משום שמדא כמ"ש הרא"ש ומה לו להרדב"ז עם הרא"ש עד שתמה עליו והוסיף שנית בסוף התשו' בזה אלו דברי הבן יקיר לי זה יושיעהו מפל צרה כ"ר: ונומיתי לו דנראה דעת הרדב"ז דעיקר הטעם אינו משום גזרת שמד אלא משום שנהגו כן ואי לא דנהוג הכי לא אצריכו להו למעבד תרי יומי משום גזרת שמד והראה דבא"י עבדינן חד יומא ולא תשו לגזרת שמד.

ואיבר' דאי לאו משום גזרת שמד אף דנהוג תרי יומי האידנ' דינדעינן בקיבוע' דירח' הו עבדי חד יומא כא"י גם בח"ל. אמנם עיקר' דמילת' דקדמה ואתיא מנהג' ועל כן הפוסקים נקטי דעבדי תרי יומי משום מנהג' ומפללם הרמב"ם בה' קדוש החדש פ"ה ופ"ו דיום טוב והרא"ש בפסקיו פ' לולב וערבה ועל כן הקשה על הרא"ש הרדב"ז דקאמר דאינו אלא משום גזרת שמדא דהול"ל משום מנהג.

וזהו לתת פנים לדברי הרדב"ז. אבל באמת לק"מ על הרא"ש דכיון דמנהג לחוד לא אהני לאנוחינהו במנהגייהו לולי גזרת השמד נקט הרא"ש גזרת שמדא ואין פאן תימא.

באופן דנראה לי דעל הרדב"ז אין לו דאשתמיטיה סוגית ביצה דנדאי כמאן דמנח בכיסתיה דמא ואפ"ה הקשה על הרא"ש. ועל הרא"ש ל"ק קושית הרדב"ז פאמו'.

איכו השת' גשה נא ושקה לי בני על מילת' מעלית' דאמר אבוב' בס' ברפי יוסף סי' תקכ"ז ושם נא' וז"ל מיני עופות וכו' הרדב"ז וכו' וע"ש מה שהקשה במ"ש הרא"ש בתשו' די"ט ב' משום גזרת שמדא ולק"מ עכ"ל הבט ימין וראה דבדיבוב' אהד קצר שפתבתי ולק"מ נכלל כל האמו' ולא הוצרכתי לפרש דהיה הדבר פשוט בעיני דכ"ע ידעי דמנהג' לחוד לא סגי והנה צור"פ גזרת שמד וכלל הדברים האמורים.

[בין פתיכה להדפסה בגמר הדפוס בא לידי ס' שביתת י"ט וראיתי לו ז"ל דף קכ"ב שכ' על תשו' הרדב"ז והק' כמו שהקשתי לפניו משם הבן יקיר לי נר"ו וכבר פתבתי לישוב דבריו. ומה שהקשה עוד גם אנכי העירוותיהו ותימ' עליו ז"ל שלא הביא דברי הראשונים שהבאתי לפניו].

ועתה אפא לעיקר דינו של הרדב"ז שהבי' תשובת הרא"ש פלל כ"ג סי' ח' וכו' דמן הדין מותר לשחוט מי"ט ראשון לשבת אלא כיון דאפשר למחר למה יבשלם היום וכיון דהבשר

או העוֹף הוא יותר טוב אם נִשְׁחַט מֵאֲתָמוּל לְמָה לֹא יִשְׁחַט מֵאֲתָמוּל וְגַם הָרֹא"ש לֹא אָמְרָה אֲלֵא מֵהֵיּוֹת טוֹב אֵל תִּקְרִי רַע עַכ"ד.

וְאֵנִי תַמְיָה עָלָיו דְּלֹא מְצָאֵדִין זֶה אֲלֵא בְּתִשׁוּ' הָרֹא"ש. וּמִשׁוֹ"ה סִבֵּר דְּהָרֹא"ש לֹא אָמְרָה אֲלֵא מֵהֵיּוֹת טוֹב.

וְהָרִי דְבָר זֶה מְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי הָר"ן פ"ב דִּי"ט ש"כ וְז"ל וְכ' רַבִּינוּ אֶפְרַיִם וְכו' וְכַד אֲנַח עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין לֹא מְצִי לְמִיפ' מִיּוֹמ' דְּחַמְשׁ לְשַׁבַּת' דְּשָׁבוֹת קְרוּבָה הִתִּירוּ עַל יְדֵי עִירוּב שָׁבוֹת רְחוּקָה לֹא הִתִּירוּ עַכ"ל וְכ"כ הָרַב הַמַּגִּיד פ"ו דִּי"ט מְשִׁם הָרַב הָעֵטוּי וְכֵן כָּתַב בְּס' שְׁבָלֵי הַלֵּקֶט ס' ע"ז וּבְס' אֶרְחוֹת חַיִּים דְּרַף ו' ע"ד מְשִׁמוּ.

וְכ"כ הָרִיב"ש בְּתִשׁוּבוֹתָיו ס' י"ו וְס' רנ"ד וְז"ל אֵין לוֹ לְהַקְדִּים וּלְבַשֵּׁל מִי"ט רֹאשׁוֹן לְצוֹרֶף הַשַּׁבָּת דִּהִיאָף יִבְשֵׁל מִי"ט לְשַׁבַּת שְׁלֵא לְצוֹרֶף שְׁהָרִי יְכוּל לְבַשֵּׁל לְמַחֵר דְּאֶפְשָׁר שְׁהוּא חוֹל וְכ"ש לְדִינָן דִּינְדְעִינָן בְּקַבּוּעַ' דִּינְרָח' שְׁהוּא וְדֵאִי חוֹל וְכֵן אָמְרוּ בִירוּשָׁלַיִם דְּשָׁבוֹת קְרוּבָה הִתִּירוּ ע"י עִירוּב שָׁבוֹת רְחוּקָה לֹא הִתִּירוּ עַכ"ל הִנֵּה רוֹאֵה דְמַלְבַּד טַעַם קַבּוּעַ' דִּינְרָח' ש"כ הָרֹא"ש בְּתִשׁוּ' אֶסְרֵי הָרַב הָעֵטוּי וְהָר"ן וְשְׁבָלֵי הַלֵּקֶט וְהָר"מ וְאֶרְחוֹת חַיִּים וְהָרִיב"ש מְשִׁוּם דְּשָׁבוֹת קְרוּבָה הִתִּירוּ שָׁבוֹת רְחוּקָה לֹא הִתִּירוּ.

וּלפ"ז אִיכָא לְמִימַר דְּגַם בְּדַבְרֵי שְׁהוּא יוֹתֵר טוֹב אִם נַעֲשֶׂה בִי"ט רֹאשׁוֹן לֹא שְׁרִי לְבַשֵּׁל כִּינָן דְּתָלוּ טַעַמ' דְּשָׁבוֹת רְחוּקָה לֹא הִתִּירוּ א"כ הִכִּי תַקּוּן רַבָּנָן בְּזַמַּן שֶׁתַּקְּנוּ עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין לְהַתִּי' בְּשָׁבוֹת קְרוּבָה וְכו'.

וְהַדְּבָרִים ק"ו לְמ"ש הָרִיב"ש דְּהֵנִי מִיְלֵי דְשָׁבוֹת קְרוּבָה הִתִּירוּ וְכו' הוּא יְרוּשָׁלַיִם. וּלפ"ז אֶפְשָׁר דְּדַבְרֵי הָר"ן שְׁהַבְּאֵתִי הֵם בְּשֵׁם הִירוּשָׁלַיִם כִּי כֵן בְּסֻמוּף מִיִּתִי לְדִירוּשָׁלַיִם שְׁהַבְּיָאוּ רַבִּינוּ אֶפְרַיִם וְאֶפְשָׁ' דְּגַם הָא דְקָאֵמַר וְכַד אֲנַח ע"ת לֹא מְצִי לְמִיפ' וְכו' הוּא לְשׁוֹן הִירוּשָׁלַיִם.

הוּ אֵמַת דְּכַעַת לֹא מְצָאֵתִי לְשׁוֹן זֶה בִירוּשָׁלַיִם. אֲמַנָּם אֵהִימְנוּת' דְּרַבָּנָן קָא סְמִיכְנָ' וְתִסְגִי לָן דְּהֵם אָמְרוּ מְשִׁם הִירוּשָׁלַיִם וְנִסְחָתָם בְּתַלְמוּדִים דְּוִןקְנִית הִיא.

וְכַבֵּר אֲשַׁפְּחוּן כְּמָה מִיְלֵי דְמִיִּתּוּ הָרֹאשׁוֹנִים מִשְׁמ' דְּגַמ' יְרוּשָׁלַיִם וְלִיתְנָהוּ בְּנִסְחָתָנוּ. וּבְעֵנָן ע"ת עֲצָמוּ הַמְרַדְכֵי מְבִיא לְשׁוֹן יְרוּשָׁלַיִם לְעֵנָן פֶּת שְׁצָרִיף שְׁיִהְיֶה כְּפִיזָה וְכו' וְלֹא נִמְצָא כֵן בִירוּשָׁלַיִם.

וּבְס' קָרְבַן הָעֵדָה תַמָּה דְּאֵנָה מְצָא כֵן הַמְרַדְכֵי בִירוּשָׁלַיִם וְאֵין כָּאן תִּימָא דְכֵן הִיא נִסְחָתוּ בִירוּשָׁלַיִם וְדָבָר זֶה מְצוּי כְּמָה זִימְנֵי וְתִסְגִי לָן אֶסְהַדְתִּיהָ דְּמְרַדְכֵי שְׁכֵן אָמְרוּ בִירוּשָׁלַיִם וְכ"כ א"ז הִבְיָאוּ ד"מ וְכ"כ הַגַּהֲמִי"י בְּשֵׁם הִירוּשָׁלַיִם: וּמֵאֲחַר שְׁכֵן תִּימָא עַל הַרְדֵּב"ז אִיף נַעֲלָם מִמְאֹרֵי עֵינָיו כֹּל דְּבָרֵי הָרֹאשׁוֹנִים וְהֵאֲחֵרוּנִים הִנְז' וְכִי תֵאֲמַר בְּלִבְבָךְ דְּהַסְפָּרִים הִלְלוּ לֹא הָיוּ מְצוּיִים בְּיַד הַרְדֵּב"ז.

מֵה תַעֲנָה עַל הָר"ן וְהָרַב הַמַּגִּיד דְּשִׁכְיָחֵי וּמְדַבְרֵיהֶם מְשִׁמַּע דְּאִסּוּר' אִיכ' לְבַשֵּׁל מִי"ט רֹאשׁוֹן לְשַׁבָּת. וְא"כ גַּם דִּיוֹתֵר טוֹב הַנְּשַׁחֵט בְּיוֹם רֹאשׁוֹן לֹא סְגִי כִינָן דְּשָׁבוֹת קְרוּבָה הִתִּירוּ וְלֹא רְחוּקָה.

ומה גם אם הם דברי הירושלמי כמ"ש הריב"ש ז"ל. והטו' סי' תקכ"ז פתב ואע"פ שהגיה עירוב פתב א"א שאינו יכול לבשל מי"ט הראשון לשבת וכ"כ בעל העטו' עכ"ל וקצת יש להרגיש דהרב העטו' והרא"ש חלוקים בטעמן דהרא"ש אתי עלה משום דהאינדנ' בקיאין בקבוץ דירח' ומוכח דכי הו' מקדשי ע"פ הראיה שפיר מצו לבשל מי"ט ראשון.

ואלו הרב העטו' יהיב טעמ' דשבות קרוכה התירו ולא רחוקה ומוכח דטעם זה איתיה אף פשהיו מקדשין ע"פ הראיה וכן משמע מדברי הריב"ש שהבאתי וא"כ איהו הטור השנה אותם וי"ל דלא חש הטור לזה פיון דלדין שנים הרא"ש והעטו' דהאינדנ' בקיאין.

ואין לנו עסק בדין זה מה הוא באותם הימים דהו' מקדשי ע"פ הראיה. ומרן בב"י הביא דברי הר"ן בשם רבינו אפרים וטעמו דשבות קרוכה התירו וכ' על זה וז"ל וכ"כ הה"מ בשם העטו' וגם הרשב"א פתב בתשו' דאינו מבשל מי"ט ראשון לשבת ע"י עירוב מהטעם שכ' הירושלמי ואע"פ שכ' שמתוך גירסת הירושלמי הוא מסופק בדבר נקיטין פכל הנה רבנוא' דפשיט' להו דאסו' עכ"ל וק"מ דהרשב"א בתשו' סי' תרפ"ה שהיא התשו' שהבי' מרן נתן טעם דיום ב' חול הוא דטעם הרא"ש ורבינו ירוחם והר"ד אבודרקהם סוף הס' בשם המפרשים ולא פתב טעם הירושלמי דשבות קרוכה התירו.

ותו דאשתמיטתיה למרן תשובת הרשב"א ח"ג הנדפס מחדש (והיה ביד הקדש מרן בכ"י) שכ' סי' רע"ד וז"ל מסתבר דאסור וכ"ש השת' דינדעין בקבוץ דירח' וכו' ע"ש הרי דהרשב"א בתשו' זו אסר בפשיטות ואע"ג דבתשו' הנז' אמר דצריה להתישב בדבר.

הנה תשו' זו דח"ג קא פסיק ותגי דאסור. וראיתי בס' מר וקציעה שכ' עמ"ש הר"ן והביאו מרן בב"י משום דשבות קרוכה התירו דלמדו זה משבות קרוכה דסוף פ' אלו עוברין וכן הרב מגן אברהם הביא מסוף פ' ט"ו דשבת ע"ש ואינם ענין לזה ונעלם מהם תשובת הריב"ש הנז' שכ' דהכי אתמר בירושלמי שבות קרוכה התירו על ידי עירוב שבות רחוקה לא התירו: והרב מגן אברהם גסתפק אם ביום שני לא יוכל לאפות פגון שהוא יום אידם אי שרי לאפות ביום ראשון וכ' דלטעם שני אסו' וצ"ע.

והרב אליה רבה נראה דסבר דאסור שפייים וכן משמע בהריב"ש סי' ט"ז שלא תקנו ערובי תבשילין בזה. וכן נ"ל להחמי' לפי מ"ש הריב"ש בשם הירושלמי והם דברי רבינו אפרים.

והר"ן והעטו' והה"מ ושכלי הלקט וא"ח דשבות קרוכה התירו ע"י עירוב שבות רחוק' לא התירו. והגם שפתבו שהרי יכול לבשל למחר מייגרי ברגיל.

דהרי לפי מ"ש דשבות רחוקה לא התירו היינו דהכי תקון מעיקר' להתי' דוקא שבות קרוכה ומאחר דכף היתה התקנה מעיקר' להתיר שבות קרוכה ושללא להתיר לבשל יומא טבא קמא משום דיכול לבשל למחר על הרוב ורובא דרוב' א"כ לא פלוג רבנן וכי יקר' איזה מציאות דלא אפשר לאפות ביום השני בדין עירוב' לא שרי לן לאפויי ביום א' של י"ט דהתקנה היתה על יום ה'.

ואם הרב מגן אברהם המסתפק בזה הנה רואה דברי הריב"ש סי' ט"ז וסי' רנ"ד ודברי פל הגדולים שהבאתי הנה פשיט לאסו' כמו שנגראה דעת הרב אליה רבה: ומכ"ש שיש

לְאַסֵּן בְּגִדוֹן הַרְדֵּק"ז בְּעוֹפוֹת שְׂיֹתֵר טוֹבָה אִם נִשְׁחַטוּ מֵאַתְמוֹל דְּנֹדָי לֹא יִשְׁחַטֵּם
בְּרֵאשׁוֹן וּמֵאֵי דְאֵיִתִּי מִמְכָּשִׁירִין דְּמִפִּיגִין בְּטַעֲמֵן שְׂיַעֲשֵׂם בִּי"ט אֵינָה רְאָיָה כְּמִבְּנָא
לְמַעֲיָין.

וּמֵאֵי דְקֶאֱמַר הַרְדֵּק"ז דְּהֵרָא"ש לֹא אֶמְרָה אֱלָא מְהִיּוֹת טוֹב וְכוּ' הָרִי כֹל הַגְּדוֹלִים שְׁהִבְאֵתִי
דְּמוֹכַח מִיְגִיָּהוּ דְאָסוּר וְכַמְש"ל. וְאַפְשֵׁי דְגַם הַרְדֵּק"ז אֵלּוּ הָיָה רוֹאָה כֹּל אֵלִין אַרְיִיּוֹת'
דְּאָסְרִי גַם הוּא הָיָה מִחְמִיר בְּגִדוֹנוּ.

וְכֹן נ"ל דְּאַרְף עוֹף וְכִינְצ' דְּטָפִי מְעֵלוּ אֵלּוּ שְׁחִיטָה לְהוּ בְּיוֹם ה' לֹא יִשְׁחַטֵּם אֱלָא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי
וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי: סִי ט' שְׂאֵלָה גֵּט שְׁהַשְּׁמִיט הַסּוֹפ' תִּיבַת לִיכִי הַשְּׁנִי וְעֵדִינָן לֹא נִיִּתְּן
וְהַבְּעַל הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתַלְנוּ יוֹרֵינוּ הַמּוֹרָה אִם יִנְתֵּן לְכַתְחִילָה או"ד כִּינָן דְּאֵינוּ שְׁעַת
הַדְּחִק יִכְתְּבוּ אַחֵר וְשַׁכְמ"ה: תְּשׁוּבָה הֵן קִדְּם נְדָעָה נְרַדְפָּה פִּירוּשָׁן שֶׁל דְּבָרִים הַלְלוּ יְתִיכִי
לִיכִי וְכִבֵּר הֵרֵב גֵּט פְּשׁוּט סִי קכ"ו ס"ק פ"ו שְׁנָה וּפִיר"ש מִשֵּׁם הֵרֵב הַלְבוּשׁ תְּרִי פִירוּשֵׁי
וְהִיּוֹתֵר נִרְאָה הוּא מַה שְׁפִירֵשׁ וְתִרְוִכִית יְתִיכִי גְרַשְׁתִּי אוֹתָהּ מִמְּנִי לִיכִי פִירוּשׁ לְהִיּוֹת אֵת
שְׁלָף לְעֲצָמָה וְלֹא כְּמוֹ שְׁהִיִּת מִקּוֹדֵם לְכֹן שְׁהִיִּת שְׁלִי וְעַמ"ש בַּס' דְּבַר מִשְׁה סִי ע"א
אוֹת יו"ד.

אֱלָא דְאִפְתִּי לֹא שְׁמִיעַ לָן הֵנִי בִּי תְּרִי זֶה פְּעַמִּים לְמָה לִי. וְנִרְאָה דְלָפִי מַה שְׁפִירֵשׁ הֵרֵב
גֵּט פְּשׁוּט ס"ק פ"ט לְמֵאֵי דְנִהְגִּינוּ לְכַתּוֹב תְּרִי זִימְנִי אֲנִתִּי מִשׁוּם דְּלִישְׁנָן קָמָא לְחוּד
דְּאֶמַר אֲנִתְּ אֲנִתִּי לֹא א"ש לְקִרוּתָה עֵתָה אֲשֵׁתוֹ כִּינָן שְׁכּוֹתֵב שְׁפִטְרָה גַם לִישְׁנָא בְּתָרָא
לְחוּד דְּאֶמַר דְּהִיּוֹת אֲנִתִּי מִקְדַּמַּת דְּנָא לֹא א"ש דְּאֶפְשֵׁר דְּהִיּוֹתָ אֲשֵׁתוֹ זֶה יָמִים זְמַן רְחוּק
לְהִכִּי תִקּוֹן לְכַתּוֹב תְּרִי זִימְנִי אֲנִתִּי וְאֵח"ד דְּהִיּוֹת אֲנִתִּי דְעַל יְדֵי שְׁתִּי לְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ מוֹכַח
שְׁמִגְרֵשׁ לִפ' שְׁהִיּוֹתָ אֲשֵׁתוֹ עַד עֵתָה עַכ"ד יֵשׁ לְהִרְחִיב הַפִּירוּשׁ בְּאִנְפֵּן זֶה דְּבִרִישָׁא כְּתוּב
יְתִיכִי לִיכִי לָךְ לְעֲצָמָה אֲנִתְּ אֲנִתִּי וְלֹא א"ש אַחֵר שְׁפִטְרָה לְעֲצָמָה לְקִרוּתָה עֵתָה אֲשֵׁתוֹ
לְהִכִּי הִדֵּר מְפָרֵשׁ דְּהַפְּנָה דְּהִיּוֹת אֲנִתִּי וְזֶהוּ שְׁאֶמַר אֲנִתְּ אֲנִתִּי בְּרִישָׁא וּמ"ש בְּתַחֲלִילָה
לִיכִי הַפְּנָה עֵתָה וְכַדּוּ פְּטֵרִית וְכוּ' יְתִיכִי לִיכִי שְׁהַפְּנָה דְמָה שְׁאוּ מִקּוֹדֵם לִיכִי הִיּוֹנוּ
עֵתָה: וְלִפּוּם מֵאֵי דְפִרִישׁ רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן מִקְּבִינָן הֵן לֹו הוּבָא בְּשׁו"ת מְהֵר"י מִיְנִץ וּמִיִּתִּי
לִיָּה הֵרֵב גֵּט פְּשׁוּט ס"ק מ"ט וְכָף מִטִּין דְּבָרִי מֵהֵרָאנ"ח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד עֶשֶׂר דְּהַפְּנָה
דְּבִרִישׁ הָיָה מִשְׁתַּעֵי דְּמִקְדָּם הַנִּיחָה וְעִזְבָּה וְגִרְשָׁה מִבֵּיתוֹ וְכַדּוּ פְּטֵרִית עֲנִינוּ בְּגִירוּשִׁין
גְּמוּרִים וְכוּ' ע"ש א"ש נְמִי תְּרִי זִימְנִי לִיכִי דְּבִרִישׁ אֵיִרִי קוֹדֵם הַגִּירוּשִׁין שְׁגִרְשָׁה מִבֵּיתוֹ
עַד שְׁהִיּוֹתָ לָהּ לְעֲצָמָה וְעֵתָה מְגִרְשָׁה גְּרוּשִׁין גְּמוּרִי לָהּ לְעֲצָמָה וְהָרִי הוּא כְּמִבּוּא"ר.

וּבְרִישׁ כֹּל מְרַאִין אֲתַחֲזִי לָן לְהַכְּשִׁיר גִּיטָא דְּנָן דְּנִרְאָה דְּאֵינוּ כֹּל כְּף צִנְרָף הָאֵי לִיכִי וּמַה
גַּם שְׁכִבֵר נִכְתֵּב מְרַאִשׁ מִקְדָּם וְהָגַם דִּישׁ לְפָרֵשׁ בְּתָרִי אֲנִפִי כְּדַכְתִּיבָנָן וְיֹוֹתֵר מֵהֵמָּה שְׁעָרִי
פִּירוּשִׁים הֵמָּה פְּתוּחוֹת בְּאֵרֵשׁ נְכוּחוֹת מ"מ הַכֹּל הוּא לְשׁוֹפְר' דְּלִישְׁנָן וּבְכַרְט לִיכִי הַשְּׁנִי
נִרְאָה שְׂאֵינוּ צִנְרָף כֹּל כְּף.

וְכֹן נִרְאָה מִמִּצְוֵי הַגֵּט אֲשֶׁר קִיָּצַר הֵרֵב גִּנַּת וְרָדִים בְּסִפְרָ יָאִיר נְתִיב לְשִׁכִּיב מְרַע וְסִקִּילַת
וְזִינְקָה כֹּל לְשׁוֹן הַצִּרִיף וְאֵת הַיּוֹתֵר הַשְּׁמִיט שִׁכ' בְּרִישׁ' יְתִיכִי לִיכִי וְהַשְּׁמִיטוּ בְּסוֹף ע"ש
סִי י"ח מוֹכַח דְּפִשְׁטִי לִיָּה לְהֵרֵב דִּיִּתִּיכִי לִיכִי הַשְּׁנִי הוּא לִישְׁנָן בְּעֵלְמ' וְהֵנִי תִיבּוֹת אֵינָהוּ
מִשְׁפִּירִי שׁוֹפְר' דְּלִישְׁנָן: עוֹד נִרְאָה לְהַכְּשִׁיר לְכַתְחִילָה לְכַאוּרָה דְּהָרִי מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל
הַרְשֵׁב"א פֶּסֶק מְרָן סוֹף סִי קכ"ו דָּאֵם חִסְרָה תִּיבָה אַחַת מֵהַטְּוֹפֵס לֹא נִפְסַל בְּכָף וְכֹן

מתבאר ממ"ש בסי' קכ"ה דין י"ט וכן פתב מרן עוד בתשו' סי' ד' מדיני גיטין וכ"כ הרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' פ"ג וכן נראה דתפיס לדינא הרב גט פשוט סוף סי' קכ"ו וכן נראה שהוא דעת מהריק"ש שם וכ"כ הרב כנה"ג דף קפ"ט אות קצ"א וכ"כ הרב חלקת מחוקק סי' קכ"ה ס"ק כ"ט וכן נראה סברת מור"ם בהגהה סי' קכ"ו דין ל"ה ומהראנ"ח ח"א סי' י"א שהקשירו אם חיסר תיבת אנתתי השנית וכן נראה דעת מהריב"ל ח"א סי' כ"ד שהקשיר בחסרון אות אל"ף מלש'לטאה עפ"י תשובת הרשב"ץ"א וכ' דרב מובהק הוא ומפיו אנו חיים והביא ראיה מדבריו הרב מהר"ש הלוי א"ה סי' ב'.

והגם דהרב מהר"ר בצלאל סי' כ"ב פסל אם פתב פטורין ביו"ד אחת הנה הוא מספי' הולך דכל שאינו מעיקר הגט אם חיסר פל התיבה אין בכך פלוס אלא דקשמשמנה הענין אף אם חיסר אות אחת בטנפס פסול ונסתייע מדברי הרמב"ן והרשב"ץ"א עש"ב ולפי זה הנה נראה להקשיר שינתן גט זה.

ובשגם יש לפרש הני בי תרי יתיכי ליכי פאמו' ולא דמי לתשובת הרשב"ץ שהביא מרן בב"י סי' ק"ל גבי שבוקין ופטורין. מ"מ מטנפס הגט הוא ומה גם דכבר נכתב יתיכי ליכי נדא זימנ'.

ואולם למה שנודע דגבי גט פולהו רבנאות' קמאי ובתראי אנלי לחומר' לחוש לכתחלה אף לסבר' שאינה מוספמת הנה פי כן נראה להחמיר בנ"ד דהרי ראינו להרדב"ז בראשונות סימן מ"ד שכ' וז"ל אות חסרה אם החסרון הנה בטנפס הגט פשר נאפלי בתיבה יש מלשיר עכ"ל משמע דבטנפס נמי אם חיסר תיבה איכא מאן דפסל.

ולשונו נוטה קצת דרבים הפוסלים והכי חזינא להרב מהריב"ל גופיה ח"ג סימן ס"ט דכ' על תשובת הרשב"ץ"א שכ' דכל שאינו מעיקר הגט אינו פוסל שממנה מקור דין זה דלא עבדינו פנותיה דהרשב"ץ"א אזיל לשיטתיה דבהנהו דקדוקי דפ' המגרש לא הווי אלא בכתב הבעל או צינה לכתוב ובא לערער הא לאו הכי לא אכל לדעת הרמב"ם והנהו רבנאות' דמחמירי בהנהו דקדוקי יש לו' דבטנפס הגט סברי להחמיר לכתחילה ע"ש הראת לדעת דסבר הרב מהריב"ל בתשו' הנז' דאיכ' מרבנאות' קמאי דפליגי על הרשב"ץ"א וא"כ נראה לכתחילה מיהא דאיבעי לן למיחש להו.

ומה גם למה שצדד מהריב"ל שם דכונת הרשב"ץ"א דכ' דאינו פוסל היינו אם נתגרשה דלא נימא דלא תנשא לכתחילה אמנם מודה הרשב"ץ"א דאם לא נתגרשה לא תתגרש לכתחילה בגט זה ע"ש דכפי זה יש מקום לצדד דגם מרן שכ' סוף סימן קכ"ו אם חיסר תיבה אחת מהטנפס אינו נפסל פונתו דאם נתגרשה תנשא לכתחילה אבל אם לא נתגרשה לא תתגרש בו לכתחילה.

וכן מה שהקשיר מרן בתשו' סימן ד' מדיני גיטין הנז' בנתקרה שי"ן דשבוקין מבואר שם דנדונו הנה שהבעל הוא בארץ מרחקים ורבת שבועה לה נפשה עמל וטורח להשיג גט זה ע"ש.

אלא דאי מהא לא איריא דכבר מהריב"ל שם פתב דפשוט דברי הרשב"ץ"א מוכחי שהוא מיקל לכתחילה וכן מוכח מדברי מרן בבית יוסף סימן קכ"ו וכ"כ הרב כנה"ג שם הגהת ב"י אות ק"א: אכן מאחר דמוכח מדברי מהריב"ל בתשו' הנז' דאיכ' מרבנאות' קמאי

דפסלי וכן נוטים דברי הרדב"ז כמזנובר נראה דלכתחילה צריף לכתוב גט אחר בלי פקפוק: ואחרי פותבי ראיתי להרב פרי חדש סימן כ"ה ס"ק ט"ל שכ' דאין להקל לכתחילה פדעת מרן דסמך על תשובת הרשב"א דהרשב"א אגיל לטעמיה שפוסק כהגאונים בכל הנהו דוקא כשהבעל מערער אבל היכא דליכ' עיגון יש לחוש להרמב"ם ורש"י ותוספות דמפסלי בחסר תיקה מהטנפס ונהביא תשובת מהריב"ל הנז' וזו הלכה העלה דאם חיסר תיקה אחת מהטנפס דלכתחילה לא תתגרש בו ואם נתגרשה תנשא לכתחילה ובמקום עיגון אף לכתחילה תתגרש בו עש"ב עלץ לפי שפיונתי לדעת גדול.

ולפי מ"ש הרב פר"ח דהתוספות פליגי על הרשב"א ו"ל נסתלקה תמיהת הרב גט פשוט סימן ככ"ו ס"ק ק"ה עמ"ש התוספות פ' הקומץ ע"ש וצריף להתישב בדבר. ונזיתיה להרב שבות יעקב ח"א סימן קי"ח בכתב רשאי במקום רשאה שכ' דהא מילת' תליא באשלי רבבי מחלוקת הראשונים אי הנהו דוקא פי אתי בעל ומערער ויש להכשיר במקום עיגון ונסתייע מדברי מהריב"ל בח"א סימן כ"ד ונהביא כל דבריו וסיים הרי דיש להקל אף בחיסר תיקה אחת במקום עיגון ע"ש ונראה מדבריו דכי אמרה מהריב"ל במקום עיגון אמרה וק"מ דהמדקדק בדברי מהריב"ל יראה בעיניו דאחר שהביא דברי הרשב"א כתב דאין בזה חשש כלל והיגו להכשיר אף לכתחילה הך מה שהבין הרב שבות יעקב בדעתו של מהריב"ל לפי משמעו דבריו.

ומ"ש מהריב"ל שם בסוף להקל בפשעת הדחק הוא מצד פיסול אחר. וכן תפס דברי מהריב"ל הרב פר"ח ורמי עליה דהוא הך מתשובתו בח"ג סימן ס"ט הנז'.

ומ"ש הרב פר"ח דנדון מהריב"ל בח"א סימן כ"ד הוא בחסר תיקת ושלטאה הוא אגב שיטפיה דנדון הרב מהריב"ל שם הוי בחסר אות אל"ף מתיקת ושלטאה. והרב בתי כהונה ח"ב סימן מ' דף פ' ע"ד הביא ממהריב"ל חיסר אלף ומהפר"ח בחיסר ושלטאה.

ולא היא דהפל ממהריב"ל רצוני לומר דהפר"ח בשם מהריב"ל אמרה וכ' הכי אגב ריהטיה. ועל מהר"ש הלוי סימן ב' דנסתייע מדברי מהריב"ל ח"א סימן כ"ד קשה דלא זכר דשינה את טעמו בח"ג סימן ס"ט ונמיקו עמו.

ולפי האמו' מ"ש הרב פר"ח בסימן ככ"ו דין ל"ה בחיסר אנתתי השני דיש להכשיר צ"ל דבנתגרש' דוקא הוא דמכשיר ולא פדעת מור"ם דמשמע דמכשיר לכתחילה על מ"ש פן בהדיא סימן ככ"ה ובסוף סימן ככ"ו דדוק' בנתגרשה יש להכשיר.

ועוד אפשר לדעת מור"ם אמרה וסמך אמ"ש במקום הנז'. כלל העולה דנראה בנ"ד דיש להחמיר ולכתוב גט אחר כיון דלא נתגרשה והבעל לפנינו והספימו עמי הרבנים יצ"ו וכן נעשה מעשה והנלע"ד כתבתי: סי' י' תשובת הרב המו' המאור הגדול כמהר"ר ישמעאל הפהן נר"ו אשר אור תורתו זורח בק"ק מודנא בתנאי שדוכין ואביזריה: שאלה ראובן נשדד עם בחורה אחת ונכתב בס' שטר שדוכין ושם נאמר שנתחייבה אם הנערה (בהיות שפכר מת אביה) לתת להבחור סך מה לנדוניית בתה ובתו תנאי שטר שדוכין התנו ביניהם שאם הנערה תתן לכסף מוצא לפרוע בעד החתן בימי השדוד את דמי מזונותיו.

בעיר גדולה של חכמים וסופרים פדי שיוכל להתקשט בכ"ד קשוטין ולהתלבש בחלוקה דרבנן ושהחטן מקבל עליו זה לחוב גמור בעד תחילת פרעון הגדונוני' שנתחייבה בה אם הפלה ותנאי התנו ביניהם שאם בשביל כל איזו סיבה לא יצאו מן הכח אל הפועל הנשואין ישלם במיטב' תכף ומיד בכל פדמעות מחושבים לאם הפלה מה שהוציאה בעדו לערף כו"ד לחדש ועשו על זה שטר מלא וגדוש בין אם הפלה ומרשה החטן בק"ס ות"כ פנהוג ויהי פי ארכו הימים ימים של צער ימי שנה בקירוב וראתה אם הפלה פי לא יצלה החטן למלאכה מלאכת הקדש להיות אדם שלם בתורה וד"א חשבה למשפט שיחזון' החטן לעירו וילמוד שם בלתי הוצאה כ"כ פדי שלא יאכל כל הגדונוני' קודם הנשואין בלי תועלת ויתרון וישאר קרם מפאן ומפאן וכן נעשה.

ויהי אחרי שוב החטן לעירו הגישה הפלה טענותיה לפני אמה וקרוביה לאמר פי היא אינה שפחה פנענית לימכר ביד מי שאין לה חפץ בו ושמעולם שתקה עד שתראה איה? פול דבר אבל בראותה שהוא לדעתה פלי אין חפץ בו היא ממאנת בפירוש ושיותר נוח לה לישוב עד שתלבין ראשה.

ויקרוכי הפלה ואמה עשו כל מאמצי פחם להסיר ממנה זאת המחשבה פדי שיתקנים הזיווג ולא יכולו פי הפלה תשיב אמריה להם שהיא לא נתחייבה בשום מין חיוב ולא שעבדה עצמה בשום שעבוד לא בק"ס ולא בת"כ והיא אינה חפצה בו כלל.

והחטן שמע את כל דברי הציר"ה וטען שתחזני' לו אם הפלה כל הדורות שנתן בזמן השדוכין שהם ביד אם הפלה. והיא משיבה שלא זו שאינה חוזרת הדורות אף זו צריף שישלים לפרוע חובו במה שהיא פרעה בעדו בשביל מזונותיו בכל זמן השדוכין כפי התנאי שביניהם שאם בשביל כל איזו סיבה לא יצאו מהכח אל הפועל הנשואין ישלם במיטב' וכו' והדורות לא יגיעו לחצי שיעור חובו וא"כ צריף לצאת ידי חובת"ו בפרוע פרעות משלם והן עתה שאל ישאלו אם זה הבקטול נכלל בכלל התנאי או לא יורנו המורה ושכמ"ה: תשובה הדבר פשוט אצלי דהא מילתא תליא במאי דגרסינן פ' מי שאחזו דף ע"ג ע"א והוא גברא דזבין ארעא לחבריה וקביל עליה כל אונס' דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא אתא לקמיה דרבין' א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עליך כל אונסא דמתיליד א"ל רב אחא ב"ת לרבין' אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילת' ומטא לקמיה דרבא א"ל אונס' דלא שכיח וכו' ותו גרסינן התם ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע זבון שןמשומי אגודא דנהר מלכא אגור מלחי לעבורינהו קבול עלייהו כל אונס' דמתיליד לסוף אסתבר נהר מלכא א"ל אגורו חמרי אפקיענהו גיהלן דהא קבילתו עלייכו כל אונס' דמתיליד אתו לקמיה דרבא א"ל קאמי חונרי משלחי גלימי דאינשי אונסא דלא שכיח הוא ומזאת הסוגי' פסק הרמב"ם פי"ט דין ה' ודין ו' וז"ל המוכר קרקע והתנה וכו' חייב לשלם אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה אותה או שחזר וכו' הרי זה פטור שאלו וכיוצא בהן אונס שאינו מצוי הוא ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה וכל אונס שאינו מצוי אינו בכלל התנאי הזה וה"ה לכל תנאי ממון שאומדין דעת המתנה ואין כולליו באותו תנאי אלא דברים הידועים שבכללן הנה התנאי והם שהיו בדעת המתנה בפשה שהתנה עכ"ל וגם בטח"מ סימן רכ"ה העתיק דברי הרמב"ם אלו והסכים עליהם וכן פסק בש"ע שם סעיף ג' ע"ש.

הרי מבואר מדברים אלו שבכל תנאי שבין אדם לחבירו אין כוללים באותו תנאי אלא מילי דשכיחי ולא' מילי דלא שכיחי כלל וכ"כ מהריק"ו שרש ז' בתנאי שהתנו ראובן ושמעון השותפים דבכל צדקה שיוטל מהקק"י על יחידי הקק"י יפרעו בשנה ונשאל אם פדיון שבויים בכלל צדקה וכ' בכלל דבריו דכיון דצדקת העניים תדירה וצדקת פדיון שבויים לא שכיח' יש לנו לומר דכי אתנו שיפרעו כל א' בשנה אמילת' דשכיח אתנו אבל לענין פדיון שבויים לא אתנו והביא ראיה מהסוגיא הג"ל ומלשון הרמב"ם והטו' הג"ל והוכיח מתשובת מהרי"ל דתפיסה הויא אונס' דלא שכיח' עש"ב וא"כ ה"נ בנ"ד דאתני החתן לשלם כל מה שתוצי' בעדו אם הפלה אם בשביל כל אינה סיבה יתבטל הזיווג הדבר תלוי לברר אם זאת הסיבה דהפלה תמאן בו הוי מילת' דשכיח' דממיל' הוא בכלל התנאי או אי הוי מילת' דלא שכיח' דלא אסיק אדעתיה זה הפלא כמ"ש הרמב"ם או אי הוי בגדר שכיח ולא שכיח: ואען ואו' דהדבר פשוט אצלי דבגדר לא שכיח כלל ודאי לא הוי אב"א קרא מקרא מלא דיבר הפתוב לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם ותרגום אנקלוס ולא פעובדי בני בשרא דאינון גזרין למעבד ומיבין ומתמלכין.

ואב"א סבר' דכף הם מעשי' בכל יום וגדולה מזו כתב הרמ"ז בתשו' סימן מ"ח שהמנהג שנהגו היום באיטליא לשדף בלי אירוסין ולעמוד כף שנה או שנתים הוא ליסד הבית של חיתון ביסוד של העמדה וקיום לראות תוך זמן זה מה טיבן של עוברים אלו ומשפטן ומעשיהן ושלא יתאנו זה מזו וזו מזה לא בגופן ומידותם ולא בממונם ועסקיהם וכו' ומעשים בכל יום מפמה חיתונים שאחרי השדוכין נתפרדה החבילה וכו' ע"ש וא"כ לכאורה נר' דהוי מילת' דשכיח' אבל לכל היותר א"א להחשיב מקרה החזרה אלא בגדר שכיח ולא שכיח ואין לו' דנהי דהחזרה מצויה אבל שתמאן ברצון אמה ולעבן' על מצות פבוד אם לא שכיח דליתא דבאמת אין בכה"ג מצות פבוד כמ"ש מהריק"ו בשרש קס"ד.

ואדרב' גם זה נראה דהוא בגדר שכיח טובא כמ"ש בריש פ' האיש מקדש אר"י א"ר אסור לאדם לקדש את בתו עד שתגדיל ותאמר בפ' אני רוצה עי"ש ופסקוה הפוסקים באה"ע סימן ל"ז ס"ח ע"ש וה"ט משום דשמא כשתגדיל לא תחפץ בו ואם איתא דהוי מילתא דלא שכיח' דהבת תמאן ברצון אביה א"כ לא הוי גזרי רבנן אצ"ל דשכיח' ושכיח': איברא דמדברי תשובת הרשב"א סימן תשע"א נראה דזה חשוב כמו שכיח ולא שכיח ע"ש ואיבר' דחייבים אנו לכוף פאגמון ראשנו לקבל אלפא שר האלף הרשב"א ז"ל מי פמוהו מורה אבל מ"מ אין פונת הרשב"א ז"ל לומר דלא שכיח משום פבוד או"א דודאי אין בכה"ג מצות פבוד פנ"ל ותדע דהרי פכת דלא שכיח הוא דכל הבנות מתרצות למי שירצה האב או הקרובים ע"ש ובקרובים ודאי ליפא מצות פבוד אלא ר"ל דסתם בנות הם כמו סומות הנמשכות אחר קרוביהם המנהיגם לפי שאינם בקיאים בטיב משא ומתן וכמו שבאמת עשתה זאת הבת דנ"ד ומש"ה פכת הרשב"א דלא שכיח שתמאן הבת בזיווג דקרוביה רואי' שהוא נאה ומתקבל אבל היכא דאינו זיווג נאה ומתקבל כנ"ד דאתגלי בהתתיה דאינו פלי המחזיק ברכה ולא במדינות שנתאנו קרובי הפלה להיותו בעיר אחרת אלא דמשום פבוד וקשר השטר לא ניחא להו לקרובים לבטלו בהא ודאי שכיח שתמאן.

ומ"מ אפי' אם תמצא לו' דהוי בגדר שכיח' ולא שכיח' נחזי אנו אם מילת' דשכיח ולא שכיח הוי בכלל התנאי. והנה מדברי הרמב"ם הנ"ל נראה דארף מילת' דשכיח ולא שכיח הוא בכלל התנאי שלא הוציא מן הכלל אלא דבר שאינו מצוי לפי שלא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא וכנ"ל ותיבת פלא לא שינה אלא במילת' דלא שכיח' כלל.

והו אמת דלכאורה אין נראה פן מסוגית ריש פתובות דף ג' דאיתא התם תרי לישני דרבא לפום לישני' קמא אין אונס בגיטין ולפום לישנא בתרא יש אונס. בגיטין ואפי' לפום לישנא בתרא קאמר בגמ' שם דאונס דשכיח שאני דהו"ל לאתנוויי והתוספות שם ד"ה א"ד אחר שהוכיחו דקי"ל פלישני' קמא הקשו מהא דפ' מי שאחזו דבין אם אמר ה"ז גיטיך אם מתי מחולי זה בין שאמר אם לא אעמך מחולי זה אם נפל עליו הבית או השיכו נחש דלא הוי גט מטעם דיש אונס ותירץ ר"י דשלישה עניני אונס הם אונס דלא שכיח כלל פההיא דמי שאחזו אפי' ללישני' קמא דרבא יש אונס ואונס דשכיח אפי' ללישני' בתרא אין אונס אבל בשכיח ולא שכיח ביה פליגי דלישני' קמא אין אונס וללישני' בתרא יש אונס עש"ב וכ"כ הרא"ש שם והר"ן פ' מי שאחזו ע"ש הרי דדוק' בגיטין משום תקנת צנועות ופרוצות תקנו דאין אונס דבגיטין כמ"ש שם בגמ' הא בשאר מילי כגון בממוני' דליכ' האי תקנה אפי' במידי דשכיח ולא שכיח יש אונס וא"כ לכאורה קשה מנה על דברי הרמב"ם הנ"ל.

אכן פד מעיינין שפיר חזינו דא"א לו' פן דהרי מסוגי' דפ' מי שאחזו הנ"ל מוכח בהדיא להפך מזה דקאמר איגלגל מילת' ומטא לקמיה דרבא א"ל אונס' דלא שכיח הוא איתיביה רבינ' לרבא אם לא אעמך מחולי זה ונפל עליו הבית או הפישו נחש ה"ז גט א"ל רבא ואימא מרישא אינו גט א"ל וכו' ומשום דקשיא רישא לסיפ' לא מותבינן מניה א"ל הין פינו דקשי' רישא לסיפא משבשת' היא זיל בתר סבר' ע"כ הרי דהשוה הש"ס אונס' דלא שכיח דממון לנפל הבית והפישו נחש דהוי מילת' דלא שכיח כלל אלמא משמע דגם אונס' דלא שכיח דאתמר לענין ממון דלא אסיק אדעתיה מיירי באונס' דלא שכיח כלל אבל באונס' דשכיח ולא שכיח לא אמרינן דלא אסיק אדעתיה ותדע דאלת"ה מאי פריך רבינא מסיפא דקאמר ה"ז גט ומאי משני רבא לרבינ' ואימא מריש' אינו גט ובשלקמ' פרכת רבינא י"ל דפריך במכ"ש דאם אפי' באונס' דלא שכיח כלל אמרינן דהוי גט ולא אמרינן דלא אסיק אדעתיה כ"ש בהאי אונס' דאפיקו ביה נהרא דהוי אונס' דשכיח ולא שכיח דהול"ל דלא הוי אונס' אבל על תשובת רבא ק' דא"ל אימא מרישא אינו גט כלו' אדפרכת מסיפ' תסייען מריש' דקתני אינו גט משום דלא אסיק אדעתיה וה"נ גבי ממוני' אית לן למימר דלא אסיק אדעתיה דאלמ' משמע דס"ל לרבא דממון הוי דומיא דגט דדוק' באונס' דלא שכיח כלל פי האי לא הוי גט הא בשכיח ולא שכיח הוי גט ה"נ לענין ממון אמרינן הכי דא"ת דהאי אונס' דאפיק נהרא הוי שכיח ולא שכיח ואפ"ה אמרינן דלא אסיק אדעתיה א"כ מאי מייתי ראיה רבא לדינו מריש' דהו פריט' דקתני אכלו ארי והפישו נחש אינו גט דשאני התם דהוי אונס' דלא שכיח כלל אבל בשכיח ולא שכיח לעולם אימא לך דלא הוי אונס' וע"ק דאמאי לא משני ליה רבא דשאני גט מממון משום דאין אונס בגיטין וכנ"ל אצ"ל דהאי אונס' דאפיק נהרא הוי אונס' דלא שכיח כלל ודוק' משום דלא שכיח כלל קאמר רבא אונס' דלא שכיח הוא אבל אלו הוי אונס' דשכיח ולא שכיח אה"נ דהיה חייב לשלם פינו דקבל עליו בפירוש פל אונס' דמתיליד דאע"ג דבממון

אפי' אונס' דשכיח וְלֹא שְׂכִיחַ חֲשִׁיב אֲוָנָס כַּמְבוֹאֵר בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת הַנָּ"ל מ"מ שְׂאֵנֵי הָכָא דְקַבֵּל עָלָיו בְּפִירוּשׁ כָּל אֲוָנָס' דְּמִתְלִיד וּמְשׁו"ה בְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ חֲזִיב אָבֵל הֵיכ' דְּהוּי אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל אַף אִם קַבֵּל עָלָיו בְּפִי' כָּל אֲוָנָס' אִין זֶה בְּכָלֵל מְשׁוּם דְּלֹא אֲסִיק אַדְעֻתָּיהָ כָּלֵל וּמְש"ה פְּרִיף לִיה רְבִינ' לְרַבָּא מְרִישׁ' דְּהַף בְּרִינְת' דְּקַתְּנֵי נָפֵל הַבֵּית עָלָיו וְהַפִּישׁוּ נְחֻשׁ ה"ז גִּט כְּלו' דְּכִי הֵיכִי דְּבַגֵּט הוּי גִּט אַף דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל מְשׁוּם דְּאִין אֲוָנָס בְּגִיטִין ה"נ יֵשׁ לְנוּ לו' בְּמָמוֹן הֵיכָא דְּקַבֵּל עָלָיו בְּפִי' כָּל אֲוָנָס' דְּמִתְלִיד דְּלֹא עֲדִיף בְּמָמוֹן בְּקַבֵּל עָלָיו כָּל אֲוָנָס' מְגִיטִין סֵתָם וְעַל זֶה הַשִּׁיב רַבָּא אִמָּא מְרִישׁ' אִינוּ גִּט כְּלו' דְּמְרִישׁ' דְּקַתְּנֵי אִינוּ גִּט מְשׁוּם דְּהוּי אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל יֵשׁ הוֹכְחָה לְהַפָּךְ דְּאַף בְּגִיטִין בְּאֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל יֵשׁ אֲוָנָס וּא"כ ה"ה בְּמָמוֹן אַף אִם קַבֵּל עָלָיו בְּפִירוּשׁ כָּל אֲוָנָס' דְּמ"מ אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל אִינוּ בְּכָלֵל קַבְּלָתוֹ זֶה נִלְע"ד בְּכֹונַת הַסּוּגָ' וּמְצָאֵתִי אֲוֹן לִי בְּדַבְרֵי הָר"ן ו"ל שֵׁם פ' מִי שְׂאַחְזוּ שֵׁם בְּסוּגָ' הַנָּ"ל וְנ"ל וּמְדַלָּא מְתַרְז רַבָּא דְּהָתָם ה"ט מְשׁוּם דְּאִין אֲוָנָס בְּגִיטִין ש"מ דְּאֵע"ג דְּאִין אֲוָנָס וְכו' בְּאֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ טוֹעֲנִין דְּלֹא עֲדִיפֵי גִיטִין מֵהֵיכ' דְּקַבֵּל עָלֵיהִי כָּל אֲוָנָס' דְּאֵפ"ה אֲמַרִּינוּ דְּאֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ לֹא אֲסִיק אַדְעֻתָּיהָ עַכ"ל הָרִי מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵי קֶצְרִים וְאַרְוָכִים דְּהֵיכ' דְּקַבֵּל עָלָיו בְּפִי' כָּל אֲוָנָס' אַז אַף אֲוָנָס' דְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ הוּי בְּכָלֵל כְּמוֹ גַּבֵּי גִיטִין אֲלֵא דְּאֵנִי בְּעֲנִיּוֹתֵי פְּרִישְׁתִּי הַדְּבָרִי בְּבִירו' הַסּוּגָ' עַפ"י דְּרָף זֶה וְהָר"ן סֵתָם הַדְּבָרִים אִוִּיל לְרוּב פְּשִׁיטוֹתוֹ אֲצֵלוֹ וְכוּן מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵי תַלְמִידוֹ הָרִיב"ש בְּתִשׁוּ' סִי ר"ג דְּכ' בְּתוֹף הַתִּשׁוּ' וְנ"ל וְאַפְּי' מֵאֵן דְּקַבֵּיל עָלֵיהָ כָּל אֲוָנָס' דְּמִתְלִיד אִין אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כְּלָל' בְּכָלֵל עַכ"ל הָרִי דְּכִשְׁקַבֵּל עָלָיו בְּפִי' כָּל אֲוָנָס' אַף לְעֲנִין מָמוֹן לֹא מְפָקִינוּ אֲלֵא אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל וְהֵינּוּ כְּלִשׁוֹן רְבוּ ו"ל וְגַם מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שֵׁם פ' מִי שְׂאַחְזוּ דָּף ע"ב ד"ה אֲתִיבָּה מְבוֹאֵר דְּהֵבִינוּ דְּאֲוָנָס' דְּאֵפִיק נְהָרָא הוּי אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל וְדוּק' מְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל אֲמַרִּינוּ דְּלֹא אֲסִיק אַדְעֻתָּיהָ יַע"ש וְדוּק כִּי אִין לְהֶאֱרִיף בְּאֲוָנָס' דְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם נְצָבִים כְּמוֹ נֵד דְּוֹק' בְּדַבְּרָ שְׂהוּא פֵּלֵא דְּהֵינּוּ דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל אֲמַרִּינוּ דְּלֹא אֲסִיק אַדְעֻתָּיהָ מִשָּׂא"כ בְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ וְזֶה פְּשׁוּט וּלְפ"ז צ"ל דְּהֵינּוּ טַעַם דְּכ' מֵהֵרִיק' הַנָּ"ל דְּפִדְיוֹן שְׂבוּיָם לֹא שְׂכִיחַ' וְכַנ"ל ר"ל דְּלֹא שְׂכִיחַ' כָּלֵל וְה"נ בְּאַמַּת מְדַבְּרֵי הַמְּרָדְכִי פ' מִי שְׂאַחְזוּ ס"י תר"ו וְעֵינִן בְּאֵה"ע ס"א וּבְבֵה"י שֵׁם וְעֵינִן בְּמֵהֵר"ב אֲשַׁכְּנִי סִי ל"א וְדוּק: אֲלֵא דְּרֵאִיתִי לְמֵהֵר"י אֲדַרְבֵּי בְּתִשׁוּ' סִי פ"א בְּעֲנִין א' שְׂקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי כֵּן הַדְּרָף מְמַעוֹת מוֹיִנִיצֵי אֲלֵא שְׂכִיחַ וְאִירַע אֲוָנָס דְּלֹא שְׂכִיחַ וְכו' עַל זֶה דְּלֹא מִיבְעֵי אִי הוּי אֲוָנָס דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל דְּפִשִׁיט' דְּלֹא קַבֵּיל עָלֵיהָ אֲלֵא אִפִּי' אִי הוּי אֲוָנָס דְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ אֲמַרִּינוּ דְּלֹא קַבֵּיל עָלֵיהָ אֲוָנָס כִּי הֵאִי דְּבְמָמוֹן' טַעֲנִינוּ טַעֲנַת אֲוָנָס אַף בְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ וְהֵבִיא רֵאָיָה מְדַבְּרֵי הָר"ן דְּפ' מִי שְׂאַחְזוּ דְּכ' דְּבְאֲוָנָס' דְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ אִיכ' פְּלֹגָת' בֵּין מָמוֹן לְגִיטִין דְּבְמָמוֹן טוֹעֲנִין טַעֲנַת אֲוָנָס אָבֵל בְּגִיטִין לֹא עַכ"ל וְהֵתִימ' מְמוֹן דְּרֵאָה סוּף דְּבָרֵי הָר"ן וְלֹא רֵאָה תַחֲזִילָתָם דְּמְבוֹאֵר מֵהֵם דְּהֵיכ' דְּהֵתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׂמֻקַּבֵּל עָלָיו כָּל אֲוָנָס' אַז הוּי מְמוֹן' כְּמוֹ גִיטִין דְּלֹא מְפָקִינוּ אֲלֵא אֲוָנָס' דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל וְכַנ"ל וְדַבְּרֵי צַל"ע.

וְכַבֵּר רֵאִיתִי לְרִשְׁד"ם ח"מ סִי ל"ג בְּאוֹתוֹ גְּדוֹן גּוֹפִיָּה דְּמֵהֵר"י אֲדַרְבֵּי שְׂהֵבִי רֵאָיָה מְתַחֲזֵלַת לְשׁוֹן הָר"ן הַפָּךְ מְדַעַת מֵהֵר"י אֲדַרְבֵּי דְּאַחַר שְׂהֵבִיא רֵאָיָה מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם הַנָּ"ל דְּוֹק' בְּדַבְּרָ שְׂהוּא פֵּלֵא דְּהֵינּוּ דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל אֲמַרִּינוּ דְּלֹא אֲסִיק אַדְעֻתָּיהָ הוֹסִיף לוֹ דְּכ"נ מְלִשׁוֹן הָר"ן וְאַחַר שְׂהֵעֲתִיק כָּל הַלְּשׁוֹן כְּתַב וְנ"ל מְשַׁמַּע בְּהֵדָ' דְּהַחֲלוּקָה דְּשׁוּהָ

גיטין למזון היינו אונס' דלא שכיח כלל דכי היכי דבמזון אפי' פשהתנה טענינו טענת אונס פן טענינו בגיטין אבל באונס פנה דשכיח ולא שכיח במי שמכר סתם טענינו טענת אונס אבל כשקבל עליו בפירוש אחריות אונס גם זה בכלל ואין להוציא אלא אונס דלא שכיח כלל עכ"ל: וכזה ראה וחידיש ג"כ במהראנ"ח ח"ב סי' ל"ו וז"ל נמצא דבאונס דשכיח ולא שכיח אם קבל עליו כל אונס' לא מצי למטען טענת אונס דומיא דגיטין דלא עדיפי גיטין מזה שקבל עליו בפ"ל אונס' כל אונס' כמ"ש הר"ן שם ובאונס' דשכיח אפי' לא קבל עליו כל אונס' אין לטעון טענת אונס מדהו"ל לאתגויי עכ"ד והיינו ממש פנ"ל ומעתה הדבר פשוט דאין דבריו של מהרי"א פלוס נגד כל הני רבנות' וא"כ גם בנ"ד פיון דבא מפורש בתנאי השטר שדוכין דאם בשביל כל איזו סיבה יתבטל השדוה ישלם הקתן במיטב' וכו' ודאי דיש לנו לומר דגם סיבת התורה בכלל אפי' את"ל דהני שכיח ולא שכיח.

ולא עוד אלא דנלע"ד דאפי' לפי דעת מהר"י אדרבי הקא בנ"ד מודה דנדאי סיבת התורה ג"כ הוי בכלל התנאי אפי' את"ל דהוי שכיח ולא שכיח דהרי נדאי הסיבון' שבשביל' יתבטל, הדיווג אינם אלא או סיבת מיתה או סיבת חזרה ויבנדאי סיבת המיתה לא שכיח' טפי מסיבת החזרה ואדרב' חזרה שכיח' טפי דהא סיבת המיתה מצינו בש"ס דלפעמים קרי לא שכיח' ולפעמים קרי לה שכיח' דהן אמת דבגיטין דף ל' אמרינו מיתה שפיחה עשירות לא שכיח' אבל נגד זה מצינו ביומא דף י"ג דקאמר טומאה שכיח' מיתה לא שכיח' וכן בגדרים דף ס"ד אמרינו דמיתה הוי נולד לא אסיק אדעתיה בשעת הגדר ועניות לא הוי נולד משום דמיתה אינה מצויה: ועניות מצויה ע"ש וא"כ עכ"ל דמ"ש בגיטין דף ל' מיתה שכיח' היינו לגבי העשירות דהוא דבר רחוק הרבה שהעני יתעשר כדאמר התם בגמ' דאמרי אינשי מית חברה אשר אתעשר אל תאשר ע"ש אבל אה"נ דהמיתה מצד עצמה אינו.

בגדר שכיח' וא"כ לכל הפחות א"א להחשיב המיתה אלא בגדר שכיח' ולא שכיח' ומאחר דעכ"ל דבכלל התנאי הניא המיתה. אע"ג דהוי מילת' דשכיח ולא שכיח אלמא צ"ל דאסיק אדעתיה מילי דשכיח ולא שכיח וממיל' נדאי אית לן למימר דנכלל ג"כ בתנאי זה אף סיבת החזרה אפי' את"ל דהוי בגדר שכיח ולא שכיח פיון דנדאי אינו בגדר לא שכיח כלל אלא.

אדרב' יש פנים דהוי בגדר שכיח טובא. ובזה נפתח לי פתח לישוב דעת מהר"י אדרבי ולהצילו מהקוש' הנ"ל וזה בהקדים מ"ש המרדכי פ' מי שאחזו סי' תר"ג וז"ל אונס' דלא שכיחתימא הואיל ולא קבילו עליהו אונס' דלא שכיח וגם אונס' דשכיח לא הוצרכו לקבל דאפי' לא קבלו חייבים פיון דהו"ל לאסוקי אדעתיהו י"ל דקבילו עליהו אונס' דשכיח ולא שכיח וכה"ג מפ' הא דפליגי לעיל פ' כל הגט דאין אונס בגיטין מייירי בשכיח ולא שכיח ואונס דשכיח טובא לכ"ע אין אונס כמו אפסקיה מברא דהו"ל לאסוקי אדעתיהו ובאונס דלא שכיח פגון אכלו ארי ונשכו נחש יש טענת אונס וליכ' למגור משום צנועות וכו' ומשום פרוצות וכו' דכיון דלא שכיח כלל לא גזרו רבנן ובפ' השואל משמע דשבויה אונס' דלא שכיח עכ"ל הרי דס"ל להמרדכי דדוק' היכא דהתנאי הוא מיותר דלא היה צריך לאומרו אז אמרינו במדאצטריה עכ"ל דאתא לרבוני אף באונס'

דשכית וְלֹא שְׂכִיחַ אֲבָל הֵיכָא דְאַצְטְרִיף הַתְּנַאי אַז אַף אַם הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ לֹא מְפָרְשִׁינוּ לִיה אֲלֵא לְגַבֵּי מִילְתָּא דְשְׂכִיחַ וְלֹא לְגַבֵּי מִילְתָּא דְשְׂכִיחַ וְא"כ בְּגִדּוֹן מְהֵרָא אֲדַרְבֵּי הַגָּ"ל הַתְּנַאי שְׂקַבֵּל עָלָיו רְאוּבֵן לְהַתְּחַיֵּב בְּאַחֲרֵי הַק' פְּרָחִים שְׁהִלְוָה לְשִׁמְעוֹן מְוִינְצֵינָא לְאַלְשִׁי"ו אֵינוֹ תְּנַאי מְיוֹתֵר דָּאֵם לֹא קִבֵּל עָלָיו הָיוּ הַק' פְּרָחִים בְּאַחֲרֵי שִׁמְעוֹן הִלְוָה וְא"כ מִמֵּיל' אֵין לָנוּ לְהַכְנִיס בְּזָה הַתְּנַאי אֲלֵא אֲוֹנָס' דְשְׂכִיחַ וְלֹא אֲוֹנָס' דְשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ וְק"ל.

אַמְנָם מֵהֶרְשֵׁד"ם וּמֵהֶרָאנ"ח ס"ל דְּכָל דְּקַבֵּל עָלָיו בְּפִירוּשׁ עַכ"פ אֲמַרְיִנוּ דְּגַם אֲוֹנָס' דְשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ הָיוּ בְּכָלֵל אִפִּי הֵיכָא דְאֵין הַתְּנַאי מְיוֹתֵר דְּהָכִי מִשְׁמַע לְהוּ מְלִשׁוֹן הַר"ן דְּתַלְתָּה הַדְּבָר בְּהֵיכָ' דְּקַבֵּל עָלָיו בְּפִירוּשׁ וְכַנ"ל.

וּמַעֲתָה נְבֵא לַנ"ד וְנֵאמַר דְּלֹא מִיבְעֵינָא לְדַבְרֵי רִשְׁד"ם וּמֵהֶרָאנ"ח דְּוִדָּאֵי דְּקַבֵּל עָלָיו בְּפִי לְשִׁלְמֵם מְפִיסוֹ אִם יִתְבַּטֵּל הַזְּיוּג בְּשִׁבִּיל כָּל אֵיזוֹ סִיבָה יֵשׁ לָנוּ לֹאמַר דְּאֵף סִיבַת הַחֲזָרָה בְּכָלֵל פִּינוֹן דְּלֹא הָיוּ מִילְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחַ' כָּלֵל אֲלֵא אִפִּי לְדַבְרֵי מֵהֶרָא הָרִי כְּבָר הֹוֹכְחֵנוּ דְּגַם לְדִידָן' הֵיכָא דְּלֹא אֲצְטְרִיף הַתְּנַאי לְמִילְתָּא דְשְׂכִיחַ עַכ"ל דְּאֵתִי הַתְּנַאי לְמִילְתָּא דְשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ וְכַנ"ל וּמַעֲתָה הָרִי אֲתָה דֵּן ק"ו בְּעֵצְמָה דְּאִפִּי בְּמַקּוֹם דְּהוּ"מ לְפָרוּשֵׁי הַתְּנַאי לְמִילְתָּא דְשְׂכִיחַ כְּמוֹ בְּהֵיא דַּפ' מִי שְׂאֲחִזוּ הַגָּ"ל אִפִּי"ה אֲמַרְיִנוּ דְּכִינוּן דְּלֹא אֲצְטְרִיף לְמִילְתָּא דְשְׂכִיחַ עַכ"ל לְפָרְשׁוֹ לְשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ מִשׁוּם דְּלְגוּפִיָּה לֹא אֲצְטְרִיף כַּמֶּש"ל בְּפִי דְּבָרֵי הַמְרָדְכֵי כ"ש בַּנ"ד דַּעַכ"פ עַכ"ל דְּהַתְּנַאי הַגָּ"ל קָאֵי אֲמִילְתָּא דְשְׂכִיחַ וְדְלֹא שְׂכִיחַ' דְּהָרִי אִפִּי סִיבַת הַמִּיתָה הָיוּ מִילְתָּא דְשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ א"כ מִמֵּיל' גַּם סִיבַת הַחֲזָרָה הָיוּ בְּכָלֵל פִּינוֹן דְּלֹא הָיוּ בְּגִדָר לֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל וְאֲדַרְבֵּי מְסַתְבָּר' טְפִי דְשְׂכִיחַ מִסִּיבַת הַמִּיתָה וְכַנ"ל וְעוֹד דָּאֵם ר"ל סִיבַת הַמִּיתָה לְחֹד הוּל"ל בְּפִירוּשׁ שְׂאֵם יִתְבַּטֵּל הַזְּיוּג בְּסִבַת הָעֵדָר ח"ו וּמְדַכְתָּב בְּלִשׁוֹן כּוֹלֵל מַחֲמַת כָּל אֵיזוֹ סִיבָה מְבֹאָר דְּרַצָּה לְכָלֵל גַּם סִיבַת הַחֲזָרָה דַּכ' דְּכַתֵּב כָּל אֵיזוֹ סִיבָה וְדָאֵי עַכ"ל דְּכּוֹלֵל ג"כ סִיבַת הַחֲזָרָה וְק"ל.

וְאִפִּי אַת"ל דְּמֵהֶרָאֵי אֲחֵלּוּק גַּם בְּזָה מַה שְׂאֵינוּ מ"מ אִפִּי הֵיךָ הַחֲתָן מְוֹחֲזֵק לֹא הֵנָּה מְצִי לְמִימַר ק"ל דְּהָא הוּא יְחִיד וְיָדוּעַ דַּא"ל ק"ל כְּפִלוּנֵי הַיְחָיד כַּמ"ש מֵהֶרָאֵי וְכַנ"ל בְּהֶרָבָה מִתְּשׁוּבוֹתֵינוּ וְכַדְמִסִּיק הַכְּנָה"ג בְּכָלֵלֵי הַק"ל.

וְסוּף סוּף לְגַבֵּי הַדּוֹרוֹנוֹת שֶׁל הַחֲתָן שְׂהֵם תַּחַת רְשׁוֹת אִם הַכְּלָה וְדָאֵי לִית דִּינָא וְלִית דִּינָא דְּלֹא מִיִּרְמִי לְהוּ מְיָנָה דַּא"ע"ג דְּאִפְּלִיגוּ רַבְּוֹאֲתָ' אִי תְּפִיסָה לְאַחַר שְׁנוּלֵד הַסְּפָק מְהֵינָ אִפִּי אַת"ל דְּהָנוּ תְּפִיסָה לְאַחַר שְׁנוּלֵד הַס' מַה שְׂאֵינוּ.

מ"מ הָרִי הָעָלוּ גְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים דְּכִינוּן דְּבָהָא גּוּפָא פְּלִיגֵי מִי הָנוּ הַמְּוֹחֲזֵק מִמֵּיל' אֲזֵלִינוּ בְּתַר רֹב הַפּוֹסְקִים כַּמ"ש הַכְּנָה"ג סִי' ד' הִגָּהַת ב"י אוֹת כ"ו ע"ש. וְהֵן אֲמַת דְּנִכּוֹן הַדְּבָר שְׂתַעֲשֶׂה אִם הַכְּלָה כָּל מֵאֲמָצִי כְּחָה פְּדִי שְׂלֵא יִתְבַּטֵּל הַזְּיוּג פִּינוֹן דְּהִיא שְׂיָדְכָה אוֹתָהּ בַּק"ס וְת"כ אֲבָל מֵאֲחַר דְּהַדְּבָר תְּלוּי בְּדַעַת בַּתָּה וּמַה לְעֲשׂוֹת לָהּ פִּינוֹן שְׂאֵינָה תְּפַצָּה בָּהּ בְּשׁוּם פְּנִים וְהָרִי אִפִּי אִם הֵיךָ תְּנַאי מְפֹרֵשׁ בֵּינֵיהֶם שְׂאֵם תַּחֲזוֹר בָּהּ הַכְּלָה תַּתְּחַיֵּיב אֲמָה לְפִיִּיסָה וְשְׂאֵם לֹא תְּפִיִּיסָה לֹא יְחַוֵּיב הַחֲתָן לְשִׁלְמֵם לָהּ מַה שְׂהוֹצִיאָהּ בְּעֵדוֹ עַכ"ז לֹא הֵיךָ תְּחַיֵּיבָת רַק לְפִיִּיסָה בְּדַבְרֵי וְלְהַרְבוֹת עָלֶיהָ רְעִים כְּאֲשֶׁר עֲשִׂתָהּ בְּאֲמַת שְׂפִיִּיסָתָהּ וְגַם הַשְׂתַּדְּלָה שְׂקִרְוִיָּה יְפִיִּיסוּ אוֹתָהּ כְּאֲשֶׁר יֵשׁ עֲדִים.

וּמָנָא אַמִּינָא לַה מַמְאֵי דְגֵרְסִינָן פֿ"ג דְּגֵיטִין דָּף ל' הֵהוּא דְאָמַר לַה אִי לָא פֿיִינְסָנָא לָה עַד ל' יוֹם לִיקְוֵי גֵיטָא אַזְל פֿיִינְסָא וְלָא אִיפֿיִסָּה אר"י מִי יֵהֵב לַה תְּרַקְבֿ' דְּדִינְרֵי וְלָא אִיפֿיִינְסֵ' א"ד אר"י וְכִי תְּרַקְבֿ' דְּדִינְרֵי בְּעֵי לְמִיתֵב לַה הָא פֿיִינְסֵ' וְלָא אִיפֿיִינְסֵ' הָא כַּמ"ד יֵשׁ אֲנֹס בְּגֵיטִין הָא כַּמ"ד אִין אֲנֹס בְּגֵיטִין וְכ' ע"ז הֵר"ן וְנ"ל וּמְדַאצְטֵרִיָּה לְטַעַמָּ' דְאִין אֲנֹס שְׁמַעִינָן דְבַד"מ דִּישׁ אֲנֹס הָאֹמַר שְׂדֵי נְתוּנָה לָה אִי לָא מְפֿיִינְסָנָ' לִפ' וּפֿיִינְסָיָה בְּכָל מַה שְׁבִידוֹ וְלָא אִיפֿיִינְסֵ' פֿטוֹר דְּאֲנֹס הוּא עַכ"ל וְגִדּוּלָה מְזוּ פֿתַב רִיב"ש סִימָן ר"ן דְאִינוּ חֵיב אִפֿי' בְּגֵיטִין לְפֿיִינְסָה בְּכָל הוֹן בֵּיתוֹ דְזֵהוּ אֲנֹס' דְלָא שְׂכִיחַ וּבְמִידֵי דְמַמוֹנָ' אִינוּ חֵיב לִיתָן לוֹ אִפֿי' דְבָר חָשׁוּב אֲלָא סְגִי בְּפִיֹּס דְבָרִים עַש"ב וְכֹן מְבִנְיָא מִתְּשׁוּ' הֵרְשֵׁב"א סִי תִשַׁע"א ע"ש וּא"כ כ"ש בנ"ד דְלָא נְתַחֲיָבָה אִם הַפְּלָה לְפֿיִינְסָה אִם תַּחֲזוֹר בָּהּ דְאִינָה חֵיבָת לְפֿיִינְסָה אִפֿי' בְּדָבָרִים.

וְלָא עוֹד אֲלָא דְנִלְע"ד דְאִפֿי' הָאִם עֲצָמָה הֵימָּה יְכוּלָה לְחַזֹּר בָּהּ דְאִצְעָתָ' דְהָכִי לֹא נִדְרָה לְתַת אֶת בֵּתָהּ לְגַבְרָ' עֲרִטִילָאֵי וְשְׂאִינֵי מְצָלִיחַ בְּלִימּוּדוֹ וְלֹא בְּמִדִּינוֹת דְהָרֵי הַתְּנַאֵי הֵינָה בִּינֵיהֶם וְשִׁיתַּעֲסַק בְּלִימּוּדוֹ עִם מְעוֹת הַגְּדוּנָ' בְּאִנְפֹן דְמַמְרַחֵק תְּבִיא לְחַמָּה לְפִי מַה שֶׁא"ל שֶׁהוּא כְּלֵי הַמַּחֲזִיק בְּרַכָּה וּא"כ אִין לָה הוֹנָאָה וּמוֹם גְּדוּל מְזָה וּכְבָר פֿתַב הַבֵּית יְהוּדָה אַה"ע סִי א' דְאִפֿי' בְּמוֹם שֶׁהִ"ל מְעִיקָר'.

אֲלָא שְׁלֹא נִתְגַּלָּה לְחַלֵּק שְׁפָנְגָדוֹ רַק אַחַר הַשְּׁטֵר שְׂדוּכִין יְכוּל לְחַזֹּר בּוֹ וּפֿטוֹר אָף מִקְנֵס שֶׁהִתְנוּ בִּינֵיהֶם ע"ש וּק"ו ב"ב שֶׁל ק"ו שְׁעֵשְׂתָּה לְפָנַי מִשׁוֹרֵת הַדִּין לְפֿיִינְסָה וְלִהְרַבּוֹת עָלֶיהָ רְעִים וּקְרוֹבִים וְלֹא נִתְפֿיִינְסָה דְהִיא נִקְיָה מַה' וּמִיִּשְׂרָאֵל נְקִי נִדָּר נְקִי שְׂבוּעָה דְהָאֲדָם בְּשְׂבוּעָה פֿרֵט לְאֲנוּס.

בְּאִנְפֹן שְׁנִלְע"ד דְאִם הַפְּלָה פֿטוֹר'. וְעֵטִיר' מְפָל עֲרַעוּרֵי וְהַחֲתָן חֵיב לְשַׁלֵּם לְאִם הַפְּלָה כָּל מַה שֶׁהוֹצִיאָה כְּפִי תְּנָאוֹ.

כָּל זֶה אֲנִי אוֹמֵר אֲפִילוֹ אַת"ל דְלָא הֵינָה חֵיב הַחֲתָן לְהַחֲזִיר מִן הַדִּין מַה שֶׁהוֹצִיאָה אִם הַפְּלָה בְּעֵדוֹ אִילוּלֵי שְׁנַתְּחִיב לְהַחֲזִיר בְּשְׁטֵר הַשְּׂדוּכִין אִם יִתְבַּטֵּל הַזְּיוּג מִחֲמַת אִיזוֹ סִיבָּה: אֲכֹן הַנְּגִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא וּלְפָרֵשׁ דְאִפֿי' אִם לֹא נַעֲשֶׂה תְּנָאֵי זֶה רַק שְׁקַבֵּל עָלָיו הַחֲתָן בְּעַד גְּדוּנְיָתוֹ מַה שֶׁתּוֹצִיא אִם הַפְּלָה בְּעַד הוֹצְאוֹתָיו וְזִקְפֹן עָלָיו בְּמִלְוָה לְתַחֲזִילַת פְּרַעוֹן הַגְּדוּנְיָא עַכ"ז הֵינָה הַדִּין נוֹתֵן כֹּף שֶׁיִּפְרַע הַלְּנֹאָתוֹ אִם יִתְבַּטֵּל הַזְּיוּג מִחֲמַת אִיזוֹ סִיבָּה דְלָא הוּ"מ הַחֲתָן לוֹמֵר הָרִי לֹא קִבַּלְתִּי זֹאת הַלְּנֹאָה אֲלָא ע"ד הַנְּשׂוֹאִין לְגְּדוּנְיָתֵי הַפְּלָה וְהָא קְאִימָנָ' וְכִינֹן שֶׁהַבֵּיטוּל לֹא בָּא מְצָדֵי לֹא אֲפָרַע כְּלוּם דְהָרִי קִי"ל פ"ט דב"ב דָּף קמ"ו דְאִפֿי' בְּנִתְאַרְסָה וְחִזוֹר בּוֹ הוּא אִפֿ"ה חֵיבָת לְהַחֲזִיר הַסְּבִלוֹנוֹת שְׂאִינָם עֲשׂוּיִם לְיִבְלוֹת אִם לֹא אֲכַל הַחֲתָן בְּבֵית חֲמִיו וְהָדָר בִּיָּה אִיהוּ עַכ"ז חֵיבָת לְשַׁלֵּם לְדַעַת רֹבֵב הַפּוֹס' דְהֵינָנו הָרִי"ף וְהָרָא"ש וְרִשְׁבֿ"ן וְהָרִשְׁבֿ"א וְהָרִיטְבֿ"א וְהָר"ן וְנ"י וְהַטוֹר חוּץ מִהֵרְמֵב"ם וְרַבּוֹ הַר"י וְ' מִיגַשׁ כַּמ"ש בַּא"ע סִי וְ' אֲלָא דַּהֲב"י פֿסַק פְּנוֹתִיָּהוּ מִהַטַּעַם שֶׁכ' בַּבד"ה דְסוֹגֵינָן דְעָלְמָ' פְּנוֹתִיָּה בַד"מ אֲבָל כָּל הָאֲחֵרוֹנִים חָלְקוּ עָלָיו ע"ש וּא"כ בנ"ד דְנִתְנָה אִם הַפְּלָה לְהַחֲתָן אִלוֹ הַמְּעוֹת דְרָף הַלְּנֹאָה וְדָאֵי לֹא הוּוּ בְּגֵדָר דְבָרִים הַעֲשׂוּיִם לְיִבְלוֹת דְאִם אֲכַל בְּבֵית חֲמִיו אִינָם חוֹזְרִים מִשׁוּם דְמַחֲמַת חֵיבָת סְעוּדָה מְחַל אֲלָא חוֹזְרִים וְדָאֵי כְּמוֹ סְבִלוֹנוֹת שְׂאִינָם עֲשׂוּיִם לְיִבְלוֹת דְאִם אִיתָא דִּיּוּכַל לוֹמַר אֲנָא הָא קְאִמֵּינָ' הַצַּד שְׂאִינֵי חוֹזְרֵי א"כ אָף בָּהֶם גִּימָא הָכִי וּבְפֿרֵט בְּעֲשׂוּיִם לְבִלוֹת וְלֹא אֲכַל וְדוּק.

וכ"ש בנ"ד דליפ' ארוסין אלא שדוכין דקיל טפי. הן אמת דאין נראה פן לכאורה מדברי הרמ"ז בתשו' סי' מ"ח הג"ל ונ"ל רובן פכלן של הפוס' מתנבאים בסגנון אחד דדנינו דינא דאמנ' לכן בנ"ד נימא ביה מילת' דאומד הדעת נותן שהמנהג שנהגו היום באיטאלי' לשדף וכו' הוא ליסד וכו' שלא יתאנו וכו' וכל פי האי אמרינו בגמ' פוק חזי מאי עמא דבר וכו' וכה נהגו פשבאים מחמת איזו סיבה ח"ו לידי פירוד משיבים הסבלונות והדורונות שהם בעין ואומרים לא היו אלו עם אלו מזלזליו ומעיקר' אדעת' דהכי שדכי ולא ארסי למען יתלבנו ויתבררו הדברים ולא שמיע לן ולא ראינו מעולם שאחר חזרת הסבלונות והדורונות שהם בעין שיפרע שום א' מן ההוצאות שנעשו ביני ביני לא לחלק הפלה מה שהוציאה במשתאות והקבלת אורחים מן החתן וכו' ולא לחלק החתן ההוצאות שעשה בפוסים ובמרפבות ובמלבושים ויפויים וכו' וכן העיד לי בעל תורה וכו' שהיה דין מטענה פזו ופטרן הדין הג"ל עם הדין הב' את החלקים מפל מין הוצאות שעשו כל א' מהם אלא להחזיר הדורונות שעברו ביניהם ותו לא מדי פי מי הכריחם לשום א' מהם לעשות אותם ההוצאות שאומרים שעשו ומי מעיד ומי מפס ולא פל כמיניהו לו' פה וכה הוצאתי וכו' והניח מעותיו על קרן הצבי וכו' ע"ש: והנה פננת הרב ז"ל פשוטה דר"ל דאע"ג דאמרינו פ"ט דב"ב הג"ל דבנתארסה ונהדרא ביה איהי אפי' פישא דירק' הדרה ע"ש ובסי' ו' הג"ל עכ"ז שאני שדוכין דאפי' אי הדרא ביה איהי אינה חייבת להחזיר אלא הסבלונות דאינם עשויים לקבלות ולא הוצאות משום דאזלינו בתר אומדן דלא משתדכי אהדדי אלא ליפ' הבית וכו' שלא יתאנו וכו' ולא הדרי אלא הסבלונות שהם בעין וכו' וא"כ מוכח מדבריו דאדרב' אפי' הדברים שחייבין להחזיר בארוסין אינם חייבין להחזיר בשדוכין וא"כ ה"נ י"ל בנ"ד דאע"ג דהוכחנו דבכה"ג בחזרת ארוסין היה חייב להחזיר עכ"ז בחזרת שדוכין אולי נאמר דאינו חייב להחזיר.

אכן מלבד דלע"ד דברי הרמ"ז תמוהים דהרי אדרב' מצינו להנ"י בפ"ט דב"ב הג"ל שכ' בענין הסבלונות ונ"ל השולח סבלונות לבית חמיו אמר המספר פי' לאחר קידושין דבלא קדושין ודאי לא מחיל פלום נאפי' אכל שם נאפי' איפא שדוכין פיון דמצו למהדר בהו ולהכי נקט בבית חמיו.

הריטב"א ז"ל עכ"ל הרי דבשדוכין חייב להחזיר הפל יותר מבארוסין ודלא כהרמ"ז הג"ל ואע"ג דכ' הרב"י בסי' ו' הג"ל על דברי הריטב"א אלו ונ"ל ואינו נראה פן מדברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסוף סי' זה והינו תשובת הרשב"א שהעתיק מרן אה"ך דמינה מוכח דס"ל דלא שניא ארוסין משדוכין וכבר הובאה פלוגת' זו בהגה שם ס"ג ע"ש מ"מ אף לדידיה השנוה המדות בין ארוסין לשדוכין אבל לו' דבשדוכין אינו חייב לפרוע אפי' הדברים שחייב לפרוע בחזרת ארוסין זה לא אמרה אדם מעולם וכ"מ מתשובות הרשד"ם אה"ע סי' קע"ו ובתשב"ץ ח"ב סי' קס"ו דלא שניא ארוסין משדוכין עי"ע (וע' בתשובות משפטים ישרים למהר"ש גאון סי' ג' בזה) באופן שדבריו צל"ע.

ומ"מ אפי' לפי דברי הרמ"ז לא כתב אלא דאין לשלם ההוצאות שעשו החלקים בעצמם משום דמי הכריחם וכו' ומי מעיד וכו' וכנ"ל מה דלא שייך בנ"ד דהלכותה אם הפלה לחתן המעות להוצאותיו והסתן זקפן עליו במלנה ונשתעבד לקבלם עליו לנדוני' וא"כ ודאי אם הפלה לא הלכותה לו אלו המעות אלא שע"מ שייכנסנה וכיון דנתבטל הזיווג

עָלְיוּ לְשֵׁלֶם בְּמִיטָב' וּגְדוּלָה מִזֶּה כָּתַב הָרֹא"שׁ בְּתִשְׁבִּי הַבִּיאָה הַטּוֹר סִימָן ן' בְּאַחַד שְׁשִׁיּוֹדָי בְּתוֹ וּפְסִק עִם הַחֲתָן סְכוּם וּמֵאוֹתוֹ סְכוּם נָתַן לוֹ ג' מֵאוֹת זְהוּבִים וּמֵהֶם קָנָה סְבָלוֹנוֹת וְשָׁלַח לָהּ נְאֻבֵי הַפְּלָה חֲזָר בּוֹ וְשָׁדָף בְּתוֹ לְאַחַר וְהִשִּׁיב ע"ז דְּמָה שְׁנִשְׁאָר מִג' מֵאוֹת זְהוּבִים מְלֻבָּד מֵהַ שְׁהוּצוֹ' בְּסְבָלוֹנוֹת שְׁשָׁלַח לָהּ חֲיִיב לְהַחְזִיר דָּלָא נִתְּנָה לוֹ אֲלָא ע"מ שְׁתַּנְשֵׁ' לוֹ בְּתוֹ וּדְמֵי הַסְבָּלוֹנוֹת יִהְיוּ בְּחֻשְׁבוֹן הַתְּשָׁלוּמִין וְכוּ' ע"ש וְכ"כ בְּתִשְׁבִּי ב"ח סִימָן מ"ט דְּהַמְעוֹת שְׁנִינְתָנוּ לְחֲתָן בְּתוֹרַת תְּחִילַת גְּדוּנָי וּמֵתָה הַפְּלָה חֲיִיב לְהַחְזִיר ע"ש ועי"ע בְּמַהֲרָאנ"ח ח"א סי' ק"ד וּבְנֻדָּי פְּשׁוּט דַּה"ה חֲזָרָה וּק"ל וְכ"ש דְּנִימָ' הָכִי בְּנ"ד דָּלָא הִיָּתָה אִם הַפְּלָה שְׁחֲזָרָה בָּהּ אֲלָא הַפְּלָה נֶאֱמַר לְהַפְּשֵׁעַ בְּזָה דְּנֻדָּי ה"נ דִּינָא הָכִי דִּישְׁלֵם הַחֲתָן חוּבוֹ וּדְמֵי הַסְבָּלוֹנוֹת יִהְיוּ בְּכֻלָּל הַתְּשָׁלוּמִין וְכָל זֶה הִיָּה הַדִּין אִפִּי אִם לֹא הִיָּה תְּנָאֵי לְשֵׁלֶם וְכ"ש הָכֵא דִּישׁ תְּנָאֵי מְפֻנְרֵשׁ שְׁאֵם יִתְבַטֵּל הַזְּיוּג בְּשָׁבִיל כָּל אִיזוֹ סִיבָה דְּנֻדָּי כּוֹלָל ג"כ סִיבַת הַחֲזָרָה כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי לְמַעְלָה דְּהַדְּבָר פְּשׁוּט דְּחֲיִיב הַחֲתָן לְשֵׁלֶם עַד פְּרוּטָה אַחֲרוּנָה וְאִמּוֹ בְּעֵדוֹ כְּאֲשֶׁר נִתְחַיֵּיב הַמְּפֻנְרֵשׁ בְּעֵדָה כְּפֻתוּב בְּשִׁטְר הַשְּׂדוּכִין וְתוֹ לֹא מִיָּדִי.

כ"ד הַכּו"ח פְּהַ מְוֻדָּנ' יוֹם ב' לְסֻדָּר בָּא ש' הַתְּקַל"ז הַק' יִשְׁמַעְעָל כְּהֵן ס"ט בְּלֹא"א אֲבָרְהָם יִצְחָק זֵלֶה"ה. סי' י"א תְּשׁוּבַתִּי עַל תְּשׁוּבַת הָרַב הַנּוֹ' בְּס"ד תְּשׁוּבָה לְדִידִי חֲזִי לִי אַרְשׁ זְבַת חֵלֶב וְדָבֵשׁ עֶבֶר צוּפִי"ם הֵאֵי פְּסִקָא דְּדִינָ' חֲתוּם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל כְּהֵן גְּדוּל וְצִנִּיף מְלוּכָה.

דְּמַחְזִדָּן שְׁמַעְתְּתִיָּה הַמְּעַתִּיק הָרִים מִשְׁק"ל שְׁנֵי סֻלְעִי"ם וּמַחְזִירָן לְמַכְתְּשֵׁת אוֹ דְּכוּ בְּמֻדוּכָה. הָרַב הַמּוֹ' בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוּל שְׁמוֹ רַבָּא אֵילָנ' וְתַקִּיף וּמִשְׁרָ' קְטָרִין עַד יִשְׁקִיף פְּרַע וְזַקִּיף שְׁיִכּוּל לְדוֹן אֵת שְׁתַּקִּיף אוֹר מַקִּיף מַעְלַת הָרַב הַפּוֹסֵק נִר"ו לֹן בְּעוֹמְקָה שֶׁל הַלְּכָה.

בְּרוּחַ מְבִינְתוֹ גוּד אַחִית גוּד אֲסִיק פִּינָה וְנוּיַת לֹא שְׁבִיב הוּא הַצ"ד צְדָדִין וְצִנִּי צְדָדִין וְהַעֲרִיף אוֹתוֹ הַכְּהֵן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה. מִשְׁתַּפֵּל הַנּוּיַת אֲסוּף מְגִילַת' מְפֻנְרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי כְּהֵן גְּדוּל חִיּוּבָא רְמֵי עַל הַמְּשׁוֹדָף שֵׁלֶם יִשְׁלֵם הַכְּסָף הַמְּתוּנָן בְּדַהֲב' פְּרִיכ'.

כִּי כֵן הַדְּבָר לְעוֹמַת שְׁבָא דְּרָף הַלְּנֹאָה בְּרִיא בְּחִיּוּבָ' מַעֲיָקָר' מִשְׁכ'. וְאַחֲרָיו הַחֲזִיקוּ שְׁלֵשֶׁת הַגְּבּוּרִים רַבָּן דְּפָקִיעַ שְׁמִיָּהּ אֲכָלָא פְּרָכָא הָרַבָּנִים הַמְּנֻבְהָקִים הָאִירוּ בְּרָקִים דִּינִי גוּלָה וְסָבִי דְּצוּר"ה רֵאשׁוֹן הוּא הָרַב הַכּוֹלָל מִר אַחִיו מִהַרְד"ךְ נִר"ו וְהָרַב הַמְּנֻפֵּל' תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל וְרַבָּא דְּעַמִּיָּה הַנְּשָׁר הַגְּדוּל הַר' בְּאֲסֹא"ן שְׁפָה אַחַת לְכָלֶם קִשְׁתָּם דְּרוּכָה.

אִם כֵּן אִיפָּהּ מֵהַ לְיַחֲיד הַקַּל תַּקִּיף חוֹלְשִׁיָּה מְסִיפָּה לְרִישִׁיָּה מַחְכוּ עָלֶיהָ בְּמַעֲרַב"א וְכוּלִיָּהּ יוֹמָא לֹא פְּסִיק חוּכָא. יְתָר עַל כֵּן אֲנִי עֲנִי וְכוּאֵב אֲגַב מְטַלְטְלֵי טַלְטוּל' דְּגַבְר"ה שֶׁלֹּא מִן הַמְּנוֹקָף סְפָרוֹן שֶׁל צְדִיקִים לְכָל הַמְּלֹאכָה.

וְנוֹסָף עוֹד חֲבִילֵי טְרַדִּין דְּמַצְנָה וְרִשׁוֹת עֲלוֹת עָלֵי אֲשֶׁר לֹא יִתְנוּנֵי הַשֵּׁב רוּחִי וְאַעֲיָקָר' דְּדִינָ' פִּרְכ'. וְאוּלָם בְּאֲשֶׁר דָּבַר מְלָךְ הָרַב הַפּוֹסֵק נִר"ו גְּזָרָה חֲכָמָתוֹ אֲשֶׁנָּה פְּרָק זֶה עַל דְּבַרְתֵי מַלְכֵי צְדָק חֲזוֹ דְּאַתְמֵי מְקַצֵּר וְעוֹלָה אִין זֶה מַעְלָה אֲרוּכ"ה.

וְזֶה הַחֲלִי בְּעֵזֶר מְשֻׁדֵי תַחֲנוּן זְכוּת אָבוֹת שְׁמוּרָה וְעָרוּכָה. בְּס"ד.

הֲלֹא זֶה דְּבָרֵי דְּמֵאֲחַר דְּכָף גְּמָרוֹ אֲשֶׁר בָּא יְבֵא הַמְּשׁוֹדָף בְּאַחַת עָרֵי הַמְּמַלְכָה. עִיר גְּדוּלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוּפְרִים וְקַב"ע אֵת קוּבְעִיָּה"ם עוֹשֶׂה לוֹ לִימוּדִי"ם הֵנָּה מְסֻדָּר סְדָר הַמְּעַרְכָה.

א"כ עין בעין כל אדם חזו כי לא נתרצית אם הפלה בשדוכין רק שיהיה חכם ומבין ארגונו' ילבש והמניכ'. חלוק' דרבנן ועשה פרי קדש הלולים בתעל"ת הברכ"ה.

ואלו השת' באחרית הימים מקיש הניא ליציאה זו היא שיבה זוהי ביאה גבר' שרכ'. לא רמי אנפשיה שעבוד' דאוריית' אגלאי בהתיה ויכסהו הענן עם חשכה.

א"כ שפיר מציא אמרה ליה אם הפלה לדין הוי מומא מממי עצובה היא דא בטילה תבטל האי שידוכי. הפרד נא מעלי ואין אנמר לדבק טוב ולמה אמרו משיכה.

וכמ"ש הרב הפוסק בתשובתו הרמ"ה מקנטרת מר ואהלות על ערבי"ם בתוכה: איברא דאמרינו בנדרי' דף ז"ך שהוא גברא דאתפיס זכות' בבי דינא ואמר אי לא אתינ' עד תלתין יומין לבטלן זכותי אתניס ולא אתא וסבר רבא דאנוס הוא ופריה מ"ש מההו' דא"ל אי לא אתינ' מפאן ועד ל' יומין ליהוי גיטא ופסקיה מבר' ואמר שמואל לאו שפא מתיא אמאי מינס אנסי דילמ' אונס' דמגלי' שאני ומבר' מיגלי אונסיה.

והכי אמרינו בשמעת' דריש כתובות דמייתי הרב הפוסק נר"ו אונס' דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה. ומתבאר יפה מגופי הלכות ומיסודן של התוס' והרשב"א והרא"ש והר"ן שם בנדרי' ומדברי התוס' והרא"ש והריטב"א ריש כתובות וגיטין דף ע"ג דאונס' דשכיח אי לא אתני גם במקום איהו דאפסיד אנפשיה.

וכן הוכיח הרב ש"ך בי"ד סי' רל"ב ס"ק כ' ובח"מ סי' נ"ה מדברי הרא"ש ורי"ו דאונס' דשכיח איבעי ליה לאתנויי ומסיק להלכה הכי וכ' בח"מ דזה דעת מהר"א ששון בתשו' ע"ש. ומאחר שכן בנ"ד לכאורה נראה דהוי מילת' דשכיח דאיכ' טובא דלא גמירי והו"ל לאם הפלה להתנות שאם לא יצליח בלימודו בטלי השדוכין והשת' דלא התנית אמור יאמר חתנ' דנא יש לי בטלין הרבה פנגדי ואת אפסדת במאי דלא אתנית ואין פוטר אותה.

וכד דייקנו פורת' אין נסתר מחמותו ענצם טענתה בעבור שלא התנית דאם לא יצליח בלימודו יבטלוהשדוכין פאשר נבאר. אימא רישא דחזיתיה להרב מהריב"ל ח"ג סי' קכ"ב דכ' על תשובת הרא"ם באיש הינצא מקהלו להתפלל אל קהל אחר דיכול להוציא חפציו אשר הקדיש ולהוליכם אל הקהל אשר הולך דהרי אונס' דשכיח הוא ולא אתני ואיהו דאפסיד אנפשיה פמבואר בש"ס וזוהי שקשה על הרא"ם ותירץ הרב דשאני התם דליכ' אומדנ' ומ"ה אונס' דשכיח הוא ולא אתני איכ' למימר דילמ' לא קפיד דליהוי גיטא אבל בנדון הרא"ם דאיכ' אומדנ' אומדינו דעתיה דלכך נתפנון והאריה בזה ע"ש.

וראיתי להרב פני משה בראשון סי' ס"ב ששהקשה על מהריב"ל ממ"ש בח"ב סי' כ"ב באשה שנבעלה פתחה שפסק דיכול לישא אחרת דלא נשבע אדעת' דהכי והוצרה לחלק מהיכ' דלית ליה בני דלא ילדה דלא ישא משום דהוי מילת' דשכיח' דכמה נשי אינם יולדות והו"ל לאתנויי כההי' דפסקיה מברא אבל פתחה סתום לא שכיח וכפי תשובתו הגו' דהאומדנ' עיקר אף בשכיח ולא אתני א"כ בלא ילדה איכ' אומדנ' דאין אשה אלא לבנים ואע"ג דלא אתני לא אפסיד.

ותו פתחה סתום אמאי אצטריף לומר דלא שכיח הרי לדידיה אף דשכיח איכ' אמדנ'. ועוד הקשה הרב מהר"א ששון בתשובה סי' ס"א על תשובת מהריב"ל ח"ג הנ"ל דכפי דבריו מאי פריף הש"ס בנדריים עליה דרב' מההי' דפסקיה מבא לימא דשאני היכ' דאיכ' אמדנ' ותו קשיא לי עלה מתשובת הרשב"א סימן תשע"א שכתב ושלך בבת בתו וחיוב עצמו לתת לו דבר ידוע בקנס ושבועה וטען אח"ך כי הבת אינה רוצה דאין לה אונס גדול מזה ואין לומר שהי"ל מתחילה להתנות שאם תסרב הבת שיהיה פטור דלא היא דאונס' דלא שכיח הוא דכל בנות מתרצות למה שירצה האב או הקרובים ואפי' שכיח או לא שכיח כמת או חולה לית ליה לאתנויי עכ"ד ודבר מהריב"ל תפוק ליה דאיכ' אמדנ' דנדאי לא נתחייב אי ידע דלא תרצה הבת ואף אי הוי שכיח פטור: ועלה במחשבה לישב פל הקושיות הנ"ל בחד' מחת' דמעולם לא אמרה מהריב"ל אלא היכ' דנעשה הדבר או נתחייב בלי שום תנאי אז אי איכא אונס אף דשכיח ואיכ' אמדנ' אזלינן בתר אמדנ' אשר יאמר כי הוא זה בנדונו דהמקדיש רצונו להוציא פליו מהבית הפנסת אל המקום אשר יהיה שמה הרוח ללכת דהוא הקדיש הפלים בלי שום תנאי ואמרין דלא הוצרך להתנות דסמיה אאמדנ' כמו שביאר שם מהריב"ל.

אבל היכ' דיש בדבר תנאי קטון וגדול שם הוא דאמרין דאם אינרע אונס' דשכיח לא מהני אמדנ' דכיון דנחית לתנאי הו"ל לאתנויי גם אאונס' דשכיח ומשו"ה לא מצי הש"ס לשנויי דשאני היכ' דאיכ' אמדנ' כמ"ש מהר"א ששון דרב' איירי באומר ליבטלן זכוותי אי לא אתינ' וכיון שהתנה לא מהני אמדנ'.

וכן נדון הרשב"א איירי בקנס דמסתמ' התנה שאם יחזור יתן קנס ויתבטלו השדוכין וכיון שהתנה לא מהני אמדנ' דה"ל להתנות באונס' דשכיח ומשו"ה אתי עלה הרשב"א מטעם דהוי אונס' דלא שכיח.

וכן בנדון מהריב"ל דח"ב שמתנים במקום דלא ישא אשה אחרת כי אם ברשות ב"ד ונהרי התנה דברשות ב"ד ישא וכיון דנחית אתנאה הו"ל להתנות אם לא ילדה דשכיח והשת' דלא אתני איהו אפסיד אנפשיה וכן נסתמה פתחה אי הוה שכיח לא פטור דהו"ל לאתנויי ולפ"ז נסתלקו פל הקושיות.

אלא דלפ"ז צ"ל דמ"ש הרב דההי' דפסקיה מבא שאני דליכ' אומדנ' קושט' קאמר אבל גם דהוה אומדנ' אי שכיח ולא אתני הא דמבר' אינו אונס מאחר דנחית לתנאי וזה דוסק: וראיתי להרב פ"מ שם שכ' וז"ל ונהגה מהרש"ך ח"ב ס' מ"ה הקוזיק בכל עז ותקע עצמו לדבר הלכה הלזו דכל דאיכ' אמדנ' דמוכח' אפי' באונס' דשכיח טובא ולא אתני אין בכך פלום דהאמדנ' מספקת לומר דאדעת' דהכי לא נשתעבד והכריח דבריו מפמה הכרחיות ובפרט מתשו' הרא"ש וכו' ונהרי ההיא דהרא"ש דעניות שכיח טובא ולא אתני ואפ"ה פטרו הרא"ש מטעם אמדנ' וכו' ואף מהר"א ששון דפליג עליה וס"ל דשכיח טובא לא מהני אומדנ' ומוקי תשובת הרא"ש דעניות לא שכיח טובא וכו' עכ"ל ושוותיה דמר לא גמירנ' דהרי מהרש"ך בתשובה הנז' לא סבר כמהריב"ל דאזיל בתר אומדנ' ובאונס' דשכיח פטור ומלבד דלא הקוזיק בכל עז דברי מהריב"ל אלא בנה עליו דייק וסתר דעת מהריב"ל.

אכן דעת מהרש"ך מבואר ומבונן בתשובתו הנ"ל דהא דאמרו בש"ס אההוא דפסקיה
מברא אונס' דשכיח שאני היינו לשיטת המקשן דסבר יש אונס בגיטין אף למאי דנקיטין
דאין אונס בגיטין לא צריכנ' להכי וההיא דפסקיה מברא דלאו שמא מתיא דוקא בגיטין
היא אבל בעלמ' אף אונס' דשכיח לא בעי לאתנויי ופוטרו והביא ראיה לזה מתשובת
הרא"ש פ"ל ח' דאונס דשכיח סגי ולא אמרינן ה"ל לאתנויי וסמוך לזה מיייתי ראיה
מדברי רש"י בגדרים דף ז"ך ע"ב שכ' והלקת' אסמכת' קניא והוא דלא אגיס פאונס'
דמוכח' לאינשי פהאי דלעיל דפסקיה מברא וכ' וז"ל בלי ספק מדבריו יש להוכיח
דקושט' דמילת' למסקנ' דאונס' דשכיח סגי ואע"ג דלא אתני וכו' ועוד האריה לתמוה על
רבינו ירוחם שכ' דעבדו נהר היינו שגדל הנהר מהפשרת שלגים דלא שכיח ומשמע
דהוי לקושט' ויש לתמוה עליו אבל על הרא"ש בפירושו שכ' פ"ל דלס"ד קאמר ע"ש
באופן שהרואה יראה דברי מהרש"ך וילבבו יבין דסבר דבמזון וכיוצ' גם אונס' דשכיח
ולכ' אמדנ' הוי אונס שלא פדברי הרב פ"מ דמהרש"ך התיזק בדעת מהריב"ל.

גם מהר"א ששון לא פליג עליה דמהריב"ל רק תירץ קושית מהרש"ך וסבר דגם למסקנ'
אתמר שינויא דאונס' דשכיח בעי לאתנויי כמבואר בדבריו. ובאמת פי דברי מהרש"ך
מדעתי פי קשים שהוא פתב שיטתו בעד הרא"ש והר"ן במ"ש בפירושו לנדרים כמבואר
בדבריו באורף.

ואנו שמעינו איפכ' להרא"ש והר"ן שפכתו דאונס' דשכיח ולא אתני איהו דאפסיד
אנפשיה גם בשאר מילי כמבואר בדברי הרא"ש ריש פתובות ובדברי הר"ן פ' כל הגט
ופ' מי שאחזו ע"ש ואיך מהרש"ך השיא דעת הרא"ש והר"ן לסבר' אחרת ודבריהם
מבוארים פדברי רבינו ירוחם.

וגם יראה המעיין שהרמב"ן והרא"ה והרשב"א והריטב"א בחידושיהם סברי הכי וכ"כ
הרשב"א בתשו' סי' תשע"א וכ"כ המרדכי פ' מי שאחזו וכ"כ הרב המאירי בפסקיו כ"י
ריש פתובות וכ"כ הרב המגיד פ"ט דגירושין דאיכ' תלתא בבי דאונסין ובגיטין שכיח
ושכיח ולא שכיח לא הוי אונס אבל לא שכיח אף בגיטין הוי אונס וכתב דלזה הסכימו
הרמב"ן והרשב"א.

ומ"ש הרב המגיד שלא נתבאר בדברי הר"ף והרמב"ם היינו לחלוקת לא שכיח דהוי
אונס גם בגיטין: וראיתי להרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי' צ"ה דמגמנמ בה פי הא דמשני
אונס' דשכיח הוא לס"ד אבל למסקנ' טעמ' משום דאין אונס בגיטין ובר מגיטין אין
חילוק בין שכיח ללא שכיח או מאי דנסיב ליה גמר' מעיקר' טעמ' דקושט' הוא לבר
מגיטין עכ"ד וק"מ דמאי מספק' ליה מאחר דכל הגדולים נקטי דשכיח בכל עגון אינו
אונס כמבואר בדבריהם.

ומ"מ פליאה נשגבה על הרב מהרש"ך שהוא אחרון איך תפס בפשיטות נגד התוס'
והרמב"ן והרשב"א והרא"ה והמרדכי והרא"ש והריטב"א והר"ן ולא עוד אלא שלא
הזכיר דבריהם ואדרב' תמה על רבינו ירוחם והשיא דעת הרא"ש והר"ן דלא פרינו
ירוחם.

ולומר דנעלמו ממנו דברי כל הגדולים זוהי שקששה. וכבר ראיתי להרב מהר"א ששון בתשו' הנו"ל ששהיר במקצת על הרב מהרש"ך דרף תירוץ לקושיותיו.

תו"ק על הרב מהרש"ך שכתב דעל רבינו ירוחם יש לתמוה אבל להרא"ש ל"ק דהוא כתב על שינויא דמשני גמר' דילמ' אונס' דמגליא שאני. והם לשינויאי דמשני לפום דעת המקשה אמנם לקושט' נדאי ס"ל להרא"ש דמתני' דעפבו נהר הוי אף עיפוב דשכיח וא"צ לפרש שעלה הנהר מהפשרת שלגים עכ"ד דדבריו הללו נתנו לרא"ש בפרושו.

אבל מה יענה שפך כתב בפסקיו דמייתי הא דפריד' לרבא מההוא דפסקיה מבר' ומשני אונס' דשכיח ועלה כתב אבל עפבו נהר דמתני' היינו שגדל הנהר מגשמי' והפשרת שלגים דאונס' דלא שכיח הוא ולא איבעי לאסוקי אדעתיה עכ"ל והשת' אי אמרת דסבר הרא"ש לקושט' כרבינו ירוחם משו"ה מייתי בפסקיו האי קושני' והאי פירוק' וביא"ר עליה דעפבו נהר דמשנתנו לא שכיח.

אלא אי אמרת כמ"ש מהרש"ך דלקושט' עפבו נהר אף עפוב דשכיח הוי אמאי הרא"ש כתבה בפסקיו ולשתוק מהאי קושני' ופירוק' ופירוש זה דעפבו נהר דהכל הוי ס"ד: אמנם ק"ל על הרא"ש ורבינו ירוחם דכיון דבשכיח ולא שכיח הוי אונס ולא איבעי לאתנויי בממון וכיוצ' בר מגיטין דלקושט' בגיטין שכיח ולא שכיח אינו אונס א"כ אמאי הוצרכו לומר דעפבו נהר דמשנתנו לא שכיח הרי אפי' שכיח ולא שכיח דהיינו שכיח קצת הוי אונס בר מגיטין.

ואף לפי דעת המקשה דגיטין שנה לעלמ' היינו דשכיח ולא שכיח גם בגיטין הוי אונס כמבואר לדעת כל הגדולים הנ"ל והרא"ש מפלגם. ונראה פשוט דהא דנקטי הרא"ש ורבינו ירוחם שעפבו נהר שגדל מהגשמים והפשרת שלגים לא שכיח פונתם דלא הוי כמבר' דשכיח טוב' אלא הפשרת שלגים דלא שכיח פלומר דשכיח ולא שכיח ולא הוצרכו לפרש דהוא דבר ידוע דשכיח קצת פי הנה הסתיו והיו תוצאותיו ברבבותיו גבורות גשמים לפום חורפ"א והנה"ר יעל על כל גדותיו וכל עצמם אינו אלא דעפבו נהר לאו היינו אפסקיה מבר' דשכיח אלא לא שכיח כמבר'.

וכבר רבינו ירוחם שם נתיב י"ד ח"ג סי' דאי הנה דבר מצוי הו"ל לאסוקי אדעתיה הרי דלא מיעט אלא דבר מצוי. אף יש להעיר על הטור דבי"ד סי' רל"ב בדין הדירו חבירו סתם וכתב חלה הוא או חלה בנו או אונס אחר ובח"מ סי' ר"ז משם הרמב"ם כתב ואם עפבו חולי או נהר ובח"מ סי' כ"א כתב סתם אם הנה אנוס ובסי' נ"ד כתב מחמת חולי וכיוצ' ולפחות בי"ד סי' רל"ב הו"ל לפרש דעפבו נהר הוי אונס היכ' שנתעכב לפי גודלו מהפשרת שלגים כדפירש אביו הרא"ש.

ונראה דגם הטור סבר כהרא"ש דעפבו נהר דמשנתנו היינו מהפשרת שלגים ולא הוצרכו לפרש דפשוט לשון עפבו נהר הכי משמע שהוא נתעכב מחמת הנהר עצמו ולא מחמת דאפסקיה מבר'.

וכן הטור עצמו א"ה סי' קמ"ד כתב וז"ל אין אונס בגיטין בד"א באונס של חולי או שלא יכול לעבור הנהר דשכיח קצת אבל אונס דלא שכיח פלל כגון אכלו ארי וכו' עכ"ל הרי

דהטור ביאר דחולי ולא יכול לעבור הנקה הוי שכיח קצת והיינו מהפשרת שלגים וכדאמרון דהוי שכיח ולא שכיח.

והרב מחנה אפרים ה' שבעות סימן י"ב הוכיח דבגדר אף אונס דשכיח פטור והרא"ש לא פתחה אלא לרבא עש"ב ובהא ניחא לי דהטור השמיטה בקיצור פסקי הרא"ש ובי"ד סי' רל"ב לא הזכיר עפבו נהר ומקרב ש"ך י"ד סי' הנז' נעלמו דברי הרשב"א והריטב"א והריב"ש שהבי' הרב מחנה אפרים שם.

אבל עדיין צריך להתישב בשארשי הדברים ואני אמרתי בחפזי. באופן דגדולי הפוסקים רובם ככלם סברו וקבילו דברי ר"י שכתבו התוס' בשמו ורבינו ירוחם נתיב כ"ד ייחסם לר"ת דאונס דשכיח בכל ענין לא הוי אונס דהו"ל להתנות ומה שהוכיח מהרש"ך מדברי רש"י בשילהי שמעט' דנדרים דף ז"ך ומתשובת הרא"ש כלל ח' כפר הרב מהר"א ששון פריק להו שפיר וגם אין לדקדק בדברי מהרש"ך ממ"ש רש"י בגיטין דף ל' פאשר יראה המעיין.

ואחרי כותבי נשאתי את עיני ואראה על אחד ההרים הר המר הוא הרב משנה למלך פ"ג דשבעות שתמה על הרב פני משה פקנשנין דמהרש"ך פליג אמהריב"ל וגם על הרב מהרש"ך תמה דאשתמיטתיה דברי התוס' והרא"ש ושקיל וטרי בדברי הרב פ"מ ע"ש באורף לכן שמח לבי שפיונתי לדעת גדול בקצת דברים והשת' דחזאי דברי קדשו סגר עלינו המדב"ר.

וראיתי להרב ש"ך ח"מ סי' נ"ה שכתב דדברי מהרש"ך אינם נכונים ושמהר"א ששון השיגו. ומבין ריסי עיניו ניכר דלא חלק אלא על מהרש"ך אף על דברי מהריב"ל דאמדין שהביאם מהרש"ך.

והרב פני משה יצא לישע למחזיק ולמעוז לו למהריב"ל דאמדין מהני אף בשכיח וכתב דיש ראיה לזה מסוגנין דנדרים דרב' אההי' דלבטלן זכוותי קאמר דאנוס הוא ומוכח אף אי הוי אונס' דשכיח ומשו"ה כי פריף ממתני' דמת תוף י"ב חדש לא פריף דמיתה שכיח' משום דרבא איירי גם באונס' דשכיח וכי פריף מההי' דפסקיה מבר' אהדר ליה דהתם אונס' דשכיח וליכ' אמדין' משא"כ רבא דגם בשכיח קאמר אונס הוא משום דליכ' אמדין' והו' הו' דברי מהריב"ל והאריף הרב בזה הלא בספרתו.

וכ"כ בח"ב סי' ס"ה דמיתה שכיח' וחילק איזה חילוקים מפח הסוגיות. וכבר הרב משנה למלך תמה על מ"ש בתשו' דח"א הנ"ל דמיתה הוי שכיח ולא שכיח והכריח הדבר מסוגית ריש פתובות ושכן כתב הרשב"א סי' תשע"א.

וגם מעלת הרב הפוסק נר"ו עמד בזה והבי' קצת סוגיות ומסיק דמיתה הוי שכיח ולא שכיח ויש להעיר עליו אשר לא זכר מתשובת הרשב"א סי' תשע"א דעסיק בה ועל הרב פ"מ בתשובות הנז' קשה דלא זכר מתשובת מר זקנו הרב מהראנ"ח בח"ב סי' ס"ג עש"ב.

ובס' מחנה אפרים תמה על מהריק"ו מתשובת הרשב"א ומסוגית ריש פתובות. ועל עיקר מאי דסייעה הרב פ"מ למהריב"ל משמעתינ דנדרים כפר הנה בה הרב מש"ל.

והגני יוסיף לומר דהרב פ"מ פשיט' ליה דרב' דאמר אנוס הוא גפי לבטלן זכויותי היינו
בכל אנוס אפי' דשכיח דמילת' פסיקת' קאמר וכו' ולא ידעתי מה יזכיח הוכח דרב' סתמ'
ומילת' פסיקת' קאמר וקא רבא אההוא עובד' דאתרחיש קמיהו איירי ואינהו ידעי
ומפירין באונסו ומה צורה לפרש פיון דבגויה קמשמעיה והתלמוד לא חש לפרש בריש'
אופן האנוס דההו' גבר' דסמיה אדבעי למימר דאנוס' דשכיח בעי לאתנווי.

תו יש להעיר על הרב פ"מ דמריהט' דכוליה לישגיה משמע דמילי דמר סלקו ואתיין
אליב' דכלהו רבנאות' ומכללם רבינו ירוחם דשקיל וטרי במיליה. והרי התוס' מוקמי
לההוא דאתפס זכוותיה דאנוס דלא שכיח ע"ש גם רבינו ירוחם במשלים נתיב
י"ו ח"א פתב וז"ל וכן מי שהתפס זכויותיו וכו' והוא דלא אנוס פגון חולי וכיוצ' בו או
שהפסיקו נהר ונתעפב בעבור זה ולא בא לא קנה אבל אם הוא אנוס דה"ל לאסוקי
אדעתיה והי"ל להתנותו ומדלא התנה הפסיד עכ"ל הרי מבואר דגם במתפס זכוותיה
בעינו דלא יתנה אנוס דה"ל לאסוקי ולאתנווי הפך הרב פ"מ.

והרמב"ם פ"ט מה' גרושין פתב וחקלה או עפבו נהר ופי"א דמכירה פתב ועפבו נהר או
חולי וסמך דנפרש עפבו נהר דומיא דחולי דהוי שכיח ולא שכיח: אף אוסיף להביט עוד
להרב פני משה בתשובה ח"א ה"ל שתיירץ למאי דהקשה למהריב"ל מינייה וביה כמש"ל
עפ"י דברי התוס' בקמ' דף ק"י שפתבו דאדעת' דהכי לא נאמר פשיט' דעת שפנגדו
ומשו"ה מהריב"ל בתשובה דח"ב בנדון נסתם הפתוח שפתב דלא ילדה מילת' דשכיח
והו"ל לאתנווי אף דאיכ' אמדנ' היינו משום דתלוי בדעת האשה נמי.

ושוב הקשה דדברי הרא"ש בתשובה פלל ח' דאיירי בשדוכין וכתב דמצי למימר אדעת'
דהכי הם הפך התוס' דקמ'. ועל פן תירץ יתיב והיתה לבא"ר פונת התוס' הנז' דברי' ש'
פתבו דבנפלה מן הארוסין איירי ונהדר הקשו דאדם הקונה דבר מתבירו ונתקלקל' יבטל
המקח דאדעת' דהכי לא קנה ותיירצו דלאו בלוקח לחוד תליא אלא גם בדעת המוכר
ויפירש דהצעתם הוא לצורה תירוץ' דבעו למימר וכוננתם דבארוסין מציא אמרה אדעת'
דהארוס לא קפיד אבל בנשואין קפיד דאם פונסה ע"מ שלא תפול לפני יבם וכו' א"כ
פשמת הו"ל בב"ז וא"כ לאו בדעתה לחוד תליא וזו הצעה לתירוץ ולמדנו דלפעמים
האמדנ' מספקת לבטל דעת המתחייב מפני דעת מחייבו וזמניו דאומדן דעת המתחייב
אמדנ' גדולה מאד ואנו סהדי דלא יבטלנה המתחייב ואף אם שפנגדו לא יתרצה ובנדון
הרא"ש אמדן דעת אבי המשונדכת אמדנ' גדולה וכו' זהו תורף דברי הרב פ"מ בקצור
נמרץ הלא בספרתו.

ומבואר למענין דיש לעמוד הרבה בדברי התוס' דקמ' ה"ל ודברייהם בכחופות דף מ"ו
ע"ב וגם בכל חלקי דבקי בדקי דברי הרב פ"מ ה"ל. ואולם אנא נפשי נכון לבי
לדרופעמי פי נח"ץ ינח"ץ איש אשר פמוני וטרידנ' טוב' ואגב דוחק' דבק לשוני פי קצור
מן המצר עצור עצור.

רק זה אומר דמה שרצה הרב פ"מ לומר דהרא"ש סבר פירוש זה אשר יחסו לתוס'
דבר ה' בפייהו אמת שכ"כ הרא"ש בתוספותיו לקמא הובא בשיטה מקובצת שם וז"ל
וא"ת א"כ אם קנה אדם בהמה ומתה יחזור המקח דאדעת' דהכי לא זבן י"ל דלא פריד
הכי אלא מתנאי שיוכל להתנות ולא יעפב אדם על ידו כמו מחטאת ואשם וכן מיבמה

שנפלה לפני מופה שחין מן הארוסין דאם היתה רוצה להתנות בשעת ארוסין שאם ימות קודם שיפלא אותה יהיו הקדושין בטלין כדי שלא תפול לפני אחיו מופה שחין לא היתה הבעל מעכב על ידה הלכה חושבין כאלו התנית אבל מן הנשואין לא היתה הבעל שומעה לעשות בב"ז וכן כל מקח שאדם קונה אם היתה הלוקח בא להתנות שאם יתקלקל מקחו שיחזור המקח לא ישמע לו המוכר הלכה לא הוי כאלו התנה עכ"ל ודבריו מבוארים בדברי הרב פ"מ.

ברם מה שרצה הרב פ"מ לפרש בדברי התוס' דזה כיונו בהצעתם המעיין יראה כי אין זה במשמע דברי התוס' מכמה אנפי. ותו דאין זו דרך להציע הצעה כיון דאינו שייך כי אם לתירוץ ובלא הצעה יקשו יותר בחזק ואתר קושיותם יתבצו ויארילו לפרש דהוי מן הארוסין זוהי סוגיית התוס' וכלהו רבנא.

ולפום ריהט' אפשר לומר בכונת התוס' דקמ' הנ"ל דקש' להו דאדפריף הש"ס יבמה שנפלה לפני מופה שחין תפוק בלא חליצה וכו' הו"ל למפרך אלא מעתה שנעשה בעל מום בעלה תפוק בלא גט דאדעת' דהכי לא קדשה עצמה וכמו שהרגישו התוס' בכתובות דף מ"ו וגם הרא"ש בתוספותיו הובא שם במקובצת כתב דזו סוגי' תמוהה דאמאי לא פריף מאשה שנעשה בעלה בעל מום וכו'.

ומשו"ה פתבו התוס' דמן הארוסין איירי דאי מן הנשואין נדאי מקדשה נפשה להיות נשואה דמשום אחר מיתת בעלה לא מסק' אנפשה מלהיות נשואה אלא מן הארוסין איירי דמקדושין אין לה שום טובה פונתם ו"ל דבנשואין כיון דיש לה טובה גדולה להיות נשואה לא מסק' מה יהא אחריו כן דרוצה אשה וכו' ואגב חביבות' גמרה ומשעבד' נפשה וא"כ גם בנעשה בעלה בעל מום כיון דנשאת אגב חביבת הנשואין לא מסק' מה יהא אחריו כן וברבות הטובה של נשואין גמרה ומשעבד' נפשה אף קושית הש"ס מארוסין דמקדושין אין לה שום טובה.

והדר הקשו דנהי דאנחת לן חדא דלא פריף מנעשה בעלה בעל מום. אף תיקשי דאדם ששנה מחבירו שום דבר ונתקלקל יבטל המקח דהוי דומי' דמאי דנתקשו בריש' דלפרך הש"ס מנעשה בעל בע"מ והא מתרצת' דמארוסין איירי וכו' אף אפתי לא איפרק דאדם ששנה מחבירו וכו' דהתם סברי התוס' דליכ' טיבות' כמו בנשואי אשה לא דכונת' ולא דפחית' מינה ודמאי קצת לארוסין דאע"ג דבארוסין פתבו דליכ' טובה ובקונה אינה דבר יש קצת טובה שכן נהנה בדבר ההוא לא ניח' לתוס' לחלק בהכי משום הנאה מועטת ותו דבארוסין איכ' כמה טובות מדורות ונכבוד והבכוריים והראיון ולשון חגיבה משא"כ במקח ומ"ש התוס' דמקדושין אין לה שום טובה פונתם לגבי הנשואין דטובת הארוסין לא חשיב' לשעבד עצמה לגמרי ולא דוק' שום טובה דקאמרי.

אי נמי שום טובה עיקרית רצו לומר. ומשום דקושית נעשה בעלה בע"מ דומה לקושית הש"ס ביבמה ניותר פשוטה לא פירשו הקוש' דהיא נרגשת אף מקח דהוא מציאות אחר פירשו לה בהדל'.

וע"ז תירצו התוס' דלאו בלוקח וכו' וקדושין בדידה קיימא והוא לא חייש אבל בנשואין חייש טובא דבב"ז נאנו סהדי דאינו מתרצה בדעתה וכיון שכן גם היא מבטלת רצונה.

והא דלא פריף מאשה שנעשה ארוסה בע"מ אפשר לומר דהמקשן איהו סבר דיש לחלק בין ארוסין לנשואין אבל רצונו לדעת מה סובר שפנגדו ולקחי פריף מ'מ'מ' ומסתם לה סתומי דמשמע לתרי אנפי ארוסין או נשואין לראות מה בפי התרצן אבל אי הוה נקוט נעשה ארוסה בע"מ הנה מגלה דעתו.

והנה מדברי הרא"ש שכתב שם בשיטה מקובצת פתובות יראה לפום ריהט' דנטה לדרף אחר ממ"ש בתוספותיו לקמא שהבאתי לעיל. ועוד יש להרחיב הדבור אלא שאין הפנאי מספיק כמדובר.

ועלה מן האר"ש דכלהו רבנאות' או רובם סברי באונס' דשכיח ולא אתני איהו הוא דאפסיד אנפשיה וכ"כ הרדב"ז סי' תס"ג ודלא כמהרש"ך. אף לדעת מהריב"ל והרב פני משה אף דשכיח אי איכ' אמדנ' גדולה אזלינו בטר אמדנ'.

וראיתי להרב בני חיי סי' ר"ז הגה"ט אות ד' שכתב וז"ל אע"ג דאתניס באונס' דשכיח ולא אתני פינו דאמדנ' היא דאדם קפיד דלא לבטלן זכוותיה אע"ג דאניס באונס' דשכיח אנוס מיקרי.

פ"מ ח"א סי' ס"ב ובש"ף סי' נ"ה ס"ק א' כתב דבי"ד סי' רל"ב ס"ק י"ט הוכיח דדוק' באונס' דשכיח ולא שכיח וכ"ש לא שכיח פלל אבל אי שכיח לא הוי אונס דה"ל לאתנויי דברי הרב פ"מ נ"ל עיקר עכ"ל ומדבריו מוכח להדיא דהרב ש"ף פליג על הרב פ"מ.

וכן אנכי איש צעיר נמשכתי אחריו בס' הקטן ס' ברפי יוסף ח"מ סוף סי' כ"א ע"ש. ואיבר' דהרב ש"ף בסי' נ"ה כתב דבריו במתפיש זכוותיו.

אמנם יש לצדד דהרב ש"ף סבר פדעת מהר"א ששון דלגבי לבטלן זכוותי ליכא אמדנ' אמנם היכ' דאיכ' אמדנ' מבנרת גם הרב ש"ף יודה בעלמ' להרב פ"מ. ויש פנים הנראין לזה דהרב ש"ף הזכיר תשובת מהרש"ך וישם נאמר מתשובת מהריב"ל שהוא מקור דברי הרב פ"מ והרב ש"ף השיג על מהרש"ך דדבריו אינם נכונים ושתיק על תשובת מהריב"ל משמע קצת דמודה למהריב"ל וכמו שכתבנו בעניונו לעיל.

ואולי מספק' ליה אי אמדנ' מהני באונס' דשכיח ודינו של מהריב"ל מסופק אצלו וגם מהר"א ששון לא פקפק על מהריב"ל כמבואר. והגם שהרב משנה למלך כתב דמהר"א ששון אין ולא ורפיא בידיה מסתיין דלא מצינו חולק על מהריב"ל ומי פמוהו מורה: ומעתה נבא לנ"ד דהגם דנימ' דגבר לא יצלח בלימודו שכיח טובא מ"מ איכא אמדנ' גדולה דכיון דהמשוד' הנה לא הצליח בלימודו וגם לפי הפונפר בהצעת המעשה ובדברי הרב הפוסק נר"ו בר מינה דלא הצליח בלימודו חזל מהיות לאיש גם בדרף ארץ ולית גבר בפלא ולרש אין פל וזו אמדנ' גדולה דנדאי אם ידעה פזאת לא מסרה בתה לאיש רש ונקלה שאין לו לפרנס בתה וקרוב הדבר להוליקה מדחי אל דחי מדוף לדוף כמו שצאמר בהצעת המעשה בטענות המשונדכת ולדעת הרב מהריב"ל והרב פ"מ והרב בני חיי פל דאיכ' אמדנ' אונס הוא אף במקילתא' דשכיח: ולא אכחד דלבי מהפס בדבר וזה מפח תשובת מהריב"ל בח"ב שכתב דנסתם הפתוח לא שכיח פלל והוי אונס ולא ילדה שכיח ולא הוי אונס וכדתהי עלה הרב פ"מ כמש"ל.

וכל ישובים הנ"ל שינויי דחיקי נינהו דכל כי הני מילי מהריב"ל הו"ל לפרש באותה תשובה דח"ב. ועוד שרואה אני להרשב"א בתשו' סי' תשע"א בלא רצתה המשנדכת דמורה מינה דאי הנה שכיח אין פוטר ואמאי זו אמדנ' גדולה וכמש"ל.

ובכל דברי הרב פ"מ וגם מאי דכתבנ' בעניינותין לעיל אפתי לא איפרק מחולש'. וגם מתשובת הרא"ש פ"ל ל"ד באחות המשנדכת שיצאה מן הכלל והוא פגם משפחה המסתכל יפה בדברי, הרא"ש יראה דאע"ג דקאמר דאמדנ' גדולה איכא קפיד לומר דהוי אונס שאינו רגיל משמע דגם כי איכ' אמדנ' גדולה פהיה דפגם משפחה בעינו אינו רגיל ומכאן תשובה למ"ש מהרש"ך בדעת הרא"ש בתשובת פ"ל ח' ושאני האיך פדמתגמ' מהרא"ש ששון בתשו' הנ"ל.

ומאחר שמדברי הרשב"א והרא"ש משמע דבאונס' דשכיח לא מהני אמדנ' ומהריב"ל מאריה דשמעת' מצינו לו פקפוק מדברי עצמו. אי לאו דמסתפינ' הנה אמין' דגם הרב מהריב"ל דעתו דכל שהיא אונס' דשכיח לא מהני אמדנ' דה"ל לאתנויי וכל דלא אתני איהו דאפסיד אנפשיה ולא אמרה אלא כנדון ההוא של ההקדש דאעיקר' דין ההקדש תלוי באמדנ' למה הקדיש ולא יזהה הקדיש ולמי הקדיש וכיוצ' ובכל הפרטים אגיל בטר אמדנ' ובכי האי גוונ' קאמר מהריב"ל דגם באונס' דשכיח מהני אומדנ' אבל בעלמ' גם מהריב"ל מודה דאונס' דשכיח בכל גוונ' אינו אונס דהו"ל לאתנויי וזה מדוקדק הרבה בנעם שיח מהריב"ל שכתב וז"ל שאני התם דליכ' אמדנ' דאונס' דשכיח הוא ולא אתני איכ' למימר דדילמ' לא קפיד דליהוי גיטא אבל בנ"ד דאיכ' אמדנ' ועיקר' דמילת' תליא באמדנ' אמדינו דעתיה דלכך נתפנון ולא אצטריף ליה לאתנויי ולא אמרינו דאיהו אפסיד אנפשיה דסמיה דכ"ע ידעי דלכך הוא מתפנון שילף לפניו צדקתו אל מקום אשר ינהי חפץ ללכת עכ"ל בחון לשון הזהב דקאמר בנ"ד דאיכ' אמדנ' ועיקר' דמילת' תליא באומדנ' וכו' פונתו דאע"ג דלרנוח' דמילת' קאמר דההיא דמבר' ליכ' אמדנ' לא סמיה בנדונו אלא דעיקר הדבר תלוי באמדנ' כמ"ש הפוסקים וכמבואר מתשובת הרב ז"ל ונהו מסקנתו דוקא בנ"ד דעיקרו של הקדש תלוי באמדנ'.

ומשו"ה בתשובתו דח"ב בנעילת השער קפיד טובא דלא שכיח וקרי בחז"ל דלא ילדה שכיח ואינו אונס ובהכי נוחים דברי הרב ול"ק עליה שום קוש'י. ולכל הדברות ולכל האמירות לא תברא בנ"ד חז"ל דהכ' חשיב קצת פאלו התנתה בפירוש דגלתה דעתה חמותו דרוצה אשה שיהיה פלי מחזיק ברכה ומשו"ה עשתה מעשה אקדומי פורענות"א דנדוניה פדי שינפה לתורה וזה קרוב לתנאי דאיכ' גלוי דעת טובא כי זה רצונה דברים ואיכ' בהדיהו מעות.

ותו דבכי האי גוונא דהשדכנים אמרו לה דגמיר וסביר והיא מקדמת לו מעות והוא עושה מעשה לבא ללמוד וגם הפלה ואמה סביב יחנו לא חשיב שכיח דלא יצליח בלימודו פ"ל דכשיש הכנה ופרנסה ומה גם מפני הכבוד ומפני הבושה רמי אנפשיה ואמור רבנן יגעתי ולא מצאת אל תאמן ולפחות חשיב שכיח ולא שכיח וכיון שכן חמותו פטורה מן החיוב ומציא לבטל השדוכין דרוצה בתקנת בתה ואינה בושה מחתנה.

ויראה דלא מיקרי שכיח אלא בדבר שהוא מצוי ומפורסם ובלשון הש"ס בנדורים אונס' דמגליא שאני ומבר' מגלי אונסיה. ולא דבר רק הוא שינויי לשון הש"ס מריש פתובות

דהתם קאמר אונס' דשכיח שאני אף להורות נתן דבעינו שכיח וגלוי ואף דנראה דהרא"ש גריס גם בנדריים אונס' דשכיח שאני כדמוכח מדברי.

מ"מ הרשב"א ונהר"ן גרסי פגירסתינו ועוד דכל זה לרווח' דמילת' דהאיכ' אונס גדול דהפלה אינה רוצה וכבר אמה פייסטה ולא נתפייסה והפלה אינה מצווה בזה לקיים דברי אמה פי אין בזה משום כבוד או"א כמ"ש הרב הפוסק משם תשובת מהריק"ו וכן מוכח מדברי מהרשד"ם י"ד סי' צ"ה שכתב דלא ימנע לקחת אשה שישרה בעינו משום כבוד אב ואם.

ואותה שכתב מהרשד"ם גופיה בי"ד סי' ק"ד דמשמע לכאורה שפותר לזה פבר הרב משפט צדק בראשונות סי' א' איהו מפרק לה. ומאי דגמגם על ישובו הרב משאת משה א"ה סימן ל"ו המעיין יראה דיש להרחיב דברי הרב משפט צדק ומהימן פשריה.

וגם הרב משאת משה שם תריץ יתיב דברי מהרשד"ם ונאיים הדברים. וכ"כ הרב מהר"ם מטראני ח"א סי' פ"ה.

ואין זה ענין למאי דכתב מר ברין הרב מהרימ"ט ח"א סי' קל"א פאשר דיקמה בס' חסן ישועות. וכבר ביאר כל זה הרב משאת משה בראשונות י"ד סי' ז' עש"ב ומאחר שכן הפלה אין בה עון ויכולה למאן ואמה אין בידה לכופה וזה אונס ופטורה אמה מחיובה וכמ"ש מעלת הרב הפוסק נר"ו: ובמסילה נעלה לטענת אם הפלה שישלם כל אשר לנה ממנה לצרכי הוצאותיו בעבור הלימוד וכבר מעלת הרב הפוסק העמיק הרחיב.

פתח בבראשית אי סירוב הבת חשיב אונס' דשכיח והוי בכלל חיוב החתן לשלם אם תבטלו השדוכין ועלה במחשבה לפניו דהוי מילת' דשכיח ושוב פתב דהרשב"א בתשו' סי' תשע"א פתב דהוי שכיח ולא שכיח.

וחזה היות להרב המנפל' מר קשיש' הוא רישא כמהר"ר אברהם ישראל נר"ו בהספמתו לתשובת הרב הפוסק הקשה עליו דהרשב"א בהדיא קאמר דהוי לא שכיח. ואני בעוניי אומר דכונת הרב הפוסק נר"ו הכי הוי פי הנה הרשב"א פתב וז"ל ולא תשיבוני שיהיה לו מתחילה להתנות שאם תסרב הבת שיהיה פטור דלא היא דאונס' דלא שכיח היא דכל הפנות מתרצות למי שירצה האב או הקרובים ואפי' שכיח או לא שכיח פמת וחולה לית ליה לאתנויי עכ"ל ויען פשטן של דברי הרשב"א דחשיב סירוב הבת לא שכיח קשיתיה למעלת הרב הפוסק דהוא סבר דהוי שכיח לכן שפר קדמיה לפרש דמ"ש הרשב"א ואפי' שכיח ולא שכיח שפונתו ואפילו תימא דסירוב הבת לא חשיב לא שכיח אלא תאמר דחשיב שכיח ולא שכיח פמת או חולה עם כל זה לא בעי לאתנויי ומשו"ה פתב בשם הרשב"א דסירוב הבת חשיב שכיח ולא שכיח: איברא דראיתי להרמ"ע מפאנו בתשו' סי' פ"א שכתב משם תשובת הרשב"א הנ"ל דאונס דלא שכיח שתתן פתח סוררת.

והיא נעלמה מהרב הפוסק נר"ו וכן אשתמיטיתיה תשובת הרדב"ז סימן שכ"ט שכתב דהוי מילת' דלא שכיח ע"ש. אף גם הרמ"ע בתחילת דבריו אחר שכתב דהוא בלי ספק מיעוט' דלא שכיח צדד דאף דנאמר דאונס זה שכיח ולא שכיח וכו' ע"ש ומאחר שכן יש מקום לומר דכונת הרשב"א ז"ל כמו שכתבתי.

ומ"ש הרב כנה"ג א"ה סימן נ' הגה"ט אות ל' על דברי הרמ"ע פדבריו פן הוא בתשובת הרמ"ע עצמו וְהַרְבַּ כְּנֵה"ג בּוּ בַּפֶּרֶק לֹא הֵנָּה בִּידְיָהּ פִּמְבֹּנָאָר. וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר דֶּהֱגַם דְּנֶאֱמַר דְּכֹנֶנֶת הַרְשָׁפִי אֵי דְחָשִׁיב לֹא שְׂכִיחַ וְכַמ"ש הַרְמ"ע.

אֲנִי בְּדִידָן בְּזַמְנֵינוּ לֹא חָשִׁיב לֹא שְׂכִיחַ וְדָבָר פֶּלֶא סִרּוּב הַבַּת דְּעֵינן רוֹאָה וְאִזָּן שׁוֹמַעַת רַבּוֹת בְּנוֹת מִיָּאֵנוּ וְנִתְּנוּ כְּתָף סוֹרֶרֶת. וְאִי בְּעֵית אִימָא קָרָא בְּסִפְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְגַבְרִי דְשִׁפִּיר חֲזִי וְקַר"א זֶה יִשְׂרָאֵל בְּנִדּוּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים כְּמָה בְּנוֹת לֹא עָשׂוּ בְּאֲשֶׁר דִּיבְרוּ אֵלֵיהֶן אֲבִיהֶן.

וק"ו בנ"ד פי היא יתומה וליכ' מורא אב דנדאי שכיח קצת בת קמה באמה ומורא לא תעלה על ראשה סרב"ת היא נחשיב שפיר שכיח ולא שכיח. ונאחזה אנכי להרב הפוסק חקר אי קביל עליה כל אונס' דמתיליד אי שכיח ולא שכיח בכלל והוכיח במישור פדמוכח מדברי הרמב"ם דדוק' דבר שהוא פלא הני אונס ותרגמ' לשמעט' דמי שאחזו בהכי ונסתייע מדברי הר"ן.

ודבריו ברורים. וכ"כ הרמב"ן בחידושו שם פ' מי שאחזו.

וכנה ראיתי להרשפ"ץ בתשובותיו ח"א סי' צ"ה שכתב וז"ל ואע"ג דפ' מי שאחזו בהנהו תרי עובדי אמרינו דמילת' דלא שכיח' הוא ומשמע הא שכיח' ולא שכיח' הווי מיתייבי התי' ה"ט משום דקביל עליהו אונס' בפירוש הלכה לא מפטרי אלא באונס' דלא שכיח אבל אי לא קביל עליה אונס' ואתיא למפטריה וכו' עכ"ל גם הרב מהר"ם אלשיך בתשובותיו סי' ס' פירש באור' דקדוק דברי הרמב"ם תחילתו וסופן שדבריו סוכבים על חילוק זה דיש הפרש בין קבל אונס' דמתיליד לתנאי סתם ע"ש וכ"כ הרב מחנה אפרים ה' שבועות סי' ב' דהא דאצטריה הרמב"ם שיהא האונס דבר שאינו מצוי אלא על צד הפלא כדי לפטרו היינו משום דמייירי שהמוכר קבל עליו כל אונס' דמתיליד עכ"ל וכל זה מקיים ומאשר דברי הרב הפוסק נר"ו.

תו חזינו' להרב הפוסק אתא ואיתי תשובת הרב מהר"י אדרבי סי' פ"א ותמה עליה ובה לו אל הישו"ב קשמו דר' ויכוננה על פי דברי המרדכי. ונאים הדברים למי שאמרן.

ובעניי הדבר ברור בלאו דברי המרדכי דמהר"י אדרבי מודה דהיכ' דקביל עליה כל אונס' דמתיליד בשכיח ולא שכיח חייב. רק דזה האחריות דנדונו לא חשיב ליה כמי שקבל כל אונס' דמתיליד וטעמו דכיון דזה האחריות רגיל מאד בין הסותרים ואינו דבר חדש שנתחייב בזה רק סירכ' דתגרי נקיט פמעשים בכל יום א"כ מאי דקביל עליה היינו דבר הרגיל ולא דמי להיא דקביל עליה כל אונס' דמתיליד דהתי' אף שכיח ולא שכיח חייב דהרי הוא אמר כל אונס' דמתיליד.

ברם בסיגור"ו דנדונו שהוא רגיל תדיר דעתייהו על אונס' דשכיח לבד פרגילות הסיגור"ו. ומ"ש עוד הרב הפוסק נר"ו דאפי' תימא דחולק מהר"י אדרבי אף אם התתן מוחזק לא מצוי למימר קי"ל כןותיה דייחידאה הוא כמ"ש מהריק"ו עכ"ד הנה הרב כנה"ג ח"מ סי' רכ"ה כתב דכן נראה מדברי הרב מהר"שיונה סי' מ'.

ואם הרב מהר"ש יונה סבר כמהר"י אדרבי ודאי מצוי למימר קי"ל. הן אמת דהרב כנה"ג מפיק לה בלשון נראה ומוכח דלא כתב פן מהר"ש יונה בפשיטות ואם יש להעמיס בדברי

מְהַר"ש יוֹנָה לְהַשְׁוֹתוֹ לְשָׂאֵר פּוֹסְקִים הֵכִי שִׁפְר' מִקְלַת' וּמְהַר"י אֲדָרְבֵי הוּא לְבַדּוֹ נִשְׂאֵר וְלֹא מְצִי לְמִימַר קו"ל.

וְאִין שׁו"ת מְהַר"ש יוֹנָה מְצוּיּוֹת פֶּה הָעֵינָה. עוֹד רְאִיתִי לְהֶרֶב הַפּוֹסֵק שֶׁפָּתַח דְּדוֹרוֹנוֹת שֶׁבְּרִשׁוֹת אִם הַפְּלָה לִית דְּמִינְרָמִי מִינְהָ וְאַף אֵת"ל דְּהַגִּי תְּפִיסָה לְאַחַר שֶׁנּוֹלַד הַסֶּפֶק פִּינּוֹן דְּבָהָא פְּלִיגִי אִי הַגִּי מְוַחֲזָק אֲזַלִּינּוּ בְּתַר רֹב הַפּוֹס' כַּמ"ש הֶרֶב כְּנֵה"ג סִי ד' אוֹת ט"ו עַכ"ד וְאַנִּי אוֹמֵר דְּאִיבְר' שֶׁפָּה פָּתַח שֶׁם הֶרֶב כְּנֵה"ג וְכ"כ סִי כ"ה בְּכָלֵי הַקִּי"ל אוֹת מ אֲף שֶׁם בְּכָלֵי הַקִּי"ל כְּתַב דְּמְהַרִּיב"ל וּמְהַרְש"ך שֶׁיִּנּוֹ טַעַמָּם וּבְהַשְׁמָטוֹת בְּסוֹף הַס' פָּתַח מִשֶׁם בְּנֵו"ל דְּאִין פֶּאֵן סְתִירָה דְּהֶתֶם מִיַּגְרִי בְּמַטְלִטְלִין דְּשִׁינָה תְּפִיסָה וְכֵן הוּא הַסְּפָמַת הָאֲחֵרוֹנִים דְּמְצִי לְמִימַר קו"ל כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתִּי בְּעֵנִיּוֹתֵי בְּסִפְרֵי הַקָּטָן בְּרַפִּי יוֹסֵף ח"מ סִי כ"ה אוֹת כ"ג וְשֶׁם אֵתָה מוֹצֵא שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי רַבָּנִים אֲחֵרוֹנִים דְּהַסְּפִימוּ דְּמְצִי לְאֹמֵר קו"ל עַש"ב.

וּבְצַפְיֵינוּ צְפִינוּ לְהֶרֶב הַפּוֹסֵק נִר"ו חֲדָשׁוֹת הוּא מְגִיד לְחַיִּיב לְחַתֵּן מֵהֵיָא דַא"ה סִי ו' וְהָאֵרִיף בְּזֵה וְהֵבִיא תְּשׁוּבַת הֶרֶב הַחֲסִיד מְהַר"ם זְכוֹת ו"ל בְּסִי מ"ח וּפְיִרְשׁ דְּבָרָיו דְּמַחְלֵק בֵּין אֵירוֹסִין לְשְׂדוּכִין וְתַמָּה עָלָיו מִדְּבָרֵי הַרִיטְב"א שֶׁהֵבִיא הֶרֶב הַנְּמָקִי, וְהָאֵרִיף כְּפָתוּב בְּקוֹנְטְרִיסוֹ.

וְלִי הַהֲדִיּוֹט נִרְאָה דְּכֹנֶנֶת הַרַמ"ז ו"ל דְּמֵאַחַר דְּנִהְגוּ שְׂדוּכִין אֵלּוּ לִיֶּסֶד וְכו' וּפְשִׁט הַמְּנַהֵג דְּבָהֶפְרָדֶם חוֹזְרִים הַדּוֹרוֹנוֹת וְהַסְּבָלוֹנוֹת שֶׁהֵם בְּעֵין וְאִין דוֹרֵשׁ וְאִין מְבַקֵּשׁ שׁוּם מִין הוֹצָאָה מִצַּד אֵל צַד.

אִיכּוּ הַשֶּׁת' פֶּה רְאוּי לְהוֹרוֹת דְּאֵמְדֵן דַּעַת הוּא דַּעַל דַּעַת זֶה נַעֲשִׂין הַשְׂדוּכִין וְסָבְרִי וְקַבִּילִי לְהַתְנַהֵג פֶּה. וְהֶרֶב ו"ל לֹא נַעֲלָם מְעֵינִי חֲכָמְתוֹ דְּלִפִּי דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים יֵשׁ לְדוֹן בְּדָבָר.

רַק יֵצֵא לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ מִתּוֹרַת מְנַהֵג וְהַדָּר מְנַהֵג' הַשֶּׁת' וְהוּי דִּינָא דְּכִינּוֹן דְּהֵכִי נִהְוֵג אֵמְדֵן דַּעַת הוּא דְּאֵדְעָת' דְּהֵכִי גְמָרִי הַשְׂדוּכִין וְאִין לְהֵם זֶה עַל זֶה מֵהוֹצָאוֹת פְּלוּם. וּמ"מ הַדָּבָר בְּרוּר דְּגַם לְדַעַת הַרַמ"ז זצ"ל חֲיִיב הַחֲתוֹן לְשַׁלֵּם בְּמִיטְבָּ' פֶּל אֲשֶׁר לְקַח בְּהַלְוָאָה לְצוּרְכֵי מְזוֹנוֹתָיו וְלִיְמוּדוֹ וְכָל מ"ש מַעֲלַת הֶרֶב הַפּוֹסֵק נִר"ו וְדְבָרָיו אֵינָם צְרִיכִים חִיזוּק וְתוֹרָה דִּילְיָה יוֹצָאָה בְּהִינּוּמ' בְּכָל יוֹם אֲרוּכָה.

וּמוֹד"ע לְבִינָה כִּי יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקָּרִיתִי לְפָנֶיכֶם צְדָדְתִי צְדָדִין וְצִיָּדִי צְדָדִין בְּתַנְאֵי הַחֲתוֹן וְאַחֲרֵי הָעֵינּוֹן נִרְאָה בְּעֵינֵי דְּהָעֵינֵקֵר כְּדְבָרֵי הֶרֶב הַפּוֹסֵק נִר"ו וְכָל יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ הַבְּקִיָּאִים בְּדִין לְאֵמִיתָה שֶׁל תּוֹרָה יִשְׂרָאֵלִי פְּנִימוֹ תְּכַף לְסְמִיכָה.

וּמֵאַפְס פְּנֵאֵי הַדִּיבְרֵי אִין בִּי כְּאֲשֶׁר עִם לְכַבִּי אֲשִׁיחָה אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה. פְּלִלָא דְּמִקְלַת' שֶׁהַדּוֹרוֹנוֹת שֶׁהֵם תַּחַת רִשׁוֹת אִם הַפְּלָה מְצִיָא לְתוֹפְסָם בְּעַד חֲוָבָה וְתַצֵּא דִינָא חֲלוּטָה נְחַתּוּכָה.

וְהִנֵּה הַנִּשְׂאֵר מִן הַחֹב שׁוֹרֵת הַדִּין דְּחַיִּיב לְשַׁלֵּם אֲף נִכּוֹן הַדְּבָר לְפָשֵׁר בֵּינֵיהֶם וּלְמִשְׁרֵי הַאִי תִיגְר' לְבַלְתִּי הֵיּוֹת תּוֹחֵלֶת מְמֹנְשָׁכָה. אֵת זֶה כְּתַבְתִּי בְּעֵטִי"ו שֶׁל נַח"ץ דְּטָרִידֵנ' טוּבָא הוֹלֵךְ צְדָקוֹת וּמְגִיד מְצִרִי"ם בְּעַמְק הַבְּכ"ה.

על ישראל ועל רבנו יושבי ארץ הצבי דיתבין ועסקי באוריית' מחוסר פל אפי' בכמכ'.
ברזל באה נפשם בידי אדונים קשים לא זורו ולא חנפשו ולא רופכה.

אשפלות מרורות למו עולשין תמכא. אולי יחנן ה' ניד השרים והסגנים לעזר ולהועיל
הפיוסו זכה מי שזכה.

אדמקיפנ' דר"י קרי תדא ופרי גמר מיכ"ה מיכ"ה. חזו דאתאי לאפוש' גבר' לךוד
בשנות'ו משנה שאינה צריכה.

אמר יאמר העבד זוטור ובסיר גבר' חרוכה. קטן שאין בו דעת להשאל פתותי מכתת שאין
בו סמיכה.

החזותם באהבה נאמן בברית אהבת מעלת הרב הפוסק נר"ו הוא האור רב נהורא"י אני
הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט. סימן יב בדין רואה ס"ת שגנבל: שאלת ממני ידיד ה'
גם בני איש שאירע מקרה למי שהיה נושא ס"ת מן ההיכל להביאו לתיבה והן בעודנו
הלוח נסוע אשתמוטי הוא דקא משתמיט מיניה הס"ת והן בעזון נפל לארץ ומעתה שאול
ישאלו אם העומדים שם ועיניהם הרואות שגנבל הס"ת חייבים הם להתענות ושכמ"ה:
תשובה עד שאתה שואלני אם הרואה חייב להתענו' אעיקר' דיני' הא דפשיט' לך ולכל
המון ישראל שמי שהיה בידו הס"ת ונפל חייב להתענות אינו מפורש בתלמוד ופסקי
רבנוא' קמאי.

אמנם מנהג ישראל שגם אשר פלו מידו התפילין מתענה. וכ"ש מי שיפול מידו הס"ת.
ובשגם סבר' הוא דצריך פרה שבא זלזול לס"ת על ידו. לא נתבאר בדברי הש"ס
והפוסקים ראשונים.

רק הרב משפטי שמואל סי' י"ב ישנו בנותן טעם למנהג התפילין וכתב כשנזופלים
התפילין מידו שייך בהם זלזול ואמרו ז"ל שהתפילין שנשרפו בזרוע צריך לקרוע וכו'
כמו ס"ת וכו' ואחרי שהם כס"ת וכי יסתפק אדם שמי שגנבל ס"ת מידו לא יתענה עכ"ל
עיניו הרואות דמסבר' קאמר שהנזופל לו ס"ת יתענה ופשיט' ליה.

והרב מהר"ם ו' חביב בס' פפות תמרים על דף מ"א ע"ב כתב סמוך לתפילין ויליף מהש"ס
דכשנזופלים התפילין הוא זלזול וא"כ נהגו להתענות לכפר העזון ע"ש. ודבריו בכלל
דברי הרב משפטי שמואל שהזכירו שם דגם הוא כתב דכשנזופלים שייך זלזול וזה אין
צריך ראיה שהוא זלזול: איברא דבאגרות הרמ"ז ז"ל הנדפסות עתה כתב בס' ל"ו
שיתענה אשר פול מידו הס"ת ג' הפסקות של שני ימים שעולים לפ"א תעניות ועשה
לו מטעמים וכונות לזה ע"ש וכל פי הגי' מילי דמר הם מילי דחסידות'.

דודאי הרוצה להתמיר על עצמו אשר צ"ם לו בדרך שכתב הנה שכתרו אתו וחש"ב עם
קונה"ו. והא אשכחן דרב הונא התענה מ' תעניות על דאמתיכ' ליה רצועה דתפילי.

אף להורות לרבים נדאי לא אמרה הרב ז"ל. ומה שנסתפקת אם כל הרואים העומדים
שם בעת נפילת הס"ת חייבים להתענות.

אתה הראת לדעת דמי שגנבל מידו הס"ת יש סבר' דנתגלגל עזון זה של זלזול ס"ת על ידו
ומה גם אם בא הדבר מצד שלא נזהר פהוגן. אבל לרואים נראה דאין לחייבם בתעניות

שְׁהָרִי גַבֵּי הַרְוָאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף לֹא אָמְרוּ אֲלָא בְּזִרְוֹעַ וּכְמַעֲשֵׂה שְׁהָיָה וּכְמוֹ שְׁהוֹכִיחוּ וּמִסְקֵי הָרֵב מֵהֶר"ר צְבִי אֲשֶׁפְנָזִי בְּתַשׁוּבוֹתָיו ס' טו"ב וְהָרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א ס' פ"ד וּמָה שְׁפָתַי הָרֵב בֵּית לָחֶם יְהוּדָה ס' ש"ס דְּבַחְנָם טָרַח הָרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב דֵּהוּא מְפֹרָשׁ בְּבֵית חֲדָשׁ ע"ש.

תִּימָא עָלְיוֹ דְּמֵאֵי דְאַצְטְרִיכ' לִיה לְהָרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב הוּא מְשׁוּם מֵאֵי דְאָמְרוּ בְּש"ס דִּהְעוּמָד בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה יְקִרַע כְּרוּאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף וּמְשׁוּם מֵאֵי דְפִירֵשׁ רִש"י בְּזִרְוֹעַ שְׁאִינוּ יְכוּל לְהַצִּילוֹ דִּהְוָה מְשַׁמַּע לְקִרְוֹעַ אַף אִם נִשְׂרָף בְּדִלְיָקָה בְּמִבְנְאָר בְּאַוּרָה בְּתַשׁוּבוֹתָו.

וְלָזָה אֲצְטְרִיף לְבָרַר מְדַבְּרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַדִּין וְלְהַשְׁוֹת דְּבָרֵי רִש"י. וְלָזָה לֹא הָיָה מְסַפִּיק בְּדַבְּרֵי הָרֵב ב"ח שְׁפָתַי דִּהְפִּל תְּלוּי כְּשִׁרְוָאָה בְּחִלּוּל ה' בְּזִרְוֹעַ.

דמ"מ הָיָה אֲפֻשֶׁר לֹמַר דְּרִש"י פְּלִיג וְהַש"ס דְּעוּמָד בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה אֲתִיבָא כְּנוֹתָהּ וְאִימ' דְּנִיחֻשׁ לָהּ. וְהֵלֵא תַרְאָה דְּהָרֵב מֵהֶר"ץ בְּתַשׁוּבוֹתוֹ הַזְּכִיר שֶׁם הָרֵב ב"ח לְעֵנִין גּוֹי וְעַם כָּל זֶה הַנִּצְרָף לְהַאֲרִיף מִטַּעַמ' דְּאָמְרוּ.

וְשֶׁם אֲתָה מוֹצֵא שְׁהִבִּיאוּ מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ן דִּהָא דְאָמְרוּ בְּעוּמָד בִּיְצִיאַת נְשָׁמָה כְּרוּאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף מְשָׁל הוּא. וְכֵן רְאִיתִי לְהַרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי מ"ק שְׁפָתַי בְּדָף כ"ה מֵהַש"ס עַל פִּירֵשׁ רִש"י שְׁפִירֵשׁ וְזֶה הִי"ל לְלַמּוֹד וְהִי"ל ס"ת וְנ"ל פִּירוּשׁ לְפִירוּשׁוֹ כְּעֵין ס"ת וְלֹא כִס"ת מְשֻׁשׁ דְּבַעֲיָנָן בְּזִרְוֹעַ וּמ"מ קָשָׁה הַדְּבָר שְׁיִהָא אֲדָם חָשׁוּב כִּס"ת וְכו' וְהַנִּכּוֹן כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ ר"י דְּמַקְיָימֵי מְצוֹת וְכו' עכ"ל.

וְרִש"י פ' הָאוּרָג כָּתַב כְּפִירוּשׁ ר"י ע"ש. עָלָה בְּיַדְנוּ מִיְסוּדָן שֶׁל רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים דִּהְרוּאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף בְּאוֹנָס אִינוּ חַיִּיב לְקִרְוֹעַ דְּבַעֲיָנָן דְּנוֹקָא בְּזִרְוֹעַ לְאַפּוֹקֵי נִשְׂרָף פְּתָאוּם כְּמִבְנְאָר בְּתַשׁוּבוֹת הָרַבָּנִים הַנִּזְ"ל וְא"כ נִרְאָה דֵּה"ה הָרוּאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף אִינוּ חַיִּיב לְהַתְעַנּוֹת כִּינּוּן דְּנִפְל מִיַּד הַנּוֹשָׂא בְּאוֹנָס וְשֵׁלֵא מְדַעַת.

וְנָהִי דְמֵי שְׁנֵשְׁרָף מִיָּדוֹ אַף שְׁלֵא נִזְכַּר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים טוֹב שְׁיִתְעַנֶּה וּמָה גַם דִּהַמְנַהֵג לְהַתְעַנּוֹת אִפִּי נָפְלוּ תַפְּסִילִין מִיָּדוֹ. אֲבָל הָרוּאָה ס"ת שְׁנֵשְׁרָף אֵין לְחַיִּיבוּ תַעֲנִית.

וְכָל זֶה אֲנִי אוֹמֵר מִן הַדִּין אֲבָל וְדֵאֵי הַמְחָמִיר וּמְצַטְעֵר עַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה תַע"ב. נְעוּד אֲנִיאוּמַר דִּהְגַּם שְׁלֵא מְצִינוּ בְּש"ס וּפּוֹסְקֵי רַבְּנוֹאֲת' קִמְאֵי הָא דְאֲשֶׁר יָפְלוּ מִיָּדוֹ הַתַּפְּסִילִין יְתַעַנֶּה מ"מ נִתְפַּשֵּׁט מְנַהֵג זֶה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְהַמְקַל הוּא מִן הַמְתַּמְיָהִין בְּשַׁגְּם יֵשׁ מְקוֹם לְצַדֵּד בְּזֶה וּמ"מ נ"ל שְׁאֵם הוּא תֵּשׁ פֶּחַ וְקָשָׁה עָלְיוֹ הַתַּעֲנִית וְכ"ש אִם הוּא צוֹרֵף מְרַבָּנָן וּמְמַעֵט בַּת"ת יִתּוֹן צְדָקָה לְכַפֵּר עוֹן גְּפִילַת הַתַּפְּסִילִין וּגְדוּלָה צְדָקָה לְכַפֵּר אִפִּי לְמַזִּיד כַּמְשׁוֹ"ל וְק"ו לְשׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס.

אֲבָל לְמֵי שְׁנֵשְׁרָף ס"ת מִיָּדוֹ אֵין לְהַקְל ח"ו שְׁצָרִיף שְׁיִתְעַנֶּה. וְאַפִּי' שֶׁהִס"ת שְׁבִינְדִינוּ אֵינָם כָּל כֶּף כְּשָׂרִים וּמָה גַם דָּאִם יְבַדְּקוּ בִּס"ת זֶה שְׁנֵשְׁרָף אֲפֻשֶׁר שְׁיִמְצָאוּ בּוֹ פִּיסוּל.

מ"מ אֵין לְהַקְל שְׁלֵא לְהַתְעַנּוֹת כִּינּוּן דְּלַעֲנִין קָרִיעָה דִּינָא הוּא אִפִּי' שְׂרָף מְגִילָה וְכֵן כָּתַב הַרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו דָּף כ"ו מֵהַש"ס דְּכָל שְׁיֵשׁ בּוֹ הַזְּכָרַת הַשֵּׁם דִּינוּ כִּס"ת ע"ש וּבִס"ת זֶה אִפִּי' שְׁהוּא פְּסוּל יֵשׁ כַּמָּה אֲזַכְּרוֹת וְכַמָּה פְּרָשִׁיּוֹת כְּשָׂרוֹת.

ומ"ש הרמ"ז שם ליתובי דעתיה דההוא שגפול מידו הס"ת דאם ימצא בו טעות ינות דעתו. אין זה כי אם פלפי תוקף קדושת הס"ת וסודותיו יראה בנחמה שלא היה הפגם כל כך אבל לענין תענית אין להקל כלל אפי' בס"ת פסול.

אלא שבתפילין נראה להקל כיון דהפרשיות מחופין עור ושם שדי הרשום ברצועות אינו כתב גמור כמ"ש התוספות ביומא דף ח' ע"א גבי מ"ש חייב למשמש בתפילין ק"ו מציץ ע"ש באנרף ובס' יראים מצנה י"ו דף יוד ע"ב.

וכיון דלא נזכר בש"ס ופוסקים דיתענה מי שגפלו מידו התפילין יש להקל לתשושי פת ובמקום תענית זה יתנו צדקה לכפרתם. ואתה תחזו להרב כנה"ג י"ד סימן רפ"ב שכתב מי שגפול ס"ת מידו חייב להתענות משפטי שמואל סימן י"ב עכ"ל הרי שלא כתב אלא מי שגפול ס"ת מידו.

וכמ"ש הרב משפטי שמואל ולא זכרו כלל רואה. ולא אכחד דשמעתי דבאינה ק"ק נפל ס"ת מיד הנושא ונהרב גזר תענית על כל הקהל ב' וה' וב'.

וכינצ' שמעתי מחמרות אחרות בענין זה. ואיבר' דרב המקום לפי ראות עיניו יגזור ויתקן כדי שיזקרו לעתיד והכל לפי מקומו ושעתו.

והנלע"ד כתבתי: סי' יג שאלה אחד מתושבי ארץ ישראל דאת' לח"ל על עסקיו ודעתו לתזור. וגזברי הק"ק כפדוהו להיות חסן תורה ביום ש"ת בח"ל שחל יום ג' בשבוע שהוא יום אסרו חג בא"י יורינו המורה אי אריף למעבד הכי כיון דהאי גבר' יושב הארץ לדידיה יום חול גמור ושכמ"ה: תשובה זה מחלוקת קדום בין האחרונים על פן א"י הנמצא בח"ל וקראוהו לס"ת בי"ט שני דיש מי שסבר שלא יעלה דהוא חול לגביה ויש מי שסבר שיעלה כאשר מפנה בשו"ת הלכות קטנות ובס' בני חיי ויתר אחרונים.

וכשי"ט שני הוא יום קריאה התור' פתב הרב המני"ח בהלק"ט שם ח"א סימן ד' דיעלה ויברך כיון דיום זה קורין בתורה גם בא"י שהוא חול ואם אינו יום קריאת התורה כיון שקראוהו יעלה אף לא יברך עש"ב וא"כ בנ"ד שחל יום ש"ת דח"ל ביום ג' לפי סבר' זו אף אם קראוהו בעבור עולה פשוט דאינו יכול לברך.

אמנם הענין הוא במחלוקת וכל דברי האחרונים בספר נכתבים. ואין הזמן מסכים לעמוד בראיות כל אחד ובוכוחם כי יומא פי האידינ' יום מקרא קדש חולו של מועד ושעת הקוצר הוא לכבוד מועד.

ואפי' לכתוב מה שמחידש בתורה הרשב"א ז"ל אסר שלא יכתוב מה שמחידש במועד כמו שהביא מרן בב"י א"ח סימן תקמ"ה תשובתו. ונדפסה עתה בשו"ת הרשב"א ח"ג הנדפסות עתה מחידש סימן רע"ג עיין שם.

אלא שאנו סומכין בזה על התוספות ועל הרא"ש דעביד עובד' בנפשיה לכתוב תשובת שאלה בחש"מ וכמו שמבואר בטור וב"י סימן הנ"ל וכן פסק מרן בש"ע: ומ"מ אקצר נאעלה זולתי מה שנוגע לענין דינא לבד בס"ד.

הנה מרן ז"ל א"ח סי' תקט"ו בשלחנו הטפור כתב בשם יש מי שאומר דכהן שאינו מתענה ביום תענית צבור יצא הכהן מבית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה

וכן פסק מהריק"ש סימן קל"ה ובדבריהם ליכ' למימר כמ"ש הרב ב"י חיי סימן תקס"ו לדעת מהר"י קולון דלא אמרה אלא מטעם שנהגו.

ומדברי מרן בבית יוסף סימן קל"ה משמע דסבר דאם קראוהו לא יעלה וכן הבינו בדעת מרן שלשה ה"ה מטיבי סע"ד הרב אמונת שמואל סימן מ"ו והרב מגן אברהם סי' תקס"ו והרב אליה רבה סימן קל"ה ס"ק ו'.

וכן הוא הסכמת הרב אליה רבה שם והרב מגן דוד סימן תקס"ו וכן דעת הרב הגדול מהר"ר גבריאל איספיראנסה והרמ"ח בהלק"ט שלא יברך: אמנם הרב דבר שמואל סימן שכ"ד סבר דבדיעבד יעלה אף לכתחילה אסור.

ונה נראה שהוה דעת הרב מהר"ח קז"ס הובא בס' ב"י חיי להתיר בדיעבד דהא מיימי ראיה מדין אכל שקראוהו בשבת ע"ש ומשמע דדוק' בדיעבד הוא דשרי פי התם אף לכתחילה לא. גם הרב בית דוד סימן רפ"ד שרי בדיעבד משום דהוי פרהסי' אכל לכתחילה לא דא"כ עשיתו בר חייב' בידים וזו אין לנו.

וכן דעת הרב אמונת שמואל בסי' מ"ו שכ' על דברי הרב בית חדש דהתיר בדיעבד דלא משמע פן מדברי הרב"י סי' קל"ה אלא שפבר הורה זמן. הרי דבדיעבד הוא שהתיר מטעם פבר הורה זמן: ומעתה מ"ש הרב החסיד מהר"י אלגאזי בספר אמת ליעקב בעולין העולים לקס"ת אות ל' שהרב דבר שמואל והרב בית דוד והרב ב"י חיי פלם הסכימו לעלות לכתחילה ומטעם זה הורה לתושב חברון שקרא מגילה ביום י"ד בעיר ובלי לט"ו בא לעה"ק ירושלם והבקר אור בבה"כ קראוהו לס"ת לברך הגומל שיעלה אפי' אם הנה ביום שאין בו קריאת ס"ת וכן כהן ירושלמי לעלות לס"ת בי"ט ב' היכ' שיש אורחים שמתפללים בפני עצמם עיין שם באורך.

ולעיל מזה הביא דברי הרב ב"י חיי דלכתחלה יכולים לקרותו ולהעלותו וכתב עלה וכן הסכים בית דוד ובתשובת אמונת שמואל סימן מ"ו עכ"ל. עמו הסליחה דהרב דבר שמואל והרב בית דוד בפירושו' אתמר בדבריהם להתיר בדיעבד ודוקא ומ"ש בס' בית דוד בין תצאי לבנה ועיין בספר ב"י חיי וכו' אינו מדברי הרב המחבר אלא מהמגיה אשר בנה אצלו ציון מורה מקום הוא דברי האחרונים פידוע.

ודברי הרב אמונת שמואל בדיעבד איירי כמ"ש לעיל. ואין מי שמתיר לכתחילה פי אם הרב ב"י חיי ז"ל.

ונדון שלו ביום ט"ו דאדר שהוא פורים לבני עה"ק ירוש' ת"ו וקראו שם לבן עה"ק חברון שקרא בעירו המגילה ביום י"ד לס"ת. הגם שכ' שקראוהו לס"ת.

הוי לכתחילה. פי בעה"ק ירושלם ת"ו לא נהגו שהש"ץ קורא לעולה בשמו בקול רם כמנהג ח"ל.

רק השמש עד שלא סיים העולה שהוא קורא בתורה הולך אצל יחיד אחד ואומר לו שיעלה. ואם היחיד אינו רוצה לעלות מחמת איזה סיבה אומר לשמש שיקר' לאחר.

ונה מצוי הרבה. וזו תקנת הראשונים שלא ינהגו בכלל הקורין אותו ואינו עולה וזמנין שאינו רוצה לעלות לטעם ידוע אצלו ואם היו קורין בשם הנה מוכרח לעלות ונמשכו

קפידות להכי תקנו שלא יקרא לעולה הש"ץ רק השמש יודיענו בינו לבינו ואם רוצה שלא לעלות אינו עולה וכן המנהג פשוט פידוע.

וא"כ זה שקראו השמש יכול לומר לו שאינו רוצה כמו שיארה פעמים אין מספר ולא תשיב דיעבד. ומאחר דאפי' המתירין לא התירו אלא בדיעבד כמבואר בדבריהם והרב ב"י ח"י לחוד הוא דסבר דאף לכתחילה יכולין לקרותו ולהעלותו.

נראה דאין לו לכן עה"ק חברון תו' שקרא בי"ד בעירו ונמצ' בעה"ק ירושלם ביום ט"ו לעלות לס"ת וכן לכהן ביום טוב שני של גליות לעלות בתפלת האורחים בי"ט ב' לס"ת וכדעת רוב האחרונים. ומה גם דראית הרב ב"י ח"י להתיר לכתחילה מדין אשה וקטן שעולין למגן ז' אע"ג דלאו ב"י ח"י ניהו יש לדחות דשאני התם דעכ"פ האשה והקטן שוו בשעוריהם דגם לדידהו הוי יום שבת.

משא"כ בעולה הנה דלדידה הוי חול גמור. ומ"ש הרב ב"י ח"י דהכל סייבים לעסוק בתורה וכו' אינו מחונן דקריאה זו נתקנה לכבוד י"ט ולעולה הנה הוא חול.

ומפלל הדברים אפה הראת לדעת דנדחה מ"ש הרב אמת ליצקב שם משם ס' שלחן מלכים דהא תלי בפלוגת' דר"ת והרמב"ם אם נשים מברכין פשמימים מ"ע שהז"ג ע"ש דיש לחלק דהב' חול גמור לגבי העולה הנה משא"כ נשים דמצד עצמם היום אין חילוק ביניהם ובין האנשים.

אבל הכא בנדון זה הקורים ס"ת הם חוגגים וי"ט הוא להם מה שאינו העולה דהוא חול גמור לגביה. ובספר שאלת יעבץ סי' קס"ח גם שהפליג לדבר על הרמ"ח נר' דבדיעבד דנקא שרי.

ומפל זה נראה דאין לכן א"י להיות חתן תורה לכתחילה ובפרט אם הוא יום שאין קורין בתורה דלדידה חול גמור. ואפשר דגם הרב ב"י ח"י מודה בנדון זה דלא התיר אלא לעולה לס"ת פשוט אבל לעשות הוא בעל השמחה וחתן תורה ביום שהוא חול אצלו הוי פחוק' ואטלו'.

וגונב לב ישראל המון העם דהוא פשוט בעיניהם שהוא י"ט אצלו ומשו"ה נעשה הוא בעל השמחה. ומה גם דשלוחי ארץ ישראל רבים בתורה פלם מבקשים טצדקי שלא לעלות ובדרך חקמה מגלים דעתם שלא יקראום בי"ט לס"ת כי יש להם איזה סיבה וכינצ' משום דחיישי לסברת האוסרים.

ואם המתירין אמרו בעולה פשוט. לא אמור בחתן תורה שיהיה הוא בעל השמחה ולעשות הטפל עיקר.

אחז"ר ראיתי מ"ש הרב שבות יעקב ח"א סי' מ' וממ"ש בענייתי יתבאר דיש להשיב על דבריו שהרב שבות יעקב הביא ראית הרב ב"י ח"י הנז' וכבר פתבנו בעניינותנו דיש לדחות ראית הרב ב"י ח"י ומה שהביא ראיה מתשו' מהריק"ו ע"ש באנרף אפי' כפי פירושו בדברי מהריק"ו מ"מ אין ראיה אלא ביום שיש בו קריאת התורה ודוק כי קצרת.

(ועיין בשבות יעקב ח"א סי' מ' וממ"ש בענייתי יתבאר דיש להשיב על דבריו): פלל העולה דאין לו לכן א"י להיות חתן תורה בש"ת של ח"ל פכל האמור. וכן נעשה מעשה ונמנע

בן א"י להיות חתן תורה אחר שהודתה לגזבר שפן ראוי להיות חוזר והנלע"ד פתבתי: סי' י"ד תשובת החכם השלם כמה"ר מרדכי פרמי מק"ק קארפינטראץ יצ"ו: שאלה אשה שהיתה חוגרת בגד לכן סביב בטנה ובגד זה רפוי באופן שהרבה פעמים היה יורד למטה מן המקור ויום שהפסיקה בטתרה בדקה עצמה פהלקה ולבשה חלוק לכן והציעה לבנים במטתה פדינה רק שכתה בגד לכן שהיתה חוגרת בו והיה בגד זה עליה עד יום ז' לספירתה וביום ז' הרגישה בזה ובדקתו והיה עליו כמה פתמי דם יותר מפגרים ושאלה אשה אם יכולה לתלות שדם זה מימי נדתה או לא ושכמ"ה: תשובה הן אמת דלכאורה היה נראה להקל ממ"ש בש"ע סי' ק"ץ סמ"א ומ"ד והוא ש"ס ערוך פ' האשה דאם השאלה חלוקה לנדה תולה בה וכן תולה היא בעצמה בימי נדתה.

ברם פד עיינינו שפיר במילת' נראה לפק"ד דאינה יכולה לתלות שהרי כבר כתב מור"ם סי' קצ"ו דבג' ימים ראשונים של ספירה אין תולין בפתמים בכל הדברים וכו' ולא מצינו למרון שיתחילק על דין זה בפ"י עיין בש"ך סי' קצ"ו וכו' הגיה בסי' ק"ץ סמ"א עמ"ש הש"ע דאם השאלה חלוקה לנדה ותולה בה דהיינו דוקא מג' ימים ואילך מעתה אשה זו ששכתה עליה בגד זה מימי נדתה ועד ז' לספירה הו"ל ג' ימים ראשונים של ספירה מתוך ספק שהרי אם תולין שמימי נדתה הוא אף אתה אומר שהיה עליו דם מימים ראשונים וכאלו מצאתו אז ונקיטינו דאין תולין וכו' השבתי לשואלי דבר וכן נעשה על פי.

והנה אחר איזה ימים בא לידי ס' פנים מאירות וראיתי שם בסי' ק"ע שנסאל שתי שאלות הא' דומה בדומה לנ"ד שפירסה סדין שהיתה שוכבת שמה בימי נדתה והב' שביום ראשון לספירתה לבשה חלוק בעלה שפשט יום שבת קודש והיה החלוק הזה בתוך פלים המוכנים לכביסה ובז' לספירתה מצאה עליו דם והרב ז"ל שם מסיק להקל ולא להחמיר ונשארתי משתומם על המראה כשענה חזא שפא ח"ו טעיתי בדין ומנעתי אשה מבעלה והנה זאת היתה נחמתי פי אחר העיון בדברי הרב ז"ל ראיתי שאחרי המחילה אין בדבריו ממש ועדיין במקומי אני עומד להחמיר ולא להקל ואשיב על דברי הרב ז"ל על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון הנה הרב ז"ל בתחילה בנה בנינו על מ"ש מור"ם ז"ל סי' קצ"ו דאם יש לה מכה בגופה שידוע בנדאי שמוציאה דם תולה בה אפי' בג' ימים ראשונים כמו שהאריך בד"מ ע"ש וכבר כתב בש"ך סי' קצ"ו סי"א דמדלא הגיה הרמ"א בסמ"ד על הא דאמרינו תולה בעצמה אם לבשה חלוק זה בימי נדתה ולא כתב שם דהיינו דוקא מג' ימים ואילך נראה דהרב אזיל לטעמיה בסי' קצ"ו דס"ל דבמכה שבודאי מוציאה דם תולה ונהרי ימי נדתה לגבי דידה כמכה דגופה דנדאי מוציאה דם אבל הש"ך כבר סתר דברי הרמ"א בסי' ק"ץ דס"ל דאינה תולה כלל אפי' בנדאי היא.

מוציאה דם ולמד הרב פנים מאירות דלדעת הש"ך בהבנת דברי רמ"א תלינו להקל בשאלה ראשונה דסדין והאריך הרב ז"ל לקיים דברי הרמ"א שבסי' קצ"ו ע"ש ולא אאריך להשיב בזה על דבריו אעפ"י שיש להשיב על קצתם מפני דנפק"ד אף אם נודה לסברת הרמ"א ז"ל לא הוצרך להגיה בדין מ"ד מאחר שהגיה בדין מ"א בסמוך ונראה.

ועוד דשני הדינים דין מ"א ומ"ד נובעים ממקום אחד שהרי דין תולה בעצמה שהוא דין מ"ד נלמד מההיא דדין מ"א וא"כ פשיט' דנאמר בזה דיו לבא מן הדין להיות כדודן.

ועוד אני תמיה על הבנת הש"ך שהרי המעיין בד"מ סי' קצ"ו יראה ברור דע"כ לא הקל רמ"א במפה שבגופ' שידוע שמוציא' דם אלא מטעם דא"א לה להזהר ואם היטה מפה עוברת בימים מועטים יש להזהר דהוי כמו אפשר להזהר וכך מסיק הט"ז שם וכך כתב הפ"ח ע"ש ומעתה אין מקום לדברי הרב ש"ך דאין לדמות חלוק שלבש' בימי נדתה למפה שבגופ' שמוציאה דם שהרי שפיר אי אפשר לה להזהר ונהרי ע"כ צריך אתה לומר דבממ"נ אם מקלין במפה שבגופה שמוציאה דם מטעם דקרוב לנדאי שבא מן המפה ונהרי אתה דן ימי נדתה כמפה שמוציאה דם א"כ גם בהשאלתו לנדא יש לנו לתלו' פיון דהוי מפה שבנדאי מוציאה דם ואם אתה או' דדוק' במפה שבגופה תלינו משום דא"א לה להזהר אם פן אי אתה יכול לתלות בחלוק שלבשה בימי נדתה וזה ברור אלא נדאי הדבר פשוט דלדעת רמ"א נמי בדין מ"ד אין תולין בג' ימים ראשונים ולא הוצרך לחזור ולהגיה שם מטעמים שאמרנו ואני תמיה על הרב פנים מאירות שדחה דברי הש"ך דסי' קצ"ו ותקע עצמו להלקה ולמעשה להקל כמ"ש מתוך קושיא שאין בה ממש אחר המחילה.

נחזור על הראשונות הנה הרב ז"ל ראה שאין לו מקום להקל מטעם זה רק בשאלה ראשונה אבל בשניה אף לדברי הש"ך בהבנת דברי הרמ"א הינה נראה להחמיר ונטה עצמו מן הדרך לבקש טעם א' כולל לשתי השאלות וזה דמאחר שלא ראתה הכתם אלא בז' לספירתה א"כ פשוט לן דלא ראתה מקודם בגופה אלא השת' הוא דמספקינו אם הוא מגופה אם לאו ותלינו בימי נדתה או בחלוק שלבשה בעלה מקודם פיון שלקחה ממקום שלא הינה בחזקת המשתמר ותקע עצמו על מ"ש הרמב"ם פ"ט מה' איסורי ביאה הרואה כתם אעפ"י שטמאה למפרע כ"ד שעות מ"מ אינה מטמאה את בועלה למפרע ואינה מונה לנדתה אלא משעה שראתה דם או הכתם ע"כ הרי להדיא דמונה מעת שראתה הכתם ומותר' לטבול ביום ז' למציאת הכתם ש"מ דלא מחזקי' שיצא דם ממקור קודם מציאתה א"כ ה"נ פיון שמצאה כתם ביום ז' לספירתה פשוט וכו' עכ"ד ואחרי שאלת הסליחה רבה מפבוד הרב ז"ל לא ידענו' מאי קאמר וזו קשה מן הראשונה דהרב ז"ל הבין דמ"ש הרמב"ם ז"ל דמונה מעת מציאת הכתם היא קולא ורק כן כתב בלשון היתר ומותרת לטבול וכו' ונהפוך הוא שאינו אלא חומך' דקאמר שאעפ"י שאנו מטמאין אותה למפרע צריכה למנות ו' ימים ממצאת הכתם ואינה יכולה לטבול עד יום ז' למציאתה והכי דייק לישניה דהרמב"ם ז"ל וכן מבואר במשנה ובבב"ת ריש נדה דר"ל דלחומך' מחזקינן ברואה למפרע אבל לא לקול' ועוד אני תמיה על דברי הרב ז"ל דבשלמ' אלו הינה לנו מקום לתלות כתם זה מזמן קצר לא היינו מטמאין אותה למפרע אבל בנדון זה דע"כ פדי להקל בה ע"כ צריך אתה לומר שכתם זה הוא מימי נדתה א"כ ע"כ שלא בטובתך צריך אתה לומר שהינה כתם זה עליה בתוך ג' ימים ראשונים ומה הועיל שלא מצאתה אלא בז' לספירה ונהרי ז"ל סותר מדידה אדידה שכ' דכיון דלא מצאה הכתם אלא בז' לספירה א"כ פשוט לן דלא ראתה מקודם מגופה אלא השתא הוא דמספקינו ואח"ך שהיא מקודם הרבה דהיינו מימי נדתה הלכך בריר' לי מילת' דאם אנו תופסים לעיקר דעת רמ"א להחמיר בג' ימים ראשונים בשתי שאלות שבאו לפני הרב ז"ל ובנ"ד יש להחמיר ואין להקל כלל ועיקר כנלפק"ד וה' יצילנו משגיאות.

והואיל ואתא לידן דברי הרמב"ם פ"ט דא"ב נ"מא ביה מלתא ו"ל שם הלכה ג' וכן מד"ס שכל הרוואה דם שלא בשעת נסתה וכל הרוואה פתם טמאה למפרע עד כ"ד שעות ואם בדיקה תוך זמן זה ומצאה טהורה טמאה למפרע עד זמן שבדיקה וכו' ובניאר המ"מ ו"ל הרוואה דם במשנה פתמים ודין הרוואה פתם מפונש בש"ס שם עכ"ל ונאנא זעיר' מתאבק בעפר רגליהם לא זכיתי להבין דברי קדושים משרתי עליון שהרי בגמ' שם בבריית' משמע בהדיא דהרוואה פתם טמאה למפרע עד שעת הכבוס או עד שעה שבדיקה החלוק ולא הונפר דין מעל"ע ברוואה פתם פי אם ברוואה דם והכי מסתבר דמה שיזכות למעל"ע במצאה פתם וכן מבואר במשנה פ"ז דנדה וכן הפתם שנמצא בחלוק ע"ש במשנה ובגמ' וכן משמע פ"ו הרוואה פתם הרי זו מקולקלת וכו' הרמ' דין זה שם בסוף הבבא הנז' ועוד יגדל התימא שהרי הרמב"ם גופיה פ"ג דמו"מ הלכה ז פתב וז"ל הרוואה פתם טמאה למפרע עד עת הפקידה וכן הבגד שנמצא עליו פתם טמא למפרע עד שתאמר בדיקתי את החלוק הנה ולא הנה בו פתם עכ"ל הרי מבואר מדבריו אלה דאין זכרון מעל"ע בענין פתמים וכ"כ גם מ"מ דמבואר בדברי הרמב"ם דכתם חמור מראייתה וכתב טעם נכון משם הר"י קורקוס ע"ש (והדבר ברור דהאי עד עת הפקידה המוזכר לענין פתם היינו שבדיק חלוקה שנמצא עליו הפתם או שנמצא הפתם על בשרה וקאמר דטמאה למפרע עד עת הפקידה דהיינו שבדיק עצמה בבשרה דבדיקת עצמה מה תועיל לענין הפתם הנמצא על החלוק טמא אעפ"י שבדיקה עצמה וטמאה טהורה אמתול הנה הפתם על החלוק מימים רבים וק"ל) והנה זה הפ"מ מ"ש פאן בה' א"ב שהשנה דין רוואה פתם לרוואה ממש לענין טומאה למפרע ותמהתי ממפרשי הרמ' שלא הרגישו בזה והדבר צריך תלמוד.

ונראה דהרמב"ם בה' א"ב לא נחית לדקדק כ"כ בדין זה שהרי דין זה לענין טומאה וטהרה הוא ואין פאן מקומו וסמך עמ"ש בה' מו"מ פי זה מקומו וצ"ע. נאם הצעיר מרדכי בכ"ר אברהם פרמי ס"ט סי' ט"ו תשובתי על תשובה הנז'.

תשובה אדמוקדאי יקיד שלהובי רחמימות רח"ם רחמתי"ם. לראש גבר החכם השלם גריס באוריית' תדיר' ערב ובקר וצחקרים.

חזיבת עין כמה"ר מרדכי פרמי יצ"ו לא יכול יוסף להתאפק לבטא בשפתים. בדבר הלכה תשובתו הרממה תאנה לעינים.

בשגם קדמה לה ידיעה דאנא נפשאי החזיק בדרך ורגליו לנחוצתי"ם לרוב אהבתו רמינא אנפשאי אגב דונחק' והיך כותבת דברות שתיים. בס"ד: חנה הנית רובי תורתו לאסור איסור אשה שמצאה פתמי' בתגורת' הנשארת עליה מזמן אשר איננה טהורה ואייתי בדיקה תשובת הרב פנים מאירות ח"ב סי' ק"ע דרב שרי בגדון פנה ובחזקת היך דחה דבריו ועמד במקומו לאסור פפתוב בקונטרסו.

ובאמת רצוני הנה להאריך ואהנה שעשועים על כל קוץ וקוץ מדבריו אלא שהנח"ץ השיאני לקצר מאד. ואומר דמאי דנחי כת"ר אעיקר' קושית הש"ך דהו"ל למור"ם להגיה בסי' ק"ץ דין מ"ד אשר מפח זה סבר הש"ך דדעת מור"ם דנדתה כמפה ועל זה סמך הרב פנים מאירות דלק"מ דסמך על מ"ש בסמוך.

הדין עמו. וכ"כ הרב מנחת יעקב והספיק דדעת מור"ם דדוק' במכה ולא תלינו בנדחתה. אכן מ"ש מעכ"ת דדין זה דלא תלינו תוה ג' לא מצינו למרו שיחלוק וכו' ונראה קצת שדעתו דגם מרן ס"ל הכי. לכבי לא כן יחשוב והדבר ברור דאי מרן ס"ל הכי כל פי הא הנה צריף לאודועי בש"ע ולא לסתום שנטענה דתמיד תולה בפתם אף תוה ג'.

וכבר פתב מור"ם בד"מ דשאר פוסקים מקילין אף תוה ג'. ומה שדחה לזה הרב ש"ף ורצה לומר דכל הפוסקים סברי הכי לא שמיע לן דודאי אי שאר פוסקים מפלגי בהכי דבתוה ג' אין תולין לא הווי נקטי סתמ' וכ"כ הרב פנים מאירות והרב צמח צדק סי' ס"ה והרב מנחת יעקב וכן נראה דעת הרב עבודת הגרשוני סי' ע"ט והנה בהני"ח הנח"ה סובר"ת דפלוגת' דרבנות' היא מוכח ודאי דדעת מרן כשאר הפוסקים וכמדובר: ואנכי חזון הרבתי ל"ך דודי אגרת פגבר חלציה רמי ומקשה חד"ד ותימ"א על ראית הרמב"ם פ"ט מאסורי ביאה שביא הרב פנים מאירות.

ובאמת דלפום ריהט' דברי הרב שגבו ואינו מוכן פונת הרב בזה. הגם הלום חזיתיה למעכ"ת תמה על דברי הרמב"ם פ"ט דא"ב הנ"ל דכ' בדין הפתם מעת לעת מידי דלא אתמר בש"ס וגם הוא ז"ל פ"ג דמשפב ומושב לא כתב פן כמו שכ' בקונטרסו ומאי דמסיק דהרמב"ם לא נחית לדקדק כל כך בדין זה שהוא לענין טהרות ואין פאן מקומו וכו'.

דיד נפשי דע דהגם שתראה לאיזה מרבנות' שכותב על מאי דקשה על הרמב"ם מיניה וביה פיוצ' בזה כמו שתראה להרשב"ץ ח"ג סי' רע"ד שכותב על הרמב"ם דשכח מה שכ' במקום אחר.

וכן שם בסי' רע"ה מתרץ דבמקום אחד פסק כך מטעם זה ואח"כ פסק הפך מטעם אחר עיין שם באורה. וכיוצ' בזה תמצא לרבנו קשישאי דמתרצי לקושיות דקשה על הרמב"ם דגירס' אחרת הנה לו וכדומה לזה.

בהא אין למדין מהם ז"ל ובענינותנו אין לנו לומר פזו וכזה אי בעית אימא דהני שינויי אין לה תלמיד קטן שאינו יכול לאומרו ומה בצע לכתוב דברים כאלו. ועוד שנתפרסם בעולם יקר תפארת גדולת הרמב"ם דכמה מילי מרפסן איגרי והאחרונים מצאו ישוב נכון להרמב"ם ושכל דבריו הדק היטב ולכן אם בקוצר שפלנו לא מצאנו ישוב לדבריו נתלה דוקא החסרון בנו ואם רק הוא ממנו וכל זה משנה שאינה צריכה והפל פשוט וכן קבלתי מרבנו קדישי חלקם בחיים דבזמנינו הס' פי לא להזכיר תירוצים כאלו ואין להאריך בזה רק אנכי העירותי והו' ואתה קדוש סל"ח לה לדעתה פי רבנות' קמאי ובתראי הווי מארי דאוריית' שהו' רשאין לומר העולה על רוחם לא לנו: ואפשר לו' דמקור דברי הרמב"ם בזה הם מהתוספת' פ"ג דנדה.

וכך היא שנויה. כל אשה שיש לה נסת כתמה מטמא למפרע שאם תראה בשעת וסתה מטמא מעל"ע רבי אומר החמירו בפתם מבראיה שהפתם מטמא למפרע והראיה אינה מטמאה אלא מעל"ע ומפרש הרמב"ם דפליגי ת"ק ורבי דת"ק קאמר שאם תראה כלומר הפתם מטמא מעל"ע ודין הפתם פדם ורוח אחד להם דמטמא למפרע מעל"ע.

נרבי התמיר בכתם יותר מראתה דם. ופסק כת"ק דכתם שנה לרואה דם וכי היכי דקי"ל בדם מעל"ע ומפקידה וכו' ה"נ הוא דין הפתם דהלכה כת"ק דהווי רביים ואין הלכה פרבי מתבריו וזהו שהשנה פתם ודם פ"ט דא"ב ועל זה סמך בה' משפב ומושב ולא הנצרה לבאר דמסתמ' לא יהא חמור פתם מדם.

ומ"ש שם הרמב"ם וכן הבגד וכו' לא השנה אותם אלא בדין טמא למפרע אבל מעל"ע שיהי בכתם שהיא לא הרגישו כלל שיצא דם מגופה ולא הרגישו בכתם משא"כ בבגד וסמך הרמב"ם עמ"ש פ"ט דאיסורי ביאה.

ותימ' על מרן ומר"י קורקוס דפשיט' להו דרואה פתם חמור מרואה דם ולא זכרו דבריו פ"ט דא"ב. וזהו פתבתי במושפל ראשון וצריה להתישב בסוגיות הש"ס ובתוספת' קדמוי.

איכו השת' אתאן לנדון שלנו ורואה אני למעכ"ת תקע עצמו לומר דכיון דעל פרחו צריה אשה לומר דאף תוף ג' ימים ראשונים הנהעליה פתם א"כ הא פתב רמ"א דאין תולין תוף ג' ימים. ומאי דפשיט' ליה למעכ"ת לא כן אנכי עמדי דלכי מטית לומר דמומי נדתה היו הפתמים בתגור מאי אית לן אי הווי שכיחי עלה תוף ג' ומה הורע פח ההתר כל שאשה אומר דלא הווי הפתמים אלא מזמן נדתה ומאי הוי אי הווי עלה תוף ג' ימים כיון דהשת' תולין בכתמים דהוי לאחר ג' ימים וכי הווי עליהו מבחויז מאי שיאטיהו לאנסרה.

דבשלמ' אם היתה מרגשת בפתמים הללו עצמן תוף ג' אז נימא דלדעת רמ"א לא תלינו מאחר דאתאן לבית הספק בתוף ג' ימים. אמנם השת' דלא הרגישו כלל בפתמים הללו עד יום הז' לספירתה גם רמ"א מודה דתולין ובעיני הדבר פשוט: ומעתה אשר נתעצם מעכ"ת ותמה על הרב פנים מאירות דסתרי דבריו אהדדי והצריה בזה פפתוב בקונטרסו.

לק"מ ואדרב' בזה פתחתי אני בספר פני"ם לאסבורי וליתובי דברי הרב פנים מאירות בראיתו שהביא מהרמב"ם דכתבנו בסמוך דמאי דתהי עליה מעכ"ת דאין דברי הרב מובנים לפום ריהט' דברי הרב שגבו.

הן עתה החילותי לבאר דבריו בס"ד. הנה הרב ז"ל פתח בתשוב"ה תחילה והבי' הא דתנו פתם שנמצ' בחלוק מטמ' למפרע וכו' וכי דכיון דמחזיקין לכתם זה טמא למפרע א"כ יש לומר שהיה בג' ימים ראשונים ובג' ימים לא תלינו לקול'.

ושוב הביא דברי הרב ש"ף וקיימ' דעתו כסברת רמ"א דיש לתלות בנדתה אף בג' ימים ראשונים ודן את הדין בנדונו לולא דאפתי קם דינא בנדון האחר שלבש' חלוק בעלה והוא לעיל הביא ממתיני' דכתם מטמא למפרע ולאפוקי ממאי דכ' בריש' הביא עתה מהרמב"ם דה"ד לענין טהרות.

ולא שנעלם מהרבז"ל דהוי חומר' רק כלפי דלכתחילה הביא ממשנת פתם שנמצ' בחלוק דמטמאה למפרע כתב זה. וכונתו דהגם שהוא חומר' מ"מ המשנה היא לטהרות ובר מטהרות לא אשכחן דמטמ' למפרע ואין לנו לבדות מדעתנו ולומר להחמיר דמחזיקין לכתם זה שהיה למפרע וא"כ הוא פתם בתוף ג' ימים.

לא היא אלא דדיינינו ליה פשעת ראיה וכיון דעברו ג' ימים שפיר תלינו בנדתה שאנו דנים פשעת מציאת הפתם שהוא בימים אחרונים ויש לנו לתלות בנדתה או בבעלה כן נ"ל בכונת הרב אף שלשונו מגומגם ואינו מדקדק.

ובעיני סברת הרב היא פשוטה וגם לדעת ס' התרומה ודעמיה דבג' ימים הראשונים לא תלינו יש להתיר בנדון שלנו ונדוני הרב פנים מאירות שפירסה סדין ששכבה עליה בימי נדתה או שלבשה חלוק בעלה כל שלא מצאה הפתם אלא אחר ג' ימים ראשונים: ושפרא מילת' דאין להחמיר בכי האי גוונ' דהרי כתב מור"ם וכ"כ האחרונים דשאר פוסקים לא פליג בין תוף ג' לאחר ג' וכמש"ל ואעיקר' פתמים דרבנן.

ועוד דיש מקום בשופי לומר דגם ס' התרומה ודעמיה מודים בנדון שלנו ונדוני הרב פנים מאירות פמנדןבר וא"כ יש להתיר הני נשי לבעליהן. וכבר ראיתי להרב צמח צדק סימן ס"ה שכ' דמאן דמיקל במצא פתם תוף ג' לתלות אפי' בטעם כל דהוא לא הפסיד כיון דבלאו הכי רבים מקילים בכתמים תוף ג' עכ"ד והסכימו בזה חתנו הרב עבודת הגרשוני סימן ע"ט והרב מנחת יעקב סימן קצ"ו.

הגם הלום ראיתי בכרתי ופלתי ה' נדה שנדפס מחדש שכ' בסי' קצ"ו דדין זה דסה"ת דג' ימים ראשונים הוא תמוה מסוגיות הש"ס ויש להתיר במכה כמור"ם ובחנם החמירו האחרונים עכ"ד. ובכן נראה בנ"ד ובנדוני הרב פנים מאירות להתיר.

ולא מיבעיא לדין בני ארעא קדיש' דנקיטינו כמרו וקבלנו הוראותיו אלא דבאסור והתיר חוששין על הרוב לכתחילה לדברי מור"ם דהכ' דנראה דעת מרו להתיר אף תוף שלשה ימים ראשונים כל שיש לתלות וכדאמרו הגם דנחוש לדברי מור"ם להחמיר היינו דוקא פשהוא פשוט לאסור לדע' מור"ם.

אבל בנ"ד יש להתיר דיש לומר דגם מור"ם מודה להתיר וכדאמרו. אלא אפי' לבני אשכנזי ופולין דנקטי כמור"ם לעולם יש להתיר בנדונים אלו דהאי סבר' דאמרו דמור"ם מודה בכי האי גוונ' דלא נמצא הפתם אלא ליום אחרון מספירתה כמש"ל נראי' בעיני סבר' ישרה ויש לסמוך להתיר גם לבני אשכנזי.

ומה גם דגדולי רבני אשכנזי כתבו להתיר בטעם כל דהו פמנדןבר. ועוד נראה להתיר מפח ס"ס ספק אם הלכה כמ"ד דאין חילוק בין ג' ימים ראשונים לאחרונים ובכל זמן יכולה לתלות.

ואת"ל דהלכה כס' התרומה דיש לחלק בין ג' ימים ראשונים לאחרונים דבראשונים אינה תולה וכמו שכ' מור"ם שפא בנדונים אלו כ"ע מודו דיכולה לתלות מאחר שלא מצאה הפתם אלא ביום ז' לספירתה.

וכבר ידוע דאעיקר' פשנמצ' פתם הווי בה פת הקודמין דלשתרי מפח ס"ס ספק מגופה ספק מעלמ' ואת"ל מגופה ספק מן החדר ספק מן העליה. ומרו בכ"מ פ"ט דא"ב תירץ דמשום דאסור חמור הוא החמירו ועי"ל דמאחר דאין לה דבר לתלו' החמירו כאלו הוא מגופה נדאי ואין פאן אלא ספק א' ועמ"ש הרב מנחת יעקב ריש סימן ק"ץ.

וא"כ בנ"ד ד"ש ס"ס וי"ש לתלות נראה דשרי דתיסקי לן להחמיר בכתם שגמץ' תוך ג' דהוא חומך' יתירה. פלל העולה דהיכ' דגמץ' הכתם בימים אחרונים בסדין או בחגור או בחלוק שאינו שקה ולקחתו ממקום שאינו משתמר וי"ש לתלות דהסדין או החגור היו הכתמים מנדתה וכן בחלוק וכיוצ' אף שהסדין או חגור או חלוק היו עליה בג' ימים הראשונים יש להתיר ובמקום שאמרו לקצר איני רשאי להאריה דאנא הא קאמנ' חד פרעא אארע' וחד כרע"א בעגל"ה בזמן קריב נח"ץ עלי דרף מקנה חסדי צורי אחסה בו בטחתי ושמת לבי חד"אי נפשא"י ס"ט.

סי' טז תשובת הרב הפולל מר קשיש' כמהר"ר שפתי אלחנן מהזקנים זלה"ה אב"ד ור"מ דקק"י קאסאלי. שאלה כתוב הדר הוא בש"ע י"ד סימן מ"ז ס"ד אי אית ליה תרי סני דיבי טריפה ואי שפכי להדדי פשרה ומהר"ר גור אריה הלוי שרפטט וכ' בהגהותיו דע שפכל העופות יש תרי סני דיבי משני צדדי המעי זה פנגד זה ושניהם שפכי אל המעי שביניהם והיגו רביתיהו עכ"ל ואמת שפך הוא המציאות.

ויהי היום הובא לפני עוף אחד שלא הי"ל כי אם חד סניא דיבי ונסתפקתי אם יש להטריף פיון שפכל העופות יש להם שנים. או"ד פיון שהדין סתמ' קתני דאית לה תרי סני דיבי ולא חילק פלל הנה נראה לומר דבעוף נמי אע"ג דארכיה להיות ב' אם ימצא שאין לו אלא אחד אין להטריף יוריגו המורה ושכמ"ה: תשובה חפשי ואלא מצאתי דבר זה מפני שיש פוסק ששלוטו בו עיני ושניהם אתי במחיצתי אבל יש לאל ידי להוכיח הטריפות בראיות ברורות ומחנורות פשמלה לע"ד וראשונה במלכות מהא דגרסינן באלו טריפות העיד רבי יונתן בן שילא ריש טבחיא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים היוצאים מן הבמה פאחד טריפה פנגדון בעוף פשרה ופירש"י שני פירושים הפירוש הא' דעוף זמנין דהכי הוי ואע"ג דלא משתפח הכי קים להו וי"מ שפכל עוף דרכו בן פי מן הזפק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד וזהו קרוי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאים בני מעים גמורים עכ"ל.

והנפקות' שבין שני הפירושים היא דלפירוש קמא פשר כל תרת בדקין בעוף הואיל דזמנין משתפח הכי ולזמנין משתפח הכי והני לקול' וכוונתיה פסקו הרשב"א ורבינו רבנחם ולפירוש שני טריפה כל שאינו פדרפו בעוף הואיל שפכל עוף דרכו בכה וזוהי דעת הרמב"ם ולחומך' וכ"כ בב"י סי' מ"ו ובש"ף שם.

וגמץ' דהיכ' דיש חילוק במין עצמו דזמנין משתפח הכי וזמנין הכי ונמצ' שינוי בחדא מינייהו הו חסר הו יתר יש להכשיר ברם היכא שפכל המין פך ונמצ' שינוי בחד מינייהו יש להטריף וראיה מהא דגרסינן התם שהוא גנבת' דנפק מבי פסי לכריס' סבר מר בר רב אשי לאכשורה א"ל רב הושעיא היכא דאתמר אתמר וכן הלכה וצא ולמד בנ"ד דכיון דכל העופות אית להו תרי סני דיבי אם לא נמצ' אלא חד דיגינין ליה פחסר וטרף שאין פאן פדרפו בעוף.

תו יש להביא ראיה מדאמרינן התם שהוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למטרפה א"ל הונא מר בר איניא פל הגי חוי בריית' הכי אית להו וקרו ליה טבחי ענונית' דורד' ונחלקו בה רש"י ורבינו אפרים דלרש"י אם חסרה הורד' פשרה ואם אית ליה שנים טריפה וטעמ' דידיה משום דס"ל דמדסבר רב אשי למטרפה ש"מ דלאו ארח' בהכי ובהני

דידן דאית' ברוך' דידהו אי אשפחן ריאה דלית לה עינונית' פשרה וכדאשפחן תרתי טריפה משום דלא אורח' דחדא גופא לא מכשרינן אלא משום דכל הגי חיוי בריית' הכי אית להו ורבינו אפרים סבר איפכ' דאסר פשהיא חסרה ומכשיר בשנים וטעמ' דידיה משום דשמיע ליה דעל א' לא סבר רב אשי למטרפה משום דכלהו אית להו ולפי' אפי' על שנים קאמר דכשרה משום דהגי עזי בריית' הכי אית להו ולפיכך אם אין לה אפי' אחת טריפה ומשמע דע"כ לא פליג רש"י ומכשיר בחסרה אלא משום דס"ל דלית בה אלא ברוך' ברם אי הנה ס"ל דכלהו אית להו כף הנה מטריף בחסרה וכדעת רבינו אפרים.

תדע לה שפן הרא"ש בפסקיו אחר שזכר סברות אלו מטי בשם הגאונים דכיון דיש בהמות שאין להם כף וישנה במקצתן אין להטריף בשום שינוי שימצ' בה בין שאין לה כלום בין שימצ' שתים ושלש עכ"ל ומשמע דהא אם כל הבהמות בסגנון אחד היו פוסלים בכל שינוי שימצ' בה וכדעת רבינו אפרים ודעמיה אמור מעתה דבהא דקמן דכל העופות יש להם תרתי סני דיבי אם ליפא אלא חד טריפה דהני דומיא דחסרה הורד' לרבינו אפרים משום דכלהו אית להו כמו שנאמר וכ"ע לא פליגי בהא וכל אלו ראיות ראויות ומקרחות לע"ד.

וא"ת והכי מכשרינן בעוף דאית ליה תרתי סני דיבי והא תני לוי כל טריפות שמונו חכמים בבהמה פנגדון בעוף כפר הקשה הרשב"א בתורת הבית בית ב' שער ג' מעין קושיתנו ותירץ דלא אמרו כן אלא באברים שישנו לעולם בדמיון אחד בזה כמו בזה דהא חסרון באונות בבהמה טריפה ובעוף פשרה שאין לה על אותו הדמיון ועוד תדע שאפי' בבהמה כל שימצ' במקצתן אינו טריפה בכללן כמ"ש ביתרת אונות משום דהגי חוי ברייתא הכי אית להו.

ובגובת' דנפק' מבי כסי להובליל' וכו' ועל הדמיון הזה יש לנו ביתרון בני מעיים של עוף הואיל וקיים להו דיש עופות שיש להם. וכ' עוד בשטתו על לשון ב' דרש"י הג"ל דפשיט' שפך שדרף פלן בכף פשרה בין בבהמה בין בעוף ודכונות' אמין' בנ"ד דכיון דכל העופות דרפן להיות תרתי סני דיבי והבהמות אין להם אלא חד אין כאן מציאות לומר פנגדו בעוף לפי שאינן בדמיון א' ופשוט הוא.

הנלע"ד פתבתי וחתמתי שמי שפתי אלחנן מהזקנים ס"ט. סימן טו"ב.

תשובתי על תשובה הנז' בס"ד. תשובה חזו דאתאי לאו שפא מתיא ומה לתבן תבנ"י בי"ן גנת ורדים.

ומה אני לבא במיעוט דרוך אר"ש אחרי המלך אשר כפר עשהו הן קלותי כחז מן סרקיא נעים ונדים. ומה גם פי אני בפרק הנסיעה ואולם כף גזרת מעלת הרב הפוסק נר"ו ודבורו הקל קבעו הפתוב חובה חביבין עלי דברי דודים.

ואני אמרתי בחפזי דברות שתים וה' בחסדיו ינקני משגיאות גם מזדים. כ"ר: אנכי הרואה כל האמו' בפרשתו של מלך שמימיו חדים.

רב אסר דלית ביה אלא חד סניא דיבי ועשה לו לימודי"ם. וייתיצבו כמו לבוש והיו לאחדים.

והוּן בְּכָלֵל אֶתְּמָא וְאַיִתִּי בִּידְיָהּ אֹתְמָה שְׁאַמְרוּ פ' אֵלּוּ טְרַיְפּוֹת הֵהוּא בֵּינִי בֵּינִי וְכוּ' כְּפָתוּב
בְּתַשׁוּבְתוֹ הֶרְמֵתָה. וּבְנֹדְאֵי מְדַבְרֵי רַש"י שֶׁכ' וּבְהִנֵּי דִידֵן דְּאִית' בְּרַוְב' דִּידְהוּ אִי מִשְׁפָּחִינוּ
רִיבָא דְלִית בָּהּ עֵינוּנִית' כְּשֶׁרָה מִפְּשֻׁט לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע דְּנֹקָא מִשׁוּם דְּאִית' בְּרַוְב' אֲבָל אִם
כְּלָן הֵיזְה לְהֵם וְזֶה הֵיזְה רְחוּק הַמְצִיאוֹת דְּאַשְׁתַּכַּח דְּלִית לָהּ אֲזִי הֵינּוּ פּוֹסְלִין אִי לִית בָּהּ
וְה"ה לנ"ד כִּינּוּן דְּהֵאִיכָּ אֶסְהַדְתִּיהָ דְּהַרְב גּוּא"ל הֵהוּא אָמַר שְׁבָכְל הַעוֹפּוֹת אִיכ' תְּרַתִּי
סְנִיָּא דִּיבִי.

וְאוּלָּם מ"ש הֶרְבּ הַפּוֹסֵק לְהַכְרִיחַ דְּלַרְש"י לֹא מְכַשְׂרִינוּ אֱלָא מִשׁוּם דְּרַוְב' הֵם כֶּף וְלֹא
כְּלָן מְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים שֶׁכ' הָרָא"ש וְכוּ' יֵשׁ לְהַעִיר דְּמִיִּתִּי רִאֲיָה מַגְבָּר' אַגְבָּר' וּמָה יוֹכִיחַ
הוֹכַח מִמ"ש הָרָא"ש בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים וּמָה גַם דְּמַלְבַּד.

דְּבַהֲדִינָא פְּלִיגִי הַגְּאוּנִים עַל רַש"י לְאַכְשׁוּרֵי בְּאִית בָּהּ תְּרַתִּי וְאֵל הַשְּׁלֵשָׁה דְּלַרְש"י טְרַיְפָה
אֱלָא דְנִרְאָה דְמָר כִּי אֶתְרִיָּה וּמָר כִּי אֶתְרִיָּה וְלֹא פְּלִיגִי דְרַש"י כְּתַב דְּבַרְרַוְבּוֹן אִיתָא
וְהַגְּאוּנִים כְּתַבּוּ יִשְׁנָה בְּמַקְצָתוֹן דְּמִשְׁמַע דְּלִית' בְּרַוְבּוֹן וְיֵשׁ צַד לֹמַר דְּאִי בְּרַוְבּוֹן אִיתָא אָף
בְּחֻסְרָה אַחַת טְרַיְפָה דְּלֹא כְּרַש"י וְיֵשׁ צְדָדִים לֹמַר אִיכָּ כְּאַשְׁרַ הַמְעַיִן לְכַבּוֹ יְבִין דְּהֵאִיכָּ
צְדָדִין וְצִיִּדִי צְדָדִין אֲדֵהֲכִי וְהֲכִי לִיכָּא לְאַגְמוּרֵי מֵהַגְּאוּנִים לַרְש"י.

וְעַמ"ש הֶרְשָׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית דָּף ל"ו ע"ד שְׁפִירֵשׁ טַעֲמָן שֶׁל גְּאוּנִים. וְאַכְתִּי יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק
בִּנ"ד דְּמֵאַחַר דְּחֻזִּינוּ דְּקַמְאֵי וּבְתַרְאֵי אִין גַּם אֶחָד הַשְּׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת דְּכָל הַעוֹפּוֹת אִית לְהוּ
תְּרַתִּי סְנִי דִּיבִי זוֹלְתִי הֶרְב גּוּא"ל הָאֶחָדוֹן שֶׁהַזְּכִירוּ הֶרְבּ הַפּוֹסֵק בְּשֵׁאֲלָה נִרְאִין הַדְּבָרִים
דְּהַרְבּ הַגּוּא"ל כִּן דִּיבְר לְפִי הַעֲדִים הָאֵל מְעַרֵי אִיטְלִיא וְאוּלָּם בְּדוּכְתִי אַחְרֵינִי הַעוֹף
לְמִינְהוּ נוֹסֵף גַּם הוּא עַל צֵאנ"נוּ וְכִי הִדְדִי נִינְהוּ דְלִית לְהוּ אֱלָא חַד סְנִיָּא דִּיבִי וְאִם כְּנִים
אַנְחֵנוּ בְּזֶה אִיכָּא לְמִימַר דֹּאע"ג דְּבַמְקוֹמוֹת אֵלּוּ בְּשִׁתִּים יַעוֹפֵף כָּל עוֹף אִי אֲשַׁתְּכַח חֻדָּא
לְחוּד לֹא מְפָסִיל שְׁכַן יֵשׁ בְּמִינוּ וְהוּא בְּאַחַד וְהוּ"ל כְּאוֹתְמָה שְׁאַמְר לִיָּה מָר בַּר אִינוּיָא לְרַב
אַשִׁי כָּל הֵנִי חוּי בְּרִיָּת' הֲכִי אִית לְהוּ.

אַמְנָם לְכֹאֲוָרָה הֵיזְה נִרְאָה דְּהַגֵּם דְּהֵן לוּ יְהִי יִצִּיב' מִקְלֵת' וּמְהִימָן דְּבְדוּכְתִי אַחְרֵינִי הַעוֹף
וְהַבְּהֵמָה שְׁוֵי בְּשִׁעוּרֵיהֶן דְּלִית בְּהוּ אֱלָא חַד וּכְמִשְׁמַעוֹת כְּלָהוּ פְּסֻקֵי רֵאשׁוֹנִים וְאַחְרֵוֹנִים
אַפ"ה הִדִּין דִּין אֶמֶת וְהִרְאִיָּה מִמ"ש הָרָא"ש פ' אֵלּוּ טְרַיְפּוֹת וּמִיָּהוּ יֵשׁ עוֹפּוֹת שְׁאִין לְהֵם
מָרָה וְאִין לְהַטְרִיפּוֹן כִּינּוּן דְּבָכְל אוֹתוֹ הַמִּין אִין לְהֵם מָרָה זֶהוּ טַבַּע שְׁלוֹ וּמ"מ אִין לְהַתִּיר
בְּשִׁבִיל זֶה שְׁאָר בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף שְׁאִין לְהֵם מָרָה כְּדֹאמַר לְקַמְן גְּבִי עֵינוּנִית' דְּנֹרְד' כִּינּוּ
דְּכָל הֵנִי חִינֵי בְּרִיָּת' הֲכִי אִית לְהוּ לֹא מִיְקַרֵי יְתַרְת אִפִּי' בְּשִׁאָר בְּהֵמוֹת דְּלִית לְהוּ הֲכִי
שְׁאִנֵי הֵתָם דְּכָל מִין בְּהֵמוֹת אֶחָד הוּא וְאַפִּי' זוּ בְּהֵמָה דְּקָה וְזוּ בְּהֵמָה גְּסָה הַלְכָף הוּאִיל
וְיֵשׁ בְּהֵמוֹת דְּהוּ רַבִּיתִּיהוּ לֹא מִיְקַרֵי יְתַרְת אִפִּי' בְּשִׁאָר בְּהֵמוֹת אֲבָל עוֹפּוֹת חֲלוּקִין בְּמִינָן
זֶה מְזָה וְאִין לְלַמּוֹד אֵלּוּ מֵאֵלּוּ עַכ"ל הָרִי שֶׁכ' הָרָא"ש דְּאַף דְּאִיכָּ עוֹפּוֹת דְּאִין לְהֵם מָרָה
אִין לְהַתִּיר אַחְרוֹת וְאִין לְלַמּוֹד אֵלּוּ מֵאֵלּוּ וְה"ה בִּנ"ד דְּאַף דְּנִימ' דִּישׁ מִינֵי עוֹפּוֹת דְּאִין
לְהֵם אֱלָא חַד סְנִיָּא דִּיבִי מ"מ אִין לְהַתִּיר אֵלּוּ הַעוֹפּוֹת שְׁבִאִיטְלִיא דְּכָלְהוּ אִית לְהוּ תְּרַתִּי.

אַמְנָם נִרְאָה וְדֹאֵי דְלֹא מִקְלֵת' הִיא דְלֹא אֶמְרָה הָרָא"ש אֱלָא דוּק' בְּמִין אַחַר כְּגוֹן תּוֹרִים
וְתַרְנֻגּוּלִים אֲבָל בְּמִין עֲצָמוֹ גְּדוּלִים וּקְטָנִים וְכִינְצ' כִּי הִדְדִי נִינְהוּ וְהִרְאִיָּה מִמ"ש הֶרְשָׁב"א
וּפְסָקוֹ מְרָן סִי' נ"ב דִּין ד' דְּאִין יְרַקוֹת פּוֹסֵל בְּכַבֵּד שֶׁל עוֹף בְּיִתִּי שְׁיֵשׁ בְּמִינוּ מְדַבְרֵי הָרִי
דְּהַרְשָׁב"א הַתִּיר אִם כְּבֵד שֶׁל עוֹף יְרוּק הוּאִיל שְׁיֵשׁ בְּעוֹף מְדַבְרֵי יְרַקוֹת בְּכַבֵּד וְכֵן רִאִיתִי

לקרב פר"ח שם ס"ק י"א שהביא דברי הרא"ש הנזכר וכ' דלא אמרה אלא במינים חלוקים אבל ביייתי ומדברי פי הדדי ניהו וה"ה לנ"ד.

ומ"מ נראה דאף דתמיה' לן היכי שתקי קמאי מינה אין מופת חותך דעופות של מקום אחר הם חלוקות מאלו ומסתמ' לית לן לאכשורי בטעמ' קלישת' פי האי ובנדאי דמטרפינו עד אשר נדע בנדאי דבמינים אלו עצמן דשכיחי באיטליא במקומות אחרות אית להו חדא וכולי האי ואולי (ויש לעמוד בזה בפלוגת' דרש"י והגאונים הנ"ל בעינונית' לפי צד אחד שצדדנו דמר פי אתריה ומר פי אתריה אלא די"ל דכל חד לא שמיע ליה שבמקום אחר באותו זמן חלוק ועוד יש לצדד וצריך לעמוד היטב בדברי האחרוני') ופוק חזי מ"ש הרשב"א בתשו' סימן ק"ח ונ"ל עוף הבא לפנינו ולא אשכחן ליה מרה ולא ידעינו אי ממינא דלית להו מרה אתי או לא מי סמכינו עלה ונימ' מינה לאו בני מרה ואזלינו וכו'.

תשו' רוב העופות יש להם מרה ואחר רוב. העופות אנו הולכים עד שנגדע שאין לו וכו' ואי ליכ' דמודע מסתבר' לי שאסור דבטר רוב עופות אזלינו וכו' ע"ש דון מינה לנ"ד דמאחר דהרב גוא"ל העד העיד בנו שכל העופות יש להם תרי סני דיבי וגם הרב הפוסק לאש"ר אמר לגדל ולחזק דבריו שכן הוא המציאות נראה דאין להתיר עוף בחדא סניא דיבי עד שנגדע ודאי דבמין במקום אחר אין לו אלא אחד.

תו חזינו' להרב הפוסק מאי דאגמרן לשנויי מאי דקשיא מההיא דתני לוי וכו' וטעם זקני"ם יקח מתורתו של הרשב"א בתורת הבית דף ל"ז ע"ב בכתוב בדברי קדשו ולא אכחד מאי דלפום ריהט' יש להעיר על הרשב"א ממ"ש הוא עצמו בתורת הבית דף נ"א ע"א ונ"ל ויש מקצת מן הראשונים שאמרו דטרפות זה אינו נוהג אלא בעוף ולא בבקמה ואע"ג דתני לוי כל טרפות שמונו חכמים וכו' התם לא מנה אלא באברים שהעוף והבקמה שוים וכו' ואין דבריהם מחוננים חדא דלוי פללא פניל לכל הטרפות ועוד שגם בזה שוים הם וכו' ע"ש דהרי הוא עצמו בדף ל"ז פתב פדברי מקצת מן הראשונים וכמו שהביא דבריו הרב הפוסק דלוי לא איירי אלא בדברים שישנו בדמיון אחד בזה כמו בזה ואיך הקא בדף נ"א דחה זה ואמר דלא מחנור דלוי פללא פניל לכל הטרפות.

ואע"ג דהכ' והתם אית ליה להרשב"א טעמ' אחרת תנינ' בכחא דהתר' ואיסור' אנו דורשים תחלות תקור דבר דברות הראשונות. שני האותות האלה אגב ריהט' פתבתי לבלתי סור מן המצוה אשר ציוני הרב הפוסק וגם הוא יודע צדיק פי לא אני בן חורין הכביד נחוצת"י ואשימ' עיני צופיה הליכות על אם הדרך על פן עמד קנה במקומו נאם הצעיר ונעיר חיד"א ס"ט: סימן ח"י בדין מסים.

לדרישת בעלי כיסים שאלה שתי עיירות תחת ממשלת שר אחד ולכל אחת כפרים הנראים וסמוכים והשר מטיל מס על כל היהודים שתחת ממשלתו בכללות ותובע מס מהעיר הגדולה אשר הוא יושב בה ואנשי העיר הגדולה מחלקים על עירם ובנותיה ועל העיר השנית וכפריה וכן במוספין שלא פהלכתו פכה יעשה השר כל הימים ושתי העיירות בכל עשר שנים מתפשרות ביניהם איזה סף למאה פרוע תפרע העיר הקטנה ובנותיה בכל משא מלך והעיר הגדולה תמיד כבע"ח לשר לפרוע בעד כל העם הנמצאים תחת רשותו מישראל.

ועתה נולד נכד לשׂר וְהַשָּׂר שׁוֹאֵל לָמַת לוֹ דוֹרוֹן וּמִשְׁרָתִי הַשָּׂר פָּתְבוּ לִבְנֵי עֵיר קַטְנָה
שְׁעַל זֶה הַטִּיל הַשָּׂר סֹף מָה עַל הַיְהוּדִים שְׁתַּחַת רְשׁוֹתוֹ וְתַגִּיעַ לְעֵיר קַטְנָה מִהַטְּלָה סֹף פ'.
וּבְנֵי הָעֵיר תָּמְהוּ לְמָה פִּירַט לָהֶם הַסֹּף בְּפִרְטוֹת.

וּלְפִי הַפְּשָׁר' שְׁבִינִיָּהֶם וּבֵין הָעֵיר הַגְּדוּלָה. הַסֹּף שְׁפִירַט עֵתָה לְעֵיר הַגְּדוּל כִּסֹּף הַכְּלָלִי
הַזֶּה הֵן נִגְרַע מִהַסֹּף הַמַּגִּיעַ לָהֶם וְהַכְּבֹד אֶת מִשָּׂא הָעֵיר הַקַּטְנָה וּבְנוֹתֶיהָ וְטַעֲנוּ בְנֵי הָעֵיר
הַקַּטְנָה וְשָׂגַם בְּזֶה יַעֲשׂוּ כַּפְּשָׁרְתָם.

וּבְנֵי הָעֵיר הַגְּדוּלָה טוֹעֲנִים שְׁמִזְלָם גָּרַם וְאִין לָהֶם כִּי אִם אֲשֶׁר פִּירַט הַשָּׂר דְּדִינָ' דְּמַלְכוּת'
דִּינָא. וְאִם נִתְפָּשְׂרוּ הֵיזָה עַל מָה שְׁמַטִּיל בְּכָלְלוֹת.

וְעוֹד שְׁהַסֹּף הַזֶּה הוּא עַל אֲשֶׁר בְּנֵי הָעֵיר רִגְלִים לְהוֹצִיא בְּנֵרוֹת וְהוֹצֵאוֹת לְכַבּוֹד שְׁמַחַת
הַשָּׂר וְהוּא נִתְרַצָּה בְּזֶה וְאִם לָאוּ הָיוּ בְּנֵי עֵיר קַטְנָה מוֹצִיאִים יוֹתֵר בְּהַדְּלֶקֶת גְּרוֹת וּמִינֵי
שְׁמַחֻת. וְהַשִּׁיבוּ מִנְהִיגֵי עֵיר קַטְנָה שְׁהַשָּׂר כָּתַב בְּצִוּוּיָו וְז"ל בְּכָלְלוֹת הַסֹּף שְׁכָל קַהֲלוֹת
הַיְהוּדִים יוֹשְׁבֵי מְדִינָה זֹו יֵשׁ לָהֶם לָמַת עַל סִיבַת לִינְדַת וְכו' הַחֲלֵק הַמַּגִּיעַ לְעֵיר פ' הוּא
סֹף פ' וְא"כ דַּעַת הַשָּׂר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר כְּלָלִי שְׁאִם כְּוָנְתוֹ לְהַקְלֵ מַעַל הָעֵיר הַגְּדוּלָה יֵאמַר
בְּקִיצוֹר סֹף פ' תִּפְרַע עֵיר פ' אֲבָל מוֹרָה שְׁהוּא כָּכָל הַמְּסִים רַק שְׁחָשַׁב שְׁכָף מַגִּיעַ לְכָל
עֵיר וְלֹא אָמְרוּ טַעוֹת' דְּמַלְכוּת' דִּינָא.

וְעוֹד כִּי זֶה שְׁנִיִּים בְּמַצִּיאוֹת כְּזֶה שְׁהוֹטַל עַל כְּלָלוֹת הַק"ק סֹף מָה שְׁהוֹטַל עַכְשָׁיו וּמוֹכַח
שְׁפָנוֹת הַשָּׂר כְּמֵאָז. וְתוֹ לוֹ יְהִי שְׁבַכְנוּנָה וְכו' לָאוּ כָּל כְּמִינֵיהָ וְכַשֵּׁם שְׁאֲחַר שְׁהוֹטַל הַמַּס
עַל הַכְּלָל אִין הַשָּׂר יָכוֹל לִפְטוֹר אֶחָד אִם לֹא יִנְכַּח חֲלָקוֹ מִהַקְּהָל וְנ"ד דְּכִוְנוֹתָה וְעַל הַטַּעֲנָה
אֲחֵרַת הַשִּׁיבוּ כִּי כֹן דְּרָף הַשָּׂר וְאֲבוֹתָיו לִיקַח סֹף מָה בַּעֲבוּר הוֹצָאָה הַשְּׁמַחָה יוֹרְנוּ הַמוֹר'
הַדִּין עִם מִי וּשְׁכַמ"ה: תְּשׁוּבָה בְּמַתְנִית' תְּנָא הַשְּׁנוֹתָפִין שְׁמַחְלוּ לָהֶם הַמוֹכְסִין מָה שְׁמַחְלוּ
מַחְלוּ לְאֲמַצַּע וְאִם אָמְרוּ מִשׁוּם פ' מַחְלָנוּ מָה שְׁמַחְלוּ מַחְלוּ לוֹ וְכו' הָרֵא"ש פֶּרֶק הַגּוֹזֵל
בְּתֵרָא.

בִּינוּ שְׁמַחָה הַקְּשָׁה מֵאִי קַמ"ל בְּרִישׁ' וּפִירַשׁ שְׁנוֹתָפִין שְׁבַקְשׁ אֶחָד מֵהֶם לְמַחְלוּ לוֹ מָה
שְׁמַחְלוּ מַחְלוּ לְאֲמַצַּע כְּאֵלוֹ הֵיזָה שְׁלוּחָם וְאִם אָמְרוּ בְּשַׁבִּיל פ' מַחְלָנוּ מַחְלוּ לוֹ וְכו' וּמִיָּהוּ
יֵשׁ לְדַחוֹת דְּרִישׁ' מִיָּרִי שְׁבַקְשׁ מֵהֶם לְמַחְלוּ בְּסַתָּם אַעפ"י שְׁלֹא הֵיזָה שָׁם אֲלֵא הוּא מַחְלוּ
לְאֲמַצַּע כִּינּוֹן שְׁמַחְלוּ בְּסַת' אֲבָל אִם פִּירַשׁוּ בְּשַׁבִּיל פ' מַחְלָנוּ מַחְלוּ לוֹ וּמִיָּהוּ מְסַתְּבַר
כְּקַמִּית' דָּגַם זֶה אִין חִידוּשׁ אִם בְּקַשׁ סַתָּם וּמַחְלוּ סַתָּם דְּמַחְלוּ לְאֲמַצַּע עַכ"ל.

וְיֵשׁ לְהַעִיר דְּהו"ל לְאוֹקוּמָ' הַכָּל עַל יְדֵי בְּקַשְׁתוֹ וְרִישׁ' אִיָּרִי שְׁהוּא בְּקַשׁ לַעֲצֻמוֹ וְהֵם
מַחְלוּ סַתָּם וְטוֹב' קַמ"ל דַּע"ג דְּהוּא בְּקַשׁ לַעֲצֻמוֹ כָּל שְׁהַשָּׂר בְּמַחְלָתוֹ לֹא מַחְלוּ לוֹ
בְּפִירוּשׁ אֲמַרִינּוּ דְּמַחְלוּ לְכָל וְהָא עֲדִיפ' דְּהוּי מִיָּלֶת' מַצִּיעַת' וְלֹא כְּדַעַת רַבִּינוּ שְׁמַחָה דְּאָפִי
בְּקַשׁ לַעֲצֻמוֹ וּמַחְלוּ לוֹ דְּהוּי לְאֲמַצַּע וְנִרְאָה דְּסַבֵּר הָרֵא"ש דְּאִי אֲמַרְתָּ דְּדִינָ' הוּא דְּאִם בְּקַשׁ
לַעֲצֻמוֹ הוּי לַעֲצֻמוֹ שְׁלֹא כְּדַעַת רַבִּינוּ שְׁמַחָה שׁוֹרַת הַדִּין מַחְיִיבַת דָּגַם אִם בְּקַשׁ לַעֲצֻמוֹ
וּמַחְלוּ סַתָּם הוּי לַעֲצֻמוֹ דְּעַל דַּעַת שְׁאֲלָתוֹ מַחְלוּ וּמִשׁוּם הֵכִי אִי אֲפָשָׁר לְאוֹקוּמָה בְּהֵכִי.

וּמִכָּאֵן יֵשׁ סְמָךְ לַמ"ש הָרַב מִשָּׂא מְלָךְ דָּף י"ו עַמּוּד ג' לְדַעַת מְהַר"ם דְּסַבֵּר כְּדַחֲיִית
הָרֵא"ש דְּאִם בְּקַשׁ אֶחָד מֵהֶם שְׁמַחְלוּ לוֹ וּמַחְלוּ סַתָּם הוּי לַעֲצֻמוֹ וְכו' וְז"ש מְהַר"ם בְּסוֹף
דְּבָרָיו אֲבָל אִם אָמְרוּ בְּשַׁבִּיל פ' מַחְלָנוּ אִפִּי ע"י בְּקַשְׁתוֹ מָה שְׁמַחְלוּ מַחְלוּ לוֹ עַכ"ד,

איברא דק"ק במאי דפירש בדברי מהר"ם דהא מהר"ם קאי אסיפ' דאמרו בשביל פ' מחלנו ועלה קאמר אפי' ע"י בקשתו ואיך אפשר לפרש בדבריו שמחלו סתם גם אין לפרש דר"ל שבקש סתם והם מחלו לו דהלשון מורה דלא אתא מהר"ם אלא לאפוקי מרבינו שמחה דאם בקשו לעצמו ומחלו לעצמו הוי לאמצע ואהא קאמר ואפי' על ידי בקשתו.

ועוד דאי בדבריו שפיר טפי לאוקומ' פלה בשאל מהם שימחלו סתם וריש' שמחלו סתם אף דלא הנה שם אלא הוא לאמצע. וסיפ' שפירשו לעצמו אף שבקש סתם לעצמו ואלו מהר"ם כתב דיש לדחות דריש' איירי שבקש מהם למחול סתם וכו' וכפי האמור פלה איירי בשאל מהם סתם.

אמנם נראה דהדין דין אמת כמ"ש הרב ז"ל ולא תידויק ממאי דקאמר מהר"ם דריש' איירי דאם איתא דסבר מהר"ם דאם בקש לעצמו ומחלו סתם הוי לאמצע לוקמא דריש' בהכי איירי דהוי חידוש' טפי וגם הרא"ש דהכריע פרינו שמחה משום דגם זה אינו חידוש לוקמא בהכי דהוי חידוש אלא מוכרח דכי היכי דאם בקש לעצמו ומחלו לו הוי לעצמו ה"ה בקש לעצמו ומחלו סתם פמדין: והנה מהר"ם אסיק בתשובתו הרמחה הובאה במרדכי פ' הגזל בתרא והגמ"י ריש תשו' דס' קנני דאם היחיד בקש לשר קודם שנתפטר ומחל לו הוי לאמצע דמה שיהשר פחת לו הוא מכביד לאחרים וטעמ' טעמים הרב תה"ד סימן שמ"א דמה שגורם להכבי' על אחרים בפטור שלו הוי גזלה והוי כמו יכולין להציל וקדם אחד והציל משל אביו דלא הועיל.

ונראיתי להרב פרח מטה אהרן בראשון סימן נ"ה תהי עלה דלדבריו לא אמרה מהר"ם אלא ביכולין השאר להציל דוקא ומהר"ם לא הטיל שום תנאי ובכולל מייירי. ומורי הרב נחפה בכסף ח"מ סי' כ"ח דף קמ"ב ע"ג פתב דהתה"ד לא פיונון לזה אלא אפי' אין יכולין להציל שאר בני המדינה הם דברי מהר"ם ומ"ש דהוי כמו יכולין להציל פונתו דזה שהכביד עליהם מחמת פטורו היו יכולין להציל מלתתו הם אם הנה פורע חלקו והו"ל קדם והציל משל חברו וכו' ע"ש נהכי מוכח לפק"ד ממ"ש התה"ד לעיל היכא שבקש אחר שנתפשו וז"ל דכיון דלית לאחרני פסיד' בפטור שלו פלל דכבר נתפשו ונתחייב פל אחד בחלקו ולא יתרבה עליהם פלום מפני פטור של זה מאי אית להו גבי דהאיך דמסתמ' לא הנה חן לאחד מהם או לכלם בעיני השר כמוהו לענין זה שהנה פוטרו כמו זה וא"כ הרי הן פשוטף שאין יכולין להציל וכו' ע"ש הראת לדעת שכ' ז"ל דמסתמ' לא הנה לאחד מהם או לכלן חן בעיני השר כמוהו ועלה קאי מהר"ם ואפ"ה יחיב טעמ' התה"ד דלית לאחרני פסיד' בפטור של זה משמע דאי הנה להו פסיד' אף דאיירי באשר הנה האופ"ן שאין יכולין להציל לא הציל לעצמו והינינו כמו שסיים מהר"ם דאם בקש קודם הפשרה שמכביד לאחרים בפטורו הוי לאמצע וטעמ' ודאי פיון דמצד פטורו מזיק לאחרים וכמו שנתן טעם הרב פרח מטה אהרן וכמבואר בדברי מהר"ם וא"כ מפורש יוצא מהתה"ד כמ"ש מורי הרב.

איברא דמה שפירש במ"ש התה"ד והוי כמו יכולין להציל דכוננתו דהוי יכולין להציל מה שמכביד עליהם מצד פטורו אם הנה פורע חלקו הוא דחוק דלא שייך פאן יכולין

להציל כיוון דאם הנה זה פורע לא הנה פסיד' ולא הצלה וממיל' הוי ולא מן קודם דחילייהו תקיף והשפ' דעמד זה לבקש ופטרן המלה ידי ראשי"ם נחלשים ואין מידו מציל.

והנכון דכונת התה"ד דמיון בעלמ' דמטעם שבהצלחתו תכבד העבודה על האנשים הדין שקול פדין יכולין להציל דאף דאמר דמציל לעצמו לאו כל פמיניה להציל לאמצע וה"ה קא דאע"ג דבאין יכולין להציל עסקינן פאשר פתב לעיל מ"מ מטעם הלז הוי פדין יכולין להציל דהוי לאמצע.

וכל זה פשהיחיד בקש מהמלה קודם הפשרה. והיכא שהמלה מעצמו קודם הפשרה הוא צינה לפטרן היחיד פתב מהר"ם דמצוי פטר ליה וסמוכות שלו מההיא דאבולי ואסטרטגי דפ' מי שמת דף קמ"ג.

ושוב פתב דיש לומר דשאני ההיא דלא היו שותפין ממש אלא סיועי הווי מסייעי בהדיניהו במקצת בלא מצות המלה כי המלה פטר לגמרי האסטרטגי אלא שמעצמו סייעו קצת ונודע למלה שפך היו עושים אבל היכא ששותפין היו לגמרי שכל אחד מהם נותן לפי ממונו יכול להיות דאף אם אמר המלה מעצמו פלוני לא יתן כלום אפ"ה חייב לפי שמה שהוא מקל עליו הוא מכביד לאחרים ועוד דשותף אינו חולק שלא לדעת חבירו.

ומהרש"ל ב"ם של שלמה פ' הגוזל בתרא דין מ"ה פתב לא נ"ל אלא כדבריו הראשונים שהביא ראיה מבולי ואסטרטגי. ומה שחילק דהתם לא היו שותפין אלא הווי מסייעי לא ידענו למה הלא נתנו ג"כ לפי ממונם דאבולי הם עצירים ביותר והם היו נותנים בסיוען לפי ערך עכ"ד.

ומורי הרב פתב עליו דחילוק מהר"ם דמה שהיו מסייעים הנה בלא מצות המלה שהוא פטר לגמרי ואינם שותפין כלל משא"כ היכא שפטר הם שותפין וכו' וא"כ מהו ז"ש הלא נתנו ג"כ לפי ממונם וכו' והלא עיקר טעמו הוא משום שהנה בלא מצות המלה ואין רשות למלה להקל מזה ולהכביד לזה כל שהיו שותפין מקדם עכ"ד.

ומאי דפשיט' ליה למר קמייבעיא לי דנראה דעיקר הטעם משום דלא היו נותנים כל א' לפי ממונו דאי מקודם היו נותנים כל אחד לפי ממונו ונשתתפו לגמרי לשאת בעול האסטרטגי בהדי אבולי כל חד לפום חילקה אף כי הנה בלא מצות המלה נראה לפום הד שיוניא בתרא דמהר"ם דשוב אין המלה רשאי להקל ולהכביד פי מה יושיענו מצות המלה אחר שהם שותפין לגמרי בשגם מריש הנה פטר המלה אסטרטגי לגמרי הם עשו לפנים ונכנסו תחת משא מלה לפי ממונם וא"כ שותפין גמורים נינהו ויהי ביום קלו"ת המלה לאבולי לאו דינא דמלכות' הוא אלא גזילה דמלכות' ולפ"ז סבר מהר"ם דבריש' לא הווי יחבי אסטרטגי לפי ממונם שלא כדברי הרבנים הנז' וכן נראה קצת ממה שסיים מהר"ם אבל היכא ששותפין היו לגמרי שכל א' מהם נותן לפי ממונו יכול להיות דאפ"י אם אמר המלה וכו' ע"ש הרי דמפרש דבריו שהם שותפין לגמרי משום דכל א' נותן לפי ממונו משמע דבהא תליא ולא משום מצות המלה וכמו שהבין רש"ל בחילוק מהר"ם אלא דלא ידענ' מאי קשיא ליה למהרש"ל דשם היו נותנים לפי ממונם דמי יימר דהכי הווי ואדרב' מדקאמר בש"ס אסטרטגי הווי מסייעי בהדיניהו משמע קצת דלא יחבי לפי

ממונם רק איזה סיוע ונהבין משתמען מילוהי דרשב"ם דכתב דאסטרטגי מסייעי להו פורת' וממיל' רנוח חילוק מהר"ם.

הו אמת דק"ק במאי דדחינו בש"ס הכי השתא התם מעיקר' פי הו פתבי אאבולי הו פתבי ואסטרטגי הו מסייעי בהדניהו ונדע מלכא דהו קמסייעי השת' דכתיב' אאבולי ואסטרטגי למימר' דהני פלג' ונהני פלג' ולפום מאי דאמרן דברי' לא יתבי אסטרטגי כדבעו למיהב לפי ממונם נימא דהשת' רצה המלך שיתנו לפי ממונם ממש ולא כדמעיקר' דלא הו מסייעי אלא פורת' ומנ"ל דהשת' הני פלגא ונהני פלג'.

ולפי מ"ש הרב פמ"א ד"ה פל זה שכתבנו שהמלך פטר האסטרטגי לגמרי אלא הם מעצמם היו מסייעים לאבולי במקצת בסתר ונדע אח"ך למלך שפכה יעשו ולכך גזר עליהם עכ"ד יש לומר דכיון דנתינתם בסתר דין גרמ' עד לבא חמ"ת המלך ומרתח קרתח על מתן בסתר אמדינו דעתיה שרוצה לקונסם יותר בחלקו"ת ישית למו הני פלגא ונהני פלגא אמנם מפרוצת לשון רשב"ם לא מוכח הכי.

ולפי האמור דעיקר חילוק מהר"ם אינו אלא דאסטרטגי מעיקר' לא הו יתבי פפי ממונם אפשר דמאי דנקט במילתיה דהיו נותנים בלא מצות המלך היינו להסביר מאי דקאמר דסייעי הו מסייעי במקצת פלומר שלא היו נותנים פפי ממונם ועל זה אמר דהיה הדבר כן לפי שהמלך פטרם ומעצמם הו מסייעי.

עוד הקשה מהרש"ל במאי דקאמר מהר"ם ועוד דשותף אינו חולק שלא לדעת חבירו דבמקום פסיד' חולק וזה גופא קשיתיה להרב פמ"א דממ"ש ועוד משמע דל מהכ' טעם הכבדה נהרי הוא גופיה לעיל לא מצא מקום לחלק בין זו ובין שהיא דלעצמי אני מציל אלא מטעם דמה שהקל לו השר מכביד על אחרים כמבואר בדבריו בחלוקת ביקוש מהשר קודם הפשרה ופטריו.

וניחא ליה להרב ז"ל דשאני הכא במסים. דעדיין נשאר שותף למסים אחרים וכמו שחילק רבינו שמוחה ונהביאו הרב תה"ד.

ומעין דוגמ' תריץ יתיב מורי הרב בחילוק אחר דמ"ש שהציל לעצמו היינו ששם נפשו בכפו ולא בבקשה בעלמ'. ועל השני תירוצים הקשה דמהר"ם סתם את דבריו ומשמע בכל גוונא שותף אינו חולק כעין מה שהקשה הרב פמ"א להתה"ד דמהר"ם לא הטיל שום תנאי.

ועוד דממה שסיים מהר"ם נאף יהודי הנכנס בעיר תחילה וכו' שלא להשתתף עם הקהל וכו' נאם איתא לדברי הפמ"א דמ"ש אין שותף חולק היינו משום דנשאר השותפות לדברים אחרים א"כ יהודי זה שאינו רוצה להשתתף בשום מס אמאי אינו יכול להיות נחלץ מהם וכו' אלא ודאי מוכח דמ"ש אין שותף חולק היינו אף דחולק בכל הדברים והיינו דסיים דאף הנכנס לעיר תחילה אינו יכול ליחלק ומכח זה תירץ דהא דשותף חולק היינו בשותפין שנשתתפו להרויח ומ"ה בפסיד' חולק אבל בשותף מסים דכל השתוף הוי לענין פסיד' אין שותף חולק דאדעת' דהפסד נשתתפו עכ"ד מורי הרב.

ויראה דיש להליץ בעד הרב פמ"א דמהר"ם איירי במסים של קהל דארח' דמילת' דהקהל הם שותפין תמיד לכל עבודת משא מלך. ולהכי לא הטיל שום תנאי דבהא מייירי

ולא דמי למה שהק' הרב פמ"א להתה"ד דלפי מה שהבין הפמ"א בדבריו ודאי דהו"ל לפרש דמסתמ' שום אחד מהקהל לא הנה יכול להציל וכמ"ש התה"ד לעיל ואי דיניה דמהר"ם ביכולים להציל הו"ל.

לפרש.

וכי האי גוונ' איכא למימר בתירוץ מורי הרב בחילוק האחר של רבינו שמחה דמהר"ם בהכי מיירי שבקש אחד מהשור ומסתמ' בהני מילי לא שייכ' ההיא דהציל לעצמו באשר הוא ש"ם נפשו בכפו.

ומאי דקשיתיה סיומא דמילתיה דמהר"ם דאפי' יאודי וכו' תמיה אני דלכל הדברות ואף לשני תירוציו תקשי דזה לא נשתתף מעולם ומה הלשון אומרת שנתף אינו חולק נהרי בכניסתו משלו על דעת פן נכנס שלא להשתתף וברור דטעמ' דמהר"ם הוי מהטעם האחר שהוא מכביד על האחרים וכן ביהודי זה אף שהוא מתפשר לבדו השור נכה לא נכה ממה שהיה חושב להטיל על כל הקהל ואם לא היה הוא מתפשר היה מקל מעליהם והיה נושא עמהם כדין הדר בעיר ובזה שהוא מתפשר פורק עול ומכביד לאחרים ואף שמהר"ם יתיב תרי טעמי ע"מ הו' סיומא ישנו לפי טעם אחד ואין זה מן הקוששי פי'דוע.

ואולם לא אכחזד פי הני. תלתא שינויי דמשנ"ו רבנן קדישי חזא דמר הר' פרח מטה.

אהרן ותרי דרב מורי נפלאו ממני חזא דכל פי הני מילי וחילוקי צריכי מודע"א רבא וכל פי הא לא למנעון מר מהר"ם ללמדנו בשנות"ו את טעמו ושלמה משנתו. ותו פי הנה עיקר.

סברתו לחלוק על רבינו שמחה היכא שבקש ועל ידי בקשתו אחר פשרה פטרוהו שכ' דהציל לעצמו ופטור נראה קצת שהיינו. מדין שנתף חולק במקום פסיד' וכאומר לעצמי אני מציל גבי שייך' וכמ"ש הרב תה"ד בטעמו ולפום הני חילוקי תבריה לגזיניה דלא שייך הקא לומר שנתף חולק והציל לעצמו אי מתרי טעמי דרבני' שמחה אי מטעמ' דרב מורי ומדברי מהר"ם אף בהו' שינויא בתרא נראה דלא הדר מעיקר דינא ומפירושו בתוספ'.

הגם דאפשר לומר דסבר מהר"ם דאף בבקש אחר פשרה ועל ידי בקשתו פטרו המלך פינון שאינו מכביד לאחרים מטעם דינא דמלכות' פטור וכי היכי דסבר רבינו שמחה כשאמר המלך מעצמו דפטור מטעם דד"ד הכי נמי כשאפטרו מפח בקשתו דאף דהוא בקש מ"מ הרי המלך אח"ך פטרו ודד"ד מ"מ כל פי הא הו"ל למהר"ם לפרש וגם מסתמות התה"ד במ"ש אהו' שינויאי בתרא לא משמע הכי.

ותו דבכל הני שינויי אפתי דברי מהר"ם אינם מן הישוב לפי שיטתם דהרי מהר"ם איירי בפטרו המלך מעצמו קודם פשרה ומ"ש ועוד שנתף וכו' היינו אף דדל מהכ' טעם הכבדה וא"כ אפתי קשה דכי מדלית טעם ההכבדה נהי דאינו יכול לחלוק ושאני הא מאותה שאמרו בשייך' דהציל לעצמו מ"מ אפתי יהנה פטור מטעם דד"ד דגם רבינו שמחה מודה דהייכ' שפטרו מעצמו והן נגרע מהמס אחר פשרה דאינו מכביד לאחרים מחל לעצמו וכדתניא בתוספת' וא"כ הקא דאיירי מהר"ם דאמר המלך מעצמו ואתי עלה שלא מטעם ההכבדה אפתי יש לדון דלפטור מטעם דד"ד ועל פרחין אצטריף לטעמ' קמא ומאי ועוד:

והנכון בכוננת מהר"ם נראה לפק"ד דבכל החלוקות הנה אתינו למפטריה אי מטעם שנתף חולק במקום פסיד' כחלוקת בקש אחר פשרה או מטעם דד"ד כחלוקת אמר המלך מעצמו קודם פשרה במנפה חלקו וגם השני טעמים שייכי אהדדי והשפ' קאמר מהר"ם להו שינוי' בתרא דארף אמר המלך מעצמו קודם פשרה לא מהני מטעם שהוא מכביד על אחרים פלומר דבזה ליפא טעם דד"ד דהוי גזלה ועוד דאין שנתף חולק פלומר דהטעם זה של הכבדה נדדו הלכו התרי טעמי הן טעם דד"ד הן טעם שנתף חולק דבזה שמכביד הוי גזלה ועוד דאין שנתף חולק בכה"ג שהוא מכביד על אחרים מצד פיטורו.

שוב ראיתי למהרח"ש ח"ג סי' ק"א וילמורי הרב דף קמ"ג ע"א שפירשו פן. ומפלגן של דברים עלה בידינו דלדעת מהר"ם לפום שינויא קמא אם פטר המלך קודם פשרה פטורו פטור ולפ"ז בנ"ד נראה דמה שקצב המלך לבני עיר הגדולה וקלו"ת אליהם ממה שצריכין לתת לפי מנהגם פטורו פטור הגם שנתרא שביזה מכביד על העיר הקטנה והפפרים דכיון שהוא קודם פשרה ומעצמו אמר פן יש לנו לקיים דבריו וכאותה שאמרו גבי אבולי ואסטרטגי דרצה שיתנו כל כת מחצה ואף שמהר"ם גופיה כתב דאם בקש אחד למלך קודם פשרה ופטרו הוי לאמצע מטעם דמכביד לאחרים פבר פירשה הרב פמ"א שם בראשון סי' נ"ה דקודם פשרה אין ההכבדה גלויה דעדיין לא נתחייבו בסוף קצוב דנימא דמשו' זה הפטור הוכב' העול יותר ממה שהיה ולהכי מהני פטור המלך משא"כ אחר הפשרה שההכבדה מפורסמת ואם קודם הפשרה בקש קצת הכבדה יש שהמלך מכביד בשעת פשרה לפי שפטר את זה יותר ממה שהיה אם לא הי' פוטר לשום אדם עכ"ד.

ושם בראשון סי' קכ"ג ובשני סימן נ"ב ביאר הענין יותר דכשהמחילה ע"י בקשה נראה דאין רצון הש"ר לחול אלא לפי שהתחננו לפניו הוא מערים ומראה פני' לנמחל שבעבורו הוא מוחל ולפי האמת לאחרים הוא מספד למחול"ל לו דהוא מכביד עליהם וזה חמסנות' אכל כשהש"ר מעצמו קודם פשרה הוא מקל ומכביד אז אין רצונו לעשות שום עול אלא מדעתו ורצונו מקל לזה ואית לן למימר דבלא"ה היה רצונו להכביד עליהם ואין פיטורו של זה סובה להכביד על אחרים דכיון שהוא קודם הפשרה מי יאמר לו מה תעשה ואף שלא הי' מקל לזה אין נגרע מחלק אחרים עש"ב.

וטעם זה פתב מהרח"ש ג"כ שם והני מילי מישף שייכי בנ"ד דכיון דלא היה אחר הפשרה יש לומר דמדעתו ורצונו להקל על העיר הגדול' ולא מחיבה שהקל להם הכביד על השאר שאף שלא הי' מקל להם אין נגרע מחלק השאר וכגון זו דד"ד לדעת מהר"ם בשינויא קמא.

והנה מהר"ש"ל תפס עיקר פהו שינוי' קמא דמהר"ם וכו' דמתשו' אחרת דמהר"ם ונרא' שהיא במרדכי סי' קפ"ג והזכיר' שם נר' דלא ס"ל כחילוק שני אלא כתחיל' דבריו. ונראה הרואה שם בריש הסי' בקיצור הדין שפסק פמהר"ם בכל דבריו וכשינויא קמא.

וק"ק שפסק פמהר"ם בחלוקת מחל לו הש"ר ע"י בקשתו ושבק לרבינו שמחה והרא"ש והטור סי' קע"ח והרב מהרשד"ם פתב פן משם רבינו ירוחם ושמהר"ם יחיד. ותו יש להרגיש דכפ"ז הו"ל למהר"ש"ל לפסוק פמהר"ם גם בדין התוספת' והוא פתב להפך בדין התוספת' בפירוש רבינו שמחה והרא"ש פמבואר בקיצור הדין דסי' מ"ה.

ומורי הרב כתב משם הרב כנה"ג שתמה על המבי"ט שפסק כמנה"ג דהוי יחידא. ומיהו בד"מ סי' קס"ג פתב משם מהרי"ו שפסק כמנה"ג (ענין זה פתבתיו בימי געורו בעיר ויניציא ש' תקי"ד בהיותי בשליחות מצוה ולא הנה בידי כל הספרי הנצרכים כמובן מתוך דברי).

נמצינו למדין דלמנה"ג לחד שנינויא ומנה"ג"ל אם השר מעצמו קודם פשרה פטר לאחד מהם אמרינו בהא דד"ד וכ"כ התה"ד סי' שמ"א ומהרח"ש שם שהוא דעת מהרי"ח בהגהות אשרי פ' חזקת שכ' דאם הפלך מעצמו פטרו פטור וכתבו הרבני הנז' דמסתמ' איירי נמי אף קודם שנתפשו וכן אפשר שהוא דעת רבינו האי בהיא דפרדכת וכמ"ש הפמ"א ח"א סימן נ"ה וגם מתבאר שם דדעת רש"ב"ם הוא דאפי' אחר פשרה ויש הכבדה לאחרים כל שהפלך מעצמו פטרו פטור.

וכן נראה לכאור' שהוא דעת הטור ומרן סי' קס"ג שפסקו דאדם בטל שפטרו גובה המס מעצמו פטור אע"פ שהטיל חלקו על שאר בני העיר אלמא בפטרו השר מעצמו אף שהוא מקל לזה ומכביד לזה כהיא שהטיל חלקו על שאר בני העיר פטורו פטור וכ' מורי הרב שם דסברי הטור ומרן בפטרו השר מעצמו קודם פשרה כשנינויא קמא דמנה"ג"ם.

וכן ראיתי להרב ש"ף שם סי' קס"ג ס"ק י"ז עמ"ש מור"ם וי"א שקודם שנתפשו עם השר אין פח בידי השר לפטור לאחד מהם או להקל על א' ולהכביד על אחרים ולהפרידן זה מזה אבל אם כבר נתפשו עם השר ומחל אח"ך לאחד חלקו ע"י בקשתו הוא שלו וכ' ונ"ל אין פח בידי השר וכו' דהיינו שהשר יעשה פן עפ"י בקשת אחד מהן אבל אם השר עושה פן מעצמו פטור פן הוא במקדכי שם בשם מהר"ם ונהיאו ב"י סי' קע"ח עכ"ל הרי דכ' דאם השר עשה פן מעצמו פטור: איברא דק"ק על הרב ש"ף דנראה ברור דכונת מור"ם בזה כשנינויא בתרא דמנה"ג"ם דאפי' השר מעצמו קודם פשרה אין לו פח לפטור לשום אחד דאם פונתו כשנינויא קמא דדונק' ע"י בקשתו הוא דמחייב אבל אם השר מעצמו קודם פשרה פטרו פטור וכמ"ש הש"ף למה לו להאריך כל כף הול"ל בקצרה וי"א דאם כבר נתפשו עם השר ומחל וכו' וכל מ"ש מקודם הוא ללא צורך דכבר פתב בסבר' ראשונה דאם בא ע"י בקשתו אינו נפטר וגם מסתמו' הלשון שכ' שאין פח בידי השר וכו' משמע פן וכן בס' דרכי משה שם הביא הך שנינויא בתרא דמנה"ג"ם נמי.

תבנא לדינא דלדעת מנה"ג"ם בשנינויא קמא ומנה"ג"ל לומהרי"ח להתה"ד והטור ומרן למורי הרא"ם קודם הפשרה פטר השר מעצמו אף שנתראה שהוא מכביד לאחרים פטורו פיטור ודד"ד בכגון זו וה"ה בנ"ד ששהר מעצמו חילק ההטלה הזו דמה שהקל לבני עיר הגדולה רשאי ויכול מטע' דד"ד כמור.

אמנם לשנינויא בתרא דמנה"ג"ם דאף קודם שנתפשו כל שאפשר שהוא מכביד לאחרים לא אמרינו בזה דד"ד ושאני ההיא דאבולי דלא הוו שנתפשים מקודם א"כ בנ"ד פיון שתמיד בכל ההטלות והמסים תמידין כסדרן ומוספין פן ארחות בני ממשלת השר שהוא מטיל המס על פללות היהודים ובני עיר הגדולה פורעים לשר ואח"ך יחדיו יחלקו כפי הפשר שמתפשים בכל עשר ב' א"כ גם בפעם הזו אף דהשר פירט להקל לבני עיר הגדולה לאו כל כמינ' ולא אמרינו בהא דד"ד זה יתנו כפי המגיע להם בשאר מסים.

והנה לפום מאי דאמרן בסמוך בכוננת דברי מור"ם בסי' קס"ג נרא' דתפס לעיקר פהך שינויא בתרא בדעת מהר"ם וכן נראה ממ"ש בד"מ שם משם מהרא"י בכתיבו סימן קמ"ד וכ"כ הרב מהר"ם חאגי"ז הובאו דבריו בשו"ת שמש צדקה ח"מ שאלה ל"ג סי' זו שנוראה דהריב"ש בתשו' עשה עיקר מתירוי' שני דמהר"ם שפן נראה מהריב"ש סי' קל"ב וכמ"ש הפמ"א שם סי' נ"ה ועיין למהרח"ש שם ומשא מלך דף י"ט ע"א וכן נראה מהשה"ג ריש בתרא דתירוי' שני עיקר גם התה"ד סי' שמ"א פתב דרבינו שמחה מספי' להאי שינויא בתרא דמהר"ם דמסתמ' המושל אפי' קודם פשרה מקל לזה ומכביד לזה וכ"כ הפמ"א בראשון סי' קכ"ג בדעת רבינו שמחה שכ"כ בתשו' בשו"ת מהר"ם סי' תתקל"ב גם הרא"ש והטו' שהביאו סברת רבינו שמחה ונטו אחריו פיון שראינו דרבינו שמחה בתשו' הנזכר סבר דאף המלך מעצמו קודם פשרה אינו רשאי לפטו' לשום אהד דמסתמ' הוא מכביד על אחרים א"כ הרא"ש והטו' תפסי סברת רבינו שמחה בשלימות דאם איתא דפליגי במקצת הו"ל לפרש.

והגם דכתבתי לעיל משם מורי הרב דהטו' מפת מ"ש סי' קס"ג נראה דסבר פמהר"ם בשינויא קמא אנכי הוואה להרב מהר"א די בוטון בתשובות לחם רב סי' ע"ז שכ' ונ"ל וכן הטור דין זה סי' קס"ג ומלשונו שכ' שם ואמרו אליו בני העיר וכו' וגבה מהם חלקו ונתמעט וכו' דקדק מורי (הוא מהרשד"ם סי' שס"ד) דס"ל להטו' דדונק' היכא דגבה מהם חלקו וכו' הא לא"ה שלא הטיל עליהם פטור אפי' שהם הצילוהו עוד פתב דמ"ש דאם פטרו מעצמו שהוא פטור ל"ד פטרו המלך מעצמו אלא אפי' ע"י בקשתו וכו' והדברים הנזכרים נראין מוכרחים אלא דק"ל דהטו' סי' קע"ח וכו' משמע מהתם דאפי' הוא עצמו שהציל ע"י בקשה הפל הני לאמצע וכו' ואע"ג דלא בא שום הזק לקהל וכו' כ"ש הקא גבי פרדכת שבא ממנו הזק לקהל דראוי שיהי' לאמצע היכא שבקש מהשר למחול וא"כ איך פתב הטור פאן דאפי' אם ע"י בקשתו מחל השר אין לבני העיר פלום וכו' ומינה ג"כ קשה למ"ש דהיכ' דבני העיר הצילוהו אם לא הכביד המס עליהם שאינו צריך לשלם חלקו דאמאי אפי' הוא עצמו שבקש הני לאמצע ואפי' לא בא הפסד לבני העיר כ"ש היכא שבני העיר וכו' ולתרץ פל זה יש לחלק בין פרדכת לאדם שמרויח בעיר וכמהריק"ו סימן קכ"ד ואפי' הי"ל אוצרות כסף וזהב פיון שאינו עושה ריוח בעיר וכו' משמע דטע' דהכ' דהני בטל ולכך פטרוהו אבל באדם שהוא מרויח יש לדון פדברי ר"ש וכטור סימן קע"ח עכ"ל והך קושיא קשיתיה להרב פמ"א ח"ב סימן נ"ב ומורי הרב תריץ יתיב ופריש יאות הסוגי' לפי דעת הטור וכו' דהטו' ומרו סברי פמהר"ם בשינויא קמא פאמור: אמנם ק"ק דהתה"ד סי' שמ"א פתב דבא"ז הספים פרבי' שמחה גם פתב בשינויא בתרא דמהר"ם דמספים לדעת ר"ש והך טעמ' דאפי' קודם פשרה מה שמקל לזה מכביד לאחרים פתב ר"ש והביאו בא"ז הגדול ע"ש ומשמע דא"ז תפס בדעת ר"ש בכל משפטיו וכשינויא בתרא דמהר"ם ואלו התה"ד סי' שמ"ב הביא פי' רשב"ם בהיא דפרדכת דהיינו כמ"ש הטור סי' קס"ג דבין באצילתיה מתא בין באנדיסקי פיג' דהוכבד בשבילו על האחרים ואח"כ פתב ונ"ל ובא"ז הוסיף או שנגמאאו שם בני אדם שאינם מבני העיר ואמרו לשלטון שזה עני וכו' ע"ש ומשמע דא"ז מספים לפי רשב"ם וכפי מה שהספים הא"ז כר' שמחה דהשר מעצמו קודם פשרה אין פטורו פטור וכשינויא

בְּתָרָא דְמִהָרָם קְשִׁי הֵךְ דְּאַנְדִּי־סְקִי דְמַה יּוֹשִׁיעֵנוּ דְפִטְרוּהוּ מְמוֹנֵי הַמוֹשֵׁל מְעַצְמָם כֹּל שְׁהוֹכְבֵד עַל אַחֲרִים.

וְאוּלָּם עִפְ"י חִילּוּקֵי דִינֵי אֲשֶׁר חִילְקֵי הָרַב מֵהֵרָא דִּי בּוּטוֹן דְּהֵי־יָא דְסִי קִס"ג בְּאַדָּם בְּטַל אַתְּמַר אֲבָל מִי שְׁמַרְוִיחַ דִּינֵיהּ כִּמ"ש ר' שְׁמֻחָה. וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת מִמ"ש בְּתַה"ד שְׁם בְּשֵׁם א"ז וְנ"ל וְכ' בַּא"ז מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פְּרִיב"ם שְׁאִינוּ נוֹתֵן פִּשְׁאָר בְּגֵי הַמְּקוֹם וְכו' ע"ש וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת נְמִי מֵהַחִילּוּקִים שְׁחִילְקֵי הַתַּה"ד שְׁם דְּשִׁאנֵי דִין פְּרִדְכָתָּ ע"ש עִפְ"ז א"ש דְּבָרֵי א"ז דַּאֲע"ג דְּפִסְק פְּדִינֵי רַבִּינוּ שְׁמֻחָה מ"מ פְּרִדְכָתָּ שְׁאִנֵי דְמִקְלִינֵן עֲלֵיהּ וְלִפ"ז אֲפֹשֶׁר לֹאמַר דְּהֵרָא"ש וְהַטּוֹ סְבָרֵי כִר' שְׁמֻחָה דְּהַמְּלִיךְ דְּפִטְר קוֹדָם פִּשְׁרָה אִינוּ פִּטְרוּ פִּטְרוּ וְכַשְׁיִנּוּיָא בְּתָרָא דְמִהָרָם וְהֵר' פִּמ"א שְׁם סִימֵן נ"ה הִבִּיא דְבָרֵי מֵהֵרִיק"ו סִי קכ"ד דְּמַחְלֵק בֵּין פְּרִדְכָתָּ לְאַדָּם אַחֵר וְכ' שְׁכֵן נִרְאָה מֵהֵרִיב"ש סִי קל"ב וּמֵהֵרִש"ך ח"ב סִי קמ"א וְכ' דְּאֲשֶׁתְּמִיט לִמְהֵרִיק"ו וְהֵרִיב"ש תְּשׁוּבַת ה"ר אֲבִיגְדוֹר שְׁהִבִּיא הַמְּרִדְכִי פ' הַגּוֹזֵל בְּתָרָא דְכ' דְּאִין חִילּוּק מִפְּרִדְכָתָּ לְאַחֵר וְכִינּוּן שֵׁה"ר אֲבִיגְדוֹר כְּתִב כֵּן וְהִנֵּי רַבּוֹנָא בְּתָרָא לֹא רָאוּ דְבָרֵי הָכִי נְקִיטִינוּ עִש"ב.

וְק"ק דְּמִתְּשׁוּ מִהָרָם דְּמִיִּתִּי הַגְּמִי"י בְּתִשׁוּ' לִס' קִנְיֵן סִי כ"ט מוֹכַח דְּמַחְלֵק בֵּין פְּרִדְכָתָּ לְאַחֵר כִּמ"ש מֵהֵרָא דִּי בּוּטוֹן שְׁם וְכ' דְּכֵן דְּעַת הַטּוֹר וְגַם נִרְאָה דְּכֵן דְּעַת א"ז פְּמִדְנֹבֵר וְאַף שֶׁהִפְמ"א בַּח"ב סִימֵן נ"ב תְּמַה עַל הַרְאַב"ד בִּמ"ש מִשְׁם הַרְשָׁד"ם שְׁדַע' הַטּוֹר בְּפְרִדְכָתָּ דְאַפִּי ע"י בְּקִשְׁתּוֹ פִּטְרוּ מ"מ הָרַב שְׁם לְעִיל הַנְּקִשׁוּ בְּעֵינֵי דְבָרֵי הַטּוֹר וְלֹא תִירָץ וְא"כ אִיךְ פִּסְק בְּפִשְׁיִטוֹת דְּלֹא כִמְהֵרִיק"ו וְהֵרִיב"ש וְלֹא זָכַר שְׁמֵהָרָם אֲזִיל בְּשִׁיטְתָּם וְקָרוֹב הַדְּבָר שְׁזֵו דְּעַת הַטּוֹר וְא"ז וּמ"ה לֹא חִיִּישֵׁי הֵרִיב"ש וּמֵהֵרִיק"ו לְתִשׁוּבַת ה"ר אֲבִיגְדוֹר דְּרַבִּים אֲשֶׁר אֲתָנוּ סְבָרֵי כְּסִבְרָתָם וְסִבְרַת הַר' אֲבִיגְדוֹר אֲפֹשֶׁר דְּהִנֵּיא חִידָאָה.

[הַגַּם דְּאֲפֹשֶׁר דְּסְפָרֵי הַטּוֹר לֹא נִתְּפִשְׁטוּ בִּימֵי הֵרִיב"ש. מ"מ אַגַּב רְהֵטֵי פְּתַבְתִּי כֵּן לְפִי שְׁמֵהֵרִיק"ו בְּכָלֵל.

וְעוֹד בְּסוּף יְמֵי הֵרִיב"ש אֲפֹשֶׁר דְּנִתְּפִשְׁטוּ סְפָרֵי הַטּוֹר וְעַ' בְּתִשׁוּב' הֵרִיב"ש סִי שְׁכ"ח. וּמ"ש וּמִשׁוּ"ה לֹא חִיִּישֵׁי הֵרִיב"ש וּמֵהֵרִיק"ו וְכו'.

ס"ס ק"ק דֵּהִי"ל לְהַזְפִּירָה וְלְדַחֲוֹתָהּ כִּמ"ש הָרַב פִּמ"א שְׁם ח"א סִימֵן נ"ה] וְגַם הִפְמ"א לֹא הַזְפִּיר תְּשׁוּבַת הַרָא"דב. [וְעַ' בַּח"א סִימֵן נ"ה] וּמִזֵּה יֵשׁ לְעַמּוּד עַל מַה שְׁהַקְשָׁה הָרַב מִשָּׂא מְלִיךְ לְמִהָרָם מֵהֵי־יָא דְּפְרִדְכָתָּ וּמֵאִי דְּכַתְּבֵי הָאַחֲרוֹנִים עֲלֵהּ.

אַמְנָם אֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה הַכְּפִיד נַחוּצַת"י וְאִין הַפְּנָאִי מְסַכִּים לְהַתִּישֵׁב וְלְהַאַרְיָךְ פְּאֲשֶׁר עִם לְכַבִּי אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה. חַוְוָנוּ עַל הַרְאִשׁוֹנוֹת דְּלֵהָךְ שְׁיִנּוּיָא בְּתָרָא דְמִהָרָם וְלִרְבִּינוּ שְׁמֻחָה וְסִיעֲתָם שְׁהוּא קוֹדָם פִּשְׁרָה אִין כֹּחַ בְּיַד הַמְּלִיךְ לְהַקְלֵל לְזָה וְלְהַכְּפִיד לְזָה וְלִפ"ז בִּנ"ד הַדִּין עִם בְּנֵי הָעִיר הַקְּטָנָה וְהַכְּפָרִים דְּלָאוּ כֹּל כְּמִינֵיהּ דְּמוֹשֵׁל לְהַקְלֵל לְבְנֵי הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְלְהַכְּפִיד עֲלֵיהֶם.

וְאִין לֹאמַר כִּינּוּן דְּהֵךְ דִּנ"ד אִינוּ מִסַּ קְבוּעַ הָרִי כְּתִב שְׁם מִהָרָם וְנ"ל וְהֵא דְאִין שְׁוֹתֵרָ חוֹלַק ה"ד בְּעֵינֵן מְסִים שְׁהֵם שְׁוֹתֵפִים אֲבָל עֲלִילוֹת אִינָם שְׁוֹתֵפִים וְכַבֵּר עֲלֵהּ בְּקַב"ץ מוֹרֵי

הרב דברי הפוסקים והאחרונים שמסכימים הכי וא"כ נ"ד יאמר האומר דעלילה מקרי ובכל פי הא אינם שותפים ודד"ד פי הוא אומר להקל על בני העיר הגדול'.

הא נדאי ליתא דזה הוי דבר הרגיל וכבר היה לעולמים וזהו סדר התמיד דבשמחת המושל מטיל עליהם הטלה פזו ככתוב בשאלה וגם על זה שותפי הוי דסוגיא דמתא הוא וכבר זמנא אוחרי הטיל השר בענין פזה הטלה בכללות ונפרע לפי הפשר כפתוב בשאלה ומוכח דהם שותפים גם בענינים פאלו.

וכינצא בדבר. כתב מורי הרב בנדונו שהעליל השר על שני אנשים מאחר דנראה דרצו להשתתף בעלילה ההיא ששלחו לפרנס למשרי תיגריהו ולא ציוו לו לפשר לכל א' בפ"ע והביא ראיה מתשובת הרשב"א הביאה מן בב"י סי' קס"ג ע"ש ודכונתה בנ"ד מאחר שנראה דהם שותפים בענינים פאלו גם פו.

זאת עולה מן המדב"ר דנ"ד מנצב ארצה וראשו מגיע אל סלע המחלוקת מערכה לקראת מערכה מאזרי זיקות הללו מזכין והללו מחייבין פמבואר. ובכל פי הא בהני אתרונותא מקום השאלה ודכונותא פשטה ההוראה לומר המוחזק קים לי פידוע והכא בנ"ד בני העיר הגדולה הם מוחזקים דהרי המושל קצב על כל עיר וכפר קצבתו ומכל אחד שואל מה שהטיל עליו ונמצא דבני העיר הקטנה באים להוציא מבני עיר הגדולה שיתנו יותר ממה שקצב עליהם השר וא"כ בני עיר הגדולה יאמרו קי"ל פשינויא קמא דמהר"ם ודישרן סמיכין עלוהי דקונדם פשרה השר הוא השליט על הארץ לחלק פרצונו ואף שהוא מקל ומכביד לית לן בה ועקימת שפתיו הויא מעשה ברם פש.

גפן תקור דבר שמאחר דבעניני מסים אחרים השר שואל כל הסף המגיע לכל ישראל שפחת ממשלתו מהעיר הגדולה והיאכבע"ח לשלם בעד פולם והיא גובה אח"ך. אם לימים עוד בהגיע תור לפרוע איזה מס האם יוכלו בני עיר קטנה באותו פרק להחזיק בידם מאותו מס שיעור הסף שדנים בו עתה שהי"ל לבני עיר הגדולה לפרוע יתר ממה שפרעו ולהקל מבני עיר קטנה כפי פשרת' בהטלה זו דנ"ד ובו בפירק יאמרו בני עיר קטנה קי"ל פריבי' שמחה ודעמיה שאתם הייתם חייבים בהטלת נכד השר זה הסף.

לזה אומר דאין תפיסתם תפיסה דכיון דבני עיר הגדול' זוכים עכשיו בטענת קי"ל במה שהם מוחזקים ובני העיר הקטנה באים להוציא מידם יתר על מה שהשר הטיל עליהם קם דינא וכמ"ש הרב כנה"ג בכללי הקי"ל אות ל"ג משם מהר"ש יונה וכ' שם הרב דאף מהר"ם מטראני בח"ב סי' קמ"ג לא פליג על זה.

ומ"ש דיכול לחזור ולתפוס איירי פשוטה הראשון בתפיסה שתפס ולא היה תפוס אבל מי שזכה בטענת קים לי להיותו תפוס מעיקר' בנדון מהר"ש יונה מוציאין מידו וע' להרב שבות יעקב בכלליו אות ט' ודון מינה לנ"ד דמה שזכו בני עיר גדולה בטע' קי"ל הוא מטעם שהיו תפוסים מעיקר' דאית לן למימר קם דינא ולא מצו בני עיר קטנה לתפוס במס אחר.

וזאת שנית דכי יקרה מס אין יכולים בני העיר הקטנה לתפוס דאפ' אם אינרע ספק באותו מס שתובעי' מהם בני העיר הגדולה המוחזקים לשר בעד פולם הרי פתבו ז"ל דרבים הם המוחזקים וכמ"ש מור"ם בהגהה סימן ד' ועמ"ש הרב כנה"ג סי' ד' הגהת ב"י אות

כ"ח משם האחרונים דלאו דוקא יחיד המתדיין עם רבים אלא כל שחרוב הם תובע' הן רבים עתה מיקרו והיו מוחזקים.

גם כתבו האחרונים דאפי' בדבר דלא אמרנו רבים מוחזקים הא מיהא צריכים היחידים לשלם לרבים מטעם קדירה דבי שנתפי וכו' ואח"ך יעמדו לדין וכמו שהאריה בענינים אלו הרב בני יעקב בתשובותיו סי' א' ובני העיר הגדולה עליהם מוטל לשלם לשר בעד פלם והם רבים לגבי עיר קטנה וא"כ אין בני עיר הקטנה יכולים לתפוס וכ"כ בשו"ת שמש צדקה שאלה ל"ג סי' י"ג דף ל"ה ע"ג בגדונו דקהל חברון לגבי שאר קהלו' הגדולים נקראים יחיד לגבי רבים ואף אנו נאמר דבני עיר הקטנה וכן כל פפר הבא לדון עם בני עיר הגדול' נקרא יחיד לגבי רבים וכבר פשט' ההורא' דבעניני מסים הרבים הם מוחזקי' וכמ"ש מהרח"ש בתורת חיים ח"א סי' ס"ה וסי' צ"ה והרב בני יעקב שם: איברא ד' עוד בשו"ת שמש צדקה שם וז"ל ועוד אפי' נדון ק"ק חברון פרבים הגה בנדון שלפנינו הם מוציאים ולא מוחזקים וכו' א"כ נמצא כל שקהל חברון אינו פורע נמצא מוציא משאר קהלות שיצטרכו גדל פרע בעדו וכו' ע"ש ולפום ריקהטא אין דבריו מובנים דאם נדון אותם פרבים אף שהם מוציאים דינם כמוחזקים מטעם מוהרקנייהו דהני בטפסא דמלפא מנח כמבואר בדברי הפוסקים ובכל מה שתובעים הרבים מהיחיד הם בפאים להוציא' ודיינינו להו במוחזקים ומאחר פי בנ"ד שאפי' בספק הנופל במס שיוטל על פלם בכללות בני עיר הגדולה שהם רבים מוחזקים ק"ו שאינם יכולים לתפוס על מה שקדם במה שהוטל עליהם יום הולדת נכד השר.

וכבר אמרנו דאפי' בדבר דלא אמרי' רבים מוחזקים היחידים צריכים לשלם תכף לרבי' מטע' קדירה דבי שנתפי ושוב ידונו ביניהם ונמצא דאין בני עיר קטנה יכולים לתפוס במס שיוטל לימים עוד בכללות ובעו לשלם במיטבא מנת חלקם הם וכל פפר מהפפרים פפי הפפר: ואם נפשף לומר דאדרבא מדברי שו"ת שמש צדקה תפשוט איפכא שהרי פתב דק"ק חברון הוא יחיד לגבי שאר קהלות וה"ה נימא דבני עיר הקטנה והנפרדי' הם רבים ובני עיר הגדולה לגבי פלם פייחדי' דמו ומצו בני העיר הקטנה והפפרים לומר קים לי.

זה אינו דבשלמא בנדון השמש צדקה שהקהלות ההם נתחייבו מטעם המלך לפרוע בעד ק"ק טבריא והם ערבי' זל"ז וקהל חברון מסרב בדבר שנמצאו כל הקהלות דנים במס של ק"ק טבריא להכי אפיקיה בהאי לישנא דק"ק חברון יחיד לגבי שאר קהלו' מאחר דבדבר זה יד פלם שנה והן רבים עתה תובעים מק"ק חברון אמנם בנ"ד שאלו ההטלות שהטיל השר היו בפרטות והם נפרדים שהוא פרט לכל א' מהעיריות.

והפפרים פף בפרטות והוא שואל מפל אחד הנוגע לו א"כ נמצא שטענת עיר קטנה וכן כל פפר עם העיר הגדולה היא נפרדת וכל א' דן עם העיר הגדולה בשלו ובני עיר הגדולה הם הרבי' לגבי עיר הקטנה וכן לגבי כל פפר.

ואולם זאת מצאנו למהרח"ש בראשון סי' ס"ה שכתב וז"ל והנה החכם הנז' כתב שאפי' יחיד התובע מס לרבי' והרבים אינם רוצים לפרוע והוי פלוגת' דרבנאות' דיחיד הוי מוחזק ומצי היחיד למי' קי"ל מטע' דמוהרקנייהו.

אף חזר בו ועשה הרפכה ואפי' הרבים לגבי היחיד לא מהני טע' דמוהרסקייהו להוציא מיד היחיד המוחזק אם לא בהצטרף טעם אחר דקדירה דשותפי וכו' ולקחי גבי רבים דשינה ט' דקדירה דשותפי מהני ט' דמוהרסקייהו אבל לגבי יחיד דליכ' ט' דקדירה דשותפי לא מהני ט' דמוהרסקייהו וכו' אמנם מילי דכדי גינהו דא"א דט' דמוהרסקייהו לא מהני להוציא מיד היחיד ומצי היחיד למימר קי"ל כפולוגתא דרבנא תא מה מועיל הצטרפות דטעם דקדירה דשותפי דהך טעמא לא שינה ואינו מועיל כלל אלא לומר שיגבו הצבור תחילה אם אולי ימצא להם זכות פדי שלא יאבדו זכותם וכו' אבל להוציא מהיחיד בהחלט אינו מועיל טעם זה וכו' אמנם הפוסקים לא דברו אלא במס סתם שמיטיל המלה על כללות הצבור פדרכו בזה פתבו שאם היחיד בא לפטור בשום טענה דרף משל פגון שפטר המלה וכו' וכיוצא באלו שבא היחיד לפטור בטענה שלא נכנס במה שהטיל המלה על הצבור אבל בצבור לא שינה לומר שבאים לפטור עצמם שאם הם לא יפרעו מי יפרע המס שהטיל המלה על כללות הצבור ולכן לא פתבו הפוסקי' אלא ביחיד או יחיד' מועטים שבאו לפטור ולומר בשום טענה שלא נכנס באותו המס שהוטל על הצבור עכ"ל.

הראת לדעת אשר לימדנו להועיל אבי התעודה מהרח"ש דלא תליא מילתא ברבים רק במי שתובע המס ולהיות שאינו מצוי שהצבור יפטרו עצמם לכן פתבו הפוסקים דבריהם ביחיד או יחידים הפוטרים עצמם.

והשתא תורה יוצאה לנ"ד דבני עיר הקטנה התובעים לבני עיר הגדולה אע"ג דהם מעטים לגביהו ברבים דמו ואמרינו דרבים מוחזקים מט' דמוהרסקייהו ויכולים לו' קי"ל פשינויא בתרא דמהר"ם דאין המלה רשאי להקל ולהכביד אפי' קודם פשרה וצריכי בני עיר גדולה לשלם כפי הפשרה.

ותו דמאי דאמרינו לעיל דהעיר קטנה וכן כל פטר כל חד בדידיה קטעין לגבי העיר הגדולה כיון דהשר פירט לכל אחד וא"כ העיר לחוד וכן כל פטר לחוד המעט הוא לגבי העיר הגדולה.

כד דייקת פורתא קושטא קאי דהפכרים אלו הן הנצרפי"ן בהדי עיר הקטנה והווי רבים דכיון דכלם הם שותפים לכל מיני מסים חדשי' גם ישני' שהשר דרכו להטיל בכללות והם מחלקים ביניהם אע"ג שבדבר זה פירט מ"מ הרי הם שותפין לכל מילי ושנותפיתן קיימת ומה לנו אם עתה פירט השר כיון דהם שותפי' תדיר ועל דא צווחי פלהו ודאי שהם הרבים והלכה רונחת דרבים מוחזקים לגבי מסים וזכו בטענתם נגד בני עיר הגדול'.

וכ"ש אם בני העיירות והפכרים הללו הם ערבני' זל"ז בכל מה שיטיל המלה וגם עתה שהטיל עליהם בפרטות מ"מ הם ערבנים זל"ז דנדאי הם הרבים והו"ל מוחזקי' נגד בני העיר הגדול'. אכן בכל זאת יש זכות תולה לבני העיר הגדול' דבנ"ד פטר פרונו בני העיר הקטנה והפכרים כל מה שהטיל עליהם הלכה אין להם דין רבים מוחזקי' כמ"ש הרב משא מלה דף נ"א שאם פטר פרונו למלה שוב אין חזקה לרבי' והביא פן משם מהר"ם מרינבורק והרב שלטי הגבורים וכ"כ בסמ"ע סימן ד' וא"כ ליכא תו לעיר קטנה והפכרים טענת רבים מוחזקי' לגבי העיר הגדול' ואף שעשו תנאי מפני שהם שהפרעון הנה

לפי שעה ולא יהי נזק מצד הפרעון הנה לטענות שביניהם מ"מ אפתי יש לדון בזה שהרי כתב הרב משא מלך דטעם הדבר הוא לפי דמאי דאמרינו דרבים מוחזקים היינו מטעם דמוהרקינהו דהני בטפסא דמלכא מנח וכן שכבר נפרע המלך הפקע האי טעמא עש"ב וא"כ זה התנאי אשר עשו יועיל לומר דלא מחלו זכותם אם היו זוכים ע"פ הדין הגמור או שלא יהיה הפרעון הנה פאלו בני העיר הגדולה הם תפוסים אבל אם באנו לזכותם מטעם רבים מוחזקים דמוהרקינהו וכו' השתא שפכר נפרע המלך יהיה באינה אופן שיהיה תו ליכא האי טעמא וכשל כחם להוציא מבני העיר הגדולה בטענת רבים מוחזקים פאמור.

וגם פשיטיל השור אח"ך מס בכללות שבני העיר הגדולה היא כבע"ח נראה שאין בידי בני העיר הקטנה והכפרי לעכב מלפרוע הנוגע להם כפי פשרתם באותו המס שהוטל בכללו ולגרוע מהם הסף שהי' נוגע לבני העיר הגדול' בהטלה זו של נכד השור דבאותו מס שיוטל עליהם בכללות בני העיר הגדול' שהם כבע"ח למלך הם הרבים והם מוחזקים אע"ג דמיעוטא נינהו לגביהו וכמ"ש מהרח"ש דתובע המס יש לו דין רבים ואפי' שלא בענייני מסים צריכים לשלם ואח"ך לעמוד בדין מטע' קדירה דשותפי פמונבר ואין להם לתפוס במס שיוטל אח"ך בעבור זה.

ומה גם אם בהטלה זו שהטיל השור יום הולדת לו נכד בעמו נמי אף שפירט מ"מ כל הסף של פלם שאל ישאלו מבני עיר גדולה. וכן נראה קצת שהוצרכו פלם לשלם לבני עיר הגדול' ולא פרעו כל אחד בפרטות.

ואם פנים אנחנו בזה הדרך לקמייתא דבני העיר הגדול' היו תובעים והם יש להם דין רבים מוחזקים ולא היו יכולים בני עיר קטנה לעכב בטענה זו מה שהוטל עליהם דמוהרקינהו וכו'.

ואף אם לא כן הדבר רק כל אחד הי' חייב בפרטות ואדרב' עשו זו להורות שגם בהטלה זו מוחזקים השותף ביניהם מ"מ בין הכי ובין הכי הרי הוא כמבוא"ר דכל שפרעו לשור פקע זכותם.

ואם יתברר שבהטל' זו דנ"ד לא היתה העיר הגדול' כבע"ח והשור דמ"ו הנה נדרש מכל עיר וכפר בפרטות. לימים עוד אם עליהם יוטל מס בכללות ובני העיר הגדול' פרעו כל המס בעד פלם ואח"ך שואלין ודורשין לפרוע כל א' חלקו אז פיון שפכר פרעו יכולים העיר הקטנ' והכפריים לתפוס מהמס כל היתר מזו שהטלה של לידת נכד השור שהוטל עליהם דכיון דבני העיר הגדול' פרעו תו ליכא טענת רבים מוחזקים פאמו'.

את קסתי נמתי קסת נחוצ"ה אגב ארזאי. לדרישת גבר בפלא רב נהורא"י.

ומצותו עלי חובה ומחזיקנא טיבותא לרישא"י. הלא זה דברי הצעיר חיד"א ס"ט: סימן יט קצת שקלא וטריא על תשובת מהר"ם והתה"ד הנז"ל סובב הולך על תשובת גדול אחד הי"ו.

חזה הנית להרב הפוסק שעמד על דברי הרב תה"ד סי' שמ"א שכ' על דברי מהר"ם שכ' המרדכי פ' הגוזל בתר' בנתפשו הקהל על המס ושוב בקש אחד לפוטרו מחלקו הציל לעצמו וכו' דטעם יפה יש דכיון דלית להו פסיד' לאחרני בפטו' שלו שפכר נתפשו ונתחייב כל א' בחלקו ולא יתברך עליהם פלום בפטו' של זה מאי אית להו גביה דהאיך

דמסתמ' לא הי' לא' או לכלם חן בעיני השר וכו' וא"כ הרי הם פשוטפין שאין יכולים להציל שאם אמר א' מהם לעצמי אני מציל הציל לעצמו וכו' ע"ש.

והקשה הרב הפוסק נר"ו על הרב תרומת הדשן דכיון דמחלקו הוא שפטר ל' למה ליה למיהב טעמ' שאין יכולין להציל הרי לענון חלקו אף ביכולין להציל זוכה בחלקו כיון דאמר לעצמי אני מציל דאי באין יכולין להציל אפי' הציל יותר מחלקו הפל שלו כמבוא' לפי שיטת התלמוד פ' הגזול בתרא והראשונים וליפא למימר שהתה"ד מפרש באוקמת' דאוקי הש"ס שם הב"ע בפשוטפין דמיינרי באין יכולים להציל אבל ביכולים להציל אפי' חלקו אינו זוכה דמלבד דזה אי אפשר לאומרו דמפרש שלא פדעת רש"י והר"ם והרא"ש קשה דמ"ט אינו זוכה בחלקו אם אמר לעצמי אני מציל כיון דשנתפ' חולק וכו' ועוד דהתה"ד לקמן בחלוקת בקש קודם שנתפשו מפרש לאוקמת' דשנתפ' פדעת הרא"ש ודעמיה דאף אם יכולין להציל זכה בחלקו ואפשר דלרונח' דמילת' כתב דמיינרי באין יכולין להציל אלא דעדיין ק' דאי באין יכולין להציל אמאי קאמר כיון דלית להו פסיד' לאחריני בפטו' שלו ונהלא באין יכולין להציל אף אם מטי פסיד' זכה לעצמו גם הוא עצמו לקמן בחלוק' אם בקש קודם שנתפשו דמהר"ם כתב דלא הועיל משום דמטי פסיד' לאחריני קאמר בה טעמ' משום דהוי כמו יכולין להציל מוכח להדיא דאם אין יכולין להציל אף אם מטי פסיד' לאחריני זכה לעצמו וגם בזה יש לישב בדוחק עצום דלרונח' דמילת' כתב פן משום דקושט' הכי הוי דהכ' ליפא פסיד' לאחריני עכ"ל הרב הפוסק נר"ו.

ומאי דפסיק ותני דליכ' לפרושי האי אוקמת' דמוקי רמי בהגזול דף קי"ו בפשוטפין דהפוננה בשאין יכולין להציל אבל ביכולין להציל אפי' חלקו אינו זוכה דמ"ט אינו זוכה בחלקו כיון דשנתפ' חולק ואמר לא"מ וכו' וכן כתב עוד הרב הפוסק בסמוך בהקשותו על דברי רבינו שמחה שכ' דאין שנתפ' חולק וכו' דהרי בגמ' אמרו וכגון זה שנתפ' חולק של"ח וז"ל וליכ' למימר דמפרש לה באין יכולין להציל וכו' ובגדון הר"ש איירי דיכולים דמלבד דזה אי אפשר דמפר' שלא פדעת הרמב"ם ורש"י ועוד דאף ביכולים להציל אין ט' לומר דאינו זוכה אפי' בחלקו אלא דאף את"ל אימיה להא מ"מ הא דביכולים להציל לא זכה אפי' בחלקו לאו ה"ט משום דאין שנתפ' חולק של"ח דבגמ' אמר דבמקום פסיד' שנתפ' חולק של"ח וזה כבר א"ל וגילה דעתו שאינו רוצה לטרוח ומ"ל באין יכולין ומ"ל יכולין אלא ודאי ה"ט דיכולין משום דלא אינאוש מלהציל וכמ"ש רש"י ועוד דבההיא תוספת' דקאי עלה רבינו שמחה משמע דאין יכולים להציל דמסתמ' אין להם חן בעיני המלך כזה שבקש וכמ"ש התה"ד ודברי אמת גיכרין עכ"ל נעלם ממנו דיש מן הראשונים שפירש האי אוקמת' דוקא באינן יכולין וכמ"ש הרמב"ם דהרשב"א הובאו דבריהם בשנייה מקובצת וז"ל אמר רמי ב"ח ה"כא בפשוטפין ושנתפ' כל מה שפירוהין בין בעסק בין במציאות של אותו עסק חולקין לאמצע עד שיחלקו וילעולם באין יכולין להציל וכגון זה שהוא דבר האבד שנתפ' חולק של"ח אמר פליג אבל יכולין להציל אפי' אמר לא אמר פלום דלא מצי מפליג וי"מ אפי' ביכולים להציל וכו' ע"ש הרי בהדיא דפירשו להאי אוקמת' דוקא באינן יכולים להציל אבל יכולין להציל אפי' אמר לא אמר פלום דלא מצי מפליג ומעתה ל"ק מה שהקשה לפי זה דמ"ט אינו זוכה בחלקו כיון דשנתפ' חולק של"ח דהא דאמרו דשנתפ' חולק להו פירוש' לא אתמר אלא בנאבד הממון ודאי דאין יכולין

דאָמער לא"מ לא אָמער פֿלום: ומעֵתָה נוחים דְּבָרֵי הַתְּהִ"ד שֶׁהַקְּשָׁה הָרַב הַפּוֹסֵק דֵּהֵן לֹו
יְהֵא דְנִקְט הָרַב אֵין יְכוּלִין לְהַצִּיל לְקוּשְׁט' דְּמִקְלַת' אָבֵל מְהוּ ז"ש פִּינֵן דְּלִיכ' פֿסִיד'
לְאַחַרְיֵינִי בְּפִטוּי שְׁלוֹ הָלֵא פִי אֵין יְכוּלִין זְכִי מְאַחַרְיֵינִי וְע"פ הָאָמוּר לִק"מ דְּעֵיקָר פֿטוּרָא
דְּאַהֲנֵי פֿטוּרָא דִּידִיָּה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמֵאֵי דְּפִטְרִיָּה לְדִידִיָּה לֹא מְטֵי פֿסִיד' לְאַחַרְיֵינִי מְשׁוּם
דְּאֵי הֵנָּה מְטֵי פֿסִיד' לְהַכְּבִיד עַל אַחֲרִים חֲזַר הַדִּין בְּגִדוֹן זֶה אַף פִי אֵין יְכוּלִין פְּדִין יְכוּלִין
לְהַצִּיל בְּעֵלְמ' דְּכִינֵן דְּפִטוּרוֹ גּוֹרֵם לְהַכְּבִיד עֲלֵיהֶם יְכוּלִין וְאֵין יְכוּלִים פִי הַדְּדִי נִיגְהוּ וְאֵין
פֿטוּרוֹ פֿיטוּר וְכמ"ש הַתְּהִ"ד לְקַמֵּן דְּהוּי פֿמוֹ יְכוּלִין כְּלוֹ פְּדִין יְכוּלִין וְאַף דְּהֵכָא אֵין
יְכוּלִין.

וְחִזָּה הֵנִית לַה"ה הַפּוֹסֵק אֲתָא וְאַיְתִי מ"ש הַתְּהִ"ד מִתְּשׁוּבַת רַבֵּינוּ שְׁמֻחָה הַטַּעַם פִּינֵן
דְּדָרִים בְּיַחַד בְּצַבּוֹ וְנוֹשְׂאִים תְּדִיר בְּכָל מִינֵי עוֹלִים לֹא שֵׁינָהּ לֹוּמֵר שְׁוֹתֵף חוֹלֵק שִׁל"ח
שְׁהָרֵי עֲדִינֵן הַשְׁוֹתֵפוֹת קִינֵמַת לְעַנְנֵן שְׁאָר עוֹלִים גַּם בְּמַס זֶה לֹא יוּכַל לְחַלֵּק.

עוֹד מְפָרֵשׁ הֵתָם טַעַם אַחַר דְּהָא דְּאַמְרֵי הַצִּיל לְעַצְמוֹ זֶה דְּנִקָּא אִם שָׁם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ לְהַצִּיל
אָבֵל בְּבִקְשָׁה בְּעֵלְמ' לֹא וְכ' ה' הַפּוֹסֵק וְז"ל קְשָׁה לְטַעַם הֵרָאשׁוֹן שִׁכ' דְּהוּי בְּפִרְדֵּיכ' דְּבִתְרָ'
דָּף נ"ה מְשַׁמַּע שְׁפִטְרוּהוּ מְכָל מִינֵי עוֹלִים פִּינֵן שֶׁהוּא אָדָם בְּטַל וְאַפ"ה קְאָמֵר עֲלֵה רַבִּי
שְׁמֻחָה בְּתִשׁוּי הַבְּקָאָה בְּשׁוֹ"ת מְהַר"ם סִי' תַתְּקַל"ב דָּאָם הִי' הַפֿיטוּר עַל יְדֵי בְּקֻשְׁתוֹ לֹא
מְהַיֵּי וְאוּלַי דְּהֵתָם נְמִי עֲדִינֵן מְשׁוֹתֵף הוּי עִם בְּנֵי הָעִיר בְּמַס דְּאַקְרַקְפֵּת' דְּגַבְרֵי שְׁאִינוּ עַל
בְּעֵלֵי מְמוֹן וּמִיָּרֵי דְּבְנֵי הָעִיר נֹוֹתְנִים גַּם זֶה בְּשׁוֹתֵפוֹת וְעִי"ל עפ"י מ"ש מֵהַרְח"ש בַּת"ח
ח"ג סִי' ק"א דָּף קמ"ג ע"ג בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי רַבֵּינוּ שְׁמֻחָה דְּאַיְכֵ' לְמִימֵר דְּתַרְתִּי בְּעֵינֵן עַד
דְּמִצִּי לְמַפְלַג בְּלֹא דַעְתָּא דְּחַבְרִיָּה חֲדָא דְּלֹא נִשְׁאַרוּ שְׁוֹתֵפִים בְּשְׁאָר עוֹלִים וְגַם שְׁשָׁם
נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ כִּהְיָא דְּהַגּוֹזֵל לֹא בְּקֻשָׁה לְבַד וְעפ"י נְתִיבָה הִיא דְּפִרְדֵּיכָת דְּאַף דְּלֹא נִשְׁאַר
שְׁוֹתֵף עִם הַצְּבּוֹ בְּשְׁאָר מִינֵי עוֹלִים מ"מ לֹא שָׁם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ וּמִשׁוּ"ה לֹא אַהֲנֵי לִיָּה לְפִטְרוֹ
וְזֶה רְאִיָּה גְמוּרָה דְּלְדָבְרֵי מֵהַרְח"ש אַף דְּאַיְהוּ אַמְרָה לְמִקְלַתִּיָּה דְּאַיְכֵ' לְמִימֵר הִכִּי אָנּוּ
אַשְׁכַּחֵן סִינֵיָּעַת' מְדָבְרֵי רַבֵּינוּ שְׁמֻחָה עַצְמוֹ כִּהְיָא דְּפִרְדֵּיכָת עכ"ל וּמ"ש דְּזֶה רְאִיָּה גְמוּרָה
וְכו' אֵין פֿאַן רְאִיָּה שְׁהָרֵי יֵשׁ לְדַחּוֹת כְּמ"ש הוּא עַצְמוֹ בְּרִישָׁא דְּפִרְדֵּיכָת אַכְתִּי אַגִּיד עִם
בְּנֵי הָעִיר בְּאַיְזָה מַס וּמִשׁוּ"ה לֹא אַהֲנֵיָּא לִיָּה לְחַלּוֹק שִׁל"ח וְכַטַּעַם א' דְּרַבֵּינוּ שְׁמֻחָה אָבֵל
אַה"נ דְּלְטַעַם רֵאשׁוֹן אִפִּי' לֹא שָׁם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ כֹּל שְׁלֹא יֵשׁ לוֹ שְׁוֹתֵפוֹת עִם בְּנֵי הָעִיר מְצִי
לְחַלּוֹק שְׁלֹא לְדַעַת חֲבִירוֹ.

וְצוּפָה הֵייתִי לְהַרְבּ מִשְׂאָ מְלֵךְ דָּף י"ז ע"ג שִׁכ' וְז"ל לְדַעַת רַבֵּינוּ שְׁמֻחָה אִם הַשְׁוֹתֵף תְּבַע
מֵהַמְּלֵךְ וּמְחַל הַמְּלֵךְ ע"פ בְּקֻשְׁתוֹ הוּי לְאַמְצַע וְטַעַם הַדְּבָר דְּכִינֵן שְׁהֵם שְׁוֹתֵפִים בְּכָל מִינֵי
עוֹלִים מֵהַ שְׁבִקְשׁ מֵהַשָּׁר שְׁיִמְחֹל מְסַתְּמ' ע"ד כֹּל הַשְׁוֹתֵפִין בְּקֻשׁ וְכִיּוֹצ' בְּזֶה אַמְרֵינוּ דְּאֵין
שְׁוֹתֵף חוֹלֵק שִׁל"ח וְלְדַעַתוֹ אִפִּי' אָמֵר שְׁמֻחָה לְעַצְמוֹ הוּי לְאַמְצַע וְטַעַם הַדְּבָר הַבִּיאוּ
הַתְּהִ"ד דְּהָא דְּאַמְרֵי וְכו' זֶהוּ דְּנִקָּא אִם שָׁם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ וְכו' ע"ש וּמְשַׁמַּע מְדָבְרֵי דְּהֵנִי
תְּרֵי טַעְמֵי הֵם טַעְמִים חֲלוּקִים לְשַׁנֵּי עֲנִינִים דְּלֵמֵאֵי דְּאַמְרֵינוּ דְּמְסַתְּמ' ע"ד כֹּל הַשְׁוֹתֵפִין
בְּקֻשׁ ה"ט מְשׁוּם שְׁהֵם שְׁוֹתֵפִים לְכָל מִינֵי עוֹלִים אַף טַעַם זֶה אֵינוּ מְסַפִּיק לְאָמֵר בְּפִירוּשׁ
לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל וְצָרִיךְ טַעַם אַחֲרֵי לְחַלּוֹקֵת אָמֵר לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל דְּלֹא שָׁם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ
דְּהֵיָּא דְּאַמְרֵינוּ דְּכִי אָמֵר לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל הַצִּיל לְעַצְמוֹ אֵינוּ אֵלָא הִיכָא דְּבִנְפִשׁוֹ דְּיִבֵּר
בְּאַשָּׁר הוּא ש"ם נִפְשׁוּ בְּכַפּוֹ.

וק"ק דהדבך פשוט דגם טעם א' שיהם שנותפין בקל מיני עולי' אהני לאמר לעצמי אני מציל דהגם דאתמר בהגזול דאם אמר לעצמי אני מציל כגון זה שנתפך חולק של"ח ה"ד כי התם דיןצא בשייר' אין לו שנתפוי' כי אם זה בההיא אמרי' שנתפך חולק של"ח לא כן בהא דאפתי הם שנותפין בקל מיני עולים לא מצוי מפלג וקרוב עצמו סיים בטעם הראשון דאין שנתפך חולק של"ח וכי אמרת דאין שנתפך חולק של"ח גם אמ' לעצמי אני מציל לא מצוי פליג ומדברי הרב הנזכר נראה דלחלוקת אם אמר לא"מ צריך טעם דשם נפשו בכפו ואין הדבך פן דהני תרי טעמי כל חד מינייהו מהני דאפ' אמר לעצמי אני מציל הציל לאמצע (ע"כ נמצא): סימן כ זו חתימה לחי"ם בדין מסים.

מעשה חר"ז לקראת נכסי"ם: תשובה פהגלות נגלות הא גופאי ויחן את פני העיר האי קהלא קדישא מחנה אלהים הדרה זיונה ויקריה. היתה עלי יד השורים והסגנים אנשי לבב חכמה שרי אלפים ושרי המה היושרי"ם עושי רצון קונם בהונם ואונם ואינהו משפירי שפירי.

לחזות בנעם הכר"ך הנורא. פסקי תשובות מלוגא דשטר.

צדיק הראשון ר"ב המקום ביניהם יורה יורה. ודישרן סמיכין שרפים עומדים ממעל הדר"א ארעא והדר"א פירי.

והדת נתנה מב"ד של פהנים דפקיע שמניהו פי כתבור בהרים איעק"ר מפרקניהו ויתפוצצו הררי. ועד אחרן פי שנים רח"ם רחמתי"ם צרו"ף יצרפ"ו בשב"ט מישור רח"ב רח"ב מיד נקר"י.

על אודות הכהני"ם הנגשים שרי עם קדש המשלשים שרי צבאות יושבי כסאות בק"ק לבוב מאירים לארץ תליסר נהר"י. בסדר העריכה מעיקר' משכה מהנעד הפללי בנכסי חוץ מה חובתם משפט הכהני"ם הני נטורי.

נענו כלם ואמרו הללו מזפין שלומי אמוני ודינא קמשתעו אשר כח בהם רב גובריה. איפו השתא נשאל נשאל דוד וחקמים אומרים פוק עינין זיל קרי.

וכשאני לעצמי ידע בנפשיה תקיף חולשיה אין קטא קטא שיחזר פתומי מכתת שיעוריה. ונוסף עוד צר לי המקום במקום שפעלי תשוב"ה עומדין השרידים אשר ה' קורא.

מי שם פה לגדל ולחזק דברים המצודקים כראי מוצק חזק' אשורי"ם ולטושי"ם כמראה הבזק הנשפך בדין אם כה יאמר איכ"ו ליטמו כשור"י. על אחת כמה וכמה כי נח"ץ ינח"ץ איש אשר פמוני ויקרא לו נחוצת"ן מפי רמו צער"י.

צרורו"ת מנתזין אל קרית מועדינו העיר קברות התאנה אבותנו הקדושים אשר בארץ המה ואדירי. קרית ארבע אבות נזיקין תקלי"ן חדתין ועתיקין השור הבר נמר חברבר איבד ושיבר עבדא דמריד והאביד שריד עצלי באר שחת עקר טורי.

והבור נפול הנמצא לשמחה מעשה הור"ג סליק אבא לבלע ולהשחית הא לאגמור"י. והמבעה זה השן גפיש גפיש כפן חרפת רעב של מהומה קלנהו לכלהו אמברינההבער באחת יבער"ו מלכים מדייני"ם ערו ערו לא שבוק מידי בעלמא קודחי אש מאזרי.

מְפָדִי כָּל דְּפָרִישׁ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן עִמָּךְ הַבַּכִּיָּה שְׂדֵייוֹהוּ הִכָּא מַה זֶה סְמִיכָה לְדַבֵּר הַלְכָה וְקִטְרִין לְמִשְׁרֵי. וְאוּלָם לֹא אֲנִי בֶן חוֹרִין מִן הַמְּהַדְרִין בְּמָקוֹם שְׂאֵמְרוּ לְחַתּוֹם לִית לִיהַ פְּטָרִי.

וְאַחֲשֹׁב לְדַעַת זֹאת זֹהִי שְׂאֵמְרוּ מִתּוֹךְ חֲנוּמְרוּ קָנְלוּ וּלְפִי הַעֲלוֹת כָּתַב וְחוֹתֵם וְסוּמְנִטְרִין וּבְרִיא נְהוֹרִין הוּוּ זֵהִירִי"ן מְאִימְתִי קוֹרִין לְדַבְרֵיהֶם דְּרַבְּנָן פְּאֲשֵׁר יְרִדוּף הַקּוֹר"א. אַף אֲנִי נְמִי תְּנִינָא לְהָא דְתַנּוּ רַבְּנָן וְתַנּוּ בְּבַחֲרִתָּהּ נְקִיטְנָה בְּשִׁיפוּלִי גְלִימִיָּהוּ אֶלְקַפְתָּא נְקִטְנָן רִיחָא אֲתִי אֵיבְסוּם קָם רַב"ה יַעֲטָה מוֹר"ה כִּי כָּל מִילֵי דְרַבְּנָן הַלְכוֹת קְבוּעוֹת הֵן כְּמִשְׁפָּטֵיהוֹן וּמוֹצְאֵיהוֹן עַד עֲשָׂרָה דְרִי.

וְאֲנִי אוֹבִין וְאִידוּן זֹאת לְפָנִים כֹּל הִכָּא דְאִיתִיהָ בִּי גִזָּא דְרַחֲמֵנָה אִיתִיהָ לְשַׁעֲבֵר אִיתִיהָ לְהַבָּה"ה אֲשֶׁר שָׁל גְבוּהָ לְאַרְיָא מְתִיל אֶל מְקוֹם הַמְּזַבֵּחַ בְּאַתְרָא דְמַאֲרִיָּה. זֶה מְצֻנָת פְּהוּנָה שְׂשִׁינָנוּ בְּהַבָּאָה מְצֻנָה לְהַבִּיא מִן הַהַדְיוֹ וְיַהֲיִיב לִיקִידָת אֲשָׁא בְּשָׂרָא אַגוּמְרִיָּה.

כֹּן עֵינֵינוּ חֲזִיתִינָהוּ לְהַנִּי בִּי תְרִי אֲשֶׁר דָּת לְמוֹ רְבוּצָה כְּאַרִי לְרַצוֹן עַל מְזַבְּחָם לְפִידִים יְהַלְכוּ הַלְכוֹת הַמַּאוּשׁ"שׁוֹת דְּעֵינִילִי רַבְּנָן פִּסְק"י פִּסְק"י עֲבָדִי סְמִתְרִי. וְנִפְשָׁם אוֹתָהּ עֲבָדוּ לְהוֹן זְרִזִי"ן הַנְּקָשׁוּ לְמְצֻנָתוֹן לְהַבִּיא מִן הַהַדְיוֹט נְשִׁיב זִיק"ה וְאֲשֶׁר נִשְׁקָה הֲלֹא זֶה אוֹד מִן הָאֲזוּב אֲשֶׁר בְּקִיר דְאִית בֵּיהָ קְטָרִי.

וַיְדַבֵּר דָּוִד דְּבָרוֹת שְׁתֵּים וְהָאִיכָּה שִׁירָיִים יֵשׁ לוֹ אַחֲוִירֵי"ן וְהַעֲלַם בְּנִתִים דְּלֹא יַדַע לְאַהֲדוֹרִי. רַגְלֵיו לְנַחוּצָתִי"ם דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעוּנֵי דִינָא לְבִטָּא בְּשִׁפְתֵימִים וְיַהֲיִי הַקְּצֵר אֲמִיץ קָרִי חֲדָא וּפְרִי.

וְזֶה הַחֲלִי בְּעֵזֶר מִשְׁדֵי אֲבָא רַחֲמֵנָה יוֹצֵר אוֹר וְכוּרָא. יְדַעִי רַבְּנָן מִבֵּין עִם תְּלִמִיד פְּלוּגְתָּהּ דְּרַבְּנוּאָתָהּ בְּתַרְאֵי עַל עֶסְקִי מְסִים הַלְלוּ בְּעֲלֵי כִסִּים כְּמִים לֵימִם מְכַסִּים לְקִרְאָת נְכִסִּים"ם עַל פְּנֵי חוּצוֹת וּדְמ"ן טְעוֹן הַזָּאָה מְקִיר הָעִיר וְחוּצָה אֲבָדוֹר אֲבָדוֹרִי.

כִּי הַנְּשֵׁר הַגְּדוֹל חָד מִן קְמִי"א מִכַּת רֵאשׁוּנָה שָׁל גְּדוּלֵי רַבְּנֵי אֲשֶׁכְּנֹז הָאֲחֵרוּנִים מְהַר"ם מְרִיזְבוּרְק וְרַבְּנָן סְמוּכֵי מְהַר"י סֶג"ל וּמְהַר"י נֵיִל וּמְהַר"ר אִיסְרֵלֶן סְבָרִי בְּפִרוּ"ע רַעוּ"ת בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעַל מִס בְּנְכִסֵי חוּץ כְּגוֹן דְּקִאֵי בְּתַרִי עֲבָרִי.

וְרַבִּים לֹחֲמִים שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן הַרְשֵׁב"א וְ"ל בְּתִשְׁבֵּי" סִי תִרְס"ד וְהַרִיב"ש סִי תַע"ז וְנָלוּ אֵלֵיהֶם גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנֵי מְגִלִילוֹתֵנוּ מְהַר"ם אֶלְשִׁיף בְּסִי ס"ה וּמְהַר"ר בְּצִלְאֵל סִי ט"ל וּמְהַרְאֵנ"ח סִי וּמְהַרְשֵׁד"ם ח"מ סִי שִׁס"ה וּמְהַרְש"ך ח"ג סִי מ"ג וַיִּוֹתֵר מִהֶמָּה כְּלָן שְׁוִין דְּנְכִסֵי חוּץ מְנַדָּה כְּלוּ וְהַלְהֵךְ לֹא שְׁלִיט לְמַרְמָא עֲלֵיהֶוּ מְכִי נְכוּק לְקִרְיָתָהּ אֶפְיָקְנָהוּ לְחִירוֹתָהּ חֲר"י חֲר"י.

וְלֹא נִיִּתְנָה לְפָרִיעָה לְעֵתִיר נְכִסִּין כִּי אִם נְכִסִּים בְּחֻזְקָתוֹן אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר בְּמַחֲצָתוֹ וַיְהִי כְּאֲשֶׁר פִּר"ע בְּהַקְּפוֹ עַל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ פּוֹטֵר ה"ן אוֹתוֹ רַחֲמֵנָה פְּטָרִיָּה. וְהַדְּבָרִים מְגִיעֵי אֶל צַל"ע הַמְּחַלּוֹקוֹת מְעַרְכָּה לְקִרְאָת מְעַרְכָּה טוֹט אָסֵר וְטוֹט שְׁרִי.

וּמְרַגְלֵי בְּפִנְיָהוּ דְאִינְשֵׁי יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ רַבִּים מְחֻזְקִים וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְהַגֵּם שְׁהִיחִיד הֵדָן עִם רַבִּים לֹאוּ בַר מְתָא וְהָאֲחִיד אִינְנוּ אֶל עִירָם וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמָם אִיתָן מוֹשְׁבֵוּ אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת בְּאַחַת עָרֵי.

משמע מפום ממלל רב־רבן על שפ"ת היאו"ר אלה דברי. הרב מהר"י קולון זצ"ל בתשובתו הרמטה שרש ב' ונצר משרשיו יפנה.

דגם בכי האי גוונא אמר רבים מוחזקים לא זכה פנגדו של זה היחיד מעיר אחרת ונדא תהא למיקם בל יצען בל יסע יתדונתיו והיו תוצאותיו ותרכנה סרעפותיו לכל דיגרי. כאשר מפונרש יוצא מפי פהו גדול הרב שפתי פהו בח"מ סי' ד' וכ' דהכי משמע מדברי מור"ם בהגהה שם ותו משמע מדברי מהריק"ו סוף שרש ג' דגם במידי דלאו מסים רבים מוחזקים וידם עליונה זמן גברי: איברא פל היד המרבה לבדוק בספרן של צדיקים שהי' סופר"ן ומניחן פדי שיקלנט העי"ן הנהו זהרור"י.

פושט"ו אפי' בשו"ק דאי רבים מדיינים לגבי יחיד שאינו בן עירם או כאשר יצאו לטעון טעון שלא בענין מסים הלכה רוחת דאין פח רבים יפה בהני פי תרי. וכן מוכח מדברי מור"ם שם בדרכי משה דלא כמ"ש הרב ש"ך דדעת מור"ם דרבי' מוחזקי' גם נגד יחיד דליתיה בר מתא דמדבריו שם יודיע דרכיו דרכי משה פל בתר איפכ' והכי דייקי קצת דברי מור"ם שם בהגהה ולשונו גם הוא יורה.

דלא נאמר רבים מוחזקים אלא להדי בן עירם מה שאין בן אם יחיד זה קבוע ארוכתיה במאתיה לא בנדא מר פי אתריה ומר פי אתריה. וגם אשר איננו מבלי מסים ארי עלה הרב בני יעקב בריש תשובותיו העמיק הרחיב ותריץ יתיב לדברי מהריק"ו בשרש ג' ודרך קשותו נגד פני עליון פני משה ח"ב סוף סי' קי"א פוק חזי חלמא ופשריה.

ומפל מקום כאשר יהי האופן דרבים שת"ו טענת דמי"ם לענין מסים נגד יחיד או יחידים מבני עירם הא פשיט' דגדול פח הרבים והם מוחזקי' וכולי עלמא מאלמ"ם אלומי"ם פח הצבו זהירי באחוריי.

ומהשת' ראשית הג"ש הנה מקום לומר בנדון שלנו דהדין עם הצבו והני אינשי זה יתנו פכל אשר יושת מבית ומחוץ דלא תיגוי באעבורי. ברם זו אינה משלנו ולא צייתינו להני פללי אלא דוקא היכא שהמס לצורךי מלכות כאשר דבר מלך שלטון עד לבא חמ"ת מלך הלפך קראו בשמות' רבים מוחזקי' אדירים משברי.

לא כן עתה דסוגיין דעלמ' הם יקחו את הזהב לכל מלאכת מחשבת אשר אתם זוני"ם העניים והאביונים וכינצא מינים ממינים והי' הד"ם הנה לכם לכל מידי דאית בהון צרוך על העיר ועל העזרו"ת שחונברה לה יחזיו מפי אתו חבר"י.

ובכי הא הדרן למילתין דגדול פח המוחזק אף לגבי רבים פכל הכתוב ומפונרש בספר משא מלך וכאשר האריכו למענית"ם הרבנים בתשובותיה' והרב משאת משה בשילדי ח"ג שפחותיו שושנים פנה ונות לא שביק מתון ומסיק מכרף ועסיק פל אמת הלכה למשה לזכות הגבירים וירב היע"ר פקלא דכיגרי.

וכבר ראשי אלפי רבנן תקיפי עבוד עובד' בפרכים ועיירות גדולות אלומי אלמוה לכת יחיד המוחזק נגד הרבים פהלכת גוברין דעלמ' דהלכה רוחת היכא דקאי ממונא תיקום אוקי ממונ' בתזקת מריה.

ועל דבר זה נכרת ברית ודתא מהחצפא אימתני ומקיפא אמור רבנן אמור אל הכהני"ם דינא קא בעיתו כי הוו מפטר"י. וכי תאמרו האיפא בהסקמת צבור חרם וספיקו להחמיר קא הוו ביה רבנן מהר"ם ישראל ודעמיה ועשו מטעמי' דלא אשחין אנחנא על דנא פתגם לחרם ונהגם שקהרב אדמת קדש בראשון סי' ד"ע קפסיק.

ומני לחייב הגבירים מטעם ספק חרם דאיבעי לן למיזל לחומר' בלאוי יתירי. יחזו פנימו כן קרבו קול ושוכרו צועקים מן האדמ"ה דקהרב עצמו הדר הודרנה ויכפר אדמת"ו שפן ראוי להיות חוזר שדי אחיזרי"ה.

אמטול טעמי הרב משאת משה וכאשר שרטט וכתב על האדמה שניה לפי מעשיו בח"ב סי' ט"ז ולאשר אמר כל פסקא דפסקיה משה בישראל"ל גדול שמו וכבר ראיתי לקרב המפורסם מהר"ר יאודה בריאל בתשובה על ענין מס בני היריד דאתו מעלמא ושמהו תגרי.

חגר חרבו נגד הצבור דהסקמתם בטלה והבל יפצה פגום יוצא לימנהו לכל חרמי ואסרי. ובמותב תלתא מרבני דורו התיקו בהוראתו משפטו ושאתו וקונטרסים נדפס ומשם ישפיל אנוש בצירוף טעמי הרבנים הנז' דבכגון זו סתם חרמי"ם לכהני"ם לא שרירי.

נכון לבם בטוח אל אשר יהיה שמה הרוח פטירי ועטירי מכל ערורי: אפתי פש גבן חקור דבר בנדון שאחר עבור פשר דבר אשר עשו כדבריה' כמה שני בשגם הא בחדתי הם מספמים אינהו סמכי מפקי לנכסי חוץ דנפיש שיעורי'ה.

ומקום יש בראש לומר דכיון דבעת ההסקמ' שתיק משתק שתיקה פי האי הודאה היא הנמצא כזה מזר"ה ישראל והוא עד וראה גמר ההסקמה אזיל בטר איפכא כמזכה שטר אבי תרי. ואיבעיא להו לאודועי וכל דלא אודעניהו שתק"ו יחדיו שתיקתם הודאה נותנין עליהם חומרי.

לזה אני אומר דיש זכות תולה דכיון דמקדם קדמתה קול צנחה בעיר ואתשילת שאלתא מקמי רבנותא ותשובתם הרמתה באה ונהיתה הללו מזכין וכל מילי דרבנן נראו בעליל לארץ על מזבח הדפוס ספרא וספרי.

דאין פח הצבור להספיק אף בחרם ונהיחיד אין לו לחוש רישקה בקרירי. ולא עוד אלא שהגבירי הקודמי' הן הם השואלים מהרבנים ו"ל ושמם הם שבי"ם בתשו' שלימהוועשאום בדפוס כיון דאשתרי אשתרי.

ונודע מ"ש הרמב"ם ו"ל דכל מידי דכתיב ומנח על ספר חוקה הרי הוא כדבר האמור באזני עם ועם רבבות אלפי דרי. והדברים ק"ו שנות דור ודור האחרון אשר הגלה מעשה הדפוס ואשתרבוכי אשתרלב ספרין פתיחו למאן דקרי.

אומדן דעת הוא דלא יבצר פי שיח וכי שיג להם דינעי להא מילת' מפי סופרים וספרים גדולים אקרי. א"כ אינהו בדידהו היה להם לחוש דשמא עבדי דינא לנפשיהו מאחר דהצבו' לאו כל פמיניהו ולא שליטי למרמי עלייהו אנכסייהו דבר מארעיהו ואינהו אחושבניהו עיילי בלא ב"ר ולא באו אל קרבנה נכסי חוץ אשר למו מעבר לנהרי.

ובכל כי הא אמרינו אינהו נינהו דקמטעו אנפשייהו פאותה שאמרו פ' גיד הנשה דף צ"ד
ע"ב אינהו דקא מטעו אנפשייהו וכן בעובדא דרב ספרא התם והיתה לבא"ר מדברי
התוספות והרא"ש שם דבכל מידי דמצי והו"ל לאסוקי אדעתיה אמרינו איהו מטעי
אנפשייה כמבואר אל עין הקור"א.

ועל דרף זה איכא למימר בנדון שלנו דקרוב אדם למעבד טצדקי להפטר ופיטור זה
מפרסמ' מילתא טובא ברחובות תתן קולה פתח שערי. ואותה שאמרו שתיקה כהודאה
דמאי איכא דוכתי דדון דייגי דשתיקה לאו כהודאה ולאו מילת' פסיקת' היא כנודע אצל
עין רוגל בספרי הפוסקי ללקוט שושני נא"ת פאר"י.

וכל דאיכ' למיתלי מאיזה טעם שתיק שתיקה לאו כהודאה כמ"ש הרב משפטי שמואל
סי' קי"ב ובנימין זאב סי' ל"ז ויש לצרף לזה תשובת מהר"ם מפאדוה סי' מ' ומ"ש הרב
פנסת הגדולה ח"מ מהדור' בתרא סי' קל"ח כאשר יראה המעיין בדבריהם ובתשובת
מהרימ"ט משם באר"ה דיש לומר בנ"ד ודכונתיה שתיקה לאו כהודאה יוצא מהכלל
זימניו דמיקרי.

ואין ראיה מתשובת הרשב"א ח"ג סוף סי' תי"א דנ"ד לא רמי כאשר יתן את רוחו
המענין יבין כמו רגע כמימריה: ובר מן דין האיכ' פתחא רבא שנפתח בגדולים שמו
אותם שיט"ן רהוטי רהוט אבתריה.

קול נתנו בטעמים שונים פתחו לזכות לשרים וסגנים שורות"ם יזהירו פתרי סיהרי.
נדבר שהי' בכלל דלעת הלום לא שייך האי תיג'ר' דנכסי חוץ אשר לימים ראשוני' הנה
שכיח ברפת ה' אשר תפרה.

אכן זה שנים פר"ע ישלחו על הכל השתכח דפרעי על כל נכסייהו ממש דכל חלק כל
פת נמצא אתו ולא מידי חסריה. ולפ"ז לא עליהם תהיה ההספמ' ואף לרבני אנשפנו
דסברי לחייב בנכסי חוץ אמור רבנו בטעמ' דבני העיר איבעיא להו לאתויינהו לכלהו
נכסייהו ולהו ברשותיהו ומחייבי לאוקומינהו אדנכתיהו וזו אינה משלנו דכל נכסייהו
ברשותיהו קיימי דאף דלא פלוג שניהם מכוננים הן חליפות למו וכל פת ברשותיה
קיימא כל נכסוהי אכתפ' דחברייה.

באופן דשפיר עבוד וליתנהו בכלל ההספמ' ונוסף עוד דהרבנים הנז' משמעות דורשין
פרקי ההספמ' וסדר העריכה ומתוכו למדין ומשיבין דגם דעת בני הנועד כף הוא דזה לא
מקרי נכסי חוץ ופקע איסוריה.

נהגם פי בזה יש לדון לפי קוצר דעתי מ"מ בצירוף כל הטעמים שכתבו פי יתן את רוחו
המענין עניו תחזינה משרים פתח וסיים באשרי. גם הרבני' האדירי' דמחזדון שמעתייהו
כל ישרי.

הנה שרי החיילים השואלים שרי להו לעשות ככל אשר המה עושים מפני בירוני. ויודע
כל שער עמי דלית בחילי לבא בדרף קול האר"ש למשקל ולמטרי.

פי מששתי את פלי סיפי זגרי ומזורי אוכל' דקצרי ונחצינא דנגרי. ויהי דוד נחפז ללכת
ונרפו יחפ"ז בלכת דמצנה הולף צדקות ומגיד מצרי' מצלינו האידנ' אקצירי.

הלא טוב אמנ"ה כמעט שעברתי לדבריהם דרבנן אני קרתי ושתיתי ושתיה הייתה נקראת מיינה של תורה הנחמדים מזהב תרקב' דדינרי. ואני בעוניי כד"ל מסכי"ם הולך ופי כפיהם איהו בי קר"י.

ואני תפלה האי משכנת"א דצור"ה אהל ישרי' יפריח ישליו אהלם משופצים זהב מפקן מרגנית' פרום ימא ופנתירי. שרים ישורו והמניכ' דדהבא על צנארי.

פי המדבר לעשות פרוץ שר וגדול הי' דור"ש לשון הדיוט לאפושגי גברי. אנא זעיר"א בכתא שמאי הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט: סימן כא בדין פלי זמר במילה והיולדת בתוך שנת אביה: שאלה אשה פי תזרי"ע וילדה זכר ובעל הברית אבי הבן רוצה להביא פלי זמר בויליי"א וביום המילה כמנהג העיר והיולדת היא בתוך שנת אביה יורנו אי שרי למעבד הכי ושכמ"ה: תשובה הנה פ"ג דמ"ק דף כ"ב ע"ב אמרינו על כל המתים פלן נכנס לבית השמח' לאחר שלשי' יום על אביו ועל אמו לאחר י"ב חודש נראיתי להריטב"א בחידושי שם שכתב וז"ל בעלי התוספות ורבינו תם ורבינו יצחק בכללם כתבו דנכנס לאכול קאמר אבל פניסה בלחוד מותרת שאין שמחה בלא אכילה ושתיה ולישנ' לא משמע הכי פלל אלא שאין נכנסין פלל בעוד שנקנסין במזמוטי חתן וכלה ואפי' לשמוע ברפת חתנים ולכניסת חופה שהוא מצוה אין מצוה מוטלת עליו עכשיו וכו' ולבית המילה התיר רבינו יצחק לנכנס לאחר ז ואפי' על אביו ואמו דסעודת ברית מילה לא חשיב' שמחה דהא איכא צערא לינוקא ומה"ט לא אמרי' בה שהשמח' במעונו פדאית' פ"ק דכתובות וכיון שהיא סעודה של מצוה מותר ועל זה אמרו בתוספת' דלסעודת מצוה נכנס פגון זאת וכגון סעודת עיבור החודש דליכ' שמחה פולי האי והרמב"ן האריה בעניני' אלו בס' תורת האדם עכ"ל.

ויש לעמוד על דברי הריטב"א ממ"ש הוא עצמו בחידושי כתובות לדף ח' אהא דאמרינו דלית הלכת' לברך שהשמח' במעונו בבי מהולא משום דטרידי דאית ליה צערא לינוקא וז"ל מפאן דקדקו חכמי צרפת האחרוני' שהאבל מותר לאכול בסעודה ברית מילה דלית פאן שמחה פיון דאיכ' צערא לינוקא ולא מסתבר' נהי דלא קבעינו שהשמח' במעונו משום צערא דינוק' מ"מ סעודת מצוה היא ועל השמחה קובעי' אותה אבל לכנס שם למצות מילה זהו מותר שלא נאסר לכנס למצות אלא שלא יכנס לשמח' בלא מצוה וכדפי' בדוכת' עכ"ל וק"מ דבחידושי מ"מ ק מיייתי בשם רבינו יצחק לנכנס לבית המילה ומפורש בלשונו שהוא לסעוד' מפח שהיא דאית ליה צערא לינוקא ושתיק ליה משמע דמסכים עמו ואלו בחידושי כתובות דחה דעת זה דלא מסתבר' וכו'.

ותו מאי דמסיק בחידושי כתובות שלא נאסר אלא שלא יכנס לשמח' בלא מצוה וכ' דהכי פירשה בדוכת' ק"מ דבדוכת' במ"מ כתב איכ' דאף לשמחה של מצוה לא יכנס פגון חופה דאינה מוטלת עליו השתא שהוא אבל.

וכבר אפשר לחלק בין חופה דאיכ' מזמוטי חתן וכלה למילה ונא' דלא נהיגי באתריה שמחה כחופה. אבל נראה דחוק לחלק בין שמחה רבה לשמחה זוטא ותו הלשונות שלו לא מוכחי הכי.

ותו יש לעמוד דמדברי הריטב"א בחידושי מ"ק שכ' דרבינו יצחק התיר בסעודת ברית מילה מההיא דפ"ק דכתובות משמע דדוק' בסעודת ברית מילה אבל לא בסעודת חתונה ונרא' מלשונו דעל ר"י בעל התוספו' קאמר מדכתב בסמוך בעלי התוספות ור"ת ור"י בכללם ומוכח דהוא ר"י הידוע בן אחותו של ר"ת ומסתמ' גם מ"ש אח"ך דרבינו יצחק התיר במילה הוא ניהו ר"י שהנפי' בן נראה מלשונו אף דבפ"ק דכתובות כתב דקדקו חכמי צרפת האחרונים ונראה דהם בתראי מר"י מ"מ מדבריו במ"ק מוכח דעל ר"י קאמר.

ולפ"ז קשה דהסמ"ג פתב דר"ת ור"י מתירים לבא בסעודת חתן. גם ראיתי מ"ש מרן בב"י סי' שצ"א ומה שהשיג עליו מור"ם בד"מ דכ' מרן דסברת הגהמי"י היא סברא שפתב הטור ותמה מור"ם דהגמי"י לא התיר אלא פשאין טיפוח וריקוד.

ולפום ריקוד יש לישב דהרי הרמב"ן אוסר אף בשעה שאין טיפוח וריקוד כמ"ש הטור בשמו דאסו' ליפנס בין בשעת אכילה בין בשעה שעוסקי' במזמוטי חתן וכלה ומשמע דבשעת אכילה אף שאין עוסקים אלא באכיל' וליכ' טיפוח וריקוד אסו' וסבר מרן דפולגמיהו הוא פשאין טיפוח וריקוד ומאן דשרי היינו פשאין טיפוח וריקוד דנקא כמ"ש הגמי"י ובהא נמי אסר הרמב"ן ודעמיה.

גם מה שהקשה דמ"ש דנקיטינו פהרמב"ן וקרא"ש וכ"ש שה"ר יוסף מצא פדבריהם ותמה דלא אסר אלא ליפנס לאכול וכו' ע"ש ויש לישב שפננת מרן נמי על אסו' האכיל' בסעוד' ואתא מרן לאפוקי ר"ת ור"י שהתירו לבא בסעודת חתן כמו שהביא הגמי"י מסמ"ג ועל זה כתב דנקיטינו פהרמב"ן וקרא"ש וכ"ש שה"ר יוסף מצא פדבריהם דלאכול אסור.

כן נראה במושפל ראשון לישב בעד מרן. ומאפס פנאי לא עצרתי פח להתישב בדבר פראוי ולדקדק בדברי הראשונים פדת מה לעשות.

ובכן אבא לנ"ד ואקצר נאעלה דהנה מהרי"ל סי' קי"ו התיר לבעל ברית ליפנס לסעוד' וללפוש בגדי שפת בתוך י"ב חדש על אביו וכ' מרן בב"י דהלכה פמהרי"ל דבתראה הוא ומכ"ש הקא ביולדת עצמה בנ"ד דהיא מצותה שרי ועדיף טפי מסנדק דהוא בעל ברית דהתיר מהרי"ל גם ראיתי למהרשד"ם י"ד סי' ר"ב שהתיר לקרובים לחתן וכלה די"ט שלקהם הוא ולא הוצרך הראב"ד לתת טעם במשיא יתום ויתומה להתיר שאם לא יאכל שם יתבטל המעש' אלא מפני שהוא איש נכרי וכו' ע"ש ומכ"ש בנ"ד שהיולדת היא עצמה בעלת המצנה.

גם מהראנ"ח ח"ב סי' מ"ט התיר לאבל בתוך י"ב לברך ז' ברכות לכן רבו אף שיש שם מזמוטי חתן וכלה ע"ש באורח (והי"ל איזה משא ומתן על דברי הר' באיזה ראיה שהביא שם ואין אני מונפה להאריך) וכ"ש בנ"ד.

וגדולה מזו ראיתי בשו"ת זקן אהרן סי' רי"ג שהתיר לאבל תוך י"ב חדש לנגן בכלי זמר בפורים לאחר' שהוא מלאכתו והוא יום שמחה שלו ע"ש באורח ורואה אני שהדברים ק"ו בנ"ד ליולדת שהיא שמחה להקריב אשה פרי בטנה למולות דנדאי שרי.

ותו דהכא אבי ה'פן אינו חייב בזה והוא שליט להביא פלי זמר כמנהג ביום שמחתו ונהרי התור' פטרה לאשה מכבוד אב ואם הן בעודנו חי משום דרשות בעלה עליה ואף כי אחרי מותו מחויבת לעשות רצון בעלה: והגם שפכת הרא"ש בתשובה פלל ז"ך סי' ט' דהבעל לכבוד אשתו נכון שילבש שחורים כל י"ב חדש לכבוד חמיו ושפיר קעביד.

הכא בנ"ד שאני שהוא עושה לכבוד המצנה כמנהג העיר ואלים כבוד המצנה לאפקועי כבוד אשתו. ותו דאעיקרא כבר נתבאר דהיולדת עצמה שריות' היא גבה דיום טוב שלה הוא יום שמחתה לכבוד ה' שזכתה לקניינים מצנתו ותברך הוד ברית בולדה ונרא' להתיר בפשיטות ויגל האיש ותשמח האשה והפל לשם שמים והנלע"ד פתבתי: סימן כב בדין איסור' לקוץ אילן מאכל שאלה מלך שרצה להוסיף על העיר ומגרשה משדות וכרמים הסמוכי' כי כן דבר המלך כל איש אשר ישליטנו האלהים ענין שר הם יקחו מן השדה כל כף אמות קרקע לבנות בתים וחדרים ככל אוות נפשו.

וכבר החלו שרים לעקור נטוע דקניימי קצוצ'י הגני אילני ועצי זית וכרמים ויעשו להם בתים. והן עתה איש ישאל עשיר בעושרו כפיר מצאה ידו ולא נופל הוא מהם ורוצה לעשות גם הוא מאמר המלך ואולם שאול האיש אי שרי לקצץ האילנות בכי האי גונא שהמלך כבר ייחד כל המקום שהוא לבתים בכתב מפרש דלא להשאנה ואי אמר מלכא עקרנא טורא עקר.

ולכ' ספיקא אשר לימים עוד פכה יעשה מן השרים ומן הפרתמי' יחד עשירים יום יום עד כי המקום ימלא תצרות ובתים. ואת"ל דלא שרי לקצץ האילנות על פי ישראל אף בכה"ג.

אפתי יש להסתפק אי יש התר שישאל מהמלך לתת לו כל כף אמות קרקע פנויות כדי לבנות ויצא דבר מלכות לפנות הכרמים והאילנות ושוב ימכנו המלך חלקת השדה נחלה לישראל יורנו המורה אי שרי למעבד הכי ושכמ"ה: תשובה עיקר מטרין דין זה מפני ש' יוצא פ' החובל דף צ"א אמר רב דקלא דטעין קבא אסור למקצצה מתיבי פמה? היא בזית ולא יקוצנו רובע שאני זתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכוב שכחת ברי אלא דרז תאנתא בלא זימנא אמר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר ומייתי התם בריית' לסיועיה.

ותו אתמר התם שמואל אייתי ליה אריסיה תמרי אכיל טעים בהו טעמ' דחמר' וכו' אייתי לי מקורינהו רב חסדא חזא תאלי ביני גופני א"ל לאריסיה עקרינהו וכו'. והנה הרא"ש בפסקיו הביא כל זה וסיים וכן אם הי' צריך למקומו נראה דמותר עכ"ל וכן פתב רבינו יעקב בעל הטורים בקצו' פסקי הרא"ש ואם הוא מעולה בדמים או צריך למקומו מותר.

ולפי זה יש ראיה להתיר בנ"ד שהרי אף אם האילנות שלו אם צריך למקום שרי למגזינהו כמ"ש הרא"ש ק"ו בנ"ד דהאילנות דעלמ' ועל עומדם יעמודו לקוץ באשר דבר מלך לבנות בתים דשריות' הוא הסר משם כל זה אילנות וכרמים לבנות בתים וחדרות: וכבר הרב טורי זקב בי"ד סי' קי"ו ס"ק ו' למד מפאן הלכה למעשה שהביא דברי הרא"ש הנז' וכו' ונ"ל ומזה התרתי לאחד שהי"ל קרקע עם אילנות לקוץ האילנות אעפ"י שיש בהם פירות כדי לבנות בית דירה עליה עכ"ל עין רואה ואין שומעת מעשה

רב שהורה הרב ט"ז לקוץ האילנות לבנות לו בית וק"ו בנ"ד שהקרקע ואילנות הם של המלך והוא גזר לקוצצם ולבנות בתים דנרא' דאיש ישראל שרי לעשות גם הוא פמעשה קדמו שרים וכמזנבר: הגם הלום נשאתי את עיני ואראה להרב בית יעקב בתשו' סי' ק"מ שחלק על הרב ט"ז וכתב דסברת הרא"ש אינה מוסכמת ובתחילה הביא מדברי התוספות פ' לא יחפן' דף כ"ו ודקדק מדבריהם וסברתם דפליגי על הרא"ש ומתוך זה תריץ יתיב דעת הטור שהשמיט דין זה דאיסור קציצת אילן והענין הוא דאמרו שם פ' רק לא יחפן' רב רב חנו הו' ליה הנה תאלי אמצרא דפרדיס' דרב יוסף הו' אתו צפורי ונתבי בתאלי ונחת בפרדיס' ומפסדי ליה א"ל זיל קוץ וכו' א"ל אנא לא קניצנא דאמר רב האי דיקל' וכו' אי ניחא למר ליקציניה וכו' הרא"ש שם לדחויי בעלמ' קמכוני דהא תנו אם האילן קדם קוצץ א"ל לא מסתבר ליה סברא דרב יוסף וכו' ונראה דהלכת' פ' רב יוסף מדא"ל זיל קוץ וכו' ע"ש וכו' על זה הרב בית יעקב הנז' וז"ל ועתה נבא ליתן טעם מה שלא הביא הטור דין זה והוא משום דס"ל פסברת הרא"ש אבל לא מטעמיה דס"ל דהא דהלכה פ' רב יוסף דא"ל זיל קוץ ולא חש להא דרב דאמר דיקל' דטעין קבא אסור למקציניה וכמו שהשיב לו אנא לא קניצנא וס"ל דאין הלכה פ' רב ביה משו"ה השמיטו הפוסקים והטו' דין זה וכו' ס"ל דרב יוסף דאמר זיל קוץ לא ס"ל פ' רב אלא דמותר בכל ענין אפי' ליכא הפסד וטעמ' משום דבמתניתין תני בהדיא אם האילן קדם.

קוצץ ואי איכא איסורא וכי בשביל הפסד ממונ יש להתיר איסור אלא דבכל ענין שרי וכו' ובזה יש לישב מה שתמה הרא"ש על הרי"ף שהשמיט הא דרב יוסף משו' דסמיה אמתני' אם האילן קדם קוצץ וכו' פונת הרי"ף דסמיה אמתני' ומה"ט השמיט נמי הרי"ף הא דאמר רב דיקלא דטעין קבא משום דס"ל דלית הלכת' הכי אלא פמתניתין דתנו קוצץ ויש לתמוה על הב"י בח"מ סי' קנ"ה סוף סעיף ל"ה וז"ל אמרי' בגמ' א"ל רבא לרב יוסף אנא לא קניצנ' וכו' משמע דהביא דברי רבא לרב יוסף להלכה והוא תימא דהרא"ש פתב להדיא דלדחויי קאתי והלכה פ' רב יוסף וכו' גם יש תמיה על הרא"ש דזרכו ללכת בשיטת התוספות ולדברי התוספות אין מקום למ"ש דלדחויי וכו' והוא דהתוספות דף כ"ו הקשו זה דהתנו קוצץ ונותן דמים וי"ל דאיכא לאוקומיה באילן סרק וכו' ונרא' לישב דברי הרא"ש משום דאפתי תיקשי אילן הנוטה לר"ה קוצץ פדי שיהא הגמל עובר ורוכבו והתם לא מייירי באילן סרק וכו' ונראה לתרץ דהתוספות ס"ל לחלק בין קוצץ פלו לקוצץ מקצתו דמקצתו שרי לקוץ אפי' אילן העושה פירות.

ומ"ה תנו אילן הנוטה לר"ה קוצץ לפי שאינו קוצץ אלא מקצת מן הענפים וכו' וא"כ מבוא' לשיטת התוספות דאפי' צריף למקומו אסור לקצץ פלו שהרי היה אילן הנוט' צריף למקומו הוא ולא ס"ל להתוספות להתיר בצריף למקומו וא"כ דברי הט"ז שהתיר לקוץ אילן פדי לבנות על הקרקע משום דצריף למקומו פ' דברי הרא"ש אינו נראין שהרי לדעת התוספות אסור לקוץ פלו עכ"ל הרב בית יעקב.

ודבריו תמוהים אצלי דהנה מה שנתן טעם להטו' והפוסקים שהשמיטו איסור דין לקוץ אילן דהיינו משום דקי"ל פ' רב יוסף דפליג אדבר ומשו"ה הרי"ף השמיט דברי רב וכו' פ'ה מקשה אחת היא דהרי הרי"ף פ' החובל הביא הפל מיימרת רב דאסיר למקץ דקלא

דטענין קבא נאם הי' מעולה בְּדַמִּי וכו' ואיך פֿתב דֶּהֲרִי"ף הַשְּׁמִיט מִימְר' רב דְּסִבֵּר דְּאִינָה
הַלְכָה וְאֵלּוּ הֲרִי"ף יְמִינוּ תַּחֲבָקְנָה בְּהַלְכוּתָיו.

וּלְדִידְיָה הו"ל לְאֶקְשׁוּנֵי עַל הָרָא"ש שְׁתַּמָּה עַל הֲרִי"ף דֶּהֲשְׁמִיט לְדַרְב יוֹסֵף וְלֹא קִשְׁיָתִיָּה
נְמִי דֶּהֲשְׁמִיט מִמֶּרֶת רַב. וְאֲשֶׁר יִשְׁנֹו בְּנוֹתָן טַעַם לְהַטּוֹ וְהַפּוֹסְקִי דְּסִבְרֵי דְּלִית הַלְכָתָ'
פֶּרַב מִשׁוּם דְּרַב יוֹסֵף פְּלִיג עָלֶיהָ.

תִּימָא עָלָיו דְּמֵאן נִינְהוּ הַפּוֹסְקִים דְּסִבְרֵי הֲכִי הֲרִי הַרְמַב"ם פ"ו דְּמַלְכִים וְהַסְמ"ג לְאִנּוּן
רַכ"ט וְסַמ"ק ס' קע"ה וְהָרָא"ש וְרַבִּינוּ יְרוּחֵם נְתִיב כ"א סוּף ח"ב וְהַתּוֹסְפוֹת פְּלֵם פֶּסְקוּ
פֶּרַב. וְאִיךָ הַטּוֹר פְּלִיג אֶכְלָהוּ וּבְכָלְלָן אָבִיו הוּא הָרָא"ש.

וְתוּ דֶּהֲרִי רַב וְרַבִּינ' דְּאָמַר פֶּרַק הַחֻבֵּל אִם הִי' מְעוּלָה בְּדַמִּים וּפ' בְּתָרָא דְּמַכּוֹת דָּף כ"ב
דְּמַתְקִיף וְלַחֲשׁוֹב נְמִי הַקּוֹצֵץ אֵילָנוֹת טוֹבִים וְכו' סִבֵּר פְּנִתְיָה. וְרַב רֵאשׁוֹן לְאֶמּוּרָאִים
וְרַבִּינ' מֵאַרְיָה דְּתַלְמוּד' וְהוּא אַחֲרוֹן חֲבָרִי' דְּרַב אֲשִׁי וְכַדְמִשְׁמַע מְסוּגִיָּת מַכּוֹת דְּמִיָּתִי
הַש"ס אַתְקַפְתִּיָּה בְּהַדִּי אַתְקַפְתִּי' דְּרַב אֲשִׁי וַא"כ הֵן לוֹ יְהִי דְּרַב יוֹסֵף פְּלִיג הו"ל לְהַטּוֹ'
לְפִסְטוֹק פֶּרַב דֶּהֲרִי קִיָּמִי פְּנִתְיָה רַבָּא בַר חֲנָן פֶּרַק לֹא יַחֲפִן' וְרַבִּינָא פ' הַחֻבֵּל וְשִׁילְהִי
מַכּוֹת.

וּמָה גַם דְּרַבִּינָא בְּתָרָא. וְתוּ דְּאִיכָא סַפְנָה פְּדָאָמַר רַבִּי חֲנִינָא לֹא שְׂכִיב שְׂבַחַת בְּרִיָּה אֶלָּא
דְּקִין תְּאֵנְתָא בְּלֹא זִימְנָא וְהֲרִי מְלַבֵּד דְּרַבִּי חֲנִינָא סִבֵּר פֶּרַב וְכָל קְדוּשִׁים עֲמֹו קְאָמַר דְּאִיכָא
סַפְנָתָא.

וְאִיךָ הַטּוֹ פֶּסֶק פֶּרַב יוֹסֵף נֶגֶד כָּל הַגֵּי אֶמּוּרָאִי וּמְקַל בְּמַקּוּם סַפְנָה: וְתוּ דְּאֶמְרִינוּן פ' מְפָנִין
דָּף קכ"ט וּפ"ק דְּקְדוּשִׁין וְשָׁאָר דְּוֹכְתִי וְהָא קַעֲבַר עַל בַּל תִּשְׁחִית וְכִינְצָא אֶמְרוּ פ' הַחֻבֵּל
דָּף צ"א וּמָהָא מוֹכַח דְּלֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָה אֶף שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר דְּאִי אֶמְרַת בְּשִׁלְמָא
דֶּהֲוִי גַם שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר אֶתוּ רַבָּנָן וְאֶמְרִי דְּאִיכָא בַּל תִּשְׁחִית בְּכָל דְּבַר כַּמ"ש
הַרְמַב"ם פ"ו דְּמַלְכִים.

אֶלָּא אִי אֶמְרַת דְּקָרָא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר דְּוֹקָא וְלִיתָא לְדַרְב הִיכִי אֶמְרִי רַבָּנָן דְּאִיכָא בַּל תִּשְׁחִית
בְּכָל דְּבַר הָא אֶף אֵילָנוֹת שְׂרִי לְקוּץ שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר. וְכַמ"ש הֲרַב מְהַר"י בְּאֶסֶן
בְּתַשׁוּבָ' ס' ק"א בְּתוֹף דְּבָרָיו וּמִלִּי דְּסִבְר' נִינְהוּ.

וְאַפִּי אִי תִימָא דְּקָרָא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר וּמְדַרְבָּנָן גַּם בְּשִׁלְא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר אִסוּ' לְקוּץ אֵילָנוֹת
וְהוּא הַדִּין שָׁאָר מִלִּי א"כ נִמְצָא דְּקִי"ל פֶּרַב וְאַיִסוּרָא מְדַרְבָּנָן מִיָּהָא אִיכָא לְקוּץ אֵילָנוֹת
מֵאֶכָל מֵאַחַר דְּסַתְמָא דְּתַלְמוּדָא פְּרִיךָ בְּפִשְׁיטוֹת וְהָא קַעֲבַר עַל בַּל תִּשְׁחִית וְהֵן לוֹ יְהִי
דְּרַב יוֹסֵף סִבֵּר דְּלֹא פֶּרַב לְגַמְרֵי וְסִבֵּר דְּלִיכָא אִיִּסוּרָא אֶף מְדַרְבָּנָן לֹא קִי"ל כְּנוּתִיָּה נֶגֶד
סַתְמָא דְּתַלְמוּדָא וְאַמְבוּהָא דְּאֶמּוּרָאִי.

וְתוּ דֶּהֲטוֹ בִּי"ד ס' שִׁמ"ט הַזְּכִיר מְדִין בַּל תִּשְׁחִית. וּבַח"מ ס' שִׁפ"ב כְּתַב הַקּוֹצֵץ
נְטִיעוּתָיו אַעפ"י שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי ע"ש.

וְתוּ דָאָם רַב יוֹסֵף סִבֵּר הֲכִי דְּשָׂרִי לְקוּץ אֶמְאִי לֹא אוֹתְבִיָּה מְסַתֵּם מְשֻׁנָּה פ"ד דְּשְׁבִיעִית
דְּתַנּוּן כְּמָה יְהִא בְּזִית וְלֹא יִקְוֹצְנוּ רֹבַע דְּאֶלְמָא אִסוּר לְקוּץ גַּם שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַמְּצוֹר וְהֲרִי
פ' הַחֻבֵּל גַּם עַל רַב דְּאָמַר קַב פְּרִיךָ לִיָּה מִמְתַּנִּי'.

ותו תנן התם פְּרַק הַחֹבֵל הַקּוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו אַעפ"י שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי וַעמ"ש הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א שֵׁם וְהו"ל לְאוֹתוֹבְיָה עֲלֶיהָ דְּרַב יוֹסֵף. וְתוּ דְדַרְדָּרָה הָאֲמוֹרָאִי וְהַפּוֹסְקִים לְהַשְׁוֹת הַדְּעוֹת וְאַפּוֹשֵׁי פְּלוּגְתָא לֹא מִפְּשִׁינָן וְהִכָּא דְהַדְּבָר פְּשׁוּט לְאַשְׁוּוּיֵי לְרַב יוֹסֵף עִם רַב דְּמַעוֹלָם לֹא פְּלִיג רַב יוֹסֵף עִם רַב אֱלָא דְסָבַר דְּבָהָא רַב נְמִי מוֹדָה דְּאִיפָּא הַזְקָא וְהוּא דְבָר פְּשׁוּט.

וְמָה רָאָה עַל פְּכָה הַטּוֹר לְחַלּוֹק אֶת הַשְּׁוֹיִן. וְעוֹד דְּלִדְיָה דְהָרִי"ף וְהַפּוֹסְקִים וְהַטּוֹ' סְבָרֵי כַר' יוֹסֵף דְּפְּלִיג אַרְבַּ וְשָׂרֵי לְקוּץ א"כ אַמְאֵי דְחָה דְבָרֵי הָרַב ט"ז וְאַסְר לְקוּץ אֵילָנוֹת אַף דְצָרִיף לְמִקּוּמוֹ וְזָה מְשׁוּם דְּהִבִּין דְּהַתּוֹסְפוֹת סְבָרֵי הַכִּי.

וְהֵלֵא לְפִי דְבָרֵי סְבַרְת הַתּוֹסְפוֹת יַחֲדָאָה הִיא דְהָרִי"ף וְהַטּוֹ' וְהַפּוֹסְקִים סְבָרֵי דְשָׂרֵי לְקוּץ דְלֹא קו"ל פְּרַב וְתַסְגִּי לְאַסְן' פְּשִׁאִינוּ צָרִיף לְמִקּוּמוֹ פְּדַעַת הָרָא"ש. אֲבָל בְּצָרִיף לְמִקּוּם דְהָרָא"ש שָׂרֵי אֵית לָן לְמִפְסַק פְּנִתְיָה דְכָל קְדוּשִׁים עִמּוֹ לְבַד מְהַתּוֹסְפוֹת: וְמָה שְׁתַּמָּה הָרַב בֵּית יַעֲקֹב עַל מָרְן בַּמ"ש בַּב"י ח"מ ס"א קנ"ה דְמִיִּתִּי הָא דְאָמַר רַבָּה בַר רַב חֲנָן אֲנָא לֹא קְנִינְאָא וְכו' וּמִשְׁמַע דְּהִבִּיאוּ לְהַלְכָה וְהָא הָרָא"ש פְּתַב דְּלִדְחוּיֵי וְכו'.

גְּדוּלָה מְזוּ הו"ל לְהַקְשׁוֹת דְמָרְן בַּב"י בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן הִבִּיא דְבָרֵי הָרִי"ף וְהָרַב מְהָר"י הַלְוִי ו' מִיגַש וְהָרַמְבַּ"ן וְרַבִּינוּ יוֹנָה וְהָרָא"ש שְׁפַלְמֵם פְּסָקוּ פְּרַב יוֹסֵף דְצָרִיף לְהַרְחִיק הָאֵילָנוֹת מִהַגְּפָנִים מִר פְּדָאִית לִיה וּמַר פְּדָאִית לִיה.

וְכַן פְּסַק בַּש"ע דִּין כ"ה דִּיש הַפְּרָשׁ בֵּין הַרְחַקַת אֵילָנוֹת מֵאֵילָנוֹת לְאֵילָנוֹת מִגְּפָנִים וּפְסַק פְּדַעַת הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם ע"ש. אֲמַנְם וְדָאֵי נִרְאָה דְמָרְן בַּב"י לֹא מִיִּתִּי לָהּ לְפַסְטוֹק פְּרָבָא בַר רַב חֲנָן נֶגְדַר רַב יוֹסֵף וְזוֹ אֵין לְהַסְתַּפֵּק בָּהּ דְעַדְיָין לְחַלּוּחִית הַדִּיּוֹ קְנִימַת פְּדַאֲמָרְן אֱלָא דְרָף אַגַּב מִיִּתִּי לָהּ לְאַשְׁמוּעֵינוּ עֵיקַר דִּין קְצִיצָ' אֵילָנוֹת מֵאַכְל דְאָמַר רַב דִּיקְלָא דְטַעֲוִין קָבָא וְכו' כִּי לֹא פּוֹרֵשׁ בְּשׁוּם מְקוּם בְּטוֹ'.

וּמִיָּהוּ לֹא מִיִּתִּי לָהּ בַּש"ע שֵׁם דְלֹא שְׁיָיָהּ. א"נ אֲפֹשֶׁר דְלִפִּי פְּשִׁט הַשְּׁמוּעָה נִרְאָה דְהִיכ' דְבַעַל הַגְּפָנִים טוֹעֵן שְׁיָקוּץ חֲבִירוֹ הָאֵילָן בְּעַל הָאֵילָן מְצִי לְדַחוּיֵי וּלְמִימַר אֲנָא לֹא קְנִינְאָנִי זֵיל קוּץ וְכ"כ הַגְּהוֹת אֲשָׁרֵי בְשֵׁם מַהֲרִי"ח שֵׁם פְּרַק לֹא יַחְפִּן' וְז"ל וּמִיָּהוּ בְּעַל הָאֵילָן יָכוֹל לֹא אֲנָא לֹא קְנִינְאָנִי אֱלָא אֶת אֵי נִיחָא לָךְ קוּץ וְכו' ע"ש.

וּמִשְׁמַע לְכַאוּר' דְּדַעַת מַהֲרִי"ח דְאָף אֵי דִינָא הוּא דְלִיקוּץ מְצִי א"ל אֲנָא לֹא קְנִינְאָנִי זֵיל קוּץ וְאַפְשֵׁ' שְׁזָה הִי פְּנִת מָרְן בַּב"י בְּהִבִּיאוּ הָא דְאָמַר רַבָּא אֲנָא לֹא קְנִינְאָנִי דְמִפְשִׁט' דְסוּגְיָין נִרְאָה דְלֹא בָּא לְחַלּוֹק אֱלָא קַבַּל דְבָרֵי רַב יוֹסֵף וּמִיָּהוּ לֹא רָצָה לְקוּץ הוּא עֲצָמוֹ.

וְלֹא פְּתַבּוּ בַּש"ע מְשׁוּם דְלִפִּי מ"ש הָרָא"ש וְשָׂאֵר מְפָרְשִׁים יֵשׁ לְדוֹן בְּזָה: וְאִיבְרָא דְגַם בְּהַגָּה' מַהֲרִי"ח יֵשׁ לְהַתִּישֵׁב בְּמָה שְׁפִינִים שֵׁם מִיָּהוּ אִם מִפְּסִידִין יוֹמַר הָרַבָּה וְכו' מוֹתַר וְיִתְבָּאֵר לְקַמְן בַּס"ד.

וּמַעֲתָה הִבָּה נָא אֲבָא לְמָה שְׁהוֹכִיחַ הָרַב בֵּית יַעֲקֹב דְסְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְלֹא פְּהָרָא"ש כִּי הִנֵּה בְּרִישׁ תְּשׁוּבָתוֹ פְּתַב דְהָא דְכ' הָרָא"ש נִרְאָה דְבְּצָרִיף לְמִקּוּמוֹ מוֹתַר נִפְקָא לִיה לְהָרָא"ש מְדַתְנָן סוּף פְּרַק לֹא יַחְפִּן' אֵילָן שְׁהוּא נוֹטָה לַר"ה קוּצֵץ פְּדִי שְׁיָהָא הַגְּמֵל עוֹבֵר וְנִרְכְּבוּ וְכו' וְהַשְׁת' קָאֵמַר דְּהַתּוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ אַמְאֵי דַא"ר בַר חֲנָן אֲנָא לֹא קְנִינְאָנִי מְדַתְנָן קוּצֵץ וְנוֹתָן דְמִים וְאוֹקְמוּהָ בְּאֵילָן סְרַק א"כ לְדִידְהוּ ק' מְדַתְנָן אֵילָן שְׁהוּא נוֹטָה לַר"ה וְכו' וּמְוַכְרַח דְמַחְלָקֵי דְקוּצֵץ מְקַצְתוּ שְׂרֵי וְהִינְנוּ הֵהִיא דְאֵילָן הַנוֹטָה לַר"ה וְכו' וַא"כ

דוקא משום דקוץ ענפיה אכל לקוץ האילן מפני צנרף מקומו אסו' דלא פהרא"ש זהו עיקר פגנתו.

ובאמת דבריו תמוהים חדא דיהיב טעמ' דמ"ש הרא"ש דבצריף למקומו מותר הוא מדתנן אילן שהוא נוטה וכו' ואם דברי הרא"ש היו סוף פ' לא יחפן' כמ"ש בריש תשובתו. לא היה כל כך רחוק לו' דסמך על מתניתין דתנן התם סמוך ונראה.

אמנם הוא אגב שטפיה דלא כתב פן הרא"ש סוף פ' לא יחפן' פי אם פ' החובל פאשר הרואה יראה וא"כ השת' ודאי מבואר נגלה דרחוק לו' שיכתוב הרא"ש דין פ' החובל ומקורו מפ' לא יחפן' ולא יפרש דבריו.

ותו אעיקר' דדינא מה צנרף לבקש מקור לדברי הרא"ש ונהלא מפיה מבריה דהתם פ' החובל אמרו דאם מעולה בדמי' שרי לקוץ וכן שמואל אמר אייתי לי מקוריהו וכן רב חסד' אמר זיל עקרינהו אלמא פשוטר מרויח בקציצ' האילן שרי לקוצו פיון דקוצצו לצור' הנאתו וא"כ יפה דן הרא"ש דאם היה צריף למקומו מותר לקוצצו דיש לו הנאה במקום יותר מהאילן.

וכן הרא"ש שם בהחובל אחר שהביא כל הסוגי' וילדשמואל ורב חסדא כתב וכן אם הי' צריף למקומו נראה דמותר והוא דבר הלמד מענינו. וזה פשוט ומבוא' בדברי הרא"ש דאיהיא סוגי' ועובדי דמייתי כתב עלה וכן אם הי' צריף למקומו נראה דמותר' ומוכח דסבר דהוי מעין דוגמ' של מעלה והכין קושט' דמילת' דלא אסרה תורה אלא דרף השחתה כמו שכ' הרמב"ם פ"ו דמלכים וכשאינו דרף השחתה רק מפני צרכו ונהנאתו שרי.

ובהכי נסתלק מ"ש הרב הנז' דף ק"ב ריש ע"ג בנותן טעם להטוי' דרב יוסף לא ס"ל כרב משום דמתניתין תני אם האילן קדם קוצץ ואי אכפא איסור' בשום ענין הי' קשה וכי בשביל הפסד ממון יש להתי' איסור' אלא דבכל ענין שרי עכ"ל ואין זה קושיא כלל דמעיקר' האזהרה היא דרף השחתה וכשאינו דרף השחתה ליכא איסור'.

ומ"ש בתוף דבריו דתנן אם האילן קדם קוצץ הוא אגב שיטפ' דאם האילן קדם לא יקוץ ואם הפור קדם קוצץ ונותן דמים. איכופ השתא ע"ט הזמיר הגיע עת לדבר בראיה הנז' דמייתי להרא"ש וכו' דמהתם יליף לה הרא"ש מדתנן אילן שהוא נוטה לר"ה קוצץ פדי שיהא הגמל עובר ורוכבו וכתוף דבריו כתב וז"ל והתם צריף למקומו שיהא גמל ורוכבו עובר במקום שהוא ואפ"ה התיר לקוץ את האילן אלמא בצריף למקומו מותר עכ"ל ואחר זה כתב דהרא"ש ק"ל על התוס' מאילן הנוטה וכו' והתם על פרוח' לא איירי באילן סרק מדמחלק בין חרוב ושקמה וא"כ מוכח בהדנא דארף באילן עושה פירות קוצץ מ"ה פירש הרא"ש דלדחויי קמכוון אכל התוס' ס"ל לחלק בין קוצץ פלו לקוצץ מקצתו דמקצתו שרי וכו' ע"ש.

ואם פגנתו דהרא"ש מפרש הא דאילן הנוטה לר"ה דקוצץ כל האילן ומשו"ה שרי בצנרף מקומו וכן מוכח מלשונו שהעסקתי שכ' ואפ"ה התיר לקוץ האילן. הא ליתא דבש"ס מבואר התם דף ז"ד דהא דאילן הנוטה וכו' קוצץ ענפיו בכדי שיהא גמל וכו' דהא קאמר

התם בש"ס אבל הכא קמא קמא קניין ליה ומבוא' דקוצץ ענפיו קאמר וכמו שפירש"י והמפרשי' וא"כ אנדא לה הראה.

ואם פננתו דגם הרא"ש מודה דהיא לקוץ ענפיו אלא דסבר הרא"ש דאסו' לקוץ הענפי' ההם נמי ול"ש לקוץ האילן ל"ש לקוץ הענפים אסיר וקאי בלא תשחית את עצה ומשו"ה למד דינו. והתוספות סוברים דהאסו' הוא לקוץ האילן לא ענפים ומ"ש בלשון הנז' לקוץ האילן ר"ל לקוץ ענפיו.

אינו מחנור דאין להוליד מתלוקת חדש. ותו דאין ליחס להרא"ש סברא זו.

דנראה דדיו קציצת האילן היינו בקוצץ האילן לא ענפיו. וכן ראיתי להרב משנה למלך שכ' סוף ה' איסורי מזבח דמאי דאסר משום לא תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים וחריות לא ידעתי היכא רמיזא איסו' זה עכ"ל ובנדאי דאם קוצץ ענף בחנם בלי שום צורך כלל איכא לתא דאיסור' וכננת הרב פשוטה דאין בזה משום איסו' לא תשחית את עצה דאסו' לקוץ כדי לשרוף וכיוצא' פי הענפים מותר לקוץ ויהיב ליקידת אשא.

והרב מהר"ב קאזיס בספר מגילת ספר לאונן רכ"ט כתב שם המגיה משמו דלקצץ זמורה לחה בחנם אם אינו נוטעה במקום אחר עובר בלאו שהרי אותה זמורה נמי אילן מקריא שראויה היא לנטיעה וכן נראה מהרמב"ם פ"ו דמלכים ובסמ"ג לאונן רכ"ט מוכח טפי עכ"ל ונראה שאין פננתו שהוא שנה לאיסו' קציצת האילן אלא שהיא בכלל כל תשחית מדרבנן כמ"ש הרמב"ם וסמ"ג דאיכ' כל תשחית בכל דבר וכן דקדק לו' לקצץ זמורה בחנם.

ומ"ש דזמורה נמי אילן מקריא לאו דנקא. ועל דברי הרב באר שבע פ"ק דתמיד כפר תמה הרב משנה למלך שם.

באופן שאין ראיה מהו דאילן הנוטה לר"ה דלצורך מקומו מותר דהכ' בקציצת הענפים סגי ומה ראיה לאיסו' קציצת האילן כלו. ואין ראיה לאסו' מדלא שרי אלא בקציצת הענפי' דשאני ההיא דליכ' צורך בקציצת כל האילן דמידי הוא טעמ' כדי שיהא הגמל עובר הא בקציצת הענפים סגי ויכול לעבון' ועוד קשה על דבריו דתמה על הרא"ש אמאי שבקינהו לתוספות דאוקמוה למתניתין באילן סרק ותירץ דקשיתיה מתני' דאילן הנוטה דמקמי דמתניתין דאילן הנוטה תני חרוב ושקמה וא"כ אף בעץ מאכל מתניא והתוס' מוקמי לה בענפים.

ותמה עליו דהעלים עין דדברי התוס' קשים מהמשנה גופה דמייתו דקוצץ ונותן דמים דהיא גופה מיירי בחרוב ושקמה דהכי תנו מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה ובהרוב ובשקמה ו' אמה אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים הרי דקאי אחרוב ואשקמה נמי והיכי מוקמי לה באילן סרק ולא הי' צריך למשנת אילן הנוטה דמתניא בטר משנת אילן שהוא נוטה לשדה חבירו וכו' ובהרוב ובשקמה וכו' ולהקשות ולתרוץ.

וכבר הרב תורת חיים בשיטתו תמה על דברי התוספות ונדחק דחרוב ושקמה אילני סרק ונסתייע מסוגיית שילהי פרקין דאמרו בש"ס דאבא שאול ארישא קאי וכו' עש"ב ובאמת דאין משם הוכחה דחרוב ושקמה בכלל אילן סרק באשר יראה המעיין.

ותו יש להרגיש על הרב הנז' דמאי מייחתי ראיה לאסון' בצרירה למקומו הרי אף דיהבין
פל דיליה מאי ראיה איפא מהתוספות לענין דינא הרי התוספות קיימי ארפא בר חנן מאי
דעתיה דאמר אנא לא קייצני' ומראים פנים לדעתו לפלפול' בעלמ' אף להלכה אימו'
דסברי דהלכה פרב יוסף דפשוט המשנה פנותיה דקוצץ בכל אילן משמע וכדעת הרא"ש.

וכפ"ז לשיטתו תפטר ההיא דאילן הנוטה אף אם יצטרף לקצוץ כל האילן דלצורה מקומו
שרי פדעת הרא"ש והכי עדיף דלא לאשוויי פלוגת' בין התוספות והרא"ש. ומה גם
דקרא"ש דרכו לילה אחר התוספות ואימו' דכה דעת הרא"ש בתוס'.

ומשום דהתוספות לא נחתו אלא לפלפול' לא חש להזכיר דבריהם. וליחובי דעתיה דרבא
בר חנן פתב דלדחויי איפונין או דלא סבר לחלק בין אילן לאילנות לגפנים ואילנות דלא
נפקא מידי לענין דינא כי אם לפלפול' דיהיה טעם רבא פמו שיהיה לא ק"ל פנותיה ואף
התוספות מודו בזה ומה יוכיח הוכח דלא כט"ז.

ואל תשיבני דבפסקי תוספות כתוב וז"ל אין לקוץ אילן שעושה פירות אם לא שמקלקל
ביותר עכ"ל ומהא משמע דדברי התוספות הם להלכ' דבדיבור' זה דאנא לא קייצני' מסקי
הכי במנחם דקוצץ הוא באילן סרק ע"ש.

גם מהגהות אשרי הנז' דכתבו מיהו אם מפסידין יותר הרבה וכו' ע"ש ומשמע קצת
דסבר דדברי התוספות הם לדינא. הא לאו מילת' היא דנראה דיש להוכיח פדאמרו
דהתוספו' לענין דינא סברי דהלכה פרב יוסף שהרי התוספות בדיבור' הקודם לזה פתבו
אבל בגפנים בעי טפי והוא פשוטע דקלים שהם גבוהים אבל אם נטע גרעין לא דממיל'
קא גדל ולא גיריה דיליה הוא עכ"ל.

ובהגהות אשרי אהא דאמר רב יוסף לגפנים בעי טפי פתבו וז"ל וכ"ש אילנות או גפנים
לזרעים ודוק' פשוטע אילנות פשהו גבוהים אבל אם נטע גרעין לא דממיל' קרבו ולא
גירי דיליה.

פירוש ר"י עכ"ל גם בס' האגודה שם פ' לא יחפון' כתב וז"ל ה"מ אילנות לאילנות וגפנים
לגפנים אבל אילנות לגפנים בעי טפי פירש ר"י דוקא נטע אילן שהוא גבוה אבל נטע
גרעין ממיל' קרבי ולא הוי גירי דיליה.

אנא לא קייצני' דאמר רב דיקל' דטעין קבא אסו' למקצייה פירש ר"י אם מכחיש הרבה
מוטר לקוץ פדאמרינון פ' החובל עכ"ל. הראת לדעת שהתוספות פוסקים פרב יוסף
דאילנים לגפנים בעי טפי ומחלקים דבנטע גרעין לא וכדמוכח להדיא מהגהות אשרי
והאגודה דמיתו לה בשם ר"י לפסק הלכה וגם בפסקי תוספות פתוב בקצו' נטע גרעין
וכו' ע"ש ומעתה מוכח דמ"ש דקוצץ ונותן דמים לסברת רבא בר רב חנן קאמרי דמייירי
באילן סרק ולא למאי דקי"ל פרב יוסף.

ומ"ש דההיא דאיייתי מקוריייהו שהיו מכחישים יותר מדאי הוא לקושט' דמילת' גם אליב'
דרב יוסף דאם מזיק לחבירו שרי לקוץ אבל בדידיה פגון ההיא דדקלי וגופני בענין
שיהיו מכחישים יותר מדאי והכי דייקי דברי שמואל שם בקמא דף צ"ב דקאמר מכחיש
בסמך' פולי האי למחר אייתי לי מקוריייהו ודייק בלישניה לו' פולי האי.

אמור מעתה דברי מהרי"ח שהבאתי לעיל שכתב משמו בהגהות אשרי וז"ל מיהו בעל האילן יכול לו' אגא לא קניצנא וכו' מיהו אם מפסידין יותר הרבה פגון ההוא דטעם בהו טעמ' דחמר' וכו' מותר עכ"ל נראה דהכי פונתו דסבר דאף דקאמר רב יוסף דמאילנות לגפני' בעי טפי ודינא הוא לקוז' יכול בעל האילן לומר אגא לא קאניצנ' זיל קוז' דאני חושש לדרב ומ"מ אני חייב שלא להזיקה ונותן רשות לקוז'.

והאומ' פנה מוכרח דלדידיה אינו נזק כל פה ולכו נרא לקוז' ואם יהיה בשדה וכרם שלו הפל יהא מונח. מיהו אם מפסידין הרבה וכו' מותר שהווא יקוז' בשלו וליכ' למיחש למידי כמ"ש שמואל.

והיה מקום להאריה בשקל' וטריא ואין הפנאי מסכים. ומפלגן של דברים אמורים עין רואה ואונן שומעת דראית הרב בית יעקב מדברי התוס' הנז' דפליגי על הרא"ש וסברי דאסו' קציצת האילן הוא אף בצריה למקומו.

אינה ראיה מפמה צדדים אשר פתחנו בעניותנו פאשר עיני המעיין יסבור ולא ידע דאינה ראיה פלל פמבוא' בא"ר לח"י רוא"י. ואשים דברי במ"ש עוד הרב הנז' שיש לו ראיה ברורה דהתוספות פליגי על הרא"ש והוא ממ"ש התוס' בברכות דף ל"ו ע"ב וז"ל אין קוצצין אילנות בשביעית וא"ת בלא שביעית נמי ת"ל דאסו' משום לא תשחית את עצה וי"ל דלא טעין קבא דלא שייך ביה בל תשחית פדאית' פ' לא יחפור א"נ איירי דמעולה בדמים לעשות ממנו קורות דאז לא שייך בל תשחית ומיהו משום אסור' דשביעית איכא וכו' עכ"ל ואם איתא דהתוספות ס"ל פהרא"ש דלצורך מקומו שרי ה"ל לתוספות לתרוצי הכי דאיירי בצריה למקומו דשרי לקוז' ולא שייך בל תשחית ומשום שביעית אסור אלמא דס"ל להתוס' דאפי' צריה למקומו אסו' עכ"ל.

ולפי שיטתו הנה מצי להוכיח דהרמב"ם ורבינו שמשון ורבינו עובדיה כפי המשניות שלקחם פ"ד דשביעית וס' האגודה שם פלהו סברי דלא פהרא"ש דכלם הקשו קושיות התוספות ואין גם אחד שתירץ דמיירי דצריה למקומו ולדידיה נשמעיניה מן הדא דכלהו פליגי על הרא"ש.

אמנם אין ראיה פלל מזה שהרי הרא"ש בפירושו (ונדפס באלטוני) גם הוא כתב וז"ל ומשום קוצצין אילנות טובים ליכא אם הוא מעולה בדמים פדאמרי' בסוף החובל עכ"ל וכפי דברי הרב בית יעקב נימא דמדלא משני הרא"ש דמיירי בצריה למקומו ש"מ דסובר דאף אם צריה למקומו אסור וא"כ הרא"ש פליג דידיה אדידיה.

אמנם הדבר פשוט דכיון דהא דמעולה בדמי' הוא מפנרש פ' החובל נקטו הא משום דמפנרש בש"ס ונהכי רגילי רבנן דמשנ"ו בדבוריהו ומייתו מהמפנרש בש"ס. והתוספות הוסיפו דלא טעין קבא וגם זה מפנרש בש"ס פ' החובל ופ' לא יחפור.

ותו דהאי שינויא א"ש ומרנח טפי במתני' דתנן התם פמה יהא בזית ולא יקוצצו רובע וא"ש דברי' איירי בדלא טעין קבא ושרי ליה למקצינה וליכ' בל תשחית אבל אסור משום שביעית.

ואתה תני תנא דבזית לא יקוצצו אם יש בו רביעית אפי' בלאו איסור' דשביעית. וילעולם דבצורף מקומו כ"ע מודו דשפיר דמי למקצינה והני כשריות' דמעולה בדמים דצורף מקומו תשיב ליה טפי ונה פשוט.

הגם דמה שהבאתי מפירוש הרא"ש יש לדחות כפי הפלל שפכתתי במקום אחר מ"מ הדבר ברור פדכתיבנ'. תו חזיתיה להרב בית יעקב דבסוף תשובתו הנז' פתב ישוב אחר בעד הטור שהשמיט הא דרב דדקל' דטעין קבא וכו' משום דסבר הטור דאף דלא טעין קבא אסור לקוץ לפי מאי דקי"ל דאסו' לאבד אוכלין אפי' פירורין שיש בהם פזית וכו' ע"ש שהאריה.

ואינו מחנור דאטו הטור פליג ארב ואמוראי דסברי פנוותיה. ותו דפליג על אביו הרא"ש והרי"ף והרמב"ם ור"י ודעמיהו.

והיא דהפסד אוכלין אינו ענין פלל להך דהכא כי לא טעין קבא אינו ראוי לטרוח בו כמ"ש הרמב"ם פ"ו דמלקי'. ותו דמצינו למימר דהכ' בקוצצו לבגנו איירי רב כמ"ש מהרש"ל ב"ם של שלמה פ' החובל סי' ס"ב או צורף אחר וכי ליכא קבא שרי.

והתם מפסיד האוכלין בחנם לגמרי. ותו דהו"ל להטור לאשמועינן בהדיא דאפילו כי ליכא קבא אסור מאחר דמפנרש בש"ס והפוסקים הראשונים דשרי ואיהו דסבר להלכה דאסור הו"ל לפרש וכל כי הא ודאי איבעי ליה לאודועי.

ועוד יש להאריה בדבריו הנז': הדרן למילתין דהדבר ברור דאין ראיות הרב בית יעקב להוכיח שהתוספות סברי דאף בצריף למקומו אסור ופליגי על הרא"ש מכריעות פלל ועיקר. ומאחר שפן מאן ספין ומאן רקיע לחלוק על גדול המורים הוא הרא"ש.

ועוד שראיתי לרבינו ירוחם במשרים נתיב ל"א ח"ב שפכת דצריף למקומו שרי תרי זימני. וכן הרב ס' הזכרון שם סוף פ' החובל פסק דבצריף למקומו מותר.

גם אשו"ר להרב כנה"ג י"ד סי' קי"ו הגהת ב"י אות ל"א שכ' וז"ל וכו' הרא"ש שם וכן אם הנה צריף למקומו מותר ועל זה סמכו עכשיו שקוצצין אילנות שעושין פירות פדי לבנות שם בית דירה וכ"כ הט"ז עכ"ל.

הא למדת דרבים אשר אתנו דפסקו דלצורף מקומו שרי והרב ט"ז עביד עובד' לקצוץ פדי לבנות וגם הרב כנה"ג העד העיד בנו דסמכי עלה ועבדי עובדא וא"כ בנ"ד דקוצצין אילנות לבנות בתים שרי.

אף עדיין יש מקום לבעל דין לחלוק דכל זה היינו פשרוזה לבנות בית לדור בו אז הוא דשרינן לקוץ ויאמר האומ' שזו פננת הרב ט"ז והרב כנה"ג שלא התירו אלא פשהוא דחוק ומצטער ובהכי דבני באתריה דאילנ' רנוח ביתא ויכול לדור שם דירת בני אדם.

אבל בנ"ד כי יעשיר איש ונפשו אונתה לעשות דרך סחורה לבנות בתים ולהשפירם וגם לעשות לו שם פשם הגדולים אימא דאסור: אמנם כשתדקדק יפה בדברי הרב ט"ז והרב כנה"ג שפכתו לבנות בית דירה סתם ולא פכתו לבנות לו או להם בית דירה משמע דבכל גונא התירו בין הוא לדור בעצמו בין שיזורו אחרים.

וכן נראה דהרא"ש וסיעתו סתמא נקטי דאם הוא לצורך מקומו מותר והא נדאי צורך מקומו הוא פי תאנה נפשו משום בנו"ת ציו"ן ומה לי אם ידור הוא או ידורו אחרים הכל תשיב צורך מקומו ושרי.

הגם הלום אנכי הרואה להרב הגדול מהר"ר יחיאל באסן בתשובותיו סי' ק"א שבתחילה למד מסוגית החובל דאם קוצץ לצורך בגנו שרי ואח"כ פתב דיש לאו' שיאמר דאם הבגנו אינו לצורך גמור אלא לנוי למלאת תאנות נפשו אסור וכו' וכשאין השכר מבגנו הבית מרובה מהפסד השקמת התאנה ושכר הבית מועט והוא בא מפח הוצאה מרובה וא"כ אעפ"י שאין פונתו להשחית פינון שאין השכר מרובה על ההפסד משחית הוא ואסור איברא סברא קלושה היא דכיון דכך דרפם של בני אדם שמוציאין ממון רב בבגנו בתים ועליות מרונחות אף שהשכירות אחד מעשרה ממה שהיה מרויח הממון שהוציא ומ"מ עושים כן בשביל הנאת גופם שדירה נאה מאר"כ ימיו של אדם או בשביל שהוא דבר מתקנים ימים רבים ופירותיו תדירים ומתרצי בעלי ממון להרויח מעט בהשקט ובטחה מלהרויח הרבה בעמל ואחריות וא"כ פינון שזה בונה פמנהג העולם והתאנה מעפכת נדאי שהרוצה לעשות סחורה במעותיו כדי להרויח בהם מה שהוא מנהג להרויח באותו סוף אין ספק שלא ימנע מעשות הסחורה ההיא אף אם יבא לו נזק בדבר מועט כמו הפסד התאנה בערה אל הבית וזה ברור עכ"ל ודברים ברורים הם וממנו נקח לנ"ד דכיון דזה דרף בעלי סחורה יחד עשירים שאננו לבנות בתים ולהשפיר ובזה קרנמ תרום בכבוד נדאי לצורך מקומו מקרי ושרי דטיבות' היא גבייהו הרבה יותר מהאילנות.

ואחזה אנכי שם להרב מהר"י באסן שכתב וז"ל ומ"ש התוספות דאיכ' לאוקומי מתני' באילן סרק דבריהם צריכים תלמוד ובין הכי ובין הכי לא אמרו התוספות אלא לסברת רבא בר רב חנן דאמר אנא לא קניצנא ולית הלכתא פנותיא אלא פרב יוסף פדכתב שם הרא"ש עכ"ל הבט ימין וראה שנתקשה בדברי התוספות וכו' דלא פתבו אלא לדעת רבא בר רב חנן כמו שכתבנו בעניינותנו לעיל: והן עתה ראיתי למרן בכסף משנה פ"ו דמלכים דעמ"ש הרמב"ם דשרי לקוץ מפני שמזיק בשדה אחרים פתב על זה מרן וז"ל תנו מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה ובחריב ובשקמה ו' אמה אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים הרי דקתני קוצץ וליכא לאוקומיה באילני סרק ונא דהא חריב ושקמה לאו אילני סרק גינהו.

ואע"ג דאמרינו דרבא בר חנן וכו' אנא לא קניצנא וכו' דמשמע דאיסור' דרב אפי' במזיק לשדה אחרים הא ל"ק דהכי קאמר ליה לדידי דס"ל דסגי בהאי הרחקה לא מיקרי מזיק ואסור לקוצצו מר דס"ל דבעי הרחקה טפי שרי למקצייה ואי גיחא ליה ליקוץ עכ"ל.

וגם לשון זה נעלם מהרב בית יעקב שכ' מרן דליכ' לאוקומיה באילני סרק האי מתני' דקיימי עלה התוספות. ואלו הרב הנז' ז"ל חתר ממתני' דסוף פרקין ומותיב ומפרק ולא שם לבו למשנתנו דקיימינן עלה כמש"ל.

וחזיתיה להרב גופי הלכות דף צ"ח שכתב דכונת התוספות דהא דקתני קוצץ ונותן לא קאי אחרוב ושקמה ע"ש ובאמת שהוא דוחק גדול וזו היא שקשה על התוספות דהגם דנראה דלא פתבו זה אלא להסביר קצת פנים לדברי רבא בר רב חנן נאנו לא קי"ל

פְּנוּתִיהָ אֵלֶּיךָ כָּרַב יוֹסֵף דְּפָשִׁיט' לִיה נֹאמֵר זֵיל קוּז' וְהוּא קָרוֹב לְמֵאֵי דְאִמְרִי' בְּעֵלְמָא מְעֵשָׂה רַב וּפְשָׁטָה דְמִתְנִיתִין הֵכִי הָוִי.

מְכַל מְקוּם הַדְּבָר קִשְׁיָה דְרָבָא בַר רַב חֲנָנִי יְסָבֹר פֶּה בְּמִשְׁנֵתָנּוּ וּמַה גַּם בְּתַר דְשִׁמְעִיהָ לְרַב יוֹסֵף. וְתוּ דְאִי הֵכִי אִמְרֵי רַב יוֹסֵף כִּי אָמַר לִיה אָנָּא לֹא קִינְצֵנָא וְכוּ' אִמְרֵי לֹא אוֹתְבִיהָ מִמִּתְנִיתִין דְקוּצָץ וְנוֹתֵן אֶחָרִיב וְשִׁקְמָה נְמִי קֵאֵי וְאִמְרֵי שְׁתִּיק לִיה.

וְתוּ הָרִי דְרָב יִשְׁר לְפָנֵי הַתּוֹסְפוֹת לְתַרְזִן בְּעַד רָבָא בַר רַב חֲנָנִי בְּדְפָרִיק לֵיה מְרֵן הַכ"מ. וְעַל דְרָב זֶה מְפָרְקִי לֵיה הַרְמֵב"ן וְהַרְשֵׁב"ן וְהָרָא"ש בְּפִסְקִיו וְהָר' הַנְּמָקִי.

וְכ"כ הָרַב תּוֹרַת חַיִּים בְּשִׁיטְתוֹ וְלֹא זָכַר דְכָבֵר קְדָמוּהוּ רַבְּנָן קֵמְרֵי. וְהָרַב הַנְּמָקִי שְׁפָתַב דְתַנּוּ קוּצָץ וּמִסְתַּמָּא בְּכָל אֵילָן מִיָּרִי אַף דְעוֹשֶׂה פִירוֹת.

יֵשׁ לְהַרְגִישׁ דְלֹא סְתָמוּתָא לְחוּד אִיכָּא. אֵלֶּיךָ מְשִׁמְעוּתָא טוֹבָא דְאֶחָרִיב וְשִׁקְמָה קֵאֵי כְּמִדְנָבֶר: וְהָרַב גּוֹפִי הַלְכוֹת הַקִּשְׁיָה עַל מְרֵן דְאִי רָבָא בַר רַב חֲנָנִי טַעֲמִיהָ מְשׁוּם דְסָגִי בְהָאֵי הַרְחָקָה לְמֵאֵי אֶצְטְרִיף לְאֶתוּיֵי מִימְרַת רַב אִפִּי' שְׁיִהֵי מוֹתֵר לְקוּצָצוֹ כִּינּוּן דִּסְב' דְאִיכָּא הַרְחָקָה לֹא מְסַיֵּיב לְמִיקָץ ע"ש וְלֹא זָכַר דְמִקְלֵתִי דְמְרֵן שֶׁל פֶּת הַקּוּדְמִין הִיא.

וּמֵאֵי דְקִשְׁיִתִּיהָ לַק"מ דְכַנְנַת רָבָא בַר רַב חֲנָנִי דְאִי לֹא דְאִיכָּא אִיסוּרָא וְסַפְתָּא הָהּ מְבַטֵּל דְעִתִּיהָ נֶגְדַר רַב יוֹסֵף אֶמְנָם עֵתָה דְלִפִּי דְעִתּוֹ אִין מְחַוֵּי' לְהַרְחִיק וְלֹא סְבַר חִילוּקָא דְרַב יוֹסֵף לֹא מְצִי לְבַטֵּל דְעִתּוֹ מֵאֶחָר דְאִיכָּא אִיסוּרָא וְסַפְתָּא.

וְהַרְמֵב"ן וְהַרְשֵׁב"ן אֶפְתְּבוּ דְהָוִי עַל דְרָב מֵאֵי דְאֶמְרוּ אִם בְּשַׁעַת מְעֵשָׂה אֶמְרָה אִין שׁוּמְעִין לוֹ. כְּלוּמַר דְאִי לֹא הֵכִי הָהּ עֵבִיד כָּרַב יוֹסֵף אַף דְאִיכָּא אִיסוּרָא וְסַפְתָּא דְמִי כְּמוֹהוּ מוֹרָה.

אַף לְהִיּוֹת בְּשַׁעַת מְעֵשָׂה דְלֹא מְהִימֵן וְאִיהוּ סְבַר אִיכָּא וְאִיכָּא אִיסוּרָא וְסַפְתָּא לְהֵכִי אָמַר לֹא קִינְצֵנָא. חֲנוּנְנוּ לְדִין דְלִפִּי דְעַת הָרָא"ש וְרַבִּינוּ יְרוּחָם וְהָרַב סָפֵר הַזְּפָרוֹן וְהָרַב ט"ז לְצוּרָה מְקוּמוֹ מוֹתֵר וּלפ"ז נִרְאֶה לְהַתִּיר בַּנ"ד דְכִינּוּ דְהֵכִי אֶרְסִיִּיהוּ דְעִתִּירִי לְבָנוֹת בְּתִים וְלְהַשְׁפִּיר' כִּי רְצוּנָם יוֹתֵר בְּבָנִין שְׁעוּמַד לְדוֹרוֹת מֵאֵילָנוֹת וְכַמ"ש הָרַב מְהָר"י בְּאֶסֶן שְׂרִי לְקוּז' אֵילָנוֹת וְלְבָנוֹת בְּתִים.

וְחִזְיִתְנָהוּ לְשַׁנֵּי הַמְּאֹרוֹת הַגְּדוֹלִים שְׁנֵי גְדוֹלֵי הַדּוֹר הָאֶחָדוֹן הָרַב חַוּוֹת יָאִיר סִי' קַצ"ה וְהָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בְּרֵאשׁוֹן סִימֵן קט"ז דְשַׁנִּיָּהֶם הַמְּלָכִים בְּהַסְפָּמָה עָלוּ עִם הָרָא"ש וְהָרַב ט"ז רַק דְהָרַב חַוּוֹת יָאִיר כְּתִב דְכַנְנַת הָרָא"ש דְרוּצָה לְבָנוֹת שָׁם אוֹ לְתַנּוּן בְּמְקוּמוֹ דְבָר נֶצְרָה מִשָּׂא"כ לְהַרְחִיב חֲצָרוֹ וּלְצוּרָה טִיּוֹל וְתוֹסְפֵת אֹר וְרִיחַ בְּעֵלְמָא לֹא אָמַר זֶה"ת"ד וְדְכָרִיו א"צ חִזְיוֹן דְוַדָּאֵי בְּעִינָן שְׁיִהֵא דְבָר נֶצְרָה יוֹתֵר מֵהָאֵילָן לְדַעַת רַבָּא דְעֵלְמָא שְׁנֵי הָעֵנִין שְׁרוּצָה לְעֵשׂוֹת שְׁנֵי יוֹתֵר מֵהָאֵילָן וְכַמוֹ שְׁנֵי מְדַבְּרֵי הַסֵּמ"ג לְאוּנָן רַב"ט וְהוֹכִיחַ הַדְּבָר הָרַב מְהָר"י בְּאֶסֶן בְּתוֹשׁבָה הַנּוֹ' מֵהַש"ס וּמְדַקְדֹּק דְבָרֵי הַרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה פ"ד דְשְׁבִיעִית.

אֵלֶּיךָ דְלפ"ז נִרְאֶה דְאִי אֶמְרִינוּ דְעַת רַבָּא דְעֵלְמָא דְהָוִי קִינְצֵי אֵילָנָא מְשׁוּם הָאֵי רוּחָא כִּי נֶצְרָה טְפִי יוֹתֵר מֵהָאֵילָן דְהַשְׁת' דְחִיק וּמְפִיק וּמְפָסִיק שְׁרִינּוּ לְקוּז'. וְהָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב שָׁם

פֶּתַח דְּבַתְּשׁוּבַת בַּיִת יַעֲקֹב הָאֲרִיזָה לְיֵשֵׁב דַּעַת הַטּוֹר וְאִין דְּבָרֵיו בְּרוּרִים וּמְנַכְרָחִים וְנִגְדָּה מִשְׁמַעוֹת רַבֵּי הַפּוֹסְקִים עַכ"ד וְלָנוּ בְּעֵינֵינוּ דְּבָרֵינוּ מִן הַמִּתְמִיחִין כַּמֶּש"ל.

וְשֵׁם הָרַב יַעֲקֹב פֶּתַח לְעֵינֵינוּ שֶׁהָאֵילָנוֹת מְאֹפְלִים דָּאִין יָכוֹל לְמַחֲוֹת בְּבַעַל הָאֵילָנוֹת זֹלַת אִם הָאֵילָן עָבַר וְנִגְדָּל וּמְאֹפִיל מְאֹד וְכו' וּבְסוּף פֶּתַח שׁוֹב מְצִאתִי בְּתַשׁוּבַת חוֹת יֶאֱיִר סִימָן קצ"ה שֶׁפָּסַק בְּפִשְׁטוֹת דְּמַחְנִיב לְקוּץ הָאֵילָן אִם מְאֹפִיל וְכו' וְלִי נִרְאָה כַּמֶּש"ש עַכ"ל וְהַרְוָאָה יִרְאָה דְּהַרְבַּח חוֹת יֶאֱיִר לֹא אֵינִי בְּאֵילָן אַחֲרֵי הַמְאֹפִיל דְּחִיבִין בְּעַלֵּי הָאֵילָן לְקוּץ דְּהוּי כְּפִדּוֹן הָרַב יַעֲקֹב.

אֲלֹא הָרַב חו"י קָאֵי עַל אֵילָן הַגָּדֵל בְּחִצְרוֹ אִי שְׂרִי לְקוּץ הָאֵילָן שְׁלוֹ וְאִינוּ עֵינֵינוּ לַמֶּש"ש הָרַב יַעֲקֹב דָּאִין מְחַנְיָב בְּעַל הָאֵילָן לְקוּץ כַּאֲשֶׁר אֶחָד הַרְוָאָה עֵינֵינוּ יַחְזוּ: וְאַחַר זְמַן רַב שֶׁפֶתַחְתִּי זֶה בָּא לִידֵי ס' קָטָן מִתְּשׁוּבֹתוֹ הֵכִי קָרָא שְׁמוֹ מְקוֹר בְּרוּךְ לַהֲרַ' מִהַר"ר בִּינְדִיט אַב"ד דְּק"ק בְּרַעְסְלָא וְרֵאִיתִי שֵׁם ס' ח' שֶׁפֶתַח שְׂמָה שֶׁהַשֵּׁיב הָרַב בַּיִת יַעֲקֹב עַל הַט"ז דָּאִין כֵּן דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת כָּל דְּבָרֵינוּ אֵינָם נְכוּנִים.

אִף רֵאִיתִי לְהַרְבֵּי הַנּוֹד דְּמַסִּיק דְּדַעַת הַטּוֹר דְּכָל אֵילָן אִף אִם אֵינוּ טוֹעֵן אֲלֹא מְעַט אֲסוּר לְקוּצוֹ וּפּוֹסֵק דְּלֹא כָּרַב וְהָאֲרִיזָה בְּזָה ע"ש וּכְבָר פֶּתַחְנוּ בְּעֵינֵינוּ לְעִיל בְּזָה עַל דְּבָרֵי הָרַב בַּיִת יַעֲקֹב וּמְמִילָא מְפָרִיף מ"ש הָרַב הַנּוֹזֵף וְעוֹד יִרְאָה הַמְעַיֵן שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁיב עַל דְּמִיוֹנוֹתָיו וּסְבָרוֹתָיו וְאִין הַפְּנָאֵי מְסָפִים לְהָאֲרִיזָה.

כָּלֵל הָעוֹלָה מַמ"ש דֵּינֵשׁ לְהַתִּיר בַּנ"ד וּמָה גַם דְּהָאֵילָנוֹת עוֹמְדִין לְקוּץ וְאֶמְרִינוּ בְּעַלְמָא כָּל הָעוֹמֵד לְחַתּוּף כְּחַתּוּף דְּמִי וְכַתֵּב הָרַב מְקוֹם שְׁמוּאֵל בְּתַשׁוּבָה סִימָן ג' דְּהֵכִי קו"ל וְהָאֲרִיזָה הַרְבֵּה בְּזָה וְעֵינֵינוּ לְהַרְבֵּי שֶׁ"ף ח"מ ס' צ"ה וּמ"ש הָאֲחִירוֹנִי וְלֹא פְּנִיתִי לְעַמּוֹד בְּזָה.

וְהָרִי אָמְרוּ פ"ק דְּבַתְּר' דְּמַלְכוּתָא לֹא הִדְרָא. וְעוֹד דְּאַפְתִּי אֵינָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי הָאֵילָנוֹת וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ הַכֹּל הוּא לְמַלְךָ וְהוּא קוֹצֵצִים עַל יָדוֹ וּבְכֵן שְׂרִי לְיִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל מִהַמְּלָךְ קָרַעַע שֶׁיִּהְיֶה פְּנוּי מֵאֵילָנוֹת וְהַמְּלָךְ אֲדַעְתָּא דִּידְוִיָּה קַעְבִּיד וְאִין הִיִּשְׂרָאֵל אִפִּי גִרְמָא כִּי כָּבֵד גִּזְרַת הַמְּלָךְ לְעֲשׂוֹת כֵּן וּמָה גַם דָּאִין הַגּוֹיִים מְצַנּוּיִם כְּבָל תַּשְׁחִית וְכָל זֶה מְבֹאָר וּבְרוּר וְהַנְּלַע"ד פֶּתַחְתִּי אֲנִי הַצֵּעִיר וְזַעִיר חַיִּים יוֹסֵף דּוֹד אַזּוּלָאֵי ס"ט.

סִימָן כ"ג עוֹד עַל דִּין קְצִיצַת אֵילָן מְאֹכֵל. שְׂאֵלָה רְאוּבֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּרִם חֲמֵד נְטוּעַ אֵילָנֵי מְאֹכֵל וְעַץ עוֹשֶׂה פְּרִי וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּרְא וַיִּהְיֶה מְקוֹם בְּכָרִם פְּנוּי רְאוּי וְהָגוֹן לְבָנוֹת שֵׁם בַּיִת אֲבָל יֵשׁ שֵׁם שְׁתֵּי אֵילָנוֹת עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי וּמִן הַתְּאֵנִים וּמְעַכְבִּין אוֹתוֹ לְבָנֵן הַבַּיִת וְצָרִיף כְּדִי לְבָנוֹת שֶׁיִּקְוֶה הָאֵילָנוֹת הָאֵלֶּה יוֹרְנוּ אֲדוּנֵי צָדֵק אִם עוֹבֵר עַל בַּל תַּשְׁחִית אוֹ לֹא כִּיִּן דְּמִטִּי לִיָּה הַנָּאָה טוֹבָא מִהַבִּי יוֹתֵר מֵהָאֵילָנוֹת.

עוֹד אִם דַּעַתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן לְשַׁרֵּשׁ הָאֵילָן וְלַהֲשִׁיבָהּ כְּפִי הָאֲפָשֶׁר לְהַסִּירוֹ מִתַּחַת לְאֶרֶץ בְּעִינֵי שְׂרָשִׁי לְנִטְוֵעַ אוֹתוֹ בְּמְקוֹם אַחֵר אִף חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא בְּעַת הַנְּתַקּוּ יָבֵא לְשַׁחַת קְצַת מִשְׂרָשֵׁי הָאֵילָן אִם יִהְיֶה עוֹבֵר גַּם בְּזָה הָאֶנְפִין.

עוֹד יֶאֱיִר עֵינֵינוּ אִי אֵיכָא בַּיִת מִיְחוּז גַּם בְּדָרְךָ זֶה לְהָא דַּא"ר חֲנִינְא פ' הַחֹבֵל דְּרָף צ"א ע"ב לֹא שְׂכִיב שְׂבַחַת בְּרִי אֲלֹא דְקִיץ תְּאֵנָתָא בְּלֹא זְמַנִּיה וְהַבִּיאָה מִהַרְש"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה שֵׁם. וְאִם יֵשׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין קִיץ יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּקַצְצוֹ גוּי.

ואגב דקדקנו אַני נחבירי בְּהָא דְאָמְרוּ בְּפִסְחִים דְּף ו' ע"ב דְּקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבִים אֵינָם רוֹאִים סִימָן בְּרָכָה וְהָא בְּקִמָּא מוֹכַח דְּעוֹבֵר עַל בַּל תִּשְׁחִית עַל הַפֶּל יָבֵא דְבָרוֹ הַטּוֹב וְיִשְׁקֶנּוּ מִי הַסֵּל"וּח סֵלַח נָא אֲנִי מִבְּקִשׁ וְיָבֵא שְׂכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה חַמִּיד לְבֵא רְצוּף אֶהְבֵּה מְרַגְלִית טוֹבָה מֵהַ נֶאֱדָה אֵילָן. יִשָּׁר הוֹלֵה מְשֻׁף הַזָּרַע בַּר רָמִי וְבַר רַבְרָבִי כֹּל הָעָם מְקַצֵּה מְעִידִין בְּגוֹדְלָן.

הַמְשַׁפֵּיל הַנְּחַמֵּד וְנֵעִים סֵדְרוֹ וּפְלִפְלָן. יִשָּׂא בְּרָכָה מֵאֵת ה' וְהִנֵּי בְּרַכ"י דְּרַבְּנָן הַחֲזִיק בְּכַלָּן. כִּי"ר.

כֵּן עֵינֵינוּ עוֹמְדִים צְפוּפִים כְּשֵׁאוֹ"ל חִי"ם אֵי שְׁרִי לְעַקוֹר נְטוּעַ לְבָנוֹת וְלִנְטוּעַ הָאֵילָן בְּמָקוֹם אַחֵר וְכו'. וּמֵאַשְׁרֵי יִקְרַת בְּעֵינֵי נְכַבְדָּתָּ וְאֲנִי אֶהְבַּתִּיךָ עִתָּה שְׁלַחַת אֵת יָדֵי שְׁלוּחַ הַקָּ"ן נוֹהֵג בְּאֶרֶץ הַשָּׁמַי"ם אֲשִׁי"ב עַל אַחֲרוֹן רֵאשׁוֹן בִּס"ד.

הָא דְקִשְׁיָא לָךְ עַל אוֹתָהּ שְׁאָמְרוּ פ' מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ דְּף ו' דְּקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת אֵינָם רוֹאִים סִימָן בְּרָכָה דְּהָרִי פ' הַחוּבֵל מוֹכַח דְּקַעֲבַר עַל בַּל תִּשְׁחִית ע"כ דְּבְרִיךָ. וְהִנֵּה מְסוּגֵיָא דְהֵתָם לֹא מוֹכַח דְּקוֹצְצֵי אֵילָן אֲסוּר מְדֹאֹרֵיָתָא וְלָקִי דְאִימּוֹר אִיִּסוּרָא מְדְרַבְּנָן הִנֵּי דְמְדֹאֹרֵיָתָא לֹא אֲסוּר אֲלָא בְשַׁע' הַמְצוּר וְאֵתוּ רַבְּנָן וְאֲסוּרֵי אֶף בְּשֵׁלָא בְּשַׁעַת הַמְצוּר.

וְהָגַם דִּישׁ צְדָדִין לוֹמַר דְּמִסְתַּבְּרָא דְקָרָא אֶף שְׁלָא בְשַׁע' הַמְצוּר מ"מ יָד הַדּוּחָה נְטוּיָה. אֲמַנָּם עֵיקְרָא דְמִילְתָא בְּמַכּוֹת דְּף כ"ב דְּפְרִיךָ אֶהֱיָא דִישׁ חוֹרֵשׁ תֵּלָם מִתְקַיֵּף לֵה רַבִּינָא וְלִחְשׁוֹב נְמִי הַקּוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת וְאִזְדַּרְתִּיךָ מִהֲכָא כִּי מְמַנּוּ תֹאכֵל וְאֵתוּ לֹא תִכְרוֹת אֲלָמָא מְדֹאֹרֵיָתָא לֹא אִיכָא אֶף שְׁלָא בְשַׁעַת הַמְצוּר וְכֵן הוֹכִיחוּ הַתּוֹסְפוֹת מִינָהּ פ' הַחוּבֵל דְּף צ"א רִישׁ ע"ב וְכֵן הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו.

וְכַבֵּר הָאֲרִיכוּ הָרַב מְהֵר"י בְּאֶסֶן בְּתִשְׁבּוּתָיו סִי' ק"א וְהָרַב מְגִילַת סֵפֶר לְאִנְיָן רַכ"ט בְּזָה וּשְׁנֵיָהֶם לְדַעַת אַחַת נִתְפָּוֶנוּ ע"ש. וְנִמְצָא הַשְׁתָּא דְלָקִי מְדֹאֹרֵיָתָא וְנִתְחַזַּק הָאִי דְוָקִיא דְאִמָּי פ' מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ חָשִׁיב לֵה בְהִדִּי הִנֵּהוּ דְאִין רוֹאִים סִי' בְּרָכָה וְהָא בְּהָא לָקִי וְתוּ אִיכָא סַפְנָתָא נְמִי וְכִמוֹ שְׁהִבַּתָּ מֵהֵיָא דַר' חֲנִינָא דְאָמַר לֹא שְׂכִיב שְׁבַחַת בְּרִי וְכו'.

אִיבְרָא דְחֲזוּיָא בְּפִסְקֵי הַתּוֹסְפוֹת שָׁם פ' מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ אוֹת קל"ב שְׁכָתוּב שָׁם וְז"ל הַקּוֹצְצֵי אֵפִי' אֵילָן סָרַק אֵינּוּ רוֹאֵה סִימָן בְּרָכָה עכ"ל וְעֵיקַר דְּבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת לִיתְנַהּוּ קָמֵן. וְלֹא יִקְשֶׁה עֲלֵיךָ יָדִיד נְפָשִׁי כִּי כְּזוֹ וְכָזָה שְׁיִנּוּיֵי טוֹבָא אֵתָהּ תִּתְחַזֵּה כִּי חִיבּוֹר הַתּוֹסְפוֹת לִיתְנַהּוּ בְּיָדוֹן כְּדַחֲזִי כִּי פָמָה חִיבּוֹרֵי תּוֹסְפוֹת נִתְחַבְּרוּ עַל הַתְּלִמוּד וְכָלֵל זֶה יִהְיֶה בְּיָדֶךָ כִּי כָּל אֶחָד מִהָרֵאשׁוּנִים עַל הָרֹב חִיבְּר תּוֹסְפוֹת עַל רֹב הַתְּלִמוּד וְאַחֲרֵיהֶם כָּל חַד מְרַבְּנוּאֵתָא חִיבְּר חִידוּשִׁים עַל רֹב הַתְּלִמוּד.

וְאֵנּוּ אֵין בְּיָדֵינוּ חִיבּוֹר הַתּוֹסְפוֹת מְרַב אֶחָד עַל כָּל הַתְּלִמוּד דְּכַמָּה מְסַכְתוֹת מִתּוֹסְפוֹת טו"ךְ וְכַמָּה מֵהֶם מִתּוֹסְפוֹת רַבִּינוּ פֶּרֶץ אוֹ רַב אַחֵר. וְכַהֲגִיעַ תּוֹר לְהַדְפִּיס הַש"ס עַם הַתּוֹסְפוֹת מֵהַ שְׁנִמְצָא אֲתָם הַעֲלוּ בְּדַפּוּס.

וְכֵן אֵתָהּ מוֹצֵא בְּחִידוּשֵׁי רַבְּנוֹאֲתָא יֵשׁ מִס' שְׁנַדְפְּסוּ חִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן וְיֵשׁ מִהַרְשָׁב"א אוֹ הַרִיטְב"א וְכִינְצָא. וְנִמְנִין דְּמִשְׁפַּחַת דְּפִסְקֵי הַתּוֹסְפוֹת הַמְּוֹדְפָּסִים אֵינָם מִן הַתּוֹסְפוֹת שְׁנַדְפְּסוּ לְפָנֵינוּ אֲלָא פִּסְקֵי תוֹס' מִתּוֹס' אַחֲרוֹת כְּגוֹן תּוֹסְפוֹת שְׁאֲנֵן וְכִינְצָא וְכָל זֶה פְּשוּט.

וגם משפחת לה דהוּשְׁמֵטוּ אִינְה דִּיבּוּרֵי הַתּוֹסְפוֹת מֵהַמּוֹדֵפְסִים לְפָנֵינוּ וְאִין לְהֶאָרִיף בְּזֵה וְאִנְכִי הַעִירוֹתִיהוּ לְהַעִיר אֲזַן שׁוֹמַעַת יִשְׁמַע חָכֵם וְיוֹסִיף לְקַח. וּמ"מ בְּמֵאֵי דְקָמֵן גִּרְאָה דְהַתּוֹסְפוֹת קִשְׂיָא לְהוּ כְּקוֹשְׁיִין וּמִשׁו"ה מוֹקְמֵי לְהַ בְּאִילֵן סָרְק דְלִיפָא בְּיָה לָאו כּמ"ש הַרְמַב"ם פ"ו דְמַלְכִים וּבְהָא אֲצֻטְרִיף לּוֹמַר דְאִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה.

בְּרַם לְשׁוֹן קוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת דְקֶאָמַר גִּרְאָה דְחוּק לְפָרְשׁוּ בְּאִילָנֵי סָרְק דְהֵאֵי לִישְׁנָ' מִשְׁמַע אֵילָנֵי מֵאֲכָל כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּמִפּוֹת דְּרַף הַנּוֹז' וְלַחֲשׁוֹב קוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת וְהָכִי אֲמָרִינוּ פ' הַרוֹאָה הָאֵי מֵאֵן דְּנִפְיָק בְּיוֹמֵי גִיסָן וְכו' דְמִבְּרַף שְׁבָרָא בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת וְכו' גַּם מְדַבְּרֵי רִש"י פ' מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁכַתְּב וְקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְמוֹכְרָן לְעֻצִים הַפֵּל תְּמַהִים וְלוֹעֲזִים עֲלֵיהֶם וּמִתּוֹךְ כְּדָ הָעֵינ רַע שׁוֹלְטַת בְּהֶם וְצַעֲקַת בְּנֵי אָדָם עַכ"ל מִשְׁמַע קֶצֶת דְּבִאֵילָנוֹת הַעוֹשִׂים פִּירוֹת מִיָּרִי.

וְרֵאִיתִי לְמַהֲרָש"א בְּאַגְדַּתִּיהָ שְׁכַתְּב וּז"ל מְגַדְלֵי בְּהֵמָה דְקָה בֵּא"י אֵיָרִי כְּדַמוֹכַח מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְאִיסוּרָא דְרַבְּנָן גְּמֵי אִיפָא כְּמוֹ שְׁשִׁנִּינוּ פ' מְרַנְּבָה וְכֵן קוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת אִיסוּרָא גְּמֵי אִיפָא מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית כְּמוֹ שְׁשִׁנִּינוּ פ' הַחֹבֵל אֵלָא דְקֶאָמַר הֵכָא דְעוֹנְשׁוֹן דְאִינוּ רוֹאִים סִימֵן בְּרַכָּה וּמִשׁוּם דְתַהוּ בִי וְכו' עַכ"ל.

וְכִיּוֹצֵא הֵרֵאוּנֵי בְּשׁו"ת יְכִין וּבַעֲזוֹ הַנְּדָפְסִים מְחַדָּשׁ בַּח"ב סִי' י"א שְׁכַתְּב עַל עוֹשֵׂה מְלָאכָה קוֹדֵם שְׁיִבְדִיל דְאִיסוּרָא אִיפָא וְהוֹסִיפוּ אִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה ע"ש. וְכִבְרָ דְיוֹעַ דְּבַחְקִירָה זֹו אֵי בְּמְקוֹם שְׁאֲמָרוּ אִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה אִיפָא אִיסוּרָא נִמְצָא לְמָרָן בֵּית יוֹסֵף דְּבָרִים גִּרְאִים כְּסוֹתֵרִים וְכִבְרָ עֲמָדוּ בַּחְקִירָה זֹו הֵרַב שְׁיָרִי כּנ"ה גְּבִי מִסִּימֵן תּס"ח וְהֵרַב פּר"ח א"ח סִי' תצ"ו בְּמִנְהֲגֵי הָאָסוּ' סְעִיף י"ח.

וְאִין לְהֶאָרִיף כִּי לְקַצֵּר אֲנִי צָרִיף רַק אֵת זֵה רֵאִיתִי לְהֵרַב פּר"ח שְׁכַתְּב שֵׁם וּז"ל מִלְתָּא דְפִשְׁיטָא דְהֵיכָא דְלֵא שְׁיָיף אִיסוּר' לִיפָא לְמַבְעֵי מִיָּדִי וְכַגוֹן הַהוּא דְאִיתְּנָהוּ פָּרְק מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ הַמְצַפָּה לְשֹׁכֵר אֲשֵׁתוֹ וְרַחֲיִים וְכֵן הַמְשַׁתְּפֵר בְּקִנְיָם וְקִנְיָנִים וְתַגְרֵי סִימְטָא וְאִינְדָּה דְמִיָּתִי הֵתֵם דְּבַכְלָהוּ קִתְּנֵי הֵתֵם אִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה הַנֵּה הַדְּבָר בְּרוּר מִעֲצָמוֹ דְלֵא שְׁיָיף הֵתֵם שׁוּם אִיסוּרָא עַכ"ל וְהֵרַב ז"ל כְּלָלָא כְּיִיל תַּגְרֵי סִימְטָא וְאִינְדָּה וְכו' נְהָרֵי סְמוּדָה מְמַשׁ לְתַגְרֵי סִימְטָא קִתְּנֵי מְגַדְלֵי בְּהֵמָה דְקָה וְקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת דְּבַהֲנָהוּ אִיפָא אִיסוּרָא וּמְלִשׁוֹן הֵרַב ז"ל גִּרְאָה דְתַגְרֵי סִימְטָא וְאִינְדָּה לִיפָא צַד אִיסוּר.

וּבְמֵאֵי דְקָמֵן אֲפֻשֵׁר לּוֹמַר דְקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת בְּעַת שְׁקֻצְצֵי עֶבֶר אֲדֹאוּרֵיָתָא וְכִבְרָ סְלִיק הָא. וְכִשְׁהוּא מוֹכְרָן דְהוּא עֲנִין אַחַר בְּהָא לִיפָא אִיסוּרָא וְאִיפָא אִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה וּז"ש רִש"י וְקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְמוֹכְרָן לְעֻצִים וְכו' וּא"כ הֵכָא מִיָּרִי בְּעַת מְכִירְתֵם וּבְהָא לִיפָא אִיסוּרָא דְמֵאֵי דְהֵנָּה הֵנָּה בְּעַת הַקְּצִיצָה וְכִבְרָ עֶבֶר הָאִיסוּר מֵאָז.

וְעַתָּה פָּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן בְּעַת מְכִירְתֵם וְאִין הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁכַתְּב מְהִרָש"א דְזֵה עֲנִשׁוֹן דְהָא אִיסוּר הַקְּצִיצָה מֵעַת שְׁקֻצְצֵי אִפִּי' אִינוּ מוֹכְרָן. וְאַח"כ כְּשִׁמוֹכְרָן לִיפָא אִיסוּרָא בְּמְכִירְתוֹן דְהָא קִיָּמֵי קְצוּצ"י וּבְמְכִירְתוֹן לָא עֲבִיד אִיסוּרָא רַק אִינוּ רוֹאָה סִימֵן בְּרַכָּה וּמִטְעַם שְׁכַתְּב רִש"י ז"ל.

וְאִין צוֹרֵף לְדַחּוֹק דְהֵכָא כּוֹלֵל אֲפִילוּ אֵילָנֵי סָרְק דְלִשׁוֹן אֵילָנוֹת טוֹבוֹת מִשְׁמַע דְאֵיָרִי דְקָא בְּאֵילָנֵי מֵאֲכָל וְכִדְאֲמָרָן. אִיכּוּ הַשְׁתָּא אֲתָאן לְאֲשֵׁר נִסְתַּפְקַת דִּידְנּוּ.

אי נוטע האילן במקום אחר סגי ולא עבר על כל תשחית. ונראה להביא ראיה קצת דסגי מדברי ראב"ן בספרו סימן א' שכתב אהא דאמרין פ' לא יחפור דף כ"ו דרב יוסף אמר ליה לרבא בר רב חנן שנטע תאלי סמוך לגפנים שלו זיל קוזי וכו' וז"ל והכא לא הנה מצי למעקרינהו למשתלינהו ברחוק לפיכך אמר לו קוזי עכ"ל משמע קצת מדבריו דאי הנה אפשר למעקרינהו ולמשתלינהו בדוכתא אחריתי לא הנה איסור' והכי הנה עביד רבא בר רב חנן אלא משום דלא הנה אפשר א"ל אנא לא קייצנא דאמר רב דקלא דטעין קבא אסור למקצינה ואמר רב אחא לא שכיב שבחת ברי וכו' אבל אי הנה מצי למשתלינהו לא חייש למידי.

עוד נראה להביא קצת ראיה ממ"ש רש"י פ"ק דחולין דף ז' ע"ב אההיא דר' פנחס ו' יאיר דלא רצה ליפנס בבית רבי משום הפרדות וקאמר רבי עקנא להו איפא צער בעלי חיים קטילנא להו איפא כל תשחית ופירש"י עקנא שלא יוכלו לבעט וכל תשחית ליפא שיהיו ראויות לדישה עכ"ל וראיתי להרב מגילת ספר לאונו רכ"ט שכתב על דברי רש"י הללו דמדברי התוספות פ"ק דע"ז דף י"א ע"א ד"ה עוקרין משמע דבעיקור איפא כל תשחית וצ"ל פיון דבלא"ה הא קאמר ליה דאיפא צער בעלי חיים לא הוצרך לומר דאיפא גמי כל תשחית א"נ דאף לרש"י לאו בכל עיקור קאמר דליפא כל תשחית אלא כשעוקרו באופן שיהיו ראויות לדישה ופעמים שעוקרן באופן שאינן ראויות אף לדישה בכה"ג הוא שכתבו התוספות התם דבאותו עיקור איפא ב"ת פיון שהוא לכבוד מלכים צריך שלא יהיו ראויות לדישה.

וכשאני לעצמי מעביר אמיליה דמר רואה אני דיש להרגיש בדבריו דמשוי ברישא פלוגתא בין רש"י והתוספות וכתב דלדעת התוספות ל"ק ממאי דלא אמר ר' פנחס ו' יאיר דבעיקור איפא כל תשחית דבלא"ה הא קאמר דאיפא צב"ח.

חדא דהתוספות בע"ז כתבו פן לפרש דברי רש"י שכתב שם עיקור שיש בה טרפה דאסור לגרום לטרפות לבהמה בידים וע"ז הקשו התוספות ותימא וכי קדשים הם שיהא אסור לגרום להם טרפות ואי משום כל תשחית א"כ היכי מוכח מהכא דמיירי בבהמה טהורה אפילו בבהמה טמאה שיהא איסור כל תשחית וכו' הרי דהא דכתבו התוספות ואי משום כל תשחית וכו' לדברי רש"י הוא דקאמרי ואח"ך דחו פירש"י ופירשו דאסור באכילה קאמר וכו' ע"ש והו"ל להרב הנז' להקשות על התוספות דכתבו פן בעד רש"י ורש"י כתב דליפא בעיקור ב"ת ומדבריו נראה כי הוא מחלוק' רש"י ותוס' אלא דאח"ך כתב דאף לרש"י לאו בכל עיקור וכו' והריטב"א בחידושו שם פ"ק דע"ז פירש לקושטא דהוי משום כל תשחית ע"ש.

וילדעת התוספות למאי דמסקי דאסור באכילה פונתם דליפא כל תשחית לכבוד המלך כמ"ש בדביו הקודם. ומאי דמשני הרב הנז' בעד התוספות לסוגיית חולין אינו מתישב דהו"ל למימר ברישא כל תשחית דהוי טעמא תריצא גם לשלא ימיתם והא עדיף דהשתא דאמר משום צב"ח מציא עדיין רבי מקום לומר קטילנא להו והוצרך לטעמא דכל תשחית לכן ברישא לימא כל תשחית.

ותו יש להרגיש על הרב הנזכר דזו של פת הקודמין היא והרב שלטי הגבורים פ"ק דע"ז נתקשה בזה ומוקי לה דהתם בעיקור שאינן ראויות לדיש' והביא דבריו בקצור הרב

כנה"ג בהגהו' הרמב"ם פ"א מה' מלכים ע"ש אלא דהרב שלטי הגבורים קבע דבריו עמ"ש שם דף י"ג בהמה תעקר וע"ז כתב ואפ"ש דשאני עיקור דהקא שהוא למעלה מהארפובה דשוניהו לגרעוהא כ"כ שאינן ראויות אפי' לדישה עכ"ל.

ולפום ריקטא אינו מוכן דהא ב"דף י"ג גבי נושא ונותן בשוק של עפוי"ם דאמרו בהמה תעקר פירשו ואינהו עיקור המנשר פרסותיה מן הארפובה ולמטה. ושם גבי אם הקדיש בזה"ז אמרו בהמה תעקר ואינהו עיקוד נועל דלת בפניה ע"ש ואיך כתב הרב שלטי הגבורים דשאני עיקור דהקא שהוא למעלה מהארפובה.

אמנם נראה פשוט דהרב קאי על מה שכתב בתחילה התוספות מוכיחין דלעקור הבהמה איכא בל תשחית וכונן על דברי התוספות ד"ף י"א שהבאתי לעיל ועל זה אמר דשאני עיקור דהקא כלומר בההיא ד"ף י"א דפרי"ס והתנאי עיקור שיש בה טריפה אסור ועל זה כתבו התוספות דאי משום בל תשחית אפי' טמאה והתם קנימי במשיר פרסותיה מן הארפובה ולמעלה דבטר הכי תני ושאיין בה טריפה מותר ואינהו עיקור שאין בה טריפה המנשר פרסותיה מן הארפובה ולמטה.

ומכלל הדברים אתה תחזנה דמ"ש הרב מגילת ספר דכיון שהוא לכבוד מלך צריך שלא יהיו ראויות לדישה אינו מכונן דמשמע דהכי הוא קושט' דמילתא ונהרי מסיק דעיקור למלך הוא מן הארפובה ולמטה ומשמע דבהא ראויות לדישה דאי לא כפי פירושו בתוספות איך כתבו ואי משום בל תשחית אפי' טמאה ות"ל דאי משום ב"ת איך הותר מהארפובה ולמטה האיכא בל תשחית אלא משמע דמהארפובה ולמטה ראויות לדישה כפי מאי דמשנה רש"י ותוספות.

וכן מוכח בהדיא מדברי השה"ג ונ"ל להר' מגילת ספר לומר אלא דכיון דהוא מארפובה ולמעלה אינן ראויות לדישה. ותו יש לדקדק קצת על הרב שה"ג לפום מאי דכתיבנא בכוננתו ועל הרב מגילת ספר דלא הול"ל אלא דהתם לא כתבו התוספות משום בל תשחית אלא בעיקור שיש בה טריפה שמאבדה לגמרי דכיון שהיא טריפה מתה ואפי' תהיה ראויה לדישה לזמן מועט הא טריפה היא ומתה ורש"י בחולין לא איירי בעיקור שעושה אותה טריפה.

ולמדנו מהאמור דליכא בל תשחית אלא בהשחיתה גמורה אבל פשעדיין ראוי לאיזה דבר מעין מלאכתו ליכא בל תשחית וה"ה בנ"ד שלוקח האילן כמו שהוא ונוטעו במקום אחר ומתקנים כל האילן שפיר דמי ונהגם דמזיק קצת לאילן או לאיזה ענפים לית לן בה פיון דאינו משחית לגמרי.

איברא דחזיתיה להרב שלטי הגבורים שם דסיים וכתב וז"ל וכיון דליכא בל תשחית אלא כשהדבר נשחת מפל וכל צ"ע א"כ למא לז' למהר"ף בהגהות סמ"ג לדחוק עצמו לומר דבבגד הנקרע על מת לא שייך בל תשחית משום דאתי מצות קריעה ודחי ליה ולמה ליה לדחוק פולי האי ת"ל דמשום האי קריעה לא הוי הבגד נשחת דהא ראוי הוא עוד למה שהיה ראוי קודם לכן וצ"ע לישוב דברי מהר"ף ז"ל עכ"ל.

וק' על הרב שה"ג דהאמרין פ"ק דקדושין דף ל"ב רב הונא קרע שיראי באנפי דרבא בריה אמר איזיל איחזי אי רתח אי לא רתח וכו' והקעבר על בל תשחית דעבד ליה

בפנמבייני ופירש"י במקום התפירה שאינו נחסר מדמיו בכך כגון בשוליו עכ"ל וזה מסכים לדברי מהרי"ף שהביא השה"ג דאי פסברת השה"ג מאי פריה וקא קעבר על כל תשחית הלא הקורע בגד לא נשחת מפל וכל ומאי ס"ד דהמקשן להקשו' וקא קעבר על כל תשחית אימא דהוי קריעה דלא הנה משחית הפל וכן הוא מורה לשון קריעה.

והתראן אמאי משני בפנמבייני לישני דלא שיני השחתה אלא בהשחת' מפל וכל ונאף דלא הוי בפנמבייני ליכא כל תשחית. אלא מוכח מהכא דכי איפא השחתה מיהא אסור והטיב אשר דובר מהר"ף דטעמא דקריעה משום מצוה דקריעה דאי לא"ה אסור.

ועוד קשה על הרב שה"ג מהא דאמרינו בקמא דף צ"א ע"ב מאן תנא דשמעת ליה אין אדם רשאי לחבול בעצמו וכו' אלא האי תנא הוא מקרעין על המת ולא מדרכי האמורי א"ר אלעזר שמעתי שהמקורע על המת יותר מדאי לוקה משום כל תשחית וכ"ש גופו וכתבו התוס' ד"ה אלא האי תנא וא"ת ומאי ס"ד וכי על זה צריף ראיה דמקורע בגדים עובר משום כל תשחית ואומר ר"י דאין מביא אלא שאסור לחבול אפי' לצורך וכו' וכן מקורע על מת זהו לצורך עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחידושו (דפוס פראג) וז"ל וא"ת אי מהאי מאי קאמר מאן תנא הא פולי עלמא היא דמקורע בגדי' עוברין על כל תשחית ותיצו בתוספות דמיייתי ראיה מקריע' שהיא לצורך כגון במת שאעפ"י שעיקר קריעה מצוה ומי שהוא מקורע יותר מדאי נהנה בו שעושה נחת רוח ליצרו ואפ"ה אסור מכ"ש מחבל עצמו עכ"ל הרי הדבר מבואר בדברי מהר"ף הנז' דנדקא משום מצוה הותר לקרוע וכשהוא יותר מדאי אסור' איכ' ולקי ואי פדעת הרב שה"ג הרי אינו משחי' מפל וכל ושרי.

הן אמת דקעת לא מצאתי לפוסקים שהביאו הא דקורע על מתו יותר מדאי עובר משום כל תשחית. וליכא למימר משום דמיייתי לה משום ר' אלעזר משמע דהוי פלוגת'.

דהרי בש"ס דחי דלא אפשר דמשנתנו פי האי תנא דדילמא שאני בגדים דפסידא דלא הדר הוא ומסיק דהרי תנא הוא ר' אלעזר הקפ"ר דקאמר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין וכו' וא"כ משמע דלמשנתנו דקאמ' דאינו רשאי לחבול בעצמו מכ"ש דהמקורע על מתו יותר מדאי לקי ומהרי"ף ומהרא"ש הביאו משנתנו וגם הרמב"ם פ"ה מה' חובל: אמנם הטור ח"מ סימן ת"ד הביא משם הרמ"ה דהאדם רשאי לחבול בעצמו ומ"מ אפי' הרמ"ה אפשר דאית ליה דהמקורע על מתו יותר מדאי לקי דשאני בגדים דהוי פסידא דלא הדר.

והן לו יהי דהרמ"ה חולק הרי הרי"ף והרמב"ם ומהרא"ש פסקו כמשנתנו וכן פסק מרן שם בש"ע דין ל"א וכן מהרש"ל בים של שלמה פסק שם פ' החובל סימן נ"ט כמשנתנו דאין אדם רשאי לחבול בעצמו וסייג דמסקינן שאסור לקרוע על המת יותר מדאי וכו' ע"ש.

וק"ק על הטור שהביא דברי הרמ"ה לחוד דאמאי לא זכר שם דעת הרי"ף והרמב"ם ומה גם דעת אביו מהרא"ש דשמעתינה בפומיה פולי יומא.

ותו דהטור עצמו בקיצור פסקי מהרא"ש כתב דאינו רשאי לחבול בעצמו. ברם אנא חזיתינה להרב כנה"ג שם הגהב"י אות ט' ואות יו"ד שהאריף הרבה בזה.

ומידי עוברי חנה הנית דיש מהאחרונים שרצו לומר דאין ראיה מהרי"ף וקרא"ש. אכן לא יגהה מזור משום יתובי דעתא דהטור ז"ל דהרי איהו גופיה מיימי לה בקצור פסקי קרא"ש אלמא דסבר דדעת אביו הוא קרא"ש הכי לפסוק פמשנתנו ואמאי לא הזכיר דעתו בטור.

ומ"מ במאי דקמן פבר מילתא אמורה דאפשר דאפילו הרמ"ה אגיל ומודה בהא דהמקורע על מתו יותר מדאי דלקי דלא פליג אלא אחובל בעצמו ושאני בגדים דהוי פסידא דלא הדר. וכנה ראיתי להרב פרישה שכתב שם סימן ת"ך על דברי הרמ"ה ובגמרא שם מחלק דאף ע"ג דאסור לאדם לקרוע בגדיו על מת יותר מדאי משום בל תשחית לכ"ע חבלה בגופו שרי טפי מפני שנה מעלה ארוכה עכ"ל עין רואה דפשיטא ליה להרב פרישה דהא דקורע יותר מדאי לקי כ"ע היא ותו דברי התוספות וקרא"ש פתבו דלכ"ע קורע בגדים עבר על בל תשחית.

ובהגהת סמ"ק סימן קע"ה הביא בשם רבינו יונה הא דקורע על מתו יותר מדאי לוקה. וכנה ראיתי להריטב"א בחדושי שו"ת למ"ק ל"ד שכת' כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע פירש ר"י שנה למי שקרע פבר שאין לו לחזור ולקרוע ואיכ' משום בל תשחית וכו'.

וכן כתב עוד גבי מ"ש שאני רבנן וכו' פירש ר"י ולית בהו משום תפלות שיהא בל תשחית וכו' ע"ש וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם בשער הקריעה דף י"ו ע"ב ע"ש. הא למדת דהעיקר בדברי מהר"ף הנז' דקריעה על מת שריא משום דהוי מצנה ואי לא הכי אף דאינו משחי מפל וכל איכ' בל תשחית דלא פהרב שלטי הגבורים ז"ל.

וכי תאמר בלבבך א"כ אעיקר דדינא פרכא בואו ונצווח על אורן של חכמים רש"י זצ"ל פי הוא המוליד חילוק זה שכתב פ"ק דחולין דאי הנה עקר להו ליכא בל תשחית דהוי ראיות למלאכה וקשיא עליה מפל האמור.

שמענה ואתה דע לה דבדברי רש"י לק"מ כי מעולם לא כתב רש"י דשרי היכ' דאינו משחית מפל וכל אלא כי התם גבי רבי דהנה רוצה לזכות שר' פנתס בן יאיר יסעוד אצלו וכן הפרדות שלא יזיקו לבריות פמבואר התם ובכי הא דהוי צורך קצת מצנה הוא דקאמר רש"י אכל בלא"ה אף דאינו משחית מפל וכל איכ' בל תשחית ולהכי פריה על רב הונא דקורע שיראי והקעבר על בל תשחית ולהכי הקורע יותר מדאי שאין בו מצנה פלל אסור ואמטול הכין אצטריכ' למהר"ף הנזכר וטעמא טעים דאיכ' מצנה בקריעה.

וקרא"ש בתוספותיו פ"ק דתמיד סוף דף כ"ז אדמתן שורף פסותו פתב ואין פאן בל תשחית דהפקר ב"ד הפקר. תבנא לדינא דלפום מאי דאמרן אזנא לה ראיתנו מדברי רש"י פמבואר.

ואולם בכל זאת נראה דלקצוץ אינה ענפי אילן ליכא בל תשחית וכמ"ש הרב משנה למלה סוף הלכות איסורי מזבח פמו שהבאתיו בתשובה אחרת (היא תשובת סימן כ"ב לעיל וע"ש) וה"ה קצת משרשיו פיון שנה שעושה הוא לצורך פכתוב בשאלה.

ואיכ' למימר דגם רש"י בעושה לצורך אמרה ולא בעינן דיהיה צורך מצנה כמו שצדדנו בסמוך. והיה דרב הונא וקורע יותר מדאי לא תשיב לצורך דהגם דאיכ' פורתא לא הוי צורך גמור כמבואר.

ומה גם שכתב השואל דיותר שנה לו הבית אשר יבנה יותר מפמה אילנות ובכה"ג שרי כמו שמבואר פ' החובל והארבתי בזה בתשובה הנז' בס"ד. וכ"כ הסמ"ג לאונן רכ"ט ואם אדם משחית שום דבר כדי להטיל אימה על בני ביתו וכו' מותר ששכר הטלת יראתו מרובה על השחתתו עכ"ל והרב מהר"ר יחיאל באסן בתשובה סימן ק"א הביא ראיה לדבריו מרב הונא דקרע וכו' ופריה והקעבר וכו' וממ"ש פ' מפנין ע"ש ודבר ה' בפיהו אמת שכן רבינו אליעזר ממיץ בס' יראים מצנה רצ"ז מיימי ההיא דרב הונא והיה דפריך מפנין ושוב כתב בדברי הסמ"ג ע"ש וגם הסמ"ג גופיה הזכירם שם בסמוך.

ועוד יש להתיר בנ"ד שכתב השואל דחייש שמא בעת הנתיקו יבא לשחת קצת משרשי האילן ומוכח דהגבן הפועל אמר לו דאינו נדאי דבעת הנתיקו יושחתו קצת שרשים רק הוא ספק.

ואם פנים הדברים נראה להתיר דדבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה הלכה רונחת דשרי אף באיסור שבת והכא אינו מתכוין לשחת ואדרב' כל ישעו להוציאו שלם וכל שאינו נדאי שישחת איזה שרש שרי אף אם אח"ד יושחתו ומשום דלא צריכנא להאי טעמא לא פניתי לעמוד בפרט זה כדתי.

ומאי דשאל השואל אם יש לחוש לסכנ' מטעמא דאמרו פ' החובל לא שכיב שבת ברי וכו'. ראיתי להרב שאלת יעבץ ח"א סימן ע"ו דחייש ומריש הנה אמינא מאי דחזיתיה לרב הנזכר בתחלת תשובתו דמיימי ראיה דלצורך מצנה שרי מאותה שאמרו פ"ב דתמיד דהיו בוררין מעצי תאנה שאינם עושים פירות למערכה משום ישוב ארץ ישראל ומאי אריא משום ישוב א"י ת"ל דעבר על בל תשחית אלא דלמצנה שרי עכ"ד וכבר קדמו הרב באר שבע דהקשה ותירץ פן בתוספותיו.

ועדיפא מינה פריה הרב באר שבע למ"ד משום דקטירי דלית ליה משום ישוב א"י נדאי דנקטי מעצי תאנה אף מהעושים פירות וק' דאיכ' בל תשחית וכתב ושמא י"ל דלצורך מצנה גדולה פי האי שרי ועין רואה דאפיק לה בלשון שמא שלא בדברי הרב יעבץ דפשיט' ליה טובא ומיימי לה לראיה ונראה דהרב באר שבע טעמו ונימוקו עמו דלאו שיוניא הוי הא דהוא לצורך מצנה וכולי האי ואולי דמצית אמרת לה בלשון שמא דהרי לכי מטית לומר דאיכ' בל תשחית תו ליכא למשרי במקום מצנה דהאיכא יערות טובא לקוץ אילני דלא עבדי פירי ואמאי יעלה הפורת על אלו העושים פירות ומאי מצנה איכ' בהני למעבד איסור' כל דאיכ' לקיומי מצנה דמערכה באילני דלא עבדי פירי ומקיים לאו דבל תשחית ומצנה דמערכה במקומה מתקיימת באינה.

ומכאן תשובה למה שהשיג הרב יעבץ הנזכר על המפרשים במלכים א' סימן ו' דכתיב שעשה פרובים מעצי שמן ותרגם ונתן אע"י דזיתא דהיה מאילני דלא עבדי פירי דלא היו צריכי' לזה אלא משום מצנה וטעו דמה שאמרו בעצי המערכה מאילני דלא עבדי פירי היינו משום בל תשחית וליתא אלא משום ישוב א"י זהו תורף דבריו.

ואין פאן השגה דאין להתיר משום מצנה בדאיכא אילני דלא עבדי פירי פדאמרו ומה שאמרו דכן אמרו בעצי המערכה הוא דמיון בעלמא. ותו נעלם ממנו מ"ש בשמות רבה פ' ל"ה למה עצי שיטים למד הקב"ה דרף ארץ לדורות שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות או' לו ומה מלך מלכי המלכים שהפל שלו פשאמר לעשות משכן אמר לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות אתם עאכ"ו עכ"ל וא"כ ודאי העיקר כפי המפרשים דאע"י זיתא הווי מהנה דלא עבדי פירי.

וגם ק"ק ממדרש זה על הרב באר שבע פמבואר. אלא דלשון המדרש דנקט למדה דרף ארץ ק' דהאיכא בל תשחית ומאי דרף ארץ דקאמר ויש לישיב וס' יפ"ת אין עמדי.

והרב משנה למלך סוף ה' אסורי מזבח כתב על קושית הרב ב"ש ולא הבנתי קושיא זו דמאי דאסר משום לא תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים וחריות לא ידעתי היכא רמיזא אסור זה והכא לא היו פורתים אלא הענפים ברום שרשוהי בארע' שבוקו עכ"ל ורמזתי דבריו לעיל.

ונראה דכוננת דבריו דאין דין קציצת האילן גם בענפים לחוד דהיינו שאין לקוץ האילן לשרוף או לבנות (אם לא בתנאים שביארו הפוסקים ובספר הק' ברפי יוסף י"ד סי' רצ"ד אות ט"ו קצרתי ע"ש) אבל הענפים מותר לקוץ לשרוף וכיוצא אבל לקוץ הענפים בחנם נראה דגם הרב מש"ל מודה דאיכ' לתא דאיסור' מיהא מדרבנן.

וכיוצא בזה כתבנו בעניינתנו לעיל שהוא דעת רש"י פ"ק דחולין שכתב דליכא בל תשחית בעקור שראויות לדישה דכוננתו דכשהוא לצונף שרי כמש"ל. והו עתה ראתה עיני להרב תורת חיים בשיטתו לע"ז דף י"א שדחה דברי רש"י דפ"ק דחולין הגזף' דאין סברא שיהיו ראויות לדישה אחר שנשרו פרסותיהן ועוד האיק' מיהא [ב"ת] פיון שאין ראויות למלאכה כמו שהיו ומאי דקאמר רבי פנחס צב"ח ברישא היינו משום דהוי דאוריית' אבל בל תשחית דוק באילנות דאוריית' אבל בשאר מילי דרבנן כמו שכתב הרמב"ם פ"ח דמלכים זהו תנור דבריו ונראה לישיב דעת רש"י שהוא סובר דאיכ' לאו בכל מילי כדמוכח פ"ק החובל דף צ"א דקאמר ר' אלעזר הקורע על מתו יותר מדאי לוקה אלמ' אף פשאינו אילנות לוקה וכן נראה דעת התוספות במציעא דף ל"ב ריש ע"ב ע"ש ולזה נוטי' קצת דברי הרא"ם בס' יראים סימן רצ"ז והסמ"ג לאונן רכ"ט.

וכ"כ הרמב"ם גופיה בס' המצות לאונן נ"ז ומה שפירש הרב מגיל' ספר לאונן רכ"ט דקאי אאילנות אינו במשמע דבריו כאשר יראה הרואה. וכיון שסובר רש"י דגם בשאר מילי איכ' אסור תורה להכי הוכרח לומר דבעקור שראויות לדישה קאמר.

ובהא ליכא בל תשחית דאוריית' אבל מדרבנן אסור וכשהוא לצונף שרי ובהכי נתישב דברי רש"י כאשר המעין בלבבו יבין כי לקצר אני צריף. עוד ראיתי להרב יעבץ שם שתמה עמ"ש הרב ט"ז י"ד סימן קי"ו מצינו שחז"ל אסרו לקוץ אילן העושה פירות מפני הסכנה שהרי לאו של תורה ולוקין עליו ולא מפני הסכנה ולישנא דאסור למקצינה אטעיינה ונחשב שאין אסורו אלא מדבריהם וכו' עכ"ל ולק"מ ותימה עליו איך חשד להרב ט"ז בזה והרי הרב ט"ז שם הזכיר להסמ"ג שהביאו בלאונן רכ"ט וא"כ ודאי נראה שהסמ"ג מנאו בכלל הלאונן.

אבל הרב ט"ז קאי בדיני ספנה ומשו"ה מיימי לדין זה שם בסימן קי"ו. והוצרף לומר שרוז"ל אסרוהו מפני הספנה פלומר מלבד איסור תורה ולא הוצרף לפרש רק כתב מפני הספנה לומר דמשו"ה מיימי ליה התם דאי לא"ה מאי שיאטיה דדין זה התם.

כן נראה פשוט אלא שהט"ז קוצר בלשונו וסמך על מה שהזכיר הסמ"ג. תו חזינא להרב הנזכר שכתב על ההיא דאמרין דא"ר חנינא לא שכיב שבחת ברי דודאי שבחת הנה ת"ח וח"ו דעבר על לאו אלא שהנה מעולה בדמיו או צריף למקומו הנה ואינה משנת חסידים ונענש ע"ז לפי שחסיד הנה ע"ש באנרף.

ואין דבריו מחנורין ולא דמי לההיא דריב"ל דאמרו בירושלמי פ"ט דתרומות דאליהו לא דיבר עמו לפי שמסר לעולא בר קושב ואמר ליה לאליהו ו"ל ולא משנה עשיתי והשיבו וכי משנת חסידים היא זו.

דקא למות בלא עתו לא מן השם הוא פי יקר בעיני ה' המותה לחסידיו ומשום שלא נהג חסידות ועשה כדן לא נתחייב פרת ח"ו דדוקא יסורין אשפחן פ' הפועלים דאתו על רבינו הקדוש דלא רחים אההוא עגלא וכו'.

ונה פשוט. וכ"כ הרב פר"ח סימן קי"ז ו"ל מלבד שמעיקר הדין אין לקוץ אילן העושה פירות משום בל תשחית גרסינן נמי פ' החובל א"ר חנינא לא שכיב וכו' עכ"ל אלמא בדבר דאיכ' בל תשחית איכ' ספנה.

והכי משמע מדברי ר' חנינא בעצמן דקאמר לא שכיב שבחת ברי אלא על דקח תאנה בלא זמנא ואם אית' למה ליה לומר בלא זמנא הול"ל שקצץ תאנה שצריף למקומה וכיוצא וכן משמע מדברי מהרש"ל ב"ם של שלמה סי' ס"ב.

ובהכי נדחה מ"ש עוד דלכ"ע איכ' ספנתא אף דשרי מדינא ואינו מחנור דא"כ איך הפוסקי הרמב"ם וסמ"ג ורבינו ירוחם סתמו דכי הוא מעולה בדמים שרי והו"ל דעכ"ז איכ' ספנה ולא לומר דקוצצין אותו אם הנה מזיק אילנות אחרות או אם מזיק בשדה אחרים או מפני שדמיו יקרים.

ותו דהרי שמואל רב חסדא ציוו לאריסייה' שיעקרו כמ"ש פ' החובל דף צ"ב ומסתמא אריסייהם ישראל הוו. ומה שיישב לזה הרב הנז' לא נהירא פדמשמע מסתמות הש"ס והפוסקים.

ומעין דוגמא הביא ראיה מהרלנ"ח בתשובה סימן ל"ו דדין קטלנית ביבמה ליתא מדכתבו הפוסקים דין ג' אחים ב' גשואים שתי אחרות ואחד גשוי נכרית וכו' ומדשרו שיתנבם לאח הג' ש"מ דליכא ספנתא דקטלנית ביבמה ע"ש.

ומכ"ש הכא דאכתי לא שמעינן דאיכ' ספנה באופן שמותר מן הדין לקוץ. ומה שיישב הרב הנז' לפי דרכו ההיא דרבא בר חנן דא"ל לרב יוסף אנא לא קניצנא וכו' ליתא וכבר כתבו הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והרב הנמקי ופרן בכסף משנה והרב תורת חיים דרבה בר חנן הנה פליג עליה דרב יוסף בעיקר הדין כמו שיראה הרואה דבריהם באנרף ומדברי רבנותא הנז' מוכח דבמדי דשרי מדינא ליכא ספנתא דמאי דקאמר אנא לא קניצנא הוא שהנה חולק בדין.

וגם מה שצדד עוד הרב הגנזר דלאדם חשוב לא הותר בעצמו ומשו"ה איענש שבחתי
וכדאשפחן דקפיד ר' אמי אר"נ דשתי מיא דאחים קפילא וכו' ע"ש אין דבריו מחנורין
אי ממאי דכתיבנא לעיל ואי מטעמי אחרוני.

ואחר זמן רב בא לידי ס' תשובות מקור ברוך חדש להרב מהר"ר בינדיט וויזל וראיתי
סימן ח' שהפליא לתמוה על הרב ט"ז והגדיל המדורה ובקש לעקור דליכא ספנה וגם
על הרב פר"ח השיג ע"ש באורף ולי נראה דהדברים פשוטים דאיכ' ספנה נמי פשהוא
אסור מן הדין דעובר על ל"ת אינו חייב פרת אלא דבהא איכ' ספנה פי איכ' אסור'
וכשמותר מן הדין ליכא ספנה ובמאי דמוכח מהט"ז עצמו שעשה מעשה והורה להתיר
והרבה הנה לי לדקדק על דברי הרב הנז' אלא שאין הפנאי מסכים.

גם דברי הרב ט"ז נראין הדברים כמש"ל דהא אסוגל' דהחובל ודברי הסמ"ג קאי אלא
דנקט ספנה דבהא עסיק והרב פר"ח נקט תרנוניהו ולא עלה על לב להשיג על הט"ז.
איברא דראיתי בצננאות רבינו יהודה חסיד זצ"ל שכתוב שם אות נ"ג אילן העושה
פירות אין לקצוץ אותו ויש לצדד בזה דכונתו דהגם דמותר מן הדין לא יקוץ כמו שרוב
הצננאות הם דברים המותרים לפום דינא ועל קצתם אין העולם חוששין כלל.

ועל פן נראה דלרונחא דמילת' יקוץ אותו על ידי גוי וכ"כ בנדונו הרב שאלת יעבץ.
וכתוב שם דאם פשעוקרין הגפן היא חיה ונטעי לה במקום אחר אין פאן בית מיוחד
וכ"כ בפשיטות הרב שבות יעקב ח"א סי' קנ"ט ע"ש.

כלל העולה דיכול ראובן לעקור האילן ממקומו ולנוטעו במקום אחר ויזהר להביא גוים
אומנים ויחפר"ו את הארץ הטב כל הנצרך להוציא שרשיו בשלימות ותכף לנטעה
במקום אחר וליעביד ליה פי היכי דנחיה.

והנלע"ד פתבתי הצעיר חיר א"ס ט. סימן כ"ד משיב אפרים.

בדין שהחיינו בין המצרים שאלה אנא נפשיאי שמעה אנני מפומיה דמר דיום י"ז בתמוז
שחל בשבת אין לברך שהחיינו והן עתה שפא לידי ספרו ברפי יוסף ראיתי בסימן תקנ"א
דמיתי דהרב מהר"ם זכות ז"ל שרי לברך והרב כנה"ג בתשובה אוסר וסיים ונדעתי
הקצרה פמתירין ולא ידענא מה אידון בה דתורה שבע"פ אינה פתורה שבכתב.

גם יודיעני דעתו אם יש לברך בליל י"ז בתמוז שהחיינו שראיתי בספר חדש ממש מטה
אפרים בסופו דהתיר וכמדונמי שהמנהג בהפך ושכמ"ה. תשובה חיבה יתירה נודעת.

חכם ומבין ויתרון דעת. דקביע ליה דנכתא בפצרות אלהינו חצר קובעת.

חנה הנית הני בי תרי כשאו"ל חיי"ם זאת אשיב אל לבי ע"ט לטעת. זה יצא ראשונה
שמיע ליה למר פי פי המדבר שאין לברך שהחיינו בי"ז תמוז שאירע בשבת וכל קבל
דנא עינו ראה על הברכים שכתוב להפך.

האח האח ראתה עיינו זאת לפנים הני ברפי דשלהי דט"ס נפל ויהי מאז פתבתי בגיליון
ונשמט מס' מחבר"ר אגב רהטאי וטרדאי. איכו השתא יצא עת"ק אשר פתבתי בגיליון
זו"ל ט"ס יש פאן ובמקום הפתוב ונדעתי הקצרה פמתירין צ"ל ונדעתי הקצרה פמותו
כצ"ל ור"ל כמ"ש הרב כנה"ג בתשובה דאסר דעליה קאימנא ועתה אפרש שיחתי דטעמו

ונזמזקו עמו ואין ראיה מט"ב שחל בשבת שמעל על שלחנו וכו' דהכא הטעם שלא לומר בזמן פורענות שהחיינו והגיענו לזמן הזה פינו דהוא זמן מר.

ואפי' בשבת אין לומר כן פאשר הדבר יצא מפי המלך רבינו האר"י זצ"ל דבשבת בין המצרים אין לומר שהחיינו דמילתא דתליא באבילות אין אבילות בשבת אבל דבר התלוי מצד עצם הזמן גם שבת זמניה הוא ובכלל ימי הרעה הוא והגם דבראית הרב הכנה"ג יש לדחות פאשר המעיין יראה.

מ"מ הסברא תכריע לפי טעמו של דבר דה"ה בי"ז שחל בשבת דהזמן רע ומר. וכן ראיתי שכתב הרב המקובל עיר וקדיש מהר"ח הפה"ן ז"ל בספרו הבהיר טור ברקת דשבת ור"ח לא יצאו מכלל בין המצרים שהן ימי הרעה הן אמת פי ט"ב שחל להיות בשבת נדחה היינו מפני התענית אבל הזמן רע ומר אלא שאין מתעניין בשבת עכ"ד ומשמע לפי דבריו שה"ה י"ז בתמוז שחל להיות בשבת.

אבל מ"ש שם הרב טור ברקת דהמברך שהחיינו בשבת בין המצרים טועה מדרך השכל לישר"י לן מר דספר חסידים פתב בסימן תת"ם דיאמרו בשבת ואין לומר לשון זה על רבנותא קמאי.

ומיהו לנזהגים פדברי רבינו האר"י זצ"ל שלא לומר שהחיינו בשבת ה"ה לי"ז שחל להיות בשבת ודלא כהרמ"ז. וכן ראיתי שהספיק הרב מר וקציעה שלא לומר אפי' בי"ז שחל להיות בשבת הפך הרב מגן אברהם עד כאן פתבתי בגליון.

ומעתה נתישבה תמיהתך ופלטתי לי מחדא. ואשיב"ך על קנ"ך על דבר אם מותר לברך שהחיינו ליל י"ז בתמוז שראית בס' חדש דשרי שמענה ואתה דע לך כמעט שעברתי על דבריו אביע אומר דלא כן אנכי עמדי ולא אדקדק מה שיש לעמוד בדבריו רק לענין דינא שכתב דלא דמי לתשובת הרשב"א שהביא מהר"י אלפאנדארי במנצ'ל מאש דת סימן י"ח דהכא הטעם דבי"ו בתמוז ארעו מילי דפורענותא ואין לה בו אלא חידושו דמזמן הפורענות דוקא דביום י"ז הובקעה העיר דדרך המלכים לעשות מלחמה ביום וכו' והאר"י בזה באני בעניי אומר דאף אי יתבנו פל דיליה הרי כתב הרמב"ן בס' תורת האדם בריש ענין אבילות ישנה וז"ל ומסתברא דכלהו ד' צומות תענית צבור הן ונביאים גזרו אותם וכל חומרי תענית עליהן מפסיקין בהם מבעוד יום ואסורין ברחיצה וכו' כט"ב וקרא מקיש להו כט"ב אלא האידנא פינו דבזמן דליפא צרה בטליו ורצו נהגו להתענות בהן ולא רצו לנהוג בהן בחומרות הללו אבל מעיקר התקנה נדאי אסורין הן בכלן דלא גרע גזרת נביאים מגזרת בית דין וכו' עכ"ל ע"ש באר"ך והביא דבריו הר"ן פ"ק דר"ה וכיון דתעני' י"ז בתמוז מעיקר תקנת וגזרת הנביאים הנה להפסיק מבעוד יום כט"ב נהי דהשתא הקלו לאכול בלילה ולרחוץ וכו' מ"מ זמן פורענות הוא וכו' היתה התקנה מעיקרא לנהוג בתענית מבעוד יום כט"ב.

ומאחרשכן למה שנהנו שלא לומר שהחיינו ודאי מתחילת ליל י"ז אין לומר שהחיינו. וכן הנוהגים שלא לאכול בשר בין המצרים והביא מנהג זה מרן בש"ע ודאי אין אוכלין בשר בליל י"ז בתמוז והוא מנהג פשוט בארץ הצבי שהרבה פורשים מאכילת בשר בין המצרים ומתחילים לנהוג מליל י"ז בתמוז.

וכן המנהג גם בַּשְׁהַחֲיִינוּ. וְהָרִי מוֹר"ם בִּי"ד סוֹף סִימָן שצ"א וס' ת"ב פְּתַב דְּאָסוֹר לְאָכֹל
בְּסֵעוּדָה בְּלִילָה שְׁבִיּוֹם הַמְחָרָת מֵת אָבִיו וְהַגַּם דְּבִסִּימָן שצ"א פְּתַבָּה בְּלִשׁוֹן י"א בְּסִימָן
ת"ב פְּתַבָּה בְּסֵתָם וְכַתֵּב הָרַב ש"ף וְשָׁפָן רָאָה נוֹהֲגִים בְּאִיסוֹר.

ומכ"ש בנ"ד דַּאֲפִי הַמְקִילִים שֵׁם הָכָא וְדַאי מוֹדוּ דְלִיל י"ז בְּתַמוּז אִין לֹמֵר שְׁהַחֲיִינוּ פֶן
נִרְאָה לְדַעְתִּי הַקְצָרָה. וּמֵר אֵת אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְרִיב אֱלֹו וְה' יִקְרְבֵהוּ לְתוֹרָה וּלְתַעוּדָה
פְּפָלִים לְתוֹשִׁיָה וְאֵתָהּ וּבִיתָהּ מְסוּבִין בְּבִנְי בר"ק בְּנֵי עֲלִיָה וְרַעַא מְעֲלִיָה וְהַעוֹשֶׁר וְהַכְּבוֹד
עוֹתָרָא סְגִיָה כְּכֹל אֲשֶׁר תְּאֹנָה נְפִשָׁה אֱלֵהִים חִשְׁב"ה רַב הַעֲלִילָה וְנִפְשָׁ אָדָם מו"ע קִטִּין
דְּאַרְעָא דב"י ח"א: סִימָן כ"ה בְּדִין ש"ץ שְׁטָעָה וְלֹא קָרָא בַחַה"מ דְּפִסַּח בְּסִפְרָ שְׁנֵי
וְהַקְרַבְתָּם שְׁאֵלָה הָרַב בֵּית דָּוִד א"ח הוֹרָה דש"ץ שְׁטָעָה וְקָרָא בַח"ה שֶׁל פִּסַּח בְּסִפְרָ שְׁנֵי
עֲנִין אַחַר וְלֹא קָרָא וְהַקְרַבְתָּם דְּאִין צְרִיף לְחִזּוֹר וְכַתוּב בְּסִפְרָ אֲגוּרָה בְּאַהֲלָה דְּאִין מְקוֹם
לְדַבְרֵי הָרַב בֵּית דָּוִד דְּאַשְׁתְּמִטִּיתִיהָ תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"ץ שְׁהִבִּיא מְרֹן בב"י סִימָן רפ"ב
ומ"ש הָרַב שְׁיִירֵי כְנֵה"ג שֵׁם דְּאַף דְּהוּי תְּקֻנַּת הַגְּאוּנִים קְרוּ לִיה חוֹבַת הַיּוֹם דְּנִדְּאִי
הַרְשָׁב"ץ רָאָה גַם יַדַע דְּבַרֵי הָרָא"ש וְהָר"ן וְהַמְרָדְכִי אִיכּוּ הַשְׁתָּא יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה מַה מְשַׁפֵּט
נִבְחָרָה לְנוּ אִם יִחְזוֹר אוֹ לֹא וּשְׁכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה יְדִיד נְפִשֵׁי בְּרֵאשׁ אַמִּי"ר אֲמַרְתִּי לְמָה הַרְגִזְתִּנִי לְהַעֲלוֹ' עַל סִפְרָ בְּעִנְיָן זֶה. וְאַחֲרֵי
שׁוּבֵי בְּתוֹף הַעֲמָק אֲפִירִיין נְמִטִּיין דְּאַשְׁפַּחְנָא מְרַגְנִית' בַּס"ד וְאַשְׁיבָה עַל קַנ"ךְ כִּי מַה
שְׁכַתֵּב הַסִּפְרָ הַנּוֹזֵף וְגוֹר אֲנִי דְּאַשְׁתְּמִטִּיתִיהָ לְהָרַב בֵּית דָּוִד תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"ץ שְׁהִבִּיא
מְרֹן סִימָן רפ"ב עֲמוּ הַסְּלִיחָה דְּבַדְבְּרֵי הַרְשָׁב"ץ שְׁהִבִּיא מְרֹן בב"י סִתְמָא קְאָמֵר סִפְרָ שְׁנֵי
שְׁקוּרָא הַמְפְּטִיר שְׁנַמְצָא בּוֹ טְעוֹת צְרִיף לְהוֹצִיא אַחַר דְּחוּב' הַיּוֹם וּמֵאִי קְאָמֵר
דְּאַשְׁתְּמִטִּיתִי' לְהַר' בֵּית דָּוִד דְּבַרֵי הַרְשָׁב"ץ וְמָה רָאָה מְהַרְשָׁב"ץ דְּהוּא ו"ל מִיִּירֵי בְּסִפְרָ
שְׁנֵי שְׁהוּא חוֹבַת הַיּוֹם פְּגוֹן ר"ח וְד' פְּרִישׁוּת וְאָמֵר לָהּ הָרַב בֵּית דָּוִד דְּכִינּוּ דְּהַרְשָׁב"ץ
קְאָמֵר שְׁהוּא חוֹבַת הַיּוֹם הָרִי פִּירֵשׁ דְּעָסִיק בְּדַבְּרָ שְׁבַחֲוֹבָה לֹא בַּס"ב שְׁהוּא מְנַהֵג הַגְּאוּנִים
וְלֹא הַנּוֹזֵף בְּתַלְמוּד.

וּבְנִדְּאִי שְׁהַסִּפְרָ הַנּוֹזֵף לְפִי שְׁרָאָה שְׁהָרַב שְׁיִירֵי כְנֵה"ג שֵׁם סִימָן רפ"ב פְּתַב בְּאוֹת ה' עַל
מַה שְׁהוֹרָה הָרַב ו"ל דְּאִם נְמַצָּא טְעוֹת בְּשְׁבִיעֵי אַחַר שְׁקָרָא ג' פְּסוּקִים א"צ לְהוֹצִיא ס"ת
אַחַר עַל זֶה פְּתַב ו"ל גַּם מַה שְׁנָרָא' מְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"ץ דְּבִיּוֹם שְׁמוּצִיאִים שְׁנֵי סְפָרִים אִם
נְמַצָּא טְעוֹת בְּסִפְרָ שְׁנֵי מוּצִיאִין ס"ת אַחֲרָת וְלֹא חִילַק בֵּין קָרָא ג' פְּסוּקִים לְלֹא קָרָא
הַטְעַם מְפִנֵי שְׁבִיּוֹם שְׁמוּצִיאִין שְׁנֵי סְפָרִים קוּרָא הַמְפְּטִיר בְּחוֹבַת הַיּוֹם וְכֹל שְׁלֹא קָרָא
כְּשֶׁעוֹר שְׁתַּקְנוּ חֲכָמִים אִין פֶּאן קְרִיאָה וּלפ"ז דְּוֹקָא בְּשַׁבַּת אִם נְמַצָּא טְעוֹת בַּס"ת אַחַר
שְׁקָרָא ז' עוֹלִים כֹּל אֶחָד ג' פְּסוּקִים אִין לְהוֹצִיא ס"ת אַחֲרָת אֶכָּל בִּי"ט וַח"ה וַח"ה וַח"ה וְד'
פְּרִישׁוּת צְרִיף לְהוֹצִיא ס"ת אַחֲרָת עַכ"ל וְיַעַן הָרַב קָאִי עַל הַרְשָׁב"ץ וְכַתֵּב דְּבִי"ט וַח"ה
וְכו' צְרִיף וְכו' פְּשִׁטָּא לִיה לִס' הַנּוֹזֵף דְּהַרְשָׁב"ץ בְּהַכִּי מִיִּירֵי וְעַל זֶה פְּתַב דְּאַשְׁתְּמִטִּיתִיהָ
לְהָרַב בֵּית דָּוִד דְּבַרֵי הַרְשָׁב"ץ.

וְלֹא זֶה הַדְּרָף לְהַקְשׁוֹת עַל הַגְּדוּלִים דְּאִטוּ אַחֲרָי הָרַב בֵּית דָּוִד לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי הַרְשָׁב"ץ
כְּמָה דְּפָרִישׁ הָרַב שְׁיִירֵי הֲלֹא הָרַב בֵּית דָּוִד כֹּה יֹאמֵר שְׁאִין פְּנוּת הַרְשָׁב"ץ עַל ס"ב דִּי"ט
וַח"ה אֱלֹא עַל קְרִיאָה מְחוּיִבַת הַנְּמַצָּאת בַּש"ס וְכַדְאָמְרֹן.

וכד דייקת שפיר גם דברי הרב שניירי יוכלני לפתור דמ"ש י"ט וח"ה בס' הראשון מיירי שיקרי כל עצמו של הרב לחלק דשאני קריאת שבת דכשקרא כ"א פסוקים יצא י"ח משא"כ י"ט וח"ה של פסח בס' ראשון דגם שקרא העולה האחרון ג' פסוקים עדיו לא נשלם חובת היום ולא דמי לנמצא הטעות בשבת בז'.

נהגם דנקט ד' פרישיות ומיירי בספר שני מידי איריא הא כדאימא וזה כדאימא דהרב הנה מסדר הפרישיות של חיוב. וכן משמע קצת שהוא פונת הרב שניירי שכתב לשון זה פריש דבריו על דברי הרב מגדל עוז דבנמצא טעות אפי' בסוף הפרישה וצדד הרב ו"ל דבפ' י"ט וח"ה ור"ח וד' פרישיות קאמר.

נהרי התם לא קאי על ספר שני. ומשמע דבס' ראשון די"ט וח"ה מיירי.

וראימי להרב הקסיד המפורסם מהר"י אלגזי זלה"ה בס' אמת ליעקב שהקשה על הרב בית דוד ממ"ש מהר"ם מלובלין בתשובה סימן פ"ה דאם קרא ביום השבת שהיה יום ראשון של ח"ה של סוכות למפטיר פרישת וביום השני לבד ולא קרא וביום הג' ובידד העולה אחריה צריף לחזור ולפתוח ס"ת ולקרות ביום הג' וכתב הרב הנזכר שפרישה ו"ל שיהרב בית דוד לא ראה תשובת הר"ם מלובלין הנזכר ע"ש דף ס"א ע"ב.

וכן ראימי בס' שלחן גבוה סי' תרס"ג שהביא דברי הרב שניירי כנה"ג שכתב הוראת מהר"ם מלובלין הנז' בקצרה וכתב עלה שרבו הרב בית דוד נראה דלא ראה דברי הרב שניירי הללו שכתב בסימן רס"ט שאם שכח ביום ח"ה של פסח לקרות בספר שני והקרבתם שאין צריף לחזור ע"ש.

ואני אומר דהוראת הרב בית דוד אינה נגד הוראת מהר"ם הנז' דטעם הרב בית דוד שס"ב של פסח אינו מן התלמוד אלא מהגאונים ואינו חובה משא"כ קריאת התג שהוא משנה פ' בני העיר דתנו ובשאר ימות התג קורין בקרבנות התג ובזה גם הרב בית דוד מודה דחזור דחובת היום היא וזה פשוט ומבואר.

ואם פונת הרב אמת ליעקב היינו משום שהוא הביא שם משם מהר"ם הנז' ונ"ל ואף דיש לומר דהרב תה"ד לא מיירי אלא בשאר פרישיות המועדים אבל בקרבנות המוספין דחובת היום נינהו ס"ל דחזור אם דילג וכו' עכ"ל ונהרי דמהר"ם קאמר דקרננו' המוספין חובת היום נינהו הפך הרב בית דוד שכתב דקרננות המוספין אינן חובה.

גם זה אינו ראיה דאמר לה הרב בית דוד בקרבנו' מוספי התג שהוא נדונו קאמר דהו חובה שנזכרו במשנה (ובתשובת מהר"ם הנז' דפוס מיץ יש שינוי בלשון ומהלשון שהביאו הרב מג"א סימן קל"ז והרב אמת ליעקב נראה דהו טעות הדפוס וכעת אינו מצוי דפוס ראשון).

וגם מגוף תשובת הרשב"ץ הנז' אשר היא בתשובותיו ח"א סימן קל"א לכאורה אין ראיה נגד הרב בית דוד כי הנה שם בשאלה פתוב ימים שמוציאין שני ס"ת כגון ד' פרישיות ויכולני לפתור דלא איירי אלא בחובת היום מעין דוגמת ד' פרישיות וכדאמרו.

גם ממ"ש בתוף התשובה לענין קטן עולה ונ"ל בקריאת חובת היום ומה שהיא תקנה קבועה כגון ד' פרישיות ונחנקה ומוספי ר"ח והרגלים א"א פלל ע"י קטן דכיון שאינו

מְחַנֵּב בְּדָבָר אֵינּוּ מוֹצִיא הַרְבֵּים יְדֵי חוֹבְתָן עַכ"ל אֵין מוֹפֵת חוֹתֵף דַּמ"ש דְּמוֹסְפֵי ר"ח וְהַרְגָּלִים הָיוּ חוֹבֵת הַיּוֹם יֵשׁ לוֹמֵר דֵּהאֵי רְגָלִים דְּנִקֵּט הֵינּוּ קְרַבְנּוֹ הֶחָג דִּשְׁנּוּ בְּמִשְׁנֵה וְסִפֵּר רֵאשׁוֹן שֶׁל מוֹעֲדִים דִּשְׁנוּי בְּמִשְׁנֵה וּבְגִמְרָא וּבְהִנְהוּ אֵין קָטָן עוֹלָה דְלֵא הָנּוּי כְּמוֹ שִׁבְת דְּקָטָן עוֹלָה אֲבָל בִּישְׁאָר י"ט שְׁקוֹרִין בְּסִפֵּר ב' וְכֵן בְּפִסְחָא בַח"ה שְׁקוֹרִין בְּקְרַבְנּוֹ.

הַמוֹסְפֵין לֹא מֵיָרִי שְׁאֵינּוּ כְּתוֹב בִּיש"ס רַק הוּא תַקְנַת הַגְּאוּנִים וְהָא לֹא מֵיָרִי חוֹבֵת הַיּוֹם כַּמ"ש ה' בֵּית דָּוִד וְכֵן כְּתַב רַבֵּינוּ יִשְׁעִיָּה הֵרֵאשׁוֹן בְּס' הַמְּכַרְיַע סִימָן ל"א דְקַרְיַאת הַקְּרַבְנוֹת בְּס' שְׁנֵי לֹאו חוֹבֵת הַיּוֹם וְאֵינּוּ כְּתוֹב בִּיש"ס אֲלֵא תַקִּינוּ הַגְּאוּנִים הֵכִי שֶׁהַש"ץ לְגַרְסִינְהוּ לוֹמֵר הַפ' בְּמוֹסְפֵי ע"ש.

וְכֵן הֵרַב בֵּית חֲדָשׁ בְּתִשְׁבּוּתֵי בְּרִישׁ סִימָן קנ"ח כְּתַב דְּאֵינִם חוֹבֵת הַיּוֹם וְהֵאָרִיף בְּזֵה ע"ש. וְכָל זֶה כְּתַבְנוּ כְּלַפֵּי הָאוֹמֵר דְּנִעְלָם מֵה' בֵּית דָּוִד מַה שֶּׁהִבִּיא מֶרֶן בְּב' תִּשְׁבּוֹת הַרְשָׁפֵי"ץ סִימָן רפ"ב וְדַבְּרֵי הֵרַב שְׁיָרִי וְאֵין מְקוֹם לְדַבְּרֵיו כְּאֲשֶׁר כְּתַבְתָּ יְדִיד נִפְשִׁי.

וְאוּלָּם כִּד דִּיִּיקַתָּ שְׁפִיר נֵרֵא' לְפִי קִיּוּרֵי דְאֵין לְסַמְוֵה עַל הֵרַב בֵּית דָּוִד בְּהוֹרָא' זוֹ אֵי בְּעִית אֵימָא סְבָרָא וְאֵי בְּעִית אֵימָא גְּמָרָא גְּמוּר מֵיִסוּדָן שֶׁל רֵאשׁוּנִים וְאֶחָרּוּנִים. אַב"א סְבָרָא דֵאֵע"ג דְּסִפֵּר שְׁנֵי שֶׁל מוֹעֲדִים לֹא נִזְכַּר בִּיש"ס מ"מ נִזְכַּר בְּסִדֵּר רַב עֲמָרָם וְכַתְּבוּ ז"ל דֵּהַגְּאוּנִים תַקְנוּהוּ וְהֵרֵא"ש בְּפִסְקֵיו כְּתַב דְּאֲפִשְׁר דְּרַבְּנָן סְבוּרָאֵי הֵכִי תַקִּינוּ וְכַבֵּר נִתְפָּשְׁטָה תַקְנָה זוֹ בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל זֶה כְּמָה מְאוֹת שָׁנִים וְכָל פִּי הָא בְּתַקְנָה קְבוּעָה כְּזוֹ דְּבַר שֶׁבַחֻבָּה מֵיָקְרֵא.

וְאֵי בְּעִית אֵימָא גְּמָרָא הֵרֵי כְּתַבוּ הֵרֵא"ש וְהַמְרַדְכֵי וְהַאֲגוּדָה דְאֵית' בִּירוּשְׁלַמֵי אָמַר ר' יִצְחָק שִׁבְתָּ שִׁחַל בַּח"מ בְּפִסְחָא וּבְסוּכּוֹת מוֹצִיאֵין ב' סְפָרֵי תוֹרוֹת וְקוֹרִין בְּאֶחָד רֵאָה וּבְאֶחָד מוֹסְפֵין עַכ"ל הַאֲגוּדָה.

וְהַמְרַדְכֵי וְהַאֲגוּדָה כְּתַבוּהָ מִשְׁם רֵאבֶזֶ"ה וְהֵגַם דְּבִירוּשְׁלַמֵי דְקָמָן כְּעַת לֹא מְצַאתִי לְשׁוֹן זֶה וְכֵן הֵרַב קְרַבֵּן גְּמִנְאָל כְּתַב דְּלֵא מְצַא כֵּן בִּירוּשְׁלַמֵי אֶהֱיִמְנוּתֵיהוּ דֵּהַגְּדוּלִים הַנּוֹז' סְמִכִּינוּ.

וְא"כ הֵרֵי שְׁרַשׁ מְנַהֲגָנוּ בִירוּשְׁלַמֵי אֲלֵא שְׁצָרֵיהּ לְדַעַת אֲמָאֵי הַתּוֹסְפוֹת לֹא הִבִּיאוּ הִירוּשְׁלַמֵי הַזֶּה וְכַתְּבוּ דְלֵא יֵשׁ סְמָךְ בְּתַלְמוּד וְלֹא מְצַאוּ אֲלֵא קִצָּת סְמָךְ מ"ש דְאָמַר הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה כְּבָר תַקְנַתִּי לָהֶם סִדֵּר קְרַבְנוֹת ע"ש וְתוּ רַבֵּינוּ יִשְׁעִיָּה בְּס' הַמְּכַרְיַע סִי' הַנּוֹז' וְהִבִּיאוּ בְּס' שְׁבָלֵי הַלֵּקֵט כְּתַב עַל הוֹצָאת ס' שְׁנֵי דְלֵא נִמְצָא לֹא בְּמִשְׁנֵי וְלֹא בְּתַלְמוּד בְּבָלִי וְלֹא בִירוּשְׁלַמֵי ע"ש וְהֵרֵי נִמְצָא בִירוּשְׁלַמֵי וְנִרְאָה דֵּהַתּוֹסְפוֹת וְרַבֵּינוּ יִשְׁעִיָּה הֵיִתָּה גִירְסַתְם בִירוּשְׁלַמֵי כְּמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ הֵרֵא"ש וּמְפָרְשֵׁין דַּס' ב' עַל סוּכּוֹת קָאֵי דְקְרַבְנּוֹ הֶחָג כְּתוֹב בְּמִשְׁנֵה.

וּמ"מ לְדַעַת רֵאבֶזֶ"ה וְהֵרֵא"ש וְהַמְרַדְכֵי מְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מֵהִירוּשְׁלַמֵי לְהוֹצִיא ב' ס"ת בְּמוֹעֲדִים וְהֵרֵי הֵם חוֹבֵת הַיּוֹם. וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַרִיב"ש סִימָן ל"ה וְסִי' שַׁכ"א שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי הַמְנַהֵיג בְּשֵׁם ר"ת שְׁבִיּוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי סְפָרֵי תוֹרוֹת שֶׁהַמְּפָטִיר קוֹרֵא בְּמָה שֶׁהוּא חוֹבָה לַיּוֹם אֵין מְפָטִירִין בּוֹ בְּקָטָן וְכו' ע"ש הֵרֵי קִפְסִיק וְתַנִּי בְיּוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי סְפָרִים וּמוֹכַח דְּנִקְלָל גַּם בְּסִפֵּר שְׁנֵי שֶׁל פִּסְחָא וְעֶצְרָת וְכִיּוֹצֵא שְׁקוֹרִין בְּמוֹסְפֵין כַּמ"ש בְּסִדֵּר רַב עֲמָרָם וְקָרִי לְהוּ חוֹבָה לַיּוֹם.

וכן מוכח מדברי השאלה בסי' ל"ה שכתוב אם המפטר הקורא בתורה שהוא חובת היום כמו בר"ח ופרשיות והמועדים אם צריך שיהיה גדול ועלה מיתתי דברי המנהיג הנז'. והגם דהרב ב"ח בתשובה סימן הנז' בתחילה תפס דקריאת ספר שני אינו חובת היום שהיא מתקנת הגאונים וכמש"ל מ"מ בסוף התשובה על דברי המנהיג בשם ר"ת פירש דהוא חובה ליום מתקנת הגאונים דנדאי המנהיג בשם ר"ת גם על ס"ב דמועדים איירי פדאמון.

ומה שפירש שם בתשובת הרב בית חדש דמירי בקטן שאינו יודע למי מברכין לא עלה על דעת שלא יקרא במוספין מאחר שעולה אף למנין שבועה וכ"ש לקרבנות היום שאינה אלא תקנ' הגאונים וכו' ע"ש.

עמו הסליחה דאינו במשמע דברי המנהיג ומוכח דאיירי בקטן שיודע למי מברכין וכמו שהבין הריב"ש וכן הבין הרשב"ץ בתשובה הנזכר ושם תריץ יתיב לקו' הרב ב"ח. ואחרי הודיע אלהים אותנו שרש דברי ר"ת שהביאם הרשב"ץ בתשובה הנז' יותר בקיצור ממ"ש המנהיג ממילא מה שכתב הרשב"ץ נהבאתיו לעיל וז"ל אבל בקריאת חובת היום ומה שהיא תקנה קבועה כגון ד' פרשיות ונתנופה ומוספי ר"ח ורגלים אי אפשר כלל ע"י קטן דכיון שאין מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עכ"ל פונתו על ספר ב' דמועדי נמי והיינו דקאמר מוספי ר"ח ורגלים כלומר מוספי הרגלים וכל דבריו בס' שני וקאי על דברי ר"ת שלא כמו שפירשנו לעיל וקרי לכל חובת היום כיון שהיא תקנה קבועה כמו שאמר.

וכזאת וכזאת מוכח ממ"ש הרשב"ץ עוד בתשובה בח"ג סי' קע"א וז"ל קניית המצות אין אני מתיר בכאן לקטן אלא לקנות ההפטר שאינה מענין המאונרע אבל כשהיא מענין המאונרע וזה ביום שמוציאין שני תורות אני משתדל שיהיה המפטי גדול שאין מי שאינו מחוייב בדבר מוציא הרבים ידי חובתן וכ"כ בעל המנהיג בשם ר"ת עכ"ל ומוכח דבכל יום שמוציאין שתי תורות לא היה מניח קטן שאינו מוציא וכו' אלמא גם ס"ב של המועדים קרי ליה חובת היום ואין קטן מוציאם י"ח נגד מ"ש הרב בית דוד דס"ב תקנת גאונים ואינה חובה.

ומאחר שנתברר דדברי ר"ת הם גם בס"ב דמועדים א"כ מ"ש הרשב"ץ בסי' קל"א על ס"ב שנמצא טעות שמוציאין אחר כיון דחובת היום הוא ועלה מיתתי דברי ר"ת ממילא משמע דגם בס"ב דמוספי הרגלים וכינצא שנמצא טעות מוציאין אחר דחובת היום הוא כאשר יראה המעיין בתשובת הרשב"ץ דסי' קל"א הנז'.

וה"ה דאם שכת לקרות פ' המוספין וקרא בענין אחר דצריך להוציא ס"ת אחר והוא בכלל מ"ש התוס' במגילה דף כ"ג דאם קרא כל המנין שהוא צריך ושכת לקרוא בחובת היום יחזיר ספר תורה ויקרא אחר בחובת היום ואחרון שקרא קודם הוי כמאן דלית' עכ"ל וגם ס"ב בכלל חובת היום הוא דהרי התוספות על דברי ר"ת קיימי דקי"ל כמ"ד עולה וכו' ותכף אחר דברי ר"ת כתבו וחסון שטעה וכו' וכן אם הוא י"ט וקרא כל המנין וכו' ונהרי ר"ת קרי ליה לס"ב חובת היום ככל הדברים אשר ראו עיניך.

הגם הלוֹם ראייתי להרב מגן אברהם סימן קל"ו ס"ק ה' שהביא דברי התוספות דמגילה הנז' וכתב ונ"ל ונ"ל מדסתמו ס"ל דבכל המועדים חוזר לא מיבעיא פתג דדינא דגמ' לקרות בקרבנות הקטן דחוזר אלא אפילו בשאר מועדים דתקנת רב עמרם היא וכו' אפ"ה צריף לקרותם דמה לי שקראם תקף או אחר זמן דאין גורם בזה ברכה אחרת וכו' עכ"ל הרי דכתב דמדסתמו התוספות סברי דחוזר אפילו בשאר מועדים דתקנת רב עמרם היא וכו' נראה דעת הרב אליה רבה כמו שיראה הרוואה.

ומ"ש הרב מגן אברהם דאין גורם ברכה אחרת לא תידיק דאם הוא כגדון הרב בית דוד דצריף ברכה אחרת מודה הרב מג"א דלא יחזור. אלא דהרב קאי בסתם מי ששכח ולא החליף אמנם לדבריו דהתוס' סתמו בכל נראה דגם פשהחליף צריף להוציא אחרת ואותו שקרא בענין אחר כמאן דליתיה על דרף שקבתו התוס' ועיין בתשובת הרב מנחת יעקב סימן י"ח ובתשובת מהר"ם זכות סימן ל"ו דיש ראיה למ"ש ואין הפנאי מספיק להאריך והנלע"ד פתבתי.

והוי יודע דבקונטרס שם הגדולים ח"ב דף צ"א שרמזתי תשובתי זו יש ט"ס והשמיטה בדפוס וכצ"ל ובתשובה דחיתי מי שרצה לומר דפליג עליה הרשב"ץ שהביא ב"י והרב שיירי וכו' אף שם בתשובה הנז' פתבתי דמהרב מג"א סימן קל"ו וכינצא ממ"א נראה נגד סברת הרב בית דוד וכו' ושם בתשובה הארכתי והעלתי דלא כהב"ד בס"ד ע"ש כצ"ל.

סימן כו עמ"ש במחזיק ברכה סי' רפ"ב אות יו"ד. נודע בשערים שמו בהגיע תו"ר אג"ב חביבותא.

צי"ר כפיו סיר מרגניתא. התכם השלם הישיש ורב כמהר"ר נר"ו.

לדידי חזי לי מ"ש מר הש"ג על האר"ש הנה ארש"י ונ"ל מה שתמה דאי קאי הרב כנה"ג בס"ב א"כ הו"ל להזכיר תשובת הרשב"ץ דאמר בנמצא טעות בס"ב שהוא קריאת המפטיר שאינו מן המנין שצריף להוציא אחר והו"ל דכשהורה הוא בנמצא טעות בא' אבל בס"ב הדת נתנה מהרשב"ץ.

אהמ"ר אין זו תמיהא דאין דין זה בהרשב"ץ בפירוש דהרשב"ץ קאי שנפסל קודם קריאה פלל ובא ללמד דבס"ב צריף להוציא אחר אבל פשקרא ג' פסוקים בהקשר בס"ב אין זה ברור בדברי הרשב"ץ אלא דבשייני נרגש מדברי הרשב"ץ לדינו דמדלא חילק ואמר דוקא אם לא קרא פלל אלא ה"ה קרא ג' פסוקים בהקשר אין צריף ודימה לקס"ד ס"א לב' ונראה הפך דינו ודחה דשניא דא מן דא ע"ש נמצא דמדעתו הוא שהכניס בדברי הרשב"ץ דגם בקרא ג' פסוקים בהקשר בס"ב צריף להוציא ס"ת אחר מדלא חילק א"כ אינו כ"כ מן התמיהא דלא כתב החבי"ב כמ"ש מר פי באותו זמן שכתב זה לא דקדק בהרשב"ץ מדלא חילק ואף דאין זה מרנוח כ"כ מ"מ נגד אותו פי' פי' זה נאה ומתקבל והוא סבר' נכונה והיא כפי הדין.

ומ"ש מר מ"מ מאחר וכו' תסגי לן וכו' דינהגו כף במילתא דפשיטא לן דכף הנה מורה ובא הרב הנז' אבל במידי דאיכ' ספיקא וכו' לפק"ד איני סובל זה דמאחר דאין בדבריו אלו ישוב פלל הן מפת דבריו שבמקום אחר הן מפת הסברא איה נאמר דעבדינו עובדא

כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה לֹא יִמָּנַע אִי עֹבְדֵינּוּ כְּוַתִּיּוֹ מִכַּח הַסִּבְרָא גַם בְּדֹאֵיפָא ס"ב הִדִּין כֵּן וְאִי לֹא עֹבְדֵינּוּ גַם בִּס"א צָרִיךְ לְהוֹצִיא אַחֵר וְכִי דִינָא דְמִמוֹנָא הוּא לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה עַד כְּאֵן דְּבָרֵי מֵר הִי"ו.

וְאִנִּי בְּעֵינֵי זֹאת אָשִׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד. מֵאִי דְאָמַר מֵר דְּהַרְשֵׁב"ץ לֹא קָאָמַר אִם קָרְאוּ ג' פְּסוּקִים וְכו' אֲנִי אֶעֱנֶה דְּהַרְשֵׁב"ץ סְתָם קָאָמַר וְכַתּוּב עֲלֶיהָ שֶׁהוּא חוֹבֵת הַיּוֹם וְכֵן הֵרַב בְּשִׁירֵי כְּתוּב בְּפִשְׁטוּת שֶׁנֶּרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ץ דָּאָם נִמְצָא טְעוּת בִּס"ב וְלֹא חִזְקָה בֵּין קָרָא ג' פְּסוּקִים הַטְעַם וְכו' אֲלֵמָא שֶׁזֶהוּ הַנֶּרְאָה וְהוּא מְוַשְׁלָל רֵאשׁוֹן.

וְהֵרַב ז"ל דְּעַל תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"ץ קָאִי בְּכַנְה"ג הו"ל לֹמַר דְּהֵן הֵן דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ץ וּמ"ש מֵעַכ"ת דְּעֵדִינּוּ לֹא יִהְיֶה דְּעֵתִיּוֹ הֵרַב ז"ל לְזַהֵם הֵם פְּטוּמֵי מִיְלֵי. הַבִּיטָה וְרָאָה דְּאֲנִי לֹא נִסְתַּיְעֵתִי מִדְּבָרֵי הֵרַב שִׁירֵי דְּאֵלוּ הֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְהו"ל לְהַזְכִּיר הַרְשֵׁב"ץ וְדָאִי.

וְהַמְעִינֵן עֵינָיו תְּחַזְיָנָה מְשָׁרִים דְּקוּשְׁטָא קְאָמִינָא. וּמ"ש מֵעַכ"ת עַל מַה שֶׁכְּתִבְתִּי דְּתִסְגִּי בְּמֵאִי דְּנִהוּג כְּהֵרַב ז"ל בְּשִׁבְתָּ דְּעֲלֵמָא לֹא כְּשִׁישׁ סְפָק וְכו' דְּאִינוּ סוֹבֵל זֶה אִטּוּ מְמוֹנָא הוּא דְּנִעְשָׂה פְּשָׁרָה זֶהוּ תוֹרָף דְּבָרֵי יֵשׁ לְהַצְטַעַר עַל כִּי כְּשֵׁל פַּח הַסִּבְל וְלֹא יוֹכֵל שְׂאֵת.

דְּמ"ש אִטּוּ מְמוֹנָא הוּא דְּנִעְשָׂה פְּשָׁרָה דְּבָרִים הִלְלוּ אִינּוּן כְּדָאִי לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶן וְנִכְנָה בְּפוּשְׁרֵי"ן. וְדְבָרֵי בְּרוּר מְלֵלוּ כְּסִדְרָן וְהִלְכְתוּן כְּהִלְכַת גּוֹבְרִין תּוֹפְסֵי קִס"ת דְּכִינוּן דְּרַבִּים מְגֻדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים חוֹלְקִים עַל הֵרַב כְּנֵה"ג וְנִהְגוּ בְּרוּב הַמְקוּמוֹת לְהַפְּדָה.

תְּסִגִּי לְעֲשׂוֹת כְּהוֹרָאת הַרְבּוּז"ל בְּמַה שֶׁהוּא וְדָאִי סוֹבֵר כְּפֵה. אֲבָל בְּמִידֵי דְּלֹא בְּרִירָא לֹן מֵאִי דְּעֵתִיּוֹ דְּהֵרַב ז"ל לֹא וְהָכִי מְרַגְלָא בְּכּוֹפִיּוֹ דְּרַבְּנָן בְּאַתְרָה דְּנִהוּג כְּהֵרַב"ם אוֹ ש"ע דְּבִדְבָר שֶׁהוּא סְפָק אִם סוֹבֵר כְּפֵה יַעֲשׂוּ כְּחוֹלְקִים וְהוּא פְּשׁוּט וּמְבּוֹאָר בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים.

וְמַה גַּם כִּי כָּל הַלְשׁוֹן כ"י לִיתִיּוֹ קָמֵן וְהֵרַב מְהַר"ש הִלְלוּ רַב גּוֹבְרִיּוֹ וְהוּן כָּל יְקָר רְאֵתָה עֵינָיו כָּל הַפְּתוּב לְחֵי"ם הֵרַב ז"ל וְהוּא הִבִּין כְּפֵה. וְהֵרַב גְּדוּל הַדּוֹר נִמְשָׁף אַחֵר מְהַר"ש הִלְלוּ וְעֲשָׂה מְעֲשָׂה.

וְלִכִּי תִּיְדוּק תִּשְׁפַּח דְּמַה שֶׁהִבִּינוּ הַרְבָּנִים הַנּוֹז' בְּכ"י הֵרַב כְּנֵה"ג דְּמִיְיָרֵי בְּנִמְצָא הַטְעוּת בְּסִפְרָ הַרְאֵשׁוֹן הוּא הָאֵמֶת וְהַצְדֵּק וְרֵאֵיהָ לְפִירוּשָׁם מִמַּה שֶׁלֹּא אָמַר הַמְצִיאוֹת חֲדָשׁ שֶׁעָלִיו הוּא דֵּן רַק פֶּתַח אִם כְּתִבְתִּי אֲנִי וְכו' מְשַׁמֵּעַ דְּהִינּוּ הַגְּדוֹן מִמֶּשׁ דְּנִמְצָא טְעוּת בְּשִׁבְעֵי שֶׁהוּא הַמְשָׁלִים בִּס" הַרְאֵשׁוֹן וְאִין שִׁנּוּי בְּזֶה הַגְּדוֹן רַק שֶׁעֲתִידִין לְקָרוֹת ס' שְׁנֵי.

וְאִי כְּפִירוּשׁ הֵרַב הַחוֹלְק הו"ל לְאֹדוּעֵי בְּמֵאִי עֲסִיק כִּי הוּא מְצִיאוֹת חֲדָשׁ מִמֶּשׁ. גַּם מִמַּה שֶׁכְּתוּב הִינּוּ בְּשִׁבְתָּ דְּעֲלֵמָא לֹא א"ש לְפִירוּשׁ הֵרַב הַחוֹלְק דְּכִפִּי פִירוּשׁוֹ דִּינוּ שֶׁל הֵרַב ז"ל הוּא נְמִי כְּשִׁאִינוּ שְׁבַת דְּעֲלֵמָא שִׁישׁ בּוֹ סִפְרָ ב' ר"ח אוֹ חֲנֻכָּה אוֹ ד' פְּרָשִׁיּוֹת וְכִיּוֹצֵא וְנִדְוֹנוּ הוּא דּוֹקָא כְּשִׁישׁ ג' סִפְרִים.

וְנוֹסֵף עוֹד מ"ש כִּינּוּן דְּעֵדִין לֹא נִשְׁלַם חוֹבַת הַיּוֹם שֶׁהוּא ר"ח אוֹ חֲנֻכָּה מוֹרָה וְכֹא כְּפִירוּשׁ הֵרַב מְהַר"ש הִלְלוּ וְדַעַמְיָה דְּהֵרֵי כְּתוּב ר"ח אוֹ חֲנֻכָּה אוֹ מֵד' פְּרָשִׁיּוֹת אֲלֵמָא בְּשִׁבְתָּ שִׁישׁ בּוֹ ב' סִפְרִים לְבַד מִיְיָרֵי דָּאוּ אוֹ קָאָמַר.

וְתוֹ דָּאִי כִפִּי הֵרַב הַחוֹלְק הו"ל כִּינּוּן דְּלֹא הִשְׁלִים פְּרִשְׁתָּ ר"ח מֵאַחֵר דְּעֲסִיק בְּקָרָא ג' פְּסוּקִים בְּפְרִשְׁתָּ ר"ח וְהוּא לְשׁוֹן צוֹדֵק וְכְרוּר יוֹתֵר. וְעוֹד בָּהּ אִי הֵרַב ז"ל עֲסִיק וְאֵתִי

בְּשֵׁבַת שְׁשִׁישׁ בּו ג' סְפָרִים כְּגוֹן ר"ח וְחֲנֻכָּה אוֹ ר"ח וְשִׁקְלִים אוֹ ר"ח וְהַחֲדָשׁ לָא הוּל"ל
אֵלָא כִּינּוּן דְּלָא נְשַׁלְּם חוֹבַת הַיּוֹם שֶׁהוּא ר"ח וְתוּ לָא דְבָהּ סְלִיקִין וְנִחְתִּינּוּ דְנִמְצָא הַטְּעוֹת
בְּר"ח.

וְתוּ ד' פְּרָשִׁיּוֹת לָא מִשְׁפַּחַת לֵה בְּכֻלּוֹן כִּי יִקְרָא ג' סְפָרִים דְּבִשְׁבַת זְכוּר וְשֵׁבַת פָּרָה לָא
אֶפְשָׁר ג' סְפָרִים וְאִין פְּאֵן אֵלָא ב' סְפָרִים וּמָה לּוֹ לְהַזְכִּיר ד' פְּרָשִׁיּוֹת. וְאִף גַּם זֹאת מ"ש
מָה יוֹשִׁיעֵנוּ שְׁקִירָא מֵאָה גְבָרִי בְּסִפְרָה הָא' וְכו' הֵכִי הוּל"ל מָה יוֹשִׁיעֵנוּ שְׁקִירָא הַשְּׂבִיעִי ג'
פְּסוּקִים בְּפְרָשׁ' ר"ח כִּינּוּן שְׁלָא הַשְּׁלִים כֹּל הַפְּרָשָׁה שֶׁהִיא חוֹבַת הַיּוֹם כִּי זֶהוּ עֵיקַר הַטְּעָם
כְּמִבְּנָאָר.

בְּאִנְפּוֹן שְׁהַמְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי הָרַב כְּנֵה"ג בְּכ"י שֶׁהֵבִיא הָרַב יֵד אַהֲרֹן מִשֵּׁם מִהַר"ש הַלּוֹי
יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּלְבָבוֹ יִבִּין שֶׁכִּנּוּתוֹ כְּמָה דְתַרְגְּמָה הָרַב מִהַר"ש הַלּוֹי וְסִיעָתוֹ וְכִמוֹ שֶׁדְּקָדְקָנוּ.
וּמ"ש מֵר שְׁאִין בְּדַבְרֵינוּ אֵלּוּ יֵשׁוּב כָּלֵל הֵן מִפְּתַח הַסְּבָרָא הֵן מִפְּתַח דְּבָרֵינוּ שְׁבִמְקוֹם אַחַר
אִיף נֹאמֵר דְּעַבְדִּינוּ עֹבְדָא כְּדַבְרֵים הָאֵלָּה וְכו'.

הָרִי הוֹכְחֵנוּ דְהָרַב כְּנֵה"ג בְּכ"י כִּינּוּתוֹ מִבְּנָאָרְתָּ כְּמוֹ שֶׁהֵבִין הָרַב מִהַר"ש הַלּוֹי וּמ"ש דְּאִין
לוֹ מְקוֹם מִפְּתַח הַסְּבָרָא הֵינּוּ מִמָּה שֶׁפִּקְפַּק מִהַר"ש הַלּוֹי דְמ"מ כְּבָר נְשַׁלְּם חוֹבַת הַס'
הָרֵאשׁוֹן וְכו'. וְהַמְעֵינּוּ יִרְאֶה דְהַגַּם דִּיחֵטְא לֹמֵר כְּדַבְרֵי מִהַר"ש הַלּוֹי הַנּוֹז' מ"מ יֵשׁ פְּנִים
לְדַבְרֵי הָרַב כְּנֵה"ג דְּסִבְרָא דְדוֹקָא כִּי לִיכָא סְפָר שְׁנֵי אִזְ אֲמָרִינוּ כְּבָר נְשַׁלְּם חוֹבַת הַיּוֹם
וְקִירָאוּ ז' עוֹלִים כ"א פְּסוּקִים וְהַשְּׂאָר יִקְרָא הַז' בְּלֵא בְּרַכָּה וְהוּא יִפְטוֹר.

אֲבָל אִי אִיכ' עֲדִינּוּ לְמַקְרֵי סְפָר שְׁנֵי פ' ר"ח וְכִיּוֹצֵא יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דִּיּוֹצִיאֵנוּ אַחַר מִכִּינּוּן
דְּהוּא בְּאֲמַצְעֵי הַחַיּוֹב וְהָרִי מִהַר"ר אֵלֶיהוּ וְרַבִּי מִשְׁוֹלֵם הַנְּהִיגוּ שְׁהוּ' יִקְרָא בְּס"ב כְּמוֹ
שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש וְהַמְרָדְכִי וְכָל שְׁעֲדִין יֵשׁ לְקִרוֹת דְּבָר שְׁבַחֻכָּה אִף לְמִנְהַגְנוּ דְּהַח'
קוֹרָא בְּס"ב מִיְקָרִי בְּאֲמַצְעֵי הַחַיּוֹב וְיּוֹצִיאֵנוּ אַחַר וּמָה גַּם דְּלָא א"ש שְׁנֵה לָא יִכְרֵה אַחֲרֵיהָ
וְאַחַר כֹּף תְּכַף יַעֲלֶה בְּסִפְרָא ב' בְּבְרַכָּה לְפָנֶיהָ וְלֹא אַחֲרֵיהָ וְיֵשׁ מְקוֹם לְסְבָרָא זֹו וְאִינָה סְבָרָא
זֹוה וּמ"ש מִפְּתַח דְּבָרֵינוּ שְׁבִמְקוֹם אַחַר אֶפְשָׁר דְּכִנּוּתוֹ עַל מ"ש בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה דְּמַדְבְּרֵינוּ
בְּשִׁינְרֵי מִשְׁמַע הַפֶּה דִּין זֶה דְּמַהֲשִׁינְרֵי נִרְאֶה דָּאם נִמְצָא הַטְּעוֹת בּוֹ אִף שְׁשִׁישׁ ס"ב כֹּל
שְׁקִירָא הַז' ג' פְּסוּקִים אִין מוֹצִיאִין אַחַר ע"ש.

וְעַל זֶה יֵשׁ לְהַשִּׁיב דְּבִשְׁיִירֵי קָאִי בְּשִׁקְלָא וְטְרִיא וְהַכָּא בְּכ"י קָאִי לְדִין זֶה בְּפְרָטוֹת וְאִית
לָן לְמַעַבְד כְּכ"י דְּדוֹן עַל זֶה בְּפְרָטוֹת. וּמָה גַּם דְּלַצַּד אַחֲרוֹן שְׁפַתְבְּתֵי שָׁם בְּמַח"ב קוֹשְׁיָא
הוּא דְּאִיכ' בְּדַבְרֵינוּ בְּשִׁינְרֵי וְלָאוּ בְּפִירוּשָׁא אַתְמַר.

וְכ"ש דְּאֵעִיקְרָא מָה שְׁנַרְגְּשׁ בְּשִׁינְרֵי דְּאֵמַאי הַרְשָׁב"ץ לָא הַשְּׁמִיעֵנוּ בְּנִמְצָא טְעוֹת בּוֹ ל"ק
דְּהַרְשָׁב"ץ קָאִי לְהַשִּׁיב שׁוֹאֲלוֹ דְּבָר כְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה וְכִמ"ש שָׁם. וְאִם כִּינּוּתוֹ לְמָה שְׁהַק'
הָרַב יֵד אַהֲרֹן אֲסִיפָא דְּמִילְתֵיהָ בְּכ"י שְׁשִׁישׁ ס' מוֹכֵן בְּתִיבָה מִמ"ש הָרַב בְּשִׁינְרֵי.

זֹו אִינָה מִגּוּף הַדִּין דְּקִינְמִינוּ בְּיָה אִם לְהוֹצִיא ס"ת אַחַר וְלִכְּן לָא עֵינִינְתִי בְּפְרָט זֶה וּמָה גַּם
דְּבִשְׁיִירֵי רְמֵז דְּטַעְמָא טְעִים בְּתַשׁוּבָה וְאִינָה לְפָנֵינוּ. וּמְכַלְלֵן שְׁל דְּבָרִים אֲמוּרִים הָרֵאשׁוֹת
לְדַעַת כִּי דְּבָרֵי שְׁפַתְבְּתֵי בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה בְּדִין זֶה טְעֵמֵן וְנִימּוּקוֹן עִמָּם כְּאֶפְשָׁר הַמְעֵינּוּ יִשְׁר
יְחַזֵּה וְיִשְׁפּוֹט בְּצַדֵּק לְמַחְזִיק וְלְמַעוֹז לִי.

וְנִדְעַ דְּאֶחָר זֶה פְּתִיבָה תְּשׁוּבָה וְשְׁלִימָה בְּעֵינֵינוּ זֶה בְּאִנְרָה וּמִשָּׁם תִּרְאֶה פִּי כֵן עֵינֵינוּ וְהֵדִין אֲמַת בַּס"ד: וְכִסָּא כַּת"ר נִכּוֹן יִהְיֶה לְעוֹלָם יַעֲלֶה לְתוֹרָה וְלְתַעֲוִדָה עַל כָּל שְׁכִיּוֹת הַחֲמֻדָּה כְּכֹל אֲנוֹת נִפְשׁ הָאֶחָת אֶהוּב' וְנִפְשׁ נֶאֱדָה דּוֹרֵשׁ וְנֶאֱדָה מְקַיֵּים קִשְׁרָה שְׁלֵל קִינְיָמָא בְּחֻבְלֵי עֲבוֹתוֹת אֶהְבָּה אֲנָא וְעִירָא מֵאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם עַה"ק תּו' וְהוּא הַצְעִיר חֵיד"א ס"ט: סִימָן ז"ך בְּדִין כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ.

אֵת זֶה דַּר"ש מְמַנֵּי אִוֵּר עֵינֵי הָבֵן יִקִּיר לִי הַחֲכָם הַשְּׁלֵם כְּמַה"ר אַבְרָהָם אֲזוּלָאֵי נַר"ו וְנ"ל נָא לִיעֵינֵינוּ מַר מַה שְׁנִסְתַּפֵּק הָרַב אַרְעָא דְרַבְּנָן אוֹת שֶׁל"ג אִי כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּאוֹרֵינָא אוּ דְרַבְּנָן וְכַתְּבֵי דְּמִדְּאֲמַרִּינוּ אֶתְהָ וְאֶמְרָה חֵיבִים וְכו' נִרְאֶה קֶצֶת דֵּהוּא מִדְּאוֹרֵינָא וְכַת' עֲלֶה מְהֵר"י עֵינְיָאשׁ דִּהְוֵי מִדְּאו' וְדַאי מִדְּאֲמַרִּינוּ רְשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֶיהָ וְכו' ע"ש וְכִין לְמַר וְכִין לְמַר אֲשַׁתְּמִיט לְהוּ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם שְׁפָתָבוּ דֵּהֲטַעַם שְׁאִינְהָ מְצוּיָה בְּבֵית אֱלָא בְּבֵית בַּעֲלָהּ א"כ מַה מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק וְכַר מִן דִּין מִשְׁנָה עֲרוּכָה סוּף פְּרִיתוֹת אֲבָל אֲמַרו חֲכָמִים וְכו' שְׁהֵבֵן וְאִמּוֹ חֵיבִים בְּכְבוֹדוֹ וְלַע"ד נִרְאֶה דְּאֲשַׁתְּמִיט מִינְיָהּ יוֹדִיעֵנִי אִם הָאֲמַת אֶתִּי וְשַׁכְמ"ה.

תְּשׁוּבָה זֶה בְּנֵי נֶאֱמָן נִטַע נֶעֱמָן אֵת קוֹלְהָ שְׁמַעְתִּי הַש"ג תְּשִׁי"ג בְּמִימ' קַדִּישׁ עַל אַרְע"א הָרַב הַחֲסִיד מֵהַר"א בַּס' אַרְעָא דְרַבְּנָן וְהָרַב מֵהַר"ע בְּאַרְעָא סְמִיכְתָּא דְּתַרְנוּיָהּ אֲשַׁתְּמִיטִינְיָהּ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וּמִשְׁנָה שְׁלִימָה.

שְׁמַעְנָה וְאֶתְהָ דַע לָךְ לֹא זֶה הַדְּרָךְ לְהַחֲלִיט הַדְּבָרִים וְאֲשָׁרִי אָדָם מִפְּחַד תְּמִיד בְּדְבָרֵי תוֹרָה וְהַדְּבָרִים ק"ו כִּי תִקְרַב אֶל עֵי"ר וְקַדִּישׁ אֵל תִּאֲמַן בְּעֲצָמָה הַפְּנוּךְ בָּהּ וְהַפְּנוּךְ בָּהּ. הֲלֹא יִדְעַתְּ הֵא דְּאֲמַרִּי בְּמַעֲרָבָא לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם בַּעַל שְׁמוּעָה כְּנִגְדוֹ.

וּבְשִׁגְמָה הֵן הָאָדָם קָרָא וְשָׁנָה וְשָׁלַשׁ וְיָלָן בַּעַמ"ק וּפְשִׁיטָא לִיהָ. בְּכֹל זֹאת אִם פִּקְחָה הוּא לֹא יִגְזוֹר אֲנִי דְּאֲשַׁתְּמִיטִינְיָהּ וְכִיּוֹצֵא רַק כֹּה יִדְבַר דְּרָךְ אֲפָשָׁר מִבְּאֵי הַעֵי"ר וְהוּא הַצְעִיר וְכָאֵב אֵת בֶּן יִרְצָה קִסְתִּי בְּיַדִּי תַחֲלִיף בַּס"ד.

רֵאשׁ דְּבָרָה אֲמַת דְּרֵאִית הָרַב מְהֵר"י עֵינְיָאשׁ נִרְאֶה שְׁאִינְהָ רֵאִיָּה וְכֹךְ הִיא פְּתוּבָה בְּקוֹנְטְרִיס אֲשָׁר לִי אֶתְרֵי אֲדַעַת"א קְדוּשִׁים אֲשָׁר בְּאֶר"ץ דְּמֵאֵי פְּשִׁיטוּתִיָּהּ דְּמְהֵר"י עֵינְיָאשׁ שְׁפָתָה מְהֵרָה דְּאִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ דְּדָרְשׁוּ ז"ל אִישׁ סָפֵק בְּיָדוֹ וְכו' מוֹכַח דְּחִיּוּבָה מִן הַתּוֹרָה דְּאִי מְדַרְבְּנָן הִיאָה תַדְחָה מְצַנֵּת כְּבוֹד או"א דְּאוֹרֵינָא מֵהַאי טַעְמָא דֵּהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ.

אֲמָנָם מ"ש דְּאֲשַׁתְּמִיט מִתְרַנְיָהּ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וּמַה מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק. עַמְּהָ הַסְּלִיחָה דְּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' אִין רֵאִיָּה דְּאֲפָשָׁר לֹא מִר דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּאוֹרֵינָא.

וּמִיָּהּ מִטַעַם זֶה לְחוּד לֹא אֶהְיָא לְפָנוּטְרָה דְּהָרִי הָאִישׁ חֵיב בְּכְבוֹד רַבּוֹ וְכְבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ וּמְצִי לְעֲשׂוֹת יָקָר לְכַלְהוּ כָּל חַד בַּס"ד דְּרַם הַמְדַרְגָּה. וְלִהְכִי נִקְטָה בְּבְרִיתָא שְׁרִשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֶיהָ וּפְרִישׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ וְלִהְכִי פְּטָרָה הַפְּתוּבָה לְגַמְרֵי מְכְבוֹד או"א וְלְעוֹלָם דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּאוֹרֵינָא.

אוּ כְּלָךְ לְדָרְךָ זֶה אֲפָשָׁר דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ מְדַרְבְּנָן וְלִהְכִי מְהֵרָה לְפָנוּטְרָה מְכְבוֹד או"א דְּאוֹרֵינָא מִטַעַם שְׁרִשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֶיהָ וְע"ז הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' דְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לוֹ דְּרַבְּנָן וְתִי' שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ.

הַרְאָתָה לְדַעַת דִּישׁ מְקוֹם עֲדִין לְהַסְתַּפֵּק אַף אַחֲרֵי רֵאוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְדַע פִּי עוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד וּלְקַצֵּר אֲנִי צָרִיךְ גַּם מֵה שֶׁגִּמְרַתְּ אֲנִי דָּלָא זָכְרוּ מִשְׁנֵה עֲרוּכָה וְכוּ' מְקוֹם יֵשׁ בְּרֵאשׁ לֹמֵר דְּלַעוֹלָם כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ מִדְּאוֹרֵיחָ' וְהָא דִּתְנִן אֲמָרוּ חֲכָמִים הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם בְּכָל מְקוֹם מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ חֲיִיבִין בְּכְבוֹד אָבִיו אֵימָא דְמֵאֵי דְאִמּוֹר רַבְּנֵן הֵינּוּ דְהָאֵב קוֹדֵם לְאֵם וְהָא הוּי מִדְּרַבְּנֵן דְּאֵב קוֹדֵם וְטַעֲמִיָּהוּ דְּרַבְּנֵן מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ חֲיִיבִין בְּכְבוֹד אָבִיו מִדְּאוֹרֵיחָ' וְלָכֵן אֲמָרוּ חֲכָמִים אֵב קוֹדֵם לְאֵם.

וּקְצַת מִשְׁמַע דְּכְבוֹדוֹ וְכְבוֹד אִמּוֹ לְאָבִיו פִּי הִדְדִי נִיְהוּ וְתַרְנִיָּהוּ מִדְּאוֹרֵיחָ' וְהֵינּוּ מ"ש בִּס' אֲרַעָא דְרַבְּנֵן דִּישׁ קְצַת רְאִיָּה מְזַה דְּאֵי אֲמַרְתָּ דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ מִדְּרַבְּנֵן הֵיכִי מִפְּקִי לָבֵן שְׁחִיב בְּכְבוֹדָהּ מִדְּאוֹרֵיחָ' כְּאָבִיו מִטַעֲמֵם שֶׁהִיא חֲיִיבַת בְּכְבוֹד אָבִיו הֵרִי הִיא חֲיִיבַת דְּרַבְּנֵן וְאִנּוּ דְנִיָּם לְאִפּוֹקִי חֲיִיבָא דְבֵן לְאִמּוֹ מִדְּאוֹרֵיחָ'.

וּרְאָה בְּעֵינֵיךְ פִּי אֵין רְאִיָּה מִמִּשְׁנֵתְנוּ כִּלְלָא שֶׁהוּא דְרַבְּנֵן וְאִדְרַבְּנֵן מֵהֵרִי"א סָבַר דִּישׁ קְצַת רְאִיָּה דְהוּי דָּאו'. בְּרַם לְקוֹשְׁטָא דְמִלְתָּא לִיכָא נְמִי קְצַת רְאִיָּה דְהוּי מִדְּאוֹרֵיחָ' דְהֵרִי בְּנִתְגַרְשָׁה רֹב הַפּוֹסְקִים סְבָרִי דְאִיזָה שְׁיִרְצָה יְקָדִים וְכֵן פְּסַק מְרֵן סִי' ר"מ דִּין י"ד.

וּמֵאֲחַר שֶׁכֵּן דְשִׁנְיָהֶם שְׁוִים וְהִבְחִירָה בְּיָדוֹ לְהַקְדִים לְמִי שְׁיִרְצָה אֶהְיִי חֲיִיבָא דְרַבְּנֵן דְּאִיכָּ' לְאִמּוֹ לְכַבֵּד אָבִיו לְהַכְרִיעַ שְׁיִתְעַסֵּק בְּכְבוֹד אָבִיו דְבִלָּא"ה לְאוֹ מִלְתָּ' פְּסִיקְתָּא לְכַבֵּד לְאִמּוֹ אִפְּלִי וְנִתְגַרְשָׁה דְמִי שְׁיִרְצָה יְקָדִים וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דְלִיכָא רְאִיָּה לְשׁוּם אֶחָד מֵהַצְּדִדִים.

וְאוֹלָם רְאִיתִי לְהֵרַמְב"ם פִּט"ו מַה'. אִישׁוֹת שְׁכָתֵב וְכֵן צִיּוּ חֲכָמִים עַל הָאִשָּׁה שְׁתַּהֲנֵה צָנוּעָה וְכוּ' וְכֵן צִיּוּ חֲכָמִים שֶׁיְהִי אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ וְכוּ' וְכֵן צִיּוּ עַל הָאִשָּׁה שְׁתַּהֲנֵה מְכַבֵּדָת אֶת בַּעֲלָהּ יוֹתֵר מִדְּאִי וְכוּ' ע"ש וּמַהָא מוֹכַח דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ סָבַר הֵרַמְב"ם דְּהוּי מִדְּרַבְּנֵן.

[עמ"ש בְּעֵינֵיךְ אֵין חֶלֶק הַפְּלָלִים מִעֲרַכְתָּ לְמ"ד אוֹת י"ט וְדוּק הֵיטֵב וּבְעֵינֵי הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים כְּמוֹ שְׁכָתֵבְתִּי]. וְדַע דְמַה שְׁכָתֵבְתִּי בְּסוּמָא דְבְּנִתְגַרְשָׁה סוּבָרִים רֹב הַפּוֹסְקִים דְּאִיזָה שְׁיִרְצָה יְקָדִים הוּא לְשִׁיטַת מְרֵן בְּב"י שֶׁם שְׁכָתֵב דְּהֵרִי"ף וְהֵרַמְב"ם הַשְּׁמִיטוּ סִפָּא דְבְּרִיתָא אִם נִתְגַרְשָׁה וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּפִשְׁיט' מְרִישָׁא דְמִיָּתִי דְּאִיזָה שְׁיִרְצָה יְקָדִים כְּמוֹ שְׁפִירש"י וְדָלָא כְּרַבִּינוּ יְרוּחָם וְכֵן פְּסַק בִּש"ע וְכֵן כָּתֵב בְּפִרְשֵׁי שֶׁבְּפִשְׁטוֹת וְגַם מוֹר"ם בְּדַרְכֵי מוֹשֶׁה הִבִּיא דְבָרֵי מְרֵן ב"י וְשָׁתַק וְגַם בְּהַגְהָה לֹא הִגִּיהַ כְּלוּם עַל מְרֵן בִּש"ע.

וְגַם שְׁאָר אַחֲרוֹנִים נִרְאָה וְדָאֵי דְהַסְפִּימוּ לָזָה. אֲמַנְם חֲזָה הַגּוֹיִת לְמַהְרֵש"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה לְקַדוּשֵׁין הַנְּדָפֵס מְקָרוֹב בִּפ"ק סִימָן ס"ב שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי מְרֵן בְּב"י שְׁכָתֵב עַל דְּבָרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם שְׁכָתֵב וְנוֹתֵן לָהֶם מִים בְּסִפְלָא וְאוֹמֵר בּוֹאוּ לְשִׁתּוֹת וְלֹא יְקָדִים אֶחָד לְחִבְרֵי וְשָׁאִין נִרְאָה כֵּן מִדְּבָרֵי רִש"י וְכָתֵב עַל זֶה מַהְרֵש"ל וְז"ל וְאֲנִי לֹא אֲדַע אִיךָ מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רִש"י שֶׁהוּא כְּנִגְדוֹ וְאִי מְשׁוּם שְׁמִפְרֵשׁ שְׁבַלְשׁוֹן שְׁחֹק הַשִּׁיבּוֹ דְּמִשְׁמַע מִן הַדִּין אִינוּ כֹּף אֲלָא יְקָדִים אִיזָה שְׁיִרְצָה לֹא פִירש"י שְׁבַשְׁחֹק הַשִּׁיבּוֹ אֲלָא מ"ש קַעֲקַע לָהֶם וְכֵן מ"ש הֵטַל מִים בְּסִפְלָא אֲבָל עֵיקַר הַדִּין הַשִּׁיבּוֹ כְּרֵאוּי שְׁצָרִיךְ לְשִׁנְיָהֶם בְּבֵת אַחַת וְלֹא שְׁיִקָדִים לְאַחַת וְמַה שְׁפִירש"י כְּבוֹד שְׁנִיָּהֶם שְׁוֵה אֵין פִּירוּשׁוֹ שְׁיִכּוֹל לְהַקְדִים דְּאִדְרַבְּנֵן מִשְׁמַע ב' שְׁוִים וְאִסוּר לְהַקְדִי לֹא' וְדְבָרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם נְמִי מִשְׁמַע כְּדְבָרֵי הַטּוֹר שְׁכָתֵב וְאִם נִתְגַרְשָׁה אִמּוֹ שְׁאִינָה חֲיִיבַת בְּכְבוֹדוֹ אוֹ שְׁנִיָּהֶם שְׁוִים לְכַבֵּדָם זֶה כְּזֶה וְזֶה אֵי אִפְשָׁר אִם יְקָדִים לֹא' עכ"ל

מְהַרְשׁ"ל: וְאִיבָרָא דְסוּגְיָא וְדַבְרֵי רִשׁ"י רַהֲטֵי פְדַבְרֵי מְהַרְשׁ"ל דְּמִסְתַּבְרָא דַר' יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לוֹ עֵינֵי הַדִּין בְּאוּמְרוֹ הֵטַל מִיָּם בְּסִפְלָא דְמִשְׁמַע שְׁלֵא יְקַדִּים אֶחָד לְחַבְרוֹ וְאֵלּוּ דִּינָא הוּא דְאִיזְנָה שְׁיִרְצָה יְקַדִּים הֵכִי הֵנָּה אָמַר לִיה וּפְשֻׁטָא דְמִלְתָּא דַר' יְהוֹשֻׁעַ מְשִׁיב פְּהֻלְקָה אֲלֵא דְאִפְיָקִיָּה בְּהַאי לִישְׁנָא מְשׁוּם שְׁלֵא הִנְצִירָהּ הוּא עֲצָמוֹ לְדִין זֶה וְהֵכִי דִּינִיקֵי דַבְרֵי רִשׁ"י שְׁפַתְבּ הִשְׁיבּוּ בְּלִשׁוֹן שְׁחֹק דְלִישְׁנָא בְּעֵלְמָא הוּא לְבַדּוֹ שְׁחֹק אֲמָנָם בְּשֵׁהוּא שׁוּח"ק אֹמַר הַדָּק הַטֵּב הַדִּין לְאַמְיָתּוֹ.

וְגַם מ"ש רִשׁ"י וְאִנִּי אֹמַר לֵךְ שְׁכַבּוּד שְׁנִיָּהֶם שְׁנֵה עֲלִיָּה מְוַכְרַח דְּכּוֹנְנָתוֹ כַּמ"ש רַבִּינוּ יְרוּחִם דְּלֵא יְקַדִּים לְאַחַר דַּהְרֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ לֵא אָמַר אֲלֵא הֵטַל מִיָּם וְאִיָּה אֲפֻשֶׁר דַּמ"ש רִשׁ"י וְאִנִּי אֹמַר לֵךְ הוּא מַה שְׁלֵא אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאִיזְנָה שְׁיִרְצָה יְקַדִּים.

וְדַבְרֵי מְרַן בַּב"י שְׁפַתְבּ דְּדַבְרֵי רִשׁ"י הִפְּךָ רִי"ו קְשִׁים דְּרִשׁ"י תַּנָּא דְּוִקְנָא וְכַתְּבּ בְּלִשׁוֹן שְׁחֹק פְּדֹאֲמָרְנָן. וְדִלָּא פְּהֻרַב עֲטָרַת פְּזוּ בְּחִיבּוּרוֹ עַל הָרָא"ש שְׁפַתְבּ דַּבְרֵי מְרַן דְּלֵאִיזְנָה שְׁיִרְצָה יְקַדִּים וְסִיָּים וְהָא דְאָמַר ר"א הֵטַל מִיָּם בְּסִפְלָא לֵא שְׁמַחְוִיב לַעֲשׂוֹת פֶּן אֲלֵא דַרְךָ שְׁחֹק הִשְׁיבּוּ כַּדְפִירִשׁ"י עַכ"ל וְעֲמוֹ הַסְּלִיחָה דְּרִשׁ"י דִּינִיק בְּלִישְׁנָה פְּמַדְנַבְרָ וְהֵכִי רַהֲטָא שְׁמַעְתָּא.

וְכֵן רְאִיתִי לְהֵרַב עֲצָמוֹת יוֹסֵף שְׁכַתְּבּ וּבְנֹדָאֵי שְׁהַדִּין גְּמֹר אָמַר לוֹ אֲלֵא שְׁאָמְרוּ בְּלִשׁוֹן הַלְצָה עַכ"ל וְק"ל דְּלֵא זָכַר דַּבְרֵי מְרַן בַּב"י שְׁכַתְּבּ לְהִפְּךָ דָּאֵם עֲלָה בְּזַכְרוֹנוֹ הֵינָּה מְעִיר עַל דַּבְרֵיו. וְכַבֵּר רְאִיתִי לְהֵרַב עֵינֵי יַעֲקֹב שְׁרַמְזוּ לְדַבְרֵי מְרַן וְכַתְּבּ דְּמִשְׁמַעוֹת הַש"ס פְּרַבִּינוּ יְרוּחִם ע"ש וְכֵן מִשְׁמַעוֹת דַּבְרֵי רִשׁ"י פְּאֻשֶׁר דְּקַדְקָנוּ וְעוֹד דְּכַתְּבּ רִשׁ"י וְאִנִּי אֹמַר לֵךְ שְׁכַבּוּד שְׁנִיָּהֶם שְׁנֵה עֲלִיָּה קוֹדֵם שְׁפִי קַעֲקַע וְכו' לְפִי שְׁלֵא הֵינָּה צְרִיָּה וְכו' מִשְׁמַע דְּזֵהוּ עֵינֵי הַדִּין פְּשִׁיטַת רַבִּינוּ יְרוּחִם.

וְכַבֵּר צְדָתִי פְּמָה צְדָדִים בְּדַבְרֵי רִשׁ"י לְפָרֵשׁ דַּבְרֵיו פְּמוֹ שְׁהַבִּין מְרַן וְלְדַקְדַּק פְּפִי שִׁיטָּתוֹ אִיזְנָה דִּיּוֹקִים בְּדַבְרֵי רִשׁ"י וְהִיּוֹתֵר נִרְאָה הוּא שְׁפֹנְנַת רִשׁ"י פְּדַבְרֵי רִי"ו פְּאֻשֶׁר הַמְעֵינֵן בְּלַבְּבוּ יְבִין.

אֲמָנָם הָרִי"ף וְהַרְמָב"ם וְרַאב"ן דְּף קל"ד ע"ד דְּהַשְׁמִיטוּ הֵךְ סִיפָא דְּנַתְגָרְשׁ נִרְאָה דְּעַתָּם ז"ל כַּמ"ש מְרַן דְּאִיזְנָה שְׁיִרְצָה יְקַדִּים וּמְרִישָׁא שְׁמַעִינָן לָהּ. וְכַפ"ז צ"ל דַּר' יְהוֹשֻׁעַ לֵא אָמַר לוֹ עֵינֵי הַדִּין וְכֹלְא מִלְתִּיָּה בְּכַדִּיחֻתָּא.

וְטַעְמָם דְּאִי אָמְרַתְּ דְּלֵא יְקַדִּים לֵא מְהֵם פְּסַבְרַת רִי"ו הַתִּינַח פְּשִׁנָּה אֹמַר הַשְׁקֵנִי מִיָּם וְזֹאת אֹמְרַתְּ הַשְׁקֵנִי מִיָּם בְּזֵה אֲפֻשֶׁר לְהַטִּיל מִיָּם בְּסִפְלָא וְלַתַּת לְשְׁנִיָּהֶם בְּבַת אַחַת אֲמָנָם פְּשִׁיָּהִיו שְׁאֵלוֹת חֲלוּקוֹת דְּלֵא סְגִי שְׁלֵא יְקַדִּים לְאַחַד אֲנִן מַה נַּעֲנֶה דְּנֹדָאֵי מְוַכְרַח לְהַקְדִּים לְאִיזְנָה שְׁיִרְצָה וְא"כ מְסַתַּבְרָא לֹאֹמַר מִלְתָּא פְּסִיקְתָּא תְּדִיר לְאִיזְנָה שְׁיִרְצָה יְקַדִּים וְר' יְהוֹשֻׁעַ דַּרְךָ בְּדִיחֻתָּא אָמְרָה וְלֵא חַשׁ שְׁנַטְעָה בְּזֵה דְּנֹדָאֵי פְּגוֹן זֹו יֵשׁ לְדוֹן אִיזְנָה שְׁיִרְצָה שְׁיִקְדִּים פְּדֹאֲמִרְיָנוּ בְּעֵלְמָא בְּכִיּוֹצָא בְּזֵה וְאֲחַז"ר מְצִאתִי לְמַהְר"ש יְפָה בִּיפ"ת בְּרֵאשִׁית סוּף פְּרָשָׁה א' שְׁהַקְשָׁה זֶה עַל רִי"ו ע"ש.

וּמ"מ לְמֵאֵי דְאֵתְאֵן עֲלָה לְכָל הַדְּבָרוֹת אִין רְאָיָה מַמ"ש דְּהָאֵב קוֹדֵם שְׁהוּא נְאֻמוֹ חִיבִין בְּכַבּוּד אָבִיו דְּכַבּוּד אֲשֶׁה לְבַעֲלָה דְּאוֹרִיָּת' מַמְאֵי דְּאִיִּתְרַח פְּבוּדָה אֲצֵל בְּנָה דְּאוֹרִיָּת' דְּלֵא מִיבְעִיא לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמָב"ם וְרַאב"ן וּמְרַן דְּנַתְגָרְשָׁה שְׁנִיָּהֶם שְׁקוּלִים וְאִיזְנָה מְהֵם

שְׂיִרְצָה יִקְדִים דְּכִינּוֹן דְּבִלְא"ה הַבְּחִיר' בְּיַד הַבֵּן לְהַקְדִים לְמִי שְׂיִרְצָה אֶהְיָא חַיִּיב כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּרַבְּנָן לְהַקְדִים לְאָב וְכִמּוֹ שְׂפַתְבְּנוּ בְּעַנְיֹתֵנוּ לְעִיל.

אַלְא אֶפְּלוּ לְדַעַת רַבֵּינוּ יִרְוּחַם וְדַעַמֵּיהּ דְּנִתְגַרְשָׁה שְׁנִיָּהֶם שְׁוִים וְלֹא יִקְדִים א' לְחַבְרִי וְאִיכ' לְמִימַר דְּגַם דְּכְבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּרַבְּנָן עֵבִיד וּמַהֲנִי לְהַקְדִים כְּבוֹד הָאָב שְׂהִיא אִמּוֹ חַיִּיבָת לְכַבְּדוֹ מִדְּרַבְּנָן.

וְכִינּוֹן דְּכְבוֹד או"א שְׁקוּלִים בְּהַכְרַעָה כֹּל דְּהוּ מִקְדָּמִינּוּ לְאָב. וְאַחַר זְמַן רַב נִדְפַס ס' אִשְׁד הַנְּחָלִים לְהֶרַב כְּמַהֲר"ר יוֹסֵף נַחְמוּלִי וְרֵאִיתִי לוֹ בְּסוּף דָּף ט' מְסַפְרוּ שְׁנִסְתַּפַּק בְּזֶה וְהִבִּיאֲרָאֵה דְחִיו' אִשָּׁה לְכַבְּד לְבַעֲלָהּ מִדְּאוּר' מַמָּה שְׂאֲמָרוּ מַה ת"ל אִישׁ אִישׁ סַפֵּק בְּיָדוֹ לְעֵשׂוֹת אִשָּׁה אִין סַפֵּק בְּיָדָהּ לְעֵשׂוֹת שְׂרָשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֵיהָ וְהִבִּיא הַרְאָיָה הַפּוּכָה פְּאִשְׁר תַּרְאָה בְּדַבְּרֵיו וְאִין צְוֹרָף לְהַאֲרִיף וְהַדְּבָרִים מְבֹאָרִים דְּהַרְאָיָה בָּא עֲלֵיהָ שְׂלֹא כְּדַרְפָּה וְאַעֲיָקְרָא אִינָה רְאָיָה כֹּלל כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל דְּפִטוּרָה מְטַעַם שְׂהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ אַע"ג דְּאִינָה חַיִּיבָת בְּכְבוֹד בַּעֲלָהּ מִדְּאוּרֵית' עַל דְּרָף שְׂפַתְבּוֹ הַתּוֹסְפוֹת וְהַתִּימָא עַל הֶרַב הַנְּזַפֵּר דְּמִינֵי דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹ וְעוֹדְנּוֹ מַחֲזִיק בְּרְאָיָה אִלָּא שְׂסִינִים שְׂהִיא קִצַּת רְאָיָה.

וְהַאֲמַת שְׂאִינָה רְאָיָה כֹּלל. וּמ"ש שְׁם דְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹ שְׂפַתְבּוֹ וְאַע"ג דְּמַעֲשֵׂה יָדֵיהּ לֹו דְּרַבְּנָן וְכו' הוּא לְמ"ד מְשַׁל בֵּן אָבֵל לְמֵאִי דְּקִי"ל מְשַׁל אָב ל"ק דְּמִיַּעֲטָה הַפְּתוּב דְּבַעֲל' מוֹחָה בְּיָדָהּ וְכו' לֹא נִהִיר' דְּאִי מַעֲשֵׂה יָדֵיהּ אִינוּ לְבַעֲלָהּ אִמְאִי מִיַּעֲטָה הַפְּתוּב תְּהִיָּה חַיִּיבָת וּבַעֲלָהּ אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹת פִּינּוּן שְׂאִינָה מְשׁוֹנְעַבְּדַת לֹו שְׂמַעֲשֵׂה יָדֵיהּ שְׂלָה.

אַף אִי מַעֲשֵׂה יָדֵיהּ לְבַעֲלָהּ מְצִי לְמַחֲוֹת שְׂהִיא מְשׁוֹנְעַבְּדַת וְע"ז הַקְּשׁוֹ דְּמַעֲשֵׂה יָדֵיהּ לֹו דְּרַבְּנָן וּמִדְּאוּרֵית' אִינָה מְשׁוֹנְעַבְּדַת לְבַעֲלָהּ וְתִירְצוּ שְׂיֹוֹשְׁבַת בְּבֵית בַּעֲלָהּ וְאִינָה מְצוּיָה אֶצֶל אָבִיהָ.

וְעוֹד הִבִּיא רְאָיָה מִמְּשַׁנַּת פְּרִיתוֹת דְּחַיִּיבָת מִדְּאוּרֵית' וְאִינָה רְאָיָה כְּמוֹ שְׂפִיאָרְנוּ לְעִיל. גַּם מַה שְׂהִבִּיא רְאָיָה מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת דָּף ה' שְׂפַתְבּוֹ דְּמֵאִי דְּאָמְרוּ אַתָּה וְאַמָּה חַיִּיבִים בְּכְבוֹד אָבִיף יְלָפִי מְאִנִּי ה' דְּכָתִיב גְּבִי שְׁבַת וְהָרִי דְּכְבוֹד אִשָּׁה הָוִי מִדְּאוּרֵית' אִינָה רְאָיָה כֹּלל דְּכּוֹנֵנַת הַתּוֹס' דְּמַשְׁבַּת יְלָפִי לְכְבוֹד או"א וְהַגַּם דְּכְבוֹד אִשָּׁה הָוִי מִדְּרַבְּנָן מִיָּנָה יְלָפִינּוּ דְּהָא דְּחַיִּיבָת בְּכְבוֹדוֹ גַּם שְׂהוּא מִדְּרַבְּנָן מַהֲנִי לְאַקְדוּמִי לְאָב וְכַמְש"ל וְכּוֹנֵנַת הַתּוֹס' דְּאִי לֹאוּ קָרָא דְּהֶתֵם לֹא הָנָה אָמְרִינּוּ סְבָרָא זֹו.

וְגַם לְמ"ש הֶרַב מְהַר"ש אֶלְגָּאזִי בְּס' גּוֹפִי הַלְכוֹת כֹּלל א' עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּהֶתֵם פ"ק דִּיבְמוֹת דָּף ז' רִישׁ ע"ב ד"ה יָכוֹל יִתִּירָא דְּאָנִי ה' לְגוֹפִיָּה דְּשְׁבַת לֹא אֶצְטְרִיף אִלָּא לְאַשְׁמוּעֵינּוּ בְּעֵלְמ' שְׂהוּא וְאִמּוֹ חַיִּיבִין בְּכְבוֹד אָבִיו וְכו' כַּמ"ש הַתּוֹס' דְּמַהֲכ' יְלָפִינּוּ הֶתֵם.

יֵשׁ לוֹמ' דְּאַצְטְרִיף לְמִילָף מ"ש אָבִיו אוֹמֵר הַשְׁקֵנִי וּמְצוּנָה לְעֵשׂוֹ' הַנַּח כְּבוֹד אָבִיף וְעֵשׂוֹה מְצוּנָה שְׂאַתָּה וְאָבִיף חַיִּיבִין לְעֵשׂוֹת מְצוּנָה דְּהָוִי מִדְּאוּרֵית' וְכַתְּבוּהָ הַתּוֹס' בְּדִיבּוּר הַנְּזַפֵּר דָּף ה' וְעַל הָא וְעַל אַתָּה וְאַמָּה פְּתוּב דְּמַהֲכ' יְלָפִינּוּ הֶתֵם וְהֶרַב מְהַר"ש אֶלְגָּאזִי אֲגַב שְׂיִטְפָא נְקֻטָה לְהָא דְּאַתָּה וְאַמָּה וְעִיקְרָהּ אֶצְטְרִיף לְאַתָּה וְאָבִיף חַיִּיבִין בְּמְצוּנָה.

וְעוֹד הִבִּיא בְּס' אִשְׁד הַנְּחָלִים דְּבָרֵי הֶרַב מְהַר"ש אֶלְגָּאזִי בְּס' זָהָב שִׁיבָה וְנִתְקַשְׁה בְּהֶם וְנִדְחַק מְאֹד. וְהִיָּה מְקוּם לְדַקְדַּק בְּדַבְּרֵיו בְּעַנְיָן זֶה הֶרַבָּה וְאִין רְצוּנִי לְהַאֲרִיף.

ולִי הַהֲדוּט הַדָּבָר פְּשוּט דָּהֵם שְׁתִי מֵהַדּוּרוֹת שְׁפֹתַי הָרַב ז"ל וְהַדְּפִיּוֹ שְׁנִיָּהֶם פְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַמַּעֲיִין בְּזֶהָב שִׁיבָה מִתּוֹךְ כָּל הַשְּׁתִי לְשׁוֹנוֹת וְאֵין לְהֶאֱרִיף. וּבְדָף י"ב שָׁם בִּס' אֲשֶׁר הַנְּחָלִים תָּמָה עַל הַר' מְהֵרָ"שׁ יִצְחָק בְּסוֹף אַרְוַחַת תְּמִיד דְּפָשִׁיטָא לִיהַ דְּכַבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ דְּרַבָּנָן ע"ש וְאֵין פֶּאֶן תִּימָא.

וּכְבָר כְּתַבְנוּ לְעִיל דְּהַרְמַב"ם פִּט"ו דְּאִשׁוֹת כְּתַב בְּהַדְל' שֶׁהוּא מְדַרְבָּנָן וְהַרְבַּה הַמַּגִּיד כְּתַב וְכֹן צִוּוּ חֲכָמִים עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּהְיֶה מְכַבֶּדֶת וְכו' פ"ק דְּקַדוּשִׁין אָמְרוּ שְׂאִתָּהּ וְאָמְרָה חֲיִיבִין בְּכַבוֹד אֲבִיהָ וּפ"ק דְּמַגִּילָה הַזְּפִירוֹ דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי קַרְחָא בְּבִיתָהּ וְכו' ע"ש וְנִעְלָמוּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַה"מ הַנִּזְכָּר מֵהַחֲרוֹנִים הַנּוֹ'.

וְשִׁפִּיר כְּתַב הָרַב מְהֵרָ"שׁ יִצְחָק ז"ל: . סִימָן כַּח בְּדִין גְּדוּי.

שְׂאִלְתָּ מִמֶּנִּי אֶחָד שֶׁהִיא מְתַלֹּצֵץ עַל פִּיּוֹת חַד גְּדִיאָ שְׂאוֹמְרִים בְּעָרֵי אֲשֶׁכְּנוּ לִיל הַתְּקַדָּשׁ חַג וּפְעַר פִּיּוֹ וְקָם אֶחָד מֵהַחֲבוּרָה וְנִדְּהוּ אִם נִדְּוִי גְּדוּי או"ד שְׁלֵא הִיא חֲיִיב וְנִדְּהוּ שְׁלֵא כְּדִין וְהַמַּנְדֵּה גִלְפָד וּשְׁכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה כָּל כִּי הָאֵי מִקְלָתָא פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ כִּי אֲנוּשׁ זֶה זֶד יִהִיר לֶץ הַמְתַּלֹּצֵץ עַל מָה שֶׁנִּהְיֶה רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵי פּוֹלִין וְאֲשֶׁכְּנוּ וְאֲבִיזְרִיָּהוּ וְאֲשֶׁר לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוּלֵי עוֹלָם קַדִּישֵׁי עֲלִיּוֹנִין וְדוֹר דוֹר וְחֲכָמֵי וְהוּ עוֹד הַיּוֹם לֹא אֵלְמָן יִשְׂרָאֵל כְּמָה רֵאשִׁי יְשִׁיבוֹת וּגְאוּנֵי הַזְּמַן ה' עֲלֵיהֶם יִחִיו וְכָלֶם אָמְרוּ וְאוֹמְרִים פִּיּוֹת זֶה וְנִמְצָא רִשְׁעָה זֶה מְתַלֹּצֵץ בְּרַבְבוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְגְדוּלֵיהֶם אֲבוֹת ב"ד וּגְאוּנֵי אֶרֶץ אֲנוּשָׁה מִכְתּוֹ וְחֲיִיב גְּדוּי דְּהָרֵי אֲפִילָּה אֹמְרֵי הֵנִי רַבָּנָן חֲיִיב גְּדוּי. וּבְנִדְרִים דָּף ו' הִיא אֲתַתָּא דְּאָמְרָה לְרַב יְהוּדָה שְׁמוּאֵל רַבָּה וְכו' וְא"ל יִדְעַתָּה לִיהַ אֲנָכֶם וְרַבָּה וְכו' שְׁמַתָּה פְּקַעָה וּמַתָּה.

וְכַתַּב מְהֵרָ"י קוֹלוֹן שְׁרֵשׁ א' וּק"ץ דֹּאע"ג דְּמַצִּיא לְתַרְץ דִּיבּוּרָה שְׁמַתָּה וְכו"כ בְּשׁו"ת אֲהֵלֵי תָם סִי' כ"א וּמְהֵרָ"ם דִּי בּוֹטוֹן סִימָן ל"ו ע"ש. וְכַתַּב מְהֵרָש"ל בְּיָם שְׁלֵ שְׁלֵמָה פ' הַחֹבֵל סִימָן נ"ח דְּגַם בְּזִמְן הַזֶּה יֵשׁ לְנִדְוֹת הַמְּבַזָּה ת"ח אַחַר מִיתָהּ וְכו' ע"ש וְזֶה מְבַזָּה גְאוּנֵי עוֹלָם קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ וְאֲשֶׁר חֲיִים עַד הַזֶּה הִי"ו.

וְעוֹד שְׁפֹתָבוּ הַפּוֹסְקִים דְּגַם מִי שְׁמַמְעֵט וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה הַכְּבוֹד הַנְּהוּג לְרַב חֲיִיב גְּדוּי וְעֵינִין מ"ש הַגְּהוֹת מִיִּמּוֹנִית וְהַרְבַּה מֵהַרִּיק"ש בְּתִשׁוּבוֹתָיו הַנִּדְפָּסוֹת מְחַדָּשׁ ס' אֲהֵלֵי יַעֲקֹב סִי' ק"ב ע"ש. וּמְכַל שְׁכָן אִישׁ זֶה שְׁפָעַר פִּיּוֹ שְׁכָל הָאוֹמְרִים פִּיּוֹת זֶה הֵם טְפָשִׁים וְעוֹסְקִים בְּהַבְלִים פְּשִׁיטָא טוֹבָא דְּחֲיִיב גְּדוּי.

וְלֹא עוֹד אֵלָּא יֵשׁ לְעַנְשׁוֹ קָנָס לְעַנְיִים לְפִי עֲרָכוֹ וְלֵהוֹדִיעֵנו גְּוֹדֵל עוֹנֵנוּ וְיִשְׁוֹב אֵל ה' וְיִרְחַמֵּנוּ. וְאֵין בְּזֶה שׁוּם סְפֵק דְּבָר נַח"ש הוּא.

וְלִמְעַן תִּדְעַ יָדִיד נְפִישֵׁי אֲגִיד אֶת הַרְשׁוּם כִּי יֵשׁ כְּמָה פִּירוּשִׁים בְּפִיּוֹת זֶה מִקָּדְמוֹת וּמִקָּדְמוֹת בְּכ"י. וְעוֹד שְׁמַעְתִּי מִמַּגִּידֵי אֲמַת שְׁגָאוֹן מְנוֹפֵלָא בְּדוֹרוֹ עֲשֶׂה לְמַעְלָה מְעַשְׂרָה פִּירוּשִׁים בְּפִיּוֹת זֶה בְּפִרְד"ס פִּירוּשֵׁי"ם גְּחֻמָּדִים וּמְתוּקִים.

וְאֵין סְפֵק כִּי לֹא דְבָר רַק הוּא. וְכְבָר נוֹדַע תְּנוּקָה גְּדוּלָת פִּיּוֹתֵי אֲשֶׁכְּנוּ הַמִּינְסָדִים עַל הַחֲכָמָה הַאֲמִיתִית פְּאֲשֶׁר דִּיבֵר בְּקַדְשׁוֹ רַבִּינוּ הָאֶר"י זצ"ל.

וּכְתָבוּ מִשֵּׁם רַבֵּינוּ מַהֲר"א מַגְרַמְי"ו אֲבַעַל הַרְקָח זצ"ל כִּי כָּל עֲנִינֵי פִּיּוּטִיָּהֶם וְדִקְדוּקֵיהֶם קִבְּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ וְרַב מְרַב וכו'. וְעַל הַשְּׁנוֹת הַמְּנַהֲגִים בֵּין סְפָרְדִים לְאַשְׁכְּנַזִּים וְאִיטָלְקִים וְכִיּוֹצֵא כָּבֵר כָּתַב רַבֵּינוּ הָאֲר"י ז"ל שֶׁפֶל אֶחָד הוּא לְפִי שְׂרֵשׁ הַשֶּׁבֶט לוֹ וַיִּנְיֶקְתוּ וְהִשְׁפָּעְתוּ וְהֵם דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְלָכֵן אֵין לְזוּז כֹּל אֶחָד מִמְּנַהֲגוֹ.

אֲמָנָם לְעֲנִן דִּינָא אִם סְפָרְדֵי הִתְפַּלֵּל כְּנוֹסַח תְּפִלַּת הָאַשְׁכְּנַזִּים וְדַאי יֵצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ וְהָכִי מְסִיק הָרַב שֶׁעַר אֲפָרִים סִמְן י"ג. וְאִף מֵהֶרְשֵׁד"ם סִמְן ל"ד לֹא מֵיְיָרִי אֶלָּא בְּאַשְׁכְּנַזִּים שֶׁהָיוּ מִתְּפִלָּיִם כְּסְפָרְדִים וְקִצַּת אֲנָשִׁים עֲרַעְרוּ עָלֵיהֶן שְׂוִיתְפִּלְלוּ כְּמִנְהַגָּם.

וְעַל זֶה הָרַב מֵהֶרְשֵׁד"ם בִּיטֵל אֶת הַמַּעוֹרָר"יִן וְאֶת הַנוֹקְפִין וְכָתַב שְׂוִיתְפִּלַּת הַסְּפָרְדִים בְּאַרְשׁ נְכוּחוֹת לְדַבָּר צָחוֹת וְכו' ע"ש. וּמ"מ לְפִי דְבָרֵי רַבֵּינוּ הָאֲר"י ז"ל אֵין לְהַנִּיחַ מְנַהֲגֵי אֲבוֹתָיו שֶׁהֵם כְּפִי אֲוֵרוֹת שֶׁפַּע הַנְּמֻשָּׁה לְשֶׁבֶטָם כְּאָמוֹר.

וּמֵיָהוּ יֵשׁ מְקוֹם לְעֲמֻד בְּזֶה לֹא ע"ט הָאֶסֶף. כָּלֵל הָעוֹלָה דְּנִדוּי שְׁנֵדוּ לְאִישׁ הַנּוֹז' בְּשִׂאָלָה נִדוּי וְצָרִיף הַתְּרָה כְּשִׂוִּתְנִידָה וַיִּשְׂאֵל מְחִילָה וַיִּמִּין מִקְרָבָת לְהַקֵּל מְעַלְיוֹ וּר"ב הַמְּקוֹם לְפָנָיו יֵלֶךְ דְּבָר לְהוֹכִיחוֹ בְּטוֹב טַעַם וְלִשׁוֹן רַבָּה תַּס"ב וְכו' וְלוֹ יִדַּע אֲשֶׁר חָטָא עַל הַנְּפִשׁ וְשָׁב וְרָפָא לוֹ הַנִּלְע"ד כְּתַבְתִּי: סִמְן כֵּט מִי שֶׁעִירַב בְּבַה"כ עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין.

הַעֲרִיב שְׁמֵשׁוּ גַם מְקוֹם לְלִי"ן. שִׂאָלָה אֶחָד הָעַם הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכְּנֻסָּת וְנִזְכָּר שֶׁלֹּא עָשָׂה עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין וְשֵׁם בְּבֵית הַכְּנֻסָּת בִּירָף עַל מַצּוֹת עִירוּב וְאָמַר בְּתַבְשִׁיל פ' שֶׁבְּבִיתִי יֵהָא שְׂרִי לִי לְאֶפְוִי וְכו' וְאִתָּה קְדוֹשׁ שִׂאָלָתָ מִמֶּנִּי אִי שְׂפִיר עֶבֶד וְהָאֵר"ש תַּעֲנֶנָּה וְשַׁכְמ"ה.

תְּשׁוּבָה אִי לֹא דְחַשְׁבִּיתָ לִי וְכַבּוּדָּה עָלֵי יִרְאָה קָאֵי אֲאִיסְדֵן. לֹא בָּא הַכְּתוּב"ב לְפָרֵשׁ וְע"ט לְחֻשׁוֹת זֶהוּ עֵינֵן.

וְאִי אֵיִיִשֵׁר חִילֵי לְפִידִים הִלְכּוּ עַל זְחוּחֵי לֵב עַד שֶׁנִּחְלַק הַפְּטִישׁ וְנִבְקַע הַסְּדֵן. וְאִוְלָם זֶה דְּבָרֵי מֵאֲשֶׁר יִקְרָתָ בְּעֵינֵי נִכְבְּדָתָ וְאֵנִי אֶהְבֵּתִיף חֲנוּת"נוּ בַּמַּד"בֵּר הָא חֲנ"ה דִּינֵן.

וּמוֹד"ע לְבִינָה כִּי הָא דְאַמְרִינֵן פ"ב דְּשִׁבְתָ עֲנָה כְּסִיל בְּדְבָרֵי תוֹרָה הִיָּינוּ אִם הַכְּסִיל יֵצֵא לְטַעוֹן בְּפָנֵינוּ אִף אִישׁ מִשְׁכִּיל הַשׁוֹאֵל עַל מַעֲשֵׂה כְּסִיל אֵין צָרִיף לְטָרוֹחַ וּלְהַשִּׁיב כִּינֵן דְּמִשְׁכִּיל זֶה יוֹדֵעַ דְּלֹא שְׂפִיר עֶבֶד וּמִטַּעַם זֶה לֹא הָיָה חֲשָׁשִׁין אֲנַחְנָא עַל דְּנָא פְּתַגָּם לְהַתְּבוּתָף כִּי מִזְחֻזְקֵי בָּהּ כִּי גַם בְּעֵינֵיף זָר מַעֲשֵׂהוּ וְלִרְוֹחָא דְּמִילְתָא אָרִי נַעֲשֵׂה שׁוֹא"ל.

וְעוֹד נִרְאָה בְּעֵינֵי דְהָא דְעֲנָה כְּסִיל בַּד"ת הִיָּינוּ מִפָּה לְאֲזֵן פְּנִיִם בְּפָנִים כִּימְתוּף הַיּוֹכּוּחַ אֲזֵ מִן־כָּרַח הַכְּסִיל לְהוֹדוֹת וְאִף אִם לֹא יוֹדֵה בְּפִיו בְּלִבּוֹ הוּא מְפִיר וְנִעְתַּק מִסְּבָרְתוֹ. מִשׂא"כ בְּדְבָרִים שֶׁבְּכָתַב שְׁקוֹרָאֵם וְלֹא יִשִּׁית לְבוֹ וְסוֹבֵר שֶׁהָאֲמַת אֶתוּ וְחוֹזֵר וְכוּתַב וְהַחֲכָם אֵינוּ מְרוּיֵחַ כְּלוּם וְאֲדָרְב' סוֹבֵר שֶׁנִּצְחָו לְחֲכָם.

וְנִבְא אֶל הָעֲנִין אֲמַת רָאָה יָדִיד נִפְשֵׁי הַהוּא סְכָסָא בְּרַגְעָ קְטוֹן הוֹרָה לְעַצְמוֹ וּבִירָף בְּרָכָה שְׁלִימָה בְּלִי שׁוּם סֶפֶק וְשִׁינָה מְטַבֵּעַ חֲכָמִים הִלְף חֲשָׁכִים לְהוֹרוֹ' הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה וְעָשָׂה תַּחֲרָף כְּהָרָף עֵין.

וְכִזָּאת וְכִזָּאת עוֹשִׂים רַבִּים מַעֲמֵי הָאֲרָץ אֲשֶׁר לֹא קָרְאוּ וְלֹא שָׁנוּ וּמַכ"ש שֶׁלֹּא שְׁמָשׁוּ וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה עִם כָּל זֶה בְּגִאֲוָתָם וְזוֹדוֹנָם טַפְשׁ כְּחֻלָּב לְבָם וּמוֹרִים דִּין לְעַצְמָם וְעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה וּבִיֵּשׁ לְהוֹ לְשִׂאוֹל פִּי רַב הַמְּקוֹם.

וכן אתה מוצא תלמידים שלא שמשו כל צרכן אמרי שמעתא דמחשכו שאינם מן המוכן
גגן חול ותוכן ואינון בכון. הלא תראה מ"ש ביבמו' דף ק"ט רעה אחר רעה תבא לתוקע
עצמו לדבר הלכה ואוקמה בדיינא דאתי דינא קמיה וגמר הלכה ומדמי מילתא למילתא
ואית ליה רבה ולא אזיל משאיל ליה.

ונה שנים רבות שתמהתי על מ"ש הרב קול הרמ"ז ובית דוד ריש פ"ח דכלאים בפירושו
הירושלמי שאמרו על דוד הע"ה אין למדין מתקוע ופירש הר"ש תוקע עצמו לדבר
הלכה ופירשו לומד ואינו מקינים פחד לישנא דהתם ביבמות וחס ליה לירושלמי דלימא
פן על אדונינו דוד הע"ה והלא דרף ישר לפניהם לפרש פהו שינויא דסומה על דעתו
ואינו שואל ותו אשתמיט מינייהו תשובת הרשב"א סימן תצ"א דפירש הירושלמי
כדאמרו שהיה דן לעצמו שלא ברצון חכמים אעפ"י שהיה לו רב בעירו ומייתי הא
דיבמות.

וכן נעלמה תשובת הרשב"א מהר' שושנים לדוד. וגם נעלמה תשובת הרשב"א מהרב
תי"ט ומערב מופת הדור מהרח"א בעץ החיים כאשר הארכתי בענייניו במקומו.

ואם אמרו בדיין דמדמי מילתא למילתא ולא אזיל למשאל לרבה דבמאתיה רעה אחר
רעה תבא. מה נאמר על מי שאין בו ריח תורה או אפי' יש בו ריח תורה ולא הגיע
להוראה ודאי עושים בנפשם שקר ויודעים דמורה הלכה בפני רבו סייב מיתה ואינו
חוששים לזה ופתאים עברו ונענשו ורבה רעתם וחסאתם פי כבדה מאד.

ונה של גדון שלנו מינייהו הוי. ובידך ברכה לבטלה.

ועבר איסור לבשל מי"ט לשבת. והורה הלכה בפני רבותיו.

מה רע חלקו ומה מכוער גורלו. וכמדונמה דאיש בער הלז שנה משנה פ"ה דמעשר שני
מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמד ר"ג עשור שאני עתיד למוד וכו'
וסבר שגדון זה כמוהו.

ותכסהו בופשה דבקריאת משניות בלי פירוש סבר שיכול להורות הלכה למעשה. ומה
עגנו שמייטה אצל הר סיני התם עביד כדי שלא יאכלו בני ביתו טבלים אי נמי שהיה
שעת הביעור להנצל מאיסור וכמ"ש התוס' בקדושין דף כ"ו ובשיטה מקובצת במציעא
פ"ק וזקוקין דנור נפקי מרבנואתא קמאי בהא והיו עיניו רואות.

והתם בקריאת שם ויחוד מקום סגי. אמנם הכא צריך מעשה.

ראה קראו בשם עירוב שמתחיל מערב י"ט לבשל לשבת ומערב יחד תבשילי שבת וי"ט
ובאמירה לא סגי. וכסיל לא יבין מטבע חכמים בדין עירובא מורה באצבע דנקיט בדינה
תבשיל העירוב.

ובא וראה לשון הגאון בהלכות גדולות דף ל"ו דנשתרי לן למיפא ולבשולי מיומא טבא
לשבתא והיכי עבדין שקלין חדא רפתא ממעלי יומא טבא ומתנח בגניה בשרא או ביעתא
או פנורא וכו' ע"ש ולשון הרי"ף בתשובותיו סימן שי"ב נוטל מעט בשר צלי ומבןשל
ומברך בא"י וכו' ויאמר נמי בהדין עירובא וכו' ע"ש וכן מוכח מלשון הרמב"ם פ"ו מה'
י"ט ומדברי כל הפוסקים.

שֵׁא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִ"שׁ הָרֵב מִגֵּן אֲבָרָהֶם רִישׁ סִי תַקֵּ"ו וְנִ"ל נִ"ל דְּמִי שֶׁהוּא בְּבֵית הַפְּנִים וְאִם יִלְךְ לַבַּיִת לְהַנִּיחַ עָרוּבֵי תַבְשִׁילִין יַעֲבֹר זְמַן הַמְּנַחָה נִ"ל יִתְפַּלֵּל מְנַחָה וְלֹא יֵנִיחַ עַ"ת דְּיוֹכֵל לְהַקְנוֹת קִמְחוֹ לְאַחֲרֵים עַכ"ל וְכַלְשׁוֹן הִזָּה פָּתַח הָרֵב אֵלֶיהָ רַבָּה שָׁם ס"ק ג' וְכֵן הָרֵב יָד אֶהְרֹן הִבִּיאוּ מִשָּׁם הָרֵב מִגֵּן אֲבָרָהֶם.

הָא לְמִדַּת שְׁמֵי שְׁעֵשֶׂה עֵירוֹב כַּנִּ"ד טָעָה מִדְּרָף הַשֶּׁקֶל וְאִין לְהֶאֱרִיף בְּדַבְרֵים פְּשׁוּטִים וְלֹא בְּאִתֵּי אֶל הַא"ר שׁ פִּי אִם לְהַפִּיק רְצוֹנָהּ וּגְדוּלָּהּ אֶהְבֵּה שְׁמַקְלֵקֵל הַשׁוֹר"ה וְשׁו"רִי בַּא"ר שׁ יִכְתְּבוּ פְּמֵאן דְּתַנִּי אֶהְבֵּה רַבָּה עֲלֵץ לְפִי אִף גִּילְתָּ וְרַגְוּ בְּאַהֲבַתְהוּ חַדָּא"י נִפְשָׁאֵי.

סִימָן ל' בְּדִין הַסְּפָמוֹת וְכִינְצָא בְּהֶם. לְרַבּוֹת שְׁיִנּוּיֵיהֶם.

שְׁאֵלָה שְׁאֵל יִשְׂאֵלוּ רוּעֵי יִשְׂרָאֵל פְּרָנְסִי הַק"ק פִּי תֵאֵנוּה נִפְשָׁם שֶׁל עֵיר מְגֻנְצָא וְהַגְּלִילוֹת לְשָׁנוֹת בְּהַסְּפָמוֹת הַיְשָׁנוֹת וְלַהוֹסִיף פְּרָטִים פְּמֶרְאָה אֲשֶׁר יִרְאוּ בְּעֵינֵיהֶם מַעַת הַנוּעַד. הָאִם יְכוּלִים פְּלָלוֹת הַנוּעַד וְהַפְּרָנְסִי בְּחֶבֶר' הַגְּאֹן אב"ד וּבֵית דִּינוֹ לְגֵרֹנֶעַ וְלַהוֹסִיף בְּהַסְּפָמוֹ' כַּאֲשֶׁר יִשָּׁר בְּעֵינֵיהֶם אוֹ אִין רְשׁוֹת בְּיָדָם עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ יַחֲדֵי סְגוּלָּה מֵהַק"ק רְנֹבָם פְּכָלָם יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה וְשַׁכְמ"ה.

תְּשׁוּבָה בְּטָרָם הָרִי"ם קֵן קוּלְמוּסָא הַגְּדֵתִי הַיּוֹם דְּלִית בְּחִילֵי לְעֶרְוֶה שְׁלַחֵן בַּמַּדְב"ר יִבִּיעַ אוֹמֵר. דְּרָף אֶרְנֹכָה מַעֲיָקֵר' מִשְׁפָּא אַגַּב טְרַדָּאֵי דְטְרִידְנָא טוּבָא וּמֵן הָרְאוּי אֲשֶׁמְרָה לְפִי מַחֲסוּם אִין אוֹמֵר.

וְאוּלָּם הַכַּר"ח הַכַּרְחַתְנִי לְעֵשׂוֹת יָקָר לַפְּנִי"ם בְּיִשְׂרָאֵל פְּנֵי הָעֵדָה פִּי שֵׁיחַ וְכִי שֵׁיג לְהֶם מְלֵא הַאוּ"מֵר. שׁוֹאֲלֵי"ם הֶלְכוּ בּוֹ אִיכּוֹ הַשְּׁתָּא נְקוּט נִפְשָׁה בַּקְצִיר"י קְצִירַת הַאוּ"מֵר.

וְתַפְלֵתִי עַל חֵי"כִי יִגִּיֵה חֲשָׁכִי ה' יִתֵּן אוֹמֵר. רֵאשֵׁי שׁוֹרוֹת הַאוּ"מֵר הִיָּה נִרְאָה לְכַאוּרָה דְכִינּוֹן דְּאַנְשֵׁי הַנוּעַד סְבִי דְצוֹר"ה יַחַד עֲשִׁירִים וְהֵן הֵן גְּדוּל הָעֵיר רְנֹבָם פְּכָלָם וּבְדַבְרֵי הִזָּה צָרוּף יִצְרָפוּ בַּשְּׁבַת עִם זַקְנֵי אֶרֶץ רַבָּנָן דְּמִתִּיבְת' צִירוּף דְּאוּרִי'ת' יֵשׁ פַּח בְּהֶם לְתַמְנָן תַּקְנֵנוּ' פְּכָל הַנִּרְאָה בְּעֵינֵיהֶם וְזֶה נִלְמַד מִמ"שׁ הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבּוּתֵי ח"ג הַנְּדַפְסוֹת חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה סִימָן תַּמ"ג וְנִ"ל שְׁאֵלְתָּ הַקְּהֵל עֲשׂוּ תַקְנָה שְׁלֵא יִהְיוּ רְשָׁאִים הַבְּרוּרִים לְהוֹצִיא שׁוֹם הוֹצָאָה מִשְׁנֵי דִינָרִין וְלִמְעַלָּה אֶלָּא בְּהַסְּפָמַת חֲמִשָּׁה שְׁיַפְרְעוּ יוֹתֵר בְּפֶרְעוֹן הַמַּס וְכו' וְאַחַר זֶה הַסְּפִימוֹ הַבְּרוּרִים בְּלִי שׁוֹם עֲצַת הַקְּהֵל וְכַתְּבוּ שְׁהַסְּפִימָה דְעָתָם בְּעֲצַת רֵאשֵׁי הַקְּהֵל לְתַמְנָן אֶת בֵּית הַפְּנִסָּת וְהַחֲרִימוּ וְכו' וְעַלְשָׁיו רוּצִים הַקְּהֵל וְהַבְּרוּרִי לְהַתִּיר חֲרָם זֶה וְכו'".

תְּשׁוּבָה כְּבָר וְכו' וּבְזוֹ אִמְרַת שְׁהַבְּרוּרִים הַחֲרִימוּ וְלֹא הִיָּה מִחֲצִית הַקְּהֵל שָׁם מ"מ אוֹתָן שְׁהָיוּ שָׁם הֵם גְּדוּלֵי הַמַּס וְכו' וְאִיף יַחֲזְרוּ בְּהֶם וְאוּלַי אִפִּי' לֹא הָיוּ שָׁם בְּרוּרִי' גְּדוּלֵי הַמַּס וְקִצְצַת הַקְּהֵל עוֹשִׂים כְּזֶה שְׁבָכָל קְהֵל וְקְהֵל אִין נִמְנָעִים מִלְּעֲשׂוֹת תַּקְנֹת וְחֲרָמוֹת וְקִיּוּמִים אַעֲפ"י שְׁאִין שָׁם רֹב הַקְּהֵל פִּי עֵינֵי הַקְּהֵל מְסוּרִים הֵם לְגְדוּלִים וְלִמְקַצְצַת מִן הַקְּהֵל שְׁהֵם כַּאֲפוֹטְרוּפְסִים לְשָׂאֵר אַחֵיהֶם שְׁבַמְקוּמָם וּפְעָמִים קְהֵל גְּדוּל יִהְיֶה לְאַלְף וְלֹא יִתְקַבְּצוּ מֵהֶם רַק כְּשִׁלְשִׁים אוֹ מ' מַעוֹשֵׁי הַמְּלָאכָה וְיִסְפִּימוּ וְיַחֲרִימוּ וְאִין הַשָּׂאֵר נִקְרָאִים וְלֹא מוֹחִי שְׁאֵם אִין אֶתָּה אוֹמֵר כֵּן לֹא יוּכְלוּ בְּשׁוֹם קְהֵל לְעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְלְהוֹצִיא שׁוֹם הוֹצָאָה

וְלַעֲשׂוֹת שׁוּם תַּקְנָה כְּלִלִית עַד שִׁיתְקַבְּצוּ שָׁם כָּל הַקְהָל וְכו' אֲלָא שְׂגִדּוּלֵי הַמָּס וּקְצַת הַקְהָל קְרִיאֵי הַעֲדָה כְּאַפְטְרוּפִין עַל יְתֵר הַקְהָל וְכו' עכ"ל ולפ"ז פִּינּוּן שְׁבִנֵי הַנוֹעֵד הֵם כְּשִׁלְשִׁים אִישׁ וְרַבָּם גְּדוּלֵי עֲשִׁירֵי עִם וְהַפְעֵם יְלוּהַ פְּתֵר תּוֹרָה אֲתַמֵּן לְרַבָּנָן הַגָּאוֹן וּבֵית דִּינּוּ הָיָה נִרְאָה דִּישׁ פֶּח בָּהֶם לְתַמְנָן תַּקְנוֹת כְּפִי הָעֵת וְאֵינָם צְרִיכִים צְרִירוּף הַקְהָל.

וְהֵגַם דְּרַבִּינוּ הֲרִשְׁבִּי"א אֶפִיקָיָה בְּלִשׁוֹן אוֹלֵי יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר דְּהָא דְנִסְתַּפֵּק הֶרֶב ז"ל הוּא בַמ"שׁ וְאוֹלֵי אַפִּי' לֹא הָיוּ שָׁם בְּרוּרִים עַל זֶה כָּתַב אוֹלֵי מְשׁוּם דְּלוֹמַר שְׁיִהְיֶה פֶּח בְּיַד גְּדוּלֵי הַמָּס וְכו' צְרִיכָא רַבָּה פִּינּוּן דְּהַבְּרוּרִים נִבְרְרוּ לְפַקֵּחַ עַל עֶסְקֵי הַקְהָל הֵם קוֹדְמִין לְהִיּוֹת מִן הַנוֹעֲדִים וְהֶרֶב ז"ל בְּדֶרֶךְ הַפְּלֵגָה אָמַר אַפִּי' שְׁלֹא הָיוּ שָׁם הַבְּרוּרִים וְעַל פְּרִט זֶה קָאָמַר אוֹלֵי אֲבָל כָּל שְׂגִדּוּלֵי הַמָּס וּקְצַת קְהָל יִמְצְאוּן שָׁם סְגִי וְכִמוֹ שְׁאָמַר דְּמַקְהָל אֲלָף לֹא יִקְרָאוּ אֲלָא שְׁלִישִׁים אוֹ מ'.

וּא"כ בַּנ"ד שְׁבִנֵי הַנוֹעֵד הֵם קְרוּב לְשְׁלִישִׁים אִישׁ וְרַבָּנָן בְּהַדְיָיְהוּ נִרְאָה לְפִי דְבַרֵי הֶרֶב דְּסָגִי לְתַמְנָן וּלְהַחֲרִים וְכו'. אֲבָל אֲנִן מַה נִּעְנֶה בְּיוֹם שְׁיִדְוֹנְבֵר בְּנוֹ מ"שׁ רַבִּי' הֲרִשְׁבִּי"א עֲצֻמוֹ בְּתַשׁוּבוֹת אַחֲרוֹת שְׁנִרְאָה הַפָּךְ זֶה.

זֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה תַּשׁוּבַת הֲרִשְׁבִּי"א שֶׁהֵבִיא הֶרֶב מֵהַר"ר בְּצִלְאֵל אֲשֶׁכְּנִזִּי ז"ל בְּתַשׁוּבוֹתָיו סִימָן כ"ה וְז"ל כָּל עַנְיָנֵי הַצְּבוּר אֵין לְמַקְצַת הַצְּבוּר רְשׁוּת לַעֲשׂוֹתָם בְּלִתֵּי הַצְּבוּר כְּלוֹ שֶׁהַצְּבוּר כְּשׁוֹתְפִים הֵם בְּכָל הָעַנְיָנִים הַמְּנוֹטְלִים עַל הַצְּבוּר וְכו' וְכָל שְׁאֵין עוֹשִׂין כֵּן עוֹשִׂין שְׁלֹא כְּדִין אֲא"כ הֵם אֲנָשִׁים הַמְּמֻנָּים עַל עַנְיָנֵי הַצְּבוּר בְּכָלֵל וְהֵם קְרוּיִים בְּדַבְרֵי חֻכְמִים שְׁבַעַה טוֹבֵי הָעִיר שְׁאָמְרוּ שֶׁהֵם כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר וְכו' עכ"ל הָרִי דְכָתַב דְּדוֹק' אֲנָשִׁים הַמְּמֻנָּים עַל הַצְּבוּר שֶׁהֵם שְׁבַעַה טוֹבֵי הָעִיר יְכוֹלֵת בְּיָדָם אֲבָל בְּלֹא"ה אֵין לְמַקְצַת הַצְּבוּר רְשׁוּת לַעֲשׂוֹתָם בְּלִתֵּי אִם נוֹעֲדוּ הַצְּבוּר כְּלוֹ וְכִמוֹ שְׁיִרְאָה הָרוֹאֶה בְּכָל לְשׁוֹן תַּשׁוּבָה זֹו ע"שׁ וְהֵבִיא תַּשׁוּבָה זֹו מֶרֶן בַּב"י וּבְבִדְק הַבֵּית י"ד ס' רכ"ח.

וְכֵן מִשְׁמַע מַמ"שׁ עוֹד הֲרִשְׁבִּי"א בַח"א סִימָן תר"י"ו וּבַח"ג ס' שצ"ד וּבְתַשׁוּבָה אַחֲרַת לְהֲרִשְׁבִּי"א שֶׁהֵבִיא הֶרֶב מֵהַר"ר בְּצִלְאֵל שָׁם דְּבַעֵי רוּב הַקְהָל. וְכָתַב דְּמַתְּשׁוּבַת הֲרִשְׁבִּי"א ח"א סִימָן ש' מִשְׁמַע דְּחִינֵישׁ אַפִּי' לְמִקְעוּט וְחִזְקֵלְק בִּינִיָּהֶם.

א"כ אִפְּהָ נִדְעָה נִרְדְּפָה אִיךְ הֶרֶב עֲצֻמוֹ בְּתַשׁוּבָתוֹ בַח"ג סִימָן תמ"ג שֶׁהֵבִיאֵי נִרְאִין דְּבַרֵי דְּלֹא בְּעֵי לֹא רוּב קְהָל וְלֹא מְמֻנָּים. וְחַל עַלִּינוּ חוֹבַת בִּיאוּר לְתַרוּצֵי דְּבַרֵי שֶׁל גְּדוּל.

וְנִרְאָה דְּכֻנְנַת הֲרִשְׁבִּי"א בַח"ג סִימָן תמ"ג הַנְּזַכֵּר הָכִי הָיוּ שָׁפֵן נִהְגוּ דְּגִדּוּלֵי הַמָּס הֵם כְּאַפְטְרוּ' לְכָלֵם וְכֵן עוֹשִׂים נוֹעֵד מִן הַשְּׁלִישֵׁי נִכְפְּדֵי' בְּשִׁגְמָה הִיא הָעִיר שְׁמוּצִיא' אֲלָף וּמְתַקְנִים וּמְחַרְמִין וְכָל הַשְּׁאָר אֵין נִקְרָאִים וְלֹא מוֹחִים וְכֻנְנַתוֹ כִּי כֵן אַרְחוֹת הַקְהָלוֹת דְּכָל הַשְּׁאָר אֵין נִקְרָאִים וְלֹא מוֹחִין אֲבָל אִם מוֹחִין וְדֹאֵי מְחַאֲתָם מְחַאֲהָ דְּצָרִיף רוּב הַקְהָל אוֹ כְּדֵי שְׁתַּהֲיֶה הַסְּפָמְתָם וְהַחֲרָם חָל עַל כָּל הַקְהָל אֲבָל אִם עָשׂוּ גְּדוּלֵי הָעִיר וְלֹא מִיחוּ דְּסָבְרוּ וּקְבִילוּ הַסְּפָמְתָם וְהַחֲרָם חָל דְּהֵם כְּאַפְטְרוּ'.

וּלְפִי זֶה בַּנ"ד אִף שְׁבִנֵי הַנוֹעֵד אֵינְהוּ מְשִׁפְרֵי שְׁפִירֵי וְעַתִּירֵי מ"מ פִּינּוּן דְּשְׁאָרֵי הַקְהָל מוֹחִין וְאֵינָם מְתַרְצִים בְּהַסְּפָמְתָם וְחֲרָמָם הַדִּין עִמָּהֶם דֹּאֵין הַסְּפָמְתָם וְהַחֲרָם חָל עַל הַקְהָל עַד שִׁסְפִימוּ רַוְבָם מִתּוֹךְ כָּלֵם כַּמ"שׁ הֲרִשְׁבִּי"א בְּתַשׁוּבָה דְּלֹא מְהַנִּי רוּב אֲלָא כְּשֶׁהוּא רוּב

מתוך הפל וכמו שהאריף בזה הרב מהרלנ"ח בתשובה בקונטרס הסמיכה דרף ארנפה פנודע.

כן בקדש חזיתיה להמרדכי פ"ק דבתרא משם רבינו אבי העזרי שאם רוצים ראשי הקהל לגזור בתרם. אם רוב הקהל מסכימים עם ראשי הקהל חל התרם ואם לא הסכימו רוב הקהל ומיחו אף הראשי עשו יכולים למחות עכ"ל הביטה וראה מפנרש יוצא דאם ראשי הקהל עשו ורוב הקהל לא הסכימו יכולים למחות והביא דברי המרדכי הללו הרא"ם בתשובה ח"א סי' י"ד ע"ש.

וכבר הרב הקסיד מהר"י אירגאז בספרו הבהיר דברי יוסף בסי' ל' בהסכמה שעשו ק"ק ליוורנו והיו רוצים להתיר פרט אחד כתב דאנשי המעמד בק"ק ליוורנו שהם המנהיגים העומדים לפקח על הצבור על פי רשות נכת שנתן להם הדוכוס אין בהם פח להתירה והביא ראיה מתשו' הרשב"א סימן תרי"ז ותשובת הרשב"א מהר"ר בצלאל ותשוב' הרא"ש פלל ה' סימן ד' דלהתיר חרמי קהל צריף שיהיו גבררים מדעת הקהל אין להם פח להתיר חרם ההסכמה.

ברם חקר שם הרב מהר"י אירגאז דנימא דכיון דיש להם פח ורשות מאדוני הארץ לפקח על עסקי הצבור דחשוב זה כאלו הצבור העמידום עליהם מטעם דינא דמלכותא דינא וכתב על זה דהא לימא דאע"ג דמצינו שנוחלקו הפוסקי' בענין דיין שנתן לו המלך רשות לדון דהרמב"ם והטור ח"מ סימן ג' כתבו דאינו פלום והרשב"א סי' תרל"ו והריב"ש סימן רע"א כתבו דמהני רשות המלך היינו משום דלענין זה להושיב דיינים ושוחטים הוא מחקי המלכות והוי בכלל דינא דמלכותא דינא אבל לתמן תקנות ולבטל הסכמות בחרם אפי' הרשב"א מודים דאין רשות המלך מועיל פלום דהא אפי' המלך עצמו אינו יכול לעשות זה כמ"ש הריב"ש בתשובה סימן תכ"ב ופסקה מרן בש"ע י"ד סוף סימן רי"ח וז"ל הסכמה שצינה השר לבטל מקצתה אין ההסכמה בטלה מפני ציווי וכו"כ סי' רכ"ח דין מ"ו בשם הרשב"א עכ"ל הרב מהר"י אירגאז ז"ל.

ואני בעניי אומר דעדין יש לדון בדבר ואין ראיה מתשו' הריב"ש הנזכר דהתם פבר חל התרם והמלך שצינה לבטל מקצתו אם יבטלוהו הם אנוסים וכשיעבור האונס יחזור התרם למקומו.

אבל כאן לא שהמלך צינה לבטל התרם רק שהמנהג הזה שאנשי הקהל היו בוררין פרנסים ומנהיגים על עסקי הצבור ואמר השר שהבוררים יהיו אלו. והגע עצמה אם היו הסכמות בתרם ואח"כ כל הקהל או רובם מינו אנשים ממנוים ומנהיגים לפקח על עניני הקהל כפי ראות עיניהם ונתנו להם פח ורשות כדחזי ודאי שאלו המנונים יכולים להתיר הסכמות ולחדש מעתה הסכמות אחרות.

וא"כ אלו שמינה השר הרי הם כאלו מינום הקהל ויכולים להתיר התרם שהשר לא חידש זה של המנהיגים אלא מאז ומקדם כף היו נוהגים אלא שהשר אמר שמה שאתם בוררים יהיו אלו.

ואפֿש' דדיינינגן להו פֿאלו מינום הקהל או רובו על כֿל הדברים ויכולים להתיר הספמות ולהספם בעניינים אחרים בחרם. אמנם יראה דצדיק דינו של הרב מהר"י אורגז דנהי דחשבנין למנהיגים אלו פֿאלו נבררו מהקהל ודין ז' טובי העיר להם.

מ"מ פֿל שלא נבררו מהק"ק בפי' להתיר הספמות ולהוסיף בהם והקהל מוחין הדין עם הקהל וכמ"ש הרשב"א בתשובה הנזכר שהביא הרב מהר"ר בצלאל סימן כ"ה וז"ל פֿל ענייני הצבו' אין למקצת צבור לעשותם וכו' אא"כ אנשים ממונים על ענייני הצבו' בכלל והם קרויים ז' טובי העיר וכו' ויש מקומות שבוררין מוקדמין ונותנין להם פֿת בכל מקום ומקום פֿפי מה שמספמים עליהם ורוב המקומות עכשיו גדולי הקהל בעצה ובהספמה עושין פֿל צרכי הצבו' לפי שא"א לנשים ולקטנים ולחלושי הדעת להספם בצרכיהם והיחידים בעלי העצה מן הסתם פֿאפט' עליהם לפקח על פֿל העניינים הנצרכים ומ"מ אם קצת מהקהל אפילו מאותם אחרים שאינן גדולי העצה מוחין מחאתם מחאה פֿל שלא קבלו עליהם בפירוש עכ"ל הרי שפֿתב דגדולי הקהל בעצה הם פֿאפט' ומ"מ אם מוחין מקצת הקהל מחאתם הנה מחאה פֿל שלא קבלו עליהם בפירוש.

וא"כ אף דנימא דמינוי השר למנהיגים אלו הוי פֿאלו הקהל מינום עליהם. מ"מ שאר הקהל יכולים למחות פֿל שלא קבלו עליהם בפרטות ובפירוש.

ואם נפֿשך לומ' דלא אמרה הרשב"א אלה פֿשלא יש ז' טובי העיר אלא מנהגם דגדולי הקהל עושין ובזה הוא דכתב הרשב"א דאם קצת מוחין מחאתם מחאה אמנם פֿשמינו ז' טובי העיר אפי' בסתם אין לשום אֶחָד יכולת למחות על פֿן דבריו לעו ונהי פֿלא היו ולפ"ז יש מקום לומ' דהני בני הנועד הממנה השר דין ז' טובי העיר יש להם ויכולים הם להתיר ולהספם ואנש לית דימחא.

הן לא צדקת אענה דהרי פ' בני העיר אמרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר והיינו שעושין בפרהסיא ואין מוחה וכמ"ש ראב"ג"ה הביאו המרדכי פ"ק דבתרא. ומשמע דאם מוחין מחאתם מחאה.

וכן מתבאר מדברי הגאון מהר"י קולון שרש א' ושרש קפ"א ומדברי הרב מהריב"ל בח"א סימן מ"ד דאפילו הממונים שנתמנו על הקהלות בסתם לפקח על עסקי צבו' לאו פֿל פֿמינייהו לתקן תקנות במילתא דאיפא רוחא להאי ופסידא להאי עיין בדברי קדשם ומשם באר"ה.

וא"כ דון מינה שבני הנועד אין להם פֿת להתיר הספמות ולחדש הספמות כמ"ש הרב מהר"י אורגז בתשובתו הנז' וכתוב עלה הנפק ואשרתא דדייני מפמה רבנים פֿאשר עיניך תחזינה משרים בס' דברי יוסף ושם נאמ' פי כן עבוד עובדא בעיר המהוללה ליוורנו אגב אסיפה מפל הקהל ע"ש.

ואפתי פֿש גבן לעמוד אם רשות שנתנו פֿל הקהל מגנצא לבני הנועד זה שנים רבות מועיל עוד פֿל ימי הארץ שיהיו הם רשאים לנתוש ולנתן לבנות ולנטוע וזה למעלה מעשרים שנה שתקנו הספמות חדשות וכתוב לאמר שתקנום בכח הרשות שניתן להם שנה פ'.

וצריך לדעת אם צדקו בזה שהרשות שנתנו פֿל הקהל זה שנים נמשך הרשות ההוא ולא יוכלו עתה לערע' על מה שעשו או יעשו בני הנועד. ואם תמצא לומ' שהרשות ההוא לא

מהני אם הסכמות הנז' שנעשו בקשכם דהרשות מועיל וכמעט רוב הקהל שִׁמְרוּ וְנִנְהָרוּ מההסכמות.

הנז' אי הני פמו שקבלו והסכימו רוב הקהל. והאר"ש תענה דנראה פשוט דהרשות שנתנו פל הקהל זה שנים לבני הנועד לא הועיל אלא לשעתו לפרט שהוא שְׁנֵאֶסְפוּ פל הקהל פל שלא פירשו דבריהם שְׁהָרִי אֶפְיָלוּ בז' טובי העיר שמינום הקהל לכל עניני העיר בסתם אם לא פירשו בפרטות על דבר פ' יכולין למחות.

וה"ה פאן דבסתם קבלום להתי' פרט הסכמה אחת הגם שנתנו להם רשות פולל לא מהני לימים עוד לבטל הסכמות הקדומות ולהוסיף הסכמות פי בני הקהל יאמרו הרשות הנה לשעתו או לקצת שנים מועטות שבני הנועד והקהל רובם בתיים אבל אחר שנים רבות דאנשי הנועד שְׁהָרִי בתיים ההם רובם ככלם מתו וגם כמעט רוב הקהל שהוא המרשים מתו נראה דלא מהני אותו רשות ויש להביא ראיה מדין מת אחד מהברורים שכתב הרב מהרשד"ם בי"ד סימן ע"ח דאם מת א' מהברורים אינם יכולים כמ"ש הרשב"א אם לא שמהנהג בעיר דאם מת אחד ישארו המינוי לנשארים.

והדברים ק"ו בנ"ד דפעם אחד הנה זה הרשות לאנשי הנועד שבדור שהוא נאחר זה פל אנשי הנועד פלם נפטרו לב"ע נאשר הם עכשיו הני אחרוני נינהו שנתמנו ברשיון ומאמר הש"ר והן לו יהי דהו"ל פאלו מינום הקהל היינו לפקח על עסקי הקהל ולדון בין אדם לחבירו וכיוצא לא להסכים ולבטל הסכמות והרשות בטל.

ותו דגם אם הנה דעת המרשים לבני הנועד שיומשך הרשות הנה תמיד נראה דאין פחם יפה שיהיה הדור האחרון הנה מתנהג על פי דעתם דדוקא חרם או ציווי גדול הדור למ"ד חל על דורות הבאים פמו שיתבאר למענין בי"ד סימן רכ"ח ובכנה"ג שם הגהת ב"י אות רנ"ה פמה סברות יש בזה וכ"ש וק"ו דהרשות הנה לא מהני לדורות הבאים שיהיו חייבים בדיבור בעלמא ועמ"ש הרב פהונת עולם דף ע"ח ע"ג ויתר הפרטים פתבתי במקומו.

ואם הגאון אב"ד ודישרן סמיכין בי דינא רבא יסכימו עמדי הנה מה טוב ואם אין דברי לעו. פי המדבר אדם מועט הצעיר וזעיר חיד"א ס"ט: סימן לא בדין פדיון הבן נשאלתי בעיר אמשטרדם יע"א.

שאלה מעשה בתנוק בכור חולה שלא נימול והגיע זמן הפדיון ועדיין הוא חולה שהמילה מתעכבת איזה זמן עד שיבריא. ומידי עוברי בשליחות מצוה נשאל נשאל דוד פדת מה לעשות שנסתפקו דכיון דמצות מילה היא המצוה ראשונה הבאה עליו ועדיין לא נתקיימה גם פדיון משהינן ליה עד שיבריא ואז יהא נימול ונפדה או"ד דהפדיון זקמניה הוא ולא משהינן ליה.

על פן ירדו חיי"ם שאול"ה לגלויי דעתין. תשובה מי פהחכם ומי יודע פצ"ר והיתה הפצי"רה מגברא בגוברין חכם ומבין ארי שבחבור' והנה פפיר.

הרופא המובהק רופא אומן לכל חולי ולכל מדה בין דם לדם שפיר. והוא ציונה לי השולח אמרתו אר"ש עריכה נפך ספיר.

ולי מה יקרו אֶמְרֵיו על פי מדותי"ו פי חיו"ת הנה הנחמדים מְזַהֵב שב"א ואת אופי"ר.
זאת היתה לי פי פקודיה נצרתתי שומר מה מלילה מערב עד בקר והנה צפי"ר.

ואען ואומר לדידי חזי לי דאין טעם ולא ריח בטענה זו של המסתפקי דאטו משום שלא
יוכלו למול את הבן מפני האונס גם הפדיון יהא נדחה. ותו דלכי דייקת פורתא מצנות
פדיון חלה עליו קודם המילה וזו זיקה ראשונה הבאה עליו.

אבל מצנות מילה אפתי לא מחייב דאנוס הוא מחמת החולי ואנוס רחמנא פטריה. ותו
דאביו הוא שחייב למולו ולפדותו ומאי דמצי לקיים עתה מצנות פדיון לקני' דזריזין
מקדימין למצות ושהני מצנה לא משהינן.

איברא דמראנ"ח פראשונות סימן ע"ט פתב בקטן שחלה והבריא ביום ל"א וראוי לימול
בו ביום ועל זה נשאל הרב איזה מצנה קודמת אם מילה שהיא ראשונה או פדיון דהוא
זמנו והמילה שלא בזמנה והשיב הרב ז"ל דהפדיון משהינן ליה וימול ברישא פיון
דהמילה היא קבלת אלהותו ואחר קבלת אלהותו יש לקיים מצותיו ע"ש באר"ך ויש
קצת ראיה לדבריו מתשובת רבינו גרשון מאור הגולה הובאה בספר האגודה דף עק"ב
שכתב דמילה קודמת לתקיעת שופר שאם אין מילה אין תקיעת שופר בעול' דכתיב אם
לא בריתי וכו'.

והגם דהתם מייירי במילה בזמנה מ"מ לפי הטעם יש ראיה לדין מהראנ"ח כמו שכתבנו
בעניינתו במקומו בס"ד ולפי זה היה מקום להסתפק בנ"ד דיש פנים לומר דלא מקיימינן
ביה מצנות פדיון עד אשר נמול אותו שהוא קבלת אלהותו ואחרי כן נקיים בו מצנות
פדיון.

האמנם הא בורכא היא דמעול' לא אמרה מהראנ"ח אלא לאקדומי מילה לפדיון לשעה
קלה אבל לעבור על מצנות פדיון בזמנה ולהשהותה אשר לא פדת בכי הא לא קאמר
מהראנ"ח. והרי מי שמתו אחיו מחמת מילה דאין מלין אותו עד שייגדל נא פחו ויחזק
ופשיטא דחייב במצנה והוא מקיים כל המצות דהגם שלא מל אנוס על פי הדיבור של
חכמי' ושהני אשתהי ובנדאי דמקיים שאר מצות.

וכבר פתב הרב מהר"ר איסרלן בכתביו סי' ק"ח דמי שמתו אחיו מחמת מילה יקיים
מצות תפילין בחול ולא בשבת. ואין זה צריך ראיות דנדאי זה שלא נמול מחמת האונס
ישראל גמור הוא ובר מצות הוא.

ותו דהני בי תרי מילה ופדיון חיובא רמא לאב לעשות לבנו והוא חייב לעשות המצנה
דמצי למעבד לבריה. ומה לי אם בנו עדיין לא נתקדש במילה הלא אב אחת דתו לעשות
שתיהו וזו חל חיובה ויש בידו לקיימה.

ויתרון הכשר דקי"ל חביבה מצנה בשעתה כמ"ש בפסחים דף ס"ח ע"ב ומנחות דף ע"ב
תניא א"ר שמעון בא וראה כמה חביבה מצנה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואיברים
פשרים כל הלילה ואין ממתניין להם עד שתחשף.

עין רואה ואזן שומעת כמה תקיף חילה דמצנה בשעתה וחיבה יתירה נודעת לדחות שבת. ומאחר שכן מי שם פה לאדם לדחות מצות פדיון בשעתה מטעמא קלישא דאפתי לא נימול.

וגם אם היה טעם כעיקר נראה דאלים ועתה יגדל נא כח מצנה בשעתה לטעם אחר דחזינו דמשום מצנה בשעתה דחזינו שבת החמורה וכן פסק הרמב"ם פ"ד דמעשה הקרבנות דין ג' ע"ש.

ואשא עיני ואראה להרב מר קשישא מהר"א מלובלין בתשובותיו יד אליהו סימן נ"ד שיהקשה מהא דחביבה מצנה בשעתה לדברי מהראנ"ח שבהבאתי שפתב דנימול ואח"ך יעשה פדיון דהא פדיון קדים דחביבה מצנה בשעתה.

ולי ההדיוט לק"מ דגם אם ימול מקודם אפתי עביד מצות פדיון בשעתה ונמצא דעושה המילה שהיא קבלת אלהותו יתברך ואח"ך מצות הפדיון בשעתה ופודהו. ומי אמר דמצנה בשעתה יש לה דין קדימה לשאר מצות דיש טעם להקדימן.

דכל דעביד לה בשעתה סגי הגם דלשעה קלה עביד מצנה אחריתי שיש טעם להקדימה. ובה נדחה גם מ"ש הרב הנזכר בדין הוא לפדות ובנו לפדות עיין שם כמבואר בא"ר לח"י רנאי.

אבל בנ"ד נדאי חייב לקיים הפדיון משום חביבה מצנה בשעתה כמזוהר. ורואה אני דדבר זה מוכרע מעצמו מראש מקדמי אר"ש תחילת דובר ה' משום אפרושי שבט הלוי ונבחרו הלויים תמורת הבכורות בשנה השנית פתוב פ' במדבר פקוד כל בכור בכני ישראל וכ"ב אלה בכורות לא הוצרכו פדיון דהלויים נכנסו תחתם ורע"ג הנותרים נפדו בה' סלעים ובשנה ראשונה.

נולדו נדאי כמה אלפי בכורות ונהרי מקרא פתוב בריש יהושע דכל היולדים במדבר לא מלו ואמרו ביבמות דף ע"ב דלא נשבה להם רוח צפונית וכו' ומשו"ה לא מלו ונהרי דכל הבכורות שנולדו שנה ראשונה לצאתם ממצרים נפדו או בלויים או פדיון ממש אף שלא נימולו.

והוא הדין בנ"ד שייפדה הגם שלא נימול משום אונס מעין דוגמא דנפדו בכורות במדבר אף שלא נימולו מפני דלא נשבה רוח צפונית ובשגם יש לדחות דשאני התם דהוצרכו לצרף כל הבכורות שייפטרו כ"ב אלה בלויי' פי לא נשארו אלא רע"ג והיינו דנכללו גם הבכורות שלא מלו ואלו הן הנצרפי"ן עם כל הבכורו'.

ועוד דהתם קמי שמיא גליא דישארו במדבר ל"ט שנה ולא אפשר דיהיו גדולים וישארו בלי קיום מצות כל כף שנים. מ"מ אדחויי לא סמכינן כל דחזינו דנפדו קודם המילה.

ותו דאי אית' להני דחויי לא סגי דלא לשתמיט חד תנא או אמור' להשמיענו כזאת דלדורות משהין הפדיון עד שיימול ולא ילפינן מהתם. ואחר זמן בא לידי ס' צמח צדק משו"ת וראיתי בסימן קכ"ח תשובה לבן הרב המספר דנשאל כעין נ"ד בפי שנולד לז' ומשהו למילה עד סוף ב' חדשים אי פודין בזמנו ובסוף דבריו כתב שאין לדחות הפדיון מטע' מהראנ"ח בתשובה הנז' דליתא וכי מה ענין בכור למילה דהרי בתחילת דין פדיון

בכור יוכיח האמור לישראל במדבר ואותו שנולדו במדבר לא מלו כמו שפירש"י פ' וזאת הברכה וכו' והכי אית' בכמה דוכתי במדרש הרי מבואר דלא היו נמולים ונתחייבו בפדיון ואפ' בגדון מהראנ"ח דמילה ופדיון חלים ביום אחד הדין עמו משום דמילה נלמד מוישכם אברהם בבקר עכ"ל קצת בקצור.

ולא היה צריך להוכיח מפירש"י והמדרש דלא מלו ישראל במדבר דמקרא מלא הוא בריש יהושע והטעם פירשו ביבמות דף ע"ב כמש"ל. ומה שסיים דהדין עם מהראנ"ח משום דמילה נלמד מוישכם וכו' ק"ק דוישכם בעקידה כתיב ומינה יליף בפסחים דף ד' וריש פ"ג דיומא למילה וה"ה לשאר מצות ומאי אולמיה דמילה טפי מפדיון.

ואין צורך לזה דהדין עם מהראנ"ח פנוניתה ומטעמיה דכיון דבו ביום נעשים שניהם מילה ופדיון תרנוניהו מצפרא א"כ מקינים זריזין מקדימין למצו' רק המילה קודמת שיהא קבלת אלהותו ובכל מ"ש הרב הנזכ' לא יש סתירה לזה סוף דבר דבנ"ד נראה פשוט שיעשו הפדיון בזמנו וכשיבירא ימולו אותו וככל אשר דברנו אחת למעלה והנלע"ד פתבתי.

סימן לב במוסיף קמח בעיסה רפה של מצה. שאלת ממני ידיד נפשי במעשה שאירע לך בע"פ אחר חצות שהיו לשין מצת מצנה והית' העיסה רפה והלש הוסיף אחר כך קמח אם יש לחוש לאוכלם ואת"ל דשורת הדין שלא לאכול המצות האלה יש להסתפק אם מותר להשהותם בבית או צריך לבערם תשובה זו שאלת חכם ודע פי הרב בני חיי סי' תנ"ג סבר דאפי' בדיעבד אין לאכול מצה זו אפי' לבדה ואנכי איש צעיר עיני ראו לעטרת ראשי מורי הר' ז"לה בתשובה כ"י שהורה הלכה למעשה פדברי הרב בני חיי.

אמנם הרב אליה זוטא והאחרונים הבאים אחריו כתבו דאם הוסיף קמח מותר לאכלה לבדה ואף אם נתערב בתבשיל שרי כמ"ש הרב חק יעקב סי' תנ"ט ס"ק ז"ד. ולכל הדברות ולכל האמירות נראה דיש לסמוך להשהו' המצות האלה דהגם דנחמיר בסברת הרב בני חיי לאכילה דלא יאכלם אפי' לבדם אין להפריז על המדה לבערם ולהחשיבם פחמץ שעוברים עליו בכל יראה ובל ימצא.

ומסתברא דגם הרב בני חיי לא אמרה אלא להחמיר באכילה וכן מדוקדק בלשונו דנקט לאכילה ע"ש. ואפילו אי איכ' מאן דמחמיר אף להשהותו שפיר יש לנו להשען על פמה אחרונים שהתירו באכילה נמי ולפחות נסמוך עליהם להשהותו ויש להביא ראיה לזה מדאמרי' בחולין דף מ"ט אמר רב נחמן אינהו אכלי אגן מסתם נמי לא סתים וקאי התם על חלב דבני ארץ ישראל אוכלים ובני בבל אינם אוכלים ואמר ר"נ דכיון דבני א"י אוכלים אע"ג דאינהו לא אכלי מ"מ סותם והיינו דקאמר אינהו אכלי אגן מסתם לא סתים בתמיה כמו שפירש"י.

וכיוצא נימא בנ"ד אם לדעת פמה אחרונים שריותא הוא למיכל אגן משהא לא שהינן בתמיה. וכיוצא בזה כתב הרב מהר"י ווייל בתשובותיו סימן קי"ו וז"ל וכשמוסיפין מחול על הקדש בעוד היום גדול פגון שעה או שתיים קודם הערב שמש אגני רגיל לומר לגוי להדליק הנר וטעמא דידי פיון דעוד היום גדול בנדאי כל ישראל לא קבלו פלם

עליהם השבת ודמאי למאי דאמרין באלו טריפות על חלב שעל הקיבה אינהו מיכל אכלי אנו מסתם נמי לא סתים עכ"ל.

ואע"ג דבההיא דאלו טריפות כתבו קצת מהראשונים דבגני בכל היו סוכרים דמדינא שרי וכו' איכ' מאן דמפר' דברי ר"נ בגיחותא דלגני בכל אינו סותם נמי מ"מ יש מן הראשונים דמוכח מדבריהם דבגני בכל היו סוכרים דאסור מדינא ואפ"ה אמר ר"נ דכינן דבגני א"י אכלי יש לסמוך שיהא סותם לבגני בכל פאשר יראה המעניין בתורתן של ראשונים ובם יהגה ולשיטה זו שפיר מיייתי ראיה מהר"י וייל לנדונו פאשר פתבנו בענייתנו באנרף בזה וצדדנו כמה צדדים במקומו לא ע"ט האסר.

ועתה ראיתי להגאון מהר"י קולון בתשובותיו שרש ק"ב שהביא ראיה לנדונו מהך דא"ט וכתב ונ"ל ולפי הנראה לע"ד הכי פירושא אינהו מיכל אכלי ליה דמחזקין ליה בנדאי חלב טהור וא"כ פשיטא דסותם דחלב טהור סותם לכ"ע לדידן מסתם נמי לא סתי' פלומר נחזיקנו האי טמא ונימא דכשם דחלב טמא אינו סותם דלא קי"ל פרב ששת דאמר דחלב סותם אפי' טמא אלא פרב דפליג עליה בהאי נמי נימא דאין הלכה פרב ששת אלא פרב פולי האי לא מחזקינו ליה פטמא אלא סמכינן אבגני א"י לענין סתימה פינן דאפי' בחלב טמא גמור אומר רב ששת דסותם ונהי דלא סמכינן עליה דרב ששת בשאר חלב דנדאי טמא דהא רב פליג עליה ולא אבגני א"י בבר חמצא לענין אכילה דהא בגני בכל פליגי עליה.

לענין סתימה בבר חמצא סמכינן אבגני א"י וארב ששת דהאיפא תרתי להסרא כדפרישית פך נלע"ד לפרש מילתיה דר"נ דאי לא תימא הכי לא ידענא מאי אתנוהא דר"נ דאומר לדידן מסתם נמי לא סתים אה"נ דלא סתים פינן דמחזקינו ליה פטמא מדלא אכלינו ליה עכ"ל וקצת יש להרגיש דלא הזכיר דאיכ' מאן דסבר דבגני בכל סברי דמדינא שרי אלא דמחמרי מצד חומרא ומשו"ה אמר ר"נ מסתם נמי לא סתים בתמיה.

וגם איכ' מאן דאמר דמסתם נמי לא סתים דאמר ר"נ הוי בגיחותא. ומדברי מהר"י וייל הנזכר משמע דתפס הדברים כפשטן ולא מפרש כדתרגמה מהר"י קולון פאשר יראה המעניין.

ומ"מ לנ"ד דכמה אחרונים שרו באכילה הגם שפחמיר שלא לאכלו כהרב בגני חיי שפיר מצי משהי ליה ויש ראיה מדברי הראשונים שפירשו דבגני בכל לא אכלי משום חומר' ומשו"ה סבר ר"נ דסותם מיהא ובדרף תמיהא אמר אינהו מיכל אכלי לדידן מסתם נמי לא סתים ולא הוצרך מהר"י קולון לפרשה באופן הנז' כי אם שסבר דבגני בכל מדינא אסרי.

אבל אי הנה משום חומרא שפיר אמר ר"נ. וכ"ש לדברי מהר"י וייל הנזכר.

ומעין דוגמא ראיתי בקונטרס ישן מחידושי רבני ירושלם תו' הקדמונים משנת הרע"ד והוא בכ"י ושם נאמר שנהגו לאסור כל ביצה שנמצא דם בכל מקום ואירע שנתערבה ביצה שנמצא דם והרב ר' אברהם אבזרדאל אסר הפל רק הכשיר הפלים שנתבשלו בהם מאחר שיש מתירין באכילה עכ"ד ועיין בי"ד סימן ס"ד סעיף ט' בהגהה ואחרוני' מ"ש

שם על זה וכיוצא ואין להאריך וכבר כתבנו דגם הרב בני חיי לא אסר אלא באכילה
אבל להשהותו שרי.

ואעיקרא דדינא מ"ש הרב בני חיי הם חששות רחוקות ומה גם בנ"ד דהשוואל יביע אומר
דעין בעין הטה ראו שנתערב יפה יפה והקמח הנוסף הפל נתון בערב"ון על ערבי"ם
בתוכה של העיס' וטפי מעלי מתקון הרב תה"ד על אודות הע"יסה הקושי"ת.

ומה שהביא ראיה הרב בני חיי ממה שאסר הרב כנה"ג המילופיטא"ס בשיגרי סימן
תס"א וחש שיחמיץ ברוק ומה גם הנשאך וכו' חומרא יתירה הוא לאסור בדיעבד ופוק
חזי להרב פרי חדש שם סימן תס"א דהתיר בדיעבד המילופיטא"ס.

באופן שהמקל לאכול המצה לבד מעיסה זו שהוסיפו בה קמח אין מנזיחין אותו מאחר
דמדברי הרב תה"ד נראה דשרי וכן נרא' דעת מרו בבי"י שהביא דבריו. והרב ט"ז והרב
אליה זוטא והרב חק יעקב וסיעתם מתירי בפירוש.

ועיין בשו"ת שמש צדקה א"ח סי' ט'. כלל העולה דבעל נפש יחוש לדברי הרב בני חיי
שלא לאכול מצות מעיסה שהוסיפו בה קמח אפי' לבדם.

והמקל לאוכלה לבדה לא הפסיד. אבל להשהותן אשר נסתפק ידידנו השואל נ"ל פשוט
שאין לחוש בדבר ויכול להשהותן בשופי והנלע"ד כתבתי.

סימן לג בדין צירוף עדים שהוקחשו. בעיר אמשטרדם יע"א על גבי חרש"ו.

שאלה שני עדים המכחישים זה את זה דחד מינייהו קמשקר ודאי מהו שיצטרפו אלו
השני עדים ויעידו עדות אחרת יורנו המורה ושכמ"ה. תשובה מלתא פדנא הלא היא
כתובה על ס' הישר הרב שפתי פהן ח"מ ריש סימן ל"א ומ"מ לפוטרה בלא פלום אי
אפשר כי ידעתיה בשם ואין ספק אצלי שלפי שראית בספרי האחרונים הם המדברים
בענין זה.

רצית לעמוד על דעתך. וגדולה אהבה חשקתיך ואוהב על כן אמרתי אציגה נא עמך מה
עמדי בס"ד.

דע כי בא לדינו ספר חדש זה שמו תוספת שבת חיבור נחמד על הש"ע ה' שבת ועירובין
וראיתי להרב ז"ל בהקדמתו שכתב על חקירה זו של הרב ש"ך וז"ל אסורה נא ונארא
אולי אוכל לפשוט ספיקא דרבנאותא בזה ונ"ל להביא ראיה שפשרים להעיד יחד מהא
דאית' ס"פ נגמר הדין ת"ר הרוגי מלכות נכסיהם למלך ומסיק דמה"ט נתחכמה איזבל
לצוות אל החורים ואל הזקנים להושיב שני אנשים בני בליעל להעיד שקר על נבות
שבירה אלזים ומלך שיתחייב הריגה למלכות ויטול אח"כ פרמו אחאב ומקרא מלא
שנדון בסקילה כדקי"ל שמי שנתחייב שתי מיתות נדון בתמורה והמגדף בסקילה הרי
מבואר שנתחייב מיתה על שניהם על אלהים ועל מלך דעיקר ירושת אחאב משום
שנתחייב מיתה למלך.

ויש להקשות מהך בריתא על רב חסדא ס"פ כל הנשבעין דסבר דב' פיתי עדים
המכחישות זו את זו אף כל פת בפ"ע אינה מעידה עדות אחר דבהדי סהדי שקרי למה
לי דאמרו פרק הנחנקין נתחייב שתי מיתות נדון בתמורה ופריה פשיטא הב"ע שעבר

בתחילה עבירה קלה ונגמר דינו למיתה ואח"כ עבר החמורה מהו דתימא בעידן דעבר על החמורה בר קטלא הוא קמ"ל והקשו התו' א"כ למה נדון בחמורה דהו"ל עדות שאי אתה יכול להזימה דגברא קטילא בעו מקטל שנגמר דינו על העביר' קלה ותירצו דמירי שהב"ד ראו עצמ' החמורה וכו' ועי"ל פיון דאי בטלי עדות קמאי ע"י הכחשה או ע"י הזמה א"כ סהדוטייהו דבתראי אהני עדות שאתה יכול להזימה קרינן ביה.

וגבי מגדף תנן בכל יום דנין העדים בכינוי נגמר הדין לא היו יכולין להרגו בכינוי אלא הגדול או בפירוש וכו' והתוס' כתבו דף ל"ד דמורד במ' לא צריף למדייניה דמיד בקבלת עדות אם היא מכוננת ואין צריף לישא ולמת בדינו והשתא לא היה אפשר לחייב נבות על שניהם ממ"נ דאם נתקבל עדות על מלף קודם שאמר הגדול בפירוש א"כ מקרי עדות של ברפת ה' עדות שאי אתה יכול להזימה דעיקר עדותם על מה שאמרו בפירו' וכבר הנה קטילא דכבר נתקבל עדותן על המלף ותו לא הנה צריף למדייניה ואי הנה קבלת עדות של מלף אחר שאמר הגדול בפירוש קשה להפך דהני עדות של מלף שאי אתה יכול להזימה דכבר נתחייב בשביל אלהים ועיקר ירושת אחאב לא הנה אלא בשביל שנתחייב הריגה למלכות ואי אפשר לתרץ תירוץ ראשון של תוספות דב"ד ראו החמורה דהפתוב מפורש והושיבו ב' אנשי נגדו והב"ד לא ידעו מעצ' אינבל כדמוכח ברש"י ד"ה לאפוישי רתחא וצריף לתרץ תירוץ שני דהתוספות דאי מתבטל עדות א' ע"י הכחשה או הזמה וכו' ולרב הונא דסבר סוף פרק כל הנשבעין דכל פת מעידה בפ"ע ניחא אבל לרב חסדא ק' דאי אבטיל עדות ראשון' ע"י הכחשה או הזמה אז בטל גם עדות שניה דליכא הכא אלא תרי סהדי שהעידו על ב' והתוספות כתבו דר"א סבר פאביי דעד זומם למפרע נפסל ולישב קוש' זו צ"ל דדוקא בשתי פתי עדים פליגי ר"ה ור"ח אבל בב' עדים המכחישין זה את זה לא חל פסול על שניהם וא"כ גם לר"ח מקרי שפיר עדות שאנ"ל אי בטלי עדות ראשון שאחד יבא ויכחיש א' מהם שיאמר לו עמי היית באותו יום דאז עדו' א' בטל שלא נשאר אלא עד א' ואפ"ה עדות שניה קיימת פיון שלא הוכחש רק ע"פ עד א' לא חל על זה שום פסול ומשפחת לה בעדות מיוחדת שעד א' ראה אותו מחלון זה ועד אחד מחלון זה ושניהם ראו את המתנה והעדי' לא ידעו זה מזה דבכה"ג פשר גם לד"נ ומדר"ח נשמע לר"ה דכשרים להעיד יחד לר"ה פמו פל א' בפ"ע לר"ח ודברים ברורי' הם והמשפיל יבין עכ"ל קצת בקצור.

ולי ההדיוט לא שמה מתא ואין ראיה פלל מהכא חדא דהב"ע דאחר שהעידו על ברפת ה' ואמר הגדול בפירוש ונגמר דינו העידו שפירף המלף ואיברא דלענן מית' הו"ל עדות שאין אתה יכול להזימה דכבר נגמר דינו על החמורה בשביל אלהים אף לענן הירושה הני עדות שאתה יכול להזימה דעתה בעדות זו מפקי ממונא מירושין ויגבי למלף ובפרט זה ליכא למימר גברא קטילא הוא שנגמר דינו על ברפת ה' דלא נגמר דינו אלא על מיתתו אף נכסיו הוו ליורשין והני אתו לאפוקי ממונא מינייהו ושפיר מקרי עדות שאתה יכול להזימה בענן הממון והני עדות ומשו"ה נגמר הדין לאפוקי ממונא מירשמים ולעיוולי למלף פי האף אמנם נגמר דינו למיתה המלף לא יפסיד בעבור זה ממון פיון דנתקבל עדות שפירף למלף.

ותו דאעיקרא במציאות זה לא מיקרי נגמר דינו על הראשון דהש"ס דף פ"א קאמר כגון שעבר עבירה קלה ונגמר דינו על עבירה קלה וחסור ועבר עבירה חמורה סד"א פנין דנגמר דינו על עבירה קלה האי גברא קטילא הוא וכו' ופירש"י נדאי אי מקמי דאתא קמן עבדינהו לתרנייהו לא אצטריף לאשמעינן וכו' וכ"כ הרמב"ם פי"ד דסנהדרין דין ד' אפי' נגמר דינו לקלה ואח"ך עבר על החמורה ונגמר דינו נדון בחמורה משמע מהש"ס ורש"י והרמב"ם דהא דאמרינן דסד"א דהוי גברא קטילא היכא שנגמר דינו היינו כשנגמר דינו על האחת ואח"ך עבר על השנית וא"כ הכא כשפאו העדים תחילה לב"ד אמרו שתיקה בבת אחת בירף אלהים ומלך וכיון שאמרו שתיקה פאחת לא מקרי נגמר דינו על האח' מקמי שנית דאף דיקדים גמר דין א' קודם השני לא מיקרי נגמר דינו על הראשונה וגברא קטילא הוא דבדיבור אחד נאמרו שתיקה ומתחילה עד שלא התחילו ב"ד לחקור שום דבר כבר היה בספק מיתה על פל א' ולא שיניף לומר גבר' קטילא דברישא כבר הזכירום בבת אחת שעבר על שתיקה לפני בא קמי ב"ד ודברי התוספות אינם ענין לנדון זה ונפל הבנין.

ותו דהכא דלא הווי אלא תרי סהדי אטרנייהו והן הן עדיו על ברפת ה' וברפת המלך והעידו שתיקה בבת אחת כגון זו מקרי עדות שאמה יכול להזימה פל סד אף דנגמר דינו על החמורה קודם הקלה או להפך דמאי אמרי גברא קטילא הוא הרי על פיהם הוא דהנה גברא קטילא ואין להם בית מנוס ולא דמי לנדון הש"ס והתוספות דעדי קלה לחוד ועדי חמורה לחוד דאז עדים אחרונים סד"א דמקרי עדות שאין יכול להזימה דגברא קטילא הוי אבל הכא דהוי גם הראשונה על פיהם אין להם טענה גברא קטילא דאינהו נינהו שיהעידו וקטילא על פיהם.

ותו דהם העידו בירף אלהים ומלך בבת אחת והזומה היא לשתי עדיות פאחד דיאמרו המזימין עמנו הייתם וא"כ לא בירף לא לאלהים ולא למלך והפל בבת אחת העדות והזמתן לשתיקה ודברי התוס' לא שייכי הכא.

ותו אעיקרא פירכא מה זו סמיכה לדבר הלכה מדין נבות הלא הזקנים שהן זקני שער וב"ד הן הן מעמידין עדי בליעל כמו שנגמר דאיזבל שלחה לזקני' ולחורני' והושיבו שני אנשים בני בליעל ומפאן אמרו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי וא"כ הזקני' שהם ב"ד לא עשו אלא לפני מפני העם שייסברו שדנו דין אמת.

ומאחר שפן היש מקו' לשקלא וטרף לכוין הדבר על פי ההלכות דין עסק ביש והלא עיקרו ויסודו שקר וגזל ורציחה כמבואר בכתוב ואם המקור משחת מי שם פה למען דעת שהוא עדות שאינו יכול להזימה והלא פולי מילתא ענה ענה ולא נעשמה התועבה בדרך זה כי אם מפני מראית העין שיהיה בקמה לתלות והוא מבואר בכתוב.

ואשר נסמך הרב הנז' על דברי רש"י ס"פ נגמר הדין שכתב לאפוי רתחא דדיינין עליו שלא ירננו אחר אחאב לו' בשבילו הרגו ובלי פשע. אין פונת רש"י שהדיינין לא ירננו שהם היו דיינין צדיקים רק פונתי לאפוי רתחא דדיינין עליו פלומר שהדיינין יחרה אפם על הדבר להגדיל פשעו כדי שלא ירננו העם על אחאב אחר כל הענין לומר שהרגו שלא כדין זה היה פונת איזבל ולעולם דדיינין עצמם הן יודעים שהפל שקר כמושכתבה להם איזבל והושיבו שם אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו.

ונהרי רש"י עצמו בפירושו המקרא כתב אל הזקני זקני אשמאי סבי דבהתא. ומאחר שכן אין מביאין ראיה ממשפט מעוקל ומקלקלה לא ילפינו (ואחר זמן רב ראיתי מ"ש מהרש"א בחידושי אגדות על דברי רש"י הנזכר ע"ש).

ואם נפשך לומר דהב"ד היו צדיקים וזה פונת רש"י בש"ס מ"מ לא מצית לאותוביה על ר"ח מינה דר"ח יתריץ דהזקנים הם הב"ד והם זקני אשמאי ולא עשו אלא לפנים מפני המון העם פדאמרן באופן שאין הוכח' מהכא מפמה אנפי כמבוא' למעיין ועוד קשה על הרב הנז' דנראה דהדין הוא להקפיד דב' עדים המכחישים זה את זה אין שניהם יכולין להעיד בעדות אחרת פינו דחד מיניהו פסול כמו שכתב הרב ש"ך והוכיח פמה הוכחות וכמו שיתבאר.

ועל כרחוק צריך לתרץ שהיא דעדות גבות בחד אנפא מהנה דכתבינו בעניויתו. ואבא היום לדברי הר' שפתי פהן דהנה הרב ו"ל פשיט לה מדברי הר"ן פ"ב דכתובות פפתוב בספרו הבהיר.

וראיתי להרב הפופלא מופת דורנו פמהר"י בכר דוד בספרו דברי אמת בקונטרסים דף ע"ט ע"ג שכתב על דברי הרב ש"ך דלא היה צריך לדברי הר"ן כי הוא תלמוד ערוך במקומו שם ס"פ כל הנשבעין דאותביה לרב חסדא מדתניא אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן בטלה ומצטרפין לעדות אחרת מאי לאו לעדות ממון ומשני רבא הוא ואחר מצטרפין לעדות ר"ח דהו"ל תרי נסד ואין דבריו של א' במקום ב' ואי אמרת דדוקא בב' פתות שהם מוכחשין משנים אז אמרינו דלרב הונא זו באה בפ"ע אבל לא א' מפת זו ואחד מפת זו ולר"ח בהדי סהדי שקרי למה לי אבל בב' עדים שהוכח' א' מחבירו כל שלא הוכחש מפומ' דתרי פשרים שניהם לעדות אחרת מאי אותיבו עליה דר"ח ממ"ש ומצטרפין לעדו' אחרת התם לא הוכחשו משנים אלא ודאי כל שהוכחשו אפי' חד מחד לא מהני עדותן כל שבאי שניהם עכ"ל ויש להשיב דאף אי היבנא כל דיליה לא נלמד מכאן אלא דר"ח סבר דב' עדים המכחישים זה את זה פסולי' להעיד עדות אחר' ומשו"ה פריך עליה דר"ח מדתניא ומצטרפין לעדות אחרת דסבר דלר"ח דאמר בהדי סהדי שקרי למה לי ופסול אפי' פת אחת לבדה בעדות אחרת ודאי פסול בב' עדים שהוכחשו זה מזה בעדו' אחרת דהכא שייך טפי בהדי סהדי שקרי למה לי דחד מהם ודאי שקר והא גריע מב' פתות שהוכחשו דסבר דאף פת אחת לבדה אינה מעידה.

אבל יש מקום לומר דלרב הונא דסבר בשני פתות דכת זו מעידה בפני עצמה וזו בפ"ע לא יפסול באחד מפת זו ואחד מפת זו אלא מפני שהוכחש כל אחד מב' אבל שני עדים שהכחיש כל אחד לחבירו יהיו שניהם פשרים לעדות אחרת ואנן דקי"ל פרב הונא אפתי אסתפק לן.

זאת ועוד אחרת דהברייתא קתני ומצטרפין לעדות אחרת ופשט לשון מצטרפין היינו שכל אחד פשר להצטרף עם אחר ולמחי דסבר השתא דלמזון איירי מהך ברייתא משמע דשניהם בעדות אחר פסולי' ונדאי האחד משקר אלא דמצטרף אחד מהם עם אחר וכיון דר"ח ור"ה לא איירו בזה יש מקום לומר דשני עדים שהוכחשו זה מזה לכ"ע פסולי' תרניהו לעדות אחרת ולא מכשר תנא דברייתא אלא אחד מהן עם אחר וא"כ קשיא לרב חסדא.

אָבֵל לְמֵאֵי דְאוּקְמָא בְּעֵדוּת אַחֲרֵת שֶׁל ר"ח אֶפְשָׁר לומר דְתַנָּא בְר"ח קָאֵי וּמְשׁוּ"ה קְתַנֵּי דְמַצְטַרְפִּין דְאַחַד מְעִיד עִם אַחַר בְּעֵדוּת זוּ עֲצָמָה וְכֹשֶׁר וּבְעֵדוּת ר"ח לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אֲלֵא כִּי הָאֵי גִנְנָא. אָבֵל לְמִמּוֹן אֶפְשָׁר דְתַרְנִיגְהוּ פְּשָׁרִים לְעֵדוּת אַחַר פִּינּוּ דְלֹא הִנְכַחֵשׁ פֶּל אַחַד אֲלֵא מְאָחַד וְעֵדֵינּוּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בֵּין לְרַב הוּנָא וּבֵין לְרַב חֲסֵדָא דְתַנָּא נְקֻט מִקְלִתֵּיהּ בְר"ח דְבַגְוִיָּה קְמִשְׁתַּעֲי וְהִינּוּ דְקְתַנֵּי מַצְטַרְפִּין דְמִשְׁמַע אַחַד מֵהֶם עִם אַחַר.

אָכֵן לְמִמּוֹן תַּרְנִיגְהוּ פְּשָׁרִים לְהַעֲיֵד עֵדוּת אַחַר דְלֹא הִנְכַּשְׁרוּ אֲלֵא מִשׁוּם דְּכָל חַד לֹא הִנְכַּחֵשׁ אֲלֵא מְאָחַד וְלֹא מִשְׁנַיִם. וְנִמְצָא דְמַהֲשׁ"ס יַד הַדּוּחָה נְטוּיָה לְדַחּוּת וְלִיפָא לְמַגְזַר מִינָּהּ.

אֵיבְרָא דְלִפֵּי זֶה נִמְצָא דְגַם לְרַב הוּנָא מִתּוּקְמָא בְּעֵדוּת שֶׁל ר"ח דְאֵי בְּמִמּוֹן כַּדִּס"ד דְמִקְשָׁן אִמְאֵי תַנֵּי תַנָּא מַצְטַרְפִּין לְעֵדוּת אַחֲרֵת עֲדִיפָא מִינָּהּ הוּל"ל פְּשָׁרִים לְהַעֲיֵד בְּעֵדוּת אַחֲרֵת אִפִּי תַרְנִיגְהוּ פִּינּוּ דְלֹא הִנְכַּחֵשׁוּ מִפִּי שְׁנַיִם.

וּמַעֲתָהּ יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף כ"ד שְׁפַתְבוּ דְלְרַב הוּנָא נִיחָא בְּעֵדוּת מִמּוֹן אָבֵל לר"ח צָרִיף לְדַחּוּק לְאוּקְמָה בְּעֵדוּת הַחֲדָשׁ שְׁיִצְטַרְף עִם אַחַר שְׁיֵאֵמַר פְּמוֹתוֹ וְהִינּוּ דְדַחִיק רַש"י הֵתָם ע"ש וּלְדְבַרֵי הַתּוֹסְפוֹ הִלְלוּ דְלְרַב הוּנָא אֵיכ' לְאוּקוּמָה בְּמִמּוֹן יֵשׁ רְאִיָּה לְגִדּוֹן שְׁלַנּוּ דְמִדְקַתְנֵי מַצְטַרְפִּין שְׁכָל א' יִצְטַרְף עִם אַחַר שְׁמַעֲינּוּ דְתַרְנִיגְהוּ פִּי הַדְּדִי בְּעֵדוּת מִמּוֹן פְּסוּלֵי וְלֹא מְהַנִּי אֲלֵא כָּל חַד עִם אַחַר וְלֹא שְׁאֵנִי לָן בֵּין הִנְכַּחֵשׁוּ מִפִּי ב' לְהִנְכַּחֵשׁוּ זֶה מִזֶּה וְכִי הֵכִי דְאַחַד מִכֵּת זוּ וְאַחַד מִכֵּת זוּ פְּסוּלֵי דְנֻדְאֵי חַד מְשַׁקֵּר ה"נ בְּב' עֵדִים שְׁהִנְכַּחֵשׁוּ זֶה מִזֶּה שְׁנֵינֵיהֶם כֹּא' פְּסוּלִין דְנֻדְאֵי חַד מְשַׁקֵּר.

וּמִמּוֹצָא דְבָר אַתָּה תִּשְׁמַע מָה עֲמָקוּ מִחֲשָׁבוֹת הַגָּאוֹן הַר' שְׁפַתֵי פִּהֵן דְאַחֲרֵי שְׁהוֹכִיחַ מִדְּבַרֵי הַר"ן פ"ב דְכְתוּבוֹת וְכַתֵּב דְהֵכִי מוֹכַח מִדְּבַרֵי הַרְמַב"ן וְהַרִיטְב"א שְׁהִבִּיא בְּסִימָן מ"ו דְב' עֵדִים שְׁהִנְכַּחֵשׁוּ שְׁנֵינֵיהֶם כְּאַחַד פְּסוּלֵי לְהַעֲיֵד עֵדוּת אַחֲרֵת סִימָן וְכַתֵּב וְעֵינֵן בְּתוֹס' ר"ה דָּף כ"ד וְכוֹנְנָתוֹ לְפִי הָאֵמוֹר לְרַמּוֹז דְמַהֲתוֹסְפוֹת יֵשׁ רְאִיָּה וְלֹא מְגוּפָא דְשְׁמַעְתָּ פְּאֶשֶׁר חֲשַׁב הַרְבּ מְהַר"י בַּכ"ר דוֹד וְהַשִּׁיג עָלָיו פְּמַדְבָּר.

(וּלְקַמּוֹ יִתְבַּאֵר פְּנֻת הַרְבּ שְׁ"ף בְּאַנְפֵן אַחַר בַּס"ד). שׁוּב רְאִיתִי לְהַרְבּ מִשְׁאֵת מִשְׁה ח"מ ס' ז"ך סוּף דָּף ע"א שְׁפַתְבַּעַל דְבַרֵי הַרְבּ שְׁ"ף וְז"ל מָה שְׁיַחֲסֵס דַּעַת זוּ לְהַתּוֹס' דַּפ' אִם אֵינָם מְפִירִין עִם שְׁאֵלַת הַמַּחֲיֵלָה מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' לֹא סִינְעֵתָא וְלֹא תִיּוֹבְתָא לְהָא פְּלָל אֲלֵא דְמַלְשׁוֹן הַבְּרִיית' אֵיכ' לְמִילָף הֵכִי מִדְקַתְנֵי אָבֵל מַצְטַרְפִּין לְעֵדוּת אַחֲרֵת הַמּוֹרָה דְצִירוּף אֵין הָא אֵינְהוּ פִּי הַדְּדִי לֹא אָכֵן מָה שְׁנִסְתַּיִיעַ מִדַּעַת הַתּוֹס' לֹא יִדְעָנָא מְנָא לִיָּה הָא וּמִיָּהוּ הָא וְדֵאֵי מִדְּבַרֵי הַר"ן פ"ב דְכְתוּבוֹת וּמִדְּבַרֵי הַש"ס דַּפ' אִם אֵינָם מְפִירִין דָּף כ"ד מוֹכַח לְהַדְּנָי דְלְהַעֲיֵד בְּעֵדוּת אַחֲרֵת עֵדוּתָם בְּטֵלָה כָּל שְׁהַכְחִישׁוּ זַא"ז דַּמְמ"נ חַד מְשַׁקֵּר עַכ"ל וּלְפִי הָאֵמוֹר אַתָּה הִרְאֵת לְדַעַת דְמַלְשׁוֹן הַבְּרִיית' דְקַתְנֵי מַצְטַרְפִּין אֵין רְאִיָּה דְאֵיכ' לְאוּקוּמָה בְּעֵדוּת זוּ שֶׁל הַחֲדָשׁ דְבָהָא עֲסִיק וְלֹא לְעַנְיָן מְמוֹנָי וְאַמְטוּ לְהֵכִי קְתַנֵּי מַצְטַרְפִּין אָבֵל לְמִמּוֹן תַּרְנִיגְהוּ פִּי הַדְּדִי פְּשָׁרִין וְכִבְרֵי אוּקְמָא רְבָא הֵכִי לְעֵדוּת הַחֲדָשׁ ס"פ כָּל הַנְּשַׁבְעֵי וְגַם רַש"י הֵכִי מְפָרְשָׁה פ' אִם אֵינָם מְפִירִין.

אָבֵל מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ שְׁם דְלְרַב הוּנָא נִיחָא מֵאֵי דְקַתְנֵי בְּעֵדוּת אַחֲרֵת וְהִינּוּ בְּעֵדוּת מִמּוֹן דְלַר' חֲסֵדָא צָרִיף לִידְחָה הִינּוּ עֵדוּת זוּ שֶׁל חֲדָשׁ עִם אַחַר. א"כ לְמֵאֵי דְקִי"ל כְּרַב

הוּנָא מְפָרְשֵׁינָן לָהּ בְּעֵדוֹת מְמוֹן וְהִשְׁתָּ' קָם דְּוִקְיָא דְּמִצְטָרְפִין דְּמִדְּלָא תְּנִי כְּשָׂרִים לְעֵדוֹת אַחֲרָת רַק מִצְטָרְפִין שְׁמַעִינוּ דְּתַרְנוּיָהּ פִּי הַדְּדִי פְּסוּלִי דְּחַד מִיְנַיָּהּ מִשְׁקָר.

וּא"כ מְהַבְרִייתָ' אִין רְאָיָה וּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' יֵשׁ רְאָיָה וְתַכַּל תְּלוּנוֹת הָרַב מִשְׁאֵת מִשְׁהָ מַעַל הָרַב שְׁ"ךְ פְּמִבְּנָאָר. וְתוּ נְהִלְךְ בְּרַג"ש עַל הָרַב מִשְׁאֵת מִשְׁהָ דְּסָמִיד אֶסְוִגִית אִם אִינָם מְפִירִין וְאִין לִי מְפִיר מְאִי אֶנְלִמָּה מְסוּגִית פ' כָּל הַנְּשַׁבְּעִין דְּשָׁם בְּר"ה הֵן לֹא הוּבָא אֶלָּא הַבְּרִייתָ' לְחֹד וּמִינָהּ לִיכ' רְאָיָה דְּמוֹקְמִינוּ לָהּ בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ.

וּטְפִי פּוֹרְתָא אִיכ' הוֹכְחָה מִס"פ כָּל הַנְּשַׁבְּעִין דְּאֶמְרִינוּ מְאִי לָאוּ לְעֵדוֹת מְמוֹן וּמוֹכַח דְּהַמְקָשָׁן יֵשׁ לוֹ הֶכְרַח דְּאִיירִי בְּעֵדוֹת מְמוֹן כְּמִשְׁפֵּט לְשׁוֹן מְאִי לָאוּ בְּכוּלֵיהּ תְּלַמוּדָא כְּנוֹדַע דְּסָבֵר הַמְקָשָׁן מִכַּח הָעֲנִין אוֹ מִכַּח הַלְּשׁוֹן דְּהִכִּי פִּירוּשָׁהּ.

וּא"כ פְּשֻׁטָא דְּשְׁמַעְתָּא דְּהַגַּם דְּרָבָא אֹקְמ' לְר"ח בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ הֵינּוּ דְּלִר"ח אִיבְעִי' לִיָּה דְּלְחֻקֵּי וּלְפָרְשָׁה הִכִּי. וּמִינָהּ דְּלִמְאִי דְּקִי"ל כְּרַב הוּנָא נְפָרְשָׁה בְּעֵדוֹת מְמוֹן כְּפִשְׁטָה וּא"כ אִיכ' לְדִיוְקֵי דְּוִקְיָא מִצְטָרְפִין וּלְפ"ז אִי אִיכ' לְמַגְמַר הֵינּוּ מְסוּגִית ס"פ כָּל הַנְּשַׁבְּעִין לֹא מְסוּגִית אִם אִינָן מְפִירִין.

אֶלָּא דְּמ"מ מְסוּגִית הַש"ס לְחֹדָה אִינוּ מְוַכְרַח דְּמִצְיָנוּ לְמִימַר דְּהִשְׁתָּ' דְּמוֹקֵי רָבָא בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ נֹאמַר דְּגַם ר"ה הִכִּי מְפָרְשָׁה בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ וְאִין רְאָיָה כְּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהּ מִמִּדְּב"ר קְדָמוֹת.

אֲבָל מִהַתּוֹס' יֵשׁ רְאָיָה כְּדִאֲמָרֵן. וְכֵן מוֹכַח מִמ"ש הַתּוֹס' ס"פ כָּל הַנְּשַׁבְּעִין סוּף דְּף מ"ז דְּרַבִּינוּ חֲנִנְאֵל פְּסַם כְּרַב הוּנָא דְּרַבִּיָּה דְּרַב חֲסִדָּא הוּא וְעוֹד דְּבְרִייתָא דְּאָחַד אוֹמַר גְּבוּהָ דְּיִיק לְכֹאֲרָה כְּרַב הוּנָא.

הָרִי שְׁפַתְבוּ דְּרַבִּינוּ חֲנִנְאֵל פְּסַם כְּרַב הוּנָא וְטַעְמָא טַעִים דְּבְרִייתָא לְעֲנִין מְמוֹן וְהוּי כְּרַב הוּנָא וְכִינּוֹן דְּמוֹקְמַת לְהַבְּעֵדוֹת מְמוֹן אִיכ' לְדִיוְקֵי מְדַקְתְּנִי מִצְטָרְפִין דְּוִקְיָא מִצְטָרְפִי כָּל א' עִם אַחַר אֲבָל תְּרַנּוּיָהּ פְּסוּלִי וְכְדִאֲמָרֵן.

וּמִפְּלִלָן שְׁל דְּבָרִים אֲמוּרִים רַחֲשׁ לְבִי לְפוּם רִיחֵט' דְּנִרְאָה דְּרִש"י סָבֵר דְּתַרִי סְהָדִי שְׁהַכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה תְּרַנּוּיָהּ מִצּוֹ לְאַסְהוּדִי בְּעֵדוֹת אַחֲרָת וּכְשָׂרִים שְׁלֹא הוֹכְחִישׁוּ מִפִּי שְׁנַיִם. וְזֶה מְדַחֲזִינוּ דְּרִש"י פ' אִם אִינָן מְפִירִין פִּירִשׁ בְּרִייתָ' דְּמִצְטָרְפִין לְעֵדוֹת אַחֲרָת לְעֵדוֹת ר"ח שְׁכַתְב מִצְטָרְפִין לְעֵדוֹת אַחֲרָת א' מִהֵן מִצְטָרְפִי עִם עַד אַחַר שְׁיֵאמַר כְּמוֹתוֹ וְנִרְאִין הַדְּבָרִים דְּבְעֵדוֹת חֲדָשׁ זֶה מְפָרְשָׁה וּז"ש שְׁיֵאמַר כְּמוֹתוֹ כְּמ"ש בְּשִׁבְעוֹת בְּשִׁנּוּי' דְּרָבָא וְכִמוֹ שְׁהִבִּינוּ הַתּוֹס' שָׁם בְּר"ה בְּכֹנְתוֹ.

וְהִשְׁתָּ' קָשָׁה דְּאִמְאִי רִש"י נִדְחַק בְּפִירוּשׁ הַבְּרִייתָ' דְּהַתִּינַח לְרַב חֲסִדָּא דְּמוֹכְרַח לְתַרוּצָּ' הִכִּי וְכְדִתְרִיץ רָבָא אֶלְבִּיָּהּ. אֲבָל אֲנִן דְּקִי"ל כְּרַב הוּנָא כְּמוֹ שְׁפַסְס רַבִּינוּ חֲנִנְאֵל וְדְבָרִיו גְּכֹנְחִים דְּרַב הוּנָא רַבִּיָּה דְּר"ח וְסוּגִית בְּתַר' דְּף ל"א אֲזַל' כְּרַב הוּנָא דְּמוֹכַח הֵתָם דְּכ"ע אִית לָהּ דְּרַב הוּנָא כְּמ"ש הָרִי"ף וְהַתּוֹס' וְהִרָא"ש שָׁם בְּשִׁבְעוֹת.

וּמֵאַחַר שְׁכֹן רִש"י הו"ל לְפָרֵשׁ הַבְּרִייתָ' לְעֵדוֹת מְמוֹן כְּרַב הוּנָ' דְּהַלְכָת' כְּנוֹתִיָּה וְדִיִּיק לְיִשְׁנָ' דְּבְרִייתָ' בְּעֵדוֹת מְמוֹן. אֶלָּא נִרָא' דְּרִש"י סָבֵר דְּגַם לְרַב הוּנָ' מְוַכְרַח לְפָרְשָׁה בְּעֵדוֹת זֹו שְׁל חֲדָשׁ מְשׁוּם דְּסָבֵר רִש"י דְּגַם שְׁנֵי עֵדִים הַמְכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה כְּשָׂרִים לְעֵדוֹת אַחֲרָת

כִּינּוּן שְׁלֵלָה הַוּכָחָשׁוּ מִפִּי שְׁנַיִם וּמִשׁוֹ"ה גַּם לְרַב הוֹנָה אֵין לְפָרְשָׁה בְּעֵדוֹת מְמוֹן דְּמִשְׁמַע מְצַטְרָפִין דְּוָקָא אֲבָל שְׁנֵיהֶם בְּעֵדוֹת אַחֲרַת לֹא וְלֹא מִסְתַּבְּרַן לְרִשׁ"י כִּינּוּן שְׁלֵלָה הַוּכָחָשׁוּ מִפִּי שְׁנַיִם.

וְלַכּוֹן סַבְר רִשׁ"י דְּהַמְקַשְׁוֹן דְּהִיָּה סְבוּר דְּבְעֵדוֹת מְמוֹן מִיִּירֵי קְשִׁיתָהּ לְרַב חֶסֶד וְלְרַב הוֹנָה סְבוּר מְהַכְרִיחַ הַבְּרִייתָהּ דְּשְׁנֵיהֶם פְּאָחַד פְּסוּלֵי אֲבָל הַשְׁת' דְּפָרִישׁ רְבָא לְעֵדוֹת זֶה דְּהַחֲדָשׁ א"כ מִמִּיל' מְקוּיָמִינוּ הַסְבָּר' מִבְּחוּץ דְּב' פְּשָׁרִים לְעֵדוֹת אַחֲרַת וְזֹאת הִיָּתָה לְרִשׁ"י דְּבַפ' אִם אֵינוּ מִפִּירִין פִּירְשָׁה פְּרָבָא דְּסַבְר דְּהִכִּי פִּירוּשָׁה גַּם לְרַב הוֹנָה.

אֲמַנָּם רוּאָה אֲנִי דְּאֵין זֶה פְּדָאֵי לְאֲשׁוּנֵי פְּלוּגְתָא בֵּין רִשׁ"י וְהַתּוֹס' וְהַיּוֹתֵר פְּשׁוּט דְּכִינוּן דְּהֵדִין דִּין אֲמַת דְּמְצַטְרָף לְעֵדוֹת הַחֲדָשׁ הֵנָּה לַכ"ע וּבְרִייתָא בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ קָאֵי פִּירְשָׁה רִשׁ"י דְּמִיִּירֵי בְּעֵדוֹת חֲדָשׁ זֶה דְּבִהֲכִי סְלָקָא שְׁפִיר לַכ"ע וְהֵדִין דִּין אֲמַת וְהַגַּם דִּישׁ קֶצֶת דְּוָחַק בְּלִשׁוֹן מְצַד אַחַר א"ש דְּבְעֵדוֹת הַחֲדָשׁ קָאֵי תַנָּא וְהֵינּוּ דְּהַתּוֹס' לֹא עֲרַעְרוּ עָלָיו וְאֵילוּ הֵנָּה פְּלִיג בְּדִינָא הִ"ל לְהַתּוֹס' לְגִלּוֹת דְּעֵתָם וְלִהְבִּיא רְאִיוֹת לְהַעֲמִיד הֵדִין כְּפִי סְבָרְתָם וְיָמָה זֶה שְׁתִּיקָה אֲלֵא מוּכָח דְּהַתּוֹס' הֵבִינוּ בְּדַעַת רִשׁ"י דְּאֵין פְּנִנְתּוֹ לְחֲדָשׁ דִּין וְלֹא נִפְקָא מִינָהּ לְדִינָא רַק שְׁרָצָה לְפָרִישׁ אֲלִיבָא דְּכ"ע.

וְגַם הֶרְמֵב"ם שְׁפָסַק פַּכ"ב דְּעֵדוֹת פְּרַב הוֹנָה בַּה' קְדוּשׁ הַחֲדָשׁ פ"ב כְּתַב הֵדִין כְּפִי פִּירוּשׁ רְבָא בְּבְרִייתָא וְכ"כ הֶרַב לְחַם מְשָׁנָה שְׁם דְּהֵדִין דִּין אֲמַת גַּם לְרַב הוֹנָה וְכוּן רִשׁ"י רְצָה לְפָרִישׁ הַבְּרִייתָהּ בְּעֵנְוֹן שְׁיָהֵי' דִּין אֲמַת לְכַלְהוּ אַע"ג דְּהַלְשׁוֹן דְּחוּק קֶצֶת ע"ש.

וְכָל הַפְּתוּב לַחִי"ם מְרִישׁ וְעַד כְּעוֹן הוּא בְּמוֹנָח דְּלִשׁוֹן מְצַטְרָפִין מְשַׁמַּע לְהַצְטָרֵף עִם אַחַר וְלֹא תִרְוִיָּהּוּ כִּי הֵדִין כְּכָל אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ וְכַמ"ש הֶרַב מְשַׁאֵת מְשָׁה וְהַבְּאֵתִי דְּבָרִיו לְעִיל. אֲבָל שְׁבַתִּי וְרָאָה דְּאֵין מוֹפֵת חוּתָּהּ וְאֲפָשָׁר לְפָרִישׁ נְמִי מְצַטְרָפִין שְׁנֵיהֶם לְחוּד בְּעֵדוֹת אַחֲרַת.

וְכוּן שְׁנֵינוּ בְּתוֹסְפָתָא פ"ק דְּר"ה בְּחֻלּוּקָה זֶה דְּמַרְדְּעוֹת וְחֻלּוּקָה דְּמוֹטָה וְזָקוּף אֵין מְצַטְרָפִין זֶה עִם זֶה אֲבָל מְצַטְרָף הוּא עִם אַחֲרִים ע"ש וְכ"כ הֶרְמֵב"ם אֵין מְצַטְרָפִין וּמְצַטְרָף אַחַד מֵהֶם עִם שְׁנֵי שְׁיַעִיד כְּמוֹתוֹ.

הֵרִי דְּהַתּוֹסְפָתָא וְהֶרְמֵב"ם נִקְטִי לְשׁוֹן מְצַטְרָפִין לְתַרְוִיָּהּוּ כִּי הֵדִין וּמַאֲחַר שְׁכּוֹן לִיכָא לְמַגְמַר מִינָהּ. וְאֲפָשָׁר דְּמִשׁוּם הַדְּ תוֹסְפָתָא דְּקַתְנֵי אֲבָל מְצַטְרָף הוּא עִם אַחֲרִים נִיחָא לְהֶרְמֵב"ם וְרִשׁ"י לְפָרִישׁ בְּרִייתָא דְּתַלְמוּדִין בְּעֵדוֹת חֲדָשׁ זֶה אִף דְּקִי"ל פְּרַב הוֹנָה דְּהַדְּ תוֹסְפָתָא גְלוּי מְלִתָּא דְּהַא דְּקַתְנֵי בְּרִייתָא דְּהַש"ס וּמְצַטְרָפִין לְעֵדוֹת אַחֲרַת הֵינּוּ מְצַטְרָף עִם אַחַר.

וּלְפִי הָאֵמוּר אֵין רִאִי פְּלָל מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' לַנ"ד וּמַכ"ש מְדַבְּרֵי רִשׁ"י כְּמַבְּנָאָר. אֲמוֹר מַעֲתָה דְּמ"ש הֶרַב שְׁפָתֵי כְּהוֹן בְּסוּף דְּבָרִיו וְעֵינֵין מ"ש הַתּוֹס' בְּר"ה אֵין פְּנִנְתּוֹ כַּמ"ש לְעִיל וְכַאֲשֶׁר הֵבִין הֶרַב מְשַׁאֵת מְשָׁה דְּכֻנְתָּהּ הֶרַב שְׁ"ף לְהַבִּיא רִאִי מְדַבְּרֵי הַתּוֹס'.

אֵין זֹאת רַק שְׁלֵלָה יֹאמֵר אָדָם שְׁיִישׁ לְהַבִּיא רִאִי מִהַתּוֹס' עַל דְּרָף שְׁפָתְבּוּ וְיִקְשָׁה עָלָיו שְׁלֵלָה הֵבִיא רִאִי מְדַבְּרֵיהֶם לְכוּן כְּתַב וְעֵינֵין תּוֹס' ר"ה פְּלוּמַר דַּע כִּי רְאָתָה עֵינֵי דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְאֵין רִאִי מְשָׁם.

אי נמי דכאשר ירדוף הקורא יבין מריהטא דלישניהו איפכא דמדכתבו התוס' ברישא
ניחא דמצטרפין לעדות ממון. ושוב פתבו דחק בקונטרס לפרש א' מהן מצטרף עם אחר
וכו' ומשמע.

דהשתא מחדשים בפירוש רש"י דאחד מצטרף עם אחר אבל אי מפרשי לה בעדות ממון
היינו פירושה מצטרפין שניהם וזהו נגד מה שלמד הרב מדברי הר"ן ודעמיה לכו פתב
ועמ"ש התוס' בר"ה פלומר דצריף להספיים דבריהם בהדי שאר רבנות' ולא תידיק
איפכא והורה הרב ש"ך בזה דאין מדברי התוס' לא סייעתא ולא תיובתא: ואחרי פתבי
בא לידי ספר בית יעקב וראיתי בסי' קכ"ד שפתב דנדון הרב ש"ך הוא מחלוקת רש"י
והתוס' והאריף בזה הגם הלום לפי שעה נדמן ס' חשק שלמה לכמהר"ש בכר מרדכי
הנדפס מחדש על קצת ח"מ וראיתי לו סי' ל' הגהת ב"י אות ט"ז שהאריף לבאר דברי
רש"י והתוס' פ' אם אינן מפירין דאין מחלוקת ביניהם וסיים ונ"ל ועמ"ש בס' בית יעקב
ששם מחלוקת בין רש"י ותוס' ודבריו לא יכלתי להקמם וצל"ע עכ"ל.

ואני בעניי אומר דדברי הרב בית יעקב פשוטים ומבוארים אע"ג שקצת קצת מ"מ הרי
הוא כמבואר ר' דקל דבריו הם במונח דלשון מצטרפין משמע אחר עם אחר כמו שפירש"י
בסוגית פל הנשבעין ומוכח דוקא אחר עם אחר אבל תרנויהו פי הדדי לא וכונתו ממש
פדכתובא בעניייתין לעיל ואין צורך ממהדורי' מילי.

אמנם באמת אין דברי הרב בית יעקב מוכרחין כלל לאשוויי פלוגתא ויש לדחות
דאעיקרא לשון מצטרפין יכול להתפרש על שניהם כאחד. ותו דרש"י פירשה אליבא
דכ"ע וכו' פכל אשר דברנו לעיל וגם בס' חשק שלמה הנז' פתב הכי דרש"י פירשה
אליבא דכ"ע אמנם ראה המעיין שלא ירד לכונת הרב בית יעקב.

הגם הלום ראיתי בשו"ת יד אליהו להרב מר קשישא כמהר"א מלובלין סי' פ"ז שפתב
ונ"ל ואף דבשו"ת בית יעקב סי' קכ"ד פתב שיש פלוגתא בין רש"י ותוס' ע"ש שפכל
דבריו לא נלע"ד שהוא הבין שפונת התוס' וכו' שדברי רש"י דחוקים בעיני התוס' וע"ז
בנה יסוד וכו' ואגב שיטפיה לא דק דבאמת התוס' באו לפרש דברי רש"י וכו' ואתו
למימר דהדין עם רש"י דדחק פן כי כן הוא מסקנת הש"ס וכו' אבל מעולם עלה על דעת
התו' לפרש פאן בענין אחר בשום אופן וזה פשוט ואין להקשות הא באמת פתבו התוס'
בשבעות וכו' פונתם וכו' דגם ר"ה מוקי פירושא דברייתא הכי פרבא ורבא קושטא
דמלתא מתרץ וקאי גם לר"ה הגם שאינו צריף לר"ה לאוקומיה בהכי י"ל דקושטא הוא
פירושא הכי ולכך פירש"י בר"ה אליבא דמסקנא דשבעות והוא לר"ה.

והרב הנ"ל סובר עוד דכונת התוס' דכתבו לרבא לא ס"ל דפירושו דקאי אשינוי'א דמשני
הכא אליבא דר"ח ונ"ל להפך אדרבא מזה מוכח דשינוי'א דרבא קושטא דמילתא גם
לר"ה דאל"כ קשה דלמה לי לרבא לתרץ לדר"ח אי לא ס"ל פנותי' וכו' עכ"ל והרואה
יראה דפשט דברי התוס' בר"ה ושבעות הוא דסברי דלרב הונא מפרשינו לברייתא
בעדות ממון כמו שהבין הרב בית יעקב.

וכן מוכח ממה דסיימו בשבעות סוף הדבור דהלכה פרב הונא דמתנייתא דאחד אומר
גבוה וכו' דייק לכאורה פרב הונא עכ"ל הראת לדעתם שדעתם לפרש הברייתא לרב

הוּנָא בְּעֵדוֹת מְמוֹן וּמ"ש דַּיִק לְכַאוּרָה פְּנֻתָם דְּפִשְׁטָה מוּכַח דְּאַיְרִי בְּעֵדוֹת מְמוֹן אֶלְא
דַּיִשׁ מְקוּם לְפָרְשָׁה בְּעֵדוֹת הַחֲדָשׁ.

וּבְדַבְרֵי ס' חֲשֵׁק שְׁלֵמָה בְּסוּף דְּבָרָיו יֵישׁ לְגַמְגָּם וְאִין לְהֶאֱרִיף. וְהֵרַב יָד אֵלֵיהּ בְּסִיּוּמָא
דְּפִסְקָא דְּחָה דְּבָרֵי הֵרַב בֵּית יַעֲקֹב דְּמַצְטָרְפִין לְעֵדוֹת אַחֲרַת הַיְיָנוּ דְּשִׁנְיָהֶם מַצְטָרְפִין וְכו' ע"ש
ע"ש וְהוּן הוּן הַדְּבָרִים שְׁפַתְבְּנוּ לְעֵיל.

וּמ"מ פְּכָר הֵרַב ש"ף הוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הָר"ן פ"ב דְּכַתְּנֻבוֹת דְּשִׁנְיָ עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֵת
זֶה פְּסוּלֵי תְּרוּנֵיהּ לְעֵדוֹת אַחֲרַת. וְהִסְפִּימוּ בְּרֵאשִׁיּוֹת זֶה הֵרַב תְּפַאֲרַת הַגְּרָשׁוֹנִי וְהֵרַב מִשְׁאֵת
מִשָּׁה וּבִס' חֲשֵׁק שְׁלֵמָה וְכֵן הוֹכִיחַ הֵרַב חִידוּשֵׁי הַגְּרָשׁוֹנִי מְדַבְרֵי רֵאָב"ן רִישׁ דְּף י"ח ע"ש
וְדוּק בְּתִשׁוּי רֵאָב"ן הַנּוֹ וּבְדַבְרֵי רַבֵּינוּ יְרוּחָם שְׁהֵבִיא מְרֵן סִימָן ל"א וּכְמ"ש בִּס' חֲשֵׁק
שְׁלֵמָה.

וְאַחַר עֲשָׂרָה שָׁנִים בְּקִירוֹב שְׁפַתְבְּתִי זֶה עֲתָה בְּהַעֲתִיקָה נִתְּתִי אֶל לְבִי לְחִזּוֹת בְּנוֹעַם סְפָרִים
חֲדָשִׁים שְׁנֻדְפְּסוּ מִחֲדָשׁ גַּם יְשָׁנִים שְׁלֵא הָיוּ אֶצְלִי וְאֵגַב רְהֻטָאֵי רֵאִיתִי בִּס' אוֹרִים וְתַנְמִים
וּבִס' בֵּית אַבְרָהָם שָׁם סִימָן ל"א וּבִס' טוּרֵי אָבֹן בְּר"ה דְּף כ"ד מ"ש בְּזֶה וְלֹא יִכְוִלְתִּי
לְעַמּוּד עַל דְּבָרֵיהֶם אִף בְּמַעַט שְׁעֵבַרְתִּי מֵהֶם רֵאִיתִי שְׁיֵישׁ לְהַשִּׁיב עַל מַה שְׁתַּפְּסוּ בְּמוֹשְׁלָם
בִּס' אוֹרִים וְתַנְמִים דְּרִשׁ"י וְהֶרַמְב"ם חוֹלְקִים עַל הָר"ן וַיֵּישׁ לְדַחּוֹת כְּמַתְבָּאָר מ"ש לְעֵיל
גַּם מַה שְׁהוֹכִיחַ מֵהַתּוֹסְפָתָא בְּפִי מַצְטָרְפִין הוֹכְחֵנוּ הַהִפְךָ לְעֵיל וְהוּא בְּרוּר דְּמֵהַתּוֹסְפָתָא
מוּכַח דַּיִשׁ שְׁנֵי פִירוּשֵׁים בְּמַצְטָרְפִין, וְאִם נִפְשָׁה לֹא מִיָּהָ דְּאִין רֵאִי.

וּמ"ש הֵרַב בֵּית אַבְרָהָם לִישֵׁב לְהֶרַמְב"ם דְּסֵבֵר דְּהַש"ס פְּרִיף אַתְּרוּנֵיהּ וּמִשְׁנֵי וְכו' ע"ש
בְּאוּרָף תִּימָה עָלֵיו דְּבֵאִיזָה פַּח מִקְשָׁה עַל ר"ה. וְהֵלֵא מַצְטָרְפִין טְפִי מִשְׁמַע א' עִם אַחַר
וּמֵאֵי פְּרִיף.

וְתוּ דְּאִי הָכִי הוּ"ל הַש"ס לְפָרֵשׁ אֲנֹפֶן הַקְּוֹשִׁיא לְר"ה וְאִין לְהֶאֱרִיף. וּמ"ש הֵרַב מֵר אָבִיו
בְּמִשְׁאֵת מִשָּׁה בְּסוּף סִימָן הַנּוֹ עַל דְּבָרֵי הֵרַב מֵהַרש"ח בְּזֶה בְּמַה שְׁהַקְשָׁה וְתִירָץ
לְהֶרַמְב"ם דְּבָרָיו תְּמוּהִים לְק"מ עַל הֵרַב מֵהַרש"ח וְאִין כָּאֵן תִּימָא דְּתִירוּצוֹ נִתְּן לְיֵאָמֵר
דְּסִיפָא אֶצְטְרִיכָא לִי כְּדַקְאָמֵר הַש"ס תְּדִיר.

וְאִם הוּא תִירָץ שְׁיִנּוּיאַ בְּעֵלְמָא לְקוֹשִׁיַת הֵרַב הַנּוֹ לֹא מְפַנֵּי זֶה דְּבָרָיו הָיוּ תְּמוּהִים וּפְשׁוּט.
וְסַעַד לְתִירוּץ הֵרַב מִשְׁאֵת מִשָּׁה יֵישׁ מ"ש הֵרַב טוּרֵי אָבֹן ע"ש בְּאוּרָף אֶבֶל לְפּוּם רֵי הֶטָא
נִסְב"ר לְבִי שְׁיֵישׁ לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הֵרַב טוּרֵי אָבֹן כְּאִשְׁרֵי יְרָאָה הַמְעִינֵין וְאִין הַפְּנָאֵי מְסַכִּים
כִּי בְּחַפְזוֹן יִצְאֵתִי כְּדִי שְׁיִקְלוּט הַעִי"ן אִשׁוּ"ר בְּרַהֲטִי"ם.

וְהִיּוֹתֵר נִכּוֹן לִישֵׁב דְּבָרֵי הֶרַמְב"ם נֵרֵא דְּהֶרַמְב"ם פ"ב דְּק"ה הַעֲתִיק הַתּוֹסְפָתָא דְּפ"ק
דְּר"ה הַנּוֹ וְלֹא כִּינּוּן לְבִרְיֵיתָא דְּמִיִּתִּי הַש"ס כִּלְלֵי רַק הוּא הֵבִיא דִּין הַתּוֹסְפָתָא בְּשִׁלְיָמוֹת.
וְהַבְּרִיִּיתָא דְּהַש"ס סְבֵר דְּלֵמֵאֵי דְּקו"ל כְּר"ה מוֹקְמִינֵן לָהּ בְּעֵדוֹת מְמוֹן דְּאֶחָד מֵהֶם מַצְטָרְף
עִם אַחַר וְלֹא הוֹצֵרָה לְהִבְיָאָה כִּינּוּן שְׁפִסְקוּ דִּין רַב הוּנָא דְּכָל כַּת מְעִידָה בְּפ"ע הַדְּעַד
אֶחָד מַצְטָרְף עִם אַחַר דְּאֵנִי אוֹמֵר הָאֵי לֹא מִשְׁקֵר כְּרַב הוּנָא וְזֶה פְּשׁוּט וְעִינֵין בִּירוּשְׁלָמִי
פ' אִם אֵינֵן מְכִירִין וְדוּק וְרֵאִיתִי לְרַבֵּינוּ מְהַר"י ו' מִיגֵאֵשׁ בְּחִידוּשֵׁיו הַנְּדַפְסִים בְּסִפְר
אוּרְיִין תְּלִיתָאֵי שָׁם בְּסוּגִית שְׁבוּעוֹת וְז"ל וְקַתְנֵי וּמַצְטָרְפִין לְעֵדוֹת אַחֲרַת כְּלוּמֵר הֵן עֲצָמוֹן
אִין מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְהַעֲיֵד בְּעֵדוֹת אַחֲרַת לְפִי שְׁאֶחָד מֵהֶן שְׁקָרָן הוּא וּפְסוּל וְאִינוּ

ראוי להעיד אבל אם יצטרף עם כל אחד מהן אחד להעיד בעדות אחרת עדותן פשוטה לפי שיש לומר בכל אחד מהן שמה זה הי' הכשר שהעיד עדות אמת ונבירו הוא שהי' שקרן מאי לאו לעדות ממון אלמא אעפ"י דאתכחש עדות דר"ח זה בא בפ"ע ומצטרף עם אחר להעיד בעדות אחרת וכו' ותיובתא דרב חסדא וכו' עכ"ל למדנו מדבריו ו"ל דפשיטא לי' דתרי סהדי דאתכחשו תרנייהו לא מסהדי בעדות אחרת כמ"ש הרב ש"ף ושקולים הם עדים המכחישין זה את זה אף שפ"ל א' לא הוכחש אלא מא' כשני פתי עדים.

ומסתמא הרמב"ם תלמידו בדרךיו הולך הפך ממ"ש הרב אורים ותומים וגם מדבריו נלמד דלשון מצטרפין שנייה בשניהם עצמם להעיד בעדות אחרת הפך הרב הנז'. ואף גם זאת דקושית הש"ס דוקא לרב חסדא ומסתמא זה דעת הרמב"ם הפך הרב בית אברהם.

וכבר כתבנו דהרמב"ם הוצרך להביא דין מרדעות וכתב כל התוספתא. וסיפא דבריינתא דתלמודין דאירי בעדות ממון לא הוצרך להביאה כמו שכתבנו.

ומה שאמר בירושלמי שרמזתי לעיל דהיכא דעומדין במקום אחד העדים וזה אומר מרדעת אחת וזה אומר שתיים דפסולין אם נאמר דלפי התוספתא ובריינתא דהש"ס פשרים דבהפרש קומה טעו הרמב"ם פסק כבריינתא ותוספתא.

אף ק' דהו"ל לש"ס ירושלמי לאותובי עלה מהבריינתא ותוספתא. ואם נאמר דיש חילוק בין זה אומר א' לזה אומר ב' דבריינתא ותוספתא לא מפשרי אלא בזה ב' וזה ג' אבל בזה אומר א' וזה אומר שתיים פסולין דלא טעו משום דמא' לב' לא טעו אף מב' לג' טעו ק' על הרמב"ם שלא הביא דין הירושלמי ולא ע"א דמדברי הרמב"ם בסוף משמע דהפרש קומה אחת לא הוי הכחשה בכל אופן שיהי' הפך הירושלמי דמא' לב' הוי הכחש' ולא הו"ל להרמב"ם לסתום.

ואנכי חזון הרבתי להריטב"א בחידושויו לשבועות שם שכתב וז"ל מאי לאו לעדות אחרת דממון פ' ותינו כר"ה ולא שיעידו שניהם ביחד דהא אף לר"ה חד מינייהו שקרי אלא שפ"ל א' בפ"ע להצטרף עם א' מן השוק לחיוב ממון ומינה נמי וכו' ותריץ רבא אליבא דר"ח וכו' ואע"ג דהאי תירוץא לר"ח עבדינן לה הלכתא הוא דכ"ש דמודה רב הונא בהא ומיהו פיון דהלכתא כר"ה קי"ל נמי דמתניתין פדהוה אמרינן מעיקרא שפ"ל אחד מהם מצטרף עם אחד מן השוק לעדות אחרת דעלמא עכ"ל עין רואה ואונן שומעת דדעת הריטב"א דב' עדים שהוכחשו זה מזה אינו יכולין להעיד שניהם בעדות אחרת דחד מינייהו שקרא אף שלא הוכחש אלא מאחד כהלכתיה וטעמיה של הרב ש"ף.

וכבר הרב ש"ף הוכיח מדברי הריטב"א שהביא הוא וז"ל בסימן מ"ו אלא שאחרוני זמנינו גמגמו בראיתו. ועתה שזכינו לחידושי הריטב"א לשבועות מפוך'ש יוצא מדבריו וז"ל כהרב ש"ף.

גם אשורר דסיים הריטב"א דלר"ה בריינתא בעדות ממון וכפשט דברי התוס' דלא פהרב יד אליהו ונהבאתיו לעיל. תורת העולה דהדין דין אמת כמ"ש הר' ש"ף דשני עדים המכחישין זה את זה שניהם אינו יכולים להעיד בעדות אחר.

וּכְבָר הַסְפִימוֹ הָרַב מִשְׁאֵת מְשֵׁה וְהָרַב בְּנוֹ וְהָרַב אֲוִרִים וְתוֹמִים לְדִין הַשֵּׁ"ה. וּמָה גַם עָתָה דְמוּכָח הָכִי מִדְּבָרֵי רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל מְהֵרָ"י וְ' מִיגֵשׁ וְהָאִשָּׁל הַגָּדוֹל הַרִיטְבֵ"א כְּמִדְּוָר.

וְעוֹד דְּהָעֵד שֶׁהוּא צְדִיק אֲסוּר לְהַצְטַרֵף עִם הַב' שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָשָׁע אַף שֶׁלֹּא נוֹדַע לְאַחֵר. וְשׁוֹב רְאִיתִי שֶׁכ"כ הָרַב יָד אֲלֵיהוּ בְּתַשׁוּבַת הַנּוֹז' וְע"ש בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה'.

הִנֵּה עֲרַכְתִּי לְפָנֶיךָ יְדִיד נֶפֶשׁ מִן הַבָּא בְּיָדֵי לְפִי דְחִתְק הַשְּׁעָה. וְאַתָּה תְּגִיל בְּה' בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל כִּי עָמְדָה הַצִּלִּי"חָה בְּתוֹרָה וּבִמְצֻנָה כְּנִפְשָׁהּ שְׂבַעָה וְנִפְשָׁהּ אָדָם מו"ע ט מֵעַפְר דֵּל מְאַשְׁפוֹת הַצְעִיר חֵיד"א ס"ט.

סִימָן לֵד בְּמִי שְׁצִינָה שְׁלֵא יִסְפִּידוּהוּ. וְהֶהֱמוֹן יִחְדְּיוּ יִרְנְנוּ' כִּי ר"ב הוּא.

שְׁאֵלָה חֲכָם וְחֹסִיד וּר"ב הַמְּקוֹם צִינָה שְׁלֵא יִסְפִּידוּהוּ כְּמִנְהַג הָעִיר בְּכִיּוּצָא בַר מִינָן לְעֵשׂוֹת הַסֵּפֶד גָּדוֹל בְּבַה"כ"נ בְּלִילָה בְּכַמָּה סְדְרֵי אֲבָל וְדְרוֹשׁ בְּהַתְּעוֹרְרוֹת גָּדוֹל. וְהַקְהָל טְעֵנוּ שָׁנָה כְּבוֹדָם לְהַסְפִּידוֹ וְכַמְעַט יֵשׁ חִלּוּל ה' בֵּין הַגּוֹיִם וְהֶמוֹן הָעָם וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּמְשָׁהּ אֵינָה מִחְלֻקַּת יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה אִם יְכוֹלִין לְעַבְרָר עַל צְנוּאָתוֹ וּשְׁכַמ"ה: תְּשׁוּבָה נִי לֹא אֲנִי בֶן חוֹרִין לְהַאֲרִיךְ בְּעַנְיָו דְּטָרִידָנָא טוּבָא.

וְלֹא יְכוֹל יוֹסֵף שְׁפָתַיִם יִשָּׁק סָגֵר עֲלֵיהֶם הַמְדַבֵּר אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא. כִּי גָדוֹל כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַשְׁאוּל וּמְצוֹתוֹ עָלֵי חוּבָה.

זֹאת הֵיטָה לִי שְׁעַת הַקּוֹצֵר דִּי"ו לְכַתּוּב ב' אוֹתִיּוֹת בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: אֲנָא דְאָמְרִי אִם כְּנִים הַדְּבָרִים כְּאֲשֶׁר בָּא בְּשֵׁאלָה שֶׁהוּא כְּבוֹד צְבוּר לְהַסְפִּידוֹ וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי שֶׁכָּר מִינָן לְשַׁעֲבֵר פְּתָגָם אֲשֶׁר נַעֲשָׂה זֹאת הֵיטָה שְׁבַחָא דְצְבוּרָא אֵי מִהֶמוֹן הָעָם וְאֵי מַגּוֹיִם אֲשֶׁר בְּקַרְבָּה שְׂבַח תְּנוּ לְרֵאשֵׁי הָעָם אֵלוּ הֵן הַמְּמוֹנִין אֲשֶׁר בֶּן עָשׂוּ.

וּמָה גַם לְפִי דְבָרֵיהֶם דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ נִזְקָא וּפְלִג' נִזְקָא מִמְחֻלְוֹת וְכִיּוּצָא. לְכַאוּר' הִי נִרְאָה דְהֵדִין עִם הַקְהָל דְּהָרִי מְבוֹנָר בְּש"ס בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַף מ"ז דְּאֵי הַסְפָּדָא יִקְרָא דְחֵי אֵי אָמַר אֵל תְּסַפְדוּנִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֲלָא דְמַסִּיק דְהַסְפָּד' יִקְרָא דְשְׁכָבִי הוּא וּלְפִי זֶה אֵי אָמַר אֵל תְּסַפְדוּנִי שׁוֹמְעִין לוֹ.

וּבְנִדּוֹן שְׁלָנוּ דְאִיכָא יִקְרָא דְחֵי דְכָל הַקְהָל מִתְּנַקְרִים בְּמָה שְׁעוֹשִׂים כְּבוֹד לְתוֹרָה וְכַמוֹ צַעַר בְּנִפְשָׁם שְׁלֵא לְעֵשׂוֹתוֹ. וְגַם הֶמוֹן הָעָם נִצְבּוּ כְּמוֹ נָד וְכ"ש דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁלֵא יִמְשָׁהּ אֵינָה מִחְלֻקַּת וּמָה גַם דְּהַגּוֹיִם שֶׁא"לוֹ בְּרֵאשׁ שְׁאוּל יִשְׁאֲלוּ בְּאֲבָל נִרְאָה לְפּוֹם רִיחָטָא דִּיכוֹלִים לְהַסְפִּידוֹ.

וְתוֹ דְּבָלָאוּ הֵנִי טְעָמֵי דַנ"ד כְּתַב בַּס' בֵּית הַרְוָאָה לְהָרַב מְהֵרָ"שׁ פְּלוֹרִינְטִין דְּרַף צ"ז ע"א וְנ"ל גָּדוֹל וּמְנֻפֶּלֶג שְׁצִינָה שְׁלֵא לְהַסְפִּידוֹ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. בֵּית יַעֲקֹב סִימָן פ"ג וַא"כ בַּנ"ד דְּכַמָּה טְעָמִים אֵלוּ הֵן הַנְּצַרְפִּי"ן מְכ"ש דְּאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

אֲמָנָם כִּי דִּיִּיקִינן פּוֹרְתָא לִיכָא לְמַגְמַר מִהַסְגִּיָא לַנ"ד דִּישׁ לוֹמַר דְּכּוֹנֵת הַבְּעִיָא הֵנִי עַל שְׁרֵשׁ הַהַסְפָּד מֵאֵי טְעָמָא וְלֹא מִשְׁגָּחִינן בְּנִמְשָׁהּ מִמְנוּ דְּאֵי אֲמַרְתָּ עֵיקַר מְטָרִין דְּהַסְפָּדָא מִשׁוּם יִקְרָא דְחֵי לֹא מִשְׁגָּחִינן אִם אַחַר כֶּף נִמְשָׁהּ מִזֶּה דְּאִיכָא יִקְרָא דְשְׁכָבִי רַק אֲזַלִּין בְּתַר הָעֵיקַר וְכֵן אֵי אֲמַרִּין דְּהַהַסְפָּד עֵיקָרוֹ מִשׁוּם יִקְרָא דְשְׁכָבִי לֹא אֲכַפְתָּ לָן אִם מִזֶּה נִמְשָׁהּ יִקְרָא דְחֵי דְאֵי לֹא תִימָא הָכִי מֵאֵי מִיִּתִּי רֵא' דִּיקְרָא דְשְׁכָבִי מִדְּכַתִּיב וַיְבֹא אֲבָרְהָם

לספוד לשרה אטו משום יקרא דאברהם משהו לי לשרה נימא דהספדא משום יקרא דחיי ואחר שמספידין משום יקרא דחיי נמשך יקרא דשכבי ומשו"ה משהו לשרה וכן מאיזה ראיות שהביא יש לדחות פה ועד אחרון מאי מסיק דיש כפרה שלא עשו לו הספד אלמא יקרא דשכבי אימא לעול' יקרא דחיי אלא דכינו דנהגו פה נמשך יקרא דשכבי וכשלא הספידוהו אית לי כפרה.

אלא מוכרח דסבר הש"ס דלא משגיחין במה שנמשך מההספד רק בטעם ההספד מעיקרא מפני מה נתקן ומשו"ה מייתי ראיות להוכיח עיקר ההספד. ולפ"ז בנ"ד למאי דמסיק דהספדא יקרא דשכבי תו לא אכפת לן בנמשך מזה דאיכא יקרא דקהל להספידו ולא מצו לעשות נגד רצונו וצואתו.

ומאי דמייתי בספר בית הרוואה משו"ת בית יעקב הנז' עמו הסליחה דמסקנת הרב בית יעקב הוא דהמקל שלא לשמוע לתכם מופלג שצינה אל תספדוני לא הפסיד ולא פסק דאין שומעין לו כמבואר בגוף התשוב' של הרב בית יעקב הנז' דהביא ראי' מהתוספות שהקשו דנענשו על שאול שלא נספד ואי משום יקרא דחיי ישראל מחלו ותירצו בתירוץ' בתרא דאפי' הוי יקרא דחיי שאני מלה דאיכא בזיון טפי לגבי' שלא נספד כהלכה ולפי תירוץ זה למד דלמסקנא דהוא יקרא דשכבי אינו יכול למחול היכא דאיכא בזיון טפי וה"ה בתכם מופלג דאיכא בזיון ואין שומעין לו והפוסקים סתמו ולא חילקו דאפשר דאינם מפרשים בתוספות כדפירש או דסברי כתירוץ ראשון של התוספות מ"מ המקל לא הפסיד מפח תירוץ בתרא זהו תורף דברי הרב בית יעקב בקיצור.

ומאחר שפן לא הי"ל להרב בית הרוואה לכתוב בשם הרב בית יעקב דאין שומעין לו. וגם על הרב לקט הקמח דכתב בשמו לפי תירוץ בתרא דהתוס' אין שומעין לו ק"ק דהי"ל לכתוב מסקנתו דהמקל לא הפסיד.

ואעיקרא דדינא דברי הרב בית יעקב קשים בעיני חזא דהפירוש שפירש בדברי התוספות דחוק ואתי מרחוק כאשר הרוואה יראה מתוך תשובתו הנזכר פירושו בתוס' וצדיק יבחן.

ותו דיש לדחות דהתוספות כתבו פן לס"ד לצד יקרא דחיי ולצד זה הקשו משאול ומפח הקושניא תירצו פן דתירוץ ראשון דיראים היו לספודו מפני דהע"ה הוא דחוק דהי' מפורס' דהע"ה קדוש יאמר לו והרג המגיד שהרג שאול במקום לתת לו בשורה וקרע ויקונו עליהם ויברך לאנשי יבש גלעד ובוודאי הנה ניחא לי דיספידו לשאול.

ומה גם דאיש בןשית מלה על ישראל שתי שנים ורוב ישראל היו אחריו ואמאי לא הספידו לשאול ולכן התוספות הוכרחו לתרץ תירוץ בתרא. אמנם למאי דמסיק דיקרא דשכבי הוא ל"ק פלל משאול ואין צורך לתירוץ זה מילתא פסיקתא היא דיקרא דשכבי ואם צינה שומעין לו.

וא"כ מאי מייתי הרב בית יעקב ממ"ש התוספות דרף שקלא וטרין לס"ד דהש"ס. ומסתמא למסקנא ליתא לדין זה והראי' דבפסקי תוספות לא כתבו מזה שום דבר.

ותו דלדידנ' דכל הפוסקים סתמו ולדעתם אין חילוק איך סמיה על תירוץ התוספות שלא לשמוע לו והמקל לא הפסיד. הרי מלשון הרמב"ם פי"ב דאבל ומרן בש"ע ח"מ סימן

רנ"ג דין ל' שפּתבו דאם צינה שלא יספּדוהו אין סופּדין אותו משמע דהרי אלו באזנה לא שלא לספּדו פי צריכין לקיים צואתו.

וכ"כ הסמ"ע שם ס"ק ט"ו דלשון אין סופּדין דנקט מרן משמע דאסור לספּדו וכו' ע"ש ומאחר דאסורא איפא נהרב בית יעקב סבר דהפוסקים סוברים להקפיד דאין חילוק איך לא הפסיד הסומך על תירוץ אַחַד מהתוספות כפי פירושו נגד כל הפוסקים במקום דאיפא אסור.

ויש לישב קצת. אחר זמן רב נדפס ס' דרף המלה להרב חביבי יוסף תהלות נר"ו וראיתי להרב שיח' בדף ק"ה שדחה תשובת הרב בית יעקב הנז' והשיג עליו כמה השגות ואין הפנאי מסכים להתבסס מדבריו רק אגב רהטאי ראיתי שפתב ונ"ל גם מ"ש דכבוד המלה, ונהרב שוין ועליהם לא נסתפק הש"ס ק"ל טובא דאם איתא לדבריו מאי פשיט הש"ס מהא דרבי צינה אל יספּדוהו בעיירות וע"ק דלא מצינו חילוק זה בראשונים ואת אחרונים ואם איתא לא הווי שתיקי הפוסקים ללמד חידוש זה פנודע ומה שהשנה המלה לת"ח ק' דבמלה איוכבודו מחול קי"ל ובת"ח כ"מ ומהתוספות נ"ט לדבר דת"ח תורתו דילה היא ואולם כבוד המלה כבוד צבור ואין בידו למחול עכ"ל.

ומה שהקש' דמאי פשיט הש"ס מרבי וכו' הרואה יראה בתשוב' הרב בית יעקב דלא פתב לשון זה שהביא הרב אהובינו נר"ו דעליהם לא נסתפק רק מ"ש הוא פלשון הזה. והא דאמרינן אם אמר אל תספּדוני שומעין לו איירי באיניש דעלמא ולא בת"ח עכ"ל וכונתו דבעיית הש"ס חילול כולל רק דנפקותא אם אמר אל תספּדוני איירי באיניש דעלמא כלומר הבעיא בכל ונפקותא לאפוקי מירושין שינה בכל ונפקותא דאם אמר אל תספּדוני לא איירי בת"ח ונשפיר פשיט הש"ס מרבי.

ומה שהקש' דלא מצינו חילוק זה וכו' איני יודע מאי מקשה דגם הרב בית יעקב פתב דהפוסקים סברו איפכא מדלא חילקו אלא דסבר דהמקל לסמוך על תי' התוספות לא הפסיד וכמו שכתבנו לעיל.

גם מה שהקש' דת"ח כבודו מחול לק"מ דהמעניין יראה בתשובת הרב בית יעקב דתמיד הוא פותב כמה פעמים דהוא בזיון וכדברי התוספות דנקטי לשון בזיון ונהרי פתב הריב"ש בתשובה סימן ר"ך בשם הראב"ד הת"ח כבודו מחול אמרו אבל בזיונו אינו יכול למחול ונהביאוהו האחרונים וא"כ למאי דנקט הרב בית יעקב תדיר לשון בזיון שפיר קמשה ת"ח למלה דגם ת"ח אינו יכול למחול על בזיונו ואם אור עינינו הרב הנזכר סבר דאין זה בזיון הא הו"ל למימר ולא להשיגו סתם דת"ח כבודו מחול.

אמנם במקום אחר פתבנו בעניוננו דלא כן כ' הראב"ד אלא בבזיון שעושה לו אחר אבל אם מבזה עצמו ובפרט בסרה מצנה יכול. והכא אפילו נימא דבזיון הוי הוא מעצמו רצה בזה להרבות פפיה דאין צדיק בארץ וכו' ומה גם לגברא רבא דארף דבר קל מאד לגביה דידיה גדול יותר מאד.

שוב אשיב לנ"ד ורואה אני דגם הרב בית יעקב יודה שחייבין לקיים צואתו פי הרב הספיד לא צינה שלא יספּדוהו רק צינה שלא יעשו לו הספיד בקהל לעשות אותם השינויים בבית הפנסת ודרוש וכיוצא זהו שלא רצה ואפשר שהי' לו טעמים נכונים אבל

יכולים לסנפדו בביתו ולאחים בהספדא כל כמה דבעו וכזה נראה דלכ"ע חייבין לקיים מצותו.

ומה שטענו מעלת הממונים שהוא כבודם וכו' פטומי מילי גינהו דכיון דמעלת הבית דין והפרנסה מפרסמין דרצונו כבודו וחיובין לקיים צוואתו וכבר נזכרים לעשות הספד גדול בביתו.

וכה יעשו להוסיף בהספד וקנינות ממש שהוא הספד עיקרי איזה לילות בביתו. ודאי זהו מקומן של שבחי"ם אז יאמרו בגוים וגם ההמון כי הגדילו לעשות ובשתי' עלתה להם להספידו פהוגן ולקיים מצותו והדברים פשוטים והנלע"ד כתבתי: סימן לה פ' לשון הר"ן בגיטין גבי פודין את השבויים וכו': שאלת ממני ידיד נפשי אף רוחי בקרבי אברהם אברהי הבן יקיר לי התכם השלם מגן אברהם נר"ו לבאר לה דברי הר"ן פ' השולח גבי אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן פי ראיית מה שכתב מהר"ש הלוי ולא נתקרה דעתה ושמעת מאיזה מעיני' שפירשו בו ואין פותר דבר המתנישב ורצית לדעת מה עמדי: תשובה אור עיני חלקת חמדתי לרוב אהבתה פניתי מענינים שאני עסוק בהם להבין אמרי בינה אשר דיבר בקדשו הר"ן ז"ל.

גם אשור"ר מה שפירש הרב מהר"ש הלוי בתשובותיו חי"ד בסי' טו"ב והאמת כאשר דברת שפירשו בדברי הר"ן גם את הראשון גם את הב' דחוקים. וגם לתלות בט"ס ולהגיה בדברי הר"ן אינו נכון וכמ"ש הרב הנזכר.

והו קודם אציג דברי הר"ן פהנייתו דבתחילה כתב דינש אומרים דאיפשיטא בעינין מדינתא פרק נערה נשבת אשתו ובקשו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה רשב"ג אומר אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן אלמא לרשב"ג אע"ג דליכא דוחקא דצבורא פי התם דבעל חייב לפדותה אין פודין פי היכי דלא ליגרבו וליתו ופסק הר"י התם פרב"ג והאריף בזה וכתב וכן נראה דעת הרמב"ם שכתב פ"ח מה' מתנות עניים אין פודין השבויים ביותר על דמיהן מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים רודפים אחריהם לשבותו.

ואח"כ כתב וז"ל ולי נראה דבעינין מהת' לא מפשט דכיון דחיישינו לדוחקא דצבורא כ"ש דאיכא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה ואם איתא דהנה מפשט מההיא ברייתא הו"ל בגמרא לאתויי הך אבל נראה שדעת הראשונים ז"ל הי' דכיון דלא מפשטא ואיכא למיחש לתקלה אין פודין דשב ואל תעשה שאני ועוד דכיון דבגמרא פשט לה מההיא דלוי בר דרגא לא שבקינן פשטין דתלמודא משום ספיקא דאבני דאמר מאן לימא לן עכ"ל ומה שסיים הר"ן ועוד דכיון דבגמ' פשט וכו' הוא הדבר הקשה שהוא סותר הקודם שכתב דדעת הראשונים דלא מפשטא ואין לפדות לקרובו ביותר מכדי דמיו אף דליכא דוחקא דצבורא כיון דאיכא תקלה שב ואל תעשה ואיך גמר אומר להוסיף על זה דבגמ' פשטה דהוי משום דוחקא ונקטינן כפשיטותיה דתלמודא והגי מילי פלג"ן בהדיהו סתרא"י גינהו וכמו שהקש' מהר"ש הלוי.

ואֲשֶׁר אָנִי אֶחָזֶה בְּבִיאֹר דְּבָרֵי הָר"ן הוּא דְּכָל דְּבָרָיו הֵן הִנָּה הָיוּ לְדַחוּת דְּבָרֵי יֵשׁ אֹמְרִים
דְּנִפְשָׁטָה בְּעֵינָא מַהֵיִא בְּרִיָּתָא דְּפ' נַעֲרָה וְכוּ' וְעַל זֶה עָרַף מְלַחְמָתוֹ וְזֶהוּ כָּל מַגְמָתוֹ
וּבִתְחִילָה פָּתַב דְּבַעֲיָן מִהֵתָם לֹא מִפְּשֵׁט דְּכֵינָן דְּחִיָּישֵׁינוּ לְדַחֲוִיקָא דְּצַבּוּרָא וְכוּ' פְּלוֹמֵר נֶגֶד
הַיְסוּד אֲשֶׁר יִסְדּוּ הַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּנִפְשָׁטָה דְּהָיִי פִי הֵיכִי דְּלֹא נִגְרְבוּ עַל זֶה אֶתְא הָר"ן
וְקָאֵמֵר לֹא פִי אֶלָּא נִגְנוֹט בִּינְדָן הַצַּד דְּדוּחְק' דְּצַבּוּרָא וְה"ה דְּחִיָּישֵׁינוּ הֵתָם דְּכ"ש בְּעַל וְכוּ'
וְאִם אֵימָא דְּהָיִי מִפְּשֵׁט מִהֵתָם אֵיפְכָא דְּהַטְעַם דְּלֹא לִגְרְבוּ וְלִיתּוּ הוּ"ל לְגַמְרָא לְאַתּוּי
הָכָא פּוֹנְתּוֹ דְּהַגֵּם דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ דְּבַעֲי הַש"ס וּבְדַחֲוִיקָא אַחֲרִיתִי מִפְּשֵׁט וְלֹא חִיָּישׁ לְאַתּוּי
בְּאַתְרָא דְּבַעֲי הַבְּעֵי הַיְיָנוּ דְּוָקָא הֵיכָא דְּהַפְּשִׁיטוּת מְבוֹאֵר אֵין בּוֹ סְפָק לֹא כֵן הָכָא דְּאוּדִי
לִי מִיָּהָ דְּיֵשׁ סְבָרָא זֹו דְּכ"ש בְּעַל בְּתַקְנַת חֲכָמִים כָּל פִּי הָא הוּ"ל לְהַש"ס לְאַתּוּי הָכָא
וְלֹאפּוֹקִי מִסְבָּרָא זֹו וּבְזֶה נִדְחוּ דְּבָרֵי הַיֵּשׁ אֹמְרִים.

וְעַל זֶה נִתְקַשְׁהָ דְּמִדְּבָרֵי הָרַמְב"ם וְדַעֲמִיָּה מִשְׁמַע דְּסְבָרֵי פְּשִׁיטַת יֵשׁ אֹמְרִים דְּנִפְשָׁטָה
בְּעֵינָן דְּטַעֲמָא דְּלֹא לִגְרְבוּ וְלִיתּוּ וּבְנִדְאֵי דְּהַיְיָנוּ מַהֵיִא דְּפ' נַעֲרָה. וְהֵן הֵן דְּבָרֵי יֵשׁ
אֹמְרִים, לְזֶה פָּתַב אֶבֶל דַּעַת הָרֵאשׁוֹנִים נִרְאָה שְׁהִי וְכוּ' פְּלוֹמֵר דְּהָרַמְב"ם וְדַעֲמִיָּה לֹא
סְבָרֵי כְּיֵשׁ אֹמְרִים דְּנִפְשָׁטָה בְּעֵינָן אֶלָּא מִשּׁוּם שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה.

וְא"כ דְּבָרֵי יֵשׁ אֹמְרִים לִיתְנָהוּ. וְעוֹד מְלַבֵּד דְּלֹא נִפְשָׁטָה דְּהַטְעַם דְּלֹא לִגְרְבוּ וְלִיתּוּ כְּמ"ש
הַיֵּשׁ אֹמְרִים אֶלָּא אֲדַרְבָּא נִפְשָׁטָה מִשּׁוּם דְּוָחֲקָא וְלֹא שְׁבָקִינוּ פְּשִׁיטוּתָא דְּש"ס מִשּׁוּם
סְפִיקוּיָה דְּאַבְיֵי וְאֵה"נ דְּזֶה נֶגֶד דַּעַת הָרֵאשׁוֹנִים נָמִי וְכָל עַצְמוֹ דְּהָר"ן מִתְחִילָה וְעַד סוּף
לְסַתּוֹר דְּבָרֵי יֵשׁ אֹמְרִים וְלִהוֹרוֹת נָתַן דְּגַם דַּעַת רֵאשׁוֹנִים אֵינּוּ פְּסַבְּרַת' אֶלָּא דְּהֵם ו"ל
סְבָרֵי דְּלֹא נִפְשָׁטָה וְשָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה.

וְאֵין הֵכִי נָמִי דְּהוּא חֲלוּק עַל הָרֵאשׁוֹנִים וְנִשְׁמַע מִדְּחִיָּיתוֹ לְדְּבָרֵי יֵשׁ אֹמְרִים דְּלֹא שְׁבָקִינוּ
פְּשִׁיטוּתָה דְּהַש"ס וְכוּ' בְּאַנְפָן דְּמ"ש וְעוֹד וְכוּ' הַיְיָנוּ שְׁמוּסִיף עוֹד לְדַחוּת דְּבָרֵי יֵשׁ אֹמְרִים
וְעַל דְּחִיָּית דְּבָרֵיהֶם קָא מְכוּוֹן בְּכָל דְּבָרָיו וְרַצָּה לְלַמֵּד שְׁדְּבָרֵי י"א דְּחֻוּיִים וְאֵין דַּעַת
הָרֵאשׁוֹנִים כְּמוֹתָם וְהַזֵּר לְתַקְלִית מַגְמָתוֹ לְדַחוּת דְּבָרֵיהֶם וְכַתְּב וְעוֹד וְכוּ' כְּכָל אֲשֶׁר
דְּבָרְנוּ.

וְדְּבָרֵי מָרְוּ בְּב"י בִּי"ד סִימָן רנ"ב קָשִׁים הֵן בְּסִדְר וְאַנְפָן שְׁהֵבִיא דְּבָרֵי הָר"ן וְהֵן שְׁצִירָף
דַּעַתוֹ עִם הָרֵי"ף וְהָרַמְב"ם וְהָרִשְׁפ"א וְכַבֵּר רְאִיתִי לְהָרַב בֵּית חַדָּשׁ הַעִיר עַל דְּבָרֵי מָרְוּ
ע"ש וְאֵין צוּרָף לְהָאֲרִיף.

וְרֵאִיתִי לְהָרַב תַּפְאָרַת שְׁמוּאֵל בְּהַגְהוֹתָיו לִי"ד שְׁפָתַב עַל דְּבָרֵי הָר"ן שְׁהֵבִיא מָרְוּ שְׁם
בְּב"י וְהֵם סוּף דְּבָרֵי הָר"ן דְּאַתְאֵן עֲלִיָּהוּ וְעוֹד דְּבַגְמָרָא פְּשֵׁט לָהּ מַהֵיִא דְּלוּי בַר דְּרָגָא
לֹא שְׁבָקִינוּ וְכוּ' ו"ל דְּלוּי בַר דְּרָגָא לֹא שְׁבָקִינוּ נ"ל לְמַחֲוִיקָא תִּיבַת לֹא ור"ל מְדַפְּש' מְלוּי
בַר דְּרָגָא וְאַבְיֵי דְּחִי לִי קִי"ל כְּאַבְיֵי שְׁהוּא אֲמוּרָא מְפּוֹרְסָם עַכ"ל וְעַל פִּי הַגְהָה זֹו לְפּוּם
רִיָּהטָא מְתִישְׁבִים דְּבָרֵי הָר"ן וְדְּבָרֵי מָרְוּ בְּב"י דְּמ"ש הָר"ן וְעוֹד הוּא לְחֻזַּק דַּעַת
הָרֵאשׁוֹנִים וּבְהֵכִי סְלִיק וּמִשְׁמַע דְּסְבַר פְּנוּתִיָּהוּ וְשְׁפִיר כְּתַב מָרְוּ דְּהָר"ן סְבַר פְּהָרִי"ף
וְהָרַמְב"ם וְהָרִשְׁפ"א.

אָמַנְם לֹא נִתְקַרְרָה דַעַתְנוּ בְּזֶה דְמַלְבַד שְׁצַרְיָהּ לְמַחֲזֵק הַסְפָּרִים עוֹד בְּהַ שְׁיֵשׁ זָרוֹת כְּפוּל לְתַלּוֹת הַט"ס גַּם בְּדַבְרֵי מָרְן ב"י שֶׁהוּא הֶעֱתִיק דְלֹוֹי בַר דְרָגָא לֹא שְׁבָקִינוּ וְנִפְל ט"ס גַּם בְּסַפְרֵי בֵּית יוֹסֵף.

וְתוֹ דְמַטְבַּע הַלְשׁוֹן שְׁפַתְב הָר"ן וְעוֹד דְבַגְמָרָא פִּשְׁט לֵה וְכו' אֵינּוּ מוֹרָה כֵּן. וְתוֹ דְמָה בָּא לְחַדֵּשׁ בְּזֶה הָרִי מֵאַבְיֵי לֹא שְׁמַעִינוּ אֶלָּא דְלִיפָא לְמַפְשְׁטָה מֵהֵיָא דְלֹוֹי בַר דְרָגָא וְתוֹ לֹא וְכַבֵּר כְּתַב לְעִיל מְזֶה דְדַעַת הָרֵאשׁוּנִים דְכִינּוּ דְלֹא מַפְשְׁטָה וְכו' וּבְנֻדָּי דְהֵינּוּ מִפְּחַ דְחִינִית אַבְיֵי וּמֵאֵי קָאָמַר קִי"ל כְּאַבְיֵי הָלֹא לֹא שְׁמַעִינוּ מֵאַבְיֵי אֶלָּא שֶׁהוּא סָפֵק וְאֵין זֶה פְּשִׁיטוֹת וְתוֹ לֹא: שׁוּב בָּא לִידֵי ס' יָם שָׁל שְׁלֵמָה מִס' גִּיטִין הַנִּדְפָּס מְקָרוֹב וְרֵאִיתִי לְהֶרֶב ו"ל מ"ש פ' הַשׁוֹלֵחַ סִי' ט"ו וְלִפֵּי שְׁאֵין הַס' מְצוּי אַעֲתִיק דְבָרֵיו שֶׁהֵבִיא דְבָרֵי הָר"ן הַנִּזְכָּר וְכַתַּב עַל דְבָרֵיו וְז"ל וְהִנֵּה מ"ש פִּינּוּ דְחִינִישִׁינוּ לְדוֹחָקָא דְצַבוּרָא מ"מ יְכוּל רִשְׁבָּ"ג לְחַלּוֹק עַל הַת"ק וְלוֹמַר שְׁאֵין הַבְּעַל פּוֹדָה אוֹתָהּ יוֹתֵר מִכְּדֵי דְמִיָּה וַא"כ לֹא לֹא תוּכַל לְפָשׁוּט מְרִשְׁבָּ"ג מִיָּדִי.

וּמ"ש עוֹד אָבֵל דַעַת הָרֵאשׁוּנִים ו"ל הָרַמְבַּ"ם וְסִיעַתוֹ וְשְׁפָסְקוּ לְאַיְסוּר מֵאַחַר שְׁלֵא נִפְשְׁטָה הַבְּעִיָּא וְנוּכַל לוֹמַר דְמִשׁוּם דְדוֹחָקָא דְצַבוּרָא הִיא א"כ בְּמִילֵי דְרַבְּנָן לְמָה אֲזַל לְחוּמְרָא וְכַתַּב שְׁכֵן הִי דַעַתוֹ מֵאַחַר דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְתַקְלָה לְהַחְמִיר.

וְהִנֵּה מ"ש וְעוֹד וְכו' חוֹזֵר לְדְבָרֵיו הָרֵאשׁוּנִים דַס"ל דְלֹא נִפְשְׁטָה הַבְּעִיָּא וְאַפְשָׁר דְטַעֲמָא מִשׁוּם דְדוֹחָקָא דְצַבוּרָא הוּא וַא"כ רִשְׁאֵי לְפָדוֹת אֶת בְּנָיו וְאֶת קְרוֹבָיו בְּכָל מְמוֹן שְׁיִרְצָה אֲכֹן מ"ש דְלֹא שְׁבָקִינוּ סְתָמָא דְתַלְמוּדָא מִפְּנֵי דִיחּוּי אַבְיֵי לֹא הִבְנִיתִי דְבָרֵיו וְכִי זֹו סְתָמָא דְתַלְמוּדָא הוּא אֵין זֶה אֶלָּא מ"ש בְּבֵית הַמְדַרְשׁ וְרַצָּה לְפָשׁוּט הַאֲבַעֲיָא וְדַחֵי שְׁלֵא יוּכַל לְפָשׁוּט הַאֲבַעֲיָא וְכו' עַכ"ל עֲלֵץ לְבִי שְׁמַדְבָּרֵיו מוּכַח שְׁפִירֵשׁ דְבָרֵי הָר"ן כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁנוּ בְּעֵנְיֹותֵנוּ.

וּמָה שֶׁהִקְשָׁה עַל הָר"ן יֵשׁ לִישׁב דְסַבֵּר הָר"ן דְמַדְלָא הַזְכִּירוּ הַפְּשִׁטָּן וְשְׁאַבְיֵי אָמַר לוֹ מוּכַח דְבָדוֹר שְׁלִפְנֵי אַבְיֵי הִיָּתָה הַאֲבַעֲיָא וְהַפְּשִׁיטוֹת וְלֹא רַבּוּ עָלֶיהָ וְאַח"כ בֵּימֵי אַבְיֵי הָיוּ שׁוֹנִין הַאֲבַעֲיָא וְהַפְּשִׁיטוֹת וּבָא אַבְיֵי וְדַחֵי לִי וַא"כ נִמְצָא דַסְתָּם דְתַלְמוּדָא מְקַדְּם קְדַמְתָּהּ כִּף הִי סוֹבֵר וּמֵאַחַר שְׁכֵן לֹא שְׁבָקִינוּ פְּשִׁיטוֹתָהּ דְגְמָרָא מִשׁוּם דְחִינִית אַבְיֵי.

וּבַחֲזִידוּשֵׁי הָר"ן לְגִיטִין דְפּוֹס קוּשְׁטָנְדִינָא יֵשׁ ט"ס וְהַשְׁמָטָה ע"ש. וְהָר"ן בְּבִיאוֹר הַהֲלָכוֹת פ' נִעְרָה כְּתַב דְבָרֵי יֵשׁ אוֹמְרִים וְכַתַּב וְלִי אַפְשָׁר דְכָל הֵיכָא דְלֹא מְפָדוּ מִדִּידָהּוּ אֶלָּא מִחִיּוּבָא וְכו' ע"ש עֵין רוֹאָה דְאַפִּיקָיָה בְּלִשׁוֹן אַפְשָׁר וְהֵכָא בְּהַשׁוֹלֵחַ פְּלִיג עֲלֵיָהּוּ בְּאַדְרָע וְחִיל: וְרֵאִיתִי לְהֶרֶשְׁבָּ"א בְּחִידוּשֵׁיו שֶׁם פָּרַק הַשׁוֹלֵחַ שְׁכַתְב וְגָרְסִינוּ בִירוּשְׁלַמִי אֵין פּוֹדִין הַשְּׁבוּיִם מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם דְלֹא לִיגְרוּ שְׁבִיֵי וּמִיָּתִי.

וְכַפ"ז יֵשׁ לְהַעִיר עַל הָר"ן בַּמ"ש דְדַעַת הָרֵאשׁוּנִים דְלֹא מַפְשְׁטָא בְּעֵינֵין אִף פִּינּוּ דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְתַקְלָה סְבָרֵי שָׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה שְׁאֵנִי. דְהוּ"ל לוֹמַר דְלֹא מִשׁוּם חוּמְרָא וְשָׁב אֵל תַּעֲשֶׂה אֶלָּא דְהַגַּם דְבַתְלְמוּדִין לֹא מַפְשִׁיט הָא אַפְשִׁיט בִירוּשְׁלַמִי דְבַפְּשִׁיטוֹת קָאָמַר דְטַעֲמָא דְלֹא לִיגְרַבוּ וְלִיתּוּ.

והר"ן עצמו פ"ק דקדושין גבי בעיית בנו והוא רבו טעמא טעים לר"ח והרמב"ם דאע"ג דלא איפשיטא בתלמודין ילפינן לה מהירושלמי ואע"ג דבגמרא מספקא לן שבקינן ספיקין ונקטינן פשיטותא דהירושלמי ע"ש וא"כ הא הו"ל להר"ן לומר בעד הראשונים.

הן אמת דבבסחת ירושלמי שלפני לא מצאתי לשון זה. אף אהימנותיה דהרשב"א סמכינן. ונזיתיה להרב פני יהושע בשיטתו לגיטין בסוגיין דף מ"ה שכתב דלפדות אשתו יותר על פדי דמיה ליכא איסורא רק אינו מחונייב הפד מ"ש הרשב"א והרא"ל דבפ' נערה פריה דרשב"ג ארשב"ג ואי איסור קתני מאי פריה נימא הא בכדי דמיהן אם רוצה פודה ואידך דרשב"ג ודאי אינו חייב קאמר אלא ודאי מאי דקאמר רשב"ג אין פודין וכו' ופליג את"ק דקאמר פעם ראשון עשרה בדמיה אינו מחונייב קאמר ודייקינן הא בכדי דמיהן מחונייב ופריה מהברייתא וקשה על הרשב"א זהו תורף דבריו בקיצור.

ויש לישיב בעד הרשב"א דלעולם רשב"ג איסורא קאמר ואי אפשר למידק הא בכדי דמיהן אם רוצה לפדות פודה דהרי בשבויים דעלמא בכדי דמיהן חייב ופריה שפיר. ואדרבא יש מקום להקשות להפד דאי אמרת דאין חיוב הא בכדי דמיהן יש חיוב וכןנת רשב"ג דכיון דבעלמא אין פודין כי תקינו פרקונה בשבויים דעלמא תקון א"כ נמצא דרשב"ג דאמר אין פודין היינו כפשטו דינא דעלמא אלא דמהתם שמעינן לאשתו דאין חיוב וא"כ מאי פריה הרי דיוקא דבכדי דמיהן חיובא הוי קושטא (הוי) לעלמא בשבויים דבגוניהו משתעי.

ולאשתו דשמעינן מינה הוא בכת ולא דיבר בפרט ואל האשה אומר. כי היכי דנעביד דיוקא לגמרי דכיון דחלוקת אשתו היא בכת אמרינן יותר על פדי דמיה אין חיוב אבל בכדי דמיה זמנין חיוב היכא דכתובתה פגד פרקונה וזמנין אין חיוב.

ובפשט השמועה יש להעיר דאם הדיוק מוכרח מאי משני רשב"ג תרתי קולי אית לי ואיך יתישב הדיוק ואם רצונו לומר דהדיוק אינו מוכרח הא הו"ל לשנויי לגלות למקשן עיקר התירוץ.

ותו אמאי קאמר האי לישנא רשב"ג תרתי קולי אית ליה והול"ל רשב"ג תרתי אית לי. ונראה לישיב ובזה נבאר דעת הרמב"ם בס"ד והוא דשיטת השמועה דפ' נערה הנזכר פה היא דהמקשן סבר דרשב"ג איסורא קאמר ואשתו בכלל שבויים דעלמא ואין פודין איסורא הוא בין לשבויי עלמא בין לאשתו ופריה הא בכדי דמיהן חייב לפדות בין שבויים דעלמא יפדום הצבור בין האשה חיוב לבעלה לפדותה ומילתא פסיקתא באשתו אמרו פשבויים דעלמא ואף יותר מכתובתה דבחדא מחתא מחתינהו ורמי מההיא דרשב"ג דאמר ואם לאו אינו פודה ומשמע איסורא וטעמא דהכי תקון רבנן גזרה שנה דלא ליתו לאינצווי קרובי האשה עם הבעל אם פרקונה יותר לומר הרי אידך פריק וכיזא.

ואפ"י אי אמרת אינו חיוב והוא רשות מהדיוק דהכא משמע חיוב כשבויים דעלמא ולהכי לא נקט מילתיה באשה ואמר אין פודין את השבויים להשוותם לגמרי. ופריק רשב"ג תרתי קולי אית לי פלומר לא כאשר עלתה על דעתך דמאמר רשב"ג אין פודין וכו' בתלוק אשתו גם אסו"ר נלנה עמה לא פי לאו איסורא קאמר רשב"ג אלא קולא לגבי

בעל והיגו דדייק לומר האי לישנא תרתי קולי ורשב"ג הכי קאמר פינו דאין פודין
בעלמא דכא אינו חיוב אמנם אם רצה פודה לאשתו.

ובכדי דמיהו בעלמא הוא חיוב ובאשתו לאו מילתא פסיקתא אלא זמנין דפריק אם
פתובתה פנגד פרקונה וזהו בכח ונשפיר איתיה להאי סברא בין מצד הלשון פינו דחלוקת
אשתו לאו בפירושא אתמר אלא מפלגא.

בין מצד הסברא. ובההיא דפרקונה יתר רשב"ג אינו פודה בחיוב קאמר אבל אם רצה
פודה.

ואפשר דזו היא שיטת הרמב"ם שפכת פי"ד דאשות אין מחייבין את הבעל לפדות את
אשתו יותר מדמיה וכו'. והקש' שם הרב לחם משנה על זה פי הנה כתב הר"ן דפסק
הרי"ף בקמייקתא פרשב"ג משום דמתניתין דהשולח מסייע לי ולפ"ז אפי' הבעל רוצה
לפדות אותה יותר על פדי דמיה אינו רשאי דמהו נפשטה הבעיא דהשולח דטעמ' דלא
לגרבו וליתו פדכתב הר"ן וכ"כ הרמב"ם פ"ח דמתנות עניים וא"כ קשה על מה שפכת
פאן הרמב"ם אין מחייבין דמשמע דאם רצה הבעל לפדות פודה זהו תורף דברי הרב
לח"מ ותירץ לזה ע"ש באורו ויש להגיש קצת על הרב לח"מ דזה שפכת משם הר"ן
הוא שיטת יש אומרים אבל הר"ן חולק עליהם כמו שבאר פ' השולח ורמזה פ' נערה
דבעיין לא איפשיטא וטעם הרמב"ם הוא להחמיר בשב ואל תעשה ואיך הרב לח"מ
מיחס להר"ן מה שהוא חולק.

והרב חלקת מחוקק סימן ע"ח דקדק פן מלשון מרן בש"ע דכתב אין מחייבין ונהרי איפא
איסורא כמ"ש הרמב"ם פ"ח דמ"ע ע"ש וק"מ עליו דלפי דעתו הו"ל להקשות על
הרמב"ם דידן' אדידן' שפכת פי"ד דאשות אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו יותר
מדמיה ומשמע דחיובא ליפא אבל אם ירצה רשאי כמו שדקדק מלשון מרן בש"ע
ומדבריו פ"ח דמ"ע מוכח דאיסורא איפא.

ולדעת הרמב"ם יש לישוב שיטת הש"ס דבשבויים דעלמא איסורא איפא אבל באשתו
חיובא ליפא וכמו שפכתנו בסמוך. ואחרי כתיבי ראיתי להרב פר"ח במים חיים בשיטתו
לגיטין דתירץ קושית הרב לח"מ על דרוך זה אבל לא נטפל בבאיור הסוגיא ע"ש וכל זה
הוא לדעת הרמב"ם אמנם דעת מרן שתפס בש"ע לשון אין מחייבין נראה דלא דוקא
ואיסורא איפא דלא סבר לחלק בין אשתו לשבויים דעלמא לדעת הרי"ף והרמב"ם
פדמוכח מדבריו בבית יוסף ע"ש.

ואחזה אנכי בס' האגודה פ' נערה דפסק פרשב"ג ואחר זה תיקף הביא דברי ר"י דשאני
הכא דאשתו כגופו וכ"כ פ' השולח. ויש להעיר דהתו' כתבו זה בדעת ת"ק וכ"כ הרא"ש
משם הרמ"ה וא"כ הלכה כת"ק ולא פרשב"ג והוא בסמוך פסק פרשב"ג.

והו אמת דיש פנים לומר דגם רשב"ג סבר אשתו כגופו כמו שזכר. אבל דעת התו' דגם
הת"ק מודה בעלמא דאין פודין את השבויים והכא חייב לפדות דאשתו כגופו וא"כ הלכה
כת"ק וכמ"ש הרא"ש ועמ"ש במים חיים להרב פר"ח: ומן האמור אפשר לפרש דברי
התוס' פ' נערה דף נ"ב ריש ע"ב שכתבו אין פודין את השבויים ארישא קאי.

ואפֿשר דֿהתוֹס' קוּשִׁיאַ לְהוּ דְאִמַּאי רִשְׁבִּי"ג קָאָמַר אֵין פּוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִם וְהֵלֵא אַף ת"ק מוֹדֵה בְּזֵה אֵלֵא דְסִבֵּר אֲשֶׁתּוּ פְּגוּפּוּ כַּמ"ש הַתוֹס' לְעֵיל וְהוּ"ל לְרִשְׁבִּי"ג לּוֹמַר אֵין פּוֹדִין אוֹתָהּ. לְזֵה אָמְרוּ אַרְיִשָׁא קֵאִי פְּלוֹמֵר דְּכֹנַת רִשְׁבִּי"ג דְּכִינּוֹן דְּאֵין פּוֹדִין א"כ פִּי תַקִּינוּ פְּרָקוּנָה כְּשִׁבוּיִם דְּעֵלְמָא תַקוּן וּמְמִילָא דְלֵא חֲזִיבוּ יוֹתֵר מְכַדִּי דְמִיָּה אָבֵל אה"נ דָּאֵם רְצָה. פּוֹדֵה דְאֲשֶׁתּוּ פְּגוּפִיָּה דְמִי וּא"כ לֹא פְּלִיג בְּסִיפָא. אֶת זֵה פְּתַבְתִּי בַקס"ת נְחוּצָה לְהַפִּיק רְצוּנָה תַאֲנֹת נְפִשׁ אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי זֵה בְּנֵי נְאֻמָּן.

בַּתְּנוּנֵי דְלִבְאֵי פְּרַע רַבִּין אֶל מוֹשֵׁב הַקִּי"ר קִירוֹת הַלֵּב וְאֲשֶׁר יְהִי שְׁמָה הָרוּחַ לְכָל רוּח"ת אַוּקָמָן. וְלֹא פְּנִיתִי חַפ"ש מַחוּפ"ש בְּסִפְרֵי אַחֲרֵינִי זְמַנִּינוּ פִּי אִם אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פִּה פֶּרַט לְמַזְנוּן.

וְאֵנִי תַפְלִתִּי שְׁעַתָּה תַרְמִינָה מַצְהָרִים יְקוּם תַלְדִּי מְשֻׁמֵּיא מִיָּהֵב יְהִי בְּרַכַּת אַבְרָהָם לְמִזְחַ תַּמִּיד יַחְגְּרָה חֶסֶד וְאֲמַת מֶן. פִּה מַעַתִּיר הֵלֵא הוּא אַבְיָה אֲנִכִּי אִישׁ צָעִיר חִיד"א ס"ט: סִימָן לּו בְּדִין שׁוֹחֵט שְׁרָצָה לְפִנְסֵלוּ מוֹרָה הַק"ק.

וַיֵּרָא פִּי לֹא יָכוֹל לוֹ: שְׁאֵלָה שׁוֹחֵט הַק"ק שְׁהִרְחִיק לְלַכֵּת עַל עֶסְקִיו וְהַשׁוֹחֵטִים שְׁנַתְּמוּ תַחֲתֵיו הָיוּ מְטָרִיפִים רַבָּא דְרַבָּא. וּמִנְהִיגֵי הַק"ק שְׁלַחוּ וְהִבִּיאוּ לְשׁוֹחֵט הַנְּזַכָּר וְצִוּוּ לְחַדְשֵׁי שְׁלֵא יִשְׁחַטוּ פִּי חֲשָׁדוֹם לְבַלְתִּי בְּקִיָּאִים וְהַשׁוֹחֵט הַנּוֹ' עֲשֵׂה וְהַצְּלִיחַ וּמְצָא לְהֵם.

וּמוֹרָה הַק"ק צִינָה לִיחִידֵי סְגוּלָה לְבַלְתִּי אֲכֹל מְשַׁחֲטוֹתוּ פִּי הוּא לֹא נִתְּמָנָה אֵלֵא לְהַרְבּוֹת בְּשֶׁר וְעַל כֵּן אֵינוֹ נְאֻמָּן וְכָל הַק"ק לֹא אָבוּ שְׁמוּעַ וּמִרְנָנוּ אַבְתְּרִיָּה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה וּשְׁכַמ"ה: תְּשׁוּבָה הַעֲדוֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם פִּי לֹא מַלְבִּי לִיטְפֵל בְּדִין עֶסְק וְכָה נֶאֱהָ לְאִישׁ פְּמוֹנֵי יִבְרַח מְסַלַע הַמַּחְלוּקוֹת מְאֻזְרֵי זִיקוֹת וְאוּלָם רֵאשִׁי הַק"ק הַפְּצִירוּ בִּי מְאֹד מְאֹד יָמִים וְלִילוֹת וְאֵין פ"וֹטֵר הַצַּד הַשְּׁנוּה מֵאֵת כָּל רֵא"ש מ"וֹכְרַח הֵייתִי בְּמַעֲשֵׁי לְמַשְׁרֵי הָאִי תִיגְרָא דְבָרֵי רִיבּוֹת סְבִי דְאֲזִלִּי אַתִּיגְר"י הָיוּ עָלֵי לְטוֹרַח.

אֲגַב טְרַדָא לְגַבְרָא אֲשֶׁר דְּרַכּוּ יַחְפּוּז בְּלַכֵּת דְּמַצּוּה לְרוּיָן אַרְחַ שְׁתֵּי בַה' מַחְסֵי יִגִּיהַ חֲשָׁפִי אֵלְהָא דְמֵאִי"ר מְזִרִי"ח זר"ח. וְאֵנִי אֲעֵנָה אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי עִם הַזְּקֵן מוֹר"ה מְקוּ"ם הַגָּד גִּיד לִי זֹו פַּחוּ לְפִסּוּל הַשׁוֹחֵט דְּפָקִיעַ וּמְוַמְחָה וְכָה עֲנִי דְּמַשְׁנַתְּנוּ הִיא זֹו פ"ד דְּבַכּוֹרוֹת גְּבִי אֵילֵא בְּיַבְנָה שְׁהִי נוֹטֵל שְׁכָר מִתָּם וּבַעַל מוּם פִּי הֵיכִי דְלֵא לִיתִי לִידֵי חֲשָׁדָא וְהִכָּא זֵה הַשׁוֹחֵט אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁיִהֵ' לְהֵם בְּשֶׁר בְּשַׁפְעַ וְכָכָה יַעֲשֵׂה מְרַבָּה בְּשֶׁר חֲשׁוּד הוּא לְהַאֲכִיל טְרִיפּוֹת עַכ"ד וְעַם שְׁגִלִיתִי לוֹ פִּי לֹא בָּא אֶל נְכוּן וְהֵיטָה הַפְּצִיר"ה אֵתוּ עֲמוּ לְחוּס עַל כְּבוֹדוֹ וְהוּא עֲצָמוּ יִקְרָא לְשׁוֹחֵט וְיַעֲשֵׂה לוֹ אִיוּם וְגִיזוּם וְכִינְצָא פְּאֲשֶׁר יְהִי הָאֲנָפֵן לְהִיּוֹת נְקִי מַה' וּמִיִּשְׂרָאֵל.

וְהַקְּשָׁה אֶת רוּחוֹ וְאֲמַץ לְבָבוּ פִּי הוּא אָמַר וַיְהִי פִּי זֵה רְצוּנֹו לְעַשׂוֹת מְשַׁפֵּט כְּפִי הַנְּרָאָה בְּעֵינָיו. וְאֵז הַנְּכַרְחֵתִי לְעַמּוּד בְּדִין זֵה וּלְפִי מִיעוּט סְפָרִים וְדוּחַק הַשְּׁעָה כְּתַבְתִּי מְעַט מְזַעִיר בַּס"ד.

כְּתַב הַטּוֹר בִּי"ד סִימָן שִׁי"ב הַנוֹטֵל שְׁכָר לְרֵאוֹת הַבְּכוֹר אֵין שׁוֹחֵטִין אוֹתוֹ עַל פִּיו אַא"כ הוּא מְוַמְחָה וְיָדוּעַ לְכָל בְּכָשֶׁר וְכו' וְצָרִיף שְׁיִתְּנוּ לוֹ שְׁכָרוּ בֵּין יְהִי לוֹ הַמּוּם קְבוּעַ וְיִתְּרָנוּ בֵּין אִם לֹא יְהִי קְבוּעַ וְהַרְמַב"ם כְּתַב וְלֹא יִתְּנוּ לוֹ שְׁכָר עַל בְּהֵמָה זֹו אֵלֵא פַעַם אַחַת

ורואה אותה לעולם כל זמן שמביאין אותה פדי שלא יבא לידי חשד ותמה מרן בב"י דאמאי הטור כתבו בשם הרמב"ם והוא מפירש בגמרא.

ולפום ריהטא אפשר לומר דמגמרין לא מכרעא דמחניב לראותה פחד שינויא דהתוספות ומשו"ה כתבו הטור בשם הרמב"ם דמדבריו למדנו דמחניב לראותה לעולם וכ"כ הרב ט"ז. אמנם לא הונח לי בזה דא"כ הטור הול"ל סתם ברישא ולא יתנו לו ש"כר על בהמה זו אלא פעם אחת.

ושוב לימא וכ' הרמב"ם דרואה אותה לעולם כיון דבהא מילתא לבד דחייב לראותה הוא דצריכנא להרמב"ם ב"רם עיקר שרשויה מפירש בגמרא דתרי זימני לא תקינו רבנן ואמאי כתב הפל בשם הרמב"ם.

לכן נראה דהטור ברוח מבינתו דקדק לשון הש"ס דקאמר תרי זימני לא תקינו ליה רבנן דמהאי לישנא שמעינן שפיר דהמנמקה אינו יכול לשאולמהבעלים בפעם שניה דלא תקינו ליה רבנן אמנם היה אפשר לומר דאם בעליו עמו רוצה לתת לו ש"כר בכל ראיה יכול לתת לו אע"ג דלא תקינו ליה רבנן.

אמנם מדברי הרמב"ם אזהרה שמענו כי הוא אמר ולא יתנו לו ש"כר וכ' ש"מ דהבעלים מוזהרים שלא לתת לו ש"כר אף מרצונם כי אם בראשונה. וטעם הרמב"ם נראה דאי שרית לבעלים פשהוא מרצונם לתת לו בכל ראיה אפתי לא יצא מידי חשד.

זאת היתה להטור לאתויי כולא מילתא משמיה דהרמב"ם דמדבריו שמעינן חידושא בין ברישא בין בסיפא. ומתוך דברי הטור והרמב"ם והמפרשים נראה דבמנמקה כאילא ביבנה טעמא דתקון רבנן בתם ובעל מום לתת לו ש"כרו לאו דאנן חשדינן ליה אלא פדי שיהמון העם לא יחשדוהו.

ולפ"ז אין ראיה מזה לנ"ד דעין רואה. ואזן שומעת דהאיכא ימים שיש בהם ירחים פאן לאסר חזרת השוחט ולא ישחו"ט והרבה בש"ר להם וכל הקהל אין חושדין אותו פלל ולא עלה על לב מעולם לחושדו.

ואדרבא על המור"ה מקום המערע' יחזיו ירננו' וחושדין אותו דמשום קרובות השוחט הקודם הוא דעבד ועושה שלא פדין. ובכ"י האי גונא דנכרין דברי אמת החוש"ה אל העי"ן דהקהל רובו פלל ולא יחשדו לשוחט ומחזק לכלם בכשר נראה ודאי דאין לפקפק פלל ומוקמינן ליה אחזקתיה.

צא ולמד מ"ש הרב מהר"י אדרבי בתשובותיו סימן רפ"א בבודק שיצאת טריפה מתחת ידו והיו עדים מעידים בדבר והשיב הרב ז"ל שהאיש שהוא בחזקת בודק יודע וכשר אין ראוי להוציאו מחזקתו ולהעבירו כי אם בראיה ברורה ולכן מה נועיל גם שנתקבלו העדויות בשלוניק"י אם האיש הבוד' אינו לפנינו כי אין חבין לאדם שלא בפניו ולכן לברר וללבן הענין ראוי לק"ק להעמיד ב"ד על פה שמה ישבו כסאות למשפט ויעידו העדים בפני הבודק הנז' ואם יתנצל הבודק ויתן טעם מספיק לדבריו לפי ראות עיני ב"ד הרי טוב ויהיה עומד בחזקתו וכו' ע"ש עיני' לנכח יביטו דבגדון הרב מהר"י אדרבי שהיה כמעט ברור שיצאת טריפה מתחת ידו על פי עדים ואפ"ה הרב ז"ל הגזים דאין להוציאו אלא בראיה ברורה.

גם הרשב"ץ ח"ג סימן קי"ו כתב וז"ל ומי שהיה מצוי אצל מצנות שחיטה ובדיקת הריאה ומנומקה לצבור אין ראוי לפוסלו מפני מריבה שיש לו עם מנהיג הקהל ואם פסלו ופגם בכבודו שלא פדין לא יפה עשה ובר עונשין הוא והאיש ההוא רשאי לשחוט ולבדוק בין בשלו בין בשל אחרים המעכב על ידו הוא מעכב לעשות מצנה והוא בכלל הכ"ד דברים שמונדין על פבוד הר' כמ"ש בירושלמי דמ"ק וכתבו הרמב"ם בה' ת"ת עכ"ל אתה הראת לדעת כמה זיכה והגדיל הרשב"ץ פס הבדק המונח בכתורות.

ולא אכחד דלכאור' יש להרגיש במ"ש שהוא מעכב על ידו לעשות מצנה והוא בכלל הכ"ד דברים שמונדין וכו' ומטי בה משמא דגמרא דבני מערבא והרמב"ם והרוא' יראה דמפני בירושלמי והרמב"ם ובטור שהוא המעכב את הרבים לעשות מצנה ומאי מיייתי לגדונו והוא באחד וקצת יש לישוב.

והרדב"ז בראשון סי' ק"ו בטבח שנמצאת סירקא אחריו וקרוב הדבר שיצאת טריף' מת"י אחר שבהסכמ"ה שהבהמה אסורה כתב הרב ז"ל דמ"מ אין להעביר לשוחט ולא להכריז על שאר הבשר שאין הדבר יוצא מידי ספק לעולם עכ"ל הא למדת שפדי לפסול לשוחט צריף שיצא טריף' מתחת ידו ודאי בלי שום ספק וכן מוכח מלשון הש"ס והפוסקים דאמרי טבח שיצאת טריף' מתחת ידו דצריף שפאמת יצאת טריפה בלי שום ספק וכן בדין דהחזק' הוא דבר גדול פידוע וכיון דהשוחט יש לו חזקת פשרות ושהוא מנומקה מאן מירמי לי' אם לא בדבר ברור כשמש דאיתרע ביה דמרע לחזקתי ומפל האמור אתה תשמע אשר לא טוב עשה האי סבא מורה ובא בהמון רבה לפסול השוחט המנומקה ומונח והוא ירה החצי להעבירו אלמלא ראש' הקהל בעזרו ול"ו מרו את דברו פי איככה יוכל בחששא כל דהו אשר בדה מלבדו לפוסלו והרי השוחט המנומקה בחזקתו ואין נסת"ר מחמת"ו עוד יש מקום לזכות לשוחט אב"א סבא אב"א גמרא.

דבנ"ד שאירע דהשוחטים הקודמים לו היו מטריפין רוב הבהמות ומוכחא מילתא שהיא מחסרון ידיעה וכל העם מקצה הם המדברים דיש להם הוכחות פי לא ידעו ולא יבינו. אי אמרת דשוחט שיקח מפשרות וטריפות כנ"ד ומספיק להם בשר חשוד הוא כיון דעל הראשונים היו מצטערים דלא היו מכשירין די ספקם א"כ בא לכלל חשד שוחט שנתמנה דכי היכי דליקום באנמוניה מכשיר א"כ לדבריה לא יהי רשאי שום שוחט ליכנס ויהיו הקהל משועבדים לשוחטים הקודמים אף שאין מספיקים חצי בשרם הנצרך ונפשות רבות וחסרון רקות הבשר ורעות המראה ודאי לא מן השם הוא זה ואין הסבא נותנת פן ומאנת למאמר"ו של המורה לפסול שוחט המנומקה ולהעמיד הקודמים.

ותא חזי מאי סליק דאדרבא חשדוהו למורה על פן ל"ו יאכלו בני ישראל מן השוחט המנומקה ויש חילול ה'. ואב"א גמרא הרי כתב הרמב"ם סוף פ"י מה' שחיטה וז"ל כל טבח שהוא יודע הטריפות האלו והרי הוא בחזקת פשרות מותר לו לשחוט ולבדוק לעצמו ולמפור ואין בזה חשש שעד אחד נאמן באיסורין בין יש לו הנאה בעדותו בין אין לו הנאה בעדותו עכ"ל וכ"כ פ"ח דמאכלות אסורות הרי מפני דטבח שוחט ובדק ומוכר לאחרים ולא חשדינו ליה אף אם נוגע בדבר ולא דמי למשנתנו דאי לא הי' לוקח בין מתם בין מבעל מום ואי לוקח מתם הוי חשדא וכן חכם המתיר אשה משום נדר לא ישאנה וכן חכם הנשאל בהוראה איכא חשדא אם קונה מהדבר ההוא דהיה דנוטל אגרא

מתם דוקא משום דנראה כשחזא וכן חכם המורה נראה פנוטל שְכָר על הוראתו וכמ"ש הריב"ש בתשובותיו סי' תצ"ח וסי' ת"ק דלא דמו אינך לטבח אוןן.

ונ"ד הוי כטבח אוןן דאע"ג דיש לו הנאה נאמן דע"א נאמן באסורין וכ"ש בנ"ד דהוא לוקח שְכָר מהקהל על השחיטה קצוב בין אם יצא פֶּשֶׁר בין יטרף נדאי פֶּשֶׁמְכָשִׁיר ע"א נאמן באסורין מכ"ש מטבח אוןן.

ואע"ג דהריב"ש פתב בנדונו שבעל העזר הי' רוצה לשחוט ולבדוק דאין לו לעשות פן פֶּכַר פִּירֵשׁ דבנדונו היו חושדין אותו. ובנ"ד פל הקהל אינן חושדין אותו פלל ודמ' לטבח אוןן ומעלי טפי והמור' רצה לדמותו לההיא דרואה בבור וטעה בדמיונו פמבואר מדין טבח ומתשו' הריב"ש הנז'.

וראיתי להרב טורי זקב בי"ד בסי' י"ח שפירן פתב דין י"ח הטבח צריף שיטול שְכָר מן הפשרות ומן הטורפות. וכתב מור"ם בהגה"ה שלא יבא להקל ולהכשיר פדי לקבל שְכָרו מן הפשרות ולכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא אותן הממונים מן הקהל.

והרב ט"ז בס"ק י"ד פתב וז"ל בח"מ סי' ש"ו פתב הטבחים שלוקחין הפרפשות מן הפשרות נקרא שפיר בשְכָר אעפ"י שאין לוקחים פלום מהטריפות משמע שגם בימי רבינו הטור היו נוהגים ליקח מן הפשרות לבד וכו' ונראה הטעם שלא נחשדו בשביל דבר קטון פנה להאכיל טריפות ולא דמי לאילא דשם יש חשד בשביל דבר גדול עכ"ל ויש להרגיש על דבריו דהרי מרן בש"ע שם בח"מ סי' ש"ו פתב בדברי הטור ובב"י י"ד שם בסי' י"ח פתב משם הרמב"ם והריב"ש ודעמיהו דאסור גמור ליטול הפרפשות מהפשרות לבד ומשמע נדאי דסבר פנותיהו ואיך בח"מ סי' ש"ו פתב פהטור.

אלא מוכרח דכונת מרן בח"מ סי' ש"ו היינו דאע"ג דהוא אסור אם נהגו שלא פדין נקרא שְכָר וכן היא פונת הטור. ומ"ש לחלק בין דבר גדול לדבר קטון אינו מחנור ותו דנראה גם מ"ש פ' עד פמה גבי אילא שְכָרו איננו גדול.

וכן ראיתי להרב פרי חדש ס"ק ל' דכתב בפשיטו' דלוקח פרפשות מפשרות לבד אסור כמ"ש הריב"ש דאין טעם לחלק בין הנאה מרובה למועטת אף לא הזכיר להרב ט"ז. ושם הרב פר"ח הביא שכתוב בתשובות הרא"ם ח"ב סי' כ"ד דכמה פעמים רצה לפסול טבחי קושטנדינה בשביל זה ונמנע שידע שלא יעלה בידו ומוטב שיהיו שוגגין ע"ש (וספרי האחרונים אין עמדי).

עוד ראיתי להרב ט"ז בס"ק ט"ו שכתב על דברי מור"ם וז"ל ולכן נהגו וכו' משמע דמדינא שוחט ובודק לעצמו וקשה ממתיני' פל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו וכבר הר"ש שם פ"ב דנגעים הקשה מהרבה דברים דצורפא מרבנן חזי לנפש' ומסיק שם דדוקא היכא דאתחזק איסורא וכו' וא"כ בשלמא בדיקה שפיר דנשחטה הותרה אלא שחיטה ליהוי איסור מדינא דבחייה בחזקת איסור עומדת ונרא' דלא שרי מדינא אלא לשחוט דרוב מצויין אבל אם אירע לו הוראה לא יורה עכ"ל ומה שדקדק מדברי מור"ם דמדינא שוחט ובודק לעצמו לא הי' צריף להוכיח זה מדקדוק דברי מור"ם ונהרי הלכה

רווחת היא ומפונקשת בקרמב"ם פ"ח דמאכלות אסורות ופ' עשירי דשחיטה ופי"ב דעדות נטור וש"ע י"ד סי' ס"ה ע"ש.

ובנדאי היכא דאתחזק איסורא או נוטל שקר מהוראה מההיא דמכשיר אסור אבל בלא"ה שרי פדיו טבח אומן פמבואר בתשובות הריב"ש הנז'. ומה שפייגם הריב"ש סי' ת"ק ונ"ל ומ"ש בההיא דרבב"ח וכיון דאורי היכי זבין וכו' דאיפא חשדא דמוזיל גביה מפני שהכשירה ודמי לנוטל שקר אבל מי שקנה כבר בדמיו חק בכשרות או הפרכשות מהן אין אסור משום חשד מ"מ דומה לכעור הוא ובעל נפש ראוי להתרחק מזה כמ"ש הרחק מן הכעור ומהדומה לכעור עכ"ל לא פתב הרב זה אלא בנדונו שקונה העור לפעמים הי' שוחט ובודק והי' שוחט קבוע מהק"ק בההיא פתב דהוא דומה לכעור וצריך להתרחק אבל לא באומן ששוחט ומוכר לעצמו שהוא דין פשוט וכ"ש בנ"ד פי כן ארחות השוחטים ליטול שקר על פעולתם בכל תפוצות ישראל ומכשירים ומטריפים.

וכמעט לא הי' צריך לפצו' פה בזה דזה השוחט מןמחה ומכשיר ומטריף. ואם השוחטים הקודמין בתסרוגם היו הם מטריפים הרוב עד שלא הי' להם בשר לאכול.

לא מפני זה נחשוך לזה שעושה פמנהג כל השוחטים הבקאים בכל העולם. והגם שהוא דבר פשוט להפיס דעת מאן דהוא הושבתי בית דין ובאו כמה וכמה זקנים משער ואחר איום וגזום העידו בתורת עדות גמורה כי מחמשים שנה עד היום היו שוחטי הק"ק משפיעים רוב בשר להקהל שבוע והותר זולת אינה זמן של השוחטים שקדמו שגיפר שהי' ממיעוט ידיעתם.

ובכל זאת בדקנו השוחט המוחזק בכשרות ונמצא בקי מאד ואומן גדול וכלפי ליה בדקנו השוחטים הקודמין ונתגלה מיעוט ידיעתם ובקיאותם אפי' בבדיקת הספין ופסלתים עד אשר יחכמו.

והשוחט המוחזק הנז' פתיבנא עליה הנפק. וגם גודא רבא שדינא עליה להיות זהיר ונריו וירא ה' וקבל עליו להזהר ביותר ותו לא מידי צור ישראל יורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו לשמור משפטיו ועזותיו כי"ר:סימן לז בשמות גיטין.

שאלה מעשה בא לידינו באשה שבאה להתגרש וכולי עלמא קורין לה אם לולו שהיא מבנות המסתערבים שמנהגם לקרות לאב ואם על שם בניהם ואף גם זאת קורין לה על שם בתם הנקראת לו"לו שהיא פיר"לה בערבי ואין גם אחד קורא אותה רחל שהיא שמה רק בכחובה פתוב שמה רחל.

ועוד אתמר במדרשא שמה שיש מדרש מסתערבים שקורין חקמה ומוסר וזאת האשה מתנדבת להם אינה דבר ובכל שבת מברכין אותה בשם רחל. ובני ארם צובה קורין בארצם לסתם רחל רחמה ואף גם אשה זו פשהיתה בארם צובה קרו לה רחמה.

ואח"כ שם באר"ץ וגם פה נשתקעו שם רחל ורחמה ואין שום אחד קורא אותה אלא בשם לולו. גם שלחו מתם גט לאשה שקורין לה פה גודיק"א וכתוב בגט יודיקא.

(והנה בשני ענינים האלה אני הצעיר הארכתי מאד ונשאתי ונתתי ברוב תשו' האחרונים בשמות אינהו ובאברהו ונאבד הכל ממני רק זה מצאתי והנה הנשאר הלא מזעיר אינה

העֲתִיקָה וְאֵיזָה רְשִׁימוֹת בְּקִיצוֹר וְאֲמַרְתִּי מִדְּאֵגָה מְדַבֵּר לְהַעֲתִיק אֲשֶׁר נִשְׁאַר בְּאַמְתַּחֲתִי וְהִי לְזַפְרוֹן וַיִּעֲתֵק מִשָּׁם).

תְּשׁוּבָה לֹא פִשְׁאָנִי נִכְתָּב וְתוֹפֵס הַקֶּסֶת לְהוֹרוֹ"ת נִתַּן דְּיַדַּע אֵינִישׁ שְׁאִינוּ בְּקִי בְּטִיב גִּיטִין נִצִּים מִשׁ"לוּ בְּנוֹ תְּנִי וְלֹא יַדַּע מָה תְּנִי רְטִין וְלֹא יַדַּע מָה רְטִין. כִּפְסָא וְסְמוּכוֹת שְׁלוֹ תְּמָה"ים וְעֲדִיין מִטִּין.

עֶפֶר סְתָמָא אִיקָרִי הַקּוֹל הִי מִן הַעֶפֶר מִדְּב"ר סִי"ן וְטִין וְשִׁפְלָא אֲנָשִׁים וְחֻדְלָא אִישִׁים לֹא אֲרִי"ךְ וְקִטִּין. כָּל פִּי הָאִי הוֹצִיאוּהָ וְתַצֵּר"ף בִּי"נִן דְּמוֹרִינִן זְקִנֵי שְׁעָר מִבְּנֵי פְּלִטִין.

שְׁהֵם יְזוּבוּ מִרְגְּלִי"א בְּפִנְיָהּ וְחֻכְמִים אֲוֹמְרִין תְּכַשִּׁיטִין. וְאוֹלָם אֶחָד הַמְרַבָּה וְאֶחָד הַמְמַעִיט הַנִּקְשׁוֹ לְמַצְנִתָּו דְּרַחֲמֵנָא אֲחַשְׁיִבְנָהּ הֵן רַבִּים אֵלּוּ מִיַּעוּטִין.

וְהַתְּוִיטִי תִּיו דְּבִרּוֹת שְׁתִּים וְפִי הַמְדַבֵּר בְּעִי"א צִי"ל וְתוֹתָא בְּשַׁעָה שְׁפָרָה דְּוֹד שְׁ"יטִין, בִּס"ד. הֲלֵא מְרֵאֵשׁ אֲבִיעַ אֲוֹמֵר עַל אוֹדוֹת שָׁם רַחֲמָה וְדָא תְּהָא לְמִיקָם דְּחֻקְרָנוּ וְהַנְּכַרְרָ לְנוּ כִּי הוּא שָׁם נַעֲרֻת וְשָׁם הַקִּטְנָה רַחֵל קוֹרִין אוֹתָהּ רַחֲמָה עַל דְּרָף שְׁקוֹרִין שָׁם לִיצְחָק וְהוּא נַעַר אִיצְחָקָא פְּכָה קוֹרִין לְנַעֲרָה דְּשָׁמָה רַחֵל רַחֲמָה בְּאַרְם צוּבָה.

וְהִנֵּה מָרְן בְּב"י סִי" קכ"ט כְּתִב מִשָּׁם הַמְרַדְכִי וְהַג"מ דְּקִצוֹר הַשָּׁם פְּגוֹן יִצְחָק חֻקֵּן צְפוּרָה פּוּרָה אִין לְכַתְּבָם. אֲמַנְם פְּתִבוּ רַבְּנֵי בְּתַרְאֵי דְלֵא כָּל הַקִּצוֹרִים שְׁוִים דְּדוֹקָא יִצְחָק חֻקֵּן וְדְכֻנּוּתִיהָ נִאֲמָרוּ שְׁלֵא לִיכְתֵּב אֲבָל יַחֲזַקְאֵל שְׁקוֹרִין לוֹ קְהִיסָל וְכִינְצָא צְרִיף לְכַתְּבוּ וְכַמ"ש הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט וְלִפ"ז נ"ד נִרְאָה דְלֵא דְמִי פִּינּוּי רַחֲמָה לִיצְחָק חֻקֵּן וְצְרִיף הִי הַכְּתוּב לְאֲוֹמְרוּ.

בְּרַם בְּנ"ד דְּשָׁם רַחֲמָה נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרֵי נִרְאָה דְלֵא מִיבְעִיא לְדַעַת הֶרֶב מֵהַרְח"ש בְּתִשׁוּ"א א"ה סִי" כ"ו וְהֶרֶב פְּרַח מִטָּה אֲהֵרֵן בְּרֵאשׁוֹן סִי" כ"ה דְּסִבְרֵי דְנִשְׁתַּקַּע שָׁם רֵאשׁוֹן צְרִיף שְׁנֵי גִיטִין דְּסוּף סוּף שְׁמוֹ הֲרֵאשׁוֹן הַנִּקְבַּע תְּחִילָה אַף אִם נִשְׁתַּקַּע שָׁם שְׁנֵי כְּמֵאן דְּלִיתְהָ וְאִין פּוֹתְבִין רַק גִּט אֶחָד וְכ"כ הֶרֶב בֵּית שְׁמוּאֵל דְּנִשְׁתַּקַּע שָׁם שְׁנֵי אִין צְרִיף שְׁנֵי גִיטִין דְּלַדַּעַת הֶרֶבְנִים הַנּוֹ' וְסִיעַתְּם בְּנ"ד אִין לְכַתְּוֵב שָׁם רַחֲמָה דְּהוּא שָׁם שְׁנֵי וְנִשְׁתַּקַּע.

אֲלֵא אַף לְדַעַת מָרְן דְּחֵשׁ לָהּ רַב לְסִבְרַת הַר"פ וְס"ל דְּמַעֲשֵׂה ר"פ הִי בְּנִשְׁתַּקַּע שָׁם שְׁנֵי הַרִי פִּירֵשׁ דְּבְרֵי מִשׁוּם דְּשָׁם שְׁנֵי עֵיקָר כָּל שְׁקוֹרִין לוֹ קִצָּת אַף שְׁקוֹרִין לוֹ בְּשֵׁם הֲרֵאשׁוֹן תְּדִיר אֲפִילָּה שְׁתָּא דְּאִין קוֹרִין לוֹ כָּלֵל הַצְּרִיכוּ גִט אַחַר וְכו' ע"ש.

נִרְאָה דְּבְנ"ד דְּהוּא שָׁם שְׁנֵי אֲבָל הוּא קִיצוֹר מִשָּׁם רֵאשׁוֹן וְנִשְׁתַּקַּע אֲפִילָּה מָרְן יוֹדָה דְּאִין צְרִיף לְכַתְּבוּ דְּאִין לוֹ חֲשִׁיבוֹת וְאִינוּ עֲנִין לְשָׁם שְׁנֵי דְעֵלְמָא. וְדַעַת מָרְן לְפִי הַנִּרְאָה מְדַבְּרֵי לְכָל יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ בֵּיתָה יוֹסֵף וְיֹסֵב אֲתַפְּא ש"ע דְּנִשְׁתַּקַּע שָׁם רֵאשׁוֹן א"צ שְׁנֵי גִיטִין וְכ"כ הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט ס"ק צ"ו וְהֶרֶב מְקוֹר בְּרוּף סִי" ו' וְהֶרֶב דְּרַכֵּי נִנְעָם סִי" מ"ה וְהַר' מֵהַר"א סְכַנְדְּרֵי וְהֶרֶב פְּרַח שׁוֹשֵׁן וְשְׁאָר אַחֲרוֹנִים וְעַמ"ש הֶרֶב מְכַתֵּב מְאֵלִיָּהּ דְּרָף ו' ע"ג.

וְמָה שְׁהַק' הֶרֶב פְּרַח שׁוֹשֵׁן עַל תְּשׁוּבַת ס' שְׁמוֹת דְּאִיף כְּתִב דְּדַעַת מָרְן דְּבְנִשְׁתַּקַּע שָׁם רֵאשׁוֹן בְּעֵי תְּרֵי גִיטֵי וַיִּישָׁב בְּדוֹחֵק דְּסִמְךָ עַל מ"ש אַח"כ בְּשֵׁם הַר"ם מְלוֹנִישׁ וְכו' ק"ק דְּמִבּוֹאֵר בְּכַתְּבַת מְפָרֵשׁ בִּס' שְׁמוֹת בְּפָה מְלֵא ע"ש.

ומה שפתמה הרב פרח שושן על הרב בית שמואל ב"ד מ"ט ע"א ע"ש לי ההקדו"ט נראה דט"ס הוא וצ"ל דאין חילוק בין אם נקרא רק בשם הראשון ובין אם נקרא בשם השני כפא"ר המעיין עיניו תחזינה מישרים.

והרב ג"ט פשוט ס"ק צ"ו תמה דאמאי הצריכו תרי גיטי הול"ל דאתקריאת ונסתייע מהרב מהרי"ק. הנה הרב מהר"א אסקנא דרי הביאו הרב פרח שושן פתב דלא אמרה מהרי"קש אלא בדיעבד וכ"כ הרב דבר משה ח"א סי' צ"ו ועמ"ש מורינו הרב שארנו מהר"א יצחקי בס' זרע אברהם בסימן טו"ב.

וראיתי להרב פני משה בראשון סי' מ' סוף דף ק"ב שכתב בנדונו אם הי' משתקע שמו הראשון של עובדיה ודאי הי' מגרש בשם משה עכ"ד ומדבריו הללו מוכח דלא כמה דיהיב טעמא הרב ג"ט פשוט דשאני שם שני דנשתקע ממילא אבל שם הראשון נשתקע על ידי שינוי אין לחוש פנין דהתפללו וכו' ע"ש דף קי"ג ע"א דהרי בנדון הרב פני משה לסיבה קלה שינה שם עובדיה כמבואר שם ונהיאו הרב ג"ט פשוט ס"ק צ"ב.

ולפי מ"ש הרב מכתב מאליהו דף נ"ב ע"ב בדעת הרב פ"מ ק"ק על הרב פרח שושן פי ק"ה הי' מונה להרב פני משה בהדי מרן והרב מקור ברוך. ועתה אמת אגיד דלכאורה נראה דצדק הרב פרח שושן וצריף להתישב בדבר.

אמנם בנ"ד נראה דכ"ע מודו דשם רחמה אין לכותבו פנין דנשתקע ואין לו חשיבות כמו שצאמר. ועוד בה שחקרתי בדבר היטב ונתברר כי פנוי רחמה לרחל אינו אלא בעודה בערה אבל אחר שנשאת הקוראה ק"ה הוא זלוזל והם פי לא להזכיר שם רחמה כי אם בנערוותה וכל שהיא דר"ה זלוזל הגם שהוקבע לו וקרו ליה רובא דעלמא כל שאינו חותם בו ועולה לתורה אין צריף לכתבו כמ"ש הרב דרכי נועם ובנו הרב ג"ט ורדים והרב פרח שושן סוף חלק ה' ע"ש וכ"ש בנ"ד שנסתקע.

ואפא היום על מה שקורין לאשה זו אם לולו. ובראשית מאמר נחקור אם נכתב בגט אם לולו לבד אם הגט פשר ולכאורה נראה להביא ראיה דכשר מתשובת הרשב"א שהביא מרן בב"י סימן קכ"ט ונ"ל שאלת ג"ט שצריף לכתוב בו שמו ושמה אם פתוב בן פ' ובת פ' בלבד ולא פירש שם המגרש ממש ולא שם המתגרשת מהו.

תשובה. אינו פשר דשמו ושמה בעינן וחניכה דקאמרינן היינו דקרו ליה אינשי באותה חניכה כנהוג היום ושקורין אותה באותה חניכה ולא אחרת עמה דלא מנפר לאיזו מגרש פדעת ר"ת שכתב דבעינן שיהא ניקר מתוך הגט אינה מגרש אבל בת פ' אינה ניקרת באותו שם עכ"ל ומוכח מדבריו דבנ"ד דכ"ע קרו לה אם פ' והיא נקרת בשם זה ולא עוד אלא דאין לה מפיר אלא אם פ' דהיינו אם לולו א"כ נראה לכאורה דאם נכתב אם לולו לבד פשר (פאן חסר גמר דין ומשא ומתן על תשובת מהר"ם מפאדוב"ה ותשובת מהר"א ו' חנניא כו' חבל על דאבדון): איכו השתא נדעה נרדפה משפט נבחר' לנו בכתיבת גט זה על שו"ם מה.

ובריש פל מראין סברית מימר לכתוב אנתתי דמתקריא רחל פהוראת אבי התעוד' הרב מהרימ"ט בשם אבגלי אשר הרב הגדול מהראנ"ח בח"א סי' ל"ד עלה ונסתפק אם שם אבגלי נגזר משם אביגיל והעלה הרב מהרימ"ט דיקתבו אנת אנתתי דמתקריא אבגלי

כמ"ש בספר שמות כ"י להרב מהרימ"ט ונהביאו הרב מהר"ר שמחה בס' שמות הגיטין והרב מהר"ש הנז' למד אמרינו ולימד אמרינו לעשות פשר דבר זה בכמה דוכתי וה"ה בנ"ד נכתוב אנת אנתתי דמתקריא רחל ובתיבת דמתקריא שם רמז שיש לה פינוי אחר והרוא' אומר זאת האשה דקרו לה אם לולו ובנדאי דאינו שמה העיקרי דהשם העיקרי הוא רחל ורמזו הפינוי בתיבת דמתקריא איברא דחזינא להרב מאריה דארעא דישראל מהר"ם ו' חביב בס' עזרת נשים קרא ערער על הוראת מהרימ"ט ומטי בה משם גדולי הדור כי לא נכון לעשות כן דמדלא פתב אנת אנתתי אבגלי וכתב דמתקריא יתירה יראה דבא לרמזו שהי' לה שם אחר אבגיגיל ושמה אשה זו מעולם לא נקראת אבגיגיל.

(ע' לקמן שכתבתי סמוכנה לזה ע"ש ודוק) ובאמת דהוא תימא על הרב עהרימ"ט דמה תקנות היא זו דהרי דברי הגדולים המערערים נראין בטעמן ונימוקן. ויראה דדעת הרב מהרימ"ט דבאומרו אנת אנתתי דמתקריא אבגלי אינו במשמע בהכרח שיהי' לה שם אחר אלא דבנה הורה דיש דבר מה כי נרא לאמר אנתתי אבגלי שמה יש לה שם אחר עד כי חדל הסופ"ר לכתוב אנתתי אבגלי ומשום הכי פתב דמתקריא אבגלי, ומשפט הלשון יחייב שנקראת נדאי אבגלי אבל אינו מחייב דיש לה שם אחר והדבר שקול דאפשר דיש לה שם אחר ואינה נקראת אלא בשם זה או דיש ספק אם יש לה שם אחר ולכך פתב דמתקריא אבגלי כן נראה לי שב דברי הרב מהרימ"ט ויראה המעניין דמדוקדק בדברי מהרימ"ט.

ומ"מ מאחר דגדולי הדורות ורבוני בתראי לא מלאם לבם למעבד עובדא פהרב מהרימ"ט אלא ביש לה שתי שמות נדאי אלא דהאחד נשתקע וכיוצא אמנם באשר יהי' האופן פנדון אבגלי לא סמכי רבנו למעבד כמהרימ"ט פמבואר בספרי האחרונים וכמו שכתבנו בפנייתנו פנדונים אחרים שפא מעשה לדינו בס"ד א"כ בנ"ד דיש להסתפק אם פינוי זה יש לכתבו בגט אי לא חשיב כל עיקר דמי קצת לנדון אבגלי דהרואה שכתב אנת אנתתי דמתקריא רחל סבר דיש לה שם אחר ואינו.

ומאן ספין לתקוע עצמו לדבר הלכה בשגם נ"ד עדיף טפי טובא מנדון אבגלי. ולפום ריקהטא הי' נראה לכתוב המכוננית אם לולו כשם בולה ובוליסה דהעלה הרב עזרת נשים דיקתבו המכוננית בוליסה אע"ג דלא דמי למ"ש הרב מהרח"ש סי' יו"ד דכותבין המכונ' קומפראדו פינון דעיקר בולה ובוליסה הוא על שם גדולה וכ"כ הרב גט פשוט ס"ק פ"ד דכותבין רוביסה.

וה"ה בנ"ד דאע"ג דשם אם לולו אינו שם הרי זה דומה לבוליסה ורוביסה דקראו בשמותן על שם גדולה: ומיהו יש לחלק דהנה פינויים לה לעצמה לא כן בנ"ד דהוא שם ליווי וקרו לה על שם בתה שהי' לה פבר ואינו פינוי למתגרשת עצמה: אכן צופה הייתי להרב עזרת נשים בשם אבי סעד דכתב דאשה דקורין לה הפל אם שמואל פותבין דמתקריא אם שמואל.

ולפ"ז ה"ה בנ"ד דיקתבו המכוננית אם לולו. ואף שהרב מהר"ם ו' חביב בעזרת נשים פתב דמתקריא אם שמואל אפשר דאגב שישטפיה פתב כן דהרי פסק מרון דכל חניכא אף שהיא פלשון עברי פותבין המכונה וכתב הרב מהר"ם ו' חביב עצמו בגט פשוט ובעזרת

נָשִׁים דְּלֹדַעַת מָרְן פּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה בְּכוֹר הַמְּכֻנָּה קִמְחֵי וְכָף הַסְּכִים לְהִלְכָה וְה"נ בּנ"ד
נִרְאָה לְכַאוֹרָה דְּדָמֵי לְכִנּוּי חֲנִיכָא.

אַמְנָם רוֹאָה אָנִי דִּישׁ לְדוֹן עֲדִינָן בּנ"ד דְּהָרֵי פֶתֶב הָרַב עֲזַרְתַּנּוּ נְשִׁים בְּשֵׁם אָבוּ סַעַד דְּלֵאִישׁ
דְּכֹלֵי עֲלֵמָא קָרוּ לֵיהּ אָבִי יִצְחָק פִּינּוֹן דְּבַס"ת קָרוּ לֵיהּ בְּשֵׁמוֹאִין לְכַתּוּב אָבוּ יִצְחָק וְסָגִי
בְּשֵׁמוֹ הָעֵינְקָרִי ע"ש.

וְהָכָא בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ דְּהַמְתַּגְרֵשֶׁת מְבָרְכִין אוֹתָהּ בְּכָל שַׁבַּת בְּמִדְרַשׁ בְּעֵלֵי בְּתִים שְׁהִיא
מִתְנַדְבֶּת לְהֵם אִיזָה נִדְבָה וְרַבִּים מַעֲמֵי הָאֲרָץ נִקְבְּצוּ בָּאוּ אָג: אִסִּי"פּה לְדַעַת חֲכָמָה וּמוֹסָר
וְשֵׁם מְבָרְכִין לָהּ בְּשֵׁם רַחֵל לְבַד נִרְאָה דְּזָה הָיִי פְעֻנִים ס"ת דְּכַתְבַּת הָרַב הַנּוֹ' דְּכִינּוֹן דְּבַס"ת
קוֹרִין לוֹ בְּשֵׁמוֹ סָגִי בְּהִכִּי וְה"נ דְּכִוּוֹתָא בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ.

וְעֲדִיף טְפִי דְּהָכָא בּנ"ד מְדַכְרִין וּמְבָרְכִין וְזֹאת הַבְּרָכָה מִיָּדֵי שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ. וְאֵלוּ בְּעֵלִית
ס"ת אֲלֵמְלָא זְכוּ פַעַם אַחַת בַּחוּדְשׁ דְּיָם.

וּמְהֻמוֹן יִשְׂרָאֵל אִין קָרִיאַת הַגָּבֵר מַגְעַת לְשֵׁלֶשׁ אוֹ אַרְבַּע חֲדָשִׁים. וְכִבְרַ מְצִינוּ לְהָרַב
מְהָר"ם דִּי בּוּטוֹן בְּתַשׁוּבוֹתָיו סִי' ט"ל דְּחֻשׁשׁ בְּנִדּוֹנוּ דְּהִי' שְׁמָה שְׁיִנְיִי וְרוּלָה וְכַתְבוּ שְׁרָה
דְּמִתְקַרְיָא שְׁיִנְיִוְרוּלָה דְּמְבָרְכִין לָהּ בְּבֵית הַפְּנוֹסֶת שֶׁל נְשִׁים בְּשֵׁם שְׁיִנְיִוְרוּלָה לְבַד
וְהוֹצֵרָה לְתַת טַעַם דְּמָה שְׁמְבָרְכִין אוֹתָהּ כִּף הָיִינוּ מְשׁוּם דְּהִכִּי קָרוּ לָהּ כ"ע ע"ש הָרִי
דְּחֻשׁ לָהּ רַב לְמָה שְׁמְבָרְכִין אוֹתָהּ בּב"ה שֶׁל נְשִׁים וּפְרִיק לָהּ.

וּק"ו הַדְּבָרִים בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ דְּנִדּוֹן הָרַב נִרְאָה דְּנְשִׁים מְבָרְכוֹת אוֹתָהּ. לֹא כֵן הָכָא בְּקַהֲל רַב
בְּמַקְהֵלוֹת בְּרַכוּ אִישִׁי יִשְׂרָאֵל דְּנִדְּאִי מְסַתְּבָרָא דְּדָמֵי לְעֵלִית ס"ת.

וְתוּ דְּנִרְאָה מְדַבְרֵי הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִי' רל"ג דְּטַעְמָא דְּעֵלִית ס"ת מִקְלֵתָא הִיא הָיִינוּ
מְשׁוּם דְּהַמְגַרְשׁ מְחֻזֵּיק עֲצָמוֹ בְּשֵׁם זֶה וְז"ל בְּכָל סְפָקוֹת הַשְּׁמוֹת תְּלוּי בְּחִתִּימָתוֹ אוֹ בְּעֵלִיתוֹ
לִס"ת דְּבָהָא תְּנִיָא מִקְלֵתָא בְּכָל סְפָקוֹת הַשְּׁמוֹת דָּאִין לָנוּ אֲלָא שֵׁם שְׁהוּא מְחֻזֵּיק לְעֲצָמוֹ
עַכ"ל וְכֵן הַסְּכִים הָרַב שְׁמוֹת גָּטִין בְּשֵׁם גְּרָשָׁם דָּאִין לָנוּ אֲלָא שֵׁם שְׁהוּא מְחֻזֵּיק לְעֲצָמוֹ
וְדָחָה דְּבָרֵי הָרַב דְּמִשְׁק אֲלִיעֶזֶר ע"ש בְּאִנְרָה וּא"כ בּנ"ד פְּשִׁיטָא דְּהָא דְּמְבָרְכִין אוֹתָהּ
בְּמִדְרַשׁ הַנּוֹ' הָיִי מַעֲיִן דְּוַגְמָא לְעֵלִית ס"ת דְּמִיָּדֵי הוּא טַעְמָא אֲלָא שֵׁם שְׁהַחֻזֵּיק הוּא לְעֲצָמוֹ
שְׁיִקְרָאוּ אוֹתוֹ בּוֹ הָכָא נְמִי בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ הַמְבָרְכָה אוֹתָהּ עַל פֶּה הוּא מְבָרְכָה אוֹתָהּ בְּשֵׁם רַחֵל
וּא"כ אִין צָרִיף לְכַתּוּב בְּגַט אֲלָא שֵׁם רַחֵל: וְעוֹד דְּמַסְפֵּר כְּתוּבָתָהּ נְלִמוּד שְׁפָתוֹב בְּה רַחֵל
לְבַד.

אִיבָרָא דְּחֻזָּה הַוִּית בְּסַפֵּר דְּבָרֵי אֲמַת שְׁנַדְפָּס מְחַדְשׁ לְגִדּוֹל דוֹרְנוּ הָרַב הַמְּנֹפְלָא מְהָר"י
בְּכ"ר דּוֹד זל"ה שְׁפָתָב בְּקוֹנְטְרִיִסִים דְּף ק"ה ע"א שְׁהוֹכִיחַ דָּאִין רֵאִי' מִהַפְתָּוּבָה מִהַשֵּׁם
הַפְתּוֹב שֵׁם וְאִין בּוֹ מוֹעִיל וְהִבִּיא הָרַב ו"ל רֵאִי' מִמַּעֲשָׂה רַב דְּעֵבוּד עֲנֻבְדָּא גְּדוּלֵי הַדּוֹר
בְּעִיר קְדֻשָׁנוּ יְרוּשָׁלַם ת"ו וְהִבִּיא אוֹ הָרַב גֵּט פְּשׁוּט ס"ק ס"ז דְּף ק"ה ע"ב דְּאִשָּׁה שְׁהִיוּ
קוֹרִין לָהּ גִּימָא וְכַתְּוּבָתָהּ פְּתוּב שְׁמָחָה לֹא הַשְּׁגִיחוּ כָּלֵל בְּכַתּוּב' וְכַתְּבוּ גִמָּא ע"ש
וְאִשְׁתְּמִיטִיתָהּ לְהָרַב ו"ל מ"ש הָרַב גֵּט פְּשׁוּט עֲצָמוֹ דְּף קכ"א ע"ג ס"ק קל"ב דְּשֵׁם מִיִּיתִי
נְמִי הִיא עֲנֻבְדָּא וְשֵׁם נֶאֱמַר דְּשָׂאֵלוּ לְסוּפֵר לְמָה פְּתַב שְׁמָחָה וַיְהִי כְּמִשִּׁיב שְׁפָף נִרְאָה
בְּעִינָיו דְּ"גִימָא הָיִי שְׁמָחָה ע"ש (עמ"ש לְקַמָּן בּס"ד).

ומאחר שכן מה יוכיח מהו עובדא. ואדרבא הויה תיבתיה דאלמלא לא הוה קמן הסופר או לא השיב כהו היו למדים מהכתובה.

ואין לומר דאפתי איכא ראי' דהרי מצינו דהסופר בכתובה ההיא באין מבין פתב שמחה בלי טעם נרית. וא"כ אין ללמוד מהכתובה כי לא מן הש"ס הוא ובבלי דעת הסופר פתב כפי העולה על רוחו.

לא היא דמסתמא לא מחזקינן לספרי טועים ואדרבא אמרינן סתם ספרי שמינום ב"ד או ראשי העיר גמירי ודניקי ושאי התם בהווא עובדא דהסופר ההוא מרע נפשיה ועלובה עיפה.

ואה"נ דמשם למדנו דאם הסופר לפנינו הלא טוב תקור דבר מה ראה ומה הגיע אליו לכתוב כהו. ואם נפשך לומר דהגם דכתבו קצת מאחרוני זמנינו להוכיח מהכתובה היינו כשם שנסתפקנו באותיותיו או פיוצא או הוכיחו וישימו הסני"ף מספר פתובה.

אמנם בנ"ד לאחזקי שמא אצטריכנא יש להשיב דגם לזה יועיל דהחזן וכל העם הנמצאים בשבע ברכות ידעי דשמה כהו הלא ברחל וזה ימים מועטים דנשאת ועיין תשובת הרדב"ז שהביא הרב עזרת נשים בשם עבד אללה וגט פשוט ס"ק פ"ז וא"כ אין צריף לכתוב כי אם רחל.

ותו דהרי פתב מרן דין י"ט דלא נהגו לכתוב לא פהו ולא לוי ולא שום פינוי אלא פב"פ וכל שום וכו' והגם דהרב פנסת הגדולה הגהת ב"י פתב על דברי מרן בבדק הבית והרב המבי"ט דהא דכהו ולוי על האבות מירי ולא על המגרש עצמו ע"ש ליש"רי לן מר דלשון מרן בש"ע מוכח דעל המגרש קאי וכ"כ הרב גט פשוט ובלשגם פתב הרב גט פשוט דהשתא נהגינן לכתוב פינוי כגון קומפראדו וכו' מ"מ הבו דלא לוסף עלה דלא מצינו אלא בכנויים שמכנים להמגרש עצמו אבל בנ"ד דהוא פנוי על שם בתה גרע טפי מקומפראדו ו"גיליבי וכיוצא.

וגרע טפי מפנוי משפחה דלא עבדינן ועמ"ש הרב גט פשוט ס"ק פ' ובעזרת נשים דף י' ע"א. וא"כ נראה דבנ"ד אין לכתוב כי אם רחל לבד.

ואין לכתוב פנוי אם לולו פלל. ועד ממהר דזה רגיל בין המסעריים הרבה לקרות אבו פ' ואם פ' ולא חזינא לרבני מצרים ולרבני ארץ ישראל דהעלו בספריהם דיקתבו פנוי בזה.

וכן לא ראיתי לרבני קושט' ושלוניקי בזפריניהם ותשובותיהם שכתבו כאשר קראו שם לאיזה אדם תאפשאו גלי או ייאגני"אוגלי וכיוצא דיקתבו פנוי זה הגם שיש לחלק. ועוד נשאתי ונתתי הרבה גם את הפל נאבד.

והרציתי דברי לפני גדולים מבעלי הוראה והספיו עמדי וכן עשיתי מעשה בחברת הב"ד י"ב ונכתב בנ"ד אנת אנתתי רחל לבד. ועל דבר שם "גודיקא ראיתי להרב מהר"י קשטרו ולהרב מהר"ם ו' חביב שכתבו לכתוב ג"ודיכא.

וזה לשון מהרמב"ח בעזרת נשים גודיקא גודיכא שם זה הוא ספרדי והוא שם לעז יהודית ובקונט' מהרי"ק שכתוב "גודיכא בשני יודין ופה ירושלם יש נשים נקראות

גודיקא ביוד אַחַד וְהוּי פֿעהיא דפ"ק דַּמְגִילָה חַד קָרִי יְהוּדִים וְחַד קָרִי יְהוּדִים וְהַפֿרַת לְשׁוֹנְנוּ בְּשֵׁם זֶה לְכַתְּבוּ בְּכ"ף וְלֹא בְּקו"ף עכ"ל הַרְאָת לְדַעַת דְּהָרַב מֵהַרִי"ק שֶׁבְּהַסְפֵּמַת בֵּית דִּינֹו וְהַר"ב מְהַר"ם וְ' חֲבִיב פֿךְ לִמְדוֹנוּ לְכַתּוֹב גּו"דִיכָא אֲלֵא דְמֵהַרִי"ק שֶׁפֿתַב בְּשׁוּי יוֹדִין לְמִי שְׁנִקְרָאת פֿךְ וּבִנ"ד דְּנִקְרָאת גּו"דִיכָא וְדֵאִי לַכ"ע נְאֻמָּרָה לִפְתַּח בֵּיּוֹד אַחַת כַּמ"ש מֵהַר"ם וְ' חֲבִיב בְּעִזְרַת נְשִׁים הָכָא וּבְשֵׁם בְּיָיִן וַיִּנְיָדָה מֵהֵיא דפ"ק דַּמְגִילָה.

וְשֵׁם בְּשֵׁם בְּיָיִן וַיִּנְיָדָה הָאָרִיף בְּגִט שְׁנִשְׁלַח מִבִּילּוֹגְרָאדוּ לְבוּדוֹן וְנִחְלָקוּ הַרְבָּנִים וְהוּא הַכְרִיעַ ע"ש בְּאִוְרָה. וּבְעֵינֵי יִפְלֵא דְלֹא זָכַר שֶׁר גּוֹפֵא דְעוֹבְדָא וְנִהְפָּן הוּא בְּהַסְפֵּמַת הַרְבָּנִים לְפִי סְבָרְתָם וּבְהַסְפֵּמַתוֹ פֿמְבִּנְאָר בְּשׁו"ת שְׁעַר אֲפָרִים סִמָּן קו"ח וּבְשׁו"ת עֲדוּת בִּיהוֹסֵף ח"א ס' נ"ב ג"ן ד"ן וּבְחֲתִימַת מְהַר"ם וְ' חֲבִיב עֲצָמוּ שָׁם.

וּמֵאִי דְנִקִּיטֵי רַבָּנוּ לְכַתּוֹב גּוֹדִיכָא בְּכ"ף לְכַאֲוֹר' נְרָאָה דֵּאִין פֿל פֿךְ קִפִּידָא בְּדָבָר פֿיָּוֵן דְּגַם אֲנַחְנוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צַחֵי הַלְשׁוֹן אִין אָנוּ מִפְּרִישִׁים פֿל פֿךְ בֵּין קו"ף לְכ"ף וְגַם בְּמִכְתָּב לְאִמֵּר פֿי יִקְרָא שָׁם ג"וּדִיקָא קוֹנִפְרָאדָה וְכִיּוֹצֵא אָנוּ פּוֹתְבִין בְּקו"ף וְאֲפֹשֶׁר לְהִבִּיא רֵאִי מִמ"ש הָרַב הַמְבִי"ט בַּח"א ס' ק"ך עַל אֲוֹדוֹת הָאִשָּׁה שְׁשֻׁמָּה הוּא קִירָאנָה וְכֵן פֿתוּב בְּכַתְּוִבָה וְכַתְּבוּ בְּגִט פֿיִרְאָנָה בְּכ"ף וְאֲחַד חֲכָם קָרָא עֲלֵיו עֲרֵר וְכַתְּבַת הָרַב הַמְבִי"ט שְׁאָם טַעְמוֹ מֵהֵיא דפ' הַתְּקַבֵּל בְּהֵיא דְנִפְאָתָה וְכַתְּבוּ טַאָפְאָתָה אֲפֹשֶׁר דְּטַפְאָתָה הוּא גַם פֿן שָׁם אִו יֵשׁ לוֹ מִשְׁמַעוֹת אַחַר אֲבָל קִירָאָנָה וְכִירָאָנָה שָׁם וּמִשְׁמַעוֹת אֲחַד הוּא וּמִפְּנֵי שְׁלֵא חִילְקוּ חִילוּק זֶה הַמְּפָרְשִׁי חִילְקָא חִילוּק אַחַר דְּהֵתָם יֵשׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין בְּכַתְּוִבָה בֵּין בְּקִירָאָה אֲבָל בִּנ"ד יֵשׁ מִי שְׁפֵתַב וְקוֹרָא בְּקו"ף וְיֵשׁ מִי שְׁפֵתַב וְקוֹרָא בְּכ"ף זֶהוּ תְּוֹרָה דְּבָרִיו: וְיֵשׁ לְהַרְגִישׁ בַּמ"ש דְּתַפְאָתָה אֲפֹשֶׁר דְּהוּא שָׁם אַחַר דְּמַדְבְּרִי רַש"י וְהַר"ן שָׁם מִשְׁמַע לְהִנְפֹּךְ שְׁפֵתַבוּ וְז"ל נִפְאָתָה פֿךְ שְׁמָה וְכַתְּבוּ טַפְאָתָה טַעוּ בְּשֻׁמָּה עכ"ל מִשְׁמַע דְּטַפְאָתָה אִינוּ שָׁם אַחַר אֲלֵא טַעוֹת בְּשֻׁמָּה וְהָכִי דִּינִיק לֵה הַרָא"ם בַּח"א רִישׁ סִמָּן ס'וּ מַדְבְּרִי רַש"י.

וְאִיף שְׁיִהְיֵ' מַדְבְּרֵי הָרַב הַמְבִי"ט לְמַדְנוּ לִבְנֵי דְשְׁפִיר מְצִי לְכַתּוֹב גּוֹדִי"קָא. אִיבְרָא דְלְכַאֲוֹרָה יֵשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב מְהַר"ם וְ' חֲבִיב דְמֵאֲחַר שְׁהוּא מְדַקְדָּק לְכַתּוֹב גּו"דִיכָא בְּכ"ף מְדוּעַ בְּשֵׁם קוֹמְפְרָאדוּ מִירְקָאדוּ אִישְׁקֵלָאב"וּנָה וּמִן־שְׁקוֹ פֿתְבָּם הָרַב בְּקו"ף הֵלֵא בְּסִפְרָתוֹ לֶךְ נָא רְאֵה.

וְאֲפֹשֶׁר לֹוֹמֵר דְּהָרַב אֲזִיל לְטַעְמִיָּה שְׁפֵתַב בְּשֵׁם אִישְׁטְרִילִיא דְּהָרַב מֵהַרִי"ק שֶׁפֿתַב בְּסָמ"ף אֲבָל הָרַב הַמְרַשְׁד"ם פֿתַב בְּסִי' מ"ט דְּסוּל בְּסָמ"ף פֿשֶׁר דִּיעֲבַד וּבִס' שְׁמוֹת תְּמָה עַל מֵהַרְשֵׁד"ם וְהַעֲלָה דְכּוֹתְבִין סוּל סוּלְטָאָנָה בְּסָמ"ף וְאִסִּיק דְּכָל הַשְׁמוֹת דְּדָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים וְנִהְיִי לְכַתְּבָם בְּשִׁי"ן אַע"ג דְּהֵיא שִׁי"ן שְׁמַאֲלִית אִין לְשִׁנוֹת הַמְּנַהֵג לְכַתְּבָם בְּסָמ"ף אֲבָל שְׁמוֹת דְּלֹא דָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים וְהֵם בְּשִׁי"ן שְׁמַאֲלִית טַפִּי עֲדִיף לְכַתְּבָם בְּסָמ"ף וְהַשְׁמוֹת דְּדָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים לְכַתְּבָם בְּשִׁי"ן שְׁמַאֲלִית אִם פֿתַב בְּסָמ"ף הֵגֵט פֿשֶׁר וְזֶהוּ שְׁפֵתַב הַרְשֵׁד"ם בְּשֵׁם סוּל וְכו' ע"ש וְכ"כ בְּשֵׁם אוֹשְׁטַמְטָה ע"ש וּמַעִין דְּוַגְמָא אֲפֹשֶׁר שְׁעֻשָׁה הָרַב לְגַבִּי קו"ף וְכ"ף דְּבְשֵׁם קוֹמְפְרָאדוּ וְאִינְדָּה דְּדָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים לְכַתְּבָם בְּקו"ף פֿתְבָּם בְּקו"ף אֲבָל בְּשְׁמוֹת דְּלֹא דָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים בְּשֵׁם גּו"דִיכָא וְכִיּוֹצֵא פֿתְבָּם בְּכ"ף וְאֵע"ג דְּשֵׁם אִישְׁקֵלָאב"וּנָה אִינוּ שָׁם הַרְגִיל אֲפֹשֶׁר דְּכִיּוֹן דְּנִהְיִי לְכַתּוֹב אִישְׁקֵלָאב"וּנָה בְּקו"ף וְדָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים גַּם אִישְׁקֵלָאבּוֹנָה יֵשׁ לְכַתּוֹב פֿךְ פֿן נְרָאָה לְכַאֲוֹרָה לִישְׁב.

ואולם יש לעמוד במ"ש הרב ו"ל דבס' שמות העלה דכותבין סולטאנה בסמ"ך דהרי
בס' שמות קב"ע את קובעי"הם באות ש"ן. אלא דכתב משם מהרי"מ מט שתמה על
מהרש"ד דם בשם שול ובשם שולטאנה פתב משם מהרי"מ מט דראוי לכתבו בסמ"ך ואם
נכתב בש"ן אינו מעכב וכו'.

והרב ס' שמות שם עלה בקב"ץ ופנה אל הסוכב הני קראי שמתחלפת הש"ן בסמ"ך והסמ"ך
בש"ן. ומה שרצה לישב דברי מהרשד"ם אפתי לא איפרק ממה שהעיר מהרי"מ מט דשול
בש"ן יש לפרש טעות כמו שלותה ואולי יש להקפיד פהיהא דלמחך דמשמע כי חוכא
וכגון זו אף דדשו ביה רבים יש לכתוב בסמ"ך.

ומה גם דממאי דטרח מהרשד"ם להביא פמה ראיות ומסגנון ראיותיו הרואה יראה
דדעתו דעת עליון דמשפט שול בש"ן. ואם לפי האמת משפטו בסמ"ך ומשום דדשו ביה
רבים פותבין בש"ן פדברי מהרמב"ח לא הי' צורך למהרשד"ם להביא פמה ראיות
ולכתבם בסגנון שכתבם.

ומפלגן של דברים יש להעיר על הרב מהר"י הלוי בתשובה כי באה בס' גנת נרדים פלל
א' סי' כ"ב שכתב דמה שתמה מהרי"מ מט על מהרשד"ם בשם שול הוא מפני שכ'
דמשפטו דוקא בש"ן ולכתחילה טפי עדיף לכתוב ש"ן ולא לכתוב סמ"ך ומשו"ה תמה
דמי הגיד לו דמשפטו כן ומ"מ הוא ו"ל ס"ל דאין קפידא בדבר ואם רצה בש"ן יכתוב
עכ"ל ומשמע מדבריו דגם על שם שול קאמר דסבר מהרי"מ ט דאם רצה יכתוב ש"ן.

ולי ההדיוט מבואר דסבר מהרי"מ מט בשם שול דלכתחילה ודאי יכתוב סמ"ך דאולי איכא
קפידא פהיהא דלמחך. ואפי' בשם סולטאנה דליכא הך חששא דסול פתב מהרי"מ מט
בפירוש דראוי לכתוב בסמ"ך אבל אם נכתב בש"ן אינו מעכב.

ומשמע דסבר מהרי"מ מט דלכתחילה יכתוב בסמ"ך. ומ"ש אח"כ ו"ל וראיתי לרב מהר"ר
תם ו' יחיא שכתב לרב מהר"ר יצחק ו' לב שכתב בגט ברושא בש"ן וא"ל שהנכון לכתוב
ברוסא בסמ"ך שפן הוא יסוד הלשון בלשון תוגרמא ואני נ"ל דאעפ"י דמשפט הלשון
בסמ"ך אין קפידא וכו' ע"ש היינו דאין קפידא שכותבין ברושא בש"ן אבל דעתו דראוי
ועדיף לכתוב סמ"ך.

ומ"ש מהרמב"ח לפקפק מסול וסירה ע"ש אין לחוש כיון דמשפט השם כן הוא בסמ"ך.
שוב ראיתי בהשמטות שבסוף ס' שמות שכתב ו"ל סאראי דמן בוסנא פן נכון בעיני
הגם שבטופסים אחרים ראיתי בש"ן מ"מ נלע"ד דסראי ובוסנא משפטם לכתחילה בסמ"ך
דכל ש"ן סבולת ראוי ליכתב בסמ"ך ואין לנו בגט אלא מבטא בני אדם פמבואר לעיל
בשמות הנשים בשם שול ובשם שולטאנה ובדיעבד בכל גונא פשר פמבואר לעיל עכ"ל
ולשון זה אשתמיטתיה להרב מהר"י הלוי ועמ"ש עוד בספרו מטה יוסף ח"ב ועמ"ש
הרב מכתב מאליהו דף ל"א ובס' דבר משה סי' ג"ן ובס' פרי הארץ ח"ב סי' ו'.

ועל דבר הגט דשלחו מתם וכתוב יודיקא והביאו ראיה להכשירו מחנה חנולא וכו' אינה
ראיה ד' גודיקא אינו מיהודית רק גודיאה ואין צורך לכתוב דמתקרי ולא שום דבר
והראיה משם אנ"גיל בעזרת נשים דף כ'.

ובאראכא דף ד'. ועבדלה דף י"ו ומשם איסטריליאי אמבראכה גאראסיא גראסייוזא.

וַיֵּשׁ לְפָנָיו וְהִרְאָהוּ מַגִּנַּת וְרָדִים סִי' ה' בְּשֵׁם מְרוֹךְ וּסִי' ו' בְּשֵׁם סְאִסְיָה וּמְסִי' כ"א בְּשֵׁם סְרוֹר. גַּם יֵשׁ רְאָיָה מִמֶּהֱר"ם מְלוֹבְלִין סִי' ל"ט וּכְנֵה"ג דָּף קנ"ב ע"ב אוֹת קי"ט וְעֵינִין אוֹת קכ"ג וַיֵּשׁ רְאָיָה מִשְׁאֲרֵית יְהוּדָה בְּשֵׁם אֲרָדָא.

וְעוֹד רְאָיָה מִמ"ש הָאֲחֻרֹנִים בְּפִירוּשׁ תְּשׁוּבָה רִיצַב"א עַל נְהַר קִייר וְעַמ"ש בְּשׁו"ת מֶהֱר"י הַלְוִי סִי' ח' וּמֵהֱר"א שְׁשׁוֹן סִי' ל' וּמֵהֱרַח"ש סִי' כ"ו עֲדוּת בִּיהוֹסֵף ח"א סִי' ג' וְגַם יֵשׁ רְאָיָה מִשֵּׁם יְהוּדָה לְדַעַת ס' שְׁמוֹת וְעֵינִין כְּנֵה"ג דָּף קנ"ה אוֹת קע"ח וְעֵינִין גַּט פְּשׁוּט וְעֵזְרַת נְשִׁים וּבֵית יְהוּדָה סִי' ו'.

גַּם יֵשׁ רְאָיָה מִנְפֹתָא. וּמִמ"ש הֶרַח"ם סִי' ס"ו וְתוֹרַת אֲמֵת סִי' ל'.

גַּם יֵשׁ רְאָיָה מִשֵּׁם זְוִי וְזוּהִי שְׁפָסֵל הֶרַמְב"ח בְּעֵזְרַת נְשִׁים בְּמִקּוֹם עֵיגוֹן. וּכְבָר הֵלַא מְרַאשׁ הָאֶרֶץ ש' יִסְדֵּתִי שְׁהֶאֱרַכְתִּי מְאֹד גַּם בְּעֵינֵינוּ זֶה הוּא בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן הוּא בְּרְאִיּוֹת וְנִגְאָבֵד הַכֹּל וְלֹא מְצָאֵתִי בְּאֲמֵתִי אֲלֵא רְשִׁימוֹת אֵלּוּ בְּקִצּוֹר נִמְרָץ.

וְזִכְרוֹנֵי שְׁפָה נְעֻשָׁה מְעֻשָׁה וְלֹא נִתֵּן הַגֵּט בְּהִסְפָּמַת הָרַב הַמְּוֹפְלָא מֶהֱר"ם בְּכ"ר שְׁמוּאֵל זֵלֶה"ה. (עֵינִין בְּשׁו"ת מְכַתֵּם לְדוֹד וְדוֹק הַטָּב בְּמָה שְׁרַמְזָנוּ בְּעֵינֵינוּ וּבְאֲמֵת שְׁבַת־שׁוֹבַת הָרַב הֶרַאשׁוֹנ' שְׁבָאָה עִם הַגֵּט אֲנִי בְּעֵינֵי עַמְדָּתִי בְּהַ כָּכָל פְּרֻטִיָּה וְדִקְדוּקָי וּלְקוֹצֵר דַּעַתִּי הִיָּה דִי הַשִּׁיב עַל הַכֹּל וּכְשֶׁסִּדְרָתִי הַפְּתוּב לְפָנַי לֹא רְצִיתִי לְכַתּוֹב דְּבָרִים כְּהַנְיִיחַ וְלִהְיִיר שֵׁם גְּדוֹל.

וְאַחַר זֶמֶן רַב בָּא לִידֵי שׁו"ת הַנּוֹז' (וְהַמְעֵינִין בְּחֶסֶר). סִימֵן ל"ח בְּשְׁמוֹת הַגִּיטִין.

א אֲבָרְהָם חַיִּים מְעֻשָׁה בָּא לִידֵינוּ בְּמִגְרֵשׁ שְׁהִיָּה שְׁמוֹ מְשַׁעַת הַלִּידָה אֲבָרְהָם חַיִּים וְאִינוּ נִיכָר בְּשֵׁם חַיִּים כָּלֵל רַק שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ לִס"ת וְחוֹתֵם כֵּן. וְהִנֵּה כָּתַב הָרַב גַּט פְּשׁוּט סִי' קכ"ט ס"ק ס"ג דְּכַשְׁשָׁנִי הַשְּׁמוֹת הֵם מְשַׁעַת הַלִּיד' אִין לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי.

וּלְפִי מ"ש מְרֵן דִּין י"ח דְּחַתִּימָה וּס"ת עֵינִין וְכַתְּבֵהּ הָרַב פְּרַח שׁוֹשָׁן דָּף מ"ז ע"ד דְּאִינוּ דְּאִין לָנוּ [אֲלֵא] דְּבָרֵי מְרֵן לְאִפּוּקֵי מִהָרַב מְכַתֵּב מְאֻלְיָהוּ. וְעַמ"ש הַרְדָּב"ז סִי' תְּקֵל"א בְּשֵׁם מַחְרֵז וְרַמְזָה מֵהֶרֶ"ק שׁוֹשׁ וְהָרַב כְּנֵה"ג וּבְסוּף ס' גַּט פְּשׁוּט בְּלִקּוּטֵי מֵהֶרַח"א וְא"כ בְּנ"ד עֲבָדֵינוּ עֵינִין מִהַחַתִּימָה וְעֵלִית ס"ת.

וְגַם לִמ"ש קִרְיַת מְלֻךְ רַב ח"ב סִי' ט"ו דְּכַתְּבֵהּ הָרַב ז"ל שְׁדְּבָרֵי הָרַב גַּט פְּשׁוּט נְמִי כְּשֶׁמְקַצְתָּן קוֹרִין הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת בְּיַחַד ע"ש בְּנ"ד לִיהִי עֵלִית ס"ת וְחַתִּימָה כְּקַצְתָּן קוֹרִין שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד. וְכֵן עֲשִׂינוּ מְעֻשָׁה וְנִכְתַּב אֲבָרְהָם חַיִּים כָּלֵי דְּמַתְקָרִי: ב מְעֻשָׁה בָּא לִידֵינוּ בְּמִגְרֵשׁ שְׁמוֹ אֲבָרְהָם בְּנִימִין וּבְאִשְׁפָּנֵז קָרוּ לִיהִ וּוְאֵלֶּף בֵּן אֲבָרְהָם חַיִּים.

וְשְׁמוֹת אֲבָרְהָם שֶׁל הַמְּגֵרֵשׁ וְשֶׁל אָבִיו הָיוּ שְׁיֻנוֹי הַשֵּׁם וְשֵׁם בְּנִימִין שֶׁל הַמְּגֵרֵשׁ וְשֵׁם אֲבָרְהָם שֶׁל אָבִיו לֹא נִוְדָעוּ כִּי אִם בְּחַתִּימָתָם הָיוּ חוֹתְמִין כָּף. וְאָבִי הַמְּתַגְרֵשׁת שְׁמוֹ מְסַעוֹד וּבְבוֹאוֹ מִהַמְעָרָב לְגַלִּילִיתָנוּ שְׁיֻנָּה שְׁמוֹ מְשָׁה וְנִשְׁתַּמְקַע שֵׁם הַלִּיד' לְגַמְרִי.

וְהִנֵּה לְעֵינֵינוּ אָבִי הַמְּתַגְרֵשׁת יֵשׁ לְהַקְל כִּמ"ש הָרַב גַּט פְּשׁוּט סִי' קכ"ז ס"ק פ"ב וּסִי' קכ"ט ס"ק מ"ד דְּכָל דְּבִמְגֵרֵשׁ מְפָנֵי הַסְּפֵק מִשׁוּם חוּמְרָא נּוֹתְנִין שְׁנֵי גִטִּין בְּאָבִי הַמְּגֵרֵשׁ בְּגַט אַחַד סָגִי. וּבְאָבִי הַמְּתַגְרֵשׁת יֵשׁ לְהַקְל יוֹתֵר מֵאָבִי הַמְּגֵרֵשׁ כִּמ"ש הָרַב ג"פ סִי' קכ"ט ס"ק מ"ג סוּף דָּף ק' מִשֵּׁם מֵהֶרַח"ח ח"א סִי' י"א.

ואפני' בַּמְתַּגְרֵשֶׁת עֲצָמוּ הוֹרָה הָרַב מֵהַרִּימ"ט בְּשֵׁם אַבְגְּלִי דִּיכְתָּבוּ אַנְתָּ אַנְתָּתִי דְּמִתְקַרְיָא
אַבְגְּלִי דְּבִתְיַבְתָּ דְּמִתְקַרְיָא שֵׁם רְמָזוּ לְשֵׁם אַחֵר. וּבִנ"ד דִּישׁ לְהֵם שְׁמוֹת אַחֲרִים וְדַאי בְּאֵלוּ
אֲמָרוּ לְסַמְנָה עַל הוֹרָאתָ מֵהַרִּימ"ט וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה פְתַב מוֹרְיָנוּ הָרַב זָרַע אַבְרָהָם בֵּא"ה סִי
י"ז דָּף מ"ט ע"ב וְכ"כ הָרַב גֵּט פְּשׁוּט סִי' קכ"ט ס"ק צ"ז דָּף קי"ג ע"כ לְעֵנִין נִשְׁתַּקַּע שֵׁם
רֵאשׁוֹן דִּיכְתָּבוּ אַנְתָּ אַנְתָּתִי דְּמִתְקַרְיָא רַבְּקָה וּמְסִיק הָכִי לְהִלְכָה.

וְהַגַּם דְּמוֹרְיָנוּ הָרַב מְהֵר"י זְאֵבִי בְּתִשְׁבּוּכְתּוֹ בְּזָרַע אַבְרָהָם סִי' י"ד וּמְהֵר"י זִינָן בְּפִרְחָ שׁוֹשָׁן
פְּלָל א' סִי' ו' קָרְאוּ עֲרַעֵר עַל הוֹרָאתָ מֵהַרִּימ"ט עש"ב מ"מ מוֹרְיָנוּ הָרַב מֵהֵרָא"י בְּזָרַע
אַבְרָהָם בְּסִימָן טו"ב בִּירָר וּבִיאָר דְּבָרֵי מֵהַרִּימ"ט.

וְהָרַב מְהֵר"י זִינָן שֵׁם בִּיטֵל דְּעֵתוֹ נִגְדַּד דְּעֵתוֹ וְה' גֵּט פְּשׁוּט. וְכֵן תְּפָשׂוּ הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּעִיר
קִדְשֵׁינוּ יְרוּשָׁלַם ת"ו מוֹרְיָנוּ הָרַב זָרַע אַבְרָהָם וְאַחֲרָיו גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת לְסַמְנָה עַל הוֹרָאתָ
מֵהַרִּימ"ט בְּכַה"ג וְכֵן עָשִׂינוּ מַעֲשֵׂה בִנ"ד בְּהַסְפָּמַת הָרַב הַמְּנַבְּהֵק חֲסִידָא קִדְשֵׁא כְּמֵהֵר"ר
יְהוּדָה נְבוֹן זֵלֵה"ה אַב בֵּית דִּינָנוּ וְנִכְתַּב אֲנָא דְּמִתְקַרְיָא אַבְרָהָם וְדְּמִתְקַרְיָא בְּנִימִין בְּן אַבְרָהָם
דְּמִתְקַרְיָא חַיִּים.

וְשֵׁם הַמְּתַגְרֵשֶׁת וְאַבְיָה נִכְתַּב שְׁמֻחָה בֵּת דְּמִתְקַרְיָא מִשָּׁה. וְנִכְתַּב דְּמִתְקַרְיָא אַבְרָהָם לְרִמְזוּ
שֵׁם וּוְאַלְף פִּינּוֹן דְּבִאֲשָׁפְנֵז מִפִּירִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם וּוְאַלְף.

וְכֵן דְּמִתְקַרְיָא מִשָּׁה לְרִמְזוּ שֵׁם מְסַעוּד וְכֵן הַסְפִּים גְּדוּל דוֹרְנוּ הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת בְּקוֹנְט' י"א
סִי' ח' לְעֵנִין שֵׁם הָאָב אֵף בְּמִקּוֹם דְּנִהַיְגִי לְתַת שְׁנֵי גִיטִין וְעֵינִין לְמוֹרְנוּ הָרַב מְהֵר"י זְאֵבִי
בְּסַפְרוֹ הַבְּהִיר לְמוּד צ"ב וְלְמוֹרֵי הָרַב נַחֲפָה בְּכֶסֶף סִי' ה' וְלְהָרַב מִשָּׁאָת מִשָּׁה ח"א א"ה
סִי' ח"י וְח"ב סִי'.

וְמָה שְׁנִכְתַּב וְדְּמִתְקַרְיָא הָכִי חֲזִינָא בְּתוֹשׁוֹ כ"י לְאַחַד קְדוּשׁ דְּלֵא פְהָרַב בֵּית שְׁמוּאֵל: ג.

אִיסְתִּיתָה בְּן הוּא בְּמִזְפָּרְתַּת הַגִּיטִין שְׁנִינְתָנוּ לְפָנֵי רַבְנֵי מְצָרִים.

ד.

בְּן צִיּוֹן. ס' שְׁמוֹת הַגִּיטִין כְּעֵת אֵינְנוּ פָּה עֲמָנוּ.

וְרֵאִיתִי לְהָרַב מְהֵר"ם ו' חֲבִיב בִּס' עֲזַרְתָּ נְשִׁים שְׁכַתְּבוּ וְז"ל וְדַע דְּלֵא רֵאִיתִי וְלֵא שְׁמַעְתִּי
מִי שְׁנִקְרָא בְּן צִיּוֹן אֲבָל רֵאִיתִי מִי שְׁנִקְרָא צִיּוֹן בְּעִיר נִיקוּפּוֹל וְכו' ע"ש וַיֵּשׁ לְהַעִיר דְּהָרִי
אַחַד מִזְקֵנֵי רַבְנֵי וַיִּנְיִצֵּא בְּשֵׁנַת ש"ס נִקְרָא מֵהֵר"ר בְּן צִיּוֹן צָרְפָּתִי וַיֵּשׁ לוֹ פְּסָקִים בְּמִקְנָה
רוֹוִיגוֹ וְנִזְכָּר הָרַבָּה בְּג' סְפָרִים נִפְתָּחִים.

עַל זֶה קָרְאוּ בְּשְׁמוֹתֵם מִשְׁבִּית מְלַחְמוֹת מְקוֹה יִשְׂרָאֵל פְּלָגֵי מִים. וְהָרַב מֵהֵרָמְב"ח עֲצָמוּ
בְּתִשְׁבּוּכְתּוֹ הַרְמָתָה הוֹבָאָה בִּס' גִּנַּת וְרָדִים בְּדִינֵי מְקוֹה עֲמַד עַל פְּסָקֵי רַבְנֵי אִיטְלְיָא בְּמִקְנָה
הַנּו'.

וְלוֹמַר דְּלֵא רָאָה וְלֵא שְׁמַע בְּדוֹרוֹ קָאָמַר הוּא דוֹחַק בְּעֵינָי: ה גֵּאֲלִיָּה דְּמִתְקַרְיָא כְּרִיקָה בְּן
רֵאִיתִי בְּגֵט שְׁסִידָר הָרַב הַגְּדוּל עִיר וְקִדְשׁ כְּמֵהֵר"ר שְׁלֵמָה אֶלְגָּאִזִּי זֵלֵה"ה וְעֵינִין בְּשְׁמוֹת
מֵהֵרִיק"ש. ו.

גֵּאֲזֵלָה. בְּן רֵאִיתִי בְּגֵט שְׁסִידָר הָרַב הַנּוֹזְכָר בְּאַרְץ מְצָרִים.

ואע"ג דבשמות מהריק"ש פתוב גזאלה וכ"כ בתשובות הרב המבי"ט וכתב הרב עזרת נשים דלקה שומעין דהם בעלי לשון ערבי ע"ש. פיון דהרב הנז' סיידר הגט בארץ מצרים אתריה דמהריק"ש ושם בקיאי טובא בערבי ודאי דהרב הנז' חקר במשפט פתיבת השם בערבי ונתברר לו פן לכו תלה דיש ט"ס במהריק"ש.

ואם לאו לא הנה עביד ח"ו נגד מאריה דאתריה מהריק"ש שעושים פמותו אף פשחולק על מרן פיזוע. ז.

דינה דמתקריא דיאנא. פן נכתב במעשה בא לידינו והכי אשתכח באחמתא בגט שסיידר הרב מהר"ש אלגאזי זלה"ה.

ח.

הרמיזא. פן ראיתי בגט שסיידר הרב מהר"ש אלגאזי הנזכר ותמהתי שראיתי בגט אחר שסיידר הרב עצמו הירמוזא ביוד בין ה"א לרי"ש והדבר קשה בשנותו את טעמו.

ואפשר דהרב הו כל יקר ראתה עינו דברי הרב עזרת נשים שכתב משם מהרימ"ט ביו"ד ומשם מהריק"ש פתב בלא יו"ד והרב הכריע וז"ל ומיהו יראה לי פיון דהשם הוא ספרדי אע"ג דהמגרש והמתגרשת ערביים צריף לכתוב השם פמדת אשר ממנו חוצב ולפיכך פותבין אותו מלא יו"ד עכ"ל והרב המסדר מהרש"א להיותו באתריה דמהריק"ש יודע פשר דבר דכשהמגרש הנה מבני מסתערב פתב חסר יו"ד פמו שכתב מהריק"ש דבלשון ערבי אין מקפידין ביו"ד לרמזו על הצירי פאות שלפניה.

ואם המגרש הנה מהספרדים פתב כמהרימ"ט וזהו השינוי הנמצא בגטין שסיידר הרב הנז'. והנה במהריק"ש פתב הרמוזה בקא תחילה וסוף והרב עזרת נשים הביא משמו באלף לבסוף ואפשר שפך הנה בגסחתו.

ולענין הלכה נראה כמ"ש הרב עזרת נשים לכתוב לכל הירמוזא. (ט) היחסינא מתגרשת שפאה מערי מערב והעל' הרב המו' כמהר"ר אברהם ישראל בתשובה כ"י לכתוב מוסנה.

(י) נרדה. פן ראיתי בגט שסיידר הרב מהר"ש אלגאזי זלה"ה ובמהריק"ש פתוב אלף בין נאו לריש וכן העתיקו הרב עזרת נשים.

אכן משפט הערבי הוא חסר וכן פתב בקונטרס השמות אשר בסוף שו"ת הלכות קטנות שסיידר הרב המני"ח דבתחילה הביא מה שכתב במהריק"ש באלף וכתב ובכתב ישמעאל משפט פתיבת שם זה הוא חסר אלף עכ"ל.

ואפשר דמעיקרא במהריק"ש הוא ט"ס והרב עזרת נשים נמשך אחר הגססא דקמן. והעיקר פמו שסיידר הרב הנז'.

(יא) זהרה פן ראיתי בגט שסיידר הרב מהרש"א והיינו כמ"ש מהרימ"ט פי כן הוא משפט פתיבת השם בערבי. ובמהריק"ש אפשר שהוא טעות המעתיק ועמ"ש הרב עזרת נשים.

(יב) חפצא. פן ראיתי בכתב הרב המו' עיר וקדיש מהר"י אלגאזי זלה"ה שהוא שם פרגום ור"ל חפץ יקר וכן נעשה מעשה.

(יג) תאבוכה. פן העלה הרב המו' כמהר"ר אברהם ישראל בתשוב' כ"י וכן נכתב במעשה שבא לידו.

(יד) חנוכה. פן ראיתי בגט שסידר הרב מהר"ש אלגאזי ועמ"ש הרב מהר"ם הלוי בשו"ת דרכי נועם סימן מ"ה ועמ"ש הרב גט פשוט ס"ק ס"ז וס"ק קל"ב.

(טו) טורקיה. מעשה בא לדינו באשה שבאה להתגרש ובשעת העריסה קראה אסתר וכן כתוב בכתובה ואח"ך נשתקע שמה וקורין לה טורקיה.

והנה מריש הנה אמינא תיכ"ה היכי סגינא ושם טורקיה על מה אדניו הטבעו הנה זאת חקרנוה פן היא כי תיבה זו לשון ערבי ולקבוץ פכבים הנודעים קורין טורקיה. גם לדבר עגול מעץ או נחשת וכיוצא שתולין בו כמה גרות נקראת בערבי טאר"ה וכשהיא קטנה קורין טורקיה.

ואחר חקור דבר בחיפוש מחיפוש נחפוש מנר ידענו מפי אנשים הגונים ידועים מן המפירין בקיאים בהן ובשמותיהן ושם טורקיה אינו שם בפני עצמו ולא אימי אנש ביום הולדת בת היתה לו זה שמה אשר יקראה טורקיה.

אבל הוא שם געגוע וחיבה. או כי יקרא אשה אחת מהמשפחה נקראת בשם הילדה והאשה ההיא נפטרה במבחר ימיה מפני עגמת נפש קורין לילדה זו הנקראת בשמה טורקיה.

ונתבר' לנו בנ"ד דאשה אחת ממשפחתם נקראת אסתר ונפטרה בקצרות שנים וילדה זו המתגרשת עתה נקראת על שמה. ומפני עגמת נפש קראה תכף טורקיה שנולד' בחנוכה על שם הנרות ומיד נשתקע שם אסתר לגמרי דאי קרו לה על שמה הראשון אין אסתר מגדת ומפרק הליד' עד האידנא נשתקע שם אסתר לגמרי.

גם ידענו דשתי נשים ששמן איסטריליא קראו בשמותן טורקיה באופן דנתברר דשם טורקיה אינו קצור לא משם אסתר ולא משם איסטריליא רק הוא שם דבר בפ"ע. ואינו שם גמור רק לגעגוע או נסיבה כמו שזאמר קורין לה טורקיה והנה ידעי רבנו הלא זה הדבר נאסז בסבד בין שיני אריות וסלע המחלוקת מאזרי זיקות היכא דנשתקע שם ראשון דלדעת מרן וסיעתו אין לכתבו פלל ולא עוד אלא דכתב מרן בב"י סימן קכ"ט גבי חיים דמתקרי ביבאנטי ונשתקע שם חיים דאם כתב חיים אינה מגורשת וכן כתב הרב הלבוש דגיטא מפסיל.

ואע"ג דהרב מהר"ש הרב המסבר ס' שמות בתשובתו שהביא שם כתב דמרן חזר בו ממ"ש בבית יוסף פבר כתב הרב מכתב מאלהיו דמי ישמע לעשות מעשה בדבר שמרן כתב דאינה מגורשת.

וכל קבל דנא לדעת הרב מהרח"ש ודעמיה גיפתן ליכתב. ופלוגתיהו במשמעות דברי השונטרסין פידוע.

וכבר כתבו הרב גט פשוט והאחרונים דצריה לחוש לדעת מהרח"ש ולתת שני גיטין. ומודעת זאת דבארץ הצבי ובארעא דמצרים הנהיגו כת הקודמין שלא לתת שני גיטין פידוע.

א"כ איפה נובין ונדון משפט נבחרה לנו בנ"ד. והנה השינוי הזה משם אסתר לטורנייה הוא שינוי גמור ואינו לסיבה קלה כמ"ש הרב גט פשוט דהכא פינונו לעקור השם העיקרי לגמרי משום עגמת נפש.

ולפום ריקטא הנה נראה דכל פי הני מילי לא שייכי בנ"ד דאי פליגי רבנא דאבא בנשטקע שם ראשון אי פתבינו ליה ולהקמיר לתת שני גטין או שלא לחוש וקמא בטיל היינו בשני שמות מן חלקין פראובן ושמעון יהיו דכיון דשם שני שם גמור הוא והאיפא איש או אשה בעל השם ההוא לבד לא משגחינו ולא אזלינו בטר שמה קמא עקו"ר הנה לגמרי.

אמנם בנ"ד שם טורנייה נתברר דאינו שם גמור ואשה בכל אלה לא משפחת לה דיקראוהי בעת לדתה שם זה לעיקר שמה רק שם זה הוא לגעגוע וחיבה או מפני סיב"ה פי צרה קרוב"ה אשר תשא את שמה נבק"י לעולמה ונהי דנשטקע שם ראשון מ"מ פאשר ירדוף הקור"א בשם זה ידע דאין זה עיקר ושם טורנייה לא יקרא שם גמור רק אית לה שם עיקרי ובכי הא לכ"ע ניתן ליפתב.

וכ"כ בהדיא הלכה למעשה הרב פמ"א ח"ב סימן ל' באשה דעיקר שמה לונא ונקראת בו"גה ונשטקע שם לונה הורה גבר לכתוב לונה המכוננת בוג"ה וטעמא טעמים לחלק יצאת בין שני שמות גמורין לבוג"ה דהוא שם געגוע.

וכיוצא בזה סבר לה מר מורינו הרב מהר"א זאבי בשם מרדכי ואמרדיף דיקתבו מרדכי המכונה אמרדיף כמ"ש בנרע אברהם ובספרו הבהיר אורים גדולים וכ"כ הרב מהר"י זיין בספר פרח שושן שהביא דעות הפוסקים בנשטקע השם וכתב לחוש לכל הסברות אף חילק היכא דשם שני געגוע וכיוצא דיקתבו פ' המכונה פ' והביא ראיה מדברי מהרד"ך בשם גיות ע"ש.

גם גדול המורים הרב מהר"ם ו' חביב בעצרת נשים בשם בולה אע"ג דמר ניהו חייש לכל הדעות בס' גט פשוט להורות נתן דיקתבו פ' המכוננת בולה מאחר דהפל יודעים פי בולה לא מן השם הוא.

ואולם יש לעמוד בזה ולפום ריקטא זו היא ששקשה על רבנו בתראי הנז' דכיון דהא דחיישי בנשטקע שם ראשון לכתוב שני גטין ולא פתבינו שם ראשון דמתקרי שם שני ותסגי בחד היינו לצאת ידי חובת דעת עליון מרן ז"ל וסיעתו דס"ל דאי פתבינו שם א' שנשטקע בגט הגט פסול ומאחר שכן מה טיבו של חילוק זה אחרי דראינו למרן דלא מחלק בהכי שהרי בחיי' ביבאנטי ונשטק' שם חיים דכ"ע ידעי דביבאנטי אינו שם בפני עצמו אלא הוא פירוש שם חיים ולמי שנקרא חיים קורין לו ביבאנטי בהא פתב מרן דאם פתב שם חיים אינה מגורשת ויליף לה מדברי הקונדרסים גבי שרה ונקראת חנה.

ואם דעת מרן לחלק בכה"ג מאי מיייתי משתי שמות חלוקי' לחיים ביבאנטי. ואף אם נפשף לו' ולחלק מחיים ביבאנטי לנ"ד ולנדוני הרבנים הנז' מ"מ אודי לי מיהא דלפי החילוק הנז' יש לחלק בין שמות גמורים לחיים ביבאנט ואי מרן סבר לחלק בכיוצא בזה מאי מיייתי מדברי הקונדרסי' שהם בשמות גמורים לחיים ביבאנט אלא מוכח דמרן לא סבר לחלק בהכי ואפילו שם ופירושו שם וכינויו כל דנשטקע שם ראשון ולא קרו ליה אלא בשני אי כתיב קמא בגט מפסיל אפי' דהשני פירוש או כינוי.

והכי חזינו להרב מהר"ם ישראל בס' משאת משה ח"א סימן ח"י דברד לחלק בנדונו
ברחל מכונית קומפראדה פחילוק הנז' מדעת עצמו ותבריה לגזיזיה מדברי מרן הנזכר
אלא שלא ביאר כל צרכו.

גם הרב מכתב מאליהו דף נ"ב ע"ד הוכיח מדברי מרן הנזכר בדבר האמור גם בתשובה
שבס' שמות דף ק"י מייחתי ממהר"ם מיינץ ברחל המכונית טוקיל להצריף שני גטין. וכבר
על מבוכה זו ישב גדול דורנו הרב דברי אמת בקונטרס י"א סי' יו"ד ובזרועו יקבץ
מערכה מול מערכה וכתב דבקושטנדינא אף בכנוי כל שנסתקע שם ראשון פותבין שני
גטין.

(ואחרי כתבי ראיתי להרב גט פשוט ס"ק פ"ז שכתב דביבאנטי שם העצם וכ"כ הרב
גנת ורדי' סימן כ"ג דשמות לעז זמנין דקרו ליה משעת הלידה וצריף להתישב בזה גם
לעיין במ"ש מוריניו הרב בתי פהונה ח"ב סימן ל"ו ומ"ש בסופו).

אמור מעתה באתרין דלא נהגינן לכתוב תרי גיטי סמא בינדו דעבידנא כמה זמני עובדא
והיא הוראת הרב מהרימ"ט באבגלי דאיכא למיחש שמה נקראת אבגיל ולא אתנו יודע
וגם היא לא ידע' דכתבו אנת אנתתי דמתקרא אבגלי ובאנמרו דמתקרא שם רמז דיש
לה שם אחר.

אמנם גדולי הדורות רבו עליה ומקוהו אקהינתא על תקנת מהרימ"ט דאנחת לן אי שמה
אבגיל אבל אי אין לה שם פי אם אבגלי ותו לא ממשמע שנאמר דמתקרא אבגלי מוכח
דיש לה שם אחר וא"כ אין זו המתגרשת דלית לה שם אחר כלל.

ואני בעניי אמרתי דכונת הרב מהרימ"ט דלשון אנת אנתתי דמתקרא אבגלי אינו מחייב
דיש לה שם אחר אלא יש במשמע נמי דספיקא הוי אם יש לה שם אחר ומשו"ה קאמר
דמתקרא דזה נדאי דמתקרא אבגלי.

ויש סמך לזה מההיא דאמרינן בריש קדושין דתניא נתן הוא ואמר הוא מקונדשת נתנה
היא ואמרה היא אינה מקונדשת ופריף דיוקא אדיוקא דמרישא משמע דוקא נתן הוא
ואמר הוא מקונדשת הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקונדשת ומסיפא משמע איפכא ומשני
נעשה ואב"א נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוי וחזי'שינוי מדרבנן ופסקו הפוסקים פשינויא
בתרא.

למדנו דזמנין דדיוקא אינו נדאי אלא ספק ועל דרך זה אמרינן בכמה דוכתי בפלוגתא
לא קמירי. וכיוצא בזה רגילי הראשונים לומר דלא תידוק בש"ס דהחלוקה מבחוי
אפשר דמספ"ל ולא פשיטא ליה ולהכי נקט החלוקה אחרת.

(וכמה זמני פתבו ז"ל הכי ובההיא שכתב הר' מש"ל סוף ה' אבל שכתב דס' יראים
והה"מ נקטי ישראל משום דבגוי מספ"ל ע"ש וכהנה רבות בספרן של צדיקים ראשונים
ואחרונים). ואף אנו נאמר מעין דוגמא דהא דקאמר אנת אנתתי דמתקרא אבגלי היינו
דנדאי מתקרא אבגלי ולא תדוק דיש לה שם אחר ולא מתקרא ביה אלא אימא
דמתקרא אבגלי נדאי אבל שם אחר מספקא לן אי אית לה ואינה נקראת וכתוב
דמתקרא אבגלי דזה נדאי לאפוקי דמספ"ל בשם אחר אי אית לה ואינה נקראת.

נתכל תלוונות גדולי הדור מעל הרב מהרימ"ט ובכל זאת אפשר לומר דטעם הגדולים דחלקו על הר' מהרימ"ט הוא דאיברא דיש לפרש דהשם אחר לא ברירא לן אי אית לה. אמנם יש לחוש להמון העם וקצת יודעים דיספרו דהפונה דיש לה שם אחר ונשתקע והם ידעו כי זה שמה מעת הלידה הוא ולא אחר ויאמרו דאין זו גט של זאת אבגלי דלאו כ"ע יעמיקו ויפרשו פירושים ואנן בעינן שיהי' ניפר לכול מתוך הגט שזו המגורשת ואמטול הכין הוראת הרב מהרימ"ט עיילוה אצל אלול"ני מור"י הוראות ולא קבלוה.

ברם מבואר נגלה דכל זה אינו אלא בנדון אבגלי ודכותיה דאפשר דלא יש לה שם אחר מעולם אלא אבגלי אבל פשיש לה ודאי שתי שמות כנ"ד באלו אמרו לסמוך על הוראת הרב מהרימ"ט וכמ"ש הרב גט פשוט ס"ק צ"ז.

והגם דהרב ג"פ ברישא פתב לה בדרף אפשר ובאותו סעיף עצמו הלכה זו העלה בנשתקע לכתוב דהנה מתקרי. ושוב בש"מ ששינו שמו ועדיין לא נודע פתב לכתוב כדברי מהרימ"ט הדבר מבואר דהרב ג"פ לא הי' סומך כל כף על הוראת מהרימ"ט ודעתו ז"ל דלכתוב דהנה מתקרי עדיף טפי פהוראת הרב מהרימ"ט ומשום הכי בנשתקע שם ראשון אף דברישא פתב כמהרימ"ט בדרף אפשר.

אח"ך להלכ' פתב תקון דהנה מתקרי דברירא ליה אלא דבש"מ ששינו את שמו ולא נודע דלא שייך תקון דהנה מתקרי דחיק ומוקי אנפשיה לכתוב פהוראת מהרימ"ט. אכן הוואה ראה דתקון דהנה מתקרי יש לפקפק בו וכבר פתב הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי בתשובה כ"י הביאה הרב פרח שושן דבדיעבד דוקא אמרה מהרימ"ט.

גם מורינו הרב זרע אברהם והרב מטה יוסף קראו ערער על זה וכמ"ש ה' פרח שושן. כל קבל דנא הוראת הרב מהרימ"ט הלכ' רונחת וכל גדולי אחרוני זמנינו נשתמשו בה הלכ' למעשה בדאיפא תרי שמי או שם וכינוי ודאין וכמבואר בזרע אברהם ומשאת משה וכן הספיקו רבני קושטנדינ"א כמ"ש בס' מטה יוסף ח"א א"ה סימן א'.

וכן נעשה מעשה וצוינו לכתוב אנת אנתתי דמתקרא טורייה כי משפט פתיבת שם זה בערבי כן הוא בב' יודין וה"א בסוף כמו שאמרו הבקיאין בלשון ערבי. (טז).

יאותה. כן הוא משפט פתיבת שם זה בלשון ערבי כנודע אצלנו מפי בקיאים בכתב ולשון הנזכר.

והגם דבס' שמות פתב משם הרב מהרימ"ט יקוטא וכתב הרב גט פשוט ס"ק ק"ל כי כן משפטו חסר אלף וכתב דהסופרים נהגו לכתוב בתיו וכן הוא במהרימ"ט מ"מ עדיף בטי"ת ע"ש ובס' דבר משה סימן ע"ב אות כ"ב פתב משם מהר"י פולאק באלף וטית ע"ש.

העיקר כמו שכתבתי כי כן נתברר לי בארץ מצרים דבקיאי טפי בכתב ולשון ערב ועל ערבי"ם בתוכה תלינו. ושוב ראיתי בשר"ח של רבינו סעדא גאון איל פייומי אשר פתר טור אנדם פטדה יאות איל אחמאר.

והרי פתרון רבינו הגאון בדאמרי אינשי דבקיאי. וכזה ראיתי בהלכות קטנות שכתב דבערבי פותבין יאותה ע"ש ותו לא מידי.

(טוב) יְמוּנָה. פֶּן רֵאִיתִי לְהֵרֵב הַמְּוֹבָהֵק עִיר וְקִדִישׁ מְהֵרָ"י אֶלְגָּאזִי זֹלֶה"ה פְּתוּב לִמ"ר
שֶׁפֶן מְשֻׁפֵּט פְּתִיבֵת שֵׁם זֶה וְכִף עֲשָׂה מַעֲשֵׂה עַל פִּי פֶתֶב אֶחָד קִדוּשׁ מְרַבְּנֵי הַמַּעֲרָב הַפְּנִימִי.
(ח) יְהוּדָה דְּמִתְקָרֵי יְהֵרוּן פֶּן הַעֲלָה הֵרֵב הַמו' מְהֵרָ"י זַיִן בְּתִשׁוּבָה כ"י וְכֶתֶב לְשִׁינְדָר
לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי שֵׁישׁ סֶפֶק אִם יְהֵרוּן הוּא קִנְצוּר אוֹ לֹא וְהֶאָרִיף בְּתִשׁוּבָתוֹ הֶרְמָתָה. (יט).
כצ"ר.

מַעֲשֵׂה בָּא לְיַדִּינוּ בְּמַגְרֵשׁ מִן הַמוֹסְתַעֲרָבִים שֶׁהָיוּ קוֹרִין לוֹ פְּאָדִיר וְאִינוּ יוֹדְעֵי לְחַתּוֹם.
יְדוּעַ דְּלָמִי שֶׁשָּׂמוּ אֵלָיְהוּ קוֹרִין בְּעַרְבֵי כִידִי"ר.

וְזֶה לֹא יָדַע אִי שָׂמוּ אֵלָיְהוּ אוֹ שָׂמוּ אֵלָיָהּ. גַּם מֵהַס"ת אֵין רְאָיָה פִּי כָּל יָמָיו מְסֻתָּחַר בְּכַפְרֵי
הַפִּילֹאֲחִי"ם וּמְרַגֵּל לְרַגֵּל יָבֵא אֶל עִיר וְכִמְעַט אִינוּ עוֹלָה לִס"ת.

וְנִכְתָּב אֵלָיְהוּ דְּמִתְקָרֵי כצ"ר. וְמָה שֶׁנִּכְתָּב אֵלָיְהוּ הַטַּעַם כִּמ"ש מֶרֶן דְּמֵן הַסְתָּם יֵשׁ לְכֶתֶב
אֵלָיְהוּ.

וְעוֹד בִּנ"ד נִרְאָה דְּשָׂמוּ אֵלָיְהוּ פִּי כֵּן בְּעַרְבֵי קוֹרִין לְאֵלָיְהוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב אֵיל כִּידִי"ר
וְכִינּוּן דְּכִינוּ לְזֶה בְּשֵׁם כִּידִי"ר מוֹכַח דְּשָׂמוּ אֵלָיְהוּ. וְמָה שֶׁנִּכְתָּב כצ"ר אֶף עַל גַּב דְּבַעֲזָנֹת
נָשִׁים מוֹכַח דְּיֵשׁ לְכֶתֶב כִּידִי"ר וּבְמַצְרִים דְּנִקָּא כּוֹתְבִין כצ"ר.

שְׂמַעְתִּי מַעֲטָרֵת רֵאשִׁי אַבָּא מְאָרִי זֹלֶה"ה דְּמִשְׁנַת הַתַּצ"ד שֶׁיֵּשֵׁב עַל פֶּסֶא הַהוֹרְאָה הֵרֵב
הַמְּוֹבָהֵק מְשִׁינְרֵי כְּנֻסֹת הַגְּדוּלָה כִּמְהֵרָ"ר בְּנִימִין מְעַלֵּי הַפֶּהוּן זֹלֶה"ה שֶׁהִי מְקַדֵּם מְאָרִי
דְּאֵתְרָא בְּאַרְצֵי מַצְרַיִם הַנְּהִיג בַּעַ"ק יְרוּשָׁלַם ת"ו לְכֶתֶב כצ"ר פִּי כֵּן מְשֻׁפֵּט לְשׁוֹן עַרְבֵי
וְאַחֲרָיו נִהְגוּ פֶּן הֵרֵבְנִים הַמְּוֹבָהֵקִים מֵהֵרָ"א נְחוּם זֹלֶה"ה וּמְהֵרָ"ם מְזַרְחֵי זֹלֶה"ה.

וְמָה שֶׁכְּתִבְנוּ דְּמִתְקָרֵי הֵינּוּ לְפִי דַעַת מֶרֶן דְּגִרְרִנָּא אַבְתְּרִיָּה שֶׁפֶסֶק בְּסִי' קכ"ט דְּכְתָבִין
יְהוּדָה דְּמִתְקָרֵי לִיאֹן פִּינּוּן דְּהַשֵּׁם הַשְּׁנִי יוֹצֵא מִשֵּׁם הָעֵבְרִי וְהֵכָא נְמִי בִּנ"ד פִּינּוּן דְּכצ"ר
קוֹרִין לְאֵלָיְהוּ הַנְּבִיא וְעַל שֵׁם אֵלָיְהוּ הַנְּבִיא קוֹרִין לְמִי שֶׁנִּקְרָא אֵלָיְהוּ כצ"ר א"כ יוֹצֵא
מִשֵּׁם הָעֵבְרִי עַל דְּרָף לִיאֹן דְּאֵתִי מִיְהוּדָה דְּכִתִּיב גּוֹר אֲרִי' וְכָבֵר הַעֲלָה הֵרֵב גִּט פְּשׁוּט
ס"ק ע"ז וּבַעֲזָנֹת נָשִׁים דָּף יו"ד וי"א דְּכָל דְּדָמִי קִצַּת לְשֵׁם הָעֵבְרִי לְדַעַת הֵרֵב מֵהֵרִיק"ו
וּמֶרֶן יֵשׁ לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי וְגַם בְּחֻצוֹת גְּרָאסִיָּאנוּ שֶׁכְּתָב הֵרֵב מֵהֵרֵשֵׁד"ם סִימָן מ"ו דְּכְתָבִין
הַמְּכוּנָה הַלְכ' זוּ הַעֲלָה דְּלַדַּעַת מֶרֶן יֵשׁ לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי.

וְהַגַּם דְּהֵרֵב פְּרַח שׁוֹשָׁן כָּלֵל א' ס' ט' בְּכִינוּי דְּדָמִי קִצַּת לְכֶתֶב הַמְּכוּנָה כִּמְהֵרֵשֵׁד"ם וְהֵרֵב
הַמְּכָתֶב. זוּ אֵינָה מְשַׁלְּנוּ דְּהֵכָא הָיִי כִּיְהוּד' לִיאֹן שֶׁכְּתָבוּ מֶרֶן וּמֵהֵרִיק"ו בְּפִירוּשׁ שְׁפוֹתְבִין
דְּמִתְקָרֵי לִיאֹן.

וְתוֹ בְּמָקוֹם דְּמִסְפ"ל אִם לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי אוֹ הַמְּכוּנָה יֵשׁ לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי כִּמ"ש מוֹר"ם
סִימָן פ"ד דָּאָם בְּמָקוֹם דְּמִתְקָרֵי כְּתָב הַמְּכוּנָה פְּסוּל וּבְהַפְּךָ פְּשָׁר. וְאֶף דְּהֵרֵב מֵהֵרָ"א הַלּוּי
בִּס' יָאִיר נְתִיב וְהֵר' גִּט פְּשׁוּט הַסְּפִימוּ לְהַכְשִׁיר.

כְּבָר הַעֲלָה הֵרֵב פְּרַח שׁוֹשָׁן דָּאָם בְּמָקוֹם דְּמִתְקָרֵי כְּתָב הַמְּכוּנָה פְּסוּל וְאִם בְּמָקוֹם הַמְּכוּנָ'
כְּתָב דְּמִתְקָרֵי פְּשָׁר. וְכִזְאֵת וְכִזְאֵת הַגָּה שֶׁמְעַנּוּהָ דְּהֵכִי נִהְגוּ רַבָּנָן קִדְּשֵׁי דְּמַמוֹנֵי אַגִּיטִי
פַּעַם"ק לְכֶתֶב דְּמִתְקָרֵי כצ"ר.

ועל גבי הצדי על היוד השומאלי נכתב תג קטן והגם דבעיר קדשנו לא נהגו לכתוב רפה על גאמילה וכינצא שאני הכא דצד"י בלי רפה אין הברתה דל"ת כלל ועיקר ורב המקום ביניהם לא כן בהנהגה והכי נהוג רבנן קדישי האתנים מוסדי ארץ.

(כ) לייא"גי מעשה בא לדינו באחד שקורין לו לייא"גי. בהא ליפא לספוקי אי שמו אליה או אליהו דהאיפא סהדא רבא הרב מהר"י דוד זלה"ה הובא בס' דבר משה העד העיד בנו דמי שנקרא אליה קורין לו לייא"גי ואם בעת הליד' ידענו כיצד נקרא הכי פתבין כמ"ש הרב גט פשוט.

ואם לא זכר עת הליד' ואיפא דקרו ליה אליה ואיפא דקרו לי אליהו ומעלית ס"ת אין ברור דזמנין קרו לי אליה וזמנין קרו לי אליהו פאשר נשאו את שמו על שפתם השלוחי צבור.

ידינו ל"ו אסורות שלא ידע לחתום. נראה דהנכון לכתוב אנה דמתקרי אליהו דמסתמא נקרא על שם אליהו הנביא ובאנומרו דמתקרי רומז על אליה דקרו לי נמי.

(כא) מעתוקה. נהגו בארץ מצרים דאשה שאין לה בנים ואחר ילד' בת קורין לה שם וגם פן קורין לה מעתוק' על דרך בני ספרד שמכנים קומפראדא מירקאדא ודינה פדין פינוי מירקאדה וכינצא.

ומשפט פתיבתה כמו שכתבנו ובשמות מהריק"ש נמצא מעתוק. ובמעשה בא לדינו נכתב אסתר המכונית מעתוקה.

(כב).

מדללה. פן ראיתי בגט שפינדר הרב מהר"ש אלגאזי וכן עיקר ובשמות אשר במהריק"ש יש ט"ס.

(כג) מבןרף מעשה בא לדינו במגרש ששמו מבןרף ולא ידע לחתום. ונסתפקנו אם יש לכתבו חסר כי כל מבןרף בכתוב הוא חסר וי"ו ותמיד כותבין בגט כמו שהוא בפתוב פידוע.

או דילמא דמה שרואין הפתוב היינו אם יהי שם משמות הפתובים במקרא אבל במה שהוא בפתוב תיבה ואינו שם לא אזלינן בתר הפתוב. ולכאור' מדברי הרב עזרת נשים בשם נסים ושם ירוחם בסופו משמע דאפי' אינו שם משמות הפתובים במקרא אלא היא תיבה שפתובה במקר' אזלינן בתר הפתוב.

וכן מוכח בהד"א מדברי אבי התעודה הרב מהרימ"ט בשם מנרה והביאו בס' שמות שכתב וז"ל מנרה יש שקורין לה כף ומאחר שהוא לשון הקדש צריך לכתוב חסר עכ"ל הראת לדעת דקפסיק ותני הרב ז"ל דכיון שהיא תיב' לשון הקדש צריך לכתוב כף וה"ה בנ"ד דכתוב כל מבןרף חסר וי"ו.

ונראה דבכה"ג שאינו שם מהפתובים במקרא ואפשר לקרות מברף הבית בפתח כמו מברף רעהו בקול גדול ודכונתיה יש לכתבו מלא. ואפי' בשם הלל שנמצא בפתוב שם פמה גדולים סברי לכתבו מלא ואע"ג דבשם הלל קי"ל כמ"ש מרן בבדק הבית והרב מהרימ"ט כמ"ש בספר שמות שאני התם שנמצא השם בפתוב וג"כ שנקרא מסתמא על

שם הלל הנשיא וכמו שהאריף בס' שמות וכיפי תלי לה הרמ"ז המג"י שם מדברי רבינו הגאון זצ"ל אבל הקא שאינו שם ויש לקרו' הבית בפתח יש לכתבו מלא.

ואין ראי' משם מנור' שכתב מהרימ"ט דכינון שהוא לה"ק וכתוב חסר דשם אין במשמעו' תיבה אחרת לא כן הקא. ומה גם דנ"ל דמ"ש מרן בש"ע יש מי שאומר דהלל נכתב מלא אע"ג דבבבדק הבית דחה סברא זו.

היינו שהרוצ' לכתוב מלא וכתוב. ולא שמיע לי מ"ש הרב גט פשוט דהפונ' יש מי שאומר ואין הלכ' פן ע"ש ס"ק.

קכ"ד ובס' שמות דא"כ הול"ל הלל כותבין חסר ותו לא אלא פונת מרן באומריו יש מי שאומר דהרוצ' לכתוב הכי וכתוב ומדכתבה בלשון יש מי שאומר מורה דאם וכתוב חסר הוא כמשפטו.

באופן דנ"ל שיכתוב מלא דאפי' תימה שדינו חסר אינו מזיק אם כתבו מלא וכ"ש שהסבר' נותנת שיכתוב מלא לתקן המבט' על דרך שהאריף בס' שמות בשם אדוני. וכן כתוב בשמות הבאים בספר מהריק"ש מבנר' מלא וי"ו וגם הרב שער אפרים סימן קי"ג והרב די אליהו בחידושים דף ק"ה הנפירו להרב דק"ק סופיאה כמהר"ר חיים מבנר' גאליפאפה וכתבו מבנר' מלא.

ומיהו נראה שאם כתב מבנר' חסר וי"ו פשר. ואם הוא חותם מבנר' חסר וי"ו יש לכתוב פן.

(כד) מסעודה המכוננת פופן כן העלה הרב המו' מהר"י זיין בתשובותיו שערי ישועה כ"י במעשה שבא לידו וכתב המכוננת שאינו דומה ללשון עברי וגם אינו פתרון כמו יאודה ליאון.

(כה) מירקאדא פן נכתב במעש' בא לדינו ואף דבטנפסי גיטין שפיזר הרב מכתב מאליהו ובס' דבר משה נכתב בהא לבסוף נראה דהנכון לכתוב באלף וכדמוכח ממ"ש הרב עזרת נשים בשם אפנדרא ושאר דוכתי והוא דבר פשוט.

(כו) מראד. במעשה בא לדינו נכתב מרדכי דמתקרי מראד כי כן משפט השם בלשון וכתב ערבי.

(זד) מינורא. כבר נודע מ"ש מהרימ"ט ובספר שמות על שם מנורה דיש לכתבו חסר ושמעתי מפי אדם גדול שראה בשלונגיני שהרב המנפלא מהר"ר יוסף דוד ז"ל כתב מינורא כמו שכתבתי והי' טעמו שהוא לעז צעירה שלועזים צעיר מינור צעירה מינורא.

ולמעשה צ"ע. ואפשר דהרב הנז' שצינה לכתוב כנז' הוא שידע שהיו קורין את השם מינורא מלעיל.

אבל אם יקראה מלרע גם הוא יודה לכתוב מנרה כמ"ש מהרימ"ט וס' שמות. (כח) מזל.

מעשה בא לדינו באשה אחת שבאה קטנה ממערב לצפת ונשאת שם ובעלה רצה לגרשה פה מצרים ושם האשה מאזלה וכך כתוב בכתובה ופה כולי עלמא קרו לה מזל ונסתפקנו אם שם מזל קצור ממזל טוב או השם הוא מזל לחוד.

וגם יש להסתפק דאפשר דבעת לדתה קראוה מזל וְהָכִי אֲרַחֲמֶיהוּ בְּעָרֵי הַמְּעָרָה לְהַאֲרִיךְ הַשֶּׁם בַּמְּעָרָב אַח"כ וְלִקְרוֹת מְאֹזְלָהּ. וְחֻקְרָנוּ וְנוֹדַע לָנוּ בְּבִירֹר כִּי פֶה מְצָרִים הַמְּנַהֵג לִקְרוֹת שֵׁם מְזַל לְחֹד וְגַם לִקְרוֹת שֵׁם מְזַל טוֹב.

וְרֵאִינוּ כַּמָּה גִּיטִין וְשִׁינֵי הָרַב הַגָּדוֹל מְהָר"ש אֶלְגָּאזִי זִלְה"ה מְאָרִי דְאֶתְרָא וְכַתֵּב מְזַל לְחֹד. וְעַמ"ש הָרַב דְּרָכֵי נֹעַם סוּף סִימָן מ"ה שֶׁהָרַב הַגָּדוֹל מְהָר"ר דָּוִד גְּרִישׁוֹן נָתַן שְׁנֵי גִיטִין וְעַמ"ש הוּא ז"ל וְעַמ"ש הָרַב מְהָר"י מוֹלְכוֹ בְּתֻשׁבוֹתָיו כ"י סִימָן ע"א.

גַּם הַעִידוּ לְפָנֵינוּ אֲנָשִׁים עֲבָרִים מְעַרְבִּים וְהֵם מְאֻנְשֵׁי עִירָה שֶׁל הַמְּתַגַּרְשֵׁת שֵׁם מְזַל לֹא נֹדַע אֲצֵלָם רַק בְּעַת הַלִּיזָה קוֹרִין מְזַאֲלָה וְהַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה נִחְלְקוּ בְּאִנְפֵן כְּתִיבַת שֵׁם מְזַאֲלָה לְפִי מְנַהֵג עֵינָם.

וְכָבֵר נֹדַע מֵהַ שְׁהַסְפִּים הָרַב גִּט פְּשוּט ס"ק ס"ו דָּאֵם בְּשַׁעַת הַלִּיזָה קָרוּ לָהּ שִׁירְלִיין וְכִינְיָצָא אַף דִּינְדַעְנוּ דְהוּא שֵׁם שְׁרָה אֵין לְכַתְּוֹב שֵׁם שְׁרָה כָּלָל וְה"ה בְּזוֹ פִּינּוּ דְכַמְעָרָב קָרוּ לָהּ מְזַלָּה כַּד צָרִיף לְכַתְּוֹב דְּמְנַהֵג הָעִיר מְזַל"ה גְּרַם שְׁיִכְתֵּב.

אֲמַנָּם מְאָחַר דְּנִשְׁתַּקַּע שֵׁם מְזַלָּה לְגַמְרֵי וּפְהָ אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ אֵלָּא מְזַל לְחֹד כְּתִבְנוּ אֲנָתְךָ אֲנָתִי דְּמִתְקַרְיָא מְזַל כְּהוֹרְאָת מְהָרִי"מ לְרַמְזוֹ וְלְחֹשׁ לְשֵׁם שְׁיִשׁ לָהּ בְּעִיר אַחֲרַת כַּמ"ש בַּש"ע ס' קכ"ט דִּין י"ב אַף דְּכּוֹתְבִין וְכָל שׁוּם כַּמ"ש הָרַב גִּט פְּשוּט ס"ק נ"ט וְדִלָּא כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּסֻדְר הַגִּט שֶׁבַס' בֵּית שְׁמוּאֵל וְהִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת בְּשׁו"ת ס' ו' דָּף כ"ב ע"א וְהֵגַם שְׁהָרַב דְּבָרֵי אֲמַת פִּירֵשׁ טַעְמוֹ.

תְּבָרָא בְּצִידָה שְׁהִבִּיא מְהָרַב מְהָר"י קוּלוֹן שְׁרָשׁ ק"ו וּמְהָרָאנ"ח שְׁהִבִּיא בַּס' שְׁמוֹת דָּף קי"א לְהַפָּדָה. וְכ"כ הָרַב תּוֹרַת חֻסֵד סִימָן ק"ז.

וּמְהָר"י כּוּלֵי בְּתֻשׁבוֹתוֹ שְׁבַסוּף סֶפֶר עֲזָרַת נָשִׁים דָּף מ' וְתַמָּה עַל הָרַב פְּנֵי מִשְׁהָה. וּמְהָר"ם מְלוּבָלִין סִימָן ט"ל כְּתִב דִּיּוֹתֵר נֶכּוֹן לְכַתְּוֹב דְּמִתְקַרְיָא בְּשֵׁם מְקוּם אַחֲרָה.

וּמְהָר"י כּוּלֵי הַעִיד שְׁפֵן עָשׂוּ מַעֲשֵׂה רַבְּנֵי קוּשְׁט'. וְכֵן עוֹשִׂים מַעֲשֵׂה רַבְּנֵי יְרוּשָׁלַם עַה"ק וְכ"ש לְפִי הָאִמּוֹר שְׁכַתּוּבוּ אֲנָתְךָ אֲנָתִי דְּמִתְקַרְיָא דְאֵין לְפַקְפַק כָּלָל אֲפִילוּ לְפִי טַעְמוֹ שֶׁל הָרַב מְהָר"י בְּכַר דָּוִד בְּסֻדְרוֹ הַבְּהִיר דְּבָרֵי אֲמַת ע"ש וְכָף עֲשִׂינוּ מַעֲשֵׂה וְדוּק בְּמָה שְׁכַתּוּבִי כִּי קִצְרַתִּי: (כַּט) מְמַיָּה מַעֲשֵׂה בָּא לִיְדִינוּ בְּאִישׁ שְׁרָצָה לְגַרְשׁ אֲשֶׁתוֹ עַל יְדֵי שְׁלִיחֹנְאָמֵר דְּשֵׁם אֲשֶׁתוֹ מְאֻמִּיָּה.

בַּת שׁוֹשָׁן וְנִסְתַּפְקֵנוּ בְּכַתִּיבַת שֵׁם זֶה. וְלְפִי מ"ש הָרַב אֲדַמַת קֹדֶשׁ ח"א שְׁהַסְפִּים מוֹרְנוּ הָרַב מְהָר"י זְאֵבִי לְכַתְּוֹב שְׁאֻמִּיָּה הִי נְרָאָה לְכַתְּוֹב אֵלָּף בְּשֵׁם זֶה.

אִף חֻקְרָנוּ עַל זֶה וְהַעִידוּ לְפָנֵינוּ יִשְׂרָאֵל הַבְּקִיָּאִים בְּכַתְּב וְלִשׁוֹן עֲרָבִי שְׁאֵין לְכַתְּוֹב אֵלָּף בְּהִבְרַת פְּתַח וְכַמ"ש הָרַב גִּט פְּשוּט וְעֲזָרַת נָשִׁים וְכַאֲשֶׁר תִּמְצָא כַּמָּה שְׁמוֹת בְּמְהָרֵי"ק שׁ אֲבָל כְּשֶׁהִתְיַבֵּה הִיא מְלַעִיל כּוֹתְבִים אֵלָּף בְּשֵׁם גְּאֻלִּיָּה וְכַמוֹ שְׁכַתּוּב הָרַב אֲדַמַת קֹדֶשׁ שֵׁם מְסַבְרַת עֲצָמוֹ וְעַמ"ש הָרַב פְּרִי הָאֲרֶץ ס' ו'.

וְעֲשִׂינוּ מַעֲשֵׂה וְנִכְתֵּב מְמַיָּה (ל) נְאֻדָּרָה. שֵׁם עֲרָבִי וְכָף סִינְדֵר הָרַב מְהָר"ש אֶלְגָּזִי אִף שְׁמַעְתִּי מִפִּי מוֹמְחָה הַבְּקִי בְּכַתְּב וְלִשׁוֹן עֲרָבִי שְׁאֻמֵר שְׁצָרִיף לְכַתְּוֹב נְטֻרָה שְׁעִיקָר הַשֵּׁם

הוא מלשון ראי' ועיקרו בערבי גזר וכותבין בערבי במקום זיין רפויה ט' ברפה על דרף שפותבין צ' ברפה במקום ד'.

כמש"ל בשם כצ"ר שהצ' ברפה היא ד' רפויה. וגם בערבי חסר א' פתיב אחר הנון.

(לא) נ'גום דמתקריא נ'גמה פן סידר הרב גנת ורדים ואזיל לשיטתיה שפתב בפסק מרן פי נ'גום פירושו ככבים והם שתי שמות. ובמעשה שפא לפני הרב מהר"י זיין דפורתא קרו לה נ'גמה העלה בתשוב' כ"י לכתוב נ'גמה דמתקריא נ'גום והספימו עמו הרב המובהק מהר"ר שמואל לאנניאדו אב"ד דק"ק נא אמן.

(לב) סיניורא דמתקריא סיניורו פן ראיתי בגט שסידר הרב מהר"ש אלגאזי אב"ד ור"מ בארץ מצרים. (לג).

סלטאנה פן ראיתי בגט שסידר הרב הנז' לאחת מבנות מסתערב שפן היא משפט לשון ערבי: (לד). סוכר פן סידר הרב הנז' וכן עשינו במעשה בא לידינו ולא כמ"ש בשמות הכתובים בס' מהרי"ק שכתוב אלף ואפשר שהוא ט"ס כי משפט פתיבת הערבי הוא פאמור.

(לה) סעיד מעשה בא לידינו במגרש שאמר שאביו שמו סעיד ונפטר בארץ המערב והוא בא לכאן ונשא אשה זו. ושוב חקרנו בשמות פדחזי ואמר לנו דכאן פשעושה השפכה לאביו הסזן אינו מדקדק וקורא לו סעדיא.

וחפשונו בכתובה וכתוב פן סעדיה. ונראה פשוט דליפא למיחש בזה לשם סעדיה באביו פלל.

דכל פי הני מילי דרבנן בשנינוי השמות היינו באדם חי דשינה מחמת חולי או מחמת מרדין ואפילו איש חי בשנותו שמו לסיפה קלה נקבצו די"ות משתפכות פנודע. אבל באבי המגרש הזה אשר מיום הנולדו ואף כי אחרי מותו אל עירו ואל שער מקומו זה שמו סעיד.

מי יחוש דבארץ אחרת בהשפכה קורין לו שם אחר. היש בזה אפילו נדנוד.

והדברים ק"ו דאפי' בשתי שמות פגון עזרא דמתקרי עוזר באבי המגרש יש להקל כמ"ש הרב מהר"ם ו' חביב בעזרת נשים בשם עזרא והכי מסיק בגט פשוט סי' קכ"ט ס"ק ס"ט דבאבי המגרש אין להקפיד.

וכנה ראה וחידיש גדול דורנו הרב דברי אמת פקונטרסים דף ק"ד להקל בענינים אחרים באבי המגרש. ומאשר כתוב בכתובה פן סעדיה באלו אמרו שלא לסמוך.

וכבר הרב מהר"י בכר דוד בספרו הבהיר דברי אמת הנז' העלה שם דף ק"ה ע"ב דאין להחשיב הכתובה לכלום. הן אמת דמה שנסתייע מדברי הגדולים שהביא הרב גט פשוט דף ק"ה נראה דאשתמיטתיה מ"ש הרב ג"פ גופיה ס"ק קל"ב בהאי עובדא גופי' וכמו שכתבתי במקום אחר.

ועתה רואה אני שגם הרב משה ישראל בספרו הבהיר משאת משה בשניות א"ה סי' ח' דף ל"ב ע"ב הביא ראי' זו של הרב דברי אמת מדברי הרב ג"פ הנז'. ונעלם גם מהרב

מְהָרָם הַנּוֹזֵ' דְבָרֵי הָרַב ג"פ ס"ק קל"ב וע"ש מה שֶׁהֵבִיאוּ שֶׁמֶּה הָרַב מִשָּׂאת מִשֶּׁה תְּשׁוּבָת הַרְדָּב"ז.

וְלִכְל הַדְּבָרוֹת וְלִכְל הָאֲמִירוֹת בִּנ"ד זֶה מִקְּוֵלֵי כְּתוּבָה דְּלֹא מִשְׁגָּחִינוּ בָּהּ וְאֲמָרִינוּ לְחַזֵּן וְלִסְפוֹר בְּחֻדָּא רִוְקָא תְּפִיתוּ מִבְּלֵי מְשִׁים לֵב זֶה מְדַבֵּר וְזֶה יִכְתּוֹב יָדוֹ בְּבִלֵי דַעַת וּבְכִי הָאֵי גִנְיָא וְדָאֵי אֵין הַכְּתוּבָ' תְּשׁוּבָה כְּלוּם.

וְכָל אֵלוֹ דְּבָרִים פְּשׁוּטִים מְאֹד. וְעַל אוֹדוֹת הַמַּגְרֵשׁ בִּנ"ד שֶׁהוּא מִפֶּת הַמְּסַתְעָרְבֵי וְקוֹרִין אוֹתוֹ סְאֲלָאמוֹן אִיכָא דְקָרוּ לֵי שְׁלֵמָה וְעַנֵּי וְהַדְּבָר יָדוּעַ דְּשֵׁם סְאֲלָמוֹן הוּא עַל דְּרָף שְׁקוֹרִין אֵיבְרָהִים וְסִמְכְנוּ בְּזֶה עַל הָרַב עֲזַרְתִּי נְשִׁים בְּשֵׁם זֶה דְּדַעַתוֹ נוֹטָה לְכְתוּבָה שְׁלֵמָה לְבַד וְעַיִן בִּג"פ סִימָן קכ"ט ס"ק ס"ט.

וּבִנ"ד הַדְּבָר בְּרוּר דְּעֵיקָר הַשֵּׁם שְׁלֵמָה וְזֶה שְׁמוֹ שְׁקָרְאוּהוּ בְּיוֹם הַמִּילָה וְכֵן קוֹרִין אוֹתוֹ לִס"ת וְאֵין זֶה עֲנִין לְתְּשׁוּבָת הַרְדָּב"ז שֶׁהֵבִיאוּ הָרַב ג"פ אֹת פ"ז וְהָרַב מִשָּׂאת מִשֶּׁה שֵׁם. דְּאִיף לְדַעַת הַרְדָּב"ז שְׁאֵנִי הֵכָא דְקָרוּ לֵי נְמִי שְׁלֵמָה.

וְהַגַּם דְּמַדְבְּרֵי הָרַב עֲזַרְתִּי נְשִׁים נִרְאָה קָצַת דִּישׁ שֵׁם זֶה בְּפִנֵי עֲצָמוֹ. אַחַר הַחִקְיָה נוֹדַע דְּשֵׁם סְאֲלָמוֹן אֵינוֹ שֵׁם בִּפ"ע וְאֵין מִי שְׁקוֹרָא לְיֵלֵד שֵׁם זֶה בְּיוֹם הַמִּילָה: (לו').

עֲזַר מַעֲשֵׂה בָּא לְיַדֵּינוּ בְּמַגְרֵשׁ סְגִי נְהוּר שְׁשָׁמוּ בְּפִי הַכָּל עֲזַר וְחִקְרָנוּ הַרְבֵּה עַד מְקוֹם שְׁיַדֵּינוּ מַגַּעַת וְקָרוּב לְנֻדָּאֵי כִי פֶה מְצָרִים לֹא אֵינִי אֲנִישׁ יֵלֵד לֹא זֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ עֲזַר אֵלָא קְרָאוּ בְּשָׁמוֹ אֲלַעְזָר וְאַח"כּ קוֹרִין לוֹ עֲזַר.

אֲמָנָם לֹא נִתְבָּרַר אֲצִלְנוּ בְּרוּר גְּמוּר רַק דְּהַשְׁלוּחֵי צְבוּר אָמְרוּ דְּכִשְׁעוּלִים לִס"ת מִי שְׁשָׁמוּ עֲזַר קְרָאוּהוּ בְּשָׁמוֹ אֲלַעְזָר אֲפִילוּ הָעוֹלָה אוֹמֵר שְׁשָׁמוּ עֲזַר. וְהַמַּגְרֵשׁ סְגִי נְהוּר דָּאֵין מַעֲלִים אוֹתוֹ לִס"ת וְלֹא שְׁיֵיף גְּבִי תְּחִימָה.

וְלָמָּה שְׁלֹא יִבְצֹר דִּישׁ מְקוֹם פְּקוּק לְצֵאת י"ח רוֹב הַסְּבָרוֹת כְּתוּבָה אֲנָא דְּמַתְקָרֵי עֲזַר כְּהוֹרָאת מַהרִ"מ וְכִמוֹ שְׁנֵהֲגוּ גְדוּלֵי הַדּוֹרוֹת לְסִמְנֻף עֲלָה בְּדָאֵיכָא שְׁתֵּי שְׁמוֹת וְכִמוֹ שְׁכְּתוּבָנוּ כְּמָה דְּוִכְתִּי וְהֵכָא עַל הָרוּב שְׁמוֹ אֲלַעְזָר וְכִבְר כְּתַב מַהרִ"מ קִשׁ דָּאֵם כְּתוּבָ קְצוּר הַשֵּׁם לְבַד כְּשֶׁר וּמִשֵּׁם לְמַד הָרַב דְּרָכֵי נוֹעַם סִימָן מ"ה לְשֵׁם מְזַל וְהֵכָא דְּנִשְׁתַּקַּע שֵׁם אֲלַעְזָר לְגַמְרֵי וְלְדַעַת מַהרַח"ש וְסִיעַתוֹ צְרִיף לְכְתוּבָ שֵׁם רֵאשׁוֹן שְׁנִשְׁתַּקַּע לְכֵן כְּתוּבָנוּ לְצֵאת י"ח אֲנָא דְּמַתְקָרֵי לְרִמּוֹן שֵׁם אֲלַעְזָר דְּנִשְׁתַּקַּע דְּעַל הָרוּב קְרָאוּהוּ אֲלַעְזָר.

וְעוֹד דְּמַכְיָנוּ דִּישׁ אַחֲרִים דְּקָרוּ לְהוּ עֲזַר וְהַש"ץ קוֹרִין אוֹתוֹ אֲלַעְזָר בְּעֵלִית ס"ת מוֹכַח דְּזֶה פְּשׁוּט דְּעֲזַר הוּא קְצוּר אֲלַעְזָר: (לז) עוֹד מַעֲשֵׂה בָּא לְיַדֵּינוּ בְּמַגְרֵשׁ שְׁשָׁמוּ יוֹם טוֹב וְכֵן קוֹרִין אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל.

אִיף הַגּוֹיִם לְבַד קָרוּ לֵיהּ עֵיד וְלֹא חִשְׁשָׁנוּ לְשֵׁם שְׁקוֹרִין הַגּוֹיִם לְבַד וְאֵע"ג דְּמוֹר"ם כְּתַב דִּישׁ מַחְמִירִין. הָרַב גֵּט פְּשׁוּט כְּתַב דְּהַעֲיָקָר שְׁלֹא לְחוּשׁ לְשֵׁם שְׁקוֹרִין הַגּוֹיִם לְבַד וְעַמ"ש הָרַב מַהרַח"ש בַּח"ג ס' ע"ח וּמְהָר"ש בֶּן הַרְשֵׁב"ץ סִימָן תר"ב וְעַיִן בְּתִשׁוּ' הַרְדָּב"ז שֶׁהֵבִיאוּ הַג"פ ס"ק פ"ז וּבְעֲזַרְתִּי נְשִׁים דָּף ט"ז (לח).

עֵינֵי הָעֵלָה הָרַב מְהָר"י זֵינֵן בְּתִשׁוּבָ' כ"י בְּמַעֲשֵׂה בָּא לְיָדוֹ לְכְתוּבָ עֵינֵי בְּיוד אַחַת וְאֵין לְחוּשׁ לְעֵינֵי שֵׁם וְכִינְצָא. (ט"ל).

עו"ץ פן פתוב שם זה במהרי"קש. ובגט שפסידר הרב מהר"ש אלגאזי כתב עו"ץ באל"ף.

ואמרו לו שטעמו שלא נטעה שהוא שם עוץ הכתוב בתורה עכ"ד. ואיברא דכו פתב הרב מהר"ם ו' חביב בעזרת נשים בשם זה דכתבו באל"ף פדי שלא יהא נראה שם עוץ הכתוב.

אמנם מבואר בדבריו דהינונו אם אינם פותבין נקודה על הצדי אבל אם פותבין נקודה על הצד"י כ' בהדיא שלא יטעו שהוא שם עוץ שפכתוב והוא תימה על הרב הנז' שפסידר עו"ץ באל"ף ונקודה.

ומה גם דארץ מצרים אתריה דמהרי"קש אלא דהא ל"ק פי יש טעיות בשמות הפתובים במהרי"קש והם טעיות מההעפקה או מהדפוס. והרב עזרת נשים שם כתב דלמנהג עיר קדשנו שאינן פותבים רפה על 'גאמילה' גוניא וכינצא ה"ה שלא יכתבו על עו"ץ ואם יכתבו פאנו לחששת מהרשד"ם וצריף ב' גטין.

וכבר פתבנו בשם פ' צר דמשנת תצ"ד נהגו בעה"ק ירושלם ת"ו לכתוב פצר ותג קטן על הצד"י אעפ"י שלא נהגו לכתוב רפי על 'גאמילה' וכינצא. ולפי זה גם שם עו"ץ יכתבו בלי אלף ותג קטן על הצד"י.

והרב עזרת נשים הביא מה שאמרו לו הסופרים והאר"ף. והאמת יורה דרכו דבמצרים בקיאי טפי בלשון ערבי הצח ושרשיו ועליהם יש לסמוך.

ושמעתי בארץ מצרים מפי בקיאים בכתב. ולשון ערבי דדוקא משפט שם זה הוא עו"ץ בלי אלף ואם יכתוב אלף משתנה הענין בלשון ערבי.

והנה פי כן צריף לכתוב כמ"ש מהרי"קש חסר אלף ובפרה ואע"ג דבס' מהרי"קש אין פתוב נקודה הוא ט"ס ודאי וכן הרב עזרת נשים הביא ממהרי"קש דכתוב נקודה על הצד"י ע"ש. (מ) עבדאללה דמתקרי עבדיה מ"כ להרב המופלא מהר"ח ב"ד אבנאלפיא שפך עשה מעשה וכתב לשם העיקר עבדאללה יען פי הפל לא קרו בשם עובדיה פלל אלא עבדאללה וגם שבמילה קראוהו עובדי' וכן עוד היום בס"ת מ"מ פיון דכ"ע קרו בשם עבדאללה ואין שם מיעוט דקרו בשם עובדיה אף דבשעת מילה ובס"ת קרו לי' עובדיה מ"מ השם המורגל בפי הפל הוא השם העיקרי וכמ"ש הרדב"ז הביאו כנה"ג סימן קכ"ט הגהות הב"י אות ק"מ בשם שמריה דכ"ע קרו לי' מחרו ועיין בתשו' הרדב"ז שהביא הרב ג"פ סימן קכ"ט ס"ק פ"ז יע"ש ושם עבדאללה פתבנוהו בשני למדין ובשיטה א' שיותר יהיו נראין פשתי תיבות מתיבה א' עפ"י דברי הג"פ שם ס"ק קל"ד דף קל"ג ע"ב ועיין בשמות לה' הנז' עכ"ד הרב מהרח"א הנז'.

(אח"י תשובת הרדב"ז היא בתשובות החדשות סימן תקל"א והרב דברי אמת בסוף השונטרין סיני הקשה עליה ואסקא בצ"ע. ועמ"ש עוד הרב וצריף ישוב (מא) פרג' ו' משה המכונה שאשו ונכתב המכונה דלא דמי ללשון עברי וגם אינו פתרון.

הרב מהר"י זיין בתשובה כ"י. (מב) צורישדי חד תיבה וכתב הרב עזרת נשים דאם פתבן בתרי שיטי הגט פסול ע"ש.

ובמס' סופרים פ"ה הלכה ה' מני לי בשמות שאינן נחלקין וכ"כ הרב כנה"ג דף קפ"ח אות ע"ו ועיין בש"ת אור יש"אל סי' ס"ג. (מג) צפורה פן מסיק בס' שמות וכן עיקר ודלא כמ"ש הרב פנחס הגדולה סי' קכ"ט הגהת ב"י אות ט"ל.

ובספר שמות הביא משם הרב דמשק אליעזר שכתב מהרש"ל בשם פריכא ציפורה המכונה בריכה ובנדאי שם העריסה ציפורה ונמצא ציפורה מלא יו"ד וי"ו ע"ש ובנים של שלמה גיטין הנדפס מחדש ראיתי פ' השולח דף ל"ד ע"א דצפורה פתוב בנ"ו אף חסר יוד בין צדי לפא וכן בספר שעוה גופי' הביא דברי מהרש"ל ב'אות ב' כמו שכתוב בים של שלמה ע"ש, (מד) קלונמוס הכי מסיק בס' שמות וע"ש מה שהקש' על דברי מהרימ"ט באורף והרב עזרת נשים ביאר דברי מהרי"מט וכתב שהוא עיקר ואמיתותן של דברים ותמה על הרב ספר שמות עיין בדבריהם באורף.

ולי ההדיוט נרא' דמה שהבין הרב ס' שמות בדברי מהרימ"ט הוא אמת פי מהרימ"ט בתחילה פתב קולונמוס בנ"ו בין קוף לל"מד ועל זה היו דבריו וא"כ אין מקום למה שפירש הרב עזרת נשים דעל יוד בין קוף ללמד קאמר.

ואני הצעיר יש לי ס' השמות להרב מהרימ"ט כ"י וכתב השמות כמשפטן ואחר כך חזר ומפרש כל שם בפני עצמו: עד ראיתי להרב עזרת נשים דאחרי שהסכים דיקתבו קלונמוס פתב ונ"ל ואחר ימים ראיתי בתשו' הרשב"א סימן א' ק"א דחתם שם גדול אחד והודה בר קולונמוס בנ"ו אחר הקו"ף וכו' וצ"ע עכ"ל ונסתא מןטעות נזדמנה להרב ונ"ל דבתשובת הרשב"א שלפני דפוס האנו"א פתוב יהודה ב"ר קלונמוס חסר וי"ו בין קו"ף ללמ"ד.

והרב הזה הוא אביו של הר' הרקח דשם בתשובה הנז' שואל מרבינו אפרים ותמצא בפסקי מהר"ם ריקאנאטי סי' נ"ח ששאל רבינו יהודה בן רבינו קלונמוס אביו של רבינו אלעזר מגרמישא את רבינו אפרים ע"ש וא"כ אין ספק שהוא רבינו קלונמוס בלי וי"ו אחר הקו"ף דהכי נקרא נקנו של רבינו בעל הרקח כמ"ש הרב הרקח עצמו הביאו בס' מצרף לחקמה דף י"ד ע"ב וכן הוא באגודה דף עק"ב ושאר דוכתי.

ומעתה אין שום ספק בדבר דהעיקר הוא קלונמוס וכ"כ בשיטה מקובצת פתובות ס"פ הנושא שאמר לו לרבינו בצלאל רבינו קלונמוס שהי' בזמנו והוא קבור בעה"ק רוש' כמ"ש בס' ג"פ דף פ"ז.

והביאווה בלי וי"ו ומעתה הדבר ברור ואין לספק כלל שהעיקר הוא חסר וי"ו בין קו"ף ללמ"ד (ומ"ש בשם הגדולים ח"א וח"ב פמה זמני מלא הוא אגב שיקטפא): (מה) ריקינא פן העלה הרב מהר"י זיין בתשובה כ"י במעשה בא לידו ור"ל עונש ואינו נגזר משם ריקא.

וכן שם סעד הוא עונש. ושם סעידה היא ריקא.

ושם סעזאת עונש כמו ריקינא. (מו) שלמיאש פתב הרב דבר משה ח"ג א"ה סימן י"ב אות ה'.

שאלאמיאש שם זה לא נמצא בספרים ולא נודע על שם מה נקרא שם זה וכתבנו מלא בג' אלפין דהוא יותר מבןרר דאף בשמות דמשפטן חסר ונכתבו מלא פשר וכו' עכ"ל ואנכי איש צעיר ראיתי בתשובות הריב"ש סי' רס"ו שפכת לדון שלמיאש נשיא וכן הוזכר בתוך השאל' איזה פעמים פה שלמיאש.

ובתשובות הר"ן סוף סימן ל"ג פתב היתה נשואה לאשלמיאש פהו. ע"ש.

ואות אלה הראשונ' נראה שפה היו נוהגים לכתוב לכבוד. ולפעמים מוסיפים א"נ כמו שפראה כמה פעמים בתשובות הר"ן ומתם סימן ל"ג הנז' וסי' ל"א שפכתוב אנשלמה אניוסר אנבונט וניכר שאותיות אנ הם תוספת וכן בתשובות הריב"ש פעמים רבות.

ובסימן רכ"א מתברר שפכת לחכם שלמה אנשלמה וכן בסימן רס"ו שפכת אנבונפיל ואחר פה בונפיל וכיוצא בזה בשאר תשובות וכן מתברר בתשוב' הר"ן דאיזה שם חזר והזכירו בלא אותיות א"נ והרב המגיד הי' שמו רבינו ונדאל די טלוסה כמ"ש בס' יוחסין ובכתבי רבינו האר"י זצ"ל והריב"ש סי' שפ"ח הזכירו הרב אנונידאל.

ועמ"ש הרב עזרת נשים בשם ונדאל. ואין זה ענין למ"ש מהר"ר תם באשה דיש קורין אותה לונא ויש קורין אותה אלונה דהצריף ב' גיטין ע"ש סימן ב' והביאו הרב עזרת נשים שם.

דהיא קורין נה אלונה בקריאה אבל אלו השמות שפכתובים בשו"ת הר"ן והריב"ש אפשר דלא היו קורין אותם אלא בשמם ואותיו' א"נ מוסיפין בכתב ונראה דהוא במקום אדון. וכן לפעמים מוסיפים א' לבד ולפעמי' נו"ן כמו שיש בתשובות הריב"ש ניצק ודכונתיה.

(וכן אפשר לומר שזהו פירוש אנקולמוס שאמרו בכתרא דף ס"ח כמו שפכתתי בעניויתי שם בס' הקטן פתח עינים ע"ש ודו"ק): (מז) שפתייה. מעשה בא לדינו באשה שנקרא שפתיא.

והנה מהרימ"ט הובא בס' שמות בשם שפתי פתב שפתיא באלה וכן פתב הרב כנה"ג דף קפ"ח ע"ב אות צ"א ונ"ל נ"ל שפכתב שפתיא באלה לבסוף וכותבין שפת ושפתיא בלא אלה בין שיי"ן לבי"ת וכן שם שבתולא כותבין אותו בלא אלה בין שיי"ן לבי"ת ובאלה לבסוף עכ"ל וכ"כ בשו"ת הלכות קטנות דף ע"א סוף עמוד א' באלה לבסוף משם מהריק"ש רק שפכתב נמי אלה בין שיי"ן לבי"ת וכן הוא בהגהות מהרי"קש.

אמנם נראה שהעיקר לכתוב ה"א לבסוף פיון שהש' נגזר משם שפת וכן העלה הרב ספר שמות וכ"כ במזכרת שמות הגיטין שבסוף ס' גט פשוט ובס' מכתב מאליהו במזכרת השמות אות מ"א ואות קל"ב והכי נהגי בעיר קדשנו ירושלם ת"ו לכתוב שפתייה.

וכבר פתבו מהרח"ש סימן כ"ו והרב דרכי נועם סי' מ"ד שבתולה בה"א לבסוף וה"נ דכונתא דלדעת הכנה"ג שבתולא באלה ועיין בס' דבר משה ובשו"ת דברי אמת דף כ"ד ע"א וכן עשינו מעשה בעה"ק ירושלם ת"ו ובארץ מצרים.

(מח) תורה. ברת עורבי פן ראיתי בגטי שפינדרו רבני מצרים.

(מט) תנחנ. אסתר המכונת תנחנ.

כּוּן כְּתַבְנוּ בְּמַעֲשֵׂה בָּא לִידְיָנוּ פֶּן כּוּן כְּתִיב' הַכּוּנִי בְּלִשׁוֹן וּכְתַב עֲרַבִי. (הַנּוֹי יוֹדֵעַ כִּי מַה שְּׁכַתְבִּי בַעֲנִיּוֹתֵי הֵן בְּקִצָּת תְּשׁוּבוֹת דְּלַעִיל וּבְשִׁמוֹת וּמַה שְּׁאֲכַתּוּב בְּסִימָן שְׂאֲחַר זֶה הִי לִי כְּתוּב מִזְמַן הַיּוֹתֵי בַעַה"ק יְרוּשָׁלַיִם ת"ו וְאֲחַ"כּ בְּעִיר מְצָרִים יַע"א וַיַּעַת"ק מְשֻׁם.

וְאַחַר זְמַן יָצְאוּ לְאוֹר כְּמָה סְפָרִים חֲדָשִׁים וְשׁו"ת וּבִיחּוּד ס' יַד אֶהְרֵן ח"ב עַל א"ה וּמְחַדָּשׁ ס' גֵּט מְקוֹנָשׁ לְמוֹרֵי הָרֵב זל"ה וְלֹא פְּנִינִי לַעֲיִן מְחַדָּשׁ בְּדַבְרֵיהֶם וּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה לֹא זֹה מִמְקוֹמָה: סִימָן ט"ל אֵיזָה פְּרָטִי גִטִּין רְנָבִים בְּמַעֲשֵׂי שְׂאֲרָעוּ בְּבֵית דִּינָנוּ בַעַה"ק יְרוּשָׁלַיִם ת"ו וְאֲחַ"כּ בְּעִיר מְצָרִים יַע"א: א.

כִּד הַנּוֹינָא טְלִיא הִיּוּ רַבְנֵי עַה"ק יְרוּשָׁלַיִם תוּב"ב וּבְרֵאשֻׁם מוֹרֵינוּ הָרֵב מַהֲר"א נַחוּם זל"ה מְסַדְרִין גֵּט וְשֵׁם הַיּוֹתֵי מִתְּאָבֶק בְּרַגְלֵיהֶם וּבַעֲזוּד שְׁהִי הַסּוֹפֵר כּוֹתֵב הַגֵּט. מְצָא הָרֵב כְּמָהֲר"י אֲשֶׁכְּנִזִּי בְּסוֹף סֶפֶר אֶחָד כְּתוּב אֵיזָה עֲנִינִים מַכ"י וְכְתוּב שֵׁם כְּלִשׁוֹן הַזֶּה מַעֲשֵׂה שְׂאֲרָע בְּפָנֵי מַהֲר"ר י"ט הַפֶּהֶן וּמַהֲר"ר יַעֲקֹב עוֹבְדֵינָא וְהַה"ר אַבְרָהָם אֲשֶׁכְּנִזִּי וְנִפְלוּ מִתְּחִלָּה בְּחֻקֵּיהֶם אַחַת וְהוּא שְׁהִי שֵׁם הַמְּגַרְשׁ יַעֲקֹב ו' יַצְחָק וְשֵׁם הָעֵד יַעֲקֹב כּוּן יַצְחָק וְחֻשְׁשׁוּ שְׁלֹא יוֹצִיאוּ לַעֲזוּ עַל הַגֵּט בְּאֲמֹר שְׁהַמְּגַרְשׁ חֲתָם מִם עַד אַחַר וְאֲמָרוּ שְׁמִידָא אַחַר גְּתִיבַת הַגֵּט כְּהַלְכָתוֹ שְׁיִשְׁרְפוּ הַגֵּט וְאֲמַר מַהֲר"ר יוֹם טוֹב הַפֶּהֶן דְּלֹא סָגִי בְּהַכִּי שְׂצָרִיף שְׁיִהֵא נִיפְרָ מַגּוּף הַגֵּט הַיּוֹתוֹ כְּשֶׁר וּבְכֵן הַסְּפִימוּ כְּלָם לְשִׁלְשׁ הַשְּׁמוֹת וְנִמְצָא שְׁהִי הַגֵּט כְּתוּב עַד חֻצֵּי בְּאוֹפֶן שְׁשֵׁם הַמְּגַרְשׁ הִי כְּתוּב בְּלִי שְׁיִלוּשׁ וְצִיּוּ לַעֲד שְׁיִחְתּוּם בְּשִׁלּוּשׁ יַעֲקֹב כּוּן יַצְחָק כּוּן אַבְרָהָם וְכֵן עֲשֵׂה וּבְזֶה הַכְּשִׁירוּ הַגֵּט יוֹם ה' ז' לַחֲדָשׁ.

תַּמּוּז שְׁנַת שַׁד"י. וּמַהֲא שְׁמַעֲיָנוּ דַּה"ה אַפִּי שְׁלֹא יִהִי שֵׁם הַמְּגַרְשׁ כְּשֵׁם הָעֵד אֶלָּא שְׁשֵׁם אַבִּיהֶם א' כְּגוֹן רְאוּבֵן כּוּן יַעֲקֹב שְׁגַם כּוּן צָרִיף לְשִׁלְשׁ הַשְּׁמוֹת.

וְטוֹב לַחֲזוֹר אַחַר הָעֵדִים בְּאוֹפֶן שְׁלֹא יַצְטָרֵף שְׁלִיחַ הַשְּׁמוֹת לֹא מְצָדֵם וְלֹא מְצָד הַמְּגַרְשׁ וְהַכִּי עֲבָדִינוּ יוֹם א' י"ד לַחֲדָשׁ אֶדֶר שְׁנַת שַׁכ"ג עַכ"ל וְכִרְאוֹת מְהָר"י אֲשֶׁכְּנִזִּי לִשׁוֹן זֶה הַרְגִישׁ כִּי בִּגֵּט הַהוּא הִיּוּ שֵׁם אַבִּי הַמְּגַרְשׁ וְאַבִּי הָעֵד שְׁוִין.

וְכָה עָנָה מוֹרֵינוּ הָרֵב הַנּוֹי דְּהָעֵד יְשִׁלְשׁ. וְאֲמַר שְׁבַעִיר אַנְדִּירְנוּפְלָא נְהַגוּ ג"כ לַחֲזוֹר אַחַר עֵדִים שְׁלֹא יַצְטָרְכוּ לְשִׁלְשׁ כַּמ"ש הַכּוֹתֵב הַנּוֹזֵר.

וּמִפְּלִל הַדְּבָרִים הָרֵאָתָ לְדַעַת שְׁחֻשְׁשׁוּ שְׁלֹא יֵאָמְרוּ שְׁהַמְּגַרְשׁ וְהָעֵד אַחִים וּלפ"ז יֵשׁ לַחוּשׁ דְּהָעֵדִים לֹא יִהִי שֵׁם אַבּוֹתֵיהֶם שְׁוִים שְׁלֹא יֵאָמְרוּ דב' אַחִים חֲתָמוּ וְהָרֵב פְּנִי יִהְיוּשְׁעַ בְּשׁו"ת א"ה סס"י י"ד כְּתַב דִּישׁ מִי שְׁרָצָה לַחוּשׁ שְׁלֹא יִהִיוּ שֵׁם אַבִּי הָעֵדִים שְׁוִים וְלֹא שְׁמַע וְלֹא רָאָה לַחוּשׁ וְאָנוּ יַדַּע הַטַּעַם הַשֵּׁיב ע"ש וּלְפִי הָאֲמוֹר הַטַּעַם מְבִנְיָא וְיֵשׁ לַחוּשׁ כְּדַחֲיָשִׁי רַבְּנָן קַשְׁיָשָׁא כְּמַדְּוָר.

(ב) מַעֲשֵׂה שְׁהַשְּׁמִיט הַסּוֹפֵר אוֹת וַי"ו דוֹשְׁבָקִית רֵאשׁוֹן וְאֵף שְׁבָסְדְרִי גִיטִין וּבְפָרֵט בְּשׁו"ת מְשֻׁפְטֵי שְׁמוּאֵל סִימָן קכ"ג וּבְשׁו"ת מְהָר"י מִינְץ בְּסֶדֶר מְהָר"ש הַצְּרִיכוּ וַי"ו מ"מ הַכְּשִׁרְנוּ בְּהַסְכָּמַת הָרֵב הַמְּוָבָהֶק ח"ק מְהָר"י נְבוֹן זל"ה אב בית דִּינָנוּ וְהַטַּעַם כִּי לֹא יֵשׁ מְשֻׁמְעוֹת אַחַר וּפְיָרוּשׁ מְהָר"ש הַנּוֹי יָכוֹל לְהַתְּפָרֵשׁ הַטָּב וּקוֹי"ל דָּאֵם דִּילְגַּ תִּיבָה וְלֹא יֵשׁ מְשֻׁמְעוֹת אַחַר אֵין לְהַקְפִּיד.

(ג) בְּתִיבַת וּפְטָרִית אֵינְרַע שְׁנֵרָא' בָּאוֹת ט' דְּבוּק וְהַסִּיבָה הִי שְׁנַפְל דְּיו אַחוּרֵי הַגֵּט. וְהַכְּשָׁרְנוּ דְּאִין זֶה דְּבוּק וְלֹא נִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת וְעַמ"ש הָרַב הַגְּדוֹל מְהַר"ם וְ' תְּבִיב בַּס' גֵּט פְּשוֹט סִי' קכ"ה גְּבִי רַגְלֵי הַה"א וְהַקּו"ף.

(ד) מַעֲשֵׂה בָּא לִיְדִינּוּ בְּקִטְנָה שְׁנֵשְׂאוֹת בְּחַיֵּי אָבִי וּבָאֵת לְהַתְּגַרְשׁ בְּחַיֵּי אָבִיהָ וּמִבְּחֻנֵּי בֵּין גִּיטָה לְדָבָר אַחַר וְכַתְּבֵנו גֵּט אֶחָד כָּל־פִּי דִּינָה דְּנֻקָּא וְכֻסְדָּר הַנְּהוּג וְכָל הַדְּבָרוֹת וְכָל הָאֲמִירוֹת בְּגֵט קִטְנָה הֵינְנוּ בְּאֵרוּסָה שְׁמַתְּגַרְשֵׁת אַבְל בְּנֵשְׂאוֹת אֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ וְכֵן מְבִנְיָר בַּא"ה סִימָן ל"ז לְעֵנִין קְדוּשִׁין וְסִימָן קמ"א בַּש"ע דִּין ז' אֵלָא שְׁמַדְבָּרֵי רַש"י בִּיבְמוֹת דָּף ק"ט מִשְׁמַע דְּבַגְט לֹא.

אַמְנָם לְעֵנִין דִּינָא נִרְאָה דְּמַדְעַת אָבִי בְּגֵט הַנְּהוּג סְגִי. וְכֵן רְאִיתִי לְהָרַב דְּבַר מִשְׁה בְּרִישׁ חֻלְק ח"מ אַחַר הַמִּפְתָּחוֹת שְׁהָאָרִיף קֶצֶת בְּזָה וְעֵשֶׂה מַעֲשֵׂה פְּאָמוֹר.

וְעַמ"ש הָרַב דְּבַר מִשְׁה עוֹד בַּא"ה מִשְׁם מַהֲר"ב עֲשָׂאֵל ע"ש סִי' פ"ב וְעַמ"ש הָרַב כְּנַה"ג סִימָן קמ"א הִגְהַת ב"י אוֹת ט"ז וְכִינּוּן דְּנִמְצָא הַדְּבָר בְּשׁו"ת דְּבַר מִשְׁה לֹא הָאָרְכָתִי. (ה) כְּתַב שְׁתֵּי תִיבּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה כָּל שְׂאִינּוּ מְקוֹם הָאִישׁ וְכו' וְכַבֵּר נִכְתַּב הַגֵּט וְעִינֵין לֹא נִימְן הַעַל' הָרַב הַמּו' פְּמַהֲר"י זִינֵין בְּתִשׁוּבָה כ"י לְהַכְּשִׁיר הַלֵּכ' לְמַעֲשֵׂה וְהַסִּיבָה עִמּוֹ הָרַב הַגְּדוֹל מְהַר"ש אֶלְגָּאזִי.

(ו) אֵינְרַע בְּגֵט עַל תְּנָאֵי שְׁהָאֲשָׁה לֹא לְקַחָה הַגֵּט וְנִשְׂאָר בְּבֵית דִּין וְאִף שְׁבִסְדָּר מְהַר"י קוּלוֹן הוּבָא בְּשׁו"ת מְהַר"י מִינֵץ כְּתַב דִּיחִיזָה הַגֵּט בִּיד' בְּהַסְכַּמַּת הָרַב הַמְּנוּבָהֵק מַהֲרִי"ן אַב בֵּית דִּינּוּ סְמַכְנוּ עַל פְּסַק מְרֵן סִי' קמ"ג כְּהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְדִלָּא כְּרַבִּינוּ תָּם שְׁהִבִּיא מְרֵן בְּבֵית יוֹסֵף סִי' קמ"ו וְעַל פְּסַק מְרֵן דְּסִימָן קמ"ו עֵינֵין שְׁם וְדוּק כִּי קֶצֶרֶתִי.

(ז) מַעֲשֵׂה שְׁבַחֲתִימַת הָעֵד יְחֻזְקָאֵל בֵּן גְּבַרִיאֵל קוּץ תַּחְתּוֹן שֶׁל יוֹד עֲלִינּוֹן' מֵאֶלְף דְּגַבְרִיאֵל נִגְעָה בְּגַג שְׁתַּחֲתִיָּה וְהַכְּשָׁרְנוּ דְּכַתְּבֵ הָרַב מְגֵן אֲבָרְהָם סִי' ל"ב דָּאֵם נִגַּע קוּץ הַיּוֹד כְּשֶׁר וְכֵן מוֹר"ם סִימָן קכ"ה דִּין י"ז בְּסוֹפּוֹ הַכְּשִׁיר וְאֵעִ"ב דְּהָרַב גֵּט פְּשוֹט מְפַקְפַק קֶצֶת מ"מ כִּינּוּן שְׁהוּא בְּשֵׁם אָבִיו שֶׁל עַד יֵשׁ לְהַקְלֵל וְכַבֵּר כְּתַב הָרַב תַּה"ד וְהִבִּיאֵו מוֹר"ם סִי' ק"ל דִּין י"א דָּאֵם טְעָה וְשִׁנָּה הָעֵד בְּשֵׁם אָבִיו לֹא פָּסַל וְאֵע"ג דְּשָׁם כְּתַב דְּאִין לְסַמְוֵה אֵלָא בְּמְקוֹם עֵיגוֹן וְשַׁעַת הַדְּחָק.

מַהֲרִיק"ש כְּתַבָּה בְּסֵתָם. וְכַנ"ד יֵשׁ לְהַכְּשִׁיר לַכ"ע כְּמַבְנְיָר.

וְהָרַב כְּנַה"ג סִי' ק"ל מִשְׁם מַהֲרַשֵׁד"ם וּמְהַרְשֵׁ"א כְּתַב דָּאֵם כְּתַב יְהוּדָא בְּאֶלְף יֵשׁ לְהַכְּשִׁיר דְּעַדִּי מְסִיר' עֵינֵין וְאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין אֵלָא מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם וְק"ק דְּהָרַב תַּה"ד שְׁם לֹא רָצָה לְהַכְּשִׁיר מִטַּעַם זֶה ע"ש וּבְשׁו"ת הָרַב מַהֲרַח"ש סִי' י"א וְעַמ"ש הָרַב דְּבַר מִשְׁה סִי' ע"א אוֹת י"א.

(ח) מַעֲשֵׂה בְּאֲשָׁה שְׁבָאָה לְהַתְּגַרְשׁ וּשְׁמָה בִּילִיָּא וְכָף כְּתוּב בְּכַתְּוָבָה וְחַקְרָנוּ לְמַעַן דַּעַת הִישׁ לָהּ שְׁם אוֹ כִּינּוּי אַחַר אִם אֵין וְאֵמְרָה הָאֲשָׁה שְׁמָה בִּילִיָּא וְנִקְרָאֵת עַל שְׁם קְרוּבָתָהּ וּבְקִטְנוּתָהּ אֵינָה פְּעֻמִּים מוֹעֲטוֹת קְרָאָה אָבִיהָ שְׁרָה וְהִיא לֹא קְבֵלָה שְׁם זֶה לְעֵנֵין בּו שר"ה וְכִינּוּן שְׁלֹא קְבֵלָה עֲלֶיהָ שְׁם שְׁרָה חֲזוֹר אָבִיהָ וְקָרָא' בִּילִיָּא וְאָבִיהָ וְאֵמְרָה כְּבָר נִפְטָרוּ וְאֵחִיָּה הַגְּדוֹל אָמַר אֵלֵינוּ שְׁמַעוּלָם לֹא יִדַע שְׂאֵחוֹתוֹ שְׁרָה שְׁמָה לֹא דָרָף עֲרָאֵי וּמכ"ש קְבַע וְגַם בְּעֵלָה וּשְׁכַנּוּתִיהָ אֵינָם מְכִירִים אוֹתָהּ אֵלָא בְּשֵׁם בִּילִיָּא.

וּנְרָאָה דְהַגַּם דְהֶאֱתְרוּנִים הֶחְמִירוּ בְנִשְׁתַּקַּע שָׁם רֵאשׁוֹן אוֹ שָׁם שְׁנֵי לְכַתּוּב שְׁנֵי גִטִּין אוֹ לַעֲשׂוֹת פֶּשֶׁר דְּבַר. בַּנ"ד נִרְאָה דְאִין לְחֹשֶׁשׁ לְשֵׁם שְׁרָה כְּלָל כִּינּוּן דְּהִיא לֹא קַבְּלָה עָלֶיהָ שָׁם שְׁרָה כְּלָל וּקְרוּ לָהּ וְלֹא עֲנָתָה.

וַיִּשְׁרָאֵיהָ לְזָה מַמ"ש הֶרֶב תּוֹרַת חֶסֶד ס' ק"ב וַיִּלְדָּהּ דְּהִיא דְּהַשׁוּלַח דְּרַבְבָּא מְרִים וּפּוֹרְתָא שְׁרָה דְּנַחְלָקוּ הַמְּפָרְשִׁים וְכו' הִינּוּנוּ לְפִי דְאִיכָא הֶתֵּם רַבְבָּא וּפּוֹרְתָא אַבְל כְּשִׂאִין שָׁם אֵלָא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה פְּרֻטִית שְׁקוּרָא לָהּ שָׁם אַחַר שְׁלֵא הִנְחִינָהּ בְּהָא וַדָּאִי בְּטַל הִיחִיד בְּמִיעוּטוֹ כְּדַמּוּכַח מְהָא דְאָמַר אַבְיִי פ' גִּט פְּשׁוּט וְכו' וְא"כ בְּנִדּוֹן הֶרֶב מוֹרֵי ז"ל שְׁהִיא לֹא הִיָּתָה עוֹנָה לְאִמָּה וַדָּאִי הִיָּתָה מְקַפְּדַת שְׁלֵא לְהַחֲזִיק עֲצָמָה בְּאוֹתוֹ שָׁם עַכ"ל וְכ"ש בַּנ"ד דְּאִבִּיָּהּ לְפַעְמִים מוּעַטוֹת עֲלֵתָה עַל דְּעַתּוֹ וּכְשִׁרָאָה שְׁלֵא עֲנָתָה חֲזַר בּוֹ וּקְרָאָה בְּיַלְיָא וַדָּאִי שָׁם שְׁרָה לֹא הִנְקִיבַע כְּלָל וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה נִשְׁתַּקַּע וְתָא חֲזַי כִּי אֲחִיָּה גְדוּל לֹא יַדַּע מְזָה כְּלָל וְגַם בְּכַתְּוִבְתָּהּ כְּתוּב בְּיַלְיָא וּבְעֵלָה וּשְׁכַנּוּתֶיהָ גַם הֵם לֹא יַדְעוּ מִשָּׁם שְׁרָה כְּלָל וּבְזָה יוֹדָה הֶרֶב מֵהֶרַח"ש רַבּוּ שְׁל הֶרֶב הַנּוֹפֵר בְּתִשׁוּ' ס' יו"ד דְּהֶתֵּם הִיָּה כְּתוּב בְּכַתְּוִבְתָּהּ שָׁם סוּל וַיִּשׁ לְצַדֵּד בְּדַבְרֵי הֶרֶב מֵהֶרַח"ש וְעַמ"ש הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט ס"ק צ"ב דָּף קי"א וְהֶרֶב דְּבַרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיסִים דָּף ק"ה וְהֶרֶב דְּבַר מִשָּׁה א"ה סוּף סִימָן נ"ו וַיִּשׁ לְעַמּוּד קִצַּת בְּדַבְרֵיהֶם וְאִין הַפְּנָאִי מְסַכִּים אֲמַנָּם יִרְאָה דַּבְנ"ד לְדַעַת כָּל הַרְבֵּנִים הַנּוֹ' מַה לָּנוּ וְלִשְׁר"ה הַזֹּאת וְאִין לְכַתּוּב כִּי אִם בְּיַלְיָא וְתוֹ לֹא וְעִינּוּן בְּתִשׁוּבַת הַרְדָּב"ז.

(ט) מַה שְׁנוֹהֵגִין לְכַתּוּב בְּקוֹשְׁטְגִינָה וּדְכַנּוּת' דִּיתְבָּא עַל כִּיף יִמָּא רַבָּא וּבְמִקּוּמוֹת אַחֲרִים כּוֹתְבִין עַל כִּיף יִמָּא כְּתַב הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט סִימָן כַּח"ס ס"ק מ"ו דְּדַבְרֵי זֶה תְּלוּי בְּפִלְגוּת' דְּרַבְבּוּנָא ה"ר יוֹנָה וְהָרָא"ש בַּא"ח סִימָן רַכ"ח בְּבִרְכַת רֹאָה הִיָּם ע"ש בְּאִנְרֵי וְהֶרֶב דְּבַרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיס י"א סִימָן י"ד כְּתַב דְּבַרֵי הֶרֶב ג"פ וְאִח"ךְ כְּתַב וְתִימָה לִי דְּהָרִי בַּעַל ה"ג כְּתַב דִּים הַגְּדוּל יָם שְׁל אֵינְגְלִיטִירָה וְכו' וּמְצָאֵתִי בְּמִדְרַשׁ רַבָּה קַהֲלַת ר"א בְּן שְׁמוּעַ הָהוּא מְטִייל עַל כִּיף יִמָּא רַבָּא וְהִינּוּנוּ עַל חוּף יִמָּה שְׁל א"י וְזוֹ רֵאִי חוֹתְכַת לְמַנְהַגְנוּ עַכ"ל וַיִּשׁ לְדַחוֹת דְּפִלְגוּתָא דְּרַבִּינוּ יוֹנָה וְהָרָא"ש הוּא אִם חֲכָמִים בְּמַטְבַּע הַבְּרָכוֹת קוֹרִים לִיָּם שְׁעוֹבְרִים בּוֹ לֹא"י יָם הַגְּדוּל אוֹ לֹא דְלִשׁוֹן הַבְּרָכָה צְרִיף לְהִיּוֹת מְבוֹרֵר וּמְדוּקְדָק וְכוּ דְקוּדְק בְּדַבְרֵי הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט זֶה פְּעָמִים דְּסַבַּר הָרָא"ש דְּלִשׁוֹן חֲכָמִי בְּמַטְבַּע הַבְּרָכוֹת יָם הַגְּדוּל אִינוּ רַק אוֹקִינּוֹס ע"ש וּמַעֲתָה מַה יוֹכִיחַ הוֹכַח מְדַאֲנִתְמַר בִּי מְדַרְשָׁא עַל כִּיף יִמָּא רַבָּא אִימּוֹר דְּלִישְׁנָא דְקָרָא נְקֻט דְכְּתִיב יָם הַגְּדוּל וְלֹא תִקְשׁוּ מְמַדְרַשׁ קַהֲלַת הַנּוֹ' ע"פ שְׁלַח לְחֻמָּה ע"פ הַמִּיָּם דְּקָאֵמַר רַבִּי"ש הָהוּא מְטִייל עַל כִּיף יִמָּא רַבָּא שְׁהוּא יָם אֲרִיז יִשְׂרָאֵל לְדַבְרֵי הָרָא"ש דְּהָרָא"ש לֹא קָאֵמַר אֵלָא דְבְּמַטְבַּע הַבְּרָכָה כִּינּוּנוּ לְאוֹקִינּוֹס.

וּכְפִי דַעַת הָרָא"ש סְבַר הֶרֶב ג"פ דְּבַגֵּט שְׁאֲנוּ מְדַקְדְּקִים הַרְבֵּה אִין לּוֹמַר יִמָּא רַבָּא כָּל דִּישׁ יָם הַגְּדוּל דְּפִי אוֹקִינּוֹס דְּנֻקָא וְכַפ"ז אֲנָדָא לִיה רְאִיתוּ שְׁל הֶרֶב הַנּוֹ'. וּמַה שְׁהִבִּיא מְהֻלְכוֹת גְּדוּלוֹת לֹא חֲזִינָא כְּהִיא סִימָנָא בְּהֻלְכוֹת גְּדוּלוֹת אֵלָא מְבִיא דְּבַרֵי ר' יְהוּדָה דְּעַל הִיָּם הַגְּדוּל וְתוֹ לֹא.

וּכְמִדּוּמָה שְׁאֲגַב שִׁיטְפִיָּה נִתְחַלְף לּוֹ לְהֶרֶב ז"ל ס' הַתְּרוּמָה בְּבַעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת דְּלִשׁוֹן זֶה שְׁהִבִּיא הוּא לְשׁוֹן ס' הַתְּרוּמָה סִימָן רַמ"ב גְּבִי שְׁבַת אִם רוֹחֲצִין בֵּימֵם הַגְּדוּל וְהִבִּיא הֶרֶב מְגוֹן אַבְרָהָם סִימָן רַכ"ח בְּדִין זֶה שְׁל בְּרַכ' הִיָּם ע"ש שְׁהוּא קְרוּב לְלִשׁוֹן שְׁהִבִּיא הֶרֶב דְּבַרֵי אֲמַת בְּשֵׁם בַּה"ג.

וכננת תמימה הרב דברי אמת נראה שיהיא דכיון דהרב התרומה והרא"ש סברי דהוא ים
אוקינוס א"כ איך פסק מרן בש"ע א"ח סימן רכ"ח פרינו יונה ועל דעתו כותבים בגט
אפירי ימא רבא כמ"ש הר"ג"פ הוא יחיד לגבי סה"ת והרא"ש.

וראיתי להרב מהר"ר יעב"ץ בספרו לחם שמים פ"ט דברכו' ובספרו מר וקציעה סי'
רכ"ח דפשיטא ליה דהרמב"ם סבר פרינו יונה ומשו"ה מרן פסק פהרמב"ם ופרינו יונה
והאר"י בזה עש"ב ולא ידעתי מהיכן מוכח דהרמב"ם סבר פרינו יונה ואדרבא פ"ח
דפריה בפירושו פתב דים הגדול הוא ים המקיף וא"כ הוא אוקינוס וכבר הרב דברי אמת
הביאם.

ומ"ש עוד הרב הנז' דמ"ש ס' התרומה אינו לא פרינו יונה ולא פהרא"ש ע"ש בלח"ש.
ובספר מר וקציעה הסכים דסה"ת הוא פרינו יונה וכננתו לים אשפנו דאתריה דמר הוא
ומעין דוגמא נקטיה וכ"ש הים שעוברים לארץ ישראל ע"ש באר"ך.

ועמו הסליחה כי הרב התרומה פתב הסובב ארץ אינגליטירא פדאימא בתחילת ס' יוסיפון
עכ"ל והרואה יראה שם בריש ס' יוסיפון פתב דברטיניא על נהר ליירא ושופכים מי סינא
וילירא בים אוקינוס הוא הים הגדול עכ"ל וידוע דברטיניא הוא אינגליטירא וסינא הוא
נהר צרפת כמ"ש קודם דצרפת על סינא ע"ש וא"כ מבואר דהרב התרומה סבר
פהרא"ש.

ומה שדחקו להרב הנז' מהגיאוגראפיה צ"ל דסובב ארץ אינגליטירא דקאמ' סה"ת לאו
דנקא. עוד ראיתי להרב הלז' בלח"ש אייתי מתניתין בידיה מאי דתנו פ"ה דמכשירין
משנה זו ראיה ברורה לרבינו יונה המוליך ספינה לים הגדול לצרפה והרב תי"ט עצמו
פתב שם תנא בא"י קאי והתם באותו ים רגילין בכף והוא פשוט שאין פונתם על ים
אוקינוס דנקא עכ"ל אינה ראיה וליכא לאקשוני מינה להרא"ש דמדברי הרב תי"ט למדנו
שאינו מנהג פשוט להוליך הספינה לים לצרפה וא"כ אמר לה הרא"ש דלעולם ים הגדול
דהתם אוקינוס הוא ונקט הכי דבאותו הים הנה מנהגם בכף.

אמנם כפ"ז יש להעיר על הר' תי"ט שהוא האר"י להשיג על מרן שלא פסק פהרא"ש
כמ"ש בל"ח ורמזו בהשמות בסוף התי"ט. ברם על פי מש"ל דאין ראיה ממדרש קהלת
גם זו אינה ראיה דנדאי ים שעוברים בו לא"י הכתוב קראו ים הגדול ושפיר תני תנא
התם פ"ה דמכשירין על ים זה ים הגדול.

אף סובר הרא"ש דלענן ברכה לא ייסדו אלא על ים אוקינוס כמ"ל. איברא דראיתי
בתרגום המיןחס ליונתן פ' מסעי דכתיב בגבולי א"י וגבול ים והנה לכם הים הגדול וגבול
שמתרגם ותחום מערבא ויהוי לכוון ימא רבא אוקינוס ותחומיה הינון מי בראשית עם מיא
קדמאי דהנון בגויה וכו' ע"ש ומביאו רבינו בעל הערוך ערך אוקינוס וז"ל וגבול ים והי'
לכם הים הגדול וגבול תרגום אוקינוס ימא רבא הוא אוקינוס עכ"ל ומזה מוכח דלעולם
ים הגדול הוא אוקינוס ועל שמו נקרא הים שעוברים בו לא"י לפי שמחנפר עם אוקינוס
ולפי זה שפיר פסק מרן סימן רכ"ח דמברכין ברפת הים הגדול בים שעוברין בו לא"י
ושפיר כותבין בגט על פיה ימא רבא.

(י) מדינא אין סדור הגט ונתינתו טעון בית דין וכמ"ש בש"ס בתרא דף קע"ד ע"ב ובערכין דף כ"ג אטו פל דמגרש בבי דינא מגרש וכ"כ מרן בב"י דאין צריף ב"ד סוף סימן קל"ו וכ"כ מור"ם סימן קנ"ד בסדר הגט.

אף בתרגום המינוח ליונתן פ' תצא פתוב ויכתוב לה ס' תרוכין קדם בי דינא וראיתי בס' אורים ותנאים ח"מ סי' ט' בתנמי' סוף ס"ק ב' פתב דמזה נתפשט להצריף ב"ד בגט ע"ש ושמענו מפי מגידי אמת דהיו רבנים דכל אחד בעירו מסדר הגט הוא לבדו.

אמנם ברוב תפוצות ישראל נהגו לסדר הגט בב"ד של ג'. אמנם נראה דלא נהגו פן משום הפתוב בתרגום הנז' דנדאי אין לחוש פיון דבתלמודין קאמר איפקא.

ואעיקרא פבר פתבנו במקומות אחרים דאין זה התרגום מיונתן. ולא חשחין אנחנו ליה נגד הש"ס והפוסקי' אמנם יען הלכתא רבתי לגיטין ורבו דקדוניהו נהגו שיהא בב"ד.

ויש מקומות שנהגו לאסוף רוב חכמי העיר הפקיאים. וכבר נטו ללו"ן רבני עה"ק חברון על מורינו הרב מהר"א יצחקי בבחרותו על שלא הזמין שאר חכמי העיר לגט כמ"ש בס' אורים גדולים ע"ש.

ומה שהביא עוד בס' אורים ותנאים דמהתוס' בקדושין דף ט' ע"א ד"ה הא לא דמי האי שטרך מוכח דבעי ב"ד שפתבו דגט הבעל פותבו בב"ד. לא שמה מתיא דהרואה יראה דתיבת בב"ד שפתוב בתוספות אין לו ענין ומוכח מדברי מהרש"ל ומהרש"א דלא גרסינו ליה ע"ש ודוק (יא) מעשה בחתימת גט אשר בשם ישראל נראה זבוב אשר בקצה יוד העליונה שבאלף ומשך וחיברו לגוף האלף.

והנה משך זבוב פתב מור"ם סימן קכ"ו דין ט"ו דלא ימחוק וחק תוכות פסול אפילו בחתימת העדים למאן דאמר וכמ"ש הרב גט פשוט סי' קכ"ה ס"ק י"ח. ונהגם שפתב הרב בית שמואל בשם הט"ז ס"ק י"א דאם בחתימת העדים אירע טעות באיזה אות מותר אפי' לכתחילה למחוק כל האות ולכתוב על הפקח.

וגם פסק מרן סימן ק"ל דין ו' דבעדי מסירה פשר. (ועיין בקרם שלמה א"ה סימן נ"ב ותורת חסד סימן ק"ו ודבר משה סימן ע"א אות י"א ודברי אמת קונט' י"א סימן ד').

עם כל זה יש להחמיר פשאינו שעת הדחק ומקום עיגון. (יב) שוב מעשה שנפסלה חתימת העד הראשון ויש מי שרצה לומר דייחיתום הוא עצמו תחת החתימה ראשונה ותחת השני חתימות יחתום העד השני ויש מי שפקפק דכתב מהר"ם אלשיך סימן מ' דשרט שריטות בהרחיק שיטה אחת פסול.

ונהגם דנראה דאין לפקפק מצד זה ומה גם דהר"ש"ף בח"מ סי' מ"ה חולק ע"ש מ"מ לא יעשה כן וכל שאינו שעת הדחק ומקום עיגון יכתוב גט אחר ועמ"ש האחרונים ודוק פי קצרותי. (יג) גט שליח הולכה שאין פותבין בו שם מקומה וכתב הסופר וכל שום ונתניא וכו' דאית ליכי ולא תריכי נסתפקו אם יש לפוסלו מפני שפתב ולא תריכי פיון שאין פותבין מקום עמידתה והעלה הרב המובהק מהר"ר יהושע זיין בתשובה כ"י הלכה למעשה להכשיר והספימו עמו הרבנים המו' מהר"ר בנימין מעלי הפהן ומהר"ש אלגאזי זלה"ה ועמ"ש הרב גט פשוט סי' קכ"ו ס"ק ל"ח בכתב בגט בן אנוס ולאבקהתי.

(יד) פתב מָרָן סימָן קנ"ד בְּסוּף סֵדֶר הַגֵּט דִּין פ"ז וְיִקְרָעֵנוּ שְׁתֵּי וְעָרַב. וְכֵן פָּתְבוּ כָּל הַגְּדוּלִים בְּסֻדְרִים.

וְרָאָה זֶה חֲדָשׁ שֶׁמִּצְאָתִי לְהַרְדֵּב"ז בְּתַשׁוּבוֹתָיו כ"י סִמָּן ב' אֶלְפִים ש"ד וְז"ל מֵה שֶׁנִּהְיָה לְחֻתָּמָם עֲדִים בְּגֵט אֶף דְּקו"ל עֲדֵי מְסִירָה פְּרָתִי וְעֵתָה אֵין הַגֵּט עוֹמֵד לְרֵאשִׁיָּה דְּהָא קְרָעִינוּ לִיה פָּתְב מֵהֵר"ר יִשְׂרָאֵל מִשׁוּם דְּכַמָּה סְתָמִי כר"מ יֵשׁ לָנוּ לְצֵאת יָדֵי סְבָרְתוֹ וּלְתַקוּנֵי לר"מ.

וְאֵינוּ מְתִישֵׁב דא"כ הִי"ל לְחֻוֹשׁ לְכָל דְּבָרֵי הַתְּנָאִים וְהָאִמּוֹרָאִים וּלְתַקֵּן הַגֵּט לְדַעַת כָּלָם וְכִי תִימָא מִשׁוּם דְּמוֹקְמִינוּ כַּמָּה סְתָמִי כר"מ אֵי אֵיתָא לְהָאֵי טַעְמָא הו"ל לְמַפְסֵק פְּנוּתָהּ לְגַבֵּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹ לְגַבֵּי ר' יוֹסִי וְאֶפְיָלוּ לְגַבֵּי ר' שְׁמַעוֹן לִית לָן הִלְכָה כְּמִי אֵלָא הַטַּעַם דְּרָפָּה דְּקָרְעִינוּ לִיה לְגִטָּא הֵינּוּ לְגִלוּת שְׁהֲגִיעַ לִיד הָאִשָּׁה וְנִתְגַּרְשָׁה בּוּ וּב"ד קְרָעוּהָ וְקָרַע שְׁאִינוּ שְׁתֵּי וְעָרַב אֲבָל לְעוֹלָם עוֹמֵד לְרֵאשִׁיָּה שְׁהָרִי אֵין מְשַׁלְּכִין אוֹתוֹ לְאִבּוּד אֵלָא שְׁנוּתָנִין בְּיַד הָאִשָּׁה קְרוּעַ לְשִׁמְרוֹ אוֹ מְנוּחָ בְּיַד ב"ד לְרֵאשִׁיָּה וְאֶף שְׁנִקְרַע לֹא נִפְסַל מְלַקְחָת רֵאשִׁיָּה שְׁאֵם יָמוּת אֶחָד מֵעֲדֵי מְסִירָה אוֹ יִלְךְ לְמַדִּינַת הַיָּם וְיַעֲרַעַר הַבַּעַל וַיֵּאמֶר לֹא גְרַשְׁתִּיהָ תּוֹצִיא הַגֵּט אֲשֶׁר בְּיָדָהּ אוֹ בְּיַד ב"ד שְׁיֵשׁ עָלֶיהָ עֲדִים וְאֶף שְׁהוּא קְרוּעַ אֵינוּ קָרַע ב"ד וְכֵן נִהְיָתִי לְקָרְעוֹ לְאַרְכּוֹ לְבַד.

וְתוֹ אֵיכָּא טַעְמָא לְדַעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים שְׁאֵם נִתְּנוּ בְּעֲדֵי חֲתִימָה שְׁלֹא בְּעֲדֵי מְסִירָה שְׁהִיא מְגוֹרְשֵׁת דִּיעֲבַד וְאֵם אֵין בּוּ עֲדֵי חֲתִימָה אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת כָּלֵל וְאֵיכָּא מִשׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת אִם עָבַר וְגִרְשׁ בְּלֹא עֲדֵי מְסִירָה וְטַעַם א' עֵיקָר שְׁהוּא אֵלֵיכָּא דכ"ע עכ"ל בְּקַצּוֹר.

עֵין רוֹאָה דְּמִנְהַג הָרַב ז"ל לְקָרְעוֹ לְאַרְכּוֹ לְבַד. וּמֵה שְׁהִקְשָׁה עַל הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן דא"כ הִי"ל לְחֻוֹשׁ לְכָל דְּבָרֵי וְכו': לְק"מ דְּלִפִּי הָאָמֶת חִיּוּשֵׁינוּ לְכַמָּה מִיְלֵי שְׁאִינָם הִלְכָה כְּמַפְרֹשׁ בַּש"ה וּפּוֹסְקִים וְה"נ דְּכּוֹנְתָא וְכִמוֹ שְׁנִבְבָּר.

וּמֵה שְׁהִקְשָׁה עוֹד אֵי אֵיתָא לְה"ט הו"ל לְפִסְוֹק כר"מ נִגְדַּד מְחֻלְקוֹתוֹ. לִישֵׁר"י לָן מַר דָּאֵין פְּנוּתָהּ הָרַב תה"ד הוֹאִיל דִּישׁ מַעְלָה זֶה לְרַבֵּי מֵאִיר דְּבַעֲלָמָא אֲמַרִּינוּ סְתָם מְשֻׁנָּה ר"מ עַד שְׁיִקְשָׁה עָלֶיהָ דְּלִיהַבֵּי הָאֵי טַעְמָא דְּלִהוּי הִלְכָתָא פְּנוּתָהּ לְגַבֵּי ר' יְהוּדָה וְכו' אֵלָא פְּנוּתָהּ מְבֹאֲרַת וְאֵעִפ"י שְׁבַפְסֻקִים וְכַתְּבִים סִמָּן מ"א דְּבָרֵי קֶצֶת בְּקַצּוֹר.

בְּסַפְרוֹ תְּרוּמַת הַדָּשָׁן הַדְּבָרִים בְּאִנְרָה בְּסִמָּן רל"ב שְׁבַתְחִילָה הִבִּיא הֵיא דְּמִיָּתִי פ' הַמְּגִרָשׁ אֲתָקִין רְבָא מִן יוֹמָא דְּנֵן לְאִפּוֹקִי מִדְּר' יוֹסִי וּפִירֵשׁ"י אַע"ג דְּקו"ל כְּרַבֵּי יוֹסִי מ"מ תַּקֵּן כָּף וְלֹא יֵצֵא שׁוּם לְעַז וְכו' וְהוֹסִיף הָרַב לְבָאָר מִשׁוּם דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי עָלֶיהָ דר' יוֹסִי חָשׁ רְבָא פֶּן יוֹצִיאֻוּ לְעַז וְלִימְרוּ דְּהִלְכָתָא כְּרַבֵּים וּבְסוּף פָּתְב הָרַב וְז"ל וּמֵהֵיא דְּפִירֵשׁ"י אָמֵן יוֹמָא דְּנֵן וְכו' נִרְאָה לְתַרְץ נְמִי הָא דְּנִהְיָגִי עֵתָה לְטָרוּחַ הַרְבֵּה לְפַעְמֵי ע"י יֵצִיאָה מְרוּבָה לְהַחֲתִי עֲדִים בְּגִטִּין אַע"ג דְּפִסְק תְּלִמוּדָא בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי דְּהִלְכָה כר' אֶלְעָזָר וְכו' וְהֵאֱדִנָּא לִיכָּא תַקּוּן הָעוֹלָם שְׁהָרִי כָּל הַמְּנַהֲיָגִים קוֹרְעִין הַגִּיטִין וְכו' וּמִיָּמִינוּ לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁבָאָתָה אִשָּׁה לְב"ד וְגֵט בְּיָדָהּ לְהַנְשֵׂא בּוּ אוֹ לְגַבּוֹת פְּתוּבָתָהּ וְכו' אֵלָא מִשׁוּם דְּכַמָּה סְתָמִי מְשֻׁנּוּת וּבְרִיתוֹ דְּקִסְבְּרִי כר"מ דְּסִבְרַע עֲדֵי חֲתִימָה פְּרָתִי וְגֵט שְׁלֹא הָיוּ חֲתוּמִים עֲדִיו בּוּ הָיוּ כְּמוֹ חֲסָפָא בְּעֵלְמָא וְכו' עכ"ל.

נהרי דבריו ברורים ומבוארים דכוננתו פינון דסתמי משניות וברייתות דעדי חתימה פרתית כר"מ והוא מעין דנגמא דאתקין רבא מן יומא דגון דהתם קי"ל פרבי יוסי וחש שיוציאו לעז ויאמרו הלכה פרבנו וה"נ אע"ג דהלכה כר"א דעדי מסיר' פרתית יש לחוש שיאמרו הלכה פסתמי דסתמי כר"מ דהם רבים פידוע דהסת' פרבי' הני.

ותו ליכא לאקשוני דהו"ל לפסוק כר"מ לגבי ר' יהודה או רבי יוסי וכו' דהרב תה"ד לא קאמר פינון דבעלמא איכא סתמי פותיה רק בדבר זה דע"ח קאמר ופשוט. ובמילתא דאיכא סתמא כר"מ ודאי הלכה פמותו אף לגבי ר' יוסי והוא תלמוד ערוף בסנהדרין דף ז"ך ע"ב ועמ"ש בעניותו ו בספר הקטן שער יוסף דף ק"ד ע"ג ומשם באר"ה ובזה לא שייכי פלגי דפ' מי שהוציא והו"ל הלכ' פסתם זולתי היכא דאיכא סתמא אחרנא פחולק או דפסיק תלמודא הלכה בפירוש דלא כר' מאיר.

והטעם שפכת הרדב"ז פבר הרב תה"ד ששלל זה ואמר ומימינו לא שמענו וכו'. איכרא דיש קצת להעיר בדברי הרב תה"ד דהוא בא לתת טעם הא דנהיגו עתה לטרוח וכו' ומה דמות יצרון בדור אחרון דבזמן הרב ז"ל פבר הי' קרוב לאלף שנה מעלה מטה שנסתם ונחתם התלמוד וכבר עברו דורות רבנו סבוראי והגאונים והפוסקי' ראשונים וגם אחרונים.

ואם רבא תקן לאפוקי ר' יוסי הי' מקום לחוש דאמוראי אחרניי יפסקו פרבנו אבל עתה מאן ספין ומאן רקיע לחלוק על מאי דאפסיקא הלכתא בש"ס. ואם פננתו דמנהג זה נהגו בימי רבנו סבוראי אשר פח בהם לחלוק על התלמוד דגם הם הוסיפו קצת בתלמוד ונשאר המנהג מאז הימים הו"ל לפירוש.

ותו דגם רבנו סבוראי פמדומה דלא הוו מצו לאפלוגי על הש"ס ומכ"ש הגאונים. ולא מצית אמרת דקודם שנסתם התלמוד נהוג והוי פמה דאתקין רבא דהו"ל למכתביה בש"ס.

(טו) מעשה באשה שבאת להתגרש ונקראת רבקה ורובא קרו לה פהנה שהיא בת פהן נ"ל שייכתבו רבקה דמתקריא פהנה אף במקום דלא נהיגי לכתוב פהן ולוי. והרואה יראה בשמות הגטין שנתנו בב"ד של הרב פני משה והמה באו בסוף ס' גט פשוט ושם נאמר שסידר שני גיטין משום דהיו קורין אותה פהנה ועיין בס"ס מכתב מאליהו ויש להביא ראי' מאשה שהיו קורין אותה עוזיאלה וכתב הרב מקור פרוף סימן ט' דהגם דעוזיאלה נקראת על שם משפחת אביה יש לכתוב שמחה המכוננת עוזיאלה ע"ש וכן יש להביא ראי' ממ"ש הרב עזרת נשים בשם בולה ע"ש באנרף (עיין בס' דברי אמת): סימן מ על לשון הרי"ף פ' אז"נ.

שאל שאל האיש החכם השלם כמה"ר משה שמואל גינייאטי מאנקונה וז"ל נתחבטנו בשיבתנו עץ חיים על הלשון שהביא הרי"ף פ' אזהו נשף שהביא תרי לישני דר"נ אר"ה לא נצרכא אפי' רבית דגוי ולכאורה נרא' מדהביא הרי"ף איכא דאמרי משמע דפסק פלישנא בתרא כפי הפלל העסור פידינו ונאמר דרבית דגוי מותר וליכא חילוק פלל דכדי חיינו וגם ת"ח פלישנא קמא אלא דזה אי אפשר לאומרו דהנה אתי נגד פל הפוסקים שפסקו דוקא פדי חיינו כדפסק הרמב"ם ושאר פוסקים.

והרב בית חזק סימן קנ"ט טרח לישוב דברי הטור ובכלל כתב דהני תרתי לישגי לא פליגי והלקתא היא והרא"ג מהרי"פ שהביאם בהלכות ובעיני הוא תימא איה יכולים לומר דלא פליגי דהא ללישנא בתרא ליכא חילוק כלל דרבית גוי מותר לגמרי דליכא קושיא ממתניתין דלוי מהו לאוקומה בכדי חזיו ובת"ח פמה דהנה קשה ללישנא קמא.

וגם מ"ש אח"כ וגם הרמב"ם פסק ללישנא קמא מאי וגם דקאמר וקא לדידן תרי לישגי ל"פ ועוד נראה דהרמב"ם פסק כתרי לישגי פ"ה דמלוה והיינו לישנא בתרא דאפי' לגוי ברבית ולישראל בהנ"מ וא"כ מאי קאמר דפסק ללישנא קמא נא ינוסף ידו להשיבני ושכמ"ה.

תשובה קריתי בכל לב אמרות טהורות מידה נגזרו. והנה מאי דפשיטא למר דהני תרתי לישגי פליגי דעת קדושים תמצא שפן כתבו התוספת והרא"ש בשם ר"ת דמאי דהאידיןא מצוין לגוי משום דקי"ל ללישנא בתרא דלא אסר ר"ה רבית גוי לעולם אלא דהוסיפו בנומן טעם דהיתרא גם ללישנא קמא כמ"ש שאר פוסקים וידעתי דבאתריה דמר לא שכיח תלמוד גדול.

ואולם הדבר מבואר בפס"ג לאוין קצ"ג וז"ל שתי לשונות יש הראשון אוסר ר"ה רבית גוי מדבריהם אלא בכדי חזיו ובשני מתירו ופוסק ר"ת פלשון ב' שמיקל בשל סופרים עכ"ל וכתב מהר"א שטיין בהגהותיו וז"ל שתי לשונות יש פירוש בהא דאמר מתניתין מלוין לגוים ברבית עכ"ל ואינו מדוקדק דהגם דמהני תרי לישגי נפיק לפירושא דמתניתין מ"מ הני לישגי לאו אמתיני קנימי אלא אמיתריה דרב ואברייתא.

אדעכי והכי נחה שקטה תמיהת מעכ"ת שדחה בב' ידים דאי אפשר לומר דהרי"ף פסק ללישנא בתרא דאם פן אחי נגד כל הפוסקים. ואנו ידענו ידענו ידי פשוטה מקבלה ואילך לומר דהרי"ף פסק ללישנא בתרא דהכי אורחן דהרי"ף בעלמא לאתויי תרי לישגי ושתיק ואנו ידענו דפסיק ללישנא בתרא ככלליו וגם זו שלפנינו פאחת מהם והאיכא התוס' וסמ"ג והרא"ש במעמד שלשון שכתבו משם ר"ת דק"ל ללישנא בתרא ונראה דגם הם מספיקים לדברי ר"ת וכן נרא' שהוא דעת הרי"ף כדאמרן.

ומ"ש הרב בית חזק בדעת הרי"ף דמשו"ה כתב הני תרי לישגי לומר דתרוניהו הלקתא הדבר דחוק דכל פי הא הו"ל לפרש ואין ראי' מדמיתתי לתרוניהו דכמה זימני מיתתי תרוניהו בהלכותיו: אמנם מאי דקשיא לי למר דהיאך יכולים אנו לומר דלא פליגי וכו' לק"מ דהא הרב בית חזק קאמר דלישנא בתרא מתני לדרב הווא אדתני רב יוסף גמי ומאי קושיא פנין דהוא מודה דגם אדרב איתמר דנדאי צריף לתרץ פהנה אמוראי ופשוט.

גם מה שהקש' במ"ש הרב ב"ח וגם הרמב"ם פסק ללישנא קמא מאי וגם וכו' לק"מ דאע"ג דלא פליגי מ"מ שתי לשונות הם ואין בזה ספק. ושפיר קאמר דפסק ללישנא קמא ומאי דלא נקט אלא לישנא קמא היינו משום דכל עצמו של הרב ז"ל משום יתובי דעתא דעת עליון רבינו בעל הטורים דבדידן קמשתעי אינו אלא לומר דלישנא קמא הלקתא היא.

ותו דאין צורך לומר דפסק ללישנא בתרא דמודע' זאת דארכיה דהרמב"ם לפסוק ללישנא בתרא וכל זה ברור. ואני תמיה על מעכ"ת אמאי לא קשיא לי על הרמב"ם

דמוצה שטרא לבי תרי דפסק כב' הלשונות מאחר שהם חולקים לדעתו דמעכ"ת והנה מקום אתי ליישב בדרה אחרת דברי הרי"ף והרמב"ם דלעולם הרי"ף והרמב"ם פסקי פלישנא קמא וטעמיהו משום דאמוראי שקלי וטרו בי' ומתדרי ליתובי מתניתין אליבין'.

ולא הוצרה הרי"ף לפרש דזה דבר רגיל דהיכי דשקלו וטרו בש"ס אליבין' שמעינן דהלכתא היא וא"כ מציינן למימר דסברי הרי"ף והרמב"ם דפליגי הני לישניה אמןם סברי מרנן דללישנא קמא מוכרח לומר אמאי דתני רב יוסף עמי ונכרי עמי קודם לא נצרכא אלא לאשמעינן אפילו לגוי ברבית משום דקשיא לן פשיטא ומוכרח לתרוצה הכי פלישנא בתרא אבל ללישנא בתרא לא תני לדרב הונא אלא אהיה דעמי ונכרי ולא אמריה דרב וסבר לישנא בתרא דרבית גוי שרי לעולם ולא ק"ל פותיה בהא אלא פלישנא קמא פאמור ומשו"ה הביא הרי"ף גם לישנא בתרא משום דגם ללישנא קמא הכי מתוקמא ברייתא דרב יוסף.

והנה בגוסת הש"ס והובא בדברי הרב ב"ח פלישנא קמא קאמר לא נצרכא אלא לכדי סיינו יש לדקדק לשון לא נצרכא דהוה לישנא לא שייך אלא כי משני לקושית הפשיטות לא כי אתי לשנויי קושית הסתירה פידוע.

ואפשר לומר בזה דקשיא לי דהתנא לשתוק מדין גוים ולשמעינן דמלוין ברבי לגר תושב ומכל שפן ידעינן דמלוין לגוים ברבית וניחא לי דאצטריף לתנא למתני גוים להשוותם לגר תושב דדוקא בכדי סיינו מותר ונמצא דהתנא רומז על הארש דאינו היתר גמור במה שהוצרה לשנות חלוקת גוים וכדבר הונא ואדרבא מסתייעא מילתיה מיתורא דמתניתא וכל זה רמז לנו רב חייא באומר לא נצרכא אלא בכדי סיינו פלומר דמלבד דלא תייהוי מתניתין תיובתיה דר"ה אלא דבדבריו ניחא קושית היתור דלשתוק מחלוקת גוים.

וכבר ידע מעכ"ת פי נח"ץ י"נחץ איש אשר כמוני ומה גם שלא מן המןקף ספרי האחרונים אמנם עתה באתי להשיב מפני הכבוד ופקודתך שמרה רוחי סימן מא בדין נחלות וצנאות. כדי שייצא הרח"ש נשי"ם באו"ת.

שאלה כתוב בש"ע סימן רמ"ז דין ג' ש"מ שאמר נכסי לבני לשון רבים ולא הו"ל אלא בן אחד ובנות הפל לבן לבדו וכו' יש מי שאומר דאי לית לי ברא אלא בר ברא ודאי אבר ברא קאמר. איפו השתא יורנו המורה היכא דלית לי ברא ולא בר ברא אמנם גידל יתום בתוך ביתו מי אמרינן דשפיר בריה מיקרי ועליה הוא דאמר נכסי לבני דהמגדל יתום פאלו ילדו.

או"ד דוקא בבר בריה הוא דאמרינן דעליה אמר נכסי לבני ולא ביתום שגידל ושכמ"ה. תשובה יראה דאי לית לי בריתא וזרע אין לו זוכה היתום הנה אשר גדלו בנכסיו דכי היכי דאמרינן בני בנים הרי הם כבנים הרי אמרו כל המגדל יתום בתוך ביתו פאלו ילדו ושפיר מקרי בנו.

ויש להביא ראיה ממ"ש מהר"ם בתשובה פי באה בתשובות דשייכי למשפטים סימן מ"ח וז"ל ופשאלתם ראובן ואשתו שכתבו שטר לבן אשתו וכתוב בו ותנו לבנו נראה דלישנא מעליא הוא שהרי המגדל יתום ויתומה פאלו ילדו ואית לן כפה קריין עכ"ל

נהרי הוא כמבוא"ר מדברי גדול המורי' דלישנא מעליא הוא ובנו מקרי ועמ"ש הרב אש דת סוף פ' מסעי.

אמנם אי אית ליה ברתא ויתום שגדלו ואמר נכסי לבני נראה דהבת יורשת והיתום אין לו פלוג דהרי בת פשלא יש לו בן כלל ואמר נכסי לבני על הבת קאמר על דרך שהורה מרן בתשובה בדיני פתובה סימן א' ובהיאא הרב המבי"ט ח"א סימן ק"ב ואף בנ"ד דאיכא יתום שגדלו דהוי פאלו ילדו אין לו פלוג.

ויש להביא ראיה ממ"ש הריטב"א בחדושי בתרא דף קמ"ג ובהיאא הרב הנמקי ונ"ל והיא שיש לו בני בנים ואין לו בנים ויש לו בנות ואמר נכסי לבני מספקא לן אי משום בני בנים קאמר או משום בנות ודעת רבותי דמשום בני בנים קאמר שהם ראויים ליורשו ועומדים במקום בנים עכ"ל משמע דדוקא משום שהם ראויים ליורשו אמרינן דעל בני בנים קאמר.

הא לאו הכי אמרינן דמשום בנות קאמר וא"כ בנ"ד דיתום שגדלו אינו ראוי ליורשו אמרינן דעל בתי קאמר. ועוד נראה להכריע פן מפח הסברא דהאומר נכסי לבני על הבת קאמר ולא על היתום שגדלו שהרי לשון בני מתפרש על הבת כמ"ש מרן והרב המבי"ט.

וגם יכול להתפרש על יתום שגדלו דהוי פאלו ילדו ונמצא דמצד הלשון משמע שפיר אי לכת ואי ליתום שגדלו. ועוד זאת היתה יתירה הבה שהיא ראוייה ליורשו לא כן היתום וא"כ שורת הדין דזכתה הבת דתיתי לטיבותא בב"ת הנה אי מצד הלשון דמשמע עלה שפיר ואי מצד שהיא ראוייה ליורשו.

וזו היא פונת הריטב"א בשם רבותיו דסברי דהיא דאית לה בנות ובני בנים ואמר נכסי לבני דמשום בני בנים קאמר שהם ראויים ליורשו פמדובר וכונתם ו"ל דמצד הלשון משמע שפיר לבנות כי היכי דמשמע לבני בנים אמנם יש להכריע דעל בני בנים קאמר דהם ראויים ליורשו והיא הדבר אשר דברנו.

ברם עדין צריכין אנו למודעי' היכא שאין לו זרע וגידל יתום בתוך ביתו ויש לו בן אשתו ואמר נכסי לבני בלשון יחיד מי הוא הזוכה אם בן אשתו או היתום שגדלו. ונראה דאם בן אשתו לא נתגדל בביתו היתום שנתגדל בביתו הוא הזוכה שנקרא בנו פדאמרן אמנם בן אשתו פתבו התוספות פ' מקום שנהגו דף נ"ד ע"א דלא מצינו בכל התורה שיקרא בן אשתו בנו וכן כתוב בפסקי תוספות שם וא"כ זה האומר נכסי לבני על היתום שנתגדל בביתו קאמר ולא על בן אשתו דלא מקרי בנו.

וכן יש להביא ראיה מתשובת מהר"ם שהבאתי מראש מקדמי אר"ש דעל בן אשתו לא אשכח פתרי דמקרי בנו אלא מצד שנתגדל בתוך ביתו דמקרי בנו ומוכח דאם לא נתגדל בתוך ביתו לא מקרי בנו וכדברי התוס' הנז' וא"כ בנ"ד דבן אשתו לא נתגדל בתוך ביתו לא קאמר עליה אלא על היתום שגדלו דמקרי בנו.

ואולם אפתי צריף לברר אם בן אשתו והיתום נתגדלו בתוך ביתו ואמר נכסי לבני לשון יחיד מי הוא הזוכה. ואפשר להביא ראיה מדברי התוספות פ' מקום שנהגו הנז' ונ"ל מלמד שבא צבעון על אמו תימא דפרק יש נוהלין דף קט"ז מוכח מהאי קרא דבני בנים פכנים וא"כ מנ"ל שבא על אמו ועוד לא מצינו בכל התורה שיקראו לבן אשתו בנו והכא

ומהר"י קשטרו בהגהותיו הביא בקצרה כל תשובת מהר"ם הנז' אף הלשון מוטעה בדפוס ע"ש. ומ"ש עוד הרב בני אהרן ד"ש לגמגם בראיות אלו דלשון תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד וכיון שפן אפשר דבלשון בני אדם משתנה הדבור ואין קורין בן רק למי שהוא בנו ממש עכ"ל לי ההקדו"ט אינו גמגום דנדאי אם יש לו בנים ואמר נכסי לבני אפי' בן הבן לית ליה פלום ואף דבעלמא בני בנים הרי הם פבני' בלשון בני אדם אין בני בנים בכלל בנים והיינו דמיייתי פ' יש נוחלין דף קמ"ג ראיה מנדריים כמ"ש הרא"ש בתשובה פלל פ"ב סימן ג' אמנם פשאין לו בנים אף שיש לו בנות הרי פתבו הפוסקי' דעל בן הבן קאמר דנקרא בן.

למדנו דכשלא יש לו בנים לא אזלינן בטר לשון בני אדם אלא אנו רואים אם זה נקרא מאיזה צד הוי לישנא מעליא. וע"פ זה או קרוב לזה א"ש תשובת מהר"ם וק"ל ועמ"ש הרב שבות יעקב ח"א סי' קס"ט.

סימן מ"ב. לשון הרא"ש פ' הגוזל נשאל נשאל דוד ממעלת הרב הפולל כמה"ר מסעוד בונאן נר"ו אחנה דעי בהבנת לשון הרא"ש פ' הגוזל בענין אומן קונה בשבב כלי שהוא קשה ההבנה.

תשובה אדוני שאל מילתא דאתי' בספרן של צדיקים וספרין פתיחו נקבצו דיו"ת. ומה מני אשא דעי בהאי לישנא חפרוה שרים עשר"ו במילין עירו"ב פרשיו"ת.

ואולם הדבר יצא מפי המלך לית ליה פטר"י על פן באתי דרף קצרה די"ו לכתוב ב' אותיות. בס"ד.

ואען ואומר דחזיתיה להגאון מהר"ש בשפתי פהו ח"מ סימן ש"ו עמד בזה ומריש הנה אמינא כי מ"ש הרב ש"פ ס"ק ג' דהרא"ש מספקא ליה ומדברי הטור פאן וברמזים נראה דדעת הרא"ש דאין אומן קונה בשבב כלי ואין זה מוכרח אלא ספוקי מספקא ליה להרא"ש עכ"ד אשתמיטיתי תשובת הרא"ש פלל י"ב סימן ו' שפכת בהדיא דקי"ל אין אומן קונה בשבב כלי.

ואפי' תימא דלענין ממון דוקא אמרה הרא"ש וכמ"ש הרב מהר"ש הלוי ח"מ סימן ד' מ"מ הטור דקאי הכא לענין ממונא יפה פתב דאין אומן קונה בשבב כלי מסכים הולך ברא לגבי אבא כמ"ש בהדיא בתשובה הנזכר.

וצופה הייתי מ"ש הרב ש"פ בהאי לישנא דהרא"ש דפ' הגוזל דבדיק לן מר ונדחה באמת הבנין דברי הרב מעדני מלך הלא בספרתו אין צורך להעתיק דבריו ע"ש באנרף ועתה אמת אגיד כי לי ההקדו"ט פירוש הרב ש"פ בדברי הרא"ש בכתבו דחיק ואתי מרחיק.

כל קבל דנא מ"ש הרב מעדני מלך דכונת הרא"ש דאינה ראיה די"ל דפלוגתייהו בישנה לשכירו' כלומר באופן דלא שייך דין אומן קונה בשבב כלי דהוא שכיר יום. הוא היותר נכון בכונת הרא"ש מכל הדרכים דאמור רבנן דאיכא למימר דכגון זו פשיטא טובא להרא"ש דלא שייך אומן קב"כ אלא בקבלנות ולא הנצרך לפרש.

והכי תרגמוה הרב מהר"ש הלוי בתשובה הנזכר והרב שער אפרים סימן קל"ה. הו אמת דיש להרגי' כפי דרף זה דאם פן אנדא לה דחיתו לראית הרי"ף.

וּכְבָר הָיוּ בֵּה רַבָּנוּ. וְהֵרַב שֶׁעַר אֲפָרַיִם תְּרַיֵץ יְתִיב דְּהָרָא"ש זִיל הֵכָא קָא מְדַחֵי לָהּ
דְּלִרְאִית הֶרִי"ף יד הַדּוּחָה נְטוּיָה דְּדִין קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי אִיתִיָּה נְמִי בְּשִׁכִיר יוֹם.

וְאִם בָּאנוּ לְהִבְיָא רֵאִי מֵהֶבְרֵייתָא עֲצָמָה כַּמ"ש הָרָא"ש דְּחִינָן אִיפְכָא דְּדִין קוּנָה בְּשִׁבְחָא
כְּלִי לִיתִיָּה אֲלֵא בְּקַבְלָנוּ וְהֵכָא אִיירִי בְּשִׁכִיר יוֹם זְהוּ תוֹרָף דְּבָרֵינוּ ו"ל עֵינָן בְּסִפְרוֹ הִפְהִיר
בְּאוּרָה.

וְאִנְכִי אִישׁ צָעִיר לֹא נִהִירָא לִי חֲדָא דְּדַבְרֵי רִש"י בְּקַדוּשֵׁין דְּף מ"ח דְּמַחֲלַק בֵּין שִׁכִיר יוֹם
לְקַבְלָן טַעְמָן וְנִימוּקָן עִמָּן וּדְבָרֵינוּ הֵם תַּלְמוּד עֲרוּף בְּמַצִּיעָא דְּף קי"ב וְקָמָא דְּף צ"ט
דְּאוּקְמָנָא בְּרֵייתָא דְּטַלְתָּ לְמ"ד אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי כְּדָאֵמַר כָּל בְּטָשָׂא בְּמַעֲתָא אֲלָמָא
אָף לְמ"ד אַקב"ך בְּשִׁכִיר יוֹם אִינוּ קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי וַא"כ הֵיכִי דְּחִי הָרָא"ש לְרְאִית הֶרִי"ף
בְּמוֹנָח דְּאָף בְּשִׁכִיר יוֹם קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי.

וְתוּ מֵאִי קְשִׁיתִיָּה עַל הֶרִי"ף הֵלֵא הֶרִי"ף סִבַּר כְּרִש"י אִטוּ מִשּׁוּם דְּהָרָא"ש מְסַפֵּק' לִי אִי
בְּשִׁכִיר יוֹם קב"ך דּוּחָה הִיא אַבָּא רְאִית הֶרִי"ף. וְתוּ דְּבִשְׁלָמָא אִי אֲמַרְתָּ דְּדִין רִש"י פִּשְׁוּט
מָאד כְּדָאֵמַרְן הֵנָּה מְקוּם לְפָרֵשׁ סוּף דְּבָרֵי הָרָא"ש כַּמ"ש וּמִיָּהוּ וְכו' בְּזֵה וְלֹא הִנְצַרְךָ
לְפָרֵשׁ אֲמַנְם הַשְׁתָּא דְּאֲמַרְתָּ דְּמְסַפֵּקָא לִי לְהָרָא"ש הָא דְּרִש"י וְזִיל הֵכָא קָא מְדַחֵי הִי
צָרִיף הָרָא"ש לְפָרֵשׁ דְּבָרֵינוּ וְלֹא לְסַתְּנָם כָּל כְּף בְּלֵא שׁוּם רְמֵז דְּכָל כִּי הָא צָרִיף לְאוּדוּעִי
נְאִין אֵלוּ אֲלֵא דְּבָרֵי גְבִיאוּת.

בְּרַם אֲפֹשֶׁר לִינְשֵׁב דְּרָף הַנִּז' שֶׁל הֵרַב מְעַדְנֵי מְלָךְ וּדְעַמְיָה דְּכּוֹנֵנַת הָרָא"ש דְּאִין רְאִית
הֶרִי"ף רֵאִי מְרַבָּא דְּלִשְׁיטַת מ"ד כְּתַנְאִי וּמֵאִן דְּדַחֵי דְּמִן קָמוּ לָהּ בְּקַבְלָנוּת מְשַׁנֵּי רַבָּא וּלְפִי
שִׁטְתָּם אִי אֲפֹשֶׁר לִזְמַר בְּעַנְיָן אַחַר כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת לְעַנְיָן יִשְׁנָה לְשִׁכִירוּת.

אֲמַנְם לְרְאִית הָרָא"ש שְׁהִיא מְגוּפָא דְּבְרֵייתָא דְּחִי שְׁפִיר דְּלָאוּ רֵאִי דְּאִיכָא לְאוּקוּמִי
בְּשִׁכִיר יוֹם. וְאַחֲרֵי כֵתְבֵי רְאִיתִי דְּכְבָר קְדָמוּנִי רַבָּנוּ הֵרַב מְהֵר"ש יוֹנָה בְּתַשׁוּ' סוּף ס'י
ס"ה וְהֵרַב מְהֵר"ם יְצַחְקִי בַס' אוֹר יְקָרוֹת בְּחִידוּשֵׁי קָמָא ע"ש: וְעוֹד אֲפֹשֶׁר לִזְמַר דְּהַגָּם
דְּמִילְת' דְּפִשְׁטָא הִיא דְּבִשְׁכִיר יוֹם אִין אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי מ"מ יֵשׁ פְּנִי"ם הַנְּרָאִין
לִזְמַר דְּלִשׁוֹן הֶבְרֵיִי דְּקַתְנֵי עֲשֵׂה לִי שִׁירֵיָם וְכו' מוֹכַח דְּאִיירִי בְּקַבְלָן וְכֵן רְאִיתִי שְׁפַתְב
הֵרַב מְהֵרָש"א בְּחִידוּשֵׁי הַלְכוֹת בְּקַדוּשֵׁין ע"ש.

וְהֵינּוּ טַעְמָא דְּכַתְבַּת הָרָא"ש דְּאִין רְאִית הֶרִי"ף רֵאִי דְּאִיכָא לְמִימַר דְּמִשְׁמַע לִי לְרַבָּא
דְּבְרֵייתָא מְיִירִי בְּקַבְלָנוּת מִמָּאִי דְּקַתְנֵי עֲשֵׂה לִי שִׁירֵיָם וּמֵאַחַר שְׁכֵן לֹא מְצִי לְמִימַר דַּכ"ע
אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי וַא"כ אִין רֵאִי מִמָּאִי דְּקַאֲמַר דַּכ"ע אִין אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי.

זִיל לְאִידָךְ גִּיסָא דָּאֵם בָּאִים אָנוּ לְדוֹן מֵהֶבְרֵייתָא וְכִמוּ שְׁהִבְיָא רֵאִי הוּא ו"ל יֵשׁ לְדַחֲוֹת
דְּלַעוּלָם הֶבְרֵייתָא מְיִירִי בְּשִׁכִיר יוֹם וְלֹא תַדּוּק מְלִשׁוֹן עֲשֵׂה לִי שִׁירֵיָם וְלֹא שִׁינְךָ בְּזֵה
אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי אֲבָל בְּעֲלָמָא כ"ע סִבְרֵי אֲנָן קוּנָה בְּשִׁבְחָא כְּלִי.

וּמָה שְׁפִירֵשׁ עוֹד הֵרַב שֶׁעַר אֲפָרַיִם בְּדַבְרֵי הָרָא"ש דְּכּוֹנֵנַתוּ וּמִיָּהוּ לָאוּ רֵאִי הִיא עַל רְאִיתוּ
מֵהַתּוֹסְפוֹת לְדַחֲוֹת רְאִית הֶרִי"ף וְהָאֲרִיף בְּזֵה ע"ש בְּאוּרָה הַמְעַיֵין יִרְאֵה בְּעֵינָיו וּלְכַבּוּ
בֵּין דְּאִין דְּבָרֵינוּ בְּזֵה מְחַנּוּרִין עִם גְּשִׁיקַת הֶרַצְפָּה.

וע"ש הרב שפתי פהן דמ"ש הטור ומרן סימן של"ט דבקבלנות עובר משום בל תלין מיירי בשכרו לבטשי ודלא כמ"ש רש"ל והסמ"ע דטעמא דאין אמן קונה בשבח כלי ע"ש לא נהירא דסתמא קאמרי ולא מדפרי דשכרו לבטשי.

והיותר נראה דכונת הטור ומרן כמ"ש מהרש"ל והרב סמ"ע דטעמא משום דאין אמן קב"כ וכמ"ש בהדג"א בסימן ש"ו. וכן הוא דעת הסמ"ג לאנן קפ"א וכמ"ש מהרש"ל בתשובה הנזכר בתחילת דברינו.

והיא בח"מ סי' ד' ודלא כמ"ש הרב שלטי הגבורים פ' הגזל. והנלע"ד פתבתי וער ניהו רבא את אשך יבחר בו יקריב אליו: סימן מג בדין חמאה של גוים לשואל מדעת אשך חזה.

ואנניו תשמענה עזוב חמ"אה עזה. שאלת ממני ידיד נפשי כי שמעת דיש מפקפקין דאפשר להיות בחמאה חלב טמא ובעיניך הדבר קשה דגמירי דחלב טמא אינו מקפא ורצית להודיעה אם יש ממש בשמיעה זו או תשובה שמענה ואתה דע לך כי לא נפלאת היא ולא רחוק' שמועה זו נאנא מתלתא קראי שמיע לי.

זה יצא ראשונה הרדב"ז בתשובותיו כ"י סי' ב' אלפים רצ"א פתב וז"ל הגירון"ת של גוים יש נוהגים הטר על ידי שרוחצין אותו עד שיצאו צחצוחי חלב שבו. כל ימי יגורתי להורו' בו הטר דאפ"י החמאה שהתיר הרמב"ם על ידי בישול חלקו עליו האחרונים.

וכ"ש זה שלא יתקן ע"י רחיצה. ועוד שהרי הגבינה נאסרה במנן ואף שהיא בשעה נאפ"י העמידה בשרף.

כ"ש היגור"ת ואסור כמו גבינה. עוד דע כי העידו לי עדים פשרים הבאים מארץ תימן שראו חמאה מחלב גמלים.

ואין זה כנגד קבלת רז"ל שהם לא אמרו חלב טמא אינו עומד אלא לענין נקפה ונעשה קשה כעין גבינה אבל אפשר שהוא נקפה קצת ומתעבה וא"כ מאן לימא לן שלא נתערב שם חלב טמא ונסתבד עם שאר החלב ונתחבר עמה שלא תצא על ידי רחיצה ואין להתיר דבר זה ולא פיוצא בו עכ"ל קצת בקצור.

הראת לדעת שהגאון הרדב"ז אסר היגור"ת. והרב פרח מטה אהרן ח"ב סימן ל"ג פתב דנהגו בשלונגי מן הרבנים הקדמונים לשם היגור"ת בשקים של פשתן ואח"ך מדיחים פעם ופעמים עד שילכו צחצוחי חלב ע"ש.

ועל מאי דאתאן עלה עיניך הרואו' אמר קדוש הרדב"ז שהעידו לפניו דראו חמאה מחלב גמלים וכבר הרב ז"ל תריץ יתיב מאי דקשיא לך מפלל רז"ל דלא אמרוה אלא לענין נקפה. וזאת שנית חזה הניית בתשובות הרב מהר"ר יעקב פראג"י מהמה כ"י ח"א סימן ז' שכתב הרב ז"ל דנתאמת אצלו דיש חמאה מחלב גמלים והיא לבנה והאריף בזה ולבסוף פתב וז"ל ואני מאחר שנתאמת לי זה הדבר אסרתי לבני קהלנו החמאה הלבנה פנין שמראה חמאת הנאק"ה לבנה וגם החמאה המזהאר"ה שהיא מעורבת מחמאת בקר וצאן אסרתי אותה פנין דחמאת נאק"ה דומה לחמאת צאן וג'אמוס אפשר שאותו תזהיר שמוזהירין אותה בחמאה לבנה היא חמאת נייאק ולא התרתי כי אם החמאה הירוקה

שְׁהִיָּא חֲמָאָת בְּקָר הַנְּקִיָּה מֵהַתְּזֵהִי"ר עַכ"ל וְעֵינֵיהָ תַּחֲזִינָה מִשָּׂרִים דְּהָרַב ו"ל הַעִיד
דְּנִתְאַמַּת אֲצֵלוּ דִּישׁ חֲמָאָה מִחֻלָּב גְּמֵלִים וְאֶסֶר שְׁנֵי מֵינִים בְּעִירוֹ שְׁהוּא ק"ק נָא אַמּוֹן
כַּנְרָאָה מִס' גִּנְתַּן וְרַדִּים דְּהָרַב הַנְּזַפֵּר שְׁקִיל וְטָרִי כַּמָּה זְמַנֵּי עִם הָרַב בְּעַל גִּנְתַּן וְרַדִּים כַּפִּדּוּעַ.

וְעוֹד בְּהַ שְׁלִישִׁיהָ רְאִיתִי לְהָרַב הַמְּוֹפְלָא עִיר וְקִדִּישׁ כַּמְהַר"ח ו' עֶטֶר זֹלָה"ה בִּס' פְּרִי
תְּנוּאָר סִי' קִט"ו ס"ק ח' שְׁפַתְבּ שְׁהַעִידוּ לְפָנָיו שְׁהַגּוֹיִם עוֹשִׂים הַהֲרַפְכָּה וּמְעַרְבִין חֻלָּב גְּמֵל
עִם חֻלָּב טְהוֹר וְעוֹשִׂים חֲמָאָה הֵגֵם כִּי בִפ"ע אֵינוֹ נִקְפָּא בְּדַרְךָ הַרַפְכָּה עוֹשִׂים חֲמָאָה
מִשְׁנִיָּהֶם וְעוֹשִׂים דְּבָר זֶה בְּקַבְעָה כִּי ע"י הַרַפְכָּה זֶה עוֹשִׂים חֲמָאָה בְּהַפְלָגָה וְעַפ"ז אֶסֶר
הַחֲמָאָה וּמ"ש רז"ל חֻלָּב טְמֵא אֵינוֹ עוֹמֵד לֹא בְּחֻנּוֹ רז"ל אֵלָּא בְּחֻלָּב טְמֵא לְבַדּוֹ בְּלֹא
הַרַפְכָּת טְהוֹר וְלֹא עָלָה עַל דַּעַת רז"ל שְׁעַדְיִין לֹא נִמְצָא כִּזְוָה בְּזַמְנָ' וְאֵין לְאַסּוֹר אֵלָּא
הַחֲמָאָה נוֹטָה לִירְקוֹן וּבְמִקּוֹם שְׁנַמְצָאִים גְּמֵלִים זֶהוּ תְּנַרְךָ דְּבָרֵי הָרַב ו"ל עַש"ב.

הַנֶּה רֹאָה בְּעֵינֵיהָ שְׁלִשָּׁת הַגְּבוּרִים דְּנִתְאַמַּת אֲצֵלָם דִּישׁ חֲמָאָה מִחֻלָּב גְּמֵלִים. אֵלָּא דְאַנִּי
רֹאָה דִּישׁ שְׁיִנּוּיָ' רַבִּים בֵּינֵי מְלָכִים חֲדָא דְמִהֲרַדְבָּ"ז וּמְהַר"י פְּרַאג"י נְרָאָה דְעוֹשִׂים
חֲמָאָה מִחֻלָּב גְּמֵלִים לְבַד בְּלִי תַעֲרוּבָת וְאֵלוֹ הָרַב פְּרִי תְּנוּאָר אָמַר מַר דְּנִתְחַכְּמוּ לַעֲשׂוֹת
הַרַפְכָּה דְמְעַרְבִין חֻלָּב גְּמֵל עִם חֻלָּב טְהוֹר וְעוֹשִׂים חֲמָאָה וּמוֹכַח מְדַבְּרִיו דְּמִחֻלָּב גְּמֵלִים
לְבַד לֹא אֶפְשָׁר רַק עַל יְדֵי הַרַפְכָּה הַקְּרִיבָה חֲמָא"ה.

וְעוֹד בְּהַ דְּהָרַב מְהַר"י פְּרַאג"י כְּתִב דִּישׁ חֲמָאָה לְכַנָּה מִחֻלָּב גְּמֵלִים וְהָרַב פְּרִי תְּנוּאָר כְּתִב
דְּחֲמָאָה שְׁמַעוֹנָרַב בְּהַ חֻלָּב גְּמֵלִים נוֹטָה לִירְקוֹן. וְעוֹד אֵיכָּא בִּיְיִנְיָהּ וְנִמְשָׁף מֵהַקּוֹדֵם דְּהָרַב
מְהַר"י פְּרַאג"י הַתִּיר הַחֲמָאָה הַיְרוּקָה וְאֶסֶר הַלְכָּנָה וְהָרַב פְּרִי תְּנוּאָר אֶסֶר הַיְרוּקָה וְהַתִּיר
הַלְכָּנָה.

וְאֶפְשָׁר הִנֵּה לּוֹמַר דְּמַר כִּי אֲתַרְיָה וּמַר כִּי אֲתַרְיָה דְּבְמִקּוֹם הָרַב מְהַר"י פְּרַאג"י עֲבוּד
חֲמָאָה מִנְאִק"ה וְזוֹ לְכַנָּה כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּש"ס רִישׁ פ"ה דְּשַׁבָּת נֶאֱקָה חִינּוּרְתָא בְּזַמְמָא
דְּפִרְזָלָא. וְהַתָּם לֹא עֲבָדִי מְגַמֵּל פְּשׁוּט חֲמָאָה.

וּבְאַתְרֵיהָ דְּהָרַב פְּרִי תְּנוּאָר לֹא עֲבוּד אֵלָּא מְגַמֵּל נוֹטָה לִירְקוֹן. וּלְפ"ז בְּמִקּוֹם שְׁנַמְצָאִים
הַב' מֵינִים יֵשׁ לְאַסּוֹר הַחֲמָאָה בֵּין לְכַנָּה בֵּין יְרוּקָה.

אֲכַן דְּבָרֵי הָרַב מְהַר"י פְּרַאג"י קָשִׁים דְּבִפְשִׁיטוֹת אֲמָרוּ בְּש"ס פ' אֵין מַעֲמִידִין דָּף ל"ה
אֲמָאי דְתַנּוּ חֻלָּב שְׁחֻלְבוּ גוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רֹאָהוּ חֻלָּב לְמָאי נִיחּוּשׁ לֵה אֵי מִשּׁוּם אַחֲלוּפֵי
טְהוֹר חִינּוּר טְמֵא יְרוּק הָרִי דְפְשִׁיטָא לִש"ס דְּחֻלָּב טְמֵא חִינּוּר לִיכָּא הַפָּךְ מֵהַ שְׁפַתְבּ הָרַב
הַנְּזַפֵּר דְּחֻלָּב הַנְּאִק"ה לְכֹן וְהַחֲמָאָה לְכַנָּה.

וְאֵין גּוּף תְּשׁוּבַת הָרַב הַנְּזַפֵּר בְּיַדֵּי לַעֲת הַלּוּם. גַּם מ"ש הָרַב פְּרִי תְּנוּאָר דְּדְבָרֵי רז"ל אֵינִים
אֵלָּא בְּחֻלָּב טְמֵא לְבַדּוֹ וְלֹא בְּחֻנּוֹ וְכו' הֵם דְּבָרִים קָשִׁים בְּעֵינֵי הַרַבָּה.

וְיִוְתַר נְרָאָה מ"ש הַרְדָּב"ז דְּלַעֲנִין נִקְפָּה אֲמוֹר. הֵגֵם דְּגַם זֶה אֵינוֹ מְתַנַּשֵּׁב כָּל כֶּף דְּלֹא
הו"ל לִש"ס לּוֹמַר לְשׁוֹן חֻלָּב טְמֵא אֵינוֹ עוֹמֵד.

וְדַע שְׁרָאִיתִי לְהַרְיִטְבָּ"א בְּחִזְדוּשְׁיוֹ שְׁפַתְבּ וְז"ל מֵהַ שְׁאֲמָרוּ טְמֵא אֵינוֹ עוֹמֵד לָאוּ דְאַיְנוּ
עוֹמֵד כָּלֵל דְּהָא חִזְיִנוּ דְקָאֵי אֵלָּא שְׁרַוְבוּ אֵינוֹ עוֹמֵד וְרוּבּוּ נַעֲשָׂה נְסִיבֵי עַכ"ל וְאֵיכָּא
לְמִזְדַּק לְפִי דְבָרֵי הַרְיִטְבָּ"א דְמִיעוּטוֹ עוֹמֵד א"כ מָאי פְּרִיָּה נִשְׁקוּל קְלִי וְנִיְקוּם נִיחּוּשׁ דְּלַחַח

מהמיעוט שעומד מחלב טמא ולעולם דעירבו בחלב טהור ואמאי משני פניו דבטהור איפא נסיובי וכו' עדיפא מינה הו"ל לשנווי.

ואפשר דכוננת הריטב"א הוא דלעולם אינו נקפה כגבינה אף עומד דנעשה עב וגם זה מיעוט הוא ומשום הכי בעי ונשקול קלי וניקום דאם הוא חלב טמא ניכר שאינו נקפה דאפי' יעשה עב ניכר שהוא חלב טמא.

ועוד יש לתרץ דסבר הריטב"א דזה שהוא עומד היינו פשלוקח שיעור רב עומד מיעוטו ואינו פשלוקח דבר מועט והכי קים ליה להריטב"א. אמנם מ"ש בסמוך נראה לי עיקר.

ובזה יתישב יותר דברי הרדב"ז דנקט הש"ס האי לישנא דטמא אינו עומד להשמיענו דאף לעמוד ולהיות עב וגם אינו עומד רבוב וא"כ יש לומר דהאי דאסהידו דראו חמאה מחלב גמלים היינו דמרוח חלב עמד מיעוטו ואפילו יאמרו שראו שיעור גדול מחמאת גמלים יתכן דהיו מצרפין מיעוטי' שעמדו מפמה שיעורים רבים.

והרב כנה"ג סימן קט"ו סוף הגהת הטור חילק חילוק מחודש בזה דחלב טמא אינו נקפה ומטי בזה משם הרב מהר"א ו' יעיש ולפי דבריו אסר היאגור"ט. גם קאיימא"ק כתב שם הרב כנה"ג שמנהגם שלא לאוכלו ע"ש ובס' בית דוד.

ובעיר קדשנו ירושלם ת"ו אוסרי' הקייאמ"אק וכן הורו לאסור הרבנים הקדמונים כמ"ש הרב מהר"מ חאגי"ז בתחילת שו"ת הלכות קטנות וכן מהריק"ש אסר משם רבותיו וכן ראוי לנהוג ודלא פהרב פר"ח בזה ע"ש ודוק.

תם ונשלם מחלק ראשון כרף א' סימן מד בקדימת בפה"ג לאשר ברא. משפט נבחרה.

שאלה מנהג ארץ ישראל ומצרים בסעודת חתן פשאינו מברכין אלא ברפת אשר ברא לומר ברפת אשר ברא על פוס ברפת המזון דדוקא פי מברכי ז' ברכות מייתו תרי פסי והמנהג על הרוב לברך בפה"ג ואשר ברא.

אף יש מתחכמים לברך אשר ברא ואח"כ בפה"ג שלא להפסיק בין בפה"ג לשתייה. יורנו המורה פדת מה לעשות ושכמ"ה: תשובה הא מילתא לברך בפה"ג סמוך לשתייה או בגמר ברפת המזון תליא בפלוגתא דרבנאמא אי בעו תרי פסי בז' ברכות דמברכי בסעוד' חתן חז פסא לברפת מזון וחד פסא לברכות חתנים או בחד פסא סגי ועל כוס אחד יברך בהמ"ז וז' ברכות דהסוברים דבעינן תרי פסי וסברי דברכות חתנים לא שייכי לבהמ"ז ולא דמי ליקנה"ז א"כ צריף לברך בפה"ג בסוף סמוך לשתייה פניו דברפת חתנים לא שייכי לבהמ"ז ובעו פסא אחרינא א"כ הו"ל הפסק וצריף לברך בפה"ג בסוף.

אבל מאן דסבר דברכות חתנים שייכי נמי לבהמ"ז והו"ל כיקנ"הז דמברכינן אחד פסא וה"נ סבר דמברכינן ברכות חתנים על כוס בהמ"ז. לדידן' מברך בפה"ג ונהדר מברך ברכות חתנים דהו"ל כיקנה"ז ולא הוי הפסק דכלהו ברכות שייכי אהדדי.

והכי משמע מדברי הטור ומרן בש"ע בא"ה סימן ס"ב דלסברת מ"ד דבעינן תרי פסי פירשו דאח"כ חוזר ולוקח פוס בהמ"ז ומברך בפה"ג. וכסברת מ"ד דמברך גם ברכות חתנים בכוס בהמ"ז סתמו ולא פירשו אימתי מברך בפה"ג דסתמו פפירושו דמברך ברישא פה"ג ואח"כ מברך ברכות חתנים ביקנה"ז.

והכי מוכח מדברי הרב מהר"ד אבודרקהם בסוף ספרו עינין בדבריו ובחון בָּהֶם: ומ"ש התוספות פ' ערבי פסחים וְהִבִּיאוּ מֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁם דִּמְבִיאִין פּוֹס אֶחָד וְאִין מְבָרְכִין עַל הַב' בַּפּה"ג פִּינּוֹן שְׁכָבֵר בִּירָף עַל פּוֹס רֵאשׁוֹן.

דמשמע לכאורה דגם אי בעינן תרי פְּסִי ס"ל להתוספות דמברך בפה"ג ואח"כ מברך על פוס שני ברכות חתנים דהכי דייק אומרם שְׁכָבֵר בִּירָף עַל פּוֹס רֵאשׁוֹן בַּפּה"ג. יש לומר דלאו דוקא נקטי שְׁכָבֵר בִּירָף אֶלָּא פּוֹנְתָם שְׁכָבֵר מְבָרָךְ וְלַעוֹלָם דְּאִי בְּעֵי תְּרֵי פְּסִי מְבָרָךְ בְּסוּף בַּפּה"ג כַּמ"ש הַטּוֹר וּמֶרֶן.

וכן בדין דהרי הטור כתב זה משם התוס' ע"ש חזיתיה להריטב"א בחידושי פתובות פ"ק וְהִבִּיאוּ בְּשִׁטָּה מְקוֹבָצָת שֶׁם שְׁכָתָב וְז"ל וְנִהְיֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁמְבָרְכִין בְּרַפְת חֲתָנִים בְּסֵעוֹד' שְׁמֻסְדְּרִין אוֹתָם עַל פּוֹס בַּהַמ"ז עֲצָמוֹ.

ומיהו במס' סופרים וכו' וה"נ אָמְרִינּוּ פ' ע"פ וכו' ובברכת המזון וקדוש תרי מילי גינהו והקא גמי איפא למימר דבהמ"ז ובברכת חתנים תרי מילי גינהו וכן דעת בעל העטור וכן הדבר נראה אלא שלא נהגו ויש לתת טעם למנהג וכו' ולפי מנהגנו יש מרבנותנו בעלי התוספות אומרים שאין לומר בפה"ג אלא אחר ברכת חתנים דבכל בהמ"ז בפה"ג בסופה ואחרים פתבו דסמוך לבהמ"ז י"ל בפה"ג ומסדר עליו ברכת חתני' ובפה"ג עולה לכאן ולכאן ולא חשיב ברכת חתנים הפסקה פינון דכלהו מעין הפוס והו"ל כיקנה"ז עכ"ל הפתוב בשיטה מקובצת.

ודע דנשמט שם בשיטה מקובצת שארית הלשון וכתוב בחידושי הריטב"א וז"ל והו"ל כיקנה"ז וזה נדאי עיקר לפי המנהג שסבורים דברכת המזון ובברכת חתנים נדא מילתא היא כיקנה"ז עכ"ל ומוכח דהוא דילוג לשון בשיטה מקובצת.

והנה מבואר בדברי הריטב"א דדעת הרב בעל העיטור דתרי מילי גינהו וק"ק דמהר"ד אבודרקהם כתב בשם בעל העיטור איפכא כמו שנהגו דדמו לקדוש והבדלה דאין חוששין משום מצות חבילות חבילות ע"ש.

ויש לישב. ומ"מ עין רואה דהספמת הריטב"א דלפי המנהג שסבורים דברכת המזון ובברכות חתנים נדא מילתא העיקר בפה"ג ברישא ונדר ברכת חתנים ביקנה"ז וזה מסכים למאי דכתבינן בענייתין והם דברים של טעם.

ולפי זה לפום מאי דנהוג לעשות פשר דבר דכי ליכא אלא אשר ברא מברכין אותה על פוס בהמ"ז עצמו. וכשמברכין כל ברכות חתנים מייתו פסא אחרניא.

נראה הטעם דברכת אשר ברא דנהגא תדיר אף דליכא פנים חדשות ואף דליכא עשרה חשבינן לי' כבהמ"ז נחד מילתא חשיב בהמ"ז ואשר ברא ולהכי ברוכי מברכין אשר ברא על פוס בהמ"ז וא"כ צריך לברך בפה"ג ברישא ונדר אשר ברא כיקנה"ז פינון דסברין דנדא מילתא היא דמה"ט מברכין לי' אפסא דברכתא וכמו שהכריע הריטב"א דהא בהא תליא וככל אשר דברנו.

ומה שפסיגים הריטב"א והדבר צ"ע קאי אעיקרא דדינא במה שנהגו הפך מס' סופרים
לברך על פוס אחר. באופן דלפי מנהגנו נראה דנכון הדבר לברך בפה"ג ואח"כ אשר
ברא כיקנה"ז ועיין בהר"ד אבודרהם: סימן מה בטוען לשותפו פי הפסידא.

גמול ידו הדה. שאלה ראובן ושמעון שותפין בשתי עיירות סמוכות ומתעסקי בסחורות.
ויהי היום ראובן לצורך השותפות נסע עם סחורות דרך המדבר והוצרך לחלל שבת
וללכת ביום ש"ק ואחר הליכתו בשבת סמוך למחוז חפצו יצאו לסטים ולקחו כל אשר
לו. ושמעון שותפו טוען דמאחר שהלך בשבת באסור מה שהפסיד הוא לעצמו ואין לו
עסק בהפסד ודמי לנסתחר בגבילות וטרפות דההפסד לעצמו והכא נמי שהלך ביום ש"ק
באיסור ההפסד לעצמו.

יורנו המורה הדין עם מי ושכמ"ה: תשובה ידעתי בי"ני ידעתי כי שאלה זו נשאלה לימים
ראשונים היא מוצע"ת לפני גדולי הדור שלפנינו ואקומה נא ואסובבה עד שמצאתי
בשו"ת שערי ישועה כ"י ח"מ שער ו' סי' ד' את השאלה ואת אשר נגזר עליה מהרב
המחבר הוא הרב המובהק מהר"י זיין זלה"ה וזה תנרף דבריו בתשובתו הרממה דהדין
עם ראובן דשמעון יפסיד חלקו וטענת שמעון אינה טענה והב"ל הביא גם הוא מדין
המסתחר בגבילות וטרפות דהתם ה"ט כמ"ש הסמ"ע שם סימן קע"ו ס"ק ל"ט משום
דיש איסור בעסק סחורתו והוא שינה להתעסק בדבר שאינו דרך להסתחר בו וכו' ע"ש
ומינה דדוקא היכא דשינה להתעסק בדבר שאין דרך להסתחר פגון גבילות וטרפות אז
הוי ידו על התחונה אבל היכא שהסחורה דבר שדרך להסתחר בו אלא שעשאה בזמן
איסור אז ההפסד לאמצע פי אין זה נוגע לשותפות שאם הוא חטא עונו ישא וקרוב
לחילוק זה כתבו התוספות פ"ק דשבת ושאר דוכתי בההוא דאין הקב"ה מביא תקלה
וכו' דחילקו בין אם המאכל אסור להיכא דהשעיה אסורה ומשם יש ללמוד לחלק בין נ"ד
בין היכא שהסחורה היא אסורה בגבילות וטרפות להיכא שהסחורה היתר אלא שהשעיה
אסורה כנ"ד.

ומצאתי און לי ממ"ש הרי"ף והר"מ והרא"ש ופסקו מרן בח"מ סימן רל"ה המוכר או
הקונה קנין בשבת וכו' אף שמפין אותו וכו' מעשיו קנימין וכו' הרי דמעשיו קנימין וא"כ
בנ"ד נמי מעשיו קנימין וצריף לחלק עמו בהפסד.

ויש להביא ראי' לזה ממ"ש הרמב"ם פ"ג דגניבה עשה שליח לשחוט לו ושחט השליח
בשבת הרי הגנב חייב בתשלומי ד' וה' שהרי זה הגנב לא עשה עון מיתת ב"ד ואי אמרת
דכינן דחילל שבת באותה הליכה מקרי משנה מדעת בעלים א"כ ה"נ שטבח בשבת פיון
ששינה הו"ל כאלו לא שחט ברשותו ואמאי חייב הגנב תשלומי ד' וה' ועל פרחין לומר
דכינן שנעשית מחשבתו אף דהשליח עשה איסור הוא עונו ישא ולא מקרי שינוי דעת.

ואין לדחות דהכא מיירי דא"ל בפ"י שישחוט בשבת ולכך לא מקרי שינוי חדא דלשון
הרמב"ם לא משמע הכי ועוד שהרי כתבו התוספות בד"ה בשלמא ע"ז שחיטה שאינה
ראוי' הוא הך סוגיא אתיא כמ"ד אדם אסור דבר שאינו שלו בעשה מעשה וכו' הרי
דמיירי אף דלא הרשהו לשחוט לע"ז ולא מקרי שינוי דעת ואף דניידי מהא ומוקמי
כשנתן לו רשות לשחוט כרצונו ואפילו לע"ז התם הוא מחמת קושיותם בע"ז אבל בשבת

דלא שיניך פדקיימי קיימי אפי' עשה שלא ברשות ומינה יש ללמוד בנ"ד דתייב השותף וכל זה דוקא פשהשני שותפין התחילו להתעסק ביחד אבל אם נתעסק לבדו כל ההפסד עליה דידיך הדר כמ"ש מרן סימן קע"ו דין ח' ע"כ דברי הרב הנז' בתשובה הגזכר.

ושמעתי מאחד קדוש פי עין לו ראתה בתשובו' הרב המובהק כמהר"ר שפתי נאנואזי זלה"ה כ"י שושאל הרב על גזון זה והשיב פדברי הרב מהר"י זיין הנז' לתייב השותף בהפסד הנז' והביא ראי' מדברי הר"מ פ"ג דגניבה הנז' שהביא הרב מהר"י זיין הנז' ולי ההקדו'ט אין הגזון דומה לרא' שהרי התם עשאו' שליח לשחוט וכבר שחט ומה איכפת לו אם שלוחו יתחייב מיתה ומשו"ה דינא הוא דהגנב יתחייב בתשלומי ד' וה' אבל הכא בנ"ד שמעון טוען שאם לא הי' מחלל שבת הי' הולך למחוז חפצי ואיבדו סחור"ה ונאנה אבל עתה שחילל שבת הנה השוללו"ת באו הציגוהו פלי ריק ומה לו להפסיד במידי דהוא גרם לעצמו להפסיד ואין ראיה מדין שליח הגנב דשחט בשבת כלל.

הן אמת דמ"ש הרב מהר"י זיין דנ"ד לא דמי לדין מסתחר בגבילות וטריפות האמת אתו דלא דמי פאוכלא לדנא. אלא דגדולה מזו הו"ל לומר להרב מהר"י זיין דמלבד דהסחורה אינה אסורה אלא דגם לא נסתחר בזמן אסור ולא דמי למה שהביא הרב הגזכר וכתב דמצא און לו דין סימן רל"ה דמוכר או קונה בשבת מעשיו קיימין וה"נ בנ"ד מעשיו קיימין.

דהרי הכא לא עשה סחורה בשבת ולא עלתה על לבו אלא דבהיותו בדרך מור"א עלה על ראשו וחילל שבת והוא מילתא דלא נגע ולא פגע בסחורה. ומעין דוגמא יראה שיש לדחות מה שהביא ראי' רב אחד מגדולי דורנו לפטור שמעון ממ"ש הר"מ פ"ח מה' שכירות דין ה' התנה עליו בעל הקרקע שיזרענה חטים וזרעה שעורים וכו' אעפ"י שבא חגב ושדפון והוכת רוב המדינה אינו מנכה לו מן חכירו והטעם מפורש בש"ס דמצי אמר לי הנה מקיים בי ותגור אנך ותו אמרו הנה מקיים בי בימי רעבון ישבעו וה"ה בנ"ד דמצי שמעון אמר לי אם לא היית מחלל שבת הי' עושה גם הקב"ה והיתה נצולת הסחורה עכ"ד ואני בעניי אומר שאינה ראי' דשאני התם דשינה השליחות ולא עשה פאשר התנה בעל הקרקע ובכי הא הוא דאמר דמצי טעין אלו קיימת תנאה פאשר צויתיה הי' הקב"ה עושה לי גם.

ועמ"ש בשיטה מקובצת מציעא שם ריש דף ק"ו מהש"ס על זה דיש קצת ראי' לדברינו. אמנם בנ"ד שלא שינה כלל מדעת השותף דמדעתו ורצונו הלה דרך המדבר עם הסחורה.

אלא דהוא חילל שבת לא מצי שמעון לומר אלו לא חיללת שבת הי' נעשה לי גם דכיון דחילול שבת הוא ענין נפרד מהשותפות וראובן לא שינה כלל ההפסד לאמצע ואלו שמעון הי' ראוי לגם הי' שמעון נצול ולו חפץ הי' להעניש לראובן על חילול שבת הי' נענשולקה במין פורים אחרים.

ויש להביא קצת ראיה דלא מצי טעין אלא מה שאמרו רז"ל בפירוש דהעושה כה יארע לו כה ממ"ש הרב תרומת הדשן בפסקים וכתבים סימן ס"ח וז"ל אשר שאלתני על אשה שיושבת תחת בעלה ואינה בת בנים ונודרת ואינה מקיימת ובעלה רוצה לגרשה בלא פתובה וכו' אלא שהיא טוענת שאינה בת בנים ולא הפסידה פתובתה דטעמה דנודר

משום כלוי בנים וקרי היא אינה בת בנים או דילמא מצי א"ל שפא תענש היא בשאר פורעניות וילקה גם הוא עמה.

לכאורה בצד ראשון יפה חלקת דהכי דייק מהר"ם במרדכי אהיכא דעובר הוא על החרם אמנם נראה דיש לחלק ואיפא למימר דהיכא דאינה בת בנים מצי טעין אלו לא פשעת ונדרת ולא קיימת הוי אתרחיש לי ניסא כמו שנעשה לאמנו שרה ע"ה והכי אשפחן ממש בתלמודא דהיכא דמצי למימר ליה דהנה לך למעבד מאי דמסייבת ולדידי הוי מתרחיש ניסא מצי טעין כדאמרינו פ' המקבל אהא דקאמר שמואל לא שנו אלא שזרעה ואכלה חגב אבל לא זרעה כלל מצי למימר הנה מתרחיש לי ניסא לא יבושו בעת רעה ופריד מרועה שהניח עדרו וכו' ואמאי לימא נמי אי הנה התם מתקנים בי גם את הארי גם את הדוב וכו' נס שאירע לדוד המלך ומשני כדאיתא התם אלמא דמצי למימר מתרחיש לי ניסא הכי נמי מצי טעין הנה מתקנים בי היפלא מה דבר אמנם לא בריא לי לחלק משום הכי וכו' אמנם דכתבת דמצי למטען שפא תענש היא בשאר פורעניות אין נראה כלל דאש"ר כתב אפילו אם אכלה דבר איסור חלב ודם אינה יוצאה בלא פתובה ואע"ג דנדאי איתנהו עונשין מרובין על חלב ודם עכ"ל: ומה שהוצרך הרב לאתויי מאי דפריד הש"ס ניימא נמי הנה מתקנים בי גם את הארי ולא הספיק לו מאי דאיתי דלקושטא דמילתא מצי אמר דהנה מתרחיש ליה ניסא ומקנים ביה לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו.

פונתו מבוארת דהנה מקום לדחות דונקא פי שהוא דלא יבושו וכו' וכינצא מצי טעין אבל בגם מופלא פשרה אמנו דבזכותה וזכות א"א ע"ה זכו לזה דהנה פלא בכל העולם לא מצי האי טעין דאתרחיש ליה ניסא פשרה אמנו ע"ה על פן הביא הרב ז"ל מאי דפריד דלימא הנה מקנים גם את הארי דגם זה נס מופלא שאירע לדוד המע"ה ועם כל זה מקשה דלימא הכי.

ונה שכתב הרב ז"ל נס שאירע לדוד המלך פלומר ראה בעיניו דהוא נס מופלא שאירע לדוד הע"ה דאלים זכותו אפ"ה פריד דלימא הכי וא"כ גם בב"ד מצי טעין דהוי מתרחיש ניסא פשרה אמנו.

ומדברי הרב ז"ל הללו אין נסתר מאי דכתבנא לעיל לדחות ראית הגדול הנז' דשאני התם דשינה השליחות ופשע ולא קנים תנאו משו"ה יש מקום לדבר גדולות דהנה מתרחיש ליה ניסא משא"כ נ"ד דלא שינה וכמש"ל ויאמר האומר דהרי בנדון הרב תה"ד לא שייך שינה תנאו ואפ"ה אברה הרב ז"ל דיש לומר דשנותפות איש ואשה וזיווגם הוא לבנים ומאחר שהנדרים סיבת כילוי הבנים דמי לשינה תנאי השנותפות ומשו"ה הרב תה"ד אתי עלה מההיא דהמקבל דגם בנדונו מצי למימר דהנה מתרחיש ליה ניסא פשרה אמנו ע"ה אם לא היתה נודרת ואינה מקיימת דהוי פשיעה ושינוי בעיקר הזיווג וא"כ מה שדחיתי ראית הגדול הנז' הדחיה קמה וגם נצבה.

ואעיקרא אין הדמיון עולה יפה בב"ד דהתם קאמרינו דמצי טעין דיתרחיש ליה ניסא פקמאי דקמאי ובב"ד טענתו היא דלא הנה בא לידי הפסד דלא היו באים לסטים ולא דמי להתם דאשתדוף רופא דבאגא וטעין דאיניים ביה ותגזור אומר אבל הכא טענתו דלא הי' רעה כלל ולא באו השוללים ולא כדסבר הגדול שהביא הראיה דטעין דהנה מתרחיש

ניסא ונצולת הסחורה וכלומר דהיו הלסטים באים והסחורה תהא מונחת אין זאת אלא
דטעין דבעבור חילול שבת אשר חילל נהייתה הרעה ואינו ענין להתם.

והשמת דאמית להכי יש להביא ראיה מדברי הרב תרומת הדשן הנז' שכתב דלא מצי
טעין דבעון נדרים יבואו עליה פורענות וילקה גם הוא עמה שהרי כתב הרא"ש דאם
אכלה דבר איסור חלב או דם אינה יוצאה בלי פתוק'.
הא למדת דנוקא בדבר המפורש ברז"ל כגון דבעון נדרים בנים מתים אז יוצאה בלי
פתוקה אבל בעונות אחרים כל שאינו מבותר העונש מרז"ל דהעושה כף יארע לו כף
לא מצי טעין.

וה"ה בנ"ד אע"ג דעונש שבת חמור מאד מ"מ לא מצינו שאמרו רז"ל דבעון חילל שבת
לסטים באים ולוקחים ממונו וא"כ לא מצי טעין דבעון שחילל שבת באו לסטים ושלוהו
וכל ההפסד לו יהי' כי היכי דלא מצי טעין דאכלה חלב וכיוצא או נודרת ואינה בת בנים
דמצא בלא פתוקה דעונשי עונותי נגיעוהו.

וחזרני לדברי הגדול שהביא הראיה הנז' דעוד יש להעיר עליו דהרי הרב תה"ד בנדונו
אחר שהביא ראיה דמצי טעין דאתרחיש לי' ניסא פשרה סיים ולא ברירא לי' לחלק הכי
ורמזה הרב חלקת מחוקק סימן קט"ו ונהרי דהרב תה"ד לא סמיה עלה.

ולענין דינא נראה דהלכתא כןומייהו דהרבנים גדולי ישראל מהר"ש נאווואוי ומהר"י
זיין זלה"ה דחייבוהו לשמעון הנז' כןומייהו ולא מטעמייהו אלא כף אני בעניותי אומר
דכינן דמה שהוליה הסחור' דרף המדבר הי' מדעת שמעון ורצונו שילף להסתחר בעיר
פ' א"כ לא שינה.

ואתינא לחייבו מדין מזיק במה שחילל שבת שטוען שמעון במה שחילל שבת מטא
הזקא שהעון גרם לשלול שלל וא"כ הוי גרמא בגזיקין שאינו נדאי שישללוהו בעון
חילול שבת ומעשים בכל יום שמחללים שבת ואינם שוללים אותם ויש שאינם מחללים
ונשללו וגם אינו בידו דהו"ל גרמא בגזיקין ופטור כמבואר סימן שפ"ז.

ותו אעיקרא אלו שהולכים במדבר בשבת היינו מפני הספנה מהורגי נפשות ומחיות
רעות וכמה פעמים שהולכים דרף המדבר פוסקים עם הערביים לשבות וכי מטא שבתא
בעל פרחם הולכים בשבת מפני לסטים וכיוצא כמו שאירע פעמים אין מספר.

ולכן נראה דשמעון בחלקו"ת ישית ויקבל עליו את הדין לשלם ההפסד חלק כחלק
זהנלע"ד כתבתי. סימן מ"ו.

בדין מאבד עצמו לדעת. ע"ט לטעת.

שאלה מעשה ברוצח ישראל בעוה"ר שנתפס למשפט ויתנוהו במשמר מקום אשר אסירי
המלך אף הי' בסדר לבדו ואחר ימים אמרו שומרי בית הסנהר כי מצאוהו חנוק וסודר
על צנארו ויש להסתפק אם יש לו דין מאבד עצמו לדעת שלא להתאבל עליו או מתאבלין
עליו.

תשובה בשגם כתבו הפוסקים דבעינן שיאמר שהוא עולה לראש הגג וכו' אבל מצאוהו חנוק ותלוי באילן או הרוג ומן שלף על גבי סינפו הרי הוא בחזקת כל המתים וכמבואר בש"ע י"ד סימן שמ"ה אין ללמוד לנ"ד דמצאוהו חנוק דהרי הוא פכל המתים.

דנראה פשוט דהאי דמצאוהו חנוק ותלוי באילן וכו' אינו שמצאוהו בחדר שישב שם לבדו ואין לחוש שבאו לסטים וכינצא וחקוהו אלא דמיירי באילן שהי' עומד בשדה ומן שלף על גבי סינפו איירי במקום חרב דיש מקום לומר דלסטים וכינצא חקוהו ונהרגוהו ולכף לא מחזקינן ביה שהוא איבד עצמו לדעת וכן כתב בס' מטה יהודה הנדפס חדש ממש להרב מהר"י עיינאש זלה"ה באורף בס"י שמ"ה הנז'.

וכפ"ז בנ"ד שקהיה יושב בחדר לבדו מנסגר והמפתח ביד השומר בלילה לכאורה הי' נראה דאיפא אמדנא גדולה דהוא איבד עצמו לדעת והוי מעין דוגמא למעשה שהביא מהר"י עיינאש בספר הנזכר באיש שמצאו ביתו נעול ושברו הדלת ומצאוהו תלוי בקורה בחבל פרוף על צנארו ופסק דאין מתאבלים עליו דנדאי איבד עצמו לדעת וקרוב לזה הוי בנ"ד.

ברם יש לצדד בנ"ד דאפשר דכיון דנתפרסם שהוא הרוצח חש העני הזה שפא יתעללו בו ויגזרו עליו יסורין ומיתה ומשו"ה בחר מנת לחוד בלתי יסורין וכתב הרב בית לחם יהודה סימן הנזכר נ"ל נ"ל אם ממית עצמו שיירא שלא יבא לידי ענוים גדולים פדרף משפט עכו"ם שתחילה מענין בענויים בנודאי אינו מאבד עצמו לדעת וזה פשוט ממ"ש התוספות קפצו ונפלו לתוף הים שייראים היו מיסורין עכ"ל ובס' באר היטב חשב שהם דברי הרב שבות יעקב שהזכירו מקודם שם בבית לחם יהודה וכתב הפל על שם הרב שבות יעקב ח"ב סימן קי"א והרוא' יראה שהם דברי הרב בית לחם יהוד' עצמו האמת שגם בשבו יעקב זכר בריש תשובתו דברי התוס' דפ' הגזיקין ואין להאריך.

וא"כ בנ"ד אפשר דחנק עצמו מיראת היסורין וא"כ מתעסקין עמו לכל דבר והיגו דאמרינן בב"ר אף את דמכם לנפשנותיכם יכול אף כשאול ת"ל אף. ושואל כתב קרא בהדאי דהי' ירא פן יתעללו בו העמלקים ומינה דמי שהרג עצמו לפי שהוא ירא מיסורין אינו מאבד עצמו לדעת וא"כ בנ"ד קרוב הוא דמשו"ה חנק את עצמו לינצל מהיסורין ואינו בכלל מאבד עצמו לדעת וכמ"ש הרב בית לחם יהודה.

איברא שכתבו התוספות בקמא דף צ"א ע"ב נ"ל ואומר ר"י וכו' שאסור לחבול אפילו לצורף כגון אשה שטפחה על ראש' וכן ההיא דאת דמכם לנפשנותיכם שהרג עצמו בשביל שום דבר שיירא עכ"ל ובפסקי תוספות שם כתוב נ"ל אסור לחבול לצורף ממון וכן להרוג עצמו שיירא משום דבר ולקרוע על המת יותר מדאי עכ"ל ומסתמות הדברים משמע דאף שיירא שיענוהו ביסורין אסור להרוג עצמו.

ולכאורה קשה ממ"ש התוספות בגטין דף נ"ז ע"ב נ"ל קפצו פלן ונפלו לתוף הים והא דאמר בע"ז דף י"א מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבול בעצמו הכא יראים היו מיסורין כדאמרינן אלמלא נגדוה לחמ"ו פלחו ועוד דע"כ היו מענין אותן ולא היו הורגים אותם עכ"ל הרי שכתוב דאם היו יראים מיסורין שרי וכן כתוב שם בפסקי תוספות נ"ל בשעת גזרות מותר להרוג את עצמו כשדואג מן היסורין עכ"ל וכן כתוב בס' האגודה שם פ'

הגזיקין וז"ל קפצו ונפלו לתוך הים פירש ר"י הא דאמרינן בע"ז מוטב וכו' הכא הו
יראים מיסורין כדאמרינן אלמלא נגדוה וכו' ומכאן סמך לאותן שהורגין עצמן ובניהם
בשעת גזרות בר מינן עכ"ל עיניך הרואות דכתב בשם ר"י עצמו דכשירא מן היסורין
שרי והוא הפך דברי ר"י עצמו שפתבו התוספות פ' החובל שהבאתי דסתם דאסור להרוג
עצמו בשביל שירא משום דבר.

ונרא' פשוט דנדאי דעת ר"י דאפ"י ירא מן היסורין אסור וכמ"ש התוספות בשמו פ'
החובל אמנם אם ירא שבעבור יסורין יעבור עבירה או יצא מן הדת שרי ונמצא דעיקר
הקותר אינו מפני היסורין רק שחושש שמה יצא מן הדת מפח היסורין וכן מדוקדק מה
שהביאו התוס' והאגודה פ' הגזיקין ממ"ש אלמלא נגדוה וכו' וכן מוכח ממ"ש פסקי
תוספות בשעת גזרות ואין זה בכלל מ"ש התוספות פ' החובל דאסור בשביל שום דבר
שירא דאינו ירא מן היסורין רק חושש שמה יצא מן הדת או יעבור עבירה.

וכ"כ התוספות בע"ז דף י"ח ע"א וז"ל אומר ר"ת דהיכא שיראים פן יעבירו נכרים
לעבירה פגון על ידי יסורין שלא יוכל לעמוד בהם אז הוא מצוה לחבול בעצמו פהיא
דגטין גבי ילדים וכו' עכ"ל.

ומעתה ק"ק על הרב בית לחם יהודה שכתב אם ממית עצמו שירא לבא לידי ענויים וכו'
כמו שהבאתי דבריו לעיל וכתב שהוא פשוט מדברי התוספות גבי קפצו ונפלו לתוך הים
שיראים היו מיסורין ונהרי מוכרח דלא פתבו התוס' התם שהיו יראים מיסורין אלא
שמתוך היסורין יעבירום עבירה או על הדת וכמ"ש ל אכל בשביל שיענוהו ביסורין
כמשפטם לחוד לא מצוי להרוג עצמו וכמ"ש התוס' בקמא.

ואם פונת הרב בית לחם יהוד' נמי שע"י יסורין אפשר שיצא מן הדת הו"ל לפירוש ולא
לסתום. אכן צריך להתישב במאמרם ז"ל בב"ר שהבאתי לעיל דאמרו את דמכם
לנפשונתכם להביא החונק עצמו יכול אף כשאול ת"ל אף ומפונרש בכתוב כי הי' שאול
המלך ירא פן יתעללו פלשתים ודקרוהו לכן המית עצמו ומהא מוכח דאפ"י ירא מיסורין
לחוד שרי והרב ס' יוחסין דף ל"ב כתב בתוך דבריו ללמד זכות על ההורגים עצמם
בשעת השמד וז"ל וכן אמרו בסנהדרין ואף את דמכם וגו' יכול כשאול שלא יתעללו בו
הערלים ת"ל אף מיעט עכ"ל ואגב שטפיה כתב פן דהא לימיה בסנהדרין ולא בדוקתא
אחריתי בש"ס ואינו אלא בראשית רבה וגם שם לא פירש שלא יתעללו בו הערלים
אלא סתם קאמר.

וחזו הוית למרן בס' בדיק הבית י"ד סימן זק"ן שכתב וז"ל וכתב בארחות חיים בבראשית
רבה דורש אף את דמכם לנפשונתכם אזהר' לחונק את עצמו יכול אפ"י פחנניה מישאל
ועזרי' ת"ל אף פי' שבשעת השמד יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג את עצמו אם הוא
ירא שלא יוכל לעמוד בנסיון וכן יכול אפ"י כשאול בן קיש שאם ירא שמה יעשו לו
יסורין קשים שיכול למסור עצמו למיתה ת"ל אף ומכאן מביאין ראיה השוחטים
התנוקות בשעת השמד ויש אוסרים ומפרשים ת"ל אף שאינו יכול להרוג עצמו וחמ"ז
מסרו עצמם ביד אחרים אבל הם לא פגעו בעצמם ושאול בן קיש שלא ברצון חכמים
עשה עכ"ל ובאמת דשתיים זו דאמרי האוסרים וזו מאי דמפרשים ת"ל אף שאינו יכול
הוא דבר קשה דאף מיעט האיסור ולא מרבה האיסור וזאת שנית מאי דאמרו דשאול

הע"ה שלא ברצון חכמים עשה קשה הימנו דמה שלא אמרו רז"ל אין לנו רשות לדרוש לחובה לשאול בחיר ה'.

שוב ראיתי להרב כנה"ג שם סי' הנז' הגהב"י אות כ"א שהביא דברי א"ח בשם ב"ד הבית וכתב וז"ל ומ"ש בס' ב"ד הבית בשם א"ח דשאול בן קיש שלא ברצון חכמים עשה אינו נח לי וכו' ולכן נראה דמשאול ליכא ראי' שפ"ב הנה יודע שלא יחיה עוד שאמר לו שמואל מחר אפה.

ובג"ד עמי ומוטב שיהרג עצמו ולא יתעללו בו פלשתיים אבל מי שהוא ספק שאם לא יהרוג את עצמו אולי ינצל אין לפגוע בעצמו עכ"ל ובדברי הרב ז"ל תנוח דעתנו דלא קשיא על התוספות משאול פקנשיין דשאני שאול הע"ה דידע ודאי שיהרגוהו כמו שא"ל שמואל הנביא.

וכן ראיתי להרב מהר"ש יפה ביפה תואר בראשית שכתב על המאמר הנזכר וז"ל ומ"מ אין ללמוד מפאן לכל מסובב מאויבים ונרא פן יתעללו בו שימית עצמו דדילמא שאני שאול דקים ליה שימות שפ"ב נאמר לו מחר וכו' אבל אחרים לא דאפשר יחיהו וכו' ועוד דשאני שאול שהיה מלך דמסתמא יתעללו בו לבזותו אבל סתם אדם מנ"ל שיתעללו בו ולא יהרגוהו בלי התעוללות עכ"ל ולפי האמור בנ"ד יש צדדין לומר דהוי מעין דונגמא דמאחר דנתפרסם דרצח ודאי ימיתוהו ובכה"ג שרי להרוג עצמו שלא יתעללו בו בפורין ומיתה.

וגם לתרוץ ב' דהרב יפ"ת דשאני שאול דהיה מלך וכו' אבל אדם סתם מנ"ל דיתעללו גם זה בנ"ד נודע דכה"ה היא המדה לעובר עבירה חמורה כזו דמתעללים בו לענותו וא"כ שרי להרוג עצמו ואין לו דין מאבד עצמו לדעת.

אמנם ראיתי להריטב"א בחידושי לע"ז פ"ק דף י"ח שכתב וז"ל אומר ר"ת דהיכא שמתירא שלא יכריחוהו לעבור על דת מותר לחבול בעצמו והכי איתא במדרש וכו' יכול אפי' כשאול מלך ישראל פי' שחבל בעצמו מפני שהי' מתירא שפ"א יעבירוהו על דת ת"ל אף מיעט דבכה"ג שרי עכ"ל ונראה זה חזש דמפרש דשאול הנה מתירא שפ"א יעבירוהו על דת.

וכ"כ בהגהת סמ"ק בתחילת הספר סי' ג' וז"ל ואותם קדושים ששחטו עצמן שלא סמכה דעתם לעמוד בנסיון קדושים גמורים הם וראיה משאול מכ"ל ומוכח דשאול הנה מתירא שפ"א ירצו להעבירו ויעננהו ולא יוכל לעמוד בנסיון וכן כתב הרב בית חזש בי"ד ריש סימן קנ"ז והביא ראיה מהגהת סמ"ק ע"ש וכפ"ז מה שהקשינו על התוס' משאול מעיקרא קושיא ליתא דהם ז"ל מפרשים דשאול הנה ירא שפ"א יעבירוהו על דת כמ"ש הריטב"א ודעמיה ואפשר שזה פננת א"ח שהבאתי לעיל בפירוש ראשון במאמר יכול אף כשאול.

הז אמת דהוא דחוק קצת בלשון הפתוב דכתיב פן יבואו הערלים ויתעללו בי ודקרוני ומוכח דהנה ירא מפורין קשים לענותו בהריגתו. וכן מצאתי לפהרש"ל ב"ם של שלמה פ' החובל סימן נ"ט שהביא דברי הריטב"א הנזכר וכתב דלישא דקרא לא משמע הכי ויישב ענין שאול בדברי טעם וחלק על ר"ת דלשון ר"י בתוספות דקמא שכתב אסור

להרוג עצמו מפני שיגרא מדכתב סתם שיגרא משמע אפילו מיגראת שמים שלא יעבירוהו על דת והאריף בזה ע"ש וק"ק דאמאי לא הזכיר דמהגהת סמ"ק מוכח דמפרש ענין שאול כמ"ש הריטב"א.

ומסמ"ק נשם נראה דמפרש בענין אחר ענין שאול דנתכונן לשם שמים שהגוים לא ישלחו יד במשיח ה' ע"ש. ותו אשתמיטתיה למהרש"ל דברי האגודה פ"ק הגזיקין שר"י התיר ומוכרח דמ"ש התוספות קמא שיגרא משום דבר אין בכלל שיגרא לעבור על דת כמ"ש בעניינתו לעיל והוא הפך דברי מהרש"ל דר"י אסר גם בזה.

אתאן לנ"ד דלפי דברי הריטב"א ודעמיה בענין שאול לא הוה שרי בנ"ד להרוג עצמו דנראה דהכא לא שיניף שמא יעבירוהו בעיר אשר קרה מקרה לא טהור. אמנם נ"ל דאף לדעת הגי רבנאותא לא שרי להרוג עצמו אם לא במקום שיש לתא שמא יעבירוהו על דת מ"מ בכה"ג דנ"ד שפ"ק הורגים אותו ודאי יגרא שיתעללו בו וכבר הרג עצמו אין זה מאבד עצמו לדעת דהוא סבר דבכה"ג מותר גמור ואפשר דגם פונת הרב בית לחם יהודה שהבאתי לעיל הוא זה דאינו דין מאבד עצמו לדעת אף שאסור לעשות כן.

ובהכי נימא מאי דקשה על הרב הנז' דהוא בסימן זק"ן הביא מחלוקת דיש מתירין להרוג עצמם שיגראים שלא יכלו לעמוד בגסיון ויש אוסרין גם בזה ואיך בסימן שמ"ה התיר בפשיטו אף אי אמרינן דכוננתו דאף דאסור לא מקרי מאבד עצמו לדעת כדאמרן ניהא אלא דמרוצת לשונו ומ"ש כף פשוט ממ"ש התוספות וכו' אינו מורה כן.

ועל הרב כנה"ג והרב ש"ף ק"ק דלא זכרו דעת מהרש"ל הנזכר דסבר פהאוסרין ותריץ יתיב ענין שאול על מתכונתו. עוד אחרת היתה בנ"ד פי יש מי שרצה לומר דאמרו דעת הוא שהוא לא הרג עצמו אלא הרגוהו בסתר בהרמנא ולכבוד ישראל עשו.

ובין כף ובין כף נראה דיתעסקו עמו ככל המתים וכן נעשה מעשה. סימן מ"ז.

בהזיד ולא התאבל בשמועה קרובה וירדוף עד חו"בה: שאלה מי שפא לו כתב מאדם נאמן ומפי כתבו ידע דמת לו מת שחייב להתאבל והיה בתוך ל' והוא העלים הדבר ואחר שעברו ל' מיום המיתה נודע שזה ידע קודם ל' ועתה הוא ביום ט"ו לידעתו יורינו המורה אי מחייבין ליה השתא שינהוג אבלות מאחר שיידע בתוך ל' למיתה ועתה הוא תוף ל' לשמועה ושכמ"ה.

תשובה הגה בשגג והזיד ולא התאבל כתב הטור בשם הראב"ד סימן שצ"ו דמשלים כל ל'. וכן פסק מרן שם.

והרב טורי זקב סוף סימן שצ"ז כתב דמהר"ם מינץ סימן צ"ה בשמע שמת לו מת ולא ידע אם הוא בתוך ל' ואח"ך ידע בבירור דעברו ל' אף השמועה ששמע בתחילה היתה בתוך ל' נסתפק אם ינהוג אבלות ומסיק בצ"ע וכתב עליו ונ"ל ולע"ד נראה דאין כאן אבלות פ"ן דעכ"פ השתא עברו ל' מיום המיתה דלא גרע משגג או הזיד ולא נהג ככל אבלות עד לאחר ל' דנדאי אח"ך אין עליו אבלות כמ"ש דשגג או הזיד משלים כל ל' משמע אחר ל' אין שום שייכות לתשלומין עכ"ל ומינה לנ"ד דכיון שעברו ל' מהמיתה עכשיו שהוא בתוך ל' לידעתו לא ינהוג אבלות אף שהי' במזיד כדמוכח מהט"ז שכתב דאין שייכות לתשלומין אחר ל' והגם דהריטב"א בחידושו דף כ' מהש"ס הביא דברי

הַרְאָב"ד וְכַתְּבָה סֵתְמָא דְקוֹנְסִין אוֹתוֹ לְנִהוּג אַבְלוֹת וְלֹא כְּתַב עַד שְׁלֹשִׁים פִּינּוֹן דְּחֻזִּינוּ
לְהַרְמֵב"ן וְהָרֵא"ש וְדַעַמְיָהוּ דְמִיִּיתוּ דְבַרֵּי הַרְאָב"ד וְכַתְּבוּ עַד ל' אֵית לָן לְמִימַר דְּגַם
הַרְיִטְב"א הָכִי אֵית לֵיהּ בְּדַעַת הַרְאָב"ד וְנִהוּג פְּשִׁיטָא לֵיהּ הָא דְאַחַר ל' אֵין שְׁיִיכּוֹת
לְתַשְׁלוּמִין.

וְהָכִי מִסְתַּבְּרָא דְוֹדַאי הַרְיִטְב"א כֹּן הוּא דַעַתוֹ דְאִי הָוָה סֵבֵר דְהַרְאָב"ד גַּם אַחַר ל' קְאָמַר
דְּקוֹנְסִינוּ לֵיהּ הו"ל לְהַבִּיא דְבַרֵּי הַרְמֵב"ן דְּכַתְּבָה עַד ל' וְלַחְלוֹק עָלָיו אוֹ לְגַלוֹת דַעַתוֹ מִיָּהָא.
וְהַגַּם דְמִהֵר"ם מִינְיָן מְסַפְקָא לֵיהּ לֹא שְׁבָקִינוּ פְּשִׁיטוּתִיהּ דְהָרַב ט"ז מְשׁוּם סְפִיקָה וְתוּ
דְהָרַב כְּנֵה"ג סִימָן ת"ב פְּתַב דְמִהֵר"י צוֹנְצִין וּמִהֵר"ש יָפָה וּמֵהֵר"ע יְהוֹשֻׁעַ הַקְלוּ בָּהּ: וְאִם
רָאָה תְרַאָּה לְהָרַב שְׁפִתֵי כְהֵן סִימָן שַׁצ"ז דְמִיִּיתֵי הָא דְמִהֵר"ם מִינְיָן וְכַתּוּב שָׁם וְנ"ל
וּלְפַעַד"נ דְצָרִיף לְהַתְאַבֵּל בְּכִי הָאִי גִוְוָנָא וְעִיָּין לְעִיל רִישׁ סִימָן שַׁצ"ו עַכ"ל דַע שְׁכַבְר
הָרַב עֲצָמוּ בְּסַפֵּר נִקְוֹדוֹת הַפְּסָף פְּתַב דְטַעוֹת הַדְּפּוּס הוּא וַצ"ל אֵינוּ צָרִיף לְהַתְאַבֵּל וְלֹא
כְּמוֹ שְׁנַדְפֵס דְהָא בַר"ס שַׁצ"ז מְשַׁמַּע דֹּא"צ לְהַתְאַבֵּל עַכ"ל וְדְבַרֵּי הָרַב הִלְלוּ בְּנִקְוֹדוֹת
הַפְּסָף וְנַעֲלְמוּ מִהָרַב תְּפִאֲרַת לְמִשְׁהָ וְהוּא ס' נְדַפֵס מִחֻדָּשׁ דְהַשְׁיֵג עַל דְבַרֵּי הַשְׁ"ף הַנּוֹ' וְלֹא
רָאָה דְהוּא ט"ס וְכֹן נַעֲלָה זֶה מִהָרַב דְבַר מִשְׁהָ כַּמ"ש בְּסַפְרֵי הַקְטָן בְּרַפֵּי יוֹסֵף ע"ש וְעַל
דְבַרֵּי הָרַב תְּפִאֲרַת לְמִשְׁהָ יֵשׁ לְעַמּוּד מַמ"ש הוּא עֲצָמוּ לְעִיל בְּסִימָן שַׁצ"ז סוּף דָּף מ"ז
ע"ש דְלְכֹאֲרָה נִרְאִין דְבַרֵּי פִלְג"ן בְּהַדְוִיָּהוּ וְיֵשׁ לִישָׁב.

וְאֵין הַפְּנָאִי מְסַפֵּים לְהַאֲרִיף. בְּאִפְּוֹן דְמַלְבַּד הַרְבְּנִים הַגְּדוּלִים הַנּוֹ' דְקִיָּיִמִי כְּהָרַב ט"ז גַּם
אֲשׁוּ"ר נִלְוָה עִמָּם הַגְּאוֹן הַשְׁ"ף וְעַלָּה בְּיַדְנוּ דְאֵין מְחִיבִין לְזַה לְנִהוּג אַבְלוֹת עַתָּה.

וּמ"מ יִרְאָה דְקוֹנְסִינוּ לֵיהּ אֵינְהָ קִנְס וְכַבֵּר כְּתַב הַרְיִטְב"א שָׁם דִּישׁ אוֹמְרֵי דְמִשְׁמַתִּינוּ לֵיהּ.
וּלְפִוְטְרוֹ בְּלֹא פְלוּם אִי אֲפֻשֵׁר דְזוֹלֹל בְּדַרְבְּנֵן וְרֹאיוֹי לְהוֹכִיחוֹ וּלְקוֹנְסוֹ לְעַנְיִים כְּפִי עֲרַכּוּ
וְיִשָׁב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ.

וְהַגַּם דְהַסוֹבְרִים דְמִשְׁמַתִּינוּ לָהּ שְׁכַתְּבַת הַרְיִטְב"א הֵם חוֹלְקִים עַל עֵיקַר דִּין הַרְאָב"ד דְסֵבֵר
דִּינִהוּג אַבְלוֹת. מִהֵם גַּלְמוּד דְבַנ"ד דְגַם לְדַעַת הַרְאָב"ד חֲלִיף שַׁעֲתָא וְלֹא זְמַנִּיהָ הוּא הָא
מִיָּהָא יֵשׁ לְקִנְסוֹ כְּפִי רֵאוּת כֹּן נ"ל: סִימָן מַח בְּסַבְרָה שְׁמוֹתָר לְזִנּוֹת.

וְהִי הַעֲלַמ"ה מְשַׁפֵּט הַבְּנוֹת. שְׁאֵלָה אֲשֶׁת אִישׁ שְׁסַבְרָה שְׁמוֹתָר לְזִנּוֹת וְזִנְתָה כְּתַב מוֹר"ם
בְּהַגָּה בַא"ה סִימָן קַע"ח שְׁאַסוּרָה לְכַבְעָלָה וּלְפִי שְׁרֵאִיתִי לְאַחַד מִרְבְּנֵי דוֹרְנוּ שְׁהַשְׁיֵג עַל
זֶה וּפְלִיג עַלָּה יוֹרְנֵי מַה מְשַׁפֵּט נְבַחְרָה לְנוּ לְעַנְיָן דִּינָא.

וְאַגַּב יוֹדִיעַנִי מַה טוֹבָה שֶׁל אִשָּׁה זֹו בְּזִמָּן הַבֵּית אִם מִי סוּטָה הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָהּ וְשֹׁכֵר
הָרַבָּה יִטוֹל מִן הַבְּרִיכָה הַעֲלִיוֹנָה מֵאֵת ה' מִן הַשְּׁמַיִם עַכ"ל דְּמַעֲלַת הַשּׁוֹאֵל יצ"ו: תְּשׁוּבָה
מֵאִישׁ לוֹקְחָה זֹאת הַהַגָּה הוּא הַגְּאוֹן מִהֵר"י קוֹלוּן וְנִצָּר מְשַׁרְשִׁיו שְׁרֵשׁ קַס"ח וּבַחֲפְשִׁי
בְּאַמְתָּחוֹת אַחְרוּנֵי זְמַנִּינוּ חֲזָה הָנִית לְהָרַב מִהֵר"י עֵינְיָאשׁ בַּס' לְחַם יְהוּדָה פַּכ"ד דְאַשׁוֹת
שְׁהַרְבָּה לְהַשְׁיֵב עַל תְּשׁוּבַת מֵהֵר"קו הַנּוֹ' וְדַחָה כֹּל רֵאוּתֵיו וְהַסְפִי הַפָּד הָרַב וְכַמְזוּמָה
שְׁעָלָיו כְּנוֹן הַשּׁוֹאֵל בְּאוֹמְרוֹ שְׁרֵאָה אַחַד מִרְבְּנֵי דוֹרְנוּ דְפְלִיג.

אִי לְזֹאת אֲשַׁקּוּטָה וְאַבְיָטָה תְּשׁוּבַת מֵהֵר"קו וְהַשְּׁגוֹת הָרַב הַנּוֹ' עָלָיו וְזֶה הַחֲלִי בַס"ד:
הָנָה הָרַב מֵהֵר"קו כְּתַב וְנ"ל נִרְאָה דְאֵין לְזוֹ דִּין שׁוֹגְגָת לְהַתִּירָה לְכַבְעָלָה פִּינּוֹן שְׁהִיא
מִתְכַּוְּנַת לְמַעוֹל מַעַל בְּאִשָּׁה וּמְזוּנָה תַּחְתּוֹי דְהָא לֹא כְּתִיב וּמַעֲלָה מַעַל בַּה' דְלִשְׁתַּמַּע דּוֹקָא

במכונת לאיסור אלא ומעלה בו מעל פתיב עכ"ל וְהָרַב מְהַר"י עֵינִיאשׁ בִּס' לְחַם יְהוּדָה הִנּוּ דְרָף קִשְׁתּוֹ עַל זֶה וְתַמָּה דְלֹאֲחַר שְׁנִסְתָּם הַתְּלִמּוּד אֵיף יוּכַל שׁוּם חֻכָּם לְהוֹצִיא שׁוּם דִּין שְׂיִדְרוֹשׁ הוּא מְעַצְמוּ וּבִפְרֻט לְקוֹלָא וְכוּ' וְכִּי מִן דִּין דְּלֹא שְׂיִיף וּמְעַלָּה מְעַל בַּה' דְּעֵינְקָר הַפְּרָשָׁה נְאֻמָּרָה עַל הַבַּעַל שֶׁהוּא הַמְּקַנָּא לָהּ וְהוּא הַמְּשַׁקָּה וְכוּ' וְעוֹד דְּאֵיף יַעֲלֶה עַל לֵב דְּזוֹ יִתְקַיֵּים בָּהּ וְצָבְתָה בְּטַנָּה וְכוּ' ע"ש בְּאִרְרָף.

וְאֲשֶׁר תַּמָּה דְּהֵיכִי דְרִישׁ דְּרִישׁ מְעַצְמוּ וּבִפְרֻט לְקוֹלָא לֹא יִדְעָנָא מֵאֵי קוֹלָא הִיא זוֹ דְּלִדְעַת הָרַב מְהַר"י קוֹ אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ. וּבְעֵינְקָר תְּמִיחָתּוּ הו"ל לְהַגְדִּיל הַתְּיַמָּה דְּמַהֲרִי"קוּ הוּא עַצְמוֹ שְׂרֵשׁ קל"ט פְּתַב וְז"ל וְאִתָּהּ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וְלֹא אַחַר וְלֹא הַנּוֹכְרָה דְּרִישׁא זוֹ לֹא בַּתְּלִמּוּד וְלֹא בְּפוֹסְקִים וְאִתָּהּ יִדְעָתָּ שְׂאִין לָנוּ לַעֲשׂוֹת דְּרִישׁוֹת מְעַצְמָנוּ עַכ"ל הָרִי דְּגַם הָרַב מְהַר"י קוֹ קָרִי בְּחִיל דְּאִין לָנוּ לְדָרוֹשׁ דְּרִישׁוֹת מְעַצְמָנוּ וְאֵיף הֵכָא אִיהוּ גּוֹפִיָּה דְרַש"ה אֲרִי מְאִילָיו וּמְעַצְמוֹ.

אֲמָנָם יִרְאֵת דְּסִבְרָה הָרַב מְהַר"י קוֹ דְּכָגוֹן זוֹ לֹא חֲשִׁיב דְּרִישׁא אֲלָא קָרָא בְּהַדְיָא פְּתִיב דְּאֵף דְּזוֹ שְׂגָגָה בְּדִין דְּסִבְרָה דְּמִוֹתָר לְזִנּוֹת וְדֹאֵי יִדְעָה דְּמוֹעֲלַת בְּאִישָׁה לְתַת עֵינִיָּה בְּאַחַר פִּינּוֹן שְׂפִן אֵף דְּסִבְרָה דְּמִוֹתָר לְזִנּוֹת כָּל שְׂמוֹעֵל' בְּאִישָׁה וּמְזַנָּה תַּחֲתִיו אֲסוּרָה לוֹ דְּהֵכִי פְּתִיב קָרָא בְּהַדְיָא וּמְעַלָּה בּוֹ מְעַל דְּאַלְמָא כָּל דְּמְעַלָּה בְּאִישָׁה מְעַל הָרִי.

וּכְבָּר רְאִתָּה עֵינִי לְהָרַב מְהַר"שׁ ל' בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֶה פ"ג דִּיבְמוֹת בְּסִימָן טו"ב דְּמִסְכָּים הוֹלָף עִם מְהַר"י קוֹ בְּרִיאָיָה זוֹ ע"ש. וּמָה שֶׁהַקָּשׁ' דְּלֹא שְׂיִיף וּמְעַלָּה מְעַל בַּה' דְּכָל הַפְּרָשָׁה וְכוּ' לִק"מ דְּנֹדָאֵי כָּל הַפְּרָשָׁה נְאֻמָּרָה עַל הַבַּעַל אֲמָנָם אִם הַדְּבָר זֶה מְעַכֵּב שְׂצָרִיף שְׂתַדְעַע שְׂאֲסוּרָה לְזִנּוֹת וְאֵי סִבְרָה דְּמִוֹתָר לְזִנּוֹת שְׂרִיא לְבַעֲלָהּ כְּאַנוּסָה אֵף דְּקַנָּא לָהּ הִי צָרִיף הַפְּתוּב לּוֹמֵר וּמְעַלָּה מְעַל בַּה' דְּבִיּוֹדְעַת דְּאֲסוּרָה לְזִנּוֹת דִּיבְרַת הַפְּתוּב בְּכָל הַמְעַשִׂים הָאֵלֶּה וְאֵי חֲשָׁבָה שְׂמִוֹתָר לִיתָא בְּאַסוּר לְבַעֲלָהּ וְלֹא בְּעוֹנָשׁ.

וּמָה שֶׁהַקָּשׁ' דְּאֵיף הַקַּב"ה דִּן שׁוֹגְגָת כְּמִזִּידָה וְאֵיף זוֹ הַסּוֹבֵר דְּמִוֹתָר לְזִנּוֹת תַּלְקָה לְצָבוֹת בְּטָן וְכוּ' ל"ק דְּאֵף שְׂטַעֲתָה שְׂמִוֹתָר לְזִנּוֹת מִזִּידָה הִיא לְמַעוֹל מְעַל בְּאִישָׁה אֲמָטוֹ לְהֵכִי נְעַנְשָׁא בְּצַב"ת עֲשׂוּי'.

וּמָה שֶׁתַּמָּה עוֹד עַמ"ש הָרַב לְקַמֵּן וְכִי הָא דְּבַפ' הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְכוּ' לִק"מ דְּמַהֲרִי"קוּ לֹא מִיִּתִּי רֵאִי מְהֵתָם לְהוֹכִיחַ דְּסִבְרָה שְׂמִוֹתָר לְזִנּוֹת לֹא מְקָרִי שׁוֹגֵג אֲלָא פְּנִינָת דְּבָרִיו דְּשׁוֹגְגָת דְּכַתֵּב הָרַמְבַּ"ם הֵינּוּ שְׂסָבוּרָה שֶׁהִיא בְּעַלָּה וְהֵינּוּ כְּשׁוֹגֵג דַּפ' הַבַּע"י אֲבָל אֵין פְּנִינָתוֹ דְּמִשָּׁם רֵאִי וְלֹא מְקָרִי שׁוֹגְגָת אֲלָא סְבוּרָה שֶׁהִיא בְּעַלָּה: עוֹד הִבִּיא מְהַר"י קוֹ רֵאִי מ"מ שׁ הַתּוֹס' פ"ק דְּכַתְּנֻבוֹת דָּף ט' וַא"ת אֲפַתִּי ס"ס הִיא ס' בְּאַוּנָס ס' בְּרָצוֹן וַא"ת ל' בְּרָצוֹן שְׂמָא כְּשֶׁהִיא קִטְנָה זָנְתָה.

וְתִרְצוֹ דְּשָׁם אֲוּנָס חַד הוּא וְאִם אִיתָא דְּהִיכָא שְׂאִינָה יוֹדְעַת שְׂיִישׁ אִיסוּר בְּדָבָר לֹא מִתְסָרָא אֲפַתִּי נִימָא סְפִק תַּחֲתִיו וַא"ת ל' תַּחֲתִיו שְׂמָא מְרֻב קִטְנוּתָהּ לֹא יִדְעָה שְׂיִישׁ אִיסוּר וְאֵין לוֹ דְּשְׂגָגָה וְאַוּנָס חַד שְׂמָא דְּזָה אֵינוֹ דְּהָרִי בְּאַוּנָס פְּטוּרָה אֲפִי מְקַרְבָּן וּבְשׁוֹגֵג דְּלֹא יִדְעָה דִּישׁ אִיסוּר חֲזִיב' בְּקַרְבָּן עַכ"ד וְזֶה יָמִים אֲנָכִי עֲמַדְתִּי בְּתַשׁוּב' מְהַר"י קוֹ הִלְזוּ אֲז אֲמַרְתִּי דִּישׁ לְדַחוֹת רְאִית הָרַב ז"ל דְּגַם שׁוֹגֵג' בְּכָלֵל אֲוּנָס הוּא וְהַבְּאִתִּי קִצַּת רֵאִי לְזֶה מְדַאֲמְרִי

בחגיגה ריש דף י"ד אהא דפריד הוליד אין לא הוליד לא ונתניא וכו' ל"ק פאן פאןאנס
פאן ברצון ואי בעית אימא הא וקא באונס ול"ק פאן באשת פהן פאן באשת ישראל
ואיפא למידק דכי היכי דקמהדר לאוקמינהו פרנייהו באונס הו"ל נמי ואב"א הא וקא
ברצון פאן בשוגג דהיינו לשיטת מהרי"ק וספורה שהיא בעלה ובעיני הוליד פאן במזיד
דאפי' לא הוליד ומדלא משני הכי משמע דשוגג נכלל בכלל אונס וכי תריץ פאן באונס
פאן ברצון נכלל הפל אלמא בכלל אונס נכלל שוגג.

וכן מוכח מדברי הרמב"ם פכ"ד דאישות דין י"ט שכתב האשה שזנתה תחת בעלה
בשגגה או באונס הרי זו מותרת לבעלה שנאמר והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת וכו'
ובדין ד' פתב ודין השוגגת ודין הנאנסת חז הוא שהשגגה צד אונס יש בה עכ"ל הרי
דשוגגת מפיך לה מקרא דכתיב והיא לא נתפסה וכתב שהשגגה צד אונס יש בה וכ"כ
הרשב"א בתשו' סי' אלה קפ"ט וסימן יו"ד והאור זרוע ומהרש"ל ב"ם של שלמה פ"ג
דיבמות בסימן טו"ב דכלהו רבנאמתא מייירי בשוגגת וקרו לה אונס.

הן כל אלה הוינו בה זאת לפנים בראית מהרי"ק הנו': וכדו חמות"י ראיתי להרב מהר"י
עיניאש ביום הלחמו על מהרי"ק כי נתן מלחמו לחם יהודה אף הוא הי' מתפנין לדחות
הרא"י הנז' מדברי הרמב"ם הנז' וכתב וז"ל ומה שדחה ראי' זו שהרי באונס פטורה
מקרין ובשוגג שלא ידעה שיש איסור חייבת בקרין נפלאתי הפלא ופלא דגם בשוגג'
שהוא בעלה חייב בקרין ואעפ"כ לענין זה דאיתסר על בעלה נכלל דין שוגג בשם אונס
דכתיב בקרא והיא לא נתפסה ועוד אפתי יש ס"ס ספק תחתיו ואת"ל תחתיו שמה לא
ידעה שום ידיעה כלל לא מהאיסור ולא ממרדות הבעל דהא מודה הרב דאם לא ידעה
שמועל' באישה דאינה נאסרת.

ועוד בלא"ה פיון דלא שכיח לקטנה שנשאת לבעל שלא תדע מהאיסור הא קי"ל במילתא
דלא שכיחא אין לומר בה ס"ס כמ"ש הפר"ח פל"י י"ג משם המ"מ בכהן דמוכת עץ דבר
שאינו מצוי ואין חוששין לו עכ"ל ואיברא דיש לדחות ראי' זו דגם שוגג פיון דיש בו
צד אונס נכלל בכלל אונס וככל הדברים אשר ראו עיני.

ומ"ש הרב הנז' נפלאתי הפלא ופלא וכו'. הפלאה זו איני יודע מה היא דכוננת מהרי"ק"ו
דאף דשגגה יש בה צד אונס מ"מ סבר הרב דלאו חז שמה הוא דאונס פטור מקרין
ושוגג חייב וסבר דכיון דחלוקין בקרין שוגגת לא מן הנש"ס הוא ונשפיר עבדינו ס"ס
דלא פתבו התוספות דשם אונס חז הוא אלא בקטנה אבל בשוגג' לאו חז שמה הוא פיון
דחלוקין בקרין זה פונת הרב וז"ל דהא על דברי הרמב"ם נקיט ואתי.

אלא דמ"מ יד הדוחה נטוי' דגם דחלוקין בקרין פיון דיש בו צד אונס חז שמה הוא. ומה
שהקש' עוד דהאיכא ס"ס ספק תחתיו ואת"ל תחתיו שמה לא ידעה שום ידיעה כלל וכו'.

הנה הרב הנז' ומהרי"ק נקטי במילתיהו ספק תחתיו. והוא שלא בדקדוק דהכא איירי
בקבל בה אביה קדושין פחותה מבת שלש אלא ספק באונס ספק ברצון הנה להו למימר:
ואפשר לישב קושיות הרב הנז' על מהרי"ק ונאקדים להקשות עוד קושיא אחרת על
הרב מהרי"ק דלשיטתו דלאו חז.

שְׁמָא שׁוּגַג וְאִנְסָה הָא אִיפָא ס"ס ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְאִתְ"ל בְּרִצּוֹן ס' שׁוּגַגְתָּ דְסִבְרָה
שְׁהוּא בְּעֵלָה וְאִצְ לְסַפּוּקֵי בְּקִטְנָה אֶלָּא הִתְרִי סְפִיקֵי בְּגְדוּלָה. וְתוּ אִיפָא לְמִינְדָק דְבִהְבִּיאוּ
הִרְאָה מֵהִרִי"קו הִי עַל יְסוּד דְנִימָא מְרֻב קְטְנוּתָה לֹא יְדָעָה שְׂיֵישׁ אִיסוּר בְּדָבָר וְאִמְאִי לֹא
הִקְשָׁה דְנִימָא ס"ס ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְאִתְ"ל בְּרִצּוֹן ס' שְׁלֹא יְדָעָה שְׂאִיסוּר בְּדָבָר.

וְאִפְשָׁר דְגַם הָרַב מֵהִרִי"קו אֶזְיִל וּמְוֵדָה לְהֵאִי פְלִלָא דְמִינִי הָרַב לְחַם יְהוּדָה דְבְּמִילְתָּא
דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא עֲבָדִינָן ס"ס וְאִמְטוּ לְהִכִּי ל"ק דְנִימָא ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְאִתְ"ל בְּרִצּוֹן
ס' סְבוּרָה שְׁהוּא בְּעֵלָה אוּ לֹא יְדָעָה שְׂיֵישׁ אִיסוּר דְהָא לֹא שְׂכִיחָא בְּגְדוּלָה דְתַסְבוּר שְׁהוּא
בְּעֵלָה אוּ שְׂאִינָה יוֹדַעַת שְׂיֵישׁ אִיסוּר.

אִמְנָם הָא מִינִי רֵאָיָה מֵהִרִיק"ו דְנִימָא ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְאִתְ"ל בְּרִצּוֹן ס' קְטְנָה וְלֹא
יְדָעָה שְׂיֵישׁ אִיסוּר דְהָא שְׂכִיחָא דְמְרֻב קְטְנוּתָה לֹא יְדָעָה שְׂיֵישׁ אִיסוּר אֶבְל לֹמַר שְׂמַחְמַת
שְׁהִיא קְטְנָה לֹא יְדָעָה שְׂמוּעֵלָת בְּאִישָׁה ס"ל לְמֵהִרִיק"ו דְלֹא שְׂכִיחַ דְכִינּוּן דְהִיחָה לְאִישׁ
וְדֵאִי יְדָעָה שְׂמוּעֵלָת בְּאִישָׁה וּבְהִכִּי מְאָצֵּל מֵהִרִיק"ו מְכַל הִקְוִשְׁיוֹת הַנּוֹז' אֶלָּא דִּישׁ לְדַחוּת
רֵאָיָתוֹ פְּאֵמּוֹר אִי"ק עַל הָרַב לְחַם יְהוּדָה דְאֶצְטְרִיף לְאִתּוּיָי הָא דְמִילְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא
מְדַבְרֵי הָרַב פִּר"ח שְׁהִבִּיא מֵהִר"מ וּמְמַרְחָק יְבִיא לְחַמ"ו וְהֵלֵא עֲדִיָה בְּצַד שְׁפָן מוֹכַח
מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּדַבּוּר זֶה דְעֶסְקִינָן בִּיָּה.

וְתוּ שְׁהִתּוֹ פְּתָבוּ דְמוֹכַח עֵץ שְׂכִיחַ וְתִרְצוּ לְקוֹשְׁיַת הַה"מ תִּירוּץ אַחַר. וּמִיָּדִי דְבְרֵי נְשִׂאֲתִי
אֵת עֵינֵי וְאִנְכִי חֲזוֹן הָרַבְתִּי לְהָרַב מְנַחַת יַעֲקֹב בְּקוֹנְטְרִיס הַסְפִּיקוֹ" ס"ק ד' שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי
הַתּוֹסְפוֹת הִלְלוּ דְסִבְרֵי דַס"ס שְׂאִינּוּ מִתְהַפֵּף לְאוּ סְפִיק' הוּא וְהוּן הוּן הַדְּבָרִים שְׂפִתְב
הִרִיב"ש מְשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דְלֹא מְצִאוּ כָּל אֲנָשֵׁי חֵיל יְדִיָּהֶם אֵינָה פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹ" הָךְ פְּלִלָא
וְנ"ל וְאִי דְלֵהֲפֹף אִיפָא ס"ס דְהִינּוּ ס' פְּשֵׁהִיא קְטְנָה וְאִכּ וְדֵאִי לִיפָא רִצּוֹן וְאִי אִתְ"ל
זְנִתָּה כְּשֵׁהִיא גְדוּלָה מ"מ שְׁמָא בְּאִנְסָה הָיִי מ"מ הָיִי ס"ס שְׂאִינּוּ מִתְהַפֵּף וְאִפְשָׁר שְׁזָה פְּנִינָת
הִרִיב"ש וְסִיעֵתוֹ שְׂפִתְבוּ בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דַס"ס שְׂאִינּוּ מִתְהַפֵּף לֹא מְקָרִי ס"ס וְכִתְבוּ
הַתְּרוּנִים שְׁלֹא נִמְצָא דְבָר זֶה בְּתוֹסְפוֹת וּלְפִי מ"ש נִיחָא שְׂכִיחָתְם לְתוֹס' אֵלוּ עַכ"ל וְלֹא
נְכִיחֵי לְהִבִּין דְבְרֵי דְהָא דְחִינִית הַתּוֹס' דְשֵׁם אִנְסָה חַד הוּא שְׂיִיכָא בְּכָל הַצְּדָדִים וְאִי
נְקִיטָנָא צַד קְטְנָה בְּרִישָׁא וְנִהְפֹּף הוּא לִיפָא ס"ס דְלִכִּי אִמְרַת' ס' קְטְנָה ס' גְדוּלָה תּוּ לִיפָא
לְמִימַר וְאִתְ"ל גְדוּלָה ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן דַס' קְטְנָה נְמִי הִינּוּ מְטַעֵם אִנְסָה דְפִתּוּי קְטְנָה
אִנְסָה הוּא וְשֵׁם אִנְסָה חַד הוּא וְהִרִי דְלִיפָא ס"ס בִּין מְצַד זֶה בִּין מְצַד זֶה.

וְתוּ קְשִׁיָא לִי עֲלִיּוּ דְהִרִי הַתּוֹס' בְּדַבּוּר זֶה הִקְשׁוּ דְאִכְתִּי אִיפָא ס"ס ס' מְנוֹפֶת עֵץ ס' דְרוּסַת
אִישׁ בְּאִשְׁתָּ פִהָן אִתְ"ל אִינָה מְנוֹפֶת עֵץ ס' אִין תְּחַתּוּ וּבְאִשְׁתָּ יִשְׂרָאֵל אִתְ"ל אִינָה מְנוֹפֶת
עֵץ ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְכו' וִי"ל דָּאֵם אִיתָּא דְמוֹכַח עֵץ הִיא הִיחָה טוּעֵנָת וְכו' ע"ש וְהִרִי
בְּאִשְׁתָּ יִשְׂרָאֵל דְקַבֵּל בְּהָ אֲבִיָּה קְדוּשִׁין פְּחוּתָה מִבֵּת ג' דְכִתְבוּ דְאִיפָא ס"ס ס' מְנוֹפֶת עֵץ
ס' דְרוּסַת אִישׁ וְאִתְ"ל דְרוּסַת אִישׁ ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן וְהוֹצְרָכוּ לְתַרְץ הָרִי הָךְ ס"ס אִינּוּ
מִתְהַפֵּף דְכִי אִמְרַת' ס' בְּאִנְסָה ס' בְּרִצּוֹן לִיפָא לְמִימַר וְאִתְ"ל בְּרִצּוֹן ס' דְרוּסַת אִישׁ ס'
מְנוֹפֶת עֵץ דְכִי אִמְרַת' בְּרִצּוֹן לִיפָא לְמִימַר תּוּ ס' מְנוֹפֶת עֵץ וְהִרִי דְהַתּוֹס' בְּדָבָר זֶה עֲצָמִי
עֲבָדוּ ס"ס שְׂאִינּוּ מִתְהַפֵּף וְהוֹצְרָכוּ לְתַרְץ וְאִיף הָרַב מְנַחַת יַעֲקֹב הוֹכִיחַ מְדַבּוּר זֶה עֲצָמוֹ
דְבַעוּ מִתְהַפֵּף וְכֵן רֵאִיתִי לְהָרַב פִּר"ח פְּלִלֵי ס"ס פְּלִלֵי י"ג ד"ה הַמְקוּם הַשְּׁנִי שְׂפִתְב סְתָם
דְמְדַבּוּר זֶה שְׁל הַתּוֹסְפוֹת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְלֹא בְּעִי ס"ס הַמְתְּהַפֵּף וְכֵן רֵאִיתִי לְהָרַב הַגְּדוּל

מהר"ר בצלאל אשכנזי בתשובותיו סימן כ' דף ס"ח ע"ד שפכת דמדברי התוס' הללו מוכח דלא בעו ס"ס מתהפך וכן ראיתי שפכת הרב מהר"ש אלגאזי בס' גופי הלכות אות תל"ב שמדברי התוספות מוכרח דלא בעיס"ס המתהפך ע"ש ולא פניתי לראות בכתר דברי האחרונים המדברים בזה רק זה ראיתי להרב גדול דורנו מהר"י בכר דוד בספרו הבהיר דברי אמת בשו"ת סימן ז' דף כ' ע"ג שפכת דמ"ש הריב"ש בשם התוספות דבעו מתהפך בתשובותיו סי' קצ"ב הם דברי התוספות פ' תזקת דף נ"ה שהביאו פירוש רשב"ם והרמב"ן בחידושיהו שם הביא פירוש רשב"ם ומדבריו מוכח דבעו מתהפך ותמה על מהרימ"ט והפר"ח והרב מהר"א אלפנדארי בסדר אליהו דף ח"ל ע"ש באורכו (עמ"ש בייעיר און בפללים מערכת סמך אות ז בס"ד).

והאמת שלא עמדת על הדבר רק אף לפי דבריו איני יודע איך נתפייס בזה שהריב"ש כתב שמסרו לנו פן התוספות בהרבה מקומות בתלמוד והוא לא מצאו בתוס' רק שהביאו פירוש רשב"ם ומדברי התוספות לא מוכח מידי אלא דהרמב"ן מפרש דברי רשב"ם הכי הלזה יקרא שמסרו לנו התוס' פן בהרבה מקומות.

ותו מה יענה לדבורי התוספות שגראין איפכא ואין להאריך. ומ"ש הרב פר"ח שם ד"ה והמקום הששי להוכיח מדברי הרב המגיד שעמד בהא דהתוספות באשת כהן דאמאי לא אמרינן ס' מנפת עץ והוי ס"ס ותירץ דלא שכיח והם דברי הה"מ שהזכיר הרב לחם יהודה כמש"ל וכתב הרב פר"ח ואין זה מתהפך דכי קאמרינן ס' תחתיו ס' אין תחתיו תו לא מצינו למימר ואת"ל תחתיו שפא מנפת עץ היא ואעפ"י כן חשיב שפיר ס"ס עכ"ל נראה דיש לדחות דשפיר הוי מתהפך ס' מנפת עץ ס' דרוסת איש את"ל דרוסת איש ס' תחתיו.

וכן להפך ס' אם זה שנפתח פתחה תחתיו ואת"ל תחתיו שפא מנפת עץ היא ויש לישב. נחזור לענין ראשון והנה מה שדחה הרב לחם יהודה ראית מהריק"ו מאסתר ומה שדקדק בסיום דבריו במ"ש בסיום דבריו מ"מ עשתה עבירה וכו' אף אנו בעניינתין הכי פתיבנא על דברי מהריק"ו זה ימים.

והכין חזינא לגאון מהר"ש"ל בים של שלמה שם דכתב דשאר ראיות של הרב מהריק"ו אינם מספיקות ע"ש. ואחזה אנהי להרב לחם יהודה שפכת וז"ל סוף דבר דלדעתי הקצרה אין חלוק בין שוגגת דבכל ענין מקריא שוגגת דצד אונס יש בה ומטעם זה נלע"ד דהשמיט מרן הבית יוסף תשובה זו ולא העתיק הדין הנאמר בה לא בספרו הבית יוסף ולא בספרו הקצר אמנם הרמ"א ז"ל בהגה"ה נגרר אחר מהריק"ו וכתבה ולפי דעתי אין לסמוך על זה ואפילו למעשה וכו' וראיה לדברינו מהך דמכות דף ז' וכו' פרט לאומר מותר וכו' וכתבו התוספות.

וכו' דשאני הכא דכתיב שגגה יתירה למעוטי כשאומר מותר הרי לה וכו' בעלמא דכתיב חדא שגגה פירושו אפילו באומר מותר וא"כ מקום שתמצא שוגג הוא שם כולל לכל מיני שוגג עד שיבארו לנו בפירוש וזו ראיה לסתור סברת מהריק"ו ע"ש עכ"ל.

ומ"ש דמטעם זה השמיט מרן בבית יוסף תשובה זו וכו' אינו טעם לשבח דאדרבא הי' לו למרן להביאה ולסתור ראיותיו ולהכריע הפך דבריו בדרך ארוכה או בקצרה יאמר

קדוש דאין ראיותיו מכריעות ומכוננות לדינא ומה זו שתיקה מאחר דמהריק"ו בישראל גדול שמו לגאון שמהו וכל הרואה דבריו סומך עליהם ונהיה לו למרו ללמד דעת דבזה אין לסמוך עליו.

ואעיקרא אשתמיטתי להרב לחם יהוד' דמרו בב"י אה"ע סי' קט"ו כ' תשובת מהריק"ו הלזו בקצור וכתב שהביא ראיות לדבר ונראה מסתמות דבריו ומסגנון שפתב שהביא ראיות לדבר דמספים עמו.

ואם פה יאמר האומר א"כ מדוע לא העלה על שלחנו ש"ע תשובה זו. צא תאמר לו דאשפחן פמה זמני דינים שהביא בבית יוסף והם אמיתיים והשמיטם בש"ע פנודע לכל מאן דסמיך אתפא.

ורגילי רבנואמא בתראי למימר בכגון זו דהיה בעיניו דין פשוט או דלא שכיח. ואף אנו נמי הכא דתרתיה איתנהו בדין זה דהי' בעיניו ו"ל הדין פשוט דלא מקרי שוגג סבורה שפותר לזנות ופשיטא דאסורה לבעלה.

ותו דלא שכיח דתסבור שהיא מותר לזנות מאחר שבכל הדתו' אף מא"ה אסור וכמעט חסר המציאות ומשו"ה השמיטו בש"ע. והרב מהריק"ש בהגהותיו סימן קט"ו וסימן קע"ח הביא תשובת מהריק"ו ע"ש.

ומאי דמיייתי ראיה מדברי התוס' דמפות דאומר מותר חשיב שוגג בעלמא. איברא דכ"כ התוס' נמי בשפת דף ע"ב ד"ה באומר מותר.

אמנם אשתמיטתייה דהתוספות בסנהדרין דף ס"ב ע"א. כתבו וז"ל ורבא אמר לא באומר מותר וברי' הגולין דמעט רבא מבשגגה פרט לאומר מותר התם גריס רבא דעני אב"י בתרי' א"נ גבי גלות טובא בשגגה פתיב עכ"ל עינייה הרואות דלשינויא קמא דמשני שאר מילי הוו כגלות דמעט אומר מותר ולפ"ז למה שפסק הרמב"ם פ"ו דרוצח דאומר מותר אינו בכלל שוגג ה"ה בשאר אסורין.

ותו אשתמיטתייה דהתוספות בבכורות דף כ"ג ע"א ד"ה סבר כתבו וז"ל ושפא חשיב שוגג כסבור שפותר לבטל עכ"ל הרי דספוקי מספקא להו לתוספו' אי חשיב שוגג כסבור מותר לבטל והוא פשיטא ליה שלא ראה אלא דיבור התוספו' דמפות.

ותו נעלם ממנו מ"ש הרמב"ם פ"ה דתרומות דין ח' אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה וכו' אבל אם ידע ושגג שפותר לתרום מן טמא על הטהור הרי הוא כמזיד עכ"ל הביטה וראה דבתרומה ליכא קרא ופסק הרמב"ם שהוא כמזיד והרב הגז' תלי וזיניה על דברי התוספות דמפות פאלו הם מוספמים.

ועוד נעלם ממנו דדין זה פלוגתא דרבנן בתראי בי"ד סימן צ"ט דין ה' גבי אין מבטלין אסור לכתחילה וזכורני שהרב ט"ז שם מסכים להתיר בשוגג שלא ידע שאסור ומיייתי ראיה מתשובה זו של מהריק"ו דדוקא הכא בנדון מהריק"ו דכתיב קרא ומעלה בו ע"ש (וזה פתבתי מתוך הסגר מדבר באנפול ואין כל ספרי הקדש בידי לעמוד בענין פראוי ומהס' הנמצאים אצלי פתבתי) והרב מנחת יעקב פלל פ"ה ס"ק ל"ד כתב דמשמע מדברי

הטור וּרְאָבִ"ן וּסְמ"ג דַּאָף דְטַעַה בְּדִין מִקְרֵי מִזִּיד ע"ש דְּמִיָּתִי דְּבָרֵי הָרַב ט"ז וְגַמְגָּם וּפְקַפְק בָּהֶם.

גַּם הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שֵׁם כְּתַב דְּגָרִיעַ שׁוּגַג זֶה דְטוֹעָה בְּדִין ע"ש. וְהָרַב בֵּית יַעֲקֹב ס' פ"ה הָאָרִיף לְהַשִּׁיג עַל הַט"ז בְּזֶה וְעֵינָן עוֹד בְּסִימָן צ"א וְאֵין הַפְּנָאִי מְסַכִּים לְעַמּוּד עַל דְּבָרָיו: וְרֵאָה זֶה חֲדָשׁ דְּהַרְמַב"ם פ"ק דְּתַמּוּרָה דִּין ב' כְּתַב אִם דִּימָה שְׁמֹנֶתֶר לְהַמִּיר אֵינוֹ לֹקָה וּפִירֵשׁ מֶרֶן דְּאָנוֹס הוּא וְאֵינוֹ שׁוּגַג וּבְסִפּוֹר פְּנֵי מְשֵׁה פִירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי בְּנֹזֵר דָּף י"א כְּתַב וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ דְק"ל אֹמֵר מוֹתֵר שׁוּגַג וְכו' ע"ש וְהו"ל לְאַתְמוּהֵי גְדוּלָה מִזֹּו דְּבַכְמָה דְּוֹכְתִי גְדוּן כְּמִזִּיד וְצָרִיף לְהַתִּישָׁב בְּשִׁרְשׁוֹן שֶׁל דְּבָרֵי' וּבְסִנְגִּיּוֹת דְּשִׁינְכִי לְזֶה וּבְחִידוּשֵׁי הָרֵאשׁוֹנִים וְעַמ"ש הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשֵׁיו סוּף פ' כָּלֵל גְּדוּל.

הַמּוּרָם מִמָּאִי דְּכַתִּיבָנָא דְלַדְעַת מֵהַרִּיק"ו. וּמְהַרְשָׁ"ל וּמוֹר"ם וּמֵהַרִּיק"ש זֹו שְׁסוּבְרָה דְּמֹתֵר לְזִנּוֹת אֵינָה שׁוּגַגָת וְכִינּוֹן דְּזִנְתָהּ וּמַעְלָה מְעַל בְּאִישָׁה אֲסוּרָה וְדִינֵיקֵי לָהּ מֵהַרִּיק"ו וּמְהַרְשָׁ"ל מִדְּכַתִּיב וּמַעְלָה בּוֹ מְעַל וּמוֹכַח לְפִי דְעַתָּם ז"ל דְּהַמִּים בּוֹדְקִין זֹאת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר זִנְתָה הֵגַם דְּסִבְרָה שְׁהִיא מוֹתֵרָת כָּל שְׁמַעְלָה מְעַל בְּאִישָׁה וּבְגִנּוּהָ מִשְׁתַּעֵי קָרָא דְּכַתִּיב בְּפִרְשֵׁהּ וּמַעְלָה בּוֹ מְעַל כְּמִזְנֵבֵר.

וְאוּלָּם נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה ס' אֶלְף קפ"ט דְּזֹו הָאִשָּׁה עִם הַיּוֹת דְּאֲסוּרָ' לְבַעֲלָהּ לֹא אֵינְתִּסִּירָא מִדִּינָא אֲלֵא מִקְנָסָא שְׁהָרִי כְּתַב הַרְשָׁב"א שֵׁם וְנ"ל אִשָּׁה זֹו מִקְנֹדְשַׁת גְּמוּרָה לְרֵאשׁוֹן וְאִם נִשְׂאָת לְאַחַר תַּצָּא מִזֶּה וּמִזֶּה וּא"ת אָנוּסָה הִיא שְׁלֵא יִדְעָה שְׁתָּהָא אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא הָא לִיתָא דְּהִנּוּה לָהּ לְמִיזְדַּק וְכָל דְּלֹא דִינֵיקָא תַּצָּא מִזֶּה וּמִזֶּה כְּדֹאִיתָא פ' הָאִשָּׁה רַבָּה וּמִשׁוּם דְּלֹא דִינֵיקָא וְאֵינְסִיבָא לֹא אֲמַרִּינּוּ אָנוּסָה הִיא זֹו וְכו' אֲבָל זֹו אֵינָה אֲנוּסָה הִיא שְׁתַּסְמֹךְ עָלָיו לִינְשֵׂא א"כ כָּל הַנְּשִׂי' שְׁזִינּוּ נִתִּיר וְנֵאמַר סְבוּרָה הֵיטָה שְׁאֵינָה אֲסוּרָה בְּכַף עכ"ל וּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּבֵאִשָּׁה שְׁזִנְתָהּ וּסְבוּרָה שְׁאֵינָה אֲסוּרָה מִדִּינָא מוֹתֵרָת אֲבָל אֵין לָנוּ לְהַתִּירָה דַּה"ל לְמִיזְדַּק.

וּבְבֵית יוֹסֵף דְּפוּס בְּרִלִין שְׁלַפְנֵי בְּסִימָן קט"ו כְּשֶׁהִבִּיא תַּשׁוּבַת מֵהַרִּי"קו הִלְזוּ כְּתוּב בֵּין חֲצָאֵי לְבָנָה וְכֵן מִשְׁמַע בְּתַשׁוּבַת הַרְשָׁב"א ס' אֶלְף קפ"ט וְנִרְאָה שְׁהִיא הִגָּהָה מִבְּחוּץ וְאֵינָה מִדְּבָרֵי מֶרֶן.

וּמ"ש וְכֵן מִשְׁמַע בְּתַשׁוּ' הַרְשָׁב"א הוּא שְׁלֵא בְּדַקְדוּק דְּהָרִי הוּא כַּמְבו"א אֵר הַפְּרֵשׁ גְּדוּל דְּאִיכָּא בֵּין הַרְשָׁב"א לְמֵהַרִּי"קו וְעֵינָן מ"ש הָרַב בֵּית שְׁמוּאֵל סִימָן קע"ח ס"ק ד' וַיֵּשׁ לְהַרְגִּישׁ עָלָיו דְּמִזְכִּיר שֵׁם תַּשׁוּבוֹת הַרְשָׁב"א וְנִדְוָנוּ דְּסִבְרָה שְׁלֵא הִנָּה קְדוּשִׁין הַטַּבְּעַת שְׁנָתָן לָהּ וְכו' וְלֹא הָעִיר מִתַּשׁוּ' הַרְשָׁב"א עַל דְּבָרֵי מֵהַרִּי"קו דְּסִלִּיק מִינְיָהּ ע"ש.

וְגַם תַּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הִלְזוּ נִסְתָּרָה וְהִנָּה הָעַל"מָה מֵהָרַב מְהַר"י עֵינֵיאֵשׁ בְּסִפּוֹר לְחַם יְהוּדָה שְׁהַחֲלִיט הַדְּבָר הַפּוֹד מֵהַרִּיק"ו וְאֵפִילוּ לְמַעֲשֵׂה כַּמְש"ל וְעַמ"ש הָרַב מְשַׁנָּה לְמִלְדָּה פ"ב דְּסוּטָה דִּין ח' ד"ה וּמ"מ שְׁכַתְּבָת בְּתוֹף דְּבָרָיו דְּמִי שְׁשָׁגַג דְּסְבוּר דְּהֵיטָה אֲשֶׁתּוֹ אוֹ דְּשָׁגַג בְּעֵינֵי הָאֲסוּר דְּסְבֵר דְּאוֹתָהּ בִּיאָה אֵינָה אֲסוּרָה וְכו' ע"ש וּמִדְּבָרָיו נִרְאָה כְּדִמְשַׁמַּע מִתַּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א דְּמִדִּינָא שְׁרִי אֲלֵא דְּבֵאִישָׁה קְנָסִינּוּ לָהּ כְּאֲשֶׁר דְּבָרְנוּ בַּס"ד.

מעשה חל עלינו חובת ביי"אור לדעת הרשב"א אנו מה נענה בראית מהרי"קו מקרא דכתיב ומעלה בו מעל דמוכה שהיא עתכונת למעול באישה ומזנה תחתיו והיינו דלא כתיב ומעלה בה' והספיק עמו מהרשב"ל כמש"ל.

ונראה לדעת הרשב"א איכא למימר דלאו ראיה היא כלל דכינון שהיא סוכרת דמן הדין מותר לזנות אף כי הוא צינה אל תסתרי עם פ' לא מקרי דמעלה מעל באישה דדבר שאסור מן הדין ועשהתה היא מעילה אבל זו סבורה שאין אסור בדבר אלא דבעלה מקפיד על זה על דרך שיש מדות באנשים מקפידין אשר לא כדת פדאמרו בסוף גיטין ובמה שעשהתה נגד בעלה במה שאינו אסור מן הדין אינה בעונש סוטה.

תדע דהא איהו אמר לה אל תסתרי עם פ' ונסתרה ושהתה כדי טומאה ואם טהורה היא הרי היא מתחזקת ופניה מזהירות ונורעה זרע אף שעשהתה נגד רצון בעלה וממאנת למאמרו עבדא לה מסתור"יתא הא למדת דאין מעילה אלא היכא דעבדא איסור' א"כ גם זו שסבורה דמותר לזנות לאו מעילה בו היא לדעתה.

ולפום ריקטא ק"ק על מהרי"קו ומהרשב"ל דלפי דעתם דזו מועלת באישה וכתבו דשוגג' דכתב הר"מ פכ"ד דאשות סבורה שהיא בעלה אמאי לא מייתו ראיה למילתיהו ממ"ש הרמב"ם סוף פ"ג דסוטה ונ"ל אשה שזנתה באונס או בשגגה וכו' אין המים בודקין אותה שזנאמרוהיא לא נתפסה פרט לאנוסה שהרי נתפסה בחזקה ותמעול מעל באישה פרט לשוגגת עכ"ל דהרי שוגגת מפיק לה מדכתיב מעל באישה ולדעת' מוכרח דהיינו סבורה שהיא בעלה דהיא דסבורה שמוותר לזנות מועלת באישה היא ותו ק"ק דלדברי הרמב"ם פכ"ד דאשות דמפיק לשוגגת מנהיא לא נתפסה כנז' אמאי אצטריך הכא מעל באישה למעוטי שוגגת הא מנהיא לא נתפסה אמעיט שוגגת דצד אונס יש בה כמ"ש פכ"ד דאשות.

ותו קצת יש להראיש על מרן הכ"מ שם פכ"ד דאשות דהו"רה גבר לשוגגת והיא דהחולפו והו"ל להזכיר הך דרשא דמעל באישה ולא שוגגת ומרן הורה בירושלמי והרב משנה למלה שם כתב דהוא גמרא ערוכה בסוטה דל"ב ע"ש ולא העיר עוד על מרן דהוא עצמו בכ"מ שם בתחילת פ"ג הזכירה.

ומ"מ פעת לא ראיתי בירושלמי ובבלי הך דרשא דכתב הר"מ מעל באישה פרט לשוגגת. והגני יוסף להעיר על מהרי"קו דדריש ומעלה בו מעל בסבורה שמוותר לזנות דאי לא לכתוב בה' ועל מהר"ש דתלי זייני בהא כמו שזנאמר דהרי בירושלמי ריש סוטה בפלוגתא דר"א ור"י דר"א סבר מקנא על פי ב' ומשקה על פי עד א' או ע"פ עצמו ואמרו בירושלמי דמשקה על פי עד א' או ע"פ עצמו ומעלה בו בתנאים שהתנה עמה ע"פ אחרים דאפילו ע"פ עצמו משקה וזהו ומעלה בו שהוא הפעל משקה ע"פ עצמו.

ור"י סבר מקנא ע"פ ב' ומשקה ע"פ ב' ואמרו בירושלמי מ"ט דרבי יהושע פי מצא בה ערות דבר דבר זה הקינוי פי מצא אין מציאה אלא בעדים ואין (פנ"ל להגיה) משקה ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו ומעלה בו בקינוי.

והרי דבירושלמי דריש האי: ומעלה בו לר"א ולרבי יהושע למר פדאית ליה ולמכ"דל דלר"א דמשקה ע"פ עצמו דריש ומעלה בו בפעל שהוא ע"פ עצמו יכול להשקותה.

ולר"י דבְעֵי עֲדִים בְּקִנּוּי וּסְתִירָה קְאָמַר דְּבוּ קְאֵי אֶקִּינּוּי וְלֹא קְאֵי אֶבְעַל וְלֹא פּוֹקֵי מִדְּר"א דְּרִישׁ דְּמִשְׁקָה ע"פ עֲצֻמוּ מִדְּכִתִּיב וּמַעְלָה בּוּ דְקְאֵי אֶבְעַל לְהִכִּי קְאָמַר דְּבוּ קְאֵי אֶקִּינּוּי.

וּמֵאַחַר דְּאַשְׁפָּחַן תְּרֵי תַנְאֵי דְּרִישֵׁי הָאֵי וּמַעְלָה בּוּ אִיךְ מַהֲרִיק"ו וּמַהֲרִישׁ"ל מִדְּעַת עֲצֻמָּם דְּרוּשׁ לִיה לְדְרִישׁא אַחְרִינָא. וְתוּ אַתְמַר בְּבִמְדָּבָר רַבָּה פ"ט וּמַעְלָה בּוּ מַעַל אָמַר הַקַּב"ה לְסוּטָה בְּבַעְלִיהָ אֶת מוֹעֵלַת וּמִשְׁקֶרֶת בִּי אֵין אֶת יְכוּלָה לְשַׁקֵּר שְׁאֵנִי אֶפְרָסִם מַעֲשִׂיהָ וְכו' הָוֵי וּמַעְלָה בּוּ מַעַל.

רְאוּ עֵתָה דְאִית לָן בְּהָאֵי וּמַעְלָה בּוּ שְׁמַעְתָּא וְאַגְדָּתָא וְאִיךְ הַרְבְּנִים הַנּוּ' דְרִישֵׁי מִדְּעַתָּם הָאֵי וּמַעְלָה בּוּ וּמִפְקֵי מִינְיָה דִּינָא וּבִפְרִט מְהֲרִישׁ"ל שְׁכַת' שְׁכַל רְאִיּוֹת מַהֲרִי"קוּ אֵינָם רְאִיּוֹת וְאַקְרָא סְמִיךְ.

וּבְשַׁלְמָא לְמַהֲרִיק"ו אֶפְשָׁר לִישַׁב קֶצֶת דְּלִדְעָתוֹ דְּעַת עֲלִיוֹן שְׁאָר רְאִיּוֹתָיו מְכַרְעוֹת וּמִסְפִּיקוֹת זֹאת הֵיטָה לּוֹ דְאַסְמַכְיָה אַקְרָא וְלֹא שְׁסַמַּךְ עַל רוּחַ מְבִינָתוֹ לְדְרִישׁ דְרִישׁוֹת מַעֲצָמוֹ וְלַחֲדָשׁ דִּינִים אָמְנָם כִּינּוּ דְהִלְכָה זֹו הַעֲלָה מִפְּחַ רְאִיּוֹת לְדְעָתוֹ הַרְחֵבָה שְׁפַר קְדָמְיָה לְהוֹכִיחוֹ מִהִפְתּוּב אֶסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא מַעֲיִן דְּנִגְמָא לְמֵאֵי דְאַמּוּר רַבָּנָן דְּהַרְמַב"ם לֹא קְפִיד אַקְרָאֵי כָּל שְׁהֲדִין אָמַת וְזִמְנִין דְּמִיִּתִּי פְּסוּקָא דְּפִסְקִיָּה מְשִׁיחַ מִדְּעָתוֹ אִף שְׁהֲש"ס דְּחָה אוֹתוֹ וְהָא נְמִי יִשׁוּבָא הוּא לְמַה שְׁהַקְשָׁה הַרְבַּ לְחַם יְהוּדָה עַל מַהֲרִיק"ו דְאִיךְ דְּרוּשׁ דְרִישׁ דְרִישׁוֹת מִדְּעָתוֹ כְּמִדְּנָבָר לְעִיל מְרֵאֵשׁ מִקְדָּמֵי אַר"ש דְּלֹא שְׁיִיךְ לֹאמַר הִיכִי דְרִישׁ מַעֲצָמוֹ אֵלָא כְּשִׁהֲדִין הֵהוּא מְפִנְקִי וְלִמְדוֹ מִהִפְתּוּב בְּלִי רְאִיָּה אַחְרַת אָבַל כָּל שְׁהֲדִין אָמַת אֵין קְפִידָא דְאַסְמַכְיָה אַקְרָא דְרַךְ אֶסְמַכְתָּא.

וְעַפ"ז מִינְשַׁב הָא דְהוּינָן בְּהָ דְאִיכָא בְּהָאֵי קְרָא דְרִישׁוֹת מְרוּז"ל דְמַהֲרִיק"ו לְאַסְמַכְתָּא כְּתִבְיָה וְלֹא אִיכְפַת לִיה אֵי רז"ל דְרִישֵׁי לִיה לְדְרִישׁוֹת אַחְרוֹת וְכָל כִּי הָנִי מִיְלֵי מְצִינָן לְמִימַר בְּעַד מַהֲרִיק"ו. אָמְנָם מְהֲרִישׁ"ל שְׁפַתְבּ דְאֵין לּוֹ רְאִיָּה אֵלָא זֹו מִהִפְתּוּב זֹוהִי שְׁקִישָׁה דְכָבָר קְדָמְיָה רַבָּנָן רז"ל לְדוֹרְשׁוֹ דְרִישׁא אַחְרַת שְׁהוּ רְשָׁאֵין שׁוּב רְאִיָּתִי בְּסַפֵּר פְּנֵי מְשִׁיחַ פִּירוּשׁ הִירוּשְׁלַמִּי שֵׁם בְּסוּטָה דְהִגִּיָּה לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִּי בְּאִנְפֵּן אַחַר וְכַתְּבַד דז"ש בִּירוּשְׁלַמִּי וּמְקַנָּא.

לָה ע"פ עַד אוֹ ע"פ עֲצֻמוֹ וּמַעְלָה בּוּ בְּקִנּוּי אֵין כָּאֵן מְקוּמוֹ אֵלָא בְּסִיּוּמָא דְמִלְתִּיָּה דְר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה דְפְלִיג בְּסַבְרַת ר' אֱלִיעֶזֶר דְּסַבְרַת מְקַנָּא ע"פ עַד אַחַד אוֹ ע"פ עֲצֻמוֹ וּמִשְׁק' ע"פ ב' וז"ש וּמַעְלָה בּוּ אֶקִּינּוּי דְהַבְעַל מְקַנָּא לָה ע"פ עֲצֻמוֹ ע"ש וְהַנְּאִי דְהִגְהָה זֹו סְלָקָא שְׁפִיר טְפִי.

וּלפ"ז הָאֵי וּמַעְלָה בּוּ דְרִישֵׁי בִירוּשְׁלַמִּי הֵינּוּ לְתַרִּי תַנְאֵי אֶלִיבָא דְר"א וְנֶאֱנָן לָא קִי"ל כְּנֻתִיָּה אֵלָא כַר' הוֹשַׁע דְמְקַנָּא וּמִשְׁקָה בְּעַדִּים וְלִדְיָדִיָּה לִיכָא שׁוּם דְרִישׁא בְּהָאֵי בּוּ. וּמ"מ הוּ"ל לְמַהֲרִיק"ו וְלְמַהֲרִישׁ"ל לְאַתּוּיִי הִירוּשְׁלַמִּי וְלִהֲגִיָּהוּ וְלִפְרִישׁוֹ.

וְתוּ דְהֵאִיכָא דְרִישׁת בְּמִדְּבָר רַבָּה אֶלִיבָא דכ"ע. וְתוּ ק"ק דְהֵאִמְרוּ בְּמַעֲלָה רִישׁ פ"ה דְרַף ח"י אֵין מַעֲלָה אֵלָא שְׁנׁוּי וְכַה"א כִּי תִשְׁטָה אֶשְׁתּוֹ וּמַעְלָה בּוּ מַעַל וְעַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם וּלפ"ז נְרָאָה דְלֹא מְצִי קְרָא לֹאמַר מַעַל בַּה' כְּדִנְיָקִי מַהֲרִי"קוּ וּמַהֲרִישׁ"ל עֲיִין בַּש"ס וּבְתוֹס'.

אִיכּוּ הִשְׁתָּא לְדְעַת הַרְשָׁב"א דְזוֹ דְסְבוּרָה שְׁמוּתָר לְזִנּוֹת מוֹתֶרֶת לְבַעְלָה אֵלָא דְקִנְסִינּוּ לָה נְרָאָה פְּשוּט דְאֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ וְכֵן מוֹכַח מְהָא דְאַמְרִינָן בְּסוּטָה דְרַף ל"ב ע"ב ת"ר

משמיעין אותה וכו' ובמה היא נטמאת בשוגג או במזיד באונס ובכרצון ופיר"ש ונ"ל
ובמה היא נטמאת משמיעין אותה הלכות המים ע"י איזו טומאה הן בודקין אותה שאם
נטמאה היא מזידה כרצון בדיקה ואם שוגגת כגון אמרו לה מת בעליה או אנוסה לא
בדיקה עכ"ל עינייה תחזינה משרים דאם אמרו לה מת בעליה שוגגת היא לענן זה ואין
המים בודקין אותה אף דאסורה לבעלה משום דה"ל למידק תשיב לה שוגגת דמדינה
שוגגת גמורה היא אבל רבנן קנסיה דה"ל למידק וה"ה בזו שסבורה שמוטר לזנות לדעת
הרשב"א לפום מאי דכתבנא דמדינא שוגגת היא אלא דקנסין לה.

דאין המים בודקין אותה: ומן האמור יבא לכלל ישו"ב שינוי דברי רש"י ו"ל דהכא בדרף
ל"ב פירש שוגגת כגון אמרו לה מת בעליה. ובדרף כ"ח ע"א במאי דקאמרין התם מגיד
לה הפתוב שהספק אסורה ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון עשה בה
ספק כנדאי וכו' ופירש רש"י ונ"ל סוטה לא עשה בה וכו' דכתיב והיא לא נתפסה אסורה
הא נתפסה מותרת וה"ה לשוגג אשתו ואשת איש עמה בבית ונתפסון לאשתו ונדמנה
לו זו ואף היא שגגה כסבורה שהוא בעלה עכ"ל ויש להרגיש אמאי רש"י ו"ל ככה
בשנותו את טעמו דהכא פירש שוגגת סבורה שהוא בעלה והתם פירש כגון אמרו לה
מת בעליה וכבר נודע דרש"י דקדק בדבריו מאד ובשינוי אות פא ללמד הלכתא גברותא.

ועל פי דרכנו גם כאן בדיקדוק גדול כתב פן בדרף כ"ח דאייני בהתר אשה לבעלה דעשה
בה ספיקה כנדאה לאפוקי שוגגת דשריא לגברא נקט אנפן שוגגת דשריא ליה התר גמור
בין מדינא בין מגזרת חכמים והיינו סבורה שהיא בעלה דאתתא שריא לגברא.

אמנם אמרו לה מת בעליה או סבורה שמוטר לזנות נהי דמדינא שריא אבל רבנן קנסיה
ואמטו להכי נקט מציאות שוגג דשריתא היא לגמרי לבעלה פטיר ועטיר מפל ערעורי.
ברם בדרף ל"ב דמייירי בבדיקת המים והתם פל מין שוגג לא בדיקי לה מציא לרבותא
אשמועינן דאמרו לה מת בעליה לא בדיקי לה מציא הגם דמדרכנן אסוריה.

ובלכתה בדר"ך הנה אתה תב"אר לשיטה זו תריץ ואימא מאי דדייקין לעיל על הרמב"ם
דבסוף פ"ג דסוטה כתב והיא לא נתפסה פרט לאונס' ותמעול מעל באישה פרט לשוגגת
ופכ"ד דאשות כתב דשוגג ואנוסה נפקי מלא נתפסה ע"ש וכמש"ל והוינן בה דאמאי
אצטריה בסוטה מעל באישה למעוטי שוגגת והא מלא נתפסה נפיק שוגג וכמ"ש בה'
אשנות וכ"כ רש"י ביבמות דף צ"ה ע"א בהא דתניא שגגה באסור לה אינה נאסרת במותר
לה ופירשו כדדרשינן הא נתפסה מותרת.

ואפשר דסבר הרמב"ם דמלא נתפס' לא דרשי' למעוטי שוגגת אלא פאשר יהיה האופן
שוגג גמור כסבורה שהוא בעלה ובאופן דלא רמיא עלה למידק אלא טעמה באישון לילה
ובעלה שרוי אצלה ובא עליה אחר וזו סברה כי בעלה הוא דזו צד אונס גמור יש בה וזו
לא צריכא קרא אחרת למעוטי דמלא נתפסה נפיק.

אכן אמרו לה שמת בעלה או סברה שמוטר לזנות בשגם לא כיונה לזנות מ"מ קרוב
למזיד הוא דה"ל למידק ושאלה אשה שאלה בבעלי"ם גם חקרה הטב הטב אי נדאי מת
ותמהר לדבר אשה רעותה אי יצר זונה לאו פל כמיניה אפנו"י מופ"נה וליכא אסורא

וְכָל כִּי הִנִּי לֹא מְמַעְטִי מְלֵא נְתֻפְסָה דְלֹא קָרִינוּ בְּהִנִּי צַד אֲוֹנָס כֹּל שְׁפִינְדָם לְבָרֵר לְהִכִּי אֲתָא קָרָא מַעַל בְּאִישׁוּהָ לְמַעַט כֹּל מִיָּן שׁוֹגֵג אַף דַּה"ל לְמִינְדָק כִּי לֹא נְתַפְוֹנָה לְמַעוֹל.

וּבַה' סוּטָה דְקָאִי הֶרְמַב"ם ו"ל בְּבִדְיָק' הַמִּים נִקֵּט שְׁפִיר מַעַל בְּאִישׁוּהָ וְלֹא שׁוֹגְגָת דְמַהֲרָ קָרָא אֲמַעִיטוּ כֹל מִינֵי שְׁגָגָה וְכָל הִנִּי לֹא בְּדִקִי לְהוּ מִיָּא וּכְמַש"ל. אֲמַנְם בַּה' אִישׁוֹת דְאִינְרִי בְּשִׁרְיוֹתָא לְגַבְרָא נִקֵּט שׁוֹגְגָת בְּהִדִּי אֲנוּסָה וּמַעִיט תְּרַוּיָהּ מְלֵא נְתֻפְסָה דְהִינּוּ שׁוֹגְגָת גְּמוּרָה דְסְבוּרָה שְׁהוּא בַּעֲלָה שְׁיֵשׁ בַּה' צַד אֲוֹנָס דְהָא דְוָקָא שְׁרִיוֹתָא לְבַעֲלָה אֲבָל סְבוּרָה שְׁמוּתָר לְזִנּוֹת או"ל מַת בַּעֲלָה קִנְסִינְהוּ רַבְּנָן כְּכָל מַאי דְאֲמָרֵן וְהָרִי הוּא כַּמְבו"אֵר.

וּלְפִי הָאֲמוּר יֵשׁ לְיֹשֵׁב קִצָּת מַאי דְהָרִי בַּה' הָרַב מְשֻׁנָּה הַמְלָךְ סַפ"ג דְסוּטָה וְנ"ל אִשְׁהָ שְׁזַנְתָּה בְּאֲוֹנָס וְכו' לֹא יִדְעָתִי לְאִיזָה תְּכַלִּית כְּתַב רַבִּינוּ כֹּל זֶה וְיָמָה בָּא לְלַמְדָנוּ דְבְּאֲוֹנָס אוּ בְשֻׁגְגָה אוּ דְרָף אֲבָרִים דְאִין הַמִּים בּוּדְקִין אוֹתָהּ שְׁהָרִי דִין הָאֲוֹנָס וְהַשְׁגָּה נְתַבְּאָר פַּכ"ד דְאִישׁוֹת דִּין י"ט וְדִין בָּא עֲלֵיהָ דְרָף אֲבָרִים פְּשוּט וְכו' וְאִם בַּעֲלָה פְּהוּ בֵּין בְּאֲוֹנָס בֵּין בְּשׁוֹגֵג אֲסוּרָה אֲבָל נְשִׁיקָה וְכ"ש דְרָף אֲבָרִים פְּשִׁיט' דְאִינוּ אוֹסְרָה לְכַהֵן וּא"כ אִם הַמִּים בּוּדְקִין אוֹתָהּ אוּ לֹא לְאִיזָה תְּכַלִּית וְלוֹ חֲפָץ ה' לְהַמִּיתָהּ בֵּין בְּאֲוֹנָס בֵּין בְּשֻׁגְגָה אוּ דְרָף אֲבָרִים מָה אֲכַפְתָּ לָן אֲנִי בְּדִינָן וְאִיזָה בְּדִינָן עַכ"ל וּלְפִי מַאי דְכַתִּיבָנָא אֲפֹשֶׁר לְיֹשֵׁב דְנִפְקָא מִינָהּ מַהֲאִי דְכַתַּב הֶרְמַב"ם פ"ג דְסוּטָה דְלֹא נְתֻפְסָה פֶּרֶט לְאֲנוּסָה מַעַל בְּאִישׁוּהָ פֶּרֶט לְשׁוֹגְגָת לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְשׁוֹגֵג' שְׁכַתַּב פַּכ"ד דְאִישׁוֹת הִינּוּ שׁוֹגְגָת שְׁסְבוּרָה שְׁהוּא בַּעֲלָה וְלֹא סְבוּרָה שְׁמוּתָר לְזִנּוֹת דְהוּא לֹא נִפְקָא מְלֵא נְתֻפְסָה דְלֹא קָרִינוּ בַּה' צַד אֲוֹנָס וְלָכֵן בַּה' סוּטָה כְּתַב מַעַל בְּאִישׁוּהָ פֶּרֶט לְשׁוֹגְגָת דְאֲצִטְרָף מִיַּעוּטָא אַחֲרִינָא לְגַלוֹת שְׁלֹא יְבַדְקוּהָ הַמִּים אֲבָל לְהַתִּיר אִינְהָ מְוַתֵּרֵת אֲלֵא אוֹתָהּ שְׁיֵשׁ בַּה' צַד אֲוֹנָס וְהִנְהוּ קִנְסִינְהוּ רַבְּנָן וּכְמַש"ל וּבַזָּה הִנָּה בָּא לְכַלֵּל יִשׁוּ"ב קִצָּת דְבָרֵי הֶרְמַב"ם.

עוֹד מִיִּלְתָּא בְּפִנְיָאֵי מְשׁוּם יְתוּבֵי הַהֲעָרָה הִלְזוּ בְּדַבְרֵי הֶרְמַב"ם אֲשֶׁר הַעָרָה הָרַב מַש"ל דְהֶרְמַב"ם הַשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת לְאֲסוּבִירֵי נִיגְלָן אִיף הַתְּחִילוּ לְבֹא עֲלֵיהֶם חוֹלָאִים מְוַתֵּרֵת לְיִשְׂרָאֵל וְלְכַהֵן כַּמ"ש שְׁם פ"ג דִּין כ"א לְמַאי דְקִי"ל דְמִי שְׁהַזְכוּת תּוֹלָה לָהּ מִתְּחִלַּת לְהַתְּנוּנָת דְרָף אֲבָרִים וְסוּפָה בַּצַּב"ת עֲשׂוּיָה לְצַבּוֹת בְּטָן.

וְאֲשֶׁר הִיא טְהוּרָה פְּנִיָּה מְזַהֵרוֹת וְאִם יֵשׁ בַּה' חוֹלֵי יָסוּר וְכו' וְכַמ"ש הֶרְמַב"ם בְּסוּמוֹ. וְהַשְׁתָּא מְצָאָה הַתְּקִירָה מְקוּם לְנוֹת דְכִינּוּ דְכָף הִיא הַמַּד' דְאִם טְהוּרָה הִיא קָמָה בְּזִיהָר"א דַּאזְה"ר לָהּ רַחֲמָנָא וְאִם בְּרִיא"ה עֲלֵתָהּ בְּיָדָהּ הַבְּרִיא"ה.

וְאִם זְכוּת תּוֹלָה לָהּ עוֹן עֲצָמוּ אִינוּ נִמְחָק וְנִימוּק"ו עֲמוּ נִימְוִקָתָּ וְהוֹלְכָתָּ. וְהַשְׁתָּא הִיכִי שְׁרִינּוּ זֹאת הָאִשְׁהָ אֲשֶׁר עֵין רוּאָה דְלֹא זֹו ס"ר בֵּית הַזֶּה"ר וּפְנִיָּה לֹא הָיוּ לָהּ שְׁאִינּוּ זִהִירוֹת אַף זֹו מְתַנּוּנָה וְהוֹלְכָתָּ.

אֲמַטוּ לְהִכִּי סוּמוֹ וְנִרְאָה לְדִינִים אֵלּוּ הַשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת הֶרְמַב"ם הָא דְאֲנוּס' וְשׁוֹגְגָת וְדְרָף אֲבָרִים דְמִזָּה גּוּבִין. וְנִדּוֹן דְזוֹ אֲנוּסָה אוּ שׁוֹגְגָת וּמַשׁו"ה לֹא הָיוּ לָהּ פְּנִים מְאִירוֹת אֲשֶׁר אִינְנָה טְהוּרָה וּמִיָּהוּ שְׁרִיא דְנֶאֱנָסָה אוּ שְׁגָגָה וּמַאי דְכָל אָדָם חָזוּ בַּה' כְּמוֹ חִלְאִי"ם אִימּוֹר דְחִלְאִים אַחֲרִים נִינְהוּ וְלֹא מְסִיבַת הַמִּים וּלְכָף שְׁרִיא וְלֹא מְסַפְקִינוּ דְנִטְמָאָה וְתַלְתָּהּ לָהּ זְכוּת עַד אֲשֶׁר צָבְתָהּ בְּטָנָה.

ואשת כהן נמי שריותה היא דיש לתלות דבא עליה דרף אברים ולכן לא נכתה לזיו קלסתר וקא קא סתר דקא מיקא קרבו רודפי זימה אברים קודמין ולא איתסירא לכהן וכמ"ש הרב ז"ל א"נ אפשר לומר דכתב הרמב"ם דין זה דאין המים בודקין כדי שיודיענה הפהן ענינים אלו שלא להוציא לעז על המים וכמ"ש בסוטה דף ל"ב דהיו מודיעין אותה במה נטמאת וכו' שהבאתי לעיל שלא להוציא לעז על המים.

וכבר הרמב"ם שם פ"ג דין ו' כתב ומודיעם שהבטן תלקה תחילה וכו' כדי שלא להוציא לעז על המים וכיון שכתב דגם זה דסדר בדיקה מודיעה אין צ"ל דמודיעה מילי דלא בדקי לה כלל ולכן כתב דין זה להורות דהי צריף להודיעה כל זה שלא להוציא לעז על המים וע"ש דין ו' מ"ש מרן בקסוף משנה.

והנה בתשובת מהר"י קולון הלזו דעסיקנא בה מבואר דפשיטא לי להרב ז"ל דאשה שנבעלה לצורך הצלת נפשות פאסתר הגם שהיא מצוה גדולה נאסרה על בעלה וכמשו"ל על מ"ש וכאשר אבדתי אבדתי ומזה הביא הרב ז"ל ראי' לגדונו בסבורה שפותר לזנות וכמו שרמזנו לעיל.

וצופה הייתי להרב בית יעקב בתשובותיו סי' ל"ט דנשאל היכא דהבועל אנוס שאימו עליו להורגו אם לא יבעול אשת ישראל והיא נתרצית ליבעול כדי להצילו מההריגה אם האשה אסורה לבעול.

ולפי שתשובת הרב הנז' בזה פלה מקשה אחת אמרתי אבא אע"ר על דבריו דרף קצרה. והנה הרב ז"ל תחילה הביא ראי' להתיר ממה שכתב הטור סימן כ' הוא אנוס פטור וכתבו דנ"מ לאסור איסור או להתיר אשה לבעלה וא"כ נפשטה בעיין דכשהוא אנוס והיא נתרצית להצילו מותרת וכתב דזה פוננת הרב בית חדש כמ"ש שם ולא כמ"ש הרב חלקת מחוקק בכוננת הרב ב"ח ומיהו דין הח"מ אמת עכ"ד וכבר פתבתי במקום אחר דפירושו בדברי הרב ב"ח לא נהירא דהעיקר חסר בדברי הרב ב"ח.

והשתא אין ראי' מדברי הטור מתרי טעמי חדא דלא בכל הדינים שכתב הטור לפטור ממיתה נ"מ להתיר אשה לבעלה דהרי משמש באבר מת פטור ממיתה והיא נאסרת על בעלה וכמ"ש הרב בית שמואל סימן כ' ס"ק ה' וסי' י"א ס"ק ג' והרב שבות יעקב ח"א סימן צ"ד ע"ש.

ותו דדין הרב ח"מ אמת דאם אנוסה להביא עליה את הערנה פטורה ומותרת לבעלה וכמ"ש הוא עצמו וא"כ אף לדידך הפוננת הב"ח אינה פה. מ"מ יכולים אנו לפרש דברי הטור בזה דוכיון שיש פירוש אחר בדברי הטור אינה ראיה אפ"ל תימא שהב"ח פיון לפירוש דהרב ב"ח תלי זינג' בדברי הטור ויש פירוש אחר בדברי הטור.

וכ"ש שלפק"ד אין פוננת הרב ב"ח פן פאשר המעיין ישפוט בצדק: עוד הביא הרב בית יעקב תשובת מהרי"ק דקאמנא בה שכתב דאשה הנבעלת ברצון להצלת נפשות פאסתר אסורה לבעלה והביא ראי' לדבריו ממ"ש התוספות בריש פתובות אהא דפריף ולדרוש להו דאנוס שרי בשם ר"ת דאין חייב מיתה על ביאת גוי ומייתי ראי' מדאמרין וקא אסתר פרהסיא הנאי ולא פריף וקא ג"ע וכו' ומאי קושיא דלא פריף וקא ג"ע הנאי הרי אין פאן ג"ע דהית' מוכרח להצלת נפשות אלא מוכרח דגם היא אסורה אף דכוננתה

להצלת נפשות ומינה לנ"ד אף קשה על מהרי"קו מדברי רי"בם שכתבו התוספות דפליג על ר"ת וס"ל דביאת גוי אוסרה לבעלה וקשה לרי"בם אף מתרץ ראית ר"ת ממ"ש והא אסתר פרהסיא ולא פריה והא אסתר ג"ע דלא מוכרח דס"ל לריב"ם דלא פריה והא אסתר ג"ע דכיון דהיא להצלת נפשות ליפא ג"ע ומותרת לבעלה ומאי דקאמרה פאשר אבדתי היינו לפי שסבורה שלא הי' יכולת להציל ישראל אבל נדאי דאסתר הייתה מותרת למרדכי אח"כ כיון דהצילה נפשות וא"כ גם בנ"ד מותרת זהו תנרף דברי הרב בית יעקב ז"ל.

ומה שביא ראיה למהרי"ק"ו מראית ר"ת דאי אמרת דלהצלת נפשות מותרת להכי לא פריה והא ג"ע דלא אסורא לבעלה. עמו הסליחה דאפי' תימא דמותרת הפך מהרי"ק"ו שפיר מיייתי ר"ת ראיה דאמאי הש"ס לא פריה כשלא הי' להצלת נפשות מראש מקדם והיתה נבעלת אסתר ואף דהיא אונס גמור הי' לה ליהרג דג"ע הוואי.

ומה שהקשה דאף מתרץ ריב"ם ראית ר"ת דלא פריה והא ג"ע הוואי. תימא דאשתמיטיה דברי התוספות שם באותו דיבור דכתנבות דעסיק ביה ודברי התוספות פ' בן סורר דף ע"ד ודברי הרא"ש בפסקיו פ' הבא על יבמתו ופ"ק דכתנבות דבפה מלא ריב"ם פריק לה דהא דלא פריה ג"ע הוואי דפשיטא לי' דאיכא לשנויי קרקע עולם ואין לה למסור עצמה אבל לענין חילול ה' לא הי' נראה לו שיועיל טעם קרקע עולם ומשני קרקע עולם הייתה ואפי' ח"ה ליפא וכ"כ התוס' ביומא דף פ"ב ע"א ע"ש.

ומה שישב להיחא דכאשר אבדתי דמספ"ל אם תציל וכו' לא נהירא דלכי אמרת דמשום הצלת נפשות שריא אפי' בס' נפשות שריא ואף שלא הצילה דהא ספק נפשות דוחה שבת ואפילו לפי שיטתו נדון דידי' לא דמי פלל לאסתר דהאיש הזה דינא הוא דיהרג ואל יעבור ואפי' לדעת התוספות דאנוס פטור ממיתת ב"ד הרי חילל את ה' דדינא הוא שיהרג ואיך אפשר דהאשה הלזו שנבעלת ברצון תהי' מותרת לפי שהצילה למי שהי' מחויב ליהרג ועל ידה חילל את ה' ומה דמות יערון לאסתר המלכה וגבה טורא ביניהו כאשר גבהו שמים.

ומה שדקדק מלשון הטור איפכא מדלא תני אונס פטור ורצון חייב וכו' הוואה יראה דלאו דוקיא הוא פל עיקר. גם מה שביא מסוגית פ' הבא על יבמתו ורצה ללמוד לנ"ד דהוא אנוס והיא לא אנוסה בישראל שריא כנ"ד והאריה בזה פמה דבריו רחוקים דאף לפי מ"ש דלמאי דקי"ל כר"ש וכו' מ"מ הרי הש"ס ניחא לי' לאוקומיה וכן אהלוקה א' גם הוא אגיל ומודה דלא קאי ארצון ומאחר שכן מי שם פה להביא ראיה דהוא אנוס והיא לא אנוסה בנ"ד שריא בישראל מפח וכן ודילמא לא קאי אהה חלוקה ואין להאריה עוד.

ועין בעינו יראה המעיין כי אין בכל דברי הרב הנז' שום ראיה להתיר בנ"ד. והדברים ק"ו שמהרי"קו סגר ואין פותח דאפי' ביצל ואסתר דהיא להצלת פל ישראל או רובן נאסרה על בעלה דבעינו שיהי' אונס בביאה עצמה.

ויש להביא ראיה לזה ממ"ש הה"מ פ"א מאסורי ביאה שבהביא סברת יש אומרים דכיון דמחמת האונס יתב דעתה ונתקשה פטור בדיני אדם וכתב וז"ל ולפי פירוש זה הקשו למה לא פירש המשנה דהיא אנוס בשאנסוהו למיתה וכו' והם ז"ל תירצו דהיא כיון

דְּבִיאָה עֲצָמָה לִיפֵא אֲנֹס לֹא קָרִינָן בִּי הֵבֵא עַל יְבִמְתּוֹ בְּאֲנֹס אֶלָּא מִדַּעַת וְשִׁלָּא בְּכֹנֶנֶת
מְצִנָּה עַכ"ל וְכ"כ הִרְשִׁיב"א בְּחִידוּשָׁיו שֵׁם רִישׁ פ' הֵבֵא עַל יְבִמְתּוֹ דְּלֹא מְקַרִי אֲנֹס אֶלָּא
פְּשִׁישׁ אֲנֹס בְּבִיאָה עֲצָמָה.

וּמִשָּׁם נִלְמֹד דְּכִי אָמְרוּ אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שְׁנֹאנְסָה מְוֹתֶרֶת הֵינְנוּ שְׁנֹאנְסָה בְּבִיאָה עֲצָמָה
וְכַמ"ש מֵהֵרִי"קו דְּהִגַּם דְּמְצִנָּה גְדוּלָּה מְאֹד עֲשׂוּ אֶסְתֵּר וַיַּעַל אֶסְרוּ' לְבַעֲלִיהֶן פִּינָן
דְּהִבִיאָה עֲצָמָה אֵינָה בְּאֲנֹס וְק"ו בְּנִדּוֹן הֶרֶב בֵּית יַעֲקֹב דְּנִדְּאֵי נְאֻסָּרָה וְכַמ"ש"ל: וְאַחַר זְמַן
רַב בָּא לִידֵי שׁו"ת שְׁבוּת יַעֲקֹב ח"ב וְרֵאִיתִי בְּסִי' קו"ו שְׁהִסְפִּים כַּמֵּהֵרִי"קו וְכָתַב שְׁהֶרֶב
בֵּית יַעֲקֹב לֹא עֵינָן בְּגוּף תְּשׁוּבַת מֵהֵרִי"קו.

וּמָה שְׁהִקְשָׁ' שֵׁם הֶרֶב שְׁבוּת יַעֲקֹב עַל דְּבָרֵי מְהֵר"י פִּינְטוֹ יִשְׁבְּתִי קֶצֶת בְּסִפְרֵי הַקְּטָן דְּבָרִים
אַחֲדִים דְּרוּשׁ ח' בִּס"ד. גַּם אַחַר רַבּוֹת בְּשָׁנִים לְמַעֲלָה מְעַשְׂרִים שָׁנָה שְׁפַתְבְּתִי זֶה רֵאִיתִי
בִּס' נֹדַע בִּיהוּדָה הַנִּדְפָס מִחֲדָשׁ בְּשׁו"ת א"ח סִימָן ל"ה דָּף י"ט ע"א שְׁכַתְבַּת בְּתוֹךְ דְּבָרָיו
וְנ"ל י"ל דְּנִשְׁיִם לֹא דִינָא גְמִירִי וְאֵינָה יוֹדַעַת שְׁנֹאנְסָרָה עַל הַבַּעַל וְאוֹמֵר מְוֹתֵר לֹא גְרַע
עַכ"פ מְשׁוּגָג עַכ"ל וְק"ק דְּזֶה הַפָּה מֵהֵרִי"קו וְמוֹר"ם בַּהֲג"ה הֵנּוּ וּמֵאֵי דְּפְשִׁיטָא לִי
דְּאוֹמֵר מְוֹתֵר לֹא גְרַע עַכ"פ מְשׁוּגָג מֵאֵי דְּפְשִׁיטָא לִי לְמַר אֵינּוּ פְּשוּט כַּמ"ש"ל: סִימָן מַט.
גַּר אִם יִשָּׂא אֲשֶׁה אֲשֶׁר בְּגִיּוּתוֹ טִימָא פִּינָן שְׁנִתְגַּזֵּיר וְכַקְטָן דְּמִי. שְׁאֵלָה.

יָאֵר פְּנִי אֲתָנּוּ בְּגַר דְּבַעוּדוֹ בְּגִיּוּתוֹ זִנְיָה עִם אֲשֶׁת אִישׁ וְגִירָשׁ' בַּעֲלָה שְׁכַתְבַּת מְרָן סִי'
קַע"ח בְּשֵׁם י"א שְׁמוֹתֵר' לְגַר הִנֵּה דְּלֹא שְׁיִיף א' לְבוּעַל בְּבִיאָ' גוֹי וּמְסַפְקָא לִי אִם יְכוּל
לִישָׂא אוֹתָהּ לְכַתְחִיל' דְּהָרִי בְּמַתְנִית' תְּנָא גוֹי וְעָבַד הֵבֵא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִתְגַּזֵּיר הָרִי זֶה
לֹא יְכֹנֵס נָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה יְבֵא נָא דְּבָרוֹ וְשַׁכְמ"ה.

תְּשׁוּבָה. בַּע"ט רְצוֹן עֲנִיתִיךָ וְלִהְפִּיק רְצוֹנְךָ אֲצִיגָה נָא עִמָּךְ הָעוֹלָ' בְּמַצּוּדֵתִי בְּעֵנָן זֶה
בִּס"ד.

עֵינָר מְטָרִין דִּין זֶה הֵם דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּפִסְקוֹ רִישׁ פְּתוּבוֹת שְׁקִיָּים פְּסָקוֹ שֶׁל ר"ת וְלֹא
מְטַעְמִי אֶלָּא מִשׁוּם דְּאָמְרִי וְנִטְמָאָה וְנִטְמָאָה אֶחָד לְבַעַל וְא' לְבוּעַל הֵינְנוּ הֵיכָא שְׁלֵא
הִיָּתָה אֶסְרוּרָה לְבוּעַל אֶלָּא עַל יְדֵי בִיאָה זֶה אֶבְל בְּבִיאַת נְכָרִי דְּבִלֵּא"ה הִיָּתָה אֶסְרוּר' לֹא
קָרִינָן בִּיהָ וְנִטְמָאָה אֶחָד לְבוּעַל וְכו' וְכֵן מוֹכַח בְּסוּטָה פ' אַרוּסָה גְבִי מְקַנֵּין ע"י נְכָרִי וְכו'
קַמ"ל אַע"ג דְּלֹא קָרִינָן בִּיהָ וְנִטְמָאָה לְבוּעַל קָרִינָן בִּיהָ וְנִטְמָאָ' לְבַעַל עַכ"ל.

וְאַחַזָּה אֲנָכִי לְמֵהֵרִי"מ ט בְּחִידוּשָׁיו שֵׁם רִישׁ פְּתוּבוֹת שְׁהִבִיא דְּבָרֵי הָרֵא"ש וְכָתַב וְנ"ל
וּתְמַהֲנִי. וְכו' וְלִפִּי הַמְּסַקְנָא דְּנֶאֱסָרָה ע"י בִיאָה זֶה ה"ה דְּנֶאֱסָרָה לְבוּעַל דְּלַעוֹלָם קו"ל
כְּשֵׁם שְׁאֶסְרוּרָה לְבַעַל כְּפִי אֶסְרוּרָה לְבוּעַל וְלִכִּי מְשַׁכַּחַת רְוּוּחָא חֲזִינְלָא פְּשִׁיטָגִיר וְכו' וְבַר
מִן דִּין אִפִּי מְעִיקְרָא לֹא ס"ד דְּגִמְרָא לֹא שְׁלֵא תֵאֱסֵר בְּבִיאַת גוֹי בֵּין לְבַעַל בֵּין לְבוּעַל
דְּשְׁמַעְתִּין לֹא מִיִּירִי אֶלָּא לְעֵנָן קִינּוּי וְסִתִּירָה לְשִׁתְּשִׁתָּה דְּוּמִיָּא דְּעֵרִיּוֹת דְּמִיָּתִי לְעֵיל מִיָּנָה
וְכו' וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְכו'.

וְאַפְשָׁר לְקַיָּים פְּסָקוֹ דְּר"ת כְּטַעְמִיָּה וְכַהֲלַכְתִּי וְכו' וְהָא דְּאָמְרִינָן כְּפִי אֶסְרוּרָה לְבוּעַל הֵינְנוּ
הֵיכָא דְּשְׁיִיף בּוּעַל בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ אֶבְל גוֹי לִיתִיָּה בְּתוֹרַת אִישׁוֹת עַכ"ל. וּמָה שְׁהִקְשָׁ'
עַל הָרֵא"ש דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא וְכו' ה"ה לְבוּעַל דְּלִכִּי מְשַׁכַּח רְוּוּחָא חֲזִינְלָא וְכו' נִרְאָה דְּרֵאִית
הָרֵא"ש הֵיכָא הֵיכָא דְּאִי אִיתָא דְּלִכִּי מְשַׁכַּח רְוּוּחָא חֲזִינְלָא אִיסוּרָא דְּבוּעַל הֵיכָא הו"ל לְש"ס

למימר מהו דתימאוכו' אבל הא הואיל ואסירא וקיימא לא קמ"ל דהא נמי אי אתגזיר אסירא לי' ומדהש"ס לא אמר הכי נר' דלא מקינים בגוי א' לבועל ואע"ג דלא מקינים בי' ונטמאה לבועל קרינון בי' ונטמאה לבועל.

ומאחר דהש"ס קאמר דלא שניך בגוי א' לבועל דאזיל בתר השתא והא אסורא וקיימא א"כ שפיר מניתי ראי' הרא"ש דאי אגזיר שריותא היא גביה דלא קרינון בי' ונטמאה לבועל דליכא למימר דה"ק הש"ס קמ"ל דנאסרה לבועל וה"ה דנאסרה לבועל דכשם וכו' ולכשיתגזיר אסור בה אי הכי אמאי לא קאמר הש"ס דמשפחת לה בגוי אסורה לבועל לכשיתגזיר ואמאי אתינון עלה דכשם וכו'.

ואחר זמן רב פן בקדש חזיתי ואספרה להתוספות ביומא דף פ"ב ע"ב שפכתו ונ"ל ופ' ארוסה אמרינו דמקנין ע"י גוי ופוסל בתרומה ופריה וכו' קמ"ל אלמא דאפי' גבי גוי שניך נטמא' לאסור לבועלה וה"ה לבועל וליכא למידק איפכא מהתם מדקאמר דסד"א דכינן דבלאו האי ביאה אסירא עליה לא מתסרא ליה לבועל מפל' דגוי גופיה לא צריך קרא לאסרה על ידי אותה ביאה וא"כ גר מותר ע"י ביאה שבעל בגיות דאי אסור הנה מתוקם קרא שפיר אפי' בגוי ומתסרא עליה בהך ביאם לכשיתגזיר דבלאו הך ביאה לא הוא מתסרא עליה ריינו בגיותו שהיא אסורה ליבעל לגוי עכ"ל עלץ לבי דהתוספות נרגשו מעין דונגמא ממה שפכתנו לדעת הרא"ש אלא דאינהו ו"ל נקטי לה לס"ד ונאנו בעניינותין פכתנו לדעת הרא"ש דהול"ל קמ"ל דגוי נמי מתסרא עליה לכי אגזיר בפדנבר.

ולדעת הרא"ש יש לומר דלא סבירא ליה הך דחיה דהתוספות דמ"ש דבלאו האי ביאה מתסרא עליה היינו בגיותו דס"ס לימא קמ"ל דגוי נמי מתסרא עליה לכי אגזיר דכינן דמשפחת בגוי נמי ונטמאה לבועל לכי אגזיר אמאי נקט הש"ס דלא מקינים ביה דבגיותו בלא"ה אסירא ולפחות הול"ל קמ"ל כנז'.

וגם לא נהירא להרא"ש לומר דמ"ש קמ"ל פונת הש"ס לומר דנתוסף לו עוד אסור לגוי וכמו שנהרא דמפרשי התוספות שם ובסנהדרין דף ע"ד ע"ב דאי פונת קמ"ל הכי הול"ל בהדיא הש"ס קמ"ל דגוי נמי אתוסף אסוריה עלה וכלומר דאע"ג דאסורא וקיימא מצד היותו גוי עוד בה אסור מוסף השתא דנטמאה עמו ואסורא לי' אף משום זה.

ומדסתים הש"ס לה סתומי ולא קאמר אלא קמ"ל סבר הרא"ש דהכי קאמר אע"ג דלא קרינון ונטמאה לבועל קרינון בי' ונטמאה לבועל ולא נתוסף לגוי אסור בביאתו. ונראין דברי הרא"ש דהא גוי ודאי לא מפקיד בנטמאה לבועל ולא מחייב עלה אלא מטעמא דהנה מתסר בה מקמי הכי.

וכינן דגוי לא אתוסף אסורא עליה דלא מפקיד בנטמאה לבועל. גם הנבעלת לא נתוסף בה אסור לגוי משום הך ביאה ולכשיתגזיר דפקע אסורא דגיות שריא ליה.

דברי בן נח בעריות דידן אצטריף רבויא מאיש איש אל כל שאר בשורו כמ"ש בסנהדרין דף נ"ז ע"ב ואמרינו התם דלא נצרכא אלא לנערה מאורסה והך ריבויא בפרשת עריות הוא דכתיב ומהיכא תיתי דגוי מפקיד אנטמאה לבועל.

ואע"ג דאָמער רב ביבמות דף י"א דסוטה טומאה פתיב בה פעריות לא אשפחן דנתרבה הגוי אלא בעיקר עריות דידן ולא בסוטה וכיון דלבושל לא איתסרא איסור מוסרף מפת ביאה זו ה"ה לנבעלת דכי איפא ונטמאה לבועל גם הנבעלת מוזהרת ואי לא לא.

איכו השתא אנכי הרואה למעכ"ת שהרגיש ונסתפק לדעת הרא"ש אי שרינו לכתחילה מפת התוספת' וכו'. עתה אמת אגיד לה דכה היא פתובה הערה זו בקונטרסי דגם אני בעניי אנכי העירותיהו בסגנון זה דקשה על ר"ת והרא"ש דמדברי הרא"ש נראה דר"ת התיר לגר הנה שפא על אשת ישראל בגיותו לישא לכתחילה והרא"ש שכתב דקנים פסק ר"ת משמע שמתירה לכתחילה והכי משמע מדברי מרן בש"ע סימן קע"ח סעיף י"ט דהרי אמרו בתוספתא והביאה הה"מ בעשירי דגרופין דין י"ד גוי ועבד הבא על בת ישראל אעפ"י שחזר הגוי ונתגייר הרי זה לא יכנס ואם פנס לא יוציא ופסקה הרמב"ם שם ומרן בש"ע סוף סימן י"א וא"כ אפ"י לדעת ר"ת והרא"ש ס"ס לא יכנס מדין נטען.

ויש לומר דהך עובדא דר"ת גופא דעובדא הכי הנה שהאשה המירה ונשאת עם הגוי בגיותו ושוב חזרו ונתגיירו כמ"ש התוספות ביומא וכ"כ הרב תרומת הדשן סימן רי"ט וכן משמע ממ"ש התוספות ריש פתובות ובסנהדרין דף ע"ד דהתיר ר"ת לקיימ' משמע דהמיר ונשאת עמו והו"ל פכנס.

ומ"ש התוספות בסנהדרין הנה רוצה ר"ת לאו דוקא דמשמע מהתוס' בשאר דוכתי והרב תה"ד סימן הנזכר דעביד עובדא ולא חזר מהוראתו עש"ב ובכה"ג הוא דקנים הרא"ש פסק ר"ת. וילשון מרן בש"ע סימן קע"ח שכתב מותרת לגר הנה צ"ל דכונתו מדין נטמאה דבועל אבל מדין נטען לכתחילה לא יכנס וכמ"ש בסימן י"א ועיין בהגמ"י סוף פי"ח דאסורי ביאה ופרק עשירי דגרופין פתוב משה רבינו יצחק (במל התוס') כריב"ם ע"ש: וחזיתיה להרב מהרא"י בפסקים וכתבם סימן כ"ט שכתב וז"ל אף תימא שהתוספ' פרקא קמא דכתובות פתבו בשם ריב"ם דאסורה לגוי הבועל וכי לא ידעי הגמרא דסוטה כל עיקר וכו' בראית האשירי וכו' ע"ש ולא זכר דריב"ם הביא ראיה לדינו מהך סוגיא דמיייתי הרא"ש וכמ"ש התוספות ביומא דף פ"ב ובסנהדרין דף ע"ד והגהות מיימוניות ספי"ח דאסורי ביאה דזו אחת מהלכות שהביא ריב"ם ראיה לדבריו.

והרב בית יעקב סי' ג' כתב ע"ד מהרא"י הנז' וז"ל והנה בת"ה תמה איך לא ראו התוס' הגמ' דסוטה ודבריו תמוהים דהרא"ש עצמו הקשה על ריב"ם מהגמ' דסוטה וגם תמיהתו שתמה אינו תמיה דריב"ם מפרש וכו' קמ"ל דאין חילוק וכו' ע"ש.

ומה שתמה דהרא"ש הקשה על ריב"ם אין פאן תמיה פלל דעלה קאי מהרא"י וקשה בעיניו דריב"ם והתוספות לא ידעו סוגיא זו אלא מוכרח דידעי לה ומתרצי לה וכ"כ מהרא"י שם בפירושו וז"ל גם הגליון וכו' מה נחסר לו בראית אשרי על פרח חילוק הנה להם בדבר עכ"ל.

ומ"ש דריב"ם מפרש וכו' אשתמיטתיה דאלו הם דברי ריב"ם עצמו כמ"ש התוספות ביומא פ"ב וסנהדרין ע"ד. וההגמ"י שם והרא"ש שם בריש פתובות הזכירו בדברי ריב"ם הא דנכרי מקנין על ידו אבל בתוספות יומא וסנהדרין מיייתו הסוגיא ומפרשי לה לדעת ריב"ם.

וְרֵאִיתִי בְּתְרוּמַת הַדָּשָׁן שָׁם סִימָן רִי"ט שֶׁכָּתַב וְנ"ל לְכַאוֹרָה מִשְׁמַע מִתּוֹסְפוֹת וְאֲשֶׁרִי דַר"ת לֹא מִחֻלְק בֵּין בּוֹעֵל לְבּוֹעֵל וְסִבֵּר דְּלִבְעַל אֵינָהּ אֲסוּרָה ע"י בִּיאַת גּוֹי אֲמַנָּם גִּרְאָה דְּחֻסָּה גְּדוּל לְוֹמֵר דַּר"ת לֹא הִרְגִּישׁ בְּכָל אוֹתָן הַרְאִיּוֹת הַמְּפֹרְשׁוֹת בְּמִתְנִיתִין וּבִתְלֻמוֹד דְּאֲסוּרָה הִיא לְבִעְלָהּ עַל יְדֵי בִּיאַת גּוֹי וְטָפִי אִית לָן לְמִימַר דְּמוּדָה דַּר"ת דְּאֲסוּרָה לְבִעְלָהּ וְאֵע"ג דְּחֻשִׁיב כְּבִיאַת בְּהֵמָה ה"מ לְעֵנְנָן בּוֹעֵל וְכו' ע"ש וְדַבְּרִי קְלוּרִית לְעֵין מְשׁוּם יִתּוּבֵי דְעֵתָא דְעַתְּ עֲלִיוֹן דַּר"ת וְ"ל דְּמוּדָה דַּר"ת דְּבִיאַת גּוֹי אוֹסְרָתָהּ לְבִעְלָהּ וְהָכִי דִּינִיקֵי דְבָרֵי רִיב"ם בְּנוֹסַח שֶׁכָּתְבוּם הַתּוֹסְפוֹת בְּיוֹמָא וְהָרָא"ש רִישׁ פְּתוּבוֹת שֶׁכָּתְבוּ וְלֹא נִהֲרָא לְרִיב"ם דְּכִינּוּן דְּנֶאֱסְרָה לְבִעְלָהּ וְכו' ע"ש וּבָאוּ דְבָרֵיהֶם בְּדִיּוּק בְּאֲוָמָרָם דְּכִינּוּן דְּנֶאֱסְרָה עַל בְּעֵלָהּ כְּלוּמַר דְּנֶדְאִי גַם דַּר"ת יוֹדָה בְּזָה ה"נ יֵשׁ לְאֲוָסְרָה לְבּוֹעֵל דְּאִי דַּר"ת מִתִּירָה לְבִעְלָהּ לֹא הוּל"ל דְּכִינּוּן וְכו' ה"נ וְכו' אֶלָּא הוּל"ל לְהַגְדִּיל הַמְּדוּרָה עַל דַּר"ת דְּשָׁרִי לָהּ לְבִעְלָהּ אֶלָּא מִשְׁמַע דְּגַם לַדַּר"ת אֲסוּרָה לְבִעְלָהּ וְלָמָּה שֶׁבָּאוּ דְבָרֵיהֶם בְּשֵׁם דַּר"ת סְתוּמִים הוֹצֵרְכוּ לְפָרֵשׁ אֶת כָּל תְּקוּפָה רֵאִיּוֹתֵיהֶם לְאֲוָסְרָה לְבִעַל דְּנֶדְאִי גַם דַּר"ת מוּדָה וְא"כ ה"ה לְבּוֹעֵל.

וְהָכִי דִּינִיק לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת בְּסִנְהָ דָּף ע"ד שֶׁכָּתְבוּ וְהִקְשָׁה רִיב"ם דְּעַל כְּרַחֲמֵי בְּבִיאַת גּוֹי נֶאֱסְרָת לְבִעַל וְכו' ע"ש וְלְשׁוֹן דְּעַל כְּרַחֲמֵי מוֹכַח דְּמוּדָה דַּר"ת בְּהָא כְּמִבְּנֵי אֲרָם לְמַעֲיָנָן. וְכֵן מוֹכַח מִמ"ש מְהֵרָם בְּתִשְׁבוּת ד"פ סִימָן תַּתְרִי"ט בְּתִשְׁבוּתָהּ רֵאֲשׁוֹנָה וְנ"ל כִּי בִּיאַת גּוֹי אוֹסְרָת לְבִעְלָהּ וּבְהָא לִיכָּא מֵאֵן דְּפָלִיג וְכו' ע"ש וּמִמ"ש וּבְהָא לִיכָּא מֵאֵן דְּפָלִיג מִשְׁמַע דְּגַם דַּר"ת מוּדָה.

וְכֵן רֵאִיתִי בְּסוּף סִימָן זֶה קִנְדָם סִי' תַּתְרַכ"א הוֹכָאָה שָׁם תְּשׁוּבָה הָרָא"ש שֶׁכָּתַב בְּתוֹךְ דְּבָרֵי מֵאֵי דְתַנּוּ הָאֲשָׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה בְּגוֹיִם ע"י נְפִשׁוֹת אֲסוּרָה לְבִעְלָהּ וְכָתַב וּפִירֵשׁ דַּר"ת אִפִּי לְבִעְלָהּ יִשְׂרָאֵל דְּחִיָּיִשִּׁינָן שֶׁמָּא נִתְרַצִּית לְמִצְוָה חֲזוֹן בְּעֵינֵיהֶם וְכו' ע"ש וְתִשְׁבוּתָהּ זֶה הִיא ג"כ בְּתִשְׁבוּת הָרָא"ש כְּלָל ל"ב סִימָן ח' הָרִי דַּר"ת מְפָרֵשׁ הָאֲשָׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה ע"י נְפִשׁוֹת אֲסוּרָה לְבִעְלָהּ יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּא נִתְרַצִּית וְא"כ מוּדָה דַּר"ת דְּבִיאַת גּוֹי אוֹסְרָה לְבִעְלָהּ.

וְאַחַר זֶמֶן רַב בָּא לִידֵי שִׁטָּה מְקוּבָצָת לְכַתְּבוֹת וְרֵאִיתִי דָּף ט"ו שֶׁכָּתַב כֵּן דַּר"ת לֹא הִתִּיר לְבּוֹעֵל ע"ש. וְלַכַּאוֹרָה זֶה הִיא שֶׁקִּשְׁשָׁה עַל הַגְּמִי"י סִפִּי"ח דְּאֲסוּרֵי בִּיאָה דְּמִשְׁמַע וּמוֹכַח מִדְּבָרֵי דַּר"ת מִתִּירָה לְבִעְלָהּ נְמִי כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַמְּעִיָּין מִדְּבָרֵי וְגַם מִסְּגוּלָתוֹ לְשׁוֹנוֹ.

וְלִפִּי דְעֵתוֹ הוּא תִּימָא רַבְתִּי עַל דַּר"ת. וְתוֹ שֶׁמִּתְּשׁוּבַת מְהֵרָם רַבּוֹ שָׁל הַגְּמִי"י מוֹכַח דַּר"ת מוּדָה דְּאֲסוּרָה לְבִעְלָהּ וְהָכִי מוֹכַח מִדְּבָרֵי דַּר"ת עֲצָמוֹ בְּהֵיא דְּנִחְבְּשָׁה ע"י נְפִשׁוֹת וְכַמִּש"ל.

נִתְּנָה רֵאֵשׁ וְנִשְׁוּבָה דְּרָף הַתִּיר הַגְּדוּל מִהֲרִימ"ט בְּמֵאֵי דְקִשְׁשִׁיתָהּ תוֹ עַל הָרָא"ש וְכָתַב וְכֵן מִן דִּין אִפִּילוּ לֹא ס"ד דְּגִמְרָא לְוֹמֵר שֶׁלֹּא תֵּאָסֵר בְּבִיאַת גּוֹי לְבִעַל וְלְבּוֹעֵל וְשִׁמְעֵתִין לֹא אֵיירִי אֶלָּא לְעֵנְנָן שֶׁתִּשְׁתָּהּ וְכַמ"ש הַתּוֹסְפוֹ וְכו'.

וְאֵנִי בְּעֵינֵי אוֹמֵר דְּמָה יוֹכִיחַ הוֹכַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל הָרָא"ש. אֲטוּ גִבְרָא אֲגַבְרָא קָא רְמִית הָרָא"ש סִבֵּר דְּלְעֵנְנָן לְאֲוָסְרָה עַל בְּעֵלָהּ נְמִי אֵיירִי הַש"ס וּפְשֻׁט הַשְּׁמוּעָה כְּדְבָרֵי דְאֲמַרִּינוּ בֵּין בְּחֻלְקָתָהּ מִקְנִין ע"י הַעֲרִיּוֹת בֵּין בְּמִקְנִין ע"י נְכָרֵי מ"ד נְטֻמָּאָה נְטֻמָּאָה א' לְבּוֹעֵל וְא' לְבּוֹעֵל הִיכָּא דְקָא מִתְּסָרָא וְכו' וּמִשְׁמַע דְּלְעֵנְנָן טוֹמָאָה אֵיירִי.

ותו דְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵף אֵין לְהוֹכִיחַ מֵהֶם נֶגֶד הָרֵא"ש דְּכּוֹנֵת הַתּוֹסֵפוֹ דְּף כ"ו ע"ב שְׁפָתָבוּ וְנ"ל אִישׁ אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא קִטְוּ נִרְאָה דְּדוֹקָא מִשְׁתַּיָּה מִמַּעַט לֵה קִרָּא אָבֵל נֶאֱסָרָה ע"י בֶּן ט' שָׁנִים וַיּוֹם א' אַעפ"י שְׁאִינוּ אִישׁ וְכו' דְּוּמְיָא דְּכָל הָעֵרִיּוֹת מִקְנִין עַל יָדוֹ דְּלֹא אֶצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעֵינּוּ אֶלָּא דְּשׁוֹתוֹת אָבֵל דְּנֶאֱסָרוּ פְּשִׁיטָא וְכִי מִשׁוּם דְּעֵרִיּוֹת נִינְהוּ גְרִיעֵי עכ"ל כּוֹנֵתָם מִבּוֹאֲרַת דְּקִטְוּ בֶּן ט' וַיּוֹם א' שְׁוֹדָאֵי בָּא עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֶסְרָה עַל בַּעֲלָהּ וְכִי מַעֲיִט קִרָּא מִשְׁתַּיָּה הֵינְנוּ דְּבִקְיָנָא לֵה מִקְטְוּ בֶּן ט' וַיּוֹם א' וְנִסְתַּרְהָ עִמּוֹ אֵינְהָ שׁוֹתָהּ וְלֹא אֵינְתַּסְרָא עַל בַּעֲלָהּ כְּדִין סוּטָה דְּעֵשָׂה בְּהָהִכָּתוּב סִפְק כּוֹדָאֵי אֶלָּא אִשָּׁה זֹו אָף דָּאֵי וְדָאֵי בָּא עֲלֵיהָ הֵךְ קִטְוּ נֶאֱסָרַת הַשְׁתָּא דְּלִיכָּא אֶלָּא עַדִּי סְתִירָה וְהִיא אוֹמְרַת שְׁלֵא נְטַמְאֵת אֵינְהָ נֶאֱסָרַת וְכוּ הָעֵרִיּוֹת אֵי וְדָאֵי בָּאוּ עַל הָאִשָּׁה הַזֹּו נֶאֱסָרַת דְּאִטּוּ מִשׁוּם דְּעֵרִיּוֹת נִינְהוּ גְרִיעֵי דְּאִינּוּ אוֹסְרִין אוֹתָהּ עַל בַּעֲלָהּ הָא וְדָאֵי לֹא ס"ד דְּוֹדָאֵי אִם בָּאוּ אֶסְרוּהָ אֶלָּא דס"ד דְּאִין מִקְנִין עַל יָדוֹ לְדוֹן דִּין סוּטָה וְאֵינְהָ נֶאֱסָרַת מִסְפֵּק דְּלֹא קִרְיָנּוּ וְנְטַמְאָה לְבוֹעֵל דְּאֶסְרִי וְקִיָּמִי וְאֵינְהָ שׁוֹתָהּ וְאַשְׁמוּעֵי מִתְּנִיתִין דְּמִקְנִין עַל יָדֵיהֶן וְשׁוֹתָהּ וְנֶאֱסָרַת מִסְפֵּק וְזֵה פְּשׁוּט דְּקִטְוּ דְּאִין מִקְנִין עַל יָדוֹ וְהָעֵרִיּוֹת דס"ד דְּאֵימְקִינִין ע"י שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵפוֹת דְּהֵינְנוּ לְעֵנְן שְׁתַּיָּה הַכּוֹנֵה דְּאִין בְּהָ דִּין סוּטָה לְעֵשׂוֹתָהּ סִפְק כּוֹדָאֵי אָבֵל אִם וְדָאֵי בָּאוּ עֲלֵיהָ נֶאֱסָרַת עַל בַּעֲלָהּ.

אָמַר מַעֲתָה גְבִי נְכָרֵי דְּכּוֹנְתָא דְּאִם בָּא עֲלֵיהָ וְדָאֵי אֶסְרָה עַל בַּעֲלָהּ וְכמ"ש הָרֵא"ש בְּהָדָּא וְנִהֵי דְּנֶאֱסָרָה לְבַעַל אָבֵל הָא ס"ד דְּאִין מִקְנִין עַל יָדוֹ וְאִם קִנָּא לֵה עִם נְכָרֵי וְאֵיכָּא עַדִּי סְתִירָה אֵינְהָ שׁוֹתָהּ וְאִין בְּהָ דִּין סוּטָה לְאֶסְרָה מִסְפֵּק אֶלָּא מִןתַּרְתּ לְבַעֲלָהּ כִּינּוּ דְּלֹא קִרְיָנּוּ וְנְטַמְאָה לְבוֹעֵל דְּהָא אֶסְרָא וְקִיָּמִא קמ"ל וְנִמְצָא לִפ"ז דְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹ וְדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּפִירוּיָהּ הַשְׁמוּעָה שְׁפָה אַחַת וְדַבְרִים אַחֲדִים דְּשׁוֹתָהּ וְאֵינְהָ שׁוֹתָהּ דְּכְתָבוּ הַתּוֹסֵפוֹת הֵינְנוּ אֵי נֶאֱסָרַת לְבַעֲלָהּ מִסְפֵּק כְּמוֹ שְׁהוּא דִּין סוּטָה כְּמִדְּנָבֵר.

וּמֵאַחַר עֲלוֹת הָכִי מֵאֵי מִקְשָׁה מִהֵרִימ"ט עַל הָרֵא"ש דְּמַעֲיָקְרָא לֹא ס"ד דְּגִמְרָא לֹא שְׁלֵא תִּאָסֵר בְּבִיאַת הַגּוֹי דְּשְׁמַעְתִּין לֹא מִיָּרִי אֶלָּא לְעֵנְן קִנּוּי וְסְתִירָה לְשְׁתַּיָּה דְּוּמְיָא דְּעֵרִיּוֹת וְכו' וּמִיָּתִי דְּבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹת שְׁפָתָבוּ וְכִי מִשׁוּם דְּעֵרִיּוֹת נִנְהוּ גְרִיעֵי וְכוּ קִטְוּ וְכו' הָרֵי גַם גְבִי נְכָרֵי מוֹדָה הָרֵא"ש דְּאִם וְדָאֵי בָּא אֶל אִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָרָה לְבַעַל וְגַם הָעֵרִיּוֹת וּבְקִטְוּ דְּכּוֹנְתָא אֶלָּא כּוֹלָא שְׁמַעְתָּא מִיָּרִי לְעֵנְן קִנּוּי וְסְתִירָה לְשְׁתַּיָּה וְכמ"ש הַתּוֹ' וְהֵינְנוּ לְאֶסְרָה מִסְפֵּק כְּסוּטָה וְנִמְצָא דְּקִנּוּי וְסְתִירָה וְשְׁתַּיָּה דְּכְתָבוּ הַתּוֹסֵף הֵינְנוּ לְעֵנְן טּוֹמְאָה לְאֶסְרָה מִסְפֵּק וְכמ"ש הַתּוֹסֵפוֹת רִישׁ פ' אַרוֹסָה דְּף כ"ג ע"ב דְּמָה קִנּוּי שְׁיָיף הֵיכָּא דְּלֹא מִתְסַר ע"ש אָבֵל כְּשׁוֹדָאֵי בָּאוּ עֲלֵיהָ עֵרִיּוֹת וְקִטְוּ בֶּן ט' גַם אֶל הַנְּכָרֵי פְּשִׁיטָא דְּלֵהֲרֵא"ש נְמִי נֶאֱסֵר לְבַעַל אָבֵל מ"ש מִהֵרִימ"ט בֵּין הַדְּבָקִים דְּלֹא ס"ד דְּגִמְרָא לֹא שְׁלֵא תִּאָסֵר בְּבִיאַת גּוֹי בֵּין לְבַעַל בֵּין לְבוֹעֵל וּמִיָּתִי הָא דַע"י כָּל הָעֵרִיּוֹת וּמ"ש הַתּוֹסֵפוֹת שְׁם וּבְקִטְוּ.

הָא דְּבוֹעֵל דְּעֲלֵיהָ אִנּוּ דְּנִים מְנָא לֵיהָ דְּאָף דְּאֶסְרוּרָא וְקִיָּמִא לְעֵרִיּוֹת וְלִגּוֹי נְתוּסָף לְגַבִּיָּהּ אוֹסוּר לְבוֹעֵל בְּבִיאַתוֹ אוֹסוּר מוֹסִיף עַל מָה דְּנִהָ אֶסְרָא וְקִיָּמִא הֵלֵא דְּבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹת אֵינּוּ אֶלָּא דְּפְשִׁיטָא בְּבִיאַת הָעֵרִיּוֹת אֶסְרוּהָ וְכוּ קִטְוּ בֶּן ט' אֶסְרָה.

אָבֵל זֹו שְׁמוּשׁ טָה בְּקִנְיָה דְּנְתוּסָף אוֹסוּר לְבוֹעֵל לִיתָא לְדַעַת הָרֵא"ש וְאֵיפְכָּא יְלִיף הָרֵא"ש מִפְּשׁוּט הַשְׁמוּעָה וְכְמִבְּנָאָר: וְהָא דְּכְתָבוּ הַתּוֹסֵפוֹת דְּקִטְוּ בֶּן ט' וַיּוֹם א' אֵין מִקְנִין עַל יָדוֹ וְכְתָבָהּ מִהֵרִימ"ט בְּפְשִׁיטוֹת הַרְמַב"ם פְּלִיג דְּכְתַב רִישׁ ה' סוּטָה דְּאִין מִקְנִין ע"י קִטְוּ שְׁהוּא פְּחוֹת מִבֶּן ט' וְכְתַב מֶרֶן בְּכ"מ דס"ל לְהַר"מ דְּלֹא מַעֲיִט קִרָּא אֶלָּא פְּחוֹת מִבֶּן ט' שְׁאִינוּ

ראוי לשכיבה אבל בן ט' ויום א' פיון שביאתו ביאה איש מקרי לגבי שכיבה והנה הר"מ פ"ב דין ח' פתב וז"ל כל איש שפא ביאה אסורה וכו' לפיכך אם הייתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפי' שניה וקנא לה ונסתר' אינה שותה אלא תצא בלא פתובה ותהיה אסורה עליו אף משום זה עכ"ל ולפי דברי הרמב"ם הללו לכאורה נראה דגם בהא דע"י כל העריות מקנין ומקנין על ידי נכרי דס"ד דהש"ס דלא קרינו ביה ונטמאה לבועל פי אמרינו קמ"ל וקרינו ביה ונטמאה לבעל ה"ה דקרינו ונטמאה לבועל ונתוסף איסור לבועל אף משום ביאה זו לדעת הרמב"ם.

והכין חזינא למורינו הרב שארנו מהר"י זאבי ז"ל להה בספרו הפהיר לימוד קל"א דהביא דברי הר"מ הנזכר וכתב דלדעת הרמב"ם מ"ש בש"ס גבי ע"י כל העריו' מקנין וגבי מקנין על ידי נכרי מהו דתימא וכו' קמ"ל הפונה דהקנוי מוסיף ביה איסור לגבי בועל משום עשה דנטמאה ובזה א"ש מאמר התנא כשם שאסורה לבעל כף אסורה לבועל ודכונתא מאי דאמרו גבי מקנין על ידי גוי דאע"ג דהיא אסורה ועומד' להזקק לו נתוסף עלה משום האי ננות עשה דנטמאה לגוי הבועל ואסורה הישראלית להזקק לו אף משום עשה דונטמאה נמצא דפליג הרמב"ם על הרא"ש בכל מאי דכתב והורה להתרא עכ"ל.

ולפי דברי הרב ז"ל קשה על מרן ז"ל שלא העלה על שלחנו אלא סברת הרא"ש והגם דכתבה בלשון יש אומרים טפי משמע דהכי נקיט מדלא הזכיר סבר' החולקי' ואי הרמב"ם פליג עליה דהרא"ש הו"ל לפסוק בפשיטות פהרמב"ם ור"י ורי"בם ומה גם שכתב בב"י משם א"ח דכל חכמי דורו של ר"ת נחלקו עליו ולפחות הו"ל ללמדנו בב"י דהרמב"ם חולק על הרא"ש ואם לאו סברת הרמב"ם היזה מקום לישוב דמרן נטה אחר דעת הרא"ש משום דר"ת עביד עובדא וגם רבינו יחיאל עשה מעשה כר"ת כמ"ש המרדכי פ' בן סורר והוא דעת הגליון שהביא מהרא"י בפסקיו סימן כ"ט הגם שהוא מטעם אחר לענין דינא שוים אמנם השתא דהרמב"ם סבר פריב"א יקשה דרגיל מרן לפסוק פמותו והוא מארי דאתרא.

תו קשה לפי האמור על הגהמי"י סוף פי"ח דאסורי ביאה שכתב וז"ל וכן רבינו המחבר פתב פדבריהם פ"י מה' גרושין אבל לא מטעמייהו אלא מידי דהנה אנטען וכו' ע"ש וכבר הוא ז"ל חזר בו שם פ"י דגרושין דהרמב"ם התם איירי בפנויה ואין זה ענין למחלוקת ר"ת וריב"ם ולפי העלות דמפ"ב דסו"ט משמע כריב"ם כמ"ש הרב מהר"י זאבי הו"ל לקיים דבריו הראשונים דהר"מ סבר כריב"ם ומטעמיה כמבואר ולא כמ"ש בתחילה דלאו מטעמיהו לכן נראה לי שהדיוט דאין ראיה מדברי הרמב"ם הנזכ' דפליג על הרא"ש ויש לחלק בין עשה דנטמאה ללאו דלא יוכל בעלה הראשון וכו' אחרי אשר הוטמאה דדרשי מיניה פ"ק דיבמות דף ל"א לרבות סוטה שנסתרה דבשלמא והיא נטמאה דכתיב בפרש' סוטה מוכח דאיירי במי שנטמא עליה בהך ביאה ולא במי שהיה אסור עליה מקמי הכי כעריות וגוי וכדאסברוה ניהלן בש"ס והאי עשה ליתיה במי שהיה אסור לה מקודם כגון עריות ונכרי וכדעת הרא"ש.

אמנם סבר הרמב"ם דנהי דגבי אלמנה לכ"ג וכיוצא אין בו איסור מוסיף לבעל משום עשה דונטמאה דקרא משמע במי שנטמא על בעלה מכח ביאה זו לא כן אלמנה לכ"ג ואינה דאסרי וקנימי לבעל.

בָּרַם לֹא דָלָא יוּכַל בְּעֵלְהָ וְכוּ' דְהוּא כּוֹלֵל אַף לְאִשָּׁה שְׁנִשְׁאֵת בְּהֵתֵר אַחַר שְׁנִתְגַּרְשׁ' מִבְּעֵלְהָ וְאֵתָא לְרַבּוּיִי סוּטָה שְׁנִסְתְּרָה אִית לָן לְמִימֵר דְּאֵלְמָנָה לַכ"ג וְכִינְצָא בְּכֻלְל פִּינּוֹן דְּהֵלְאוּ פְּלִי אַף לְמִי שְׁנִשְׁאֵת בְּהֵתֵר וּגְזֵרַת מְלָךְ הִיא לְכָל שְׁנִבְעֵלְהָ מְרִצוֹנָה לְאַחַר בֵּין בְּהֵתֵר בֵּין בְּאִסוּר לֹא יוּכַל בְּעֵלְהָ הָרֵאשׁוֹן לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ.

וְשִׁאנִי זְנִתָּה אַחַר גְּרוּשִׁין דְּאִימְעִיטָא מְדַכְתִּיב וְהִיתָה כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם פִּי"א דְּגְרוּשִׁין דִּין י"ג. וְסִבֵּר הֶרְמֵב"ם דְּאֵלְמָנָה לַכ"ג וְאִינְךָ מְלַבֵּד שְׁאִסוּרִים וְעוֹמְדִים עוֹד נְתוּסָף בְּהֵן לֹא דָלָא יוּכַל.

מִשָּׂא"כ עֲשֵׂה דְנִטְמָאָה דְּפִרְשֵׁת סוּטָה הִיא מְדַבְּרַת בְּמִי שְׁלֹא נִאָסְרָה עַל בְּעֵלְהָ אֵלָא בְּזוֹ וּבְהִכִּי מִיִּירִי פֶּל הַפְּרִשׁ' וּמ"ה אִינָה שׁוֹתָה אֵלְמָנָה לַכ"ג וְאִינְךָ פִּינּוֹן דְּאִסוּרִי וְקִינְמִי וּבְעֵלְהָ כְּבֵד עָוֹן וְלֹא מְגוֹנָה מְעוֹן וְכִמוֹ שְׁפִתְב הֶרְמֵב"ם.

וּלפ"ז אֶפְשֵׁר דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּחִיבִי לְאוּיִן נְעֲשֵׂה וְתָהָא אִסוּרָה עֲלִיו אַף מְשׁוּם זֶה אִין כְּוִנַּת הֶרְמֵב"ם מְשׁוּם עֲשֵׂה דְנִטְמָאָה דְּהִיא עֲשֵׂה לֹא אִינְרִי בַכּה"ג דְּאִסוּר וְקִינְמִי וְכִי פְתִיב נִטְמָאָה לְבַעַל אִו לְבוּעַל בְּמִי שְׁנִאָסְרָה עֲלִיו מְשׁוּם בִּיאָה זֹו לֹא לְמֵאֵן דְּאִסוּרִי וְקִינְמִי אִי לְבַעַל וְאִי לְבוּעַל אִמְנָם כְּוִנַּת הֶרְמֵב"ם שְׁפִתְב וְתִצָּא אַף מְשׁוּם זֶה הִינְנוּ מְחַמַּת לֹא דָלָא יוּכַל דְּהוּא פְּלִי דְּדְרִישׁ מִינְיָה סוּטָה שְׁנִסְתְּרָה.

וּמֵאַחַר שְׁפֵן אֶפְשֵׁר דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל כְּהֵרָא"ש בְּעֵרִיּוֹת וְגוֹי דְּאִסוּרִי וְקִינְמִי בְּאִשָּׁה זֹו וְגַם עֵתָה בְּבִיאַתָּם לֹא נְתוּסָף עֲלֵייהוּ אִסוּר פִּינּוֹן דְּנִטְמָאָה דְּבוּעַל לֹא אִינְרִי אֵלָא לְמֵאֵן דָּלָא אִסוּרָא וְקִינְמִי כְּמִדְּבָר.

וְהִנְנִי יוֹסִיף לְהַסְבִּיר הַדְּבָר דְּבִשְׁלָמ' הִנֵּי בִי תֵרִי נִטְמָאָה דְּכִתִּיבִי בַּפ' סוּטָה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ דְּחַד אֵתָא לְאִוְסְרָה לְבַעַל וְחַד אֵתָא לְאִוְסְרָה לְבוּעַל וְא"כ יִתְנוּ עֲדִינְהוֹן הִנֵּי קִרְאִי דָלָא אִינְרוּ אֵלָא בְּמִי שְׁהִית' מְוִתֵּרַת לְבַעַל אִו לְבוּעַל עַד אֶשֶׁר לֹא נִהִיִּתָה מְשׁוֹנָה בִּי"אָה זֹו וְאַמְטוּ לְהִכִּי כְּתִב רְחֻמָּנָא לְאִוְסְרָה לְבַעַל וְלְבוּעַל וּמִמִּילָא יִדְעִינּוּ דָלָא אֵתוּ הִנֵּי קִרְאִי לְאִסוּר אִיִּסְר אִיִּסוּר מוֹסִיף לְבַעַל וְלְבוּעַל אִי כְּבָר הוּוּ אִסִּירִי וְקִינְמִי דְּעִיקֵר קִרְא מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדְנוּ דְּאֵתָא לְאִסוּר וְאִין לֵךְ בּוּ אֵלָא חִידוּשׁוֹ דָּלָא אֵתָא אֵלָא לְאִוְסְרָם עֵתָה וְלָכֵן אֵלְמָנָה לַכ"ג וְדְכֻוֹתָא שְׁקִנָּא לְהֵם וְנִסְתְּרוּ לֹא נְתוּסָף עַל גְּבִרְיָהוּ אִיִּסוּר מְשׁוֹנָה נִטְמָאָה דְּבַעַל דָּלָא אִינְרִי בְּהִכִּי וְכֵן א' מְהַעֲרִיּוֹת שְׁקִינָא לְהָ מְמַנּוּ וְנִסְתְּרָה אִו שְׁנִטְפַל לְהָ נְכָרִי אֶשֶׁר קָנָא לֹא נְתוּסָף אִיִּסוּר עַל הִנֵּי בּוּעֵלִים מְכַח נִטְמָאָה דְּבוּעַל דְּאִינְהוּ אִסִּירִי וְקִינְמִי וְקִרְא לֹא אִינְרִי בְּהוּ אֵלָא בְּגִבְרָא חֲזִי מְעִיקֵרָא דְּהִיָּה נִרְאָה וְנִדְחָה עֵתָה מְכַח בִּיאָה זֹו.

וְאוּלָם גְּבִי בַעַל דְּכִתִּיב בְּהֵדִיא לֹא יוּכַל וְכוּ' אַחֲרֵי אֶשֶׁר הִנְטְמָאָה לְרַבּוֹת סוּטָה שְׁנִסְתְּרָה הֵךְ אֵלְמָנָה לַכ"ג וְדְכֻוֹתָא אִיִּטְמָאָה לְהָ כְּהֵךְ שְׁקִינָא לְהָ אִו נִסְתְּרָה דְּסִפִּיקָא כְּוִדָּאָה וּמָה לִי אִי אִסִּירָא וְקִינְמִי עֲלֵיהָ אִי לֹא הֵרִי אִיִּטְמָאָה וְכִתִּיב לֹא יוּכַל וְכוּ' לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ אַחֲרֵי אֶשֶׁר הִנְטְמָאָה זֹו נִטְמָאָה וְאִף דְּכְבֵּר אִסִּירָא עֲלֵיהָ מְצַד אַחַר נְתוּסָף לֹא זֶה דָּלָא יוּכַל וְכִדְאֵרִינּוּ בְּעֵלְמָא לְעֵבֹר בְּב' לְאוּיִן וְלֹא דְמִי לְוִנְטְמָאָה דְּאֵתָא לְאִוְסְרָה לְבַעַל וְהָא אִסִּירָא כְּאֶשֶׁר יִרְאָה הַמְעִינּוּן הֵיטֵב.

ואם נפשך לומר עוד אוסיף האני אסבי"ר דיש לחלק בין קראי דונטמא' ללאו דלא יוכל דהני קראי דונטמא' השמיעונו פזאת דאסורה לבעל ולבועל והני אסורי וקנימי או לבעל או לבועל ולאו בגנייהו משמע קרא אמנם לאו דלא יוכל דאף דיש לבעל עשה דנטמא' הוסיף הפתוב לאוסר' אם זינתה תחתיו בלאו או אם נסתרה ע"י קנוי מסתברא דבכלל חייבי לאוין נמי שנישיתם היו אסורות עליהם מלאוין או עשה וקניא לה ונסתרה נתוסף עליו לאו זה לעבור בב' לאוין דכיון דהלאו אף במי שאשתו היתה הוגג' לו וקניא לה ונסתרה אתא לאוסופי לאו הגם דנאסר' לו פבר מעשה דונטמא'.

א"כ הלאו דלא יוכל מיירי במי שהיתה פבר אסורה עליו באיסור עשה דונטמא' ואתא לאוסופי לאו מסתבר' דה"ה דאתא לאוסופי אף אם היתה אלמנה לכ"ג וכיוצא דאסור' עליה בלאו למיקם עליה זו הסוטה בלא יוכל דעיקרו לאוסופי אתי וז"ש הרמב"ם ונתצא אף משום זה פלוג' משום לא יוכל דדרשי' לרבו' סוטה שנסתר' דהלאו עיקרו להוסיף וכשהיתה מותרת לבעל ואתא עשה דונטמא' אתא לאוסופי לא יוכל וכשהיתה אסורה עליו מחייבי לאוין או עשה דליכא ונטמא' אתא לאוסופי אמאי דאסורא וקנימ' בלאו או עשה האי לא יוכל.

ולדע' הרמב"ם בסוטה אינו אלא בעקה האי אחרי אשר הוטמא' כמ"ש הה"מ פי"א דגרושין דין י"ד וכן פתוב הר' משנה למלה בסוף פ"א דאשות שזה דעת קצת מהראשונים עש"ב ולפ"ז גבי בועל דליכא לא יוכל אי הנה א' מהערייות או נכרי דלא שייך ונטמא' דבועל ביה דאסורא וקנימא.

לא נתוסף בו שום איסור. או פלה לדרה' זו דאף דנימא דמ"ש הרמב"ם ונתצא אף משום זה היינו משום דכתי' ונטמא' לבעל והוא איסור' מוסיף אפשר דדוקא גבי בעל אמרינו דאף דאסור' וקנימ' פגון אלמנ' לכ"ג נתוס' בו עשה דנטמא' כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין אף דאסור' וקנימא עוד בה איסור נטמא' ולא יוכל פדאמרינו.

בעלמ' לעבור עליו בשני לאוין אמנם גבי עריות שהם בכרת וקניא להם אין לומר דנתנס' עליהם איסור ונטמא' לבועל דאין אסור קל חל על איסור חמור. וכן אם קניא לגוי מאחר דאין קדושין תופסין בהן ואין איסור קל דעשה דנטמא' חל על הגוי דאין קדושין תופסין בו בעריות ולא נתוסף בגוי ע"י ביאה זו שום איסור וא"כ אף דכתב הרמב"ם גבי בעל שהית' הסוטה עליו מלאוין ונתצא אף משום זה ה"ד גבי בעל אמנם מקנין ע"י עריות וע"י גוי אין לומר לשיטתו דמ"ש בש"ס קמ"ל היינו דנתוסף בהם איסור דנטמא' דבועל דדוקא אי אסור בעל וקאי דהוא איסור לאו או עשה אמרינו הכי לא כן בעריות או גוי דאין קדושין תופסין בהן ונמצא דשפיר מצי סבר הרמב"ם פהרא"ש דגוי שפא על אשת איש ונתגזיר מותרת לו דלא קרינו ביה ונטמא' דבועל.

ובהכי ניחא דהר"מ דהשמיענו פזאת גבי הית' אשתו מחייבי לאוין ועשה וכתב ונתצא אף משום זה הו"ל להשמיענו חידוש זה גבי העריות דמקנין וגוי דנתוסף בהם איסור כיון דלדעת מורינו הרב מהר"י זאבי הנזכר היינו פירושא דקמ"ל דאמרו בש"ס.

אָמַנְם לְדַרְכָּנוּ נִיחָא דְדוּקָא גַבִּי בְּעַל הַשְּׁמִיעָנוּ פְּזֹאת מִן הַטְּעָמִים שְׁפַתְבָּנוּ בְּעִנְיֹתָנוּ
מִשָּׂא"כ בְּקִינָא לְעֵרִיּוֹת וּלְגוֹי דְלָא גִתּוּסָרְפָּה עֲלֵיהֶם שׁוּם אִיסוּר פְּאָמּוּר. וְהִינּוּ דְמָרְן בְּדִין
הַגּוֹי שְׁנַתְגִּייר נְטָה דְעֵתוֹ לְדַעַת הָרָא"ש מְשׁוּם דְמַצִּי הַר"מ סָבַר הַכִּי.

וְזוּ הִיא שְׁהַגְמִי"י לֹא מוּכַח מִיַּדִּי מְהֻרְמָב"ם מְדַבְּרִי הַנְּזָפֵר. וְחֻזָּה הַגִּיּוֹת בִּס' פְּנֵי מִשָּׂה
פִּירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי בְּסוּטָה דְף יו"ד ע"א בְּתוּסְפוֹתָיו שְׁעַל פִּי חִילּוּק הָאָמּוּר תְּרִיץ יְתִיב
קְוִשֵׁת הַתּוּסְפוֹת שֶׁהָק' אֵהָא דְאָמְרִינּוּ בְּש"ס גַּבִּי ע"י כָּל הָעֵרִיּוֹת תִּימָא הָא שְׁמַעִינּוּ לָהּ
מֵאֲלַמְנָה לַכ"ג דְאָסִירָא וְקִינָא לְבַעַל וְאִפ"ה אֲצֻטְרִי' קָרָא דְכִי תִשְׁטָה אֲשֵׁתוֹ לְמַעוּטֵי הָא
לֹא"ה הִנּוּ שׁוֹתָה וְכַתֵּב הָרַב הַנְּזָפֵר וְז"ל וְיֵשׁ לְחַלְקָא וְלוֹמַר דְשָׂאנִי הָתָם גַּבִּי בְּעַל דְלָא
לְמַדְנוּ אֲלֵא הִיכָא דְקִינָמ' עֲלִיו בְּאִיסוּר לָאו וְהִשְׁתָּא נְמִי אֲתוּסָרְפָּה בְּהָ לְגַבִּיָּהּ אִיסוּר לָאו
דְסוּטָה שְׁנַטְמָאָה וְה"א לְעַבְרָא עֲלֵיהֶּ בְּשָׁנֵי לְאוּיִן אֲבָל הָכָא גַבִּי בּוֹעֵל אֲשִׁמוּעִינּוּ דְאֲפִילוּ
קִינָא עֲלֵיהֶּ בְּאִיסוּר פֶּרַת הַחֲמוּר וְה"א דְלֹא שְׁיִיךְ נְטָמָאָה לְבּוֹעֵל לְהוֹסִיף עֲלִיו אִיסוּר
לָאו וְכַדְאָמְרִינּוּ בְּעֵלְמ' דְאֲפִי' לְמ"ד אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר שְׂאִין אִיסוּר קַל חָל עַל אִיסוּר חֲמוּר
קַמ"ל עַכ"ל וּמ"ש דְגַבִּי בְּעַל אֲתוּסָרְפָּה לָאו וְה"א דְלְבּוֹעֵל לֹא שְׁיִיךְ לְהוֹסִיף לָאו הוּא אַגְב
שְׁטָפִיָּה דְבִשְׁמַעֲתִין אֲקָרָאִי דְנְטָמָאָה נְטָמָאָה עֲסִיקִינּוּ דְהוּי אִיסוּר עֲשָׂה.

וְתוּ דְהַתּוּס' בִּיבְמוֹת דְף י"א ד"ה צֶרֶת וְסוּטָה דְף כ"ח ד"ה זו סְבָרִי דְגַם לְבַעַל לִיכָא לָאו
דְלֹא יוּכַל אֲלֵא בְּנְטָמָאָה וְדָאִי לֹא בְּקִינָא לָהּ וְנִסְתָּרָה וְכַמ"ש הָרַב מִש"ל פ"א דְאֲשׁוֹת
וּפִי"ט דְאִיסוּרֵי בִיָּאָה לְדַעַתָּם דְלֹא עָבַר לָאו אֲלֵא בְּזַנְתָּה וְדָאִי.

וְהָכָא עֲסִיקִינּוּ אִי אֲלַמְנָה לַכ"ג שׁוֹתָה וְהִינּוּ בְּסוּטָה דְעֵלְמָא דְסְפוּקֵי מִסְפ"ל אִי נְטָמָאָה
וְלֹא הוּל"ל לְהוֹסִיף עֲלִיו אִיסוּר לָאו לְדַעַת הַתּוּס' בְּסִפְקָא לִיכָא אֲפִילוּ לָאו דְלֹא יוּכַל. וְתוּ
גַבִּי בּוֹעֵל דְנִקְט לָאו הָא וְדָאִי לִיכָא לְמֵאן דְאָמַר דְבּוֹעֵל אִיכָא לָאו וְלִיכָא אֲלֵא עֲשָׂה
דְנְטָמָאָה.

וְעִיקָר תִּירוּצוֹ הַנּוּה מַה טוֹב לְדַעַת רִיב"ם וְדַעַמְיָה דְכּוֹנֵת הַש"ס פְּשָׁאָמַר קַמ"ל הִינּוּ
דְנָאָסְרָה לְבַעַל וְה"ה לְבּוֹעֵל אָמַנְם לְדַעַת הָרָא"ש דְסָבַר דַּה"ק קַמ"ל דַּאֲע"ג דְלִיכָא
וְנְטָמָאָה לְבּוֹעֵל קָרִינּוּ בִּיָּה וְנְטָמָאָה לְבַעַל לֹא שְׁיִיךְ סְגוּנָה תִירוּצוֹ שְׁפַתְבָּה ה"א דְלֹא שְׁיִיךְ
לְהוֹסִיף לָאו לְבּוֹעֵל קַמ"ל דְנִרְאָה דַּס"ד דְלֹא שְׁיִיךְ לְהוֹסִיף וְקַמ"ל דְיֵשׁ בְּבּוֹעֵל נְמִי אִיסוּר
מוֹסִיף אָמַנְם יֵשׁ לְתַרְזַן בְּסְגוּנָה זֶה וְשִׁפִּיר דְגַבִּי בְּעַל בְּאֲלַמְנָה לַכ"ג אִי דְאִיסוּרָא וְקִינָמ'
קָרִינּוּ בִּיָּה וְנְטָמָאָה לְבַעַל דְמוֹסִיף בּוּ אִיסוּר עֲשָׂה וְלִהְכִי אֲצִט' פִּי תִשְׁטָה דָאִי לֹא"ה ה"א
דְשִׁתָּא אָמַנְם גַּבִּי בּוֹעֵל דְלִיכָא לְמִי דְמוֹסִיף בּוּ אִיסוּר עֲשָׂה פִּינּוּ דְהוּי מְחִיבֵי פְרִיטוֹת
וְלֹא קָרִינּוּ בִּיָּה וְנְטָמָאָה דְבּוֹעֵל דָּאִין אִיסוּר קַל חָל עַל אִיסוּר חֲמוּר דְעֵרִיּוֹת וְה"א דְלִיכָא
וְנְטָמָאָה דְבַעַל נְמִי קַמ"ל דָּאִי דְלִיכָא וְנְטָמָאָה דְבּוֹעֵל קָרִינּוּ בִּיָּה וְנְטָמָאָה דְבַעַל וְהַנּוּה
לְדַעַת הַר"מ וְדַעַמְיָה דְאֲלַמְנָה לַכ"ג וְאִינְךָ אִימְעִיטוּ מְקָרָא דְוִנְקָה הָאִישׁ מְעוֹן בְּזַמֵּן
שְׁהָאִישׁ מְנוּקָה וְכו' וְכַמ"ש פ"ב דְסוּטָה דִּין ט' וּבְפִי' הַמְשָׁנָה נִיחָא טוּבָא הָךְ שְׁמַעֲתָא דַע"י
כָּל הָעֵרִיּוֹת מְקַנִּין דְמַהוּ דְתִימָא וְכו' דְתַלְמוּדִין לֹא ס"ל הָךְ דְרִשָּׂא דְסְפָרֵי דְכִי תִשְׁטָה
אֲשֵׁתוֹ אֲלֵא דְטַעְמָא מְשׁוּם דָּאִינוּ מְנוּקָה מְעוֹן וְלִק"מ: אֲכַתִּי פֶּשׁ גְּבֹן לְדַעַת לְעוֹת בְּדַבְּרֵי
מַהֲרִימ"ט הַנְּתַנִּין לְמַעְלָה תְּחִילַת דִּיבְרַי שְׁפַתְבָּה הָרַב ז"ל לְקִינָם פֶּסֶק ר"ת פְּהַלְכְּתִיָּה
וְכַטְעָמִיָּה דְבִיָּאָת גּוֹי כְּבִיָּאָת בְּהִמָּה וְאִינוּ עוֹשָׂה מְמַזְרוֹת מְדִין בּוֹעֵל אֲשֵׁת אִישׁ שְׂאִינוּ
בְּתוֹרַת אִישׁוֹת וְגַם דָּאִם בָּא עַל אֲשֵׁת גּוֹי חֲטִיב מִיָּתָה עַל יָדָהּ לֹא נְאָסְרָה עֲלִיו כְּדִין סוּטָה

הלפף גם כשפא אל אשת ישראל לא נאסרה עליו מחמת ביאה זו ונאסרה לבועל היינו היכא דשייך בועל באסור אשת איש אבל גוי ליתיה בתורת אישות עכ"ד ולפי שיטתו נראה דמ"ש ע"י כל העריות מקנין מהו דתימא וכו' קמ"ל הפונה דאסורה לבעל וה"ה דאסורה לבועל ונתוסף לו עוד אסור מחמת ביאה זו ולעולם קי"ל כשם שאסורה לבעל כף אסורה לבועל וכמ"ש הוא ז"ל בראש אמי"ר.

אמנם מ"ש גבי מקנין ע"י נכרי מהו דתימא וכו' קמ"ל הפונה קמ"ל דאף דלגבי גוי הבועל ליכא ונטמאה דאין אשת לגוי קרינו ונטמאה לבעל. ולפ"ז יתורץ מה שהקשו התוספות שם בסוטה דף כ"ו שכתבו ונ"ל תימא מאי קמ"ל רב הונא והא מתני' היא ע"י כל העריות מקנין וי"ל דהכי פירושו מי שניאסר בכל בת ישראל ע"י בעילת זנות אפי' אינה קרובתו יצא גוי דבלא"ה כל בת ישראל מתסרא וקנימא לגבי' עכ"ל ולפי שיטת מהרי"מ ל"ק מ"מ דטובא אשמועינן רב הונא דעריות סד"א דלא קרינו ונטמאה לבועל קמ"ל דנתוסף בהם אסור מכח ביאה זו פדאמרן וכפ"ז בגוי דלא משפחת ביה ונטמאה דבועל דליתיה בתורת אשת אימא ליכא גם ונטמאה דבעל קמ"ל דאע"ג דליכא ונטמאה לבועל קרינו ונטמאה לגבי בעל ונמצא דרב הונא אשמועינן חידושא.

ואולם ק"ק לשיטת מהרי"מ ט דלפי"ז גבי גוי הכי הול"ל לש"ס מהו דתימא נטמאה ונטמאה אהד לבעל וא' לבועל היכא דאיתיה בתורת אשת אבל גוי דליתיה גם נטמאה דבעל ליכא קי"ל ובהכי הש"ס אשמועינן טעמא ואשמועי' הלכתא.

אמנם הא דנקט הש"ס כמו גבי עריות וכלישנא דנקט התם נקט גבי גוי משמע דדין הגוי פדיו העריות וכי היכי דהתם פירושה היא לשיטתו שכתב מקדמי אר"ש קמ"ל דנאסרה לבועל תוספת אסור בהאי ביאה דכשם שאסורה וכו' ה"נ פירושו מאי דאמרו גבי גוי.

ותו דכי היכי דלאוסרה על בעלה לא חשיב ביאת גוי כביאת בהמה ה"ה נמי לאוסרה עליו וכמו שהקשה ריב"ם על ר"ת כמבואר באורח בתוספות בכמה דוכתי וצופה הייתי להרב בית יעקב סימן י"ג שכתב ונ"ל יש לדייק מלשון רש"י בסוטה דפירש האי קמ"ל דמסיק גמ' דלא פדמפרש הרא"ש הרי גבי הא דאמרו ע"י כל העריות מקנין וכו' פירש"י קמ"ל דכי אתי קרא לגופיה הוא דאתא דהיכא דאינו קרוב לה נאסר עליה ע"י קנאי זה ולא למעוטי קרובים הוא דאתי א"כ ה"ה האי קמ"ל דאמר בגמרא גבי גוי נמי פירושו קמ"ל דקרא לגופיה הוא דאתא ולא למעוטי גוי הוא דאתא הואיל ואסורי וקנימי אלא אין חילוק בין היכא דאסורא וקנימא עכ"ל ושותיה דמר לא גמירנא דאדרבא מדברי רש"י משמע דמפרש בפירושו הרא"ש.

שהרי להרא"ש פונת הש"ס פדמרגמ' הוא ז"ל ונ"ל פלומר דסד"א האי דאמרינו ונטמאה לבעל היכא דקרי ונטמאה לבועל לאפוקי נכרי דלא קרינו ונטמאה לבועל פינון דבלא"ה אסורא ליה לא קרינו ביה ונטמאה לבעל קמ"ל אע"ג דלא קרינו ונטמא' לבועל קרינא ונטמא לבעל עכ"ל ודעת שפתיו ברור מללו דמפרש כפי רש"י דה"א דקרא מעיט גברא דלא קרי בביאתו פרמי ונטמא' לבעל ולבועל קמ"ל דלא מעיט קרא לגופיה אתא והיינו כדפירש"י.

ואדברבא דברי רש"י מבוארים בפירושו הרא"ש דאף למסקנא לא קרינו ונטמאה לבועל
אלא דלא תלי זה בזה וקרא לא מעיט קרובים דלא קרינו בהו ונטמאה לבועל אלא אע"ג
דליכא ונטמאה לבועל קרינו ביה ונטמאה לבעל וקראי דנטמאה נטמאה לגופיה אתא דכי
הות שריא לבועל מקמי הכי דאי מת בעלה או גירשה היתה מותרת לו השתא דנטמאה
עמו נאסרה עליו ומיהו לא תלי ונטמאה דבעל בזה דאף דלא שייך ונטמאה דבועל קרי
ביה ונטמאה דבעל.

ואי רש"י סבר כריב"ם הול"ל קמ"ל דאע"ג דאסירא וקיימא מ"מ איכא ונטמאה דבועל
איסור מוסיף מפת ביאה זו. וכן משמע ממ"ש רש"י דף כ"ה ע"א אהא דאמר רב יהודה
מדקסרתא דאלמנה לכ"ג מקני לה ולדכוונתא לאנסרה לבועל כבעל וז"ל לאנסרה אבועל
קנוי לא מהני אלא לאנסרה על בועלה אם ימות זה או יגרשנה ולא שמת עכ"ל ואי סבר
רש"י כריב"ם הא קנוי מהני להוסיף איסור על הבעל נמי וכמ"ש הרמב"ם ותצא אף
משום זה וכמ"ש"ל אלא משמע דרש"י בשיט' הרא"ש קאי דאי אסירא וקיימא לית ביה
אסור מוסיף משום נטמא' וכן פתב מורינו הרב שארנו מהר"י זאבי לימוד קל"א דמשפתי
לשונות רש"י הנז' מוכח דרש"י פהרא"ש.

וכן משמע ממ"ש רש"י ריש פ' ארוסה דף כ"ד וז"ל ולא נוטלות כתובה ואע"ג דשאר
אלמנה לכ"ג כתובה וכו' זו אין לה דסתירתה גרמה לה ליאסר עליו נאפי' היא ראויה לו
הלפך לאו בת כתובה היא דלא עדיפא מפשרה עכ"ל משמע דס"ל דלא נתוסף על הבעל
איסור על מה שהיה אסור מקודם ולהכי פתב דלא עדיפא מפשרה דאלו נתוסף עליו
אסור מפת ביאה זו הו"ל פשאר סוטות דעלמא דכי אין שותות הפסידו כתובתן זולת בא
עליה בעלה ודכוונתא שהיא גרם לה.

ולא הנה שייך קושיא ופירוקא דזו ככל הנשים דבעליהן נאסרו מפת ביאה זו והא הו"ל
לרש"י ללמדנו דגם זו בסתירתה הוסיפה איסור על איסורה אלא משמע דס"ל פהרא"ש.
אחרי פתבי בא לידי ס' שמות בארץ להאשל הגדול מהר"ם ו' חביב וראיתי בתוספת יום
הכפורים דף י"ט ע"ב שהקשה על ר"ת מדין נטען כמו שהוקשה למעלת השואל ידינו
בר"ו.

ומירץ דהכי הנה עובדא דר"ת שעברה ונסת ע"ש וקשה על הרב ז"ל דמלשון המרדכי
פ' בן סורר שכת' והתיר ר"ת לגר לקחת אותה לאשה מוכח דעדיין לא נישאו בדיני
ישראל אחר שנתגיירו והת' ר"ת לקחתה.

ומ"ש בעניינתנו לעיל נראה עיקר דמה שניסת עמו בגיותו סבר ר"ת דהו"ל ככנס ולא
ראה להחמיר בנדון ההוא. עוד ראיתי להרב הנז' שכתב דר"ת מודה דאסורה לבעלה.

ונעלם מהרב ז"ל שכ"כ הרב תה"ד סימן רי"ט ומהגמ"י משמע להפך כמ"ש"ל וכן משמע
מדברי המרדכי פ' בן סורר דר"ת מתירה לבעלה וכל זה נעלם מהרב הנז'. וכ"כ מהר"א
אלפנדארי בתשובה הובאה בס' בני דוד דף מ"ח ע"א דמדברי המרדכי הנזכר משמע
דר"ש התירה לבעלה ע"ש ויש להרגיש על הרב תה"ד איך לא זכר דברי המרדכי שהם
הפך דבריו.

תו חזינא להרב מהרמב"ח הנז' שפיר' לדעת התוספות מ"ש קמ"ל גבי מקנין ע"י גוי היינו קמ"ל דנטמאה לבעל וכינן שפון נטמאה לבעל גוי פשיטגנייר ולקרא"ש א"ש דאי פשיטגנייר נאסרה פשיטא דמקנין ע"י גוי דמתקנים ונטמאה לבעל פשיטגנייר.

וקרובים דבריו למש"ל. אמנם מ"ש בפירוש קמ"ל לדעת התוספ' יותר נראה מש"ל דפירושו לדעת התוס' קמ"ל דנטמא' לבעל וכינן דנטמאה לבעל ה"ה דנטמא' לבעל דנתוסף לו אסור אף בגיותו מצד ונטמאה לבעל כמו שפתיבתי לעיל וכן משמע מסתמות לשון התוספ' וביותר מדברי התוספות ביומא דברי שא פתבו אלמא גבי שינוי נטמאה לאסרה לבעלה וה"ה לבעל.

וכאשר פתבו וליכא למידק איפכא מהתם שם חדיתו הא דלכשיטגנייר ודוק הטב. וכן משמע מדברי המרדכי פ' בן סורר ממ"ש דר' יחיאל עשה מעשה כר"ת ולא מטעמיה דס"ל דגר שנתגנייר כקש"ד והיא שעתא לאו אסורה היא עכ"ל משמע קצת דלהתוספות היתה אסורה לגוי בגיותו אף משום ונטמאה לבעל אלא דסבר רבינו יחיאל דהיא שעתא שנתגנייר פקע איסורא.

ואחר זמן ראיתי בשיטה מקוננת פתובות דף ט"ז מהספר שהביא דברי רבינו יחיאל וממ"ש שם משמע הפך מה שדקדקנו ע"ש. ואתה תחזו להרב הנזכר דהכריע כריב"ם מסוגיית סנהדרין שהזכרנוה לעיל בתחילת דברינו עיין שם בתיה"כ בדבריו.

ושל פת הקודמין היא הם דברי הרב נמוקי יוסף פ' בן סורר ע"ש. והרב בית יעקב סי' ג' תמה על מרן דלא העלה על שלחנו הלא סברת ר"ת ולקולא וכבר לעיל הארכנו קצת וישכנו דעת מרן ז"ל כי יש פנים מסבירות לפסק מרן.

אשובה אראה דברי התניי' הגדול מהרימ"ט שכתב על דברי הרא"ש שקיים פסק ר"ת ז"ל ויש ללמוד מדבריו דמי שפא על אחות אשתו והיא אשת איש ונתארמלה או נתגרשה שפותרת לו אחר מיתת אשתו ולא מתסרא עליה בהך ביאה משום דבלא"ה אסירא וקנימא והכי אמרינן התם בסוטה גבי עריות בלשון שאמר בגוי וכו' ע"ש ויש להעיר על הרב ז"ל דלא זכר שם דברי מהרא"י ז"ל בפסקים וכתבים סי' כ"ט שעמד בזה דבא על אחות אשתו וכתב וז"ל יפה דקדקת אמנם דלגבי גוי דעלה קאי האשרי הנה לחלק שפיר דגוי ודאי חשיב בלא"ה אסור דאינו בתור' גיטין וקדושין וכו' אמנם דקדקתי במס' סוטה בהיה דמייתי אשרי ממקנין ע"י גוי דאשאר עריות קאמר נמי הכי וכו' אלמא לפי דעת אשרי דדייק מהתם דשרי לגוי הבעל ה"ה דאיכא למידק נמי דשרי לא מהערי'ו הבעל וכו' וגם הגליון דלשם דמתיר מטעם דגוי המתגנייר פקטן שנולד דמי מה נחסר לו בראית אשרי וכו' אמנם נראה לחלק בין אחות אשה לגוי המתגנייר דלגבי אחות אשה שפיר שינוי שנאסרה לבעל באם תמות אשתו אבל גבי גוי לא שינוי לומר באם יתגנייר דכשמתגנייר גופא אחרינא הוא ולהכי מהני סברת דגוי פקטן שנולד דמי והא דקאמר התם בסוטה דעריות לא נאסרה לבעל משום דבלא"ה אסורה לו לא קאי אאחות אשה אלא אשאר עריות דאין להם היתר עכ"ל.

וְנִרְאָה דְחִילּוּק זֶה הָאֲחֵרוֹן לְדַעַת הָרָא"ש קָאָמַר וְהֵגַם דְּבִכְלָל הַאי חִילּוּקָא בְּתַרְא אָמַר מַר דְּגַבֵּי גּוֹי גּוּפָא אֲחֻרְיָנָא הוּא דְגַר שְׁנַתְגַּיִיר כְּקַש"ד וְהָרָא"ש לֹא הִזְפִּיר הֵיטֵר זֶה אֱלָא הַדְּבָרִים הִלְלוּ הֵם דְּבָרֵי הַגְּלִיּוֹן שְׁהִבִּיא.

הַדְּבָר בְּרוּר דְּכַוְנַת מַהֲרָא"י לְדַעַת הָרָא"ש דְּהָא לְדַעַת הַגְּלִיּוֹן שְׁפַתְבַּעַל דְּבָרֵי רִיב"ם דְּפָלִיג עַל ר"ת דְּנִרְאָה לְהַתִּיר מְטַעַם גּוֹי הַמְתַּגַּיִיר כְּקַש"ד מוֹכַח דְּמַסְפִּים הוּלְךָ לְשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת דַּמ"ש בַּגְּמ' דְּסוּטָה קַמ"ל הֵינּוּ דְּנִתּוּסָף אִיסוּר לְבוּעַל נְמִי.

וְהֵגַם דַּמַּהֲרָא"י נְעַלְמָא מְמַנּוּ פִּירוּשׁ סוּגְיַת סוּטָה לְדַעַת הַתּוֹס' כַּמַּש"ל הֵינּוּ דַּמַּהֲרָא"י לֹא זָכַר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזֶה וְהֵינּוּ מֵאֵי דְכַתִּיבָנָא בְּעֵינְיוֹתֵינוּ לְעִיל דְּהַתּוֹסְפוֹת עֲצָמָם פִּירְשׁוּהָ. אֲמַנְם פְּשִׁיטָא דַּמַּהֲרָא"י מְדַעַתוּ הֶרְחַבְהָ הִיָּה מְפָרְשָׁה הֵכִי לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְכַמ"ש דְּנִדְאֵי הַתּוֹס' וְהַגְּלִיּוֹן יְדַעֵי לְסוּגְיַת סוּטָה שְׁהִבִּיא הָרָא"ש וְעַל פְּרָחָף חִלּוּק הִיָּה לְהֵם בְּדָבָר וְאִין לֹא פְּנָאֵי לְהַאֲרִיף ע"ש.

וּלְכָל הַדְּבָרוֹת הָרִיב"ם אֲסָרְהָ לְגַר הִזָּה מְטַעַם דְּאִיסוּרָה לְבוּעַל וּמְשַׁמַּע דְּהַגְּלִיּוֹן מוֹדָה בְּזֶה אִי לֹא טַעְמָא דְגַר שְׁנַתְגַּיִיר כְּקַש"ד וְא"כ לְדַעַת זֶה לֹא צְרִיכָא לְמִימַר וּלְחַלְקַב בֵּין גַּר לְבָא עַל אַחוֹת אֲשֶׁתוֹ וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים מְאֹד וּמֵאֵי אֲתָא מַהֲרָא"י ו"ל לְאֲשַׁמּוּעֵינוּ.

וְתוֹ דְּבִנְהָ חִילּוּקוֹ עַל סוּגְיַת סוּטָה וְהוּא כְּתִיב דְּלֹא הִיָּה לֹא פְּנָאֵי לְהַשְׁמִיעֵנוּ דַּעַת רִיב"ם וְהַגְּלִיּוֹן בְּסוּגְיַת סוּטָה. לְכֹן נִרְאָה בְּעֵינֵי פְּשׁוּט דְּכַוְנַת מַהֲרָא"י לְדַעַת הָרָא"ש דְּאָרְף דְּהָרָא"ש שְׁרֵי מְטַעַם דְּאִיסוּרָא וְקִינְיָא לְבוּעַל וְלֹא קָרִי בֵּיהּ וְנִטְמָאָה לְבוּעַל מ"מ יֵשׁ לְחַלְקַב דְּאִי כְּתִיב הָרָא"ש אִיסוּרָא וְקִינְיָא לְבוּעַל וְלִיכָא וְנִטְמָאָה ה"ד בְּגוֹי דְאִין לֵה הֵתַר דְּכַשְׁיַתְגַּיִיר גּוּפָא אֲחֻרְיָנָא הוּא מִשָּׂא"כ בְּאַחוֹת אֲשֶׁתוֹ דְּתַכְרַף חִינִיל עֲלֵיהּ וְנִטְמָאָה לְבוּעַל מְשׁוּם דְּמִשְׁפַּחַת דְּתַמּוּת אֲשֶׁתוֹ וּז"ש מַהֲרָא"י וְלֵהֲכִי מְהֵנִי סְבַרַת הַגְּלִיּוֹן (כַּצ"ל) דְּכַקְטָן שְׁנוּלֵד דְּמִי כְּלו' דְּאָרְף דְּהָרָא"ש שְׁרֵי אִינוּ אֱלָא מְטַעַם מ"ש בְּש"ס דְּלִיכָא בֵּיהּ וְנִטְמָאָה דְּבוּעַל דְּאִי לֹא"ה לֹא הֵוִי שְׁרֵי דְאִי אֲמַרְיָנוּ דְּנִתּוּסָף אִיסוּר בְּבִיאָתוֹ מְדִינֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹ לֹא פִקַּע הָף אִיסוּר' דְּרַבִּיעַ עֲלֵיהּ מְדִין תּוֹרְתָנוּ פְּשַׁתְגַּיִיר מְטַעַם פְּקָטָן שְׁנוּלֵד דְּמִי דְכִינּוּ דְּבִדְיָנִי יִשְׂרָאֵל נְאֻסָר' לֹא אֲכַתִּי כְּשַׁתְגַּיִיר רַבִּיעַ עֲלֵיהּ הַאי אִיסוּרָא וְכָל שְׁרִיּוּתָא דְּהָרָא"ש אִינוּ אֱלָא דְּלֹא חִינִיל עֲלֵיהּ וְנִטְמָאָה דְּבוּעַל וְכַסּוּגְיַת סוּטָה.

מ"מ לְהֵכִי אֲהֵנִי מִיָּהָ הָף סַבְר' שְׁל גְּלִיּוֹן דְּגּוּפָא אֲחֻרְיָנָא הוּא בְּגֵרוּתוֹ דְּלֹא לִיחּוּל עֲלֵיהּ תַּכְרַף בְּבִיאָתוֹ אִיסוּר וְנִטְמָאָה מְשׁוּם דְּמִשְׁפַּחַת שְׁיַתְגַּיִיר וּפִקַּע אִיסוּר גִּיּוּת דָּאֵם יַתְגַּיִיר גּוּפָא אֲחֻרְיָנָא הוּא לֹא פֵן בְּאַחוֹת אֲשֶׁתוֹ וְדְבָרִים בְּרוּרִים הֵם בְּכַוְנַת מַהֲרָא"י דְּלְדַעַת הָרָא"ש אֲמַרְהָ וְכֹן מוֹר"ם סִימָן קַע"ח עַל סְבַרַת הָרָא"ש שְׁהִבִּיא מְרֵן כְּתִיב דְּבָרֵי מַהֲרָא"י דְּאַחוֹת אֲשֶׁתוֹ אִיסוּר'.

וְק"ק עַל מַהֲרִימ"ט דְּלְמַד מְדְבָרֵי הָרָא"ש לְהִתְרָא וְלֹא זָכַר מַהֲרָא"י דְּלְחַלְקַב יִצְאָ וְאָסַר אָרְף לְדַעַת הָרָא"ש וְעַמ"ש הֶרֶב כְּנֵה"ג סוּף סִי"ט וְעֵינֵי רָאוּ לְהֶרֶב בֵּית יַעֲקֹב סִימָן ג' שְׁכַתְבַּעַל וְ"ל יֵשׁ לְהַפְּלִיא יוֹתֵר הַפְּלֵא וּפְלֵא עַל מַהֲרָא"י בְּעַנְיָן מִי שְׁבָא עַל אֲשֶׁת אִישׁ שְׁהִיא אַחוֹת אֲשֶׁתוֹ וְכו' וְכַתֵּב דְּגוֹי חָשִׁיב בְּלֹא"ה אִיסוּרָה לֹא דְאִינוּ בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין לְגַמְרֵי וְכַמְעַט שְׁנַעְעֵלְמָא מְהֶרֶב דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת סוּטָה דְּף כ"ו ע"ב דְּלִפִּי דְּבָרֵיהֶם א"א לֹמַר פֵן שְׁכַתְבוּ תִימָא מֵאֵי קַמ"ל רַב הוּנָא מְתַנִּיתִין הִיא ע"כ הַעֲרִיּוֹת מְקַנְנִין וִי"ל דַּה"פ מִי שְׁנַאָסַר בְּכָל

בת ישראל על ידי בעילת זנות אפילו אינה קרובתו יצא גוי דבלא"ה כל בת ישראל מתסרא וקנימא לגביה ולפ"ז גם אחות אשתו לא שיניף כלל דאסור' בלא"ה בכל בת ישראל דהרי מדין קרובים איירי וכו' ומזה נדחה כל מ"ש מהרא"י בפסק הנ"ל עכ"ל ואשוב אתפלא על פלאות עדותיו דמה כל התרדה הזו ונהרי הוא כמבוא"ר דחילוק התוספות הוא פחילוק מהרא"י דגוי אינו בתור' גיטין וקדושין וכו' ואם פונתו להקשות מדברי התוספות שכתבו דחילוק זה שכתב מהרא"י הנה ס"ד ואתא רב הונא לאשמועי' דליתא לחילוק זה אלא גוי נמי מקנין ע"י פי היכי דמקנין ע"י כל העריות ומאחר דלמסקנא שקולים הם איך מהרא"י חילק בן.

לק"מ דמהרא"י תכף תבריה לגזיזיה ממ"ש בפ"ס הכי גבי עריות והן נסתר מחמת זה החילוק דלפי האמת שווו בשיעוריהן עריות לגוי ואין לחלק חילוק זה והיינו הא. גם מ"ש דבזה נסתר כל פסק מהרא"י לא ידענא מאי קאמר.

דמהרא"י עיקר טעמו במסקנתו לאו מטעם זה אף חילק דבאחות אשה שיניף נאסרה לבועל אם תמות אשתו אבל גבי גוי לא שיניף לכשיתגזיר דגופא אחרינא הוא ועלה סמיה כמ"ש לעיל בס"ד.

והו טעמא איך דא תברתיה ולא קרב זה אל זה. ונראה שפונת הרב בית יעקב היינו מפני שהוא בנה דייק על חילוק זה דחילק מהרא"י דגופא אחרינא הוא וכו' ולפי דבריו לעיל רק זה נשאר מ"ש בריש דבריו והשתא פי נדחה קרי לה גם לחילוקא קמא א"כ נסתר הפל.

ותבט עיני מאי דהוקשה להרב בית יעקב הנזכ' לעיל על מסקנת מהרא"י דגוי שינתגזיר גופא אחרינא הוא ולהכי מהני סברת כקש"ד דהרי אמרו ביבמות דף כ"ב אפי' אחים מאם מעידים מאי שנא ערוה ערוה לכל מסורה עדות מסור' לב"ד וגר שנתגזיר כקש"ד ולפ"ז אין לחלק דגבי גוי שבא על בת ישראל לא שיניף כקש"ד דלענין עריות לא אמרי' כקש"ד דערוה מסורה לכל.

ועוד הרי אמרו בסנהדרין דף ע"א גוי הבא על אשת ישראל ונתגזיר חייב מוכח דלא אמרינו בזה כקש"ד ואף לפי מ"ש התוס' שם אהא דאמר רבי חנינא ב"נ שפינה את ה' ונתגזיר פטור הואיל ונשתנה דינו וכו' תימא אי הוי מילתא דרבי חנינא פתנאי דפליגי בהחולץ מפני מה גרים מעונים מפני שלא קיימו מצות ב"נ אלמא מענשי ורבי יוסי אמר גר שנתגזיר כקש"ד וע"ק סוגיא דהכא דלא פחד דאמרינו עשה בן בישראל חייב ואי כר"י כקש"ד ונראה שיש לחלק דכולא שמעתין בדיני אדם והתם בדיני שמים.

אלה הם דברי התוספות. ולפ"ז מנ"ל למהרא"י לחלק די"ל דכיון דבדיני אדם לאו כקש"ד לא חשיב אשתי גופה וכ"ש לפי סוגית יבמות דלענין עריות לא אמרינו כקש"ד פשיטא דקשה על מהרא"י ורמ"א שפסקו לחלק בין אחות אשה לגוי מטעם כקש"ד וקושית התוספות בסנהדרין הנז' יש לתר' עפ"י סוגית יבמות הנז' דאפי' למ"ד כקש"ד דלענין עריות אם בא על אשת ישראל ונתגזיר חייב דלענין עריות לא אמרינו כקש"ד משום דערוה לכל מסורה ואי לא עביד דינא לגוי הבא על בת ישראל ונתגזיר אתי

למשרי נמי בישראל פיון דכ"ע לא ידעי דגר שנתגיר כקש"ד וה תנרף דברי הר' בית
יעקב על התוספו' ועל מהרא"י עיין בספרו באנרף דברים פכתבו.

ונאני בעניי אומר דמה שהקשו על מהרא"י דערנה אינה מסורה לכל תיובתא לא קא
קזינא דהלא מהרא"י קאי לדברי הרא"ש דהכריע דהגר מותר בזו שפא עליה בגיותו
והיא אשת ישראל על פן בא דבר מהרא"י לאסור איסר פאשר בא אל אחות אשה ולחלק
יצאת מההיא דגר דקי"ל גר שנתגיר כקש"ד ונמצא דהו הו הדברי' שפלב חכמי' ולדידהו
מפרש"א דההיא דהרא"ש שאני דקש"ד ומה יוכח הוכיח ממ"ש ערנה לכל מסורה.

הרי דין הגר דהרא"ש לאו מהאי טעמא דקש"ד אלא טעמו דליכא ונטמאה דבועל והא
דזכר כקש"ד היינו לפום רבנו להבין פשר דבר ולמת רינס בין הנושאים והא לא דמיא
אפי' פאוכלא לדנא דנדון מהרא"י עדיף טפי טובא ממ"ש עדות לב"ד מסור' ונהרי הוא
כמבו"אר ופשוט מאד.

ומאי דמשני קושית התוספות בסנהדרין בהו דערנה לכל מסורה דמשום הכי חייב פאשר
בא אל אשת ישראל. אתמאה אטו משום גזרה ענשינו ליה במיתה הלא לפום דינא
דקש"ד פטור ועטיר וזו אינה מדה לחייב מיתה משום גזרה.

ותו לא זכר סוגית יבמות דף צ"ו דאמרו גבי עריות דאסורין ואין חייבין עליהם מטעם
גר שנתגיר כקש"ד ומבואר דאי נמי גזרינו משום דערנה לכל מסורה חייבי לא מחייב
פינו דמן הדין פטור.

ומה שהקשה למהרא"י לפום מאי דכתבו התוספות בסנהדרין דבדיני אדם לא אמרו
כקש"ד ומנא ליה למהר"א לחלק בכו. יש לדחות דהא מיהא יש מקום לומר כקש"ד
ואשתני גופא לדיני שמים לא כן באחו' אשה.

ואולם לפום ריהטאאיקא למיזק על ר' יחיאל שהביא המרדכי והגיליון שהביא מהרא"י
דשרו להאי גר דבר שבערנה מטע' כקש"ד אי מסוגית יבמות הנז' דערנה לכל מסורה
ולא אמרו כקש"ד ואי מסוגית סנהדרין דמשמע כמ"ש התוספות דבדיני אדם לא אמרו
כקש"ד.

והא הכא ערנה ודיני אדם ושרו רבינו יחיאל והגיליון והא הו"ל להרב בית יעקב
לאקשוני. ואפשר לי לישב דסברי רבינו יחיאל ודעמיה דאם אמרו בסוגי' יבמות הנז'
הוא בעריות ממש לא בעשה דונטמאה לבועל דלאו כ"ע דינא גמירי דשייך ונטמא' לגוי
פסברת התוס' דמשמע דמפרישי בסוגית סוטה קמ"ל דאסירה לגוי אף משום זה כמ"ש"ל.

ופרט זה לא ידעו ולא יבינו אישי ישראל וסברי דבגוי לא שייך ונטמאה דבועל וליכא
למגזר בהא. והגם דמסוגית סנהדרין מוכח דבדיני אדם חייב מיתה וכמ"ש התוספות
היינו דקא פשדנהו בבית דין וחיבוהו אבל כל שלא נידון בב"ד לא מקרי חייב וכמו
שכתבו התוספו' בע"ז דף ס"ד ע"ב ד"ה אינהו גר תושב וז"ל במסקנ' קאמר דהיינו
להחיותו וא"ת והלא מיד שעבר ז' מצות חייב מיתה דאזנהרת ב"נ היא מיתתן בלא עדים
והתראה י"ל דכל זמן שלא דנהו ב"ד אינו חייב מיתה תדע דאמרינו הנכרים לא מעלין
ולא מורדין עכ"ל ואם התוספו' כתבו פן אף בעודו ב"נ דכל זמן שלא דנהו ב"ד אינו

חייב מיתה כ"ש דכשנתגי' אמרינו כקש"ד ונה שפא על אשת ישראל בגיותו לא נדון וכשנתגי' אמרינו כקש"ד.

ואיברא דאם ה'ו ב"ד דנים אותו ומחייבין מיתה במציאות זה בדיני אדם ממיתין אותו ולא אמרינו כקש"ד ועוד יש לצדד בדברי רבינו יחיאל ובפרט כפי הלשון שהביא בשיטה מקובצת פתובות דף ט"ז בשמו פאשר יראה המעיין. ועוד.

אפשר לישוב דברי רבינו יחיאל והו קדם יש להעיר דלפי דברי התוספות דסנהדרין הנז' משמע דכי אמר ר' יוסי גר שנתגי' כקש"ד היינו לדיני שמים אבל דיני אדם חמירי ואם עשה פן בישראל חייב והכי נקיטי דברי התוס' בפירו' האמור הרב בית יעקב הנז' ומהרש"א בחידושי הלכות והרב פרשת דרכים דרוש ב' דף ז' ע"ב ע"ש בארן.

ולפי זה איפא למיקם עלה דמילתא דהרי ביבמות דף צ"ז וקדושין דף י"ז ושאר דוכתי ובתוספ' עצמם בכמה דוכתי ומהם בבכורות דף מ"ו ע"א מבואר דגר שנתגי' כקש"ד לדיני אדם נשואין ונחלות ואביוני' והו ולפום סוגית סנהדרין ודברי התוס' לא אמרינו כקש"ד לדיני אדם.

ואפשר לומר דאין פונת התוספות דתרגמוה שלשת הרועים הרב בית יעקב והרב מהרש"א והר' מהר"י רונאניס בפרשת דרכים אלא פונת התוספות שכתבו ונראה לחלק דבילא שמעמא בדיני אדם והתם בדיני שמים היינו דהו סוגיא אתיא כמ"ד דגוים מענשי אשבע מצות והיינו בדיני שמים דחמירי כדאמרינו בעלמא פטור מדיני אדם לחייב בדיני שמים וכדאמרי' התם בהדיא דיסורין באים עליהם והיינו מאת ה' מן השמים וכולא שמעתי דסנהדרין בדיני אדם דאם נשתנה דינו פטור ואם לאו חייב אמנם ר' יוסי דפליג בהחולץ דקש"ד היינו אפי' בדיני שמים מכ"ש דבדיני אדם פטור מהפל דקש"ד ואי אהני לדיני שמים דחמירי כ"ש דאהני לדיני אדם.

ודיניה דר' חנינא לפטורא אתי ככ"ע לא מבעי' דפטור לר' יוסי דאיהו סבר כקש"ד בשמים ובארץ בכל גוונא אלא אף לת"ק דמענשי בדיני שמים אתי דבדיני שמי' מענשי בכל אופן ובדיני אדם זמנין דפטיר היכא דנשתנה דינו וכו' וכאשר יהיה האופן דלא שנא חייב ואמטו להכי נקט הו טעמא להורות דדינו לפטורא אתי ככ"ע דלר' יוסי פללא כקש"ד לא נצרכא אלא לת"ק וכפ"ז סוגיין אתי כת"ק דהתם דלא אמרינו כקש"ד ואנן קי"ל כר' יוסי פדמוכח בכמה דוכתי ולפ"ז הא דתניא בא על אשת ישראל ונתגי' חייב ליתא.

וא"כ סברת רבינו יחיאל ודעמיה יוצא בהנומא וקהם שומעין שאמרו פהלכה דקש"ד. ואפי' תימא דאין פונת התוספות פן יכולני לומר דזו היא שיטת רבינו יחיאל ודעמיה נשפיר.

א"נ אפשר לישוב דברי התוספות דסנהדרין הנז' וננישב דעת הרמב"ם דפסק פי"ד דאסורי ביאה דגר שנתגי' כקש"ד ופ"י דמלקי' פסק דבא על אשת ישראל ונתגי' חייב. ואפשר לישוב דכי אמרינו בעלמא ונהלכה רונחת דגר שנתגי' פקטון שנולד דמי היינו דוקא לענין קורבה דמשפחת גיות בהא קי"ל כקש"ד ולית ביה משום מקרובי דערייות דמשפחתו פי

אין אב ו"סר לו לאם ואחיו נעדר וכל הקרב הקרב בגייתו סר"ה קרוב"ה וכקש"ד ונהיננו הנה סוגי' דנחלות ונעריזות אבל לענון שעשה עבירה כגון בא על אשת ישראל ונתגזיר לא אמרינן כקש"ד אלא בדיני שמים אף בדיני אדם בפרט זה חמיר לר' יוסי דקי"ל פנוניה ובהכי סלקי שפיר דברי התוספ' פפי פירוש גדולי ישראל מהרש"א והר' מהר"י רונאניס והרב בית יעקב ופסקי הרמב"ם.

וההיא דפ' הפא על יבמתו דף ס"ב ע"א דהיו לו בנים בגייתו דקניי' פו"ר ואין לו בכור לנחלה לר' יוחנן פבר ישבו שם התוספות וראב"ן בספרו האריה לישבה דף כ"ד ע"ג ע"ש. הגם הלום ראיתי אחרי רואי מ"ש התוספ' ישנים ביומא אשר נדפסו בדפוס פפד"מ ושם נאמר בהדיא דר"ת התירה לגר ולדעתו אינה אסורה לבעלה והקשה לו ריב"ם על זה כל הנהו קושטי מסוגי' דמוכח דאסרה לבעלה ביאת הגוי וכו' והן הן דברי ההגמי"י שכתבתי לעיל.

ואח"ך כתוב בתוספות ישנים וז"ל ועל שהתיר לכותי שנתגזיר לישא אשתו קשה לרבי דתנן פ' ארוס' ע"י כל העריות מקנין וקאמר התם דאתי לרבוניי אפי' פותי מיהו אומר רבי צ"ע אי מהני פאן טעמא דגר שנתגזיר כקש"ד ואין זה הבעל שנתרצית לו אעפ"י שאינו מועיל לפוטרו ממיתה פשבא על אשת ישראל ונתגזיר כדאמר פ' בן סורר עכ"ל ועין רואה דכתבו בשם רבי פסברת הגליון ורבינו יחיאל אלא דמספקא ליה.

והביטה וראה דכתבו התוספ' ישנים דרבי הקשה על ר"ת כריב"ם ושוב נסתפק מטעם כקש"ד וכו' ותישב קצת דהריטב"א פ"ק דכתובות פתב על דברי רבינו יחיאל וכו' הנה אומר ר"י. ואלו בהגמי"י פי"ח דאסורי ביאה ופ"י דגרושין פתוב משם ר' יוסי כריב"ם וכ"כ באגודה פ"ק דכתובות ופ' בן סורר.

אמנם נודע דתוס' ישני' דיומא הם תוספ' שאנן שחיברם רבינו שמשון תלמיד ר"י ועליו הוא אומר קשה לרבי וכיוצא וא"כ מ"ש ההגמי"י והאגודה בשם ר"י הנה אמת דר"י הקשה על ר"ת פמו שהקשה ריבם ומ"ש הריטב"א על דברי רבינו יחיאל וכו' הנה אומר ר"י היינו שגם ר"י הלך בדרך זו דרבינו יחיאל אלא דלא פסיקא ליה: ומהאמור יש להעיר על מהרא"י בפסקים וכתבים שהביא הך היתרא בשם גליון והו"ל להביא שכן פתב בתוס' יומא שהוא מיייתי פמה זמני תוספ' שאנ"ן ליומא והם התוספ' ישנים וכבר לעיל דקדקתי שלא זכר מהמרדכי פ' בן סורר.

שוב ראיתי דבתרומת הדשן סימן רי"ט כ' ובגין ובתוס' ובאשירי מפרשים טעמים נכוחים דיש להתיר עובדא דר"ת עכ"ל ואפשר שפנינון על תוס' שאנן הנז'. וראה בעינייך דהתוספות ישנים הנז' הבליעו בנעימה מאי דהוינון בה מסוגית פרק בן סורר ונראה דכוננתם דכי אמרינן כקש"ד דהיינו לכל מילי דלאו חיוב מיתה נינהו אבל לפוטרו ממיתה לא אמרינן כקש"ד ואפשר שטעם הדבר דבאשר דנים אותו ב"ד ונתחייב מיתה א"כ למפרע מעת שעבר העבירה ההיא הרי הוא גברא קטילא ולא אמרינן כקש"ד בגברא קטילא שאין לו חיות וא' דימיה יום המנות מיום הנלדו אבל בשאר מילי דאינו חייב מיתה או אפילו חייב מיתה ואכתי לא דנוהו ב"ד אמרינן כקש"ד על דרך שכתבו התוספ' בע"ז דף ס"ד שהבאתי לעיל.

אָבֵל כְּשֶׁדָּנוּהוּ ב"ד וְחַיִּיבוּהוּ מִיָּתֵהּ תּוֹ לֹא אָמְרִינֵן כַּקַּש"ד דְּלִמְפָּרַע מַת הוּא מְשַׁעֵב שְׁעֵבֵר
עֲבִירָה כְּמִדּוּבָר. וְעַל פִּי זֶה נֹחִים כָּל הַקְּנֻשִׁיּוֹת וּפְסָקֵי הַרְמַב"ם ז"ל וְאֶפְשָׁר דְּגַם הַתּוֹסְפוֹת
בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ע"א הֵנוּ שְׁפָתָבוּ דְּכֹלְאָ שְׁמַעְתִּין בְּדִינֵי אָדָם וְהָתָם בְּהַחֲלוּץ בְּדִינֵי שְׁמַיִם
כְּפִנְתָּם עַל דֶּרֶךְ שְׁפָתָבוּ תּוֹסְפוֹת יִשְׁנִים הֵנוּ וְלֹא דְּוָקָא מ"ש בְּדִינֵי אָדָם אֲלֵא כְּפִנְתָּם
לְחַיִּיב מִיָּתֵהּ דְּהִינּוּ בְּמֵאֵי דְּקֵאֵי הָתָם הַסּוּגִיָּא לְחַיִּיב וּפְטוֹר מִיָּתֵהּ וְאִין כְּפִנְתָּם לְכָל דִּינֵי
אָדָם רַק לְחַיִּיב מִיָּתֵהּ אֲלֵא מִשּׁוּם דְּבַהֲחֲלוּץ עֲסִיק בְּדִינֵי שְׁמַיִם מִהִיסוּרִין שְׁבָאִים עַל
הַגְּרִים לְכָד נִקְטֵי דִינֵי אָדָם וְדִינֵי שְׁמַיִם וּכפ"ז דְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּסִנְהֶדְרִין פִּירוּשָׁם עַל דֶּרֶךְ
שְׁפָרְשׁוּ מְהֵרָשׁ"א וְהֵרַב פְּרָשַׁת דְּרַכִּים וְהֵרַב בֵּית יַעֲקֹב כְּמִבְּרָא.

וְכֵן נִרְאֵה שְׁתַּפְּס בְּפִירוּשָׁם הֵרַב מְהֵרָשׁ"ש אֶלְגָּאזִי בַּס' גּוֹפֵי הַלְּכוֹת פְּפִירוֹ הַרְבָּנִים הֵנוּ
אֲלֵא דִּישׁ ט"ס בְּדַבְּרֵי כְּמוֹ שְׁפָתָבְתִּי בְּעֲנִיּוֹתִי בְּהַגְהֹתִי עַל ה' מְלָכִים בַּס"ד ע"ש. וְהִכִּי
מוֹכַח דְּפִרְשִׁינָהוּ לְדַבְּרֵי הַתּוֹס' הֵרַב חֲוֹת יָאִיר סִימֵן ע"ט ע"ש.

וְאַחַר זֶמֶן רַב רְאִיתִי לְהֵרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב שְׁהַקְּשׁ' בַּח"א סִימֵן קע"ז עַל הֵרַב בֵּית יַעֲקֹב
אִינְהוּ דְּבַר מִמֵּה שְׁהַקְּשִׁיתִי בְּעֲנִיּוֹתִי לְעִיל כְּמוֹ שְׁיִרְאֵה הַרְוֹאֵה. וְשָׁם רְאִיתִי שְׁפִירוּשׁ בְּדַבְּרֵי
הַתּוֹסְפוֹ דְּסִנְהֶדְרִין הֵנוּ כְּמוֹ שְׁפִירוּשִׁי בְּעֲנִיּוֹתִי לְעִיל דְּהַתּוֹסְפוֹת מוֹקְמֵי סוּגִיָּת סִנְהֶדְרִין
כְּמֵאן דְּפִלִּיג אַר' יוֹסֵי דְּלֹא אָמְרִינֵן כַּקַּש"ד אָבֵל לר' יוֹסֵי פְטוֹר גַּם מְדִינֵי אָדָם דַּכַּקַּש"ד
אֲלֵא שְׁהֵרַב ז"ל שָׁם הַפְּרִיז עַל הַמְּדָה וְכַתֵּב דְּמְהֵרָשׁ"א וְהֵרַב בֵּית יַעֲקֹב וְהֵרַב חֲוֹת יָאִיר
לֹא יָרְדוּ לְכֹנֶת הַתּוֹסְפוֹת וְחֲשַׁבְּם שְׁשַׁגְּוּ בְּתוֹסְפוֹת ע"ש.

וְאִם הָאֵדוֹן הַסְּלִיחָה דְּהַגַּם דְּדֶרֶךְ שְׁקֵלָא וְטִרְיָא יְכוּלְנוּ לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּפִירוֹ הֵרַב
ז"ל וְכַאֲשֶׁר גַּם אֲנִי בְּעֲנִי פִירוּשִׁי דְּבַרֵיהֶם לְעִיל. מ"מ פִּירוּשׁ חֲמִשָּׁה אַרְזֵי בִּישְׂרָאֵל
אֲשֶׁלִּי רַבְרַבֵּי הֵנוּ הוּא הָאֵמֶת.

חֲדָא מְסַתְמוֹ דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת מוֹכַח דְּמוֹקְמֵי לְסוּגִיָּין דְּסִנְהֶדְרִין כַּכ"ע וְתוֹ לְפִירוּשׁ
הַמְּחוּדָשׁ דְּהַסּוּגִיָּא כְּמֵאן דְּפִלִּיג אַר' יוֹסֵי א"כ לר' יוֹסֵי דְק"ל כְּפִירוּשִׁי דְּכַקַּש"ד א"כ הַסּוּגִיָּא
הַזֶּה נִדְחָה קְרָאוּ לֵה דְלר' יוֹסֵי אֶף שְׁעֵשָׂה בִּישְׂרָאֵל פְטוֹר וְהוּא דְּבַר קָשָׁה לְדַחוֹת סוּגִיָּא זֶה
וְכוּלֵיהּ שְׁקֵלָא וְטִרְיָא דְלֹא כְּהַלְכָה.

וְתוֹ הֵרַי תּוֹסְפוֹת יִשְׁנִים כְּתָבוּ בְּהִדְיָא דַּכַּקַּש"ד לֹא מְהִנֵּי לְפִנוּטְרוֹ מְמִית' וּמְסַתְמוֹ גַּם
הַתּוֹסְפוֹת דְּסִנְהֶדְרִין בְּלִקְתָּם יִלְכוּ בְּשִׁטָּה זֶה דְּהַךְ דְּעֵשָׂה בִּישְׂרָאֵל חֲזִיב אֲתִיָּא כר' יוֹסֵי.
וְאִם תִּרְצָה לְפָרֵשׁ דְּגַם דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּסִנְהֶדְרִין סְבָרֵי כְּתוֹסְפוֹת יִשְׁנִים דִּיּוֹמָא כַּמַּש"ל
מְמִילָא דְּפִירוּשׁ הַרְבָּנִים הֵנוּ אֵמֶת.

וְאִם נְפִשָׁךְ לֹאמַר דִּישׁ חֲזִילוּק בִּינֵיהֶם עַל כָּל פְּנִים מִהַתּוֹסְפוֹת יִשְׁנִים דִּיּוֹמָא מֵהֶם נִקְחָ
דְּהוּא בְּסַגְנוֹן מֵה שְׁפִירוּשׁ הַרְבָּנִים הֵנוּ וְלֹא תִקְשִׁי דְאִיךְ דִּינֵי שְׁמַיִם קִילֵי וְעוֹד יֵשׁ לִי אִינְהוּ
דְּקִדּוּקֵי בְּדַבְּרֵי הֵרַב הַנּוֹכַח אֲלֵא שְׁאִין הַפְּנָאֵי מְסַכִּים לְהֵאָרִיךְ.

וְגַם הֵרַב יָד אֵלֵיהוּ בְּתִשׁוֹ סִימֵן מ' בְּסוּף הַשִּׁיג קֶצֶת עַל הֵרַב בֵּית יַעֲקֹב כַּמ"ש אֲנִי בְּעֲנִי
וּכַמ"ש הֵרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ע"ש. אֲלֵא דְּמִבִּין רִיסֵי עֵינֵי הֵרַב יָד אֵלֵיהוּ נִרְאֵה קֶצֶת דְּמְסַכִּים
עִם הֵרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בַּמ"ש עַל הֵרַב בֵּית יַעֲקֹב וּבְכֻלָּל בְּפִירוּשׁ דְּבַרֵי הַתּוֹס' הַנּוֹכַח.

והגוי יודע דבתוספות ישינים דיומא הנזכר כתוב שהתיר רבינו יעקב לישאנה ומשמע לכתחילה וקשה מהתוספתא פדקשיא ליה לידידנו מעלת השואל זצ"ל כמ"ש אני בעניי לעיל.

וכבר פתבתי לעיל דהעיר בזה הרב מהר"ם ו' חביב ועמ"ש הגמ"י פ"י דגרושין ועתה ראיתי להרב מהריק"ש דבסימן קע"ח על דין זה פתב ועיין לעיל סי' י"א דין ו' שהיא דין התוספתא הנז' ונראה שפוננתו דגם בדין זה אין פוננתו לישא לכתחילה והיגו ע"ד מ"ש בעניותי לעיל.

וע"ש סימן קע"ח מ"ש הרב נחלת צבי ויש טעות הנזכר בדבריו שהוא ט"ס. ועמ"ש הרב כנה"ג שם בא"ה סי' ט"ו החיד"א ס"ט סימן נ'.

עמ"ש בברכי יוסף ח"מ סי' ז"ך. לדרישת אחד קדוש ישר ונף שלחו מתם מעיר המהוללה עיר גדולה של חכמים תונס יע"א דעל מ"ש בס' הקטן ברפי יוסף בח"מ סי' ז"ך דף פ"ז ע"ב וע"ג על דברי התוס' ומהרש"א סוף פרק שבוע' העדות הקשה על דברי החכם השלם עצום ורב זה סיני כמה"ר יאודה נא"גאר נר"ו ונ"ל מ"ש על הרב חידושי הלכות וכלל דבריו דלדברי מהרש"א צ"ל דלעיל גבי שבועה נמי דמוקמא למתני' פרבון דר"ח בר אידי דלא בעי שם בשבועת העדות הוא דוקא לר' ינאי אמנם למסקנא דהכא הה"נ דפליגי רבנן ארישא וס"ל כר"ח בר אידי ולפ"ז צ"ל דבנקבו שם שפא לרבות כל המקללין אג"ש דאלה סמך אלו דבריו נר"ן ונאנכי לא ידעתי באין מבין שאפ"ש לומר דלא פתב הרב מהרש"א אלא דבנקבו שם בא לרבות כל המקללין לא כל הנשבעין ומה ענגן שבועה לכאן ומתניתין תרתי קתני רישא שבועה שאין עמה אלה סיפא אלה שאין עמה שבועה דהיגו קללה דנפקא שפיר מיתורא דשם דאיירי בקללה ומאן לימא לן דסמך אג"ש דאי לאו ג"ש לא הנה דרשינן שם אלא לאביו גרידא ומר מסתייעא מילתיה משיטה כ"י.

ואיברא דכ"כ הח"ה עצמו לעיל בד"ר ח בר אידי בפירש"י אלא מיהו היה בשבועה גופא אמנם הכא מי גילה רז זה דאי לאו ג"ש לא דרשינן שם לכל המקללין. ותו מה מתרץ מהרש"א אח"ך בזה למאי דק"ל דלגבי שבועה דרישא לא פליגי רבנן במתני' ואין לומר דהשתא לא ק"ל דשפיר פליגי לפום קושטא ונדפליגי באביו סמיכי דא"ה מה הוקשה לו למהרש"א מעיקרא ובפשיטות הול"ל הכי דבפלהו פליגי.

אמנם מאן דק"ל לרב הוא דא"ה הו"ל למתני ארישא ולמסמך בהא גבי סיפא דמקלל אביו טפי ממאי דהוי רישא מסמך אסיפא. ותו דהנה שמענינן אביו דתמיר ואית לן קרא דר' מנחם מההיא דשבועה טפי ממאי דנשמע לשבועה מאביו ומפרק לה דקושטא הוא דלגבי שבועה בעדות לכ"ע בכל הפנויין הוא חייב דמתניתין פרבון דר"ח ומיהו ר' מנחם מודה בהא מיהא דלית לן קרא לפוטר' מפנויין דה"נ לר' ינאי דקאמר וד"ה אדר' מנחם הוא דקאמר דאלו לר"ח בר אידי לא ס"ל וכנראה מרש"י ומהרש"א בסמוך מיהו לגבי קללה בין דעדות בין דעצמו ונחבירו לפום סוגיין לרבנן מיהא בעינן שם משום דדרשי משם יתירה לרבות כל חייבי המקללין לשם והשתא שפיר מצי סמך במקללין אאביו דמחז קרא נפק ולא תליא הא ברישא גבי שבועה וה"ט דלא מוקי ש"ס דלעיל רישא כר"מ ורבנן פליגי עליה דהיגו ר"ח בר אידי והוא רבנן דר"מ וסמך אסמך פוטרין

דסיפא דהא ברישא לא סמיך אסיפא משו"ה מוקי למתני' פרבנו ור"ח בן גמליאל תנא
ברא ולדינא נ"מ דנקיטינו פסתמא דמתני' פינו דלא נחית תנא לשנותו במחלוקת מה
שלא היינו אומרים אם באנו לומר דסמך אסיפא דהשתא הו"ל פאומרו וחקמי' פוטרין
ותצא דינא לפוטרן בכנויין.

ומ"ש עוד לישב ההיא דר"ע שבועת הדניגין להראב"ד אחרי המחי' אי ס"ל להראב"ד
כמו שפתבו התוספו' א"כ ס"ל דאלהים פנוי הוא ומדברי הראב"ד פכ"ו דסנהדרין יראה
שהוא שם המיוחד וכדעת הרמב"ם לפי מה שנגראה מדבריו שם וכמ"ש בפירוש משנתנו
ע"ש ע"כ לשון החכם השלם הנזכר.

וזאת תשובתי בס"ד מן השיטי"ם שנים הודעתי הן פתיב פאן לאלתר. מן יציב וקשנט
קרבו אלי מקצת תופסי תורה מכל אטר נאטר.

מן המדב"ר כי שיח וכי שי"ג על הברכ"י והא קא סתר. מן אז חדלנו סגר עליהם המדב"ר
אי משום דאיפא בינייהו דחזיתנהו לאו בני השב"ה ניהו יש בהם נותר.

מן המצור זמנין הפה שאסר כי קצר עצור עצור בשגם הוא בצר ותופס הקס"ת לא יעמוד
כופה פסתמא. מן הש"ם הוא זה הלא למשמע און ששמעה האי מרבנו שקדן בתורה
ומילתא דתמיהא? אנדה יעלה נג"ר דיפריקיניה וכל שור איג"ר נת"ר.

מן המוכן עתה שלחתי את ידי משיב מפני הכבוד ואולם אנקוט נפשי בקצי"רי קצירת
האומר דבר שהות"ר מן קדם מלפא רבנא דעלמא אנכי מבקש ייתי עליה משמיא חזנא
וחסד וזאת ליהודה ובכל מקום מוכת"ר.

כי"ר.

צופה הייתי דברי פי חכם מ"ש על דברתי על פום ממלל רברבן מהרש"א וברוך קצרה
זאת אשיב ניהי הקצ"ר אמיץ. אנא דאמרי דמפשט דברי מהרש"א שכתב בתחילת דבריו
יש לדקדק בזה דהא גבי שבועה ברישא דמתניתין לא פליגי וכו' מוכח דפשיטא ליה
דהשתא דאמרת דבמקלל עצמו פליגי ומתניתין גבי עדות איירי מסתמא גם בשבועה
דרישא פליגי דהא לכל הדברות ושמעיה קול אלה פולל לאלה עם שבועה ואלה בלא
שבועה ושבועה בלא אלה ומסתמא תורה אחת להם וגם החכם השואל נר"ו מודה דכך
היתה פונתו.

ואם במסקנא חזר בו מהרש"א כל פי הנה ליה לאודועי פאן לאחר תורה גם פי יהנה דרך
קצרה דבשבועה בלא אלה מודים דבכינוי סגי אלא משמע דהרב מהרש"א עודנו עומד
בדעתו.

והנה בהני"ח הנחה סובר"ת דעומד בדקבורו על זה פתבתי מה שכתבתי בספרי הקטן
ברפי יוסף. וארחיב הדברים יותר פי הנה לשון המשנה הוא משביעני עליכם וכו' ובכל
הפנויין הרי אלו סייבין המקלל בכלן סייב דברי ר"מ וחקמים פוטרין ויש לפרש דכולא
ר"מ ומאי דקתני דברי ר"מ גם אשבועה דרישא קאי וחקמים פוטרין אכלהו בין אשבועה
בין על מקלל.

וא"כ לא סמיה על אביו רק בהדיא קתני גם על שבועה. וגם במקלל עצמו נשמע משבועה בלא אלה ומג"ש דאלה אלה דאי מבנקבו שם ודאי יש לדחות דדוקא במקלל אביו שהוא בסקילה כמברך השם ומה פח לומר לרבות כל המקללין והדברים מבוארים ואין צורך להשיב על כל דברי החכם השלם המקשה נר"ו בפירוט.

כי יתן את רוחו המעיין בעיניו יראה ולקבו יבין. ואין הפנאי מספיק לכתוב אנרף היריעה במחברת בפטפוטי דברים.

וידענא ביה דהחכם השלם הנז' מתון ומסיק עוד ישוב שנית ידו ועיניו תחזינה משרים. ומה שהשיג עוד החכם השלם הנז' על מה שפכתתי בדעת הראב"ד ממ"ש הראב"ד בהשגות פכ"ו דסנהדרין פאשר בדברי קדשו פתוב.

תמהני עליו דכונת הראב"ד דוקא על שם המיוחד שם בן ד' הוא שם הנז"ה ברור הוא דוקא וכמפורש ממ"ש בתמים דעים סימן רל"ז. והוא נר"ו תלה עצמו במ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה דאפילו מדברי הרמב"ם בחיבור לא מוכח דשם המיוחד הוא שם אלהים.

וגם מלשונו בפירוש המשנה שם אין מופת חותף דכונתו שמות עיקריים וכבר ידוע דפי המשנה חיברו רבינו בלשון הגרי ומי יודע מה הנה פתוב והמעתיק כתב שמות מיוחדים.

ונה ברור ופשוט דכונת הראב"ד הוא שם הנז"ה דוקא ואין צורך להאריך. והן עתה נדפסו מחדש חידושי שבועות להריטב"א וראיתי שם ריש דף ל"ו שכתב משם הראב"ד דלוקה גם על הפנוי והוא הפך מ"ש הראב"ד בהשגות פ"ב דשבועות ע"ש ודוק היטב ועמ"ש בספר הקטן ברפי יוסף ממהר"ם ריקאנטי סימן ר"ן ע"ש: סימן נ"א הגידו האותיות"ת.

פירוש תוספות סוף תעניות. שאלת ממני צורבא מרבנן יניק וחסים אודיעה דעתי הקצרה בפירוש דבור התוספות סוף תעניות גבי ט"ו באב שהוא סתום וחתום: תשובה תנן התם ארשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיה"כ שבהן בנות ירושלים וכו' יוצאות וחולות בכרמים וכו' ואמרו בגמרא בשלמא יה"כ משום דאית ביה מחילה וסליחה יום שנתנו בו לוחות אחרונות אלא ט"ו באב מאי היא דאמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבא זה בזה ואיפא תו שינויי טובא.

וכתבו התוספות יום שהותרו שבטים לבא זה בזה פירוש דהיינו יום טוב עכ"ל וכוונתי דצריך פירוש לפירושם. ולא פניתי לראות מפרשי הש"ס ואבניתיהו ששם עלו שבטי"ם ידרכון קס"ת בהבנת דבריהם ודאי אף מאפס פנאי חשתי ולא התמהמהתי להפיק רצונך ואשר תעלה מצודתי אציגה נא עמה ואם אפנין לאינה פירוש מהמפרשים ודאי נפשי דילנא אמרי דילהון היא ומינייהו ומני יתקלס עילאה.

ויראה דאפשר לפרש משום דיום טוב משמע דאסור בעשיית מלאכה וכמ"ש פ"ק דמגילה ויום טוב שאסור בעשיית מלאכה ובתר הכי קאמר דמשתה ושמחה קבילו עלייהו ועשיית מלאכה לא קבילו דלא כתיב בקבלתם יום טוב.

ואהא קשיא להו דט"ו באב אינו אסור בעשיית מלאכה לזה כתבו פירוש דהיינו יום טוב פלומר דהלשון מושאל ואינו כ"ט דעלמא רק משום שהותרו שבטים ישמח ישראל

וילרוב שמחתם קראוהו יום טוב וז"ש דהיינו יום טוב דנה לבד שהותרו זהו היום טוב
ולית ביה איסור עשיית מלאכה וכן לאידך שינויי דמשנו בתר הכי הנה להם שמחה
גדולה ועמ"ש רשב"ם בתר' דף קכ"א.

ועוד אפשר לומר דכונת התוס' הוא לומר דאף למשטה ושמחה לא הוקבע ט"ו באב רק
בשנה ראשונה אותו היום שהותרו עשאוהו י"ט למשטה ושמחה ואח"ך הנה זכרון
בעלמא וז"ש דהיינו יום טוב כלומר יום שהותרו אותו היום הנה י"ט שהרבו שמחה
ומשטה דוקא בשנה ההיא.

א"נ אפשר דהתוספות אמתניתין קיימי דקתני שבהן בנות ירושלם וכו' ועל זה כתבו יום
שהותרו שבטים ואי קשיא דעל מה נקרא יום טוב אי הותרו שבטים ולא אשכחן אלא
דבנות ירושלם יוצאות וחולות לזה כתבו פירוש דהיינו י"ט כלומר זהו הי"ט דבנות
ירושלם וכו' ומשום שמחה זו נקרא י"ט ומא דנות יוצאות ביום זה משום שהותרו
שבטים וכן אינך.

וייתכן לפרש משום דהני בי תרי יה"כ וט"ו באב על שניהם הוא אומר לא היו ימים
טובים לישראל כמותם וא"כ בכל חד משמע דאיכא עיצומו של יום שהוא י"ט לסיבה
אחת ונוסף עוד מלתא אחריתי דעדיף משאר י"ט ובמאי דקאמר לא היו י"ט לישראל
כיה"כ וכו' באב דמוכח דיש יתרון הכשר בכל חד מינייהו משאר.

והשטא יקשה דבשלמא יה"כאית ביה תרתי יום מחילה וסליחה והוא יום שנתנו לוחות
אחרונות וא"כ הוא י"ט משום מחילה וסליחה ועדיף משאר י"ט דנתנו בו לוחות
האחרונות. כל קבל דנא ט"ו באב מאי משני יום שהותרו וכו' הא אין זה כי אם דבר
אחד ואיה איפה כל היתר משאר י"ט.

להכי כתבו התוס' פירוש דהיינו י"ט כלומר דענין הלז שהותרו שבטים לא יספיק אלא
לומר שהוא י"ט לבד וא"כ מוכרח דהיתרון הנמשך אח"ך מפח דבנות ירושלם יוצאות
וחולות ובסגנון אחר אפשר לפרש והוא זה דביה"ך עיקרו יום שנתנו לוחות ונמשך
ממנו תועלת לישראל לעבדך בסל"ח דנקבע לדורות יום מחילה וסליחה הכי קרא שמו
יה"כ.

אבל בט"ו באב התועלת הנמשך לישראל שהותרו השבטים הוא העיקר והוא סיבת הי"ט
ולא דמי ליה"כ וזה אפשר שפנינו התוספו' דלא תקשי דהמקשן בחכמה יסד אר"ש
לפרש דיה"כ יום מחילה והוא יום שנתנו הלוחות כלומר דיש עיקר לדבר שנתנו לוחות
ויש תועלת לישראל דנמשך ונקבע למחילה ומאי משני יום שהותרו הא לא דמי ליה"כ
אי לזאת כתבו התוספות פי' דהיינו י"ט כלומר כל מגמתנו למען דעת סיבת י"ט כי אותה
אנחנו מבקשים וכיון דהשמיענו דהוא יום שהותרו היינו יום טוב ותו לא אכפת לן אם
הוא העיקר והוא התועלת ולא אצטריך להיות מעין דוגמא ליה"כ.

ובאופן אחר אפשר לומר דהנה מקום לפרש פירוש אחר בסוגיא ובאו התוס' בנועם שיח
בדברו' שמים לדחותו והוא דהנה מקום לדקדק דהמקשן אמאי האריך בקושיתו והו"ל
בקצרה בשלמא יה"כ ניחא אלא ט"ו באב מאי ומפח זה היינו יכולים לפרש דמאי דפריך
הוא אמאי הוקבע יום ט"ו באב דבנות ירושלם יוצאות וחולות ומה ראו על פכה היום

כְּזֶה דְּבִשְׁלָמָא יְה"כ יֵשׁ טוֹב טַעַם וְרִמְזוּ הָרוֹמְזוּ מִשּׁוּם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם דְּיוֹצְאוֹת וְחֹלוֹת וְהוּא דִּיה"כ הוּא יוֹם מְחִילָה וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה מִתְּפָרִין לוֹ עֲזוֹנְתִּיו וְיֵשׁ שְׂיִיכוֹת לִיצִיאַתָּן לְבִקְשׁ מְנוּחַ אֲשֶׁר יֵיטֵב לָהֶן ל'ו' כְּזֶה רָאָה וְקִד"ש כִּי עִמָּה הִסְלִיחָה נְשׂוֹאִין עוֹשֶׂה וְגַם יוֹם שְׁנִתְּנוּ לַחֲחוֹת אֲחֵרוֹנוֹת מִשּׁוּם הָעֶגְל וְהַגִּי נָשִׁי לִיתְנָהוּ בְּעוֹן הָעֶגְל וּמִשּׁוּ"ה יוֹצְאוֹת וְחֹלוֹת וְתִגְלָה בְּנוֹת.

אֲלָא ט"ו בְּאָב מֵאִי הִיא פְּלוֹמֵר מַה טַעַם יוֹצְאוֹת בּוֹ וּמִשְׁנֵי יוֹם שְׁהִתְרִוּ וְכוּ' לְכֵן בְּנוֹת יוֹצְאוֹת כִּי כָּל הָרוֹצֶה לִיְטוֹל יָבֵא וְיִטְוֹל אַף שֶׁהוּא מְשַׁבֵּט אַחֵר. זֶה הֵינּוּ יְכוּלִים לְפָרֵשׁ בְּסוּגְיָא.

אֲבָל אִין זֶה אֲמַת. חֲדָא דְכִינּוֹן דְּאַפְתִּי לָא יְדַעִינּוּ אֲמַאי ט"ו בְּאָב הוּא י"ט וְדֵאִי הֵינּוּ דְבַעֵי הַמְקַשְׁן וְלָא בְּעֵי אֲמַאי בְּנוֹת יוֹצְאוֹת דְּעַד שְׁלֵא יְדַעִנוּ עֵיקַר מְטְרִין ט"ו בְּאָב אִין לְשִׂאוֹל עַל יְצִיאַת הַבְּנוֹת.

וְתוֹ אִי תִימָא דְהַמְקַשְׁן שְׂאוֹל שְׂאֵל טַעַם יְצִיאַת הַבְּנוֹת תִּינַח לְתִירוּץ זֶה דְהִתְרִוּ שְׂבָטִים דְיֵשׁ קֶצֶת טַעַם לִיצִיאַתָּן בְּרַם שְׂאֵר שְׂיִנוּיֵי דְמִשְׁנֵי בְּתֵר הָכִי לָא מְשַׁכַּח טַעַם לְבְנוֹת וְא"כ מְוַכַּח דְהַשְׂאֵלָה הִיְתֵה עַל עֵיקְרוֹ שֶׁל יוֹם וּז"ש פִּירוּשׁ דְהֵינּוּ י"ט פְּלוֹמֵר הַשְׂאֵלָה וְהַתְּשׁוּבָה אִינְהָ אֲלָא לְמַעַן דַּעַת טַעַם שֶׁהוּא י"ט.

וְעוֹד רַחֲשׁ לְבִי אִינְהָ דְרַכִּים אַחֵרִים וְלָא רְצִינִי לְהַאֲרִיף. וְזֶה יִסְפִּיק לְפִי שְׁעָה הַחִיד"א ס"ט.

סִימָן ג"ב בְּהִתֵּר מְסַפֵּר זְקֵנוּ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר. אוֹ אֲשֶׁר ס"ם לוֹ בְּדָרְךָ שְׂמִשְׁרַת הַשַּׁעַר. שְׂאֵלָה אֲנִי דִיְתַבִּינּוּ בְּעָרֵי אֲדוּם וּמוֹדַעַת זֹאת כִּי כָּל הֵזֵן וּמְבַקֵּשׁ טָרַף לְבֵיתוֹ עַל כְּרַחוּ לַעֲשׂוֹת זְקֵנוּ כְּמִנְהַג הָעָרִים הָאֵל. וְהַתְּרַדִּים אֵל דְּבַר ה' יְקִימוּ וְיִסְפְּרוּ זְקֵנָם בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר.

וְאָבוּתְנוּ ספ"ר וְלָנוּ בְּסֵם הַנְּקָרָא פִּאס"טָה וּמוֹרָה לָא יַעֲלָה ח"ו. וּבְשִׁגְמָה הוּא בַצ"ר כִּי ע"פ סְתָרֵי תוֹרָה לָא תִגַּע בּוֹ יָד כָּלָל.

זֹאת נִחְמַתְנוּ דְמִדִּינָא שְׂרִי. וְלַעַת הַלּוּם שְׂמַעְתִּי וְתַרְגְּזוּ בְּטָנִי כִּי גַם בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר אוֹ בְּסֵם אֲמוּר רַבְּנָן בְּתַרְצֵי דְאָסוּר מִדִּינָא.

נָא יוֹרִינּוּ אִם יֵשׁ הִתֵּר מְרֻנּוּחַ לְסַפֵּר בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר אוֹ בְּסֵם וּשְׂכַמ"ה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה שְׂמַעְנוּהָ מִיְסוּד תּוֹרַת מֶרֶן ז"ל בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר י"ד סִימָן קפ"א דְמִתְרַם לְסַפֵּר זְקֵנוּ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר.

וּמוֹר"ם בְּהַגְה"ה הִסְפִּים בְּזֶה אֲלָא שְׂכַתְבּוּ דְנִזְהָרִים שְׂיַעֲשֶׂה הַקָּרָא הַגְּלוּם בְּחֶלֶק עֲלִיוֹן שֶׁל הַמְסַפָּרִים. וְכוּ' ע"ש וּבְדַרְכֵי מִשָּׁה.

אֲכֵן רְאִיתִי לְהַגְאֹן הַתְּסִיד מֵהַר"ר אֶלְעָזָר מְקַרְאָקָא זִלְה"ה בְּסַפְרוֹ מַעֲשֶׂה רוֹקֵחַ רְמִזֵי הַמְשָׁנִיּוֹת מְסַכֵּת מְכוֹת דָּף פ"ז שְׂחֶלֶק עַל פְּסֵק מֶרֶן וְהִסְפִּים דְאָסוּר מִדְּאוּרִיָּתָא אוֹ לְפַחוֹת מְדַרְבְּנָן לְסַפֵּר זְקֵנוּ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר וְז"ל דְּבָרֵי רַבִּינוּ תְּמוּהִים מְאֹד שְׁהָרִי לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה וְאִינּוּ חֲיִיב עַד שְׂיִטְלָנוּ בְּתַעֲר מְשַׁמַּע בְּהִדְיָא דְחִיּוּבָא לִיכָּא אֲלָא בְּתַעֲר אֲבָל אֲסוּרָא דְאוּרִיָּתָא אִיכָּא אַף בְּלֵא תַעֲר וְדְבָרֵי רַבִּינוּ הַרְמַב"ם בְּפִי"ב מֵה' עַפּו"ם הָכִי אִיתָא תְּחִילָה

כתב דיני פאת הראש וכתב בהל' ד' ומותר ללקוט הפאות במספרים לא נאסר אלא השחתה בתער דהוא סובר הא דאיתא במשנה ואינו חייב עד שיטלנו בתער קאי גם לפאות הראש משא"כ התוס' והרא"ש וסיעתייהו ס"ל הא דואינו חייב לא קאי אלא על פאות הזקן דכתיב בהו השחתה אבל פאות הראש דכתיב בהו סתם לא תקיפו חייב גם במספרים כעין תער וכן מבואר בהדיא בדברי הרא"ש ומ"ש בש"ע סימן קפ"א ויש אוסרים במספרים לא דק שכתב ויש אוסרים דהול"ל ויש מחייבין עכ"ל.

ואני בעניי אומר דמלבד שדברי מרן בש"ע אין קפידא בזה מאחר דהוא ז"ל אינו פותב אלא דינים הנהוגים בזה"ז ועתה אין דיני מלקות נוהגים ואין הפרש בין לשון חייב ללשון אסור.

עוד בה דלשון מרן בש"ע כף הוא אינו חייב אלא בתער ויש אוסרים במספרים כעין תער ויש לחוש לדבריהם עכ"ל ואלו מרן הנה קאמר מותר במספרים כעין תער ויש אוסרים הנה מקום לדקדק דלשון יש אוסרים מורה איסורא בעלמא ואינו עובר על לאו אמנם השתא דסברא ראשונה נקט לה בלשון אינו חייב אלא תער ממילא דסברא שניה הוא הפך הראשונה דחייב במספרים כעין תער ואין לומר דהוא איסורא בעלמא דא"כ הול"ל בסברא ראשונה מותר.

ופוק חזי בסמ"ק מצוה ע"ב שכתב וז"ל שלא להקיר פאת הראש דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ואפ"י במספרים כעין תער אסור עכ"ל עיניך הרואות דנקט אסור הגם שהוא סובר כתוס' והרא"ש וכמו שמפרש שם אח"ך דהשחתה גבי זקן כתיב (ובלבד יש ט"ס גם בדברי מרן בב"י דפוס ברלין שלפני יש ט"ס ובתחילה צ"ל סמ"ג במקום סמ"ק הפתוב ברישא ואפ"י בהרמב"ם דדייק טובא וכותב דיני מלקות זמנין דנקט אסור גבי לאו כמ"ש הרא"ש בתוספותיו ריש ה' חמץ דהרמב"ם פותב אסור במקום מלקות.

איברא דמדברי מרן בכסף משנה ריש ה' גזילה נראה להפך וכבר העיר על מרן הרב כנה"ג בח"מ ריש סימן שנ"ט ויישב דבריו ע"ש ואין פאן מקום להאריך בזה. עוד פתב הגאון החסיד הנז' וז"ל נחזור לדברי הרמב"ם שכתב בהלכה ה' דיני פאות הזקן וכתב ואינו חייב עד שיגלחנו בתער וכו' לפיכך אם גלח זקנו במספריים פטור וכתב מרן ומ"מ איכא למידק במ"ש אם גלח במספרים פטור דמשמע אסורא איכא דמותר מבעי ליה דומיא דהקפת הראש ונראה לומר דסירכ' דלשון דמתני' נקט ולא דוקא דלכתחילה נמי שרי ולא אבין דבריו ודאי בדברי רבינו צריכין אנו לומר דחזקא הוא לאו דוקא או הלשון שכתוב בפאות הראש ומותר או הלשון שכתוב בפאות הזקן פטור דמשמע אבל איסורא איכא א"כ יותר טוב הוא לומר דלישנא קמא הוא לאו דוקא ותפוס לשון אחרון מפמה טעמים חזק דלישנא דמתני' מסייעו ולכך הביא לשון המשנה וכמ"ש מרן בעצמו ועוד דלא נעשה פלוגת' רחוקה בין הרמב"ם והרא"ש בפאות הראש דלהרא"ש חייב אף במספרים ולהרמב"ם יזהה מותר לכתחילה במספרים.

אלא ודאי הלשון ומותר לאו דוקא ונחזר וכתב לשון המשנה בפאות הזקן דחייבא ליכא הא איסורא איכא וכ"ש בפאות הרא"ש דאיסורא איכא. כן נראה פשוט.

ועוד דלשון המשנה דקאמר ואינו חייב עד שיטלנו בתער וכו' ודאי דלשון המשנה לא קאי אלא אזקן דשייך שפיר עד שיטלנו שיטול הזקן פלו אף אותם פוסקי הרמב"ם וסייעתי שפסקו דגם בפאות הראש אינו חייב אלא בתער פסקו כה מתוך התוספת' וא"כ הרי"ף שלא הביא התוספת' מפלל דס"ל דבפאות הראש חייב גם במספרים ונהרי הפלל בידינו כל היכא דהרי"ף ונהרא"ש בתדא שיטה בטל דעת הרמב"ם וכו' ומכ"ש שאין הלכה כמותו במ"ש ומותר ומפח זה פתב ב"י דגם בפאות הזקן שבמספרי' מותר לכתחילה ולא כן הוא אלא כמשמעות לשון המשנה וכו' דחייבא ליפא אבל אסורא דאורייתא או עכ"פ אסורא דרבנן איכ' אבל לא מותר לכתחילה פדעת הש"ע וכו' והנ"ל ברור כתבתי עכ"ל בקצור.

ואתנהלה לעט"י בדברי הגאון ז"ל ובטרם יקרב אליהם אציגה נא עמה אשר ראיתי חד מן קמ"א ועד אחרון דסברי פהרב ז"ל דפטור שפתב הרמב"ם בפאת הזקן הוא פטור אבל אסור שלא פדברי מרן ז"ל זה יצא ראשונה הרב בחינוך פ' קדושים מצנה רנ"ב פתב וז"ל פתב הרמב"ם ואם גלח במספרי' פטור נראה מדבריו דזוקא פטור הוא אבל אסור לעשות כן ואפשר שיהיה כן במגלח במספרים כעין תער עכ"ל הגם הלום ראיתי בס' מרפכת המשנה ח"ב הנדפס חדש ממש שפתב על דברי הרמב"ם והכ"מ וז"ל ואינו חייב וכו' עכ"מ והנכון דע"כ לא פליג ר"א דחייב אלא בזקן דכתיב ביה גלוח והשחתה ומשו"ה נמי אמרו חכמים ואינו חייב אבל איסורא איפא משא"כ בפאות דכתיב הקפה מודה ר"א דבמספריים פטור ולרבנן שרי עכ"ל.

הראת לדעת שהרב החינוך והרב מרפכת המשנה סברי פהרב מעשה רקח דבזקן לדעת הרמב"ם מספריים כעין תער פטור אבל אסור. הגם דשלישת הרועים האלה כל אחד יש לו שיטה בפני עצמו בדברי הרמב"ם כמו שנבאר הא מיהא לדינא שוין דלדעת הרמב"ם בזקן מספרים כעין תער פטור אבל אסור הפך מרן הכ"מ.

ולנו בעניינתנו מחונרתא ומתרצתא דמילתא פדברי מרן פדבעינו מימר קמן בס"ד. הלא מראש.

הנני עומד על שפת היאור הגאון החסיד במעשה רקח על דברי קדשו הנתיני למעלה. פי מה שתמה על מרן דמאחר דעל כרחין לומר דשתיים זו דכתב הרמב"ם בראש ובזקן תדא מינייהו לאו זוקא מה ראה מרן לומר דמ"ש בזקן פטור לאו זוקא ויותר טוב הול"ל דמ"ש מותר בפאות הראש לאו זוקא אין כאן תימא פלל והדבר מבואר דמרן טעמו ונימוקו עמו דבשלקא לומר דפטור דנקט בפאות הזקן לאו זוקא ניחא טובא דלשון פטור דכתב הרמב"ם הוא אמת דאינו חייב במספרים אלא דבדיוק תיבת פטור דנשמע דהוא אסור ופטור ממלקות אבל איפא איסור דאוריית' או דרבנן בזה אני אומר לאו זוקא אלא הקא פטור ומותר קאמר.

אבל אי אמרינן דמ"ש בפא' הראש מותר לאו זוקא והוא אסורא"כ תיבת מותר אינו אמת דהוא אסור. וזה טעם נכון לדברי מרן דבחר לומר דפטור לאו זוקא דהתם על הדיוק אני אומר לאו זוקא.

אָבֿל בְּרִישָׁא צ"ל דְּתִיבַת מְנוּתָר עֲצֻמָּה אִינְהָ אַמְתָּ. וְתוּ דְבִשְׁלָמָא תִּיבַת וּפְטוּר אֲשַׁפְּחוּן בְּעֻלְמָא פְטוּר וּמְנוּתָר כַּמ"ש בְּרִישׁ פ"ק דְּשַׁבְּתָא דְּמִשְׁפַּחַת לֵה פְטוּר וּמְנוּתָר.

וּא"כ אַף אֲנִי נְמִי גִימָא הֵכָא פְטוּר וּמְנוּתָר. אָבֿל מְנוּתָר שְׂיִהֵינָה אֲסוּר כְּמַעֲט לָא אֲשַׁפְּחוּן וּמִשׁו"ה מְבִנְיָר נְגִלָה דְּהֵדִין עִם מְרָן לֹמֵר דְּסִיפָּ דְּקִתְנֵי פְטוּר לָאו דְּוִקָא.

וְתוּ דְּבִשְׁלָמָא בְּסִיפָּ יֵשׁ מְקוּם לֹמֵר דְּסִינְרָכָּ דְּמִתְנִי נְקֻט הֶרְמֵב"ם דְּתַנּוּ וְאִינוּ חֲזִיב עַד שְׂיִטְלָנוּ בְּתַעַר כַּמ"ש מְרָן. אָבֿל בְּרִישׁ דְּהוּא לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם עֲצֻמוּ אֲשֶׁר לָא פְתוּב בְּמִתְנִיתִין וּמִתְנִיתָ דְּהוּ דוּחַק גְּדוּל לֹמֵר דְּלָאו דוּק' קְאָמֵר דְּיָדוּעַ דְּהֶרְמֵב"ם דְּיִיק בְּלִישְׁנָה טוּבָא הֵיכָא דְּהֵם דְּבָרֵי עֲצֻמוּ וּלְשׁוֹנוּ.

אֲמַנְם כִּי נְקִיט לִישְׁנָא דְּמִתְנִיתִין וּבְרִייתָ וּשְׂמַעְתָּ אֲמַרִינָן צְדִיק עַת"ק לְשׁוֹן חֲכָמִים בְּלִישׁוֹן הַמְּשָׁנָה וְכִינְצָא כִּיְדוּעַ. עֵינֵיהּ הֵרֵאוּ דְּכַדִּין עֲשֵׂה מְרָן ז"ל לֹמֵר דְּסִיפָּ לָאו דְּוִקָא: וּמ"ש הֶרֶב מַעֲשֵׂה רַחֵם הַנּוֹכַח דְּיוֹתֵר טוֹב לֹמֵר דְּלִישְׁנָא קְמָא לָאו דוּק' דְּלִישׁוֹן הַמְּשָׁנָה מוּכַח הֵכָּי וְכו' אִין רְאִיָּה וְהוּכְחָה מִהַמְּשָׁנָה כְּלָל דְּמִשׁוּם דַּר"א מְחִיב נְקֻט בְּרִישׁ וְאִינוּ חֲזִיב עַד שְׂיִטְלָנוּ בְּתַעַר מִשׁוּם דְּבַעֲי לְמִתְנֵי רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר אוֹמֵר אִפִּי לְקִטּוֹ בְּמִלְקֻט אוּ בְּרִישׁוֹן חֲזִיב וּלְקֻדָּה נְקֻט בְּדְבָרֵי ת"ק וְאִינוּ חֲזִיב וְזוּ דְּרַף הַמְּשָׁנָה כִּיְדוּעַ וּא"כ אִין הֶכְרַח כְּלָל מִהַמְּשָׁנָה.

וּמ"ש לְהֶכְרִיחַ פִּירוּשׁוֹ דְּלָא נַעֲשֵׂה פְלִגְתָּ רַחֵמָה בֵּין הֶרְמֵב"ם וְהָרָא"ש וְכו' אִינוּ הֶכְרַח כְּלָל דְּהֶרְמֵב"ם דְּיִלְיָף פְּאָת פְּאָת הָרָאשׁ מְזֻקָן וְכַמ"ש בְּתוֹסְפֹתָ גַם בְּרָאשׁ צְרִיף תַּעַר וּבְלֵא תַעַר מְנוּתָר דְּהֵיכָּ רְמִיזָא אֲסוּרָא דְּאוּרִייתָ אוּ דְּרַבְּנָן בְּמִסְפָּרִים וְלֵהָרָא"ש דְּלָא יִלְיָף רָאשׁ מְזֻקָן חֲזִיב.

וְעוּד ק' לְפִירוּשׁ הֶרֶב הַנּוֹ בְּהֶרְמֵב"ם דַּמ"ש וּמְנוּתָר בְּרָאשׁ ר"ל שְׂאִינוּ חֲזִיב דְּלִישׁוֹן הֶרְמֵב"ם מִשְׁמַע לְהַפְּדוּ שְׁהָרֵי כְּתוּב וּמְנוּתָר לְלֻקֵּט הַפְּאוֹת בְּמִסְפָּרִים לָא נְאָסֵר אֲלָא הַשְּׁחָתָה בְּתַעַר וּבְאַמְתָּ אִינִי יוֹדַע אִיף עֲלָה בְּלָבוּ לְפָרֵשׁ דְּמְנוּתָר ר"ל אִינוּ חֲזִיב אִם לְקֻט הַפְּאוֹת בְּמִסְפָּרִים אָבֿל אִיסוּרָא אִיכָּ לְלֻקֵּטִים.

הָרֵי הֶרְמֵב"ם אָמֵר לְלֻקֵּט הַפְּאוֹת בְּמִסְפָּרִים וְזֵהוּ לְכַתְּחִילָה. וְעוּד שְׁהָרֵי סִינִים לָא נְאָסֵר אֲלָא הַשְּׁחָתָה בְּתַעַר וְהָרֵי בְּהַדְּלָ קְאָמֵר דְּלָא נְאָסֵר וּמוּכַח דְּלִיכָּ אִיסוּרָא.

בְּאִנְפוֹן דְּלִישׁוֹן מְנוּתָר וּלְשׁוֹן לְלֻקֵּט וּמ"ש לָא נְאָסֵר מוּכַיְחִים לְהַדְּיָא בְּלֵי סַפֵּק דְּמְנוּתָר לְכַתְּחִילָה בְּמִסְפָּרִים. וְתִימָא עַל הֶרֶב ז"ל דְּפִשְׁיֵט לִיָּה לְפָרֵשׁ בְּדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּאִיסוּרָא אִיכָּ.

וְתַמָּה עַל מְרָן שְׂהֵבִין דְּאִיסוּרָא לִיכָּ. וְדְבָרֵי מְרָן בְּרוּרִים וּמְחֻנְוּרִים כְּשִׁמְלָה כְּמִזְנוּבָר.

וְאֲשֶׁר הֶכְרִיחַ הֶרֶב הַנּוֹכַח דְּלִישׁוֹן הַמְּשָׁנָה מוּכַרְח דְּקָאֵי אֲזֻקוּ דְּקִתְנֵי עַד שְׂיִטְלָנוּ דְּאִין מְקוּם לְפָרֵשׁוּ עַל פְּאָת הָרָאשׁ וְכו' וּמִנְהָ הוּלִיד דַּא"כ הֶרְמֵב"ם וְסִיעֵתוּ סְמָכוּ אֲתוֹסְפֹתָ וְהָרִי"ף כְּהָרָא"ש וּבְטַל דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְכו' עִם הָאָדוֹן הַסְּלִיחָה דְּעַד שְׂיִטְלָנוּ קָאֵי אֲשַׁעַר עַל דְּרַף שְׂכָּ רִיב"ן עַל מְשֻׁנָּה צְדָעִיו וְאִם הוּא מְשֻׁנָּה וְנוֹטֵל כְּלָל הַשַּׁעַר וְכו' ע"ש וּא"כ קָאֵי עַל כָּל דִּינֵי פְּאוֹת הָרָאשׁ וְהִזְקוּן כַּמ"ש מְרָן בַּב"י וְהֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ וְהָרִי"ף הִנּוּה פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּיִלְפִינָן וּמְקַשְׁינָן פְּאָה פְּאָה רָאשׁ מְזֻקָן דְּבַעֲי הַשְּׁחָתָה וְלֵא הוּצָרָה לְהִבִּיא הַתוֹסְפֹתָ וּכְבָר הִבִּיא הָרִי"ף מֵאֵי דְּאָמְרוּ כָּל שְׂיִטְלָנוּ בְּהַשְּׁחָתָה יִשְׁנוּ בְּהַקְּפָּ דְּמוּכַח דְּמִקִּישׁ לְהוּ אֲהַדְּדִי וְסָבֵר

דמאי דתנן ואינו חייב עד שישלנו קאי אכלהו דתני לעיל לראש ולזקן וא"כ אין הכרח מהרי"ף.

ואדרב' יש מקום קצת להכריע להקפד דבשלמ' אי אמרת דפשיט' ליה להרי"ף כמדובר ניקח דלא הוצרך להביא התוספת' אף אי אמרת דהתוספת' אינה הלכה או צריך לאוקומה כעין תער כמ"ש התוס' ריש שבועו' והרא"ש הי"ל להביא התוספת' ולדחותה או לפרשה אלא משמע דמפרש משנתנו עד שישלנו לשער וקאי גם לשער פאת הראש.

ואתה תחזו להרא"ש בשילהי מכות שיהבי' לשון התוספת' דפאת הראש ואין חייב עד שישלנו בתער וכו' הביא הלשון מרן בב"י ונוסחא זו מוכרח לפרשה דקאי לשער. אמנם בתוספת' שלפנינו וקצת רבנואת' הגסס' עד שיקיפנו.

ומה שפייס הרב הנזכר דמכ"ש שאין הלכה פהרמב"ם במ"ש ומותר וכו' לא דאיך דהוא ז"ל סבר דלאו דוקא קאמר הרמב"ם ור"ל שאינו חייב אמנם אפשר דלדעת מרן קאמר דאפי' אי פונת הרמב"ם כמו שהבין מרן אין הלכה פמותו.

והנה עיניך הרואות דאין בכל מ"ש הרב הגאון הנז' ראיה לאסור הזקן במספריים. ואתה תחזו לרבינו ירוחם נתיב טו"ב ח"ה שכתב דאינו חייב בזקן אלא בתער אבל בכלי אחר כגון מספריים וכיוצ' בו מותר ע"ש גם ריב"ן בסוף הסוג' כתב דבמספריים מותר ע"ש גם הרב הנמקי כתב עד שישלנו בתער אבל במספריים מותר דלית בהו השחתה ע"ש גם הפלפו סוף סימן צ"ז כתב דבמספריים מותר.

ומשמע דכל הני רבנואת' אפילו כעין תער קאמרי וכן כתב הריטב"א בחידושו בפירוש דאף במספריים כעין תער מותר ושם כתב הריטב"א דה"ה בהקפת הראש ותריץ יתיב סוגית נזיר דהוכיחו מינה התוספות והרא"ש לאסור ע"ש.

איברא דתירוץ הריטב"א לסוגית נזיר לכאורה אינו מוכן וז"ל ומיהו קשיא על האי סבר' סוג' דמס' נזיר דף מ"א דאמרינן גבי מצורע דכתיב ביה וגלח את כל שערו את ראשו וכו' ושיילינן פניו דכתיב כל שערו ראשו וזקנו למה לי ואמרינן דאצטריכו לאשמועי דאתי עשה דגלות מצורע ודחי ל"ת דלא תקיפו ולא תשחית ואמרינן דאי כתב זקנו ולא כתב ראשו ה"א הקפת כל הראש לא שמה הקפה והכ' גבי מצורע הוא דשרייה רחמנ' משום מצנת עשה שבו ואי כתב רחמנ' ראשו ולא כ' זקנו אפתי בתער מנלן פי' דנהי דילפינן מראשו דהקפת כל הראש שמה הקפה אלא דדחי ליה עשה דמצורע ומינה שמעינן דלדחי זקנו לאו דהשחתת זקן ומיהו לא ידעינן דאיכ' במצורע דחיייה ללאו דלא תשחית דדלמ' גלות דמצורע במספריים הוא כתב רחמנ' זקנו למדרש זקנו של זה ולא של אחר ולמדנו דגלות מצורע בתער וש"מ דדוק' מזקנו הוא דילפינן דגלות מצורע בתער אבל מראשו לא ילפינן לה ואם איתא דהקפת הראש בתער מראשו שמעינן לה וכו' וזה הקשו בתוספות וכו' ונראה דל"ק לפום חזק' דכתיב' לעיל דהקפה בתער מהשחת' הוא דיליף לה ומשו"ה אי לא כתב אלא ראשו ה"א ודאי ס"ד דגלות מצורע בכל דבר אבל בטר דכתב רחמנ' זקנו ולמדנו ממנו דגלות מצורע בתער דוקא ממיל' ידעינן דבעלמ' בין הקפה ובין זקן לא נאסרו בעלמ' אלא בתער וכן נראה ברור עכ"ל: ולפום ריהטא אינו מוכן תירוץ דכיון דהקפה בתער מהשחת' יליף א"כ כי כתיב ראשו

מינה שמעינו דהוה בתער דהוה מקשת הקפה להשחתה ואיך פתב דאי לא פתב אלא ראשו ה"א דגלות מצורע בכל דבר ונראה דכונת הריטב"א פה היא דכיון דהא דהקפה לא אסר אלא בתער לא ידענו אלא מהקשה דהקפה להשחתה א"כ אי פתב רחמנ' ראשו לחוד ולא פתב זקנו ה"א דראשו אמת לגלויי דלא נקיש הקפה להשחתה אלא הקפה מיקרי בכל דבר וכן גלות מצורע בכל דבר ואשמעינו דאמי עשה נדחי ל"ת דאי ס"ד דמקשינו הקפה להשחת' נכתוב זקנו ולא ראשו ואז שמעינו דאמי עשה נדחי ל"ת וגלות מצורע לא הוי בכל דבר אלא בתער ומינה דמגלח ראשו בתער ואמי עשה נדחי ל"ת אלא ודאי להכי פתב ראשו לחוד לאשמעינו דהקפה לאו פהשחתה ובכל דבר חייב כמדובר.

אמנם השתא דכתב זקנו דאמי עשה נדחי ל"ת א"כ ממיל' דמצורע בתער והקשא דהקפה להשחתה הקשא מעליא נדחי עשה ל"ת ולא אצטריף ראשו אלא לאשמעינו דהקפת כל ראש שמה הקפה.

אבל אי פתב ראשו לחוד ולא פתב זקנו לא הו"א דאמת ללמד דהקפת כל הראש וכו' אלא ללמד דלא נילף הקפה מהשחתה וממיל' דהקפת כל ראש שמה הקפה אלא דלא אצטריף קרא להכי רק לאודועי דהקפה בכל דבר.

לא כן עתה דכתיב נמי זקנו מסתבר' לקיים ההקש ולומר דראשו אמת דלא נימא דהקפת כל הראש לא שמה הקפה. ואחרי הודיע אלהים אותנו כל זאת ממיל' רנוחא מאי דתמיה' ליה להרב אורח מישור בשיטת נזיר דף מ' שכ' על המפרש שם דפירש משנתנו ואינו חייב עד שילקטנו בתער דקאי להקפה ונ"ל בכל הסוגי' מזכיר תמיד הקפת הראש בתער דוקא והוא פדעת הרמב"ם וסיעתו אף קשה איך מפרש בדה"ה ע"ב בד"ה ואי פתב וכו' אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי וכו' דבשלמ' הרמב"ם פסק בתוספת' או כת"כ מובא בתוספות ריש פ"ק דשבועו' וגם פאן ד"ה ואי פתב אבל סוגי' דהכ' א"א לפירש פן ע"כ נ"ל להגיה בכל המקומות השחתת זקן במקום הקפת הראש עכ"ל ולפי דברי הריטב"א הנז' אין סוגיית דף מ"א הפך דעת המפרש והרמב"ם ושפיר אתיא פותיהו ואין צריך להגיה בדברי המפר' ולדידיה יש להעיר איך הונח לו דהרמב"ם פסק בתוספת' הפך משמעות גמרינו דכל דסוגיין דבבלי הפך התוספ' לא משגחינו בתוספת'.

ומ"ש דהרמב"ם פסק כת"כ נמי אין ראיה מהת"כ והתוספות מייתו ליה שם ריש שבועות ובנזיר דף מ"א ד"ה השתא לסייעי לסברתם ודחאוהו ע"ש. ומסוגיית נזיר הלזו נראה להביא ראיה הפך הגאון במעש' רקח דכתב דהשחתת זקן במספרים אסור מדאוריית' שיהי אגרינו דאי פתב זקנו ה"א דהקפת כל הראש שרי להכי פתיב ראשו.

ואי אמרת דזקן אסור במספרים דבר תורה אי פתב זקנו ה"א דקרא אמת למשרי מספרים דבעלמ' בזקן אסור מדאוריית' והא אמי למשרי ומצורע מגלח במספרים. להכי פתיב ראשו נמי דהשת' דכתיב ראשו מוכרח דזקנו אמת למשרי תער ומצורע בתער דוקא דאי אמרת דזקנו אינו אלא למשרי מספרים דהוא איסור תורה אבל לא תער דאיכ' מלקו' א"כ לשתוק מזקנו ומראשו לחוד שמעינו למשרי מספרים וגם שמעינו דהקפת כל ראש הקפה.

ומדכתיב זקנו אף דכתב ראשו שמעינו דהוא בתער. וא"כ יקשה מאי דאמר' דאי כתב זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש וכו' דמוכח דמזקנו לחוד ידעינו הפל זולת דהקפת כל הראש וכו' והלא אי כתב זקנו ולא כתב ראשו לא מצינו למילף אלא דמזורע במספרים ושרי אף שהוא אסור מדאוריית' פמזכר אלא מוכרח דהא פשיט' דזקנו במספרים שרי מדאוריית' ומזקנו לחוד שמעינו דמזורע בתער דאי במספרים הא שריותא הוא בעלמ' אלא מוכרח דהוא בתער ואתי עשה ודחי ל"ת ומשו"ה קאמר הש"ס דאי כתב זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש וכו' ובר מן דין הפל שמעינו מזקנו ונשמעיניה מן הדא דזקן במספרים שריות' היא והתימ' על הגאון הגז' שכתב דהוא אסור מדאוריית'.

וכבר כתבנו לעיל דדברי הרמב"ם ברורים דשרי לכתחין במספרים כעין תער בראש וכמ"ש מרן וכ"ש בזקן ומ"ש גבי זקן ואינו חייב עד שיגלחנו בתער וכו' לפיכך אם גלח זקנו במספרים פטור כבר כתב מרן דסורכ' דלישנ' דמתני' נקט דמתני' ואינו חייב עד שיטלנו בתער ע"ש בכ"מ ובב"י ואני בעניי מוסיף דנקט אם גלח במספרים פטור שהוא לשון התוספת' ע"ש וסמך על מ"ש בסמוך גבי פאת הראש דמותר במספרים והיינו אפי' כעין תער וכל זה ברור.

מעתה הבא נבא לדברי הרב החינוך שהבאתי לעיל שכתב דמדברי הרמב"ם בזקן שכתב דאם גלח במספרים פטור משמע דאסור ויהיה במגלח במספרים כעין תער ולכאור' קשה דהוא עצמו לעיל בסמוך הביא דברי הרמב"ם בפאת הראש שכתב ומותר לגלח הפאה במספרים שלא אסרה תורה אלא השחתה בתער וא"כ איך כתב דגבי זקן כתב הרמב"ם פטור וכונתו דהוא אסור.

והנראה הוא שסבר הרב החינוך דמה שהתיר בראש מספרים היינו שאינו כעין תער ומה שאוסר בזקן הוא במספרים כעין תער ומשו"ה לעיל הביא דברי הרמב"ם ולא כתב פלוג' והכ' כתב בזקן דזה האיסור יהיה במספרים כעין תער.

ואם לכוף פיננו הרב הדבר קשה דהרמב"ם בדינים סמוכים זה לזה נקט מספרים וגבי הראש הוא שאינו כעין תער ובסמוך בזקן איירי בכעין תער. ותו דממ"ש גבי ראש שלא נאסר השחתה אלא בתער משמע דדוק' תער אסור אבל מספרים כעין תער שרי.

וכבר ראיתי להר' דינא דחיי שהביא דברי הרב החינוך ודחאם וכתב שהעיקר כמ"ש מרן ע"ש. ואבא היום אל העי"ן לחזות בנזעם דברי הרב מרפכת המשנה שהבאתי שחלק בינים נקיות על מרן ורצה לקיים פשטן של דברי הרמב"ם דבזקן במספרים פטור אבל אסור ובראש מותר במספרים והיה טעמו דר"א מחייב בזקן דכתיב ביה גלוס והשחתה ורפגן ס"ל פטור אבל אסור ובראש ס"ל לר"א דבמספרים אסור ורפגן שרו וכמו שהבאתי דבריו לעיל בדמותן כצלמן.

ודבריו קשים בעיני דמוכח מדבריו דר' אליעזר מחייב במספרים בזקן והוא תימא דתלמוד ערוך בידינו דנר"א שריות' הוא בזקן במספרים וכמ"ש במכו' דף כ"א נכף היא שנויה. רא"א אפי' ליקטו וכו'.

מה נפשך אי גמיר ג"ש לבעי תער אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי לא לעולם גמיר ג"ש וקסבר הני נמי גלות עבדי ופירש ריב"ן וז"ל מספרים מנ"ל דמותר לגלות בהם דלא קאסר אלא מלקט ורהיטני שיש בהן השתתה עכ"ל הרי מבואר דר"א שרי בזקן במספרים.

ואם נפשך לומר. אודי לי מיהת דר"א סבר דזקן במספרים פטור הפך דברי הרב הנז' וכיון דמהש"ס שמעינן דר"א בזקן במספרים לכל הפחות פטור א"כ רבנן שרו ואמאי כתב הרמב"ם פטור ולדידיה הוא אסור.

ותו דהסבר' הוא להפך דזקן דכתיב גלות והשתת' יש מקום להקל אבל בראש דכתיב ביה הקפה יש סבר' להחמיר טפי והרב הגנז' קאמר להפך. ועוד דלשון הרמב"ם הוא כנגדו שכתב בראש שלא נאסר השתתה אלא בתער והרי דמתיר בראש מפח דלא נאסר השתתה וכו' וא"כ איך בזקן דבו כתוב השתתה סבר דאסור.

ועוד הנה לי להאריך לסתור דברי הרב הנז' אלא דבמה שפכתנו בעניינתנו סגי ומסגי. עלה בידינו דהנכון בדע' הרמב"ם הוא דמותר לכתחיל לעשות הזקן במספרים כעין תער כפאר פירש מרן ז"ל ונראה דגם ריב"ן ורבינו ירוחם והרב הגמקי והפלבו סברי הכי כמש"ל והריטב"א ורבו סברי דמן הדין גם הראש מותר במספרים כעין תער כמש"ל בחידושי ריש שבעות ובמכות והוא פדעת הרמב"ם אכן כתב הריטב"א בחידושי מכות דזקן מדת חסידים שלא לעשות כן מפני חשד הרואים ובסוף דבריו כתב דהנזהר שלא להקיף במספרים כעין תער הרי זה משופח ובריש שבעות כתב גבי הקפה דלמעשה ראוי להחמיר ע"ש.

ונמצ' דמה שפסק מרן דמותר לעשות הזקן במספרים כעין תער הוא פדעת הרמב"ם וסייעתו רבים אשר אתו. והו עתה נייחזי אנו אם שרי לעשות זקן בסם.

ואי שרי הי מניייהו עדיף מספרים כעין תער או סם. ועתה אמת אגיד כי שמעתי שהר' הפולל ח"ק מהר"ר יוסף פייאמיט' זלה"ה אב"ד ור"מ דעיר אנקונה הנה אוסר לעשותה בסם.

ועד היום יש הרבה שאינם עושים זקנם בסם לחוש להוראת הרב הנז': אמנם ללמד זכות על ישראל כי רבים נהגו לעשות זקנם בסם אמרתי לברר דבר זה בס"ד. ונראה דהוא מותר גמור בלי פקפוק ויש להביא ראיה להיתרא והוא ממ"ש בש"ס פ"ג דמכות דף כ"א ת"ר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי' גלחו במספרים זהא חייב ת"ל לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני זהא חייב ת"ל לא יגלחו הא פיצד גלות שיש בו השתתה הוי אומר זה תער.

הנה רואה בעיניך דאף אם עושה זקנו בדבר שיש בו השתתה כיון שאינו דרף גלות שרי ומבואר בש"ס דאפי' ר"א דמחייב במלקט ורהיטני לאו משום דלא גמיר ג"ש דהא שרי במספרים אלא משום דסבר דמלקט ורהיטני הוא דרף גלות.

ודון מינה לנ"ד דעושה זקנו בסם דהגם דנימא דהוא השתתה אמנם אינו דרף גלות ושרי כי היכי דשרינן מספרים כעין תער אף שהוא דרף גלות לפי שאינו השתתה דבעינן גלות שיש בו השתתה.

והגם דהוא דְּבַר פְּשוּט דְּעוֹשֶׂה זְקֵנוּ בְּסֵם לֹא מִיִּקְרִי גְלוּחַ וְגָרַע טְפִי מִמְּלֻקְט וְרִהִיטְנִי מ"מ
נִרְאֶה דְּיֵשׁ רְאִיָּה בְּרוּרָה מְמַה שְּׁפָתַי הִרְמַב"ם פ"ה דְּנִזְיָרוֹת דִּין י"ב וְז"ל הָעֵבִיר עַל
רֵאשׁוֹ סֵם שְׁמִשִּׁיר אֶת הַשְּׁעָר וְהַשִּׁיר אֶת הַשְּׁעָר אֵינוֹ לֹקֵה אֲלָא בְּטֵל מ"ע שְׁנֵא' גְּדֹל פְּרַע
שְׁעָר רֵאשׁוֹ עַכ"ל וְכ"כ הַסְּמ"ג לְאֵנִן ר"ן וְהָרַב הַחֲיִינוּף פ' נִשְׂאָ (וְיֵשׁ שְׁם ט"ס בְּנִסְח'
שְׁלִפְנִי) וְהָרַב לַח"מ הַקְּשָׁה דַּמְנ"ל לְהִרְמַב"ם דְּלֹא לְקִי מֵאַחַר דְּאָמְרוּ בְּש"ס לְרַבּוֹת פֶּל
הַמְּעַבְרִין ע"ש וְהַרְדְּב"ז בְּבִיאוּרוֹ פָּתַב דְּסִבְר הִרְמַב"ם דְּהָא דְּמַרְבִּינֵן פֶּל הַמְּעַבְרִים
הֵינּוּ בְּמַעְבִּיר בְּיָדוֹ אֲבָל עַל יְדֵי סֵם שְׁרִי אֵי לֹאוּ דְּכַתִּיב גְּדֹל פְּרַע ע"ש (וְאִין ס' זֶה עֲתָה
בְּיָדִי).

וּמוֹרִינוּ הָרַב מְהָר"י הַפֶּהֶן בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר בְּתֵי פְּהִינָה חֲלֵק בֵּית וַעַד דָּף נ"ז הַפְּלִיא עֲצָה
וְחִתַּר לִישָׁב דְּבָרֵי הִרְמַב"ם בְּאֵרֶךְ גַּם הָרַב אֲנָרַח מִישׁוּר בְּסוּף הַמְּסַכְתָּ בְּלִשׁוֹנוֹת
הִרְמַב"ם וְהָרַב פְּנִי מִשְׁה מְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי סוּף נִזִּיר עֲמָדוֹ בְּזֶה לִישָׁב דַּעַת הִרְמַב"ם וַעַד
אַחֲרֵן הָרַב מְרַכְּבַת הַמְּשֻׁנָה ח"ג הַנְּדָפֵס מְחַדֵּשׁ עֲמַד בְּזֶה וְכַתֵּב דְּמַצָּא מְצִיאָה בְּסִפְרֵי זוּטָא
ע"ש וְיֵשׁ לְהַעִיר דְּהוּא הַזְּפִיר שְׁם הָר' אֲנָרַח מִישׁוּר וְשְׁם הַזְּפִיר בְּסוּף דְּבָרָיו הַסִּפְרֵי זוּטָא
וּמְצִיאָה זֶה פְּכָר קָדָם וְנִזְכָּה בָּהּ הָרַב אֲנָרַח מִישׁוּר.

אִף מִפְּלֵ שְׁאָר אַחֲרוֹנִים נְעֵלָם הָא דְּהַסְּפִירֵי זוּטָא. מִפְּלָם נְעֵלָם דְּבָרֵי הִרְמַב"ם בְּס' הַמְּצוֹת
שְׁלוֹ עֲשִׂין צ"ב וְז"ל וְלִשׁוֹן מְכִילֶת' קְדוּשׁ יְהִיָּה גְּדֹל בְּקַדְוִשָׁה גְּדֹל פְּרַע מ"ע וּמִנִּין בַּל"ת
ת"ל תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאשׁוֹ וְשְׁם נֶאֱמַר הוּא מֵה שְׁנַתִּי בַּעֲשָׂה הַחֹפֶף בְּאֲדָמָה וְהַנּוֹתֵן
סִמְנִין כְּלוֹמַר שְׁהַנְזִיר שְׁם בְּרֵאשׁוֹ לְהַשִּׁיר הַשְּׁעָר לֹא יְהִיָּה אִזְ עוֹבֵר עַל מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה
כִּי הוּא לֹא הָעֵבִיר כְּעִין תַּעַר אֲמָנָם עֵבֵר עַל מ"ע וְהוּא גְּדֹל פְּרַע וְזֶה לֹא גְּדֹל וְלֹאוּ הַבָּא
מִפְּלָל עֲשֶׂה עֲשֶׂה עַכ"ל וְהִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב מְגִילַת סֵפֶר עַל קְוִשִׁית הַלַּח"מ הַנּוֹ' ע"ש
בְּאֵרֶךְ וְהָרִי מְקוֹר דְּבָרֵי הִרְמַב"ם מֵהַמְּכִילֶת' (שְׁהִיָּה בְּיָדָם ז"ל) כְּמוֹ שְׁפָתָהּ הוּא ז"ל
עֲצָמוּ בְּסִפְרֵי הַמְּצוֹת וְהוּא כַּמ"ש בְּסִפְרֵי זוּטָא שְׁהִבִּיאוּ הַרְבָּנִים הַנּוֹ'.

וְרֵאִיתִי לְהָרַב מְגֵן אַבְרָהָם בְּס' זֵית רַעֲנָן שְׁפָתַי עַל הַסִּפְרֵי זוּטָא הַנְּזַכָּר שְׁהִבִּיא הַיִּלְקוּט
וְז"ל שְׁיִירְתוֹ מ"ע פ' הַחֹפֶף בְּאֲדָמָה וְהַנּוֹתֵן סִמְנִים אֵינָם אֲלָא מְצוֹת עֲשֶׂה מְפָנִי שְׁאִין
הַשְּׁעָרוֹת נוֹשְׁרוֹת מִיָּד עַכ"ל וְעַמ"ש בְּאֵרֶךְ מִישׁוּר וּפְנֵי מִשְׁה הַנּוֹ'.

וּלְכָל הַדְּבָרוֹת וּלְכָל הָאֲמִירוֹת הָרִי הוּא מְבֹאָר בְּדְּבָרָיו שֶׁל גְּדֹל הִרְמַב"ם וְדִישְׁרֵן סְמִיכִין
עֲלוּי דְּבִנְזִיר אִם גִּלַּח בְּמִסְפָּרִים כְּעִין תַּעַר לֹקֵה כַּמ"ש שְׁם דִּין י"א וּבְסֵם לִיכָּא אֲלָא
מִשׁוּם מִשְׁה דְּגְדֹל פְּרַע וַא"כ בְּזִקְוֹן דְּשָׁרִי מְסִפְרִים כְּעִין תַּעַר מַכ"ש דְּשָׁרִי בְּסֵם חֲדָא דְּאִינוּ
דְּרָף גְּלוּחַ וְכַמ"ש בְּנִזִּיר דָּף מ' אֲמַאי דְּתַנֵּן פִּי"ד דְּנִגְעֵי' שְׁלִשָׁה מְגִלְחִין וְתַגְּלַחְתָּן מְצוּהָ
פְּשִׁיט' מַהוּ דְּתִימָא מִשׁוּם עֲבוּרֵי שְׁעָר הוּא וְאִפְּי' סָף נִשְׂאָ קַמ"ל וּפְרִיֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ וְז"ל סָף
נִשְׂאָ סֵם הַמְּשִׁיר הַשְּׁעָר.

קַמ"ל דְּלֹא סְגִי אֲלָא בְּתַגְּלַחַת כְּדִקְתָּנִי תַּגְּלַחְתָּן מְצוּהָ עַכ"ל אֲלֵמָא דְּעוֹשִׂ' בְּסֵם אִינוּ דְּרָף
גְּלוּחַ וּבְזִקְוֹן כְּעִינוּ גְּלוּחַ שְׁיֵשׁ בּוֹ הַשְּׁחַת' כְּדָאֲמְרוּ בְּמִכּוֹת וְהִבְאִיתוּ לְעֵיל. וְתוֹ דְּבְסֵם אִין
הַשְּׁעָרוֹת נוֹשְׁרוֹת מִיָּד וְכַמ"ש הָר' זֵית רַעֲנָן וְהָרַב אֲרַח מִישׁוּר וְהָרַב פְּנִי מִשְׁה כַּמְש"ל
וַא"כ הַדְּבָר מְבֹאָר דְּבְסֵם מְוֹתָר גְּמוּר וְהַגַּם דְּיֵשׁ בּוֹ הַשְּׁחַתָּה לֹא מְקַרִי גְלוּחַ: מֵהַשְּׁתָּא יֵשׁ
לְתַמּוּהָ עַל הָרַב בֵּית הַלֵּל שְׁם בִּי"ד סִימֵן קַפ"א שְׁפָתַי וְז"ל יֵשׁ אֵינָה אֲבָן שְׁמִפְסָפְסִים
בְּמִקּוּם הַזְּקָן וְהוּא מְשִׁיר הַשְּׁעָר נ"ל פְּשִׁיטָא שְׁהוּא אִיסוּר גְּמוּר וְדוּמָה לְזֶה אֵינָה בַּגְּמ'

דְּנִזִּיר דָּף מ' ע"א וְתַגְלַחְתָּן מִצְנָה פְּשִׁיטָא מ"ד מִשּׁוּם עֲבוּרֵי שְׁעָר הוּא נֶאֱפִילוּ סָף נָשָׂא קמ"ל דְּלֹא פִירֵשׁ"י סֵם הַמְּשִׁיר הַשְּׁעָר וק"ל עכ"ל וְהֵגֵם דְּנִימָא דְּמָה שְׁהִבִּיא מְסוּנְגִית נְזִיר הוּא לְדוּגְמָא לְהִרְאוֹת שְׁיֵשׁ אֲנָפִן לְהַעֲבִיר שְׁעָר בְּסֵם וְהוּא דוּמָה לְאַבְן שְׁהִזְכִּיר.

מ"מ הי"ל לְלַמֵּד מִשֵּׁם דְּלֹא שְׁמִיהַּ תַּגְלַחְתָּ וּמִתָּר וּמֵאֵי פְּשִׁיטוּתִיהַּ דְּהוּא אָסוּר. וְהֵגֵם שְׁעָלָה עַל לְבֵי לְפָרֵשׁ אֵיזָה פִּירוּשִׁים בְּדַבְּרֵיו.

סוּף סוּף לְפִי הָאָמֶת נִרְאָה מִהֶסְוִינָא הַנּוּ' לְלַמֵּד הֵיתֵר בְּאַבְן הַנּוּזָפֵר דְּאֵינוּ דְּרָף גְּלוּת הֵגֵם דְּסֵם אֵינוּ מְשִׁיר הַשְּׁעָר מִיָּד וּבְאַבְן הַנּוּ' תַּכְּף מְשִׁרַת הַשְּׁעָר וְאִיפָּא הַשְּׁחִתָּה מ"מ אֵינוּ דְּרָף גְּלוּת וְשָׁרִי.

וְכֹה הִרְאוּנִי בְּשׁו"ת שְׁמֵשׁ צְדָקָה י"ד ס' ס"א שְׁכַתְּבַת הָרַב הַחֲסִיד מֵר חֲמִיו מְהֵר"י פִּיאָמִיטָא זֶלֶה"ה לְאַסְוֵר בְּסֵם וְסִינְעִיָּה מְדַבְּרֵי הָרַב בֵּית הַלֵּל וְהַדָּר תַּבְּרִיָּה לְגִזְיוֹנָה דְּמְסוּנְגִיא שְׁהִבִּיא הָרַב בֵּית הַלֵּל נִרְאָה אִיפְכָּא וּמִשֵּׁם סִינְעִיָּתָא לְמַקְלִים בַּעֲשָׂה מְדַמְסִיק דְּנָשָׂא לָאו תַּגְלַחְתָּ וּמִמְקוֹם שְׁבָא הַבֵּית הַלֵּל וְכו' תְּשׁוּבָתוֹ בְּצִדוֹ עכ"ל וְכֵן נִרְאָה הָאָמֶת וְכִמוֹ שְׁהִרְחַבְנוּ הַדְּיָבוּר לְעִיל דְּמְסוּנְגִית מִכּוֹת וְנִזִּיר וְדַבְּרֵי הָרַב"ם הֵיתֵרָא רַוְוָחָא הָרִי הוּא כַּמְבוּא"ר.

וּבְכֵן נִרְאָה דְּטָפִי עֲדִיף לְעֵשׂוֹת הַזְּקֵן בְּסֵם וְעִיפָה הִלְזוּ יוֹתֵר מִמְּסַפְרִים דְּמְסַפְרִים כְּתַב הָרַב תַּה"ד מִשֵּׁם גְּלוּת תּוֹס' שְׁיַעֲשֶׂה בְּחֻלְק הָעֲלִיוֹן וְכו' וְהִבִּיאוּ מוֹר"ם בְּמַפְּהָ וְכו"כ הָרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי מִכּוֹת מִשֵּׁם הַתּוֹסְפוֹת וְשְׁהִרְב רַבִּינוּ יַעֲקֹב מְקִינּוֹן הִיָּה זְהִיר בְּזָה ע"ש. וּבַעֲפָה זֶה בְּסֵם אֵין פִּקְפוּק וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי הַחִיד"א ס"ט: סִימָן גֵּן. נָשִׁים שְׁנַחֲזָה הַרו"ח עֲלֵיהֶן.

אֵי אָסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. שְׁאֵלְתָּ מִמֶּנִּי רַב תְּאֻנְתִּי וְחֻשְׁקִי כִּי בְּעִיר אַחַת יֵשׁ הַרְבֵּה נָשִׁים אֲשֶׁר כָּפַעַם בְּפַעַם יוֹצְאוֹת וְחוּלוֹ"ת כְּמוֹ חֲלָא"ם וְתִרְוּפְתָּן לְהִבִּיא אֲצֻלָּן נָשִׁים בְּתוֹפִים וּמְחֻלוֹת מִיָּנָא דְּזמ"ר נִינְהוּ וּבִינֵי בִינֵי בַעֲלַת הַבֵּית מְתַעֲלַפְתָּ בִּינֵיהֶן אוֹ נִכְנָסְתָּ לְחֻדָּר וְכִכָּה יַעֲשׂוּ הַרְבֵּה מִהֶן וּפְשָׁתָהּ הַמְּסַפַּחַת בְּעֵנִין זֶה וְאוֹמְרוֹת שְׁנַגְלָה אֲלֵיהֶן דְּמוֹת אַחַד וְשׁוֹאֵל מִהֶן לְעֵשׂוֹת כְּף וְשׁוֹאֵל לְהֵן שְׁאֵלוֹת כְּגוֹן לְלַבּוֹשׁ מְלַבּוֹשׁ מְגוֹן פ' וְכִיּוֹצֵא וְאִם אֵינָן מְקַיְיִמוֹת מְסַתְּכָנוֹת וְאִמֵּר רַב אַחַד מְקוֹנָבֵל בְּקַבְלָה מְעֵשִׂית שְׁיַדַע שְׁהַחִיצוּנִים מְתַעֲוִלִים בְּהֵן וְנִסְתַּפְקָתָּ אִם הָרוּחַ הִזָּה בָּא אֲלֵיהֶן מֵהַ מְשַׁפְטָן אִם אָסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן אוֹ אֵין קִפִּיד' בְּזָה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה וְשַׁכְמ"ה:תְּשׁוּבָה זֶה אֵינְהָ צְרִיכָה לְפָנֵי וְכִכָּר נִשְׂאֵל עַל זֶה הָרַב מְהֵר"ם מְלוּבְלִין בְּתְשׁוּבוֹתָיו ס' קי"ז עַל אִשָּׁה הַנְּבַעֲלַת לְרוּחַ בְּאוֹנָס אוֹ בְּרִצּוֹן וְהַעֲלָה הָרַב ז"ל דְּלֹא נֶאֱסְרָה אֲלֵא בִּיאַת אָדָם פְּדַכְתִּיב וְשָׁכַב אִישׁ וְלֹא רוּחַ וְכֵן לֹא מְקַרִּיא זוֹנָה וּמְוַתֵּרַת לְכַהֵן וְהִבִּיא רְאִיוֹת עַל זֶה ע"ש בְּאוֹרְךָ וְהִבִּיאוּ הָרַב כְּנָסְתָּ הַגְּדוּלָּה א"ה סִימָן ו' הַגְּהַת הַטּוֹר אוֹת כ"א וְכו"ב וְז"ל הַנְּבַעֲלַת לְבַהֲמָה לֹא עֲשָׂאָה זוֹנָה וְכו' וְכֵן הַנְּבַעֲלַת לְשֵׁד וְלְרוּחַ לֹא נַעֲשִׂית זוֹנָה וּמְוַתֵּרַת לְכַהֵן.

הַר"ם מְלוּבְלִין סִימָן קט"ז. הַנְּבַעֲלַת לְשֵׁד הָרִי הִיא פְּאָנוּסָה וּמְוַתֵּרַת לְבַעֲלָהּ הַר"ם מְלוּבְלִין סִימָן קט"ז עכ"ל הָרַב כְּנַה"ג.

וְדַבְּרֵי הָרַב ז"ל יֵשׁ בָּהֶם מִן הַגְּמָגוּ' דְּכִיּוֹן דְּמִיִּתִּי מִשֵּׁם הָרַב הַנּוּזָפֵר דְּנִבְעֵלַת לְשֵׁד וְלְרוּחַ לֹא נַעֲשִׂית זוֹנָה וּמְוַתֵּרַת לְכַהֵן מִמִּילָא מְשַׁמַּע דְּמוֹתֵרַת לְבַעֲלָהּ. וְתוֹ דְּלֹא דִּי דַּמ"ש אַח"ךְ

הוא יתר אלא דהוא סותר הקודם שכתב אח"ך הרי היא כפאנוסה ומותרת לבעלה ואם חשיב לה אנוסה אסורה לכהן.

ובתשובת הרב הנז' מבואר טעמו דאינו איש ולא חשיבא ביאת איסור ולא נקראת זונה עש"ב. ולי ההדיוט יש להביא ראיה לדברי מהר"ם הנזכר מהא דאמרו בירושלמי פ"ק דשבת מעשה בתסיד אחד שהיה יושב ושונה אל תאמן בעצמה עד יום זקנותה כגון אני אמת תדא רוחא ונסיתיך ושרי תהי ביה א"ל לא תצוק רוחא אנא.

והרב מהר"ם די לונזאנו בס' שתי ידות דף מ"ח הביא הירו' הלז בפסח זה באה לפניו שינה אחת בדמות אשה יפה לנסותו ותבעה ושכב עמה אח"ך נצטער מאד עד שבאה השינה וא"ל אל תצטער כי אני אשה אלא רוח עכ"ל ומוכח דהיה פשיט' להו דאינה ביאת איסור מי שבא על השינה דאינה אשה וה"ה נמי אם שד הוא או רוח בא על אשה לא נאסרה שאינו איש וכדברי מהר"ם מלובלין ו"ל ולשון הירושלמי הנזכר הכי מוכח כדתרגמה הרב מהר"ם די לונזאנו הנז'.

וכי ישאלה ביה דסוף סוף מאי לא תצוק הא איהי לאיסורא איפנון וכההיא דשיליה קדושין. ותו הא חמיר טפי מההיא דאיכא משום השחתת זרע.

יש לומר דאת' לנחומיה דלא חטא בפועל בעון שכיבת אשה מיהא. ועוד עלה על דעתי להביא ראיה ממ"ש פ' מי שאחזו דף ס"ח דאשמדאי בא על נשי שלמה ולא מצינו שאסרום ואם איתא דביאת שד או רוח אוסרה אשה לבעלה כל כי הא הו"ל לרו"ל לאודועיה.

ומסתמ' דבריהם משמע קצת דפשיטא להו דאינם נאסרות בביאת שד אע"ג דהיה נראה להם כאדם. וכי תימא דנשי שלמה שוגגות הן דסברי דשלמה הנז' נהלכה רוחת דשוגגת דסבורה שהיא בעלה מותרת.

אפתי למ"ד פלי שנסתמט הדיוט אסור למלך כמ"ש בירושלמי פ"ב דסנהדרין דלקד נאסרו פלגשי דוד הע"ה שבא אליהן אבשלום הו"ל לאסור הני דבא אליהן אשמדאי אלא דאין ביאת שד או רוח אוסרת.

ויש לדחות דאינו אסור אלא מדרבנן ומילת' דלא שכיחא לא גזרו רבנן וא"כ יש מקום לומר דעולם ביאת שד או רוח אוסרת ושאני הכא דהיו שוגגות דסבורות שהי' בעליהן שלמה. הן אמת חפש"תי בתוכו"ת ספרי הקדש ומצאתי להרב נחלת בנימין סוף מצנה ס"ג שחלק על הרב מהר"ם מלובלין ואיתי בידיה אותה דפ' מי שאחזו שהבאתי ודחי דהיו שוגגות ומסיק לאסור מהא שהקשו התוספות בסוטה דף כ"ו ע"ב גפי הא דתנן ע"י כל הטרייות מקנין חוץ מן הקטן וממי שאינו איש ואמרו בגמ' ושאנו איש למעוטי מאי וכו' אמר רב פפא למעוטי בהמה דאין זנות לבהמה וכתבו התוספות למעוטי בהמה תימא דהכא משמע דבזנות תניא מילתא א"כ רבא דאמר פ' הבא על בבתו דיש זנות לבהמה למעוטי מאי וכי אית לן למימר דלית ליה דשמואל או דרב הונא עכ"ל ולפי דעת הרב מהר"ם מלובלין דביאת רוח לא שמה ביאה ושריא מאי ק"ל לתוס' נימא דלרבא מתני' אתא למעוטי רוח ומשו"ה הר"ב הנז' חלק על הר' מהר"ם מלובלין וכתב דכשהרוח מגלים עצמו וכן השד קשה הדבר להתיר בסברא כזו דהואיל ונהגמ' קאמר ושכב איש

אותה פֶּרֶט לְקַטֵּן וּמִי שְׂאִינוּ אִישׁ וְלֹא קָאָמַר פֶּרֶט לְבִהְמָה דְּהוּא כּוֹלֵל אַף בִּיאַת שְׂד דְּאִינוּ אִישׁ.

זֶה אִינוּ דְּמִשׁוּ"ה לֹא קָאָמַר פֶּרֶט לְקַטֵּן וְלְבִהְמָה דְּהֵייתִי אוֹמַר מִנ"ל לְמַעוּטֵי תְּרִיתֵי מְחַדָּא מִיַּעוּטָא דִּילְמָא בְּהֵמָה דְּלֹא אֶתְיָא לְעוּל' לְכֻלָּל אִישׁ הוּא דְּאֲמַעִיט אָבֵל קֶטֶן דְּאֶתִי לְכֻלָּל אִישׁ לֹא אֲמַעוּט מִש"ה קָאָמַר אִישׁ פֶּרֶט לְמִי שְׂאִינוּ אִישׁ א"כ קֶטֶן וּבְהֵמָה חֲדָא מִיַּעוּטָא הוּא אָבֵל לֹא לְמַעֲט שְׂד דְּמַגְלִים עֲצָמוּ וְהִרְאָה בְּרוּךְ' לְאֶסוּר מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' הַנּוּ' זֶהוּ תוֹרְף דְּבַרֵי הֶרֶב נְחֻלַת בְּנִימִין הַנּוּ'.

וּמָה שְׂהִבִּיא רְאָיָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' אֵינָה רְאָיָה כָּלֵל חֲדָא דְּבִכְלָלוֹת הַדְּבָרִים הַרוּאָה יִרְאָה בְּתֻשׁוּבַת הֶרֶב מְהֶר"ם הַנּוּ' דְּכַתֵּב דְּלִפֵּי שְׂטָתוֹ ל"ק קוֹשְׁתֵי הַתּוֹס' וְהִבִּיא רְאָיָה לְדְבָרֵי מְדַבְּרֵי הַרְמֵב"ם ע"ש וּא"כ מָה רְאָיָה מִיְיָתִי הֶרֶב נְחֻלַת בְּנִימִין לְסִתּוֹר דִּין מְהֶר"ם הַנּוּ' מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' הָא בְּלָאו הֵכִי הֵרִי כְּתֵב דְּלְדְבָרֵי ל"ק קוֹשְׁתֵי הַתּוֹס' וְסַמָּה עֲצָמוּ עַל דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם.

וְנִרְאָה דְּכּוֹנְנָתוֹ שֶׁל מְהֶר"ם הַנּוּ' הוּא דְּכִינּוּן דְּתוֹס' דְּרָף שְׁקֵלָא וְטְרִיאָה הֵם הַמְּדַבְּרִים וּמְצִינוּ שְׂיִטָּה מְרֻנּוּחַת בִּיש"ס וּמוֹכַח דְּהַרְמֵב"ם סָבַר הֵכִי דְּהוּא נְחִית לְהִלְכָה לְמַעֲשֵׂה וְהַתּוֹ' דְּרָף קוֹשְׁתֵי קָאָמְרֵי יֵשׁ לָנוּ לְפִסְנוֹק כְּשִׂיטַת הַש"ס לְדַע' הַרְמֵב"ם וּמָה גַם דְּנִתְיַשְׁבָּה קוֹשְׁתֵי הַתּוֹס'.

וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן לֹא שְׂמָא מְתִיָּא מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְעוֹד דְּכִינּוּן דְּתוֹס' סְבָרֵי דְּבִזְנוּת תִּלְיָא מִילְתָּא וְרַבָּא סָבַר דְּיֵשׁ זְנוּת לְבִהְמָה וּבִיאַת בְּהֵמָה שְׂמָה בִּיאָה מִכ"ש דְּלִדְעָתוֹ בִּיאַת שְׂד אוֹסְרָה וּשְׂמָה בִּיאָה וּלְפָחוֹת נֹאמַר דַּה"ה בִּיאַת שְׂד לְדַעַת רַבָּא.

אָבֵל לְמֵאֵי דְּקוּ"ל דְּזְנוּת בְּהֵמָה אִינוּ זְנוּת וּמְתַנִּיתִין אֶתְּא לְמַעוּטֵי בְּהֵמָה סְבָרֵי תוֹס' דַּה"ה בִּיאַת שְׂד. וְהַגַּם דְּמְהֶר"ם הַנּוּ' כְּתֵב בְּסִיּוּמָא דְּפִסְקָא דְּגַם לְרַבָּא בִּיאַת שְׂד אֵינָה אוֹסְרַת הֵינּוּ לְשִׂיטָתוֹ בִּיש"ס אָבֵל לְדַעַת הַתּוֹס' אָמַר לָךְ דְּלְרַבָּא בִּיאַת שְׂד אוֹסְרַת כְּבִהְמָה וְהוּי זְנוּת וּלְכָף לֹא תִרְצוּ דְּלְרַבָּא מְתַנִּיתִין לְמַעוּטֵי שְׂד וְרוּחַ אָבֵל לְפִי הַהִלְכָה דְּאִין זְנוּת לְבִהְמָה אַף אִין רוּחַ וְשֶׁד מְקָרוּ זְנוּת וּבִיאַת' אֵינָה אוֹסְרַת.

וְאַף גַּם זֹאת יֵשׁ לְדַחוֹת רְאִית הֶרֶב נְחֻלַת בְּנִימִין מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' הַנּוּ' וְהוּא דְּיִרְאָה הַמְּעַיִין כִּי הֶרֶב נְחֻלַת בְּנִימִין כְּתֵב דְּרְאִית הֶרֶב מְהֶר"ם הַנּוּ' הִיא מְמַשְׁנָתָנוּ דְּקַתְנֵי וּמִי שְׂאִינוּ אִישׁ וְלֹא קַתְנֵי בְּהֵמָה בְּהִדְיָא לְכֻלּוֹל גַּם בִּיאַת שְׂד כְּמִבּוֹאָר בְּפִירוּשׁ בְּדְבָרֵינוּ.

וְהַמְּעַיִין עֵינָיו תְּחַזִּינָה מְשָׁרִים בְּדִקְדוּק דְּבָרֵי הֶרֶב מְהֶר"ם הַנּוּ' יִרְאָה דְּלֹא כְּתֵב כֵּן אֵלָא בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ עַל לְשׁוֹן הַבְּרִיתָא בִּיבְמוֹת דְּרַף נ"ט דְּקַתְנֵי גְבַעְלָה לְמִי שְׂאִינוּ אִישׁ כְּשֶׁרָה לְכַהֲנָה וְעַל זֶה כְּתֵב דְּלֹא נִקְט גְבַעְלָה לְבִהְמָה וְנִקְט הָאֵי לִישְׁנָא לְכֻלּוֹל ג"כ בְּזֶה גְבַעְלָה לְרוּחַ.

אָבֵל בְּמֵאֵי דְּתַנּוּ עַל פְּסוּק וְשִׁכַּב אִישׁ חוּץ מִן הַקֶּטֶן וּמִמִּי שְׂאִינוּ אִישׁ כְּתֵב דְּלֹא נִקְט חוּץ מִן הַבְּהֵמָה לוֹמַר דְּתַרְנֻנְיָהּוּ אִימְעוּט מֵאִישׁ דְּקָרָא פְּלוּמַר קֶטֶן וּבְהֵמָה כְּאֲשֶׁר יִרְאָה הַמְּדַקְדֵּק בְּדְבָרֵינוּ.

ובבאמת דצריף לתת לב אמאי הר' מהר"ם הנז' שפר קדמיה לומר דבריתא דיבמות רצתה לכלול נבעלה לרוח ואלו במשנתנו דעלה קאי לא פתב פן. ונראה דהרב מהר"ם הנז' בתקמה יסד אר"ש משום דבמשנתנו דקאי אקינוי ותנו על כל העריו' מקנין חוץ מן הקטן ומי שאינו איש ובהא לא שייך לומר דאין מקנין לרוח דאין מקום לזה לומר אל תסתרי עם הרוח דהרי הרוח או שד לרצונ' הם באים אפי' בחדר משכב' ואין רואה ואין יודע זולת האשה ואינה יכולה לישמר ולא שייך בזה קינוי כי לא אדם הוא ומשו"ה לא רצה מהר"ם הנז' לומר דתני תנא מי שאינו איש לכלול גם שד ורוח דלא שייכי בקינוי ולכן פתב דנקט מי שאינו איש ולא קתני חוץ מהבהמ' לרמזו דבהמה נמי אימעטי מדכתיב איש אמנם בבביתא דקתני נבעלה למי שאינו איש פשרה לכהונה שם אמר מר דנקט האי לישנא לכלול גם ביאת הרוח ולא כמ"ש הרב נחלת בנימין דמהר"ם קאמר דמתניתין קתני ומי שאינו איש ולא קאמר בהמה בהדיא לכלול גם ביאת שד ורוח.

דהרואה יראה דכי אמרה מהר"ם הנז' אבריתא דיבמות אמרה פכל אשר דברנו. וממוצא דבר אנדא לה ראית הרב נחלת בנימין מהתוס' דלא משני דלרבא אצטריף למעט שד ורוח דהרי התוס' אמתני' דקינוי קיימי ולא אפשר לו' דאתא למעט קינוי שד ורוח דבאלו לא שייך קינוי דאין ביד האשה להשמר מהם שלא להסתר עמם פנודע ולא מצוי התוס' לשנוויי הכי פמבואר ואבא היום אל העי"ן לחזות בנועם עיקר דברי הרב מהר"ם מלובלין הנז' ותירוצו שתירץ לקושית התוס' הנז' ונ"ל ומשמע מלשון המשנה דקתני חוץ מן הקטן וממי שאינו איש דתרנוייהו אימעוט מאיש דקרא דאל"כ למה נקט האי לישנא ולא קתני בהמה וחוץ מן הבהמה ואם יעלה על לב להקשו' אדרבא משם משמע דלא ילפינו לה מאיש דאל"כ למה ליה לגמ' ילפותא מדכתיב אתנו זונה ומחיר פלב תפוק ליה מדכתי' איש ולא בהמה אף אתה אמור לו דלהכי יליף לה מאתנו זונה דלא לתסר לכהן משום זונה דאי הוה יליף מאיש דכתי' גפי סוטה ה"א משום איסור דאשת איש אינה נאסר' אבל מ"מ אסור לכהן משום זונה.

לכך יליף מאתנו זונה דגם משום זונה אינה נאסרת ובה מתורץ קושית התוס' וכו' דלעולם לרבא נמי מתני' אתי למעוטי בהמה דאין משום קנוי וסתירה אשת איש דאיש פתיב ולא בהמה אע"ג דיש זנות לבהמה דלרבא לא בזנות תליא אלא במי שנקרא איש וכו' וכן משמע מדברי הרמב"ם ריש ה' סוטה דמנשכב איש ילפינו נמי בהמה עכ"ל ועיין בספרו באור.

והיה טרם אקרב לדברי הרב ז"ל אביע אומר דהא דמייתו התוס' מפ' הבא על יבמתו דרב' אמר יש זנות לבהמה חפשי ולא מצאתי מימרת רבא הלזו והרוא' ראה שם פ' הע"י דף נ"ט דכולא סוגיא מכרזת ואומרת דאין זנות לבהמה דרב יוסף ואבני רב שימי בר חייא קאמרי דאין זנות לבהמה גם מייתי בריתא סתמי' ומעשה רב דהכשיר רבי לכהונ' ואמר שמואל וילכהו גדול נהדר מייתי הא דאמרו בסוגיין דפ' ארוסה דאל"ל רבא מפרזקיא לרב אשי מנא הא מילתא דאמור רבנן אין זנות לבהמה ויליף מאתנו זונה ומייתי מתני'.

ולא חזינא פההוא סימנא דרבא יספור יש זנות לבהמה ואיך יהיה רבא הפך משנה ובריתות ומעשה רב ותימא על הרב מהר"ם הנז' והרב נחלת בנימין דעסקי בדיבור

התוס' הנזכ' ועולים ויורדים בו ולא העירו ע"ז ובאמת כי זה שנים שתמהתי על דברי התוס' ויהי מאז לא מצאתי אחד מעי"ר על זה: והן היום חזרתי לחפש חיפוש אחר חיפוש בספרן של צדיקים קמאי ובתראי ומצאתי להרב מגן אברהם בספרו זית רענן על הילקוט פ' נשא שעמד על זה וז"ל ותימא דלא אשפחן הכי דאמר רבא פ' הבע"י אלא אמר רבא לרב אשי מנה"מ דאמרי רבנן אין זנות לבהמה א"ל דכתיב לא תביא אתנן וכו' א"כ מנ"ל דרבא פליג עליה ואין לומר דקשנ' להו ה"ל למילף מהאי קרא מדכתיב איש למעוטי בהמה דהא יש לומר איש למעוטי קטן ועוד דהא מימר' דרבא דאיתא ביבמות איתא ג"כ במס' סוטה ולמה הביאו מההיא דיבמות אח"ך ראיתי בתמורה דף ל' בתוס' מנושב זה דס"ל דביבמות מוכח דרבא ס"ל דמדדראש דאתנן זונה לא ממעטי אלא אדם הבא על בהמה דלא מקרי זנות אבל בהמה הבאה על האדם לא ילפינן מפאן דלא מקרי זנות רק דיליף התם מבריתא וק' דלפשט ממתני' דסוטה אלא ע"כ מתני' דקתני חוץ ממי שאינו איש לא אתי למעוטי ולהכי מקשה למעוטי מאי עכ"ל.

ואנא בריה קלה לא ידעתי איך נתפייס הרב וז"ל בזה חזא דהתוס' פתבו רבא סתם ומאן דקאמר מנא הא מילתא הוא רבא מפרזקיא. ותו דרבא מפרזקיא קאמר מנא הא מילת' דאמו' רבנן אין זנות לבהמה דמורה דהאי מילתא פשוטה לפניה ונהלכה רונחת דאין זנות אלא דבעי למען דעת מהיכן ילפינן לה ולא אסתפק ליה במילתא כלל אלא דהלימוד הוא שואל.

ואלו התוספות בפה מלא קאמרי דרבא אמר יש זנות לבהמה ואם פינונו על הא דרבא מפרזקיא חס להו דיאמרו בלשון הזה דלרבא יש זנות. ומ"ש הרב וז"ל ואין לומר דק"ל דהו"ל למילף מהאי קרא מדכתיב איש למעוטי בהמה די"ל דאיש למעוטי קטן.

יש להשיב דכי ממעטינן שאינו איש בכלל קטן ובהמה דאיש כתיב וזו בהמה ותרונוייהו שמעינן מאיש. ותו דאפשר הנה לומר דאי משום הא לא איריא דתוס' סברי פהרמב"ם דפחות מכן ט' דוקא הוא דאימעטי ונהא לא אצטריף קרא דכן הוא הדין בעריות דאימעטי קטן פחות מכן ט' ואצטריף איש למעוטי בהמה וישפיר איכ' לאקשוני דגילף מושכב איש למעוטי בהמה.

ומה שהקשה עוד דמימרא דרבא איתא התם בסוטה ואמאי הביאו מיבמות ותירץ במ"ש התו' בתמורה וכו' מלבד דהן הן דברים התלויים בשערה עוד ביה דגם משמעתינן איפא לדיוקי הכי דהא על מאי דאמרינן דמי שאינו איש למעוטי בהמה דהינו בהמה שפאה על האשה כההיא עובד' דפ' הבע"י דכלב בןפרי על זה מייתי הא דרבא מפרזק' דמשמע דבעי בכה"ג וכמו שפירש"י בסוגיין ולא היו צריכין להביא מהתם.

והי"ל לתוספות לתפוס עמ"ש מנא הא מילתא דקשו דמאי בעי הא אמרי' ממי שאינו איש למעוטי בהמה ולדידיה דבעי ש"מ דלא סבר דהוי למעוטי בהמה ומאי מעיט. באופן דלא מצאתי קורת רוח בדברי הרב וז"ל.

ואין ספק שהוא בקיאות אחר או אינה גירסא שהנה להם בסוגית פ' הבע"י. והנה רבינו עובדיא בפירושו פתב וז"ל חוץ מן הקטן פחות מכן ט' שנים ויום א' שאין ביאתו ביאה כף פירש הרמב"ם ולי נראה קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד וכו' דכתיב ושכב איש

אותה איש ולא קטן עכ"ל והרב תי"ט הביא מ"ש מרן בכ"מ דמשמע להרמב"ם דבן ט' יום אחד פינון שביאתו ביאה איש מקרי למנין שכיב' וכתב דבזה נסתל' מה שהשיב הרב.

ובדפוס אמשט' חדש גרפס בגיליון מהר"ש חסיד שכתב על זה ונ"ל אבל עדיין ק' להרמב"ם למה לי איש למעוטי הא בכל עריות הדין פן וכו' וזה דייק הר' בלשונו דכתיב איש וס"ל דאיש אצט' למעוטי בהמה דבגמ' איתא הטעם משום דאין זנות לבהמה ויליף לה מאתנו זונה אבל הרמב"ם נשמר מזה ונ"ל שצאמר ושכב איש פרט לקטן ולבהמה וכן הוא בספרי א"כ ליכא יתור' לקטן אבל הרב תפס שיטת הגמ' פאן והר"מ דרכו לתפוס ספרי וכדומה גם התוס' הק' תימא על זה הטעם ולכן הכריע הר"מ בספרי עכ"ל.

ומ"ש מהספרי הנה לשון ספרי פה הוא ושכב איש להוציא את הקטן שאינו איש. וכן הוא בפסיקתא פרט לקטן שאינו איש והספרי והפסיקתא הם סייעתא לסבר' רבינו עובדיה כפי הנסחא דקמן דלא תנו חוץ מן הקטן וממי שאינו איש כדתנו במתניתין אלא להוציא את הקטן שאינו איש ומוכח דאקטן קאי ויש לדקדק דאמאי האריכו לומר שאינו איש דבאומרם ושכב איש להוציא את הקטן סגי ומסגי אלא משמע דרצו ללמד בהאי שאינו איש שהוסיפו לומר דמעוט קטן כל זמן שאינו איש דהיינו עד שיהיה בן י"ג יום אחד פסברת רבינו עובדיה.

והגם דאפשר לדחוק לדעת הר"מ מ"מ יןשר אמרי ספרי ופסיקתא כרבינו עובדיה והיינו משום דסברי דבהמה ילפינו ממאי דקי"ל דאין זנות לבהמה ואיש אתא לקטן למעטו עד שיהיה איש בן י"ג יום אחד.

וכפ"ז דברי הרב מהר"ש חסיד הנז' אינם מובנים. עד שמצאתי בילקוט דאיתי משם ספרי זוטא לשון זה על ידי איש הוא מקנא אותה ואינו מקנא ע"י בהמה עכ"ל ונראה דעל זה הספרי זוטא פינון הרב מהר"ש חסיד הנז' ואיבר' דהוי סעד וסמוך לדברי הר"מ דהספרי זוטא לא ממעט קטן מדכתיב ושכב איש אלא בהמה והיינו משום דקטן בכל העריות פחות מט' אינו פלום וה"ה לענין קינוי ולא אצטריוף קרא.

ולשיטת הרב מהר"ם מלובלין דאתאן עלה אין צורך לומר כמ"ש הר' מהר"ש חסיד הנז' דתלמודא דידן פליג עם הספרי זוטא והר"מ פסק בספרי זוטא מפח קושית התוס' דזה דוחק הרבה ומה גם דקושית התוס' אינה אלא למ"ד דיש זנות לבהמה ואנן לא קי"ל הכי.

אמנם גם הש"ס סבר הכי לשיטת מהר"ם הנז' דמעייט דאין קינוי לבהמה מדכתיב איש ואפתי אצטריוף לימוד אתנו דאין זנות לבהמה דלא לתסר לכהן משום זונה וכתב דהיא שיטת הר"מ כמו שהבאתי דבריו לעיל.

ומאי דקאמר הש"ס אמר רב פפא למעוטי בהמה דאין זנות לבהמה אין הפונה דממאי דאין זנות לבהמה דילפינו מאתנו זונה וכו' משם ממעטינו דאין קינוי לבהמה. אלא גם רב פפא מודה דאמעייט מדכתיב איש ונקט הכי לומר דמסתברא דהוי למעוטי בהמה דהא ידענו דאין זנות לבהמה וא"כ שפיר מצינו למי' דמתניתין למעוטי בהמה והיינו מדכתיב איש וכמ"ש בהדיא בספרי זוטא.

אכן לכאורה יש להקשות על הרב מהר"ם הנז' מהסוגי' דפ' הבע"י דאמר רב נבעלה שלא פדרפה פסולה לפקונה ומותבינו עליה דרב ומשני רב יוסף פגון שנבעלה לבהמה דהתם משום בעולה איפא משום זונה ליפא א"ל אפניי ממה נפשך אי בעולה הויא זונה נמי הויא ואי זונה לא הויא בעולה נמי לא הויא וכו' אלא אמר ר' זירא בממאנת.

נהרי סוגיא זו מכרזת ואומרת דהא בהא תליא דאי בעולה הויא הויא זונה ואי לא לא ומפח זה נדחו דברי רב יוסף ואוקמה ר' זירא בממאנ' וזה הפך דברי מהר"ם שפכתב דאע"ג דאמעטי קנוי בהמה מדכתוב ושכב איש הנה אמינא דמתסרא לכהן משום זונה ולהכי אצטריוה ללמוד מאתנו זונה ומינשב קושית התוס' דמ"ד יש זנות לבהמה מודה דאמעטי קנוייה מושפב איש ונהרי מסוגיא הלזו מוכח דהא בהא תליא.

אמנם פד דייקת פורתא לק"מ דהא דמוכח מסוגית פ'. הפא על יבמתו דהא בהא תליא היינו בתר דאית לן הני תרי קראי ושכב איש למעוטי בהמה ואתנו זונה דאין זנות לבהמה ועל הא סמיך להקשות דהא בהא תליא והיינו לדין דקי"ל אין זנות לבהמה.

אמנם איפא מ"ד דיש זנות לבהמה ואין לה קנוי כמ"ש מהר"ם הנז'. והנכון כמ"ש הריטב"א בחידושי יבמות חדשי' מקרוב עלו זה על מזבח הדפוס שם דף נ"ט בסוגיא הלזו דהא דפריה מה נפשך אי בעולה וכו' היינו לרבי אלעזר דאמר פנוי הפא על הפנויה עשאה זונה דמוקי רב פנותיה אמנם למאן דפליג עליה לאו הא בהא תליא ע"ש.

וכבר ידוע דאין הלכה כר' אלעזר וכמו שפסק הרמב"ם ונמצאו דברי הרב מהר"ם מלובלין חזקים פראי מוצק. ונהרי הספרי והרמב"ם קרו בחיל דמושפב איש מעיט בהמה.

ושפיר יש למעט שד אף הן ר"ח דאין ביאתו ביאת איסור הגם דלא שנייה בהו קנוי דאע"ג דנראין פתבנית איש או אשה חמתא לאו מילתא היא ואין איש לפי האמת וכמ"ש הרב מהר"ם הנז' והביאו דבריו הרב ט"ז והרב בית שמואל ומשמע דסברי פנותיה.

נהוי יודע דיותר ממה שקריתי אני בעניי צידדתי צדדין ופלפלתי בעניני הנתינין למעלה וטגב טרדאי דק קנה זה לא מצא פסית קני"א. עד יערה רוח ממרום יאר פניו אתנו והיתה הרוחה ויוציאנו לרונה.

אדהכי והכי זאת עולה מן המדב"ר דהני נשי אשר בעיר הנז' אתיא מביניא. פי הן מותרות לבעליהן והוראת מהר"ם מלובלין יוצאה בהנומא ויור"ו המורי"ם שר"ו חכימיא.

הוא אשר דבר אנוש מזער חד מן סריקיא הקטן לפי קטנו ועמד על פנו קטן לאו בר זכיה. מסדר צלותא יאיר עיני בתורתו במשל"ם שניא.

דין הוא הד"ר על הארץ הטובה מתא מחסי"א. פה יעשה אלהים אז ינוח לי אשמחה ואעלצה חדא"י נפשאי.

סימן דן חתימה לחיים במקום שאמרו לחתום: יודע כל שער עמי כי חזלתי מהיות לאיש מושף בקס"ת אשר לא נסתה כף הצג על האר"ש פהלק' גוברין הולכי מדברות. הפר נא למי החותמ"ת בדינא רבה או זוטא דינא דגיט"י אי נמי אפשיטי לכל אשר יבטא והלקת' לשטרות או פרק הצ"ג יד בהסכמ"ה עלה על ספר חזקה לאדפו"סי, אדרא עמי

היתה ושלחתיה ויאסור יוסף ידי אסורות מתוך ששהו את קינה"ן אפי' ננירא בעלמא לארחי ופרחי יצאו קבוצי' עוברים ושבים על העיר ועל העזרות.

וכבר עלו חומה עיילי רבנן פסק"י פסק"י המה באו בית מיכ"ה וקסתי הוסג אחר אין אומר ואין דברים ונתנו בחסרו"ת. ואל אצילי בני ישראל שרים ישורו כשאו"ל חיים דבר המשפ' אף עצרת טצ"רת הדברות.

אי משום דידענא בנפשי פאיש חולאי לא צילא דעתאי מגו דאתקצאי הא גופאי ומה הלשון הבאי ואי משום זמנין דחשאי מביניתא דרישאי עד טופרא דכרעי עתים חשו"ת רבו מצערו"ת.

יתר על פן כמה טעמי את הגלוי ניתן ליאמר ודבר סתר הנסתרות. איכו השתא פי יפלא בעיני העם ומה גבר בגוברין פהניף שפט הלא בראשי שורו"ת.

הגדתי היום פי אני נכה בפוצרי"ן זה שנתים והיתה הפציר"ה מדהרות דהרות. ואנא בריה קלה אשתמוטי הוא דקמשתמיט עמד קנ"ה לית ליה דיו אסירים בקושר"ות.

ואולם הקיפו עלי יחד אוהב וריע יהלמני צדיק הרי זה גול"ה דנפלי מניה חורב' ונזק צרור"ות. גם אשו"ר נלנה משום יקרא דרב רבי"ן חסידא מתהלה בגן לעידני"ה קאזיל יסוכו צאלים בצל שדי על נהרו"ת.

ומשום יקרא דאורייתא עמית בתורה מעלת החכם השלם הר' הפוסק נר"ו הנה דור"ש לשון הדיוט לפי רוב העננה על פי מדות"יו פי חיו"ת הנה באות מאירו"ת. כל אליו דהו"ו מנוחה הדרכוני הוציאוני ממחיצתי מקדי פריצת"א הוואי נתקו מוסרות.

ואומר עם קנ"י לבטא בשפתים דברות שתיים ויהי הקצ"ר אמיץ לא נצרך' אלא גלויי דעתא ע"ט לעשות יתן אומר המבשרות. משתכל הנית הני בי תרי אתו לשיקולי על ריב בני ישראל ועל נצות"ם דררא דמונ' ודרר' דאיסור' כל חד יוצא לטעון פרק וחזר וטע"ן טענות שונות קלות וחמורות.

ולפיהן ישי"ב מעלת הרב הפוסק נר"ו ב' תשובות מביא וקורא גריס ודייק מכרה ועסיק גוד אסיק פנה נזוית לא שביק מתון ומסיק קא פסי"ק משפטי צדק נסעו מבארו"ת. קראתי בכל לב רובי תורתו צופה הייתי כמה חקירות חקר בשטר הנעשה בעש"ג דחסר' קנן וכיוצא בזה נפק דק אשר הער"ה כמה הערות.

ואנא עני כמעטשעברתי בלומדי משפטי צדקו אתיא זכירה כמה תשובות האחרונים אשר לא נשא את שמותם על שפתיו ואנו יד עניי אשתכח באחמתין דכתיב' בעניותין באיזה ענינים מאלו זעיר שם זעיר שם ותשלחנה פארות האידנ' לא נחתינן להכי רק אמינא דלענן דינא דעתי הקצרה מספמת ומקיימת פהלקתיה וכטעמי צרו"ף יצרפ"ו בשב"ט תחכמוני והיו למאורות.

וכן בדוד הוא נאמר כאשר העלה ה"ה בתשו' ראשונה דהמכיר' קיימת וזאת שנית תשובתו הרמתה דקנה יורש שמעון יפה דן יפה זיכה במתק ודשן עדיו ודבר גבורות. תזל כד"ל אמרתי אנא זעיר' מאנשי ירושלם עה"ק תוב"ב במתא שמאי.

החיד"א ס"ט: סימן נה ב' יושב א"י שהנתיב אשתו בא"י והוכרח לצאת ח"ל ויבן לו ב"י שני. מה משפטו ביום טוב שני: שאלה אחד חכם מיושבי ארץ ישראל ואגב הוזהב ונחמא אשור יש בצע"ר לב"ן מה שאין במח"ה פשט לו את הרגל לח"ל ופניו לו היו יחלו עשירי עם יטו אליו חסד.

וינען לא זכה להבנו' מאשתו ראשונה ויש לו רשות לישא אחרת אנה ה' לידו בת זוג נאה ונשאה ונפקד והמליטה זכר. ומפני סיבה מוכרח להתעכב איזה זמן בח"ל.

מעשה יש להסתפק לענין ב' י"ט של גלויות אי נימא דכינן דיש לו בית פתוח בא"י ואשתו שם לא יעשה פי אם י"ט ראשון דוקא כבני א"י וכאשר הוא הי' עושה טרם שנשאה אשה שניה הלזו וככל אשר נהגו שלוחי א"י כידוע או"ד דכינן דהשת' הקא ביתו עמו חייב לעשות ב' י"ט כבני ח"ל יורנו המורה ושכמ"ה: תשובה כבר נודע מחלוקת האחרונים על אודות בחורי ישראל הבאים לזיאר"א על אדמת הקדש ונדעתם לחזן' לח"ל אל עירם ואל שער מקומם אצל אביהם ואמם.

אם יעשו בארץ ישראל י"ט שני של גלויות או לא. כי הנה בשו"ת גנת נרדים א"ח פלל ד' סימן י"ב הנה באה תשוב' ב"ד הזמן שבעה"ק ירושלם תוב"ב בשנת הת"ס ונחתימי עלה הרבנים מהר"א די בוטון ומהר"י הלוי ברוכים ומהר"י צרפתי ומהר"ם מלכי ומהרי"ך ומהר"י בר יוסף וגזרו אומר דאין הפרש בין בחור לזקן ומילת' פסיקת' היא דדעתו לחזן' לח"ל עושה ב' י"ט כבני ח"ל וגזרו גזרה דרב"ה נח"ש פרוף על הבחורים שיעשו י"ט שני ואם לא יאכה שמוע.

בעל הבית יגרשהו וילף מביתו ואם לאו ב"ר נח"ש הוא. והרב המספר מהר"א הלוי הסכים לחוש למה שאומרי' שנהגו להפך ולכן נהגו ככל החומרות ע"ש באנרף.

ולפי מה שקדמה לנו ידיעה מזקני דורנו רבני ירושלם תו' במספר הדורות כל הרבנים האלו נחתימי בתשו' הנז' או רובם הם מילידי ח"ל וכאו לעת זקנתם לשפון פבוד בארץ ולא שמשו לרבנן קדושי דבארע' דישאל חלקם בחיים.

ולרוב הצרות פליטה הנשאה מחכמי ורבני עה"ק ירושלם (ת"ו אבדורי אבדור נפוק לקריית"א קרית חוצו'. זאת היתה לבעלי תשוב"ה הנז' לכתוב מה שכתבו.

האמנם אלו ידעו קשט אמרי אמת מנהג רבני גאוני אדמת הקדש דור דור נחכמיו משנים קדמוני' הנה נח רתסייהו כבשי לשטריהו ומבטלי דעתיהו. ופוק חזי דברי הרב מהר"ם חאגי"ז בשו"ת הלכות קטנו' ח"א סימן ד' (אשר בשנת הת"ס כבר היו כמה שנים שהי' בח"ל.

וכבר נח נפשייהו דהרבנים גדולי הדור מהר"ם ו' חביב והרב פר"ח ושאר רבנן קדישי) העד העיד בנו שהרב הגדול מר זקנו הרב המג"ן והרבנים הגדולי' מהר"ש אלגאזי ומהר"א אמירו ומהר"ש גארמיזאן ושאר רבנים היו מורים הלכה למעשה שפחור הנמצא בא"י ואינו תלוי בדעת אחרי' יעשה יום אחד לכד כבני א"י ושם הביא תשוב' הרב הגדול מהר"י בנימין הקודם לרבני הגדולי' הנז' בזמן שהעיד שפך נהגו גאוני צפת וגם הרב המג"ן העיד שפך המנהג.

ואלו בעלי תשובה הנז' שבספר גנת נרדים הנה שמיע להו שתק"ו יחדיו והו נקטי בשפולי גלימי גאוני ירושלים וצפת. והגם שמקרה"י הלוי ברוכים פתב לשמש רבני וכך הוא המנהג שהבחור"י יעשו י"ט שני לא צייתו ליה במקום גדולי הדורות שהורו הפך והעידו שפך המנהג ואולי בדרך קאמר.

וכן נודע שמורינו הר' מהר"א יצחקי זלה"ה הנהיג פהוראת הגאוני' הקודמי' וכן היו מורים הלכה למעשה רבני הדורות שאחר מורינו הרב הגנזר (ואולי שבשנת הת"ס קשפתבו התשובה הגנזר שבספ' גנת נרדים לא נמצא בעיר מורנו הרב מהרא"י הנז').

וקצת יש להרגיש על הרב מקרה"י עינאש ז"ל בס' מטה יהודה הנדפס מקדש שהביא תשובה שבס' גנת נרדים הנז' ואשר גזרו אומר ונעלם ממנו דברי הרב מקרה"ס חאגיז בשו"ת הלק"ט הנז' כי אחד הרואה חקיו ועדותיו לא יאבה שמוע לתשובה הנז'.

וראיתי להרב יד אהרן סי' תצ"ו שאחר שהביא דברי הלק"ט וגנת נרדים פתב מס' מורינו הרב זרע אברהם סימן י"ב דברי הוא פכני א"י בחוקמריהון ובקוליהון ע"ש ואנכי הדל פעת לא חזינא בההוא סימן' ענין הבחור"י ומ"ש שם פריש דף כ"ב הוא לגדון דידיה ע"ש.

ומיהו נראה דהגם דבחור הנמצא בא"י יש לו לנהוג פכני א"י פאשר פשטה הוראה מגאוני רבני א"י מ"מ היינו דוקא בחור מח"ל הנמצא בא"י והטעם פינו דעיקר מטרין י"ט ב' הוא מספיק' והאינן בקיאינו בקבוע' דירחא ובעיל' כל דהו דאם ימצא זיווג נאה קבע עצמו בא"י אמרינו דיעשה פכני א"י וכמ"ש הרב המני"ח.

אמנם בחור מא"י הנמצא בח"ל אף שאינו תלוי בדעת אחרים כל שדעתו לחזון' ינהוג פכני א"י וכמו שנהרא מתשו' הרדב"ז ח"א סימן רנ"ח ע"ש: ועתה נבא לנ"ד ונרא' דהגם דהאיש הזה הניח אשתו בא"י וכל פליו ומטלטליו פי שם ביתו הן עתה אשר נשא אשה שניה נתהר ותלד בן הגם שדעתו לחזון' ינהוג פכני ח"ל ויש ראיה ממ"ש הרב מהרי"ב ואינו בס' שלחן מלכים כ"י משם הגאון מהר"ר ישראל בנימין הביאו הרב מזבח אדמה סי' תס"ח וז"ל מתוך לשון הרב בית יוסף סימן תס"ח ברור אצלי שהבאי מח"ל לא"י ודעתם להשתקע בא"י אפי' ששנותיהם בח"ל וצריכים לחזון' דרך עראי נוהגים פכני א"י ואפי' להקל אלא שאין נוהגים פן לפי דס"ל דכל זמן שבני ביתו בח"ל אפש' שיחזון' וישתקע בח"ל עכ"ל ולפום אסהדתי' דרב דהמנהג הוא דכל שבני ביתו בח"ל יעשה י"ט ב' אף אם הוא נמצא בא"י ודעתו הוא להשתקע ודאי נאל האשה אמר אף הי"א אמרת בשלמא מידי העליתה בית ה' א"כ נראה דהאי גברא אשר נשא ויכן לו בית ב' בח"ל וזכה ליבנו' אף שדעתו לחזור והא ביתא קמא בארעא קיימא.

מ"מ כל זמן שהוא בח"ל עם אשתו הזאת השנית יעשה פכני ח"ל דאפשר דישתקע בח"ל מאחר דאשתו ובנו קמא קיימי. והגם דיש לדחות קצת נראה דהדין דין אמת לפי המנהג הנז' אשר דיבר בקדשו הרב מקרה"י בנימין הנז' כמו שנא'.

והגם שכתב הרדב"ז בח"א סימן ע"ג וז"ל נאם עקר דירתו משם ואשתו ובניו אעפ"י שדעתו לחזון' ולהתישב בא"י לא נקרא דעתו לחזון' פינו דנתישב במצרים דאלת"ה פלנו דעתנו לחזון' ולדור בא"י וכו' עכ"ל ומדכתב הרב דעקר דירתו וכו' ונתישב במצרים וכו'

מוכח דבנ"ד דלא עקר דירתו כי יש לו בית דירה ואשתו ראשונה ושם וגם הוא לא נתישב בח"ל רק דעתו ליסע לא"י יעשה כבני א"י י"ל דזה שפתיב הרדב"ז הוא מדינא אמנם לפי המנהג שפתיב מהר"י בנימין שנהגו דכל זמן שבני ביתו בח"ל עושים כבני ח"ל דשפא יחזן וישתקע בח"ל נראה דה"ה בנ"ד כמה דאמרן.

ועוד יש לצרף לזה דכיון דאשתו שניה שהיא מח"ל עד שלא באת לארץ עושה ב' י"ט. וכן א"י הנמצא בח"ל ודעתו לחזן שעושה כבני א"י אפי' בצנעא אסור בכל כמ"ש הר"ן לפי שהוא מנהג גדול ופשוט אסורו בכל הגולה פלה ואין לפרוץ גדר וכן העלו האחרונים ודלא פהרב ט"ז.

ונמצא דלא נפקא מינה אלא לתפלה ולתפילין וכיון דאשתו עושה ב' י"ט והיא אתו עמו לא מצי להתפלל י"ח בצנעא ולהניח תפילין כי אשתו עמו בבית. ומאחר שכן מוטב לסמוך על סברא זו ויעשה גם הוא י"ט שני לגמרי עד אשר ילכו לשבת בארץ.

ואחר זמן שמעתי שכן עלתה הסכמ' חכמי העיר אשר ת"ח זה שרוי בתוכם. ועוד שמעתי שאיזה מרבני דורנו ז"ל שהיו שלוחי' מא"י ושקעו שמתו נשיהם שהניחו בא"י ונשאו נשים מח"ל ודעתם לחזן ועכ"ז כשנשאו אשה עשו י"ט ב' עד בואם לארץ.

וכמדומה כי ראיתי תשובה לאחר קדוש על זה. ונראה כי גם בנ"ד שיש לו אשה וילדה לו בן פה יעשה שאשתו זו היא העיקרית ומה גם לדין דמגרשין אשה בעל פרה אינו רחוק שת"ח זה יגרש אשתו ראשונה על פרה או ברצונה שאינה יכולה לעמוד היא והשניה כי צר"ה שמה ונמצא דאשה זו שילדה לו היא העיקרית ויעשו י"ט שני ימים עד שילכו לארץ כן נלע"ד וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות כן יהי רצון.

מכל לשון זה הוכיח תוכי"ח כי מ"ש במחבר"ר בק"א סי' תצ"ו וז"ל בן א"י שיירד לח"ל ודעתו לחזן ושמע שמתה אשתו בא"י ורוצה לישא אשה בח"ל ולחזן פתיבתי בתשו' שכל זמן שלא נשא יעשה כא"י וכשישא כח"ל והסכים עמי א' מגדולי הדור עכ"ל בקצור פונתי שכל עיקר תשובתי דעד שלא נשא יעשה כבני א"י ומעשה שהי' כה' הי' ונתנפחתי עם הרב המו' כמהר"ר אברהם ישראל ז"ל דהנה פשיטא לן דכשישא ינהוג כח"ל ולא הוצרכנו אלא לאיזה שנים שלא נשא ועל זה הוא שהבאתי ראיות וכתבתי והסכים עמי הרב הנז' ותשיבתי הלזו נשארה עם יתר תשובות וענינים לח"ב בס"ד.

ועתה אחר שנדפס הקונט' הזה הגיע לידי ס' שלמי צבור להרב המפורסם עיר וקדיש מהר"י אלגאזי ז"ל ותוכו רצוף אהבה תוספת מרובה מרחמתין עזיזא הרב החסיד כמהר"א חיון נר"ו וראיתי בדרך רל"ד שהביא מ"ש במחבר"ר בק"א הנז' והאריך במעשה בא לידו שנשא בח"ל בתנאי זה לילה תכף לא"י ושלח המטלטלין ובתו נערה בביתו בא"י וכיצא שאר אמדנות חזקות והסכים שיעשה כבני א"י אעפ"י שנשא ע"ש שהאריך ובאמת עיקר דברי מחבר"ר לא היו אלא שעד שלא נשא יעשה כא"י כמו שאמרתי וכן מוכיח מתשובתי לפניו בא"ר לח"י רוא"י.

ואוסיף לבאר כי מה שמעתי שנהגו השלוחים ז"ל היינו שבגמר שליחותם נשאו ובמקום שעמדו לא היו כגרים. וכן הי' הדבר בנדון תשובתי זו הנדפסת שלא הי' שליח

זקנה כלי בית ושכר דירה עם אשתו השנית כמו תושב וכו' וכיוצא בזה במקומי אני עומד שיעשה כבני ח"ל.

אמנם בנדון הרב הא"ח נפשונו נר"ו אני מוד' שיפה דן יפה עשה ובפרט לגבר יא"ר חסיד קדוש ונריז. אבל בעלמ' אני אומר שעיקר הדבר הוא אם לבו שלם ונדעתו לחזן' ודאי ולא יש שום ספק ומחשבה שאם ימצא פרונס' יושב בח"ל וכיוצא והוא יירא לנפשו להגיד האמת ולא יכולתי לעמוד על דברי הרב הנז' רק בהעברה אגב ריקטאי וקשת נחוצה פי עתה בא הס' לידי בגמר הדפוי' בכתבי קונ' זה ואם חפץ בנו ה' עוד אעמוד על הדבר בדקדוק כפ' קצורי בס"ד.

ומה שכתבתי לפני שראיתי תשובה מאחד קדוש פו הוא רשום בדעתי באמת וכמדונה שתינו נושאים ונותנים בזה עם הרב כמהר"א ישראל ז"ל ויש כמה צדדים וסעיפים בענינים אלו ואל אמת יאיר עינינו בתורתו תורת אמת לכונן אל האמת כי"ר.

החיד"א ס"ט: סימן נו בדין אי שרי איש וביתו. לשכב בבית שקרקעה גג הישיבה כי שם ביתו: שאלה אדם שפא ואשתו עמו לעיר אחת מרובה באוכלוסין ולפי דוסק הבתי' אתדר ליה בבית אחד וצר לו המקום שילין כי קרקע הבית אשר ישכב שם הוא גג ישיבה אחת שמתפללי' בה תדיר ויש בה היכל ומוציאין ס"ת כמו בית הפרנס' איפו השתא שאל שאל האיש אם יש התר לשכב ע"ג הישיבה פהלכת גוברין ושכמ"ה.

תשובה כתב המרדכי בריש שבת שמסתפק מהר"ם אי שרי להשתמש בגג בית הפרנסת דגגין ועליו' לא נתקדשו ובנדאי תשמיש גנאי פגון לשכב שם אסור עכ"ל וראיתי להרב מר וקציעה סימן קנ"א שהקשה על מהר"ם דהא אמרינו גגין ועליות לא נתקדשו לאכול קדשים אבל קדושת הר הבית יש וכו' ע"ש ולק"מ דכוננת מהר"ם דמהתם שמעינו דגגין לא יש להם קדושת הבית והקדוש שיש בבית הפרנסת לא יש בגג מעין דוגמא דהתם דאין בהם קדושה לאכול קדשים והוא דמיון בעלמא לא נצרכא אלא דגג לא הוי פקדושת הבית עוד הוקשה להרב מר וקציעה על מהר"ם וכתב דבלי ספק דאשתמיטתיה משנה דפ' בני העיר דאין שוטחין על גג פירות.

ולישר"י לן מר השולח אמרתו אר"ש ברנזל על חז מרבנואתא קמאי רביה דהרא"ש והמרדכי ודעמיהו פאשר ידבר איש אל רעהו. ומאי קושיא מהתם הדיא תשמיש של גנאי ומודה בה מהר"ם (וצ"ל תשו' מהרימ"ט בזה).

והנה הרב מהר"י וי"ל בלקוטיו כתב דאם לא נבנה לבית הפרנסת רק אחר פו אמרו שבת זה יהיה בית הפרנסת שרי לשכב שם. והרב כנה"ג סימן קנ"ה כתב דשומר נפשו ירחק פי מי שעשה בית תחתון מדרש והוא דר למעלה לא ראה טוב.

וגם הרב טורי זקה תלה שבענש על שהיה ביתו ובית מדרשו על בית הפרנסת ע"ש. עין רואה תרי גברי רבבי נפקי להזהיר על דנא פתגם ותלו פי לקו רבים בזה כמבואר.

ואולם חזינא להרמב"ם בתשובותיו הנדפסות מקרוב בס' פאר הדור סימן ע"ד בעליה שקרקעה גג בית הפרנסת שהתיר לעשות דירה פרונו שלא על גבי ההיכל אבל גבי ההיכל אסור לישן ולעשות מלאכתו ע"ש.

הרי בְּהִדְיָא דְפְּשִׁיטָא לִיהּ לְהֶרְמַב"ם דְּבַעְלֵיהּ שְׁעַל בֵּית הַכְּנֶסֶת כָּל שְׂאֵינּוּ עַל הַהִיכָל מִן־מִתְרָא לְשִׁכְבַּת פְּאֶשֶׁר עֵין אָדָם יִשָּׁר יַחֲזֶה בְּדַבְרֵיו. וְזֶה דְּלֹא פְּמַהֲרָם שְׂאֶסֶר בְּתִשְׁמִישׁ גְּנָאֵי לְשִׁכְבַּת וְהוּא מְסַתְּפֵק בְּשַׁאֲרַת תִּשְׁמִישׁ אֵי דְיִינְיָנּוּ לִיהּ כִּהְיָא דְגַגִּין וְעֲלִיּוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ אוּ בְּעֲלִית הִיכָל.

וְאֶפְשָׁר דְּאֵלוּ מְהֶרָם הִי רֹאָה תְּשׁוּבַת הֶרְמַב"ם הִי חֹזֵר בּוּ וְלֹא הִי סַפ"ק בְּיָדוּ וְהָנָה שְׁרִי לְשִׁכְבַּת כָּל שְׂאֵינּוּ עַל גְּבִי הַהִיכָל. וְנִרְאָא פְּשׁוּט דְּאֵי מְרָן ז"ל עֵינְיוּ יַחֲזוּ תְּשׁוּבַת הֶרְמַב"ם הַנּוֹ' הִי קוֹבַע הַלְּכָה פְּמוֹתוֹ.

וְאֵם נִפְשָׁה לֹמֵר דְּלְהֶרְמַב"ם תְּקַשִּׁי מְשַׁנַּת אֵין שׁוֹטְחִין עַל גַּגּוּ פִּירוֹת. וְאֶמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִּי ר"י מִקַּל לְנִשְׁי דְּשִׁטְחֵי הַבְּגָדִים מְכֻּבָּסִי וְסַתְּמָא אֶמְרוּ אַף שְׂאֵינּוּ ע"ג הַהִיכָל וְהוּא נִגְדַּת הֶרְמַב"ם.

זֹאת אֲשִׁיב דְּיִשׁ לְחַלְקָא דְּהִיכָא דְּלִיכָא בְּנִין עַל גְּבִי בֵּית הַכְּנֶסֶת רַק הוּא גַּג בֵּית הַכְּנֶסֶת פְּשׁוּט אוּ נִרְאָה לְעֵין כָּל וְכָל הָעָם רֹאִים וְהוּא בְּזִיוֹן לְבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁהוּא בְּפִרְהֶסְיָא מִשָּׂא"כ אֵם עַל גַּג בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּנוּ עָלֶיהָ אֵז שְׁרִי וְלֹא בְּזִיוֹן מִיְקָרֵי שְׂאֵינּוּ בְּפִרְהֶסְיָא וּבְהִי מִיְרֵי הֶרְמַב"ם.

וּמִתּוֹךְ דְּכָרִים אֵלוּ אֲזֵלִי מִמִּילָא אֲנִימְדְּנוֹת הָרַב כְּנֵה"ג וְהָרַב טוֹרֵי זָהָב שְׁהֶרִי הֶרְמַב"ם הַתִּיר בְּפְּשִׁיטוֹ. וּמִיָּהוּ יִשׁ לְחֹשׁ דְּאִיעֲנוֹשׁ דְּאִימֹר דְּהוּוּ מִשְׁתַּמְשִׁים עַל גְּבִי הִיכָל דְּהָא אֶסוּר כַּמ"ש הֶרְמַב"ם.

וְעוֹד נִרְאָה לְחַלְקָא וְלְהַתִּיר בַּנ"ד דְּמַעֲשֵׂה הָרַב ט"ז הִנֵּה שְׁבִיתוֹ הִנֵּה עַל גְּבִי בֵּית הַכְּנֶסֶת. וְגַם הָרַב כְּנֵה"ג מִיְרֵי עַל גְּבִי מְדָרְשׁ שְׁהוּא פְּמוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת.

אֲבָל בַּנ"ד שְׁהִי שִׁיבָה זֹו עֲרָאֵי וְאִינָה קְבוּעָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת שְׂאֵם לֹא יִפְרְעוּ הַקְּצָבָה בְּכָל שְׁנָה לְגַזְבְּרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת אֵינָם יְכוּלִים לְהַתְּפַלֵּל בְּשַׁבָּת וְלֹא לְהוֹצִיא ס"ת בְּחֹזֶל כְּפִי הַסְּפָמַת הָעֵיר וּכְבָר עֲבוּד עֲוֹבָדָא בִּישִׁיבוֹת אַחֲרוֹת דְּאֶחָר שְׁהַתְּפַלְלוּ שְׂם כָּל שְׁנָה בַּס"ת לֹא רְצָה בַּעֲזָה"ב וְלֹא נִתְּנָה פְּרִיע"ה לְגַזְבֵּר בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבִטְוִלֵי בְּטְלִינָהוּ לְאוֹתָם הִישִׁיבוֹת. וְגַם נוֹדַע שְׁלֹא עָלָה עַל לֵב הַגְּבִירִים לְהַקְדִּישׁ חֲדָר זֶה לִישִׁיבָה וְהוּא עֲרָאֵי בְּעֲלָמָא. וּמִכָּל הַנִּי טַעְמֵי נִרְאָה דְּשְׁרִי לְשִׁכְבַּת בְּחֲדָר הַנְּזָכָר שְׁהוּא עַל גְּבִי הִישִׁיבָה רַק שְׁלֹא יִהְיָה ע"ג הַהִיכָל.

וְעַמ"ש הָרַב שְׁיֹרֵי כְּנֵה"ג א"ח סִימָן קנ"ג הַגַּה"ט אוֹת ד ע"ש. אֶמְרוּ יִאמֵר הָעֶבֶד וְהוּא הַצְּעִיר וְנִזְעִיר חִידָא ס"ט: ס' נז בְּקֶרַע סֶפֶר תּוֹרָה.

אִיזוּהִי דְּרָף יִשְׁרָה. שְׂאֵלָה מַעֲשֵׂה בַּס"ת שְׁנִקְרַע מִרְאֵשׁ הַשִּׁטוֹת בְּאֶמְצַע ה' אוּ שְׁשָׂה שִׁטוֹת וּבְכָלֵל תִּיבַת אֱלֹהֵיכֶם נִקְרַע בֵּין אֱלֹהֵי לְאוֹתִיּוֹת כִּם יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה פְּדַת מַה לְעֲשׂוֹת לְתַמְנָן הַס"ת אֵם לְסַלֵּק הִירִיעָה שְׁהִיא בַּת תְּמַשָּׂה דְּפִין פְּלָה פְּמוֹת שְׁהִיא אוּ תְּסַגִּי בְּחַד לְחַתּוּךְ אוֹתוֹ דָּף לְבַד וְלִשִׁים דָּף בְּמִקּוּמוֹ.

אוּ שְׁרִי לְעֲשׂוֹת טְלָאֵי וְלִקְלוֹף כָּל הַתִּיבּוֹת שְׁנִקְרַעוּ אַף שְׁיִישׁ שְׂם אֱלֹהֵיכֶם וּשְׁכַמ"ה: תְּשׁוּבָה לְכַאֲוָרָה כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים וְלֹא יִשׁ תְּקוּן בְּרוּר וּבְדָרָף קֶצְרָה אֲרִדּוֹן אֲצִי"ג מַה שְׁקַלְט הָעִי"ן הִנֵּה אֲשׁוּ"ר בְּרַהֲטִי"ם.

פי השואל נח"ץ ינח"ץ גם אני בעונני באמצע פְּרָק מקראו"ת שי"ש לָהֶם הכר"ח ופְּרָשֶׁת משפטי"ם. על פֶּן אֶקְצֵר וְאֶעֱלֶה בְּשָׁנֵי הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה מִן הַשִּׁטִּי"ם.
בס"ד.

הִנֵּה קָרַע הַבַּיִת בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ אִם נִיכָר הַגּוֹיִל שֶׁהוּא עֲפִיץ שָׂרִי לְתַפְּוֹר בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ כַּמ"ש בִּי"ד סִימָן ר"פ וְכַתֵּב הָרַב ב"ח דְּכִשְׁהִקְרַע הַתְּחִיל בְּשִׁטוֹת אֶף דָּלָא עֲפִיץ אִפִּי ד' וְה' שִׁטוֹת יִתְפָּוֹר. וְא"כ בִּנ"ד שְׁאִין הַקְּרַע בְּגִלְיוֹן אֵלָּא בְּשִׁטוֹת מִתְּרַ לְתַפְּוֹר אֶף שֶׁהֵם ד' וְה' שִׁטוֹת וְכַתֵּב מוֹר"ם דְּבַעֲפִיץ דְּוָקָא שְׁלֹשׁ שִׁטוֹת וְלֹא יוֹתֵר אֲמַנָּם לְדַבְּרֵי הָרַב ב"ח דְּשָׂרִי בְּלֹא עֲפִיץ כְּשִׁתִּין הַקְּרַע מִתְּחִיל מִן הַגִּלְיוֹן מַכ"ש בִּנ"ד דְּעֲפִיץ דְּשָׂרִי ה' שִׁטוֹת.

אֲמַנָּם הָרַב עֲדוֹת בְּיַעֲקֹב סִי' יו"ד פְּלִיג עַל הָרַב ב"ח וְזוֹ הַלְכָה הַעֲלָה דְּבִין שֶׁהַקְּרַע מִתְּחִיל מִהַגִּלְיוֹן בֵּין שְׁמֵתְחִיל מִהַשִּׁטוֹת אִיִּדִי וְאִיִּדִי שְׁוֹו בְּשַׁעוֹרֵיהֶם דְּבִדְלָא עֲפִיץ ב' יִתְפָּוֹר ג' לֹא יִתְפָּוֹר.

וּלפ"ז בִּנ"ד אֶף דְּעֲפִיץ פִּינּוֹן דְּהוּי טְפִי מַג' שִׁטוֹת לֹא יִתְפָּוֹר וְכַבֵּר פְּתַבּוּ ו"ל דָּאִי לֹא שָׂרִי תְּפִירָה ה"ה לְדַבְּק מִבְּחוּץ. וְאוּלָּם הָא דְּכַתֵּב מוֹר"ם דָּלָא יִתְפָּוֹר טְפִי מַג' הוּא סְבַרְת הַרִיב"ש.

וְהַרִיב"ש גּוֹפֵיָה הִדְר בִּיָּה וְאִית לָן תְּלַתָּא קְרָאִי מְעִידִין בְּגוֹדְלוֹן דְּהַרִיב"ש הִדְר בִּיָּה וְהוֹחֲזִקוּ דוֹר אַחֵר דוֹר לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְתַפְּוֹר אִפִּי טְפִי מִשְׁלֹשׁ כְּמוֹ שְׁפַתֵּי הַרִיב"ש ח"ג סִימָן ר"ז וְבִנּוּ מְהֵרָ"ש בְּתַשׁוּבוֹתָיו סִימָן ק"ן וְנִכְדוּ מֵהַר"ץ בְּשׁו"ת יִכִּין וְבַעַז ח"א סִימָן כ"ג וְא"כ אִין לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה דְּצַדְדוֹ דְּהַרִיב"ש לֹא חִזַּר בּוֹ.

וְהִינּוּ טַעְמָא שְׁבִימֵיהֶם לֹא נִתְגַּלוּ תְּשׁוּ' הַנּוּז' אֲבָל אָנוּ שְׂרָאִינוּ דְּעֵשׂוּ מַעֲשֵׂה רַב כְּמָה זְמַנִּי וְכַתְּבוּ דְּהַרִיב"ש גּוֹפֵיָה הִדְר בִּיָּה. וְדָאִי מַה יִּק"ר סֵהֲדוֹת"א וּמַעֲשֵׂה רַב.

וְאֲשֶׁר עָלָה וְנִסְתַּפַּק הַשׁוֹאֵל אִי סָגִי בְּסִלּוּק דָּף זֶה שָׁבּוּ הִי הַקְּרַע הָא מִקְלָתָא הִיָּתָה לְבָאֵר בְּאֵר הַטֵּב מִפּוֹם רַבָּנָן דָּלָא סָגִי בְּסִלּוּק דָּף וְצָרִיף לְסִלְק רִיעַ' בַּת ג' דְּפִין וְאִם הִרְיַעָה בַּת ו' דְּפִין לְסִלְק שְׁלֹשׁ וְיִנְיִחַ שְׁלֹשׁ וְסָגִי בְּהַכִּי כְּמִבְּוֹאֵר בְּתַשׁוּבוֹת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א סִימָן פ"א וּבְתַשׁוּבוֹת הָרַב מֵהַר"ר צְבִי סִימָן י"ט וּבְתַשׁוּבוֹת הָרַב בֵּית יְהוּדָה ח"ב סִי' כ"ה וּמִשָּׁם בְּאֵר"ה וּלפ"ז בִּנ"ד צָרִיף לְסִלְק הִרְיַעָה שָׁל ה' דְּפִין פְּלָה כְּמוֹת שְׁהִיא וּבְשָׁגָם דְּנָא פְּתָגָם הִיא מְוִסְפָּמַת וְלֹא רַבּוּ עָלֶיהָ כְּמִבְּוֹאֵר בְּדַבְּרֵי הָרַב ט"ז סִימָן רַע"ו ס"ק ו' וְזֶה דַּעַת הָרַב סַמ"ע כַּמ"ש הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימִין סִימָן נ"ז ע"ש וּבְשׁו"ת שְׁאֵלַת יַעֲבִץ סִימָן קנ"ב וּשְׁאֵר אֲחֵרוֹנִים.

וְגַם הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב סִימָן הַנּוּז' הַעֲלָה דְּהַנְּכוּן לְסִלְק הִרְיַעָה וְכָף נִהְגוּ בְּפָרָאג עַפ"י הוֹרָאֵת זְקֵן בֵּיתוֹ הַגָּאוֹן הָרָא"ש מְפָרָאג ע"ש. מ"מ הֵלֵב מֵהַסֵּם לְבַטֵּל יְרִיעָה בַּת ה' דְּפִין וְכַמָּה אֲזַכְּרוֹת שְׁפָהֶן דְּהַגָּם דָּלָא חִיִּישֵׁי רַבּוּנְאָתָא עַל זֶה.

עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת הַחוּשׁ"ה אֵל הַעֵינִין דִּישׁ לְהַצְטַעַר עַל זֶה. וְעֵינֵין בְּתַשׁוּבוֹת הָרַב בֵּית יְהוּדָה וּבְמָה שְׁאֲכַתּוּב בְּסַמוּךְ.

וְהָרַב נִחְלַת שְׁבַעָה ח"ב סִימָן ל"ז הוֹרָה לְקַדְוֹר אֵת הַשֵּׁם בִּנ"ד שְׁטַעָה וְכַתֵּב שְׁמֵי שְׁמוֹת כְּאֲחָד. אֲמַנָּם הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בְּתַשׁוּבוֹה הַנּוֹזֵף דְּחָה פֶּל דְּבְרִיו וְכַתֵּב דַּמ"ש בְּעֵנִין נוֹקָב

שם ה' טעה בדבר משנה משוב וכן תמה עליו הרב בית דוד י"ד סימן קנ"ח ודחה כל דבריו.

וק"ק על הרב יד אליהו סוף סימן מ"ו דסמך על הרב נחלת שבועה ורמז מ"ש זהו נוקב וכו' ע"ש והי"ל להקשות עליו לפחות בקה דנוקב שדבריו תמוהים וכן קשה על הרב שאלת יעבץ ח"ב סימן ע"ו. ואולם בכל זאת הרב בית דוד שם פתב מפי סופרים דהמנהג בגליליתנו הוא לקדור וגם לקלוף וסמכו הסופרים על הרשב"ץ ורבים אשר אתו דשרו עש"ב ובשו"ת שאלת יעבץ סימן קנ"ג ובשו"ת יכין ובעז סי' הנזכר.

וגם הרב ט"ז בנדון שלא פתב יו"ד באלהינו פתב שפכר נהגו הסופרים לקדור השם שנקתב בטעות דסמכי על מס' סופרים ואם פן גם בזה יעשה פן והרב בית לחם יהודה הביא תשובת הרב שבות יעקב הנזכר ודחה ראיתו וכתב דראה פמה וכמה אחרונים מחזיקים יד הסופרים שנהגו לקדור וגם הרא"ש לא פתב אלא באזפרות אבל באזפרה יודה דמוטב לקדור אחד ולא לגנוז היריעה שפכתובים בה פמה אזפרות זה טעם מס' סופרים ע"ש באורף.

אי לזאת בנ"ד נראה דיניח טלאי מקלף מעשה ידי אומן יקדור אותיות פם שפכר נקרעו ויתקן שאר אותיות שנקרעו לכתבה על הטלאי. ובנ"ד אפשר דכ"ע מודו פינו דהקדירה באותיות כם דהגם שהם נטפלו' לשם ונתקדשו הוא מדרבנו כמ"ש הרמב"ם.

והקלו האחרונים קצת באותיות הנטפלו' פאשר המעין יראה בשו"ת מהר"ם מלובלין ס"ס קי"ב ובשו"ת הרב בית חדש סימן קי"ג ובס' בית דוד סי' קל"ג ומה גם דבנ"ד אם לא נעשה תקון זה יאבדו חמשה דפין והאזפרות שבהם או יקדור אלהיכם פלו.

לכן הוא עדיף לן לקדור אותיות כם שפכר קרועות ולקיים שם אלהי וגם לקיים ה' דפין ואזפרות שבהן. ומה גם דהס"ת הנה נכתב מידי אביר גברא רבא וכתב פל האזפרו' ברזא דשפא קדישא על פי רבינו האר"י זצ"ל.

ואותיות כם יכתוב בקלף של הטלאי באימון ידיים ויהיו נקראים עם אלהי הנשאר בדרף אלהיכם קריאה נאמנה. ובשגם הרב מהר"א הלוי בס' גן המלך סימן ה' יצא לידון בדבר חדש דלא יכתוב חצי אזפרה על הטלאי ויחצינה בדרף אלא פלה על הדרף או פלה על הטלאי וכו' ע"ש באורף.

אומר אני דבנ"ד מודה דזה חידוש שחידשה תורה דיליה גזרה שיתפרק הטלאי ותלף חצי אזפרה והוי פמוחק את השם פמבואר בדבריו. ובכי האי גוונא דנ"ד דהוי באותיות הנטפלות ואם לא יעשה פך ילכו פמה אזפרות לגניזה או יקדור או יקלוף שם אלהי הנשאר בדרף.

יודה הרב דנכון לעשות פן דודאי נשאר שם אלהי וכל אזפרות אשר בה' דפין. ומאי דחש הרב ז"ל הוא ספק ואין ס' מוציא מידי נדאי.

והנלע"ד פתבתי החיד"א ס"ט: סימן ח"ן תשובת בני ידיד נפשי החכם השלם הדיין המצויין הרב פמהר"י נר"ו אמירה נעימה ויקרה. יה יושיעהו מפל צרה.

יהי עליו סתרה. כי"ר: שאלה ראובן אשתו הרה תקריב ללדת ואין בעיר א' מהמוהלי המנומחים שהלכו למרחקים וראובן הנז' מדאג' מדבר שאם אשתו תלד בן זכר אין מי שימול אותו ביום הח' מילה בזמנה קדם מפעליו מצוה המוטלת עליו והנה אחד מעיר בא לקראתו ואמר לו אל תדאג ליום מחר כי לא תדע מה יולדת לך ואם יולד לך בן אני אמול אותו ביום הח' כמצנתו ואל יקח לכה לומר יען לא מלתי אפי' פעם אחד איך אפשר למול כראוי אדם שלא מל מעולם ואין אחד מןמחה עומד על גביו.

דע לך שבריא לי ומובטח אני במעשי שאוכל למול בלי שום קלקול כלל וכיון שאני מבטיח מוכרח אתה ומחנניב למול בנה אשר יולד לך על ידי יען אין שום מןמחה בעיר ואין בינך לעכב שאם תעכב כופין אותך כמו שכופין על כל מ"ע.

וכשמוע ראוב' דברים אלו שאל שאל האיש אם אמת הדבר שמחנניב וכופין אותו ליתן בנו לאיש הלזה שלא מל מעולם או דילמא יכול לעכב משום סכנת נפשות פיון שנה לא מל מעולם וימתין עד שישלח להביא מוהל מעיר אחרת והגם כי הדבר רחוקה קצת ויעבור יום הח' מ"מ הא עדיף שלא יהיה סכנה יורנו המורה ושכמ"ה: תשובה עתה באתי בדבר קצרה ואגב ריהטא נימא בה מילתא בדברים מועטים.

והנה כבר ידוע מ"ש הרמב"ם פ"א מה' מילה וז"ל אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אא"כ עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בעל כרחו וכתב מרן בכ"מ וז"ל שם בקדושין וכו' פשיטא דסוגיא הכי משמע דקאמר והיא דלא מהליה אבוה מחייבי ב"ד לממהליה וסברא נמי הוא דמצוה המוטלת על איש אחד אין לאחר לעשותה שלא מדעתו עכ"ל ויש מן התימא למה מרן לא הביא תלמוד ערוף ביבמות פ' הערל דגרסינן התם זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה היכי משפחת לה וכו' רבא אמר כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין ופירש"י חבושין בבית האסורין בשעת עשיה ומצוה מוטלת עליהם ולא על אחרים והם אינם יכולים לעשות ופסקו שחט שלוחם ואשמועינן קרא שאם יצאו בשעת אכילה שמילת בנו מעפבתו לאכול הפסח הרי לך בהדיא שאין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אף במקום שמבטל מצוה אחרת אפ"ה אין מלין שלא מדעתו וקשה על מרן שלא הביא סוגיא הנז' ויש לישב.

נמצינו למדין שאין מלין בנו של אדם שלא מדעתו וחייב המצוה מוטלת על אביו ולא על אחרים אב"א גמרא אב"א סברא פאמור. וא"כ בעיני פלא איך האיש הזה שרוצה למול היגד רצה להכניס עצמו במקום ספק סכנת נפשות מאחר שאין החיוב מוטל עליו ולא על אחרים אף שיהיו מוהלים מןמחים אין החיוב מוטל עליהם כי אם על אביו וכ"ש אדם שלא מל מעולם איך לא חש לס' נפשות ורוצה למול בראשונה שלא בפני שום מןמחה דאם היה שם איזה מןמחה שישגיח עליו שרי ליה להכניס עצמו ואף אם יקלקל המוהל מןמחה יתקן ולא עוד אלא שלא יניחנו לקלקל פיון שמשגיח עליו אבל למול בפעם א' בלי שום מוהל משגיח עליו זה לא שמענו.

ואף שְׁבִמִּילָה לֹא בְּעֵינֵי תִּלְת זְמַנֵּי כְּשִׁחִיטָה דְּבִמִּילָה בְּפַעַם אֶחָד סָגִי לְהִיּוֹת מְוַחָזֵק אֲבָל
כְּשִׁחִיטָה בְּעֵי ג' זְמַנֵּי. אֲמַנְם בְּלֹא מֶל פַּעַם א' לִפְנֵי מְוַחָזֵה בְּוֹדָאֵי לִיכָּא לְמַ"ד דְּמִקְרִי
מְוַחָזֵה לְמוֹל בְּעַצְמוֹ בְּלִי שׁוּם מְשַׁגִּיחַ עָלָיו.

וְהַטַּעַם דְּבִמִּילָה בְּפַעַם אַחַת סָגִי כְּבָר כְּפָה פּוֹסְקִים נְתָנוּ טַעַם בְּדָבָר וְגַם מַהֲרִי צְבִי
בְּתוֹשִׁבָה סִימָן ס"ט הִרְחִיב לָנוּ בְּסִבְרָא בְּרוּרָה וְנִתְּן טַעַם אֲמַאי בְּמִילָה בְּפַעַם א' סָגִי וְנ"ל
הֶצְרִיךְ לְנ"ד מ"ש שֵׁם בְּתַחֲזִיל הַתְּשׁוּבָה שְׁלַחֲשֵׁשׁ ש"ד לְזָה לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ דְלֹא יֵהָא זָרַע
יְשָׂרָאֵל גְּרוּעַ מְנַכְרִים דְּחִשׁוּדִים עַל ש"ד כְּדָתְנוּ נְכָרִית מְיַלְדָת וְכו' וְלַעֲנִין הַמְּחָאָה כְּבָר
פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּבְּפַעַם אֶחָד סָגִי וְנ"ט בְּדָבָר.

וְעַם הָאָמּוֹר דְּסִתָּם מוֹהֵל אַחֲרִים עַע"ג יֵשׁ טַעַם נִכּוֹן בְּדָבָר דְּוֹדָאֵי אוֹתָם הַעוֹמְדִים עַל גְּבִי
לֹא יְנִיחוּהוּ לְקַלְקַל וְגַם הוּא יִדַע לְהִזְהַר שְׂכַב' מֶל פַּעַם אַחַת וְלֹא דְמִי וְכו' וּבְוֹדָאֵי שְׂכַנְתָּ
הֶרַב כַּמ"ש סִתָּם מוֹהֵל אַחֲרִים עוֹמְדִים ע"ג וְלֹא יְנִיחוּהוּ לְקַלְקַל מְוַכְרַח לּוֹמֵר דְּאוֹתָם
הַעוֹמְדִים ע"ג יֵהִיּוּ בְּקִיָּאִים בְּמַעֲשֵׂיו וְלז"א לֹא יְנִיחוּהוּ לְקַלְקַל דְּאִי לֹא בְּקִיָּאִים הֵם מְנָא
יִדְעִי אִם יִקְלַקֵּל אוֹ לֹא וְאֵפ"כ דְּסִתָּם מוֹהֵל אַחֲרִים עַע"ג ר"ל בְּקִיָּאִים נְתָנוּ טַעַם אֶחָד
דְּגַם הוּא יוֹדַע לְהִזְהַר מֵאֲחַר שְׂכַבְר מֶל פַּעַם אַחַת וְכּוֹנְתוֹ דְּאֲמַת הוּא דְּאֲחֲרִים בְּקִיָּאִים
אִינְם מְנִיחִים אוֹתוֹ לְקַלְקַל אֲבָל כִּינּוּן שְׂהַדָּבָר מְסוּר בְּיָדוֹ יִתְכּוֹן שְׂיִקְלַקֵּל לז"א כִּי גַם הוּא
יוֹדַע לְהִזְהַר שְׂכַבְר מֶל פַּעַם א' ר"ל שְׂכַבְר מֶל פַּעַם א' בְּפִנֵּי אַחֲרֵי מְוַחָזֵי שְׂכּוֹן מְוַכְרַח
לַעֲשׂוֹת וְלֹא סָגִי בְּלֹא הֶכִי דְּאִם רָאָה בְּעַצְמוֹ שְׂיִדַע לְהִזְהַר אִז מְכַנִּיס עַצְמוֹ פַּעַם שְׁנִית
לְמוֹל וְאֵף שְׂלֹא בְּפִנֵּי מְוַחָזִים דְּאֲמָרִינוּ וְדָאֵי יִדַע אִינִישׁ בְּנַפְשֵׁיהּ דִּיּוֹדַע לְאֲמֵן יִדְּיוֹ שְׂכַבְר
נִיֶּסָה עַצְמוֹ פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וְיִדַע שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ כַּהֲנֵן אֲבָל אִם רָאָה בְּעַצְמוֹ שְׂאִינוּ
יְכוֹל לְאֲמֵן אֵת יִדְּיוֹ בְּוֹדָאֵי שְׂהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא עֵינֵי לְנַפְשֵׁיהּ לְסַפִּיקָא וְאִינוּ מֶל לְבַדּוֹ אַ"כ
אַחֲרִים מְוַחָזִים עַע"ג בְּאֲנֹפֶן שְׂלֹא יְנִיחוּהוּ לְקַלְקַל וְלָכֵן בְּמִילָה בְּפַעַם אַחַת סָגִי דְּאִיהוּ
יִדַע בְּנַפְשֵׁי אִם יְכוֹל לְהִזְהַר אוֹ לֹא אֲבָל כְּשִׁחִיטָה דְּהוּא בִּינוּ לְבִינוּ לֹא דִּיִּיק כָּל כְּפָה וְלִהְיִי
בְּעֵי תִּלְת זְמַנֵּי וְלָזָה הַטַּעַם סוֹבֵב הוֹלָךְ עַד סוֹף הַתְּשׁוּי.

וְאִיךְ שְׂיִהְיֵי בְּעֵינֵי פַּעַם אַחַת בְּפִנֵּי מְוַחָזִים כְּדִי שְׂיִדַע בְּנַפְשֵׁיהּ אִם יְכוֹל לְהִזְהַר אוֹ לֹא
וְזָה בַּחוּל אֲבָל בְּשַׁבַּת אִפִּי שְׂיַעֲשֵׂי בְּפִנֵּי רַבִּים מְוַחָזִין אִין לוֹ לַעֲשׂוֹי כִּינּוּן דְּעַדִּינּוּ לֹא יִדַע
בְּנַפְשֵׁיהּ אִי עֲבִיד שְׂפִיר אִי לֹא וּבְפַעַם רֵאשׁוֹנָה עֲבִיד לְנַסוֹת אִם יְכוֹל לְאֲמֵן יִדְּיוֹ אוֹ לֹא
שְׂעַדִּינּוּ לֹא יִדַע בְּנַפְשֵׁי לָכֵן בְּשַׁבַּת אֲסוּר אִפִּי מְוַחָזִי עוֹמְדִים ע"ג וְכָּה הִבִּיא הֶרַב בַּעַת"ה
סִימָן רס"א מִשָּׁם הַמְרַדְכִי פ' כִּסּוּי הַדָּם דְּשָׂאֵל רַבִּינוּ מְשׁוּלָם אֵת הֶרַב רַבִּינוּ שְׂמָחָה
יודִיעֵנוּ מוֹרִינוּ אִם יְכוֹל לְמוֹל בְּשַׁבַּת אָדָם שְׂלֹא מֶל מַעוֹלָם מִי חִיּוּשֵׁינּוּ דִּילְמָא מְקַלְקַל
וְנִמְצָא מְחַלֵּל שַׁבַּת אוֹ לֹא וְהַשִּׁיב דְּוֹדָאֵי לֹא יְמוּל כְּדְּאֲמָרִינוּ בַּמַּס' בִּיצָה מְפִנֵּי שְׂצָרִיךְ
לְבָדְקוּ עַכ"ל וּמַזָּה פְּסַק הֶרַב בַּעַת"ה שְׂאָדָם שְׂמַל פַּעַם אַחַת יְכוֹל לְמוֹל בְּשַׁבַּת וְכֵן פְּסַק
מָרְן סִי' שֵׁל"א בַּה' שַׁבַּת וִי"ד סִי' רס"ו וְנ"ל אָדָם שְׂלֹא מֶל מַעוֹלָם לֹא יְמוּל בַּשַּׁב' אֲבָל
אִם כְּבָר מֶל פַּעַם א' מוֹתָר עַכ"ל.

וְעַל מַה שְׂהַקְשֵׁי הֶרַב עֲבוּדַת הַגְּרִשׁוֹנֵי לְמָרוּ דְּכִינוּן שְׂפַסְק בְּסִימָן תצ"ח עוֹף הַנְּדָרִס
בְּרַגְלִים מוֹתָר לְשַׁחֲטוֹ בִּי"ט וְהוּא בְּעֵינֵי בַּש"ס דְּבַעֲי ר' יִרְמִי' אִי מַחְזִקִינוּ רַעוּתָא אוֹ לֹא
וּבְעֵי ר' זִירָא לְמַפְשֵׁט הַבְּעֵינֵי לְאִסּוּרָא מֵהָא דְּאִין מְלַבְּנִי הַרְעָפִים בִּי"ט מְפִנֵּי שְׂצָרִיךְ
לְבוֹדְקוֹ וְר' יִרְמִיָה הַשִּׁיב לוֹ כַּמ"ד שְׂצָרִיךְ לְחַסְמֵן וְכֵן פְּסָקוּ הַרְמַב"ם וְהָרַ"שׁ וְהַרְשֵׁב"א

להיתר וכתבו הטעם בלבון רעפי' שצריף לחסמן א"כ מרן שפסק בש"ע בעוף הנדרס להיתר איד פסק בשבת אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת ומקור הדין זה הוא מרבינו שמחה וטעמא טעים כמ"ש בלבון רעפים שצריף לבדקו והו"ל תרתי דסתרו ונהביאו ה' חוות יאיר סימן קנ"ח ותירץ באני בע"ד תרצתי כמ"ש אצלי בארנפה.

נמצינו למדין שאין אחד שאומר שאדם שלא מל מעול' ימול בלי מןמח' שעע"ג ובשבת אפי' כמה מזהלים מןמחי' עע"ג פיון שעדיין לא מל בפעם א' אינו יכול למול. א"כ חזרנו לנ"ד שהאיש הזה שעדיין לא מל אינו יכול למול פיון שאין מןמחה עע"ג: ואם יאמר האומר פיון דאדם זה אומר שהוא בטוח א"כ חל החיוב על אביו למול בנו ע"י אדם זה ואינו יכול לעכב ואם עכב כופין אותו אנה דאמרי דאין יכולים לכופו פיון דהוא חש לספנת הנולד ונהרי אמרו בגמ' אמר ר"פ הלכה יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינו ביה ולא מסוכרינו ביה והאידנא דדשו ביה רבים שפ"י וכתב הנמקי בשם הריטב"א בשם רבו מפאן דמאן דלא בעי לממהל ביומא דעיבא דהרשות בידו ושפיר עבד דלא למסמך על שפ"י וה"ה שהי' ראוי שלא למול בשבת כשהוא מעונן עכ"ל הרי לה בהדיא דמשום חשש ספנה אף שהמוהלים מןמחים וכבר מלו למאות ואין שם חשש קלקול אעפ"כ חיישינו ליום המעונן ואומר הריטב"א שהרשות בידו שלא למולו בח' ומבטל מצנה בזמנה משום חשש וכ"ש בנ"ד שיש לחוש לאיש זה שלא מל מעולם שהרשות בידו לעכב עד שיבא מזהל מןמחה ואין יכולים לכופו.

ואם נפשף לומר דמרן לא פסק כהריטב"א ואדרב' פסק להפך ובי"ד סימן רס"ב הביא דברי רבינו ירוחם שכתב דיום המעונן או יום דמנשבת בו רוח דרומית אינו מעכב מלמולו דשפ"י וגם ה"ר מנוח פתב כל דבר שאינו בגוף התנוק כגון שרוצה לצאת לדבר אין משהין המילה בשבילו פי היכי דלא משהינו בשביל נשיבת הרוחות דשפ"י.

עכ"ד ונימא דה"ה בנ"ד דחייב אבי הבן למולו ע"י האיש הזה ושפ"י. הא לאו מילתא היא דלא אמרה רי"ו וכן הר' מנוח אלא בדבר שדשו ביה רבים ואינו בגוף התנוק אבל בנ"ד דלא דשו ביה רבים למול את הבן ע"י מי שלא מל מעולם.

וגם הוא בגוף התנוק ודאי יש חשש ספנה ואבי הבן שפיר קאמר ואין אמרי' פרוקא לספנתא כמ"ש ה' שבות יעקב ח"א סימן ע"ט בסוף התשובה ע"ש. ועוד קראתי למוהלים מןמחים ודרשתי וחקרתי אם יש חשש ספנה וכלם כאחד אמרו דאדם שלא מל מעולם ורוצה למול שלא בפני מןמחה ודאי איכא ס' ספנה.

וא"כ לא מיבעיא שאין לכוף לאב אלא אפי' אם נתרצה לזה האיש מעכבין על ידיהם עד שיהיו מזהלים מןמחים ואז ימולו אותו כדת מה לעשות והנלע"ד כתבתי הצעיר רפאל ישעיה אזולאי ס"ט.

סימן נ"ט חתימתי דברי הבן יקיר לי נטריה רחמנא ה' רועי. ואהיה שעשועים אשא דעי. מכדי פרי"שתא הנאי פי חדלתי מהיות לאיש מושף בקסת במקום שאמרו לחתום. מפי אתו הנהו שלא שמשו כל צרכו ואמרי שמעתא דמחשכו הן הדור יתום.

כָּל חַד שְׁנוֹי אֲנִפְשֵׁיהָ אֲלָפִים בַּת יָכִיל אֲבָל בְּקוֹשְׁטָא ב"ת הִיְתָה לֹו ב"ת מטר"ד אִין בּוּ
מְתָנָם. אִיבְרָא לֹא כָּל הַעֲטִי"ם שְׁוֹת עֲטִי"ם מְמַלְלוֹת נִיבְן זֹאת בִּינְהָ לַעֲתִים
יִשְׁתָּנּוּם וְיִסְתָּנּוּם.

אִיכּוּ הַשְׁתָּא פְּתַחְתִּי אֲנִי לְדוּדִי כִּי רְאִיתִי יוֹם אֲתָמוּל כִּי יַעֲבֹר זִינְיָהּ הוּא דְקַעֲבֵר תְּשׁוּבַת
שְׁאֵלָה וְהַמְּקָתָב מְקָתָב אֹר עֵינֵי גַם בֵּן נְאֻחַ הוֹלֵךְ תְּמִים וּבַע"ט הֵיָא יתו"ם. יָהּ יוֹשִׁיעָהּ
יִרְפִּיבֶהּ עַל בְּמוֹתֵי לְשַׁעַר יְרוּשָׁלַם רְתָנּוּם.

הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוֹ' עַל פֶּן הָמוּ מְעִי לֹו רַח"ם אֲרַחֲמֵנּוּ זֹאת אֲשִׁיב אֶל לַב"י אֶף רוּחִי
בְּקַרְבִּי וְשׁוֹר"י בֹאֲר"ש יִקְתָּבוּ נְאֻנִי בְּתוּמֵי הוֹלֵךְ בְּתָנּוּם. הִנֵּה אֲשׁוֹר אֲרַשׁ בַּלְבָּנוֹן דְּבָרֵי
פִי חֶכֶם בְּנֵי ה"ה הַפּוֹס' נִר"ו וְלִדְיָדִי חֲזִי כִּי הֶאֱמַת אֲתוּ וְדְבָרֵי בְּרוּרֵי דְנֻדָּי יֵשׁ לְחוּשׁ
לְסַפְּנָה לְאֲדָם שְׁלֹא מֶל נְאִין מוֹהֲלִים מְנֻמְחִים עַע"ג וְהֶבֶל יִפְצָה פְּגוּם יִנְצָא זֶה הַמְּתַנְשָׂא
לֹא מֵר שְׁיִמּוּל אֶף שְׁלֹא מֶל מְעוֹלָם נְאִין מְנֻמְחָה עַע"ג וְכִמוּ שְׁהֵבִיא רְאִיָּה זֶה בְּנֵי נְאֻמָּן הִי"ו
מִמָּאֵי דְקִי"ל דְּאֲדָם שְׁלֹא מֶל לֹא יְמוּל בְּשִׁבְתָּ וּבְנֻדָּי מִיְיָרֵי אִפִּי מְנֻמְחִים עַע"ג וְק"ו שְׁאִין
לְכוּף לְאֵב לְמוּלוֹ ע"י הָאִישׁ הַזֶּה שְׁלֹא מֶל מְעוֹלָם נְאִין אִישׁ מְנֻמְחָה עַע"ג וְכֹל כִּי הִנֵּי מִיְלִי
פְּשִׁיט"י דְּסַפְּרִיָּא נִיְהוּ וַא"כ לֹא הִיָּה צִר"ךְ לְכַתּוּב לְאוּמְרוּ.

אֲמָנָם בְּדוֹר יְתוּם כְּזֶה שְׁרַבּוּ זַחֲוִי הַלֵּב נְטַח מְרָאוֹת עֵינֵיהֶם וְכָל מִיְדֵי יִסְפוּ קַעֲלִימוּ אֲבָד
סִבְר"ם וּבְטַל סִיפּוּיָן יִפֶּה עֲשֵׂה בַעֲט"ו בְּרִי דִיִּסְגִי וּמִיְלִתָּא דְאֲתִיָּא בְּקַל טַרַח וְכַתְּבָ לָהּ.
וְתוּ מִיְיָתִי רְאִיָּה מְדַבְּרֵי הַרִיטְבָ"א בְּחִדּוּשֵׁי יְבָמוֹת רִישׁ פ' הָעֶרֶל בְּשֵׁם מְהַר"ם וְהֵבִיא
הַרְבַּ הַנְּמַקִּי בַמ"ש יוֹמָא דְעֵיבָא וְיוֹמָא דְשׁוּתָא לֹא מְהַלִּינּוּ וְהֵאֱדָנָא דְדָשׁוּ בְּהוּ רַבִּים שַׁפ"י
דְּמָאן דְּלֹא בְּעִי לְמַמְהֵל יוֹמָא דְעֵיבָא הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ וְשַׁפִּיר עֲבָד דְּלֹא לְמַסְמָךְ עַל שַׁפ"י
וְכ"ש בַּנ"ד דְּהָאֵב זַכָּאֵי בְּאֲמִירְתוֹ מְסַתְּפִינָא מֵהָאֵי גְבָרָא דְאֶפְתִּי לֹא מֶל.

וְעַל זֶה דְּחָה דְמָרְן פְּסַק כְּרַבִּי יְרוּחָם וְהַר' מְנוּחַ דַּס"ל הַפֶּךְ הַרִיטְבָ"א וּמַסִּיק דַּבְּנ"ד כ"ע
מִזְדוּ וְכו' כְּפַתּוּב בְּקִנְטְרִיסוֹ בְּאֹנְרָה. וְדִנָּא קַמְשַׁתְּעִי דְלֹא דְמִי נ"ד לֵהֵיָא וְהָא גַם רַבִּינוּ
יְרוּחָם וְהַרְבַּ מְנוּחַ מִזְדוּ וְהַרִי הוּא כַּמְב"אֵר.

וְאוּלָם הַנְּנִי יוֹסִיף לְבָאֵר מ"ש דְּמָאן פְּסַק הַפֶּךְ הַרִיטְבָ"א וְכו' וְאֲגַב רַהֲטָא מְקוּם יֵשׁ לְאוּמֵר
שְׁיִאֲמַר אִיָּה אִיפֹא פְּסַק מְרָן הַפֶּךְ הַרִיטְבָ"א שְׁהַרִי לֹא מְצִינּוּ שְׁפַתְּב מְרָן רַק דְּעַל דְּבָרֵי
הַרִיטְבָ"א מִיְיָתִי דְבָרֵי רִי"ו וְהַר' מְנוּחַ וּמָאן נִימָא לָן דְּפַסַק כְּרַבִּינוּ יְרוּחָם וְאֲדַרְבָּא נִימָא
כִּי כֹן דְּרַכּוּ לְהֵבִיא כָּל הַדְּעוֹת בֵּיתָהּ יוֹסֵף וְאִימּוֹר דְּסַמְךָ דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְנִקִּיטִינּוּ כְּהַרִיטְבָ"א
דְּהוּ תִלְתָּא הַרִיטְבָ"א וְרַבּוֹ וְהַרְבַּ הַנְּמַקִּי.

וְכָל קַבֵּל דְנָא רִי"ו וְהַרְבַּ מְנוּחַ תְּרִי. וְהַגַּם דְרִי"ו סְתָם וְכ"כ הַרְמ"ה.

הַרְמ"ה לֹא קָאֵי אֲלֹא עַל טַנְרַח הַדְּרָךְ. וַא"כ הוּוּ לְהוּ תְּרִי לְגַבִּי תִלְתָּא וּמָה גַם דְּהַנְּמַקִּי
בְּתָרָא הוּא.

וְאִי מְשׁוּם דְמִיְיָתִי דְבָרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם בְּאֲחֵרוּנָהּ. אִין לְדַקְדָּק זֶה בְּדַבְּרֵי מְרָן בַּב"י כְּפִנְדָּע.
אֲמָנָם מָאן דְרַמָּא הָא לֹא חַשׁ לְקַמְחָהּ דְנֻדָּי מְרָן דְעַתּוֹ לְפַסּוֹק כְּרִי"ו וְהַר' מְנוּחַ דָּאֵם
אִיתָא דְפּוֹסַק כְּדַעַת הַרִיטְבָ"א וְדַעַמְיָה הִי"ל לְפַסּוֹק כֹּן בַּש"ע דִּיכּוֹל לְהַשְׁהוֹת מְשׁוּם יוֹם
הַמְּעוֹנָן וְכֹן שְׁלֹא לְמוּל בְּיוֹם שְׁבַת בְּעַנְנּוֹ עָנָן.

ובשקלמא אי פסק כרי"ו ונדעמיה ניקח דכיון דלא זכר הא דיום המעונן פלל נדאי דעתו דיום המעונן אינו מעכב וסתמא דמילתא שאר יומי ויום המעונן פי הדדי גינהו דמאן פלג לו.

אף אי פסק פהריטב"א אין שום הוכחה ורמז בש"ע דיום המעונן קשה למילה כדי שנאמר דמאן דחש לה שפיר עבד. ובכך הראת לדעת דממה שסתם בש"ע מוכח דפסק כרי"ו ודלא פהריטב"א וכמו שהק"ו ונהיה בדברו של הבן יקיר לי נר"ו.

וכי תאנה נפשך למען דעת מה טעם מרן לא פסק פהריטב"א ומק"ר"ם והנמקי דהוי תלתא והנמקי בתרא הוא. שמענה ואתה דע לך דמרן טעמו ונימוקו עמו דהא חזינו דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו דברי רב פפא ומאי דאתמר עלה והאינדא דדשו בהו רבים וכו' ומזה מוכח דסברי דלא פהריטב"א דאי סברי פנותיה הו"ל לאתווי דברי ר"פ והאינדא וכו' דנשמע מינה לדעת הריטב"א דהרוצה לחוש יחוש אלא מוכח דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש סברי דאין חילוק בין יום המעונן לשאר ימים ומשו"ה השמיטו הכל וכו עשה מרן והשמיט הכל.

וכן מהרש"ל ב"ם של שלמה פ' הערל סימן ד' חלק על הריטב"א ונדעתיה וק"ק דלא מייתי דברי רבי' ירוחם דהוא תניא דמסייע ליה. וגם הרב מהריק"ש סימן רס"ב פסק בהדיא כה"ר מגוח ונדעמיה ע"ש.

ועדיין צריכים אנו למודע"י דמרן פסק בא"ה סימן ט' דאשה דנשאת לשנים ומתו לא תנשא לג' ולאפוקי ממאן דסבר דדשו ביה רבים ושומר פתאי' ה' כפתוב בתרומת הדשן סימן רי"א והביאו מהרש"ל פ' הבע"י סימן ל"ה.

ואיך מרן הקא השמיט דברי הריטב"א ולא זכר הא דיום המעונן משום דדשו ביה רבים ושפ"י. אמנם הא ל"ק דהקא במילתא דהש"ס קאמר דדשו ביה רבים ושפ"י ונקטינו הכי וסמכינו אהימנותיהו דרבנן בעלי התלמוד.

ואילו התם בקטלנית מהש"ס ורוב הפוסקים מוכח דאסורה לינשא לג'. והא דדשו רבים בקטלנית הוא בזמן אחרונים וגם לא בכל המקומות ובכי האי גוונא יפה עשה מרן בקטלנית לפסוק לאיסורא.

ועוד יש לחלק דהקא מרן דפסק כרי"ו ונדעמיה דאין להשהות המילה משום דדשו ביה רבים ה"ט דבנה מקמי' מצנה בזמנה ובכה"ג יש לסמוך על דדשו ביה רבים ושפ"י משא"כ בקטלנית.

ולכל הדברות בעינו דדשו ביה רבים כמבואר אמור מעתה בנ"ד דלא דשו ביה רבים בשום מקום ובשום זמן ולא היתה כזאת שאחד העם אשר לא נסתה כף ידו למול ומול באתרא דלית תמן גבר מומחה ובקי נדאי דאסור ליכנס בספק ספנה והוא דבר פשוט ולא מפני שהוא מדמה יעשה מעשה.

וחיובא רמ"א על האב להשהות המילה עד עת בא מזהל מומחה וכמו שהורה גבר ה"ה בני ידידי הפוסק נר"ו ופי כפיו ואני תפלה יפוצו מעינותיו וה' עמו אלה עו"לות יעלה שלומו וזרעו לברכה פנפש האב וכנפש הבן.

ואֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מִמֶּנִּי כִּי בַק"ק גּוֹרִיצְיָה נִמְצָא ס"ת שְׁכֵמָה פְּרָשִׁיּוֹת פְּתוּחוֹת וּסְתוּמוֹת שְׁאִין רִינוּחַ כִּי אִם ג' אוֹתִיּוֹת וּשְׁלַחוּ מִתָּם לְדַעַת מְשַׁפֵּט הַס"ת הַלְזָה הֲלֵא זֶה דְּבָרִי כִּי מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם פ"ז דס"ת שְׁפָתַי בְּכָל־מָה שֶׁקָּבְלוּ סוֹפְרִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ שִׁיְהִיָּה הַרְינוּחַ בֵּין פְּרָשָׁה לְפְרָשָׁה תִּשְׁעָה אוֹתִיּוֹת אֲשֶׁר אֲשֶׁר וְעַל הַפֶּל כְּתַב דְּכָל הַדְּבָרִים לְמַצְנָה וְאִם שִׁינָה לֹא פָּסַל מוֹכַח דְּגַם הָא דְרִינוּחַ ט' אוֹתִיּוֹת הוּא לְמַצְנָה וְאִם פִּיחַת לֹא פָּסַל.

אֲמַנָּם מְרַן הַב"י סִימָן ער"ה אַחַר שֶׁכ' שְׁנֵרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּלֹא פָּסַל הוֹסִיף לֹאמַר דְּאֲפֻשֶׁר דְּמֵאֵי דְּלֹא פָּסַל הֵינּוּ אִם לֹא יִהְיוּ ט' אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲבָל אִם לֹא יִהְיֶה אִפִּי שִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת קְטַנוֹת פָּסוּל עַכ"ד וּפְשֻׁט דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מוֹכַחֵי דָּאִם לֹא יֵשׁ ט' אוֹתִיּוֹת כָּל־ל אֵינּוּ נִפְסָל.

וְתוֹ דַּבְּכ"ט כְּשֶׁמְנָה הַד' דְּבָרִים שְׁפוֹסְלִים הַס"ת לֹא כְּתַב אֶלְא אִם שִׁינָה צוּרַת הַפְּרָשִׁיּוֹת וְאִם פִּיחַת מִט' אוֹתִיּוֹת הָרִי יֵשׁ צוּרַת הַפְּרָשִׁיּוֹת אֶלְא שְׁחָסַר מְעַט רִינוּחַ. וְכ"מ פ"ח דִּין ג'.

וְתוֹ דְּמֵאֲחַר שֶׁר"ת וְסִפְרֵי הַתְּרוּמָה וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ דְּהַרְינוּחַ הוּא שִׁיעוֹר הַג' אוֹתִיּוֹת כַּמ"ש הֶרַב דְּרִישָׁה רִישׁ סִימָן ער"ה. הֲלֵא טוֹב לָנוּ לְהַשְׁוֹת הַדְּעוֹת וְלֹאמַר דְּבְדִיעֵבַד אִם לֹא יֵשׁ אֶלְא רִינוּחַ ג' אוֹתִיּוֹת גַּם לְהַרְמַב"ם כְּשֶׁר דְּאֲפוּשִׁי פְּלוֹגְתָּא לֹא מְפָשִׁינן לֹאמַר דְּלְהַרְמַב"ם פָּסוּל וְלִשְׁאָר פּוֹסְקִים אִפִּי לְכַתְּחִילָה עוֹשָׂה.

הַלְפָּה הִיָּה נִרְאָה לְהַכְרִיעַ כַּמ"ש מְרַן בְּתַחֲזִילָה דְּגַם לְהַרְמַב"ם כְּשֶׁר דִּיעֵבַד. אֶלְא כִּי יִרְא אֲנִכִּי אִפִּי מְסַפְקוֹת שֶׁל מְרַן וּמֵאֲחַר שֶׁנִּטְּהָ דַעְתּוֹ לֹאמַר דְּפַחוֹת מִט' אוֹתִיּוֹת קְטַנוֹת לְהַרְמַב"ם פָּסוּל קָשָׁה הַדְּבָר לְהַתִּיר.

וְאוּלָּם יִדְעָתִי בְּנֵי יִדְעָתִי כִּי ק"ק גּוֹר"י יֵצֵא אֲשֶׁר שְׁאַלוּ לְכַת"ר עַל רְזָא דְּנָא הֵם אֲשֶׁפְּנָזִים וּבִקְהַל' ס"ת שְׁרוּי בִּשְׁע"ר עִירָם וְעַל כֵּן נִרְאָה לְהַכְשִׁיר דְּהָרִי כְּתַב מְהַר"ם מִינְץ בְּתַשׁוּבָה סִימָן ח' לְהַכְשִׁיר בְּפִשְׁיטוֹת ס"ת שְׁהַפְּתוּחוֹת וּסְתוּמוֹת אֵינָם פְּדַעַת הַרְמַב"ם וְאֵעִפ"י שְׁהַרְמַב"ם פָּסַל יֵשׁ לְהַכְשִׁיר דְּהָרִי כְּמָה גְדוּלִים חוֹלְקִים ע"ש וּפְסַק כְּדְּבָרֵי מוֹר"ם סִימָן ער"ה.

וְק"ו בנ"ד שְׁפִיחַת הַסּוֹפֵר מִט' אוֹתִיּוֹת דְּכִינוּן דְּכֵמָה גְדוּלִים סְבָרִי דַּבְּג' סְגִי יֵשׁ לְהַכְשִׁיר פְּדַעַת הַר"י מִינְץ וּמוֹר"ם בְּפִשְׁיטוֹת אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה ק"ק גּוֹרִיצְיָה דְּהֵם ק"ק אֲשֶׁפְּנָזִים וּבְנֵי אֲשֶׁפְּנָזִים בְּלִכְתָּם יִלְכוּ עַפ"י הוֹרָאוֹת מוֹר"ם וְע"פ יֵצְאוּ וְע"פ יְבוֹאוּ.

וּבנ"ד נִרְאָה דְּלִמּוֹר"ם כְּשֶׁר דְּאֲפִילוּ שִׁינָה הַפְּרָשִׁיּוֹת דְּפָסוּל וְדֵאֵי לְדַעַת הַרְמַב"ם מְכַשִׁיר כ"ש בנ"ד פְּדָבַר הָאֲמוֹר. אֵת זֶה כְּתַבְתִּי בְּעֵטְיוֹ שֶׁל נח"ץ אֲשֶׁר תַּעֲלֶה מְצוּדְתִי הַיּוֹם בְּשָׁנֵי שְׁאֵלוֹתֶיךָ כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ בְּאֵנוּ אֶל הָאֲר"ש ע"ט דוּדִים וְאֲגַב רְהֻטָּאֵי הִיד כּוֹתְבַת בַּר יוֹמִיָּה הִוָּה וְאֲנִי תְּפִלָּה שְׁעַתָּה תְּרַמְיָנָה וִיעַת"ר לוֹ ה' עֲוֹתָרָא סְגִיא וּבְנֵי עֲלִיָּה וְרַמָּא מְעֲלִיא כְּכֹל אֲנוֹת נִפְשָׁה הַמְּלָאָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאָת ה' וְנִפְשָׁה הַצְּעִיר וְזַעִיר חִיד"א.

סִימָן ס בְּדִין נְדָרִי וְעָרְכִי גוּיָם. לְדַרְשֵׁת גְדוּל אַחַר מְקוֹר מִיָּם חִי"ם.

שְׁאַלָה הָרִי אֲמָרוּ גוּיָם נוֹדְרִין נְדָרִים וְנִדְבוֹת פִּישְׁרָאֵל וְיֵשׁ לְחַקוֹר אִי גַם בְּגוּי שִׁינָה דִּין מוֹפְלָא סְמוּךְ לֵאִישׁ פִּישְׁרָאֵל. הַפְּלָא חֲסִדִּיָּה בְּדְבָרִים שְׁבַכְתָּב וְהִתָּה לַב"אֵר וְשַׁכְמ"ה.

תשובה אדוני שאל מילי דרבנן תקיפי עבוד פריש"ה למדין ומשיבין. ונדוד בשמים גמר מיכה מיכה הן קלוותי קל מסנבין ובאתרא דזוקקין תלו זינגיהו כל שלטי הגבורים מה אני לבא במגילת ספר פתוב באין מבין.

ואולם הדבר יצא מפי המלך אין להשיב ואין מסרבין. וזה החלי בס"ד.

הנה תקירת חכם הלזו רמזה רבינו הגדול מהר"י רוזאניס במש"ל פי"א דנדרים דין ד' ונ"ל אם גבי גוי שייך דין זה דמנפלא סמוך לאיש פנין דקי"ל דנדרין פישראל עיין פ' בתרא דנזיר דף ס"ב עכ"ל ובפ"א דערכין דין י"א כתב ונ"ל דגם גבי גוי מנפלא סמוך לאיש נזיר או מעריף למ"ד דגוים מעריכין דכיון דנתרבו גוים לנדרים פישראל לכולא מילתא אתרבו ועדיין הדבר צריך הכרע עכ"ל.

והנה לכאור' הי' נראה להביא ראיה דדין מנפלא לימיה בגוי מהא דאמר' בריש ערכין הפל מעריכין לאתויי מאי לאתויי מנפלא סמוך לאיש נערכין לאתויי מאי לאתויי מננול ומנפלא שחין וכו' נודרין לאתויי מאי נדרין אצטריף לי' נדרין לאתויי מאי וכו' אי לאתויי נכרי בהדיא קתני לה וכו' ע"ש ופירש רגמ"ה ונ"ל נודרין לאתויי מאי אי לאתויי מנפלא הא שמי' ליה מהפל מעריכין וכו' והשתא אי דין מנפלא אימיה בגוי אמאי הש"ס נדחק לומר דהפל לנודרין לא אצטרי' נימא דהפל לנודרין אתא לאתויי מנפלא דגוי ואף דהפל מעריכין לאתויי מנפלא ההיא לאתויי מנפלא דישראל ועדיין אני אומר דמנפלא בגוי לימיה להכי אצטריף הפל בנודרין דאלקא דכ"ע גוים נודרין אלא משמע דדין מנפלא בגוי לימיה.

אמנם יד הדוחה נטויה דלא שמה מתיא ומגן שנייא דחזינו דהש"ס לא קפיד לאצרוכי הפל אנודרין מדע דהא הפל דנודרין אסיק דהני לאתויי פחות מכן חדש ותנא ונהדר מפרש ופירש"י לחד לישנא דה"ה דמצי למנקט חז מהנהך אלא תנא מתרתי תלת נקטי גם רגמ"ה כתב ונ"ל ואי אמרת מ"ש דבהא קאמר תנא ונהדר מפרש י"ל אה"נ אחרוני אלא אגב דבן חדש כתיב באורייתא קמרי' לפחות מכן חדש ע"כ ולפ"ז הו"ל לש"ס לומר דהשתא דאתית להכי הפל דנודרין אתי לחד מהנהך אלא ודאי דסבר דאין קפידא פנין דהפל דנודרין אתי לרבוני לאו דוחקא הוא לומר דנודרין אצטריכא ליה.

ואף דלא דמי האי חידושא דמנפלא דגוי דהני חידושא מעליא לא כן לומר דנודרין אתא לאתויי חז מהנהך ותנא ונהדר מפר' ומההוא לא קפיד הש"ס אבל אי איתא האי חידושא דמנפלא הו"ל לש"ס למסמכיה אהפל דנודרין.

אפתי יש לדחות דפשיטא לש"ס דאי אתרבו גוים לכל מילי אתרבו וה"ה לדין מנפלא ולאו חידושא הוא לדעת הש"ס לאסמוכיה אמשנתנו ולא תיקשי מהכא אמאי דסבר רב במש"ל מדעתו הרחבה דישנו לדין מנפלא בגוי.

ואולם נרא' לסייעיה קצת לסברת הרב הנז' דישנו לדין מנפלא גם בגוי והוא ממ"ש התוס' פ"ק דערכין דף ה' ע"ב אהא דתנא התם ת"ר בגי' ישראל מעריכין ואין הגוים מעריכין יכול לא יהיו נערכין ת"ל איש דר"מ וכו' וכתבו התוספות יכול לא יהיו נערכין ת"ל איש ואע"ג דאיש במעריף כתיב תרתי איש כתיבי ואם אינו ענין למעריף תנהו ענין לנערה וא"ת הא ממעטינו מאיש דהכא נכרי גבי תמורה בפ"ק דתמורה וי"ל דבזבחים

דף מ"ה איפא דרשא אחריתי למעוטי נכרי מתמוך' ועלה סמיה דילפינו ממעשר בהמה דהוי חובה שאין קבוע לה זמן וישרא' מיימי ונכרי לא מיימי עכ"ל וראיתי בליקוטי מהר"ר בצלאל כ"י שפתיב וצ"ע דבפ' ערכין לא פתיב פי אם חד איש ונ"ל דאיש פי יקדיש וכו' פולא חדא ענינא כמ"ש פ"ק דתמורה דיליף לענין תמורה מאיש דכתיב בערכין.

גיליון. עכ"ל וצריף להבין מ"ש התוס' תרתי איש פתיב ואם אינו ענין דס"ס איש במעריף פתיב ומנ"ל לר"מ לומר אם אינו ענין והו' לו יהי דאיפא איש אחריתי נוקמיה לאיש קמא לרבנות גוים אי משום דסמיה לבני ישראל ואי משום דכתיב בפרישת ערכין ובמעריף פתיב ואי פונתם דמצד הסברא הנכרח למשדי ליה לנערה א"כ אמאי בעינו תרתי איש ותו דמאחר דאיפא תרתי מאי קשיא להו פתר הכי דמעיקט נכרי מאיש פי יפליא והא תרתי איפא והו' ריבויא דגוים מאידה ותו דאמאי נטרי בהו קושיא אחר הצעה זו והלא אין הצעה צריכה לכך ובראשית מאמר תיקשי להו מההיא דתמוך'.

ואפשר לומר דתרי שינויי ניהו על דרך שפתיב הרב תה"ד סימן קל"ח במ"ש התוס' בפרכות דף ל"א ד"ה מורה וע"ד שפתיב מהר"ש אלגאזי במ"ש התוס' בגיטין דף ס"ו ד"ה חכם דני"ו שפדבריהם לחלק יצאת לתירוץ אחרניא אף אנו נמי ני"ו גם זאת שפתיבו ואם אינו ענין בחלקו"ת ישית מגיד מראשית ותרי שינויי ניהו ויצא הראשון דתרתי איש פתיבי ומצד הסברא דריש לאידה נזאת שנית דמצד הסברא הוא דאמר אם אינו ענין והשתא להו שינוייא בתרא ק"ל מההיא דתמוך' שפיר איכו השתא מי חכם ויב"ן את היצי"ע דלפי הצעתם והו' שינוייא בתרא איפא לאקשוני מתמורה דלשינוייא קמא לק"מ.

אמנם אפתי גהלה ברג"ש על דברי התוס' דמסוגיית נזיר דף ס"ב הוכ"ח תוכי"ח לכלהו שינויי דהתם דהאי איש דמרבוי מיניה ר"מ ור"י בהו פריתא גוים היינו איש דנדרים ולא ניהו איש דערכין ולדידן דקי"ל דמופלגא הסמוך לאיש דאורייתא קרא להכי הוא דאתא וכ"כ הרב מש"ל פ"א דערכין אף אנו נמי תנינא בריית' בת"כ דרוש"ת אי"ש למופלא והכי אמרינו בפשיטות בריש תמורה פי הו' איש למופלג' הסמוך ואינו נראה לריבויא דגו' וכמו שפירש רש"י שם בנזיר כמה זמני דאיש דר"מ ור"י דנדרים הוא וא"כ מאי קשיא לתוס' דבמעריף פתיב.

ותו דכפי תירוץם דתרתי איש פתיבי ומשמע דר"מ ור"י אידהו הוא דדרשי מאי פריף התם בנזיר איש פי יפליא נדר בערפה למה לי מכדי האיתקש נדרים לערכין והלא בלא"ה ע"כ דאיש דדרשי ר"מ ור"י לאו היינו איש פי יפליא אלא אידהו.

ואפשר לומר בדוחק דהתוס' קיימי אף לפי סוגית נזיר דאסיקנא דהאי איש אתא למופלא ואיש דר"מ ור"י היינו דנדרים וכמו שפירש"י התם ובכל זאת ק"ל שפיר דאיש במעריף פתיב פלומר דכינון דמבני ישראל מעיט לנכרים וכבר מאיש דנדרים מרבה נערה א"כ מנ"ל לדרוש ולתור דרשות אחרו' בהאי איש דסמיה לבני ישראל נימא דהאי איש דכתיב במעריף אתא לרבויי דגוי מעריף ולהכי אתא קרא לאפוקי מסברת ר"מ דמעיקט מעריף ומרבה נערה פי הו' חליפות למו ואינו בדין שיונה המקצר על המעריף ואתנא רביה לנערה ולא נדרוש דרשא אחריתי.

ואם כּנים אַנחנוּ בְּזֶה לְפָנֵינוּ הִיא שְׂנוּיָא בְּתַר דְּשִׁקְלֵי וְטָרוּ בְּהַ תְּחוּס' וְגַם מְסַתְּבָר טְפִי דְהַאי אִישׁ דְּדְרוּשׁ רַבְּנָן אִישׁ כִּי יִפְלִיא הוּא. מִשּׁוּם דְּלוּמַר דְּהַאי אִישׁ דְּדְרָשִׁי הוּא אִישׁ כִּי יִקְדִישׁ דְּחִיק וְאִתִּי מְרַחֵק אֲמֹר מַעְתָּה דְּמִסְתַּיְע' מִלְּתִיָּה דְּרַב מִש"ל דְּיִשְׁנֹו לְדִין מְוֹפְלָא בְּגוּי דְּלִפִּי הָאֲמֹר דְּאִישׁ כִּי יִפְלִיא דְּעַרְכִּין דְּרָשִׁינָן אִישׁ לְרַבּוּת גּוּיִים וְכ' יִפְלִיא לְרַבּוּת מְוֹפְלָא א"כ לְמ"ד דְּמַעְרִיָּה יֵשׁ פְּנִי"ם הַנְּרָאִין דְּגַם בְּגוּי אִיתִיָּה לְדִין מְוֹפְלָא מֵאֲחַר דְּמְוֹפְלָא דְּדְרָשִׁי מְכִי יִפְלִיא סְמוּךְ לְאִישׁ דְּמַרְבִּינָן מִיָּגִיָּה גּוּיִים וְכִינָן דְּלִר"י מִשְׁמַע דְּיִשְׁנֹו לְדִין מְוֹפְלָא בְּגוּי מַהֲדְרָשׁוֹ דְּסְמִיכֵי כְּאֲמֹר מְסַתְּבָר גַּם ר"מ לָא פְּלִיג עַלְהֵי בְּזֶה.

וּמַדְבְּרֵי רִש"י בְּסוּגִיָּת נְזִיר שְׁכַתְּב דְּיִשְׂרָאֵל אִין לְדַקְדַּק אִיפְכָּ וְהַרִי הוּא כַּמְבוּא ר. הֵן אֲמַת דְּמַדְבְּרֵי הָרַב מִש"ל פִּי"א דְּנִדְרִים הַנְּתַנִּין לְמַעְלָה מִשְׁמַע דְּעוֹשָׂה פּוֹתַחַת לְדִין זֶה מְסוּגִיָּי נְזִיר.

וְלֹא אֲכַחַד דְּהַרְבֵּה צְדָדְתִי בְּסוּגִיָּת נְזִיר וְלֹא עַלְהֵי בְּיַדִּי רְאָיָה רְאוּיָה לְדְבָר זֶה כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַמְעַיִין. אֲמַנָּם לְפָנֵינוּ רִיבֵיט' נְרָאָה דְּיֵשׁ לְהַכְרִיחַ הַדְּבָר וְאִתְּיָא מְבִינִיָּא מְסוּגִיָּת נְזִיר וּבְרִית' דְּנִדְהָ דָּף מ"ז וְהוּא דְּתַנְי' הֵתָם אִישׁ כִּי יִפְלִיא לְנִדְוֹר נְדָר מַה ת"ל אִישׁ לְרַבּוּת כֹּן י"ג וְיוֹם אֲחָד שְׁאֵעַפ"י שְׁאִינוּ יוֹדַע לְהַפְלִיא דְּבְרִיָּו קִיָּמִין וְנִמְצָ' דְּהַאי אִישׁ אֲתָא לְרַבּוּי גְדוֹל שְׁאִינוּ יוֹדַע לְהַפְלוֹ' וְהַשְׁתָּ' אִי ס"ד דְּכִי אֲתַרְבוּ גּוּיִים לְנִדְרִים אִינוּ אֵלָא לְמִלְתָּ' דְּפִשְׁטִי' אֲמַנָּם לְמִלְתָּ' דְּאִתְּיָא מְדְרָשׁ' לְיִשְׂרָאֵל גּוֹפִיָּה גּוּיִים לִיתְנַהּוּ בְּכָלִל דְּגוּיִים לָא אֲתַרְבוּ לְהַאי מִלְתָּ' חֲדַת' וּמַה"ט נִימָא דְּאֵע"ג דְּמְוֹפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ אֲתַרְבִּי בְּיִשְׂרָאֵל לִיתִיָּה בְּנִכְרִי דְּלְיִשְׂרָאֵל נְאֻמְרָה וְלֹא לְבַנֵּי נַח א"כ הִיכִי אֲמַרִּינוּ בְּסוּגִיָּי נְזִיר לְמַאי דְּאֲסִיקְנָ' דְּלְמ"ד מְוֹפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ דְּרַבְּנָן כִּי יִפְלִיא דְּעַרְכִּין לְמַעוּטִי גּוּי גְדוֹל שְׁאִינוּ יוֹדַע לְהַפְלוֹת וְאֲמַאי אֲצַטְרִיף קְרָא לְהַכִּי וְהֵלָא לְיִשְׂרָאֵל גּוֹפִיָּהוּ אֲצַטְרִיף רִיבּוּיָא דְּאִישׁ וּמֵאֲחַר שְׁכֹן מְמִיל' דְּגוּי' אִין דִּינָם שְׁוָה לְיִשְׂרָאֵל וְכְאֲמֹר וְאֲפִתִּי אִיתֵר לֹן קְרָא.

וְכֹן לְדִין דְּקִי"ל דְּמְוֹפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ דְּאוֹרִית' וְלֹא אֲשַׁפְּחוּ לְהַר"מ וְהַסְמָ' ג"ז ל' שְׁהַזְכִּירוּ הָא דְּגוּי אִם אִינוּ יוֹדַע לְהַפְלוֹ' דְּאִין נְדָרוּ נְדָר וְכַתְּב הָרַב מִש"ל בַּה' עַרְכִּין שְׁם דְּכִינָן דְּקִי"ל דְּמְוֹפְלָא דְּאוֹרִית' אֲצִט' קְרָא לְרַבּוּת מְוֹפְלָא וְסוּגִיָּת נְזִיר הִיא אֲלִיב' דְּמ"ד דְּרַבְּנָן וְאִיתֵר לֹן קְרָא וְאֲמַאי לָא אֲמַרִּינוּ דְּדוּק' בְּיִשְׂרָאֵל אֲתִיָּא רַבִּיָּה דְּאִישׁ אַף דְּלֹא יַדַע לְהַפְלוֹת נְדָרוּ נְדָר וְכָל דְּלִית לֹן רִיבּוּיָא בְּגוּי לְהַכִּי אַף הוּא גְדוֹל כִּינָן דְּלֹא יַדַע לְהַפְלוֹת אִין נְדָרוּ נְדָר אֵלָא מוּכַח דְּכִינָן דְּאֲתַרְבוּ גּוּיִים לְנִדְרִים בְּיִשְׂרָאֵל לְכוּל' מִלְתָּ' אֲתַרְבוּ וְכְאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאֲוֹפֹן בְּיִשְׂרָאֵל דְּנִדְרוּ נְדָר ה"ה בְּגוּי וּא"כ מֵאֲחַר דְּאֲשַׁפְּחוּ דְּמְוֹפְלָא בְּיִשְׂרָאֵל נְדָרוּ נְדָר ה"ה מְוֹפְלָא דְּגוּי נְמִי כִּי הִיכִי דְּאֲמַרִּינוּ לְדִין בְּגוּי גְדוֹל שְׁאִינוּ יוֹדַע לְהַפְלוֹ' וְלְהַכִּי אֲצַטְרִיף קְרָא לְמ"ד לְמַעוּטִיָּה.

זֹאת הֵיטָה לִי בְּמַצוּדְתִי הַקְלָה בְּדִין זֶה דְּמְוֹפְלָא דְּגוּי וּמְסַתַּיִן דְּדַעַת הָרַב מִש"ל נְטָה לְזֶה דְּיִשְׁנֹו בְּגוּי נְמִי. וְהִנֵּה מַהֲדָּ בְּרִית' דְּנִדְהָ דְּאִיתִיָּי' ק"ק עַל רִש"י וְתוּס' בְּסוּגִיָּי נְזִיר שְׁכַתְּבוּ בְּסוּף הַסּוּגִיָּי דְּאִישׁ דְּנִזִּירוּ' לָא דְרִישׁ אֵלָא דְרִש"י ו"ל כְּתַב דְּאִיִּדִי דְּאֲשֶׁה נְקֻטִי קְרָא וְהַתוֹ' כְּתַבוּ דְּאִיִּדִי דְּכִי יִפְלִיא.

דְּהַרִי אִישׁ אֲצַטְרִיף לְגְדוֹל שְׁאִינוּ יוֹדַע לְהַפְלוֹת כְּתַנְי' בְּבְרִית' הַנּוֹ' אַהֲדָּ אִישׁ דְּנִזִּירוּ'. וּבְגוּפ' דְּשְׁמַעְתָּ דְּהֵתָם אֲפִש' לֹמַר דְּעִיקַר דְּעִיקַר הַשְׁוֹשְׁנָ' דְּפְרִיָּה הֵתָם מְנִזִּירוּ' לְעַרְכִּין הִינּוּ דְּכִינָן דְּבַעְרְכִין מְיַעוּט' דְּבַנֵּי יִשְׂרָאֵל וְרִיבּוּיָא דְּאִישׁ תְּרַנְיָהוּ שְׁדִינָן לְהוּ אַגּוּיִים ה"ה נְמִי גְבִי

נזירות נשדינהו לגוים ומאיש לתרבו ולא לדרוש דרשא אחריתי באיש ואהדר ליה רבא דלא מצי למדרש באנפ' אחרין' אלא דבגניישראל מעטינהו לגמרי אבל לעולם דהש"ס התם ידע שפיר להו דרשא דאיש ואמטו להכי פי פריה לבסו' אלא פי יפליא למה לי קאמר מפדי האיתקש נזירות לנדרים.

נדע דפירש"י התם בסוגית נזיר גבי הא דגוי שאינו יודע להפלות דחוק מאד דלפירושו מ"ש דגוים אינם מעריכין היינו באינם יודעים להפלות וכן מ"ש רגים אין להם נזירות דכנות' כמבואר למעין.

והנה מדאמרין בהו שמעת' דנזיר בריש' פי יפליא בערכין למה לי לאתויי מופל' וכו' והדר אמרו הניח' וכו' משמע דהש"ס נקיט כמ"ד מופל' דאוריית' ע"ד שפכתב מהר"י הלוי סימן א' וכן אמרו בריש תמורה בבבבית רמי בר חמא והראב"ד פ"ב דנזירות דין י"ג נראה כמסתפק וכבר תמהו עליו רבנו בתראי.

ובמ"ש הרב מגדל עז שם יש להשיב: והרדב"ז בבבאורו שם פתב דביא ויתנה ולישיתו אזיל כמ"ש בלשונות סי' רכ"ב ודבריו תמוהים דבתטאת לא שייך תנאי כמו שפכתבו ו"ל וכבר עמדנו בפרט זה בעניינתנו בספר הקטן שער יוסף דף י"ט ומשם באר"ה: והנה בדבור התוס' דערכין דקיימינו ביה יש מי ששקשה במ"ש דבתמורה מעיט מאיש נכרי דמנ"ל לתוספות דכונת הש"ס התם למעוטי נכרי מאיש ונהלא מאי דקאמרין התם בריש תמורה כהו הוא ואין עושין תמורה דכתיב לא יחליפנו וכתוב בריש עניינא דבר אל בני ישראל איש פי יפליא ומאחר שכן נימא דמבני ישראל מעטינהו ואי"ש אין באר"ש ולי אפשר דס"ל להתוס' דנדאי מאיש מעטינהו דאי תימא דמעוטי' הוי מדכתיב בני ישראל וסבר הש"ס דכול' חדא עניינ' ואהני בני ישראל דכתיב בריש' גם לתמורה א"כ פי היכי דלגבי ערכין ר"מ ור"י מודו דבני ישראל מעיט לגוי ואיש מרבה לגוי ומ"ה מר סבר נערה ומר סבר מעריף ה"ה גבי תמור' נימא דאהני ריבוייא דאיש גם לתמור' לרבות נכרי דומיא דדרשינו בערכין.

ואם נפשך לומר דבשלמ' גבי ערכין זאת מצאנו נערה ומעריף ויש מקום לאוקומיה ריבוייא ומיעוטי'. אמנם גבי תמורה אנו מה נענה לרבוני נכרי ודמי למאי דמשני הש"ס פ' בתרא דנזיר דאף דכתיב איש בנזיר מאחר דליכ' לאוקומיה ריבוייא נקטינו מעוטי' דבני ישראל לגמרי.

איכא למימר דגם בתמורה יש מקום לרבות. והו קדם נעמוד קצת במ"ש הרמב"ם פ"א דתמורה דין ו' אין קדשי גוי עושין תמורה מן התורה אבל מד"ס ששהגוי ששהמיר ה"ז תמורה הקדיש הגוי בהמה שיתפפר בה ישראל והמיר בה הגוי ה"ז ספק תמורה ע"כ וכתב הראב"ד ששהגוי אינו עושה תמורה כלל לא בשלו ולא בשל ישראל אבל ישראל ששהמיר בקרבן ששהקדיש גוי להתפפר ישראל זהו ספק ע"כ וכתב מרן בכ"מ על דברי הראב"ד ודבריו מבוארים בריש תמורה ואינם סותרים דברי רבנו דאיכ' למימר התם מדאוריית' אבל מד"ס גוי ממר והרב לח"מ תהי עלה דאינו פן דאין פירוש הבעיא מבואר כדבריו אדרב' לשון הבעיא מורה כפי רבינו גם מ"ש דר' מדרבנן קאמר לא היא דהבעיא דבעי בגמ' מדאוריית' בעי וכו' עש"ב ולפק"ד נראה שפונת מרן אינה על דין הבעיא רק על מה ששיג הראב"ד ששהגוי אינו עושה תמורה כלל וכו' פתב דדבריו מבוארים בריש

תמוך' דאינו עושה תמונה פהראב"ד אף מה שכינון ה'ראב"ד להשיג דאינו עושה תמונה
כלל פלומר אפי' מד"ס בזה אין לו להראב"ד הוכחה מהש"ס דאינ' למי דבש"ס איירו
מדאורי' אבל מד"ס גוי ממר ולא קאי הכ"מ על הבעיא כלל רק אעיקר' דדינ' דגוי אם
עושה תמונה פאמור.

ובמה שהשיג ה'ראב"ד בפ' הבע' בזה לא דיבר מרן כלל. הן אמת שאפתי קצת מגומגמי
דברי מרן אבל לפק"ד דלא איירי בדין הבעיא כלל ותכל מעליו תלוונות הלח"מ.

ומ"ש דאדרב' לשון הבעיא מורה כפי' רבינו לא ידעתי איך נחה דעתו דעת עליון בשיט'
הרמב"ם פי לפום ריהט' סוגיית הגמ' אינה מיושבת לפי דרכו והילך סוגיא דשמעת'
ברי' תמונה בעי רמי בר חמא קטן מהו שימיר וכו' שהגיע לעונת נדרים וכו' מדאקדושי
מקדיש אמרי נמי ממיר או"ד פינן דלאו בר עונשין הוא בתמונה לא מתפיס ואת"ל הא
אתי לכלל עונשין נכרי מהו שימיר מדאקדושי וכו' או"ד פינן דלא אתי לכלל עונשין כי
עביד תמונה לא קדשה אמר רבא ת"ש קדשי נכרים וכו' אין עושין תמונה וכו' כי
קמבעיא לי בהקדיש נכרי ומתפפר ישראל בתר מקדיש אזלינן או בתר מתפפר אזלינן
תפשוט ליה מדר"א וכו' מתפפר עושה תמונה א"ל התם הוא דקאתי מפת ישראל מ"ה
אזלינן בתר מתפפר והו"ל תחילתו וסופו בי' ישראל אבל הכא הכי קא מבעיא ליה מי
בעינו מתחילה וע"ש דתיקום ברשות מאן דעביד תמונה תיק"ו והשתא ברישא פי
איבעיא ליה בנכרי מקמיה פשיטותיה דרבא לפי צדדי הבעיא הוא הצ"ד או"ד פינן דלא
אתי לכלל עונשין לא קדשה מוכח דהבעיא היא אף בבהמה דהקדיש ישראל להתפפר
בה ישראל דמספ"ל אי נכרי המיר פגון שאמר המתפפר כל הרוצה יבא וימיר מבעיא
המיר גוי אי הוי תמונה פינן דלא אתי לכלל עונשין וכד פשיט רבא מדתניא קדשי
נכרים אין עושין תמונה משמע דאיפשיטא דגוי ליתיה בתמונה כלל אלא דקא מבעיא
ליה בהקדיש גוי ומתפפר ישראל ולדעת הר"מ דהבעיא היא בהמיר גוי משמע דהיא
דהמקדיש והמתפפר ישראל והמיר גוי לא קא מיבעיא ליה דמתחילה וע"ש ישראל הוי
וכשהמיר הגוי תמונה דלדעת הר"מ דמפ'רש' בהמיר גוי לא אסתפק אלא משום דהקדיש
גוי הא אי מקדיש ומתפפר ישראל והמיר גוי הוי תמונה וא"כ נמצא דכי אמרו דקדשי
נכרים אינם עושין תמונה היינו דוקא קרבנות נכרים אבל בקדשי ישראל עושים ומאחר
עלות פן קשה דאמאי כד פשיט רבא מברית' לא קאמר כבעייתו ראשונה באותן הצדדין
עצמן בהקדיש נכרי ומתפפר נכרי לא קמבע' לי פי קמבעיא לי בהקדיש ישראל ומתפפר
ישראל והמיר גוי אי הוי תמונה פינן דלא אתי בכלל עונשין דגם זה היה בכלל בעייתו
ברי'ש' פנדאמון אלא ודאי מדהוצרך לאוקומי הבעיא בהקדיש גוי ומתפפר ישראל משמע
דבהמיר גוי בכל מיני אנפן אפילו במקדיש ישראל ומתפפר ישראל הא איפשיטא ליה
דלא הוי תמונה פי קא מבעיא ליה בהקדיש גוי ומתפפר ישראל והמיר ישראל וכפי'
הראב"ד ז"ל.

ותו דכי ממעטינן גוים מתמונה או משום דאקשינן לתמונה למעשר בהמה או למעשר
דגן משמע דלא תליא בקרבנות שיהיו דנכרי אלא דאימעטו לגמרי מתמוך' ולפי דעת
הר"מ משמע דבקדשי ישראל עושין הגוים תמונה.

ואיך הונח להרב לח"מ סוגיא דשמעתא לדעת הר"מ כי האף אמנם לשון הפעיא מעיקרא נכרי מהו שְׁימיר א"ש לדעתו מ"מ לא מתוקמא הסוגיא פְּנִיָּה. וְחִזְיָנָא לְרַב מַהֲר"ד עֲרָאמָה בְּפִירוּשֵׁיו שְׂכ' וְנ"ל הַגּוֹי ה"ז סָפֵק דְשָׂמָא לֹא נִתְּנָה בְּהַחֲלִיט פִּינּוּן שְׁהִמִּיר אַח"ךְ ע"כ וְאִין אֵלּוּ צְדָדֵי הַפְּעִיָּא הַמְּפֹרָשִׁים בְּש"ס.

ותו יש להתישב לדעת הרמב"ם דלפום צדדי הפעיא משמע דגם בהקדוש גוי ומתכפר ישראל והמיר ישראל מספק' לן פינן דהקדוש גוי אי הוּנָא תְּמוּרָה וּמֵאֲחֵר וְשָׂכֵן מֵאִי אִיִּרְיָא דְנִקְט בְּעִיתוֹ בְּנִכְרֵי שְׁהִמִּיר וְהֵלֵא לְפִי צְדָדֵי הַפְּעִיָּא לִיבְעֵי אִפ' בְּהִמִּיר יִשְׂרָאֵל וְאֵם נֹאמֵר דְהִשְׁתָּא וְדֵאֵי הַפְּעִיָּא הָיוּ בֵּין בְּהִמִּיר גּוֹי בֵּין בְּהִמִּיר יִשְׂרָאֵל יִקְשָׁה עֲלֵינוּ דְהוּ"ל לְהִרְמַב"ם לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְבַגְדוֹן זֶה דְהִקְדִּישׁ גּוֹי וּמִתְכַפֵּר יִשְׂרָאֵל וְהִמִּיר בֵּין יִשְׂרָאֵל בֵּין גּוֹי הָיוּ סָפֵק.

ומתו דברינו יקשה על הלח"מ שרצה לדייק לדעת הרמב"ם ל' הפעיא ברישא נכרי שְׁהִמִּיר דלפ"ז גם לדעת הרמב"ם אינו מְדוּקָדָק דְהִשְׁתָּא הַפְּעִיָּא אִפ' בְּהִמִּיר יִשְׂרָאֵל בְּמִצִּיאוֹת זֶה וּמֵאִי אִית לָךְ לְמִימֵר דְהִשְׁתָּא דְפְּשִׁיט רַבָּא פְּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן וְהוּנָא הַפְּעִיָּא בְּאִנְפֵּן אַחֵר א"כ ה"ה נִימָא לְדַעַת הָרָאב"ד וְרַהֲטָא כּוֹלָה סוּגְיָא פְּנִיָּה.

וצופה הייתי להרב המבי"ט בקרית ספר שרצה לומר לדעת הר"מ דבהקדוש ומתכפר ישראל פשיטא לן דאין המתכפר ישראל עושה תמורה פינן שְׂבָא מִפְּחַ גּוֹי דְלֹא אֵלִימָא קְדוּשָׁתָהּ וּמִיָּהוּ בְּגוֹי הַמְּקַדֵּשׁ עֲצָמוּ מִסֵּפ"ל ע"ש"ב וְלֹא יִדְעָתִי אִיךְ נִחָה דַעַתוֹ בְּזֶה פִּינּוּן דְבִצְדָדֵי הַפְּעִיָּא אֲמַרִּינוּ הַכִּי קָא מִיבְעִיָּא לִיָּה מִי בְּעִינוּן מִתְחִילָה וְע"ס וְכו' וְהוּ סְפִיקָא אִיתִיהָ גַם בְּהִמִּיר הַמְּתַכַּפֵּר יִשְׂרָאֵל.

ואם לחצוהו דברי הר"מ דנקט הספק בגוי דוקא. טפי הול"ל דה"ה דמספ"ל בְּיִשְׂרָאֵל וְחִזְיָנָא מִיְנִיָּהוּ נִקְט אִף שֶׁהוּא דוֹחֵק וְכָל פִּי הָא הוּ"ל לְהַר"מ לְפָרֵשׁ כְּאִמּוֹר וְלֹא לְהַחֲלִיט דָּאֵם הִמִּיר יִשְׂרָאֵל אִינָה תְּמוּרָה בְּמִצִּיאוֹת זֶה וּבְגוֹי הָיוּ סָפֵק.

ואפשר ליתובי דעתא דהרמב"ם קצת דמדקאמר הש"ס בהקדוש גוי להתכפר גוי לא קא מבעיא לי בהקדוש וכו' משמע דאעיקרא דדינא כּוּ הִיָּתָה בְּעִית רְמִי וּבִפְרִט דְנִרְאָה דְרְמִי בַר חֲמָא גּוֹפִיָּה מֵר נִיָּהוּ דְדַחֵי לְרַבָּא וְנִרְאָה מִפִּירֵש"י דְגָרִיס בְּש"ס אָמֵר לִיָּה בְּהִקְדִּישׁ גּוֹי וְכו' וְנִמְצָא דְהַפְּעִיָּין בְּעֲצָמוּ פִּירֵשׁ שִׁחוּתָיו דְמַעוֹלָם לֹא אִסְתַּפֵּק לִיָּה בְּקִדְשֵׁי גוֹיִם דְכִבֵּר יַדָּע לָהּ לְבְרִיתָא אֵלָא דְכָל בְּעִיָּתוֹ הִיָּתָה זֹאת בְּהִקְדִּישׁ גּוֹי וּמִתְכַפֵּר יִשְׂרָאֵל וְהִיָּה בַּהֲנִי"ח מוֹנָח זֶה צְרִיכִים אָנוּ לֹאמֵר דְרְמִי בַר חֲמָא תְּחִילַת דִּיבֵר לֹא קָאמֵר אֵלָא דְרָךְ קִצְרָה קָטָן מַהוּ שְׁימִיר גּוֹי מַהוּ שְׁימִיר וְתוּ לֹא.

והש"ס האריך הרחיב לפרש בעיותיו והיו תוצאותיו בצדדין אלו וכמו שְׁנִרְאָה קִצְתַּ מִתְחִילַת הַסּוּגְיָא דְקָאמֵר הִכִּי דְמִי וְכו' וּפִירֵשׁ הַש"ס לְפִי מַה שֶׁהִבִּין רַבָּא בְּבְעִיָּתוֹ. אָמְנָם בְּתֵר הַכִּי רְמִי ב"ח גּוֹפִיָּה לְהוֹרוֹת נִתְּן עוֹצֵם פּוֹנוֹתוֹ וּמִמִּילָא כָּל מֵאִי דְפִירֵשׁוּ בְּצְדָדֵי בְּעִיָּתוֹ נִפְל אֲזָדָא לִיָּה דְלֹא חֲשַׁב כְּזָאָא וּמֵאֵח' דְרְמִי בַר חֲמָא גַל"י וּמִיָּלְפָא דְכּוּף הִיָּתָה בְּעִיָּתוֹ מֵרָאֵשׁ מְקַדָּם וְנִקְט בְּלִישְׁנֵי גּוֹי מַהוּ שְׁימִיר א"כ מְוַכַּרְח דְבְּעִיתוֹ הִיא הִקְדִּישׁ גּוֹי בְּמִצִּיאוֹת זֶה דְהִקְדִּישׁ גּוֹי וּמִתְכַפֵּר יִשְׂרָאֵל וְה"ה נְמִי דְכָה"ג נְמִי עֲלָה וְנִסְתַּפ"ק בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהִמִּיר בְּמִצִּיאוֹת זֶה אָמְנָם נִקְט גּוֹי לְרַבּוּתָא דְאִף דְקִי"ל דְקִדְשֵׁי גוֹיִם אִינָם עוֹשִׂים תְּמוּרָה בְּקִרְבֵּן יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים וּמִסֵּפ"ל בְּהִקְדִּישׁ גּוֹי וּמִתְכַפֵּר יִשְׂרָאֵל.

והר"מ נקט מילתיה בגוי כי אורחיה דנקוט דדברי הש"ס וה"ה דהך ספיקא איתיה בישראל שהמיר במציאות זה פן נראה לישוב קצת דעת הרמב"ם. שוב אשוב למאי דאתאן עלה דלדעת הראב"ד דריהט' סוגיא פנותיה והכין משתמען מילוהי דרש"י ו"ל כאשר בעיניו יראה המדקד' בדברי קדשו דינא הוא דגוי ליתיה בתמורה כלל בין בדנפשיה בין בדישראל ואפשר שהתוס' נמי הכי סברי ומשום הכי פירשו דכי מעיט גוי מתמורה מאיש מעטינהו דאי סברת דמבני ישראל מעטינהו נימא דאיש מרבה להו ונוקמיה למיעוטא בקדשי דידהו וריבויא בקדשי ישראל דאי אמר גוי הוי תמורה.

ועתה אמת אגיד דבמס' תמורה מוגהת המלאה לה חידושי ראשוני סביב סביב בגיליון פנראה שהיא מליקוטי מהר"ר בצלאל ז"ל הכי גריס בש"ס ואין עושין תמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר וכתוב בריש עגנון דתמורה דבר אל בני ישראל לאמר איש כי פליא נדר בערפה בני ישראל ולא גוים ע"כ.

ואחזה אנכי בגמרא הנז' בבבבית רמי שפכתוב משם תוספות כ"י וז"ל א"ל בהקדוש גוי וכו' כלומר פשיטא דאין אותוקרפן עושה תמורה תימא לר' יוסי דאמר קדשי גוים עושים תמורה למה שינה בעינתו משום ת"ש דרבא לימא אליבא דר"ש לא קמבעיא לי דאין קרבנו עושה תמורה כי קמבעיא לי אליבא דר"י דאמר קרבן גוי עושה תמורה מי אמרינן ה"מ אם ישראל ממיר בקרבן הגוי אבל הוא עצמו פינן דלא אתי לכלל עונש אינו ממיר וי"ל דהא נמי פשיט' לר"י דגוי עצמו ממיר דאל"כ איך ממיר ישראל בקרבנו הא אין אדם ממיר בקרבן שאינו שלו אלא ע"כ פשאומר כל הרוצה להמיר יבא וימיר דאם הוא אינו יכול להמיר גם אנו לא נוכל להמיר בשביל רשותו דכל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח נמי לא מצי עביד עכ"ל וקרובים דבריהם לדברי תוס' שדפוס.

ומתוך דבריהם משמע דס"ל דצדדי הבעיא דלעיל רמי בר חמא מפי עצמו אמרן והיננו דק"ל למה שינה בעינתו וכדאקשינן לדעת הרמב"ם לעיל על דרף זה. תו שמעינן מדבריהם דהא דממיר בבהמת חבירו פשאומר כל הרוצה להמיר יבא וימיר הוא מתורת שליחות וכן נראה מדברי התו' שדפוס לפי מה שהגיה הרב צאן קדשים בסוף דבריהם שצ"ל היאך אפשר לעשות שליח וכפ"ז יש להתישב לפי מה שפסק הר"מ בהקדוש גוי להתפטר ישראל והמיר גוי שהוא ספק ונראה דאייני פשהמתכפר אמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר וכמ"ש הרב לח"מ דמאי ספקא איכא והרי הלכה רונחת דאין שליחות לגוי וכן לפי הנראה בדעת הר"מ דבמקדוש ישראל ומתפטר ישראל יכול להמיר גוי והיננו בדאמר כל הרוצה להמיר וככל אשר דברנו לעיל הא גופא קשיא דאין שליחות לגוי.

ועל התוס' גופייהו יקשה דאיך ריח חכמים נוחה דלר' יוסי גוי עצמו ממיר ואמטו להכי ממיר ישראל בקרבנו מדין שליחות והרי אסיקנא פ' הרבית דאין שליחות לגוי לא אינהו לדינן ולא אנן לדידהו ואפ' גוי בגוי מוכח בירו' דפ"ו דמאי וריש תרומות דאינו עושה שליח אלא דבגוי בגוי איכא מרבנן בתראי שרצו לדקדק מתלמודין דעושה שליח אבל ישראל בגוי וגוי בישראל מדאוריית' אפי' לחומרא כ"ע מודו דליתיה בשליחות ודוקא מדרבנן לחומרא פליגי רבנאנת' פמבואר בטי"ד סי' קס"ט.

והקא ר' יוסי מדאורייתא קאמר פדמוכח בש"ס דנבחים דף מ"ה ובתוס' שם וגם מדבריהם דהקא הכי משמע דר"י מדאורייתא קאמר דאי סברי דמדרבנן מחמיר מאי ק"ל הרי רמי בר חמא לדינא דאורייתא קא בעי דומיא דקטן ומ"ה שינה בעייתו.

הן אמת שראיתי להרב חזון נחום דף קצ"ב שפכת שדעת הרמב"ם דר' יוסי מחמיר מדרבנן והיגו דקאמר רבי יוסי רואה אני בכלן להחמיר פלומר חומרא מדרבנן ומ"ה פסק הרמב"ם דמד"ס הגוי ממר עכ"ד וכבר כתבנו דמסוגלי נבחים מוכח דר' יוסי מדאורייתא קאמר.

ותו ק"ק שיהי הרמב"ם פסק בכלהו כר"ש בפ"ג דמעה"ק ופי"ח דפסולי המוקדשין ופ"ה דמעילה וכמ"ש הרב עצמו בפ"ד דנבחים דף י"א דבכלהו פסק כר"ש זולת בשחוטי חוץ פי"ט דמעה"ק שפסק כר' יוסי.

ולפי דבריו הקא בתמורה הו"ל לפסוק בכלן כרבי יוסי. וכבר תמהו על מרן שפכת שפסק כר"ש מההיא דשחוטי חוץ וכן קשה על הר"ל לח"מ הקא פ"א דתמור' שהסכים למ"ש מרן פי"ח דפה"מ שפסק כר"ש וכן הרב קרית ספר שם כתב דפלוגתא דר"ש ור"י היא במשנה וכן בבב"ת' וסתמא דחלמודא מפרש טעמא דר"ש ולהכי נקטינו פותיה ע"כ.

והעלימו עין דבפי"ט דמעה"ק בשחוטי חוץ פסק כרבי יוסי וכבר הרב חזון נחום שם בנבחים פכת קצת ישוב בענין זה. אמנם הנכון מ"ש מרן פ"ח דפסולי המוקדשין בשם יש מי שאומר דסבר הרמב"ם דפלוגתא דמתניתין בפ' בית שמאי אינו אלא בשחוטי חוץ ובאינה סתמא דמתניתין הוא דסתם כר"ש וכיפי תלי לה מהר"ם זכותו בקול הרמ"ז שם דהכי מוכח מלישנא דמתני' דאם איתא דכלהו בפלוגתא תנינהו ליתני קדשי גוים אין חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא ושחוטי חוץ דברי ר"ש אמנם השתא בחלקו"ת ישית למו דקתני והשוחטין בחוץ פטור דר"ש להורות דחלוקה זו בלבד שנויה במחלוקת ובאינה סתמא דמתני' הוא וק"ק על הרמ"ז שהוכיח מדקדוק הר"מ בפי"ח דמעה"ק דקדשי גוים חייבין בשחוטי חוץ ולא הנה צריך לזה דבהדיא מבואר בהר"מ פי"ט פאמור ואוסיף נפך בישוב הנז' במה שמצאתי בס' מלאכת שלמה למהר"ש עדני כ"י שכתב שם בנבחים וז"ל רבי יוסי מחייב בגמ' בפרקין וברפ"ק דתמורה מוכח בבב"תא דהתם דרבי יוסי קאי גמי אאין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא והתם ת"ק דידיה הוא ר"ש אלא דבבב"תא דהקא בפרקין פכת הרב בצלאל אשפזי וז"ל דבספרי פתיבת יד לא גרסינן דברי ר"ש אלא סתמא ושפן נראה מן התוס' ודלא פריש"י עכ"ד ולפי גירסא זו ממילא רוחי פסקי הרמב"ם וז"ל דבמתני' סתם תנא כר"ש בפגול נותר וטמא ובשחוטי חוץ שנאו במחלוקת והדרין לכללין דהלכה כר' יוסי ותנא דבב"תא נקטה לסברת ר"ש בלשון סתם ולהכי לא תני בבב"תא שחוטי חוץ משום דבההיא הלכה כר' יוסי וכדדייקינן ממתניתין דבש"ח שנאו במחלוקת לומר דהלכה כר"י ככללין וע"ש בתו' דנבחים ד"ה דומיא ובתוס' סנהדרין ס"פ הנשרפין דבמקו' ר"ש פתבו רבנן ומוכח שגירסת' היתה בבב"תא בסתמא וכמ"ש מהר"ר בצלאל.

ולמאי דאתאן עלה אפשר דס"ל להרמב"ם דהא דאדם ממר בבקמת הקדש תבירו פל שאמר המתכפר פל הרוץ' יבא וימיר לאו מדין שליחות נגעו בה רק דכינו דאין אדם מתפס בדבר שאינו שלו בעיניו גלוי דעת המתכפר וכל שגילה דעתו ואומר פל הרוץ'

יבא וימיר אפי' גוי דליתיה בשליחות ממר דהמקדיש להתפפר גלי דעתיה דניחא ליה משיעלה תמרת"ו.

ומצאתי קצת סיוע לזה בגמרא הנז' בדרף ט' ע"א בהא דאמרו לא יחליפנו בשל אחרים ומוקי לה בהקדש דעלמא ותולין דידיה שכתוב שם משם גיליון וז"ל לעולם בבהמה דהקדש דעלמא ותולין דידיה ולא אמר בשל הקדש דידיה ותולין דעלמא וכגון דאמר כל הרוצה להמיר בתולין דידיו ימיר לפי דלא תפיס הקדושה בבהמה דאין שליח לדבר עבירה ולא יועיל מעשה של שליח במקומו של אחרים ע"כ משמע דדוקא באומר הרוצה להמיר בתולין דידי אז הוא מטעם שליחות ואין שלד"ע ואין בו מועיל במקומו חבירו אבל בהקדש דעלמא ותולין דידיה לאו מתורת שליחות אתינו עלה ולפיכך אם אמר מריה דבהמה הרוצה להמיר וכו' פינו דגלי דעתיה בלא דין שליחות מצי אידה להמיר בתולין דידיה ואין זה מתפיס בדבר שאינו שלו וק"ל.

ונה חזיתי ואספרה פי בגמ' הלזו ה"ג בבעית רמי בר חמא פי קמבעיא ליה בקטן שהגיע לעונת נדרים מי אמרינו מדאקדושי מקדיש וכו' ומחק מה שכתוב בספרים פינו דאמר מר איש מה ת"ל פי יפליא וכו' וכן משמע קצת מפיר"ש דלא הנה גריס לה.

אמנם התוס' אפשר דגרסי פגירסתנו וכמש"ל ומהסוגיא הזו משמע להו דדרשת מןפלא מפי יפליא נפקא פמנדובר לעיל והכי משמע קצת מת"כ בפ' ערכין ומהספרי ופסיקתא בפ' נזיר דמפי יפליא לחוד נפיק מןפלא.

אתאן לסיפא מה שתירצו התוס' וי"ל דבזבחים איכא דרשא אחריתי למעוטי נכרי מתמורה ממעשר בהמה דהוי חובה וכו' וראיתי בליקוטי מהר"ר בצלאל כ"י שכתב משם גיליון וז"ל ובספרים שלנו במסכת תמורה איכא סוגיא אחריתי פסוגיא דזבחים בלישנא אחרתא עכ"ל ונהרואה יראה דבריש תמורה בלישנא אחרתא מאי דאמרינו הוא דאיתקש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן דכתיב ביה בני ישראל אמנם בזבחים אקשינו עלה דדבר הלמד בהקש אינו חוזר ומלמד בהקש ואיכא למ"ד דבטר למד אזלינו ומשני דמעשר בהמה חובה שאין קבוע לו זמן וכו' והיינו הילטות דמיייתי התוס' הקא בריש ערכין ועדיין אפשר דהתו' דערכין הוו גרסי נמי בתמורה האי לישנא אחרתא וכדמוכח בתוס' התם בתמורה דגרסי ליה אלא דהקא בערכין קאמרי דללישנא קמא דתמורה דלא אתמר אלא מעוט' מאיש סמיה אעיקר ילפותא דזבחים דאתיא לדברי הפל ומה גם דהתוס' הקא קנימי אליבא דר"מ ולר"מ משמע לפום ריהטא במנחות דף ס"ו וס"ז דלר"מ תרומת גוים תרומה ולא פטירי הגם שיש לדחות ועיין בהר"ש פ"ה דדמאי ופ"ג דתרומות ובהר"מ פ"א ופ"ד דתרומות ובמפרשים.

ובזבחים דלא אקשינו אלא מטעם דבר הלמד בהקש היינו משום דקיימינו אליבא דר"ש ור"ש לפום תלמודין לא סבר כר"מ גבי תרומה פמבנאר בהר"ש. אמנם ק"ק על התוס' שם בריש תמורה שכתבו בהאי לישנא אחרתא דהיינו לר"ש דאית ליה הך דרשא אבל רבנו פליגי עליה ולישנא קמא שיהו לרבנו.

דהרי ללישנא קמא לא אשפחנא פתרי אלא דסמיה אדרשא אחריתי כמ"ש בערכין והו"ל דלרבנו ילפינו ממעשר בהמה כמ"ש בזבחים. ואפשר דהתוס' בתמורה סביר' להו

דללישנא קמא ממעטינו להו מדכתיב בני ישראל ולא נכרים וכמש"ל ותו לא צריכא הך דרשא לאסמוכי אאחריתי והכי מטין קצת דברי התוספות בנבחים. ואנכי חזון הרבתי להתוספות במנחות סוף דף ס"א שהוכיחו מפמה דוכתי דגריס. ומשוקרין.

ליתנהו בכלל בני ישראל ואצטריכי ריבויא ואלו הך בערכין דרשינו בני ישראל מעריכין ואין הנכרים מעריכין ולא ממעטינו לא גרים ולא עבדים אעפ"י שאינם משוקרין וכן הק' משאר דוכתי וכתבו ושםא בכל הנה יש שום ריבוי דמרבא גרים ומשוקרין ע"כ וכן כתבו בסופה דף כ"ח.

וק"ק דנקטי לה בלשון שםא וספיקות שלקו ודאות הו דהכי תניא בת"כ בפ' ערכין אי בני ישראל יכול אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל ואמרתי אליהם ובמ"א הארכתי.

והנה הני עבדים דתני בת"כ נראה שהם משוקרין ונגיד עליו רעו דתני גרים בהדיניהו דאי ניקא דהני עבדים גמורים כעבדים דעלמ' מנ"ל לרבויהו מדכתיב ואמרתי אליהם ניקא דריבויא אתא לגרים ועבדים משוקרין ככל הנה דמיתו התוס' במנחות וסופה ועבדים דעלמ' ליתנהו בערכין ואי נמי איתנהו היינו מהקשא דלה לה מאשה ולא אצטריף ריבויא אלא לגרים ועבדים משוקרין לכן נראה דקרא ודאי לא אתא אלא לגרים ועבדים משוקרין וכדאמרן וכן מצאתי שכתבו פיוצ' בזה התוס' ביבמות סוף דף ע"ד ד"ה ושפחה וז"ל ובת"כ בהדיא גרס ושפחה בין משוקרין בין אינה משוקרת מיהו היכי מתרביא שפחה פיון דאצטריף לגיור' ומשוקרין' ונראה דשאינה משוקרת אתיא לה לה מאשה עכ"ל וע"פ זה ק"ק על מ"ש הרא"ש בתוספותיו כ"י הביאו מן זקני בפירושו כ"י בריש מקילתא דערכין וז"ל ועבדים הנה מסתבר למימר דעבד ישנו בערף אשה דחייב מצות דעבד גמרינו לה לה מאשה וליתא דבת"כ דריש מנין לרבות גרים ועבדים ת"ל ואמרתי אליהם משמע דלערף איש מרבה להו ע"כ דהא קרא לא אתא אלא לגרים ועבדים משוקרין' ועבדים דתנו במתניתין אינו משוקרין' ככל עבדי' סתמא דתנו במתני' וכדאמרין בתגיגה דף ד' דכי קתני עבדים סתמ' היינו שאינן משוקרין כלל וכן התוס' שם בריש ערכין כתבו דעבד לפי ערף זכר מדלא אשתמיט תנא וכו' ולא הוכיחו מבריית' דת"כ.

ואפשר דכונת הרא"ש ז"ל דאף דנדאי קרא לא אתא אלא לגרים ומשוקרין כמזכיר מ"מ חזינו דבריתא דת"כ לא קתני בהדיא עבדים משוקרין אלא קתני עבדים סתמא בהדי גרים ואלו בשאר דוכתי תני בהדיא גרים ומשוקרין וצ"ל דכינו דהכא לענין דינא דערכין שוים שאינן משוקרין כלל למשוקרין דאתו מהקשא דלה לה פי אורחיהו לא קפיד תנא ותני עבדים סתמא ומינה משמע דעבדים שאינן משוקרין כלל בערף זכר מדמתניהו בתנא מחתא ומשוקרין לערף איש מרבה להו ודוחק איברא דריש פ' בתרא דנזיר דף ס"א ת"ר דבר אל בני ישראל ולא לפותים ואמרתי אליהם לרבות את העבדים ופריף למה לי קרא האמרתי כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה אמר רבא שאני הך דאמר קרא לאסון' איסור על נפשו במי שנפשו קנויה לו וכו'.

ונרא' דהש"ס פריד שפיר למה לי קרא דמדתנא דברית' לא נקט אלא עבדים סתמא וגם לא נקט גרים שמעינן דהני עבדים שאינן משוחררין כלל ניגהו ומשום הכי פריד למה לי קרא וכיוצא בזה ראיתי במס' פרייתות דף ז' ע"ב אהא דתנן וכן שפחה שהפיל' מביאה קרבן ונאכי אמרו בש"ס שפחה מנ"ל דת"ר בני ישראל אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה מזין ת"ל אשה מאי וכן שפחה סד"א פי אמרינן כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה ה"מ בדבר ששונה בין איש בין אשה אבל יולדת וכו' להכי תנא שפחה ובלקוטי מהר"ר בצלאל כ"י פתוב בשם גיליון ונ"ל מאי וכן דלא מצי למימ' דאצטריד דס"ד למעט מבני ישראל דא"כ ליתני נמי גיורת ע"כ וכתב עוד משם הרא"ש מתני' דנקט שפחה ולא נקט גיורת ושפחה משוחררת א"כ נקטיה משום חידוש' ומאי חידוש' איכא ע"כ והוא הדבר אשר דברנו במאי דפריד הש"ס בגזיר למה לי קרא כמדובר וחוזה הוית להרב ברפת הזבח שכתב בהך סוגיא דכריתות ונ"ל שפחה מנ"ל דת"ר וכו' הוא מלשון התרצו ואינו מקשן וכמ"ש התוספות רפ"ב דמציע' ופיה"כ דאל"ך מאי פריד תו מאי וכן שפחה והלא כבר מצריד קרא דפריד מנ"ל וכצ"ל בפ"ק דחגיגה דפריד אלא עבדים מנ"ל וכו' הא למה לי קרא וכו' ע"ש וכבר מרן בכללי הגמ' דף י"ח פירש בההיא דחגיגה הכי ובמקום אחר פתבתי דמתאמרא פנותיהו מפום ממלל רבבון הרמב"ן ונ"ל שפירש פו בסוגית חגיגה.

ובזה ישבנו בעניינתנו ההיא דגיטין דף מ"ב פכתוב בספרי הקטן שער יוסף דף נ"ב ע"ג ואחר זמן ראיתי בס' אור יקרות למהר"ם יצחקי הנדפס מחדש שעמד בההיא דגיטין ותירץ דמתני' קתני שחררו וכו' ע"ש ולא זכר מסוגית תמורה דף ח' וע"ש שהסכים דצ"ל אמר רב משרשיא ת"ש כמ"ש בספרי הקטן הנזכר שם משם אחד קדוש: הלא טוב אמנ"ה דאפתי יש להתישב בהך סוגיא דכריתות דאף דנימא דהפל הוא מלשון התרצו כדתרגמ' הרב ברפת הזבח מ"מ למדנו דדעת התרצו דהך שפחה דתנן במשנתנו הוא משוחרר' מדקאמר מנ"ל ומתניתא אייתי בידו' בריתא דת"כ דמפיק לה לה מאשה ולפי הדברים הנאמרים באמת לעיל דמדתני לה בהדי גיורת ותו דכי איכא ריבוי' שדינן ליה למשוחררין מוכרח דהאי שפחה דתני בבבית' משוחררת היא וא"כ סבר לה דשפחה דמתניתין משוחררת ומאחר שפון פי פריד תו מאי וכן שפחה דהיינו בהנחה דשפחה דמתני' שאינה משוחררת כדפירש"י ודעמיה לא הו"ל להקשות בסתם פאלו התרצו דלעיל בשיטה זו הולך אלא הול"ל א"ה ליתני גיורת אלא האי שפחה שאינה משוחררת וסד"א פי אמרינן כל מצוה וכו'.

ואפשר לישיב השני דקדוקים הנו' דנדאי בין המקשן ובין התרצו אמרי תרנייהו דשפחה דתנן במתני' שאינה משוחררת היא ככל דנכתא דתני עבדים סתמא במתניתין דהיינו שאינן משוחררין כלל כמדובר אלא דסבירא להו דהקשא דלה לה גמרינן מיניה כל דלא אשכחן דמעייט קרא לגר ומשוחרר פגון דכתיב בני ישראל למעוטיניהו ותינו דפריד המקשן ברישא מנלן למען דעת אי איכא שום ריבויא לגר ומשוחרר דאז הדר הקשא לדוכתיה לשאינ' משוחרר נמי אמנם פלהו מידע ידעי דשפחה דמשנתנו שאינ' משוחררת היא ואהדר ליה התרצו דבריתא שלימה איכא דמרבא לגיורת ומשוחררת ואף דבבריתא קתני שפחה פינו דתני לה גבי גיורת משוחררת היא שלא כמו שנסתפקו התו' בפ' הערל

וכיון דבני ישראל לא מעיט גיורת ומשונחרת אף אני אביא שאינה משונחרת מהקש
הפללי דלה לה זה עוצם פונת התרצון.

והמקשן דפריד מאי וכן שפחה אגיל ומודה בשיטתו אלא דקשיתיה משנתנו דתני וכן
שפחה והיגו שאינה משונחרת ואי תנא אתי לאפוקי מיעוטא דבני ישראל ליתני גיורת
אלא מוכרח דלא אתא להכי דהא פשיטא לתנא דמרבין לגיורת ומשונחרי מדכתיב אשה
וא"כ מאי וכן שפח' ה' איפא הקשא ומשני סד"א וכו' ובהכי הותרו דקדוק הרב ב"ש
והרב בה"ז ומאי דדייקין בעניויתין ועמ"ש פנים מאירות ח"ג סימן כ"ו ואלהיה רבא
ברי' ש"ד: אמנם בסוגיא דנזיר הנזכר אפתי ק"ק דכיון דאית לן קרא לאסור איסור על
נפשו מנ"ל לתנא לרבוייגהו מדכתיב ואמרת אליהם נימא דנאמרת אליהם אצטריד
לרבוני גר ומשונחרי דלא נמעטיגהו מבני ישראל וכה"ג הק' התוספות בכריתות בסוגיא
הנזכר ונ"ל אימא לא תחייב שפחה תימא אה"נ ואצטריד קרא לגיורת דאמרי' בספרי
גבי ברפת פהגים כל מקום.

שמדבר בישאל צריד להביא הגרים עכ"ל ודידן עדיפא דאלו התם סברא בעלמא הוא
והתנא קים ליה דאינה סברא וגמרינן מהקשא בכה"ג אכל הקא דאיפא קרא מנ"ל
לרבוייגהו. והרדב"ז בבבאורו פ"א מה' ערכין על מ"ש הר"מ דהעבד נערף וכו' הביא
ה' ברייתא דנזיר דמרבין עבדים מדכתיב ואמרת אליהם ואם פונתו דה"נ בערכין איפא
לרבוייגהו מדכתיב ואמרת אליהם פבר פתבנו דהת"כ מרבה מיגיה גרים ועבדים
משונחרי ועבדים מהקשא נפקי.

ולא ה"ל להרדב"ז אלא להורות שדברי הרמב"ם משנה שלימה הם בריש ערכין. ועמ"ש
הכנה"ג י"ד ס' רנ"ט והב' אות ו' בשם הרדב"ז.

וחמותי ראיתי בספ' לחם משנה פי' משניות בריש ערכין שהביא דברי התוס' הנז' דעבד
יש לו ערף זכר וכתב ונ"ל לפמ"ש הטור גבי הפל שוחטין נשים ועבדים משונחריין ה'
עבדים משונחריין מיקרי ורבים תמהים על הטור שכ' גבי שחיטה משונחריין ונ"ל כיון
דעבד אסו' בישאלית וכו' ע"ש ונהביאו בס' תזון נחום.

ומה שתיירץ בעד הטור אפתי קשה דמתני' דזבחים קתני סתמא עבדים וסתם עבדים
דקתני במתני' סתמא היינו שאינם משונחריין כמש"ל. ועוד מה ענין שמקשה אצל הר
סיני הלא בדברי הטור פמה דיות משתפכות בנותן טעם למאי דנקט גבי שחיטה
משונחריין פאשר הרואה יראה בטי"ד סימן א' שם נקבצו דיו"ת בספרי האחרונים ומה
ענין שחיטה אפי' לפי דבריו שתיירץ בעד הטור לו' שמשנתנו בערכין במשונחריין איירי
הפ' רש"י ותוס' והרמב"ם והרע"ב ועוד דבתוספתא נמי מוכח דעבדי דהקא היינו
שאינה משונחריין.

זהו מה שעלתה מצודתי לקיים גזרת מלכי בקדש. אגב רהטאי ביארתי הקדש.

וכת"ר יבחר ויקרב הנמצא בזה איזה גרגיר נהדר בקדש אמר יאמר העבד לשרת
בקדש. החיד"א ס"ט: אח"י את זה פתבתי זה ל' שנה בתוככי ירוש' עה"ק תו' ובאיני'
פרט הפתוב לעיל חזרתי לכתבו פתקנו במקום הראוי ומשם באר"ה.

סימן סא אָפּשׁר פּתב לי מורי הרב ז"ל לפי רוב הענוה. להשיב על פלפל"ת פל שהוא שפכתתי לו בקטנותי הו בעודנו בשליחות מצנה: (את אָפּשׁר פּתבתי למורי לא מצאה ידי ומתשובת מורי ז"ל יובן קצת מ"ש).

האי צורבא מדרבנן דמי לפרצידיא דתותי קל"א אית ליה ידיד נפשי הארוס הַחֲכָם הַנְּעֻלָּה צניע ומעלי. כמה"ר יוסף דוד אזולאי נר"ו פריא מזליה לעולם יעלה.

כ"ר: אַנְכִי הַרוּאָה מַעֲשֵׂה אַצְבְּעוֹתַיָּהּ וְתֹאזְנֵי שְׁמָחָה לֵידַע מְשֻׁלּוּמָּהּ וּקְבִיעֶתָּהּ בַּתּוֹרָה פִּי זֶה כָּל הָאָדָם דְּדִיָּה יִרְוֶה בְּכָל עֵת וְאוֹי לִי פִי נִגְרָשְׁתִּי מֵאַרְצִי וְאֲנִי נֶעַ וְנָד. וְרֵאִיתִי מַה שֶּׁהַקְּשִׁית לְדַעַת בְּסוּגִית בְּתָרָא דָּף קס"ח גְּבִי מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטַר חוּבוֹ בְּדַבְּרֵי רִשְׁבָּ"ם מַמָּה שְׁפִירֵשׁ בְּמִשְׁנֵה לְמַה שְׁפִירֵשׁ בְּש"ס אֵלוֹ ב"ד הַמְּקִימִין.

לְזֶה אֹמֵר לָהּ פִּי דַבְּרֵי רִשְׁבָּ"ם שְׁבִש"ס מְוֹכְרֵחִים הֵם בְּדַבְּרֵי הַש"ס שְׁאַמְרוּ אֵיזֶהוּ קִיּוּמוֹ וְכו' וְא"כ נִמְצָא דְבִאֲמַת עֵיקַר הַקְּוִשָׁיָה הוּא מְדַבְּרֵי הַש"ס כְּמוֹ שֶׁהַקְּשָׁה הֵרַב מֵהַר"א שְׁשׁוֹן וְאִם מְדַבְּרֵי הַש"ס לֹא מוֹכַח דְּב"ד עוֹשִׂים הַקִּיּוּם הֵינּוּ מַגִּיהִים בְּדַבְּרֵי רִשְׁבָּ"ם בְּמִקּוּם ב"ד עֲדִים פִּי הֵיכִי דְלֹא תִקְשִׁי דִידִיָּה אֲדִידִיָּה אוֹ דוֹסַק אַחֵר.

אֲכֹן מְדַבְּרֵי הַש"ס דְקָאֵמֵר אֵיזֶהוּ קִיּוּמוֹ וְכו' בְּמוֹתב תְּלַתָּא וְכו' אֵין לְנִטוֹת יְמִין וְשְׂמָאל וְלֵהִכִּי דְקָדַק הֵרַב מֵהַר"א שְׁשׁוֹן לְהַקְּשׁוֹת מְדַבְּרֵי הַש"ס וְלֹא מְדִידִיָּה אֲדִידִיָּה. עוֹד פְּתַבְתָּ פִּי דַבְּרֵי הֵרַב מֵהַר"א שְׁשׁוֹן בְּזֶה לֹא סִפִּיָּה רִישִׁיָּה וְכו' וצ"ע.

וְאֹמֵר לָהּ פִּי זֶה לֹא רֵאִיתִי בְּדַבְּרֵי מֵהַר"א שְׁשׁוֹן. וְאִם פְּוֹנַת לְשִׁנֵּי הַתִּירוּצִים שְׁפַתְב שֶׁהָאֲחִיד הוּא הַפֶּה הָאֲחֵר אֲתַמְהָא פִּי כַּף הִיא דְרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה דְאִיפָּא לְמִימֵר הֵכִי וְאִיפָּא לְמִימֵר הֵכִי וְהַמְעִיין יִבְחַר.

וְהוּא אֲמַת פִּי שְׁנֵי הַדְּרָכִים בְּחֻזְקַת סְפָנָה. וְלִפִּי חֲמַר הַנוֹשָׂא נִלְע"ד לְתַרְזַן דְּרִשְׁבָּ"ם ס"ל דְּתַרְתִּי בְּעִינֵן קִיּוּם הָעֲדִים בְּפִנֵּי ב"ד וְאַח"כ קִיּוּם ב"ד עֲצָמֵן וְרִשְׁבָּ"ם בְּמִשְׁנֵה לֹא בִיָּאֵר קִיּוּם הַב"ד דְּסַמָּה עַמ"ש בְּש"ס אֵיזֶהוּ קִיּוּמוֹ.

וְלִפִּי זֶה יִתְיַשְׁבוּ כָּל קְוִשִׁיּוֹת מֵהַר"א שְׁשׁוֹן. וְגַם דַּבְּרֵי הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ דְלֵהֲרַשְׁב"ם עֲדִים עוֹשִׂים אוֹתוֹ אֶפְשָׁר לֵידַחַק וְלִפְרֵשׁ בְּזֶה הַדְּרָף שֶׁהָעֲדִים עוֹשִׂים אוֹתוֹ בְּתַחֲלִילָה וּב"ד אַח"ךְ מִשָּׂא"כ לְפִירוּשָׁם דְּב"ד לְחוּד סְגִי.

וְגַם דַּבְּרֵי הַטּוֹר שְׁפַתְב בְּשֵׁם רִשְׁבָּ"ם אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּדָרָף זֶה. וּבְהָא מוֹדִינָא פִּי כָּל זֶה הוּא דוֹסַק בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר וְהַתּוֹס' וְעוֹד קִשָּׁה דָּא"כ עֲדִים לְמֵאִי אֲצַטְרִיף פִּינֵן שֶׁהַב"ד פּוֹתְבִים לוֹ לְשׁוֹן הַמְּוֹנָפֵר בְּש"ס וְלִזֶּה יֵשׁ לִישָׁב גַּם כֵּן דְּאֲצַטְרִיף פְּתִיבַת הָעֲדִים כְּדִי שְׂיַדַע הַלּוֹה מִי הֵם הָעֲדִים לְמַפְסִלְנָהוּ וְלֹא ס"ל כַּמ"ש הָרָא"ש דְּבַכְלָל מ"ש פ' ופ' עֲדִיו הֵם גְּמִי הָעֲדִים שֶׁהָעֲדִים עַל הַמְּחַק אֵלָּא הֵם דוֹקָא עֲדִים הָרֵאשׁוֹנִים וְלִכֵּן צְרִיף שְׂיִכְתְּבוּ הָעֲדִים כְּדִי לֵידַע אוֹתָם אִם יוֹכֵל לְפִנּוֹסְלָם וְכָל זֶה דוֹסַק.

וְאֶפְשָׁר הַקְּשִׁיתָ עַל דַּבְּרֵי הַתּוֹס' שְׁבַדְף ק"ע דְּלִפִּי מ"ש בְּתַחֲלִילָה אֵין לָהֶם מוֹכֵן וְכו' וְכֹנַת קְוִשִׁיָּתָהּ עֲבוּאֲרַת דְּלִפִּי מ"ש בְּתַחֲלִיל' דר"י ס"ל דְּאֶפִּילוּ ב"ד לֹא פְתַבִּי מִזְמַן רֵאשׁוֹן וְלִכְדָּה פְּלִיג רַב עֲלֵיָּה דְבַב"ד מְהִי אֵיף כָּתַב פֶּאן בְּעִי"ל דְּהֵתָם בְּב"ד לִיפָּא לְמִיחַשׁ שְׂיִחַתְתָּמוּ

בְּמוֹקֵד' אֲבָל הֵכָא בְּעֵדִים אִיכָא לְמִיחָשׁ וְכוּ' וְהֵלֵא ה"נ מִיִּירֵי אִפִּי' ב"ד כ"מ"ש בְּתַחֲזִילָה וְנָה עֲצָמוּ הַקְּשָׁה מְהֵרָשׁ"א ב"ח"ה.

וְהוּ קָדַם אַתְּנָה לָהּ דְּעֵי דִלְק"מ דְּהַתּוֹסְפוֹת ס"ל ד"מ"ש ב"ד מְקַרְעִין לוֹ הַשְּׁטֵר וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטֵר אַחַר מְזָמֵן רֵאשׁוֹן אֵין הַפְּנִינָה ד"ב"ד עֲצָמֵן פּוֹתְבִין לוֹ שְׁטֵר הָאֲחַר אֲלָא עוֹשִׂים לְעֵדִים שְׂיִקְתְּבוּ לוֹ שְׁטֵר אַחַר בְּפְנֵיהֶם ד"ב"ד אֲלִימ' לְאַפְקוּע' מְמוֹנָא וְסַעַד לְפִי' זֶה תְּמַצָּא בְּהַגְהוֹת אֲשָׁרֵי שְׂכַתְּבוּ וְז"ל וְדוֹקָא ב"ד אֲבָל עֵדִים שְׂלֵא בְּפְנֵי ב"ד לֹא וְכוּ' הָרִי לָהּ בְּהַדְיָא דְדוֹקָא שְׂלֵא בְּפְנֵי ב"ד לֹא אֲבָל בְּפְנֵי ב"ד פְּתַבִּי לִיהַּ הָעֵדִים שְׁטֵר אַחַר.

וְאַתְּהָ תַּחֲזֶה דְּכּוּן מְפִנְרֵשׁ יוֹצֵא בְּדַבְרֵי מַהֲר"א שְׁשׁוֹן וְצ"ל דְּהֵאֵי וְכוֹתְבִין הוּא עַל לְפִי צִיּוּיִים. וּמַעֲתָה בָּאוּ דְּבַרֵּי הַתּוֹס' עַל נְכוּן דְּלַעוֹלָם הוּא כ"מ"ש בְּתַחֲזִילָה ד"ר"י ס"ל דְּאַפִּילוּ ב"ד אֵין פּוֹתְבִין לוֹ מְזָמֵן רֵאשׁוֹן וְהַפְּנִינָה דָּאֵף שְׁהוּא לְפְנֵי ב"ד אֵין פּוֹתְבִין וְרַב פְּלִיג דְּלַפְנֵי ב"ד פּוֹתְבִין וְאַפ"ה מִתְּלַקֵּי שְׁפִיר בֵּין הֵהִיא דְּנִמְחַק לְהַדְּ דְּהֵכָא דְּהֵתֵם דְּהַב"ד עֲצָמֵן פּוֹתְבִין הַשְּׁטֵר כ"מ"ש בְּש"ס לִיכָא לְמִיחָשׁ שְׁהַב"ד יַחֲתָמוּ בְּשְׁטֵר מְוֹקֵדִים אֲכּוּ הֵכָא דְּכַתְּבִי לִיהַּ עֵדִים אָף שְׁהוּא בְּפְנֵי ב"ד אִיכָא לְמִיחָשׁ שְׁהַעֲדִים יַחֲתָמוּ בְּשְׁטֵר מְוֹקֵדִים כְּנַלְע"ד אֲמִיתוֹת הָעֵנִין וּפְשׁוּט.

וּמ"ש שְׁדַבְרֵי הָרַב חִידוּשֵׁי הַלְכוֹת קָשִׁים לְהוֹלְמָם לְדַעֲתֵי פְּנִינָת הָרַב ח"ה מְבִנְיָרְת דְּלָפִי תִירוּץ זֶה הִדְרִי בְּהוּ הַתּוֹס' מ"מ"ש בְּתַחֲזִילָה ד"ר"י אִפִּי' ב"ד לֹא מְכָשֵׁר לְכַתְּבֵי מְזָמֵן רֵאשׁוֹן אֲלָא ס"ל דְּב"ד פְּתַבִּי.

וּלְתַרְזֵן הַקְּוֹשִׁיאָ שְׁהַקְּשׁוּ מֵאֵי אֲנִלְמִיָּה דְּבַרֵּי תֵא צ"ל ד"ר"נ ס"ל דְּרַב פְּלִיג אַעֲדִים דָּאֵין פּוֹתְבִין אָף מְזָמֵן שְׁנֵי וְלַכּוּן קְאָמַר דָּאֵי שְׁמִיעַ לִיהַּ הַבְּרִיָּתָא דְּמְכָשִׁיר אִפִּי' מְזָמֵן רֵאשׁוֹן לֹא הֵנָּה פְּלִיג מְשׁוּם דְּה"ט דְּרַב דְּפְלִיג מְשׁוּם ד"ס"ל דָּאֵין לְחַלְקֵי בֵּין זְמַן רֵאשׁוֹן לְב' וְאֵי מְכָשִׁירֵינוּ בְּשְׁנֵי מְכָשִׁירֵינוּ אָף בְּרֵאשׁוֹן ב"ד וּבְמִתְּנִיתִין מְשָׁמַע ד"ר"י לֹא מְכָשִׁיר בְּעֵדִים אֲלָא מְזָמֵן שְׁנֵי לְכַד פְּלִיג דְּאַפִּילוּ מְשָׁנֵי לֹא פְּתַבִּי אֲבָל אֵי הֵנָּה שְׁמִיעַ לִיהַּ הַבְּרִיָּתָא דְּמְכָשִׁיר אַפִּילוּ מְזָמֵן רֵאשׁוֹן לֹא הֵנָּה פְּלִיג וְכוּ'.

אֲמָנָם וְדָאֵי שְׁהוּא דוֹחַק וּמַה גַּם לְתַרְזֵן תִּירוּץ אַחַר שְׂלֵא הַזְּכָר בְּדַבְרֵיהֶם וְאֵם לְזֶה פְּיֻנָּת לֹא הִנֵּה לָהּ לְכַתְּבֵי בְּלִשׁוֹן הִנֵּה דְּנִרְאָה מְדַבְרֵיהַּ שְׁדַבְרֵי הָרַב ח"ה אֵין לְהֵם מוּכָן וְזֶה אֵינוּ. וּמַה שְׁהַקְּשִׁיתָ עוֹד לְתִירוּץ מַהֲרַש"ח וּמַהֲר"א שְׁשׁוֹן מְדַבְרֵי הַטּוֹר שְׂכַתְּבֵי שְׁהַעֲדִים יַעֲשׂוּ לוֹ שְׁטֵר וְכוּ' ל"ק פְּלִל שְׁפִינֵן שְׁהַב"ד אֵינָם פּוֹתְבִים אֲלָא בְּעֵדוֹת הָעֵדִים מְקָרוּ שְׁפִיר הָעֵדִים עוֹשִׂים אָף שְׁהֵם אֵינָם פּוֹתְבִין אוֹתוֹ אֲלָא ב"ד וְז"ש שְׁהַעֲדִים יַעֲשׂוּ וְהַפְּנִינָה כ"מ"ש מְהֵרָשׁ"א שְׂיָבוֹאוּ לְב"ד וְיַעֲדוּ וּב"ד יְכַתְּבוּ הַשְּׁטֵר וּמְקָרוּ הָעֵדִים עוֹשִׂים.

וּמַה שְׁהַקְּשִׁיתָ לְמַהֲר"א דִּי בּוֹטוֹן מְדַבְרֵי מַהֲרַש"ד וְלְמַהֲרִיב"ל מְדַבְרֵי הָרֵא"ש אֲגִיד לָהּ דִּידִי פִי קַפִּץ עָלֵי הַדְּרָף וְלֹא הִנֵּה שְׁעַת הַפּוֹשֵׁר לְעִמּוֹד בְּזֶה. וְאוֹמֵר חֲלוּתִי הִיא מַעֲשָׂה דִידִי אֵל תִּרְף וְהִיָּיתָ אָף עֶסו"ק בְּגוֹפֵי הַלְבוּ' וּלְפִי שְׁעָה תַעֲזִינֵן דְּבַרֵּי מְרוֹן הַכֶּסֶף מְשָׁנָה פִּי"ב מַה' מְשָׁכַב וּמוֹשָׁב דִּין י"ט שְׁדַבְרֵי תְמוֹהִין בֵּין בְּקוֹשִׁיאָ בֵּין בְּתִירוּץ פִּי הַקְּוֹשִׁיאָ אֵינָה קוֹשִׁיאָ לְפִי מ"ש הוּא עֲצָמוּ פִי"א מַה' מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת דְּמַפְרֵשׁ רַבִּינוּ הֵהִיא דְּגָגוּ וְכוּ' בְּמַסְפֵּס מְדַפְרֵיהַּ מִינָה לְרַב וְכוּ' וְאָף שְׁהוֹכְרַח שְׂכַתְּבֵי שְׁם הוּא תְמוֹה כ"מ"ש הָרַב ל"ח"מ.

מ"מ הפירוש מן כרח מדברי הרמב"ם וגם מטעם הלח"מ וא"כ שפיר פסק הר"מ דטמא כשאין שם מספס ול"ק ממאי דמדמה לה וכו' דהתם מיירי במספס. והתירוץ שכתב פאן מרן אין לו מוכן דמאי קא מתרץ הדין רש"ב"ג וכו' סוף סוף ר"י ס"ל כגגו של זה בצד זה דטהור כמו במספס ולמה פסק הרמב"ם דלא פותיה.

והשיבני דבר גם לרבות במ"ש האחרונים בענין זה. ואני תפלתי מאל אביה ויעזרה ואל שדי ויברכה בכל מידי דמיטב כנפשך שבועה ונפש דורש שלומה וטובתה כל הימים הצעיר יונה נבון ס"ט.

סימן ס"ב. תשובתי על לשון מרן הכ"מ הנזכר ואביזריה.

על דברת רבנו בתראי איהו בי קר"י. מרום שבט"ו אני קרתי ושתיתי ושתיה"ה היתה נקראת רבי רבי אבי השביעני"י מנחל עדניו ותומה שב"ט מבית עדן כגן עדן הרא"ש היא מוצאת.

אשר במאמרו בר"ה כחמה טובה השמוע"ה זו נאה יוצאה בהנומא עמדה ונשא"ת. מדת קונו יש בו פי שמע אל קול הנער בר ארביסר הנה והשפי"ע בצחצחות יגדיל תורה יוצאת.

ואחזה אנכי אדוני שאל את עבדו דוד דברי מרן ה' משפב ומושב ואשבה משומם בשוכבי ובקומי ואין פותר פליאה נשגבה לא אוכל שאת. ואולי בעבור זאת אמר יאמר העבד בהורמנותיה דמו"ר ניהו רב' שאין דברי מרן יושבות על מלאת.

וידעתי הקצרה נראה דיש חסרון הנזכר בדברי מרן ומ"ש דהיה רש"ב"ג ומותיב מינה לר"י לאוקומיה ככ"ע אבל הלכה כת"ק הדברי' הללו הם בנותן טעם אמאי פסק רבינו כגגו של חבר למעלה הטהרות בחזקתן אף דיד ע"ה מגעת כיון דבש"ס אותבינו לר"י מדרש"ב"ג ומשני לה דשאני התם דאית ליה לאשתמוטי מימר אמר אמצורי קא ממצרנא ומשמע דרבי יוחנן סבר לה הכי ואמאי פסק רבינו דלא פותיה לזה כתב מרן דהיה היינו משום דמוקי לר"י ככ"ע אבל הלכה כת"ק וכ"כ בבית יוסף י"ד סי' קכ"ט דהיה דמשני שאני התם דאית ליה לאשתמוטי וכו' ה"ד לרש"ב"ג אבל לרבנו בין כה ובין כה טהרותיו טהורות ומייתי הדין דאותבינו לרב כגגו של זה בצד זה ומשני אנא דאמרי כרש"ב"ג ואסיק אלמא אפי' לגבי טהרות לרבנו ככי הא טהורות.

והם דברי הרש"ב"א בתורת הבית דף קמ"ז. והדבר מפורש בתוספתא פ"ט דטהרות דת"ק סבר כגג חבר למעלה דטהורות אף דיכול לפשוט ע"ה ידו וכמ"ש מרן פה.

ומרן בשלחנו הטהור שם כתב אם היה גגו של ישראל למעלה כגגו של גוי וחלוקים ביתדות מניח שם יינו אעפ"י שידו מגעת שם ונתחבטו רבנו בתראי בדברי מרן והרב פרישה והרב ט"ז הגיהו בדברי מרן וכתבו דצ"ל או חלוקים ביתדות.

והרב בית חדש כתב דארחא דמילתא וכו' עש"ב ואשתמיט מינייהו דברי מרן בבדק הבית שם שכתב וז"ל ודעת הרמב"ם פי"ג דהא דשרי כגג ישראל למעלה ונג נכרי למטה בחלוק' במספס דוקא היא דומיא דחצר דבסמוך עכ"ל והדבר ברור דז"ש בש"ע גבי גגו של ישראל למעלה וחלוקים ביתדות כדעת רבינו דגם כזה בעי מסופם כמ"ש בבדק

הבית וק"ק על הרב כנה"ג דבהגהת הטור מיימי דברי האחרוני' הנז' ובהגהת ב"י מיימי דברי הבדק הבית ולא העיר בדבר.

והלא טוב אמנ"ה דדברי מרן בבדק הבית קשים לשמוע שכו' דדעת הרמב"ם להצריך מסופס בגג ישראל למעלה שיקרי מ"ש הרמב"ם פי"ג דמאכלות אסורות דין ז וכן שני גגין שיהיה גג ישראל למעלה וגג הגוי למטה או שיהיו זה בצד זה ויש ביניהן מסופס וכו' מוכרח דמ"ש ויש ביניהן מסופס לא קאי אלא אזה בצד זה וקא אבל בגג ישראל למעלה לא בעי מסופס שיקרי קא פתב רבינו בדין זה דבגגין זה בצד זה אם יכול לפשוט הע"ה ידו טמא ומוכרח דאירי בדליפא מסופס ומ"ה טמא ואפ"ה פתב קא דגג חבר למעלה טהרות בתוקמן אף דהקא איירי בלא מסופס מדטמא בגגין זה בצד זה פדאמרן אלמא דבגג חבר למעלה בלא מסופס טהור וא"כ מ"ש פי"ג דמאכלות אסורות ויש ביניהן מסופס לא קאי אלא אזה בצד זה והדבר קשה על מרן בבדק הבית ובש"ע שהצריך מסופס בגג ישראל למעלה.

ומלבד מ"ש דמדברי הרמב"ם בדין זה מוכח להדיא דבגב חבר למעלה לא בעי מסופס כזאת וכזאת מוכח מהתוספתא הנ' דקתני גגו של חבר בצד גגו של ע"ה חבר שוטח שם פלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין ע"ה יכול לפשוט ידו וליגע גגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה אעפ"י שע"ה יכול לפשוט ידו וליגע חבר שוטח שם פלים ומניח שם טהרות רשפ"ג אומר וכו' ובלבד שאין ע"ה יכול לפשוט את ידו וליגע ע"כ בתוספתא ומוכרח דרישא דקתני בגגין זה בצד זה ובלבד שאין ע"ה יכול וכו' איירי בלא מסופס פי היכי דלא תיקשי אברייתא דמיימי פ' בתרא דע"ז דמוטיב מניח לרב דבגגין זה בצד זה אף שע"ה יכול לפשוט טהור ומכח דומיא דברייתא והו' תוספתא דתרונייהו אליבא דרבנן מוכרח לומר דהברייתא דמיימי הש"ס איירי במסופס והתוספתא איירי בלא מסופס וכמ"ש הרב תורת חיים עש"ב.

ומכאן יצא לו להרמב"ם מ"ש פי"ג דמ"א בגגין זה בצד זה ויש ביניהם מסופס וא"כ נמצא דהתוספ' מייירי בלא מסופס ואפ"ה שרו רבנן בגג חבר למעלה. וראיתי להלח"מ פי"ג דמ"א שפירש דברי רבינו בדרן זה בלא מסופס פדאמרן אלא דק"ל דאמאי בגג חבר למעלה לא הצריך מסופס דטפי איפא למיסר בגג חבר למעלה דאית ליה לאשתמוטי וכו' וכיון דבשונים לא איירי אלא במסיפס כ"ש בגג חבר למעלה ואיך פתב רבינו דטהרותיו טהורות.

ואני אומר דאין תלונתו על רבינו אלא על התוספתא דאירי בלא מסופס ואפ"ה שרו רבנן בגג חבר למעלה פדאמרן ועל התוספתא לק"מ דהו' סברא דאית ליה לאשתמוטי קאמר לה ר' יוחנן לדע' רשפ"ג לאוקומיה מילתין ככ"ע וכמ"ל וכו' להלח"מ אח"ך אמנם לרבנן ליתא להו' סברא פלל וגג חבר למעלה הו"ל הפרא פגגין שונים וביניהם מסופס.

ומה שהק' הלח"מ עמ"ש מרן שם דמפרש רבינו ביש ביניהם מסופס מדמקשי מניח לרב דאירי בחצר החלוק' במסופס והקשה דאין זה הכרח דפריה לרב במפל שפן עש"ב אפשר לומר בדוחק דכונת מרן דאי איירי בלא מסופס קשיא גם לר' יוחנן דאינו מטהר

אֵלָא בְּמִסְפָּס וְלֹא פְרִיָּה אֵלָא לְרַב וּז"ש מָרְן מְדַמְקָשִׁי מִיְנָה לְרַב כְּלוּמַר לְרַב לְחוּד וְלֹא פְרִיָּה גַם לְר' יוֹחָנָן.

וּמ"ש הֶרְמֵב"ם דִּין ד' מְפָנִי שְׁנַתְּפִס עֲלֵיו כְּגַנְבִּי. הֵכִי מְשַׁנֵּי רַב פ' בְּתָרָא דַע"ז וּפִירֵשׁ"י נִתְּפִס עֲלֵיו כְּגַנְבִּי דְּמָה לֹו בְּפָנִימִית אֲבָל חֲלֻקָּה דְּכַחְצָר אַחַר דְּמִי כִּי עֵינִיל יְדִיָּה לֹא מִתְּפִיס כְּגַנְבִּי עַכ"ל וְאַף דְּהֶרְמֵב"ם פִּסְק בְּסִמוּךְ בְּחֻצְרָה דְּחֲלֻקָּה בְּמִסְפָּס כַּר' יוֹחָנָן אַף דְּהֵתָם כִּי עֵינִיל יְדִיָּה לֹא מִתְּפִיס כְּגַנְבִּי כַּמ"ש רַש"י מ"מ הֵכִא קוּשְׁטָא דְּמִילְתָּה' קָאָמַר.

אֲמַנָּם אִיכָא לְמִידַק עַל רַש"י דְּהֵכִא כְּתִב דְּבַחְלֻקָּה בְּמִסְפָּס כִּי עֵינִיל יְדִיָּה לֹא מִתְּפִיס כְּגַנְבִּי וְלַעֲיִיל בְּמֵאִי דְּאָמַר רַב טְהָרוּתִיו טְמֵאוֹת וּבְנִכְרִי אֵינֹו עוֹשֶׂה יי"נ פִּירֵשׁ"י אֵינֹו עוֹשֶׂה יי"נ דְּנִתְּפִס מְלִיו כְּגַנְבִּי אֲלֵמָא טְהָרוֹת אֲלִימִי ע"כ הֵרִי דְּלְרַב גּוּפְיָה קָאָמַר בְּחֻלְקָה' בְּמִסְפָּס דְּנִתְּפִס עֲלֵיו כְּגַנְבִּי.

וּבְכַפְּשָׁטָא דְּשִׁמְעָתָה' נְמִי צְרִיָּה לְהַבִּין דְּמִדְּמִשְׁנֵי רַב שְׁאֲנִי הֵתָם מְפָנִי שְׁנַתְּפִי עֲלֵיו כְּגַנְבִּי מְשַׁמַּע דְּבַחְלֻקָּה' בְּמִסְפָּס אֵינֹו נִתְּפִס וּא"כ אֲמַאי אֵינֹו עוֹשֶׂה יי"נ. וּמְצַאֲתִי בְּשִׁיטַת הֶרְאָה' לַע"ז כ"י שְׁפַתְּב וְז"ל אָמַר רַב טְהָרוּתִיו טְמֵאוֹת וּבְגוֹי אֵינֹו עוֹשֶׂה יי"נ פִּי' כִּינֹן שְׁאֵינֹו נִתְּפִס כְּגַנְבִּי עַל הַכְּנֻסַת יְדוֹ לְחֻלְקָה חֲבִירוֹ אַעפ"י שְׁנַתְּפִס כְּגַנְבִּי עַל נְגִיעַת טְהָרוֹת נְגַע וְלֹא מִירְתַּת מְשׁוּם דְּזִינְלָא בְּיָה מִילְתָּא בְּעַם הָאָרְצָ דְּבִדִּיל חֲבַר מִיְנָה טַרַח לְמַיְגַע בְּטְהָרוּתִיו וּבְגוֹי אֵינֹו עוֹשֶׂה יי"נ דְּכִינֹן דְּנִתְּפִס כְּגַנְבִּי עַל הַנְּגִיעָה מְרַתַת וְלֹא נְגַע.

אָמַר לָהּ רַב שְׁאֲנִי הֵתָם שְׁנַתְּפִס עֲלֵיו כְּגַנְבִּי פִּי' אִפִּי' עַל הַכְּנֻסַת יְדוֹ הִלְכָה מְרַתַת וְלֹא נְגַע עַכ"ל וּבְזָה רִוּוּחָא סוּגְיָן וְאֲפִשְׁרָ שְׁזָה כִּינֹון רַש"י בְּאוּמָרוֹ כִּי עֵינִיל יְדִיָּה לֹא מִתְּפִיס דְּבַחְלֻקָּה בְּמִסְפָּס אֵינֹו נִתְּפִס עַל הַכְּנֻסַת יְדוֹ.

אֲבָל בְּפָנִימִית נִתְּפִס אַף עַל הַכְּנֻסַת יְדוֹ כַּמ"ש הֶרְאָה' ז"ל. אֵת זָה עֲלֵתָה בְּמִצּוֹדְתִי הַדְּלָה וּמו"ר נִיהוּ רַבָּה אֵת אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְרִיב אֲלֵיו.

וּמָה שְׁגִיתִי יְבִין לִי. הִלְאִכָּה דְּבָרֵי עֲבָדוֹ וְתִלְמִידוֹ מְנַגְּה נְגָדוֹ בְּאוּרוֹ אַרְא' אוּר לֹא עֲזוּב חֻסְדוֹ וּבְרוּף שָׁם כְּבוֹדוֹ.

פִּי הַמְדַבֵּר אֲשֶׁר לֹו כַרְעִי"ם כּוֹרַע וּמְשַׁתְּחָן' נְגָד פְּנֵי עֲלִיוֹן הַדְּרִיָּה וְזִינֹוה הַצְּעִיר חִיד"א ס"ט. סִימָן ס"ג.

תְּשׁוּב"ה שְׁלִיקָה. לְמוֹרֵי הֶרַב אָב בְּחֻקָּמ'.

וּמְרוּב עֲנוּתָנוֹתוֹ פְּנָה אֵל הָאֲזוּב וְנִחְנוּ מָה. שְׁאֵלָה מְעֻשָׂה שֶׁהִי כָּהּ הִי' שְׁרָאוּבֵן נֶשֶׂא עִם לֵאָה פַעַה"ק תּוֹ וְהַתְּנָה עֲמָה שְׁלֹא יִהְיֶה לָּהּ שׁוּם חַיּוּב וְשֶׁעֲבוּד בְּנִכְסֵיוֹ שְׁבִקוּסָט' בְּיַד בְּנָיו ה"י כִּי אִם אַר יִמְצָא פַעַה"ק דְּוָקָא בִּין לְכַתְּוָב' בִּין לְמִזְוֹנוֹת וְנִפְטָר רָאוּבֵן לַב"ע וְחִלִּי"ש וְאַלְמָנָתוֹ לֵאָה כְּתִבָּה לְבָנֵי רָאוּבֵן שְׁיַעֲשׂוּ עֲמָה חֻסְד לְכָבוֹד בַּעֲלָה אֲבִיהֶם שְׁהִיא תִשְׁאָר אֲלֵמָנָה כָּל חַיָּיה לְכָבוֹד בַּעֲלָה אֲבִיהֶם וְשְׁכָרָה חֻצְבָּה לָּהּ קָבַר בְּצַד בַּעַל' וּבְקַבְּלָתָם כְּתִב זָה שְׁלַחוּ לָּהּ ק"ן גְּרוּש' וּבְגָדִים וּמְרַקְחוֹת וְכִיּוּצ' קָרוּב לְחַמְשֵׁי גְרוּ' הֵן חֻסְר הֵן יִתַר וְכֵן הֵיוּ עוֹשִׂים מְדִי שְׁנָה בְּשָׁנָה זָה שְׁשָׂה שָׁנִים וְעַתָּה בְּשָׁנָה זוֹ יִצְרָה אֲלֵבְשָׁה.

וְהִלְכָה וְהִתָּה לֵאִישׁ אַחַר וְהַכְּנִיסָה לֹו כָּל נִכְסֵיהָ הַנְּמַצָּאִים לָּהּ וְתַכְּף לִידִיעָתָם מִהַמְעַשְׂוּ הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂתָה וּבְגָדָה בָּהֶם וְחֻזְרָה בָּהֶם מִמָּה שְׁפַתְּב' לָהֶם עֲשׂוּ בְּנֵי רָאוּבֵן הַנּוֹ' מְרִשָּׁה

פעה"ק ש'ידון עמה על כל מה ש'ש'לחו לה בהמשך השנים הנו' ד'דע'תא דהכי לא י'הבו לה ותובעים ממנה הכל באומדןא זו דמוכח שמה ש'ש'לחו לה הי' בסוברם שתקיים דבורה ש'פ'תב' להם וכיון ש'חזר' בה חייבת היא לשלם הכל והיא תשיב אמריה שבאונס משתה זה לסיבה פחד גנבים וגוים והוצאות שקיו נמשכים לה מצד היותה אלמנת ראובן ולכן אינה חייבת לשלם מה ש'אבד' והוציא' בזמן אלמנותה למזונות וצדקות וכיוצא והלואי הספיק לה מה ש'ש'לחו.

ובעל' הב' טען שאף דחייבת לשלם אינו אלא כמלן' ע"פ שאינו נגבה ממה שהכניס' לבעלה והמורש' טוען שזה דומה לדין הסבלונות שפסק מרן בש"ע שדינם כמלוה בשטר לגבות מנכסים שהכניסה לבעל' יורנו המורה הדין עם מי ושכמ"ה.

תשובה ידעתי בני ידעתי מיעוט ערפי עלי פי איני מאנשיה ודבר זה נפתח בגדולים הרבנים המובהקי היושבי' על מדין. כסא ההורא' להורות דת ודין.

אכן אני יתוש נתוש קצוץ כנפים חירגא דיומא דלא שמה איני ראוי לפסוק דין. כי אם דוקא תור' היא וללמוד אני צריף ועיני לשמא נטלית ינחני במעגלי צדק למען שמו הגדול ונאיר עיני בתורתו התמימ' להיות זוכ' בדין.

אמת לאמיתו כיר"א וזה החלי בס"ד. ואנכי הרוא' כי השאל' הזאת מסתעפת לב' סעיפים הסעיף הראשון אם האש' עצמה חייבת לשלם והסעיף הב' אם יכולים לגבות זה מהנכסים שהכניס' לבעל' הב' בנצ"ב או בנ"מ ואשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

ואען ואומר כי לכאור' נראה שזכו בני ראובן בטענת' זו פי אדע'תא דהכי לא י'הבו לה ש'הרי פסק הר"מ פ"ו מה' זכיה וז"ל לעולם אומדין דעת הנותן ובו עושין עפ"י האומדן אעפ"י שלא פ"י כיצד מי ש'הלך' בנו למ"ה ושמע שמת וכתב כל נכסיו לאחר וכו' ואח"כ בא בנו אין מתנתו קיימת שהדברים מוכיחין שאלו ידע שבנו קיים לא היה נותן כל נכסיו לפיכך אם ש"יר וכו' מתנתו קיימת עכ"ל והיינו כר"ש ו' מנסיא דפסק ר"ג הלכ' פנותי' דאזלינן בתר אומדנא גם הטור ח"מ סימן רמ"ו פסק פן וסיים עוד ז"ל וכו' הרמ"ה וה"ה נמי בריא שכתב כל נכסיו לאחר מחמת שהי' צריף לברוח מפני ב"ח וכו' אם נתברר שלא כ' מתנה זו אלא מחמת פן וכו' בטלה המתנ' ודומ' לש"מ וכו' והרמב"ן פ"י דלא איירי אלא בש"מ וכו' יעש"ב ומרן בב"י פ"ב וז"ל נר' דמ"מ דינו של הרמ"ה בבריא שכתב וכו' הרמב"ן נמי מודה בה וכל אלא לאיפולוגי אלא בהיה וכו' דלא איירי אלא בש"מ עכ"ל.

עוד כתב מרן הב"י בשם הר"ן שנסתפק לדעת הרמב"ן ז"ל דבריא שכתב נכסיו מהיום ולאחר מיתה אי מיקרי שביק לנפשיה או לא ובגונסחי דידן פתוב בפשיטו' דלא מיקרי שביק נפשיה וכ"כ הש"ך והכנה"ג בשם מהר"מ מלובלין ז"ל הוסיף שכתב דאפי' לפ"ז היכא דמוכח מהענין דלא שביק נפשיה שנעשית המתנ' באופן שיהי' פרנסתו בריחוט לא שביק מיקרי יע"ש.

וכן הדעת נוטה דנדאי כל שהניח פרנסתו בריחוט אין פאן מקום ספק לומר דשביק נפשיה מיקרי בשביל שפילק עצמו מהגוף דלא אסיק לאונס שביבא לו שיצטרף להוציא יותר

ממנהגו וינכרח למפור הגוף לצורכו דכל כה"ג אינו בא לדעתו של אדם ואין פאן הוכח' מזה דשביק נפשיה פדי לקני' מתנתו לומר דגם לבריה שביק ולפ"ז ור' המעיין דאנדא ליה מ"ש הב"ח בפשיטות לדעת הרמב"ן דמיקרי שביק נפשיה משום דילמא יהא צריף למפור הגוף וכו' על הר"ן ומרן הב"י שנסתפקו בזה יע"ש ואדרבא הדין והסברא נוטה להפך דלא מקרי שביק נפשיה פכתוב בגוסתא שלנו בקה"ן ז"ל פדכתיבנא גם במה שחלק עוד הב"ח על מר"ן הב"י ז"ל במ"ש דהרמב"ן מודה בדינו של הרמ"ה והסכים דלא משמע הכי כלל אלא פינו דבריא הוא לא בטלה מתנתו כשעשה פשרה.

אנכי הצעיר נלע"ד דהן אמת דמדקדוק לשון הטור שכתב דההיא דמי ששמע וכו' איירי בבריא והרמב"ן פ"י וכו' נראה פדעת הב"ח דהרמב"ן פליג ג"כ בדינו של הרמ"ה ממה שחלקה דין הרמ"ה בזה דאיירי בבריא וסגים דהרמב"ן פ"י וכו' ולא הפרידם אכן מצד טעמו של הרמב"ן ז"ל שכ' משום דשביק נפשיה הדין והסברא נותנת לדברי מרן הב"י שהרי בזה שהבריח מפני ב"ח או אויבים ליכא הוכחא דשביק נפשיה אלא עשה פן פדי שלא ילכו לו נכסיו ואמאי נימא דמתנתו קנימת פינו דאומדנ' דמוכח איכא שלא פינו אלא להבריח ומה לי בריא או ש"מ פינו שדברי הרמב"ן לא היו בגזרה דדוקא בש"מ אלא מילת' בטעמ' קאמר וכל דליכ' טעמא לבטל האומדנ' מודה הרמב"ן דמתנתו בטלה פדברי הרמ"ה ולזה דקדק מרן הב"י בלשונו הטור שכתב נראה דמ"מ וכו' להורו' לנו דאף דמלשון הטור לא משמע פן מ"מ מצד הענין וטעמו של הרמב"ן נר' שמודה בדינו של הרמ"ה ואף שראיתי להסמ"ע ז"ל שכ' ג"כ דאינו מוכרח ושאדרבא מדברי הרמ"ה שהביא הטור משמע ומוכח דמאן דפליג בבריא ששמע שמת פליג גמי בהאי יע"ש דהינו כס' הב"ח.

מ"מ אנכי הצעיר על משמתי אעמודה שדברי מרן הב"י ז"ל נכונים מצד טעמו של הרמב"ן פדכתיבנ' ודוק. איף שיהיה נמצינו למדין דלדעת כל הפוסקים ז"ל ראשונים ואחרונים ה"ה בספרתם ז"ל דכל היכא דאיכ' אומדנ' דמוכח אעפ"י שנתן בסתם הו"ל פמפרש שע"ד פן נתן והמתנה בטילה ומאי דפליג הרמב"ן ז"ל אינו אלא משום דס"ל דכל דשביק נפשיה ליכא אומדנ' שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה נותן ואדרב' איכא למימר איכ' דשביק לבריה וסברת הב"ח ז"ל והסמ"ע ג"כ היא משום דס"ל דכל שהוא בריא ושביק נפשיה ולא אסיק אדעת' שיתפשר עם ב"ח גמר ויהיב לשם מתנה אפי' תפשר וליכ' אומדנ' דמוכח להפך שיטתם ז"ל וכן בנ"ד דאין ללאה שום חיוב ולא קרוב דעת עם בני ראובן ובשליחות כתב זה הוא מה ששלחו לה פל השנים הללו כ"ע מודו דאין לה אומדנ' דמוכח גדולה מזו שע"ד שתקיים דיבורה להשאר אלמנה לכבוד בעלה אביהם הוא מה ששלחו לה ואלו ידעו הם שלבסוף תבגוד בהם ותנשא לאחר לא היו שולחים לה והו"ל מתנה בטעות ובטלה המתנה וצריכה היא לשלם.

ואין לדוחה לדחות שדין זה שאמרו דהמתנה בטילה מפני האומדנ' אינו אלא קודם שתבא ליד מקבל המתנה שאעפ"י שנכתב השטר ונזהר בה תבטל המתנה ותשאר בידי הנותן אבל כל שבאה ליד המקבל אין מוציאין מידו מפח אומדנ' דהא ודאי בורכ' היא ודחוי מעיקרו הני כל האומר פן דממקומו הוא מוכרע בפ"י שכתבו הר"מ והטו' ומרן בש"ע פסימן הנזכר שאין המקבל מתנה צריף להחזיר הפירות שאכל כשחוזר הנכסים וזה

פשוט והלח"מ פתב ע"ד הר"מ וז"ל פל הנותנים פל נכסיהם וכו' היינו דוקא פגון שטר
מברחת דכוננתה לא הוי שתהא מתנה אלא עד שתגרש וכו' דלא עדיף סתמא מפי' אבל
ההיא דר"ש ו' מנסיא דהיה ספק דבנו קנים הך ודאי מתנת טענת הוא והפירו' חוזרות
עכ"ל והמ"מ פתב וז"ל זהו פשוט כ"ז שאין המתנה בטעות וכו' יעש"ב והמדקדק בדברי
ה"ה יראה דס"ל בכוננת הר"מ שהוא פולל על פל מתנה החוזרת אלא שאין הדין פשוט
אלא כ"ז שאין המתנה בטעות דאז איכא ראיה מנותן ע"מ להחזיר דלא עדיף סתמו מפי'
אבל במתנה בטעות הדין ספק אם יחזור הפירות ומספיק' לא מפקינן ממונא ואין המקבל
מתנה צריך להחזיר דאל"כ הי"ל לכתוב דהיינו דוקא כ"ז וכו' וכמ"ש הלח"מ וסתמות
דברי הר"מ והטור ופרן בש"ע שכתבו פל הנותנין וכו' נר' ודאי פדכתיבנ' לדעת ה"ה
דאילו לפי דברי הלח"מ היו צריכים לבאר בלשונם דהיינו פשלא נתבטלה המתנה
מעיקר' ועוד שהרי בגמ' מס' ב"ב דקמ"ו איבעי' להו לענין שבח סבלונות מהו פינו
דאימתהו לדידה הדין ברשותיה שבוח או דילמ' פינו דאי אבדי או מגנבי בעי שלומי
ליה ברשותה דיגדה שבוח ואסיקו בתיקו והרי"ף והרא"ש פתבו ג"כ דהיא בעיא דלא
אפשיט' והטור בא"ה סימן ו' פתב וז"ל ותו איבעיא אי השביחו וכו' ואין מוציאין מספק
ואינו חוזרים ע"כ וכתב פרן הב"י דפשוט הוא וכן פסק בנ"י בשבח סבלונו' ע"כ ונהרי
הכא דחזרת הסבלונו' היא מטעם מתנה בטעות מעיקר' דלא שלח לו אלא ע"ד שתנשא
עמו ואעפ"כ לענין השבח איבעיא להו ולא איפשיט' ופסקו הפוסקי' דאינו חוזר השבח
מספק ונהיכי פסיק ותני הלח"מ וז"ל דבמתנה בטעות הפירות חוזרים פינו דהש"ס מספקא
ליה מלתא והעלו בתיקו אכן לפי דברי המ"מ ניחא שדינו של הר"מ הוא פולל לכל
המתנות החוזרות שהזכיר שא"צ המקבל מתנה להחזיר הפירות אלא דבההיא דמברחת
וכיוצ' הוא דין פשוט גלמד מדין מתנה ע"מ להחזיר ובמתנה בטעות הוא ספק ומספיק'
א"צ להחזיר וניחא השתא לפ"ז דלא השמיט הר"מ הך דינא דשבח סבלונו' שהרי הוא
גלל בכלל דין זה משא"כ לפי דברי הלח"מ דאפי' נדחוק עצמנו לחלק בין סבלונו'
לשאר מתנה בטעות מה שאינו נראה מלשון הש"ס דכל הס' הוא משום דאילו מגניב
וכו' והיא שייך ג"כ במתנה בטעות מ"מ ק' על הר"מ וז"ל דהשמיט דין שבח הסבלונות.

וראיתי להסמ"ע וז"ל בסימן רמ"ו דגם הוא אגיל לשיטתנו דקאי ג"כ לההיא דר"ש ו'
מנסיא שהרי פתב וז"ל פל הנותנים וכו' פי' פגון הני דכ' בריש הסימן ששמע שמת בנו
או וכו' דמתנתו חוזרת מ"מ הפירות א"צ להחזיר וכו' ע"כ.

אכן פתב עוד שם וז"ל והטור בשם הר"מ מסיים וכו' ר"ל דלא אמרו דצריך להחזיר
פירות אלא כשהנתינו הנה בטעות ונתחרט למפרע על הנתינה אבל פאן לא נתחרט
ואדרב' כ"ז שלא עמד מחוליו או שלא בא בנו ניחא ליה שיהיו נכסיו ביד האחר ויאכל
פירותיו מ"ה לא גרע מהנותן מתנה ע"מ להחזיר לזמן קצוב וכבר פתבתי מזה לעיל בסי'
רל"ב ובסי' ס"ו ע"ש עכ"ל.

גם בסי' רל"ב פתב פן והשיג על הע"ש שכ' דטעם חזרת הפירות במקח שנמצא בו מום
הוא משום רבית דלית' שאינו אלא אבק רבית אלא ה"ט דכיון דהמקח בטל הו"ל הפירות
פגול בידו משום דאלו ידוע שייחזרו בו מחמת המום לא הנה נותנו לו מעיקר' משא"כ
בהני דסי' רמ"ו דבכולם חפץ הנותן במתנה עד שיבא בנו וכו' והו"ל כפי' וכו' יעש"ב.

ואנכי הצעיר אתרי המחילה הראויה לכת"ר נלע"ד איפכ' דבההיא דנראה לו מום חפץ הוא שיהיה המקח קיים ויאכל פירות עד שיראה ללוקח המום משום דהרי הוא ידע במו' שבקרקעו שדרה בני אדם להקפיד עליו ולבטל המקח ובנדאי דאדעת' דהכי מכרו שיהיה המקח עד שיראה לו המום דאל"כ הי"ל לפרש שיש בו מום זה ואם ירצה לקנות יקנה אכן בההיא דשמע שמת בנו וכיוצ' שהוא לא ידע שלא מת או שיתפש' עם ב"ח ואויביו וכל פונות מתנתו לא היתה אלא בשביל מה ששמע שמת בנו או להבריח מב"ח ואויביו וכל שנתפטר עמקם או ידע שלא מת אינו חפץ מעיקר' שיהי' ביד המקבלים שיאכלו הפירות דאם חפצו ורצונו היה זה הי"ל ליתן להם המתנה כפי' עד שיבא בנו או יתפטר עם ב"ח אלא ודאי שהוא לא פונן למתנה כלל אלא בחושבו שמת בנו ולא יתפטר עם ב"ח ולזה פל שמת בנו ונתפטר עם ב"ח אין רצונו מעיקר' שיאכלו פירות כלל וכדברי הלח"מ ז"ל אלא דמצד הסוגי' דסבלונות נראה דאפי' בכה"ג מספק' ליה להש"ס דהפירות שלו ומס' אין חוזרין אבל לומר דמצד הדין בפשיטות א"צ להחזיר בהני לא מסתבר כלל שהרי בדין הסבלונו' שיקף טפי ה"ט שחפץ במתנה עד שיחזור בו מהאירוסין ואעפ"כ מספק' להו לענין דינא וקעלו בתיקו וכ"ש בהני שטפי מסתבר לע"ד סברת הלח"מ שצריף להחזיר פירות דנדאי אין לומר בפשיטות דא"צ להחזיר אלא מספק פדכתיבנ' וכן נראה מדברי המ"מ שלא פדברי הסמ"ע ז"ל שהרי כתב שזה פשוט כ"ז שאין המתנה בטעות וכו' ואילו לפי דבריו ז"ל אפי' במתנה בטעות דין זה פשוט משום דניח' ליה שיאכל הפירות עד שיבא בנו וכו' נראיתי לו ז"ל בפרישה שהביא דברי המ"מ הנז' וכ' ז"ל ונ"ל פי' לפירושו דהני דמני רבי' לעיל וכו' מסתמ' ניחא ליה וכו' יעש"ב שפירשם כפי שיטתו ז"ל ונרא' המעיין כי דבריו דחוקי' כפי ה"ה ז"ל וכל ישר הולך יורה דין דכונת ה"ה פדכתיבנ' לעיל בפירושו או בשיטת הלח"מ ז"ל ומכח דקדוק הלשון וגם סוגי' דסבלונו' יש להכריע שפונת ה"ה היא שבמתנה בטעות אינו פשוט הדין אלא ספק פדכתיבנ': ומ"מ נמצינו למדים לענין דינא דאומדנ' דמוכח מבטלת המתנה והו"ל מתנה בטעות לכ"ע וחוזר' המתנה לבעליה אלא דלענין הפירות לדעת הלח"מ צריף להחזיר ג"כ ולדעת הסמ"ע יש חילוק במתנה בטעות עצמה לענין הפירו' דהיכ' דאיכ' למימר דניחא ליה שיאכל הפירו' אינו מחזיר אותם והיכ' דאיכ' למימר שהנתנה מעיקר' היא בטעות צריף להחזיר ובנ"ד יש להסתפק בזה לענין הפירו' לפי דברי הסמ"ע אי נימא דניחא להו שתאכל פירות כ"ז שלא חזרה בה או דמי לנתנה בטעות מעיקר' דלא ניחא להו שתאכל פירות גם לפי שיטתנו דבכל מתנה בטעות יש להסתפק שהפירות הם של המקבל מטעם דאילו מגניב או מתבד חייב ברשותיה קא שבח ומספיק' לא מפקינן ממונא וכ"ש הכא בנ"ד שהוא מעות דהו"ל הלואה גביה פל שנתבטלה המתנה ויש כאן חשש רבית אם יחזיר לו פירות אפי' לשיטת הלח"מ ז"ל ונדקא בקרקע וכיוצא הוא מ"ש הלח"מ דצריף להחזיר פירות במתנה בטעו' דאין שם חשש רבית אבל במעו' כנ"ד כ"ע מודו דאין כאן פירות אלא הו"ל הלואה גביה פל הפעות שנתנו לה וצריכה לשלם פל מה שנתנו לה ע"ד שלא תנשא לאחר דאומדנ' גדולה היא דאילו ידעו בה שתנשא לאחר לא היו נותנים לה פלל ודמי להא דר"ש ו' מנסיא ולמתנת ש"מ וכיוצ' דלא הצריכו גילוי דעת לבטל המתנה וסתמו כפי' מכח האומדנ' וה"ה בנ"ד דכונתיהו.

עוד יש להביא ראיה לנ"ד שחייבת להחזיר כל מה ששלחו לה ממ"ש בפ' מי שמת דק"מ ונ"ל יתיב רבין סבא קמי' דרב פפא ויתיב וקאמר פיון שמת הוא וכו' סבלונות הדרי מיכלא ומשתייא לא הדרי הדרא בה איהי הדרא אפי' פישא דירקא א"ר הונא בריה דרב יהושע ושמן להם דמי בשר בזול עכ"ל ופסקו הר"מ פ"ו מה' זכיה דין כ"ג ונ"ל חזרה בה היא חוזרת הפל ואפי' המאכל והמשקה נותנת דמיו בזול וכבר הספימו הגאונים וכו' שלא נתן לה מתנה זו אלא לדעת שלא תחזור בו עכ"ל.

וראיתי להלח"מ ז"ל שכ' ונ"ל וקא דלא הזכיר שבח סבלונות אם נאמר דהוא גורס וכו' פשוט הוא שלא הזכירו רבינו וכו' ואעפ"י שנא' שהוא גורס וכו' הא פתב נמקי יוסף דהו ביעיא לא הוי אלא בסבלונו' דבאכילה מחיל להו ולא אכל וכו' יע"ש וכיון שפון רבינו שאינו מחלק בכך יפה עבד שלא הזכירו עכ"ל ולפ"ז יר' המעיין שנסתלקה ההשגה שהשגנו להלח"מ שכ' שבמתנה בטעות הפירות חוזרין מהו סוגי' דסבלונות וממה שהשמיט הר"מ דין שבח הסבלונו' דכיון שאין הבעיניא אלא בסבלונות דמחיל ע"י אכילה פמתניתין דמס' בב"ב וכיון דהר"מ לא ס"ל פמתניתין אלא פרבין ליפא ספק דפשיט' דהשבח חוזר פסבלונו' פיון דלא שלחם אדעת' דמחילה אלא לעול' חוזרין פרבין ויפה כ' הלח"מ דבמתנה בטעות הפירות חוזרים דומיא דסבלונות לדעת הר"מ וקשה לסמ"ע שכתב דבהיה דר"ש ו' מנסיא אין הפירות חוזרים משום דניחא ליה שיאכל פירות עד שיבא בנו דא"כ גם בארוסתו שייך ה"ט ואין לומר דאה"נ דא"כ מאי קמיבעיא ליה להש"ס בסבלונו' התלוין באכילה אם צריך להחזיר השבח והלא אפי' בסבלונו' שאין תלוין באכילת החתן ולעולם הדרי מ"מ השבח אינו חוזר מה"ט דהסמ"ע ז"ל וכ"ש ה"כא דמעיקר' שלחם אדעתא שיאכל שם שאינו חוזרים דפשיטא דאין השבח חוזר אלא ודאי נראה דבסבלונות דהדרי פשיטא ליה דגם השבח הדר כמ"ש הנ"י ולא סמכינו אטעמ' דניח' ליה שיאכל פירות שכ' הסמ"ע ז"ל.

איה שיהיה נמצאו למדים דבהדר' בה היא לכ"ע חוזרת אפי' מאכל ומשקה בין אכל או לא אכל ונדקא בהדר בו הוא דאיכ' פלוגת' לענין אכילה דלדעת הר"מ וסיעתיה לעולם אינו חוזר ואין חיל' בין אכל ללא אכל ולדעת הרי"ף וסיעתיה יש חי' בין אכל ללא אכל שם דאם אכל שם אינו חוזר ואם לאו חוזר אבל בהדר' בה היא לכ"מ חוזר הפל אלא דצריך לפחות שלישי פיון דבשעה שאכלה סבורה היתה שיתקיימו האירוסין ולא תצטרך לפרוע וראיתי להרב נ"מ דק"ט ע"ד שכ' ונ"ל עוד יש להסתפק אם ז"ש דפוחת שלישי אם הוא דוקא פשחזרה בה וכו' ובהאי גוונא הוא דאמרי' וכו' אבל פשלא אכל שם דמדינ' וכו' חוזר הפל שמה אינו פוחת שלישי וכו' או דילמא ל"ש ומדברי הרי"ף בהלכות נראה דס"ל דל"ש וכו' יעש"ב וספק זה אינו אלא דוקא לדעת הפוסקים דמחלקי בין אכל שם ללא אכל שם מ"מ סבורה היתה שיתקיימו האירוסין ולא תחזור בה לא היא ולא הוא ואלו ידעה שתחזור בה היא או הוא לא היתה אוכלת דאל"כ אפי' באכל שם הוא ג"כ תקשי אמאי פוחת שלישי והלא הי"ל לאסוקי אדעת' שמה תחזור בה היא ותצטרך לשלם גם המאכל ומשקה אלא ודאי ע"כ צ"ל דכיון דבאותה שעה היתה דעתה להנשא לו לא חששה לחזרה שלה דאילו ידעה שתחזר' בה ותצטרך לשלם לא היתה אוכלת וא"כ גם בלא אכל שם לא אסיק אדעת' שיחזור בו הוא ותצטרך לשלם ולזה אכלה דאלו ידעה

שִׁחְזוֹן' בּוֹ לֹא הִיְתָה אוֹכֵלֶת וּפּוֹחַת שְׁלִישׁ וְכִמוֹ דְּאָסִיק הַנ"מ מְדַקְדּוּי שִׁנּוּי הָרִי"ף שֶׁכ' זֶה בַּתְּחִיל הַסּוּגָי'.

וְיוֹתֵר עֵינָר הוּא אֲצִלֵי הַכֶּרֶם זֶה שֶׁפִּתְמָתִי מִהֶעֱנָן עֲצָמוֹ דָּאלוֹ שִׁנּוּי זֶה יֵשׁ לְדוּחָה לְדַחֹת שֶׁפְּנֹת הָרִי"ף הִיְתָה לְהַפֵּךְ דְּכִי הֵיכִי דְלֹא נָטְעִי לֹמֵר דַּל"ש וּלְעוֹלָם בְּהַדָּר' בְּהַ פּוֹחַת שְׁלִישׁ לְזֶה פִּתְבוּ בַּתְּחִילָה הַסּוּגָי' לְהוֹרוֹת לָנוּ דְדוֹנָק' בְּדֹאכֵל שָׁם אִם תִּצְטָרֵף לְחֹזִי' פְּגוֹן דְּהִדְרָא בְּהַ פּוֹחַת שְׁלִישׁ פִּינּוֹן דְּסְבוּרָה הִיְתָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר עוֹד אֶבֶל בְּלֹא אֶכֶל שָׁם דְּבִלֹא"ה יוֹדַעַת הִיָּה שְׁלֹא מְחַל וְאֵעִפ"כּ אֶכְלָה אֵינּוּ פּוֹחַת שְׁלִישׁ וְצְרִיכָה לְשַׁלֵּם הַפֵּל לְפִי הִדְרָא בְּהַ הִיא אֶכֶן מִצַּד הָעֲנָן הוּא מְוַכְרַח פְּדֻכְתִּיבָנִי וְאֵין לוֹ דְּכּוֹנֶנֶת הַנ"מ בַּמ"ש דְּסְבוּרָה הִיְתָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר הוּא שְׁהִיְתָה טוֹעָה בְּדִין וְסְבָרָה דְאִפִּי הִדְרָא בְּהַ אֵינָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר וּלְפ"ז אֲנֻדָּא לִיהַ הַהֶכְרֵם שֶׁפִּתְמָנוּ דְּכִי הֵיכִי דְלֹא אָסִיק אֲדַעַת' חֲזָרָה דִּינָה ה"נ לֹא אָסִיק אֲדַעַת' חֲזָרָה דִּינָה אִפִּי' בְּלֹא אֶכֶל מִשּׁוּם דְּכִינּוֹן דְּהִיא טוֹעָה בְּדִין זֶה דְּהִדְרָא בְּהַ ה"נ טוֹעָה בְּדִין לֹא אֶכֶל שָׁם וְסְבוּרָה הִיא דְּכִינּוֹן שֶׁשְׁלַחָה לָהּ אֵינָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר בְּהַדָּר בּוֹ הוּא אִפִּי' לֹא אֶכֶל שָׁם וְאֲדָרְבִי' דִּין זֶה דְּהִדְרָא בְּהַ הִיא יוֹתֵר פְּשוּט מִצַּד הַסְּבָרָא דְּכִינּוֹן דְּהַחְזָרָה בָּא מִמָּנָה צְרִיכָה הִיא לְהַחְזִיר דְּנֻדָּאי לֹא נִתַּן לָהּ ע"ד שֶׁתְּחֹזוֹן' בְּהַ וְהוּא מְוַכְרַח לְכ"ע מִשָּׂא"כ הַדִּין הָאֲחֵר שֶׁבְּלֹא אֶכֶל שָׁם צְרִיכָה לְהַחְזִיר אֵינּוּ פְּשוּט וְאֲדָרְבִי' אִיפְכֵי מְסַתְּבֵר' שְׁאִינָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר פִּינּוֹן שֶׁהוּא חֲזָר בּוֹ וְכִמוֹ שֶׁפִּנּוֹ הוּא הָאֲמַת לְפִי דַעַת הַר"מ וְסִיעַתִּי' ז"ל אֶלֹא ע"כ צ"ל דְּסְבוּרָה שְׁלֹא תְּחֹזֵר בְּהַ וְא"כ כ"ש דְּסְבוּרָה הִיְתָה שְׁלֹא יִחְזֹר בּוֹ הוּא וְלָזֶה פּוֹחַת שְׁלִישׁ אִפִּי' בְּלֹא אֶכֶל שָׁם כְּנֹלַע"ד.

וְהַדָּרָן לְעֲנָן דִּינָא לְנ"ד שֶׁהִיא חֲזָרָה בְּהַ דְּצְרִיכָה לְשַׁלֵּם כָּל הַמַּעֲוֹת וְהַבְּגָדִים וּמֵאֶכֶל שֶׁשְׁלַחוּ לָהּ אֵעִפ"י שֶׁפָּלוּ וְאֲבָדוּ וְהוֹצִיאָה אוֹתָם בְּזִמְנָא אֶלְמְנוּתָהּ דְּוּמִיא דְּאַרוּסָה שֶׁאֵעִפ"י שֶׁפָּלוּ וְאֲבָדוּ וְאֶכְלָה בְּזִמְנָא שְׁהִיְתָה אַרוּסָתוֹ מ"מ פְּשִׁחוּרָה בְּהַ מְשַׁלְמַת הַפֵּל פְּחוֹת שְׁלִישׁ מִטַּעַם שְׁלֹא נִתַּן לָהּ מִתְּנָה זֹו אֶלֹא לְדַעַת שְׁלֹא תְּחֹזֵר בּוֹ וְה"ה הֵכָא שְׁלֹא נִתְּנוּ לָהּ מִתְּנָה זֹו אֶלֹא לְדַעַת שְׁלֹא תְּחֹזוֹן' בְּהַ לְהַנְשֵׂא לְאַחֵר וְכָל שֶׁחֲזָרָה בְּהַ מְשַׁלְמַת הַפֵּל פְּחוֹת שְׁלִישׁ מִטַּעַם דְּסְבוּרָה הִיְתָה שְׁלֹא תְּחֹזוֹן' בְּהַ וְתִצְטָרֵף לְשַׁלֵּם וְאֵלוֹ יְדַעַה שֶׁצְרִיכָה לְשַׁלֵּם לֹא הִיְתָה אוֹכֵלֶת וְלוֹבֶשֶׁת וּמוֹצִיאָה כ"כ כְּדִין הָאַרוּסָה שֶׁחֲזָרָה בְּהַ.

וּמַה שֶׁטַּעֲנָה הִיא שֶׁבְּאֻנְסָא עֲשֵׂתָה זֶה הָעֲנָן שֶׁחֲזָרָה בְּהַ וְנִשְׂאֵת לְאַחֵר אֵינָה טַעֲנָה כָּלֵל לְפִנְטָרָה מִהַתְּשִׁלוּמִין מִכְּמָה טַעֲמִי. חֲדָא שְׁאֵין הָאֻנְסָא בְּרוּר וּמְוַכְרַח שֶׁתְּנַשֵּׂא לְאַחֵר וְהִיָּה אֶפְשָׁר לָהּ לְסַלֵּק אֻנְסָא וּפְחַד זֶה בְּצִאָתָהּ מִהַבֵּית שְׁהִיְתָה דְּרָה בְּהַ וְלְדוּר בְּחִצְרָא גְדוּלָה שֶׁל יְהוּדִים שְׁאֵין בּוֹ פְּחַד גְּנָבִים וְגוֹיִם הַנְּכַנְסִים אֶצְלָה לְסִיבַת בַּעֲלָהּ הָא' הִיָּה אֶפְשָׁר לְסַלֵּק מִעֲלֵיהָ ע"י צִוּוּי שֶׁר הַרְגְּלִיִּים וְכִינְצָא גַם עֲנָן הַהוֹצָאָה הִיָּה אֶפְשָׁר לָהּ לְבַנְי בַּעֲלָהּ ה"י וְהִי מוֹסִיפִים לָהּ אוֹ מִתְּקַנִּין הָעֲנָן שְׁלֹא תִצְטָרֵף לְהוֹצָא' מְרוּבָה זֹו שְׁאוּמְרַת וְעוֹד אִפִּי אַת"ל דְּלֹא הִי תִיקוֹן לְאֻנְסָא אֵלוֹ שְׁאוּמְרַת מ"מ כ"ז אֻנְסָא דְשָׁכִיחַ הוּא וְכ' הַש"ף בַּח"מ סִימָן נ"ה ס"א וְז"ל עֵינּוֹן בְּסִפְרֵי וְכו' הוֹכַחְתִּי דְּדוֹנָק' וְכו' אֶבֶל אֵי שָׁכִיחַ לֹא הוּי אֻנְסָא דְהו"ל לְאַתְנוּי וְכו' יַעֲש"ב.

גַּם הָרַב מֵהַר"א שְׁשׁוֹן ז"ל סִימָן ס"א הֶעֱלָה דְּבַעֲי אֻנְסָא דְשָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ כְּדִי שְׁהִיְתָה נִקְרָא אֻנְסָא וְחֵלֵק עַל מֵהַרש"ך ז"ל דְּכ' שָׁם בַּתְּשׁוּ' דְאִפִּי בְּאֻנְסָא דְשָׁכִיחַ מְקַרִי אֻנְסָא יַעֲש"ב שְׁנֹלַע"ד שֶׁהִדִּין עֲמוֹ כְּמוֹ שֶׁרָאָה הַמַּעֲלִינִין בְּדְבָרָיו בְּאוּרָף.

גם לפי דברי הפ"מ בח"א סימן ס"ב שהאריה בפרט זה ותורף הסכמתו היא דכל היכא דאיכ' אומדנ' גדולה דמוכח טובא ואפילו באונס דשכיח הוי אונס היינו דוקא לענין התלוי במתחייב עצמו דאנו סהדי דלא נתחייב אדעת' דאונס זה אפי' בשכיח והו"ל פאלו התנה בפ"י וסמך על האומדנ' והספ"מ ע"י הרב בני חיי בסימן ר"ז והוא מלתא דמסתבר' כמו שיר' המעיין מ"מ בנ"ד דאין פאן אומדנ' שהם נתחייבו לתת לה אפי' תנשא לאחר באונס ואדרב' האומדנ' היא להפך שאפי' תהיה לה אונס לא תנשא לאחר דאלו ידעו שתנשא לאחר בשום אופן בעולם לא היו שולחים לה ודאי שטענה זו אינו מועילה לה לפוטרה מלשלם מה ששלחו לה דאינהו מאי איכפת להו באונס דיגדה פינון שהם שלחו לה ע"ד שלא תנשא לאחר וכל שעברה על תנאי זה צריכה לשלם מה ששלחו לה פחו' שליש פדכתיב ויש סעד לזה ברור מדברי הפ"מ בהקדא כמו שיראה המעיין בדבריו באורף וא"צ להאריה בזה גם מדין הארוסה דכתבו בסתם הקדא בה איהי הקדא אפילו כישא דירקא ולא ח"י בין הקדא ברצון להקדא באונס משמע דבכל גוונא דהקדא צריכה לשלם מטעמ' דכתיבנ' דאיהו לא איכפת ליה באונס דיגדה ולא שלח לה אלא ע"ד שתנשא לו וכל שחזרה בה בין באונס בין ברצון צריכה לשלם לו הפל פדינו וה"ה בנ"ד פדכתיבנ'.

ועוד יש להביא ראיה לנ"ד דטענת אונס זו מגן שניא ממ"ש בירושלמי דגיטין פ' מי שאחזו וז"ל ביצד סדר סמפון אנא מקדש לה ע"מ וכו' ואירע לו אונס ר"י אמר אונסא פמאן דלא עבד ור"ל אמר אונסא פמאן דעבד וכו' והביאו הר"ן וז"ל פ' האומר בקידוש' וכתב וז"ל ומשמע לי דבהא פליגי רשב"ל מדמה לה למגד' ומתנה אם לא פאתי וכו' וה"נ אונסא פמאן דעבד ור"י סבר דל"ד דהתם שאין הדבר תלוי אלא בו אינו גומר לגרש אלא אם יעבור על תנאי ברצון אבל באונס לא אבל הכא שהאש' אינו מתקדשת אלא מדעת' הרי אינה מספמת בקידושיו אא"כ קייים תנאו אבל כל שלא נתקיים אף על פי שצאנס אינה מתרצ' בקידושיו ומשמע דקי"ל כר"י דאע"ג וכו' לא עבד הכי משום דחש לה אלא שפא יבא ב"ד ויספור כר"ל וכו' והרב מחנה אפרים ז"ל הביא לשון הר"ן זה בתוספת דברים שכ' וז"ל ונדמי למי שנתחייב לחברו סף מה ע"מ שיעש' לו דבר פ' ונאנס ולא עשהו וכו' דאע"ג דאנוס רחמנא פטריה מ"מ זה לא חייב עצמו אלא ע"מ שיקיים אותו דבר ע"כ ומזה דן את דינו כשזכר את בפועל ע"מ לילה לירו' יעש"ב ועיין בספרי גחפה בכסף ח"מ סי' כ"ט שהקשתי דברי הר"ן אהדדי ומירצתי דלעולם אומדינו דעת הנותן דהיכא שתלה הענין בו אומדינו דעתיה שפונתו לקיים התנאי בלי אונס ואונסא פמאן דלא עבד ואין מתנתו מתנה ואי תלה התנאי במקב' אז אומדינו דעת' שלא פינון ליתן אלא כשיקיים תנאו דוקא ולא איכפת ליה באונסא של האחר וכל שלא קיים תנאו אפי' באונס אין מתנתו מתנ'.

ומצאתי אילן גדול לסמוך עליו הוא הרב ש"ף בח"מ סי' נ"א שכ' פן ליישב הירוש' זה להר"מ והטור והש"ע שפסקו דאם הנה אנוס הוא פטור מקנין שעש' לאבד זכותו אם לא יבא יום פ' פפתוב בספרי באורף שזה סעד גדול למ"ש הש"ף דאנוס רחמנא פטריה אמרי' אבל אנוס רחמנא חייביה לא אמרי' ומ"מ מדברי הב"ח והש"ף נרא' דלא הווי גרסי בדברי הר"י סיום זה שהביא הרב מחנה אפרים שהרי הב"ח כ' דאין ראיה מקידושין לר"מ והש"ף לא השיגו אלא מפח העיון והסברא שחי' מדעתו שלזה פנון הר"ן ודלא כהב"ח שלא הבין דברי הר"ן פן משמע שאין הדבר מוכרח בלשון הר"ן וז"ל

לפרש אכן לפי סיוע זה הוא מוכרח דקדושי דמי לדין ממונות ואלו בגיטין כ' דבד"מ יש טענת אונס וע"כ צ"ל פדכתבנא ופשוט וברור.

ונצא הדין לנ"ד שמפח האומדנא אנו דנין דהו"ל פאילו פ"א שע"ד שלא תנשא לאחר נתנו לה וכו' לא מהני טענת אונס שלא לחייבם וכל שנשאת לאחר אפי' באונס צריכה לשלם דלעולם אמדי' דעת הנותן פדכתבנא גם לפי דעת הריב"ש שהביא דבריו מהר"ם אלשקאר בתשוב' וכתבו הרב משנה למלך ו"ל פ"א מה' מכירה הלכה א' דטענת אונס לא שייך אלא בקיום התנאי דכיון שבאונס נתקין' התנאי לא חשיב קיום אף בבטול התנאי אף שנתבטל באונס לא שייך לומר דלא יחשב בטול וכל שנתבטל אפי' באונס אין פאן גט ומינה דבממונו' נמי כל שנתבטל התנאי אף שהיה באונס אין פאן חייב יוצא הדין לנ"ד דהו"ל פתנאי מפורש שלא תנשא וכל שנתבטל התנאי ואפי' באונס נתבטל החיוב והמתנ' וצריכה לשלם פחות שליש פדין הארוס' וכ"ש דאין האונס ברור פדכת' באופן דזכו בני ראובן בטענתם וטענת האש' שטענה שבאונס עשתה פן אינו מעל' ומוריד אפי' הי' אונס גמור ולא שכיח.

ומעתה אלכה לי אל הטענה הב' שטען בעל' הב' שחוב זה דינו כמע"פ שאינו גובה מנכסי' שהכניס' לבעל וטענת המורש' שטען פנגדו שדינו פדין הסבלונו' שפסק מרן בש"ע סי' צ"א שדינם פמלנה בשטר ונלע"ד שצדק המורש' בטענתו זו שהרי שורש דין זה הוא מתשוב' הרא"ש פל' ל"ה סימן ו' ונהביא' הטור בקיצור סימן הנז' ולפי ב' הטעמים שנתן הרא"ש ו"ל בסבלונו' יוצא הדין לנ"ד ג"כ שגיבוי הנכסי' אלו ששלחו לה דהטעם הא' שנתן פי סבלונו' קלא אית להו פי דרף הוא לשלוח בפנסום לחזק הענין שלא תנשא לאחר וידע בהם הבעל והו"ל פמלנה בשטר בדין הפרנסה שאמרו בש"ס שאני פרנסה דאית ליה קלא ה טע' עצמו שייך בנ"ד שהדבר זה גלוי וידוע לכל באי שער עירנו שהיו שולחים לה בכל שנה סף זה ובעלה הב' ידע בזה והו"ל פמלנה בשטר שהדבר ידוע לכל שלא הי' שום חיוב עליה' אלא מצד החסד לכבוד אביהם שלא נשאת לאחר וכל שהיא פשעה בהם וניסת חייבת לשלם פמו הסבלונו' שכ' הרא"ש ו"ל דהו פמלנ' בשטר מה"ט דקלא אית להו וידע בהם הבעל גם לפי הטעם הב' שכתב הרא"ש עפ"י פסק הרי"ף שכתב דה"ט דמלנה ע"פ לא גביא מיניה משום דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה דלא אבעי ליה לאוזפיה בלא שטרא וה"ט לא שייך בבבלונו' דלאו אורחא דמלתא למעבד עליהו שטרא פי אדעתא דאיחתוניה שולח לה ולא שמתכניס לבעל אחר וסיים וז"ל הילכף אי הוי הגי סבלונו' כמע"פ גבי להו מנ"מ משום פסידא דמשדף שויהו רבנן לבעל פירוש עכ"ל טעם זה עצמו שייך בנ"ד דלאו אורחא דמלתא למעבד בזה שטרא פיון דאדעתא שלא תנשא לאחר היו שולחים לה ולא שמתכניס לבעל אחר פדי שיצטרכו לגבות ממנה ומשום פסידא דידהו שויהו רבנן לבעל פירוש אפי' הוי כמע"פ וגובה מהבעל פמו הסבלונו' שכתב הרא"ש ו"ל ופסקו מרן בש"ע וה"ה בנ"ד דסתרי טעמי שכת' הרא"ש שם שייכי בנ"ד פדכתבנא גם הרב מהר"ם פדאויה סימן נ"ה פתב באשה שהיתה חייבת מס ונשאת דהוי פדין הסבלונו' שחייב בעלה לשלם משום דאין דרף לעשות בזה שטר ועוד דקלא אית ליה והוי פמלנה בשטר יע"ש ונהביא' בד"מ ופסקה מור"ם בסי' הנזכר מה"ט וה"ה לנ"ד דשייכי הגי טעמי פדכתבנא.

אָכּוּן נִשְׁאָר לָנוּ לְבָרֵר אִם הַנְּכִסִּי שֶׁהַכְּנִיסָה לַבְּעַל הֵם נ"מ או נצ"ב דָּאָם יֵשׁ לָהּ נ"מ הַדְּבָר פְּשוּט לִכ"ע שְׁגוּבִים מֵהַנ"מ כֹּל מַה שֶׁשָּׁלַחוּ פְּחוּת שְׁלִישׁ מֵהַנִּי טַעֲמֵי דְכַתְּבֵי הָרָא"ש וְז"ל בְּדִין הַסְּבֻלּוֹנוֹת וּמוֹר"ם בְּדִין הַמַּס פְּדֻכְתִּיבְנָא אָבֵל אִם הַכְּנִיס' לֹו הַפֶּל בְּנַצ"ב גִּרְאָה שֶׁהַדְּבָר תְּלוּי בְּמַחְלֻק' שֶׁהָרִי מִתְּשׁוּבַת הָרָא"ש וְז"ל שֶׁדִּקְדָּק לֹוּמֵר דְּגוּבָה מִנ"מ נִרְא' שֶׁדְּוֹנְקָא מִנ"מ גּוּבָה וְלֹא מִנַצ"ב גַּם מִסִּיּוּם הַתְּשׁוּבָ' שֶׁכַּתְּבֵי וְז"ל וְאִם אֵינן לָהּ נ"מ וַיֵּשׁ לָהּ שֶׁטֶר נְדוּנְיָא עַל בַּעַל' שֶׁיְכוּל' לְגַבּוֹת הַשֶּׁטֶר בְּכָל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה רְאוּבֵן גּוּבָה וְכו' אָבֵל אִם אֵינן שֶׁטֶר נְדוּנְיָא עוֹמֵד וְכו' אֵלֵא לְכַשְׁתְּאֲלָמֵן וְכו' לֹא אָמְרִי תִמְפֹּר וְכו' בְּטוֹבַת הַנָּא' וְכו' יַעֲשֶׂב מוֹכַח בְּהַדְּיָא דְאֵינן יְכוּל לְגַבּוֹת מֵהַבְּעַל מִנַצ"ב דַּל"כ לָמָּה לֹא חֲיִיב לַבְּעַלִּי שֶׁיִּפְרַע לְמִשְׁדָּךְ מֵהַנְּדוּנְיָא וְזֶה פְּשוּט וְכ"כ הֵרַב מֵהַרִּי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ ח"י בְּהַדְּיָא וְז"ל וְאִם נִפְשָׁךְ לֹוּמֵר וְכו' תְּדַא דַּע"כ לֹא קָא מִבְּעַיָא לָן וְכו' אֵלֵא לַעֲנִינָן נ"מ אָבֵל לַעֲנִינָן נַצ"ב פְּשוּט דְלוֹקֵחַ הָנִי וְכו' וְתַדַּע דְכֵן הוּא שֶׁהָרִי כַּתְּבֵי בַּעַל אָבֵן הָעֶזֶר בְּשֵׁם אָבִיו וְכו' הִילְכֶךָ גּוּבָה מִנ"מ וְכו' מִשְׁמַע וְכו' דְּוֹנְקָא הַכְּנִיס' לֹו נ"מ הוּא דְּגָבּוּ מֵהַבְּעַל וְכו' וְאֵע"ג דְּחֻשְׁיָב לִי כְּמִלְוָה בְּשֶׁטֶר וְכו' יַע"ש הָרִי לָהּ בְּהַדְּיָ' שֶׁכ' לְדַעַת הָרָא"ש דְּוֹנְקָא מִנ"מ גְּבִי וְלֹא מִנַצ"ב כְּדַכְּתִיבְנָא וְהוּא וְז"ל לֹא רְאָה תְּשׁוּבַת הָרָא"ש אֵלֵא מ"ש הַטּוֹר בְּשִׁמוֹ וְלָזֶה כַּתְּבֵי בְּלִשׁוֹן מִשְׁמַע אָכּוּן בְּתְּשׁוּבָ' הָרָא"ש הַדְּבָר מְפֹרֵשׁ דְּאֵינן גּוּבָה מִנַצ"ב.

אָכּוּן מִדְּבָרֵי מְרוֹן בַּש"ע שֶׁפֶּסֶק סֵתֵם שְׁדִינָ' כְּמִלְוָ' בְּשֶׁטֶר נִר' דְּגוּבָה אִפִּי מִנַצ"ב וְכ"כ הֵרַב ב"ש בְּפִי הַש"ע. יַע"ש וּמ"ש בַּמ"ק דַּצ"ל דַּנ"מ שֶׁכַּתְּבֵי הָרָא"ש לֹא דְוֹקָא אַחֲרֵי הַמְּחִיל' מִכַּת"ר לִיתָא שֶׁהָרִי דְּבָרֵיו בְּרוּרִים בְּתְּשׁוּבָ' דְּאֵינן גּוּבָה מִנַצ"ב שְׁאֵינן נִגְבִּין עַד שֶׁתִּתְּאֲלָמֵן או תִּתְּגַרֵּשׁ כְּדַכְּתִיבְנָא אֵלֵא שְׁמֵרֵן בַּש"ע אֵז'ל לְשִׁיטְתִּיהָ שֶׁכַּתְּבֵי בְּכַדְּק הַבֵּית לְתַמְוָה עַל הָרָא"ש דְּלָמָּה לֹא יִגְבֶּה מֵהַנְּדוּנְיָא וְיִפְטֹר הַבְּעַל מִחֻב סָךְ זֶה מֵהַנְּדוּנְיָא יַע"ש"ב וְלָזֶה סֵתֵם וּפֶסֶק שְׁדִינָ' כְּמִלְוָ' בְּשֶׁטֶר שְׁנִגְבֵ' אִפִּי מִנַצ"ב.

גַּם הֵרַב ב"ש עֲצָמוֹ חִזֵּר בּוֹ בְּמִדְּוֹרָא בְּתִרְאָ וְהַשְּׁמִיט זֶה דַּצ"ל לֹא דְוֹקָא וְכַתְּבֵי וְז"ל מִיָּהוּ בְּתְּשׁוּבַת הָרָא"ש וּבְטוֹר אֵיתָא דְּגוּבָה מִנ"מ וְכַתְּבֵי בְּתְּשׁוּבַת מֵהַרִּי"ק שֶׁם דְּוֹקָא מִנ"מ גּוּבָה וְלֹא מִנַצ"ב עַכ"ל וּמ"מ קָשָׁה עָלָיו לָמָּה הִנְצִיף לְתְּשׁוּבַת מֵהַרִּי"ק פִּינּוֹן דְּמִתְּשׁוּבַת הָרָא"ש עֲצָמָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ פֶּן בְּבִירוֹר וַיִּגְדֵּל הַכָּאֵב אֲצִלֵי עַמ"ש הֵרַב כְּנֵה"ג חַא"ה סִימָן צ"א הַגְּהַב"י אוֹת ט' מְשֵׁם מְהַר"ם פְּדוּנָה וּמֵהַר"א גְּאֲלִיקוֹ בְּתִשׁוּ' כ"י שֶׁכַּתְּבוּ דַּמ"ש הָרָא"ש גּוּבָה מִנ"מ לֹא דְוֹקָא דַּה"ה מִנַצ"ב וְהוּא וְז"ל לֹא הִשְׁיֵג עָלֵיהֶם אֵלֵא מִתְּשׁוּבָ' מֵהַרִּי"ק הַנּוֹ' וְלֹא זָכַר ש"ר דְּמִתְּשׁוּבַת הָרָא"ש עֲצָמָה הַדְּבָר בְּרוּר כְּדְּבָרֵי מֵהַרִּי"ק וְז"ל וּפְשׁוּט וְרִיאִיתִי לְהֵרַב נ"מ דַּקְס"ט שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי מֵהַרִּי"ק אֵלָיו וְכַתְּבֵי וְז"ל אֶמֶת שֶׁמִּתְּחִל' דְּבָרֵי הָרָא"ש פֶּן נִרְא' וְכו' וְגַם מִתּוֹךְ דְּבָרֵיו שֶׁכַּתְּבֵי וְאִם אֵינן לָהּ נ"ע וְכו' ג"כ נִרְא' דְּוֹנְקָא וְכו' וְכִבֵּר תְּמָה מְרוֹן וְז"ל ע"ז בְּסִפֵּר ב"ה וְכו' וְגַם בַּס' פְּרִישָׁה וְכו' וְאֵי שֶׁתְּמִיטִיתִי'.

לְהוֹ דְּבָרֵי מֵהַרִּי"ק וְכו' אֵךְ סוֹף דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּתִשׁוּ' סוֹתְרִים כ"ז שֶׁכַּתְּבֵי וְכו' הָרִי מוֹכַח מְפָאֵן וְכו' וְכִבֵּר הָאֲרִיף בְּזֶה הֵרַב מֵהַרִּי"ק ל' וְכו' עַש"ב. וְאֲנִכִי הִצְעִיר שֶׁמְעַתִּי וְלֹא אָבִין בַּמ"ש דְּאֵשְׁתְּמִיט לְהוֹ דְּבָרֵי מֵהַרִּי"ק שֶׁהָרִי מְרוֹן הַב"י רְמַז הַתְּשׁוּבָ' שֶׁם יַע"ש וְגַם הֵם אוֹלֵי בְּשִׁיטְתוֹ בְּכּוֹנֵת הָרָא"ש אֵלֵא שֶׁהֵם תְּמָהִים עַל ס' הָרָא"ש דְּלָמָּה לֹא יִגְבֶּה הַבְּעַל מִנַצ"ב וְיִפְטֹר הַבְּעַל מִחֻב שֶׁל הַנְּדוּנְיָא וְלֹא ס"ל כַּס' מֵהַרִּי"ק דְּהָנִי בְּנְכִסִּי עֲצָמוֹ מְשׁוּם דַּל"ד כְּלָל וְכַמ"ש מֵהַרָא"ש שֶׁיֵּשׁ לְגַמְגֵם עַל מֵהַרִּי"ק בְּזֶה וְהֵבִיא הֵרַב נ"מ בְּדָף זֶה

בתחילת הענין שדקדק בתשוב' מהרי"ק יעש"ב שיהדין עמהם בזפ ולזה תמהו על ס' הרא"ש זו ולעול' דלא אשתמיט להו ס' מהרי"ק.

ומ"ש עוד דסוף דברי הרא"ש בתשו' סותר' כ"ז הן אמת שעפ"י דברי מהריב"ל בכונת הרא"ש יר' סותר כ"ז פדברי הרב נ"מ אכן האמת אצלי בכונת דברי הרא"ש אלו הוא מ"ש מהרח"ש בסימן כ"ח דמלבדושי' אלו לא שמאיתם בכתוב' ובנכסי צ"ב ולזה הוא שכתב דגובה מהם יע"ש באור' שדבריו נכונים וברורים בכונת הרא"ש ולפ"ז אין פאן סתירה לדברי מהרי"ק מזה והתימא על הרב נ"מ שהזכיר תשובת מהרח"ש הנז' בגמגום שכתב מהרי"ק ופה לא זכר ש"ר דברי מהרח"ש בכונת הרא"ש ודבריוהם פראי מוצק ועיין למהרח"ש שם שהאר"ה הרבה בתשוב' מהריב"ל זו והדין עמו בקל מ"ש שם פמו שירא' המעין בספרו באור' והכלל העולה מדברי מהרח"ש שם הוא דמנצ"ב לא גבי מלנה בשטר אפי' דכ"א אג"ק פיון דדינו פלוקח אכן מדברי הרב פרישה וח"מ שהביא הרב ב"ש שהקשו בתשוב' הרא"ש דלמה אין גובין מנצ"ב ותי' דמייירי בהכניס' לו מטלטלי בלא אגב ולזה מנצ"ב לא גבי משום דלוקח ממש הוי אכל מנצ"ב גובה בלא אגב משום דאינו לוקח ממש יר' דבאגב גבי אפי' מנצ"ב וכ' הב"ש דכן מוכח מהש"ך בסי' קל"ב שיהדין פן י"עשב.

גם מדברי כנה"ג בח"מ סימן ס' הגהב"י אות י' ונהביאו שם הב"ש מוכח שדבר זה במחלוקת הוא שנוי דלדעת הרדב"ז והריב"ל והרשד"ם ז"ל גבי מנצ"ב פשכחוב בשטר מטלטלי אג"ק ולדעת מהרח"ש אפי' באג"ק לא גבי מנצ"ב שדינו פלוקח ממש לכל מילי לכ"ע.

ואיך שיהיה נמצא אפה למד לנ"ד מנצ"ב לדעת מהרי"ק ומהרח"ש אינו יכול לגבות אלא מנצ"ב ולא מנצ"ב דאף שדינם פמלנה בשטר דאג"ק מ"מ לא גבי משום ת"ה שאינו גובה ב"ח ממטלטלי שפטר ובנצ"ב לוקח ממש הוי אכן לדעת מרן בב"ה וש"ע נראה שפמלנה בשטר גובה מנצ"ב ויפטר הבעל מחוב סף זה מהנדוני'.

גם הרב נ"מ ומהר"ם פדווה אזלי בשטיטה זו דגובה מנצ"ב ואף שקשה לנו מ"ש פן לדעת הרא"ש מ"מ הרי סברתם היא פן דגבי מנצ"ב ובאתרא דדייני דיני קי"ל ודאי שאין פח להוציא מיד הבעל הפונזוק בנכסים שיאמר קי"ל כמהרי"ק ומהרח"ש ז"ל דס"ל שאינו גובה מנצ"ב אפי' מלנה בשטר גמור אכן אי תפסי בני ראובן מנכסי הבעל ג"כ לא מפקינן מינייהו דיאמרו קי"ל פדעת הב"י והנ"מ והר"ם פדווה ז"ל דגובה מנצ"ב ויפטר מסף זה מחוב הנדוני' וכמ"ש הב"ש בדין מלנה ע"פ דאי תפס המלנה אין מוציאין ממנו יעש"ב.

אכן פעה"ק ירו' ת"ו שאנו הולכים אחר פסק מרן בש"ע ואין אנו חוששי' לטענת הקי"ל נראה ודאי שחייב הבעל לפרוע זה מנצ"ב ויפטר מחוב סף זה מהנדוני' שהכניסה לו פיון דמרן בש"ע פסק סתם שדינם פמלנ' בשטר ובדין מלנה בשטר פסק שגובה מהנכסים שהכניס' לבעלה והינו בין נ"מ ובין נצ"ב כמ"ש הב"ש.

אכן עדיין לבי מהפסס להחליט הדין בנ"ד שאין פאן קרקע אלא מטלטלי' וכבר פסק מרן בש"ע ח"מ סי' ס' דמטלטלי לא משתעבדי לב"ח לטרון מהם אלא פשכחוב בשטר מטלטלי אג"ק ואפי' שכ"כ נהגו שלא לטרון מהלקוחות ומקבלי מתנה משום ת"ה

יעש"ב וא"כ אַפְשָׁר שֶׁמ"ש פֶּאן דִּינָם כְּמִלְוָה בְּשִׁטְר הֵינְנוּ כְּשִׁטְר שְׂאִין בּוּ מְטִלְטֵל אַג"ק
שְׂגוּבָה מְמַקְרָקְעֵי דְנוֹקָא וְלֹא מְמַטְלְטְלֵי וְאֶפְי' אֵת"ל שְׂדִינָם כְּשִׁטְר גְּמוּר שְׂפִתוּב בּוּ מֵאֲג"ק
מ"מ מִפְּנֵי הַמְּנַהֵג דַּת"ה לֹא יִגְבֶּה מִהַמְטְלְטְלִין שְׂהַכְנִיסָה לְבַעַל שְׂדִינּוּ פְּלוֹקַח כַּמ"ש
מֵהֶרַח"ש וְלֹא ס"ל כְּסִבְרַת מְהַרִּיב"ל וְסִיעֲתִיהָ שְׂפִתָּהּ הַכְּנֵה"ג דַּס"ל דְּגוּבָה מְהַבְּעַל
מִנְצ"ב דְּלַעֲנֵן זֶה אֵין פֶּאן בְּרִוּר מְדַבְּרִיו שְׂפִסְק בַּש"ע וְאֶף שֶׁמִּמ"ש בַּב"ה לְתַמְנָה עַל
הָרֵא"ש ז"ל נִרְאֶה דַּס"ל כַּס' מְהַרִּיב"ל וְסִיעֲתוֹ דַּא"כ מֵאֵי קָא מְקַשֵּׁי לְהָרֵא"ש ז"ל
לִימָא דַּה"ט דְּלֹא גְּבִי מִנְצ"ב מְשׁוּם ת"ה שְׂדִינּוּ פְּלוֹקַח מְמַשׁ מִשָּׂא"כ בַּנ"מ שְׂאִין דִּינּוּ
פְּלוֹקַח מְמַשׁ גְּבִי מֵהֶם וְדוֹחֵק לֹמַר דְּמָרְן ס"ל שְׂאִין חֵי' בֵּין נ"מ לְנַצ"ב פְּלֵל מְשׁוּם דְּסוּגִיָּא
עֲרוּכָה הִיא פ' הַחֻבֵּל שְׂאֲמָרוּ דְּלֹא דְּמִי נ"מ לְנַצ"ב דְּאָמַר שְׁם אַבְיֵי אֵי אֲמַרְתָּ בַּנ"מ תֵּאמַר
בְּנַצ"ב כַּמ"ש מֵהַרִּיק"ו ז"ל.

וּמָה שְׂגַמְגָם מֵהֶרַח"ש הוּא בַּמ"ש דְּהוּוּ פְּנוּכְסִיו מְמַשׁ ל"ד אָבֵל לְעַנְנֵן לֹקַח פְּשׁוּט הוּא
לכ"ע דְּטְפֵי הָוִי לֹקַח בְּנַצ"ב מִנ"מ וַא"כ ע"כ צ"ל דַּס"ל כְּהַרִּיב"ל וְסִיעֲתִיהָ וְלָזֶה תְּמָה
עַל הָרֵא"ש ז"ל. לַפ"ז הֵדַר דִּינָא לַנ"ד פַּעַה"ק דְּבַתְרִיָּה דְּמָרְן גְּרִירָנָא דְּצָרִיף הַבְּעַל לְשֵׁלֵם
מ"מ פִּינּוּן שְׂדַבְּרִיו בַּש"ע אֵינָם בְּרוּרִים בְּזֶה כְּמֵאן ס"ל וְאֶפְשָׁר לֹמַר הָכִי וְהָכִי אֵיפֹא
לְמִימַר דְּמָה שְׂקַבְּלוּ הוֹרְאָת מָרְן ז"ל הוּא דְּבַר הַבְּרוּר בַּש"ע דְּנוֹקָא וְכָל שְׂדַבְּרִיו בַּש"ע
סְתוּמִי אֶף שְׂמַדְבְּרֵי הַב' בַּב"ה אוּ בַּתְּשׁוּ' הַדְּבַר בְּרוּר לְהִיכֵן דְּעַתּוֹ נוּטָה מ"מ פֵּל שַׁבַּש"ע
לֹא בִּינְאוּרָו לֹא קַבִּילוּ עֲלֵיהוּ וְהִדְרוּ לְכָלְלִין לְדוּן בְּדִין הַקִּי"ל פִּינּוּן שְׂהַדְּבַר תְּלוּי בְּפִלּוּגְתָּא
דְּרַבְּנוּתָא וְאֶף שְׂאֵנִי כְּתַבְתִּי בְּסַפְרֵי גְּחִפָּה בְּכֶסֶף ח"מ ס' ח' לְעַנְנֵן שְׂלִיחַ שְׂשִׁינָה דְּבַאֲתַרְקִי
דְּמָרְן חֲזִיב בְּכָל מֵינֵי אֲוֹנְסֵי וְהַכְּרַחְתִּי כֵּן מִמ"ש בַּתְּשׁוּבָה כ"י שְׂהַבִּיא הָרַב מ"ל יַעֲשֵׁב
וְגַם הָרַב הַמְּנוּבָהּ מֵהֶרַח"ש ז"ל בְּקוֹנְטְרִיסוֹ שְׂפִתָּהּ לִי בְּזֶה וְהוֹדַפְס בְּסַפְרוֹ ח"ג ח"מ ס'י
י"ג לֹא מְצָא מַעֲנָה בְּזֶה אֱלֹא מְטַעַם שְׂלֹא יֵצֵא טְבַעָה בְּעוֹלָם כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַרוּאָה בְּסַפְרֵי
בְּאוּרֵךְ דְּמִשְׁמַע שְׂאֵלוֹ יֵצֵא טְבַעָה בְּעוֹלָם הָיָה לָנוּ לְפִסְקוֹ כַּמ"ש בַּתְּשׁוּבָה אֶף שַׁבַּש"ע
דְּבָרֵינוּ סְתוּמִים וַיֵּשׁ לְפָרְשָׁם לְצַד אַחַר וּלְפ"ז ה"ה לַנ"ד דִּישׁ לָנוּ לְפִסְקוֹ כְּפִי מָה שְׂנִרְאָה
מְדַבְּרִיו בַּב"ה בְּאַתְרָא דִּידִין אֶף שְׂדַבְּרֵי הַש"ע סְתוּמִים מ"מ יִרְאֶה הַמְּעַיִן דְּשִׁנָּא נ"ד
מֵהֶתֵם דְּשִׁאֲנֵי הֶתֵם שְׂדַבְּרֵי מָרְן בַּתְּשׁוּבָה הֵם לְפִסְק הַלְּכָה וְע"כ צ"ל דְּבָרֵינוּ שַׁבַּש"ע כַּמ"ש
בַּתְּשׁוּבָה כִּי הִכִּי דְּלֹא תִיקַשֵּׁי דִידִיָּה אֲדִידִיָּה מִשָּׂא"כ בַּנ"ד שֶׁמ"ש בַּב"ה אֵינּוּ פִּסְק הַלְּכָה
אֱלֹא תְּמִיָּהָ שְׂתַמָּה עַל הָרֵא"ש ז"ל דְּאֶפִּילוּ אִם נִפְרַשׁ דְּבָרֵינוּ שַׁבַּש"ע לֹא יִדְרֵךְ גִּיסָא אֵין
כְּאֵן גּוֹשְׁי' דְּאֶפְשָׁר דָּאָף שְׂיֵשׁ לוֹ תִימָא בַּתְּשׁוּ' הָרֵא"ש מ"מ לְעַנְנֵן הַלְּכָה לֹא מְלֹאוּ לְחֻלּוֹק
עַל הָרֵא"ש וּפְסַק כְּמוֹתוֹ דְּדִינּוּ כְּמִלְוָה בְּשִׁטְר לְעַנְנֵן קַרְקַע דְּנוֹקָא שְׂיִגְבָּה אֶפִּי מִנְצ"ב וְלֹא
מְמַטְלְטְלֵי נְעוּד שְׁגָם הַכְּרַח הַתְּמִיָּהָ שְׂתַמ' בַּב"ה אֵינּוּ כ"כ הַכְּרַח דְּאֵיפֹא לְמַדְחֵי
שְׂתַמִּיָּהָ עַל הָרֵא"ש הִיא עַל מְקַרְקַעֵי דְּנוֹקָא דַּלְמ' לֹא יִגְבֶּה אֱלֹא מִנ"מ דְּנוֹקָא הָרֵי מְשַׁכַּח'
לֶה שְׂיִגְב' בְּנַצ"ב מְקַרְקַעֵי וַיִּפְטַר מְחֻב הַנְּדוּנָה וְלְעוֹלָם דְּבַמְטְלְטְלֵי מוּד' הוּא ז"ל דְּאֵינּוּ
גוּבָה מִנְצ"ב כְּדַעַת הָרֵא"ש מְשׁוּם ת"ה וְקִינְצַר בְּמוּבָן בְּאוּפֵן שְׂאִין פֶּאן הַכְּרַח גְּמוּר לְעַנְנֵן
מְטִלְט' בְּדַבְּרֵי מָרְן הַש"ע וְהִדְרוּ לְכָלְלֵי הַקִּי"ל כְּדַכְּתִיב' דְּגָדוּל פֶּחַ הַמְּוַחֲזָק בַּד"מ כְּפִדוּעַ
לְכָל מְבִין הַסְּכֵמַת אַחְרוּנֵי ז"ל דְּכָל שֵׂאת' מֵרַב סְפִיקוֹ לְעוֹלָם הַמַּע"ה.

אַכֵּן אִם הַכְּנִיס' נ"מ גוּב' מֵהֶם לַכ"ע אֶפִּי לְדַעַת מֵהֶרַח"ש כְּמוֹ שִׁיר' הַמְּעַיִן בְּדַבְּרֵינוּ בְּסוּף
הַתְּשׁוּבָה וְאֵין לָנוּ לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה בְּכּוֹנוּת הַש"מ וְהַגָּה רַמ"א הִיא בְּנַצ"ב כַּמ"ש הַח"מ
וְהַפְרִישׁ' וְאֶף שְׂהַרַב ב"ש הַשִּׁיג עֲלֵיהָ דְּמַתְּשׁוּ' הַרְמַב"ן נֵרֵא' שְׂהִיא בַּנ"מ מ"מ לְדַעַת

הרא"ש הדב"ר ברור דגבי מנ"מ אפי' ממטלט' וכוונתו' פסק מרן בש"ע ונהכי נקיטי' ויכולין להשביע הסת' אם אין לה נ"מ כמ"ש מרן ח"מ סימן צ"ו דיכולין להשביע א"א יעש"ב ודוק.

ועיין להרב מהרימ"ט ח"א סימן ל"ג ול"ד שיהסכים להלק' בנדון ש'לו שחיב הבעל לשלם מנ"מ מתרי טעמי דהרא"ש ז"ל כמבואר בספרו באור' ושם פתוב בשאל' דהיו בנכסי' מטלט' ומעות ולא הזכיר לומ' דנהי דכמלנה בשטר דמי מ"מ אינו גובה ממטלטלי' אם לא שפי' בשטר אג"ק ואפי' בפ"א אינו גוב' מחמת ת"ה ואף שהיא ז"ל כ' בסימן ל"ד דלא שייך ה"כא ת"ה מ"מ כשאינו פתוב בשטר אג"ק מדינ' לא גבי ממטלטלי' של לוקח.

וא"כ ה"כ דאין פאן שטר דיינו לעשותו כמל' בשטר שאין בו אג"ק אלא נדאי נר' דס"ל דבנ"מ אין דינו פלוקח גמור ולזה כל דאית לי קלא דדינו כשטר דאין בו אג"ק גבי מנ"מ שיהכניס' לבעל וכמ"ש הח"מ והפריש' לדעת הרא"ש ומור"ם ודוקא בנצ"ב דהוי לוקח ממש בעי' אג"ק.

ומה שהשיג הב"ש מתשו' הרמב"ן ז"ל דמשמע דמיירי בנ"מ קשה ג"כ למהרימ"ט ז"ל אם לא שנא דלא חש לתשו' הרמב"ן בזה וס"ל פדעת הרא"ש פדכתיב' וכ"ש לפי הטעם האחר דלא עשאוהו פלוקח אלא כמ"עפ דאיהו אפסיד אנפשי' וכל דלא אפסיד על נפשי' דינו פירוש וכבר תקנו הגאונים היורשים חייבים לשלם חוב אביהם אפילו ירשו מטלטלי' כפוןכר בח"מ סימן ק"ז יע"ש ודברי הרמב"ן בתשוב' שכ' שאין היורש חייב לפרוע ממטלטלי' אינו אלא לדינא דגמ' דוקא דאלו אחר התקנ' נדאי גבי מהיור' ממטלטלי' שדין היורש פלנה עצמו ולזה פסק בפשיטות דגוב' מנ"מ הרימ"ט ז"ל.

פלל העול' לענין דינא לנ"ד דבהא סלקינא ובהא נחתינא דהאש' עצמ' חייבת לשלם פחות שלישי לכשתתאלמן או תתגרש לכ"ע ובעודה נשוא' מנצ"ב איכא פלוגתא דרבנן ודברי מרן אינו מוכרעין ואין פנו פח להוציא מיד הבעל שהוא מוחזק בנכסי' דיאמר קי"ל פדעת הסוברים דמנצ"ב לא גבי אכן אי תפסי בגי' ראובן מנכסי הבעל לא מפקינן מינייהו וכן מנ"מ נדאי גבי מטעמי תריצי דכתב הרא"ש ז"ל דתרונייהו שייכי בנ"ד פדכתיב' באור' ויכולים להשביע' היסת' אם טוענים פריא ואם לאו יתרימו ח"ס עליה ועל הבעל כדי שידו' אם הכניס' לו נ"מ.

כ"ז כתבתי לא להלק' ולא למעש' אלא לפלפולא בעלמא לאפוקי מעש' חידודין וגמר דין תלי באשלי רב' רב' הרבני' המובהקי' להוציא משפט לאשורו אישו"ר כולל ואישו"ר מוסיף תוספת מרוב' בעיקרו של דין.

פה דברי עבד נרצע לכל יודעי דת ודין ושות' בצמא דבריהם לתיאבון הצעיר יונה נבון ס"ט. סימן ס"ד.

הנה ארש"י מאשר כתבתי בו בפסק על תשובת מורי הרב. ז"ל ולא פל אשר דאגב מטלט"לי וצוק העתים פי רב.

ניטל רוב המדבר והי' הנשאר מדאגה מדבר ה"צג על האר"ש המעט הוא אם רב. פתר תור' הגזר והעדות המאיר לארץ ולזרים וברקים רב.

מפתח שפתיו משקל שני סלעי"ם ומחזירן למכתשת כמעשהו בחו"ל ויאר לנו תלמוד גדול ומעש' רב. אם ירא' איש באנשים גברא דשפיר חזי מלאכא אשכח' לרב.

הוא אדוני ועט"ר המאור הגדול מעוז ומגדול מורי הרב. נר"ו לו היו ימים טובים צפר"א רבא וגם ער"ב רב.

הית' עלי נד הקדש תשובתו הרמת' פתרי אותיות הנחמדים מזהב ומפז רב. ולפי רוב העונה הוא ציו' לי אעבור פרשתא דא פרשתו של מלך גמריה דרב.

דסבר לה מר חנוה לנער ומתורתה תלמדנו הולך ורב. ובשגם מיעוט ערפי הן לי מפיר הן קלותי מסאנא דרב לקיים שפיר גזרתו אבא וארא' על איגר שורי"א אתו דיבור"י בהורמנותי דרב.

זו עשר מילי"ן שיחת דקלי"ם פדטעים בר בי רב. וזה החלי בס"ד.

פתח דבריו האיר במ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' זכיה ונהטור סימן רמ"ו דאומדין דעת הנותן והיא דר"ש ו' מנסיא במי שהלך בנו למ"ה וכו' והביא דברי הרמ"ה והרמב"ן ז"ל שהביא הטור ומ"ש מרן ז"ל בב"י שנסתפק הר"ן וכו' מר ונ"ל ובגוסחי דידן פתוב בפשיטות דלא מקרי שביק נפשי' וכ"כ הש"ך ע"כ ומת"ם מלובלין ז"ל סימן ק"ח פתב ונ"ל לא נמצא זה בדברי הר"ן בספרים שלנו ולא ידעתי מהיכן העתיק זה הב"י וכו' ע"ש ואני בעונני אומר דבא להם זה מחמת דסברי מרנן דהר"ן שהביא הב"י הוא הנ"י ולכך תלו הדבר בגוססאות ואולם מרן ז"ל פינון להר"ן ז"ל עצמו ובחז' הר"ן ז"ל לבתרא כ"י רא' עיני לשון מרן ז"ל בשם הר"ן ז"ל אות באות וגם פעם אחרת בדין אחר שמבי' בב"י לשון הר"ן ז"ל ארוך מצאתיו בחידושי הנז' וכן יראה הרו"א בבית יוסף א"ה סימן ו' דעל סוגית בתרא דרקמ"ו הזכיר הנמקי והר"ן בחידושי ע"ש ומה נאוו דברי ס' מורה צדק שכ' ע"ז ונ"ל והריטב"א ונ"י פתבו חילוק זה בלא ספק וכו' ע"ש.

ואיברא דיש להגיש קצת על מרן ז"ל שלא הביא דעת הנ"י דפשיטא לי'. עוד פתב יקר תפארת כת"ר ונ"ל והכנה"ג בשם מהרמ"ם הוסיף שכ' דאפי' לפ"ז וכו' וכן הדעת נוט' דנדאי כל שהניח פרנסתו ברינח אין פאן מקום ספק לו' דשביק וכו' ולפ"ז ירא' המעיין דאזדא לי' מ"ש הב"ח בפשיטות וכו' וחקל על הר"ן ומרן הב"י שנסתפקו בזה ע"ש.

ואדרבא הדין והסברא נוט' להפך דלא מיקרי שביק נפשי' פפתוב בגוססאות שלנו בהר"ן ז"ל עכ"ל. ואני בעונני דן אנכי לפניו בקרקע דמריש דבריו דקאי אדברי מהר"ם מלובלין ז"ל משמע דמה שפא להכריע בדעתו הרחב' ואמר מר וכן הדעת נוט' הוא בהוספ' שהוסיף מהר"ם ז"ל דכשהניח פרנסתו ברינח גם להר"ן ז"ל דמספ"ל בהא פשיטא דלא שביק מיקרי וכמו דנקט בלשונו הטהור וכתב וכן הד"נ דנדאי כל שהניח פרנסתו ברינח וא"כ לא הבינותי סיקרא דלישני' שסיים ולפ"ז אזדא לי' מ"ש הב"ח וכו' ואדרבא הדין והסברא נוט' להפך וכו' דהרי הב"ח ז"ל איירי בספקו של הר"ן ז"ל דהניח פרנסתו בינונית ובהא לא איירי מר לעיל רק בהניח פרנסתו ברינח שבז' לא נסתפקו הר"ן ז"ל לדעת הר"ם מלובלין ז"ל וכבר דקדקתי בלשונו הזה במ"ש בתוך דבריו ונ"ל דלא אסיק אדעת' לאונס שיבא לו שיצטרף להוציא יותר ממנהגו וכו' דלשון יותר ממנהגו נרא' קצת דקאי אספיקו של הר"ן ז"ל להכריע בפשיטותי דהנ"י אף בהניח פרנסתו בינונית.

אמנם הוא סותר הקודם דקאי אדברי הר"מ מלובלין ו"ל שיצא לידון בדבר חדש דבהנחת פירוסתו ברינח אף הר"ן ו"ל פשיטא לי. ואנא חזינא לתהל"י יקר תפארת כת"ר ה"י הכריע בדברי מרן ו"ל דהרמב"ן ו"ל מוד' בדינו של הרמ"ה ו"ל שלא בדברי הסמ"ע והב"ח ו"ל שחלקו עליו והדברי ראויים למי שאמרן.

וראיתי בפריש' שכת' ונ"ל מבינייהו דההוא דש"מ ומהיה דשמע גילף דהכות' נכסיו מתמת בריח' בטל' המתנ'. דמההיא דשמע שמת בנו לחוד ליכא למילף די"ל דדוקא התם דשבק לנפשי'.

וגם לבריה פולי האי לא עביד לולי דסבר שמת בנו וכו' ומההיא דש"מ לחוד ג"כ אין ראי' דיש לחלק בין מתנת ש"מ דהמית' לפניו וסבר שלא יהיו נכסיו ראויים לו עולמית משא"כ האי בורח דהי"ל להעלות על לבו שפא יפשוו עמו ע"כ ולפי הנח' זו פתב עוד על דברי מרן ו"ל ו"ל ולעד"ן דז"א דכיון דראינו דהרמ"ה גופי' לא למדו מש"מ לחוד אלא מבינייהו וכיון דלהרמב"ן ליכא למילף מבינייהו וכו' ע"ש.

ואני בעניי בינייא זו לא זכיתי להבינ' חדא במ"ש דמההיא דשמע י"ל דדוקא התם דשבק לנפשי' וגם לברי' וכו' דאדרבא מהא דשבק נפשי' יש לדון איפכא דלא יהיב בשביל מיתת בנו וכדדחי הרמב"ן ו"ל.

ועוד דלמאי דדחי דשאני ש"מ דהמית' לפניו וכו' נרא' דדחינ' זו נמי שייכא לההוא דשמע שמת בנו דאונן ששמע' על מות לבן לא ס"ד דשקר הוא ודמי לש"מ דהמית' לפניו וכיון דהצד השו' שבהן לא דמי לנדון הרמ"ה ו"ל די"ל דהי"ל להעלות על לבו שפא יתפשו מהיכא גילף לה הרמ"ה ו"ל דההוא דשמע שמת בנו והש"מ נראין הדברים שנקבע בלבו שמת בנו ושימות.

ואם נאמר דס"ל להר' פריש' ו"ל דבההוא דשמע שמת בנו דמי לנדון הרמ"ה ו"ל דהי"ל לחשוב שפא בנו קיים אף שלע"ד לא דמי וכמ"ש א"כ איך כ' דהרמב"ן ו"ל פליג אהרמ"ה ו"ל דהרמ"ה גילף מבינייא ולהרמב"ן ליכא למילף מבינייא הרי מאי דיש לדחוי' מההיא דש"מ הוא דהמית' לפניו וכמ"ש הוא ו"ל וא"כ גם להרמב"ן ו"ל תור' יוצא' כהרמ"ה דאף להרמב"ן ו"ל ההוא דשמע בש"מ מ"מ יש ללמוד משם דבש"מ לאו היינו טעמא דהמית' לפניו דהרי בההוא דשמע הי"ל להעלות על לב שפא בנו קיים דנהי דבש"מ איירי ומשו"ה לא שביק לנפשי' מ"מ שמעינן מינה דלא אמרינן הי"ל להעלות וכו' וה"ה בדין הרמ"ה ו"ל אין לומר הי"ל להעלות על לב שפא יתפשו.

ונמצא שלפי מאי דהקדים לנו הרב פריש' ו"ל דין הרמ"ה ו"ל לדברי הרמב"ן ו"ל נלמד מההוא דשמע לחוד דנדאי לדעת הרמב"ן ו"ל אין הפה יכול' לדחות כמו שדחה הוא ו"ל לההיא דשמע דדוקא התם דשביק לנפשי' ולבריה באופן שדברי הרב הנז' לא זכיתי להבינם.

אמנם לי ההדיוט בעיקר דברי הרמ"ה ו"ל נר' דאפשר לו' דלא גילף מבינייא רק מדין ש"מ לחוד וזה מדוקדק קצת בלשונו פאשר ירא' המעיין אלא שאם אנו מפרשים דההוא דשמע בש"מ דוקא ולא בבריא הו"א תיובתו' דלדעתו לא שפא לכך בסוף דבריו פלאחר יד סיים דההו' דמי ששמע איירי בבריא ולא שמשם מביא ראי' רק שס"ל דאין חילוק

בין ש"מ לבריא דאין טעם לחלק ביניהם לדעתו ו"ל ומילתא אנב אורחין פרושי קא
מפרש ומישב לשיטתו דין מי ששמע.

א"נ אפשר לומר איפכא דהוא ו"ל אדין שמע תלי זינגיה ועליה לחוד סמיה ובתחילת פתב
דדומ' לש"מ וה"ה נמי בבריא תדע דההוא דמי ששמע איירי בבריא וא"כ מינה ילפינן
דל"ד ש"מ וה"ה נמי בבריא ונמצא דכל ראיתו מדין מי ששמע דאיירי בבריא לפי דעתו
ו"ל וזה נרא' יותר ממ"ש לעיל.

איה שיהיה הנה מר ניהו רבא דן הדין בנ"ד דהוי מתנה בטעות שלא נתנו אלא פדי
שמשאר אלמנה לכבוד בעלה ובכגון זו סתם הוי כמפרש דאין לה אומדנא גדולה מזו.
וכ' עוד דאין מקום לדחות דכיון שפאה המתנה ביז המקבל אין מוציאין מזדו דברי פתב
הר"מ ו"ל וקטור שם דאין המקבל המתנה צריף להחזיר הפירות וע"ז הביא דברי ה'
לח"מ והה"מ והסמ"ע ו"ל והאריף בזה פכתוב באורף בקונטרסו הטהור ועם שאיני
פדאי לבא אחרי המלך מ"מ תורה היא וללמוד אני צריף ולא אכחד עניות דעתי בזה
ובהורמוותיה דמר הריני דן לפניו בקרקע בס"ד.

הנה מה שפירש מר בדברי הרב המגיד ו"ל דכונתו במ"ש זהו פשוט כ"ז שאין המתנה
בטעות וכו' דר"ל אבל במתנה בטעו' ספק וכו'. אחרי נשיקת עפרו' רגליו נר' דכל פי הא
הו"ל לפרש להה"מ ו"ל דדברי הר"מ ו"ל על שני חלקים יסבו בלפתן דכשאין המתנה
בטעו' אין פאן חזרת פירות מדינא אבל כשהמתנה בטעות טעם הר"מ ו"ל מספיקא והו"ל
לסיועיה מבעיית שבח סבלונות דפ' מי שמת דף קמ"ו דאייתי מר ולא לקצר כ"כ במקום
שאמרו להאריף ולתלות הלכות בדקדוק קל שיש בדבריו איברא דדברי הרב לחם משנה
ו"ל רחוקים קצת מן הדעת דהאי סתומת' א דדברי הר"מ וקטור ו"ל נראה איפכא
דאכלה וכמו שכ' יקר תפארת כת"ר פי כן אורחות כל הפוסקים ו"ל דדקו פחדא סתמן
של דברים ובסתום חקמה.

ומה שהקשה כת"ר עליון להרב לח"מ ו"ל ממאי דאיבעיא במי שמת דף קמ"ו שבח
סבלונות מהו פינן דאי איתנהו לדידיה הדרי ברשותי' שבוז או"ד פינן דאי אבדי ומגנבי
בעי שלומי ליה ברשותה דינדה שבוז תיקו ופסק"ו אנשי אמונה הפוסקים ו"ל דאין
מוציאין מספק והיכי פסיק ותני הלח"מ ו"ל דבמתנה בטעות הפירות חוזרין דטע' הש"ס
דאלו מגניב שייף ג"כ במתנה בטעו' והאריף בזה בקונטרסו הטהור עש"ב.

אני בעוניי בטורם אקרב למאי דקמן רגע אדבר פי לענ"ד פלהו רבנן הראשונים נ"ן
מפתלי ביתם ניפר דלא הוו גרסי להו בעיא פולה פמות שהיא לפנינו בש"ס דקתני
לצדדי"ן פינן דאיתנהו וכו' או"ד פינן דמגניב וכו' רק ניתנה ליכתב בספרן של צדיקים
בסתמא שבח סבלונות מהו ותו לא ראשונה יש להוכיח קצת זה מדברי הרי"ף והרא"ש
ו"ל שהביאו בהלכותיהם איבעיא להו מהו שישלם שבח סבלונו' ותו לא שדרפ' להביא
על הרוב צדדי הבעיא המפורסי' בש"ס ואלו בהא סתמו וכן נראה קצת מדמצינו
לרשב"ם ו"ל דהביא משם ר"ח ו"ל דגרסי מהו שישלם בסבלונות ע"ש ולפוי ריהטא
היה נראה דר"ח ו"ל במקום בעיית שבח סבלונות מהו הנה גריס מהו שישלם בסבלונות
וכן נראה מדברי הרב לח"מ ו"ל פ"ו מה' זכיה וקביאם מר ניהו רבא לקמן בקונט' שכתב
ו"ל והא דלא הזכיר ר' שבח סבלונות אם נאמר דהוא גורס מהו שישלם בסבלונות וכו'

פשוט הוא וכו' ואעפ"י שנא' שהוא גורס שְבַח סְבֻלוֹנוֹת מהו הא כ' נ"י דְהַךְ בְּעֵינָא לָא הוּי אֵלָא בְּסֻבְלוֹנוֹת דְּבִאֲכִילָה מְחִיל לְהוּ וכו' ע"ש מוכח מְדַבְּרֵי דְּמִי שְׁשֻׁנָה זו לא שְׁנָה זו וְאִם כֵּן יֵשׁ הוֹכְחָה קִצְתָּ דל"ג הֶרְאִישׁוֹנִים ו"ל לְצַדְדֵי הַבְּעֵינָא שְׁבַח סְבֻלוֹנוֹת דְּבִשְׁלָמָא אִי גְרִיסִי סְתָם שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת מהו אִין הֶפְרַשׁ כָּל כָּף בֵּין הַגִּיְרָסָאוֹת בְּכַמוֹת דְּבָרֵי הַש"ס אֲמַנָּם אִי גְרִיסִינָן לְצַדְדֵי הַבְּעֵינָא יֵשׁ הֶפְרַשׁ גָּדוֹל בֵּין הַגִּי' דְּלִמְאֵן דְּגְרִיסִי שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת גְּרִיס צַדְדֵי הַבְּעֵינָא הִלְלוּ וְאֵלוּ לְגִי' ר"ח ו"ל אִין מְקוֹם לְצַדְדֵינָן הִלְלוּ וצ"ל דְּגִיְרָסָתוֹ הִיא רְחוּקָה מִגִּיְרָסָת שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת הֶרְבֵּה הֵן בְּלִשׁוֹן הַבְּעֵינָא וְהֵן דל"ג צַדְדִים הִלְלוּ.

אֲמַנָּם הַמְדַקְדֵּק בְּדַבְרֵי רִשְׁבָּ"ם ו"ל שְׁפַתְבּ מְצַאֲתִי גִי' בִּפְר"ח שְׂאִינָה בְּסֻפְרִים שְׁלֵנוּ וכו' יִרְאֶה דְּנִרְאִין הַדְּבָרִים דִּר"ח ו"ל גְּרִיס בְּעֵינָא זו דְּמַהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁ מְלַכְד בְּעֵית שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת וְכִמוֹ שְׁבַגְנוֹן סֻחְתָּנוּ אִיתְנָהוּ לְתַרְנוּיָהוּ אִיבְעֵינָא לְהוּ מַהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁ.

שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת מהו. וְכֵן הַטּוֹר ו"ל בִּא"ה סִימָן ו' פְּסִיק וְתַנִּי לְתַרְנוּיָהוּ ע"ש וּמְרָן ו"ל בִּב"י כְּתָב ו"ל שֵׁם אִיבְעֵינָא לְהוּ מַהוּ שְׁיִשְׁלֵם ש"ס וּפִירְשַׁב"ם ו"ל בְּשֵׁם ר"ח דְּאֲמִימְרָא דְּרָבָא קִאִי וכו' ע"ש וְקִיצוֹר לְשׁוֹן יֵשׁ בְּזָה דְּפִי' ר"ח לֹא שְׁיִיף כִּי אִם אֲלִישְׁנָא דְּמַהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁ בְּסֻבְלוֹנוֹת וּק"ק עַל הַטּוֹר ו"ל דְּמֵאֲחַר דְּהָרִי"ף וְהָרָא"ש אָבִיו ו"ל לֹא הִבִּיאוּ בְּעֵינֵי תַּמְהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁ אַע"ג דִּישְׁנָה בְּסֻפְרֵי ר"ח ו"ל ש"מ דְּדַעְתָּם ו"ל דְּלִיתָא לְגִי' זו וְסֻבְרֵי דְּכִינּוֹן דְּדִינָר תָּנָן כָּל שְׁאֲכַל פְּחוֹת מְדִינָר הָדָר הַכֹּל וְאִיף הוּא הִבִּיאוּ וּפְסִיק דְּאִין מוֹצִיאִין מִס' וּלְפָחוֹת הוּ"ל לְהַזְכִּיר דַּעְתָּם ו"ל.

שׁוֹב רְאִיתִי בְּקִיצוֹר פְּסִיק הָרָא"ש שְׁהִבִּיא שְׁנֵי הַבְּעֵינֹת כְּגִיְרָסָתוֹ וְאֲפֹשֶׁר דְּהִכִּי הִנֵּה גְרִיס נְמִי בְּדַבְרֵי הָרִי"ף וְהָרָא"ש ו"ל וְע' בִּס' מַעְדֵּנֵי מְלָךְ. וּמ"מ מְדַבְּרֵי הַטּוֹר ו"ל לְמַדְנֵוּ דְּגְרִיס לְתַרְנוּיָהוּ שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁנִרְאֶה מְדַבְּרֵי הָרַב לַח"מ ו"ל הַנּוֹ' דְּמִי שְׁשֻׁנָה זו לא שְׁנָה זו כְּנֻ' וְכֵן רְאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי מְהָר"י ו' מִיגֵשׁ ו"ל לְבַתְרָא דְּגְרִיס שְׁנֵי הַבְּעֵינֹת וְאֲסִיק בְּפִי בְּעֵינֵי שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹ' ו"ל כְּלוֹמַר אֵת"ל מְשַׁלְּשִׁין אִם שְׁלַח שֵׁם ו' מְנָה וְהַשְׁבִּיחוּ וְעָמְדוּ עַל ק' מְנָה וְאֲכַל שֵׁם בְּחֻצֵי דִינָר מַהוּ בְּתַר מַעְיָקְרָא אֲזַלִּינָן שְׁעָה שְׁשַׁלְּחוֹן וְסָגִי לִיהּ בְּחֻצֵי דִינָר וְאִין נִגְבִּין או"ד בְּתַר הַשְׁתָּא אֲזַלִּינָן וְכִינּוֹן דְּלֹא אֲכַל שֵׁם דִּינָר שְׁלֵם לֹא תִּיקוּ עכ"ל.

וכ' שְׁפִי זֶה הוּא הַנֶּכּוֹן וְכֵן רְאִיתִי לְרַבֵּינוּ יְרוּחָם ו"ל נְתִיב כ"ג ח"ב שְׁכ' ו"ל וְעוֹד בְּעֵינָא בְּגַמ' מַהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁוּ וכו' וְאִם תֵּאֲמַר שְׁמִשְׁלֵשִׁין שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹ' מַהוּ שְׁלַח ו' מְנָה וְאֲכַל חֻצֵי דִינָר וְהוּקְרוּ וכו' ע"ש שְׁיִשׁ טְעוֹת בְּדַפּוֹס וְכַרוּר שְׁפִירוּשׁוֹ כְּפִי מְהָר"י ו' מִיגֵשׁ ו"ל הַנֶּזְכָּר גַּם הָרִיטְבָ"א ו"ל בְּחִידוּשֵׁי כ"י הִבִּיאוּ הַשְׁנֵי בְּעֵינֹת כְּמוֹ שְׁהֵם לְפָנֵינוּ.

וּמִמוּצָא דְּכָר נִתְבָּר' לְנוּ דַּעְתּוֹ שֶׁל הַרְמְב"ם ו"ל דְּנֻדָּאֵי הָא דִּינִיָּה דְּהַשְׁמִיט בְּעֵינֵי שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת כְּהָא דְּרַבִּינָה מְהָר"י ו' מִיגֵשׁ ו"ל דְּגְרִיס לְתַרִּי הַבְּעֵינֹת וְעַל שְׁנִיָּהֶם הוּא אוֹמֵר דְּאִיָּרוּ בְּנִיכּוּי מַה שְׁשַׁלַּח כְּפִי מַה שְׁאֲכַל כְּנֻ' מ"ה אֲשַׁתְּמוּטִי הוּא דְּקָא מְשַׁתְּמִיט מִינֵיהּ דְּהַרְמְב"ם ו"ל דִּין שְׁיִלוּשְׁנֵי שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹת דְּהוּא ו"ל פ' כְּרַבִּין.

גַּם הָרוּאֶה יִרְאֶה דְּבִפְי' בְּעֵינֵי מַהוּ שְׁיִשְׁלֵשׁ נִרְאֶה דְּחִלוּקֵי הַרְשָׁב"ם וְהַתּוֹ' וְהַטּוֹר וְהָרִיטְבָ"א עִם הַר"י כֵּן מִיגֵשׁ וְרַבֵּינוּ יְרוּחָם ו"ל. וּמִפְלָלָן שֶׁל דְּבָרִים אֲמוּרֵי' נִשְׁמָעִינָה מִן הַדָּא דְּמוֹהַר"י ו' מִיגֵשׁ ור' יְרוּחָם ו"ל שְׁפִירוּשׁוֹ דְּבְעֵית שְׂבַח סְבֻלוֹנוֹ' אֲאָבְעִי' מַהוּ

שִׁישְׁלֵשׁ נְאֻמָּה וְה"ק אֶת"ל דְּמִשְׁלֵשִׁין וְכו' דְּהֵם ו"ל לֹא גָרְסִי בְּבַעֲיֵת שְׁבַח סְבֻלוֹנוֹ
צְדָדִים הִלְלוּ שְׁלֹפְנֵינוּ דְּלִדְיָהּ צְדָדִי הַבְּעִיָּא הֵם אִי בְּתַר מְעִיקְרָא אִו הַשְׁתָּא אֲזֵלִינוּ וְנִרְאִין
הַדְּבָרִים לַעֲנֵ"ד דְּהֵם ו"ל לֹא הָוּוּ גָרְסִי אֲלֵא שְׁבַח סְבֻלוֹנוֹ מֵהוּ וְתוּ לֹא פֶּאֶשֶׁר יִרְאֶה
הַמְּעִיָּין.

וְכַן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַנ"י בְּהָא דְּש"ס חֲדָא. דְּכַפִּי גִי' הַצַּד דְּלֹא מְשַׁלְּמִי שְׁבַחָא הוּא הַצַּד
דְּכִינּוּן דְּאֵלוּ אֲבָדִי אִו מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי בְּרִשׁוּתָהּ דִּינְדָּה שְׁבוּחַ וְאֵלוּ הַנ"י אֶתִּי עֲלֵה מְטַעְמָא
דְּכִינּוּן דְּבִשְׁעָה נְתִיבָה הִיָּה דַעְתּוֹ לְאַכּוֹל שָׁם וְיִשְׁאַרוּ לָהֶם לֹא יִפְרַע אֲלֵא כְּמוֹ שְׁהִי שְׁוֹת
ע"ש.

וְתוּ דְּקָא פְּסִיק וְתַנִּי הָרַב הַנְּמַקִּי ו"ל דְּבַסְבֻלוֹנוֹ שְׁהֵם עֲשׂוּיִין לִיבְלוֹת וְהַשְׁבִּיחוּ וְהוֹצִיאוּ
אוֹתָם שְׁלֵא בְּרִשׁוּת מְשַׁלְּמִין מַה שְׁהַשְׁבִּיחוּ קוֹדֵם הוֹצָאָה ע"ש וְכַפִּי צַד זֶה דְּאִי אֲבָדִי אִו
מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי בְּרִשׁוּתָהּ דִּינְדָּה שְׁבוּחַ גַּם בְּסְבֻלוֹנוֹ שְׁאִין עֲשׂוּיִין לִיבְלוֹת מֵאִי פְּסִיקָא
דְּמְשַׁלְּמִין מַה שְׁהַשְׁבִּיחוּ קוֹדֵם הוֹצָאָה נוֹבִין וְנִיגְדוֹן דְּאִי אֲבָדִי אִו מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי
בְּרִשׁוּתָהּ דִּינְדָּה שְׁבוּחַ וְנִמְצָא דְּשִׁינְיָה נְמִי בְּעֵינֵינוּ בְּסְבֻלוֹנוֹת שְׁאִין עֲשׂוּיִין לִיבְלוֹת אֲלֵא
וְדֵאִי מוֹכַח דְּהַנְּמַקִּי נְמִי לֹא הָוּוּ גָרְסִי צְדָדִי הַבְּעִיָּא הִלְלוּ וְכַן מוֹכַח לַעֲנֵ"ד מְדַבְּרֵי
הַרִיטְבָּ"א ו"ל בַּחֲוִי כ"י שְׁכ' וְנ"ל וּבְעֵינֵין מְשׁוּם דְּמִסְפָּק' לֵן מִי אֲמַרִינוּ כָּל זְמַן שְׁלֵא אֲכַל
שָׁם פְּקֻדוֹן הֵם גְּבִינְיָהּ וְכַשְׁאֲכֻלוֹם הָוּי הַשׁוֹלַח יָד בְּפְקֻדוֹן וּמְשַׁלְּמִין בְּשַׁעַת אֲכִילָה אִו"ד
כִּינּוּן שְׁהִי סְבוּרִין שְׁיִתְקַיְיֵמוּ הַנְּשׂוֹאִין וּבְרִשׁוֹ אֲכִילִי וְלֵאוּ בְּתוֹרַת גְּזֵל וְשְׁלִיחוֹת יָד לֹא
חָשִׁיב כְּגֵזֵל וְהוּי פְּאִיתְבַּד מִמִּילָא דְּמְשַׁלֵּם כְּדָמְעִיקְרָא עכ"ל הָרִי דְּהָרַב ו"ל מְצַדֵּד אֲצִדוּדִי
צְדָדִי אֲחֻרְנִי וְלֵאוּ מַר גְּחִית לָהּ מְטַעַם הַצְּדָדִים שְׁלֹפְנֵינוּ.

וּמִתּוֹךְ מ"ש קֶצֶת קֶשֶׁה לַעֲנֵ"ד עַל הָרַב פְּרַח מִטָּה אֲהָרוֹן ו"ל בְּשִׁנְיֹת סִימָן קַט"ו דְּהוֹכִיחַ
מְדַבְּרֵי הַש"ס שְׁלֹפְנֵינוּ דְּקָאֵמַר דְּאִי אֲבָדִי אִו מְגַנְבִי וְכו' דְּכָל סְבֻלוֹנוֹ דְּהָדְרִי אִי אֲבָדִי אִו
מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי וְכַן פִּי' הַרִיטְבָּ"א ו"ל בַּחֲוִי אֲמַאי דְּקָאֵמַר נִגְבִין וְנ"ל וְנִקְט לִישְׁנָא
דְּגֻבְיָנָא דֵאֵע"ג דְּלִיתְנָהּ בְּעֵינֵינוּ ע"כ נִמְצָא דְּכָל שְׁחֻזְרָה בָּהּ אִיהִי אִפִּי' לִיתְנָהּ
בְּעֵינֵינוּ כְּגוֹן דְּאֲבָדִי אִו מְגַנְבִי בְּעֵי לָהּ לְשְׁלוֹמִי לִיהּ וְכו' דְּוִדָּאִי אִין דִּינָה פְּדִין ש"ח דְּכָבֵר
אֲמָרוּ בְּגַמ' דְּלִסְבָּר' דְּהָדְרִי אִי מְגַנְבִי אִו מִתְבִּיד בְּעֵי שְׁלוֹמִי הָרִי דֵאִית לָהּ דִּין ש"ש וְכו'
עכ"ל דְּהַנְּהָרַב ו"ל תְּלִי זִינְיָה בְּהַג' מִקְלִי דְּאֲמָרוּ בְּגַמ' דְּאִי מְגַנְבִי אִו אֲבָדִי וְכו' וְכָבֵר
הוֹכַחְנוּ מִלְּהַקַּת הַפּוֹס' דְּלֹא הָוּוּ גָרְסִי לָהּ וּמִמְקוֹם שְׁבָא הֵם דְּבָרֵי הַרִיטְבָּ"א ו"ל בַּחֲוִי
מִינְיָהּ שְׁמַעֲי' דַּל"ג כָּל כִּי הָנִי מִקְלִי בְּש"ס פְּאֵמוּ.

וְתוּ יֵשׁ לְהַרְגִי קֶצֶת בְּדַבְּרֵי הָרַב ו"ל דְּלִפּוֹ רִיחָטָא אִין רֵאִיָּה מְדַבְּרֵי הַרִיטְבָּ"א ו"ל שְׁכ'
וְנִקְט לִישְׁנָא דְּגֻבְיָנָא אֵע"ג דְּלִיתְנָהּ בְּעֵינֵינוּ דְּאִי אֲבָדִי אִו מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי דְּלִכְאוּרָה
מִמְשַׁמְעָה שְׁנֵא' לִיתְנָהּ בְּעֵינֵינוּ אִין סוֹפּוֹ לְהַשְׁמַע דְּאִי אֲבָדִי אִו מְגַנְבִי בְּעֵי שְׁלוֹמִי
דְּדִילְמָא ה"ק לִיתְנָהּ בְּעֵינֵינוּ כְּגוֹן שְׁאֲכֻלוֹם אִו שְׁהוֹצִיאוֹם וְדוּק הֵיטֵב בְּכָל לְשׁוֹן הָרַב
הַנּוֹ: וּבַחֲפָשִׁי בְּאֲמַתְּחוֹת הַפּוֹסְקִים ו"ל אֲנָכִי הַרוּאָה לְהַר' פְּנִי מְשָׁה בְּשִׁנְיֹת סִימָן ו'
שְׁהִבִיא מְשָׁם מֵהַרְאֵנִי ח"ו לִי בַּח"א סִימָן ק"ד עַל הַמְּדוּדִים שְׁהַכְּנִיסָה הַכְּפֵלָה לְחַתָּן
שְׁנַתְּנִקְרוּ דְּאִפִּי' גִּימָא דְּדִין סְבֻלוֹנוֹת יֵשׁ לָהֶם מ"מ אִין לְחִיב לְחַתָּן בְּשַׁבַּח דְּבַעֲי' דְּשַׁבַּח
סְבֻלוֹנוֹ לֹא אִיפְּשִׁיט' וְהַמְע"ה וְהַקְּשָׁה ע"ז הַר' פְּנִי מְשָׁה ו"ל שְׁפִסְבֻלוֹנוֹת דְּהַכְּפֵלָה שׁוֹלַחַת
הָדְרִי כָּל הַסְבֻלוֹנוֹת וְהָרִי הַנ"י פִּירֵשׁ דְּבַסְבֻלוֹנוֹת מְרַנְבִים דְּלֵאוּ אֲדַעְתָּא שְׁיִשְׁאַרוּ שָׁם לֹא

בְּעֵי תַלְמוּדָא דְפְּשִׁיטָא דְנִגְבִין עִם שְׁבָחַן וְכָל סְבֻלוֹנוֹת שְׁשׁוּלַחַת הַפְּלָה פְּסֻלוֹנוֹת מְרֻבִים דְּמוּ וְנִיחָא לִיה דְּמִסְתַּמָּא הַמְּפָרְשִׁים זִוּלַת הַנַּ"י חוֹלְקִין עָלָיו דְּהַרִי לַנַּ"י ק' דְּבַגְמָ' מְצַדֵּד הַצֵּד דְּלָא הֶדְרִי שְׁבַח סְבֻלוֹנוֹת דְּכִינּוּן דְּאִי אָבְדִי אוּ מְגַנְבִי וְכוּ' וְהָד טַעְמָא שְׁיִידָא אַף בְּסֻבֻלוֹנוֹת מְרֻבִים וְהַנַּ"י שְׁמָא גְּנֻסְחָא אַחֲרַת גְּנֻדְמָנָה לּוּ וְכָל הַמְּפָרְשִׁים זִוּלַתּוּ יִפְרְשׁוּ הַבְּעֵיָא אַף בְּסֻבֻלוֹנוֹת מְרֻבִים עַכ"ל וְכוּ' עוֹד שָׁם הֶרַב הַנַּ"י שְׁכֹן פְּתַב מְהַר"ש הַלּוּי וְ"ל דַּנַּ"י לֹא גָרִיס פְּגִירְסַתִּינוּ ע"ש עֵין רוּאָה וְאַזְוֹן שׁוּמַעַת דְּעַל מְבוּכָה זֹו יִתְבִי ב' הַמְּאֹרוֹת הַגְּדוֹלִים הַנַּ"י וְאַמְרִי רַבֵּן דְּהַר' הַנַּ"י וְ"ל ל"ג פְּגִירְסַתִּינוּ וְאוּלָם מְדַבְרִי ה' פ"מ וְ"ל מוּכַח דְּסִבֵּר דְּכָל הַמְּפָרְשִׁים זִוּלַתּוּ גְּרִיסִי גִי וְיִפְרְשׁוּ הַבְּעֵיָא בְּסֻבֻלוֹנוֹ' מְרֻבִים וְיִכְבֵּר פְּתַבְנוּ בְּעִנְיֹוֹתֵינוּ שְׁמַדְבְּרִי הַרִי"ף וְהַר"י וְ"ל מִיגִשׁ וְהָרָא"ש וְרִי"ו וְהָרִיטְבָ"א נְרָאָה דַּל"ג פְּגִירְסַתִּינוּ כְּנוּ'.

וּמְדַבְּרוֹת הַרְאֵשׁוֹנוֹת שֶׁל הֶרַב פ"מ וְ"ל שָׁם בְּסִימָן הַגְּזַפֵּר לְמַדְתִּי שְׁאֵפְשֵׁר לְהוֹכִיחַ קֶצֶת שְׁגָם רַשְׁבָּ"ם וְ"ל לֹא הָיוּ צְדִדֵי הַבְּעֵיָא הַלְזוּ בְּגִירְסַתּוֹ הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר פְּתַב שָׁם הַר' הַנַּ"י שְׁמוֹהַר"ש הַלּוּי וְ"ל הַק' עַל מַהֲרַאנ"ח וְ"ל דְּהַרִי רַשְׁבָּ"ם וְ"ל פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ דְּשְׁבַח סְבֻלוֹנוֹת פְּגוֹן שְׁשֻׁלַח צֹאן וְיִבְקֵר וְיִלְדוּ וְא"כ דִּילְמָא דְּבִאֲשְׁבוּחַ נְכִסֵי מַחְמַת עֲצָמָן וְשׁוּפְרָא מִיְגִיָּהוּ הָיוּ כְּנֻדוֹן מַהֲרַאנ"ח וְ"ל דְּאִיְיָקוֹר הַמְּטַבְּעוֹת פְּשִׁיטָא לִיה לְתַלְמוּדָא דְּאִפִּי בְּסֻבֻלוֹנוֹת מוּעֲטִים הֶדְרַ שְׁבָחָא לְחַתָּן וְכוּ' עֲלֵה הֶרַב פ"מ וְ"ל שָׁאֵם כָּל הַמְּפָרְשִׁים הָיוּ מְפָרְשִׁים כְּפִי רַשְׁבָּ"ם וְ"ל הָיָה הַדִּין עִמּוֹ וְאוּלָם מְדַבְרִי הַנַּ"י וְ"ל מְשַׁמַּע דְּבִאֲשְׁבוּחַ מַחְמַת יוֹקְרָא אִיבְעֵיָא לְהוּ לְרַבֵּן עַש"ב וְלִפִּי מ"ש דְּהַנַּ"י ל"ג צְדִדֵי הַבְּעֵיָא הַלְזוּ דְּלִגְנִי מִיְשְׁוֹ שְׁיִידָא הַצֵּד הֵנָּה אִפִּי בְּסֻבֻלוֹנוֹת מְרֻבִים נְרָאָה דַּס"ל דְּצַד זֶה דְּאִי אֲבָדִי אוּ מְגַנְבִי שְׁיִידָא אַף בְּאֲשְׁבוּחַ מַחְמַת יוֹקְרָא א"כ אִיפָּה מְמַנּוּ נִקְחַ דְּרַשְׁבָּ"ם וְ"ל דְּפִרְיֵשׁ פְּגוֹן שְׁשֻׁלַח צֹאן וְיִבְקֵר וְיִלְדוּ ל"ג הַצְּדָדִים הַלּוּי דְּלִפִּי צַד זֶה דְּאִי אָבְדִי אוּ מְגַנְבִי אַף בְּאֲשְׁבוּחַ מַחְמַת יוֹקְרָא מִתּוֹקְמָא הַבְּעֵיָא כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ מְדַבְרִי הַפ"מ וְ"ל עֲצָמוֹ וְכֵן הַדְּעַת נוֹתָן וְלִפ"ז תַּגְּדֵל הַפְּאָב עַל הַפ"מ וְ"ל אִיָּה פְּתַב דְּכָל הַמְּפָרְשִׁים זִוּלַת הַנְּמַקִּי יִפְרֵשׁ הַבְּעֵיָא אַף בְּסֻבֻלוֹנוֹת מְרֻבִים וְהָיָה טַעְמוֹ מִפְּחַ צְדִדֵי הַבְּעֵיָא הֲלֹא לִפִּי דְּבָרֵינוּ לְעֵיל גַּם רַשְׁבָּ"ם וְ"ל ל"ג צְדָדִים אֵלוֹ וְכִינּוּן דְּחִזְיָנוּ לְשִׁנָּים מְפָל דַּל"ג הַכִּי מֵאִין הַרְגְּלִים לֹאמַר דְּכָל הַמְּפָר' זִוּלַת הַנַּ"י יִפְרְשׁוּ הַבְּעֵיָא וְכוּ' דִּילְמָא כָּל הַרְאֵשׁוֹנִים וְ"ל ל"ג צְדָדִים אֵלוֹ וּמֵאַחַר דַּל"ג פְּגִירְסַתִּינוּ מַנ"ל דְּפִלְגִי עַל הַנַּ"י בְּהָא וְיִלְמַד סְתוּם מִן הַמְּפֻנְרֵשׁ וּמַה גַּם לִפִּי מַה שֶׁהוֹכַחְנוּ לְעֵיל מְמַעֲנוֹת אַרְיוֹת דְּבָרֵי הַרִי"ף וְהָרָא"ש וְהָרִיטְבָ"א וְ"ל דַּל"ג פְּגִירְסַתִּינוּ.

וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר דְּמַדְבְּרִי הַרִיטְבָ"א וְ"ל בַּחִי שֶׁהַבַּתִּי לְעֵיל נְרָאָה לִפְעַ"ד דְּדַעַתּוֹ פְּדַעַת הַנַּ"י דְּבְּעֵיָתֵינוּ בְּסֻבֻלוֹנוֹת מוּעֲטִים דְּנִקְא אָבֵל בְּסֻבֻלוֹנוֹת מְרֻבִים פְּשִׁיטָא לִיה לְש"ס דְּמְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הוֹצָאָה וְכַמ"ש הַנַּ"י דְּלִשׁוֹן הַרִיטְבָ"א וְ"ל מוּכַח דְּבְּמִידֵי דְּתַלִּי בְּאֲכַל שָׁם בְּסַעֲוֹדַת חַתָּן אִיְיָרִי וְנְרָאָה דַּס"ל דְּבְּסֻבֻלוֹנוֹת שְׁאִינָם עֲשׂוּיִים לְקִבְלוֹת כִּינּוּן דְּסַתְמָן לְהִבְיָאָה לְבֵית הַחַתָּן אַח"ךְ וְדִאִי חֲשַׁבִּינוּ לְהוּ פְּדִין שׁוֹלַח יָד וּמְשַׁל' כְּשַׁעַת הוֹצָאָה וְגַם בְּצְדִדֵי הַבְּעֵיָא נְרָאִין הַדְּבָרִים לְעַנ"ד דְּדַבְרֵי הַרִיטְבָ"א וְ"ל וְדַבְרֵי הַנַּ"י בְּלִקְתָּם יִלְכוּ אֵל מְקוֹם אֶחָד וְהָיוּ לְאַחֲדִים פְּאֲשֵׁר יִרְאָה הַרוּאָה וַיַּעֲוִינָן לְהַר' עֲדוּת בְּיַעֲקֹב סִימָן מ"ו דָּף ק"י ע"ד שֶׁכ' דְּרֻב שְׁמוּעוֹת הַרִיטְבָ"א וְ"ל הָיוּ עַפ"י רַבּוּתֵינוּ וְהַדְּבָרִים ק"ו פְּשֻׁדְבְּרֵי הַרִיטְבָ"א וְ"ל הֵם בַּחִי דְּהֵן הֵנָּה בְּמַעֲמַד כְּמָה מְרַבּוּתֵינוּ וְחֻכְמֵינוּ אַחֲרִים וְאֵלוֹ הֵנָּה חוֹלַק בְּדַבְרֵי לֹא הֵנָּה שְׁתִּיק מִיְגִיָּה וְכוּ' עוֹד שֶׁכ"כ מַהֲרַא"ש שְׁשׁוֹן וְ"ל בְּתַשׁוּבָה עַל הַנַּ"י ע"ש וְהַיּוֹתֵר שְׁיִישׁ

להרגיש הוא דאיה נחה דעתו של הפ"מ ו"ל בשוב דברי מהראנ"ח ו"ל בזה פיון דגם לפי דבריו הגי מילי דמהראנ"ח לא אתו לא כפי פ"א רשב"ם ו"ל ולא כפי פ"א הנ"י ו"ל אלא דאמר מר דמסתמא שאר המפרשים פליגי עליהו ונפיר יליף מ"ז וכל כי האי הו"ל למהראנ"ח ו"ל לפרש ולא לקצר כ"כ במקום שאמרו להאריה.

ואיברא דלעגן פ"א בעינתנו ביוקרא וזולא פן נראה לכאורה מדברי הריטב"א ו"ל הנזכר ויעניין בש"ע ח"מ סימן שס"ב סעיף י' יע"ש. תו ק"ק לענ"ד על הפ"מ ו"ל דהאריה להסביר לנו דכל סבלונות שהפלה שולחת סבלונות מרובים דמו לבעבור סבב פני הדבר דנדון מ"ז הו סבלונות מרובים פאלו חדשות הוא מגיד וקלא זה הדבר מפוך' יוצא מדברי מהראנ"ח ו"ל עצמו שכתב בתחילת תשובתו ו"ל ובגמרא אסיקנא דסבלונות מרובים שהחטן שולח הדרי וכתב הרשב"א דה"ה סבלונות וכו' ובגמרא איבעיא לן מהו שישלם שבח סבלונות וכו' ע"ש ומלשון זה מוכח בהדיא כי הרב ו"ל ד"ן ידיו נ"ד סבלונות מרובים וס"ל דבעינת הש"ס אסבלונות מרובים נמי וגם ממ"ש לקמן על דברי הנ"י יש לדקדק פן שכתב ו"ל הרי מבואר מתוך דברים אלו שאפילו הם סבלונות אין לו לשלם אלא כשעת הוצאתם עיין שם ובמה שדן הרב פ"מ ו"ל דבסבלונות שהפלה שולחת אין לחלק בין מועטים למרובים בפרט זה נקבצו דיו"ת בספרי האחרונים ו"ל לא ע"ט האסוף (עד פאן נמצא): סימן סה אשר קדשני במצותיו עטרת ראשי אבא מארי.

אנכי אשלח עגן אחד היכא דגרסינא לאיש שר ואוהב חד דפקיע לבי"א בית כ' גם את הארי: לרופי והוי דרופתקא דאורייתא אי אמר עקנא טורא איעק"ר מפרקיה מחריפות"א דנהר"א תפיס לאלפא אומנון.

די על ידיה זהורית"א ואורייתיה מתכתבא באובריוון. אולפניה שכיח ליה דהוא גל"י ומלפא וטעמיה פאיסקריטון.

אופרכא וחסמא דיאודאי יאי ויאי ליעול פי בני"י ורעא מעליא בריש כל אסנון. מו יציב רחושי מרחשן שפונתאי פמה דחלי"ש ומתגלי חד מן סריקנא דבית קרקסיון דלא מציא פסא קני"א קינ"א דשומשומני בהי עייל בינ"י ארייון.

ברם דא גזרת עילאה רב סגנין דין הוא אבא איכו השתא משום פיסופא הא גופא קשיא הדמי יתעביד פמה דשכיב אספסירא וחרפי איזמלוון. השתא צלות"י מצלתינן ליפוש חיי סגי ומסגי יסגי ליה זוזוון.

ובעל דבביה נולי ביתיה ישתני בוע פורפיריה חמשא אצטלוון. ושלמא דמר יסגי שלמ"א דכן רב היה נחלין דמדברין ומבועי עינוון.

חזה הוית סוגיא דשמעתתא הכי אזלא במותב תלתא פ"י דכתובות ובתרי בבי קמא דף ח' ומציעא דף י"ד ויהא רענא דאימא מלתא דתתקבל ומני שים טע"ם וריח מכונן והכי הויה צורתא דשמעתא אמר אבני ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משעהחזיק בה אינו יכול לחזור בו וכו' מאימת הויה מפי דייש אמצרי ואיפא דאמרי אפי' באחריות דא"ל אחוי טירפוף ואשלם לך ע"כ

בש"ס ופליגי רבנןאמא בפירושא דהה מימרא איש מהם ו"ל אחז צדיק דרפו וכל אהד שייר דרף לעצמו ו"ל כאשר מקצת מפירושיהם יתבארו פה בס"ד.

הנה התוספות ו"ל שם בכתובות דף צ"ג ד"ה עד שלא תחזיק הנשיאים הביאו דעת ר"ת ו"ל ו"ל אור"ת ואפ"י נתן מעות וכגון דלא קנו בכסףא שפוטבים את השטר וקמ"ל ד יכול ומותר לחזור בו וכו' והאי יכול מותר פדקתני נמי גבי מתנה התם ובדין הנה דהו"ל למיתני מותר אלא אגבדקתני סיפא אין יכול תנא נמי רישא יכול עכ"ל ובד"ה ומאימ' פתבו ו"ל תימא מאי קמיבעיא ליה וכו' ויש לומר דהכי בעי ומאימת הניא תזקה איפא דיהיב פבר זויי מאימת מהניא תזקה מפי דניש אמצרי אע"ג דגריע מנעל וגדר הניא תזקה הואיל ואיפא פספ פדפרישית עכ"ל מוכח מדברייהם ו"ל דלדעת ר"ת דש את המצור אינה תזקה גמורה אלא מאי דאהני הוא משום דאיפא פספ.

וק' לע"ד דבסמ"ג עשין פ"ב מביא בשם ר"ת להפך שכתב ו"ל ומפרש ר"ת וכו' משעתחזיק בה תזקה גמורה אעפ"י שלא נתן מעות ולא פתב את השטר אינו יכול לחזור בו וכו' ופי' דניש אמצרי וכו' ואשמועינן שהיא תזקה גמורה פאלו נעל וגדר ופרץ כל זה פירש רבינו יעקב עכ"ל.

עין רואה שכתב משם ר"ת דניש אמצרי הוי תזקה גמורה וכ"כ הגהות אשרי פ"ק דקמא ע"ש. והדבר היותר קשה לע"ד הוא על המרדכי ו"ל פ"ק דקמא שכתב ו"ל וא"ת אם נתן המעות וכו' וי"ל דמייירי שנתן הפספ ובאתרא דאין פספ לבד קונה אלא תזקה עמו והשתא בעי מאימת הוי תזקה פינון שנתן הפספ דיו בתזקת כל דהו משעתחזיק בו אינו יכול לחזור בו פי' משעתחזיק תזקה גמורה אף על פי שלא נתן המעות ולא פתב את השטר וכו' וקמ"ל דתיקון חזק' גמורה היא פאלו נעל וגדר ופרץ כ"פ ר"ת ו"ל עכ"ל הנה רוא' דמסקת עירובי"ן שנה פאן ובדברו מערי"ב ערבי"ם דתחילת דבר אמר מר דבעי מאימ' הוי חזק' דכינון שנתן את הפספ דיו בתזקת כל דהו מוכח דניש אמצרי אינה חזק' גמור' לדעת ר"ת והיינו כמ"ש התוס' פנזפר ובתוף פדי דיבור שינה את טעמו וכתב דהוי חזק' גמור' לר"ת כמ"ש הסמ"ג ו"ל והגהות אשרי ויש לישב.

ועוד קא חזינא שינוי בדבריו דרבנןאמא הנז' הם אמרו בשם ר"ת דאייירי באתרא דלא קנו בכסףא עד שיקתוב את השטר ואלו הוא ו"ל פתב דאייירי באתרא דאין פספ לבד קונה אלא חזק' עמו ונמשך אחריו הרב שלטי הגבורים פ"ק דקמא ופ"ק דמציעא ע"ש.

ותבט עיני בשיטה מקובצת ממס' פתובות שהובאו שם דברי תלמידי ה"ר יונה שכתבו ו"ל ורפ"י יעקב פי' דבשלא נתן המעות ולא נכתב השטר מייירי ודקא קשיא לה פשיטא ד יכול לחזור בו דבאמיר' בעלמ' אינ' קונ' י"ל דהכא מייירי לענין קבולי מי שפרע ואצטריף לאשמועינן אעפ"י שפבר הודה בדבר וחוזר בו לא מחייב לקבולי מי שפרע אבל משעתחזיק אינו יכול לחזור בו וקאי בפי שפרע וע"ז שאלו וכו' ע"ש.

ויש לדקדק לענ"ד דנרא' מדברי ר' יעקב דבעלמא פינון שפבר הודה בדבר אעפ"י שלא הי' אלא אמירה בעלמ' הגיע לפרק המקבל מי שפרע ולכאור' לדעתי הקצרה זה אינו דבדברים בעלמא לא מחייב לקבולי מי שפרע דהא אפי' אי יש בדברים משום מחוסרי אמנה פליג רב עליה דר' יוחנן במציעא דף מ"ט וס"ל דאין בהם משום מחוסרי אמנה

וא"כ איך אֶפְשֶׁר דְּבַדְבְּרִים אֵיפֹא מִי שְׁפָרַע הָא אפִי ר' יוֹחָנָן לֹא קָאָמַר אֱלָא דְאִין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָנוּ אֲבָל מִי שְׁפָרַע לֵיפֹא וְכוּן פֶּסְקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּבַדְבְּרִים לֵיפֹא מִי שְׁפָרַע וְכוּן מְבוֹאָר שֵׁם פ' הַזְהָב דָּף מ"ח ע"א ע"ש וא"כ הדר' קוּשְׁיָא לְדוֹנְכְתָא דְפְּשִׁיטָא דִּיכּוּל לְחַזְרוּר וְלִיתִיהָ בְּמִי שְׁפָרַע כּוּנְלַע"ד.

וְהִנֵּה הַתּוֹסֵ' ס"ל שֵׁם בּד"ה וּמְאִימַת הַנְּזַכֵּר פְּתִיבוּ עוֹד וְנ"ל וְרִיב"ם מִפ' שְׁרָאוּבֵן מְכַר שְׂדֵה לְשִׁמְעוֹן וְקָנָה מִמֶּנּוּ קִנְיָן גָּמוּר עַד שְׁלֵא הִחְזִיק בָּהּ אוֹתָהּ חֲזַק' שְׁתָּהָא גִילוּי דַּעַת שְׁלֵא יַחְזוּר יְכוּל לְחַזְרוּר דְּכִי הֵיכִי דְתִקְנּוּ רַבְּנָן שְׁיָהָא אָדָם יְכוּל לְחַזְרוּר בּוּ כָּל זְמַן שְׁעִסוּקִי בְּאוֹתוֹ עֲנִין מִפְּנֵי שְׁלִדְע' כּוּן הוּא קוּנָה וּמִקְנָ' שְׁיַחְזוּר כָּל זְמַן שְׁיִרְצָ' כָּל זְמַן שְׁעִסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֲנִין ה"נ דַּעַתוֹ לְחַזְרוּר בּוּ אִם יֵצְאוּ עֲלֵיהֶּ עִסְקִין קוּנְדָם חֲזַק' בְּגִלּוּי דַּעַתוֹ מִשְׁהַחְזִיק בָּהּ אֵינּוּ יְכוּל לְחַזְרוּר וְכוּ' ע"ש וְנִרְאָ' מִדְּבַרֵי הַתּוֹסֵ' דְפִי רִיב"ם הוּא שְׁקִנְאָ' בְּקִנְיָן סוּדָר וְעַד שְׁלֵא הִחְזִיק בָּהּ יְכוּל לְחַזְרוּר כִּי הֵיכִי דְתִקְנּוּ רַבְּנָן בְּק"ס דִּיכּוּל לְחַזְרוּר כָּל זְמַן שְׁעִסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֲנִין כְּמִבְּאָר בְּטוּר סִימָן קצ"ה ה"נ דַּעַתוֹ וְכוּ' וּמִשְׁמַע דַּה"ד בְּקִנְיָן סוּדָר דְּכִי הֵיכִי דְתִקְנּוּ וְכוּ' אֲבָל בְּשָׂאָר קִנְיָנִים דְּלֹא תִקְנּוּ הֵיכִי כְּמִבְּאָר בְּטוּר שֵׁם גַּם בְּעֲנִין זֶה פִּינּוּ דְכִבְרַ קָנָה בְּאַחַד מִן הַקִּנְיָנִי אִפִּי לִידֵּשׁ אֲמַצְרֵי אֵינּוּ יְכוּל לְחַזְרוּר בּוּ וְכוּ' לְהַדְיָא בְּדַעַת רִיב"ם מִהַר"ר בְּצִלְאֵל אֶשְׁכֵּנִי וְנ"ל בְּשִׁיטָה מְקוּבָצֵת מִמַּס' פְּתוּבוֹת ע"ש.

וְעַל פִּי זֶה לְפִי קִיצוּרֵי יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל מְרָן וְנ"ל בְּב"י סִימָן רכ"ו שְׁפָתַב עַל דְּבַרֵי הַטּוּר שְׁפִי' סוּגְיָין בְּכַשְׁנִתְקִינִים הַמְקַח בֵּא' מִדְּרָכֵי הַהִקְנָאוֹת וְנ"ל וְדְבַרֵי רַבִּינוּ וְנ"ל בְּפִי מִמְרָא זֹו כְּפִי רִיב"ם שְׁפָתַבו הַתּוֹסֵ' בְּפ' מִי שְׁהִי נְשׁוּי עכ"ל מִשְׁמַע מְזֶה דַּס"ל דְּלִרִיב"ם אֵינְרִי בְּשִׁקְנָ' בְּאַחַד מִדְּרָכֵי הַהִקְנָאוֹת וּמִדְּבַרֵי הַתּוֹסֵ' מִשְׁמַע לְהַפָּה כְּמ"ש וְעִינִין בְּדְרִישׁ' ס"י רכ"ו הַנְּזַכֵּר שְׁהַסְפִּים עִם מְרָן דַּעַת רִיב"ם פְּהַטוּר וְכוּן נִרְא' מִדְּבַרֵי הָרַב ב"ח שֵׁם וּמִדְּבַרֵי רַש"ל בְּסִפְרָ יָם שְׁלֵל שְׁלֵמָה פ"ק דְּקַמָּא סִימָן י"ט דְּלִרִיב"ם אֵינְרִי בְּקִנְיָן בְּאַחַד מִדְּרָכֵי הַהִקְנָאוֹת ע"ש וְק' עֲלֵיהֶם כְּנֹז' וְעִינִין בְּסִמָּ' ג עֲשׂוּן פ"ב הַנְּזַ' ל שְׁכ' בְּשֵׁם רִיב"ם דְּאֵינְרִי כְּשִׁנְתָן מְעוֹת וְגַם פְּתַב שְׁטָר ע"ש.

וְכוּ' כְּהַמְרָדְכִי פ"ק דְּקַמָּא בְּשֵׁם רִיב"א וְעִינִין לְהַתּוֹסֵ' בְּפ"ק דְּמְצִיעָא שְׁפָתַבו בְּשֵׁם רִיב"א דְּמִינְרִי בְּקִנְיָנָה בְּקִנְיָן גָּמוּר כְּגוֹן בְּחִלְפִין וְלֹא נָתַן מְעוֹת ע"ש. וּבְצַפְיָתִי צְפִיתִי לְהַרְבַּח חֵי הַלְכוֹת שְׁפָתַב עַל דְּבַרֵי רִיב"ם הַנּוּ' וְנ"ל וְלִפִּי פִי' זֶה יֵשׁ לְקִינִים פִּירֵשׁ"י לְעִיל שְׁפִירֵשׁ דְּאֵינְרִי בְּלֹא נָתַן מְעוֹת וְלֹא הָנָה פְּשִׁיטָא בְּלֹא הִחְזִיק בָּהּ פִּינּוּ דְקָנָה קִנְיָן גָּמוּר עכ"ל.

וְאַנָּא זְעִירָא נִרְא' לַע"ד דְּלֹא מְצִית אֲמַרַת דְּרִשׁ"י ס"ל הֵכִי מְשׁוּם דְּלִפְנֵי זֶה צ"ל דְּדִינֵישׁ אֲמַצְרֵי לֹא מְהַנִּי לִי אֱלָא לְגִילּוּי דַּעַת דְּאֵלוּ לְקִנּוֹתוֹ פְּכַר קִנְיָנָה בְּקִנְיָן סוּדָר וְרִשׁ"י פְּתַב וְנ"ל אֵינּוּ יְכוּל לְחַזְרוּר בּוּ שְׁהַקְרַע נִקְנִית בְּחֻזְק' פִּי א"ל חֻזַּק וְקִנְיָן וְיֵשׁ שְׁמַחְזִיקִין מִיָּד וְנוֹתָנִים מְעוֹת לְאַחַר זְמַן וּמִשְׁהַחְזִיק בָּהּ נִתְחַיֵּיב בְּמְעוֹת עכ"ל וְכוּן פִּירֵשׁ בְּפ"ק דְּמְצִיעָא ע"ש.

וְכָל יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ עֵינָיו יַחְזוּ דַּעַת רִשׁ"י דְּבַחְזֻקַת דְּיֵישׁ אֲמַצְרֵי הוּא קוּנָ' קִנְיָנָה גָּמוּר' וְלֹא דְרָךְ בְּזֶה דְּהוּא לְגִילּוּי דַּעַת כּוּנְלַע"ד וְאִם דַּל הוּא. אִף שְׁיֵישׁ לִידְחַק בְּדְבַרֵי וְעַמ"ש רִשׁ"י וְנ"ל מַס' קִידוּשֵׁין דָּף כ"ו ע"א ד"ה בְּחֻזַּק' ע"ש.

והנה מדברי הרמב"ם פ"א דמכיר' דין י"ג מוכח דדיניש אמצרי היינו שעברו עם שדומו וס"ל דבחקת דיניש אמצרי קנה פשאר חזקות וכאלו נעל גדר ופרץ וראיתי להה"מ ז"ל שכ' וז"ל המוכר שדה לחבירו בצד שדהו וכו' אולי יצא לו מהפירו' שכתב הרי"ף גבי ההיא דאמרי' מאימת מחזיק ביה מכי דיניש אמצרי ואף ע"פ שרבינו מפירש' בפנים אחרים פי"ט אפטר שיהא סובר שהדין אמת עכ"ל וז"ל הר"מ פי"ט המוכר קרקע לחבירו אחר שקנה הלוקח בא' מן הדרכי' שקונים בהם קודם שישתמש בה יצאו עליו מערערים ה"ז יכול לחזור בו שאין לה מום גדול מזה שעדיין לא נהנ' בו וכאו התובעים לפיכך יבטל המקח ויחזיר המוכר את הדמים ויעש' דין עם המערערים ואם נשתמש בה הלוקח פל שיהא ואפילו דש המצר שלה ועברו עם הארץ אינו יכול לחזור בו וכו' ע"ש.

והנה לע"ד יש לדקדק על הה"מ דמדבריו משמע דהרי"ף פי' דדיניש אמצרי היא חזק גמור' וצריף לדעת מנ"ל דהלא בדברי הרי"ף לכאור' אין שום גילוי שיהי מה שפי' הרי"ף היינו מה הוא דיניש אמצרי וז"ל יש מי שפי' מכי דיניש אמצרי כגון שהיתה אותה שדה שקנה סמוכה לשדה שלו והיה ביניהם מצר ועכשיו פשקנה אותה אם דש אותו המצר שביניהם ונתערב וכו' הרי כבר החזיק בה וכו' ע"ש ובדברים הללו אין שום גילוי מה היא סברתו דלא פי' אלא מה הוא דיניש אמצרי דהיינו שעברו עם הארץ כמ"ש הר"מ פי"ט.

ואפטר דנפקא ליה להה"מ ממאי דנקט בלשגיה הרי כבר החזיק בה דמשמע דהויא חזקה גמורה דאי לאו הכי לא הו"ל לל הרי כבר החזיק בה אלא ודאי דהויא חזקה גמורה כנלע"ד אגב דוחקא.

ועיין בשו"ת מהרש"ך ח"א סימן ק"ע שתמה דמאין הוציא הרמב"ם דין זה דהויא חזקה גמורה פיון שהוא מפרשה בענין אחר פי"ט ע"ש וכבר מרן ז"ל בכ"מ יישוב דעת הרמב"ם שכתב דפי' מאימת הויא חזקה פלומר דלא למצי למהדר וכו' ע"ש פירו' לפי דכונת מאימת הויא חזקה הוא מאימת הויא חזקה גמורה שקונים בה ושמועלת דלא למצי למהדר ג"כ ומשיב מכי דיניש אמצרי וז"ש מרן כנ"ל לדעת רבינו והוא יותר נכון בעיני ממ"ש הה"מ בכונתו דלדברי הה"מ האי דקאמרי בש"ס עד שהחזיק ועד שלא החזיק היינו עד שנשתמש ועד לא נשתמש וכמ"ש פי"ט וז"ל ופי' המחבר וכו' עד שלא החזיק בה פירו' נשתמש בה ע"כ ולפי' הא דס"ל לרבינו הרמב"ם דדיניש אמצרי הויא חזקה גמורה לא נפקא ליה מהש"ס אלא שס"ל הכי מצד סברתו וכמ"ש הה"מ פאן אפטר שיהא סובר שהדין אמת אכן כפי פי' מרן דעד שלא החזיק היינו חזק' גמורה כנזכר נמצא דנפקא ליה מסוגיין והוא פי' יותר נכון בכונת הש"ס דאלו לפי' הה"מ ק' דלמאי הלכתא נקט הש"ס לישנא דחוקה אכן לפי פי' מרן א"ש ונהו הכרח הר"מ שס"ל דדיניש אמצרי הויא חזקה גמורה.

כנלע"ד ביאור דברי הרמב"ם ומרן פספ' משנה ז"ל. וחוזה הוית להרב ט"ז סימן רכ"ו שכתב עמ"ש הר"מ פי"ט וז"ל משמע דמ"ש בספא ואם נשתמש בה הלוקח מיירי ג"כ שפבר קנה בא' מהדרכים וכו' ואם פן ק' הא בתשמיש לחוד קנה השדה ע"כ ולע"ד לק"מ דאה"נ דתשמיש לחוד קנה כמו שכתב רבינו בדיון זה אכן התם הוכרח למינקט בשפבר החזיק משום רישא דאי לא הוה נקוט הכי פשיטא דיכול לחזור ולא הנה

אשמועינן מידי ואה"נ דתשמיש לחוד קני וכמו שכתב פסקו הכא בדין זה ולא צריכנא למה שתירץ הוא ז"ל דבעינן תרי מילי ואם נשתמש בה הוא במקום קנינו וחסר עדיין סילוק מומין וכו' עיין שם דלע"ד זה אינו דכיון שנשתמש בה אפילו לא קנאה בתחילה בשום קנין אינו יכול לחזור בו דהא כבר נהנה גם כן וכן כתב להדיא מרן ז"ל בכ"מ בדין זה ע"ש.

איה שיהיה עלה בדינו דהרי"ף והרמב"ם סבירא ליה דחזקה דייש אמצרי היא חזקה גמורה כאלו נעל וכו'. ועל פי זה יש לתמונה לע"ד עמ"ש הרב שלטי הגבורה פ"ק קמא דקמא ופ"ק קמא דמציצא וז"ל ודעת מיימוני פ"ק י"ט מה' מכירה והטור ח"מ סימן רכ"ו הוא פדעת התוס' שזכרתי וכן המרדכי פ"ק דקמא דמייירי שקנה שמעון שדה זו באחד מדרכי ההקנאות אלא שעדיין לא נתן המעות וכמ"ל וכו' דברי הרי"ף מדפינר' דייש אמצרי שר"ל שעירבו עם קרקעותיו כמו שפי' מיימוני והוא על שיטת התוס' דאין זה דרוך ההקנאה ולא כפרש"י דפירש מתקן גבולי השדה ומגביהם שהוא אחד מדרכי ההקנאה לפי דעתו עכ"ל ודבריו אלה לענ"ד אינם אלא מן המתמיהין וכולם מקשה.

חזא דרבי הרמב"ם ז"ל מוקי לסוגיין דאייירי אף בנתן דמי' שכ"כ לפיכך יבטל המקח ויחזיר המוכר את הדמים. משמע כמ"ש וכ"כ הר"מ שם וכ"כ פל האחרונים ז"ל עיין בספרתם.

וגם המרדכי בפ"ק דקמא לא זכר שר אלא פירוש ר"ת והריב"א וכולם העמידם דאייירי בנתן דמים ופירש"י דאייירי בלא נתן דמים דחאו ז"ל ע"ש. ואם כן איך כתב להפ"ד בדעתם.

ומ"ש בדעת הרי"ף לא ידענא מאיזה הוכיח דס"ל דדיש אמצרי אינו חזקה גמורה הא אפ"ש קול שיש עליו עוררים אם אחר שיצא הקול גילה הלוקח בדעתו שהיה רוצה לקיים המקח כגון שהלה סביב מצרי השדה לראות ענין השדה אז קיים המקח לגמרי וכו' ואם לא הלה על מצרי השדה לאאר שיצא הקול יכול לעכב המעות דכיון שיש עליו עוררין הוי כמו מקח טעות דלא סגי דלא צריף טרחא לב"ד ולמבטלי מעבידתי והוי כשאר מומין למיהוי מקח טעות עכ"ל ובס"ל קצ"ב צדיק עת"ק דברי הר"מ בדין זה שדש המצור שבין שתי השדות הוי חזקה ע"ש ולא כתב עליו מידי נראה דסבירא ליה פנוותיה ואף על פי שהוא מפרש דש אמצרי דהבא שהולה על מצרי השדה מ"מ ס"ל דהדין אמת דלא גרע מרפק בה פורתא ודמי לפרץ כנלע"ד בדעתו.

והנה הטור ז"ל סימן רכ"ו פ"ק דקמא וז"ל ראובן שמכר קרקע לשמעון ונתקיים המקח וכו' ויצא קול שיש עליו עוררים אם אחר שיצא הקול גילה הלוקח בדעתו שהיה רוצה לקיים המקח כגון שהלה סביב מצרי השדה לראות ענין השדה אז קיים המקח לגמרי וכו' ואם לא הלה על מצרי השדה לאאר שיצא הקול יכול לעכב המעות דכיון שיש עליו עוררין הוי כמו מקח טעות דלא סגי דלא צריף טרחא לב"ד ולמבטלי מעבידתי והוי כשאר מומין למיהוי מקח טעות עכ"ל ובס"ל קצ"ב צדיק עת"ק דברי הר"מ בדין זה שדש המצור שבין שתי השדות הוי חזקה ע"ש ולא כתב עליו מידי נראה דסבירא ליה פנוותיה ואף על פי שהוא מפרש דש אמצרי דהבא שהולה על מצרי השדה מ"מ ס"ל דהדין אמת דלא גרע מרפק בה פורתא ודמי לפרץ כנלע"ד בדעתו.

וראיתי בפרישה שם סימן קצ"ב שכתב וז"ל ודין זה כתב המ"מ דיצא מפ"י הרי"ף על שהוא דב"ק דף ט' ראובן שקנה קרקע וכו' ויצאו עליה עסיקין וכו' וכתבו רבינו סימן

רכ"ו עכ"ל. ומאשגרת לישגיה מוכח דדין הרי"ף כתבו הטור סימן רכ"ו ויש לומר דהוא לא כתב אלא פי' הסוגיא כמ"ש הרא"ש וכנ"ל ויש לישב.

והנה מדברי הטור בסימן רכ"ו מוכח דדוקא החזיק אחר שיצא הקול שהלך על המצור וגילה בדעתו שרוצה לקיים המקח אינו יכול לחזור בו אכן אם קודם הערעור הלך על מצרי השדה יכול לחזור בו ולזה נוטים דברי אביו בפסקיו פ"ק דמציעא ובתשובה פלל צ"ז וכמ"ש האחרונים וע' ביש"ש פ"א דקמא סימן י"ט וע' בחי' הרשב"א שם בפ"ק דקמא.

ומדברי הגמ' יוסף פ"ק דקמא מוכח דס"ל פהטור דכל זמן שלא הלך על המצור אחר שיצא הערעור יכול לחזור בו שהרי כתב וז"ל עד שלא החזיק בה על פירוקה וכו' אלא ה"א כבר קניה ויצאו עליה עסיקין ואח"כ לא החזיק בה דגלי דעתו דאדעתא דהכי אינו רוצה בו וכו' משעה החזיק בה אחר שיצאו עליה עסיקין החזיק בה בדרך שמגלה דעתו שרוצה בו וכו' איכא דאמרי וכו' מ"מ כיון שהחזיק בה לאחר מפאן שיצאו עסיקין.

דליכא טענת מקח טעות וכו' ע"ש. עינינו הרואות דדעתו ז"ל כדעת הטור כדמוכ' בתוכחת מגולה מדבריו ז"ל.

וק' לע"ד שבפ"ק דמציעא כתב איכא שהרי כתב וז"ל עד שלא החזיק בה לא מחנורו וכו' ואפ"ה אם קודם שנשתמש בה יצאו עליה מערערים יכול לחזור בו שאין לה מום גדול מזה שקודם שנשתמש בה יצאו עליה מערערים וכו' אבל כשהחזיק בה כלומר שנשתמש בה קודם שיצאו עליה עסיקין אין זה מ"ט אלא הרי הוא כאלו יצאו עליה אחר זמן מרובה ע"ש הרי בהדיא שכתב שפיון שהחזיק קודם שיצאו עליה עסיקין אינו יכול לחזור בו ונמצא שפותר את עצמו ממקום למקום והתימא ממוהרש"ך ז"ל בח"א סימן ק"ע שהוכיח מדבריו פ"ק דקמ' שס"ל פהטור ולא זכר מדבריו פ"ק דמציעא שס"ל להפך.

ואנכי הרואה להרב ב"ח ז"ל שכתב על סברת הטור הלזו וז"ל והכי משמע לישנא דגמ' סייקתא דקטרי סברת וקבילת משמע דידע הערעור וסבר וקביל כיון דדייש אמצרי אלא דק"ל דא"כ ללישנא קמא אמאי באחריות יכול לחזור בו אפילו דייש אמיצרא הלא כיון שנודע לו ערעורו ואפ"ה דייש אמיצרא כבר גילה בדעתו שרוצה לקיים המקח עכ"ל.

הנה מ"ש דלישנא דגמ' אתי פהטור לע"ד טפי אתי להחולקים דס"ל דכיון דדייש אמצרי כבר גילה בדעתו דמקבלה בכל ענין וזהו סברת וקבילת ר"ל דכבר סברת מכח הסברא שאפשר שיבאו עליה עסיקין וקבילת אכן להטור לא אתי שפיר כ"כ דכפי דבריו הול"ל ראית וקבלת ומאי סברת דקאמר.

וכן ראיתי שכתב בספר אסיפת זקנים ממסכת מציעא משם הראב"ד ז"ל ובאמת וברור כ"ש אם משיצאו עליה החזיק שכתב ראה וקביל ואין סבר וקביל אלא ראה וקביל עכ"ל. ומה שהקשה לדעת הטור לעד"ן דאה"נ דכיון דדייש אמצרי גילה בדעתו שרוצה לקיים המקח וכן הוא האמת שזה רוצה לקיים המקח אכן הלוקח הנה יוצא לטעון דכיון דס"ס צריף לשלם לו מעותיו יעבב המעות בידו משום דאיכא טרחה דליקום בדינא ובדיינא וכשלא יזפו בדין אז יגדל פר"ע מעות השדה ולעולם דרצונו לקיים המקח אכן רוצה

לעפב המעות פי היכי דלא ליקום וכו' כנז' וזהו דללישנא קמא פיון שיהו באחריות
אפילו משתחזיק בה יכול לחזור בו ר"ל לעפב המעות בידו כדבר האמור כנלע"ד לישב
דעת הרא"ש והטור.

תו חזיתיה להרב ב"ח שכתב וז"ל ומ"ש רבינו ואם לא הלה על מצרי השדה וכו' פלומר
וכו' ומשמע מדבריו דבלא אחריות יכול לעפב המעות אעפ"י שלא הלה על מצרי השדה
אבל ר"י כתב בפ"י דאפילו קנאה שלא באחריות נמי יכול לחזור בו ואפשר לומר ג"כ
דר' נמי הכי ס"ל אלא דכתב דאפי' בקנאה באחריות ואין צריה לומר בקנאה שלא
באחריות ויש לדקדק אמאי נקט ויצאו עליה עסיקין ת"ל דבא לחזור מטעם שהוזלה א"נ
רוצה שיעשה לו אחריות.

ואפשר לומר דאם בא לחזור מטעם שהוזלה או מטעם שקנאה בלא אחריות אינו יכול
לחזור בו מאחר שפבר קנאה בא' מרדכי ההקנאות אפילו לא דייש אמצרי וכ"כ הר"ר
ירוקם ע"ש הרמ"ה אבל פתב עוד דנראה עיקר פשיטת התוספות והראב"ד ורוב
המפרשים דאף ברוצה לחזור מטעם שהוזלה או שרוצה שיעשה לו אחריות נמי יכול
לחזור כל זמן שלא דייש אמצרי וצ"ל לפ"ז דיצאו עליו עסיקין דנקט לרבותא אף על
פי שלא נתברר עדיין הערעור עכ"ל ודבריו מוקשים ועומדי' לע"ד זה יצא ראשונה
במ"ש תחלה דהטור סבירא ליה דבלא אחריות וכו' אבל ר' ירוקם וכו' ואפשר דרבינו
ס"ל הכי וכו' דהא על פרכיה צ"ל דהטור ס"ל שגם בלא אחריות כל זמן שלא הלה על
מצרי השדה יכול לעפב המעות דאלת"ה הוי הפך הש"ס דלכ"ע אף בלא אחריות עד
שלא חזיק יכול לחזור בו אלא ודאי צ"ל דגם לדעת הטור ה"ה שלא באחריות וא"כ
מה זה שכתב אבל ר' ירוקם וכו' ואפשר וכו': ומה שכ' עוד טרם בואי לדבריו אציגה נא
דברי הר"ר ירוקם בנ"ט ח"ב דאיתנה בידיה הרב ז"ל וז"ל ומה שכתבתי שקנאה בקנין
גמור זולתי שלא נתן מעות ורוצה לחזור החטם שהוזלה או שרצה שיעשה לו אחריות
ויכול לחזור כל זמן שלא עשה המעשה שנראה שנתרצה זהו לדעת התוס' ורוב
המפרשים.

כ' רמ"ה פי הא דאמרי' בשלא באחריות בשלא החזיק שיכול לחזור דוקא כשפכר סתם
ולמ"ד אחריות לאו ט"ס הוא אבל כתב לו בפ"י שלא באחריות אינו יכול לחזור מאחר
שקנה בא' מדרכי ההקנאות אפי' לא גלה דעתו בשום מעשה המוכיח שנתרצה' במקח
וראשון נר' עיקר וכ"כ הר"א עכ"ל.

הן עתה אנחנו תמהי"ם על הב"ח שכ' שס' הרמ"ה דדוקא מטעם עסיקין יכול לחזור בו
אכן מטעם הוזלה או קנאה שלא באחריות אינו יכול לחזור דלפי ע"ד דברי הרמ"ה אינם
ענין לזה כלל אלא דברי הרמ"ה הם דאפי' מטעם עסיקין אינו יכול לחזור בקנה שלא
באחריות דוקא מאחר שפבר קנא' וכו' ואזיל לשיטת הגמקי יוסף ז"ל שכ' פ"ק דקמא
דהאי שלא באחריות דנקט אפיי הוי דלא פהלקתא וכו' ע"ש וכ"כ הכה"ג ז"ל בהגהת
ב"י משם ס' מורה צדק שדברי רבינו ירוקם בשם הרמ"ה הן הם דברי הנ"י ע"ש וזו
אינה צריכ' לפנים דאפי' בתחלת העיון לא יעלה על הדעת שמ"ש רבינו ירוקם בשם
רמ"ה קאי אמאי דסליק מיניה אלא שהוא ענין בפ"ע וסברתו הוא כסברת הנ"י.

ואני תמוה מהרב ב"ח איך גלפד ברשת זו. ומה שכ' רבינו ירוחם וראשון נרא' עיקר היינו שבתחילת דבריו קאמר דאפי' קנה שלא באחריו' יכול לחזור כשלא התחיל וע"ז קאי מ"ש וכ"כ הר"א ואינו ענין למאי דסליק מיניה.

גם מ"ש הרב ב"ח ז"ל דדעת התוס' דאף ברצה לחזור וכו' ולפ"ז עסיקין דנקט וכו' לע"ד אחר שאלת המחיל' מהדר גאוננו גם בזה לא בא אל נכון דעדיין אפשר דגם דעת התוס' דכשלא יצאו עסיקין ובא לחזור מטעם שהיזלה וכו' כיון שפבר וכו' אינו יכול לחזור ואיני יודע מה מציאה מצא בדברי הר"ר ירוחם דהכי הוא דעת התוס' דמ"ש הרב ירוחם וזה שכתבתי וכו' לפ"ד פונתו דהיכא שיצאו עליה עסיקין ומחמת זה יצא לטעון דהיזלו דמיה ורוצ' לחזור בו מחמת העסיקין שיצאו ולא נהנה רוצה שיעש' לו אחריות או יחזור ע"ז קאמר דיכול לחזור.

אכן כשלא יצאו עסיקין אלא שרוצ' לחזור מטעם שהיזלה וכו' בזה לא דבר הר"ר ירוחם. והעד ע"ז דקאמר וזה שכתבתי וכו' דאי אמרת דכונתו פדכתיבנא ניחא דמ"ש וזה שכתבתי היינו מ"ש בריש דבריו דכשיצאו עסיקין ורו' לחזור מחמתם יכול לחזור והיינו דינא דגמרא אלא אי אמרת דאיירי אף כשלא יצאו עסיקין מה ז"ש וזה שכתבתי וכו' הלא לא הזכיר מנה לעיל.

אלא ודאי דכונתו כמ"ש כנלע"ד ודו"ק היטב. בבועו במטו מיניה דמר אל ישית עלינו חטאת דמילי דקטנותא נינהו לפי מעוט השנים ואני תפלה מצהרים יקום חלד וגם ה' יתן הטוב כל שכיות החמדה כאשר תאנה נפשו ונפש אדם מועט פור"ס מן החיים סופת שלום החיד"א ס"ט: סימן סו תשובה דשדר לן שופריה.

דרך פכב וקם שבט מלא האור"ה. טובניא דחכימי מרגניתא דלית בה טימי גלי עמיקתא ומסתרתא.

צנא דמליא ספרי סודרו ופלפלן בטעמא וברוב' ובחכמתא. סכינא חריפא דמקשה כפר לקישא על כל מלתא ומלתא כ"ד קושיתא אם למקרא ולמסורת תמים פתיב ביה צדיק פתיב ביה כאלעזר איש ברתותא.

ה"ה החכם השלם זה סיני כמה"ר חיי"דא נר"ו יאיר כאור החמה בתקופתה: אכ"ר: אחרי החיים ורוב שלום עד בלי די הדא אמרה איך קבלתי הפתב והמכתב אשר כוננו ידיו קדש ואורו שתי עיני כי טעמתי טעם פעיקר דאורייתא.

לדידי חזי לי שואל פענין ומשיב דברים נכוחים מבין דבר מתוך דבר ומדמה מלתא למלתא. שלם הוא ושלמה משנתו וכל מקום ששנה ופיר"ש פולם כאחד ירוצו לשמוע דברי אלהים חיים דנפקין מפומיה הלכתא גברוונתא.

א"כ איפא אני בענייתי מה אענה ומה אומר ותושיה נדחה ממני ואין בי לא דעת ולא תבונה לא מנה ולא מקצתה. הרק אף הואיל והדבר יוצא מפי לא אחשוף להשיב אמרים מעט מזער עד מקום שידי מגעת ואבא היום עפ"י סדר קונטרסו.

פתח דבריו וראשית אמריו ראיתי למעכ"ת שהוקנה לו דמדברי התוס' דכתובות דף צ"ג נרא' דחזק' דדייש אמצרי לר"ת לאו חזקה גמורה היא ומאי דאהני הוא משום דאיפא

פסוף ואילו בפס"ג הביא משם ר"ת דחזקה דדנייש אמצרי הניא חזקה גמורה וכן פתבו הגהות אשירי.

ואני אומר דהן אמת דאילו לא היינו מוציאין לר"ת בפ"א דסבירא ליה דהוי חזקה גמורה היינו אומרים דסבירא ליה פדעת התוס' אבל פיון שפצאנו להסמ"ג והגהות אשירי והמרדכי והגהות מיימון שהביאו משם ר"ת דהוי חזקה גמורה מאן לימא לן ומה הכרח יש למימר דמאי דכתבו התוספות דלא הוי חזקה הוא לדעת ר"ת לעולם אימא לך דלדעת ר"ת הוי חזקה גמורה והתוס' ס"ל פחותיה בחזקא ופליגי עליה בחזקא ס"ל דאירי בדאיפא פסוף פדעת ר"ת וס"ל דחזקה דדנייש אמצרי לאו חזק' גמורה היא ומשום דאיפא פסוף מהני' ור"ת סובר דחזקה דדנייש אמצרי הוי חזקה גמורה ומה שלא תרצו בגמ' מאי נעל גדר ופרץ הוא לאשמועי' דחזקה דדנייש אמצרי הוי חזקה גמורה פעין נעל גדר ופרץ.

וחזינא ליה למר שהביא ע"ז לשון המרדכי והוקשה לו דלאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה וכתב עליו ויש לישב ואני בעיני יגעתי ולא מצאתי ישוב נכון לדבר אבל אין ספק אצלי שט"ס יש בלשון ומתיבתא והשתא בעי עד תיבת משתחזיק הוא מותר וכן נראה שלשון המרדכי הוא לשון הסמ"ג עצמו וזהו טעות הנזכר ודוק עוד כ' כת"ר לשון תלמידי ה"ר יונה שהביאו פ"א ר' יעקב דמירי שלא נתן הפסוף וגם לא כתב את השטר ודקא קשיא לך פשיטא ד יכול לחזור בו י"ל דאירי לענין קבולי מי שפרע ואשמועינו דאעפ"י שפבר הודה בדבר וחזר בו לא מחייב לקבולי מי שפרע וכו' ע"כ ותהי מר עליה דמוכח מדבריו דבעלמא פיון שהודה בדבר אעפ"י שלא נתן מעות מחייב לקבולי מי שפרע אם חזר בו וזה אינו דבדברים בעלמא ליפא מ"ש כאשר מבואר בפרק הזהב יע"ש.

ואין ספק אצלי שאגב שטפיה לא שלטה עינו עין עיונו בלשון תלמידי הר' יונה שהוקש' להם קוש'א זו וז"ל ואין זה נראה שלא חייבו מי שפרע אלא בנתינת מעות שהיא קניה גמור' מה"ת פדאמרי' מה"ת מעות קונות וכו' וכיון דמ"ה הי' ראוי שיקנו תקנו חכמים מי שפרע אבל בקניה שאינה מ"ה לא מצינו מי שפרע ע"כ הרי בהדא דהוקש' להם קוש'א זו.

וגדול' מזאת הקשו דאעפ"י שחזיק בה חזקה דדנייש אמצרי פיון שאינה חזקה מעליה לא ליפא מי שפרע דאנו בעינן קניה גמור' מ"ה כגון נתינת מעות כדי לחייבו במי שפרע עוד הביא כת"ר דברי התוספות שפ"א בשם ריב"ם דאירי שקנה ממנו קנין גמור ואעפ"י כ יכול לחזור בו אם יצאו עליו עסיקין כל זמן שלא החזיק בה אותה חזקה שתהא גלוי דעת שלא יחזור בו ופי' דבריו דמירי שקנאה ממנו בקנין סודר אבל בשאר דרכי ההקנאות אינו יכול לחזור בו דכמו דאינו יכול לחזור כל זמן שעסקין באותו ענין ה"נ אינו יכול לחזור מחמת עסיקין וכ' שפן הביא להדא מוהר"ר בצלאל אשכנזי פדעת ריב"ם ועפ"י זה הוקשה לו דברי מרן הב"י שכ' על דברי הטור שפ"א דסוגיין אירי פשנתקיים המקח באחד מדרכי ההקנאות דדעתו פדעת ריב"ם מדברי התוספות נראה דריב"ם לא אירי אלא בקנין סודר זהו תורף לשונו.

ולענ"ד נראה דהרב ב"י ודעימיה ראו דברי הסמ"ג והמרדכי והגהות מיימון שהביאו בשם ריב"ם דמירי בנתן מעות וכתב השטר ובדאי שהם ז"ל מפרשים דברי התוספות

דמיירי שקנאו באחד מדרכי ההקנאות ולא בקנין סודר ונקא כמו שפי' הרב בצלאל וכיון
שפן דבריהם עיקר ומשום הכי פתב הב"י דדעת הטור פדעת ריב"ם וכן פתבו הגהות
מיימון דדעת הרמב"ם פדעת ריב"ם ואעפ"י שהמרדכי פתב ריב"א בא' ט"ס הוא וצ"ל
ריב"ם וכבר פתבנו דלשון המרדכי הוא לשון הסמ"ג עצמו.

האמנם דברי הב"י הם הפך ההגהות מיימון דהב"י פי' בדברי ריב"ם כמו שפי' הטור
וכמ"ש הב"ח יע"ש והגהות מיימון פי' בדברי ריב"ם כמו שפירש הרמב"ם והרמב"ם
והטור חלוקים ורחוקים זה מזה כמו שפיראם הרואה.

ואפשר לומר דמ"ש ההגהות דדעת הרמב"ם פדעת ריב"ם הוא לענין דאיירי שקנא' בא'
מדרכי ההקנאות אבל לענין העסיקין אפשר לפרש בדברי ריב"ם כמו שפירש הב"י
וכ"נ קצת מלשון ההגהות ודוק.

אחרי פתבי זה אנכי הרואה שאי אפשר לומר פן שהרי דברי ריב"ם פמות שהביאם
הסמ"ג והגהות מיימון אינם סובלים פי' הטור אלא פדעת הרמב"ם ממש כמו שפיראה
המציין וכיון שפן קשיא להרב ב"י שפתב דדעת הטור פדעת ריב"ם.

עוד הקשה כת"ר להרב חידושי הלכות שכ' דלפירוש ריב"ם שפי' דמיירי שקנאו ממנו
בקנין גמור יש לקיים פי' רש"י לעיל דאיירי בלא נתן מעות וכו' דאיך אפשר לומר
דלרש"י מיירי שקנה ממנו קנין גמור שהרי פתב אינו יכול לחזור שהקרקע נקנית בחזק'
וכו' ע"כ תו' לשונו.

ולדידי חזי לי דגם הרב חידושי הלכות לא קאמר דלרש"י מתורצת הקושיא שהקשו
התוספות דבלא החזיק בה פשיטא דיכול לחזור בו פיון דלא נתן מעות דרש"י ס"ל
כריב"ם דאיירי בקנה ממנו קנין גמור דזה נדאי אי אפשר לאמרו וכמ"ש כת"ר ונהדין
עמו אלא שפונת הר"ב חידושי הלכות לומר דלריב"ם שפירש דקנה ממנו קנין גמור י"ל
דאיירי בלא נתן מעות כמ"ש רש"י לאפוקי מפי' א' של תוס' דלא איירי בשקנ' ממנו
קנין גמור דהתם נדאי אי אפשר לפרש כפי' רש"י דבלא נתן מעות איירי דא"כ פשיטא
דיכול לחזור אלא נדאי דבנתן מעות איירי וכמ"ש התוספות.

וכן נראה שזוהי פונתו מדכתב בסוף דבריו וכן הוא בתוספות פ"ק דב"ק ע"ש ושם דחו
התוספות פי' רש"י בשתי ידים ודוק. עוד הביא לנו כת"ר דברי הרב המגיד דפרק א'
מהלכות מכירה ודקדק עליו דלכאור' אין שום גילוי בדברי הרי"ף דדנייש אמצרי הוי
חזקה גמור'.

והוא מפרק לה דאולי נפקא ליה ממאי דנקט בלישניה הרי כבר החזיק בה דמשמע דהוי
חזקה גמור' עכ"ל ולענ"ד נראה דאי משום הא לא אייריא דלישנא דגמ' נקט ומאי
משמעות איכא בדברי הרי"ף יותר מן הגמ' ואי לישנא דגמ' הוי ונקא א"כ הו"ל להרב
המגיד לאתויי מן הגמ' דדנייש אמצרי הוי חזקה.

ומה שפירא' לי בכונת הה"מ הוא דס"ל דכיון שלא פי' הרי"ף דאיירי שקנאו תחיל' בא'
מדרכי ההקנאות משמע דס"ל כפי' רש"י או כפי' ר"ת וא"כ ע"כ לומר דחזק' דדנייש
אמצרי הוי חזקה גמורה וכיון שהוא מפרש דנייש אמצרי היינו שעירבו עם שדותיו משם
יצא לו לרבינו דהויא חזקה וכ' ע"ז ואעפ"י שהוא מפרשה בפנים אחרות אפשר שהוא

סובר ש'הדין אמת פלומר דאף על גב דכפי מה שפי' הוא ז"ל בפסגיא לא משתמע דדייגש אמצרי הוי חזקה גמורה ופי' עד שלא החזיק ומשהחזיק הוא עד שלא נשתמש ומשנשתמש מ"מ אפטר שהוא סובר ש'הדין של הרי"ף דס"ל דהוי חזקה הוא אמת אלא דכפי' הסגיא אינם שונים פנ"ל פונת הה"מ.

וכן נראה ש'הבין מהרש"ך בדבריו והקשה עליו דכיון דהרמ' מפרשה בענין א' כמ"ש בפ"ט וכו' והטור מפרשה באופן אחר ומי שיידקדק בדברי הרי"ף אפטר לפרשם או פהרמ' או פהטור וכו' א"כ יש לתמוה על הרמ' מהיכן יצא לו הדין הנז' למעלה ע"כ פונתו להקשות דאף על גב דלא פירש הרי"ף דאיירי שקנאו מתחילה בא' מדרכי ההקנאות לישנא דגמ' נקט וכיון דאפטר לפרש דבריו או כהרמ' או פהטור מנן יצא לו להרמ' דין זה והו' אמת דנעלם ממנו דברי הפסג' משנה דכיון שלא פאו במקומן אינו רחוק שאגב שטפיה לא ראה אותן.

אבל לבי אומר לי שאפ' אם הי' רואה דברי מרן הי' דוחה אותן מעיקרן שמלבד שהסברא נותנת דאם לא קנאו מתחילה בא' מדרכי ההקנאות אעפ"י שדש אמצרי יכול לחזור בו שהרי לא עשה אלא כדי לקנות הקרקע ומי ימר דנהנה בו ולא דמי להיכא שקנאו מתחילה בא' מדרכי הקניות דהשתא כשדש את המצר מוכחא מלתא דלהנאתו מתפנין.

עוד ב'ה שמדברי הרמ' משמע הכי דאי כפי' מרן דמ"ש בגמ' מאימת מחזיק ב'ה הוא דלא למצי למיזר ואפ' אם לא קנאו מתחילה. א"כ הו"ל לרבינו לאשמועין דין זה והכי הל"ל ואם נשתמש ב'ה הלוקח כ"ש ואפ' דש המצר שלה וכו' אינו יכול לחזור אפי' אם לא קנאו מתחילה בא' מדרכי הקניות שהרי נהנה בו ומדסתם משמע דתיתי בעיניו כמ"ש הט"ז.

וספר זה בקשתי והו' ולא מצאתיהו כדי לעיין היטב דבריו. וראיתי להה"מ בפ"ט שאחר שפי' הסגיא לפי דעת הרמ' פתב ז"ל וכבר ידעת דעת רבינו דשימוש הוי חזקה לקנות וכאן אפילו לאחר קניה יכול לחזור בו קודם תשמיש וכו' ע"כ ולכאורה נראה שאינם מובנים דבריו דמה הוקשה לו לכתוב דברים אלו.

ועלה על דעתי במחשבה תחילה לומר דהוקשה לו דכפי פי' רבינו אמאי נקט בגמ' עד שלא החזיק הו"ל לומר עד שלא נשתמש לזה תירץ דדעת רבי' דשימוש הוי חזקה לקנות וא"כ שפיר נקט לשנא דחזקה ואע"ג דלא אצטרף לקניה אלא לשימוש.

אבל בראותו דבריו בפ"א חזרתי לאחורי דמשם נראה בהדיא דלשנא דחזקה לאו דוקא מדלא הביא ראיה מן הגמ' דדייגש אמצרי הוי חזקה. ועוד דהלשון עצמו דפי"ט אינו סובל פירוש זה מדסיים וקאמר וכאן אפילו לאחר קניה יכול לחזור בו קודם תשמיש דלכאורה הוא מיותר.

ואפטר דרצה לתרץ קו' הט"ז והכי פי' וכבר ידעת דעת רבינו דשי' הוי חזקה לקנות ואפי"ה בכאן אפילו לאחר קניה בשי' שהרי נהנה ג"כ יכול לחזור בו קודם תשמיש דתיתי בעיניו וכמ"ש הט"ז.

עוד אפשר לומר דס"ל כמ"מ ונהכי פ"י וכאן השמיענו דאפילו לאחר קנינה יכול לחזור בו קודם תשמיש ולעולם שאם קנאו מתחילה בשמיש אינו יכול לחזור שהרי נהנה בו ג"כ וכמ"ש כת"ר דברי רבינו.

וכל זה דוחק ועלה בדעתי לפרש דבריו באופן אחר ומפני דוחקו לא ניתן ליפתב סוף דבר שלא ירדתי לסוף דעתו וצ"ע. ואל זה אביט למה שתמה כת"ר על הרב שה"ג שפכתב על הרמ' והמרדכי דלדידהו מייירי שעדיין לא נתן מעות שהרי מפו' בדברי הר"מ והמרדכי דבנתן מעות מייירי ע"כ ולענ"ד אפשר לומר דע"כ לא פתבו התוס' דמייירי שלא נתן מעות אלא משום קושיות דאי בנתן מעות איירי אמאי יכול לחזור משהחזיק אם לקחה באחריות ללישנא קמא אבל לעולם כל שלא החזיק יכול לחזור בו אעפ"י שנתן מעות כדעת הרמב"ם וגם הר"מ לא קאמר אלא לענין דינא אבל בפירוש הסוגיא מפרש כפי' התוס' דבלא נתן מעות איירי ומההכרח עצמו שפכתבו התוס' ז"ל.

וא"כ שפיר קאמר השה"ג שעדיין לא נתן מעות כלו' שלכולם פ"י הסוגיא מייירי בלא נתן מעות וכמ"ש התוס' ואעפ"י שהטור ס"ל דבלא נתן מעות איירי לענין דינא היינו משום דס"ל דצריף שייחזיק אחר שייצאו העסיקין אבל אם לא החזיק אחר שייצאו העסיקין אע"פ שהחזיק קודם לכן יכול לחזור בו וא"כ ע"כ לומר דבלא נתן מעות איירי דאי בנתן מעות אמאי יכול לחזור וכי לעולם יהיה יכול לחזור בו וכמ"ש התוס' פות.

גם מה שכתב הר"ן בכתובות ז"ל עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו אם לא נתן המעות וכו' אפשר לדחוק ולומר דלפירוש הסוגיא קאמר אבל לענין דינא כל שלא החזיק יכול לחזור אעפ"י שנתן המעות וכדכתבנא.

וכן נראה מדבריו שם שהקשה מהאי דאמרינו בפ' חזקת דאם נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו ותיגרז דהתם מייירי לאחר שהחזיק ומאי קושיא לימא דהתם מייירי שפכר נתן המעות אלא נדאי דכל הזמן שלא החזיק יכול לחזור אעפ"י שנתן המעות.

אחרי כתביראיתי בפסקי תוס' דמצינא שפכתבו הקונה שדה שיש עליו עוררין ולא נתן מעות חוזר ע"כ מוכח בהדיא דבנתן מעות אעפ"י שלא החזיק עדיין אינו יכול לחזור בו הפך מה שכתבתי וכן פתב רבינו ירוחם בשם התוס' גם בהגהת אשרי פ"ק דב"ק נראה שהבין דברי התוס' באופן אחר הפך מ"ש.

והיותר נראה דחסורי מחסרא בדברי השה"ג ונהכי קאמר אלא שלדעת התוס' פו' מייירי שעדיין לא נתן מעות כמש"ל ודוק. עוד תעה עליו כת"ר במה שכ' דמדברי הרי"ף נרא' דאיירי שקנאו מתחיל' בא' מדרכי הקניות מדפ' דייש אמצרי שפל שעירבו עם קרקעותיו כמו שפי' הר"מ וכו' ואמר מר עלה לא ידענא מאין הוכיח מדברי הרי"ף דס"ל דדייש אמצרי אינה חזקה גמורה הא אפשר דבנה שהשנה שתי השדות הוי חזקה וכו' ע"כ וכן אמת דדבריו קשים להולמם ונלאתי מלענין בהם וכדי שלא יהיו דבריו מוקשים ועומדים אמרתי על צד הדוחק דאפשר דכוננת הרב הוא לומר דמדפירש הרי"ף חזקה דדייש אמצרי כמ"ש הרמ' כלו' דבעינו שיהא משתמש ונהנה בקרקע משמע דס"ל פהתוספות דאין זה דרף ההקנא' אבל לעולם דס"ל דהוי חזקה לקנות כמו שפסק הרמב"ם.

עוד הקשה כת"ר על הרב הנ"י שדבריו סתרי אהדדי שבפ"ק דב"ק אגיל בשיטת הטור ובפ"ק דמציעא אגיל בשיטת הרמב"ם גם תמה על מהרש"ך שלא זכר דברי הנ"י פ"ק דמציעא ע"כ. ואנא גברא רבה קא חזינא ותיובתא קא חזינא וגדולה היא בעיני.

ותו איפא למינדק על מהרש"ך איך פתב שהנ"י אגיל בשיטת הטור שהרי הטור ס"ל דאירי בלא נתן מעות ואילו מדברי הנ"י מוכח בהדיא דאירי אף בנתן מעות. וי"ל דמ"ש מהרש"ך דהנ"י אגיל בשי' הטור הוא לענין החזק' דצריה שיחזיק אחר שיצאו העסיקין אבל בנתיב' המעות הם חלוקים דלהנ"י אפי' בנתן המעות יכול לחזור כל זמן שלא החזיק אחר שיצאו העסיקין ומשום הכי פתב בתחילה דבריו דהאי שלא באחריות הוא דלא פהלקתא משום דלא מצי למימר דההיא דרב וביד אירי בנתן מעות דלדידה אפי' שנתן מעות יכול לחזור בו אבל למאן דס"ל דסוגיין אירי בלא נתן מעות מצינו לאוקמי שפיר ההיא דרב וביד כשנתן מעות ומשום הכי אינו חוזר עליו ודוק.

והנה ראיתי דברי הרשב"א בחדושו שכו' ונ"ל פשהחזיק אחר שיצאו העסיקין קאמר ומשום הכי לא מצי למחדר וכו' אבל אם לא החזיק ביה לאחר מכאן אעפ"י שדש אמצרא קודם שיצאו העסיקין יכול לחזור בו ונדקא כשלא החזיק ביה חזקה גמורה וכו' והיגו דנקט הקא דש אמצרי וכו' ע"כ.

ולא ירדתי לסוף דעתו דאי אירי שלא קנאו מתחילה באחד מדרכי ההקנאות א"כ אפי' שדש את המצור אחר שיצאו העסיקין אמאי אינו יכול לחזור דהא חזקה דדייש אמצרי לא הוי חזקה לקנות לפי דעתו ואפי' אם לא יצאו עסיקין נמי יכול לחזור כל זמן שלא החזיק במשפט.

ושמא י"ל דלענין מי שפרע אירי ומיירי כשנתן מעות והשתא אם לא החזיק ביה אחר שיצאו העסיקין יכול ומותר לחזור בו פינן שמפסיד הפל אבל אם החזיק אחר שיצאו עליה עסיקין אינו יכול לחזור בו דכבר גילה דעתו דניחא ליה ביה ואם בא להחזיר צריה לקבולי מ"ש ועל זה פתב ונדקא שלא החזיק ביה חזקה גמורה אבל אם החזיק חזקה גמורה בין קודם שיצאו עסיקין בין לאחר שיצאו העסיקין אינו יכול לחזור בו מאחר שפבר קנאו קנין גמור.

ומ"מ העיקר חסר בדבריו ועדיין צ"ע: ואבא היום למה שהרבה להקשות על הרב ב"ח וזה יצא ראשון' במה שהביא ראים לדעת הטור מלישנא דגמ' דקאמר סברת וקבלי' דמשמע דינדע ערעורן ותהי מר עליו מדברי הראב"ד שדקדק הפה מזה מלשון הגמ'.

ואני אומר דאיברא דאין הכרח מלשון הגמ' דסבר וקביל היינו שינדע ערעורן אבל יותר נראה פדעת הטור דלדעת החולקים עליו לא אתי שפיר כ"כ לישנא דגמ' דקאמר סברת וקבלי' דכלום איבעי ליה לאסוק אדעתיה שיצאו עליו עסיקין וכי אדם עשוי למפור קרקע שאינו שלו ואה"נ דלדעת הטור הו"ל לומר ראית וקבלי' ולא אתי שפיר לישנא דגמ' מ"מ יותר נראה פי' בגמ' מפ' החולקים עליו ודוק.

ובמה שהקשה הב"ח על הטור חזינא ליה למר שהליץ בעד הטור קאמר דאה"נ דהלוקח הנה רוצה לקיים המקח דכיון דדייש אמצרי גילה דעתו שרוצה לקיים המקח אכן רוצה לעכב המעות בידו משום דאיכא טרחא דלקיום בי דינא ודינא וכו' עכ"ל.

ולענ"ד נראה דל'שנא דיכול לחזור בו קשיתיה להב"ח דמשמע דיכול לחזור מפל נכל וכל שהמקח קיים גם המעות אינו יכול לעכב דא"ל אחוי טרפה וכל שיכול לעכב המעות גם יכול לחזור בו אם רוצה זולת אם רוצה לעכב המעות משום נראה כמו שכ' הרא"ש ז"ל ומקת מ' על הפריש' שכ' נז"ל על מ"ש רבינו אפי' אם קנה באחריות פי' דה"ל לומר כיון שקנה באחריות אין דעתו לקנות אלא נכסים משופים מכל ערעור וכו' וכמ"ש התוס' וכו' ע"ש דמה טענה היא זאת לשיטת הטור הרי ידע ערעורו ונאח"כ ההזיק דנרא' דרצה לקיים המקח וכמ"ש הב"ח.

אשר על כן נראה לי להליץ בעד הטור דס"ל דל'שנא קמא יכול לחזור אף שההזיק אחר שיצאו העסקין משום דא"ל אין דעתי לקנות אלא נכסים משופים מכל ערעור וכמ"ש הפרישה ואף על גב שההזיק אחר שיזע הערעור מצי א"ל סברתי שמא מהתל הוא בי או המוכר מסלקו מעלי אבל לטרונח וליקום בדינאודינא לא בעינא ודוקא כשקנה באחריות מצי טעין האי משום דאיכא אומדנא שאין דעתו לקנות אלא נכסים משופים מכל ערעור אבל כשקנה שלא באחריות לא מצי טעין האי וכיון שההזיק אחר שיזע הערעור אינו יכול לחזור בו שפבר גילה דעתו וליכא אומדנא פלל כנ"ל ודוק.

עוד הקשה כת"ר על הב"ח שכ' דאפשר דבלא אחריות אינו יכול לחזור אע"ג דלא דינש אמצרי ואפשר דבלא אחריות נמי יכול לחזור ומאי דנקט רבינו באחריות הוא לרבותא ואצ"ל שלא באחריות ע"כ דדברים אלו קשים להקלמי דהא ע"כ צ"ל דהטור ס"ל דגם בלא אחריות יכול לחזור בו דאלת"ה הוא הפך הש"ס וא"כ מה זה שכ' אבל ר"י וכו' ואפשר וכו' עכת"ד.

ולדידי חזי לי דברי ב"ח מ'נסדי' על אדני פז ופי' דבריו פך הוא ממ"ש באחריות משמע דוקא באחריות יכול לחזור בו. אבל שלא באחריות פלומר כשפיר'.

לו אינו יכול לחזור אף ע"ג דעדיין לא ההזיק ומ"ש בש"ס דאם לא ההזיק יכול לחזור בו אפי' שלא באחריות הוא היכא דכ' סתם ולמ"ד אחריות לאו ט"ס הוא אבל לדין דקי"ל אחריות ט"ס לא משפחת לה אלא כשפיל' דשלא באחריות מוכרה לו וכשפיל' דשלא באחריות מוכרה לו אינו יכול לחזור דהלכה פרב ובניד דאמר נמצאת שאינו שלו אינו חוזר עליו וכמ"ש הנ"י ועל זה כתב אבל ר"י פתב בפ"י דאפי' שלא באחריות יכול לחזור בו פלומר אף על גב דפי' הפך דעת הנ"י.

ואפשר לומר דרבינו נמי הכי ס"ל ונקט באחריות לרבותא ונהיא דרב ובניד אפשר לאוקמא כשנתן מעות א"כ כששההזיק בה וכמ"ש ר"ן ודוק. עוד תמה כת"ר על הב"ח שכ' שסברת הרמ"ה דדוק' מטעם עסיקין יכול לחזור אכן מטעם הוזלה או שקנאה שלא באחריות אינו יכול לחזור וכ' דברי הרמ"ה אינם ענין לזה פלל אלא דברי הרמ"ה הם דברי הנ"י וכו' דלא יעלה על הדעת שמ"ש ר"י בשם רמ"ה קאי למאי דסליק מניה וכו' עכת"ד.

ואני אומר דגם הב"ח מודה שדברי רמ"ה הם דברי הנ"י וכמ"ש מעכ"ת וזו אינה צריכה לפנים אבל ס"ל דקאי נמי למאי דסליק מניה דממה שחילק הרמ"ה בין כשמוכרה לו סתם ולמ"ד אחריות לאו ט"ס הוא בין כשפיל' לו דשלא באחריות מוכרה לו משמע דס"ל

דדוקא מחמת עסיקין יכול לחזור ומשום הכי פשפי' לו אינו יכול לחזור דא"ל להכי נבני לך שלא באחריות וכו' אבל אי ס"ל להרמ"ה דאפי' אם בא לחזור מחמת שהוזלה או שרוצה שיעשה לו אחריות יכול לחזור כל זמן שלא גילה דעתו שנתרצה במקח לא הנה מפליג בין פשפוכר לו סתם להיכא שפי' לו בהדיא דאעפ"י שפי' לו בפ' דשלא באחריות מוכרה לו יכול לחזור כנ"ל והדק היטב מפני שהכ"ל יפה.

ובמה שהקשה עוד כת"ר על הרב הנזכר דמה מציאה מצא בדברי רבינו ירוחם דדעת התוס' דאפי' אם בא לחזור מחמת שהוזלה וכו'. יכול לחזור.

גם בזה אני אומר שהן אמת שרפי"ם עומדים דברי ר"י במה שכ' וזהו שפתבתי וכו' וכמ"ש כת"ר והוא דקדוק אמיתי אבל פי' הוא דחוק קצת בדברי ר"י ופשטן של דברים כמ"ש הב"ח ודו"ק. זהו מה שעלתה מצודתי לעמוד בענין זה ומעכ"ת שי' בעומק פלפולו יברר אוקל מתוך פסולת ואת היותר תזרם ורוח תשאם.

הלא פה דברי דורש שלומי וטובתו נאמן אהבתו והיה זה שלום רב. סימן ס"ז גרמ"א דנפל להמית ילד ממזר.

ולהבין לשון הרמב"ם פ"ה דרוצח הולך וחוזר: שאלה אשת איש שנאנסה ונתעברה ואחר קצת ימים בא בעלה ותלתה בו וילדה ובעלה סבור שהיא בנה אף היא נאנחה כי יודעת בבירור שהיא ממזר ומרוב שיחה וכעסה הניחתו ימים בלי יניקה ומת והיא מר לה ושאלה אשה אם צריכה כפרה.

ואגב ליגהר לן עינינו בדברי הרמב"ם סוף פ"ה דרוצח המזבח קולט וכו' פי דבריו נפלאו ממני ושכמ"ה: תשובה אם לגבר אשר דרכו נסד"רה כל שהוא תותב בתדרי משפיתו איבעי ליה לעיוני בספרן של צדיקים וספרין פתיחו, מה ליחיד הקל ארח ללון שלא מן המוקף כל ספרי הקדש בשגם הוא בצ"ר וכאבו נעפר מה מקום הניחו.

ואולם בעבור זאת מאשר יקרת בעיני אמרתי ויהי מה שייתי אותות"י אלה בקרבו והולכי על דרך שי"חו. לית אנה מוביד סברי יפליא חסדו לי והראני אנתו ואת גוהו ושבתתי לשלום ידי לעושיהו בתצרות אלהינו יפריחו.

כי"ר: בראש הרי"ם מט"י כתי"ב אשא בשיחי בדברי הרמב"ם שאתה שואלני אליך נשאתי את עיני בשנפי' שלשה גרגירי בראש אמ"ר. הנה במפות דף י"ב ע"א אמרי' אמר רב יהודה אמר רב שתי טעיות טעה יואב באותה שעה דכתיב וינס יואב אל ה' ויחזק בקרנות המזבח טעה שאינו קולט אלא גגו והוא.

תפס בקרנותיו. טעה שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים והוא.

תפס מזבח של שילה אבני אמר בהא נמי טעה שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו ואיהו זר הנה. ופירש"י ה"ג והוא תפס במזבח של במה שעשה דוד לפני הארון וכו' ואי אפשר לומר מזבח של שילה שהוא היה בימי דוד ושלמה בגבעון עכ"ל.

וחמות"י ראיתי או"ר להרב דינא דחיי עשין ע"ה דף פ"ה ע"ד שהוקשה לו דאימא שנס לשילה שהיה רחוק פי' ירא מעבדי שלמה לבא אל מזבח של ירושלם. ועין אדם בזאת

ישתפל המשתפל דינ"א קמשתעי צידד כמה צדדיוהרב ז"ל יעניין בספרו הבהיר די"נא יתיב.

ונאני בער ולא אדע מה ראה הרב לכל זה והרי מפורש בנבחים דף קי"ח ע"ב והכי אתמר התם פשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב פשמת שמואל הרמתי חרבה נוב ובאו לגבעון וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ם ריש ה' בית הבחיר' שס"ט שנה עמד משפן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ושם מקדש וכשמת שמואל חרב נוב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש עכ"ל וא"כ שפיר כתב רש"י דאי אפשר מנבח של שילה שהוא הנה בימי דוד ושלמה בגבעון פלומר שחרב שילה והמנבח בנאנה בגבעון.

ואין צורך להאריך ולדקדק בפרטות בדברי הרב הנז' דיש ויש רק אנכי העירוותיהו בעיקר דבריו. ובזה ראיתי להריטב"א בחידושו שם שכ' וז"ל והוא תפס מנבח שילה כה הגירסא וק' דבימי דוד לא הי' משפן שילה כדאמר פשמת עלי נתקני' ויטוש משפן שילה לכה גריס רש"י והוא תפס במנבח כמה ויפה כינון.

ויש גורסין מנבח גבעון וכו' ויש לקיים גירסת הס' דשילה לאו דוקא אלא לפי שהוא הנה עיקר משפן יותר מכלם חוץ מבית עולמי' וכלן נטפלין לו כו' לכה אמר שילה כי גבעון תחת שילה קם עכ"ל בעיניו תביט פי דברי הריטב"א ברור מילולו דהדין עם רש"י.

ובמ"ש הריטב"א בסוף דבריו לקיים גירסת הספרים נתישבו דברי סמ"ג שיהביא גירסת ותפס במנבח שילה דעליה קאי הרב דינא דחיי וכן הגירסא בירושלמי פ"ב דמכות גגו של שילה.

עוד כ' רש"י טעה יואב בדרש' דמעל מנבחי ולא מעל מנבחי וכסבו' דהיינו טעל מנבחי עכ"ל וכ' הר' מהר"ש אלגאזי בס' תאנה לעיני' ע"ד רש"י וז"ל קשיא ליה דלימא דטעה נמי שאינו קולט שוגג והוא הרג מזיד ותיגרן דבזה לא טעה שאלו הנה בורח למנבח בית עולמים על גגו אף במזיד נקלט אלא שמה שטעה בפי' מעל מנבחי דכי אמרי' במזיד אינו קולט ה"ד מעם מנבחי אבל על מנבחי אפילו במזיד קולט דדיוקא דולא על מנבחי גבי פי' זיד כתיב וכן בשוגג אף מעם מנבחי קולט וכו' וכ"כ הרמב"ם פ"ה מרוצח ועוד אפשר דהוא הנה שוגג בענין זה כמ"ש התוס' וכו' ורד"ק כתב פי' לא הנה קולט המנבח אלא שגגה ועל גגו וק"ק דלחשוב דטעה דמזיד הנה ותו וכו' דבשוגג אפילו אינו על גגו קולט דהא כתיב וכי זיד מעם מנבחי הא בשוגג אפילו מעם מנבחי וכי בעינן גגו היינו למזיד וכו' וצ"ל דיש ט"ס וכו' ע"ש באורך:.

ודברי הרב המלך שלמה קשים לשמוע דדברי רד"ק הם פדברי הרמב"ם דאין קולט אלא שוגג ועל גגו והוא כתב משם הרמב"ם דשוגג קולט מעם מנבחי. ונראה שהוא הבין בדברי הרמב"ם דמ"ש ברישא דהמנבח קולט בשוגג היינו אף מעם מנבחי ומ"ש אח"ך אין קולט אלא גגו של מנבח בית עולמים קאי למזיד.

ונה דבר קשה פי' הרמב"ם לא הזכיר מזיד כלל ומוכח דקאי למאי דסליק מיניה בהורג שוגג ודבריו הם פדברי רד"ק ממש. וכן מוכח מדברי הרשב"א בתשובה סימן תקכ"ד שנה דעת הרמב"ם פאשר יראה הרואה.

ואחֲזֶה אֲנִי לְהֵרֵב הַגָּדוֹל מוֹפֵת הַדּוֹר מֵהֵרַח"א בְּסֵפֶר הַבְּהִיר מִקְרָאֵי קִדְשׁ כִּי הֵשִׁיג יִשִׁי"ג
עַל דְּבָרֵי הֵרֵב מֵהֵרַשׁ"א הַנִּזְכָּר וְז"ל וּמ"ש דְּיוֹאֵב מִזִּיד הֵיךְ לִיתָא דְשׁוֹגֵג הֵיךְ כַּמ"ש
הַתּוֹסֵפוֹ דְּהֵיךְ חוֹשְׁבוּ מוֹרֵד בְּמַלְכוּת וְהוּי שׁוֹגֵג וְע"ש שְׁהֵרַמְב"ם וְרַד"ק כְּתָבוּ דְגָגוּ קוֹלֵט
אֲפִילוּ מִזִּיד לִיתָא שְׁלֵא כְּתָבוּ דְקוֹלֵט אֲלָא שׁוֹגֵג וְעִבּוּדָה בְּיָדוֹ וּמִזִּיד לְעוֹלָם אֵינּוּ קוֹלֵט
וּפְסָק פְּסוּגֵינָן דְּמַכּוֹת עַכ"ל, וְמָה שְׁהֵשִׁיג.

בְּרִישָׁא בַּמ"ש דְּיוֹאֵב מִזִּיד הֵיךְ מֵהֵתוֹס' לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין מֵאֵי קִשְׁיָא לִיה אֲטוּ גְבָרָא אֲגַבְרָא
קְרַמִּית הָרִי הֵרֵב מֵהֵרַשׁ"א לְדְבָרֵי רַש"י קֹאֲמֵר. וְתוּ אֲשַׁתְּמִיטִיתִיה דְּבָרֵי הֵרַשׁב"א בְּתִשׁוּ
הַנִּזְכָּר שְׁפָתַב בְּעַד רַש"י כַּמ"ש מֵהֵרַשׁ"א מִמָּשׁ.

וְגַם מֵהֵרֵב מֵהֵרַשׁ"א נֶעְלַם שְׁלֵא הַזְכִּירוּ וְהוּי תַנְיָא דְמַסִּיעַ לִיה. וְכֵן רְאִיתִי לְהֵרִיטְב"א
בְּחִידוּשָׁיו שְׁפִירֵשׁ כְּהֵרֵב הַנִּזְכָּר וְכַתֵּב שְׁפָן כְּתַב רַש"י.

וְשֵׁם כ' בְּמָה טְעָה יוֹאֵב דְּהֵיךְ דְּרִישׁ מַעַם מְזַבְּחֵי סְמוּךְ וְלֹא בְּקַרְנוֹתָיו וְכו'. ע"ש. וְהֵרֵב
מֵהֵר"ש אֲלַגְאָזִי הַנִּזְכָּר דְּמִפְרֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י שְׁטַעָה וְלֹא פִירֵשׁ מֵה סִבֵּר יוֹאֵב אֲפֹשֶׁר דְּהֵיךְ
פְּשׁוּט בְּעֵינָיו.

תוּ ק"ק עַל הֵרֵב מֵהֵרַח"א דְּהֵיךְ הֵרֵב מֵהֵרַשׁ"א נְמִי הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַתּוֹס'. וְעַל מֵהֵרַשׁ"א
ק"ק דְּלִשְׁטִטּוֹ דְּשׁוֹגֵג קוֹלֵט אִף מַעַם מְזַבְּחֵי אִיף נְתַפְיִיס בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְהֵלֵא לְדְבָרֵי
הַתּוֹסְפוֹת ק' א"כ לֹא טְעָה יוֹאֵב דְּצָרִיף גָּגוּ כְּמוֹ שְׁאֲמֵר רַב.

וְאִח"ךְ הַקְּשָׁה לְדְבָרֵי רַד"ק דְּבְשׁוֹגֵג לֹא בְּעֵינָיו גָּגוּ וְאִיף קֹאֲמֵר רַב דְּטְעָה יוֹאֵב בְּזָה וְהֵלֵא
שׁוֹגֵג הֵיךְ. וְמָה שְׁהֵשִׁיג הֵרֵב מֵהֵרַח"א עַל הֵרֵב הַנִּזְכָּר מֵהֵרַמְב"ם יָפָה הֵשִׁיג וְכְמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ
בְּעֵינֵינוּ.

אִף קִיזָר שְׁלֵא כְּתַב דְּהֵרַמְב"ם בְּעֵי בְשׁוֹגֵג גָּגוּ הֵפֵף הֵרֵב הַנִּזְכָּר וְעֵינָן מֵה שְׁכַתְּבֵנוּ הֵרֵב
בִּישְׁרֵשׁ יַעֲקֹב וּבְעֵץ הַחַיִּים בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת ע"ש. וּמֶרֶן בַּכ"מ כְּתַב עַמ"ש הֵרַמְב"ם מִי
שְׁפָחַד מִן הַמֶּלֶךְ וְכו' וְז"ל יֵשׁ לְתַמּוֹה שְׁזוֹ טַעְנָה טוֹבָה לְיוֹאֵב לֹאֲמַר שְׁלֵא טְעָה נְעוּד דַּא"כ
לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְקַחְתּוֹ לְהַמִּיתוֹ שְׁהָרִי לֹא הָרַג בְּהַתְרָאָה לְאַבְנֵר וְעַמְשָׁא וְהַתּוֹס' כְּתָבוּ ס"פ
נִגְמַר הַדִּין דָּף מ"א וַא"ת הֵיךְ נְתַחֲיִיב יוֹאֵב וְכו' שְׁהֵיךְ חוֹשְׁבוּ מוֹרֵד בְּמַלְכוּת וְה"ל שׁוֹגֵג
וְי"ל דְּלֹא נְתַחֲיִיב אֲלָא מִשׁוּם הוּא גּוֹפִיָה שְׁהֵיךְ מוֹרֵד בְּמַלְכוּת וּפְשָׁטִיָה דְקָרָא וּשְׁמַעְתָּא
לֹא מִשְׁמַע שְׁנֵהֲרַג אֲלָא מִפְּנֵי שְׁהֲרַג וְאִף לְפִי דְבְרֵיהֶם עֲדִינָן הַקְּוִשְׁיָא בְּמִקוּמָה עוֹמְדַת
שְׁפִינָן שְׁלֵא הֵיךְ חֲיִיב אֲלָא מִדִּינָא דְּמַלְכוּתָא הַמְּזַבֵּחַ קוֹלֵט וּמִיָּהוּ אֲפֹשֶׁר דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת
שְׁאֵנִי דְּאִין הַמְּזַבֵּחַ קוֹלֵטוֹ עַכ"ל.

וְהֵרֵב דִּינָא דְחַיִּי דָּף פ"ו ע"ג הָאָרִיף לְדַחֲוֹת דְּבָרֵי מֶרֶן וְכַתֵּב דְּדַעַת הֵרַמְב"ם דְּגַם מִי
שְׁפָחַד מִן הַמֶּלֶךְ וְכו' בְּשָׁגַם כְּתַב הַר"מ דָּאִף זַר קוֹלֵט מ"מ צָרִיף שְׁיֵהֵיךְ בְּמַזְבֵּחַ בֵּית
עוֹלָמִים וּבְגָגוּ וְהָאָרִיף בְּזָה.

וְעַל מ"ש מֶרֶן דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת אֵינּוּ קוֹלֵטוֹ הַקְּשָׁה דְּאֵי הָכִי אִיף לֹא מְנוּ לְיוֹאֵב טְעוֹת אַחַר
שְׁאֵינּוּ קוֹלֵט מוֹרֵד בְּמַלְכוּת וְהוּא חָשַׁב שְׁקוֹלֵט זֶהוּ קַצוֹר תּוֹרָף דְּבָרָיו ע"ש בְּאִוְרָף וְכ"כ
הֵרֵב בְּסִפְרוֹ כְּנֵה"ג בְּהַגְהוֹת הֵרַמְב"ם ע"ש: וְאֵנִי בְּעֵינֵי אוֹמֵר דְּדַעַתוֹ נִרְאָה שְׁהוּא כַּמ"ש
מֶרֶן בְּכֶסֶף מְשַׁנָּה שְׁהָרִי כְּתַב הֵרַמְב"ם וּבְרַח לְמַזְבֵּחַ וְנִסְמָךְ לוֹ הָרִי שְׁכַתְּבֵנוּ וְנִסְמָךְ לוֹ מוֹכַח

שאִינוּ בַּגּוֹ דַּלְתָּהּ הַאִי וְנִסְמָהּ לֹו יִתֵּר וְאִינוּ נִרְאָה מַה שֶּׁפִּירֵשׁ הָרַב הַנּוֹ' דַּר"ל וְנִסְמָהּ לֹו לַגּוֹ דְּפֶשׁוּט דְּמוֹכַח בְּהֶדְיָא שֶׁאִינוּ צָרִיךְ גּוֹ.

וְהַשְׁתָּא דְּבִפְרִישׁ פֶּתַח דְּאַרְיָזָר וְאַרְיָר נִסְמָהּ לְמִזְבֵּחַ מִשְׁמַע דְּגַם לֹא בְּעֵי בֵּית עוֹלָמִים וְרַמְזָה הֶרְמֵב"ם בְּמַה שֶּׁפֶתַח וְאִין לֹוּקְחִין אוֹתוֹ מִן הַמִּזְבֵּחַ לְמוֹת לְעוֹלָם ר"ל לְעוֹלָם בְּכָל זְמַן בֵּין בְּמִזְבֵּחַ שִׁילָה בֵּין בְּמִזְבֵּחַ בֵּית עוֹלָמִים וְלֹא הוֹצֵרָה לְפָרֵשׁ יוֹתֵר דְּכִינּוּן דַּא"צ פֶּהוּ וְגַוּוּ שֶׁל מִזְבֵּחַ מִמִּילָא מוּבָן דְּסִתָּם מִזְבֵּחַ קוֹלְטוּ.

וְאַפְשָׁר דְּלִמַּד הֶרְמֵב"ם זֶה מִמַּה שֶּׁרְאִינוּ דְּרַב מְנָה שְׁתֵּי טְעִיּוֹת בְּיוֹאֵב וְהוּ"ל לְמַנּוֹת טְעִיּוֹת אֵלוּ בְּאֶדְוֹנִיָּה דְּכִתִּיב וְאֶדְוֹנִיָּהוּ יִרְא מִפְּנֵי שְׁלֵמָה וְיִקָּם וְיִלְךָ וְיִחְזַק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְהוּ"ל לְ שִׁטְעָה אֶדְוֹנִיָּה שֶׁאִין קוֹלֵט אֱלֹא מִזְבֵּחַ בֵּית עוֹלָמִים וְגַוּוּ וְאַבְיֵי לִימָא דְּטְעָה דְּהִיָּה זָר וְכוּ' וּמִדְּחִזְיָנוּ דְּלֹא מִיָּירוּ בְּמַעֲשֵׂה אֶדְוֹנִיָּה הַקּוֹדֵם לְשֶׁל יוֹאֵב שֶׁמַּעֲיָנוּ דְּכִינּוּן שֶׁפֶתַח מִהַמְלָךְ כַּדִּין עֲשֵׂה אֶדְוֹנִיָּה דְּסִתָּם מִזְבֵּחַ קוֹלְטוּ אֶפִּילוּ בְּקַרְנוֹתָיו וְאַפִּילוּ זָר.

וּמֵאֵי דְּקִשְׁיָתִיָּה לְהֶרַב דִּינָא דְּחֵי עַל מְרָן דְּכָפִי דְּבָרְיוֹ אִמְאֵי לֹא אָמְרוּ שִׁטְעָה יוֹאֵב טְעוֹת דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּ' אִינוּ קוֹלְטוּ אֶפְשָׁר לֹוּמַר דְּיוֹאֵב מִסְתַּמָּא יָדַע דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת חֲמִיר וְיָמִי פְּמוֹהוּ לְדַעַת דִּינֵי מוֹרֵד בְּמַלְכוּת אִף סָבַר יוֹאֵב דְּבַהוֹרָג נֶפֶשׁ קוֹלֵט וְכֵן מוֹרֵד בְּמַלְכוּת וְטְעָה אֶעֱקִירָא בְּהוֹרָג נֶפֶשׁ דְּחֻשָּׁב דְּהִיָּה קוֹלֵט סִתָּם מִזְבֵּחַ וּבְקַרְנוֹתָיו וּז"ש שִׁטְעָה דְּאִינוּ קוֹלֵט אֱלֹא בְּמִזְבֵּחַ בֵּית עוֹלָמִים וְגַוּוּ מִפְּנֵי שֶׁהִיָּה חוֹשֵׁב דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת שְׁנֵה לְהַרְג נֶפֶשׁ וְהִיָּה טוֹעָה: פֶּשׁ גָּבֹן בְּעִיקָר דִּין הֶרְמֵב"ם לְמַעַן דַּעַת מְקוֹר דְּבָרְיוֹ וּמָנָא לִיָּה דִּינֵים אֵלוּ אֲשֶׁר יָסַד דְּבִקְצָתָן יֵשׁ לְהַעִיר מִסְּוִגִיּוֹת הַש"ס דְּנִרְאִין הַפָּה דְּבָרְיוֹ.

וְאַפְשָׁר דְּהֶרְמֵב"ם סָמַךְ עַל הִירוֹשְׁלַמִּי פ"ב דְּמַכּוֹת דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲתוּן אֲמַרְן בְּשֵׁם רַב סָבוּר הִיָּה יוֹאֵב שֶׁקַּרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ קוֹלְטוֹת וְאִינוּ קוֹלֵט אֱלֹא גַוּוּ שֶׁל שִׁילָה אִינוּ קוֹלֵט וְשֶׁל בֵּית עוֹלָמִים קוֹלֵט וְאַנִּי אוֹמֵר לֹא מִזְבֵּחַ קוֹלֵט וְלֹא גַוּוּ קוֹלֵט וְלֹא שֶׁל שִׁילָה קוֹלֵט וְלֹא שֶׁל בֵּית עוֹלָמִים קוֹלֵט אִין לָהּ קוֹלֵט אֱלֹא שֶׁשׁ עָרֵי מְקַלֵּט לְבַד וְאַפְשָׁר יוֹאֵב דְּכִתִּיב בְּיָה תַחֲפֹמוּנֵי רֹאשׁ הַשְּׁלִישִׁים הִיָּה טוֹעָה בְּדָבָר זֶה א"ר תַּנְחֻמָּא לְסַנְהֶדְרִין בְּרַח פְּהֵדָא דְּתַנִּי הַרוּגֵי בֵּית דִּין גְּכִסִּיָּה לְיִוֹרְשֵׁי הַרוּגֵי מַלְכוּת גְּכִסִּיָּה לְמַלְכוּת אָמַר יוֹאֵב מוּטָב שְׂאֵהָרוּ בְּבֵית דִּין וִירְשׁוּנֵי בְּנֵי וְאַל יִהְרַגְנִי הַמְּלָךְ וְיִרְשְׁנֵי עַכ"ל וְקִשְׁיָא לִיָּה לְהֶרְמֵב"ם דְּלִפ"ז דְּכָל עֲצָמוּ דְּיוֹאֵב לְבָרוּחַ לְסַנְהֶדְרִין מֵאֵי קָאָמַר קָרָא וְיָנָס יוֹאֵב אֶל אֵהֵל ה' וְיִחְזַק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הוּ"ל וְיָנָס יוֹאֵב אֶל הַשְּׁעָרָה אֶל הַזְּקֵנִים וּמָאן דְּכַר שְׁמִיָּה מִזְבֵּחַ.

וְלָכֵן מְפָרֵשׁ דְּיוֹאֵב רֹאשׁ הַשְּׁלִישִׁים בְּחֻכְמָה עֲשֵׂה שְׁהֵדִין הוּא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קוֹלֵט לְמִי שֶׁפָּרַח מִן הַמְּלָךְ וְאִין הַפָּרֵשׁ בְּנֵה וּבֵין שִׁילָה וּבֵין בֵּית עוֹלָמִים וּבֵין קַרְנוֹתָיו לַגּוֹ. אִף אִם הָרַג נֶפֶשׁ אִין הַמִּזְבֵּחַ קוֹלֵט אַא"כ בְּבֵית עוֹלָמִים וְעַל גַּוּוּ.

וְהוּא נִסְתַּפֵּק אִם שְׁלֵמָה רוּצָה לְהוֹרְגוֹ בְּדִין מוֹרֵד בְּמַלְכוּת אוֹ שְׁעַל שְׁהַרְג אַבְרָה וְעֲמִשָּׂא וְלָכֵן הִלָּךְ וְהַחֲזִיק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׂאִם טְעַם שְׁלֵמָה מַחֲמַת מְרִדִין קָנָה אֶת עֲצָמוּ בְּמִזְבֵּחַ.

וְאִם עַל שְׁהַרְג דְּבִנְיָה אִין תוֹעֵלֶת בְּמִזְבֵּחַ מ"מ אֵהֵנִי לִיָּהָרַג בְּבֵית דִּין וּנְכַסִּיו לְבָנָיו. וַא"כ מִיָּנָה נִשְׁמַע דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת הַמִּזְבֵּחַ קוֹלְטוּ וּמִסְפִּים זֶה מְדַרְאִינוּ דְּאֶדְוִיָּה הַחֲזִיק זֹאת לְפָנֵי בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְע"ז הַחֲזִיק יוֹאֵב.

אָבֵל בְּמִזִּיד אֵינוֹ קוֹלֵט וּז"ש רַבִּי יוֹחֲנָן וְאַנִּי אוֹמֵר לֹא מִזְבֵּחַ קוֹלֵט וְכוּ' פְּלוֹמֵר דְּבַהוֹרָג בְּמִזִּיד אֵינוֹ קוֹלֵט פְּלִל. וְגַם בְּשׁוֹגֵג אַח"ךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְעָרֵי מִקְלֵט כַּמ"ש הַרְמַב"ם וְכֵן מִי שֶׁקִּלְטוֹ הַמִּזְבֵּחַ אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ שָׁם אֲלֵא מוֹסְרִין לוֹ שׁוֹמְרִים וּמְגַלִּין אוֹתוֹ לְעִיר מִקְלֵטוֹ וּז"ש רַבִּי יוֹחֲנָן אֲלֵא שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלֵט בְּלֶבֶד פְּלוֹמֵר דְּמוֹלִיכִין אוֹתוֹ שָׁם (כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ בַּפְּנֵי מֹשֶׁה) אָבֵל מוֹדֶה דְּקוֹלְטוֹ לְשַׁעֲרָה שְׁלֵא יִהְיֶנּוּ גּוֹאֵל הַדָּם אַחַר זְמַן בְּחִזְרָתִי לְבֵיתִי אֲשׁוּר בְּרַהֲטִי"ם בְּסִפְרֵי אַחֲרוֹנֵי וּמְצִינוּ שֶׁנִּכְסוּ בְּדֶרֶךְ זֶה אִף יֵשׁ שִׁינוּי מִמָּה שֶׁפִּתְבַּחְתִּי בְּעֵינֵי וְיֵשׁ לְהַעֲרִיר קִצֵּת בְּדַבְרֵיהֶם לֹא ע"ט הָאֶסֶף רַק זֶה אוֹמֵר שֶׁרְאִיתִי לְהֵרֵב מִרְפַּכַּת הַמִּשְׁנָה ח"ג שֶׁפִּתַּח לִישָׁב סוּגֵית יוֹמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא קְאָמֵר מֵעַם מְזַבְּחֵי וְלֹא מֵעַל מְזַבְּחֵי דְּגִגּוֹ קוֹלֵט אִף בְּמִזִּיד דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבֵר עַל מַמְשׁ אִף אֲנִי קִיַּיְמָא לֵן עַל בְּסִמּוּף וּא"כ אֶפְיֵלוּ עַל מְזַבְּחֵי ר"ל סִמּוּף וְהָאֶרֶץ בְּזָה.

וְעַם הָאָדוֹן הַסְּלִיחָה דְּהַךְ פְּלוּגְתָא הִיא כִּי כְּתִיב בְּקִרְא עַל אִז פְּלִיגֵי תַנְאֵי אֵי עַל דְּכְתִיב בְּקִרְא עַל מַמְשׁ אוֹ עַל בְּסִמּוּף וְזוֹ אֵינָה מְשַׁלְּנוּ דְּהִכָּא לֹא כְּתִיב בְּקִרְא עַל אֲלֵא אֲנִי הוּא דְּדַרְשִׁינוּ מֵעַם מְזַבְּחֵי וְלֹא מֵעַל מְזַבְּחֵי וְכִנּוּחֵנוּ מִגִּגּוֹ וּבְזָה אֵין כְּאֵן מְחַלְקֵי וְהִכִּי דְּרַשִׁינוּ מֵעַם מְזַבְּחֵי דְּהוּל"ל מִמְזַבְּחֵי וְכְתִיב מֵעַם מְזַבְּחֵי כְּדִי שֶׁנִּדְרֹשׁ וְלֹא מִגַּג מְזַבְּחֵי וְזֶה כְּפִנּוּחֵנוּ בְּאוֹמְרֵנוּ וְלֹא מֵעַל מְזַבְּחֵי.

דְּעַל שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים אֵינוֹ בְּפִתּוּב דְּנִימָא כִּינּוּ דְּעַל עַל בְּסִמּוּף וּפְשׁוּט. גַּם אֲשׁוּר אֲגַב רְהִטָא לְהֵרֵב הַנּוֹזֵף שֶׁפִּתַּח בְּתוֹף דְּבָרָיו דְּיוֹאֵב הִיָּה שׁוֹגֵג בְּהִרִיגַת אֲבִנָּר דְּסָבֵר דְּאֲבִנָּר הִיָּה יְכוּל לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּאֶחָד מֵאֲבָרָיו שֶׁל עֲמֻשָׂא וּפ"ח מֵהֲלֵכוֹ חוֹבֵל כְּתִיב הַמֵּר"י כְּוִלֵי זֶלֶה"ה בְּשֵׁם הֵרֵב מִשְׁנָה לְמַלְךְ זֶלֶה"ה דְּהַנְּדָף יְכוּל לְהֵרֹג לְרוּדָף אִף שֶׁיְכוּל לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּאֶחָד מֵאֲבָרָיו וְכוּ' ע"ש.

וְהוּא אֲגַב שֶׁטְפִיָּה דְּהֵרֵב מִשְׁנָה לְמַלְךְ בְּלִשׁוֹן זֶה אֲמָרָה וְכְתִיבוּ ז"ל כְּאֲשֶׁר עֵינֵיךְ תִּחְזִינָה וְלֹא מִדְּנִפְשִׁיָּה אֲמָרָה הֵרֵב מִשְׁנָה לְמַלְךְ כְּאֲשֶׁר חָשַׁב הֵרֵב מִרְפַּכַּת הַמִּשְׁנָה ז"ל. גַּם הֵרֵב אוֹר חֲדָשׁ בְּסִפְרֵי כְּתוּבֹת אוֹר פ' בְּרַאשִׁית הַבַּיִת דְּהַרִיב"ש אֲמָרָה לְהָא שֶׁמְעַתָּה וְהוּא אֲגַב רִיחֵטִיָּה דְּמָהָר"י כְּוִלֵי כְּתִיב דְּבַגְלִיּוֹן הַרִיב"ש רָאָה כְּתוּב מִהֵרֵב מִשְׁנָה לְמַלְךְ נְהָרֵי הוּא כַּמְבוֹא"ר.

וְהַחֲזִיק הִנֵּה מְפִירֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי הַגָּאוֹן הַרַ"ם פ' וַיִּשְׁלַח כַּמ"ש הַכְּנֵה"ג בְּלִשׁוֹנוֹת וְרָמְזוּ מָהָר"י כְּוִלֵי שָׁם. וְהֵרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"ב סִימֵן קפ"ז הַקְּשָׁה מִדְּבָרֵי רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין דְּף ע"ד שֶׁכ' בְּנִדְרָף עֲצָמוֹ דְּחִיִּיב לְהַצִּילוֹ בְּאֶחָד מֵאֲבָרָיו וְכְתִיב דְּזֶה נֶעְלַם מִהֵרֵב כְּנֵה"ג בְּלִשׁוֹנוֹת ע"ש.

אֲמַנָּם בְּזַמְנֵינוּ יֵצֵא לְאוֹר סִפְרֵי דִּינָא דְּחִיִּי וּבְדָף צ' ע"ד הַקְּשָׁה מִפִּירֵשׁ"י הַנּוֹזֵף. וְלִמָּא דְּאֵתָאן עֲלָה לִישׁוֹן הַרְמַב"ם דְּמִזְבֵּחַ אֵינוֹ קוֹלֵט וְכוּ' הוֹדַעְתִּי הֵן כְּתִיב כְּאֵן כִּי עָתָה רְאִיתִי לְאַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּינוּ הָאֶרֶיכוּ בְּזָה וְלֵאפֶס פְּנָאֵי וּמָה גַּם הָא לְמַגְמֵר בְּעֵתִיקָא לֹא הִנֵּה אֶפְשָׁר לִי לְמִיק' בְּדַבְרֵי הֵרֵב מִרְפַּכַּת הַמִּשְׁנָה הַנּוֹזֵף וְיִתֵּר הָאֲחֲרוֹנִים וּמְפַלְלֵם הֵרֵב פְּנִים מְאִירוֹת ח"א סִימֵן פ"ה.

אף מידי עוברי בספר פנים מאירות צופה הייתי שפכת דשלמה המית ליוצא שלא פדין ואין למדין מן המלכות ע"ש באנרף. ואני אמרתי בחפזי מדעתי פי קשה לומר פן על המלך שלמה בתחילת מלכותו.

ומה גם דכדי לישב פסקי הרמב"ם אמר זה מדעתו וכן לא יעש' להוציא לעז על המלך החכם משום קושיא בהרמב"ם. ובירושלמי אמרו גבי פרדה אין למדין ממלכות ודחאוהו יענין שם: מעתה רגע אדבר במאי דשאיל מר באשה הקושי"ת בעבור העצר"ה ותמנ"ע היתה אל ד"ד ומי ד"ד ואל המיתו נשאה נפשה פי ממזרא לא חיי ועלה ונסתפ"ק אי בעיא כפרה ולקבל תשובה.

אגיד לך ידיד נפש דבדיק לן מר במילי עתיקי אשר בספר נכתבים וימצא כתוב בספר קטן הנק' קול יהודה אשר הוא מחידושי גאוני הדור ומהמלקט ובחולין דף י"א פתב ונ"ל נ"ל לפשוט שאלה אחת שראיתי בתשו' מהר"י (כעת לא ידעתי איה מקום תשובה זו ומאן ניהו מר) באשה אחת שגאנסה והרה לזנונים ומת בעלה ותלתה בו בבעלה ואח"כ הרה את הנולד הממזר על ידי רעבון שמונעה החלב ממנו וכו' אם מחויבת לעשות תשו' או לא הואיל דממזרי דלא ידע לא חיי והוי כמו גברא קטילא קטיל ונ"ל לפשוט ממ"ש הגמ' מנא לן דאזלי בתר רובא אתיא ממפה אביו ואמו דאמר רחמנא דלקטיליה ליחוש דלקמא לאו אביו וכו' אלא ע"כ דאזלינן בתר רובא ויש להקשות דילמא שאני התם מדלא חיישינן להרוג את הממזר אין לנו למילף ממנו דאזלינן בתר רובא משום דב"ד הורגין אותו ממה נפשך אי לאו ממזר הוא שפיר קטלינן ואי ממזר הוא הא ממזר דלא ידע הוא ולא חיי וגברא קטילא קטיל כמ"ש התוספות גבי דילמא טריפה הוא שפרג שבית דין הורגין אותו ממ"נ אלא וכו'.

אמנם גבי ממזר לאו גברא קטילא הוא שפא יזדמן שישא ממזרת ויכול לחיות לכן נראה שמחויבת לעשות תשו' כמו שהרהגה נלד פשר עכ"ל. ומ"ש בסוף דבריו דלאו גברא קטילא הוא שפא יזדמן שישא ממזרת לא נהירא דמילתא פסיקתא אמור רבנן דממזרא דלא ידע לא חיי גם מה שסיים שמחויבת לעשות תשו' כמו שהרהגה נלד פשר יש לדחות דהגם דתש' בעיא אין להחמי' עליה כמו שהרהגה נלד פשר ואין בדבריו ראיה ע"ז.

ואעיקרא דדינא פרכא דהראיה דמייתי ממאי דבעי למילף הש"ס ממפה אביו למיזל בתר רובא ואי אמרת דממזר לא ידע יכול להורגו מאי ראיה מייתי שאני במפה אביו דממ"נ יכולים להורגו אלא ודאי דאין יכולים להורגו.

אינה ראיה לנ"ד דדילמא אין יכולים להורגו ביזים אבל זו שגרמה מיתתו אפשר דאינה צריכה כפרה פיון דממזרא לא ידע ולא חיי והו"ל כגברא קטילא ועוד יש לדחות דאמרו רז"ל דהא דממזרא דלא ידע לא חיי היינו מזמן עזרא דהתפללו אנשי כנסת הגדולה על זה אבל קודם עזרא ידע ולא ידע פי הדדי גינהו וחיו והש"ס מייתי ממפה אביו קודם עזרא דגם דלא ידע חיי.

ועוד יש לדחות דהראיה דמייתי הש"ס למיזל בתר רובא הכי הויא דדילמא זה המפה בא מגוי ועבד הבא על אשתו דהנולד פשר. ולעולם דממזרא דלא ידע דלא חיי אין קפינא בהריגתו דגברא קטילא קטיל.

אָמַנְם גַּרְאָה פֿשוּט דָּאָשֶׁה זױ דנ"ד צָרִיכָא פּפֿרָה וּתְקַבֿל תְּשׁוּבָה דְכִינּוּ דְנִלְדָּה זֶה יִשְׂרָאֵל
מְעַלְיָא הוּא וּמְחַלְלִין שְׁבֵת בְּמִילְתּוֹ כּמ"ש הָרַב כּנֵה"ג סוֹף ה' מִילָה וַדַּאי אָסוּר לְגַרְוֹם לױ
מִיתָה. וְלױ חֲפִץ ה' לְהַמִּיתוֹ מִשׁוּם דְּמַמְזָרָא דְלֹא יָדִיעַ הוּא הוּא הַשְּׁלִיט אָמַנְם אָנּוּ בְּדִידוּן
לֹא שָׂרִי לָן אִפִּי לְגַרְוֹם לױ מִיתָה.

וּכְבָּר יְדוּעַ שְׁפִסְק הַרְמַב"ם דְּהוּרְג טְרִיפָה פֿטוּר מִדִּינֵי אָדָם דְּנִקָּא וּמוּכָח דְּחַיִּיב בְּדִינֵי
שָׁמַיִם וּכּמ"ש הָרַב דִּינָא דְחַיִּי ע"ש וּבְשִׁגְמ בּנ"ד הִיָּה גְרַמָּא מ"מ פֿשִׁטָּא דְּבַעֲיָא פּפֿרָה
דְּהָרִי אִפִּי לְחַיִּי שְׁעָה מְפַקְחִין פּקוּחַ נְפֿשׁ וּמְחַלְלִין הַשְּׁבֵת פּמְבּוֹנָר בְּיוֹמָא דְּף פ"ה מְצָאוּ
חֵי פֿשִׁטָּא לֹא צָרִיכָא דְאַפִּי לְחַיִּי שְׁעָה הָרִי מְפּוֹרֶשׁ דְּמְפַקְחִין פּקוּחַ נְפֿשׁ וּמְחַלְלִין הַשְּׁבֵת
לְחַיִּי שְׁעָה וְכּוּן מְבּוֹנָר בְּאָסוּר וְהַתֵּר הָאָרְוֶה כָּלֵל נ"ט דִּין ל"ח.

וְאַפִּי בְּגוֹסָס דְּרֹב גּוֹסָסִין לְמִיתָה פְּתוּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּנִדָּה דְּף מ"ד ע"ב דְּמְחַלְלִין עָלְיוּ אֵת
הַשְּׁבֵת אַע"ג דְּרֹב גּוֹסָסִין לְמִיתָה אִין הוֹלְכִין בְּפּקוּחַ נְפֿשׁ אַחַר הָרֹב. וּכְבָּר הָרַב שְׁבוֹת
יַעֲקֹב בַּח"א סִימָן י"ג הוֹכִיחַ כּוּן וְדָחָה דְּבָרֵי הָרַב בֵּית יַעֲקֹב שְׁפִסְק דְּגוֹסָס אִין מְחַלְלִין
עָלְיוּ אֵת הַשְּׁבֵת.

וְאַתָּה תַּחֲזוּהָ שֵׁם לְהָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב שְׁתֵּמָה עַל מ"ש הָרַב כְּנִסְתַּת הַגְּדוּלָּה א"ח ס"א ש"ל
דְּמוּכָח מְדַבְּרִיו דְּגוֹסָס אִין מְחַלְלִין עָלְיוּ אֵת הַשְּׁבֵת וּכ' כּוּן לִישׁב תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים סִימָן
רמ"ח וְאַגַּב רַהֲטָאֵי רְאִיתִי לְהָרַב יַד אַהֲרֹן שֵׁם בַּא"ח סִימָן ש"ל שְׁהַשִּׁיג עַל הָרַב כּנֵה"ג
מִתּוֹסְפוֹ נִדָּה בְּדִיבּוּר הַנִּזְכָּר וּכ' שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת הֵם בְּתִשׁוּבַת הַגְּאוּנִים ע"ש בְּאַנְרָךְ.

וְחִימָא עָלֵי דָאָם תּוֹסְפוֹת כְּתוּבוּ דְּמוֹתֵר לְהוֹרְגוּ בְּאָם תְּמַצָּא לּוֹמֵר עַדִּינְן הַתְּמִיָּהָ קִינִימַת
עַל תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים דְּמוֹרִין הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְהוֹרְגוּ וְלֹא קִרְעִינּוּ לְכַרְסָה וּכּו' בְּמַקּוּם
שְׁמִפְן' בַּש"ס דְּמְחַלְלִים שְׁבֵת עָלְיוּ.

וְאַדְרָבָא הִי"ל לְהַשִּׁיב דְאַפִּי בְּשְׁבֵת מְחַלְלִין וּכ"ש בְּחוּל וְקִרְעִינּוּ לְכַרְסָא וּכּו' וְלֹא יַדְעִיתִי
אִיךָ נִתְפָּיִיס הָרַב יַד אַהֲרֹן בְּזוּה וְתוּ לֹא יַדְעִיתִי אַמְאִי לֹא תֵמָה עַל הָרַב כּנֵה"ג בְּדִין גּוֹסָס
כְּמוֹ שְׁתֵּמָה הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב.

וְתוּ דְלֹא זָכַר מְדַבְּרֵי הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב כְּדַרְכּוֹ לְהוֹרוֹת דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְאִילוּ הִיָּה רוּאָה
תְּשׁוּבַת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב הִיָּה שָׁב מִיַּדְעִיתוֹ וְדוּק כִּי קִצְרִיתִי: בְּאַנְפֵּן דְּמְחַלְלִין הַשְּׁבֵת אִפִּילוּ
לְחַיִּי שְׁעָה.

וְהַדְּבָרִים ק"ו בּנ"ד דְּהִכָּא גַם דְּמַמְזָרָא דְלֹא יָדִיעַ לֹא חַיִּי מ"מ עַדִּין אִפְשָׁר שְׁחֵי אִינְהָ שְׁנִים
וְעַדִּיף מְטְרִיפָה. וּמְמַזְר מְצוּנִין לְהַחֲיוֹתוֹ כְּדַתְנֵן סוֹף הוֹרִיּוֹת וּפְסָקוּהָ הַפּוֹסְקִים וַיֵּשׁ עוֹד
לְצַדָּד בְּזוּה בְּכִמָּה פְּרָטִים כְּאַשָׁר יִרְאָה הַמְעַיִין וּלְדוּחַק הַשְּׁעָה אִקְצָר וְאַעֲלָה.

וּמַר גִּיהוּ לְעוֹלָם יַעֲלָה. מְלֹא בֵיתוֹ שִׁיתִין הַלוּלִי.

זֶהָב לֹא יִפְחֹת כְּסָף לֹא יִפְחֹת בְּכֶסֶף מְלֹא. כִּי"ר.

זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. כִּי הַדְּבָר פֿשוּט כִּי הָאָשֶׁה זױ צָרִיכָה פּפֿרָה עַל הַאי שׁוּפְרָא דְּבָלִי
וּתְקַבֿל סִיגּוּפִים וְתַעֲנִיּוֹת כְּפִי פְחָה וּכְכָל אֲשֶׁר יִשִּׁית עָלֶיהָ ר"ב הַמְקוּם וּבֵית דִּינוֹ דְּפִקִיעַ
שְׁמִינְהוּ וְאַל אַצִּילִי.

וּבְרוּחַ מִבִּינְתָם יוֹצִיאוּ לְאוֹר מְשַׁפֵּט עֲנִיָּה זוֹ הוֹמִיָּה הִיא וְצוֹר"ר תִּי אֵי גְנוּחֵי אֵי יְלוּלֵי. לִישָׁב דַּעְתָּהּ וְכַבּוֹד אֱלֹהִים הַסֵּד"ר דְּבָר דְּלֹא תִיחֵי לְאַתְרֵי שׁוּלֵי.

הֲלֹא זֶה דְּבָרֵי אִישׁ רֵשׁ וְנִקְלָה. הַצָּעִיר וְהַזָּעִיר חִיד"א ס"ט: סִימָן סח קוֹדֵם שִׁירָה חֲדָשָׁה אִם בְּהוֹצָאת ס"ת יֵאמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָה דְּבָר שֶׁבְּקִדּוּשׁ: שְׁאֵלָתָּ מִמֶּנִּי עַל אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אֲנִי בְּעוֹנֵי בְּקוֹנְטְרִיס לְדוֹד אֲמַת סִימָן ד' סְעִיף ד' דְּהַמְתַּפְּלֵל בְּכֹנֹת הָאֶרֶץ"י זצ"ל לֹא יִפְסִיק בִּפ' וְזֹאת הַתּוֹרָה קוֹדֵם שִׁירָה חֲדָשָׁה רַק בְּעִינֵינוּ יְבִיט אֶל הַס"ת וְיִחְשׁוּב פ' וְזֹאת הַתּוֹרָה בְּלָבוֹ.

וְקָשְׁיָא לִיָּה לְמַר שְׁהָרֵי הָרַב כְּנֵה"ג בְּתִשׁוּבֵי סִימָן נ"א שְׁהַצָּרִיף לֹמַר וְזֹאת הַתּוֹרָה דַּעַל זֶה כָּתַבְתִּי דְּהַמְתַּפְּלֵל וְכוּ' סִימָן בְּתִשׁוּבֵי זֶה וְז"ל וְיָמָה גַּם דְּלִר"ת וְר"י וְהַגְּאוּנִים כִּינּוּן דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה הו"ל הַפְּסֵק א"כ לְדִידְהוּ אֵין אָנוּ מְרוֹיחִים בְּשִׁתִּיקָה כְּלוּם עַכ"ל וְא"כ אִם יִחְשׁוּב הָיוּ כְּהַפְּסֵקָה דְּאֶפְי' בְּשִׁתִּיקָה סְבָרֵי דְּהָיוּ הַפְּסֵקָה כ"ש אִם שׁוֹמֵעַ וְחוֹשֵׁב דְּהָיוּ הַפְּסֵקָה: תִּשׁוּבָה יְדִיד נְפִשֵׁי הַט אֲזוּנָה וְשִׁמְעַ דְּלִיכָא לְמִיחֵשׁ לְמִידֵי.

חֲדָא דְּמ"ש ר"ת וְר"י הִינּוּ בְּשׁוֹמֵעַ וּמְכַוֵּן דְּקִי"ל שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה אֲזוֹ ס"ל דְּהָיוּ הַפְּסֵקָה. אֲבָל אִם אֵינוּ מְכַוֵּן לְשׁוֹמֵעַ רַק חוֹשֵׁב בְּלָבוֹ הָא קִי"ל הִרְהוּר לְאוֹ כְּדִיבּוּר דְּמִי וְאֵינוּ הַפְּסֵקָה כְּמִבְּנָאָר סִימָן ס"ב וְהֵגֵם דְּלִמִּי שְׁהוּא אָנוּס חֲשָׁבִינּוּ הִרְהוּר כְּדִיבּוּר לְדַעַת מָרְן ז"ל שֵׁם.

מ"מ הִלְכָה רוֹנֶחַת דְּהִרְהוּר לְאוֹ כְּדִיבּוּר דְּמִי וְאָנוּס שְׁאֵנִי א"כ נִרְאָה דְּהִרְהוּר לֹא הָיוּ הַפְּסֵקָה וְשִׁפִּיר קְאָמִינָא דִּיחְשׁוּב בְּלָבוֹ דִּיחְשׁוּב דְּהוּא בְּרַצוּא וְשׁוֹב וְאֵינוּ הַפְּסֵקָה. וְתוֹ אֶעֱיָקְרָא דְּדִינָא הָרַב כְּנֵה"ג כְּתַב בְּתִשׁוּבֵי הַנְּזָפֵר כֵּן לְהַגְדִּיל תּוֹרָה דְּהֵגֵם דְּר"ת וְר"י סְבָרֵי מָרְן הָכִי.

מ"מ כְּבָר פְּסֵק מָרְן סִי' ק"ד כְּבֵה"ג וְר"ח וְר"ש"י דִּישְׁתַּחֲוֶה וּיְכַוֵּן וְאֵינָה הַפְּסֵקָה אִף שְׁשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְכָבֵר כְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּכֵן הַמְּנַהֵג וְגָדוֹל הַמְּנַהֵג וְגַם הָר"ן כְּתַב דְּדְּבָרֵי רִש"י עֵיקָר כְּמ"ש מָרְן בְּב"י.

וְכֵן רֵאִיתִי לְהַרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי סוֹפָה עַל דָּף ל"ח שְׁכ' אֶהָא דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְז"ל מִיָּהוּ דְּנִקְא בְּשִׁרְאוֹי לְעֵנוֹת אֲבָל אִם אֵינוּ רְאוֹי לְעֵנוֹת כְּגוֹן שְׁאֵינוּ נָקִי אוֹ שְׁמִתְפַּלֵּל וְאֵינוּ רִשְׁאֵי לְהַפְּסִיק אֵינוּ יוֹצֵא בְּשִׁמְיָעָה וּלְפִיכָה אָמְרוּ בְּמִי שְׁנִכְנַס לְבֵה"כ וּמַצָּא צִיבּוּר שְׁמִתְפַּלְלִין שְׁאֵם אֵינוּ יָכוֹל לְהַתְחִיל וּלְגַמּוֹר תְּפִלְתּוֹ עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעַ ש"ץ לְקִדּוּשׁ' לֹא יִתְחִיל כְּדִי שִׁיאֵמֵר קִדּוּשׁ' עִם הַצָּבּוֹר וְלֹא סָגִי לִיָּה שִׁישְׁתַּחֲוֶה בְּתוֹךְ תְּפִלְתּוֹ מִכִּינּוּן שְׁאֵינוּ רִשְׁאֵי לְעֵנוֹת מ"מ יֵשׁ לוֹ לְשִׁתַּחֲוֶה וְלְשׁוֹמֵעַ כְּדְּבָרֵי הַגְּאוּנִים אַעֲפ"י שְׁאֵינוּ רִשְׁאֵי לְעֵנוֹת יוֹצֵא בְּכָהּ וְכֵן דַּעַת רַבּוּתִי ז"ל.

אֲבָל גָּדוֹל מְגָדוּלֵי הַדּוֹר אוֹמֵר שְׁאֵין לוֹ לְשִׁתַּחֲוֶה שֶׁא"כ לְמָה אָמְרוּ שֶׁלֹּא יִתְחִיל בְּתְפִלְתּוֹ יִתְחִיל וְיִשְׁתַּחֲוֶה וּבְהָכִי סָגִי לִיָּה שְׁהָרֵי שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה. וּמִמ"ש יֵשׁ לְדוֹן שְׁאֵין בְּזֵה שׁוֹם קוֹשְׁיָא וְכֵן דְּנָתִי לְפָנֵי רַבּוּתִי עַכ"ל.

וְכִנְנָתוֹ מִבְּנֵי אֶרֶץ דְּכְּשִׁאֵינוּ רִשְׁאֵי לְעֵנוֹת וְשׁוֹמֵעַ וְשׁוֹמֵעַ הֵגֵם דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה לֹא הָיוּ מִן הַמְּנוֹבָחִים וְז"ש אֵינוּ יוֹצֵא בְּשִׁמְיָעָה ר"ל דְּאֵינוּ שְׁמִיָּעָה כְּתַנּוּ. אֲבָל מ"מ אִם מִתְפַּלֵּל וְשׁוֹמֵעַ קָרִי בִּיָּה מִיָּהָ שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְז"ש בְּסוֹף יוֹצֵא בְּכָהּ וְכ"כ הָר"ן ע"ש וּמְכַל מְקוֹם לְמַדְנּוּ דְּהַגְּאוּנִים וְהַרִיטְב"א וְרַבּוּתִי ז"ל שֶׁעַל הָרֹבֵב הֵם הַרְשָׁב"א וְהָרָא"ה פִּיְדוּעַ) כְּלָם סְבָרֵי כְּרִש"י וְכִמּוֹ שְׁפֵסֵק מָרְן ז"ל.

אָלאַ דק"ק דֵּהטור פֿתב דֵּהגאַונִים סְבָרִי כר"י ור"ת וְאַיִף הָרִיטְבֿ"א פֿוֹתב דֵּהגאַונִים סְבָרִי פֿרֵשׁ"י וי"ל דְּכַבֵּר הַטּוֹר פֿתב דְּבַעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת סְבָר פֿרֵשׁ"י וכו"כ הָר"ן וְרַבֵּינוּ יוֹנָה פ"ג דְּבִרְכוֹת פֿתב דְּזוֹ דַּעַת רַבֵּינוּ הַאִי גֵּאוֹן וְסִיעֵתוֹ וְהָרִי"ף דְּשׁוֹתֵק וכו' ע"ש וּמֵאַחַר שְׁפָן הָרִי בַּה"ג וְרַבֵּינוּ הַאִי שְׁהֵם גֵּאוֹנִים סְבָרִי פֿרֵשׁ"י וְשִׁפִּיר פֿתב הָרִיטְבֿ"א וּמ"ש הַטּוֹר הֵם גֵּאוֹנִים אַחֲרֵים.

אַף עֲדֵינִן יֵשׁ לַהֲרַגִּישׁ עַל הָרִיטְבֿ"א שׁכ' דְּגְדוּל מְגִדוּלֵי הַדּוֹר אֹמֵר שְׁאִין לוֹ לְשַׁתְּנֵק דְּמִשְׁמַע דְּגְדוּל א' בְּזַמְנוֹ אִמֵּר הָכִי וְהֵלֵא קִדְמוֹ שְׁרִים גֵּאוֹנִים ור"י ור"ת דְּסְבָרִי דְּלֵא יִשְׁתְּנֵק. וְגַם עַל הַטּוֹר קִצָּת יֵשׁ לַהֲרַגִּישׁ דְּכ' דֵּהגאַונִים כר"י ור"ת, וְהוּל"ל דְּרַבֵּינוּ הַאִי גַם הוּא סְבָר פֿרֵשׁ"י.

בְּאַנְפֿן דְּנִתְבָּאַר דֵּהרַב בַּעַל הַלְכוֹת־גְּדוּלוֹת וְרַבֵּינוּ הַאִי גֵּאוֹן ור"ח וְהָרִי"ף וְרֵשׁ"י וְהָרִיטְבֿ"א וְרַבּוֹתֵיו וְהָר"ן כְּלֵהוּ סְבָרִי דִּישְׁתְּנֵק דְּשׁוֹמַע כְּעוֹנָה וְלֵא הָנִי הֶפְסֵק וְהַתּוֹסְפוֹת שְׁם בְּבִרְכוֹת דָּף כ"א פֿתבוּ דֵּהמְנַהֵג לְשַׁתְּנֵק וְגְדוּל הַמְנַהֵג וְכֵן פֿסֵק מְרֵן בַּש"ע.

וּמַעֲתָה מ"ש הָרַב כְּנֵה"ג בְּתִשׁוֹ' הַנִּז' וּמָה גַם דִּלְר"ת ור"י וְהַגֵּאוֹנִים הָנִי הֶפְסֵק וכו' אִינוּ אָלֵא לַהֲגַדִּיל תּוֹרָה. דְּכִינֵן דְּלֵאוּ הַלְכָתָא הָכִי לְדִידֵן אִין לְחַוִּישׁ לְסְבָרֵא הַמְנַגְדָּת.

וּא"כ שִׁפִּיר קְאָמִינָא דִּישְׁשׁוּב פ' וְזֹאת הַתּוֹרָ' בְּלַבּוֹ וְלֵא הָנִי הֶפְסֵק. וְעוֹד אָנִי אֹמֵר דְּבְמִטּוֹ מְהָרַב כְּנֵה"ג אִין לְכָל אָדָם לֹמֵר פ' וְזֹאת הַתּוֹרָ' דְּכִינֵן דֵּהוּא עוֹמֵד בְּאַמַּת וְיִצִּיב לְדִידֵן לְפִי מָה שֶׁפֿסֵק מְרֵן אִין לַעֲנוֹת פִּי אִם קְדִישׁ וְקַדוֹשׁ' וּבְרַכּוֹ וְלֵא שׁוּם אָמֵן אִפִּי' שְׁל ש"ת וְשָׁל הָאֵל הַקְּדוֹשׁ וּכְמ"ש בְּבֵית יוֹסֵף סִימֵן ס"ו דְּלֵא קו"ל פִּירוּשְׁלִמִי וְכַבֵּר פֿתב רַבֵּינוּ יוֹנָה בְּמִשְׁנַת וְאַלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים דֵּהנִי כְּמוֹ בְּאַמְצַע פֿרָק וְ"ל וְאַחַר שְׁיֵאֵמֵר אָמֵת אִם יִצְטָרֵף לְשִׁאוּל מְפָנִי הִירָא' אִו לְהַשִּׁיב מְפָנִי הַכְּבוֹד יִפְסִיק כְּמוֹ בְּאַמְצַע שְׁאַר פְּרָקִים עכ"ל א"כ נֵרֵא' פֿשוּט דָּאִין לוֹ לְהַפְסִיק בַּפ' וְזֹאת הַתּוֹרָ' דְּנִדְאִי לֵא עֲדִיף מְאַמֵן דְּלֵא יַעֲנֵה.

וּמ"ש הָרַב כְּנֵה"ג בְּתִשׁוֹ' הַנִּז' וְ"ל אִיבְרָא שְׁאַף בֵּין הַפְּרָקִים שְׁל ק"ש אִיכָּא מְרַבּוּנְאָתָא דְּסְבָרִי דֵּאֵעַפ"י שְׁשׁוֹאֵל מְפָנִי הִירָאָה וּמִשִּׁיב מְפָנִי הַכְּבוֹד אִינוּ פּוֹסֵק וכו' אָבֵל רֹב הַפּוֹסְקִים וכו'. וְנִרָא' לְמֵאֵן דַּס"ל דְּעוֹנָה אָמֵן שְׁל יֵשׁ"ר מְבָרַךְ וְאִינוּ עוֹנָה שְׁאַר אֲמָנִים ה"ה דְּיִכּוֹל לֹמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָ' דְּלֵא דְּמִי לְשְׁאַר אֲמָנִים מִשׁוּם דְּכִתִּיב וְיָבֵא גוֹי צְדִיק שְׁוֹמֵר אֲמָנִים לֹאֹמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָ' שְׁהוּא מְצֻנָה וְאַף לְמִי שְׁאוֹמֵר שְׁאִינוּ עוֹנָה אָלֵא קְדִישׁ וְקַדוֹשׁ' וּבְרַכּוֹ ה"ה דֵּאֹמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָ' עכ"ל.

לִי הַהֲדִיּוּט לֵא נִהִירָא עִם נְשִׁיקַת הַרְצָפָה דֵּהרַב ז"ל סְבָר דְּלֹמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָ' הוּא כְּמוֹ קְדִישׁ וְקַדוֹשׁ' וּבְרַכּוֹ וְעַנִּית אָמֵנָם גְּרַע דְּאִינוּ אָלֵא מִשׁוּם וְיָבֵא גוֹי צְדִיק וכו' וְאִינוּ מְחַנּוֹר דְּאַמִּירַת וְזֹאת הַתּוֹרָ' הוּא עֲנָף מְצֻנָה בְּעֵלְמָא.

אַף עַנִּית אָמֵן חוּבָה וּמְצֻנָה. וּמָה גַם לְדְבָרֵי הַזֵּהר הַקְּדוֹשׁ פ' וְיִלְף וְלְדְבָרֵי רַבֵּינוּ הָאָר"י זצ"ל דְּחַמִּיר טוּבָא כְּנוֹדַע וְאַסְמִכְיָה אִקְרָא דְּמֵלֵא פְּנִיָהֵם קְלוּן ס"ת אָמֵן דֵּהוּא עוֹנֵשׁ מִי שְׁאִינוּ עוֹנָה אָמֵן וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים וְאִם אָסְרוּ לַעֲנוֹת אָמֵן מִשׁוּם הֶפְסֵק כ"ש שְׁלֵא יֵאֵמֵר וְזֹאת הַתּוֹרָ' שְׁאִינָה אָלֵא עֲנָף מְצֻנָה בְּעֵלְמָא וְאִין סְפֵק אֲצִלֵי דְּגֵרַע מְאַמֵן וְהָרַב ז"ל אֲגַב שְׁטַפְיָה פֿתב דְּבֵין הַפְּרָקִים שׁוֹאֵל מְפָנִי הִירָא' וְהוּא דִּין בְּאַמְצַע הַפְּרָק כְּלָל הַעוֹלָה דְּלִפְק"ד

מדינא אין לשום אדם כְּשֵׁאוֹמֵר בְּרֶפֶת אֶמֶת וְיִצְיֵב אִפִּי' קוֹדֵם שִׁירָה חֲדָשָׁה לֹאמֵר פ' וְזֹאת הַתּוֹרָה רַק יְבִיט בְּסִפֵּר תּוֹרָה וּמְהֵרָה בְּלִבּוֹ.

וְמָה נִשְׁאַלְתָּ מִמֶּנִּי יָדִיד נִפְשֵׁי אֵיךְ אֲנִי כּוֹתֵב עַל הָרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם מֵר זְקֵנִי וּמִמָּה שֶׁפִּתְבַּחְתִּי בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים נִיכָר שֶׁהוּא זְקֵן וְזֹאת אֲשִׁיב יָדִידִי וְאוֹר עֵינַי לֹא מִחֶכְמָה שֶׁאֲלַתְּ עַל זֶה וְכִבֵּר יַדְעֶתָ מ"ש מוֹר"ם בְּתִשְׁבּוּבָתוֹ לְמַהֲרֵשׁ"ל שֶׁהִשְׁיִגוּ בְּדַקְדּוּק הַלְשׁוֹן אֵלּוֹ דַּקְדּוּקֵי עֲנִיּוֹת.

עַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר כִּלְפֵי אֶצֶל יְפוֹת גּוֹפֵי הַלְכוֹת הַמְּנוֹקְפוֹת דִּיבּוּרֵי תוֹסְפוֹת בְּמִימְרֵי קִדְשֵׁינִי בְּעֲלֵי אֶסְנוֹפּוֹת בַּחוּן בָּהֶם וְחִקּוֹר בָּהֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפוֹת. וְאוּלָּם חֲשַׁקְתִּיךָ וְאוֹהֵב זֹאת הָיְתָה לִי הֵן תְּנִי הַהֵש"ב אֲשִׁי"ב וְלֹא אֲאַרִיךָ בְּפִטְפוּטֵי דְבָרִים רַק אֶסְלַקְךָ מִיָּד.

הֲלֹא תִרְאֶה הָרֵב הַגְּדוֹל מְהֵרֵשׁ"ל בֶּן הַרְשֵׁב"ץ כּוֹתֵב אֲדוּנֵי זְקֵנֵי עַל הַרְמַב"ן בְּכִמְהָ תִשְׁבּוּבוֹת וּמִהֶם סִימֵן ש'. וְהוּא שֶׁשִׁי לְהַרְמַב"ן מִצַּד הָאֵם כְּמִבּוֹאָר בְּתִשְׁבּוּבוֹתָיו סִי' רצ"א.

וּפּוֹק חֲזֵי סִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים רַבֵּי גְאוּנֵי אֲשֶׁכְּנֹז שְׁבַזְמַנֵּינוּ מֵר כּוֹתֵב אֲדוּנֵי זְקֵנֵי עַל הָרֵב הַלְבוּשׁ וּמֵר כּוֹתֵב עַל הָרֵב ב"ח וּמֵר כּוֹתֵב עַל הָרֵב תִּי"ט וְכִינְצָא וְכִמְהָ דוֹרוֹת עֲבָרוּ. וְהָרֵי אֲמָרוּ בְּנִזְרֵי דָף כ"ג רוֹת בַּת בְּנוֹ שֶׁל עֶגְלוֹן וְכִתְבוּ הַתוֹסְפוֹת שֶׁם וּבִיבְמוֹת סוֹף דָּף מ"ח דְּלֹא דוֹקָא בַּת בְּנוֹ דְהַרְבֵּה דוֹרוֹת הָיְתָה אַחַר עֶגְלוֹן וְכ"כ הָרֵא"ש בְּתוֹסְפוֹתָיו שֶׁם בִּיבְמוֹת וְהִבְיִאוּ הָרֵב בְּאֵר שֶׁבַע בְּתוֹסְפוֹתָיו פ"ק דְהוֹרִיּוֹת גַּם רִש"י ז"ל בְּפִסְחִים דָּף צ"ד רִישׁ ע"ב כְּתֵב כֵּן בְּנוֹ לֹא דוֹקָא אֶלָּא מוֹרְעוֹ ע"ש וְהֵנָּה הַתוֹסְפוֹת בְּחִגֵּיג' דָּף י"ג פִּירְשׁוּ כֵּן בְּנוֹ לֹא דוֹקָא אֶלָּא עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיו וְכו' ע"ש וְרֵאשִׁיתִי לְהַגְּאוֹן מֵהַר"ר אַרְיֵה נֵר"ו אב"ד דְק"ק מִיץ בְּסִפְרוֹ טוֹרֵי אֶבֶן הַנֶּדְפֵס מִחֲדָשׁ שֶׁכ' שֶׁם בְּחִגֵּיג' עַל דְבַרֵי הַתוֹסְפוֹת וְז"ל וְלִי לֹא יִתְכַן זֶה דְקוֹרָא אוֹתוֹ עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיו כֵּן בְּנוֹ וְלִגְבֵי אַחְשָׁרוֹשׁ אָמַר אַחֲזִי וְכֵן גִּילוּ וְכו' אֶלְמָא אַחֲזִי וְכֵן גִּילוּ הוּא דְקָרוֹי עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיו אֶבֶל כֵּן בְּנוֹ לֹא שִׁיךָ לְקוֹרָא אֶלָּא א"כ הוּא מוֹרְעוֹ וְרִש"י פ"ט דְפִסְחִים פִּירְשׁוּ כֵּן בְּנוֹ לֹא דוֹקָא אֶלָּא מוֹרְעוֹ וְאֶפְשָׁר דְמוֹרְעוֹ הִי' מִן הָאֵם וְכו' עכ"ל וְק"ק דְהו"ל לְאַתּוּי דְהַתוֹסְפוֹת עֲצָמָם בְּהַךְ כֵּן בְּנוֹ דְחִגֵּיג' פִּירְשׁוּ דְהוּא מוֹרְעוֹ בִּיבְמוֹת סוֹף דָּף מ"ח ע"ש וְהִינְנוּ כְּפִירוּשׁ רִש"י שֶׁהִבְיִאוּ וְכ"כ הָרֵב בְּאֵר שֶׁבַע פ"ק דְהוֹרִיּוֹת.

וְגִדּוֹל' מִזוֹ מְצִינּוֹ דְאַתְמֵר בִּי מְדַרְשָׁא פ' וְיִשְׁלַח דְאָמַר רַבֵּינוּ הַקְדוּשׁ עַל יַעֲקֹב אֲבִינוּ זְקֵנֵי דְאָמְרוּ שֶׁם דְרַבֵּינוּ אָמַר לְרַבֵּי אֶפְסֵס כְּתוּב מִן עַבְדְּךָ יְהוּדָה לְמָרְן מְלָכָא אֲנִטוּנִינוּס א"ל רַבֵּי מִפְנֵי מָה אַתָּה מְבַזֶּה עַל כְּבוֹדְךָ א"ל מָה אֲנָא טַב מִסְבִּי לֹא כְּךָ אָמַר כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב וּפִירְשׁ בַּמ"ד וְכִי טוֹב אֲנִי מִזְקֵנֵי יַעֲקֹב ע"ש.

הֵנָּה כִּי כֵן לֹא יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ עַל דְבַרְתִּי בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר דְבַרְיוֹ שֶׁל גְּדוֹל הָרֵב חס"ל ז"ל מֵר זְקֵנֵי הָרֵב חס"ל שֶׁמְעַנֶּה וְאַתָּה דַע לָךְ. אֲמוֹר יֹאמֵר הָעֶבֶד הַחֵיד"א ס"ט.

סִימֵן ס"ט. אִשָּׁה שֶׁנִּדְרִיגָה מִקְדִּימֵי לְיוֹם הַכְּנִיס"ה.

אִי חוֹבֵת גַּבֵּר"א עֲלֶיהָ הַשֵּׁל"ם וְלֹא שֶׁקָל יָדָא מְפִיסָא: שֶׁאֲלָה אַחֲלָה פְּנֵי שִׁיבּוֹר שִׁיבּוֹר דִּין שֶׁכְּבָר בָּא בְּתִשְׁבּוּבַת רַב אַחֲרוֹן עַל אוֹדוֹת הָאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה קוֹדֵם גְּשׁוּאִין וְאַחֲרֵי עֲמֵדָה וְנִשְׁאֵת אִם הִבְעֵל בְּעֵי שְׁלוּמֵי מְדִילָה וְלַעֲתָ בָּא דְבָרוֹ הַמְּקוֹם יְהִיָּה בְּעֶזְרוֹ: תִּשְׁבּוּבָה מְאֻשָּׁר

יִקְרָתָּ בְעֵינַי נִכְבְּדוּתְּ אִזְ אֲמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בְמַגִּילַת סֵפֶר כְּתוּב עָלַי מֵאִז הַיָּמִים וְשֵׁם אֶתָּה מוֹצֵא מֵה עֲמָדֵי בִס"ד.

כְּתַב הָרַמְבַּ"ם פָּרָק עֲשִׂירִי מֵה' שְׁגָגוֹת כָּל קִרְבָּנוֹת שֶׁהָאִשָּׁה חֵיִבַת בְּעֵלָה מְבִיא עַל יְדֶיהָ אִם הָיָה עָנִי מְבִיא קִרְבָּן עָנִי אִם הָיָה עֲשִׂיר מְבִיא קִרְבָּן עֲשִׂיר. וְכַת' מֶרֶן דֹּאע"ג דר' יְהוּדָה קִתְנֵי לָהּ מִשְׁמַע דְּלִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג עָלֶיהָ וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הָר"ן שֶׁכ' בְּנִדְרִים דָּף ל"ה בְּשִׁמְעָתָא דְהֵתָם וְז"ל וְהָא דְקָאֵמֵר הֵכָא שְׁפֹן אָדָם מְבִיא קִרְבָּן עַל אִשְׁתּוֹ כִּר' יְהוּדָה לָאו דְּוִקָא כִּר' יְהוּדָה דְהָא תְנֵי רִישָׁא סִתְמָא אָדָם מְבִיא קִרְבָּן עֲשִׂיר עַל אִשְׁתּוֹ אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלֵא יְדַעִינוּ מֵאֵן ת"ק וְרַבֵּי יְהוּדָה אֵיִירִי בָּהּ תְּלִינוּ לָהּ לְדִידֵיהָ עַכ"ל הֵרִי דְגַם הָר"ן פִּתְב דְּלֵאו דְּוִקָא כִּר' יְהוּדָה.

וְתַמְהֵנִי דְדְבָרֵיהָ הַפָּה בְּכָלִי וִירוּשְׁלָמִי וְסִפְרֵי זֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה תְּלִמוּד עֲרוּף בְּיָדֵינוּ בְּבִבְלֵי בְּנִזִיר דָּף כ"ד דְּתַנּוּן הָאִשָּׁה שְׁנִדְרָה בְּנִזִיר וְהִפְרִישָׁה בְּהִמְתָּהּ וְאִח"ךְ הִפְרָ לָהּ בְּעֵלָה אִם שְׁלֹו הִיָּתָה בְּהִמָּה תִצָּא וְתִרְעָה בְּעֵדֵר וְאִמְרֵי' מֵאֵן תִּנָּא דְבַעַל לָא מִשְׁתַּעְבַּד לָהּ אֲמַר ר"ח רַבְּנָן הִיא דָּאִי ס"ד ר' יְהוּדָה אִמְרֵי תִצָּא וְתִרְעָה בְּעֵדֵר הָא מִשְׁתַּעְבַּד לָהּ דְּתַנִּיָּא ר' יְהוּדָה אֲוִמֵר אָדָם מְבִיא קִרְבָּן עֲשִׂיר עַל אִשְׁתּוֹ וְכָל קִרְבָּנוֹתֶיהָ שֶׁהִיא חֵיִבַת וְכו' רַבָּא אֲמַר אִפִּי תִימָא ר' יְהוּדָה כִּי מִשְׁעַבַּד לָהּ בְּמִקְלָתָא דְצָרִיכָ לָהּ וְכו' אִיכָא דְאִמְרֵי אֲמַר ר"ח ר' יְהוּדָה הִיא וְכו' אֲמַר רַבָּא אִפִּילוּ תִימָא רַבְּנָן וְכו' ע"ש הֵרִי סוּגֵיָא זֹו מְכַרְזֵת וְאוֹמְרַת דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי עָלֶיהָ דְרַבֵּי יְהוּדָה.

וְזֹאת שְׁנִית סוּגֵיָת הִירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּסוּטָה דָּאִית תַּנּוּיִי הֵתָם דְּאִינוּ מְפָרִישׁ אֲלֵא דְבָר שֶׁהוּא מְתִירָה וְכֵן אֲמַר ר' יוֹסִי הֵתָם דְּאִין לָהּ אֲלֵא זֶה. וְרַבֵּי אֲחָא בְּשֵׁם רַבֵּי אֵילָא סָבַר דְּאִפִּילוּ בְּקִרְבָּן יוֹלָדָת אִינוּ מְפָרִישׁ עָלֶיהָ עוֹלַת הָעוֹף אֲלֵא חֲטָאת הָעוֹף מְפָנִי שֶׁהִיא מְכַשְׁרָתָה לְאֲכֹל בְּזִבְחִים וְאִית תַּנּוּיִי תְנֵי דְסוּטָה מְפָרִישׁ שְׁלֵא מִדְּעַתָּה הוּאִיל שֶׁהוּא מְעוֹפֵב לְשִׁמּוֹחַ עֲמָה הֵרִי הִיא כְּמִי שֶׁהִיא מְעוֹפֵכַת לְאֲכֹל בְּזִבְחִים וְאִית דְּתַנִּי דְגַם הִקְפַת גְּזִירוֹת מְפִינוּן שֶׁהִיא מְגוֹנֶלֶת וְהוּא מְעוֹפֵב לְשִׁמּוֹחַ עֲמָה כְּמִי שֶׁמְעַפְכָּה לְאֲכֹל בְּזִבְחִים.

וְלִהְיֵי בְרִיתוֹת וְר' יוֹסִי שְׁמַעִינוּ דְּוִקָא פְּפָרְתָּהּ אוֹ דְדָמֵי לְפַפְר' בְּנִזִיר לְמ"ד אֲבָל חוֹבְתָהּ לָא וְכָל הֵנִי פְּלִיגֵי אִר' יְהוּדָה. וְעוֹד בָּהּ שְׁלִישִׁיהָ בְּרִיתָא דְסִפְרֵי פ' נִשְׂאָ וְהִבִּיא קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ כָּל קִרְבָּן שֶׁעָלֶיהָ דְבָרֵי ר' יְהוּדָה וְחַכ"א קִרְבָּן שֶׁמְכַשְׁרָהּ לוֹ כְּגוֹן זִבְחָה וְיוֹלָדָת וְקִרְבָּן שְׂאִין מְכַשְׁרָהּ לוֹ כְּגוֹן שֶׁהִקִּיפָה גְזִירוֹת בְּרֵאשִׁיָּה אוֹ חִזְלָלָה שְׁבַת ה"ז מְבִיא מְשָׁלָה וּמְקִיץ מְפָתוּבְתָהּ הֵרִי מְפֹרֵשׁ עֵיקַר פְּלוּגְתֵיהּ דר' יְהוּדָה רַבְּנָן וְאִיף פְּתַבוּ הָר"ן וּמְרוּ דְלִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג עָלֶיהָ דר' יְהוּדָה.

וְתוֹ קָשָׁה עַל מֶרֶן דְּאִשְׁתְּמִיטִיתִיהָ גְּמִי מ"ש הַתּוֹס' בְּסוּטָה דָּף כ"ג ע"א ד"ה כָּל הַנְּשׂוֹאוֹת דְשֵׁם הִבִּיאוּ הַסִּפְרֵי הַנּוֹז' וְכַתְּבוּ שֶׁהוּא פְּלוּגְתָא דר' יְהוּדָה וְרַבְּנָן ע"ש. וְתוֹ ק"ק עַל מֶרֶן דְּהוּא ז"ל ב"ב מ"פ"ג דְּסוּטָה דִּין י"ב ע"מ"ש הָרַמְבַּ"ם דְּמְבִיא עֲשָׂרוֹן קָמַח שְׁעוֹרִים מְשָׁל בְּעַל כְּתַב וְז"ל אֲפָשֵׁר שֶׁהִטַּע' מִשּׁוּם דְּתַנּוּן בְּסוּף נְגַעִים שֶׁהָאִישׁ מְבִיא עַל אִשְׁתּוֹ כָּל קִרְבָּנוֹת שֶׁהִיא חֵיִבַת וְמַה"ט תַּנּוּן פ"ג דְּסוּטָה כָּל הַנְּשׂוֹאוֹת לְפָנֶיהֶם מְנַחֲמִיהֶם גְּשֻׁרְפוֹת וּבפ"ב דְּסוּטָה מְצָאֵתִי וְהִבִּיא אֶת קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ בְּעֵלָה עכ"ל וְק"ק במ"ש בְּתַחֲזִילָה אֲפָשֵׁר שֶׁהִטַּעַם וְכו' עַד שֶׁאִח"ךְ מְצָא פ"ב דְּסוּטָה וְכו' וְהִלָּא פְּשָׁטִיהָ דְקָרָא הֵכִי הוּא וְהִבִּיא אֶת קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ.

ותו דלא זכר שפן פירש"י בסוטה דף י"ד ע"א הנה מביא את מנחת' הבעל פדכת'יב ונהביא את קרבנה עליה ומה שהביא מפ"ב דסוטה ונהביא את קרבנה עליה בעלה הוא ירושלמי שם. והרב המפרש לירושלמי פירש סוגית הירושלמי הכי דבתחילה קאמר מה דאשתעי קריא אשתעיא מתניתא ונהביא את קרבנה עליה.

ובתר הכי קאמר בעלה מהו שיפריש וכו'. ע"ש.

אף מדברי התוס' שם בסוטה דף כ"ג בדיבור הנז' משמע קצת דמפרשי סוגית הירושלמי פמרון ע"ש. וגם הרב באר שבע בתוספותיו לכריתות דף ל"ט ע"ג פתב דאמרי' פ"ב דסוטה ונהביא את קרבנה עליה בעלה ע"ש ואפשר שהעתיק זה מדברי מרון הנז' והראיה שכ' סתם ולא הזכיר שהוא ירושלמי.

אתאן למאי דקמו דהו' ירושלמי שהביא מרון פ"ג דסוטה הוא סמוך ממש להירושלמי דסוטה שהזכרנו לעיל דמוכח דפליגי אר' יהודה ומרון שפבר עמד על הירושלמי הנז' איך פתב הכא דלא פליגי על ר' יהודה אתמקא מי שישנה זו לא שנה זו.

ובחפשי בספרי אחרוני זמננו ראיתי בס' בני דוד בדין זה שהקשה הקושניא הנז' על דברי מרון מסוגית נזיר הנז' משם אחד קדוש וכ' דכן קשה על הר"ן. ותיגר דסברי הר"ן ומרון דמשום דמתניתין דנזיר תנו תצא ותרעה בעדר וקא דלא כר' יהודה הנוכחו לומר דרבנן פליגי ולכי אוקמה כר' יהוד' תו לא צריכנא לומר דפליגי והאריה בזה.

ומלבד שדבריו מצד עצמם דחוקים לא ידעתי איך נחה דעתו בזה דהרי בסוגית נזיר הנז' אמרינו איפא דאמרי ר' יהודה היא ולא רבנן וכו' הרי דללישנא בתרא דהוא עיקר בתחילת דיבר סבר דר' יהודה היא ואפ"ה קאמר דרבנן פליגי ולפי תירוצו אמאי קאמר דרבנן ומשנתנו ר' יהודה היא ולא רבנן דהו' לישנא לא סמיה אקמא פי היכי דנימא דעל מונח הראשון קאמר.

והדברי פשוטים דמסוגיא זו מוכח דרבנן פליגי עליה דר' יהודה וכ"כ הרא"ש הביאו באסיפת זקנים למציעא פ' המקבל ע"ש. ותו אשתמיטייה להרב בני דוד דברי הספרי הנז' והירושלמי הנז' ודברי התוס' דסוטה הנז' דמוכח דפליגי אדרבי יהודה וכמה דאמרון: גם מה שתיגר עוד דמאי דקאמר מרון דהוי כ"ע היינו בקרבן עשיר וסוגית נזיר לענין שעבוד והאריה בזה ונסתייע מדברי הר"ן ע"ש באורה אינו מחנור חדא דהרמב"ם פסק כר' יהודה בדין זה בכל פמבואר וגם בפירוש המשנה כ' דהלכה כר' יהודה ומרון עלה קאי.

ותו דשמים זו הם דברי ר' יהודה דלדידיה דהבעל חייב מביא קרבן עשיר. ומה שנסתייע מהר"ן הוא עזר פנגדו דהר"ן כ' דלפי דבעלה חייב והוא עשיר מביא קרבן עשיר.

ותו דהר"ן דייק דהוי כ"ע מדקתני סתמא והרי לפי גרסת הר"ן כל קרבנות שהאשה חייבת היא סתמא. שוב ראיתי להרב עיון יעקב בצדה דף ל"א שהשיג על מרון דאשתמוט מיניה סוגית נזיר ע"ש ונראה ששעלם ממנו הספרי והירו' הנז': אמנם לישוב דברי הר"ן הנז' עלה במחשב' דלא תיקשי ליה פקושין והוא דלפום בריתא דספרי למדנו דרבנן מודו בזכה ויולדת דהבעל מביא על אשתו ונזירות לא ומאחר שפן שפיר פתב הר"ן דהא

דאָמרו בשמעתא דנדרים וכו' יהודה לאו דוקא דהא הָתָם קאי אזאת תורת היולדת דנדריש בין פקחת בין שוטה והא אתי ככ"ע.

ובסוגית נזיר שפיר קאמר הש"ס דרבנן פליגי אר' יהודה דהכי הוא קושטא דמילתא דפליגי בגזירות כמו שאמרו בספרי. ברם אינו מחנור וליכא למימר הָכִי בַעַד הָר"ן דהא טעמא טעים משום דסתמא קתני אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וקרי קתני נמי בסתמא וכל קרבנות שהיא חייבת לפי גירסתו של הר"ן ופירש הוא ו"ל דהיינו לאפוקי נדרים א"כ מ"ש הר"ן דכר' יהודה לאו דוקא אפולא מילתא קאי ואין פונתו בפרט זה דיולדת דהא לחוד כר' יהודה לאו דוקא.

ותו דהכי הול"ל בהדיא דכר' יהודה לאו דוקא דהא ביולדת כ"ע מודו דחייב. אבל נראה דכונת הר"ן פשוטה ומקדמי אר"ש נבא העי"ר במ"ש הר"ן דמשום דלא ידעינן מאן תנא קמא ור' יהודה איירי בה תלינן לה לדידיה דהא מילתא חדתא אטו בכל ברייתא סתמית דמיייתי הש"ס מהדר לאדכורי מאן תנא דידה אדנבא ברייתא סתמית עדיפא בכל דוקתא והש"ס קאמר דתניא לחוד ומיייתי לה ומה זה הי' בהו שמעתא דבעי לאדכורי תנא קמא ומשום דלא ידעיה נקט ר' יהודה.

אמנם נראין הדברים דלא נעלם מהר"ן דמילתא פדנא פלג"ן בהדיהו ר' יהוד' ורבנן כמבואר בהנהו דוכתי דאיייתינו אבל לפי גירסתו גם ת"ק דהאי ברייתא דמיייתי הש"ס הָכִי בנדרים סבר כר' יהוד' דהא קאמר על קרבנות שהיא חייבת והש"ס לא קאמר בסתמא שפן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה דתניא אדם מביא קרבן וכו' לאשמעי' דאיכא רבנן דפליגי אדר' יהוד' ולהכי בעי לאדכורי לת"ק ומשום דלא ידעי' כלומר דנדאי אין זה סברת רבים דסברת רבנן איפכא ופליגי אדר' יהוד' ואין זה אם חד תנא דסתם לן כר' יהוד' ולא ידעיה לאדכורי ולהכי תלה ליה כר' יהוד' לאשמעינן דפליגי עליה פנ"ל פונת דברי הר"ן.

אמור מעתה דברי מרן הכ"מ דכ' דליכא מאן דפליג עליה דר' יהוד' מרפסן איגרי דמוכח מדבריו דליכא פלוגתא בהא ומאי דתנן ר' יהודה אומר לאו משום דאיכא מאן דפליג עליה. וכבר נתבאר דפלי"ג רבנן ומ"ש הר"ן הרי ביארנו פונתו.

איפו השתא צריכין אנו למודע"י מ"ט פסק הרמב"ם כר' יהוד' מאחר דרבנן פליגי עליה והו"ל לפסוק כרבנן וכמו שפסק הרא"ש בתוספותיו פ' המקבל וקביאו בשיטה מקוננות. אמנם מהתוספות והגהות אשרי שם פ' המקבל והתוס' בנדרים והמרדכי פ' יש נוחלין סי' תקצ והתה"ד סי' רע"ב ומרשב"ם ור"ח לזעת מהר"י קולון שרש י"ו נראה דס"ל פהרמב"ם דהלכ' כר' יהוד'.

הן אמת דבמ"ש מהר"י קולון משם רשב"ם ור"ח איכא לאתמוהי כמ"ש הרב כנה"ג בא"ה סי' צ"א וכמו שאכתוב לקמן בס"ד אבל פל הגה רבנואיתא נרא' דסברי דהלכ' כר' יהוד' וצריף טעם אמאי לא פסקו כרבנן.

ואפשר דטעם כל הגדולי' הללו דפסקו כר' יהוד' היינו מפח הו' שמעתא דנדרים חדא דהו' ברייתא דמיייתי הָתָם סתם לן תנא דהו' ברייתא כר' יהוד' ואף דאמרי' בעלמא מלקחת במשנה וסתם בברייתא אין הלכ' כסתם דברייתא לפום ריהטא אפשר לומר דהני מילי

כְּאֲשֶׁר שָׁנָה רַבִּי הַמַּחְלֵקֶת בְּמִשְׁנֵי אֲמָנָם הֵכָא רַבִּי לֹא הִזְכִּיר סְבֵרַת רַבָּנָן וְאַף דְּמִיָּתִי לָהּ בְּשֵׁם ר"י כַּמָּה זִמְנֵי דִתְנִן הֵכִי וְהוּי הִלְכָתָא.

וְתוּ דְמַהֲרָה שְׂמַעְתָּא דְנִדְרֵי מִשְׁמַע דְהֵלְכֵי כַר' יְהוּד' דְהֵלֵא הָא דְאִיָּרִי בֵּיהּ הַש"ס הֵתָם יוֹלְדָת בֵּין פְּקֻחָת בֵּין שׁוֹטָה אֲתֵינָא כַכ"ע דְאָרְף רַבָּנָן דְפְּלִיגֵי אַר' יְהוּד' מוֹדוּ דְחֵיב לְהִבִּיא קַרְבָּן שְׂמִכְשִׁיר' לֹו כַּמְבֹאָר בְּסַפְרֵי וְאִם אֵיתָא דְלִית הִלְכָתָא כַר' יְהוּד' אֲמַאי קְאָמַר הַש"ס דַר' יוֹחָנָן כַר' יְהוּדָא וְהֵלֵא דַר' יוֹחָנָן כַכ"ע אֲתֵינָא אֲלֵא מִשְׁמַע דְקִים לִי לְהַש"ס דְהִלְכָתָא כַר' יְהוּד' וְאִגַּב אַרְחִיָה הַשְּׂמִיעֵנוּ הַש"ס דְהֵלְכֵי כַר' יְהוּד' בְּמַאי דְמוֹקֵי לַר' יוֹחָנָן כְּוֹנֵתִיהּ.

וְעוֹד אֲפֹשֶׁר לֹוּמַר דְטַעְמָם דְפְּסָקוּ כַר' יְהוּד' מִשׁוּם דְבַפְּסִיקְתָא פ' נִשְׂא סְתָם וְנִקְיָט כַר' יְהוּד' וְנ"ל וְהִבִּיא קַרְבָּן עָלֶיהָ אֵינוּ מְקִיץ לָהּ מִכְּתוּבָתָא אֲלֵא מִשְׁלֹו וְכוּ כַל קַרְבָּן שְׁעָלֶיהָ ע"כ וְגַם פ' מְצוּרַע אֲמָרוּ שְׁם בְּפְּסִיקְתָא וְנ"ל רַבּוּתָנוּ אֲמָרוּ אָדָם מְבִיא קַרְבָּן עַל אִשְׁתּוֹ שְׁכֵן כּוֹתֵב לָהּ אַחֲרֵיּוֹת דְאֵית לִיהּ עָלֵי מִן קְדָמַת דְנָא ע"כ הֵרִי דְהַפְּסִיקְתָא נִקְט סְבֵרַת ר' יְהוּד' בְּסְתָם וּבְלִשׁוֹן רַבּוּתָנוּ אֲמָרוּ וְיָדוּעַ דְהַפְּסִיקְתָא חוּבְרָה סְמוּךְ לְזִמְנֵי הַגְּאֹנִי וּמוֹכַח דְכֹף פְּסָקוּ הַגְּאֹנִי הֵלֵכ' כַר' יְהוּד'.

וְעֵינָן בְּחִידוּשֵׁי הָרִיטְב"א לְמַצִּיעָא דַרְף ג"ן סוּף ע"ג שְׂצַדָּד דְהֵלְכֵי כַר' יְהוּד' פִּינָן דְקִי"ל דְדַרְשִׁינָן לְשׁוֹן הַדְּיוּט ע"ש. וְהִנֵּה רְאִיתִי לְרַבִּינוּ שְׂמִשׁוֹן בְּסוּף נְגַעִים שְׂכ' עַל דְבַרִּי ר' יְהוּד' וְנ"ל וְכוּ כַל קַרְבָּן שֶׁהִיא חֵיבָת כְּגוֹן דְלִיָּד' וְזִיבָה וְסוּט' חֵיבֵי הַבַּעַל לְהִבִּיא עַל אִשְׁתּוֹ אֲבָל אִם אַחַל אֶת הַחֵלֶב אוֹ שְׁחַלְלָה שְׂבַת אֵין הַבַּעַל חֵיב עַכ"ל וְכ"כ הָרַא"ש בְּפִירוּשׁוֹ שְׁם וְנ"ל ע"י אִשְׁתּוֹ כְּלוּמַר אִם הוּא עֲשִׂיר מְבִיא אַף עָלֶיהָ כְּמוֹ עַל עֲצָמוֹ קַרְבָּן עֲשִׂיר וְדוֹקָא קַרְבָּן לִידָה וְזִיבָה וְנִגְעָא אֲבָל אִם אַחַל חֵלֶב וְחַלְלָה שְׂבַת אֵינוּ מְחֻיָּב לְהִבִּיא עָלֶיהָ עַכ"ל וְלֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְבַרִּיהּ דְאִיָּבְרָא דְהַר"ש מִיָּתִי מִשְׁם סְפָרֵי זוּטָא וְנ"ל וְהִבִּיא קַרְבָּן עָלֶיהָ יְכוּל אַף בְּזִמְנֵי שְׁחַלְלָה שְׂבַת ת"ל קַרְבָּנָה כְּשֶׁאָמַר אֶת קַרְבָּנָה לְרַבּוֹת קַרְבָּן נִגְעָא וְזִיבַת וְמָה רְאִיתִי וְכו' ע"ש וְנָה כַמ"ש הַר"ש וְהָרַא"ש.

אֲמָנָם נִרְאָה דְסַפְרֵי זוּטָא סְתָם פְּדַעַת רַבָּנָן דְפְּלִיגֵי אַר' יְהוּדָה אֲבָל ר' יְהוּדָה ס"ל אִיפְכָא וְכַדְמִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה דִתְנִן וְכַל קַרְבָּן שֶׁהוּא חֵיבָת דְכַל קַרְבָּן בְּמִשְׁמַע אַף אִם אַחַל חֵלֶב וְחַלְלָה שְׂבַת ס"ל לַר' יְהוּדָה דְחֵיב לְהִבִּיא עַל אִשְׁתּוֹ וְכוּ מִשְׁמַע מְמ"ד בְּנִדְרֵי דַרְף ל"ו אֲלֵא מַעֲתָה יְבִיא אָדָם חֲטָאת חֵלֶב עַל חֲבִירוֹ שְׁכֵן אָדָם מְבִיא עַל אִשְׁתּוֹ כַר' יְהוּד' וּמוֹכַח דְפְּשִׁיטָא לַש"ס דַר' יְהוּד' מִיָּתִי חֲטָאת חֵלֶב עַל אִשְׁתּוֹ כְּשֶׁהִיא פְּקֻחָת אֲלֵא דַר' יוֹחָנָן דְמַרְבֵּי יוֹלְדָה שׁוֹטָה סְבֵר דַה"ה נִמִּי יְבִיא עַל אִשְׁתּוֹ שׁוֹטָה חֲטָאת חֵלֶב וּפְרִיָּה דְיְבִיא חֲטָאת חֵלֶב עַל חֲבִירוֹ וּמִשְׁנֵי דְחֲטָא חֵלֶב לְשׁוֹטָה לֹא מִיָּתִי מִשְׁמַע דְפְּשִׁיטָא לַש"ס דַר' יְהוּד' לְפַקְחַת מִיָּתִי חֲטָאת חֵלֶב דַאלת"ה מַאי פְּרִיָּה חֲטָאת חֵלֶב מֵאֵן דְכַר שְׂמִיָּה אֲלֵא מִשְׁמַע דְסְבֵרַת ר' יְהוּד' דְבַעַל מִיָּתִי עַל אִשְׁתּוֹ חֲטָאת חֵלֶב וּפְרִיָּה לְשׁוֹטָה כְּדַאֲמָרָן וּמ"ה אֲצִטְרִיף לְשׁוֹנֵי דְשׁוֹטָה לֹאוּ בַת קַרְבָּן דְאֵי לֹאוּ הֵכִי הוּ"ל לַש"ס לְשׁוֹנֵי דַר' יְהוּד' אַף בְּפַקְחַת לֹא קְאָמַר אֲלֵא קַרְבָּן כְּפָרָה וְלֹא חֲטָאת חֵלֶב אֲלֵא מִשְׁמַע דְבְּפַקְחַת לַר' יְהוּדָה בַּעַל מִיָּתִי חֲטָאת חֵלֶב וְכ"כ הָרַשְׁב"א בְּחִידוּשֵׁי שְׁם וְנָה הַפָּךְ הַר"ש וְהָרַא"ש דְבְּפִירוּשׁ דְבַרִּי רַבִּי יְהוּד' כְּתִבּוּ דְדוֹקָא לִידָה וְכו'.

וגם מדברי הש"ס הנז' מוכח דהלכ' כר' יהודה כמו שפסק הר"מ ודעמיה דפריה אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו אלמא א"ר אלעזר וכו' ושקיל וטרי בה משמע דהלכ' כר' יהוד' דאי קי"ל כרבנן מאי פריה אלמא א"ר אלעזר וכו'.

ותו קשה לי על דברי הר"ש וקרא"ש הנז' דברי אמרו בירושלמי פט"ו דיבמות הלכה ג' ובכתובות פ"ד הלכ' ח' ובבבלי פ' שני דסוטה ובתוספתא פ"ד דכתובות בהדיא דר' יהוד' ס"ל דאפי' אכל' חלב וחללה שבת בעל' מביא עליה וכן מוכח מהברייתא דספרי דפליגי רבנן דאם חיללה שבת אין בעל' חייב ש"מ דלר' יהוד' אפילו חללה שבת חייב בעל'.

אתה הראת לדעת דבירושלמי במוטב תלתא ובתוספתא וספרי ובתלמודא דידן מוכח דלר' יהוד' אפי' אכלה חלב אפי' חללה שבת בעלה חייב וכפשט לשון המשנה דתנן כל קרבנות שהיא חייבת והתימא על הר"ש וקרא"ש דקיימי לפרש דברי רבי יהודה וכתבו להפך.

ותו ק"ל דקרא"ש עצמו כתב בפירושו בנדריים וז"ל וכל קרבנות שהיא חייבת פשהיא מחוסרת פרה או אכלה חלב או אם חייבת אשם אבל לא אם נדרה קרבן דא"כ תדור בכל יום כדי להקניטו עכ"ל הרי שכ' הפך מ"ש בפירושו לנגעים ובפני' קרא"ש לגזור כ"י הביא הירושלמי דקתני אפילו אכלה חלב ומעייט נדרים ונדבות דוקא הפך ממ"ש בנגעים.

וכזאת וכזאת ק"ק על הרמב"ם בפירושו שם שכ' וז"ל ואמר רבי יהודה פי כמו שיקריב מאשתו קרבן עשיר כן כל קרבן שתחייב ר"ל קרבן זבות ויולדות הנה הוא מחוייב אליו ולא יקריבהו קרבן עני וכו' ע"ש דמאי אירייה קרבן זבה ויולדת דנקט אפילו אכלה חלב וחיללה שבת סבר ר' יהודה דבעל' חייב.

ואי לא הנה נקט הר"מ זבה היינו יכולים ליחדק דאין פונתו לשלול חטאת חלב וכיוצא אלא דהוא עסיק ואתי בקרבן עולה ויורד אבל השתא דנקט זבה דאינו עולה ויורד משמע דדוקא זבה ויולדת ולא קרבן אחר וקשה עליו כמדובר.

וק"ק על הרב שדה הושע בכתובו' פ"ד דף כ"ו ע"ב שכ' וז"ל וכן קרבנות שהיא חייבת כגון לידתה וצרעתה וחטאת ואשם שעליה לאפוקי נדרה ונדבתה דהא חייבת תנו ואין חייב בנדר ונדבה וכן פירשה הרמב"ם בפני' המשנ' ורש"י והתוס' עכ"ל דהנה הוא כלל חטאת ואשם ואיך כתב וכן פירשה הר"מ בפני' המשנ' הרי מפני' הרמב"ם משמע להפך דדוקא זבה ויולדת וכיוצא אבל חטא' חלב ואשם לא וכדאמרו.

ותו ק"ק במה שדקדק מלשון חייבת דלא איירי בנדר ונדבה דאי מהא לא אירייה דכשנדר' זאת לפני' חיובא רמיא עלה ונשפיר נכללו נדרים ונדבות שפכר נדרה בלשון חייבת.

אבל הראשונים כתבו כן מצד הסברא שאם תקניטיה נודר' כמה נדרים כמבואר בדבריהם. ואנכי הרוואה להרב תי"ט שם בסוף נגעים שהביא דברי הר"ש הנז' ואח"כ כתב וז"ל ומשמע דהוא חייב ממילא וכו' וק"ק דלחייב זה אין טעם אבל כפי הגירסא וכו' וכתבו התוס' וכו' אפילו אכלה חלב וכו' משמע דמפח פתיבת האחריות חייב אלא דאפתי ק' אמאי אסברא לה הברייתא באחריות שקודם גשואין ופוק אבל אה"נ שאם לא כתב אחריות כלל אף שמנשואיה וילהלן אינו מתחייב ומיהו רש"י וכו' וצ"ע מה טעם

נתחייב בקרבנותיה ולא ראיתי ג"כ מזו הבכא בחיבורו של הר"מ פלום ונ"ל שגירסתו פגירסת רש"י וס"ל דיחידא' היא ולרבנן אינו חייב בקרבנותיה ולפיכך לא ה"ל לכותבה וכו' ע"ש באנרף ומ"ש שלא ראה מזו הבכא בחיבורו של הרמב"ם נעלם ממנו דין זה דפסק פרבי יהודה פמבנאר ושוב ראיתי שפבר הושג מהרב חזון נחום וקרב בני דוד.

ותו ק"ק דלפי דרכו הול"ל דהר"מ בפירושו פסק פרבי יהודה וקור בו בחיבורו ופסק פרבנן. ותו ק"ק במ"ש דהר"מ גירסתו פגירסת רש"י וס"ל דיחידא' הוא ורבנן פליגי עליה דאמאי תלה הדבר בסבתו דס"ל דיחידא' הוא הרי הכי מוכח מסוגית גזיר שהזפיר' הוא ונ"ל לעיל וכמש"ל.

ותו ק"ק דבתחיל' פתב דברי הר"ש דאם אכלה חלב או חיללה שבת אין הפעל חייב. ושוב הזפיר בתוף דבריו דברי התוספות שהביאו משם הירושלמי פ' נערה להפך ושתיק משתק ולא תמה על הר"ש דהוא הפך הירושלמי.

ונה שנים בהיותי נושא נותן עם חד צורבא מרבנן הוסיף הוא להקשו' על הרב תי"ט בסגנון זה דמוכח מדבריו דלגירסת התוספות לא פליגי רבנן ודוקא לגירסת רש"י פתב לדעת הר"מ דפליגי רבנן וק' מסוגית גזיר שהזפיר' הוא לעיל דמוכח דפליגי רבנן וזה קרוב למאי דדייקנא בסמוך ועוד תקשה דהתוספות פתבו בריש המקבל דהי' דורש לשון הדיוט היינו אפילו לא נכתב הי' דורש פאלו נכתב ואיך כ' התי"ט לדעת התוספות שאם לא כ' אינו מתחייב והשבתה לו דאפשר לישב בדוחק למה שהקש' הוא גר"ו דכונת הרב תי"ט דלגירסת התו' דתליא בכתב' א"כ דעת רבנן דאם נכתב חייב הפעל ואי לא נכתב לא ואין זה פתנאי ב"ד דאפילו לא נכתב חייב ורבי יהוד' ס"ל פיון דהורגלו לכותבו אף שלא נכתב חייב והו"ל פתנאי ב"ד וכמ"ש התוספות ונמצא דלפי גירסא זו רבנן מיהא מודו לר' יהוד' כשפתב ואי הר"מ ס"ל הכי ה"ל דאם פתבו פך מתחייב מאחר דהזנפר בש"ס ולהכי כ' דהר"מ ס"ל פגירס' רש"י וס"ל דרבנן פליגי עליה בכל דלא הית' פותבת לו פלל אם פטרה דאין עליו שום חיוב ולא פתבי ליה פלל דמהיכא תיתי פטורא ומי הכניסו עד שיצא ולהכי השמיט' דהוא סבר דפליגי רבנן אף במה שכותבת שובר.

ומ"ש הרב תי"ט דאה"נ שאם לא כ' אחריות וכו' פננתו אם לא היו פותבים מעיקרא אחריות פלל דלא הי' בעולם פתיב' זו ודאי לא הנה חייב ואעיקר' קאי אמנם פיון שהורגלו לכתוב פך סבר ר' יהוד' דאף אם לא נכתב דינו כמו שכ' וכדברי התוס' פן אפשר לידחק וכל זה איננו שנה.

ואל זה אביט להראב"ד הביאו דבריו בחידושי הריטב"א בפ' המקבל ובשיטה מקוננת שם שכ' וז"ל פלומר אפילו קודם גשואין וזו פריטא היא ואינה אותה השנוי' בת"כ פי היא פלשון אחר וכך היא שנויה וכו' וק"ל בההיא דת"כ מאי לפיכך ותו ק' דהכא דריש לה מלשון הדיוט והתם דריש לה מןזאת וכו' אי"נ לנגעים בלחוד הוא דנפק ליה מהתם אבל שאר קרבנות דריש לה מלשון הדיוט ולא נהיר.

א"נ מן התור' בקרבנות שנתחייב' משנשאת ומלשון הדיוט אפילו אותם שהיו עליה קודם גשואין ולשון ת"כ דקתני לפיכך נ"ל דל"ג פטרה במפיק וכו' פלומר אם פטרתו בשעת גרושין פטור מהם ואם לאו חייב שהתור' חייבתו עכ"ל ומ"ש דשני בריתות הם

ולפ"ז נמצא דלר"י הא והא איתא דכותב לה בנשואין ובגרופין פותבת לו שובר מסתייעא מילתיה דרב מהתוספתא פ"ד דכתובות ונ"ל דרש ר"י מביא אדם על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת אפילו אכל' את החלב אפי' חיללה שבת שפך פותב לה אחריות דאית ליה עלי מקדמת דנא שברה לו מקצת פתובתה שברה לו כלה שפך היא פותבת לו אחריות דאית לה עלי מקדמת דנא ע"כ וזו ראיה להראב"ד דשגי בריתות הם כמדובר.

ואחז"ר ראיתי בחידושי הריטב"א למצינא הנז' שקודם פ' המקבל דף ג"ן ע"ג הנפיר התוספתא ע"ש. והנה מ"ש הראב"ד על תירוצו דלנגעי' וכו' ולא נהיר צריכין אנו למודע"י מ"ט לא נהירא ליה האי שינוינא דהרי הוכחנו דסברת רבנן היא דאינו מביא אלא קרבן פפרתה ור' יהודה סבר כל קרבנות שחייבת וא"כ הנה נכון לומר דמקרא לא דרשינן אלא קרבן פפרתה ומודו רבנן בה אבל בשאר קרבנות פלי"ג רבנן דלא דרשי לשון הדיוט וניחא נמי לשון התוספתא הנז' דקתני כל קרבנות שהיא חייבת אפי' וכו' שפך פותב וכו' דאלמא שאר קרבנו' נפקי מלשון הדיוט.

והיה אפשר לו דטעמא דלא נהיר להראב"ד הוא דאי אמרת דמקב' דוקא קרבן פפרתה ואהני פתיבה לשארא אינו מתנישב שפיר האי דכ' מקדמת דנא דמשמע אף קודם נשואין דהלא אף מנשואי' ואילך אי לאו דכ' לה לא מחייב אלא קרבן פפרתה וא"כ תיסקי ליה מנשואין ואילך ולשינוינא בתרא ניחא טפי כמבואר.

אמנם אנכי הרוואה דהך שינוינא דקרא לנגעים וכו' ליתא כלל דהרי שנינו בברייתא דספרי והביא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה דברי רבי יהודה אלמא לר' יהודה נפקא ליה מקרא כל קרבן שעליה ולא מפליג בין קרבן פפרתה לחובת' ומשמע דלר' יהודה אף שאר קרבנות מקרא נפקי ולא מפתיתו ואף אם נאמר דמוזאת דריש ר"י ורבנן פפרתה ושאר קרבנות נפקא לר"י מוהביא את קרבנה עליה ובהא פליגי רבנן דדוקא קרבן שמכשירה לו.

אודי לי מיהת דמקראי נפקא דבעל מחייב עליה השל"ם כל הקרבנות ולמאי אהניא פתיבתו. ולכן שינוינא בתרא עיקר.

ובהכי ניחא חקי'ר' התי"ט דאמאי מתחייב בזה ומשני דמשום פתיב' האחריות והדר קשיתיה אמאי אסברא לה הברייתא בקודם נשואין וכו' ועפ"ד הראב"ד לק"מ דמנשואין ואילך מתחייב מקרא ואהני פתיבה לקודם נשואין והיינו דאסברה לה הברייתא בקודם נשואין דלהכי אהני הפתיבה כמדובר.

וק"ק על הרב תי"ט שהוא הביא לעיל דהת"כ דריש מוזאת ובתר הכי עמד בחקירתו ולא העיר על דרשת הת"כ. והריטב"א בחידושו שם הביא דברי רש"י והקשה עליו דאמאי דריש לה מלשון הדיוט הא מוזאת נפיק וכו' ע"ש ואפשר דדחיק לישב לדעת רש"י דקיים גירסת ת"כ ודחה גירסת הספרים וכמ"ש התוס' בשמו בנזיר דף כ"ד והמרדכי פ' יש נוחלין סי' תקצ"ו ולדעתו ליכא פתיבה אלא בשובר ואינו פותב לה בשעת נשואין דסבר רש"י דר' יהוד' דריש לשון הדיוט להכריח דעתו דדריש וזאת לחייבו בכל הקרבנות דלדעת רש"י דליכא פתיבה אלא בשובר מהתם ידעינן דחייב

בְּקִרְבָּנוּתִיהָ וּמְהִיכָא אֶתִּי לִיהִי הָאִי חַיּוּבָא אֲלֵא מְוַזְאֵת וּמִיִּיתִי רְאָיָה רַבִּי יְהוּדָה לְדַרְשָׁתָּהּ
וְזֹאת מִמֶּה שְׁפֹתְתָת בְּשׁוּבְרָ כַּנ"ל בְּדוּחָק.

וְרִאִיתִי לְהֵרֵב שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ פ"ד דְּכִתְּוֹבוֹת שְׁהָאֲרִיף הִרְבֵּה בְּחִילּוּף הַגִּיּוֹסָאוֹת וְהַקְּשׁ'
דְּמַרְשׁ"י בְּנִדְרִים מְשֻׁמַּע דְּלֹא כַּמ"ש פ' הַמְקַבֵּל וְתִרְיָן דְּבַת"כ גְּרִיס הַכִּירִשׁ"י אֲבָל בְּמִקּוֹם
דְּלֹא פְתִיב בְּבְרִיתָא שְׁאֵם פְּטָרָה גִּירָס' שְׁהוּא פּוֹתֵב נִיחָא לִיהִי זֶהוּ תִּנְרַף דְּבְרִיּוֹ.

וְאֲשַׁתְּמִיט מִיְּנִיָּה דְּבְרִי רִשׁ"י בְּנִזִּיר דָּף כ"ד וּמִשֵּׁם בִּאר"ה שְׁמִפְרִשׁ גִּירָסָת פּוֹתֵב לָהּ וַא"צ
לְדִיּוּקֵי מַרְשׁ"י בְּנִדְרִים. וְתוֹ אֲשַׁתְּמִיטִיתִיהָ דְּבְרִי הַתּוֹס' שְׁם שְׁפִתְבוֹ הַג' רִשׁ"י דְּמוֹכַח
דְּעַל תַּלְמוּדִין קָאִי תוֹ אֲשַׁתְּמִיטִיתִיהָ דְּבְרִי הַמְרָדְכִי פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין סִימָן תַּק"צוֹ שְׁכ' דְּלַדְעַת
רִשׁ"י אִינוֹ חֲזִיב אֲלֵא בְּמָה שְׁנַתְּחִיבָהּ תַּחְתּוֹ וְקוֹדֵם נְשׁוֹאִין לֹא וְכֹן דְּקִדְקַת הַרִיטְבָּ"א
בְּמִצִּיעָא מִדְּבְרִי רִשׁ"י קוֹדֵם שְׁהִבִּיא גִּירָסָת ת"כ.

וְתוֹ הַעֲלִים עֵינִן מִלְּשׁוֹן רִשׁ"י פ' הַמְקַבֵּל שְׁפִיטִים וּלְשׁוֹן הַסְּפָרִים אִינוֹ יוֹדֵעַ לְפָרְשׁוֹ כְּרִאִוי
וּפְשׁוּט דְּעַל הַש"ס קְאָמַר. וּפְשׁוּט דְּלַמ"ש רִשׁ"י פ' הַמְקַבֵּל לֹא מִפְּחַ הַלְּשׁוֹן לְבַד מְשֻׁמַּע
לִיהִי הָכִי אֲלֵא דְּסִבֵּר דְּדוֹקָא תַּחְתּוֹ וְאִינוֹ מִתְּחִיבָהּ בְּמָה שְׁחִיב' קוֹדֵם נְשׁוֹאִין וּמְשֻׁמַּע לִיהִי
דְּלֹא הָווּ תְּרֵי בְּרִיתוֹת וְתֵרֵי פְתִיבוֹת כְּדַעַת הַרְּאָב"ד וְהַכְּרִיעַ לְקִיָּים גִּי' ת"כ.

וְלֹא אֲכַחַד דִּישׁ לְדִקְדַּק בְּדְבְרֵי הַרִיטְבָּ"א שְׁדִקְדַּק מִדְּבְרֵי רִשׁ"י דַּמְמ"ש אִין לָהּ פְּלוּם וְלֹא
פְּתֵב לֹא הִיָּה לָהּ פְּלוּם ש"מ דְּמֵאִי דְּחִיבָהּ הוּא בְּקִרְבָּנוֹת שְׁנַתְּחִיבָהּ בְּעוֹדָה תַּחְתּוֹ ע"ש
דְּאֵמֵאֵי הַנּוֹצֵרָה לְזֶה נִהְרִי מְוֹכְרַח דְּלַרְשׁ"י ז"ל בְּקִרְבָּנוֹת שְׁנַתְּחִיבָהּ תַּחְתּוֹ אִיִּירִינֵן דְּבְרֵי
קִיָּים גִּי' ת"כ שְׁהִיא פּוֹתְתָת שׁוּבְרָ וְלִיפָא כְּתִיב' מִקְּמִי הָכִי וַא"כ וְדֵאִי דְּמִקְדַּמַּת דְּנָא הִיָּינוּ
בְּעוֹדָה תַּחְתּוֹ וְקוֹדֵם נְשׁוֹאִין מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה.

וְתוֹ דְּמֵאִי דְּדִיָּיק אִיפָא לְמַדְחֵי דְּכִיּוֹן דְּדִינָא הוּא דְּאֵם הִיָּה עֲשִׂיר וְהַעֲנִי מִיִּיתִי כִּי הַשְּׁתָּא
מ"ה פְּתֵב רִשׁ"י אִין לָהּ פְּלוּם דְּבַתֵּר הַשְּׁתָּא אֲזִלִּינוּ וְאַף דְּנַתְּחִיבָהּ קוֹדֵם נְשׁוֹאִין. וּמִשְׁתַּפֵּל
הַגִּוִּית בְּפִירוֹשׁ רַבִּינוּ הַלֵּל לְסִפְרֵי כִּי שְׁכַתְּבָ בְּבְרִיתָא דְּסִפְרֵי הַנּוֹז' וְז"ל וְכַפֵּיא לָן בְּמֵאִי דְּתַנִּי
בְּתוֹסְפָתָא דְּכְתוּבוֹת שְׁפָה פְּתֵב לָהּ אַחֲרִיּוֹת וְכו' דְּהִכָּא מְשֻׁמַּע בְּלֹא תְּנָאָה נְמִי מִיִּיתִי כֹּל
הַקְּרָבָנוֹת שְׁהִיא חֲזִיבָת מְשׁוּם וְהִבִּיא קְרַבְנָה עֲלֵיהָ וְהִתֵּם מְשֻׁמַּע מְשׁוּם תְּנָאָה דְּכַתְּבָ לָהּ
אַחֲרִיּוֹת דְּאִית לִיף עֲלֵי מִקְדַּמַּת דְּנָא וּמֵאִי דְּאִסְתַּבֵּר לִי דְּהִתֵּם בְּתוֹסְפָתָא דְּכְתוּבוֹת הָכִי
נְמִי מְבַעֵי לְמִתְּנִי מְבִיא אֲדָם קְרַבֵּן עֲשִׂיר עַל אֲשַׁתּוֹ אַעֲפ"י שְׁהִיא עֲנִיָּה כִּיּוֹן דְּאִיהוּ עֲשִׂיר
מְבִיא קְרַבֵּן עֲשִׂיר וְכו' דְּתְנָאָה מְשׁוּם קְרַבֵּן עֲשִׂיר אֲבָל קְרַבֵּן דְּדַלּוּת שְׁהִיא חֲזִיבָת מִיִּיתִי
לָהּ בְּלֹא תְּנָאָה וְה"ה כֹּל קְרַבֵּן קְבוּעַ דְּמִחֲזִיבָא מְשׁוּם דְּכַתְּיב וְקִשְׁיָא אֵת קְרַבְנָה עֲלֵיהָ וְה"ג
בְּגִמְרָא בְּכֹל מִקּוֹם אֲדָם מְבִיא קְרַבֵּן עֲשִׂיר עַל אֲשַׁתּוֹ עַכ"ל וְק"ק דְּלֹא הַעִיר נְמִי אֵמֵאֵי
דְּדַרְשִׁינוּ בַּת"כ מְדַכְּתִיב וְזֹאת כַּמְש"ל דְּאֵמֵאֵי בְּעֵינֵן תְּרֵי קְרִאֵי.

תוֹ ק"ק דְּבְתוֹסְפָתָא לֹא הַנּוֹפֵר דְּמְבִיא קְרַבֵּן עֲשִׂיר עַל אֲשַׁתּוֹ אֲלֵא סְתָמָא קְתַנִּי שְׁמְבִיא
כֹּל קְרַבָּנוֹת שְׁהִיא חֲזִיבָת שְׁכֵן פּוֹתֵב לָהּ מְשֻׁמַּע דְּעַל הַבְּאָת הַקְּרַבֵּן אַעֲיָקְרָא אִיִּירִי וְאֵם
כְּוִנְתּוֹ לְהַגִּיָּה בְּתוֹסְפָתָא וְלִגְרוֹס מְבִיא קְרַבֵּן עֲשִׂיר וְכַדְמְשֻׁמַּע מִדְּבְרֵי זֶה דוּחָק לְהַגִּיָּה
הַסְּפָרִים.

ותו דנרא' דהא תליא דכינן דהבעל חייב מנכסיו להביא קרבן על אשתו מסתברא דהקרבו יהי לפי ערכו ערה עשיר ואין סברא לומר דאף דמקרא מחייב בכל קרבן אפתי הו"א דיביא קרבן עני אי לא דכתב לה.

ותו ק"ק דמברייתא דת"כ מפשטה משמע דהא דמביא קרבן עשיר מקרא נפקא דקתני יכול אף על ידי אשתו יביא קרבן עני ת"ל זאת דברי רבי יהודה. ויש לישב.

אמנם לשיטת הרמב"ד הנז' רוחא מילתא לפום מאי דאמרן דמקרא דזאת נפיק נגעים וקרבו פרה ומק' והביא את קרבנה עליה מרבה כל קרבן שהיא חייבת פגון אכלה חלב וכינצא והפתיבה אהנא למה שחייב' מקודם נשואין כדבר האמור לעיל.

ואחזה אנכי בפירו' ספרי כ"י מנוחס להראב"ד שכתב וז"ל שקפחה כמו קצצה על עצמה נזירות ולכאור' בזו שעומדת לצאת פליגי רבנן עליה דרבי יהודה אבל באשה אחרת שאינה עומדת לצאת לא פדאמרין בכתובות אחריות דאית ליה עלי מקדמת דנא ואמרין עליה דאפילו חללה שבת מיהו ר' יהודה הוא דאמר לה נמי בכתובות ר"י אומר מביא אדם על אשתו קרבן עשיר וכו' וכמצינא נמי ר"י הי' דורש לשון הדיוט ומתקא שמעינן דלא שפא בעומדת לצאת ל"ש באחרת פליגי רבנן עליה עכ"ל וק"ק דמסוגית נזיר מוכח דפלוגמיהו אף באינה עומדת לצאת ואמאי לא הוכיח מינה.

והנה ראיתי להרב בית שמואל בא"ה סי' צ"א דין ד' שכ' וז"ל אינה נגבית מהבעל. כל זה איירי אם הבעל חייב לשלם ממה שהכניס' לו אבל משלו לכ"ע אינו חייב לשלם כמ"ש התוס' פ' המקבל דף ק"ד ובמרדכי שם ובתשו' מהריק"ו שרש י"ח ולא פרינו ברוך שהביא המרדכי שם עכ"ל בית שמואל ס"ק ט' וק"ק דנראה מדבריו דסברת ר"ב חידאה וכולי עלמא פליגי עליה דהא גם רב אחז שהביאו התוס' שם בהמקבל הכי ס"ל וידעת מהריק"ו שם גם ר"ח ורשב"ם הכי סברי והגם דמה שיחס מהריק"ו סברא זו לר"ח ורשב"ם הדברים תמוהים כמ"ש הכנה"ג אות ח' מהגהת ב"י מ"מ הרב בית שמואל דמיייתי ממהריק"ו הו"ל להעיר אי לא ס"ל פותיה דר"ח ורשב"ם לא סברי הכי אבל השתא דסתם מילתיה ק"ק דהרי לדעת מהריק"ו ר"ח ורשב"ם סברי פרינו ברוך ורב אחא ובכלל מה שהקריח הרב כנה"ג שם דר"ח ורשב"ם לא ס"ל הכי הוא מהתוס' פ' המקבל שלא הזכירום ע"ש וטפי הו"ל להביא מדברי התוס' בנדרים ל"ה דבדבריהם מבואר דלר"ח ורשב"ם דוקא ממה שהכניס' לו ולא משלו עש"ב.

ומה שצדד שם דרבינו ברוך מארץ יון שהזכירו הגהות אשרי פ' יש נוחלין מר גיהו ר"ב ממגנצא שהזכיר המרדכי שם וכונת הג"א לצרף וכו' ע"ש פמה רב גובריה לקרב המרוחקים בזרוע ענוז דאין ספק דתרי הוו וליכא למי' דהג"א פונתו לצרף דעות הסוברים דחייב לשלם דאין זה צירו"ף דאורייתא וסברת ר"ח ורשב"ם אינו מתדבק בברו"ך הר"ב ממגנצא דסבר דחייב משלו והגהות אשרי כלל לר"ב מיון ור"ח ורשב"ם דירוש הני וסיים וכן הלכה וגבה טורא ביניהו בין אי אמרי' דחייב משלו לאי חייב ממה שהכניס' לו ומוכח ודאי דמאי דנקיט להלכה היינו דירוש הוי אבל לא משלו דבהא לא סבר הג"א דחייב כמ"ש בהג"א פ' המקבל ונרא' דהרב הג"א סבר לדא"ז שהביא פי"ג ולדמוהרי"ח שהביא פ' המקבל.

גם מה שצדד הרב כנה"ג וטרח וכו' דלא נטעה במ"ש המרדכי פ"נ סי' תקצ"ו משם ר"ב ואשה עניה וכו' ואין לה נ"מ שגלה וכו' ע"ש בחננים הטריח יעיר קינ"ו קנ"ה חכמה בדברים פאלו דהרי הוא כמבוא"ר בא"ר לח"י רוא"י בדברי המרדכי בשם ר"ב דהוא משלו דמיימי מדר' יהודה שחיב הבעל בקרבנות אשתו.

גם מ"ש דמ"ש התוס' פ' המקבל ודלא פרב אהד וכו' פיונונו על סברת רבינו ברוך הלזו מלבד דדברי התוס' הם בשם רב אהא כמ"ש בסוף דבריו עוד גם דהסברא הזו שפתבו התוס' הוא שחיב לשלם אף חובותיה מקמי גשואין ואלו רבינו ברוך אין ולאו ורפיא בידיה דברישא פתב דיש שחיבו הבעל לשלם חובות שלותה קודם שגשואת ושוב פתב דלג' רש"י ולפירושו אינו חיב לפרוע אלא מה שלותה תחתיו ע"ש.

שוב ראיתי לרש"ל בחכמת שלמה שכ' דבספרים מדויקים גרסי בתוס' רב אהד וכו' כ בשיטה מקובצת שם בדברי התוס' שהביא רב אהד ע"ש והכי משמע ממה שפתוב בחי' הריטב"א מציא דף ג"ן ע"ג.

ומש"ע הר' כנה"ג וז"ל ולענין הלכה פתבתי בתשובה דאין המוחזק יכול לומר קים לי פרבינו ברוך שחיב לבעל לפרוע אפי' משלו דיהיד וכו' ואף דהמרדכי בהעתיקו דברי רבינו ברוך העתיק בלשון הזה ויש שחיבו לבעל לשלם ומלשון זה נראה דרבים העומדים בסברת רבינו ברוך דדרך הפוסקים לומר אפילו על יחיד וכו' כ"ש לדעת מהריב"ל שגראה ברור מדבריו דאפילו רבינו ברוך לא אמר דחיב לשלם מנכסיו ותימא על מה שהוצרכו הפוסקים למעט סברא זו עכ"ל.

וק"ק דלדידיה דמיחס סברא זו לרבינו ברוך כמה זימני בלשון הזה עד שנדחק לומר דרבינו ברוך מארץ יון מר ניהו ר"ב ממגנצא פמבוא' בכל לשונו א"כ הרי רבינו ברוך ויש שחיבו שנים דהרי רבינו ברוך הוא האו' ויש שחיבו ונאפילו נימא שיש שחיבו לאו רבים והוא באהד הרי רבינו ברוך סבר הכי לדעתו ז"ל.

וכ"ש דהכא קרוב הוא דלאו חידאה היש שחיבו דמרוצת הלשון משמע דזה הנה מעשה לימים ראשונים והללו מחיבין אלא דהוא פתב אכל רש"י וכו' ומשמע קצת דעבוד עובדא פי ברבים היו.

ומ"ש פיש שלדעת מהריב"ל וכו' פעת לא הבנתי שותיה דמר דעשה עין של מעלה פאלו אינה רואה דהרי כל יקר ראטה עינו דברי רבינו ברוך ברור מללו לחיב משלו ומאי מיימי ממהריב"ל שתמה וכו' אטו משום דמהריב"ל אגב ריהטיה פתיב ביה ונעלם עינינו הרואות העלם יעלימו והמה פתוחו"ת: הן אמת דאפתי פש גפן להבין דברי המרדכי בשם רבינו ברוך הנז' שפתב דלפרש"י אינו חיב לפרוע אלא מה שלותה תחתיו ושוב הביא דברי רש"י דיבמות דאין המלוה יכול לתפוע מן הבעל מה שהלוה למזונות אשתו וכו' עש"ב.

וקשה דהרי רש"י פתב בפ' המקבל דף ק"ד דלר' יהודה דוקא בקרבנות חובה לא בגדרים ונדבות ע"ש והביאו הריטב"א בחידושו ומשמע נדאי דה"ה שאינו חיב לפרוע מה שלותה אשתו פמבואר מתוך דברי התוס' שם בהמקבל ובגדרים דף ל"ה עש"ב וא"כ איה פתב דלפירש"י חיב לפרוע מה שלותה תחתיו והלא לרש"י לא מחיב פלל אלא

בְּקִרְבָּנוֹת וְהָכִי מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רִשׁ"י דִּיבְמוֹת שְׁהִבִּיא דְאַפִּי לְמִזְוֹנוֹת פְּתַב דְּאִין הַמְּלִנָּה וְכוּ' וְנִרְאָה דְגַם פְּנוֹת הַמְּרָדְכִי לֹאמַר דְּמִדְבְּרֵי רִשׁ"י דְהִתְמַע מִשְׁמַע לְהַפְּדָה וּבִתְשׁוּ' מְהֵרָ"ם ד"פ סִי' תַתְּמ"ט הִבִּיא הַסְּפָרִי וְהִירוּשׁ' וְכַתְּבַת דַּמ"ש לְוִתָּה מְקַרְבָּן ע"ש וּק"ק דְטַעַם גְּדוּל יֵשׁ לְחַלֵּק בִּינֵיהֶם פְּמִדְנָבָר וְצָרִיךְ לַעֲמוֹד בְּתִשׁוּ' זֶה הֵיטֵב.

אַמְנָם מֵאֵי דְסִבְרוֹת אֵלֹו דְיֵשׁ שְׁחֵיבֵיבוּ וּמָה שְׁהוֹכִיחַ מִרִשׁ"י אֲתוּ כַר' יְהוּדָה ל"ק דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי פְּמִבְּנֵי אֲרָר בְּסִפְרֵי פ' נִשְׂאָ וּבְנִזִיר דָּף כ"ד וְאִיךְ נִקְטִי כַר' יְהוּדָה דְאַיְבְּרָא דְהֵרָא"ש הִבִּיאוּ בַש"מ מְצִיעָא פ' הַמְּקַבֵּל דְחָה דְבְרֵי ר' אֲחָא שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' מִטַעַם זֶה דְהָא רַבְּנָן פְּלִיגֵי וְאִין הִלְכָה כַר' יְהוּדָה ע"ש אַמְנָם הֶרְמֵב"ם פֶּסֶק כַר' יְהוּדָה וְכַבֵּר בְּיֶאֱרָנוּ טַעְמוֹ וְכוּ' נִמְדְבְרֵי הַתּוֹס' פ' הַמְּקַבֵּל וּבְנִדְרִים דָּף ל"ה וְהִגְהֹוֹת אֲשָׁרֵי פ' הַמְּקַבֵּל דְנִקְטִינָן כַר' יְהוּדָה ע"ש.

עוֹד אָשׁוּב אֲתַפְּלֵא עַל הָרַב כְּנֵה"ג שֶׁשׁ שְׁתַּמָּה עַמ"ש מְהֵרִיב"ל בְּרֵאשׁוֹן דָּף ק' דְרִי"ו פְּתַב דְּוִקָא מְנַכְסִים שְׁהַכְּנִיסָה לֹו אֲבָל מְשָׁלוֹ לֹא וְכַתְּבַת הַכְּנֵה"ג דְּבַדְק בְּמִשְׁרִים בְּנִתִּיב כ"ג ח"ו וְלֹא מְצָא וְשׁוֹב פְּתַב דַּמְמ"ש רִי"ו שֶׁשׁ מְנַכְסִים שְׁהַכְּנִיסָה לֹו חֲשַׁב כֵּן מְהֵרִיב"ל וְלִיתָא עַש"ב.

וְאַשְׁתַּמִּיטְתִּיהָ דְבְרֵי רִי"ו שֶׁשׁ בְּאוֹתוֹ פ' בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁפַתְבּוֹ וְנ"ל ור' יִחִיאֵל מְפָרִישׁ פְּתַב דְּוִדָּאֵי אִין הַבְּעַל חֲזִיב לְפָרוּעַ חוֹב אֲשֶׁתּוֹ שְׁלַפְנֵי גִשׁוּאִיָּה מְנַכְסִי וְאַפִּי' עוֹדָה תַּחֲתִי עַכ"ל הָרִי בְּהִדְיָא ע"ש מְהֵרִיב"ל בְּשִׁמּוֹ דְמְשָׁלוֹ לֹא דוֹק וְצ"ל בַּה"ג ה' פְּתוּבּוֹת וְתַשְׁב"ץ ח"ב סִי' רַצ"ה.

וְהִנֵּה בַמ"ש מוֹר"ם קָהֵל שְׁעָשׂוּ בִּינֵיהֶם תַּקְּנוֹת בְּקִנְסוֹת וְעַבְרָה וְכוּ' רֵאִיתִי לְהָרַב חֵלְקַת מְחוֹקֵק שַׁכ' וְנ"ל אֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ דַּעַת הָרַב דְּאֵם הָאִשָּׁה עַבְרָה עַל הַתַּקְּנָ' קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָת וְנִשְׂאָת בְּעֵלָה חֲזִיב לְשִׁלְּמֵם מִשׁוּם דְּכָל הָעוֹבְרָ' עַל הַתַּקְּנָ' קָלָא אִיתָ לָהּ וְהָיִי פְּמִלְנָה בְּשִׁטְר וְכוּ' עַכ"ל וְיֵשׁ לְדַקְדָּ' דְּוִדָּאֵי דְבְרֵי מוֹר"ם בְּעַבְרָה עַל הַתַּקְּנָ' תַּחֲתִי דְהָרִי דִּין זֶה נִכּוֹן מוֹצָאוֹ מִתְּשׁוּבַת הָרַב תַּה"ד סִי' רַפ"ב וּמְדַמֵּי לָהּ לְקַרְבָּן דְּמִבִּיא הַבְּעַל בְּשִׁבִּיל אֲשֶׁתּוֹ וְכַמ"ש הָרַב ח"מ בְּסִמּוּף וְהִתְמַע הִיָּנוּ מְשָׁלוֹ אִפִּי' לֹא הַכְּנִיס' לֹו פְּלוּם וְא"כ אִיךְ אֲפָשָׁר דְּאִיְרִי מוֹר"ם קוֹדֵם גִּישׁוּאִיָּין וְהָיִי פְּמִלְנָה בְּשִׁטְר.

הָא אִפִּי' מְלִנָּה בְּשִׁטְר לֹא גְבִיָא הוּא מְנַכְסִים שְׁהַכְּנִיס' לֹו וְלֹא מְשָׁלוֹ. וְדִין זֶה דְהָרַב תַּה"ד הִיָּנוּ מְשָׁלוֹ.

הֵן אֲמַת דְּלַדְעַת הַתּוֹס' רִישׁ פ' הַמְּקַבֵּל וְדַעַמִּיהוּ אִם חֲזִיבְתָ בְּקַרְבָּן קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָת גְּמִי בְּעֵלָה חֲזִיב לְהִבִּיאוֹ וְה"נ לַדְעַת הַתַּה"ד דְּמְדַמֵּי לְהוּ אִפִּי' אִי עַבְרָה הַתַּקְּנָ' קוֹדֵם חֲזִיב הַבְּעַל. אַמְנָם הָרַב ח"מ לֹא אֲתִי עֵלָה מִטַעַם זֶה אֲלֵא דְקָלָא אִיתָ לָהּ וְהָיִי פְּמִלְנָה בְּשִׁטְר וְכַחֲזִיב מִסּוֹ וְשִׁלּוּחַ סְבִלּוֹנוֹת וְתוּ דְהָא רִשׁ"י שֶׁשׁ בְּרִישׁ הַמְּקַבֵּל ס"ל דְּקַרְבָּנוֹת שְׁנִתְחַזְּיב' מְקַמֵּי גִישׁוּאִיָּין אִינוּ חֲזִיב הַבְּעַל וְכֵן נִרְאָה דַּעַת רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בְּסוּף גְּנָעִים וְהֵרָא"ש וְהָר"ן בְּנִדְרִים דָּף ל"ה דְּגָרְסִי פְּגִירְסַת רִשׁ"י וְל' דְּכּוֹתְבַת לֹו בְּשׁוֹבֵר אַחַר גִּירוּשִׁין וְכוּ' ע"ש וְכֵן מִשְׁמַע קָצַת שְׁהוּא דַּעַת הֶרְמֵב"ם פ"י מַה' שְׁגָגוֹת דִּין ו' שְׁדוּקָא קַרְבָּנוֹת שְׁנִתְחַזְּיבָה תַּחֲתִי מְסַתְּמוֹת דְּבְרִי.

אָמַנְם רְאִיתִי בַחֲי' הָרִיטְבֵּ"א לְמַצִּיעֵא בְרִישׁ הַמְקַבֵּל שֶׁהִבִּיא מִשֵּׁם הָרֶאָבֵ"ד דָּאָף קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת וּמְדָלָא הַשִּׁיג עַל הַר"מ מִשְׁמַע דְּמַדְבְּרֵי הַר"מ אֵין הִכְרַע וְכֵן הוּא דַעַת ר"י כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזִּיר דָּף כ"ד ע"א בְּשֵׁמוֹ דְּדוֹקָא מַה שְׁנַתְּחִיבָה מִשְׁנִשְׂאֵת וְלֹא מַה שְׁנַתְּחִיבָה קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת ע"ש וְכִינּוּן דְּכָל הַגִּי רַבְּנוֹאֲתָא ס"ל דָּאֵין הַבַּעַל חַיִּיב בְּקַרְבָּנוֹת שְׁנַתְּחִיבָה קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת אָף לַדַּעַת הַתּה"ד דְּמַדְמֵי קִנְס עוֹבֵר הַתְּקַנָּה לְקַרְבָּנוֹת אֵין לְהוֹצִיא מִהַבַּעַל אִם נִתְחִיבָה בְּקִנְס קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת.

הֵן אָמַת דְּק' עַמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזִּיר מִשֵּׁם ר"י דְּלֹא מַה שְׁנַתְּחִיבָה קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת מַמ"ש הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי בְרִישׁ הַמְקַבֵּל מִשֵּׁם ר"י לְהַפֵּךְ דְּחַיִּיב לְפָרוּעַ כָּל קַרְבָּן שְׁנַתְּחִיב קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת ע"ש. גַּם רְאִיתִי בַחֲי' הָרִיטְבֵּ"א לְמַצִּיעֵא שֵׁם פ' הַמְקַבֵּל שְׁדַעַת הָרֶאָבֵ"ד וְהָרִיטְבֵּ"א וְרַבּוֹ דְּחַיִּיב בְּקַרְבָּנוֹת קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵת ע"ש ב.

וְרְאִיתִי לְהֶרֶב בֵּית שְׁמוּאֵל שֵׁם ס"ק י"ג שֶׁכ' וְז"ל אִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאֵת וְנוֹתְנַת בְּתוּךְ הַבַּיִת אִם נִדְרָה לְצַדֵּק צָרִיף לְשֵׁלֵם בְּשִׁבְלָה אַע"ג דְּיִכּוֹל לְמַחּוֹת לָהּ לְהַבֵּא מ"מ צָרִיף לְשֵׁלֵם מַה שְׁנִדְרָה כְּבָר עַכ"ל מִתְּשׁוּ' מִהַר"ם מֵינֵץ ס' ז'.

וְכַעַת אֵין סְפָרִי אֲתֵי אָמַנְם לְפִי מַה שֶׁהִסְכִּימוּ רַש"י וְתוֹס' וְהַר"ש וְהָרֶאָבֵ"ש וְהַר"ן וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי אֵין הַבַּעַל חַיִּיב בְּנִדְרֵי אֲשֶׁתוֹ וְכָבֵר לְעִיל מִזֶּה הַשִּׁיג הֶרֶב בֵּית שְׁמוּאֵל עַל הַר"ם מֵינֵץ שְׁפִירֵשׁ הֵיחָא דְּהַמְקַבֵּל בְּקַרְבָּן שְׁחִיבָת בְּנִדְרֵי דְּהוּי הַפֶּה רַש"י וְתוֹס' ע"ש וַאֲכ"כ הִכָּא הו"ל לְהַכְרִיעַ הַב"ש בְּדִין לְהַפֵּךְ וְאֲפֹשֶׁר דְּמַטְעֵם אַחַר נִגַע בָּהּ מִהַר"ם מֵינֵץ וְצָרִיף לְרֵאוֹת גּוֹף הַתְּשׁוּ' וּבַס' כִּנְה"ג וּמַצָּאתִי בְּשׁו"ת הָרֶאָבֵ"ש שְׁנִדְפְּסוּ בְּיַנְיָצִיא שְׁנַת שִׁס"ז שִׁישׁ שֵׁם תְּשׁוּבוֹ נוֹסְפוֹת בְּכָלֵל ל"ט ס' ח' וְז"ל וְשִׁשְׂאֵלֶת אִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאֵת וְנוֹתְנַת בְּתוּךְ הַבַּיִת וְנִדְרָה לִיתָן צְדָקָה אוֹ הַשְּׁפִיר' מְלַמֵּד וְהַבַּעַל מוֹחָה בְּיָדָהּ נִחְלָקוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּדָבָר זֶה יֵשׁ גְּדוּלִים שְׂאוּמָרִים שְׁמֵכָר' וּמְקַח' קִיָּים וְכֵן מִשָּׂא וּמִתָּן מִשׁוּם תְּקַנַּת הַשּׁוּק וְרַבֵּינוּ מֵאִיר לֹא הִי פּוֹסֵק כֵּן וְעַל הַצְּדָק' שְׁנִדְר' כָּף נ"ל אַעפ"י שְׁמֵקַבְלִין מִן הַנְּשִׂים דְּבָר מוֹעֵט ה"מ בְּסִתְמָא דְּאוּמָדִים בְּסִתְמָא הַבַּעַל אֵין מְקַפִּיד עַל דְּבָרִים מוֹעֵטִים הַלְלוּ אֲבָל הִיכָא שֶׁהַבַּעַל מוֹחָה בְּהַדְיָא פְּשִׁיטָא שְׂאֵין לָהּ לִיתָן מְאוּמָה בְּלֹא רְשׁוּת וְהַמְקַבֵּל מִמֶּנָּה ח"ו גָּזַל וְאָף אִם הַנִּיחָה לִישָׂא וְלִיתָן בַּבַּיִת אֵינוֹ אֵלָא כְּאִפּוֹטְרוּפָא בְּעֵלְמָא וְיִכּוֹל לְסַלְקָה בְּכָל עַת שְׁיַרְצָה וְאִם הַשְּׁפִירָה מְלַמֵּד אִם יָדַע הַבַּעַל וְשָׂתַק וְדַאי נִיחָא לִיהּ בְּמַה שֶׁעָשְׂתָה אֲבָל אִם מוֹחָה אֵין בְּדַבְרֵיהּ כְּלוּם אֲשֶׁר בַּהַר"י ז"ל עַכ"ל הַרִי דְּהָרֶאָבֵ"ש ז"ל פֶּסֶק דְּגַם מַה שְׁנִדְרָה אִם מְקַבֵּל מִמֶּנָּה אִפִּי דְּבָר מוֹעֵט אִם מוֹחָה בְּיָדָהּ הוּי גָּזַל הַפֶּה מִהַר"ם מֵינֵץ דְּבַמָּה שְׁנִדְרָה כְּבָר אֵינוֹ יְכוֹל לְמַחּוֹת וְצ"ל בְּטוֹר י"ד ס' רמ"ח: וְאַחֲזָה אֲנִכִי לְהֶרֶב בֵּית יַעֲקֹב בְּתִשְׁבִּי' ס' קע"ג שְׁנִסְתַּפֵּק אִשָּׁה שְׁנִדְרָה מְמוֹן לְצַדֵּק' כְּשֶׁהִי'ת' אֶלְמָנ' וְאַח"ךְ נִשְׂאֵת אִם הַבַּעַל חַיִּיב לְשֵׁלֵם מַה שְׁנִדְרָה קוֹדֵם נִשְׂוֹאֵין וְהַשִּׁיב וְז"ל בַּת"ה ס' רפ"ב פֶּסֶק דְּאִשָּׁה שְׁעָבֵר' וְכו' וְדוֹקָא בְּחַיִּיבַת תַּחֲתֵיו וְלֹא בְּקַרְבָּן שְׁחִיבָת קוֹדֵם נִשְׂוֹאֵין וְכו' וְלַעֲנ"ד יֵשׁ שְׁנֵי דִיעוֹת בְּזֶה מַמ"ש תוֹס' בַּמַּס' נִדְרִים וְכו' הַרִי דְּלִסְבָּרָא רַאשׁוֹנ' שְׁכַתְּבוּ תוֹס' בֵּין קַרְבָּן לְחֹב וְקַרְבָּן אִפִּי קוֹדֵם נִשְׂוֹאֵין חַיִּיב לְשֵׁלֵם ה"נ בַּנ"ד נִדְרֵי דְּהוּי כְּמוֹ קַרְבָּן חַיִּיב לְשֵׁלֵם גַּם לְסְבָּרָא זֹו נִרְאֵי דְּדוֹקָא קַרְבָּן חוֹבָה הוּא דְּחַיִּיב הַבַּעַל בְּדִין שְׁבַנ"ד קוֹדֵם נִשְׂוֹאֵין מְלֹאֲחַר נִשְׂוֹאֵין דְּלֹאֲחַר נִשְׂוֹאֵין נִרְאֵי דְּדוֹקָא קַרְבָּן חוֹבָה הוּא דְּחַיִּיב אֲבָל מַה שְׁנִדְרָה פְּטוֹר מִלְּשֵׁלֵם כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזִּיר וְכו' וַאֲכ"כ קוֹדֵם נִשְׂוֹאֵין לֹא שְׁיָיֵף סְבָּרָא זֹו שְׁתַּדּוֹר אֶלְף עוֹלוֹת לְחַיִּיב תְּשְׁלוּמִין לְבַעַל'

אפי' בנדרים ונדבות נמי חייב לשלם מיהו מדכתבו תוס' בנדרים גירסת הירוש' באחרונ' מבואר דס"ל גי' זו עיקר וכ"כ התוס' בנזיר ואור"י וכו' אמנם יש לפרש דברי התוס' שם בנזיר גם עפ"י הסברא הראשונ' שכתבו בנדרים בין חוב לקרן וקרן אפי' קודם שנשאת חייב דהאי ואור"י קאי אדלעיל דהא דמשמע דנדרים ונדבות לאו כל פמיניה וכו' אבל קודם שנשאת וכו' ולפ"ז נ"ל דאע"ג דמלנה ע"פ אינו גובה מבצל' מה שלונה קודם שנשאת מ"מ מה שנדרה קודם שנשאת חייב כי היכי דתיקוי לה פפרה ונדברי תוס' לחלק בין חוב לקרן וכו' ומ"מ נרא' בנ"ד פטור מלשלם וכו' היינו בנדר דומיא דקרן שהיא קדושת הגוף אבל נדר שהיא קדושת דמים דומה לחוב מע"פ ובהכי א"ש משמעות מסקנת הפוס' דמה שנדרה קודם שנשאת אין חייב לשלם והנה בתשו' הר"ם מינץ וכו' והוא לכאור' תמוה וכו' אמנם נראה דס"ל כמ"ש לסברת תוס' דנדרים לסברא ראשונ' שכתבו לחלק בין קרן לחוב דלפ"ז אפי' נדרים ונדבות חייב דאין חילוק בין קרן לקרן רק יש חילוק בין קרן לחוב ולסברא שכתבתי לחלק בין קדושת הגוף וכו' יש לתמוה על דברי תה"ד וכו' הא היא דהמקבל קדושת הגוף עכ"ל.

וק"ק במה שהביא משם הרב תה"ד ודוקא במה שחייבת תחתיו וכו' וכו' עליו ולענ"ד יש שני דעות בזה והביא דברי התוס' דנדרים ומוכח דכונתו דהרב תה"ד החליט המאמר דדוקא במה שחייבת תחתיו ותורה דיליה ממאנ' למאמר"ו דזה אינו מוסכם ויש שני דעות בזה.

והרואה נראה שהרב תה"ד קרי בסל' שיש מחלקת בזה ואייתי ברישא דאפי' נתחייבה קודם שנשאת לדעת התוס' דפ' המקבל והמרדכי והגהות אשרי ושוב כתב דלפירש"י וגירסתו דוקא פשנתחייבה תחתיו.

עוד אשוב אתפלא עמ"ש דלסברא ראשונ' דהתוס' נדר דהוי כמו קרן חייב לשלם והחזיק בזה מפי פתח בתשוב"ה ועד פרק נגמר הדין אי לאו דחילק והבדיל בין קדש לקדש מקדושת הגוף לקדושת דמים ואהניא ליה שיטתיה לישוב דברי מהר"ם מינץ והדברים תמוהים דאשתמיטתיה דברי התוס' שם בנדרים בדיבור ההוא דקאי ביה דבסיום הסברא ראשונה קודם שהביאו הגירסא אחרת שכתבו וז"ל והאי דאמר הכא כל קרבנות שהיא חייבת דוקא קרבנות אבל חוב לא יפרע אלא ממה שהכניס' וכו' אבל לא יותר ממה שהכניס' לו וקרבותיה נמי דוקא קרבנות חובה אבל לא נדרים ונדבות ואף לאחר נשואין לא ישלים נדריה דאל"כ יכולה להחריב בעלה והכי משמע בירושלמי עכ"ל הרי דהתוס' שם לסברא ראשונ' נמי דמחלקים בין חוב לקרן פירשו דדוקא קרבנות חובה אבל לא נדרים ונדבות וכתבו הסברא שהביא הוא מתוס' נזיר והרא"ש בנדרים דתדור אלה עולות ליום כמ"ש יכולה להחריב בעלה וכונת התוס' פשוטה דבתחיל' מדייקים הלשון וכל קרבנות שהיא חייבת דמשמע קרבנות חובה ואפי' לפי גירסא זו דגרסי שפך כותב לה וכו' דהיינו בכחופתה ומתחייב נמי על קרבנות דקודם נשואין פירשו דדוקא קרבנות חובה ולא נדרים ונדבות.

וכדי שלא נאמר דהא דממעטינו נדרים ונדבות היינו קודם נשואין אבל אחר נשואין ותחייב גם בנדרים ונדבות כתבו דאף לאחר נשואין דינה שנה לקודם נשואין דקרן

חובה חייב ולא נדר ונדבה דאל"כ תחריב בעלה והכי משמע בירושלמי דשם נקטי אכלה חלב וחיללה שפת דמשמע פי הני ולא נדרים ונדבות.

ובכן הן נסתר כל בנינו. ותו אשתמיטתיה דברי התוס' והגהות אשרי ריש פ' המקבל דכתבו פסבא הראשון דתוס' דנדרים ומפנרש בדבריהם דאינו חייב במה שנדרה קודם גשואין ולא במה שנדרה תחתיו.

וממילא נסתר פירושו בדברי ר"י שהביאו התוס' בגזיר. ובלא"ה לשון ר"י מורה ובא דעל קרפנות חובה איירי.

וממילא אנדא ליה מה שישיב בעד מהר"ם מינץ דסמך על סבא ראשון דתוס' נדרים ואפי' אי הנה יתבינו ליה כל דיליה ודעת התוס' בסבא ראשון דנדרים דחייב בנדרים ונדבות דקודם שנשאת אפתי ק' למהר"ם מינץ דאמאי שבק כל הני רבנאמא רש"י והר"ש והרא"ש ונהר"ן דס"ל פגירסא אחרת שפך כותבת לו בשובר וכתבו דנדרים לא. וכ"כ הרב הנמקי פ' המקבל. ואפי' לפי גירסא אחרת הרי התוס' והגהות אשרי פ' המקבל מספיקים דנדרים לא.

ותו ק' במ"ש ולפ"ז צ"ל דאע"ג דמלנה ע"פ אינו גובה מבעלה מה שלותה קודם שנשאת כדאימא בא"ה סימן צ"א וכו' מ"מ בנדרים וכו' דמאי מלנה ע"פ דקאמר דמשמע דמלנה בשטר גובה הא ליתא דהא איירינו דמנכסיו חייב בקרפנות שהיא חייבת אף אם לא הכניסה לו כלום.

והא דמחלקינו בא"ה סימן צ"א בין מע"פ למלנה בשטר היינו לגבות מנכסיה שהכניסה לו אבל אם לא הכניסה לו כלום אף מלנה בשטר אינו חייב הבעל כמבואר בדברי התוס' דנדרים ומצינא ובפוסקים ומהש"ס גם כן.

ומה שתמה על התה"ד בסוף דבריו. אף לפי שיטתו לק"מ דהא סינים התה"ד וצ"ע אי הגדון דומה לראיה.

ואולם לכאורה אף אי הנה הדין כמ"ש הוא ז"ל דהנה הבעל חייב בקרפון נדר ונדבה מקודם שנשאת אין נראה לחלק בזה בין קדושת דמים לקדושת הגוף והנה חייב גם בנדר צדקה והנה צריך להתישב בדבר אמנם אין אנו צריכים לזה דפשיטא דאינו חייב בקרפון נדר ונדבה דקודם ואחר שנשאת אף לסבא ראשונה דתוס' דנדרים כמו שנאמר וצ"ל ש"ף וכנה"ג בי"ד סי' רמ"ח והר"ם הפהן בתשו' בית יהודה ח"ב גף קכ"ז וס' דברי יוסף ח"י אנ"י: סימן ע' בדין צירוף זימון לשלשה.

דבעיא דרישה: שאלה ביומא דשבתא בפעודה שניה אחר תפלה ארבעה וחמשה אנשים ישבו לאכול וב' מהם אכלו פת והשאר אכלו פת הבאה בכסנין דהיינו שקוראים בו"ל עשוי סלת בלולה בשמן וקצת סוק"אר.

ואחר גמר אכילתם השנים שאכלו פת רוצים לברך בהמ"ז ונסתפקו אם אחד מאותם שאכלו הבו"ל יצטרף עמהם לזמן בשלשה. או לכתחילה לא מצו לזמן אא"כ השלישי יאכל פת יורינו המורה פדת מה לעשות ושכמ"ה.

תשובה כתב הרי"ף פ' שלשה שאכלו גבי ט' שאכלו דגן ואחד ירק שמצטרפין לזמן בעשרה וז"ל וה"מ לענן אצטרופי לבי עשרה אבל להוציא את הרבים י"ח אינו מוציא עד שיאכלו פזית דגן וקאמרי רבנו דוקא אצטרופי לבי עשרה אבל לבי תלתא אינו מצטרף עד שיאכל פזית דגן עכ"ל וכתב הפרדס כ"י שער עשירי על דברי הרי"ף וכן פתבו הגאונים ז"ל ואח"ך הביא לשון הרמב"ן שכתב פו.

וכתב הרשב"א והביאו מרן בב"י סי' קצ"ז שבדברי הרי"ף איתא בהקד' בירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן לעולם אין מזמנין עד שיאכל פזית דגן והא תניא ב' פת וא' ירק מזמנין מתניתא דרשב"ג היא פי' דאמר בסמוך אפילו לא טבל עמהם אלא בציר וכו' וס"ל דלית הלכתא פרב"ג דרבנן פליגי עליה וכו' התוספות דף מ"ח בשם הש"ר מקוצי ע"ש באורו.

וראיתי להרב כנה"ג שכתב שהקשה אחד חכם דמדפריה בש"ס דילן עלה דרבי יוחנן מפרייתא דרשב"ג ולא משני רשב"ג יחידא היא נראה דרשב"ג לאו יחידא הוא ונראה שהרב מהר"ש יפה ביפ"ת בב"ר פ' צ"א הקשה קושיא זו וכתב הרב כנה"ג על זה וז"ל ואחרי המחילה וכו' לא דקדק יפה בש"ס דאיהו יעלה על דעתנו שהרי"ף והרמב"ם והתוס' וס' יריאים והשר מקוצי וסמ"ג והרשב"א ורבינו בית יוסף נעלם דבר זה מעיניהם וכו' דמאי דמקשה בגמ' מתיבי רשב"ג אומר לאו אדרבי יוחנן פריה דמימר אמר רבי יוחנן אנא דאמרי פרבנן אלא אדרבי חייא בר אבא דאמר שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד ופירש"י אין אדם מודה לו פריה דהיכי קאמר שאין אדם מודה שהרי רשב"ג קאי פותיה וכו' ומה שנראה מהגמ' דרב חנא משמיה דרבא קאי פרב"ג לא מפני זה לא יקרא רשב"ג יחיד פיון דליפא תנא דקאי פנותיה וכו' ע"ש שהאריה עוד הרב ז"ל הלא בספרתו.

ואני תמיה על הרב מהר"ש יפה ועל החכם ששלח להרב כנה"ג קונטרס בזה איהו מקשים על הרשב"א וגם על הרב כנה"ג שנעשה סניגור להרשב"א לישיב הסוגיא דגמריין. וכלם לא ראו דברי הרשב"א ז"ל בשרשם בחידושי פ' שלשה שאכלו דף מ"ח דהרשב"א עצמו הקשה קושית הרב מהר"ש יפה ז"ל והחכם בעל הקונטרס אחר שהוכיח מהירושלמי פהרי"ף וז"ל והא דאקשינן מינה בסמוך לרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן דילמא בגמריין סברי דלא פליגי רבנן עליה וכדטעו בה דסברי דאף להוציא אמרה והא דמהדרין אצטרופי וכו' ולא דחי הא מני רשב"ג וכו' ה"ט דבעי לתרוצה אליבא דכלהו תנאי ובקושטא דרשב"ג לא אמרה אלא לאצטרופי ומיהו לענן צירוף ג' פליגי רבנן עליה עכ"ל עין רואה דהרשב"א עצמו ביטל את המעוררין ואיהו מפרק לה.

עוד אני תמיה על הרב כנה"ג שכתב דלא פריה הש"ס על רבי יוחנן אלא אדרחב"א דאמר שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד דהא תרנוניהו רבי חייא בר אבא משמיה דרבי יוחנן אמרו וכן הוא בג' דפוסים שלפני גם מ"ש עוד דלא מפני דרב חנא משמיה דרבא קאי פרב"ג לא יקרא יחיד וכו' ותמיה דאם רבא סבר פרב"ג ודאי קי"ל פרב"ג דרבא ס"ל פנותיה והלכה כבתראי.

ומה גם דאיפא למימר דאי רבא סבר פרב"ג הוא ידע תנאי דסברי פרב"ג ולאו יחיד הוא וכדאמרינו בעלמא כמ"ש אני בעניי במקומו בס"ד ולפום ריהטא יש להסתפק הא

דְּכַתְּבוּ הַגְּאוֹנוֹת וְהַרִי"ף דִּלְג' אֵינוֹ מְצַטְרֵף עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן אִי מְהַי דְּגָן כְּגוֹן דְּיִיָּסָא וְכִינְצָא אוֹ בְּעֵינָן פֶּת מִמֶּשׁ.

וְהִנֵּה לְדַעַת הָרָא"שׁ שְׂפֶתְבָּ אֶהָא דְאֶמְרִינָן דְּאֵינוֹ מוֹצִיא רַבִּים י"ח עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן וְזו"ל עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן אֶבֶל שְׂתִיָּה וְעֵלָה שֶׁל יָרֵק לֹא מְהַי דְּבַעֲיָנָן אֶכִּילַת דְּבָר שְׂרָאוּי לְוֹמֵר עֲלֵיו ג' בְּרַכּוֹת אוֹ שְׂמָא בְּרַכָּה א' מְעִין ג' ש"ד מְדַנְקֵט כְּזוֹת דְּגָן וְלֹא נִקֵּט כְּזוֹת פֶּת וְטַעְמָא כִּינָן דְּאֵיכָא אֶכִּילָה וְאֵיכָא בְּרַכָּה דְאִוְרִיתָא ש"ד עכ"ל וְכ"כ הַטּוֹר סִי' קנ"ז בְּפִשְׁטוֹ דְּלְהוֹצִיא מְהַי אֶפִּילוּ דְּיִיָּסָא.

וּמֵאַחַר שְׂכּוֹן הַרִי"ף דְּכ' שְׂתִיָּם זֶה בְּהַדִּי הַדְּדִי דְאֵינוֹ מוֹצִיא עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן וְלְהַצְטְרֵף לִג' עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן לְדַעַת הָרָא"שׁ וְהַטּוֹר נר' דְּגַם לְבִי תִּלְת' לְהַרִי"ף מְצַטְרֵף אִם אֶכֵּל כְּזוֹת דְּיִיָּסָא דְשְׂנִיָּה בְּדִיבּוֹר אֶחָד נְאֻמְרוּ וְסִמְכִי אֶהַדְדִּי.

וְתוֹ דְּנִרְאָה פְּשׁוּט דְאִם לְהוֹצִיא מְהַי כ"ש לְצִירוּף. וְרַבִּינוּ יְרוּחָם נְתִיב ט"ז חֶלֶק ז' כְּתֵב מִשְׁם הַתּוֹסְפוֹת כְּדַבְּרֵי הָרָא"שׁ וְהַטּוֹר: וְלִפִּי זֶה נִרְאָה דְהַתּוֹס' וְהָרָא"שׁ וְהַטּוֹר סְבָרִי דְדַעַת הָרִי"ף דִּלְג' מְצַטְרֵף אִם אֶכֵּל דְּגָן אֶפִּילוּ אֵינוֹ פֶּת וְנִרְי הוּא כְּמִבְּנָאָר וְיֵשׁ לְהַרְגִּישׁ עַל מְרָן בְּב"י סִי' קצ"ז דְּפִשְׁטָא לִיהַ דְּהַרִי"ף וְסִיעֵתוֹ סְבָרִי דְּבַעֲיָנָן כְּזוֹת פֶּת לְהַצְטְרֵף לִג' כְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם שְׂכּוֹן כ' וְדַעַת הָרַמְבַּ"ם כְּדַעַת הָרִי"ף וְהַרְבַּ שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ כְּתֵב בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם בְּמִנְחָלֵט כְּדַעַת הָרִי"ף ע"ש וּמֵאִי פְּשִׁיטוּתֵיהוּ דְהַגַּם דְהַר"מ עַל הָרֹב הוֹלֵף כְּשִׁיטַת הָרִי"ף וּמִסְתַּמָּא הָרַמְבַּ"ם סְבַר בְּדַעַת הָרִי"ף כְּדַעַתוֹ דְּבַעֲיָ פֶּת.

מ"מ כָּל קַבֵּל דְנָא דְלַדַּעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"שׁ וְהַטּוֹר דַּעַת הָרִי"ף דְּכַזְּזִית דְּגָן אִף שְׂאֵינוֹ פֶּת סְגִי כַּמ"ש וְאֶפִּי דְפִשְׁטָא לְהוּ דְדַעַת הָרִי"ף כְּהַרְמַב"ם מ"מ ש' מְהַר"ם וְהַבִּיאוּ הַגַּהֲמ"י שְׂהִיָּה נִזְהַר כְּשְׂהִיָּה אוֹכֵל וְאַחַר עֲמוּ שְׂלֹא הִיָּה נוֹתֵן לְאָדָם הַבָּא לְשִׁתּוֹת אִם לֹא שְׂהִי' יְכוֹל לְהַזְקִיקוֹ לִיטּוֹל יָדָיו וְלֶאֱכֹל עִמָּהֶם כְּזוֹת דְּגָן לְאִפּוּקִי נְפִשְׂיָהּ מְפִלּוּגָתָא וְכו' ע"ש הָרִי שְׂכַתְּבָ שְׂהִיָּה מְזַקִּיקוֹ לִיטּוֹל וְלֶאֱכֹל כְּזוֹת דְּגָן לְאִפּוּקִי נְפִשְׂיָהּ מְפִלּוּגָתָא נִרְאָה שְׂדַעַת מְהַר"מ דְּהַרִי"ף כְּזוֹת דְּגָן שְׂהוּא פֶּת קְאָמֵר וּמֵאַחַר שְׂהַרְמַב"ם כְּתֵב בְּהַדְּרָא פֶּת וְכֵן מוֹכַח מְהַר"ם לְדַעַת זֶה לְהַכִּי נִקְטִי בְּפִשְׁטוֹת דְּהַרִי"ף כְּהַרְמַב"ם.

וּמִיָּהוּ עֲדִינָן יֵשׁ לְהַרְהַר עַל זֶה דְאֵימּוֹר דְּמְהַר"מ לְצִאת י"ח לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם עֲבִיד. אִי נְמִי דְלֹא הָוָה שְׂכִיחַ לְמְהַר"ם דְּגָן שְׂאֵינוֹ פֶּת תַּדַּע שְׂכַתְּבָ שְׂלֹא הִי' נוֹתֵן לְשִׁתּוֹת וְלִישְׂמוּעֵינָן רַבּוּתָא וְלִימָא שְׂלֹא הִיָּה נוֹתֵן לוֹ אֶפִּילוּ דְּגָן שְׂאֵינוֹ פֶּת אֶלָּא מְזַקִּיקוֹ לִיטּוֹל וְכו' וְס"ס מנ"ל לְהַחֲלִיט לְמָרְן וְהַרְבַּ שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ דְּהַרִי"ף כְּהַרְמַב"ם.

וְאֵינוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל הַתּוֹס' וְהָרָא"שׁ וְהַטּוֹר דְּמְפָרְשֵׁי אֵינוֹ מוֹצִיא עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן דְּאֶפִּילוּ אֵינוֹ פֶּת דְּהַרִי אֶמְרוּ ט' שְׂאֶכְלוּ דְּגָן וּג' שְׂאֶכְלוּ יָרֵק מְצַטְרֵפִין וְהֵאִי דְּגָן מְכַרְחָ שְׂהוּא לְחָם שְׂמְבָרְכִין בְּהַמ"ז דְּאֵלוּ דְּיִיָּסָא לִיכָא בְּהַמ"ז וְלֹא זְמוּן דִּי"ל דְּאֶדְרַבָּא מְשׁוּם דְּהַתָּם פְּשִׁיטָא דְּבַעֲיָ פֶּת לֹא דְקִדְקֵט לְמִנְקֵט פֶּת.

אֶבֶל בְּהָא דְאֵינוֹ מוֹצִיא עַד שְׂיֵאכֵל כְּזוֹת דְּגָן דִּישׁ לְפָרֵשׁ אֶפִּילוּ שְׂאֵינוֹ פֶּת הו"ל לְדִיוּקִי וְלוֹמֵר כְּזוֹת פֶּת אֶלָּא וְדֵאִי דְּגַם דְּגָן שְׂאֵינוֹ פֶּת מְהַי. וְרֵאִיתִי לְהַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ בְּלִקּוּטִיו שְׂכַתְּבָ עַל דְּבָרֵי מְרָן בְּש"ע וִי"א דְּכַזְּזִית דְּגָן מְהַי אֶפִּי שְׂאֵינוֹ פֶּת וְזו"ל לִיתָא דְּהַרְבָּ סְבָרָא הִיא סְבַרַת הָרָא"שׁ שְׂכ' כֵּן גַּבִּי מוֹצִיא אֶת הַרְבִּים י"ח אֶבֶל לֹא גַבִּי צְרוּף וְאוּלַי הַרְבַּ וְזו"ל

נקיט סברת הרא"ש ודגן דאתמר בש"ס לא הוי פת וכפ"ז אפילו למ"ד דבג' בעינן דגן היינו דלא הוי פת ונהי"א הוי סברת עצמו כפי מ"ש הרא"ש וצ"ע עכ"ל ואני בעיני בספר הקטן ברפי יוסף דקדקתי על הרב ז"ל שיקרי היא סברא מפורשת לענין צרוף בכלבו ונהביאה מרן בב"י.

ולעת הלום הנה נראה דהרב פר"ח לא ניתא ליה דמ"ש מרן וי"א דבכזית דגן אפילו שאינו פת על הכלבו שיקרי הכלבו בתחילה בדרך אפשר נקטה וסיים אף הרמב"ם כתב בפ"י בג' צריף כל אחד כזית פת.

וא"כ פוסק דבתחילה מסתפק ושוב מייתי סברת הרמב"ם שכתב להפך מוכח דהדר מספיקיה ואיך יביא סברתו בש"ע אמנם אפתי יש להרגיש על הרב פר"ח דבמקום שיאמר דהיא סברת הרא"ש וליתא הו"ל שיהיא סברת הכלבו וליתא דבדרך אפשר אמרה ומייתי סברת הרמב"ם ונהדר ביה שכן ראוי להיות חוזר ולא שביק ודאו של הרמב"ם משום ספיקיה.

ותו שלשון א"ח שרמזתי בברפי יוסף כהוא ונ"ל שאם אכל כזית תבשיל של דייסא או שאר מעשה קדורה יהיה נחשב כמו כזית דגן אף הרמב"ם כתב בפ"י שיהיו ג' אוכלי פת עכ"ל ולשון זה מורה שהוא עומד בדעתו וכמו שכתב ונראה לי שאם אכל אלא שלכסוף הזכיר דעת הרמב"ם אבל לא שב מידיעתו כאשר נראה המעיין בטיב הלשון.

אלא שאפשר לומר בזה שערב פר"ח לא ראהו אע"ג שיהיה אצלו כ"י. ומרן לא חש להביאו שידוע שהכלבו מעתיק מא"ח ולא חייש לדקדוק זה שכתבנו.

אמנם מאי דהניח הרב פר"ח בצ"ע הוא שאין דרוך מרן להביא בש"ע סברת עצמו ולא הזכירה בב"י ולא עוד אלא לכתבה בלשון י"א. ברם לפי מ"ש בעניינתנו לעיל מבואר דנדאי זה דעת הרי"ף לדעת הרא"ש ונהטור וא"כ הך יש אומרים הוא דעת הרי"ף ודעמיה לדעת הרא"ש ודעמיהו ואינו סברת עצמו דמרן.

שוב אשוב למאי דהוינן ביה דמאי פשיטותיה דמרן לומר דדעת הרי"ף פהרמב"ם וככל אשר דברנו. ונראה פשוט דמאי דעסיק ואתי מרן הוא במחלקת הרי"ף ונהרמב"ם עם רבינו יונה ונהרא"ש וסיעתם אי לג' סגי בירק או שתיה לצירוף ובהא קאמר דהרי"ף ונהרמב"ם הם בדעת אחת דירק ושתיה לא מהני לצירוף לג' וזהו אמת נצדק.

אף במ"ש הרי"ף כזית דגן ונהרמב"ם כתב כזית פת בהא לא איירי מרן להשוות להרי"ף ונהרמב"ם בזה ואפשר שזה ג"כ פונת הרב שזה יהושע. ואחרי פתבי ראיתי למור"ם בדרכי משה סי' קצ"ז שכתב דמוכח ממהר"ם דדעת הרי"ף דבעי דגן שצריף נט"י וכן דעת הרמב"ם ודלא בכלבו ונהרא"ש ונהטור בכלבו זהו תורף דבריו וכבר כתבנו דיש לדחות דאין ראיה ממהר"ם.

ושם ראיתי בדרכי משה שהקשה על מרן דברי שא כתב דנקיטין פהרי"ף ונהרמב"ם ושוב כתב על דברי מהר"ם ודברים נכונים הם עכ"ד. ואי מהא הנה מציינן למימר דלמהר"ם דסבר פהתוס' דבריו נכונים לחוש לכתחילה לאפוקי נפשיה מפלוגתא אבל לא שהוא סובר להלכה פן דכבר גלה דעתו בסמוך דנקיטי פהרי"ף ונהרמב"ם.

אף זה חלי דבש"ע פסק פמנהג מור"ם והוא הפך מ"ש בב"י דנקיטינו פהרי"ף והרמב"ם. וצ"ל כמ"ש הרב בית חדש דמ"ש ברישא הוא לכתחילה וסמוך על מה שיכתוב בסמוך על מהר"ם והוא דוחק.

עלה בדינו דדעת מרן ומור"ם דלכתחילה לא יצטרף לג' בירק או שתיה. ולענין דגן שאינו פת דעת הרי"ף והגאונים ודעמיהו לדעת הרא"ש והטור והתוס' מהני דגן שאינו פת.

וכן דעת א"ח ולדעת הרמב"ם בעי פת. וממהר"ם לא יש ראיה ואדרבא מ"ש שלא היה נותן לו לשמות אלא היה מזקיקו ליטול וכו' משמע דלא היה מצוי אצלו דגן שאינו פת דאי לא לימא דאם בא אחר לא היה נותן לו פניות דגן שאינו פת אלא היה מזקיקו ליטול וכו' וכמ"ש לעיל.

ולפי זה נמצא דכפזית דגן שאינו פת יש מקום לומר דכ"ע סברי דמהני לצירוף ג' חוץ מהרמב"ם דבעי פת וכיון דמרן ומור"ם פסקו דבדיעבד אפילו אם שתה או אכל ירק מצטרף לג' ולכתחילה חיישי לסברת הרמב"ם.

א"כ באכל פזית דגן שאינו פת שמתחילה ב' אכלו פת וא' דייסא עמם ושלשתן אכלו כאחד יש לסמוך על רוב הפוסקים דמצטרף לזמון ג'. ואע"ג דהרא"ש גבי להוציא טעמא טעים דברכה מעין שלש דאורייתא ומרן פסק סי' ר"ט דהויא דרבנן.

מלבד דמהר"ש חיינו סי' מ"ב פתב דראוי לפסוק דהויא דאורייתא דרוב הפוסקים הכי ס"ל ועיין בשו"ת פהונת עולם סי' ע"ח ושם בהשטות דף ק' ע"ש. עוד בזה דהא אצטריך להרא"ש להוציא לאחרים אבל לצירוף ג' אפילו דהויא דרבנן כל שהוא מזונות מהני.

וכבר נודע דהרדב"ז ברוב תשובותיו פוסק פסברא אמצעית ומרגלא בפומיה נקיטינו פסברא אמצעיתא והכא הא דאכל דגן שאינו פת הוא סברא אמצעי' בין הרמב"ם דבעי פת ובין הרא"ש ושאך גדולים דאפילו ירק.

ואם מרן בש"ע חש לכתחילה היינו שהיו ב' אוכלים פת ובא אחר ורוצים לצרפו אז פתב שיתנו לו פת וכו' אבל אם בתחילה פה היה מעשה ג' שאכלו דב' אכלו פת וא' דגן שאינו פת בהדי הדדי יודה מרן דמצטרף פיון דהא דדגן בלא פת אפטר דמצטרף לכ"ע חוץ מהרמב"ם ועוד שהיא סברא אמצעית פאמור: ועתה נבא לנו ד' ששנים אכלו פת גמור וב' אחרים אכלו פת הבאה בכסנין ואכלו מתחילה כלם כאחד נראה דנדאי מצטרף א' שאכל פת הבאה בכסנין לב' שאכלו פת גמור.

דאפילו באכל דייסא עמיהם כתבנו דמהני להצטרף דלא מצינו בפירוש חולק פי אם הרמב"ם. וכ"ש בנ"ד דנראה בעיני דגם להרמב"ם מצטרף שהרי פתב הר"מ פ"ג דברכות וז"ל וכן עיסה שלשה בדבש וכו' ואפאה והיא נקראת פת הבאה בכסנין אע"פ שהוא פת מברך עליה במ"מ ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא עכ"ל הרי שפתב אע"פ שהוא פת וכו' ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא וכיון שנקרא פת ואם קבע מברך המוציא א"כ פדי שלא להפליג כל פה דעתו משאר פוסקים נימא דמ"ש פ"ה דלצירוף ג' צריך ג' שיאכלו פת אם א' אכל פת הבאה בכסנין מצטרף ואפילו לכתחילה יכולים הב' לתת למי שאכל פזית פת הב"ב דפת הוא ויצטרף עם הב'.

וממִּהְרָם שְׁפֹתַי מִזְקִיקוֹ לִיטוֹל וכו' אין ראיה כמש"ל. והרי מצינו להר"ן פ"ב דסוּפָה שְׁפֹתַי דְּדִינָא הוא בְּכָל י"ט לְאַכּוֹל לְחֶם כְּפִשְׁטָא דְּסוּגְיָן פ' שְׁלִשָּׁה שְׁאֲכָלוּ דְּבִי"ט אם לא הִזְכִּיר בבהמ"ז חוֹזֵר דְּחֵיב לְאַכּוֹל פֶּת ומה שְׁחִידֵשׁ הַפְתוּב בְּלִיל רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח דְּכֹתִיב בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצוֹת הֵינּוּ לְחֵיבּוֹ בְּדִין מִצָּה הִרְאוּהָ דְּאֵלוּ מִדִּין י"ט יוֹצֵא בְּכָל שָׁהוּא פֶּת אֲפִילוּ בְּמִצָּה עֲשִׂירָה וכו' ע"ש הרי שכ' הר"ן דבי"ט יוצא י"ח מְאָכִילת לְחֶם בְּמִצָּה עֲשִׂירָה אֶלְמָא פהב"כ לְחֶם גָּמוּר וּבְשִׁגְמָה נִרְאָה דְּכֹנֶנֶת הִרְ"ן דְּיִקְבַּע סְעוּדָתוֹ עַל מִצָּה עֲשִׂירָה דִּיבְרַךְ בהמ"ז וכמ"ש בְּעֵנִיּוֹתַי בְּמָקוֹם אַחַר מ"מ לְמַדְנּוּ דְּלְחֶם סְתָמָא אִיקָרִי.

וגדולה מזו פתב מְרַן בְּבֵית יוֹסֵף בא"ח סי' תמ"ד עמ"ש הַטוֹר הוֹרָה רש"י בי"ד שְׁחָל בְּשִׁבְתָּ לְבַעַר הַפֶּל לְפָנֵי הַשִּׁבְתָּ וּלְשִׁיר מִזוֹן שְׁמֵי סְעוּדוֹת וְלֹא לְאַכּוֹל מִצָּה כְּדִי שְׂיֵאכַל אוֹתָהּ בְּלִילָה לְתַאֲבוֹן וְכֹתֵב עַל זֶה מְרַן בבי"ו ו'ל' וְאֵין לְהַקְשׁוֹת יְבַעַר הַפֶּל מִלְּפָנֵי הַשִּׁבְתָּ וְלֹא יִשְׁייר כְּלוּם וּבְשִׁבְתָּ יֵאכַל מִצָּה עֲשִׂירָה דְּכִינּוֹן דְּאֵין סָפֵק בְּיַד כָּל אָדָם לְעֲשׂוֹת מִצָּה עֲשִׂירָה לְכָל הַג' סְעוּדוֹת לֹא אֶטְרַחוּהוּ רַבָּנָן עכ"ל.

הרי דְּבִסְעוּדוֹת שְׁבֵת דְּצָרִיף לְעֲשׂוֹתָם בְּפֶת הַב' סְעוּדוֹת לְכ"ע כְּמִבְּרַךְ סִימָן רע"ד אֶפ"ה בְּפִשְׁטוֹת קְאָמַר מְרַן דְּיִכּוֹל לְקַיִימָם בְּמִצָּה עֲשִׂירָה וְשִׁפִּיר מִיְקָרִי פֶת וְיִוֹתֵר מִזֶּה הָאָרִיף הֵרֵב זָרַע אָמַת נר"ו סִימָן כ"ח לְהוֹכִיחַ דְּיוֹצֵא סְעוּדוֹת שְׁבֵת דְּבַעֲיָא לְחֶם בְּפֶת הַבב"כ דְּשִׁפִּיר מִיְקָרִי לְחֶם ע"ש בְּאִנְרָף וְהֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים כָּל שְׁקִבַּע וּבִינְרָף הַמוֹצֵיא וּבַהמ"ז נִדְּאֵי דְּיוֹצֵא י"ח סְעוּדוֹת שְׁבֵת.

ועלה בְּיַדְנּוּ דְּפֶת הַבָּאָה בְּכִסְנֵין שִׁפִּיר מִקָּרִי לְחֶם אֶלָּא דְּלַעֲנִין הַמוֹצֵיא בְּכֹזִית וּבְרַפְתָּ הַמְזוֹן אֵינּוּ תְלוּי בְּמָה שְׁנִקְרָא לְחֶם אֶלָּא בְּלְחֶם שְׁדָרָף בְּנֵי אָדָם לְקַבּוּעַ עָלָיו דְּהֵינּוּ עֵיפָה שְׁנִלוּשׁ בְּמִי לְבַד בְּלֵי שׁוּם תַּעֲרוֹךְ' וכמ"ש מְרַן בְּכִסְף מְשָׁנָה פ"ג מה' בְּרִכּוֹת וּבְבֵית יוֹסֵף ס' קס"ח.

וכפ"ז נִרְאָה לְדַעֲתֵי הַקְצָרָה דְּמִצְטָרֵף בְּזֶה לְזָמַן בַּג' אֲפִילוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם, וכ"ש בנ"ד שְׁמַתְחִילָה כְּפֶה הָיָה מַעֲשֶׂה דְּהַשְׁנִימִים אֶכְלוּ לְחֶם וְתָרִי מִיְנִיָּהוּ בְּהַדִּיָּהוּ אֶכְלֵי פֶת הַבב"כ דְּנִדְּאֵי לְכ"ע צְרוּ"ף יִצְרָפוּ.

ופי' חֲזִי דְּאֶפִי' מ"ש מְרַן בְּש"ע דְּלֹא יִתְנוּ לְכַתְחִילָה לַג' לְשִׁתוֹת וְכִיּוֹצֵא רַק אִם שְׁתָּה מִצְטָרֵף. פֶּת הֵרֵב כְּנֵה"ג דְּרָאָה לְרַבּוּתֵי וּלְשִׁאָר גְּדוּלֵי הַדּוֹר שְׁהֵם נוֹהֲגִים שְׂאֵם אֵינָם מוֹצֵיאִים מִי שְׂיֵאכַל נוֹתְנֵין לְכַתְחִילָה לְשִׁתוֹת כּוֹס יֵין אוֹ פְזִית יֶרֶק וְהֵיוּ מוֹמְנִים עִמּוֹ וְכֵן נִהַג אַחֲרֵיהֶם וְהִרְצָה לְנִהוּג לְכַתְחִילָה כְּתוֹסְפוֹת וְהִרְא"ש לֹא יִמְחָה בְּיָדוֹ עכ"ל וְרָאָה זֶה חֲדָשׁ דְּהֵגַם דְּבַגְלִילוֹתְנּוּ קָבְלוּ עָלֵיהֶם הוֹרְאוֹת מְרַן בְּזֶה נְטוּ גְדוּלֵי הַדּוֹר קִצְתָּ דְּהֵיוּ נוֹתְנֵין לַג' פְזִית יֶרֶק לְכַתְחִילָה הַפֶּה דְּבָרֵי מְרַן.

וְנִרְאָה שְׁטַעֲמָם דְּמֵאֲחַר דְּהִלְכָה כְּהִרְא"ש וְהַתוֹסְפוֹת וְרַבִּינוּ יוֹנָה וְרַבְבִּין דְּרַף מ"ה וְכֵמָה גְדוּלִים דְּעַמִּיָּהוּ וְהִרְאָה שְׁבַנְתְּנוּ לוֹ לְשִׁתוֹת מוֹמְנֵין עָלָיו וְכִמּוֹ שְׁפִסַּק מְרַן לֹא רָאוּ לְחַוֵּשׁ כָּל כְּפֶה לְדַעַת הִרְי"ף וְהַרְמַב"ם וְתִסְגִי לֹא מֵר לוֹ שְׂיֵאכַל וְאִם לֹא רָצָה תְּכַף זֶה יִתְנוּ פְזִית יֶרֶק אוֹ כּוֹס שֶׁל יֵין וְהוּא הַפֶּה מְרַן שְׁפִסַּק כְּמִנְהַג מְהִרָם שְׁפֹתַי בְּהַגְהוֹת מִיְמוֹנִיּוֹת וּבַתְּשִׁב"ץ לְתַלְמִיד מְהִרָם ס' ש"ז וְהִאָּגוּדָה.

ושם בתשב"ץ לא פתב ליתול וכו' כמ"ש בהגמ"י שמשמש הביא ראיה בד"מ כמש"ל וגם שם מבואר שהיה חש לדעת הרי"ף ע"ש ובמה שכתבנו לעיל. ומכל אליו טעמי דכתיבנא נראה לדעתי הקצרה בנ"ד דיכולים לצרף אלו השנים שאכלו פת לא שאכל עמהם פת הבאה בכסנין אלו הן הנצרפי"ן לזמון והשאר שאכלו פת הבאה בכסנין עמהם יענו אחר ברפת זמון כמו שהם עונים וכבר פתב הרע"ע בתשובותיו סי' קי"ב דג' שאכלו דגן וד' שתה פוס יין יכול לענות אחר ברפת זמון כמו שהם עונים וכ"ש שבנ"ד.

ואי לא דמסתפינא הו"א דב' שאכלו פת ובא ג' שלא יזקיקוהו ליתול ולאכול פת שהוא נכנס בספק ברכה לבטלה דמי שאוכל פחות מפביצה יש מי שאומר שלא יברך על נט"י ואם זה הג' יאכל פזית או יותר שהוא פחות מפביצה בא לבית הספק בברכת על נט"י וכמו שכתב מרן סימן קנ"ח דין ב'.

וכמה דיות משתפכות בדין זה וכבר אנכי הצעיר עמדתו בזה בספר הקטן ברפי יוסף שם ויותר ממה שקריתי לפניכם אחר שגזרפס מחבר"ר עמדתו בדברי הרבנים האחרונים וכתוב בקונטרסי.

ולכל הדברות ולכל האמירות אוכל פחות מפביצה יש מי שאומר שלא יברך ויהיאו מרן ויש אומרים שיברך כמבואר באחרונים וא"כ זה שאתה מזקיקו ליתול ולאכול פזית ויותר אם יאכל פחות מפביצה הוא בס' ברכה.

ואם פה יאמר שיאכל פביצה בריוח לצאת י"ח. קשה הדבר שיתרצה.

וגם אפשר שלא יאכל פדחזי. אף במקומינו שמצוי פת הבב"כ יכול לאכול פזית ולא יקשה עליו ולא יפגס בס' ברכה ויכול להצטרף לזמון ככל אשר דברנו והנלע"ד פתבתי: סימן עא לצורבא מרבנן דחביב חיי"ם שאל בעי חיי"י פרטים חלוקים למיניהם שבע בעיני: אשר שאלת ידיד נפשי שב שני"י בעניינים נפרדים אמרתי אגב רהטאי די"ו לכתוב שתי אותיות ואתה תבחר וזה החילי בס"ד.

(א) זה יצא ראשונה שאלת שיש מי שנוהג בחג לאכול בסופה בפקר פת הבאה בכסנין יותר מפביצה ואינו מברך על ישיבת סופה כי תאנה נפשך למען דעת היש טעם בזה והיו עיניך רואות שהרב גנת ורדים א"ח פלל ד סי' ו' פסק להפך דפהב"כ יותר מפביצה מברך על הסופה.

זאת אנשיב אל לבי ואור עיני גם שמענה ואתה דע לך דאתיא זכירה שנהגו פה לפני גדולים בתוככי ירושלם קרית מועדינו טוב"ב ואמרו יישר. וכשתסתפל יפה בתשובת הרב גנת ורדים ז"ל אשר הבאת עיניך תחזינה משרים הראוי לגנה וכנה תשר גטעה מינו שהביא דעת הרמב"ם דכל מידי בר מפירי אי אכיל טפי מפביצה בעי סופה ושקיל וטרי בהא ויצא לידון דלכ"ע פת הבב"כ טפי מפביצה בעי סופה ויברך עליה ולא הביא שום ראיה על זה לדעת החולקים על הרמב"ם פנראה דהרב ז"ל שפר קדמיה לקרב הדעות.

אמנם הדבר ברור דלהצריך לברך על הסופה האידנא דחיישנא לאפוקי נפשין מרבונאתא דפליגי על הרמב"ם צריכה רפה ראיה בריאה וטובה. ואה"נ דלהצריך שיאכל בסופה ראוי לחוש לדעת הרמב"ם גם בבשר וגבינה אבל לא לברך.

וה"ה בפהב"כ גימא אליפא דרבנואתא דפליגי על הרמב"ם אפי' יאכל הרבה יותר מפביצה לא בעי סנפה דאינו פפת דהא מברך במ"מ וקווי פפראי דפת עד שיאכל שיעור שאחרים קובעים סעודה דאז קווי פפת דמברך בהמ"ז וקווי פדין תבשיל העשוי מה' מינים דבעינו שיקבע סעודתו עליו וה"ה פהב"כ בעינו קביעות סעודה לסנפה.

ואל תשיבני דתבשיל העשוי מה' מינים אפי' קבע לא מברך בהמ"ז כמ"ש סימן קס"ח ולגבי סנפה בעי שיאכלנו בסנפה וה"ה גימא דגם פהב"כ אף דלא מברך בהמ"ז יצטרך סנפה. הא ליתא דלענין בהמ"ז לא מהני קבע לדניסא משום דבעינו תוריתא דנהמא וליפא אבל גבי סנפה בקביעות תליא ולא בתוריתא דנהמא וא"כ פי היכי דבדניסא בעי קבע.

גם בפהב"כ בעינו שאחרים קובעים סעודה. ובסנפה לא תלי בבהמ"ז דהא פת פביצה בין לר"מ בין לר"י צריך בהמ"ז ואפ"ה אינו צריך סנפה.

וטעמא דקביעות בעינו. וה"ה בפהב"כ דוקא באוכל שיעור שאחרים קובעים סעודה בעי סנפה דדריך בני אדם לקבוע עליו וקביעות בעינו.

אבל פהב"כ פביצה ויותר מפביצה לא חשיב קבע וקווי פאכילת עראי דפת עד שאוכל שיעור שאחרים קובעים וכיון דמצינו למימר דלהחולקים על הרמב"ם פהב"כ אפי' יותר הרבה מפביצה אינו צריך סנפה דינא הוא דלא יברך דס' ברכות להקל וחוזה הוית להרב מהר"ם ו' חביב ז"ל בתוספת יום הפפורים בדרך ע"ט ע"ב מהש"ס שהעלה דכביצה הוא עראי יותר מפביצה אינו עראי ולא קבע.

כג' ביצים קבע. ומשום הכי על פת הב"כ אינו מברך בהמ"ז עד שיאכל שיעור קבע ובסנפה כל שאינו עראי חייב עש"ב.

ולפי דבריו ז"ל אם אכל הרבה יותר מפביצה מפהב"כ חייב בסנפה אמנם הרואה יראה דריקטא דלשונות הפוסקים מוכח דיותר מפביצה חייב בסנפה משום דהוי קבע שלא פדברי הרב הנז' שאינו קבע.

וגם הרב מהר"י הלוי הביאו הרב פרח שושן פלל א' סימן ד' פשיטא ליה דיותר הרבה מפביצה הוא קבע וסעודה שלשה ביצים ויצא לידון בפהב"כ דלא יאכל הרבה יותר מפביצה דאפשר דחייב בבהמ"ז ע"ש.

וגם זה אינו מתקבל ופשיטה הוראה ומנהג העולם להפך שאוכלים יותר משני ביצים וכמ"ש הרב מהר"ם ו' חביב שם ע"ש לכן נראה לי ההדיוט דיותר מפביצה מפת גמור הוי קבע וחייב בסנפה דאף דאינו סעודה נהוגה חייב בסנפה משום דזמנין דאדם קובע סעודה בשעור זה וסגי ליה אבל הוא דוקא פת לדעת החולקים על הרמב"ם באכילת עראי וקבע בסנפה.

ואמטו להכי פהב"כ אפי' הרבה יותר מפביצה לא חשיב קבע כיון דאינו פת ויכול לאוכלו חוץ לסנפה לסברא זו. אבל ג' ביצים פת הוי סעודה לכל אדם כדקי"ל גבי ערוב.

וילהיכי בפהב"כ חייב לברך בהמ"ז פיון שאכל שיעור סעודת פל אדם מפת. דהגם דהוי פהב"כ אם אכל שיעור סעודה מפת הב"כ חשיבא פיותר הרבה מפביצה מפת דחשיב קבע.

ובשעור זה מפהב"כ לפעמים קובעים עליו סעודה כמו שקובעים על יותר הרבה מפביצה מפת באיזה פעם. ומשו"ה חייב בבהמ"ז.

ולפ"ז מספק לא יברך ברכת הסוכה אם אכל מפהב"כ פחות מג' בצים דאפתי לא חשיב פיותר הרבה מפביצה מפת דקביעות סעודה בעינן ואין זה קביעות אף לפעמים. ובהכי מיושב דין פהב"כ ומנהג העולם ומה שהעיר הרב פרי חדש ונהביאו הרב פרח שושן מדין עירוב הא דסוכה ולפי שיטתנו נתישב הפל ודוק הטב פי קצרת (ב) וזאת שנית אשר דברת שנסתפקו חכמי הישיבה אדם שיושב וס"ת על ברך וועבר רבו ואין מקום להניח הס"ת במקום שיושב שהוא צר ודחוק אם מחוייב לקום מפני רבו עם הס"ת.

או"ד פיון שבקומו צריך להקים הס"ת אינו בדין שבראה שהס"ת יקום מפני הרב. והאר"ש תענה גם אני שמעתי ספק זה ויש שהביאו ראיה מדאמרין דיהושפט מלך יהודה הי' קם בצנעא מפני ת"ח וכו' ולדידי אינה ראיה דשאני הא שהי' ס"ת בזרועו מכוסה ולא הי' נראה ועוד שהס"ת לא זו מזרועו ובין עומד בין יושב הוא בזרועו והגוף הוא שקם והס"ת פדקאי קאי משא"כ הכא שס"ת מיושב והוא נח והשתא מקים לס"ת ועוד דהמלך הנה קם לכל צרכו והולך בדרך וזהו מצנתו.

ומאחר שהיה עושה כל צורפו כ"ש שיקום לת"ח. ועוד שמעתי שהביאו ראיה מהירושלמי ונהביאו מרן א"ח סי' קל"ה דאצל אנשים חשובים מוליכין ס"ת שהתורה מתעלית בגדולים ויש לי לדחות דהתם מוליכים ס"ת פדי שילמדו בס"ת זה אנשים חשובים וכיון דהס"ת מוליכין אותו פדי ללמוד בו שרי ונמצא שהס"ת בדידיה קטרח והתורה מתעלית שיקראו בה אנשים גדולים אף הכא שהס"ת אינו מרויח שום דבר דין הוא שלא יעמוד הס"ת.

ועלה על לפי להביא ראיה ממ"ש בירושלמי פ"ג דבפורים שאמר הקב"ה פביכול אני הוא שקיימתי מצות זמן תחילה ואם הקב"ה קיים פביכול המצוה אינו זלזול לס"ת. אמנם אינה ראיה שפירוש הירושלמי אינו כמו שחשב הרב גנת ורדים י"ד פלל ד סי' ב' ע"ש רק פירושו כמ"ש הרב יפה מראה שכביכול קם מפני אברהם אבינו ע"ה.

וא"כ שאני אברהם אבינו אהד הנה אברהם שהקנה השמים והארץ להקב"ה ונברא העולם בשבילו. ועוד פביכול הוא מרוב ענותנותו עשה זה.

אבל אנחנו שנקים התורה מפני חכם מי זה אמר. ואגב אומר שאני בעניי בספרי הקטן ברפי יוסף י"ד סי' רמ"ד דקדקתי עמ"ש הרב גינת ורדים במאי דמיימי ראיה מהא וממ"ש קדמה שכינה לנדונו איכו השתא פרגע נראה לי ס' גופס מחדש וכתב על דברי ומידי עוברי נראה בעיני שדברי ברורים למיינים בם וכבר פתבתי במקום אחר שאיני רוצה לכתוב על השגות ספרים חדשים על ספרי הקטנים וברוך ה' אשר לא השבית ממעייני הישועה הם יבררו הדברים ומיני ומיניה' יתקלס עילאה.

וּנְרָאָה לְהַבִּיא רְאִיָּה מִמַּ"ש בְּקִדּוּשֵׁינָה דְּרַף ל"ג דְּרֵאִין ת"ח הַקּוֹרָא בְּתוֹרָה עוֹמֵד דְּרֵאִין תוֹרָה עוֹמֵדָת מִפְּנֵי לוֹמְדִיהָ וְאֵע"ג דְּלֵיט אַבְיֵי עֲלָה מ"מ שְׂאֵנִי הֵתָם דְּטַעַם אַבְיֵי דְּהֶאֱמַת שְׂאֵין תוֹרָה עוֹמֵדָת רַק דְּמִפְּסִיק לְלַמּוֹד לְקַיָּים מְצֻנָה וְכִף הִיא הַמְדָּה דְּהַעוֹסֵק בְּמְצֻנָה פְּטוֹר מִן הַמְצֻנָה אֲמָרוּ לְפִי שְׁהִיִּם עוֹסֵק בְּזוֹ וּמְבַטֵּל זֶה וְלִמְחָר עוֹסֵק בְּמְצֻנָה שְׂבִיטֵל הִיִּים וּמְבַטֵּל הַמְצֻנָה שְׂקִיָּים אֲמַשׁ.

אַבְל עוֹסֵק בְּתוֹרָה אִם אֵתָה אֹמֵר שְׂלֵא יִפְסִיק לְקַיָּים מְצֻנָה א"כ לְעוֹלָם לֹא יִקְיָים מְצֻנָה וְעוֹד דְּלֹא הַמְדָּרֵשׁ עֵינְקָר וְכו' וְכִמוֹ שְׂכַתְבָּנוּ בְּעֵנְיוֹתֵינוּ בְּסִפְרֵי הַקְּטָן בְּרַפִּי יוֹסֵף א"ח ס' ל"ח מִיִּסְדּוֹן שְׁל רֵאשׁוּנִים.

וְלִהְכִי סִבַּר אַבְיֵי דְּהֶכָא נְמִי יִפְסִיק הַלִּימוֹד לְקַיָּים מְצֻנָה וְאִין זֶה נִקְרָא תוֹרָה עוֹמֵדָת מִפְּנֵי לוֹמְדִיהָ. כְּשֶׁבְּאַמַּת צְרִיכָה הַתוֹרָה לְעֵמּוֹד כִּנ"ד גַּם אַבְיֵי מוֹדָה חֲדָא דְּהַסְבָּרָא מְכַרְעַת.

וְתוֹ דְּלֹא לְאַפּוֹשֵׁי פְּלוּגְתָא. וְלִשְׁיִטְתָּנוּ הָאֲמוּרָה יִתְבָּאַר הֵטֵב לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי פ"ג דְּבַבְכוּרִים וְנ"ל אֲמַר ר' אֶלְעָזָר אִין הַתוֹרָה עוֹמֵדָת מִפְּנֵי בְּנָה שְׂמוּאֵל אֲמַר אִין עוֹמְדִין מִפְּנֵי חֶבֶר ר' הִיָּלָא ר"י בַּר אִיִּדִי הוּוּ יִתְבִּין עֶבֶר שְׂמוּאֵל בַּר בָּא וְקָמוֹן לֹון מִן קָמוֹי אֲמַר לֹון תִּרְתִּי גְּבִיכּוֹן חֲדָא שְׂאִינִי זָקֵן וְחֲדָא שְׂאִין הַתוֹרָה עוֹמֵדָת מִפְּנֵי בְּנָה.

אֲמַר ר' זְעִירָא ר' אֲחָא מִפְּסִיק וְקָאִים דּוּ חֲשֵׁשׁ כְּהִדִּין דְּתַנִּי כּוֹתְבֵי סַת"ם מִפְּסִיקִין לִק"ש וְאִין מִפְּסִיקִין לְתַפְלָה ר' חֲנִנְיָה בֶן עֲקִבְיָה כְּשֶׁם שְׂמִפְּסִיקִין לִק"ש כְּף מִפְּסִיקִין לְתַפְלָה וְלְתַפְלִין וְלִשְׂאָר מְצֻנְתִּיהָ שְׁל תוֹרָה ע"כ בִּירוּשְׁלָמִי.

וּבְצַפְיִיתָנוּ צְפִינוּ לְהֶרֶב יָד אֵלֵיהּ בְּתַשׁוּבָה ס' ד' שְׂרַמְזוּ יְרוּשְׁלָמִי הִלְזוּ וְכַתְּבּוּ וְנ"ל וְהֶרֶב מֵהֶר"ר אֵלֵיהּ פִּירֵשׁ שָׁם עַל הָא דא"ר אֶלְעָזָר אִין הַתוֹרָה עוֹמֵדָת מִפְּנֵי בְּנָה פִּי אִין הֶרֶב עוֹמֵד מִפְּנֵי הַתְּלִמִּיד תְּלִמִּיד נִקְרָא בֶן לְרַב וְכֵן פִּירֵשׁ שָׁם הַכֹּל עַל זֶה הַדְּרָף ע"ש וְלֹא כִּינּוּן יָפָה רַק הִפִּי תוֹרָה ר"ל הַלּוֹמֵד נִקְרָא תוֹרָה וְהַת"ח נִקְרָא בְּנָה וְכֵן מוֹכַח שָׁם כְּדַבְּרֵי וְכֵן פִּירֵשׁ"י בַּגְמ' קִדּוּשֵׁינָה דְּרַף ל"ג בְּהִדְיָא וְזֶה ר"א דְּשָׁם הוּא ר"א דַּגְמ' בְּבַלִּי וְכֵן הַמַּעֲשִׂים דְּשָׁם הֵם הַמַּעֲשִׂים דְּבַבְלִי וְכו' וְאַבְיֵי לֵיט עֲלָה מֵאֵן דְּצִיִּית לְהָא דר"א וְכֵן פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים עכ"ל וְדַבְּרֵי חַיִּים וְקַיָּיִם.

וְהוּא תִימָא עַל הֶרֶב מֵהֶר"ר אֵלֵיהּ אִיף לֹא פִירֵשָׁה עַפ"י סוּגִית הַבְּבִלִי וּפִירוּשׁ רַש"י. אֲלֵא שְׁהוּא נִמְשָׁף אַחַר הֶרֶב שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ שְׂפִירֵשׁ כֵּן (וְהוּא מְזַפִּירוּ בְּדָף עֲצָמוּ לְעִיל) וְאוּלַי כֵּן פִּירֵשׁ הֶרֶב מְהֶר"ש סִירִילִיִּי כְּפִירוּשׁוֹ שְׁהִי בְּיַד הֶרֶב שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ פִּירוּשׁוֹ לְמַס' זֶה וְסַמָּךְ עֲלֵיו כִּי הוּא אֵילָן גְּדוֹל.

וְעַם כָּל זֶה קָשָׁה עַל הֶרֶב שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ הֵן לּוּ יְהִי דְּהֶכִי תִרְגְּמ' רַב מְהֶר"ש סִירִילִיִּי מ"מ הו"ל לְפִרְשָׁה מְדַנְפְּשִׁיהָ עַפ"י הַבְּבִלִי וּפִירוּשׁוֹרַש"י וְכֵן קָשָׁה עַל הֶרֶב מֵהֶר"ר אֵלֵיהּ הַנְּמִשָּׁף אַחַר הֶרֶב שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ.

וּבִיּוֹתֵר קָשָׁה עַל הֶרֶב שְׂדָה יְהוֹשֻׁעַ שְׂפִירֵשׁ בְּמָה שְׂפִיָּים בִּירוּשְׁלָמִי רַבִּי אֲחָא מִפְּסִיק וְקָאִים מִלְמוּדוֹ וְקָאִים מִקְמִיָּה חֲכָם אַע"ג דְּרֵאִין בְּעֲלִי אֲוִמְנִי' רַשְׁאִין וְכו' וְדִלָּא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּרֵאִין ת"ח קָם בְּשַׁעָה שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה וְכו' וְלֹא קי"ל כְּוִתִּיָּה כְּדַכְּתַב הַטּוֹר עכ"ל וְהַדְּבָר קָשָׁה דְּמוֹכַח מִהַלְשׁוֹן דְּרַבִּי אֲחָא מִפְּסִיק נִמְשָׁף אַדְסָמִיף לִיהָ שְׁהוּא נִגְדַּר רַבִּי אֶלְעָזָר וְק' עַל הֶרֶב דְּמַבִּיא סְבֵרַת רַבִּי אֶלְעָזָר דְּלֹא קי"ל כְּוִתִּיָּה כְּדַכְּתַב הַטּוֹר.

ולא נתן לבו לפרש דהיינו דרבי אלעזר בירושלמי ועלה קאי דרבי אחא מפסיק. ומה שפירש אע"ג דאין בעלי אומניות רצה לומר דקאי אמשנתנו וכל בעלי אומניו ופריד עליה התם בירושלמי ומשני שיהא לקוצין והוא דוחק גדול ומשום הכי הרב מהר"ר אליהו פירש דרבי אחא הי' כותב סת"ם וגם זה דוחק.

והדבר ברור כמ"ש הרב יד אליהו דכלא סוגיא בעוסק בתור' ועבר הזקן דרבי אלעזר אמר דאין לו להפסיק מלימודו דאין התור' עומדת מפני לומדיה כמו שאמר רבי אלעזר בבבלי.

והיינו דקאמר רבי אלעזר בירושלמי דאין התור' עומדת מפני בנה. ואהא א"ר זעירא דרבי אחא מפסיק.

ולפום מאי דאמרן דאביי פליג על ר' אלעזר דצריד להפסיק העוסק בת"ת דאינו פעוסק במצנה דדינא הוא העוסק במצנה פטור מן המצנה. אף בת"ת שהוא מצנה תדירית צריד לפסוק.

א"ש מאי דאמר בירושלמי עליה דרבי אלעזר דרבי אחא מפסיק דהוא חש לסכרת רבי חנניה בן עקביה דכותב סת"ם מפסיק ולא אמרינו דעוסק במצנה פטור מן המצנה פיון שיהא כותב תדיר הו"ל כתלמוד תורה דפוסק וכמ"ש בברכי יוסף שם דזהו דעת הרמב"ם ע"ש באנרד דלפי מ"ש שם בדעת הרמב"ם ניחא טובא סוגית הירושלמי הלזו נהרי הוא כמבוא"ר.

ועיין מ"ש שם לשיטת הרי"ף והרמב"ם ובמ"ש בענייני במחזיק ברכה שם ודוק הטב ודע דבחידושי חזקוני מקמאי לקדושין (ונדפס ספר זה בקושטנדינא) כתב דקי"ל כרבי אלעזר דסבר דאין ת"ח הלומד בתורה קם דאין התור' עומדת מפני לומדיה.

ועמ"ש המרדכי בשם ר"ב ונהביאו הרב מהרש"ל ב"ם של שלמה פ"ק דקדושין סימן ע"א ועמ"ש שם סימן ע"ג ויש לי קצת גמגום בדבריהם לא ע"ט האסף. ויש להעיר על הפוסקים שלא הביאו דברי רבי אלעזר ולא דברי אביי זולת הטור שפסק כאביי.

ומרן בב"י כתב דדעתם משום שפסקו כאביי ואינו מתישב שפיר מה שהשמיטו הכל והו"ל לומר דין אביי פיון דרבי אלעזר פליג ומה זו שתיקה. שוב ראיתי להרשב"א בתשובותיו ח"א סימן קד"ם שכתב ומסתברא דהלכה כאביי דבתרא הוא וכן נראה דעת הרב האלפסי שכתב אידך דרבי אלעזר דכל שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ולא כתב אידך אחריתי דרבי אלעזר שאינו רשאי לעמוד מפני רבו בשעשה שעוסק בתורה דאלמא חייב לעמוד מפני רבו עכ"ל.

ולכל הדברות מה שכתבנו בעניינתנו נראה נכון דבנ"ד דהוא בעצם להקים ס"ת והנה זה עומד עם הנשוא אותו בכי הא מודה אביי דאין תורה עומדת מפני לומדיה ולא אמרה אלא בעוסק בתורה דמה שפוסק לא מיקרי תורה עומדת כדאמרן.

ומצאתי בספר חסידים סימן תתק"ל דמי שבגדו חנומש אין לו לעמוד מפני ספר וחקם ע"ש. הן אמת דספר חסידים אתי עליה מטעם דעוסק במצנה פטור מן המצנה.

ואפֿשר משום דעיקרו קאי אמצעשה דעבר לפניהם אדם הנושא ארבעה ועשרים וחקם
אגב גררא נקטה. אבל מודה דבחקם שעובר איפא נמי דאין תורה עומדת לפני לומדיה
דבהא מודה אב״י.

אמנם לטעם עוסק במצוה פטור מן המצוה יש להשיב דהיכא דיש בידו לקיים שתיקה
לא מפטר כמ"ש הפוסקים ודו"ק היטב: (ג) ואשר בקשת להודיעה דעתי בראובן שאמר
שיתהי בנדוי בעה"ז ובעה"ב אם יהיה שותף עם שמעון ואחר זמן נתרצה ראובן להיות
שותפו ומחמת הנדוי זיכה ת"ק פייס' לבנו קטן גופא ופירי מהיום ושם לקרן השותפות
מס שמעון והוא מתעסק עמו כאדם העושה בשלו אף באמת סילק זכותו מעסק זה לגמרי
ויהיה לבנו אם לטוב אם למוטב וצריף למודע"י אם יש פקפוק מחמת הנדוי ואני אענה.

הנה בנדוי עה"ב איפא פלוגתא דרבנןאמא דהרשב"א בתשו' ח"ג שגדפס מחדש סימן
שכ"ו ונהביאה מרן סימן רכ"ח כתב דיש לו התרה. אבל המרדכי בשם רבינו פרץ ורבינו
ירוחם סברי דאין לו התרה וכן מוכח שהוא דעת הרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן ע"ב
וח"ג סימן קפ"ב ומהר"ר שלמה בנו בתשובותיו סימן ש"ז וכן העמיר מרן בש"ע סימן
רכ"ח דין מ"ה וסימן של"ד דין ל"ב.

ולא התירו יעקב אמ"ה והשבטים ליהוד' דהי' צריף שימות ויחול הנדוי וכמ"ש הרשב"ץ
סימן הנז' ועיין סי' רכ"ח דין י"ז וסי' של"ד דין ל"א. ונחזיתה להרשב"ץ שם שחקר
דרש"י פתב דיהוד' קבל נדוי בב' עולמות וא"כ איף הי' בד' אמות של יוסף ואחיו
כדמוכחי קראי והסכים דהעיקר הוא שלא נתנדה אלא בעה"ב כמ"ש בב"ר ורש"י אגב
שיטפא פתב פן עש"ב.

וזו היא שקשה על מאור הגול' רש"י אשר על כל טיפת דיו יושב עליה ז' נקיים ויהי
הקצ"ר אמיץ ומדקדק אפי' על אות אחת כמפורסם ואיף הכא שינה מדת"ו של שלמה
וכ' שקר ח"ו ובדא מלבד אגב שיטפא.

ואין ספק כי כל דבריו אמרי צדק ואפ' אות אחת יסודתו בהררי קדש רז"ל ועין לו
ראתה שאמרו פן במדרש רז"ל. וכבר נמצא דהכי אתמר בילקוט כדברי רש"י שקבל
נדוי בשני עולמות.

וידוע דהילקוט הוא ממדרשי רז"ל ככתבם וכלשונם ובחר רש"י בזה שהוא פשוטו של
מקרא. העוד לנו חקור דבר איף יהודה קבל נדוי עה"ב שאין לו התרה ואיף יעקב אע"ה
לא מיקח בו וסבר וקביל.

הנה שמענוה בינ"ן של קדושים כבוד מלכים חקור דבר זה. ועד אחרון הרב פנים מאירות
הכינה וגם חקרה וניחא ליה במ"ש התוספות בכתובות דף ס"ט ובמכות שאם בידו לקיים
התנאי וקיימו לא חל הנדוי וכשקיימו א"צ התרה והכא יהוד' הנה פשיטא ליה דיכול
לקיים ולהצילו כי פאיש גבורתו.

וטעם משז"ל כי לא הי' התרה כי יהוד' אינו יכול לקיים דשלה חרבו ולא יצא ועינו
ראה גבור' מנשה ויוסף ולא יכול לקיים וכל נדוי למפרע זהו תנרף דבריו. ובכל זאת
לא הונח לנו כי יהוד' בעת הנדוי הנה פרי ליה שיכול לקיים ועל דעת זה נתנד' ואם

אח"ך נולד דלא נשלף התרב ומנש' רפש וזעזע כל הפלטין ואמר דין רפש מבית אבא
א"כ נמצא דהי' הנדוי בטעות שאלו ידע זה לא קבל ולא הי' צריף התרה.

ונרא' לקיים דברי הרב ז"ל דינעקב אע"ה נדאי לא ידע מגבורת מנשה ויוסף ולהכי סבר
וקביל שיהוד' ינדה עצמו שהוא דבר שיכול לקיימו אף יהוד' שגג וקרוב לפשיע' דאמרו
רז"ל דכאשר רצה לאסור שמעון לא יכלו לו ושלח להביא גבורים וצעק שמעון ונפלו
ובא מנשה והכהו מפה אחת והניחו בבית הסוהר וכיון דיהוד' ראה מעשה זה של מנשה
הי' לו לחשוב שמה לא יוכל ואין בידו לקיימו מקרי ומשו"ה חל הנדוי משום דעינו ראה
בשל אחרים כי אסור"ר אס"ר ויאסור את שמעון ואין מציל והוי שוגג קרוב למזיד ונדה
עצמו בדבר שאינו יכול לקיימו.

והנה מהר"י הלוי בתשובותיו סימן כ"ב הקשה לדעת רבינו פרץ דנדוי העה"ב אין לו
התרה דא"כ מאי מוכיח במכות דנדוי על תנאי צריף התרה מיהוד' שאני התם דהוי נדוי
לעה"ב ופריק שפיר עש"ב ודעת קדושים ימצא דהכי תרגמוה רבנו קדישי הרשב"ץ
בח"ב סימן ע"ב והרדב"ז בתשובות התדשות מעתה דפוס פירודא סימן תצ"ח ומה
שהקש' עליו הרב מהר"ר ליב סאראוואל בתחיתו לק"מ דמהר"י הלוי לא מייתי ראיה
לרבינו פרץ רק בא לישוב הסוגיא לדעתו.

ושוב ראיתי להרב מהר"י הלוי עצמו סימן מ"ג שכ' פן ולעצמו הוא מציל. ולדעת
הרשב"א דנדוי הוי מדרבנן הקשה שם מהר"י הלוי בסי' כ"ב דא"כ איך עצמותיו של
יהודה היו מגולגלים ופריק לה הרב מהר"ר ליב סאראוואל הנז' דהאבות היו מקיימין
אפ"ל עירובי תבשילין ונצטער יהודה דעבר על נדוי דרבנן והרב מהר"י הלוי בסימן מ"ג
הקשה עליו דהגם דנדוי הי' מסור בידם פשאר מצות מ"מ לא היו נענשים עליהם בשום
מצוה ולא קבלום כמצוה ועוש' וא"כ אף שיידעו משפטי הנדוי לא יענש יהוד' עכ"ד
ולפי סברת הרמב"ן ודעמיה שהאבות דינם פישראל ויצאו לגמרי מכלל ב"נ מסתברא
שהיו נענשים כמ"ש רב תנא הוא הרב מהר"י רוזאניס בריש ספרו הנחמד פרשת דרכים.

ויש להרגיש על הרב מהר"י הלוי דלשיטתו מאי מקשה על הרשב"א דלדידן' דנדוי
דרבנן למה היו עצמותיו מגולגלים. ותיקשי לנפשיה דמאי אמרת נדוי דאורייתא והלוא
אינו מז' מצות בני נח ואף שהאבות היו מקיימין לא היו נענשים ומאי מקשה להרשב"א
והלוא קושיא זו חז"לא בכולל בין אי הוי מדאורייתא בין אי הוי דרבנן.

ולפום ריהטא הי' מקום להביא ראיה מהכא לדעת הרמב"ן דאבותנו ע"ה הי"ל דין
ישראל לגמרי ולדעתו צ"ל דנענשין כמ"ש הרב פרשת דרכים וכדאמרן ובהכי ניחא
דנענש יהוד' והיו עצמותיו מגולגלים.

אלא אי אמר' כדעת רבני צרפת שהי"ל דין ב"נ רק שהיו מחמירין כחוקמת ישראל אין
ראיה דנענשין על דיני ישראל כמתבאר מתוך דברי הרב פרשת דרכים וא"כ למה נענש
יהוד'. ויש לדחות לדעת רבני צרפת שסברי שדינם ככ"נ רק האבות היו מחמירין
כחוקמת ישראל שנרא' שלדעתם אם עברו על דין ישראל אינם נענשים.

אבל מ"מ הכשרים של א"ה היו נשבעים ומקיימים גם אם היו מקבלים דבר בקלל' ואלה
היו מקיימים וכיון שברצונם קבלו א"ה זה היו נענשים אם מקבלים באלה וקללה או

נִשְׁפָּעִים וְלֹא הָיוּ מְקַיְמִים וּבְזָה נִיחָא אַעֲיָקְרָא לְדַעַת רַבְנֵי צְרַפְתִּי מַה יוֹעִיל יְהוּד' שְׂקִיבֵל
נְדוּי וְהֵלֵא אֵינְהָ מִזוּ מְצוֹת בְּנֵי נַח וְאִם עֲבָר אֵינוֹ נֶעְנֵשׁ וּבְמַה נִּחָה דַעַת אֲבִינוּ הִזְקֵן אֲבִיר
יַעֲקֹב.

אַלְא שְׁגַם בֵּא"ה כָּף הָיוּ נוֹהֲגִים וְהַעוֹבֵר עַל הָאֵלֶּה הַקְּלָל' נֶעְנֵשׁ. וְכָל שְׁפֹן שְׂיִהוּד' קִבֵּל
עַל עֲצָמוֹ שְׂיִהֵן' נִחְשָׁב לוֹ חֲטָא אִם יַעֲבֹר כַּמ"ש וְחֲטָאֵתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים וּבְכִי הָאִי גִנְנָא
נֶעְנֵשׁ וְדָאִי וְלִכֵּן סָמַף יַעֲקֹב אַע"ה עַל זָה.

וְזוֹ תְּשׁוּבָה נִצְחָת לְקוֹשְׁיָא מְהַר"י הַלְוִי עַל הַרְשָׁבָ"א הַנּוֹ' דְּשִׂאֲנִי הֵכָא דִּיהוּד' קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ
שְׂיִהֵן' חֲטָא כַּמ"ש וְחֲטָאֵתִי לְאָבִי וְהַגַּם שְׁלֵא הִי חַיִּיב אִם רָצָה הוּא לְהַתְחַיֵּיב בְּתַחֲיִיב. וְעַל
דְּרָף זָה יִישָׁבְתִי חֲקִירַת הָרַב הַגְּדוֹל מְהַר"י זָאֲבִי ז"ל דְּלַדְעַת הַרְמַב"ן דְּהַמְצוֹת לֹא הָיוּ
מְקַיְמִין אֲלֵא בְּהִיוֹתָם בֵּא"י וּמִשׁוֹ"ה נִשְׂא יַעֲקֹב אֲבִינוּ ע"ה שְׁתֵּי אַחֲזוֹת בַּח"ל אֵיף נַח
דַעַת יַעֲקֹב אַע"ה כְּשֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ יוֹסֵף שְׂיִקְבְּרֵנוּ בֵּא"י וְהֵלֵא יוֹסֵף אֵינוֹ מְחַוֵּיב לְקַיְמֵם הַשְּׁבוּעָה
דְּאֵינוֹ יוֹשֵׁב בֵּא"י וְיוֹסֵף הִי בְּמַצְרַיִם עַכ"ד.

וְעַפ"ז נִיחָא דְּכַשְׁרִים שְׁל א"ה הָיוּ נִשְׁפָּעִין וּמְקַיְמִים וְאִם יוֹסֵף אֵינוֹ מְקַיְמֵם יֵשׁ חֲלִילֵהּ ה'
וְלִכֵּן הַשְּׁבִיעַ פְּרַעְזָה לְיוֹסֵף וְאֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וְיִצְחָק אֲבוֹתֵנוּ וְיַעֲקֹב לְאַחֲזוֹ עַל הַבְּכוֹר'
שְׂפָף הָיוּ נוֹהֲגִים גַּם הַגּוֹיִם לִישְׁבַּע וּלְקַיְמֵם אַע"ג דְּמַדִּינָא גּוֹיִם לִיתְנַהוּוּ בְּכָל יַחַל כַּמ"ש
בִּירוּשְׁלַמִי דְּנִזִּיר וְהוּא פְּשׁוּט.

וְעוֹד אֲפָשָׁר דְּהוּא בְּכָלֵל בְּרַפְתִּי ה' דְּהוּא א' מִזוּ מְצוֹת וְאַתְיָא מְפָלְגָא שְׁלֵא לִישְׁבַּע בְּשָׂמוֹ
וְלַעֲבֹר דְּהוּא חֲלִילֵהּ ה' וּבְזָה נִסְתַּלְק' חֲקִירַת הָרַב מְהַר"י זְהַנּוֹ' מַעֲיָקְרָא. וְהִנֵּה בְּמַכְתָּב
שְׁלַח אֵלֵי פְּתוּב בְּחִירֵי רַתְמָה נִפְשֵׁי הַחֲכָם הַשְּׁלֵם עֲצוּם וְרַב כַּמְה"ר יְהוּדָה נַגַּא"ר נַר"ו
מְמַתָּא מַחֲסִי"א תוֹנֵס יַע"א אֲנָהִירְנָהוּ לְעֵינֵינוּ מִמַּתְנִיטִיָּה דְּהָרַב מְשֻׁנָּה לְמֶלֶךְ ה' מְלָכִים
פ"י דִּין ז' ד"ה וְדַע שְׂמָה שְׁתַּרְצוּ הַתּוֹס' דְּשֵׁם הָרַב הֵבִיא סִיּוּם דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלַמִי הַנּוֹ'
דְּמִשְׁמַע דְּאִיפָא פְּלוּגְתָא וְהַעִיר מִשְׁבוּעַת הַמֶּלֶךְ וְכִיּוֹצֵא וְצַדֵּד דְּשְׁבוּעָה סְרָף דְּבַרְכַת ה'
וְהָאֲרִיף בְּזָה וְהֵבִיא דְּבָרֵי הָרַב מְהַר"ש יְפֵה בַב"ר פ' ל"ד דְּפְשִׁיטָא לִיָּה דְּהַגּוֹיִם אֵינָם
מְוַזְהָרִים עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְהַקֶּשׁ' עָלָיו מִמָּה שְׁהַשְּׁבִיעַ אַבְרָהָם וְיִצְחָק לְאַבְימֶלֶךְ וְיַעֲקֹב
לְעֵשָׂו וְאַסִּיק בַּצ"ע ע"ש בְּאֲנֹרָף וְכִיּוֹנְתִי קֶצֶת לְדְבָרֵי הָרַב ז"ל.

אַמְנָם הַקֶּשָׁה הַחֲכָם הַשְּׁלֵם יְהוּד"ה יַעֲלָה עַל הָרַב מַש"ל דְּמָה יוֹכִיחַ הוֹכַח מַעֲשֵׂו הָאֲמָרִינָן
פ"ק דְּקִדּוּשִׁין וְדִילְמָא יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָד שְׂאֲנִי אֲשֶׁר מְשֵׁם הוֹכִיחַ הַרְמַב"ן דְּהָאֲבוֹת יַצְאוּ
מְפָלֵל ב"נ וְהָרַב ז"ל גּוֹפִיָּה בְּרִישׁ ס' פְּרָשַׁת דְּרָכִים קִלְסָה וְהוֹכִיחַ בְּזָה שִׁיטַת גְּמָרָא דִּילָן
ע"ש עַכ"ל הַחֲכָם הַשְּׁלֵם הַנּוֹ'.

וְלִי הַהֲדִיּוּט לְק"מ דַּע"ג דְּדִין יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ. מ"מ הוּא מְשׁוּמָד וְנוֹדַע דְּאֵינוֹ שׁוֹמֵר מְצוֹת
וּבְשִׁלְמָא אִי הַשְּׁבוּעָה עֲנָף מְבַרְכַת ה' וּב"נ מְוַזְהָרִים עָלֶיהָ נִיחָא שְׁהַשְּׁבִיעַ יַעֲקֹב אַע"ה אֵת
עֲשֵׂו פִּינּוֹן דְּכָל הַגּוֹיִם שׁוֹמְרִים הַשְּׁבוּעָה בּוֹשׁ לִיָּה לַעֲבֹר נֶגֶד בְּנֵי אָדָם אֲבָל אִם אֵין הַגּוֹיִם
מְוַזְהָרִים עָלֶיהָ מֵאִי אַהֲנָא שְׁבוּעָה זֹו וְכ"ע יְדַעֵי שְׁהוּא מְשׁוּמָד וְאֵינוֹ נוֹהֵג פְּאַבּוֹתֵיו לְקַיְמֵם
הַמְצוֹת וְאֵין לוֹ בּוֹשָׁה לֹאמֵר שְׁהוּא נוֹהֵג פְּגוֹיִם: וְכַבֵּר הָרַב מַש"ל לְעִיל מִזָּה פְּתַב וְז"ל אֵיף
מִמָּה שְׁהַשְּׁבִיעַ יַעֲקֹב לְעֵשָׂו יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שַׁב"נ מְוַזְהָרִים לְקַיְמֵם לְשְׁבוּעָתָם דְּלִיפָא לְמִימַר

שהי' סבור יעקב דעשו מקיים התוך' עד שלא נתנה דדיינו אם יקיים ז' מצות עכ"ל ומה לנו אם דינו פישראל כל שאין תועלת להשביעו והדבר הרי הוא כמבוא"ר.

נחזור לענינו וספרין פתיחו דדעת האחרונים להחמיר בנדי עה"ב. פאשר עלה בקב"ץ חופש כל חררי מאיר עיני גולה הרב פנסת הגדול' י"ד סימן רכ"ח.

והמקילים להתיר היינו דוקא במקום מצנה כמ"ש מור"ם סימן רכ"ח ודישרן סמיכין בכנה"ג. ובנ"ד אין לחוט מצד נדוי העה"ב דכבר התוס' וסיעתם ופסקו מרן סימן של"ד דין ל' דאם התנאי בדבר שיוכל לקיימו וקיימו לא חל הנדוי וכ"כ הרדב"ז בתשובות התדשות הנדפסות בפירד"א סי' תצ"ח וק"ק שפכתב זה בלשון מסתברא לי והם דברי התוס' ודעמיהו.

וא"כ ה"א בנ"ד הוא תנאי שאפשר לקיימו ואם יקיים אותו לא חל הנדוי נכון לבו בטוח. ומה שרוצה להערים לזכות לבנו סוף מה ולהשתתף וכו' פכתוב בשאלה לא מגנא ולא מצלא כי כל עצמו לא קבל הנדוי אלא להתרחק ממנו דלא ניחא ליה בצונותא דידיה מפת מדותיו והקפדותיו וכינצא פנודע.

ומה תקן שהמעות הם של בנו כל שהוא עוסק עמו כאדם העושה בשלו ונדוע דאזלינן בטר הכונה של הנודר או הנשבע ויש פמה ראיות על זה פאשר עיניך תראינה בתשו' הרשב"ץ שיהביא מרן סי' רכ"ח בנשבע שלא יעשה יין למכור לתוגרמים ואסר הרב ז"ל גם מה שהי' אצלו מקודם דכונתו ה"ה על שחשדוהו שמוכר לתוגרמים וא"כ אסור אף מה שיש אצלו והרי דאזלינן בטר פונתו אף שלשון שבועתו אינו כן.

וכינצא בזה יש ללמוד מתשובת הרב מהר"ם אלשיך סי' נ"ז ע"ש באורך בנדונו ופוק חזי להרב פהונת עולם מה שהאריך על תשובת הרשב"ץ הנז' ומפל האחרונים הנז' שם יראה המעיין בכמה נדוני האחרוני' דבטר הכונה אזלינן וה"ה בנ"ד דכל שראובן מתעסק עמו פאלו ה"ה שותף ממש אסור לו ויחוש לעצמו שלא ליפנס בנדי עה"ב שאין לו הפרה לכמה גדולים.

וכ"ש דאפי' אם ה"ה נדר או שבועה לבד ה"ה אסור. ונדעתי כי ראובן ירא אלהים הוא ויתרחק מענין זה ועליו תבא ברפת טוב.

(ד)

ומה שרצית לעמוד מל דעתי בענין ס' פנפי יונה אם הוא מהרמ"ע כמ"ש בס' שפתי ישנים או אינו מהרמ"ע. אני בצדק אחזה דהרגיל בלשון חכמה של רבינו עיר וקדיש הרמ"ע זצ"ל במאמרות טהורות ובתשובותיו ובס' אלפסי זוטא כ"י להרב ז"ל לכו יבין שהרמ"ע לא סידר ס' פנפי יונה וזה ברור אצלי.

ומה שכתבת שבס' שפתי ישנים ייחסו להרמ"ע. שמענה ואתה דע לך שאפי' בספרי הדפוס המפורסמים זמנין דמשפחת בס' שפתי ישנים שלא פיונון יפה ואין צורך להאריך בזה.

ושמעתי כי הרב שני לוחות הברית גם פן מיחס ס' פנפי יונה להרמ"ע. והאמת אהובה אצלנו בשגם פבוד הגאון החסיד בעל של"ה חופף עלינו ועל ראשנו.

מ"מ נמשך אחר מה ששמע. אבל באמת נראין הדברים שאינן מלשון הטור של הרמ"ע ז"ל: ובר מן דין אומר אני הצעיר שמצאתי כמה וכמה ענינים רבים בספר פנפי יונה שהם מהרב מהר"י סרוק ז"ל פאשר בחנתי מס' לקוטים אשר לי כ"י ואלו הנה הרמ"ע המחבר ומסדר פנפי יונה הנה אומר אותם הענינים בשם רבו מהר"י סרוק ולא הנה פותב סתם.

נדע כי בהקדמת ס' משנת חסידים כתב שראה ס' פנפי יונה שהי' מסומן בכל ענין אם מהאר"י זצ"ל ואם מהר"י סרוק ז"ל ואם מהר"מ זצ"ל ע"ש ואפשר שהמסדר הראשון ס' פנפי יונה כן עשה ללקט אורו"ת ועל כל דבר שמא דמארא עליה והמעתיק השמיט הסימנים האלה.

ואחר זמן רב הדפיסו בפולין ס' פנפי יונה וכתוב שם שהוא מהרמ"ע ואין הדבר כן כמו שהוכחנו ובנה הנדפס חסר חלק ה' והוא בכ"י. ולכל הדברות אין לסמוך כל כן על ס' זה כי ידעתי שהרב המפורסם הרמ"ז זלה"ה כתב שלא יסמכו על הרמ"ע אם חולק על דברי מהר"ו ז"ל.

וגם אני ראיתי בס' כ"י מהרב המקובל עיר וקדיש מהר"ם פאפיראש הפה"ה (אשר סידר כתבי האר"י זצ"ל וס' דרך עץ החיים וס' פרי עץ החיים שגדפסו מחדש בפולין הם מסדרו וסידרו לכתבי האר"י זצ"ל כפי אשר קבל מרבו הרב המקובל מהר"י צמח ז"ל.

והוא מחידושי ופולפוליו חיבר ט"ל ספרים רובם בחכמת האמת ולכלם קרא בשם אור פגון מאורי אור הנדפס בערכי הפנויים. אור זרוע אור האבוקה. אור גר.

אור צח וכינצא וחיבר אור רב פירוש על הזהר הקדוש) שהשיג השגות גדולות בקונטרס מהר"י סרוק ז"ל בתוך גדול וכ' שדבריו הם נגד הקדמות האר"י זצ"ל בקונטרס שהוא ובמקומות אחרים רמזתי קצת מזה לזכות הרבים. (ה)

ועל אודות בני הכפר שהם מנין בצמצום ויום שבת בבקר שנאנס אחד מהם בחולי ולא בא לבית הפנסת ובמנחה אנס עצמו ובא והי' מנין ונסתפקת אם במנחה יקראו הפרשה שלא יקראו בבקר ויעלו ז' עולים ומפטיר.

או יקראו ג' עולים כל הפרשה. אשיב"ך על קנה דלדעתי הקצרה הדבר פשוט דבמנחה יקראו בפ' הבאה ככל ישראל ג' עולים ובשבת הבא יקראו שתי פרשיות ועמ"ש אני בעניי בס' הקטן ברפי יוסף סי' קל"ה אות ב' ומשם באר"ה דאין לסמוך על מ"ש הרב עטרת זקנים דאם לא קראו בתורה שיקראו ביום ג' דאין לנו להחדש מדעתנו דבר מעתה אשר לא שערוהו הראשונים ואין לסמוך עמ"ש הרב גנת נרדים א"ח כלל א' סי' מ"ט כמ"ש שם.

ואם נמצאו בשבת עשרה מישראל בעיר של גוים והם מעיר גדולה הסמוכה וכבר בעיר הגדולה קראו הפרשה בבית הכנסת אלו העשרה אינם משלימים לשבת הבאה פיון שבבית הכנסת שלהם קראו ושבת הבאה קורין הפרשה אחרת.

אין לאלו להתאסף ביחד ולקרות שתי פרשיות בבית אחת בס"ת ובהא אפי' הרב אליה רבה ריש סי' קל"ה מודה עיין בדבריו ודוק הטב וכל זה פשוט בעיני. (ו).

ואשר שאלת דתכם אחד מהגדולים צינה שלא יאמרו לו שום תנאי בהשפכה פי אם יעשו לו השפכה כא' העם גם לא יעשו לו מצבה ואמרת דגדולי העיר היו רוצים לשנות צואתו כי זה נראה פאלו מבזים אותו ורציית לשאול את פי בזה ההש"ב אשי"ב.

דע דאמרו בירושלמי פ' עשירי דמס' שביעית אמר ר' יוסי בר נש דתני תדא מיכלא והוא אזיל לאתר ואינון מוקרין ליה בגין תרתי צריף מיקר לון אנא תדא מיכלא אנא חכים. והביאו הירושלמי הנה בהגהות מימוניות פ"ז דרוצת.

וכתב הרב יפה מראה דאפי' לסברת רש"י פ' גיד הנשה דלא אסור משום גנבת דעת אלא כשהוא מטעהו אבל בסתם ואידך טעי שרי הכא היינו טעמא שנה נהנה בכבוד תורה ואיהו לאו בר הכי והפבוד מילתא רבתי היא צריף להודיע שלא ליהנות חנם.

וכ"כ מהר"א בפ' ומ"ש מהרי"ט א"ח סימן ח' יש להשיב ואכמ"ל. ועל זה ידו פל הדונים המקבלים פבוד ההמון שמכבדין אותו פאלו הוא גברא רבא ואינו אפי' זוטא והירא לנפשו כי על הפל יתן דין וחספון חייב לומר בפירוש כי אינו ראוי לכבוד הנה.

ובזה יפטר מעונש מתעטף בטלית שאינו שלו. איכו השתא האי גברא רבא דנ"ד פי ירא לנפשו שהתוארים שנוהגים לתאר בדור הנה הם יותר ממה שהוא ראוי ומשום הכי צינה שלא לתארו בתוארים הנהוגים והוא לתקון נפשו.

מאן ספין ומאן רקיע לעבנר על מצותו וכבר הרב מהר"ם חאגי"ז זלה"ה במשנת חכמים סי' קפ"ו צינה פן שלא יתארוהו בשום תנאי. וגם אני שמעתי שפמה רבני חכמי ארץ ישראל שציוו פן ונעשה פדבריהם.

והגם שמהרשד"ם בא"ה סי' ס"ה ערער על מי שתאר למרן החכם המופלא ואמר שמתאר בתאר שאינו נהוג בזמנינו ע"ש ומשמע מדבריו דבכל זמן צריף לתאר החכם פפי התוארי הנהוגים בזמן וכיון שנהו המנהג אין לחוש.

לזה אומר מי עלה שמים למען דעת מה יאמרו בתוארים אלו. ומה גם שמזמן מהרשד"ם עד זמנינו נתמעטה החכמ' ונתרבו התוארים ורבינו האר"י זצ"ל הנה מלעיג על ההשפכות.

ובחון תיבת מלעיג שיצא מפה קדוש פמוהו. ואע"ג דיש לפרשה בעניינים אחרים גם פן. וכיון שהחכם הנה חש שמא אינם עולים יפה בשמים התוארים הללו ולתקון נפשו צינה פן. ודאי חייבים לקיים צואתו.

ואשפחן שהרב מהר"ש הלוי ז"ל ציונה שלא יתנו לו שום תואר רק שמו לבד. והרב הגדול מהרח"ש ודישרן סמיכין רבנו קדישי קיימו צואתו כמו שפתיב בספר קורא הדורות דף מ"ו ע"ש.

ומהא דהרב מהר"ש הלוי שמעינו דהגם שהרב ז"ל ציונה דבהשפכה לא יתארוהו כלל. באיזה ענין אחר יכולים הרבנים לתארו בדבר אחר שאינו השפכה.

דברי מצינו בהספמת הרבנים לתשובות מהר"ש הלוי שם חכמים מתארי"ם אותו בכמה תוארים הראויים להרב ז"ל. ועוד אני אומר בנ"ד דאפילו נימא שכל התוארים ראויים אליו באמת אפשר שפונתו בזה שציונה שלא יתארוהו כי היכי דליהוי ליה פפרה כי אין אדם צדיק בארץ וכו' ואמרו שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה ולכן סבר ומביל ענין זה למעט בכבודו משום פפרה ובנדאי חייבי לקבל מצנתו.

ופוק חזי זכר לדבר דחזקה המלה גרר וכו' כי היכי דתייהוי פפרה לאביו והודו לו חכמים. ואע"ג דיש הפרש רב מפורסם בין הנושאים שמעינו מיהא דכל שהוא לכפרה יש לעשותו ולמדנו זה בהדרגות וכן משמע מסוגית סנהדרין דף מ"ו ע"ב.

ברם אשר ציונה שלא ישימו לו מצבה נראה דלא ישמעו לו בפלרק יעשו איזה מצבה קטנה שיש תקון לנפש בזה לפי דברי רבינו האר"י זצ"ל כמבואר בשער המצות אשר סידר מהר"ש ויטאל פ' יחי ע"ש באורך.

ומשנתנו היא זו פ"ב דשקלים בונין לו נפש על קברו ואלו נזכר החכם שיש בזה סוד ותקון לנפשו לא היה מצנה כה. כן נ"ל.

(ז).

ואשר תאנה נפשך לדעת איזה ישוב לדברי הרמב"ם אשר פ"ה דחמץ ומצה פסק דמותר ללתת החטים למצת מצנה ופי"ב דמעשה הקרבנות פסק דאין לותתין המנחות. ואומר עם קנ"י.

בחירי רצתה נפשי למה זה תשאל לשמי בעידנא דענילי אינשי רבירי ויעשו להם מטעמים היכול אוכל דבר באתרא דזקוקין המכונות והעמודים החרים הרמים. אמנם לא יכול יוסף להתאפק כי מצאת חן בעיני מפל ראשי בשמים.

ולתפיק רצונך שפתי לא אכלא הנה ארש"י לפניך בעזר משדי צור כל העולמים. גרסינן בפ' כל שעה דף מ' ע"א אמר רבא מותר ללתת דתניא יוצאין בפת נקיה והדראה נאי אפשר נקיה בלי לתיתה איתיביה רב פפא וכו' מהא דא"ר זירא א"ר רמיה אמר שמואל חטים של מנחות אין לותתין אותם וקרי להו סלת הדר אמר רבא מצנה ללתת שצאמר ושמתם את המצות אי לאו דבעי לתיתה שומור למאי אי שומור דלישה לאו שומור הוא דאמר רב הונא בצקות של גוים אדם ממלא פריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה בראשונה לא מ"ט משום דלא עביד בהו שומור וכו' דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשומור לא עבד לה שומור וכו' ואפ"ה לא הדר ביה רבא דא"ל להנהו דמהפכי פיפי כי מהפכיתו הפכיתו לשם מצנה אלמא קסבר שומור מעיקרא מתחילתו ועד סופו בעינו מר בריה דרבינא מנקטא ליה אמיה בארבי ענין הסוגיא באורך.

וְרֵאִיתִי לְהַגְאוֹן מֵהַר"ר יְחִזְקֵאל נֶר"ו בְּצִל"ח הַנֶּדְפֵס מִחֲדָשׁ עַל פְּסָחִים עַל מ"ש רָבָא מוֹתֵר לְלִתּוֹת דְּתַנְיָא וְכוּ' וְאִי אֶפְשָׁר לְנִקְיָה בְּלֵא לְתִיתָה שֶׁכ' וְנ"ל וְיֵשׁ לְדַקְדָּק אֶפְתִּי מְנָא לִיָּה דְמוֹתֵר לְכַתְחִילָה וְהָרִי יוֹצֵאִין תַּנְיָא וְהֵינּוּ בְּדִיעֵבַד וְהֵינּוּ דוֹמְיָא דְשַׁעוֹרִין דְּאִין לוֹתְתִין וּבְדִיעֵבַד אִם לֹא נִתְבַקְעוּ מוֹתֵרִין וְנִרְאָה מְשׁוּם דְּהָרִי בְּרִיתָא שְׁנוּיָה דָּף ל"ז פָּה יוֹצֵאִין בְּפֶת נִקְיָה וּבְהַדְרָאָה וּבְסֵרִיקִין הַמְצֻנְיָרִין אֶף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ אִין עוֹשִׂין סְרִיקִין הַמְצֻנְיָרִין וְכוּ' וְאִי ס"ד דְּלִתִּיתָה אֲסוּרָה לְכַתְחִילָה וְאִין הֵתֵר לְנִקְיָה אֲלֵא דִיעֵבַד הוּא"ל לְלֵא ע"פִּי שְׁאֲמָרוּ אִין לוֹתְתִין וְאִין עוֹשִׂין סְרִיקִין וְכוּ' עכ"ל וְשׁוֹתִיָּה דְמֵר לֹא גְמִירְנָא דְתִיבַת יוֹצֵאִין מְשַׁמְעוּתָה לְכַתְחִילָה וְדוֹקָא פִּי קַתְנִי יֵצֵא אוֹ יֵצֵאוּ י"ח הוּא דִיעֵבַד אֲבָל יוֹצֵאִין הוּא לְכַתְחִילָה כְּדִתְנֵן הֵכָא בְּסוּמָה וְאֵלוּ יִרְקוֹת שְׁאֲדָם יוֹצֵא י"ח בְּפִסְחָא וְכוּ' וְיוֹצֵאִין בְּהֵן בֵּין לְחִים בֵּין יְבִשִׁין וְדִכְוֹנְתָא טוֹבָא דְלִשׁוֹן יוֹצֵא וְדִי חוֹבְתוֹ יוֹצֵאִין הוּא לְכַתְחִילָה וְתוּ דְלִדְיָה דִּיוֹצֵאִין דִיעֵבַד מְשַׁמַּע אֲמַאי הֵכָא קַתְנִי הָאִי לִישְׁנָא דְבַהַדְרָאָה וְנִקְיָה אֶף לְכַתְחִילָה וְסֵרִיקִין הָא תַּנִּי לָהּ בְּהֵדְיָא.

אֲמַנָּם יֵשׁ לְהַעִיר וּלְיָשֵׁב בְּסַגְנוֹן זֶה דְנָהִי דִּיוֹצֵאִין לְכַתְחִילָה מְשַׁמַּע בְּרַם מְנָא לִיָּה לְרָבָא דְמוֹתֵר לְלִתּוֹת לְכַתְחִילָה נִימָא דְבְּדִיעֵבַד לְתַת וְעֵשָׂה מִצָּה וְאֵז יוֹצֵאִין לְכַתְחִילָה בְּהַ מְשׁוּם דְּכִבֵּר הָיָה מַה שְׁלִתְתָּ דִיעֵבַד וּמַאי רָאָה מִיְתִי וי"ל דְּגַם בְּסֵרִיקִין קַתְנִי יוֹצֵאִין לְכַתְחִילָה וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּכִבֵּר דִיעֵבַד עֲשָׂאֵן וְשִׁיָּהּ יוֹצֵאִין לְכַתְחִילָה דְאֵנְכֵל לְצֵאת לְכַתְחִילָה וְאִם אִיתָא דְהָכִי הוּא בְּפֶת נִקְיָה הוּא"ל לְסִיָּים אַעפ"י שְׁאֲמָרוּ אִין לוֹתְתִין וְאִין עוֹשִׂין סְרִיקִין כַּמ"ש הָרַב הַנֶּזְכָּר.

וְאַחַר זֶמַן רֵאִיתִי לְהַרְבֵּ פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ נֶפֶק דַּק כְּדוֹקִיָּין וְנִדְחַק וּק"ק דְהוּא"ל לְשַׁנְיָי כְּדִשְׁנִיָּין עֵינֵן בְּדַבְרֵי קִדְשׁוֹ וְאַתָּה תַחֲזֶה. וְהָרִי"ף פֶּתַב וּמִבְעֵי לִיָּה לְאִינִישׁ לְנִטוֹרֵי חִיטֵי דְפִסְחָא מְעִידֵן קִצְרִיָּה וְכַתְבֵּ הָר"ן וְדָאִי דְלִמְצוּנָה מִן הַמְּוֹבָחָר הָכִי עֲדִיף טְפִי וּמִיָּהוּ אֶפְשָׁר דְּכֹל דְשִׁמְרֵן הַחִיטִים קוֹדָם לִישָׁה יֵצֵא וְכוּ' ע"ש.

וְאַחֲזֶה אֲנִכִּי לְהַרְבֵּ פְּרִי חֲדָשׁ סִי תַנ"ג שֶׁכ' עַל דְּבָרֵי הָר"ן הִלְלוּ דָא ע"פִּי דְכֹן פֶּתַב רַש"י פ"ק דְּחֻלִּין בְּהוּא עוֹבְדָא דְגִינְיָאִי נִהָרָא דְמַתְחִילַת טַחֲיָנָה וְהַרְקָדָה בְּעֵי שְׁיִמּוֹר לְשֵׁם מְצוּנָה אִינוּ מְחֻנּוֹר דְקָרָא דּוֹשְׁמֶרְתָּם לִיכָא לְפָרוּשֵׁי אֲלֵא חֲדָא מְתַרְתִּי אוֹ לֹמֵר דְקָרָא סְתָמָא קְאָמֵר וּמְעִידֵן קִצְרִיָּה בְּעֵי נְטוֹרֵי אוֹ לֹמֵר דְּמְעִידְנָא דְנַחֲתִית לְשְׁיִמּוֹר דְּהֵינּוּ מְנַתִּינַת מִים דְּהוּי מְלִישָׁה וְאִילָף דְּבְעֵי נְטִירָה אֲבָל לֹמֵר דְּבְעֵי שְׁמִירָה קוֹדָם לִישָׁה אֲבָל לֹא מְעִידֵן קִצְרִיָּה זֶה מְנִין לְנוּ עכ"ל.

וּמְצֵאתִי בְּחִידוּשֵׁי הָר"ן כ"י לְפִסְחִים שֶׁכ' בְּסוּגְיָין בְּתוּף דְּבָרֵי וְנ"ל רָבָא הָכִי קְאָמֵר דְּנִדְאִי שְׁיִמּוֹר מְקַמֵּי לִישָׁה בְּעֵי דָאִי לֹא קִפִּיד רַחֲמָנָא אֲלֵא אֲשִׁימּוֹר דְּלִישָׁה וּשְׁמֶרְתָּם אֵת הַמְצוֹת לְמָה לִי דְכִינּוֹן דְּרַחֲמָנָא אֲמֵר בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מְצוֹת עַל כְּרַחוּ יֵשׁ לוֹ לְשְׁמֶרְתָּם כְּדִי שְׁלֵא יְבוֹאוּ לִידֵי חִימוּץ אֲלֵא ע"כ שְׁיִמּוֹר מְקַמֵּי לִישָׁה בְּעִינֵן וְלֹא נִיחָא לִיָּה לְרָבָא בְּמַאי דְּדַחֲיָן דִּילְמָא הֵתָם הוּא דְּבְעִידְנָא דְּנַחֲתִית לְשְׁמּוֹר לֹא עֵבַד לִיָּה שְׁיִמּוֹר דְּהָא אֶפְלוּ אִי אֲמַרִי הָכִי ע"כ צְרִיכִי שְׁיִמּוֹר מְאוּתוֹ שְׁיִמּוֹר שְׁהוּא מְשׁוּם סְפַק חֲמִיץ וְכִינּוֹן שְׁפֹן מֵאֵן פִּלְג לָהּ אֲלֵא וְדָאִי שְׁיִמּוֹר מְעִיקְרָא בְּעִינֵן עכ"ל וְהַשְׁתָּא לְצַד זֶה שֶׁכ' הָר"ן דְּכֹל שְׁשִׁמְרֵן הַחִיטִים קוֹדָם לִישָׁה יֵצֵא ה"ט דְּמַדְכְּתִיב וּשְׁמֶרְתָּם אֵת הַמְצוֹת שְׁמַעֲיָנָן דְּהוּי קוֹדָם לִישָׁה דָאִי מְלִישָׁה וְאִילָף לְמַאי אֲצִטְרִיף הַפְּתוּב בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מְצוֹת וּמְוַכְרַח דְקָרָא דּוֹשְׁמֶרְתָּם אֵת הַמְצוֹת אֵתִי

לטפויי קודם לישא ומסורת בידינו תפסת מועט תפסת ולכן אמרינו דהוי מתחילת טחינה ובהקדה: וזוהי שיטת רש"י פ"ק דחולין שהביא הרב פרי חדש במ"ש דבמזן' קא עסיק דכתיב ושמתם את המצות דמתחיל' טחינה ובהקדה וכו' ודייק התם לשון הש"ס דקאמר הווא גברא דהנה דארי חיטי לפסקא ומשמע דהי' הולך לטוחנמם ולא קאמר דהנה דארי חיטי דפסקא דאי הווי נטירי מעידן קצירה עד האידנא נטרינהו והול"ל חיטי דפסקא דכבר היו נכונים ושמורים אלא דהווי חיטי בעלמא ונדארי להו לפסקא דמתחילת טחינה ישמרם ואזי הווי חיטי דפסקא ובהכי נתישבה קושית הרב פר"ח ונתחווירו דברי רש"י והר"ן פמבואר.

גם רבינו אליעזר ממיץ בספר יריאים מצוה ק"ה פתב וז"ל חיטי דשרירן קי"ל פרבא דאמר מצוה ללתות וכו' ע"ש ובמזן' ק"ח פתב וז"ל וצריף שתהא שמורה לשם מצה משעת טחינ' דכתיב ושמתם את המצות בעינן שימור לשם מצה עכ"ל וכאשר ירדוף הקור"א אינו מוכן דבמזן' ק"ה פתב דקי"ל פרבא דאמר מצוה ללתות ובשמעתין מוכח בהדיא דלרבא דאמר מצוה ללתות בעי מעידן קצירה ואיך במצוה ק"ח פתב משעת טחינה.

ונרא' שדעתו ז"ל דהא דעידן קצירה הוא מצוה מן המוכרח ומדינא סגי משעת טחינה פדעת רש"י והר"ן דקרא דישמתם אתא לאוסופי על שעת לישא ככל הדברים אשר ראו עיניך.

ועין לו ראתה להרב פרי חדש דמסיק דכזית מצה שיוצא בה י"ח לא נפיק אא"כ שמור משעת קצירה וכתב וכן דעת הרוקח סימן רע"ב דבעי שימור מתחילתו ועד סופו עכ"ל וק"ק דשם ברוקח סי' רע"ב הנז' פתב וז"ל מצוה ביה לעשות שימור מן הקציר' לפסח כדאמר רבא להנהו אפוכאי דבעינן שימור מתחילתו ועד סופו עכ"ל הרי שפתב מצוה וכו' ומשמע דאינו לעיפוכא אלא למצוה ומ"ש דבעינן שימור וכו' מוכח דהיינו למצוה כמ"ש ברישא ואע"ג דבסימן רס"ג פתב מימרת רבא דאמר להנהו וכו' סתם כבר ביאר דעתו בסימן רע"ב ואם נפשך לומר אודי לי מיהת דאין ראיה מרבנו הרקח דהוי לעיפוכ' כמ"ש הרב פר"ח דדעת הרקח כדעתו ז"ל.

ושם בסימן רס"ג פתב הרקח דאמר רבא אסור ללתות חטים ושעורים ע"ש ואע"ג דמבואר בש"ס דרבא הדר הוודני ובתחיל' קאמר הש"ס הדר אמר רבא מותר ללתות ומסיק דהדר ביה ואמר מצוה ללתות.

מ"מ מאחר דשדרו רבנא אתא ממתבתא דהאידינא אסור. אמטו להכי הרקח שפר קדמיה להביא מימרת רבא הראשון' דאע"ג דאיהו הדר ביה אגן קי"ל פמימרא ראשון' וזה פשוט בעיני.

ולא אכחד דמצאתי בס' הפרדס כ"י לרש"י סימן רצ"ז שפתב וז"ל מיבעי ליה לאיניש למנטר הני חיטי וכו' ומתבעי להו לשמרן משעת קצירה ולשווינהו בבית מןסוה במקום מוצנע דלא ליגע בהו מיא וטלא וזהו דרף שמירתו דאמר קרא ושמתם את המצות מעיקרא בעינן דאמר רבא להנהו דמהפכי וכו' עכ"ל וכן פתוב בספר האורה לרש"י כ"י

ומשמע דהוא מדינא ולכאור' דמחלף' שיטתיה דרש"י ממ"ש פ"ק דחולין למ"ש בספר הפרדס ובספר האור'.

אם לא שגדחוק עצמינו לומר דבספר הפרדס וספר האור' למצנ' קאמר. אמנם לדינא סבר רש"י דמשעת טחינה כמ"ש פ"ק דחולין.

והכי דיקי דברי רש"י בשמעתינן שכ' לא הדר ביה רבא ממאי דאמר בעינן שימור קודם לישא עכ"ל ומשמע דלא קפיד רבא אלא שיהי' שימור קודם לישא. והא דכיפי מצנה.

ומתוך כך נרא' לישב דברי הרב פר"ח ממה שהשיג עליו הרב מקראי קדש דמאי מקשה לרש"י אימא דרש"י מייירי בטוחן על ידי מים כמ"ש הרא"ש והטור ולכאור' הוא תימה על הרב פר"ח. ואפשר דדעת הרב פר"ח דסברת רש"י דבעינא שימור משעת טחינ' ואפי' שאינו טוחן על ידי מים.

נדא דסתמא קאמר פ"ק דחולין ותו בשמעתינן כ"ב דלא הדר רבא ממ"ש בעינן שימור קודם לישא דמשמע דמדינא בעי שימור משעת טחינה ומשמע דהא מדינא וכיפי מצנה ומסתמא קי"ל פותיה דרבא והיננו מ"ש פ"ק דחולין משעת טחינה דהוי קודם לישא.

ותו דכי חזינו דהר"ן כ' סבר דבעי טחינ' מקמי לישא קרוב לשמוע דהיננו מ"ש רש"י פ"ק דחולין. עוד ראיתי להרב מופת הדור מהרח"א בס' מקראי קדש דהשיג על הרב פר"ח במ"ש דעיקר ושמרת' לשמן' משעת קציר' וכי היכי דליהוי שימור מעליא אמרינן מצנה ללתות וכתב על זה הרב מקראי קדש ואיני רואה טעם בדבריו וכו' ע"ש ואני בעיני אומר כי הרב פר"ח טעם זקנים יקח פי קרוב לדבריו כתב הרמב"ן בס' הלכותות שגדפס מחדש דף י"ג ע"א מהספר.

והרוא' יראה דמה שהשיב הרב מהרח"א על הפר"ח ל"ק אלא שפונת הרב מ"ק לומר דאין מופת חומה דליהוי משעת קציר' לעיפובא וגם הרמב"ן שם בס' הלכותות כתב דאפשר דקציר' אינה לעפובא והביא ראיה מדאמרינן רבינא מנקטא ליה אמיה בארבי ש"מ שאר רבנן לא הוו זיהירי ע"ש וכן הרא"ש בפסקיו הביא ראיה זו דרבינא ע"ש.

והני מילי דהרמב"ן והרא"ש הם סייעתא למה שישבתי בס' הקטן מחזיק ברכה בקונטרס אחרון סימן רצ"א מ"ש רבינו ירוחם בדין סעוד' ג' ע"ש ועיניה תחזינ' משרים. וחמות"י ראיתי או"ר להרב קרבן נתנאל שעל דברי רב אחא בשאלות שכתב לא נפיק איניש ידי חובה אלא במצה דמנטרא מחימוץ מן כד נפלא מיא עילוה ונהביאם הרא"ש פתב וז"ל מן כד נפלא מיא עילוה יש לפרש דבזמן רב אחאי גאון שהי' סוף האמוראים כמ"ש תוס' בכתובות דף ב' עדיין היו לותתים חיטי לפסחא וכו' והאינדנא שדרו ממתיבתא שאין אנו בקיאים בלתי' עכ"ל ותימה עליו שפסח' על דברי התוספות בכתובות הנז' והם דברים תמוהים דרב אחאי שעשה השאלות לא הי' בסוף אמוראי ולא מרבנן סבוראי אלא בדורות הגאונים וכמ"ש בתשובת רב שרירא גאון הובא' בס' יוחסין והראב"ד בס' הקבל' וזה פשוט מאד.

ונה חזיתי להרב פרי חדש שם סימן תנ"ג דין ה' שכ' מרן האינדנא אסור ללתות בין חיטים בין שעורים וכ' בפר"ח וז"ל ר"ל לא מפעיא שעורים שמהרין להחמיץ ואסירי בלתיא מעיקר הדין אלא אפי' חיטי דשרירן ואין מהרין להחמיץ שמעיקר הדין שרי

ללתנת נהגו לאסן' עכ"ל ולפי דבריו הו"ל זו ואצ"ל זו דאפי' במשנ' ובריתא לא נאמר אלא מדוחק וגם יש מי שכ' דלא נאמר זו ואצ"ל זו כי תני בין בין אלא דבהא יש למשקל ולמטרי גם מ"ש דשעורים מעיקר הדין אסירי בלתי' לכאור' הי' קשה דבזריזין שרי וכמ"ש דף נ"ו בעומר שלותתין וקאמר צבור שאני וע"ש בפירש"י אף בזה יש לומר דמ"ש הפר"ח מעיקר הדין פונתו מעיקר דין הגמ' דתניא אין לותתין שעורין בדה"מ.

אמנם למ"ש מרן בין חיטים בין שעורים י"ל דהכא איכא רבותא בכל חדא וה"פ בין מן החיטים דכיון דאית בהו ציריא עיילי מיא אלא אפי' שעורין דלית בהו ציריא ושיעי אסור וכמ"ש בש"ס דף מ' וכן איכא רבותא איפכא כמ"ש הרב פר"ח ואין זה ענין לבין בין דעלמא ולא לזו אצל זו והדברים פשוטים איכו השתא ע"ט לדבר למאי דאמאן עלה.

כי בסוגיין מבואר נגלה לכל מראה עיני דבהא דבעי רב פפא לאותוביה לרבא ממירת שמואל דחיטים של מנחות אין לותתין וקרי להו סלת איכא לאקשוני דאמאי לא אותוביה בעיקר הדין דשמואל אמר אין לותתין ורבא אמר מותר ללתנת.

וכבר הרב מהרש"א בחידושי הלכות העיר בזה וכו' דרבא פליג אשמואל ע"ש וכוונתו מבוארת דנהי דבעיקר הדין לא מצי לאותוביה לרבא דרבא מצי פליג אשמואל אף פריד עליה דבלא לתי' קרי להו סלת הפך מאי דאמר רבא דבלא לתי' אינה נקיה ונהי מחלקת במציאות ונהי שפתי הגיעו לפרקן לפרק שלוח הק"ן נוהג באר"ש ארשת שפתי על אודות לשונות הרמב"ם אשר שאלת ובריש פל אתוןן אציגה נא עמך הצג על האר"ש במימר קדישין רבנו בתראי קדמו שרי"ם יתנו עדיה"ם לרבנות שינוייה"ם.

ואביטה נפלאות למופת דורנו עיר וקדיש הרב מהרח"א בס' מקראי קדש בבניאורו לה' פסח סימן תנ"ג דף קע"א ע"א אשר העלה ואשר הביא דברי הרב מהרש"א בחידושי הלכות שהבאתי עליו דנעלם ממנו דהרמב"ם פי"ב דהלכות מעה"ק פסק פשמואל דאין לותתין המנחות ופ"ה דחמץ פסק רבא ואייתי מתניתא בידיה דברי הרב הגדול הרדב"ז לישיב דברי הרמב"ם ודחאם וכתב דהנכון דשאני הכא דכתיב ושמרתם את המצות סבר רבא דקרא אתי להתיר ללתנת וכו' ומעיקרא הנה ס"ל דקרא למצוה אתא והדר ביה דלהתירו אתא קרא ולא למצוה עכ"ל.

ומה שדחה לדברי הרדב"ז חזר ונרא' מפי פבוד הרב ז"ל עצמו בס' הנז' דלעיל סוף דף צ"א תריץ יתיב לדברי הרדב"ז ע"ש. והרב שם בס' הנז' בשאלת רשע דף ז' אות י"ט כתב ישוב הרדב"ז מדנפשי' והדרף שכ' על מה העבוד' וכו' זבח פסח הוא ע"פ תירוצו הנז' בבניאורו לה' פסח שהבאתי ע"ש.

ומאי דמסיק בבניאורו לסימן תנ"ג הנז' מריהטא דלישני' הוכי"ח דכל מילי דמר עביד לתרוצי להרמב"ם ולי ההדיו' נרא' דבזה יתישבו גם דברי מהרש"א בחידושי הלכות דכי אמרה הרב מהרש"א היינו ברישא דרבא לא יליף מקרא התם כתב מהרש"א לתרוצי סוגיא דאימור דרבא פליג אשמואל אכל למסקנא דיליף מקרא אפשר דמודה לשמואל ולהכי פסק הרמב"ם פתרונייהו ואיברא דמהרש"א קיצר בדבריו.

ואולם יש להעיר על תירוץ הרב הגדול מהרח"א הנז' דכיון דמוכרח בש"ס מדרב פפא דלא אותיב לרבא בעיקר הדין משמואל דרבא יחלוק על שמואל מנ"ל להרמב"ם

דלמסקנא רבא מודה לשמואל אימא דכיון דסבר דאתא קרא להתיר לתימה הוא הדין למנחות ובשלמא אי רבא סבר דאתא קרא למצנה גלתות נימא דהכא דהוא מצנה שאני לא כן במנחות ורבא מודה לשמואל אבל אי אתא להתיר נימא ה"ה למנחות ויש לישב.

ואשא עיני וארא' להרב מהר"ב קזיס במגילת ספר פתוב דף ד' ע"ד שהביא הקושניא על הרמב"ם משם הרב מהר"ח א הגז' ותירץ דשאני פסח שהקפיד הפתוב ושמרתם את המצות ואי לאו דבעי לתימה שימור למאי וכו' ע"ש שהרב' דברים.

וק"ק על הרב ז"ל שהרמב"ם פ"ה דחמץ פתב מותר ללפתות ולא פתב מצנה ללפתות ואיך תירץ שהקפיד הפתוב ושמרתם ואי לאו דבעי לתימה וכו' נהרי הרמב"ם לא כן דעתו וכיון שאינו מצנה הי"ל לחוש גם במצות דאף דחייב פרת לא יפנסו בס' דאפש' דכמה בני אדם אינם מכירין ואין בידם להזדרז וכמ"ש הרמב"ם גבי מנחות דכיון דלפתון בחוץ לא ילפתות ואין הפל זריזין לשמרו ובכלל דברי הרמב"ם שאמר ואין הפל זריזין לשמרו היינו שלא נדעו להיות זריזין.

אבל אם הי' מצנה הי' מקום לומר דלא היינו חוששין כל פה ודוק הטב. ונזהה הוית להרב פני יהושע שכ' על דברי הרב מהרש"א דכ"ש דלמסקנא דרבא אמר מצנה ללפתות ליתא דשמואל וכו' דאין צורך לזה דגבי פושטין שייך שפיר לחלק בין מצה למנחות מטעמא דזריזין וכו' משא"כ לתימה חשש חזמוץ לא תלי בזריזין אלא לפי החיטים שיש מתבקעים לאלתר ומשו"ה אמר שמואל שאין לותתין מנחות דאסו' לגרום למנחות חזמוץ משא"כ לחמץ בפסח מותר דכל אדם יבחין אם נתבקעו ולא שייך זריזות וכ"ש דלמסקנא דמצנה ללפתות ובמצת מצנה כ"ש דמסור' לזריזין שזריזין ויודע לשמרה עכ"ל בקצו'.

ודבריו קשים חדא דהי"ל להקשות על מהרש"א דהרמב"ם פסק תרנוייהו כמזנוב. ותו מ"ש דבלתי' לא שייך זריזין ושמואל מטעם דאסו' לגרום למנחות חזמוץ נגע בזה לפום ריהטא הוא הפך הש"ס דף ל"ו דתלי לתימה בזריזין וכן הרמב"ם פי"ב דמעה"ק קרי בחיל דלתי' בחוץ ואין הפל זריזין.

גם מ"ש דמצה למצנ' מסור' לזריזין אינו מחנוך וכמעט הוא הפך הש"ס דף ל"ו ודף ל"ז. הגם הלום ראיתי מה שתירץ הרב מהר"ר חזקאל בשיטתו דלמסקנא דבעי שימור משעת קציר' נזהר בזה יפה ושומר' מחזמוץ משא"כ מנחות וכו' ע"ש באורו.

ויש להשיב דבהדיא אסרו לתימה מטעמא דזריזין וכמ"ש הרמב"ם ומאי אהני דבעי שימו' מקציר' כיון דלתי' צריכ' זריזין ואין הפל זריזין ועוד דימצא אשר לא ידע להזהר ולהיות זריז וכמש"ל.

ושם ראיתי שגם הרב נר"ו הקשה על הרב פני יהושע שפסק הרמב"ם שני הדינים ע"ש. ואשר אני אחזה לפי קצורי לישב סוגיין ופסקי הרמב"ם הוא דהרמב"ם הוקשה לו בפסוקי הקושניא המפורסמת דרב פפא בעא לאותוב' לרבא משמואל דאין לותתין חזי מנחות וקרי להו סלת והו"ל לאקשוני דרבא אמר מותר ללפתות ושמואל אמר אין לותתין וכמש"ל.

ותו קשיא ליה שמואל דקאמר אין לותתין חיטי מנחות מ"ט נקט מילתיה הלכתא למשיחא הו"ל לאשמועינן הך דינא במאי דנהיג האידנא ולו' אין לותתין חיטי דפסחא ולכן סבר הרמב"ם דדוקא במנחות דלש בפושטין וכדתנן כל המנחות גילושות בפושטין אסר שמואל ללתת משא"כ חיטי דפסחא דאין לשין בפושטין כמ"ש פ' כל שעה דף ל"ו שרי וכדרבא.

והרמב"ם פתב יטחון מיד וכי לש בפושטין אסר שמואל אבל בפסח דלש בצונן מותר ללתת. ומ"ש שם דף ל"ו דילתת ומשגי דלתימה ליתא בזריזין היינו דאפי' לש בפושטין אם הלתימה נעשית ע"י זריזין הנה שרי ובזה נתישב הכל פן נראה לפק"ד זה פתבתי לעשות רצונה שעתה תרמינה.

ויעת"ר לו ה' פדכר ואינה פנפשה שבכעה ונפש נאמנה. צעיר אנכי ח"י אנ"י.

סימן עב חקירת חכם בכלי המקדש. ראה זה חדש אנכי עמדת במ"ש בשבועות דף ט"ו ופסקה הרמב"ם פ"א מה' פלי המקדש הלכה י"ב וז"ל כל פלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתו וכו' ודבר זה אינו נוהג לדורות אלא כל הכלים פיון שנשתמשו בהן במקדש נתקדשו שנאמר וימשחם ויקדש אותם וכו' והנה נכנסתי לבית הספק בכלים הללו שעשה משה אם נטמאו וכגון שנשתמשו בהן לע"ז דדינא הוי שיטבלום ויקדשום כדי שיחזרו לקדושתן כדבעינא למימר קמן אי בכה"ג בעו משיחה נאפילו לדורות מי נמא דדוקא להשתמש בהם במדבר בעו משיחה אבל לדורות מאחר דנתמעטו מקרא דאותם במשיחה אפשר דלא בעו משיחה ועבודתן מחנכתו.

או"ד כי מעט קרא היינו לאותם פלים חדשים שיעשו במקדש אבל אותם שעשה משה במדבר דקדושתו במשיחה אה"נ אם נטמאו אח"ך במקדש דבעו משיחה כשעת עשייתו. ולכאורה לא מצאתי הדבר מפורש לבד זה מצאתי בתוספתא ריש פי"ג דסוטה דגרסי' התי' משנבנה בית ראשון נגזז אהל מועד ונגזז עמו וכו' ואעפ"כ לא היו משתמשים אלא בשלחן ומנורה שעשה משה ולא היתה צריכ' שמן המשחה שקדוש' ראשון' קדשה לשענה וקדשה לעת"ל ע"כ.

והנה לכאורה מתוך דברי התוספתא הלזו נרא' לפק"ד פהצד השני שכתבנו. דכלים שעשה משה ונשארו לדורות אם נטמאו צריה משיחה לקדשן מדקאמר ולא היתה צריכה משיחה וכו' משמע דדוקא אלו שמשתמשים בהם ובקדושתן קיימי לא בעו משיחה להשתמש בהם לדורות דקדושה ראשונה וכו' אבל אם נטמאו נדאי דבעו משיחה פנ"ל לפום ריהטא לפרש פנות התוספתא.

ואם פנים אנחנו בדבר הזה אפשר לישוב קצת מ"ש רש"י בע"ז דף נ"ב ע"ב ד"ה והקדשנום וז"ל והקדשנום שחזרו ומשחום בשמן המשחה ע"כ ולכאורה דבריו קשים להולמם במ"ש דכלי המקדש אשר הניח אחז לע"ז ונטמאו שחזר חזקיה המלך וקדשם ע"י שמן המשחה והלא הלכה רונחת לדורות לא בעו משיחה דמיעט רחמנא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ובחינוף לעבודה לבד סגי וכמש"ל.

אמנם עפ"י האמור אפשר לומר דדברי רש"י קיימי על אותן פלים שהיו במקדש מימות מרע"ה פגון שלחן ומנורה וכיוצא אשר טמאם אחז עליוהו קאמר רש"י דבעו משיחה

לקדשן ואפי' לדורות משום דסבר דלא מעיט קרא לדורות אלא פלים חדשים אבל לאותם שנשארו מימות משה רבינו ע"ה ודאי דבעו משיחה פשעת עשייתן והיגו דדייק בלישניה וקאמר וחקרו ומשחום בשמן המשחה וכו' זהו מה שעלה בחזונו ראשי לבא לכלל ישוב קצת לדברי רש"י.

איברא פי לא אכחד דעכ"ז דברי רש"י עדיין צריכין ביאור דמי דחקו לומר דקרא איירי באותם פלים שנשארו מימות משה דנקא מאחר דקרא פתיב כל הפלים אשר הזניח אחז הקדשנו.

עוד בה דכשפנה שהע"ה עשה כל הפלים מחדש כמבואר בפתובים במלכים א'. ובד"ה ב' וכו' שם המפרש סי' ה' ע"פ ויעלו וכו' ואת אהל מועד וכו' דאהל מועד שעשה משה ע"כ הפלים גנזם שהע"ה ונעשאן מחדש וכ"כ במלכים א' סי' ח' והוא מהתוס' הנז'.

ואע"פ שבתוס' קתני שנשארו בב"ה שלחן ומנורה של משה וכן מכתשת ואותן פלים דאמרינן בערכין דף יו"ד ע"ב וע"ש בתוספתא עכ"ז אפ"ה הנם מעטים וגבי אחז קאמר כל הפלים וכו' ומנ"ל לומר דאותן של משה דנקא היו.

ונה ודאי דחסק. ובהיותי גבוה בנה חנה הנית להתוס' במנחות דף נ"ז ע"ב ד"ה רבי שיקשו ונ"ל וא"ת אותה סוגיא דשבועות דדרשינן אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה כמאן לא כרבי יאשיהו ולא כר"י ותיצו דאתיא כר"ע דהתם יע"ש.

אשר מבואר מדברי התוס' הללו דלר"י דמפיק ליה לקרא לדרשא אחרונא ודאי דס"ל לדורות גמי בעי משיחה דלא כסוגיא דשבועות. והנה בהך פלוגתא דר' יאשיהו ור"י דמנחות קי"ל כר"י וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"א דכלי המקדש הלכה י"ט וכיון שפן ודאי דגם לענין קדושת פלים בעינן משיחה אף לדורות מאחר דר"י דקי"ל פנתייה ס"ל הכי וכאשר ראה ראיתי להרב מש"ל שם שהקשה על הרמב"ם שפסק כר"י א': למה פסק דלדורות לא בעי משיחה יע"ש א"כ מעתה אנו בדין גמי מצינו למימר הכי בדעת רש"י דס"ל דהלך כר"י בהיא דמנחות ומינה דלדורות גמי בעי משיחה משו"ה פירש סוגיא דע"ז כר"י דהלקתא פנתייה ולקושית הרב מש"ל עיין להרב גופיה מה שתירץ פ"ב דמעשה"ק הלכה ט' ועיין מאי דאמרינן פ' שתי מדות דף פ"ח ע"א ודברי רש"י שם ד"ה רביעית יע"ש ודוק.

שוב ראיתי דברי רש"י בסוכה דף מ"ח ע"ב ד"ה שאינה מקודשת ועפ"ד נסתרה דרפי כמ"ש בדברי רש"י דע"ז בדרף הב'. פי המדבר הצעיר יצחק ארדנט ס"ט וזאת תשובתי בס"ד זאת לפנים היתה עלי יד הקדש רח"ם רחמתי"ם לראש אענדנו התכם השלם עצום נרב תורה וגדולה משני עבריהם.

ז"ה מההד"ר נהד"ר בקדש כמה"ר יצחק ארדיטי נר"ו וזרועים ממנו אריינותא דאורייתא בקצה תבל מיליהם. ידו פרש שר ואור וינרץ יצחק פלכבי השמים וכסיליהם.

ואולם דוד בשמים סגר עליהם המדבר אשר לא נסתה כף הצג על האר"ש ידי לעושיהם. הא דרישא טרדא דמצוה למען דפו"ס אינה קונטרסים מילי מילי קטנ"י לילדי העברים וצאצאיהם אנא נפשי עייפינהו וסדרינהו ונהדברי עתיקי"ם עד שידי מגה"ת עלי היו פלגה רישא וסיפא ומה שנזרע ביניה'.

ועוד הן בזה פאָיב פאָיבא השתא קשאַ רי"שא ולמחר פריסא יוס"ף חבלי"ם לא נתנוני
השב רוחי ולא נוה בקהם. דין גרמ"א דעצירא"ה אף עצרתי עצר מן המצר פי קצר
חדלתי מהיות לאיש מושף בקס"ת דלא מצא פסא קני"א פהלכת גוברין לעשות
כמעשיהם.

הפעם ילנה קוצר המשיג ועומק המושג לדוד בשנות"ו פרק חומר בקדש שוו בשעוריהם.
ואולם אידי דחביבא לי שמעתתיה דמר וגדול כבודו אשר הפליא חסדו לי וינצא פרח
ניצן ציץ ויגמו"ל חסד חסדי חסדים ומה עצמו ראשיהם.

חזו דאמאי לאו שמא מתא והיד כותב"ת הגסה דלא מיתבא דעתא לא נצרכה אלא
לבלתי סור מן המצנה די"ו לכתוב שמי אותיות חצי דבר וחצי חציו מדברים מחציהם.
חזינא לתהלי"י דבי חביב"י דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויתרון דעת בחד גיסא עלן
בנערה אהרנית עירנית ותשם בצו"ף על שפ"ת היאור מפיק מרגליות יתנו עדי"הם.

פתח ביושר אור עלה ונסתפק פלים שעשה משה אם נשתמשו בע"ז בעו משיחה או תסגי
אשר ישרתו בקהם. ואנא זעירא געגועים יש לי ואהיה שעשועים ואומר עם קנ"י פאן
שנה רבי משום יגדיל תורה דרוש וקבל שָכר אף דלא נפקא מידי גם להלכתא למשיחה
ודעת קדושים תמצא שְהרי אבות העולם עמדו על דבריהם.

זה הים התלמוד זמנין דמשפחת דבעו בעיי דלא נ"מ מידי כמו שכתבו ז"ל בארש טובה
ורחבה ויפתוהו בפיהם. והיא דפ"ק דיומא משום דאית ליה שינויא רויחא פריף ומשני
הכי ארסייהו דרבנן לרבנות שינוייהם.

ומאי דקמן הא מסיק הש"ס דכלים נמי אע"ג דלא בני דעה נינהו יגזו וכן פסק הרמב"ם
וא"כ לא נ"מ מידי אם פלי מרע"ה שנטמאו בעו משיחה או תסגי להשתמש בהן דבין כף
ובין כף יגזו.

ומה גם פי לייתי בר נפלי לא משפחת דהכלים יטמאו בע"ז ואולם במי מר לדין תורה
מהו דהא דיגזו קנסא הוי. ואנהירנהו לעינין דבמתניתא תנא ריש פי"ג דסוטה על
מנורה דמשה רביע"ה לא הייתי צריכה משיח' וכו' וביא"ר עליה דדוקא פשונבנה בית
המקדש אינה צריכ' משיחה דקדוש' ראשונ' וכו' אבל אם נטמאת אינה צריכ' משיחה
עכ"ד.

ואיברא דיש מקום לפרשה הכי. אמנם אינה ראיה דיש לומר דאחר שנשתמשו בה
במקדש הו"ל פכלים שנעשו בימי שלמה דאין טעונים משיח' ואם נטמאת חלף חלף
משיחת משה וכי אטבילנהו פנים חדשות באו לכאן והו"ל פכלי שלמה ובשירות
מתקדשי ובשלמא פי קיימו בעינייהו ולא היה בקהם שינוי.

הנה ס"ד דבמקדש לבעו משיחה דכלים של משה בעו משיחה. ואשמעינן דלא בעו
דקדוש' א' וכו' אבל פי נשתמשו בקהם לע"ז תו לא מקרו פלים דמשה ודינן שנה לכלי
שלמה.

ותו לפי מ"ש התוס' במנחות דף נ"ז דמיייתי כת"ר בסמוך דרבי יאשיה לית ליה דרשא
דאותם המשיח' ולא לדורות דבעי ליה לדרשא אחריתי א"כ גם פלי שלמה טעונים

משיחה ואימא דתנא דתוספתא סבר הכי דכל הכלים בעו משיחה ומשו"ה הנה ס"ד דגם כלי משה במקדש בעו משיחה וקאמר דקדוש' א' וכו' וא"כ אין ראיה לכל דבספק הוא למאי דקי"ל דלדורות לא בעו משיחה.

ואחשבה דיש להביא קצת ראיה דלא בעו משיחה מברייתא דספרי פ' נשא וכו' היא שנויה רבי אומר וימשחם ויקדש אותם למה לי נהלא פבר נאמר ויקדש אותו ומה ת"ל וימשחם ויקדש אותם מגיד שבמשיחתן של אלו הוקדשו כל הכלים לעת"ל עכ"ל וכוונת הספרי מבואר דמ"ש כל הכלים לעת"ל היינו כלים שעשה שלמה ושעשו מלכי בית דוד דהיו צריכי' משיחה אמנם משיחת כלי המשכן רצה הקב"ה ואהניא לכל הכלים שיעשו במקדש.

וכן ראיתי להרמב"ם בספר המצות עשין ל"ה שכ' וז"ל וכבר נמשח המשכן בו וכל כליו לא ימשחו הכלים בו לדורות פי בבואור אמרו בספרי שבמשיחתן של אלו ר"ל כלי המשכן הוקדשו כל הכלים לעת"ל עכ"ל וכ"כ הרב החינוך אלא דבנסחא דקמן יש ט"ס ומתוך זה נראה דאם כלי משה רביע"ה נטמאו בע"ז לדינא אין צריכים עוד משיחה דבשלמא אם גזרת הכתוב דכלי משה רביע"ה בעו משיחה ולדורות לא בעו אז הנה מקום להסתפק אם כלי משה רביע"ה שנטמאו אי בעו משיחה.

ברם השתא דיזענין דהיה ראוי שכל הכלים בכל זמן ליבעו משיחה אלא דאמר רחמנא דמשה רביע"ה ימשח כלי המשכן וכוונן דבמשיחה זו יקדשו כל הכלים לעת"ל כאלו קדשום במשיחה.

א"כ מסתברא דאם כלי משה רביע"ה נטמאו לא בעי משיחה לדינא ונטבילום וישרתו בה וכי היכי דמשיחת משה רביע"ה לכליו אהניא לכל הכלים שיעשו לדורות ממילא גם לדורות לאלו עצמן שנטמאו אהני.

כן נרא' לקוצר דעתי מסברא הגם שיד הדוחה נטויה איהו בדידיה ואנן בדידן איכו השתא ע"ט לדבר במאי דקשיא ליה לכת"ר על רש"י דע"ז דף נ"ב. ולפום ריקהטא זו היא שקשיא וגדול' היא.

ותגדל הכאב אשר ראיתי להריטב"א בחדושו שם בע"ז שפירש משם ר"י כדברי רש"י ונרא' שגם הוא מסכים הולך בפירושם ואנן מה נענה משום יתובי דעתא דעת קדושים רש"י ור"י והריטב"א תלת סמכי קשנט.

ואחזה אני לכת"ר שתיירץ שני תירוצים לזה האחד לפי תקירתו והנחתו. ובכל זאת לא הונח לו.

ודינא קמשתעי. גם את השני אשר שנ"ה ופיר"ש על פי דברי התוספות במנחות הנז' דין הוא הד"ר מר משמעתייה מפח דברי רש"י בסוף פכתוב בדברי קדשו וא"כ קמו עמדו דברי סרכין תלתא גדולי עולם מוקשי' ועומדים והנרא' לפי קצורי הוא זה ומריש אמיןא פי לא על רבותנו רש"י ור"י והריטב"א תלונותנו ולכי תדק דברייהם הם דברי התלמוד עצמו דקאמר בפירושא דקרא מאי לאו הכנו דאטבילגהו הקדשנו דאקדשננהו ומוכרח דהאי דקאמר הקדשנו דאקדשננהו היינו שמשחום.

דאי אַמרתָ שְׁהַטְבִּילוּם וְהַתְחִילוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם מֵאֵי הַקִּדְשָׁנוּ דְכַתִּיב וּמֵאֵי מְפָרֵשׁ דְּאֶקְדָּשְׁנָהּ הוּ"ל לְכַתּוּב לּוֹמֵר הִכְנוּ וְתוֹ לֹא דְתַשְׁמִישׁ מִמֶּילָא אֲתִי. אוֹ לִימָא הִכְנוּ וְחִנְכְּנוּ אוֹ לְשׁוֹן פִּיּוּצָא בּוֹ מֵאֵי וְהַקִּדְשָׁנוּ וּמְפָרֵשׁ דְּאֶקְדָּשְׁנָהּ וּמְוַכְרַח דְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב וּמ"ש בְּש"ס הֵינּוּ שְׁמִשְׁחוּם.

וְנִמְצָא דְרַש"י וּר"י וְהַרִיטְב"א הַוְכְרַחוּ לְפָרֵשׁ כֶּף מִפְּחָ מֵה שְׁדוּרְשׁ הַש"ס הַפְּתוּב וְהַקִּדְשָׁנוּ דְּאֶקְדָּשְׁנָהּ וּמַעֲתָה יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאֵם הֵינּוּ מְפָרֵשִׁים כֶּף בְּכַתּוּב לְפִי הָאֱמַת הֵינּוּ אוֹמְרִים דְּמֵאֵי דְאֶמְרִינָן בְּשִׁבּוּעוֹת אוֹתָם בְּמִשְׁחָה' וְלֹא לְדוּרוֹת בְּמִשְׁחָה' הֵינּוּ כִּי עֲבָדֵי לְדוּרוֹת פְּלִים חֲדָשִׁים לְשַׁרְתָּ בְּקִדְשׁ מַעֲוִין דְּוַגְמָא שְׁעֵשָׂה פְּלִים מִשָּׁה רַבִּיעַ"ה וּבְכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא הוּא דְלְדוּרוֹת לֹא בְּעֵי מִשְׁחָה.

אִף אִם נִטְמָאוּ הַפְּלִים בַּע"ז בְּעוֹ מִשְׁחָה גַם לְדוּרוֹת וְהֵינּוּ לּוֹמְדִים חִילוּק זֶה מֵהָךְ קָרָא דְהִכְנוּ וְהַקִּדְשָׁנוּ שְׁמִשְׁחוּם וְאֶמְרִינָן דְּכֶף הֵיטָה הִלְכָה מְקוּבְּלַת בְּיָדָם וְאֲתָא נְבִיא וְאֶסְמְכִיָּה אֶקְרָא דְהִכְנוּ וְהַקִּדְשָׁנוּ וְכִדְאֶמְרִינָן בְּעֵלְמָא גְּמִירִי לֵה וְאֲתָא נְבִיא וְאֶסְמְכִיָּה אֶקְרָא וּכְמָאן דְּכַתִּיב' דְּמֵא.

וּבְכִיּוּצָא בְּזֶה פְּתַב הָרָא"ש בַּמ"ק דְּתַלְמוּדָא קָרִי לִיה עֲשֵׂה דְהוּי דְאוֹרִיטָא מְמַשׁ. וְכֹל זֶה לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל דְּמִשְׁמַע לִיה דְּהִכִּי הוּי פִּירוּשָׁא דְקָרָא.

וְסַלְקֵי שְׁפִיר מִימֵר קְדִישִׁין רַש"י וּר"י וְהַרִיטְב"א דְּפִירוּשׁוֹ וְהַקִּדְשָׁנוּם שְׁמִשְׁחוּם בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה' וְקִיָּיִמִי בְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל דַּס"ד דְּהִכִּי הוּי פִּירוּשָׁא דְקָרָא. וְכֶה עֲנָהּ רַבִּי דְאִין זֶה פְּנִינַת הַפְּתוּב אֶלָּא הִכְנוּ שְׁגִיזוּם וְהַקִּדְשָׁנוּ וְהַקִּדְשָׁנוּ אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶם.

וְרוּאָה אֲנִי דִישׁ לְקִיָּיִם הַדְרָךְ הַשְּׁנִי שֶׁכ' כַּת"ר עַפ"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּמִנְחוֹת וְכו' בְּאוֹפֶן וְסִגְנוֹן אַחַר אֲשֶׁר יֹאמֵר כִּי הוּא זֶה כִּי הִנֵּה כָּבֵר פְּתַבְנוּ דְרַש"י וּר"י וְהַרִיטְב"א הַוְכְרַחוּ לְפָרֵשׁ כֶּן בְּש"ס דְּהַקִּדְשָׁנוּ כִּי אֵיירִי בְּאוֹת' פְּלִים דְּאַחַז מְוַכְרַח שְׁמִשְׁחוּם וְסַבְרֵי דְרַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל דְּמְפָרֵשׁ הִכִּי לְקָרָא סַבְרֵי כְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה דְדָרִישׁ אוֹתָם לְכֹלִי יָבֵשׁ מִבְּחוּץ וְלֹא אֲתָא לְדוּרוֹת וּמְוַכְרַח לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל מֵהָךְ קָרָא דְכֹלִים דְּשִׁלְמָה' בְּעוֹ מִשְׁחָה' וְהֵינּוּ דְקָאֵמֵר וְהַקִּדְשָׁנוּ שְׁחִזְרוּ וּמִשְׁחוּם וּכְמוֹ שְׁפִירוּשׁוֹ רַש"י וּר"י וְהַרִיטְב"א.

הַאֲמַנְם כֹּל זֶה שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא לַס"ד וְלְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל אִף כִּי אֶסְבֵּר לִיה ר' פִּירוּשָׁא דְקָרָא לְפּוּם קוּשְׁטָא דְהִכְנוּ שְׁגִיזוּ וְהַקִּדְשָׁנוּ אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶם. שְׁב מִיְדִיעַתוֹ רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׂאוּל וְנִקְטִינָן דְכֹלִי שְׁלֵמָה לֹא בְּעוֹ מִשְׁחָה' כְּדִפְשִׁטָּא לִיה בְּבַבְלִי בְּשִׁבּוּעוֹת וְהִכִּי פְּשִׁטָּא לֵהוּ בִירוּשְׁלַמִי פ' אֲמַר לֵהֶם הַמְּמוֹנ' וּפ"ג דְּמַגִּיל' ע"ש וְאֵע"ג דְּקו"ל כְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה דְהוּא סַבְרַת ת"ק בְּמִשְׁנ' פ' שְׁתֵּי מְדוֹת.

מ"מ גַּם עֲנִין כֹּלִי שְׁלֵמָה דְלֹא בְּעוֹ מִשְׁחָה' הִנֵּה אֱמַת נִכּוֹן מְקָרָא דְאֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּם כְּדַתְרַגְמָא רַב בַּמַּש"ל פ"ב מִמַּעַה"ק. הֵלֵא זֶה דְבָרֵי וְשׁוֹר"י בְּאַרְשׁ יְכַתְּבוּ דְמוֹת שִׁירוֹת כְּמָה דְנִתְזֵן דְּבִרִית"א אֲגַב דְּוַחְקָא דְשְׁכִיחָא חוֹלְשָׁא כְּמוֹ חֲלָאִים גְּרַעֲיָנִיה"ם וּמוֹקִשִׁיה"ם.

עַל כֵּן דְבָרֵי לְעוֹ בְּכְמוֹת וְאִיכוֹת וְיֹתֵר מִמָּה שְׁקָרִיתִי עַל לּוּחַ לְבִי אֵיזָה הַעֲרוֹת וְדִיוֹקִים וְעַמְד קִנְיָה בְּמִקוּמוֹ אֲצַבְעֵן דִּי יָד אֲנָשׁ שְׁשָׁהוּ אֵת קִינְיָה"ם. לִישַׁר"י לָן מַר זוּהֵי שִׁיבָה זוּהֵי בִיאָה וְשְׁלוֹם כְּפֹסָא תּוֹרְתוֹ יְגַדֵּל לְעַד בְּרַב עוֹשֶׁר וְכְבוֹד גַּם שְׁנִיָּהֶם.

כַּנְפֵשׁ אֶחָד אַחֲזוּ בְּחֻבְלֵי עֲבוֹתוֹת אֶהְבְּתוּ הַנֶּצֶב עַל. הַקּוֹשְׁרִים יִתְּדוּתֶם וּמִיִּתְרִיהֶם.
צָעִיר אֲנֹכִי בְּמִתָּא שְׁמַאי. חַיִּים יוֹסֵף דָּוִד אַזּוּלָּאֵי ס"ט.

סִימָן עַג אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי בִימֵי חַרְפֵי בְּדִין נְתַקְדָּשׁ' בְּקִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן וְנִשְׁאֵת בְּלֹא גִט אִם תִּצָּא
מִשְׁנִיָּהֶם וְהַמְסַתְעָף וְנִמְשָׁף בְּכַמָּה דִּינִים וְכִינְצָא בְּהֶם. וְיֵהִי מֵאִז הַיִּיִתִי מִתּוֹךְ הַסְּגָר.

מְדַבֵּר בְּעִיר לַחֲפ"ץ וְאֵין עֲמָדֵי כָּל סְפָרֵי דְבֵי רַב תּוֹר' שְׁלֵימ' שְׁלֵהֶם. חֲקַר וְחֲקַק וְחַש"ב
הָרַב קִרְיַת מְלֻךְ רַב פ"ד דְּאִישׁוֹת סוּף דִּין י"ו וְנ"ל רְאִיתִי לְחַקְרָא בְּכָל קִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן פְּגוּן
הַמְקַדָּשׁ בְּפָחוֹת מִש"פ דְּהוּוּ קִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן לְדַעַת הַתּו' וְהָרָא"ש אִם נִשְׁאֵת לְאַחַר בְּלֹא
גִט אִי אֲמַרִּינָן דְּתִצָּא מִשְׁנִיָּהֶם וְנִרְאָ' פְּשׁוּט דְּתִצָּא וְהוּא מִמ"ש הַטּוֹר סִימָן ל"א בְּשֵׁם
הַרְמ"ה בְּקִדְשָׁ' בְּפָחוֹת מִש"פ דְּנִהֵי דְחִינְשֵׁינָן לְהַצְרִיכָ' גִט וְלִהְיוּצִיָּא' מִשְׁנֵי אָבֵל לְפָסוּל
הַנּוֹלָד וְכו' הָרִי בְּפִירוּשׁ דְּבְקִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן אִם נִשְׁאֵת לְאַחַר בְּלֹא גִט תִּצָּא וְכ"כ הַב"י שֶׁם
בְּשֵׁם מֵהַרְי"ק וְדַבְרֵי הַרְמ"ה הֵם דְּבָרֵי הָרִי"ף פ' בֵּית שְׁמַאי גְבִי קֹטֵן שְׁהַגְדִּיל' וְכו' וְכ"כ
רַבִּינוּ פִּי"א מְגַרְוֵשֵׁי דִּין ו' וּפ"י בְּאֲשֶׁת חֲרַשׁ שְׁאֲמָרוּ לָהּ שְׁמַת בַּעַל' וְכו' וּלְפ"ז יֵשׁ לְתַמְנֵה
עַל הָרִיב"ל בַּח"א דָּף י"ט שְׁכ' וְאֵף דְּבִסְפָק קִדּוּשֵׁי אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא מ"מ בְּקִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן
דְּקִילֵי לֹא אֲמַרִּינָן אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא וְכו' גָּמַר אֲנִימָר דְּאִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא הֵן אֲמַת שְׁהַטּוֹר
סִי"קנ"ה פְּתַב שְׁהָרָאב"ד וְהָרָא"ש חוֹלְקִים עַל הָרִי"ף וְס"ל דְּאֲפִי' בָּא שְׁנֵי קוֹדֵם גְּרוּשֵׁי
רֵאשׁוֹן לֹא תִצָּא וְקָשָׁה עַל סְבֵרַת רַבִּינוּ וְסִיעֵתוֹ דְּס"ל דְּאִם נִשְׁאֵת תִּצָּא מ"ש קִדּוּשֵׁי
דְרַבְּנָן דְּאֲמַרִּינָן אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא וּמ"ש גְבִי פִּיְסוּלֵי גִטֵּי דְרַבְּנָן דְּאֲמָרוּ דְלֹא תִצָּא כְּמִבְּנֹאֵר
פ"י דְּגְרוּשֵׁי עַכ"ל וְמָה שְׁהֵבִיא רְאִיָּה לְסִתָּם קִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן מִדִּין קֹטֵן שְׁהַגְדִּיל' וּמִדִּין
אֲשֶׁת חֲרַשׁ שְׁשֻׁמְעָ' שְׁמַת בַּעַלָּהּ כְּבָר בַּעֲנִיּוּתָנוּ חִילְקָנוּ בִּינֵיהֶם יָפָה יָפָה וְכַתְּבֵנוּ דַּל"ק עַל
הַרְמ"ב"ם שְׁסָבֵר בְּקִדּוּשֵׁי קֹטֵן שְׁהַגְדִּיל' וְכו' כְּהָרִי"ף וּבְפָסוּלֵי גִט דְרַבְּנָן סָבֵר דְלֹא תִצָּא
שְׁהוּא מַאי דְאֲסִיךְ בְּקִשְׁיָא הָרַב הַנּוֹזֵף כְּמִבְּנֹאֵר לְעִיל (תְּמַצְאָנוּ בְּבִרְכֵי יוֹסֵף א"ה סִימָן
יו"ד) וְהֵנָּה לְכַאוּר' ק"ק עַל הַטּוֹר דְּבָסִי' קִנ"ה הֵבִיא סְבֵרַת אָבִיו הוּא הָרָא"ש דְּאֲפִי'
בְּקֹטֵן שְׁהַגְדִּיל' וְכו' פְּתַב דְּאִם בָּא עָלֶיהָ הַשְׁנֵי קוֹדֵם גְּרוּשֵׁי רֵאשׁוֹן לֹא תִצָּא.

וּבְסִימָן נ"א הֵבִיא דְבָרֵי הַרְמ"ה דְּבְקִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא. אֲמַנָּם מְרֵן בִּש"ע סִימָן
ל"א לֹא הֵבִיא דַעַת הַרְמ"ה וְכו' וִי"א שְׁאֵם יְלָדָה מִשְׁנֵי וְלֹא גִרַשׁ רֵאשׁוֹן הַנּוֹלָד פֶּשֶׁר.

וּמִדְּהֵבִיא ס' זֹו בְּשֵׁם י"א מִשְׁמַע דְּדַעַתוֹ נוֹטָה דְּהַנּוֹלָד ס' מְזוּר. וְאֵף דְּכַתְּבֵ סְבֵרַת הַרְמ"ב"ם
לְעִיל בְּקִדְשֵׁי בְּתַבְשִׁיל וְכו' בְּלִשׁוֹן י"א מִשְׁמַע לִיָּה לְמָרְן דְלֹא תִנִּי זֶה בְּזֶה אִי נְמִי ס"ל
לְהַחְמִיר כְּדַעַת ר"י בְּקִדְשָׁ' בְּתַבְשִׁיל וְכו' דְּהוּי ס' מְקוֹדְשָׁת.

וּבְנֹלָד מִשׁוּם מַעֲלַת יוֹחֲסִין לְהַחְמִיר כְּדַעַת הַרְמ"ב"ם לְדַעַת הָרָא"ש וְהַטּוֹ' דְּהַנּוֹלָד ס' מְזוּר
כְּדַאֲמַרִּינָן בְּעֵלְמָא מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוֹחֲסִין וּמִשׁוּ"ה הֵבִיא סְבֵרַת הַרְמ"ב"ם בְּלִשׁוֹן י"א בְּקִדְשָׁ'
בְּתַבְשִׁיל וְסְבֵרַת [ר"י] בל' י"א דְּהַנּוֹלָד פֶּשֶׁר וְלִהְיוֹת נִתָּן דְּדַעַתוֹ דַעַת עֲלִיוֹן לְהַחְמִיר
בְּשְׁנֵיהֶם כַּמ"ש וְעַמ"ש הָרַב חֲלַקַת מְחֻזְקָא וּמ"ש שָׁם.

וּמִוֹר"ם שָׁם סִימָן נ"א דִּין ד' פְּתַב וְנִדְּקָא שְׁלֹא בָּא עָלֶיהָ הַשְׁנֵי קוֹדֵם גְּרוּשֵׁי אָבֵל בָּא
עָלֶיהָ הָרִי נְאָסֵר' לְרֵאשׁוֹן וְכַשֵּׁם שְׁאָסוּר' לְבַעַל אָסוּר' לְבַוְעַל עַכ"ל הָרִי דְּדַעַתוֹ כְּדַעַת
הַרְמ"ה דְּבְקִדּוּשֵׁי דְרַבְּנָן אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא.

ולכאור' קשה דאיהו אגזיל ומודה בפסולי גט דרבנן דאם נשאת לא תצא פמבואר סימן ק"ו והיא גנושית הרב קמ"ר הנז"ל. ונרא' דלק"מ על דרך שפכתבנו לעיל בקדושי קטנה באופן אחר דבקדושי דרבנן כ"ע ששמי דנתקדש' ברצונ' אמנם לא ידעו דמדאורייתא אין פאן קדושין פלל וליפא אלא קדושין דרבנן ויסברו העולם שהם קדושין גמורים ולכן יש להחמיר דתצא מזה ומזה.

אמנם בגט פסול מדרבנן הוי איפק' דכל העם רואים שנתגרש' והם לא ידעו בפסול מדרבנן ולהכי מקלינן דאם נשאת לא תצא. וכן פתבו הרב לח"מ וקרוב מש"ל פ"ד דאשות דין ט' לחלק בין קטנה לחרש עש"ב.

ומתוך מה שפכתבנו מבואר דמה שתמה הרב קמ"ר על מ"ש מהריב"ל דאף דבספק קדושין אם נשאת תצא בקדושין דרבנן אם נשאת לא תצא. אין פאן תימה דהיא דקטנ' שהגדיל' וכו' ואשת חרש ששמע' שמת בעלה וכו' לא הנינו תיובתיה דמהריב"ל פכל אשר דברנו ומדין פסולי גט דרבנן הוי קצת סייעתא לדינו ואיהו לא סבר לחלק פאשר חלקנו עתה לדעת מור"ם.

ולא חש לדהרמ"ה פינון דאפילו בקטנ' שהגדיל' וכו' יצאו עוררין על דין הרי"ף והרב"ם. הראב"ד והרא"ש והב"ד דלא לוסקי עליה: עוד הי' נרא' לומר דהא דכתב הרמ"ה גבי פחות משנה פרוט' דאם נשאת תצא שאניא הך דינא מסתם קדושין דרבנן וזה שהרי הרב מהריב"ל פסיקא ליה בספק מקודשת דאם נשאת תצא ובקדושין דרבנן דאם נשאת לא תצא וחזינו למהר"י קולון שרש קע"ב דבספק מקודשת ס"ל דאם נשאת לא תצא והביא דבריו מרן בכסף משנה פ"י דגרושין ומהר"י קולון גופיה במקדש בתאנ' שאין בה שנה פרוט' כתב בסוף שרש פ"ד דאם נשאת לשני תצא מזה ומזה ע"ש וצריף לחלק דהא דמקדש בפחות מש"פ עדיף ליה למהר"י קולון מס' מקודשת.

וכן ראיתי להרב בית שמואל סימן ל"א ס"ק יו"ד שהביא תשובת מהריק"ו שרש קע"ב דס' מקודשת אם נשאת לא תצא וכ' עליה וז"ל ולא דמי לתרי ותרי דקי"ל תצא כמ"ש סימן מ"ז דשאני תרי ותרי מספיקא דדינא וצ"ל ספק זה שפא ש"פ ג"כ לא דמי לספק קדושין עכ"ל הרי דמחלק הרב בית שמואל לישוב הני בי תרי דמהריק"ו דשאניא האי ספיקא דשפא ש"פ מספק קדושין וזה חמור מס' מקודשת וא"כ אפשר הי' לומר בעד מהריב"ל דאף הא דהרמ"ה לא הניא תיובתין דהא חמיר מס' מקודשת דפשיטא ליה למהריב"ל דאם נשאת תצא.

ומ"ש הרב בית שמואל דלא דמי לתרי ותרי דשאני תרי ותרי מספיקא דדינא פן כתב מהריק"ו גופיה שרש קע"ב דתרי ותרי חמיר דאזנא לה החזק' אלא דשם כתב מהריק"ו דהיא שהספק תלוי בדין עצמו פגון דמבעז' בגמ' וסליק בתיק"ו יש להחמיר יותר פינון שהספק בא מחמת חסרון ידיעה ע"ש והרב בית שמואל קיצר במ"ש מספיקא דדינא והנינו בספיקא דאית לן.

הלכתא פמאן בפוסקים. אבל תיק"ו דגמרא לא דמי להאי אלא הוי ס' מחסרון ידיעה לדעת מהריק"ו.

ובכר נחלקו בזה האחרונים כמ"ש הרב מנחת יעקב פ"ל א' ס"ק ו'. ובכ"ל ס"ס ש"ל
המקודשים ס"ק י"א והרב פר"ח י"ד סימן ל' ס"ק ב' פתב דספיקו פנדאו וכ"כ בכ"ל
ס"ס פ"ל ד' וי"ז וע"ש פ"ל א' מ"ש על תשובת מהריב"ל הלזו דס' מקודשת.

ורואה אני להרב קמ"ר פ"ג דאשות דין י"ד דף מ"ב ע"א שכ' דהרב מהרלנ"ח הקשה
על מהריק"ו ממ"ש הרמב"ם פט"ו מאסורי ביאה דין יו"ד דחשיב ספק ממזר לבא מספק
מקודשת ומוקי לה הרב הנז' בספיקא דדינא מחסרון ידיעה או תרי ותרי ע"ש ודבריו
חיים וקיימים דהני ספקות מעטינהו מהריק"ו שיש להחמיר בהם ומהריק"ו שם בסוף
שרש עק"ב הזכיר דברי הרמב"ם הנזכר שהביא מהרלנ"ח ומנכח דאוקמינהו כמ"ש
הרב קמ"ר.

תו חזינא להרב קמ"ר שם שהקשה על דברי מהריק"ו ממ"ש הרמב"ם פ"ט דאשות דין
ל"א בעד אומר נתקדש' ועד אומר לא נתקדשה דמשמע מדבריו שאם היא מסופקת אפי'
נשאת תצא וכ"ה"מ. וכ' עוד הה"מ דלדעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א אף אם היא
מסופקת בדבר כיון שהיא בחזקת פנויה ואין שם אלא עד א' שנתקדש' אם נשאת לא
תצא.

ונרא' דע"כ לא ס"ל אם נשאת לא תצא משום דהיא בחזקת פנויה כי אם שם דוקא משום
דליכא אלא עד שנתקדש' ועד אחד מכחישו אבל בכל ס' קדושין ס"ל דתצא עכ"ל. וקיצר
הרב בקושיתו על מהריק"ו מדברי הרמב"ם הנזכר דלפי מ"ש שם מדברי מהריק"ו
ממ"ש החכם אשר עיניו בראשו וכו' ועלה הקשה מדברי הרמב"ם הנז'.

אפשר לתרץ במ"ש הר"ן בדעת הרמב"ם הביאו הרב בית שמואל סימן מ"ז ס"ק ו' ונ"ל
לא תנשא כיון דידוע דזרק קדושין אתרע חזקת פנויה שלה כ"כ התוספות משמע אם
אינו ידוע לנו שזרק קדושין אע"ג דאלו ב' עדים אומרים שזרק לה ומכחישים זא"ז אם
הי' קרוב לו או לה אוקמינן לה בחזקת פנויה ולהר"ן אף בכה"ג דאינו ידוע לנו אם זרק
קדושין לא תנשא משום דחיישינן שמא טעה זה שאמר שהי' קרוב לו והוא מפרש
דהרמב"ם פ"ט איירי בכי האי גוונא דאינו ידוע לנו אם זרק לה קדושין וכו' ע"ש ונהו
מצינו למימר דל"ק למהריק"ו דלעולם ממ"ש מהריק"ו בעד הרמב"ם בספק מקודשת
דאם נשאת לא תצא הנה אמת נכון.

אמנם שאניא הך דינא בעד אומר נתקדשה וכו' דהצריך הרמב"ם שהיא תאמר לא
נתקדשתי משום דהרמב"ם איירי בזרק לה קדושין וכדתרגמא הר"ן ובהא אתרעא לה
חזקה בעד א' הוא אומר דנדאי קרוב לה והעד ב' שהוא אומר קרוב לו חיישינן שטעה
ואינו ברור לנו שלא טעה ובהא נדאי יודה מהריק"ו דבעינן שתאמר לא נתקדשתי אבל
אם היא מסופקת לא אבל בס' קדושין דעלמא אף שהיא מסופקת לא תצא זה הנה מקום
לישב.

אמנם הא קשיא על מהריק"ו שכתב מקמי האי לישנא דמייתי הרב קמ"ר ונ"ל ונחזור
למ"ש וכו' וכתב הרמב"ם פ"י דגרושין שלא תנשא ואם נשאת תצא והולד ס' ממזר וכו'
עד ועוד דזיל קרי בי רב בתוס' פ"ב דכתובות גבי ב' אומרים נתקדשה וכו' תרגמא בעד
א' וכתבו התוס' וכו' ונהרי לה בהדיא דבס' מקודשת יש להתייר' לכל הפחות שאם נשאת

לא תצא וכו' אבל ספק הבא שלא על ידי העדאת ב' כתי עדים פשיטא דאוקימנא לה אחזקת' חזקת פנויה לכל הפחות היכא שאין הס' תלוי אלא במעש' היאך הי' כי היא דזרק לה קדושין ס' קרוב לו ס' קרוב לה ואפי' עד א' אומר קרוב לו ועד א' אומר קרוב לה וכן בענין הסבלונות אפי' הי' מחצה מסבלי וכו' וכן כל פיוצא בזה אבל היכא שהס' תלוי בדין עצמו כגון תיק"ו אז יש להחמיר יותר כיון שהס' בא מחמת חסרון ידיעה וכו' ומ"מ החכם אשר עיניו וכו' עש"ב וקשה דהמור' תלי ויניגיה על הרמב"ם והוא בא להוכיח דהרמב"ם לא אמרה אלא בס' מגורשת והביא דברי התוס' בעד אומר נתקדש' והוכיח משם דבס' מקודשת לא תצא וס"ים דלכל הפחות היא בחזקת פנויה בזרק לה קדושין ועד אומר קרוב וכו' וס"ים להוכיח הדבר מהרמב"ם פ"י דגרושין ונהרי הר"מ חלוק בדין זה עצמו דזרק לה קדושין דהצרי' שהיא תאמר לא קדשתני אבל אם היא מסופקת אף אם נשאת תצא ומר ניהו דקאי על הרמב"ם מתחילה ועד סוף תלי ויניגיה במ"ש התוס' פ"ב דכתובות וכן לעיל מזה הביא דבריהם דמאי דלא תנשא לכתחיל' היינו משום שייודעין שזרק וכו' ומדוע לא זכר שהרמב"ם חלוק על התוספות בדין זה עצמו.

ובפרט לפי דעת הה"מ וגם הראב"ד והרמב"ן והרשב"א חלוקים על התוס' דאפי' אם לא זרק רק העדים הם [מחולקים] אם אביה קדשה או לא ועד א' אומר שלא הי' בה ס' קדושין לא תנשא לכתחיל'.

והא גופא קשיא על מרן בש"ע סימן מ"ז דין ג' שפסק כהתוס' דאם עד א' אומר שמעולם לא היו בה ס' קדושין תנשא לכתחיל' וישביק להרמב"ם והראב"ד והרשב"א דפליגי עלה.

ושוב ראיתי שהקשה פן הרב חלקת מחוקק. ומידי דברי אבא העי"ר דהך דמהריק"ו ושהבאתי דבסבלונות אפי' מחצה על מחצה אם נשאת לא תצא אשתמיט מניניהו מלכי מהריק"ו שוהר' חלקת מחוקק דמהריק"ו שכתב סימן מ"ה י"א דהיכא דמיעוטא מסבלי נהדר מקדשי אם נשא' לא תצא ע"כ ונראה דהאי דינא הוא מדברי מהריק"ו וכ"כ בתוך דבריו מהריק"ו לעיל גם הרב חלקת מחוקק שם ס"ק ז' כתב ע"דמור"ם וכל חשש סבלונות אינו אלא להצריכה גט אבל אם נשאת לא תצא וז"ל מלשון זה משמע וכו' אבל המעיין בגוף התשובה יראה שהוציא דין זה מדברי התוס' וכו' אבל כל היכא דאיכא רובא דמקדשי ונהדר מסבלי ואפילו מחצה על מחצה אם נשאת תצא עכ"ל וכן נוטים דברי הרב בית שמואל ס"ק יו"ד ולא שלטו מאורי אור עיניהם בסיום דברי מהריק"ו ושהבאתי שכ' דאפילו מחצה על מחצה אם נשאת לא תצא.

נדע דתשובת מהרי"קו הלזו ונדברי מור"ם ומהרי"קש ואפי' רברבי לכאו' נראה דאשתמיטו מהרב קמ"ר פ"ט דאישות דין כ"ח דף ע"א ע"ב שכ' וז"ל עוד נסתפקתי לסברת ר"ח דס"ל וכו' אם אף אם נשאת אמרינן תצא או דילמא לא תנשא לכתחילה אבל אם נשאת לא תצא ונראה דלפי מ"ש הרא"ש והמרדכי וז"ל ואין לתמונה אמאי חיישינן למיעוטא דמצינו נמי בכה"ג לענין אסור אשת איש זמנין דחיישינן למיעוטא כגון גוסס מגנייד וכן משל"אס דאשתו אסורה לפ"ז דוקא לכתחילה לא תנשא וכו' אבל הר"ן כתב וה"ט דאפילו דבעלמא לא חיישינן למיעוטא הכא חיישי לפי שאין זה רוב קבוע וכו' ולפ"ז נראה דאף אם נשאת תצא וע"ד הרא"ש נתקשתי דפ' האשה בתרא דף

קי"ט וכו' רישא תקנה ליבום וכו' סיפא תקנה לשוק ורנבא לשוק והו"ל זכרים מייעוטא דמייעוטא ומיעוטא דמייעוטא לא חניש ר"מ וא"כ ק' דהכא גבי סבלונות דרנבא מסבלי נהדר מקדשי והיא עומדת בתוקת פנויה איה חשו למיעוטא דמייעוטא ולא דמי למשאל"ס דהתם לא הוי אלא מייעוטא דהיא עומדת בתוקת א"א (וצ"ע עכ"ל).

ומה שנסתפק לדעת ר"ח בסבלונות אם נשאת תצא או לא תצא. אשתמיטתי שמהריק"ו בש"ש קע"א פתב בפשיטות דלא תצא והו בפי' תוכ"חות מדוקדק לשון הש"ס וכ"כ בש"ש עק"ב ושם הביא הראיות של הרב קמ"ר שהוכיח מדברי הרא"ש ומתשובת מהר"ם ע"ש ריש דף ר"ד אלא שהרב קמ"ר הביא תשו' מהר"ם מהמרדכי ומהריק"ו לא הזכיר המרדכי אלא תשובת מהר"ם סתם וכן הוא בתשובות מהר"ם הארנפות סי' תקי"ט ותק"ד.

ומה שהביא הרב קמ"ר מדברי הר"ן שכ' וה"ט דאף דבעלמא לא חנישינו למיעוטא הכא חנישינו לפי שאין זה רוב קבוע ומחוייב דומיא דרוב נשים מתעברות ויולדות שהוא רוב קבוע אבל רוב שאינו אלא מצד המנהג והמנהג עשוי להשתנות אין זה רוב חשוב שלא לחוש למיעוטא וכתב עלה דלפ"ז נראה דאף אם נשאת תצא.

לפום ריהטא ק"ק דמהיכא פשיט מדברי הר"ן דאם נשאת תצא אי נמי נימא דלהר"ן חשיב כפולגא ופלגא הו"ל ספק מקודשת והוא הרב קמ"ר עצמו פ"ג דאשות דף מ"ב ע"א הביא דברי מהריק"ו ש"ש קע"ב דס"ל דספק מקודשת אם נשאת לא תצא ודברי מהריב"ל דפשיטא ליה דבקדושי ספק אין לנו לחלק ולהקל בהם שום קולא וסיים ועדיין הדבר צ"ע לדעתי עש"ב.

משמע דמר גיהו לא פסיקא ליה בס' מקודשת אם תצא ומאחר שפן מה הוכיח מדברי הר"ן שפלגינו שכתב דרוב כה"ג חנישינו למיעוטא דאם נשאת תצא הרי אף אי משוינו ליה פלגא ופלגא אין להכריע מדברי הר"ן דתצא דהו"ל ככל ס' מקודשת דהוא עצמו לעיל לא הכריע.

שוב ראיתי לשון הר"ן שהזכיר מהריב"ל בח"א דמייתי הרב קמ"ר פ"ג שהביאו הפר"ח י"ד פלג"ס פ"ג א' ומשמע מדברי הר"ן דלא נסתפק אלא אי מדאורייתא צריכה גט דאפשר דמדאורייתא שרי דהעמד האשה על תקותה וכו' ע"ש.

ואפשר הנה לומר דאף דהרב קמ"ר לדינא מספ"ל בס' מקודשת אי תצא כמ"ש פ"ג מ"מ בדעת הר"ן פשיטא לי' דמדרבנן תצא בס' מקודשת וזהו שכתב פאן פשהוכיח לס' ר"ח מדברי הר"ן דהרוב אינו חשוב דתצא (ואין ס' הרי"ף והר"ן עמדי מפני חמת המציק לראות דברים פכתבן) אבל מדברי הר"ן שהביא הפר"ח אין ראיה אלא דמדרבנן הניא ס' מקודשת וצריכה גט מדבריהם ואפשר דסבר הר"ן דאם נשאת לא תצא ואף דהר"ן התם קאי בספיקא דדינא דבעיות הש"ס ואפי' מהריק"ו פתב דבכה"ג אם נשאת תצא ומה גם למ"ש שם הרב פר"ח דספיקא דהר"ן חנינו אי גם מדאורייתא צריכה גט שהוא ס' חסרון ידיעה וכו' ע"ש.

(ועמ"ש במ"א ואין ספרי האחרונים אצלי) מ"מ במילתא אחריתי אפשר דסבר הר"ן דאם נשאת לא תצא ומהיכא פשיטא להרב קמ"ר מדברי הר"ן דאם נשאת תצא. ותו

דאף דכתב הר"ן דהרוב דסבלונות אינו רוב חשוב אינו אלא לחוש למיעוט אבל דנשוייה
כפלקה ופלקא מנא לן וא"כ אפשר דאף אם בעלקא בס' מקודשת הוה סבר הר"ן אם
נשאת תצא בהו ספיקא פנין דהא מיהא רנפא הוא נאית לן חזקה דפנויה אם נשאת לא
תצא.

ותו אשתמיטתיה מהרב קמ"ר דהלכה זו העלה מור"ם בסי' מ"ה בסבלונות דאם נשאת
לא תצא וכ"כ מהריק"ש ורנפון בתראי אפי' רב רבי הוה בה אי גם לפירש"י דינא הכי.
ומדברי הרב קמ"ר נראה דהא מילתא חזתא היא חקור דבר בסבלונות אם נשאת אי
תצא ושונייה פלוגתא בין הרא"ש להר"ן ושל פת הקודמין היא וכמש"ל.

ומאי דקשיתיה על הרא"ש פ' בתרא דיבמות ואצרכא עיון ק"ק דלדידיה דלעיל פ"ג
דאשות סוף דין ב' ריש דף ל"ח דתריץ יתיב במה שעמד הר"ן בכל ס' קדושין אי
מדאורייתא שריא דהעמד אשה בחזקת פנויה ז"ל וליישוב קושית הר"ן עיין בתוס'
בכתובות דף ע"ה ע"ב ד"ה אבל היכא דליכא חזקה ותראה דהוכיחו דחזקת פנויה היא
קלה מכל החזקות עכ"ל וכפ"ז דבהא ניחא ליה למר אמאי בספק קדושין הוי ספיקא
דאורייתא וטעמא טעיים משום דחזקת פנויה קלה כמות שהיא בהא נמי מתרצתא הא
דק"ל על הרא"ש גבי סבלונות דרנפא מסבלי וחדר מקדשי והיא עומדת בחזקת פנויה
איך חשו למיעוטא מההיא דיבמות דאיכא למימר דחזקת פנויה קלה לא כן חזקה לשוק
דהתם דבלא יבם היתה תחילה פשיצאת יש לומר דהו חזקה לשוק אלימא הן אמת
דלדידי בדברי התוס' דכתובות לא יגהה מזור דמ"ש התוס' התם הוא אליכא דר' יהושע
ולא כתבו אלא דחזקת פנויה פנגד חזקת הגוף לא חשיבא ומה ראיה משם לספיקו של
הר"ן דליכא שנה חזקה נגדה.

ותו דהוא עצמו שם מייתי סוגית פ' ד' אחין ודברי רש"י ותוס' דתרי ותרין אזלינן בתר
חזקה ומדאורייתא שריא אלא דרבנן הוא דאחמור. ומכרח לחלק דמ"ש התוס' התם
בכתובו' הוא דנא בדאיכא חזקת הגוף פנגדה כאמור.

או דלא קי"ל הכי. ומ"מ הא דדייקינן דהכא הי"ל לתרין דברי הרא"ש כפי שיטתו דהתה
לאו מילתא היא דחזקת פנויה וחזקה לשוק דלית לה יבם אידי ואידי חד שעורא.

אף ק"ק דהו"ל להקשות שם על התוס' דכתובות כפי שיטתו דיליף מינה לס' קדושין
דעלקא מסוגית תרי ותרי במסקנא ומהו דפ' בתרא דיבמות דחזקה לשוק אגוני מגנא
לאשוניי זכרים מיעוטא דמיעוטא.

ותו ק"ק עליו בההיא דהר"ן דהרואה יראה דהר"ן כתבה פמסתפ' אי בכל ס' קדושין
צריכה גט מדאורייתא אי לא דאפשר דמדאורייתא שרי דהעמד אשה על חזקתה ומייתי
מתי"קו דממונא והו"ל להרב להקשות על הר"ן דתפשוט מסוגית תרי ותרי שהביא שם
וכמ"ש הוא עצמו פ"ב דכתובות וכן הקשה הרב פר"ח בכללי ס"ס.

ואף דדברי הר"ף הוקשו להר"ן שם מ"מ הו"ל להזכיר הא דתרי ותרי ולהקשות על
הר"ף. וכל פי הני מילי מילי קטנ"י משום יגדיל תורה אידי דחביבא לן שמעתתיה
דהרב קמ"ר: ברם אני תמיה עליו מאי קשיא ליה על הרא"ש בסבלונות דשאני משאל"ס
דלא הוי אלא מיעוטא והיא קיימא בחזקת אשת איש והרי אמרינן בנדה דף ל"ב אימור

דְּשִׁמְעַתָּ לִיהִ לר"מ מִיעוּטָא דְשָׁכִיחַ אֲבָל מִיעוּטָא דְלֹא שָׁכִיחַ מִי שְׁמַעְתָּ לִיהִ וְהָאֵי מִיעוּטִים
דְּנִמְלְטִים מִמְשַׁאל"ס לֹא שָׁכִיחַ.

וְכִי תִימָא הַגַּם דְּלֹא שָׁכִיחַ חֲזִינְשִׁינְן לִיהִ בִּינְן דְּקִינְיָא בְּחִזְקָת אִשְׁת אִישׁ לִיתָא דְהָא אֲמַרִינְן
פ"ק דְּגִטִּין דְּאָפִי לר"מ דְּחִינְשִׁינְן לְמִיעוּטָא סְתָם סְפָרֵי דְדִינְיָי מַגְמַר גְּמִירֵי וְכִתְבוּ הַתּוֹס'
שָׁם דְּהוּי כְּמִיעוּטָא דל"ש ול"ח אפ"י לר"מ וְהָרֵי הַתָּם אִיכָא חִזְקָת אִשְׁת אִישׁ בְּהַדִּי מִיעוּט
דְּלֹא שָׁכִיחַ דְּכִינְן דְּלֹא נִתְגַּרְשָׁה עֲדִינְן לֹא אִתְרַע הַחֲזָקָה כְּמ"ש הוּא עֲצָמוּ סוּף פ"ו מְהֻלְכוֹת
גְּרוּשִׁין.

וְתוּ אִשְׁתְּמִיטִיתִיה מ"ש הָרָא"ש פ"ק דְּחֻלִּין גְּבִי סָבִין שְׁנַאֲבַד אַחַר שְׁחִיטָה דְרוֹב מְצוּיִין
אַצֵּל שְׁחִיטָה מְנַחֲמִין וְלֹא אֲמַרִינְן סְמוּךְ מִיעוּט' דְּאִין מְנַחֲמִין לְבִהְמָה בְּחִיָּה בְּחִזְקָת אִיסוּר
עוֹמְדָת בִּינְן דְּמִיעוּטָא דְּאִין מְנַחֲמִין לֹא שָׁכִיחַ ע"ש וְה"ה בְּמִשַׁאל"ס פְּדָאֲמָרְן.

וְעוֹד נֶעְלַם מִמְנוּ מ"ש עוֹד שָׁם הָרָא"ש בְּפִסְקִי שָׁם פ"ק דְּחֻלִּין בְּשִׁמְעַתָּא דְרוֹבָא וּפ'
בְּתָרָא דִּיבְמוֹת וּפ"ב דְּבְכוּרוֹת דְּלַגְעַת ר"ת דְּסָבֵר דְּחִינְשִׁינְן לְמִיעוּטָא דִּישׁ עָמָה חִזְקָה
טַעְמָא דְּאֲמַרִינְן בְּמִשַׁאל"ס דָּאֵם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא וְלֹא אֲמַרִינְן סְמוּךְ מִיעוּטָא דְּנִמְלְטִים
לְחִזְקָת אִשְׁת אִישׁ מְשוּם דְּמִיעוּט נִמְלְטִים לֹא שָׁכִיחַ אֲלֵא דְמִשׁוּם חוּמְרָא דְּאִשְׁת אִישׁ
מִחְמִירִין לְכַתְּחִיל' ע"ש וְגַם הָרִי"ף רִישׁ פ' בְּתָרָא דִּיבְמוֹת וְהַרְמְב"ם פ"ג דִּיבּוּם ס"ל
דְּחִינְשִׁי לְמִיעוּטָא דִּישׁ עָמָה חִזְקָה וְכַמ"ש הוּא עֲצָמוּ סוּף פ"ו מְגִרוּשִׁין.

וְהִיּוֹתֵר קָשָׁה דְּמַר נִיהוּ בָּא לְהַקְשׁוֹת עַל הָרָא"ש מְסוּגִית רִישׁ פ' בְּתָרָא דִּיבְמוֹת וְלֹא שְׁלֵטו
מְאוּרֵי אוּר עֵינְיוּ בְּפִסְקֵי הָרָא"ש בְּסוּגִיָּא הֵיכִי עֲצָמָה דְּתַרְיָן יְחִיב לְדַעַת ר"ת הָא
דְּמִשַׁאל"ס וּבְסוּמָה נְבָאָר דְּהַגַּם דְּהָרָא"ש שָׁם רִישׁ פ' בְּתָרָא דִּיבְמוֹת וּפ"ג דְּבְכוּרוֹת נִרְאָה
כְּחֻלְק עַל ר"ת לֹא פְּלִיג עָלֶיהָ אֲלֵא בְּדִינָא דְּחֻלְב פּוּטֵר אֲבָל מוֹזָה הוּא לר"ת בְּעִינְיָה דִּינוּ
דְּכָל דְּאִיכָא חִזְקָה בְּהַדִּי מִיעוּטָא לְהַחְמִיר חִינְשִׁינְן לָהּ וּבְכָר אִיהוּ גּוֹפִיָּה תְּרִיץ הָא
דְּמִשַׁאל"ס דְּפָרִיף עָלֶיהָ בְּמוֹתָב תְּלַתָּא פְּדָבֵר הָאֲמוּר.

וְעוֹד לֹא זָכַר מ"ש הַתּוֹס' בְּבְכוּרוֹת דָּף ר' ע"ב ד"ה חֻלְב פּוּטֵר וְז"ל וְכֵן יֵשׁ לוֹמֵר בְּהֵיכִי
דְּמִשַׁאל"ס דְּדִיעֵבַד אִשְׁתוּ מוֹתֵרֵת וְלֹא אֲמַרִינְן סְמוּךְ מִיעוּטָא דְּנִמְלְטִים לְחִזְקָת אִשְׁת אִישׁ
זָמָה שְׁהַחְמִירוּ שָׁם לְכַתְּחִיל' מְשוּם חוּמְרָא דְּאִשְׁת אִישׁ וְכו' וְגַם בְּאֲתָרָא דְּרוֹב' מְסַבְּלֵי
וְהַדֵּר מְקַדְּשֵׁי וּמִיעוּט מְקַדְּשֵׁי וְהַדֵּר מְסַבְּלֵי דְּאִיכָא רּוֹבָא וְחִזְקָה לְהַתְּרָא חִינְשִׁינְן לְמִיעוּט
לְהַחְמִיר לְפִי גִירְסַת ר"ח כְּקִדּוּשִׁין פ"ב עַד פְּאֵן לְשׁוֹן הַתּוֹס'.

עֵין רוּאָה וְאִזְן שׁוֹמַעַת דְּהַתּוֹס' בִּיטְלוּ אֵת הַמַּעוֹרְרִין וּפְיָרְשׁוּ דָּאָף ע"ג דְּבְמִשַׁאל"ס הָוּי
מִיעוּט דְּלֹא שָׁכִיחַ וְאָף דְּאִיכָא חִזְקָה וּלְפּוּם דִּינָא לִיכָא לְמִיחַשׁ וְכֵן בְּסְבֻלוֹנוֹת לְדַעַת ר"ח
אִיכָא רּוֹבָא וְחִזְקָה לְהַתְּרָא וְדִינָא הוּא דְּלֹא נִיחּוּשׁ וּמְשׁוּם חוּמְרָא דְּאִשְׁת אִישׁ מִחְמִירִין
לְכַתְּחִיל'.

וְעֵינְיָה הָרוֹאוֹת דְּמִשַׁאל"ס וְסְבֻלוֹנוֹת רְחוּקִים וְנַעֲשׂוּ קְרוּבֵי דְּבְסְבֻלוֹנוֹת רּוֹבָא וְחִזְקָה
דְּהַתְּרָא מְשׁוּיָא לִיהִ לְמַקְדְּשֵׁי וְהַדֵּר מְסַבְּלֵי מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא. וּבְמִשַׁאל"ס בִּינְן דְּלֹא שָׁכִיחַ
מִיעוּטָא דְּפְלִטֵי אָף דְּאִיכָא חִזְקָה דְּאִיסוּרָא הָוּי מִיעוּטָא דְּמִיעוּט' וְשׁוּוּ בְּשַׁעוּרִיָּהֵן דְּכַה"ג
בְּעֻלְמָא לֹא חִינְשִׁינְן.

ומשום חומרא דאשת איש מחמירין לכתחילה בטרנויהו והוה דברי הרא"ש פ"ב דקדושין דאין לתמונה דחשו לר"ח בסבלונו' למיעוט' דאשפחן דחשו לענגן איסור אשת איש בגוסס ובמשאל"ס ונהרי הוא כמבוא"ר.

וכן פתב הרב תרומת הדשן סימן רע"א ובפסקיו סי' קס"ז משם המרדכי דמיעוט דלא שכיח לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה. ועוד לא זכר הרב קרית מלך רב דברימה"ר"י קולון בתשובותיו שרש קע"א ושרש עק"ב והוא הזכיר מן הגזע ומן השרשים האלו שם פ"ט דאשות בדין הסבלונות עצמו ופ"ג דאשות דף ל"ח ודף מ"ב ע"ש.

ובשרש קע"א הביא הרב מהריק"ו סוגית ריש פ' בתרא דיבמות וכתב דלפ"ז הכא בסבלונות הו"ל מיעוטא דמיעוטא ול"ח אלא משום חומרא דאשת איש. ובשרש עק"ב ד' ר"ד הביא מהתוס' פ"ק דחולין דמשווי משאל"ס למיעוטא מקדשי ונהדר מסבלי כמ"ש התוס' בבכורות שהבאתי.

אף פ"ק דחולין בתוס' דידן לא מצאתי מ"ש מהרי"קו בשמם. ושם ביאר מהריק"ו באורך בכל אשר פתבנו בסמוך וכ"כ התוס' במציע' דף ד' ע"ב ד"ה אסורא מממונא דבאשת איש החמירו במשאל"ס דלא תנשא לכתחילה אע"פ שרובם מתים עכ"ל וכוונתם ככל אשר דברנו דאע"ג דאיכא חזקת אשת איש מ"מ המיעוט הוא מיעוט דלא שכיח ולא חיישינן ליה אי לאו משום חומרא דאשת איש כמדובר.

איכא השתא ע"ט לדבר במה שפתבנו בעניונו לעיל לבאר דעת הרא"ש ריש פ' בתרא דיבמות ופ"ג דבכורות דלא פליג על ר"ת בכל דבריו ואתהלקה ברחפה הנה הטור פתב בא"ה סי' קנ"ו הלך בעלה וצרתה למדינת הים ואין לה בנים ובאו עדים שמת בעלה לא תתניבם ולא תנשא לעולם עד שתדע אם ילדה צרתה וכו' וכ"כ הרמב"ם סוף פ"ג מהלכות יבום.

ובצפיינונו צפינו למהרש"ל אפי' ימא רבא ים של שלמה ביבמות פי"ו סוף דין ב' שהביא דברי הרמב"ם הנז' וכתב וז"ל הטור שפסק נמי כן ולא הזכיר דברי אביו הרא"ש כמדומה שלא הרגיש בזה עכ"ל.

ואמרינן הואיל שהביאנו משו' הענין משיכה דאורייתא מענין לענין אדברה וירוח לי. הנה ביאר דברי מהרש"ל אשר תמה גם מקום ללו"ן על הטור ז"ל הוא הדבר דהרא"ש בפסקיו פתב שם ריש פ' בתרא דיבמות הא דאמרינן לא תנשא ולא אמרי' למיזל בתר רוב נשים דמתעברות ויולדות מוקי בגמרא כר' מאיר דחייש למיעוטא ואע"ג דסתם מתניתין כר' מאיר לא קי"ל פנותיה דלא חיישינן למיעוטא מדאמרינן פ"ק דחולין ור"מ דחייש למיעוטא והיכי אכיל בשרא משמע דלדין גיחא דלא חיישינן למיעוטא וגם אין אנו בודקין י"ח טרפיות דסמכי' ארובא עכ"ל וא"כ הרי הרא"ש סבר דמתני' דלא תנשא אתיא כר' מאיר ולא קי"ל פנותיה ואיך הטור פתב כדברי הרמב"ם דסבר דאוקמתא דרבא אתיא ככ"ע ומשנתנו הלכה היא ולא הזכיר דעת אביו הוא הרא"ש.

הן אמת דלפום רהטא תיובתא היא כלפי סנאיה דהטור. ותו קשה דהטור בקצור פסקי הרא"ש (כפידוע דהטור עצמאם כמו שפתב רבינו רנוחם ודעמיה) כ' שם וז"ל האשה שהלה בעלה וצרתה למדינת הים וא"ל מת בעלה לא תתניבם ולא תנשא לעולם עד

שְׁתַּדַּע אִם אוֹתָהּ צָרָה מְעוֹבְרֵת וְכוּ' וְהִלְכָתָא לֹא חִיִּישִׁינן לְמַעוּטָא עַכ"ל וְהַדְבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה דְקָאֵי אַפְסָקֵי הָרָא"ש דְכָתַב דְמַתְנִי' כַּר"מ וְלֹא קִי"ל פְּנוּתִיהּ וּפְסוּק וְתַנִּי מִשְׁנֵה שְׁלִימָה וְתוּ דְגָמַר אֲנָמַר וְהִלְכָתָא לֹא חִיִּישִׁי לְמַעוּטָא וּכְפִי דַעַת הָרָא"ש הוּוּ תַרְתִּי דְסִתְרוּ.

וְאוּלָּם עִם גְּשִׁיקַת רְצַפַּת מְהֵרָשׁ"ל נֵרָא דְהַדִּין עִם הַטּוֹר וְחַס לֵיהּ לְהַטּוֹר שְׁלֹא יִרְגִישׁ וְאִיהוּ בְּקִי בְּמִלִּי דְאַבְוֵה אָמְנָם הָרָא"ש בְּתַר הֵנִי מִלִּי שֶׁהֶעֱתִקְנוּ מִיִּסּוּדוֹ הִבִּיא קְנוּשִׁית ר"ת מֵהֵיחָא דְבְּכּוֹרוֹת דְּלוֹקַח מְנִיקָה מְנָכְרִי וְכוּ' אָבֵל מִטַּעַם חֶלֶב אֵינוֹ פּוֹטֵר וּבְרִישׁ פ"ג דְּבְּכּוֹרוֹת אָמְרִינן דַּמ"ד חֶלֶב אֵינוֹ פּוֹטֵר מִשּׁוּם דְּחִיִּישׁ לְמַעוּטָא וְתִירֵץ ר"ת דְּהֵתָם אֵיפָּא חֲזָקָה בְּהַדִּי מַעוּטָא דְּבַהֲמָ' בְּחֲזָקַת שְׁלֹא יִלְדָּה וְכִינּוּ דְּחֲזָקָה מְסִייעַת לְמַעוּטָא חִיִּישִׁינן לְמַעוּטָא וְדוֹקָא לְחוּמְרָא אָבֵל לְקוּלָּא לֹא אָבֵל ר"מ חִיִּישׁ לְמַעוּטָא אִפִּי' לְקוּלָּא וְהִקְשָׁה עָלָיו הָרָא"ש מְסוּגִית בְּכּוֹרוֹת דְּפָרִיף וּמִשְׁנֵי לר' יְהוֹשֻׁעַ וְעוֹד אֲמַאי גַלְיָ אַחַר חֲזָקַת בְּהֵמָה שְׁלֹא יִלְדָּה לְהוֹצִיא מִמּוֹן אֲדַרְבָּא הַעֲמִד וְלֹד עַל חֲזָקַתוֹ שֶׁהוּא חוֹלִין כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּמַעֲי אִמּוֹ וְלֹא מְפָקִינן מִבְּעָלִים הַלְפָּה דְּרִשְׁבֵּ"ג ס"ל חֶלֶב פּוֹטֵר דְּלֹא חִיִּישׁ לְמַעוּטָא וְהָא דְּאַצְטְרִיף לְטַעְמָא דְּלֹא מְרַחֲמָא וְכוּ' ע"ש זֶהוּ תַנְרַף דְּבָרֵי הָרָא"ש.

וְהַשְׁתָּא ס"ל לְהַטּוֹר דְּכִי פָתַב הָרָא"ש דְּהַדִּי מַתְנִי' כַּר"מ וְלֹא קִי"ל פְּנוּתִיהּ הֵינּוּ כְּפִי פְּשָׁטָא דְּסוּגִינן דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי עָלֵיהּ וְלֹא חִיִּישִׁי לְמַעוּטָא אֲפִילוּ לְחוּמְרָא פְּלִל. בְּרַם כְּשֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי ר"ת דַּס"ל דְּגַם לְרַבְּנָן אֵי חֲזָקָה מְסִייעַת לְמַעוּטָא חִיִּישִׁינן לְמַעוּטָא לְחוּמְרָא מִמִּילָא קָמָה הֵד מַתְנִי' דְּעִסְקִינן בָּהּ כַּכ"ע וּכְדַעַת הַרְמַב"ם וְכֹאֲוִקְמָא דְּרַבָּא דְּסַמוּף מַעוּטָא דְּמַפִּילוֹת לְחֲזָקַתָּה שֶׁהִיָּתָה לִיבּוּם וְהוּ"ל פְּלָגָא וּפְלָגָא וְלֹא תַנְשָׂא וְלֹא תַתִּיבָם וְא"כ מַתְנִיתִין אֲתִיָּא כְּהִלְכָתָא.

וְאַף דְּהָרָא"ש דְּחָה קְנוּשִׁית ר"ת מֵהֵיחָא דְּרִשְׁבֵּ"ג וְאַסִּיק דְּחֶלֶב פּוֹטֵר וְלֹא חִיִּישִׁי לְמַעוּטָא הֵתָם הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהַחֲזָקָה דְּהַעֲמִד וְלֹד שֶׁהוּא חוֹלִין בְּמַעֲי אִמּוֹ לְהַעֲמִיד מִמּוֹן מְפָקָא מְחֲזָקַת בְּהֵמָה שְׁלֹא יִלְדָּה וְלִיכָּא אֲלֵא רַבָּא וּמַעוּטָא לְהַכִּי לֹא חִיִּישִׁינן לְמַעוּטָא אָבֵל הֵיכָא דְּאֵיפָּא חֲזָקָה לְסִייעַת לְמַעוּטָא דוֹקָא מוֹדָה לר"ת דְּחִיִּישִׁינן לְמַעוּטָא אֲלִיכָּא דַּכ"ע וּמַתְנִי' אֲתִיָּא כַּכ"ע וְהִלְכָתָא הִיא.

וְאֵע"ג דְּבָרֵי שְׂא פָתַב הָרָא"ש דְּמַתְנִי' ר"מ וְלֹא קִי"ל פְּנוּתָהּ וְכָל עֵינָה דֵינּוּ דַר"ת הֵנָּה מִפְּחַ קְנוּשִׁית רִשְׁבֵּ"ג דְּסִבֵּר דְּחֶלֶב אֵינוֹ פּוֹטֵר וּמִשּׁוּ"ה אֲצְטְרִיף לֹאמַר דְּלִדִּין גְּמִי חִיִּישִׁי לְמַעוּטָא הֵיכָא דְּאֵיפָּא חֲזָקָה מְסִייעַת לְמַעוּטָא.

וְהַשְׁתָּא דְּנִדְחִית הֵיחָא דְּרִשְׁבֵּ"ג וְאַסִּיק הָרָא"ש דְּרִשְׁבֵּ"ג ס"ל חֶלֶב פּוֹטֵר א"כ נִפְל הַבְּנִין כִּי הַשְׁתּוֹת יִהְרָסוּן וְאִין לְנוּ צוּרָה לֹאמַר דְּקִי"ל לְמִיחַשׁ לְמַעוּטָא פְּשֶׁהַחֲזָקָה מְסִייעַת לְחוּמְרָא וְכ"כ הֵתוּ בְּבְּכּוֹרוֹת דָּף ד' ע"ב דְּאִין רֵאִיָּה הַשְׁתָּא לר"ת לְחוּשׁ לְמַעוּטָא הֵיכָא דְּאֵיפָּא חֲזָקָה בְּהַדָּה מְהָא דְּפָסֵק הַלְכָּה פְּרִשְׁבֵּ"ג ע"ש.

אֲפֶשֶׁר לֹאמַר דַּאֲע"ג דְּרֵאִית ר"ת נִרְאִית דֵינּוּ קִיָּים וּמְסַתְּבָרָא מִלְּתִיָּה דְּבָזָה אֲתִיָּא הֵד סְתָמָא דְּמַתְנִי' כְּהִלְכָתָא וְאוֹקְמָתָא דְּרַבָּא כַּכ"ע וְנִקְטִינן כַּר"ח בְּהָא וְלֹא דְּחִינן לְדַר"ת אֲלֵא בְּדִין חֶלֶב אֵינוֹ פּוֹטֵר מִשּׁוּם הֵנָּה סוּגִי דְּמִיָּיתוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש.

וניש קצת סימנים לזה דכה דעתו דהרא"ש דמתני' ככ"ע שְהרי הרי"ף הביא המשנה בצורתה ובנדאי שדעתו דהלכה היא פפי מ"ש מהרש"ל ביש"ש (פי אין בידי הרי"ף) וא מסקנת הרא"ש פאשר פתב תחילת דיבר דהאי סתמא כר"מ ולא הלקתא היא ונדחו דברי ר"ת לגמרי הו"ל להרא"ש להעיר על הרי"ף דמשמע דפסק פהאי סתמא וליתא.

אלא ודאי פדאמרי' דדינו של ר"ת קיים דחיישי' למעוטא בדאיפא חזקה מסייעת וזהיא דחלב פוטר אמרי' העמד חולין על חזקתו וזה סתמא הלכה היא. ועוד נראה להביא ראיה דהרא"ש מקיים דינו של ר"ת פמדובר מהא דכ' הרא"ש פ"ק דחולין וז"ל והיכא דבדק הספין תחילה ונאבד שחיטתו פשרה וכו' תדע לה דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ולא אמרינו סמוך מעוט דאינו מומחין לבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' פינו דמיעוטא דאין מומחין לא שכיח ודאי נודע לנו שנושחטה יפה וכו' ה"נ פינו ששחט בספין בדוקה וכו' עש"ב הרי לה בהדיא דהרא"ש סבר כר"ת דהיכא דהמעוט מסייע לחזקה חיישי' למעוטא דהוצרה לומר דמאי דנא אמרינו סמוך מיעוטא לחזקת בהמה בחייה משום דלא שכיח והו' הן הדברים הנאמרים באמת לדעת ר"ת כמ"ש הרא"ש לדעת רבינו תם שם פ"ק דחולין בשמעטא דרובא ופ"ג דבכורות ופ' בתרא דיבמות ע"ש: וכן מוכח ממ"ש שם הרא"ש עוד פ"ק דחולין בשמעטא דרובא וז"ל מדקאמר ור"מ דחייש למעוטא היכי אכיל בשרא אלמא לא קי"ל פותיה דר"מ דלא קאמר היכי אכלינו בשרא ואע"ג דפסקינו בבכורות פרש"פ"ג וכו' אומר ר"ת משום דאיפא חזקה עם המעוט וכו' ומתוך זה הי' אומר ר"ת אע"ג דלא חיישינו למעוטא היכא דאיפא חזקה בהדה חיישינו למעוטא להתמיר והא דסקינן ארוב מצויין וכו' וה"נ אמרינו במשאל"ס וכו' דמיעוטא דנמלטין לא שכיח עכ"ל וכבר ידוע דהרא"ש דחה דינו דר"ת שפסק דחלב אינו פוטר ומסיק דחלב פוטר פמבואר בפסקיו פ' בתרא דיבמות ופ"ג דבכורות.

ובשלמא אי הרא"ש ס"ל הא דר"ת דסקינן מיעוטא לחזקה לחומרא משו"ה מיייתי לדר"ת פ"ק דחולין לאשמיעינו דהא דלא קי"ל כר' מאיר היינו במיעוט לחוד בדאיפא חזקה לבדה להקל. אבל להתמיר סמכינן מעוטא לחזק'.

ודין חלב אינו פוטר סמוך על מ"ש במקומו פ"ג דבכורות וגם פ' בתרא דיבמו' דדחה דברי ר"ת. אמנם אי דעת הרא"ש דהשתא דמסיק דחלב פוטר ליתנהו לדברי ר"ת פל עיקר אמאי מיייתי ליה פ"ק דחולין בסתמא לא הו"ל להביאו פל עיקר או לפחות פשהביאו לדעת ר"ת הו"ל לדחותו אלא מוכח פדאמרן (ויש"ש דחולין אין עמדי).

ובחפשי בספרי הקדש מיעוטא דשכיח גבאי מצאתי להרב תורת חיים פקונטרס בדק הבית אשר לו (והוא על ב"י קצת הלכות מא"ה והוא מנדפס בסוף ס' גור אריה דרושים דפוס אמשטרדם) שעמד בדברי הטור הללו וקשיא ליה פקושית מהרש"ל ותירץ דהרא"ש לא דחה דברי ר"ת אלא בחלב פוטר כמו שפכתנו בעניינתנו אף יש לדקדק בדברי קדשו וז"ל צ"ע איה פסק רבינו פמתניתין ואין לו' דרבינו סבור דמאי דמסיק רבא הוא אליפא דרבנן ור"ל דגם רבנן מודים פאן וכו' וכמ"ש הרא"ש בשם ר"ת וכו' וכן משמע בס' אגודה דאליפא דר"ת מוקי רבא מתני' אליפא דרבנן קשה הלא הרא"ש סתר דעת ר"ת וכו' ועוד אי ס"ל כר"ת ומתני' פרבנן א"כ למה פתב דאין הלכה כר"מ

ואף ע"ג דסתם מתניתין כר"מ הלא לפירושו זה מתני' פרבנן וביותר תמהתי על האגוד' שכ' בשם ר"ת דלרבא מתני' פרבנן לא מצאתי פן בדברי ר"ת.

גם מוכח בגמ' דרבא מוקי מתני' כר"מ דסיים פיון דהוא מעוטא דמעוטא לא חייש ר"מ ואי פונתו לאוקומי מתני' פרבנן למה ליה וכו' אלא ודאי פונתו לאוקומי מתני' כר"מ דוקא והדרא קושיא וכו' לכן נרא' לתרץ דר"ת סובר ג"כ לפי פירושו דגם רבא מוקי מתני' כר"מ אלא דס"ל לר"ת דהיכא דמסייע למעוט חזקה קי"ל כר"מ כמו פאן לתירוצו של רבא וכו' ואם תאמר והלא ה"ר ש"ס סתם פירושו ר"ת ונרא' וכו' דבא לסתור מאי דמוקי הא דבכורו' דאיכא חזקה אא מיעוטא וכו' אבל בהא מודה דהיכא דחזקה מסייע למעוטא קי"ל כר"מ ומ"ש דקי"ל דלא כר"מ היינו במקום דלא מסייע חזקה למיעוטא ומתני' ה"ט משום דמסייע החזקה וכן צ"ל וכו' דאם לא פן אלא חרא צו' דלא חיישינן כלל למיעוטא אפילו היכא דמסייע ליה החזקה א"כ קשה קושיתו ביותר לפי סברתו שהקשה מדאמרין בבכורו' לרבי יהושע וכו' הלא שתי קושיות אלו קשה טפי לפי פירושו דפירש דלא חיישינן למיעוטא כלל למה לא פליג רבי יהושע ברישא וגם קושיא השנית אלא ודאי דה"ר ש"ס"ל בהא כר"ת וכו' עכ"ל בקצור.

והרב ז"ל לפי שסבר דקושיות שהקשה ה"ר ש"ס על ר"ת קשו נמי אי קי"ל דלא חיישי' למיעוטא כלל לזה לא פנה להכריח הפירוש בדברי ה"ר ש"ס. אדהכי והכי עלץ לבי שפיונתי לדעת הרב ז"ל באיזה דבר ועיני חזו שמ"ש מנהו ועוד היתה יתירה הא דמיייתי הרב מס' האגודה דלר"ת אוקמתא דרבא לרבנן מסכים הולך לדברינו.

ואשר תמה הרב ז"ל על ס' האגודה דלא מצא פן בדברי ר"ת. אין פאן תימה דהרי הוא כמבואר במ"ש דקי"ל לחוש למעוטא שיש בה חזקה וא"כ מתני' אתיא פהלקתא ונמצא דאוקמתא דרבא אליבא דר"מ ונדבר ברור הוא בעצמו.

ומה שהקשה עוד דבהדיא קאמר רבא דמעוטא דמעוטא לא חייש ר"מ אלמא לא מוקי לה פרבנן אלא כר"מ דוקא לק"מ דכוננת רבא דמתני' אתיא ככ"ע גם לר"מ והא טפי מעלי לאוקומה ככ"ע ומה גם למאי דאית לן סתם משנה ר"מ ודאי הלא טוב לנו לאוקומ' כר"מ ולהיות דפשיטא ליה לרבא דחזקה שיש עמה מעוטא לכ"ע חיישי' לה לא אצטרף לרבא לפרושי אלא דכר"מ אתיא והיינו דקאמר דלא חייש ר"מ למעוטא דמעוטא שוב ראיתי בפירושו הירושלמי חדש וזה שמו פני משנה שם ריש פ' בתרא דיבמות שכ' בתוספותיו אחר מה שהביא מדברי הרשב"א בחידושו וז"ל ולטעמיה אגיל דכ' אליבא דהרי"ף ה"מב"ם וכו' דרבא דמתרץ וכו' אליבא דכ"ע מוקי מתני' ואפילו אליבא דרבנן דלא חיישי למעוטא וכו' והא דמסיק שם רבא וכו' לאו משום דפרוקא אליבא דר"מ בלחוד הוא אלא לומר דלאו רבנן בלחוד וכ"כ שם הוא ז"ל ומשום זה לא ידעתי מאי דסיים התי"ט אחר שהביא בשם הגמרי ואצ"ל דאתיא מתני' כר"מ אלא דהשתא איכא נמי לפרושי הכי אליבא דרבנן ואתיא רישא פרבנן דהכי הול"ל ואתיא רישא וסיפא אפילו פרבנן עכ"ל וגם אנכי לא ידעתי מאי ק"ל בדברי ה"ר ש"ס דהא רישא אוקימנא לה בש"ס כר"מ ופריד אימא סיפא ה"ה לה חמות אינה חוששת ואי כר"מ ליחוש למעוטא דזכר' ומשני רבא דהו"ל בסיפא זכרים מיעוטא דמעוטא ולא חייש ר"מ וא"כ הא פשיטא דסיפא אתיא פרבנן בין אליבא דהמקשן בין אליבא דרבא דלא חיישינן למעוטא דזכרים

אָלאַ דֶּה־מִקְשֵׁן הַקִּשָּׁה דִּר"מ לִיחֻוּשׁ וְאַהֲדָר רַבָּא דְּגַם לִר"מ בְּכִי הָאֵי גִּוְנָא לָא חֲנִינֵי וְא"כ
סִיפָא אֵין גַּם אֶחָד דְּלִימָא דְּנִיחֻוּשׁ לְזַכְרִים וְאִם אֶפִּילוּ לִר"מ דְּחֲנִינֵי בְּעֵלְמָא לְמַעֲוֹטָא אֲתִיָּא
דְּהו"ל הֵכָא מַעֲוֹטָא דְּמַעֲוֹטָא כ"ש לְרַבְּנָן וְלֹא הִוְצַרְכְּנוּ לֹמַר אֲלֵא דְּרִישָׁא נְמִי אֲתִיָּא פְּרַבְּנָן
וְהִינּוּ דְּכַתְּבֵי הָרַב תִּי"ט דְּהִשְׁתָּא אִיפָא נְמִי לְפָרוּשֵׁי הֵכִי אֲלִיפָא דְּרַבְּנָן נְמִי דִּינִיקָא דְּלֵא
מִיבְעִיָּא לְרַבֵּי מֵאִיר דְּאֲתִיָּא רִישָׁא אֲלֵא אִיפָא לְפָרוּשֵׁי נְמִי הֵכִי אֲלִיפָא דְּרַבְּנָן וְאֲתִיָּא רִישָׁא
אֲלִיפָא דְּרַבְּנָן אֲבָל סִיפָא לֹא צָרִיכָא לְמִימַר דְּלֵא ס"ד לְכָל הַדְּבָרוֹת דְּלֵא אֲתִיָּא פְּרַבְּנָן
דְּאִינְהוּ לָא חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא וְזֵה פְּשׁוּט וְהָרִי דְּהַרְשָׁב"א וְהָרַב הַנְּמִקֵּי פְּתָבוּ דְּאֲתִיָּא מִשְׁנַתְּנוּ
לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם פְּכֹוֹלֵי עֵלְמָא וְאוּקְמַתָּא דְּרַבָּא לִכ"ע פְּאַשֶׁר דְּבַרְנוּ וְכ"כ מְהַרְשֵׁ"ל
בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה.

וְהִינּוּ דְּכַתְּבֵי בִּס' הָאֲגוּדָה דִּלְר"ת אֲתִיָּא מִתְּנִי' פְּרַבְּנָן וְחִידוּשֵׁי אֲשְׁמוּעֵי' דִּלְר"מ פְּשִׁיטָא
דְּאֲתִיָּא רִישָׁא עַל דְּרָדָּה שְׁפַתְּבָנוּ דְּסִיפָא פְּשִׁיטָא דְּאֲתִיָּא פְּרַבְּנָן: וּמֵאִי דְּשִׁפְרָא קַדְמִיָּה דְּהָרַב
תּוֹרַת חַיִּים בְּבִדְקָה הַבֵּית הַנּוֹז' דִּר"ת לְפִי פִּירוּשׁוֹ מוֹקֵי מִתְּנִיתִין כִּר"מ אֲלֵא דְּקִי"ל כִּר"מ
דְּהִיכָא דְּהַחֲזִיק' מְסִייעַת וְכו' נִרְאֶה דְּכּוֹנְתוֹ לֹמַר דְּלַעוֹלָם דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי אִר"מ בְּכָל וְלֹא
חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא אִף שֵׁיט עֵמָּה חֲזָקָה אֲלֵא דְּאָנָן קִי"ל כִּר"מ בְּמַקְצָת בְּמַעֲוֹטָא שֵׁיט עֵמָּה
חֲזָקָה לְהַחְמִיר וּמִתְּנִי' הַלְכָתָא הִיא וְאִם זֶה פּוֹנְתוֹ יֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל הָרַב ז"ל חֲדָא דְּמַנ"ל
לְרַבָּא לְאַפּוֹשֵׁי פְּלוּגְתָא וְלֹמַר דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי לְגַמְרֵי אִפִּי' בְּמִיעוּטָא דֵּינֵשׁ עֵמָּה חֲזָקָה
וְלֵאוּקוּמֵי מִתְּנִי' פִּיחִידָאָה לִימָא דְּגַם רַבְּנָן סְבָרֵי דְּמַחְמִירִינָן בְּמִיעוּטָא דֵּינֵשׁ חֲזָקָה עֵמָּה
וְאֲתִיָּא מִתְּנִי' כִּכ"ע.

וְתוֹ דִּלְר"ת הָרִי רְשָׁב"ג סוֹבֵר דְּחֲנִינֵי לְמִיעוּטָא דֵּינֵשׁ עֵמָּה חֲזָקָה וְא"כ אֲמַאי אֲמַרִי דֵּינֵשׁ
שְׁלֵשָׁה סְבָרוֹת בְּדָבָר דְּרַבְּנָן לָא חֲנִינֵי פְּלִל לְמַעֲוֹטָא וְר"מ חֲנִינֵי בְּכָל לְמַעֲוֹטָא וְרְשָׁב"ג
חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא שֵׁיט עֵמָּה חֲזָקָה וְכֵן רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא שֵׁיט עֵמָּה חֲזָקָה לְדַעַת
הָרֵא"ש הֵלֵא שְׁפִיר נָאָה לְמִימַר דְּלִיפָא אֲלֵא שְׁתֵּי סְבָרוֹת רַבְּנָן וְר"מ וְרַבְּנָן חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא
פְּשִׁיט עֵמָּה חֲזָקָה וְזוֹ סְבָרַת רְשָׁב"ג לְדַעַת ר"ת וְסְבָרַת רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ לְדַעַת הָרֵא"ש וְקִי"ל
פְּרַבְּנָן.

וְתוֹ דְּלְדָבְרֵי דֵּינֵשׁ שְׁלֵשָׁה סְבָרוֹת אֲמַאי מוֹקֵי רַבָּא מִשְׁנַתְּנוּ כִּר"מ דְּוִקָא נִימָא דְּמִשְׁנַתְּנוּ
רְשָׁב"ג הִיא דְּלֵא חֲנִינֵי לְמִיעוּטָא אֲלֵא בְּדֵאִיפָא חֲזָקָה וְלְהַחְמִיר. וּמִיָּהוּ בְּזֵה יֵשׁ לֹמַר
דְּאֲשָׁפְחוּ סְתָמֵי דְּסַתְּמֵי רַבֵּי דְּלֵא חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא כִּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּבַכּוֹרוֹת דָּף ד' ע"ב
וְגַם שְׁנָאוּ בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים רִישׁ פְּרָק פֶּל הַצְּלָמִים וּפ"ג דְּטְהָרוֹת וְאֲשָׁפְחוּ דְּסַתְּמֵי כִּר"מ פ'
אֵין מַעֲמִידִין דָּף ט"ל מִשׁו"ה מוֹקֵי הָדָּ סְתָמָא כִּר"מ שְׁלֵא נֵאמַר דְּאִיפָא סְתָמֵי כִּג' סְבָרוֹת.
וּמָה גַּם דְּסַתְּמֵי מִתְּנִי' כִּר"מ תּוֹ יֵשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב הַנּוֹזְפֵר בִּמ"ש דִּמ"ש הָרֵא"ש דְּלֵא קִי"ל
כִּר"מ הִינּוּ בְּמַקּוֹם דְּלֵא מְסִייעָא חֲזָקָה לְמַעֲוֹטָא וּמִתְּנִי' ה"ט דְּמְסִייעַ הַחֲזָקָה. וְהָרִי
מִתְּחִילַת דְּבָרֵי הָרֵא"ש מוֹכַח דְּלֵא קִי"ל כְּסַתְּמָא דְּמִתְּנִי' שְׁכֵן פְּתַב מוֹקֵי בִּגְמ' כִּר"מ דְּחֲנִינֵי
לְמַעֲוֹטָא וְאֵע"ג דְּסַתְּמֵי מִתְּנִיתִין כִּר"מ לָא קִי"ל פּוֹתִיָּה וְלֹא חֲנִינֵי לְמַעֲוֹטָא וּמְבֹאָר
דְּכּוֹנְתוֹ דְּלֵא מִשְׁגַּחֲנוּ בְּמִתְּנִי'.

וְלִדְיָדִיָּה דְּבַעֵי לְמִימַר דְּתַחֲזִילַת דְּבָרֵי הָרֵא"ש נְמִי אֲתוּ פְּמַסְקִנָּא הִיכִי קְאָמַר וּמִתְּנִי' ה"ט
מִשׁוּם דְּמְסִייעַ הַחֲזָקָה וְהֵלֵא מִתְּחִילַת דְּבָרֵי הָרֵא"ש מוֹכַח דְּלֵא קִי"ל כְּמִתְּנִי'. וְתוֹ דְּזֵה

סותר הקודם דתמה על האגודה ואסיק דמתני' כר"מ דוקא וא"כ טעמא דמתני' לאו משום דמסייע התזקה דגם אי ליכא תזקה מסייעת חיישינן למעוטה.

ונראה דכוננתו דקי"ל פדינא דמתני' משום דמסייעא תזקה אבל לאו דטעמא דמתני' הכי אלא אתיא כר"מ. ומה שהכריח דהרא"ש לא פליג אר"ת אלא בתלב פוטר דאי תימא דפליג בכולא מילתא דר"ת קשיא עליה קושיותיו דמאי פריה בבכורות אר' יהושע שאני התם דתזקה מסייעת וכו'.

ותו למאי דאפיך תקשי ליה רישא דהה' מתני' דלא פליג ר' יהושע הלא ב' קושיות אלו קשו טפי לפי פירושו דלא חיישינן למיעוטה כלל למה לא פליג רבי יהושע ארישא וכו'. שותיה דמר לא גמירנא דשפיר מצינו למימר דהרא"ש פליג על ר"ת בכל דבריו וסבר דקי"ל כרבנן דלא חיישינן למעוטה כלל אפי' דאיכא תזקה בהדה.

ומאי קושיא מרבי יהושע אה"נ דרבי יהושע סבר דהיכא דאיכא תזקה בהדה מעוטה חיישינן ולהכי לא פליג ארישא ובסיפא דליכא תזקה פליג. ופריה למאי דאמרי' דסבר רבי יהושע חלב אינו פוטר וחי' למעוט אע"ג דאיכא למימר העמד ולד על תזקתו שהוא חולין כמ"ש הרא"ש.

ולמאי דאפיך ניחא דל"ח למעוט פי ליכא תזקה בהדה ואף דהכי סבר רבי יהושע לא קי"ל פנותיה דבשלמא לדעת ר"ת דרשב"ג ס"ל ה' צריכים אנו לפסוק כמותו דהכי פסיק רב התם ורבי יוחנן וכל מקום ששנה רשב"ג וכו' אבל אי רבי יהושע סבר ה' אין הכרח לפסוק כמותו פיון דרבנן פליגי לדעת הרב הנז'.

ואין פאן הוכחה מזה לדעתו דהרא"ש לא פליג על ר"ת בכל. ואנו בעניינתנו הכרחנו הדבר לעיל.

ובר מן דין אני תמיה על מהרש"ל ששייג על הטור דלהרא"ש לא קי"ל פרישא דמתני' ועל הרב הנז' שהאריך הרבה ואין בפיו תוכחות דנדאי הרא"ש פסק כמתני' דהלא בעלה וצרתה לא תנשא ולא תתניבם כמ"ש הטור דהרי הרא"ש בטר ה' הביא בפסקיו פלוגתא דזעירי ורבי חנינא דלזעירי לא תנשא ולא תתניבם לחבירתה תשעה וחולצת ולרבי חנא לעולם וכתב עליה הרא"ש והלקתא כר' חנינא דהכי אתוקמא פ' החולץ פנותיה ונהרי בהדיא דהרא"ש סובר דלא תנשא ולא תתניבם לעולם וכמו שפסק הטור.

ומפלגן של דברים אבא העי"ר על הרב מהר"י קולון בשרש קע"ב דף ר"ג שפכתו וז"ל וגרסינן בריש פ' בתרא דיבמות גבי הא דתנו האשה שהלה בעלה וצרתה למדינת הים תנשא אמאי הלה אחר רוב וכו' ומסיק דאה"נ לרבנן דר"מ וכו' וכתב עליה רבינו אשר וז"ל בגמרא מוקי לה כר"מ וכו' ונהרי לה שפסק רבינו אשר דמותרת להנשא לשוק מטעם רוב וכו' היא מסקנת התוספות ואפילו לר"ת שפירש דלא קיימא לו כרבנן אלא היכא דאין התזקה מסייעת למעוט אבל היכא דאיכא תזקה נגד הרוב וכו' ע"ש עין רואה דקפסיק ותני דפסק הרא"ש ז"ל דמותר' להנשא לשוק מטעם רוב כמסקנת התוספות ואיברא דהכי משתמע מילייה דרבנותנו בעלי התוספות וכבר פתבו פן מהרש"ל בים של שלמה ונהרי קמ"ר פ"ו דגרושין.

אָמַנְם הָרָא"ש לֹא סָבַר הָכִי וְאִם כְּנִים אָנְחָנוּ בְּדַבְרֵי אַמּוּרִים אֲשֶׁתְּמִיטִיתִיהָ לְמַהֲרָ"י קוּלוּן
סוֹף לְשׁוֹן הָרָא"ש בְּסוּגְיָא עֲצָמָה דְּפֶסֶק כַּר' חֲנִינָא דְלֹא תַנְשֵׂא לְעוֹלָם וּלְשׁוֹנוֹת הָרָא"ש
פ"ק דְּחוֹלִין וְדַבְרֵי הַטּוֹר שְׁפֶסֶק בְּסֵתָם דְלֹא תַנְשֵׂא וְלֹא תַתְיַבֵּם דְּמַכְל זֶה מוֹכַח דְּהָרָא"ש
לֹא פְּלִיג עֲלֵיהָ דַר"ת בְּכּוֹלָא מִקְלִתִּיהָ כְּמוֹ שְׁנַרְאָה מְדַבְרֵי הָרַב מֵהַרִּיק"ו שֶׁכ' וְאַפְּיֵלוּ לַר"ת
שְׁפִירֵשׁ דְלֹא קי"ל כְּרַבְּנָן אֲלֵא הֵיכָא דְאִין הַחֲזָקָה וְכו' אֲלֵא הָרָא"ש לֹא חָלַק עַל ר"ת
אֲלֵא בְּחֻלְב פּוֹטֵר כְּכֹל אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ אַחַת לְמַעְלָה.

וְעֵלָה עַל לְבִי לֹמַר דְּאַפְּשֵׁר לְצַדֵּד דְּגַם מֵהַרִּיק"ו סָבַר דְּהָרָא"ש מוֹדָה מְקַצֵּת לַר"ת אֲלֵא
דְהוּוּ מִיִּתִי רְאָיָה מֵהָרָא"ש דְּאֲזַלִּינָן בְּתַר רַבָּא לְהַתִּיר לְכַתְּחִילָה וּמִיִּתִי מִתְחִילַת לְשׁוֹן
הָרָא"ש. אָמַנְם כֹּל לְשׁוֹנוֹ לֹא מוֹכַח הָכִי.

אֲלֵא כְּפִשְׁט הַדְּבָרִים. גַּם מ"ש וְאַפְּי' לַר"ת לֹא קי"ל כְּרַבְּנָן אֲלֵא הֵיכָא דְאִין הַחֲזָקָה וְכו'
ק"ק דְּמִשְׁמַע דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי לְגַמְרֵי גַם שְׁחֲזָקָה מְסִיעֵת לְמִיעוּט וְלֹא קי"ל בְּפֶרֶט זֶה כְּרַבְּנָן
אֲלֵא כַר"מ.

וּמִתּוֹךְ מ"ש מְבַנְיָר דְּהַעֲיָקֵר דְּרַבְּנָן לֹא פְּלִיגִי בְּזֵה וְקי"ל כְּרַבְּנָן לְגַמְרֵי וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א
וְהַרְבַּ הַנְּמָקִי וְהַאֲחָרוֹנִים וְדוּק (עֵינֵין גַּט פְּשׁוּט בְּכָלֵים כָּלֵל ב'): סִימָן ע"ד סְעִיפִיָּה
מְחִינּוֹת חוֹנָה דְּוֹד אֲשׁו"ר בְּרַהֲטִי"ם.

סְפִיקוֹת הַעֲרוֹת חֲקִירוֹת חִידוּשֵׁי דִינִים וּמַעֲשִׂים שְׁפָאוּ לִיְדֵי בַב"ד בְּאַרְצָא הַצְּבִי וּבְמַצְרַיִם
וְאַבְיָנָרִיָּהוּ כְּלָלִים וּפְרָטִים. וְשׁוֹר"י בַּאֲר"ש יִכְתְּבוּ בְּקֶצֶר אֲמִיץ וְאַיְקָא בִּינְיָיָהוּ טְעוּנוֹת
לִינָה בְּעַמְק הַלְכָה וּגְלִילַת סְפָרִים וְעַדִּינֵין מְטִים.

סְעִיף א, מַעֲשֵׂה בַא' שְׁקֵנָה מְגוּי חֲצַר שְׁהִיָּה מְחִזִּיק בּוּ יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה שׁוֹאֵל הַמְּחִזִּיק חֲזָקָתוֹ.
נִרְאָה שְׁקֵנָה הַחֲצַר צָרִיף לְרִצּוֹת וּלְפִינִים לְמַחֲזִיק יִשְׂרָאֵל בְּסִיף מָה עַל שְׁגָרָם לּוֹ הַפֶּסֶד
גְּדוֹל שְׁהִיָּה מְרוּיָח כֹּל שְׁנָה בְּחֲזָקַת הַחֲצַר הַנּוֹז' וְאֵע"ג שְׁהַרְדָּב"ז בְּתַשׁוּבוֹת הַחֲדָשׁוֹת דְּפּוֹס
וִינִיצִיָּא סִימָן תי"ג פֶּסֶק דְּהַקּוֹנָה פְּטוֹר וְאִין לְמַחֲזִיק עֲלֵיו כְּלוּם ע"ש בְּאַנְרָף.

מ"מ רְאִיתִי בְּתַשׁוּבוֹת הָרַב הַגְּדוֹל מֵהַר"ר אַבְרָהָם סַפְנִדְרֵי זל"ה הַה כ"י שְׁהִבִּיא תְּשׁוּבַת
הַרְדָּב"ז סוֹתֶרֶת לְזוֹ שְׁבִינְדִינוּ סִימָן תי"ג הַנּוֹז' וְכַתְּבַת בְּתַשׁוּבוֹת מֵהַר"ס הַנּוֹזְכֵר דִּישׁ טַעֲנָה
לְמַחֲזִיק עַל הַקּוֹנָה וְכַתּוּב שֶׁם הַסְּפָמ' הָרַב הַגְּדוֹל בְּעַל קַרְבָּן אֶהְרֹן וְהָרַב הַחֲסִיד מֵהַר"ח
כְּפוּסִי וְכַתְּבַת שְׁכֹן הַסְּפִימוּ כֹּל חֲכָמֵי הַדּוֹר עַכ"ד.

וְכֵן נִרְאָה מֵהַכְּנָה"ג סִימָן ק"ם אוֹת ק"ן בְּמָה שְׁהִבִּיא מִמֵּהַרְש"ך וְכו' שְׁיִישׁ לּוֹ הַמְּחִזִּיק
טַעֲנָה וְזָכוֹת וְע"ש בְּכַנָּה"ג מְאוֹת כ"ח וְהַנְּמָשֵׁף. וְלִהְרַב מֵהַרְח"ש בְּתוֹרַת חַיִּים ח"א סִימָן
ס"א וְמָה שְׁדַקְדָּק שֶׁם מִמֵּהַרִּיב"ל ק"ק לְפּוֹם רִיָּהֲטָא דְּבַמֵּהַרִּיב"ל ח"ב סִימָן פ' נִרְאָה
לְהַפְּדָה וְעַל מֵהַרִּיב"ל יֵשׁ לְהַרְגִּישׁ דְּהַעֲלִים עֵינֵי מֵהַסְּפָמָה שְׁהַזְכִּיר הוּא ז"ל בַּח"ג סִימָן
ק"ד.

וּמִתְּשׁוּבַת הָרַב כְּנָה"ג הוֹבָאָה בְּסֶפֶר בְּנֵי אֶהְרֹן סִי' ע"ט מוֹכַח דְּאַף בְּמָקוֹם שְׁלֹא יֵשׁ
הַסְּפָמָה מְחֻיָּב לְתַת שְׁיוּי הַחֲזָקָה לְמַחֲזִיק. וְעֵינֵין בְּשׁו"ת כְּרָם שְׁלֵמָה סִי' כ"ח וּבְשׁו"ת
דְּבַר מִשָּׁה ח"מ סִימָן כ"ה.

ומצאתי במכתב למורינו הרב הגדול מהר"י הפהן זלה"ה דבאינמיר יש תקנה שאם ישראל קנה המולקיי המחזי הוא קודם ואם ישראל קנה חצר מגוי ובתוכו בתים הרבה ובכללם יש בית אחד בתוקת ישראל ובא ישראל זה ליקח הבית מהקונה בכת התקנה והקונה טוען אני קניתי החצר עם כל הבתים או קנה אתה הכל או צא מעלי.

הדין עם הקונה דלא עדיפא תקנה זו מתקנת חכמי בדדב"מ ולפי דברי הר"מ פי"ב וש"פ למדקדק יראה דשפיר מצי טעין הכי ואם בעל התוקה ירצה ליקח הכל חייב הקונה לתתו ול"ד למ"ש הפוס' גבי מכר כל נכסיו שאף שירצה המצרך לקנות הכל ליפא דדב"מ דהתם משום פסידא דמוכר והכא גוי הוא עכ"ד ו"ל: סע"ף ב נסתפ' הרב המובהק הישיש ונשוא פנים כמהר"ר ברוך צ"אני ו"ל בכתב יד שפרע מקצתו וכתוב הפרעון ביני שיטי אם נאמן לומר פרעתי על השאר או נימא דבנ"ד דכתוב הפרעון ביני שיטי א"א דפרע הכל אח"ך הי"ל לכתוב.

והרב המו' מהר"א ישראל ו"ל הביא ראיה מתשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' טו"ב בפתוב פרעון ביני שיטי על הגרר שכתב דנאמן לומר פרעתי עד זהוב א' רק שבנ"ד הנה פתוב הלנה ואם איתא דפרע הי"ל לכתוב והו"ל פכתב ידו הרי דגרר ביני שיטי נאמן לומר פרעתי ואפ"ה כ' דבכתב ידו אם איתא הי"ל לכתוב יותר.

וה"ה בכתב יד שנאמן לומר פרעתי עכ"ד ואני בעונני אומר דיש לדחות דשאני התם דהלנה לא גמיר מה שהיה דן הרא"ש דביני שיטי על הגרר נאמן לומר פרעתי הכל ואף דגררו הנה מסופק ואי פרעיה ממש היה לו לכתוב השאר אבל כתב יד פולי עלמא ומעשים בכל יום דייני דייני דנאמן לומר פרעתי ואף דפעם כתב באחרת אימור דסמך על הדין ולא פתוב ועוד דהתם דנחית לגרור כדי להעליל אם איתא דפרעיה הנה פתוב לא כן בכ"י וצ"י.

סע"ף ג' מעשה בשותפין שהתנו שכל מה שיזמין להם ה' אפילו מציאה בשוק יהיה לאמצע ובעת החלוקה טען א' מהם שבתוך ימי השותפות חבירו עשה חברה עם ראובן והרויח וכל חלקו בריוח יהיה לאמצע שותפות זה.

והשיבו חבירו כי השותפות עם ראובן הוא מאשתו של אותו מלמה ונשתתפה עם ראובן והלך והביא שטר שותפות אשתו עם ראובן. ונראה דיקבל ח"ס בעל אשה זו כי פנים הדברים והשותפות לאשתו והרינוח לה והוא אין לו מבוא בשותפות זה ויפטר.

והגם דמה שקנתה אשה קנה בעלה ורינוח אשתו לעצמו יש לי להביא מתשובת הרדב"ז סי' תרי"ו דנשאל כשהתנו מציאה בשוק ומצא מציאה בבית והשיב שאינה בכלל דקנתה חצירו וכן אם מצאו אשתו ובניו פיון שמפחם קנה הוי לעצמו עכ"ד.

וה"ה לנ"ד פן נראה לי. ואחר זמן רב בהעברה בעלמא ראיתי בכתב רב אחד זל"הה דמגמגם בדברי הרדב"ז אבל לא עמדת על דבריו: סע"ף ד' מעשה באחד שהיה לו כמו מוקאטעא שלוקח כל ראשי הבהמות הפשרות בזול ומוכר ביותר סף לישראל ויש לו שטרות מערפאות של גוים ושטרות מישראל בתוקה זו וחל"ש ונסתפקתי אם האלמנה יכולה לגבות מזה ותהא רשאה למכור חזקה זו ותגבה פתופתה או תגבה הרינוח כל שנה למזונותיה אי ענין זה מיקרי ראוי או מוחזק.

ומ"ש הרמב"ם בפ"ה המשנה בבכורות דהשתא גביא מהראוי לא קי"ל הכי כמו שהאריף
הרב משנה למלה בתשובה והיא פכ"א דמלוה. וכעת יש להביא ראיה ממ"ש הרב טורי
זהב הביאו הרב בית שמואל סי' ק' סוף ס"ק י"ג דמעוה תזקה מיקרי ראוי.

והרב מהר"י עיניאש בשו"ת בית יהודה ח"ב סי' יו"ד כתב דתזקות שהם ביד הגוי מיקרי
ראוי ואינה גובה מהם ע"ש ומוכח דדוקא שהם ביד גוי אבל אם ביד ישראל מקרי מוחזק.
ולפ"ז בנ"ד יש מקום לומר דמיקרי מוחזק כי בר מנו"ח הנז' נוהג כמנהג ואנש לא מחי
בידיה וגם יש לו שטר בעש"ג ושטרי ישראל.

וקשה על הרב הנז' שלא הביא דברי הרב בית שמואל וצריך להתישב לענני דינא. סעי'
ה' מעשה בס"ת שנמצא שפ' ניגש נסתיימה קרוב לסוף שיטה ונשאר פנוי כשני אותיות
בסוף השיטה ובשיט' שתחתיה פנוי שתי אותיות בראש השיטה ואח"ך כתוב ניחי יעלב.
נראה להכשיר דהגם שכ' הרב השלם מהר"ם די לונזאנו בספר אור תורה שלא להניח
הפסק כלל. הנה מנהג כל הסופרים להניח כמו אות פנוי.

והדבר פשוט שתחלת ניחי הוא פרשה רק להורות דנסתמו עיניהם של ישראל אינה
נעשית כצורת פרשה סתומה. וכיון דהוא פרשה אין לפסול הס"ת משום דנתן רינח בין
הדברים כשעור פרשה סתומה.

ומאן לימא לן דהא דאמור רבנן דויחי סתומה בלי רינח הוא לעיכובא. הן אמת דהרמב"ם
בחושבו הפרשיות פתוחות וסתומות לא זכר ניחי כאלו לא יש שם פרשה כלל.

אבל נראה פשוט שהוא תחילת פרשה כמנהג כל ישראל להתחיל פ' ניחי בשבת מיוחד
וכן הוא לשון רז"ל למה פרשה זו סתומה אלמא דפרשה היא. והרמב"ם לא זכר שהיא
תחילת פרשה שהמנהג שלא לתת רינח.

ומאחר שהיא פרשה אלא לרמז דנסתמו עיני ישראל בשעבוד אין עושין רינח מסתברא
דאין הס"ת נפסל אם לא עשה רמז זה דכמה רמזים יש במדרשים ובזהר בחסרות ויתרות
בפסוקים שונים ובספרים שלנו כתוב להפך.

וכבר כתבו הפוסקים דאין להגיה שום ס"ת עפ"י מדרש רז"ל. והגם שנהגו בכל ס"ת
שלא להניח אלא כמלא אות.

אין לפסול ס"ת זה. שוב ראיתי בספר אדמת קדש חלק ב' בהשמטות סי' ד' שכתב גם
כן דאין זה עיכוב.

אלא דשם כתב דבס"ת זה יקרא בשבח אם לא יש ס"ת אחר. ואח"ך תקנו אבל נדונו
היה שהניח שיעור פ' סתומה אבל בנ"ד שלא יש רינח שעור פרשה סתומה לדין
דנקיטינו כהרמב"ם דהשעור ט' אותיות וגם הספר הזה עצמו עשוי כן לית לן בה והגם
דלדעת פוסקים אחרים יש בזה שעור פרשה כמ"ש הרב דרישה סי' ער"ה אנו נקיטינו
כהרמב"ם וגם הס' עשוי כן כמזכיר (אחז"ר ראיתי מי שפוסל ואין ראיותיו מקריעות:
(סעיף הששי יש להסתפק באפונים קלויים ע"י גוי שבאו מתנוס לליוורנו לדעת רבינו
האר"י זצ"ל שלא היה אוכלם משום בשולי גוים דאף אם אינם עולים על שלחן מלכים
עולין על שלחן שרים וסי' הל אשרי יחדיו מלכים.

ובליוורנו אינן עולים על שלחן שרים ואפי' על שלחן הדיוטות מספ"ל אי בליוורנו שרו לדעת רבינו האר"י זצ"ל ויש לצדד בדבר ועיין מה שרמזתי לענין נאכל פמות שהוא חי אי בטלה דעתו ולענין המקומות בספרי הקטן מחזיק ברכה א"א סי' רנ"ד ושם הבאתי תשובת מהריק"ש ודברי הגהות אש"ר והפר"ח והריטב"א בחידושי לעירובין ובחידושי לע"ז ע"ש וכתבתי עוד בענין זה בשו"ת ברכה הגהות על ש"ע י"ד.

ובמאי דקמן דעתי נוטה לאסור. (סעיף ז') נסתפ' הרב הפולל כהמרח"ש עמר זלה"ה או אתרמי זקן ממרא קודם שיבנה בית המקדש אם נעשה בו דין זקן ממרא.

ואני בעניי לכאורה נראה לי להביא ראיה דגם דאמרו בסנהדרין דף פ"ו ועלית שבית המקדש גבוה ובשילה ואינה לא היה גבוה מכל ארץ ישראל מ"מ הרי כתב הרמב"ם פי"ב דסנהדרין דאין ד"נ אלא בבית המקדש דכתיב ועלית.

וד"נ אשפחן קורם בה"מ כמ"ש פ"ק דמגילה דדוד הע"ה דן לנבל דין סנהדרין וכן אמרו פד"מ דשלמה הע"ה דן ליואב בסנהדרין והא ליכא ועלית. מהרמב"ם נראה דד"נ וזקן ממרא שוין.

ועיין בהגהותי פ' דה' סוטה. (ח) לענין בכור שאינו נוטל פי שנים בראוי.

ראיתי תשובה ר"י לאחד מרבי הדור ה"י הלכה למעשה שכ' דמעות שבכאנ"קו של לונדריס חשיב מוחזק. ואין ראיותיו מכריעות ונעלם ממנו תשובת הרב גנת נרדים א"ה פלל ד' תי' י"ט שפס' דהוי ראוי והסכים עמו הרב מהר"י הלוי וכן דעת הרב שאלת יעבץ ח"ב סימן ל"א וע"ש פמה חילוקי דינים.

ומהר"ם חאגי"ז ושו"ת שתי הלחם סימן מ"ה מחלק באופן הבאנקוס ע"ש ולמעשה צריך להתישב הטב ולענין עסקא כתב מהריק"ש בח"מ סי' רע"ח דהוי מוחזק והוא מדברי מהריק"ו שרש קמ"ה. וכן נרא' מהתוספות בקמא דף ע' ע"א וכ"כ הרב גו"ר סימן הנז'.

אמנם מהר"י אדרבי ס' ע"ח כתב דעסקא לא חשיב מוחזק. והי' אפ"ש לשם שלום ביניהם דמר מירי בפלגא מלנה ומר בפלגא פקדון אבל מסתמות דבריהם לא מוכח הכי וצריך להתישב בדבריהם.

והי' נרא' לי דבעסקות דנהיגי האידינא דמתנים שמירה בקרקע וכינצא ואם לאו אחריות על המתעס' ותכף המתעסק עובר על התנאי ומתחייב. דאליכא דכ"ע חשיבא ראוי.

וצריך ישוב. ועיין בתשובות הרדב"ז כ"י ושבות יעקב ח"א סי' עק"ב וז' אהרן א"ה סימן ק' הגהב"י אות ח"י והנמשך.

ע"ש וכשו"ת דת ודין סי' י"ד. (ט) נסתפקתי באחד שגזר הנאה מראובן ובני ביתו אם אשת ראובן בכלל.

ונרא' דלא מיבעיא לדעת רש"י בברכות דף כ"ד דסבר דאשתו בכלל בני ביתו דנדאי אשת ראובן בכלל האיסור. וכבר הרב פרי חדש הוכיח דדברי רש"י הם תלמוד ערוך בירושלמי פ"ג דמעשרות וכ"כ הרב הנמקי בפסחים כ"י משם הריטב"א דנדאי אשתו בכלל בני ביתו.

אָלאַ אפּי' לַדַּעַת הַתּוֹס' בְּבִרְכוֹת דָּף כ"ד הַנּוֹ דְּכַתְּבוּ דְאִשְׁתּוֹ אֵינָהּ בְּכֻלָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ מ"מ
ק"ל דְּבִנְדָרִים הֵלֶךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְהָא נְדָאֵי דְבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אִשְׁתּוֹ הִיא בְּכֻלָּל בְּנֵי
בֵּיתוֹ וְנִמְצָא דְלְכָל הַדְּבָרוֹת וְלְכָל הָאֲמִירוֹת הַנּוֹדֵר הַנְּאָה אָסוּר בְּאִשְׁתּוֹ רְאוּבוֹן.

וּבְדָבְרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי פ"ג דְּמַעֲשָׂרוֹת מ"ש הֶרֶב מְוָצֵל מֵאִשׁ ח"ב ס' מ"ד. (יִוֵּד) מַעֲשֵׂה בְּבִן
אָרְץ יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָא בַח"ל וְנַעֲתוֹ לְחֻזְרָא כִּי יָשָׁם בֵּיתוֹ בְּאָרְץ הַצְּבִי.

וְאוּר אָסְרוּ חַג לְבְנֵי חו"ל שֶׁהֶכְרִיז ש"ץ אֶתְהּ חוֹנְנֵתְנוּ גַם הוּא אָמַר אֶתְהּ חוֹנְנֵתְנוּ וְאַחַר
שְׁסִינִים תְּפִלְתּוֹ נִזְכָּר שֶׁהוּא יֹאמְרוּ אָמֵשׁ. וְלִפְנֵים רִיבְהִטָּא יִרְאֶה דְהֵנִי הֶפְסֵק וְצָרִיךְ לְחֻזְרָא
וְלִהַתְּפִלָּל דֵּאֵע"ג דְּאָמְרִינֵן סֵדֶר הַבְּדִלוֹת הוּא מוֹנֵה הֵינְנוּ דְנִקְא כְּשֶׁהִבְדִּילָהּ אַחַת שְׁיִיכָא
וְכַמ"ש הֶרֶב גִּנְתִּי וְרָדִים פְּלָל א' ס' י"ד וּמוֹרִינֵנוּ הֶרֶב זָרַע אֲבָרְהָם א"ח ס' י"ב וּבַנ"ד לָא
שְׁיִיכָא בְּיָה דְלִדְיָנִי יוֹם תְּמוּל כִּי עֵבּוּר הוּא דְרָךְ חוֹל.

וּמִדְבָרֵי רֹב הָאֲתְרוּנִים מוֹכַח דְהֵיִא דְסוֹף ס' ק"ח דְפֶסֶק מְרֵן דְהִזְכִּיר מְאֻרְעָה שְׁאָר יָמִים
דְּאִינוּ חוֹזֵר הֵינְנוּ דְנִקְא בְּתַפְלַת הַתְּשֻׁלוּמִין אֲבָל בְּתַפְלַת הָעֵינְקָרִית חוֹזֵר ע"ש וּבְסִפְרֵי
הַקְּטָן בְּרַפִּי יוֹסֵף ס' תְּרַס"ב ע"ש.

(יא) מַעֲשֵׂה בָּא לִיְדִינוּ בְּאַלְמֵנַת רַב אֶחָד שְׁבָאָה לְגִבּוֹת פְּתוּבָתָהּ וְהִיְתָה פְּתוּבָתָהּ מֵאָה
זְהוּבִים אֲדוּמִים וְאַחַר הַנְּשׂוּאִין רַבּוֹת בְּשָׁנִים הוֹסִיף לָהּ נְכֻתוֹב בְּכַתוּבָה עֲצָמָה וְנ"ל
בַּפַּעַח"מ הוֹסִיף הֶרֶב פ' הַנּוֹ עַל הַפְּתוּבָה נז' ק' זְהוּבִים וְיִהְיֶה הַפֶּל ק"ק זְהוּבִיָּה וְקִנְיִים
עכ"ל וְחַתְמוּ הָעֵדִים וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה לְגִבּוֹת הַפֶּל.

וְנִרְא' דְהֵגַם דִּישׁ מַחְלֻקָתָא בֵּין הָאֲתְרוּנִים כְּפַתּוּב בְּסִפְרֵי הַבְּהִיר כְּנֻסַת הַגְּדוּל' ס' ס"ו אוֹת
י"ב וְאוֹת י"ג וְאִיכָא מ"ד דְּצָרִיךְ הַקְּנָאָה מְעַלְיָא גַם אִשְׁרָא לָא כְּתוּב כְּכָל חוֹזֵק וְדִידִי
כְּתוּבָה דְאָם הִיא כְּתוּב כְּךָ הֵנָּה פְּשִׁיטָא דְעֻלְתָּהּ לָהּ לְגִבּוֹת הַפֶּל כַּמ"ש הַר' בֵּית יְהוּדָה ח"מ
ס' ל"ז.

מ"מ נר' בנ"ד נְמִי דְגוּבָה הַפֶּל מְתָרֵי טַעְמֵי חֲדָא דְמְרֵן הַקְּדוּשׁ בְּתַשׁוּב' דִּינֵי כְּתוּבַת ס' ט'
הוּא מִפְּתֵי הַסּוֹבְרִים דְכִינֵן שְׁכַתְּבַת דְהוֹסִיף עַל כְּתוּבַת' דִּי וְהָא אֲתָרִיךְ דְמְרֵן וְאִין לוֹמַר
קִים לִי נְגִיד מְרֵן כְּפִדוּעָה.

וְהֵגַם דְּדָבְרֵי מְרֵן הֵם בְּתַשׁוּב' וְלִיתְנָהוּ בַש"ס. מוֹכַח מִדְבָרֵי מוֹרֵי הֶרֶב וְהֶרֶב מִשְׁאֵת מִשָּׂה
ח"ב ח"מ ס' י"ב דְגַם דְבָרֵי מְרֵן בְּתַשׁוּב' אֲהֵנְיָא לָן שְׁלֵא לּוֹמַר קִים לִי ע"ש וְהֵם דְבָרֵי
טַעַם דְּאֵנֵן קַבְּלָנוּ הוֹרְאוֹת מְרֵן ז"ל.

וּדְבָרֵי בְּתַשׁוּב' הֵם הַלְכ' לְמַעֲשֵׂי בְּפִרְטוֹת וְעָדִיף מֵהַש"ע וְלֹא אֲבַחַד דִּישׁ לְצַדֵּד דְּדוּקָא
דִּינֵיו בַש"ע קַבְּלוּ וְתוּ כִינֵן דְּבַעַל הָאִשָּׁה הִיא חֲכָם כִּי רַב הוּא וְנָדָא בְּדִין הוֹסִיף וְחִיב עֲצָמוֹ
נִרְא' שְׁלֵא נְכַתְּבַת וְהָרָא' מ"מ ש' אָבִי הַתְּעוּד' מֵהַר"י מַט ח"מ ס' ט"ט גְּבִי דְבָר שְׁלֵא בָּא
לְעוֹלָם דְכִינֵן דְהַמוֹכַר ת"ח וְנָדָא כְּדִין עָבַד.

וְהָא כ"ע יְדַעֵי דְהָכָא בַנ"ד הוּא מַעֲצָמוֹ רְצָה לְהוֹסִיף לָהּ מִתּוֹךְ חִיבָהּ יִתְרָה שְׁהִיְת' עוֹש'
לוֹ נַחַת רוּחַ בְּיוֹתֵר וּמִסְתַּמ' כְּדִין עֲשָׂה. שׁוּב רְאִיתִי מ"ש הַגָּאוֹן מֵהַר"ר צְבִי בְּתַשׁוּבוֹתָיו
ס' ק"י וְיֵשׁ לְהַרְגִישׁ דְלֹא זָכַר מִמַּחְלֻקַת הָאֲתְרוּנִים ע"ש וְעִינֵן בַּס' מִשְׁפָּטִים יִשְׁרִים
בְּשׁוּ"ת מְהַר"ש ו' חֲסוֹן ס' פ' ע"ש.

(יב) הטור ומרן א"ה סי' ס"ב פסקו לענין ז' ברכות דבשתי סעודות שבת בליילה ושתרית מברכין ז' ברכות ובסעוד' ג' אין מברכין ע"ש. ובעיר זו ליוורנו מרבית העם רוב הקהל עושים עיקר סעודת היום שתי שעות אחר חצות ובבקר טעמי מידי בצפרא.

וקצת יראי ה' בשחרית אוכלים סעודה קלה ובוצעים על שתי פירות ויהי כי סעד"ו בש"ר להם אף היא קלה כמות שהיא ואחר חצות שרוב הקהל התפללו מנחה ככל הימים שמתפללים מנחה גדול' סועדים עיקר סעודת היום.

והחתן הוא מפת הסועדים סעוד' קלה בבקר. ושאלוני פדת מה לעשות בז' ברכות ונרא' דיברכו ז' ברכות בשתי סעודות היום הן בסעודת הבוקר בשגם הוא בש"ר ולחם אף שהיא סעוד' קלה שהרי כוננתם לסעוד' שנית פנגד אברהם אע"ה וכוננתה וכחה ומקומ' ושעתה מגדילים ענינה שתהא פגנים חדשות ויברכו ז' ברכות.

ואחר חצות פיון שהיא הסעוד' העיקרית ועיקר הכנת סעודת שבת והקרואים הוא לסעוד' זו אף שלא יש פנים חדשות. אין דינה כסעוד' ג' שכתבו הטור ומרן לפי שזו עיקר סעודת היום בעיר זו ובכל הגלילות האלה ויברכו ז' ברכות דזו עיקר סעודת יום שבת במקומות אלו.

ובכי האי גונא יודו הטור ומרן. ובר מן דין כפר הרמ"ע מפאנו בתשובותיו סי' מ' פתב בפשיטות דסעודה ג' היא עיקר עד"ה והנא פגנים חדשות ע"ש.

ואגב אזכיר כי מה שנהגו רבים בבקר יום שבת אחר תפילה לאו שפיר עבדי וכמו שכתבתי בענייני בס' הקטן ברפי יוסף סי' רע"ג ע"ש. (יג) החתן בליל חג הפסח שצריך לברך ז' ברכות נרא' שיברך אותם בכוס ברפת המזון יברך בפה"ג ואחריה שש ברכות דהא בעלמא יש מחלקת ודאיפא מ"ד שיברך ז' ברכות על כוס בהמ"ז ומרן הסכים לדעת זה וכתב וכן פשט המנהג.

והגם שכבר ידוע שאין פן המנהג עתה וכמו שכתבתי בהגהותי. מ"מ בליל פסח דאיפא ד' פוסות נרא' דיברכם בכוס בהמ"ז ושוב נמצא שפן כתב הרב יעב"ץ בסדורו.

אלא ששם כתב דאף אם ירצה לעשות שתי כוסות יכול וזה שפירך ברפת חתנים ויחננו לכוס ד' ע"ש דף מ"ד. ולי ההדיוט נרא' דטפי מעלי כאשר כתבתי דיברך ברפת חתנים על כוס בהמ"ז כמזוןך.

(יד) מעש' שנמצא טעות בס"ת במנחת שבת בקריאת השלישי אחר שקרא ג' פסוקים וכבר השני עולים ראשונים קראו שבע'. ונרא' דלא יוציאו ס"ת אחר אף כי עדיין לא השלים הפסק' שנהגים לקרות נחסרים ב' או ג' פסוקים.

והגם דאנן בדין לא קי"ל פהוראת הרב כנה"ג בנמצא טעות בז' דרבו כמו רבו החולקים עליו. מפל מקום בנ"ד כ"ע מודו דהעיקר לקרות עשר' פסוקים ומה איכפת במה שנהגו להוסיף על עשרה פ' וזה פשוט בעיני.

(טו) גבינ' של ישראל שמביא הגוי ובגדו כתב המנהג בעה"ק ירושלם תו' לקיים הפתב בשני עדים כמ"ש הרב כנה"ג סי' קי"ח. ומעש' בא לדינו בקראי שהביא גבינ' מישראל בלי חתימ'.

והותר' בהסקמת רבני העיר על ידי שישבע הקראי דאשפחן דאפילו מגבינת קראים ע"י שבווע' היו אוכלים איזה מרבנן בתראי כמ"ש הרב כנה"ג סי' קכ"ד ואפילו מאן דפליג קא יודה דאין לו הנא' בתליפין וגבינות גדולות אינם עושים שם ממקום שפא הקראי קשיל ישראל.

ועיין בס' ב"ח סי' פ"ג ממאכלות אסורות. ומצאתי במכתב למוריניו הרב הגדול מהר"י הפהן בעל פתי פהונ' בליקוטיו וז"ל גבינות שמביא הגוי מנהג איזמיר לסמוך על פתב ד' הנפך פשהמנן מדוקדק אף שהמשקל אינו מדוקדק אם הוא חסר שעור הנגוב לפי ראות עיני הבקיאים.

וגם המנהג דבקיום אחת מהחתימות סגי מיהו צריך שני עדים להעיד על החתימ' וכ"כ הרב כנה"ג הב"י אות כ"ד ואות כ"ז. (טז) מי שהי' חייב פמה חובות ולקח סחורות מהתגרים וזקפן עליו במלנה ומת.

כתב הרב ב"ח סי' צ"ו דמי שסחורתו בעין יקחנ' אמנם רבנן בתראי הרב הגדול מהר"ם ו' חביב בגט פשוט סי' ק"ך ס"ק ח' ומהר"י אלפאנדארי במנצל מאש סי' מ"א והרב פ"רם שלמה ח"מ סי' ט"ז ומהר"ח עשאל בליקוטים דף ל"א ע"ג תמהו על הרב בית קדש ודיבאו מגדולי האחרונים שפסקו להפך ויד כל הבע"ח שונים בסחור' ובכל נכסיו.

והרב נאמן שמואל סי' פ"ד רצה לקרב הדעות. וראיתי לחד מרבנן שתמה על הרב אדמת קדש ח"ב ח"מ סי' כ"ג שהסכים לדברי הרב ב"ח ונעלמו ממנו דברי האחרונים.

ואמרתיו לו בעיניי? פלא דתלית בויק סריקי מבלי משים לב פי תשוב' זו אינה תשוב' שלימה והמעתיק עוית ופוק חזי בתשוב' הנז' כי מתיבת עדיפא מינה מצאתי במשורים עד סוף התשו' הוא ענין אחר ולא קרב זה אל זה.

ואם עדיין לא נתקרה דעתך לך נא ראה בשו"ת אדמת קדש ח"א סימן נ"ז שנדפס' תשובה זו פלה. ואסיפא דמגילתא זכר עשה לדברי החולקים והסכים דנקטינן דלא פהרב בית קדש.

אמנם מ"ש שם בח"א סי' נ"ז דהרב כנה"ג סימן צ"ו תמה על הרב ב"ח הוא אגב שטפיה דהרב כנה"ג הסכים עם הרב ב"ח בסי' ק"ד וגם על הרב כנה"ג האחרונים תמה ראו פן תמהו ע"ש ועיין בס' נחפה בכסף למורי הרב זלה"ה ח"מ סי' ז' וסי' ח'.

טוב.

ידוע מחלקת האחרונים בענין אם מחלה האשה לבעל' ההשכון שחייב להחזיר ליורשיה אם תמות בלי זש"ק. ותקנת איזמיר בהספמ' בפירוש שאם תמחול האשה חצי ההשכון או תודה שקבל' הפתוב' הפל בטל.

ובמעש' פא לידי בהסקמת מוריניו הרב הגדול מהר"י הפהן ז"ל נכתב שטר שהבעל והאש' חייבים חוב גמור ליורשי הבעל סף פ' בתנאי גו"ש דלא יחול הפרעון כי אם שעה אחת קודם פטירת האחרון שבהם.

ושמעתי בו בפ' ממורי הרב ז"ל שצריך לכתוב סף גדול שמחציתו יהי' עולה פחצי ההשכון שאם לאו יטענו יורשי האשה שהם הפרעו חצי החוב והמותר מחצי ההשכון הם

יקחו חלקם שחובכם קדם ועינין בס' פהונת עולם סי' ל"ה ופ"ב (יא) שיעור המקנה הרב בית דוד סי' ק"ב פתב לשער המקנה באוקא"ש ע"ש ואין לסמוך על זה פי אין לנו אלא למדוד באצבעות וכן משמע מדברי רבינו סעדיה גאון כ"י שהביא מז"ה בהגהותיו.

וכן פתב בפירוש הרב המבי"ט ח"א סימן קמ"ג וכן עמא דבר. וכן משמע מדברי האחרונים.

ותימא על הרב בית דוד אשר לא העלה על דל שפתיו תשובת הרב המבי"ט לענין זה. ועיין מ"ש הרב חושב מחשבות.

ובהשמות בית דוד שבוסף א"ח הזכיר תשובת הרב המבי"ט. (יט) מעש' שערערו על שער מקנה שעשו מקודם וכשנתרוקן המקנה מדדוהו ולא היו יכולים לכונן המדה.

ואני הצעיר ראיתי שהמקום עקום ועקוש וצויתי לעשות כלי מדיל מרובע עשרה אצבעות על עשרה אצבעות בגוב' עשר' ומלאו בו המים מ"ד פעמים ועוד והשליכו למקנה ועל ידי זה נתברר שיעור הקודם הי' פדין נייטב הדבר בעיני הרבנים ונעשה פרוז לבטל הערעור בהסכמת הרבנים.

(ד) מעשה שעשינו בעה"ק ירושלם תו' במקנה שהי' חסר מהשעור ומלאוהו שלג ונפטר והוכשר והי' זה בהסכמת מורי הרב ושאר הרבנים וזכר פלם לברכ' ויהי מאז עמדתי במנין זה באורך בדברי הראשונים והאחרונים אפס קצהו פתתי בספרי הקטן פתח עינים מסכת מקנאות ועוד לי הצעיר בלקוטי מטמון ברמז ולא הייתה שעת הפוך לסדר הדברים.

(כא) שטר שכתוב בו שמכר ראובן לשמעון שטר עסקא בכתיב' ומסירה ואם לא יועיל כו"מ בחלק הפקדון מקנהו באגב. ובכתובת אשה מספקא לי פעת אי דמי למ"ש בס"ס' דאם מכר שט"ח אין בו משום תקנת השוק דלא שכיח וה"נ לא שכיח.

או דילמא כיון שאנו מקנים הפקדון באגב הא שכיח למכור הפקדון ויש בו תקנת השוק ולכאור' יש צדדים לכאן ולכאן. (כב) גסתפקתי עדים שבאו לב"ד ואמרו שטר שביד פ' מעסק פ' מזמן פ' מסף פ' אותם התמימות אשר שם משמותנו הם חתימותנו והלכו להם.

אי תסגי בהא לקיים השטר ע"פ זה ולכתוב עליה הנפק. או איכא למיחש שיכתוב שטר מעסק וסוף וזמן זה ויזיף התמימות ושטר המזוניף יביא לב"ד זה ויקיימהו.

ואח"ך יוציא השטר האמיתי בב"ד אחר וימצא עדים על התמימות האמיתיות או"ד פולגי האי לא חיישינו ומדלא מנו הראשונים בדרך הקיום אופן זה אין ראיה דהוא מילתא דלא שכיחא. ויש להביא ראיה מדין הטפס' שכ' הרב כנה"ג סימן מ"ו וסימן מ"א ע"ש נדוק.

(כג) יש להסתפק בלאה שנשאת לראובן בשלוציקי ועמדו שם רבות בשנים ובאו לשפון פבוד בארץ הצבי ויאריו ימים ושנים ומעותיהם ביד אפטרופוסים בשלוציקי לריוח היום ומת ראובן וחל"ש והניח בנות נשואות שם בשלוציקי ולא עשתה שלוחים לאפט' שבשלוציקי שיתפסו בעדה נכסי בעלה למזונותיה ויקחו שכר טרחה בעד תפיס' זו כף

למאה ונדוע שְׁמֶרֶן ח"מ סימן ק"ה פסק דע"י שְׁלִיחַ הַנִּזְיָא תְּפִיסָתוֹ תּוֹפְסֵי לַב"ח בְּמִקּוֹם שָׁחָב לְאַחֲרֵימ.

וְהוּ עֵתָה נִסְתַּפְּקֵי כִּינּוֹן דְּהַמְנָהֵג בַּא"י וְשֵׁלָא לֹדְמֵר קו"ל א"כ הַתְּפִיסָ' אֵינָה תְּפִיסָ'. או"ד כִּינּוֹן דְּלֵאָה זֹו אֵינָה מְבַנֵּי א"י אֶלָּא הוֹרְתָה וְלִדְתָה וְהַנְּיָוִתָה מִח"ל אֶלָּא וְשֵׁלְכָבוֹד בַּעַל וְרַצוֹנוֹ נְתִיבָב וְעֵלְתָה עִמּוֹ לַא"י.

וְעֵתָה שְׁמַת בַּעֲלָה וְתִשְׁאַר הַאֲש' רִיקָם וְשֵׁאֵם הַתְּפִיסָ' הַנְּזו' לָאו תְּפִיסָ' וְהַבְּנוֹת יִשְׁלֹטוּ בְּנִכְסֵימ יֵהִי לָהּ צַעַר עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ וְתִשׁוּב לָאָה לַח"ל דְּאִדְעָתָא דְּהַכִּי לֹא נִדְרָה לִישָׁב בַּא"י וּמָה גַם כִּי לֹא מְלָבָה כִּי אִם לְכָבוֹד בַּעֲלָה.

וְא"כ נִימָא דְּתוֹעִיל תְּפִיסָתָ' ע"י שְׁלִיחַ כְּמוֹ שְׁדַנִּים קו"ל בַּח"ל שְׁבִינְדָה לְלֶכֶת וְלַחְזוֹן לַח"ל וְכְמוֹ שְׁנִהְגוּ רַבִּים לְשׁוּב לַח"ל דְּלֵא אֲתָדֵר לְהוּ בַּא"י. וּמָה גַם דְּמִשְׁפֵּט זֶה יְדוֹנוּהוּ בַּב"ד שְׁלֵוֹנִיקִי.

וְעוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד בְּזָכוֹת' דְּלֵאָה זֹו נִשְׁאֵת בַּח"ל וְאִזּוּ נִשְׁתַּעֲבַד הַבַּעַל בְּכָל תַּנְּאָ פְּתוּב' עַפ"י מְנַהֵג שְׁלֹוֹנִיקִי. א"כ גַם עֲנִינּוּ זֶה סְרִיף וְסָבִיף לְכַתּוּבָת' וּיְכוּל' לֹדְמֵר קו"ל כְּמִנְהֵג שְׁלֹוֹנִיקִי וְאִת"ל דְּכָל שְׁדָרָה בַּא"י אֵינָה יְכוּלָה לֹו' קו"ל בְּפִרְט זֶה דְּלֵא מְקָרִי תַנְּאִי פְּתוּב' יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק כִּינּוֹן דְּהַאֲפֵט' הַנְּזו' יֵשׁ לְהֵם זְכוֹת בְּתְּפִיסָ' זֹו א"כ שְׁיִיכִי בְּתְּפִיסָ' וּבְהָא יֵשׁ לֹו' דַּכ"ע מוֹדוֹ דְּהַשְׁלִיחַ יֵשׁ לֹו זְכוֹת וְעֵינּוּ בַּכְּנֵה"ג שְׁם סִימָן ק"ה אִם עָרַב יְכוּל לְתַפְּסֵי.

וְאִת"ל דְּלֵא מְהַנְּיָא מָה שְׁיֵשׁ זְכוֹת לְתוֹפְסֵימ אֲכַתִּי מַסַּפ"ל אִי יְכוּלָה לָאָה לֹומ' קו"ל כְּמַהֲרַשְׁד"ם וְהַרְבַּ הַמְּבִי"ט וְסִיעָתָם דְּסָבְרִי דְּתְּפִיסָ' ע"י שְׁלִיחַ מְהַנְּיָא נֶגְדַּד הַיּוֹרְשִׁים. או"ד גַם בְּזֶה הָרִי כְּתָבוּ הַרְבַּכְּנֵה"ג א"ה סִימָן צ"ג וּמַהֲרִיק"ש שְׁם וְהַנְּ"מ דָּרַף ש"ח דְּמִתְּשׁוּבַת מְרָן מִשְׁמַע אִיפְכָא וּמִשְׁמַע מְדַבְּרִי הָאֲחֵרוֹנִים דְּמָה שְׁנִהְגוּ בַּא"י לְפִסְטוֹק כְּמֶרֶן וְשֵׁלָא לֹו' קו"ל הַיְיָנוּ אֲפִילוֹ אִם מְרָן דַּעֲתוֹ כֹּן בְּתִשׁוּבוֹתֵינוּ.

וּלְפּוֹם רִיקָטָא נִרְאָה רִיקָטָא לְסַפֵּק רֵאשׁוֹן מִתְּשׁוּבַת הַר"ן סִימָן ס"ב בְּדִין מְאִיס עָלֵי ע"ש וְדוּק (עֵינּוּ מָה שְׁפִתְבִּתִּי בְּבַר"י ח"מ סִימָן ג' דָּרַף ח' ע"ג וְע"ד). (כַּד) מַעֲשֵׂה בָּא לִיְדִינוּ בַּא' שֵׁהִי לֹו פּוֹלִיסָא מְדִיר הַיּוֹנִים (פִּי) כְּתָב מְפִלְלוֹת הַנְּזו' שְׁחִיבִים סָף לְפִלּוֹנֵי בְּרַבִּית וְלִקְחַ מִחְבִּירוֹ הַסָּף וְכ' לְחִבְרֵוֹ שְׁטַר הוֹדָא' שְׁהִיא שְׁלֹו.

וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם יְכוּל הַקּוֹנֵה לִיקְחַ הַרְבִּית דְּאִיכָּא מְרַבּוֹנָאָתָא דַּס"ל דְּהוֹדָא' אֵינָה קִנְיָן בְּבִרְיָא וּמָה גַם לַמ"ש הַרְשָׁב"ץ בַּח"ג סִימָן שִׁי"ט דְּכָל הַפּוֹסְקִים ס"ל הַכִּי וְהַשְׁתָּא הַהוֹדָא' לָאו כְּלוּם הִיא וְלֹא קָנָה וְנִשְׁאַר חוֹב הַדִּיר לְרֵאשׁוֹן בַּעַל הַפּוֹלִיסָא וּמַעוֹת הוּא חִיב לֹו.

אִיבְרָא דַּמ"ש הַרְשָׁב"ץ דְּכָל הַפּוֹסְקִים ס"ל הַכִּי וְאִין חוֹלֵק יֵשׁ לְגַמְגַם דְּנִרְאָ' דְּהוּי פְּלֹנְגָתָא כַּמ"ש בַּס' נִחְלָה לִיהוֹשֵׁעַ סִימָן י"ב וּבַס' בְּנֵי יַעֲקֹב דָּרַף צ"ח הַגַּם דִּישׁ לְשֵׁאֵת וְלִתַּת בְּדַבְּרֵיהֶם (אֲפִס קָצָהוּ אַחַז"ר כְּתַבְתִּי בַּס' הַקְּטָן בְּרַכִּי יוֹסֵף ח"מ סִימָן מ').

אֲמַנָּם בַּנ"ד נִרְאָ' דְּהָא מְהַנְּיָ לִיקְחַ הַרְבִּית וְיֵשׁ לְהַבִּיא רִיקָטָא מְסִימָן קַס"ט סְעִיף י"ח בְּדִין חוֹבוֹת אֲשֵׁרֵאִי דְּלֵא גְרַע נ"ד מְסִילוּק דְּהַתָּם כִּינּוֹן דְּהַפּוֹלִיסָא בְּיָדוֹ וּמְנַהֵג הַדִּיר לְתַת הַרְבִּית לְכָל מִי שְׁבִינְדוֹ הַפּוֹלִיסָה וְכ' הוֹדָאָה הַנְּזו' לְכָל הַדְּבָרוֹת לֹא גְרַע מְסִילוּק וְעֵינּוּ בְּסַפֵּר מַחְנֵה אֲפָרִים הַלְכוֹת רַבִּית סִימָן ל"ג.

(כה) האשה שנפלו לה נכסים בירושלה ומרד' על בעלה דקי"ל דאחר י"ב חדש נוטלת נכסי מלוג ובעל' הוציא שטר שפתוב בו שהוא הודה בפני עדים שנתחייב לאשתו פד וכה וזקפם עליו במלוה וקרי הם פנכסי צ"ב ועתה טוען דגם נכסים אלו שירשה נעשו פנכסי צ"ב ולא תטלם אא"כ תפסה.

יש להסתפק אם דין נכסים אלו לגבי מרד' הם פדין נצ"ב. או"ד דלענין מורדת יש להם עדיין דין נ"מ מאחר שאינם בכתוב'.

ועוד טענה האשה שהיא לא ידעה תקלה זו שיוצא' משטר זה ובעל' הטעה אותה שהי"ל בזה רינח גדול ובה אליה במרמה. ולפום ריקטא עלה על לפי שיש קצת ראיה מתשובות המינוחסות סימן חל"ק שמה שהפסיד' היא דוקא מה שפתוב בכתוב' וצ"י.

(כו) מעשה בא לידינו ביבמה שנפל' לפני יבם מומר ולא נודע מקומו איו ורצתה למפורח חזקה שהחזיק בעלה בתצר גוי ואף שכ' הרדב"ז והביאו הרב דרכי נעם סימן נ"ט דמחלקת הפוסקים בזיקת מומר הוא פשנודע לנו היכן הוא אבל פשלא נודע מותרת לשווק וכן נוטה דעת מהרד"ך.

מ"מ בהסקמת הרב המובהק מהר"י נבון לא נתננו רשות למפורח החזק' הנז'. ועיין מ"ש הרב דרכי נעם דבדיעבד אם יש סניפין יש להקל כמ"ש הרדב"ז והרב בני חיי סימן קכ"ז והקשה עליו דהרדב"ז לכתחיל' קאמר ולק"מ דכונת הרב דרכי נעם דאע"ג דהרדב"ז אף לכתחיל' הוא לא מלאו לבו לסמוך על הרדב"ז רק בדיעבד ודוק בלשונו.

(כז) מעשה בא לידינו באחד שאמר לחנוני מהחוב שאתה חייב לפלוני תן פד שמן ללוי לחשובוני ועברו קצת ימים והחנוני נתן פד השמן ללוי. והמלוה טען זה שאמרתי לך לתת פד השמן ללוי הי' בו בפרק אף אם יום או יומים.

ואחר זה פרעתי אנו ללוי לך קח השמן ממנו. ופסקנו שהדין עם החנוני דהי"ל להודיעו שקבר פרע.

והבאתי ראיה מסימן ט"ל דאפילו קבע זמן ועבר הזמן יכולים העדים לכתבו דאיהו אפסיד אנפשי' דלא גילה לעדים דפרע וה"ה לנ"ד ונרא' דאפילו להרדב"ז בח"ב סימן רנ"ה דחולק הקא בנ"ד מודה.

ועוד יש קצת ראיה מסימן קכ"ב דאפילו ביטל ההרשאה הנתבע נפטר שהי"ל להודיעו. ויחוב מבואר סימן קכ"ה דחולק פנכי ודוק.

(כח) מי שעשה שא"ן היש"י בעזרת נשים פי ירבה כבוד בית"ו. יש למחות בידו דכיון דאינו גבוה הרבה המון העם מסתכלין בנשים והוא עון פלילי פי הש"ן איש"י יוצא לחוץ ופשוט דתולין עיניהם על דרך פרצה קוראה לגנב.

ועוד שמהאדין פונת התפל' אלא דבזה יש לצדד להתר כאשר יסתכל המעיין בתשובת הרב צמח צדק סימן ו' במה שמחלק שם הרב בדין מי שיש לו מומין לא ישא כפיו לדעת הרמב"ם דטעמא משום הסח דעת ולא אסרו שלא ילך לבית הפנסת ע"ש באורו.

וכד דייקת פורתא בנ"ד יש להחמיר ולא דמי לכהן שיש לו מומין דחולק לבית הפנסת דהני נשי דברניות ובכל עת ההמון ישאו עיניהם לראות תנועתו ולשמוע וכיוצא (כט)

נסתפקתי ישראל שגזל מגוי בעדים אי חשיד אשבועתא פי היכי דקי"ל גבי ישראל בסימן צ"ב.

ומלשון הפוסקים דנקטי חבירו משמע דוקא ישראל וטמא דלאו כ"ע דינא גמירי וקיל להו לאינשי גזל הגוי ודומה לספק מלנה ישנה. ואחר זמן מצאתי הדבר מפונש בהגהות הרב מהריק"ש בסי' ל"ד שכ' דהרדב"ז פסל לעדות גנב מגוי והוא ז"ל הכשיר דלא משמע לאינשי איסורא ע"ש.

ל) ראובן אשפנזי בא לא"י ובא לב"ד ואמר שאשתו מורדת וב"ד שפעררו התירוהו רק מפני סיבה לא הביא כתב ראיה מב"ד והאיכא סהדא רבא חכם וחסיד מסייעו פי האמת אתו יש להסתפק אי נותני לו רשות לישא.

ועיין להרב כנה"ג י"ד סי' קכ"ז שכ' בשם שה"ג דעד אחד גברא רבא מהימן אף בדאמתחוק איסורא אף שם כתב בשם מהראנ"ח די"א דבדבר שבערוה אפילו לא אתחוק אינו נאמן עד א' ע"ש. וראיתי תשו' כ"י להרב המובהק שקדן בתוך כמהר"ר יוסף קונקי ז"ל ששאל באיש א' אורח שבא לב"ד ואמר שאשתו זה עשר שנים שהיא רואה דם מ"ת וגם לא רצתה לבא עמו לא"י והרב הנז' הורה שהוא מותר לישא אשה אחרת אף שיש אומרים שהוא אשפנזי והוא מכחיש הוא נאמן בכל דבריו דמילתא דעבידא לאגלויי לא משקרי בה אינשי והביא ראיות לזה.

וכפי דבריו ה"ה לנ"ד. אף הן כל יקר ראתה עיני להרב המופלא מהר"ר אפרים נבון ז"ל שהשיב תשו' שלק"מ להרב הנז' ודחה דבריו והביא ראיות דהא דמילתא דעבידא לאגלויי היינו שיוכל להתברר מיד אבל בנ"ד מעבר לים היא וכל זה הוא בעד א' דעלמא אבל לא בבעל הדבר והאריף להביא ראיות ולצדד צדדים וצריף להתישב בנ"ד (עיין בס' קרית מלך רב סימן ג').

(לא) קבל שלא לאכול עד שיצאו הת"ח מהישיב' ובעונמדם לצאת בא אדם א' שיעשו מצלאין לחולה יש להסתפק אי מותר לאכול כשגמרו הלימוד ועמדו לצאת או צריף להמתין עד שיעשו המצלאין.

עיין מ"ש הרב שבות יעקב ח"א סימן כ"ח. ובמ"ק דף כ"ב יש סוגיא מעין דוגמא למה שבהביא הוא ז"ל מר"ה דף ל' ועיין הרשב"א סימן תע"ח והתם בדרכי מדינה ל' לקולא וכמ"ש בי"ד סי' שע"ה והקא בגדרים צ"י ועוד יש לצדד דוק והאריף.

(לב) אדם ששמו לו בתוך חיקו בלילה דבר שאין בו סימן ולא הכיר מי זה המשום. ולמחר בא איש אחד ואמר תן לי הדבר ששמתו בחיקך אמש בלילה.

יש להסתפק אם דינא הוא שיתזיר לו. ועיין בח"מ סימן רכ"ב ובש"ף שם ובירושלמי קדושין פ' האומר ופ"ב דיבמות הלכה י"א ודוק בדברי הגהות מיימוניות והרב המגיד פ"ט דאשות.

(לג) מי שנתן לחבירו חפץ סתם ואח"ך אמר הנותן שנתנו בתורת פקדון והמקבל אומר שפאחר שנתנו סתם דעתו למתן. בס' גבורת אנשים בתשובות הרב מהר"ם פ"ץ אביו

של הרב ש"ד פתב דהדין עם הנותן והביא ראיה ממציצא דף ו אינם ראיה פלל וכמ"ש הרב אש דת פ' שלח.

אך נמצא באותה סוגיא שהביא הרמ"ך הנז' באסיפת זקנים שכ' בשם הרשב"א אטו הנותן לתבירו סתם בתורת מתנה יהב ליה הא ודאי מצוי למימר לפקדון נתנו ע"ש. (לד) מעש' בראובן עשה דיג"ש (פי' תליפין) עם שמעון גאפא"ר עם גאיטאניס ראובן טען שנתאנ' הרבה בחילוף זה הנה ידוע פלוגתא דרבנן אתא במחליף כלים בכלים אם יש בהם אונאה וקבעו להלכ' הטור ומרן בסימן רכ"ז פהרמב"ם דאין בהם אונא' וכבר פתב הה"מ פי"ג דמכיר' דלהר"מ אפילו מקפיד ושמו אותם הפלים אין בהם אונא' וכ"כ הרב סמ"ע שם סימן רכ"ז.

וידוע מ"ש מהרש"ך סימן כ"ב ומהר"ש ומהר"א מוטאל הביאם הרב כנה"ג דבגדים לענין זה כלים מיקרו. וה"ה בנ"ד דאפילו שמו אותם אין בהם אונא'.

והגם שהרדב"ז ח"א סימן רס"ט פתב דאפילו הרמב"ם לא אמרה אלא בבעלי בתים המחליפים כלים בכלים לא במי שמחליף סחורה בסחורה וכפ"ז בנ"ד דהוי סחור' בסחור' איפא אונא'. הנה מהרשד"ם סימן שפ"ג סבר דאף סחור' בסחור' אין בו אונא' וכן נרא' מדברי מהר"ש חיי"ן שם וכ"כ הרב בני חיי"ן שם כמהרשד"ם וכ"כ הר' פ"רם שלמה סי' ס"א.

ונמצא שהרדב"ז יחיד. גם הרב מחנה אפרים דיני אונא' סימן יו"ד דף י"ט דחה דברי הרדב"ז.

ומה שהקש' שם הרב מחנה אפרים מדברי אסיפת זקנים יש לישיב כאשר נראה המעיין (ועיין שבות יעקב ח"א סימן ס"ו ועבודת הגרשוני סימן ק"ה ע"ש). (לה) מעשה במי שקנה כסתות הנקראים מקאטי"ס הנהוגים במצרים ואח"ך ידע שהרב מהר"י זיין בס' פרח שושן הסכים דלכתחיל' יש לחוש לאיסור פלאים משום גזרה אבל בעיקר הדין אין בו אפילו איסור דרבנן.

ורוצה לחזור מהמקח. נראה דהדין עמו שזה נקרא מום ויש סמך מתשובת הריב"ש סי' תצ"ט שכ' דכל דפ"שי אינשי נקרא מום ועיקר תשובת הריב"ש פסקוה מור"ם ומהריק"ש סימן רל"ד.

והכא דלכתחיל' יש לחוש ודאי פ"שי. (לו) מעשה באחד מתוניס ונתישב במצרים ושלח גט פ"רות לאשתו שבתונס זה ארבע' חדשים ושאל רשות לישא אשה אחרת ואסרנו עד שיהי' קרוב לנדאי שהגיע גט לידה כמ"ש סימן קמ"א סעיף ג' דחייב בכל תנאי פתוב' עד שיגיע גט לידה וכן משמע משאלת ותשובת הרב גנות נרדים י"ד פלל ג' סימן ד' וכן משמע מדברי מהר"ש"ל בתשו' סימן ד'.

וכן נראה מתשובת הרב המבי"ט ח"א סימן ר"י ועיין בס' יד אהרן א"ה סימן א' הגהת ב"י אות כ"א. (לז) אשה שמתה בלי זרע של קיימא דאיכא תקנת ההשבון והבעל טוען שהמזודים הפסיד' מצאתי פתוב בס' חידושים מרבני ירושלים תוב"ב משנת התמ"ז בכ"י שהעתיק שם תשובת הרב הגדול מהר"ר יעקב ב"י רב שפסק דישבע הבעל שהפסידם ואין ברשותו לא הם ולא חילופיהם ולא חילופי חילופיהם ופטור מההשבון.

ואחר כך בא לידי ס' שערי ישועה מהרב מהר"י זיין כ"י וראיתי שם בשער ד' סימן ו'
שקעתיק תשובת הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי שכ' פן בשם מהר"י פי רב ז"ל.
(לה) שמעתי מגדול אחד שראה תשו' כ"י מהרב המובהק כמהר"ר שפתי נאוואוי ז"ל
שנסתפק הרב מהר"ש לאניאדו אב"ד בק"ק נא אמון בענבים פבושים שמביאים עם
תירוש בתביות בנא אמון ומוכס ישראל לוקח מנת חלקו מהם ונותנם לגוי מפירו אי
שרי למעבד הכי דאיכא טובת הנאה בסתם יינם.

והורה הרב מהר"ש נאוואוי להתר מטעם שהישמעאלים פובשים הענבים הנז' ואיכא
מ"ד להתיר הנאה בישמעאלים. ע"כ שמעתי.

ומצאתי למהריק"ש בהגהותיו י"ד סימן קי"ד דין ט' שכתב וז"ל הענבים הפבושות במי
ענבים עצמן שיש בהם חרצנים וזגים יש להקל אם הם של ישמעאלים שיינם עצמו אינו
אסור אלא בשתייה ואין חוששין שפא המשיך פיון שרוצה החרצנים או הזגיר תוף
הפבוש וכו' ונתחזק להיות היין בדתם אסור להם דנדאי אין ממשיכין מי ענבים שיהיה
יין גמור לפיכך יש להקל כל שלא ראה שהמשיך או קנה מערלים עכ"ל ואין גוף תשובת
הרב מהרש"ן הנז' בידי להתבונן בדבריו ומ"מ דעת מהריק"ש מבונן.

(לט) ראובן הי' הולך איזה פעמים לגיד"ה וחוזר לעירו מצרים ולא הנה אמיד וכל העם
דבר ידברו פי ראובן ד"ל מהכא וכל ר"ש לא אנס ליה וחל"ש והניח אחריו יתומים
קטנים ואחרי מותו בא כתב מגוי אשר בגיד"ה וכתוב בה שיקבל סך עצום מקאפ"י.

ואחר באו משה ואהרן ולקחו הקאפ"י כי היו מיודעי ראובן הנז'. ואפטרופוס הי'תומים
יצא לטעון כי אלו הנכסים הם מראובן וכך היה אומר לבני ביתו וקרוכו כי לימים עוד
יבואו לו נכסים.

ומשה ואהרן טוענים שהם נתנו לראובן סחורה מכאן וכא בשכרו למוכרם בגיד"ה ואלו
חילופיהן ואין לו בהם ש"פ ויש עד אחד בדבר זה היה מעשה. ויהי כי עלינו בהספמ' פי
האפט' דינא קתבע במקצת פאשר נבאר דמה שאמרו דיש להם עד אחד.

הלכה רונחת דאפילו עדות שלם אין מקבלים על יתומים קטנים וצא ולמד מהאחרונים
שרמז הרב כנה"ג ריש סימן ק"ח מהגה"ט ואות ט' ול"ד ומ"ד ומ"ו ונ"ב ובסימן רצ"ב
בטוש"ע ובכנה"ג שם ומהרימ"ט ח"א סימן ע"ב דף צ' ע"ד.

אמנם מה שטענו משה ואהרן שיונחו הפעות על יד ב"ד אצל נאמן עד אשר יגדלו הדין
עמהם כמ"ש בכנה"ג סי' ק"ח הגהת ב"י אות מ ומהריק"ש בתשובותיו כ"י סימן ל"ה.
(מ) מעשה אירע בזמנינו בגויי הארצות שגוי אחד היה חייב חובות הרבה וירא כי לא
יכול לברוח פי תכף ונדע הדבר על ידי אשתו וירדפוהו ויניחיהו במשמר ימים ושנים.

לכן עשה בערמה ועשה עצמו איש מכאובות וצובע פניו כיר"ק עז"ב וממעט אכילה
כמה ימים ויפול למשכב והוא צועק ובוכה תדיר כי הוא מרגיש אפסות הפחות ונוטה
למות וכמה לילות עמל עשה לאשתו בבקלות וצעקות ויהי היום ידע כי מת גוי אחד
שהיה דומה לו בקומה ובתואר וכיוצא ובתחילת הלילה עשה עצמו נרדם ואשתו בראותה
שעה או שתיים כי הוא נרדם הלכה לשכב כי כמה ימים ולילות עמל מינו לה.

וכשהרגיש שאשתו גרדמה הלה והוציא הגוי המת הנ' שנקבר ביום שהוא והפשיט תכריכיו והלבישו חלוקו וכיוצא אשר הי' לבוש והניחו במטתו והוא ברח וימלט כי הי' עיר הסמוך' לספר ויצא מתחום הארץ והיא וילה הלוח ונסוע.

ואשתו פרדמ' נפלה עליה ואיחרה לקום ובקומה ראתה השמש יצא על הארץ והלכ' לראות פמטת בעלה מה הי' לו שגנרדם כל הליל' ולא שמעה קולו ומצאתו מת ותנעק בחבליה צעק' גדול' ובאו גויים רבים וסיפר' להם המעש' כי חשבה שהיא גרדמ' בתחילת הלילה והאמת שמת והיא חשכה כי ישן וגרדמ' הוא ומרוב צערה פמה זמן שפכה וגרדמ' ניהי בפקר והנה מת וכלם האמינו שמת ויספדוהו ויקברוהו.

אח"ך תפסה מעט אשר הי' בבית בעד הדוט"ה שלה והבע"ח גתאשו. ולקצת ירחין עמדה ונשאת עם גוי אחר והוליד' בנים.

ובעל' הראשון הבורח לדרך הי' מהלך לאינדי"א והי' איזה שנים ונתעשר הרבה ובא לעירו ותהום כל העיר וסיפר להם מה שעשה. ומצא אשתו נשואה ורוץ' להשיב' אצלו והשני טוען כי מת וקברוהו ועיניו ראו וזו אשתו ונתהי צעקה גדול' והמלך צינה לשופטים בארץ הגדולים לעיוני בדיניה.

זהו תורף המעש' אשר כתבו בחידושים והדיעות הנקראים גאזיטא"ס וישם נאמר המלכות והעיר אשר אירע זה בזמן ומקום פ'. ויש להסתפק אם ח"ו אירע בישראל כמעשהו ממנו אם אשה זו שוגגת ומותרת לבעל' הבורח דהא דקי"ל דהורוה ב"ד להנשא ובא בעל' תצא מזה ומזה נרא' דהיינו דוקא ב"ד דעלמא דהו"ל לשאול את פי ב"ד יותר חשוב וכמ"ש הרדב"ז בח"א סימן ט"ל אבל אם נשאת עפ"י ב"ד הגדול של ע"א נראה דמותרת לחזור לבעל' הראשון דחשיב' שוגגת וכמ"ש הרשב"א סימן אלף קפ"ט גבי מיכל וכמו שכתבתי בעניותי כמ"א.

וא"כ ה"א בנדון זה דמצאתו מת ובפרסום גדול נקבר יש לומר דהוי שוגגת ודאי דלא ס"ד ערמה כזו והוא דבר רחוק מן הדעת ואנן סהדי דהוי שוגגת ודאי ואין לומר דהו"ל למיזק דלפי הצעת כל המעש' לא שייך בהא וצריך להתישב לדינא (ועמ"ש אני בעניי בספר הקטן ברפי יוסף א"ה בסי' טו"ב בסופו בס"ד).

(מא) מעשה באחד שקנה דגים וכשהביאם בביתו ראה בתוכם דג א' שנסתפק שהוא טמא ושכח להשליכו או לומר לאשתו. ואשתו בבלי דעת מלחה אותם ואחר שעה המשרתת טגנה כל א' בפ"ע וגם זה טגנה לבדו.

ובא הבעל ונזכר ומצא זה הדג שהי' מטונן בפלי על האש ומחנף' בביצים ושאל אם המליח' שגמלחו ביחד אסרה הכל. וגם הגיד שגוי מסל"ת אמר שהי"ל קשקשים לדג זה.

ולפום ריקהטא נראה לאסור דאין להתיר מטעם ס"ס דמעיקר' הדג הי' ס' טמא ואת"ל שהי' טמא אפשר שלא היתה המליח' באופן שאינו נאכל מחמת מלחו דשרי כמ"ש בי"ד סי' צ"א דהוי ספק אחד בגופו וס' א' פתערונת דאין לומר בכה"ג ס"ס כמ"ש בסי' ק"י.

וגמל"ת אפי' בדרבנן פמה רבנואתא סברי דאינו נאמן וכן נראה דעת מרן פמבואר בפרי חדש סי' ס"ט ס"ק מ'. אבל בדאורייתא ודאי לא מהימן ועמ"ש הרדב"ז ס' תקצ"ג.

(מב) נסתפק גדול אחד במי שרוצה למפנר ס"ת ולישא אשה ועשיר א' נרא ה' אמר לו לא תמפנר הס"ת ואני אתן מעות לישא אשה. והלה טוען אני איני רוצה לקבל מתנה דכתיב ושונא מתנות יחיה אם הדין נותן שיקבל המתנה ולא ימפנר ס"ת.

ונרא דנדאי יקבל המתנה ולא ימפנר הס"ת דהא קי"ל דאסור למפנר ס"ת אלא שהתירו לישא אשה וכיין שנה יכול לישא אשה בלא מכיר ס"ת הרי הוא איסור למפנר ס"ת. ומאי דטעין משום ושונא מתנות יחיה זהו זהירות בעלמא בדור הזה ורנבא רנבא ידם פשוטה לקבולינהו בשמח' למתנות.

ונה האיש יותר יש לו לחוש לאיסור מכירת הס"ת מזהירות לקבל מתנות ותו דככי האי גוננא לא שייך שונא מתנות יחיה דאמרינן פ"ק דבתרא דקרקע שאין בו דין חלוקה ד' אמות לכל אחד אם אמר טול אתה ד' ואני ג' שומעין לו ורשב"ג סבר דמצי אמר ושונא מתנות יחיה וכתוב בשיטה מקובצת דת"ק סבר דלאו מתנה היא דלתועלת עצמו מכונן דניחא ליה בפחות מש הא הכל בשתוף וכ"כ בסמ"ע סי' קע"א ס"ק כ"ד ע"ש.

ונרא דאפי' לרשב"ג במצות צדקה אין לחוש לעני המקבל משום ושונא מתנות דכיון דשכר הנותן צדקה הוא גדול יותר מאד והוא תועלת נפשיי אין למקבל לחוש דהוא עושה ליכוח נפשו ולקיים מצנה.

ולא דמי לקרקע שמונתר לו אמה דאין התועלת גדול ואינו מקיים מצנה משא"כ צדקה וכבר אמרו רז"ל ע"פ ושם האיש אשר עשיתי עמו יותר משהב"ה עושה עם העני העני עושה עם ב"ה. והכא שהעשיר נדבה רוחו לעשות צדקה ומצנה רבה וגם לעשות יקר לס"ת ודאי הוא מקיים מצות גדולות ושפיר מצי לקבל ולא ירא משום ושונא מתנות.

(מג) מעשה באחד שבירך כל ברכות ההבדל על הכוס ואחר כך נמצא חומץ. נרא דמביא כוס יין ומברך בפה"ג והמבדיל על דרך שכ' הרדב"ז בתשובות דפוס פירדא סי' תל"ז דאם קדש אור שבת ונמצא הכוס חומץ דחוזר ומקדש.

והביא דברי מהרא"י סי' קט"ו וע"ש בסוף ודוק בתשו' הרדב"ז הנז' וה"ה בנ"ד. ומסתברא דברכת בע"ב ומאורי אש יצא י"ח ואין צריך לחזור ולברך.

אך בפה"ג והמבדיל צריך לחזור כמו בקדוש ואין לחלק ביניהם. כמו שרצה לחלק.

ומה גם לדין דנקיטינן כתרמב"ם ומרן דחייב ההבדל מדאורייתא כמו קדוש. ומ"מ נראה דאף בקדוש יום טוב דהוי מדרבנן וכן ההבדל במוצאי י"ט דינא הכי ודוק.

(מד) בדין אין מברכין על הלכנה עד שיעברו עליה שבועה ימים בא"ח סי' תכ"ו ראיתי להרב מר וקציעה שכ' וז"ל לא ידעתי מה הי' לו לבעל שייירי כנסת הגדול' שכ' בפשיטות דמלישנא דגמרא משמע עד שיעברו עליה ז' ימים שלמים לא נשמע ולא ישמע פן לעולם עכ"ל ועם האדון הסליחה כי דבר פשוט הוא דהוא ט"ס בס' שייירי וצ"ל דמלישנא דהרי"ג משמע כצ"ל והוא הר"י גיקיטיליא וכבר אני בעניי כתבתי פן בספרי הקטן ברפי יוסף ולפי דעתי הקצרה הוא דבר פשוט מאד.

ואין לתלות בוקי סריקי בקרב ו"ל. ותו דעל דברי מהר"י גיקוטיילי"א שהביא מרן קאי
ואם היה לו משמעות מאיזה סוגיא ה"ל להביא מאי דדייק ממשמעות הש"ס ולהקשות
על מרן דמייתי ליה ממהר"י גיקוטיילי"א ושוב נביא מ"ש בתשובה.

וזו אינה צריכה לפנים. (מה).

ראיתי בס' יכין ובנעז שגדפס חדש ממש והם שו"ת להרבנים מהר"ר צמח ומהר"ר
שמעון נכדי הרשב"ץ ז"ל ובח"א בתשובות הרב מהר"ר צמח סי' ע"ד הוא הצ"ד כמה
צדדיו אי שרי להשיא לקטן ע"ש באנרף ולפום ריהקטא קשה לי דאשתמיטייה דברי
הטור בא"ה סי' א' שכ' דקונדם י"ג לא ישא דהוי פגנות.

גם הרמב"ם פתב פכ"א דאסורי ביאה דאסור להשיא לקטן וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן
תת"ג ואיך לא נשא את שמותם על שפתינו. ואם נפשך לומר דאפתי בזמנם לא הוו שכיחי
ספרי דבי רב בדפוס והגם דכל הגדולים הריב"ש ומר זקנו ומר אביו ז"ל והוא ומר אחיו
ז"ל זכר עשו לתשובות הרשב"א אפשר דתשובת הרשב"א הלזו לא נראת הקס"ת
בימיהם.

אנן מה נענה על הרמב"ם והטור דשכיחי גביה ודאי. (מו).

כתב מור"ם א"ה סי' א' דין ו' בהגהה הי' הבן ממזר או ח"ש קיים המצוה. ועתה בא לידי
ס' קרבן העדה פירוש ירוש' סדר נשים וראיתי ביבמות דף ז' ע"ג בתוספותיו דהקשה
על מור"ם דהא הוא בעיא בירושלמי וספיקא דאורייתא לחומרא וגרם למור"ם שלא עיין
בירושלמי אלא בבית יוסף שלא הביא ראשית הירושלמי גם הרשב"א לא הזכיר שהיא
בעיא ואפשר שלא בא אלא לפרש דברי הירושלמי וצ"ע עכ"ד ולי ההדיוט הדבר ברור
דהרשב"א והריטב"א ומרן דגריר אבתריה לא הוו גרסי פנסחא דקמן בירושלמי דהוא
בעיא אלא גרסי בפשיטות כמו שהביאו הלשון.

ומור"ם נקיט פנותיהו. ומי יחוש לנסחאות שלפלינו ובפרט בירושלמי נגד הגרסא
שהביאו הראשונים.

וחס ליה למרן בית יוסף שלא יביא תחילת הירושלמי דח"ו הוא פגותן מכשול וזה פשוט
וברור בעיני ועב"רי. (מז), כתב מהר"ם שיף בשיטתו.

לגיטין ריש דף נ"ח שהנושא משאוי בזרועו מניח תפלה של יד על. ראשו משום דמקום
יש בראש להניח ב' תפילין ובשעת מלחמה שנושאים פלי זיינן על זרוען ומחזיקים
ברמחים יתנו תפילין של יד גם כן בראש עכ"ל ולפום ריהקטא נראה בעיני דין זה תמוה
ולא ראיתי פעת דין זה בדברי הפוסקים.

ואין לסמוך על זה עד שימצא ראים מדברי הראשונים וצריף חיפוש. (מח).

כתב בס' חסידים סי' שע"ט דאע"ג דאמרינן לא ישא בחור זקנה ולא זקן ילדה אם היא
חפצה בזקן מפני שהוא יהודי טוב או יודע' שיותר תקנתה בזקן מותר ע"ש באנרף ודבריו
סמוכים לעד ואינם צריכין חיזוק.

ומ"מ משום נגדיל תורה אף אני אביא דבסנהדרין דף ע"ו ע"א ר' אליעזר אמר אל תחלל
את בתך להננותה זה המשיא בתו לזקן. ומצינו שר' אליעזר עצמו שאמר לבת אחותו

כְּשֶׁהֵבִיאוּ סִמְנִים צָאִי וְהִנְשָׂאִי לְאִישׁ א"ל אֲנֹכִי אֲמַתָּה לְשִׁפְחָה לְרַחוּן רַגְלֵי אֲדוֹנֵי א"ל
כְּתִי כְּבֹר זְקֻנָתִי צָאִי וְהִנְשָׂאִי לְכַחוּר כְּמוֹתָהּ א"ל לֹא כִּף אֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ הֲלֹא אֲמַתָּה לְשִׁפְחָה
לְרַחוּן רַגְלֵי תִלְמִידָה כִּינּוּן שִׁשְׁמַע דְּבָרֶיהָ נִטְל מִמֶּנָּה רְשׁוּת לְקַדְשָׁהּ וְכֹא עָלֶיהָ.

הִכִּי אֲמַרִּינּוּ בְּאֲבוֹת דְּר' נָתָן פִּיּו אֶלְמָא כְּשֶׁהִיא רוּצָה בְּכִף שָׂרִי וְלֹא אֲמַרִּינּוּ דח"ו גֹּרֵם
לְזַנּוֹת וְיֵשׁ לְדַחוֹת קֶצֶת. (מט).

ח"מ סי' קנ"ה דִּין כ"ה וּבֵין גְּפָנִים לְשָׂאֵר אֵילָנוֹת וכו'. מֵה שֶׁנִּסְתַּפֵּק הֶרֶב סמ"ע אִם הוּא
אִיפְכָא דֵב לִטַע גְּפָנִים סְמוּךְ לְאֵילָנוֹת חֲבִירוֹ הַנְּטוּעִים לְדַעַת הָרִי"ף וְדַעַמִּיהָ מֵה דִּינוֹ.
ע"ש.

וְהֵבִיאוּ הֶרֶב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה. הַדְּבָר מְפָרֵשׁ בְּחִידוּשֵׁי מְהַר"י ו' מִיגֵשׁ שָׁם פ' לֹא יִחַפְּרוּ דְלָא
מְחִיבִין לְבַעַל אֵילָנוֹת לְאַרְחוּקֵי.

וְעֵינָן עוֹד שָׁם חִילוּקֵי דִינִים בְּכֹאֵו בְּבַת אַחַת וכו' וּבְחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן שָׁם. וְמֵה שֶׁצָּדַד
סמ"ע דְלַדַּעַת הָרִי"ף לֹא הָיוּ הִרְחָקָה מִשּׁוּם צְפוּרֵי וְכַתֵּב דְּמִשְׁמַע דְּהוּא מְטַעֵם אַחַר ע"ש.

יִרְאֶה הַמַּעֲיָיִן דְּמַדְבְּרֵי הֶרֶב הַנְּמַקִּי וְהַרְמַב"ן בְּחִידוּשֵׁי שָׁם מוֹכַח דְּגַם לְהָרִי"ף הַטַּעֵם
מִשּׁוּם צְפוּרֵי ע"ש. (נ') רְאִיתִי בְּשׁו"ת קוֹל אֲלֵיהוּ לְהֶרֶב חֲבִיבָא מֵהַר"א יִשְׂרָאֵל זִלְה"ה
שֶׁנֶּדְפַס מְחַדָּשׁ (עֵתָהּ וּבְפּוֹתְחֵי אֲגַב רַהֲטָאִי אֲנֹכִי הַעִירוֹתִי בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת וְהַתְּוִיֵתִי תִּיו)
דְּבָר מְחַדָּשׁ בֵּא"ח סי' ח"י בְּמַעֲשֵׂי שְׁהִי דְבִיוֹם ש"ק מְצָאוּ שְׁנֵי רְאִשֵׁי הַשִּׁין דְּבוֹקִים
לְמַעַל וְהוֹצִיאוּ ס"ת אַחַר.

ואח"ךּ בּוֹ בִּיּוֹם חֲזָרוּ לְרֵאוֹת פִּסּוּל זֶה וּמְצָאוּ שְׁאוֹת הַשִּׁין כְּתַנְב' וְתִלוּ הַדְּבָר שֶׁע"י
מִשְׁמוּשׁ הֵיךְ בִּס"ת יֵצֵא הַדִּיו הַמְחַבֵּר שְׁנֵי רְאִשֵׁי הַשִּׁין כִּי הַדִּיו הַמְחַבֵּר רְאִשֵׁי הַשִּׁין הֵנָּה
זֶה בָּא מִחֲמַת הַמַּגִּיחָה ס"ת בע"ש וְזֶה הָיוּ דְרָכּוֹ לְצֵאת בְּמִשְׁמוּשׁ הֵיךְ וְלִהְיוֹת שְׂרָאָה
הַש"ץ שֶׁס"ת עֵתָהּ מְתוּקָן הוֹצִיאוּ לְקֵרוֹת בּוֹ בְּמַנְחָ וְהוּא ז"ל גָּעַר בִּש"ץ כִּי ס"ת הִי
פִּסּוּל לְקֵרוֹת בּוֹ כִּי הַרְמַב"ם פָּסַק כִּכ"ג דְּהַמְגַרֵּר אוֹ מְתַקֵּן חֲזִיב מִשּׁוּם מַכָּה בְּפִטְיֵשׁ וְעוֹד
כְּתַב פ"ו דְּהַמְבַּשֵּׁל בְּשִׁפְת׃ בְּשׁוֹגֵג מִן הַרְמַב"ם וְכִינּוּן דְּהוֹצֵאוֹת הַדִּיו מְלֹאכָּ פְּשִׁיטָא דְאַסוּר
לְהִנּוֹת מֵאוֹתָהּ מְלֹאכָּ בּוֹ בִּיּוֹם כְּדִין שׁוֹגֵג מִיָּהָ עכ"ד וְעַמּוֹ הַסְּלִיחָ דְּאִין הַנְּדוֹן דּוֹמָה
לְרֵאִיָּה דְּהִכָּא נַעֲשֶׂה הַדְּבָר מִמִּילָא שְׁלֵא הִי בְּדַעַת שׁוּם אֲדָם לְהוֹצִיא הַדִּיו וְלֹא דְמִי
לְמַבְשֵׁל שְׁכִינּוֹן לְבַשֵּׁל אֶלְא שְׁהִי שׁוֹגֵג דְּאִז קְנֻסוּהוּ רַבָּנָן אֲבָל הִכָּא דִּי"ו שְׁיַפְקִיד אֶת
עַצְמוֹ בְּלִי פְּנֵת אֲדָם לְהוֹצִיאוֹ אִפִּי בְּשׁוֹגֵג וּמכ"ש בְּמַזִּיד דְּאֶחָד הָרוּאָה וּמִשְׁמַשׁ בְּיָדוֹ הוּא
דְּבָר שְׂאִינוֹ מְתַפְּנֵן וְלֹא פָּסִיק רִישִׁיהָ וּמִן הַרְמַב"ם.

וְתוֹ דְּכָבֵר כְּתַב הָרֵא"ש בְּפָסְקֵי פ' בְּמֵה מְדַלִּיקִין דְּאִין לָנוּ לְגִזּוֹר מְדַעַתְנוּ וְתַמָּה עַל
הַגְּאוּנִים אִיךָ חִידוּשׁוֹ גְּזָרָה אַחַר הַתְּלַמוּד. וְזֶהוּ סִינְעֵתָא לְדַעַת הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ ה' פָּסַח סִי
תנ"א וְסִי תנ"ג שְׁחָלַק עַל הֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ וְעַל הֶרֶב כְּנֵה"ג וכו' דְּאִין לָנוּ לְגִזּוֹר גְּזָרוֹת
מְדַעַתְנוּ ע"ש.

וְגַם מ"ש אַח"ךּ דְּאַחַר יָמִים נוֹדַע כִּי בְּחֹזֵר אֶחָד הִלֵּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אַחַר תְּפִלָּה וְתוֹלִין כִּי
גַם בְּלֹא דַעַת הוֹצִיא הַדִּיו וְהִגֵּם שְׁלֵא נִחְשַׁד כִּי בְּמַזִּיד מְשָׂה מ"מ הָיוּ הַעֲרָמ' וְאַסוּר טְפִי
מְמַזִּיד וְהָאֵרִיךְ בְּזֶה כָּל אֵלוֹ דְּמִיּוֹנוֹת וְאִימֹר שְׁנַעֲשֵׂי ע"י מִשְׁמוּשׁ יְדֵי אֲדָם בְּבָקָר כְּמוֹ שְׁכ'

בתחילת או שע"י משמוש יד הבחור נעש' בלי פונה ואחזוקי אינשי בראשי לא מחזקינו ועוד יש לצדד בזה.

(נא) עוד ראיתי שם להרב הנז' סי' י"ט במ"ש מור"ם א"ח סי' ש"ם דאסור לשבר עונה שכתובים אותיות משום מוחק וכו' וז"ל כתב הרב כנה"ג דה"ד פשפתוב אותיות מדבר אחר אף אם הוא מהעוג' עצמה אין קפידא וכיוצא בזה כסח"י שעמד בזה עם הרב הקדוש מהר"ש אלקבץ ז"ל והסכים עמו להתיר וכו' ובאמת פלהו אשתמיט להו דברי ר' ירוחם והביאם מור"ם סוף ה' ס"ת בשם תשו' הרמב"ם דמ"ש אסור לכתוב בלא שרטוט אין חילוק בין פתיבה לחשיק' וכו' דלפי דבריו הדת נתנה דאסור לכתוב אותיות במצה או בעוגה מינה ובה דהיינו חשיקה וחשיק' פתיב' היא וכיון דהוי פתיבה פשיטא דהוי מחיקה וכו' ע"ש שהאריף ומ"ש בשם הרב הקדוש מהר"ש אלקבץ הוא אגב שישפיה דהוא מהר"ש הלוי בתשובותיו הנדפסות ומעיקרא הרב פנסת הגדול' לא מפי עצמו אמרה פנא' מתוך דבריו אלא משם מהר"ש הלוי בתשובותיו פאשר יראה הרוא' בספר הבהיר פנסת הגדול'.

ומה שתמה עליהם מתשובת הרמב"ם וכו' בהו ונעלם לישראל לן מר דחילוק מהר"ש הלוי הוא דבעיס' עצמה מינה ובה אין באכילת' משום מחיקה ומאי מייתי מתשובת הרמב"ם דאייירי בחוקק בטסי פסוף או בעצים ואיך פשיטא ליה דהוי חשיקה וכתוב' ומחיק' בעיס' מינה ובה באכילת' שהוא נדון מהר"ש הלוי מתשובת הרמב"ם והדברים פשוטים וכ"ש למי שירא' תשובת מהר"ש הלוי הנז' סי' כ"ו.

ועיקר חילוקו הוא בכותב בעיס' ע"י דפוס או כותב אותיות מן העיס' עצמה בעודה עיפה פמבואר בתשובותיו ובס' כנה"ג משמו לא שחילק בין פתיבה לחשיק' להקשות לו מתשו' הרמב"ם וחשיק' פתיב'.

ואם הרב מהר"א ישראל הרב המחבר קול אליהו הנז' לא שמיע ליה חילוק מן העיס' עצמה לכותב על ידי דבר אחר יחלוק מסברתו שהוא אינו סובר פן אבל להשיג מתשו' הרמב"ם אינה השגה לדעת מהר"ש הלוי דדברי הרמב"ם הם בטס פסוף וזהב ועצים ואיהו קאמר דבעיס' מינה ובה לא שייך וכל זה פשוט ואין להאריף.

והרב כנה"ג כתב על מהר"ש הלוי על חילוק זה שפתיים ישק משיב דברים נכוחים. וכן התיר בפשיטות הרב מר וקציע' סי' ש"ם ע"ש ובתשובותיו שאלת יעבץ ח"ב סי' ק"ם.

(נב) גם אשו"ר להרב הנז' בסי' ח"י הנז' ל שהביא משם מהרי"ל ה' י"ט דגוי המביא פתיבים חתומים בי"ט מותר לישראל לפותחם ולהתיר החותם וכו' עליו וז"ל תמהני אם יצאו דברים אלו מפה קדוש דקי"ל המפרק ניירות דבוקים הוי תולדת קורע וכו' הא נמי אסור אפ' ע"י גוי עכ"ל ודבריו הם דברי הרב פר"ח י"ד סי' קי"ח ס"ק י"ח וכבר רמזו הוא ז"ל אלא שהרב פר"ח לא הביא דברי מהרי"ל.

ונעלם ממנו שהרב ט"ז והרב מגן אברהם סי' תקי"ט הביאו דברי מהרי"ל ואוקמוהו שאין צורות בחותם גם נעלם ממנו שהגאון מהר"ר צבי בתשובותיו חלק על הרב פרי חדש בתוקף גדול והתיר ע"ש בסי' ל"ט והרב בנו בשאלת יעבץ ח"ב סי' הנז' כתב

שְׁמִקְוֵבַל מֵהֶרֶב אָבִיו ו"ל לְהַתִּיר וְהוּא ו"ל הַשִּׁיג עַל פְּרֵי חֲדָשׁ וְלֹא זָכַר מִדְּבָרָיו שֶׁל הֶרֶב מֵר אָבִיו בְּתִשׁוּ' הַנּוֹ' שֶׁהַתִּיר וְחָלַק עַל הַפֶּר"ח ע"ש.

(נג) בְּסִי' ל' בְּכֹתֵב כְּתֹב לְחַבְרֹו בְּיָמֵי הַסְּפִיר' הַיּוֹם כו"ך לְעֹנָמֵר מְסִיק שְׁאִינוּ יָכוֹל לְסַפֵּר וְסָמָה אֲדִין כֹּתֵב בְּתוֹר' ע"ש בְּאֹרֶךְ וְאֲנָכִי עֲמַדְתִּי בְּעֵנִיּוֹתַי בְּעֵנְנֵי זֶה וְדַחִיתִי רְאִיתִי דִין כֹּתֵב בְּתוֹר' שְׁצָרִיף בְּרָכָה.

וְהַבֵּאתִי אֵינָה רְאִיּוֹת וְהַעֲלִיתִי לַפֶּק"ד בְּנִדּוֹן שְׁפִתְבִּתִּי עָלָיו דִּיכֹּל לְסַפֵּר בְּבִרְכָ' הֵן אֲמַת דְּשֵׁם הָיוּ סְנִיפִים אַחֲרֵים פֶּאֶשֶׁר אֶחָד הָרֹא' בְּעֵינָיו יִרְאֶה בְּסִפְרֵי הַקְּטָן בְּרַפִּי יוֹסֵף א"ח סִי' תַפ"ט אוֹת י"ד בְּס"ד וְלֹא יָכוֹלְתִי לְעַמּוֹד בְּדַקְדוּק בְּדָבָרֵי הֶרֶב הַנּוֹ' וְהִי לְכֶם לְזַפְרוֹן וְעַמ"ש בַּמַּחֲב"ר שָׁם.

(נד) בְּסִי' ל"א נִשְׂאֵל בְּכֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹמֵד בַּח"ל בִּי"ט ב' שֶׁל גְּלִיּוֹת הַסְּמוּף לְשַׁבַּת אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין לְצֹנֶרֶף בַּע"ב וּמְסִיק דְּלֹא מְצִי עֶבֶד דְּאִינוּ מְחֻנֵּיב בְּדָבָר וְכָל שְׁאִינוּ מְחֻנֵּיב בְּדָבָר אִינוּ מוֹצִיא אֶת הֶרֶבִים י"ח וּמִיָּתִי רְאִיָּה מִהִירוּשָׁלַיִם דְּכֹן כְּרָף אִינוּ מוֹצִיא בְּן עִיר וְכו' וְאֵע"ג דְּאִיכָּא מֵאן דְּפָלִיג דְּסִבֵּר דְּהַבְּבִלִי חוֹלַק עַל הִירוּשָׁלַיִם מִי יַעֲשֶׂה נֶגֶד כְּמָה פּוֹסְקִים דְּפִסְקוּ בִירוּשָׁלַיִם זֶהוּ תְּנִיחָה דְּבָרָיו וְלִפּוּם רִיבְהִיטָא נִרְא' דְּזֶה אִינוּ עֵנְנֵי לְמִי שְׁאִינוּ חֲנִיב בְּדָבָר וְכו' וְהָכָא מְצִי בְּן א"י לַעֲשׂוֹת עֲרוּב לְאֲדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי לַעֲשׂוֹ' וְזֶה שְׁלֹא יָדַע יִשְׁלַח דְּבָרוֹ כִּי נִתֵּן מִלְחָמוֹ וּבִשְׁל מְבֹנָשׁל וְלִקְוֹחִים בְּיָדוֹ אֶשֶׁר בְּדָבָרוֹ מַעֲרִי"ב עֲרַבִים בְּדִין עֲרוּבָא יֵהָא שְׁרִי לְבַעַל הַבַּיִת זֶה לְאַפּוּי וּלְבִשׁוּלֵי וְכו' וְזֶהוּ בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת לֹא בְּתוֹרַת לְהוֹצִיאָו יְדֵי חוֹבְתוֹ כִּי הַבַּעַל"ב בְּפִתּוֹ וְתַבְשִׁילוֹ הוּא מְעַרְב.

וּמָה לָנוּ אִי הַמְעַרְב מְחֻנֵּיב בְּדָבָר אוֹ לֹא. וּמִנְהַג עִיר קְדִישָׁנוּ רִישׁוֹלַם ת"ו לְשַׁלּוֹת הַב"ד זֹנָא דְּרַבְּנֵי וְסִבְבּוֹ וְיַעֲשׂוּ עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין לְאֲלַמְנוֹת וְלִכְל מִי שְׁלֹא יָדַע וְלִקְחוּ מֵאֲמָתַם בְּכָל בַּיִת פֶּת וְתַבְשִׁיל וְכֹה יֵאמְרוּ בְּדִין עֲרוּבָא יֵהָא שְׁרִי לְבַעַל הַבַּיִת זֶהוּ וְלִכְל בַּיִתוֹ לְאַפּוּי וּלְבִשׁוּלֵי וְכו' וְזֶהוּ בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת.

אֶף בְּנ"ד כְּעַת לֹא בְּרִירָא לִי אִי מְצִי לְבָרָף עַל הָעֲרוּב. וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד בַּע"י.

(נה) סִי' ל"ב. מֵאִי דְּאִסִּיק בְּקִשְׁיָא דְּבָרֵי הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי סוּף שַׁבַּת וְדָבָרֵי הַרְמַב"ם לַק"מ דְּבִשְׁבַּת אִפִּי בְּדַרְבְּנֵי אֶסְרוּ אֲמִיר' לְגוּי.

וּק"ק עַל הֶרֶב הַמְחַבֵּר אִיף לֹא הַזְכִּיר לְהֶרֶב אֶרְעָא דְּרַבְּנֵי וְשִׁמְעֵתִי בְּפִנְיָה פּוֹלִי' יוֹמָא וְכָבֵר אֲנָכִי אִישׁ צָעִיר כְּתַבְתִּי קִצַּת בְּפֶרֶט זֶה בְּקוֹנְט' עֵין זוֹכֵר מְעַרְכַת הָאֵל"ף אוֹת ע"ד ע"ה וּמִשָּׁם בֵּאר"ה וְשָׁם רְמַזְתִּי לְדָבָרֵי מוֹרֵי הֶרֶב זֶלַה"ה בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר נִחְפָּה בְּכֶסֶף י"ד סִי' ג' ע"ש.

(נו) סִי' ל"ט. אֶסֶר לְרַחֲוֵן הַפְּהִנְיָם בְּעַת עֲלִיָּתוֹן לְדוּכֹן בִּיה"כ בְּמִי וְרָדִים לְחוּשׁ לְמ"ד דְּסִיכ' שְׁיִיף בְּכָל דָּבָר ע"ש וְאֲנִי בְּעֵנִי בְּהֵאִי פְּלוּגְתָא בְּיַרְתִּי קִצַּת הַסְּבָרוֹת שֶׁל הַפּוֹסְקִים בְּס' הַקְּטָן מְחַזִּיק בְּרַכ' א"ח סִי' תְּרִי"ד ע"ש וְעֵינִיף תַּחְזָנ'.

אֶף בְּנ"ד נִרְא' דְּלֹא שְׁיִיף סִיכָה דְּמִי וְרָדִים הֵם מִיָּם הַמְּוֹגְרִים כְּמִשׁ וְרַחֲצֵ' הִיא וְלֹא יֵשׁ נִדְנוֹד סִיכָה. וּבְהָא לֹא שְׁיִיף פְּלוּגְתָא וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כְּשִׁיבָא לְאוֹר הַס' הַנּוֹ' בְּהָא שְׁעֵתָא מִיָּדִי עוֹבְרֵי הַעֲבָר' בְּעֵלְמָא רַחֲשׁ לְבִי הַהֲעָרוֹת הָאֵלָה.

וּכְמוֹ שֶׁפִּתְּבִיתִי לְעֵיל. (נז) הֶרְמֵב"ם ה' שְׁכָנִים פ"ג דין ד.

הַחֲלִיף חָצַר בְּחֶצֶר וְכו' פֶּתַח הָרֵב הַמְּגִיד דִּין הַחֲלִיפִין שֶׁכ' הַמְּחַבֵּר פָּשׁוּט הוּא וְכו' וְאָנִי אוֹמֵר מִיָּמִיו מִן הַמְּקַדָּשׁ הֵם יוֹצְאִים תְּשׁוּבָת רַבּוֹ רַבֵּינוּ יוֹסֵף הַלְוִי אֲבָן מִיִּגֵּשׁ בְּתִשׁוּב' כ"י ס' ל"ט וּבְכָלֵל דְּבָרָיו דְּבָרֵי הָרֵב הַמְּגִיד.

שׁוֹב רְאִיתִי שֶׁהוֹבָא' תִּשׁוּב' הֵרָא"ם הַלְוִי בְּשִׁטְ' מְקַנְפָצֵת מְצִיעָא עַל דָּף ק"ח מְהַש"ס (נח) הַלְכוֹת שְׁלוּחִין פ"ג דִּין י"א. עַד שֶׁאֲחֻרִים וְכו' פֶּתַח מְרֵן ב"י ס' קכ"ג מְבֹנָאָר בְּטַעְמוֹ וְהוּא מְפֹרָשׁ בְּתִשׁוּבָת רַבּוֹ רַבֵּינוּ מְהֵר"י ו' מִיִּגֵּשׁ ו"ל ב"י סִימָן מ"ג וְשֵׁם מְבֹנָאָר דְּלֹא כְּסִבְרַת יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהֵבִיא הַטּוֹר שֶׁב"ד יִשְׁלַחוּ לְמָקוֹם הַמְּרִשֵׁי וַיִּחְרִימוּ בְּפָנָיו וְאָז יִשָּׁבַע זֶה ע"ש.

וְעַתָּה נִדְפְּסוּ תְּשׁוּבוֹת רַבֵּינוּ הֵרָא"ם הַנּוֹז' וְהִיא בְּסִי ע"ה וּמִיָּהוּ בְּתִשׁוּב' כ"י שְׁבִינְדֵי יוֹתֵר מְבֹנָרְת תִּשׁוּב' זוּ וּמְתַנְקֶנֶת בְּלִשׁוֹן. (נט) הַלְכוֹת מְלֻנָּה פ"ג דִּין ו' וְאִם הִי שָׁם עַד א' שְׁהִיּוֹם סוֹף זְמַנּוֹ הָרִי זֶה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹר' וְכו' פֶּתַח הָרֵב הַמְּגִיד זֶה לֹא מְצִאתִי מְבֹנָאָר. וְאָנִי בְּעֵנְיִי מְצִאתִיו מְבֹנָאָר וּמְפֹרָשׁ בְּשׁוֹ"ת רַבּוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם רַבֵּינוּ מְהֵר"י ו' מִיִּגֵּשׁ ו"ל בְּתִשׁוּבוֹת כ"י ס' מ"ב. וְעַתָּה יִצְאוּ לְאוֹר הַדְּפוּס תְּשׁוּבוֹת רַבֵּינוּ הֵרָא"ם הַנּוֹז' וְתִשׁוּב' זוּ הִיא בְּסִימָן ד"ע ע"ש בְּאִנְרֵךְ שְׁמַעֲנָ' וְאַתָּה ד"ע לך.

(ס' ה') טוֹעֵן פ"ה. ב' חֲדָשִׁים שְׁכַנְתָּ בְּחֶצֶרִי וְכו' וְהוּא אוֹמֵר לֹא שְׁכַנְתִּי אֲלֵא חֲדָשׁ אֶחָד הָרִי זֶה מוֹדָה מְקַצֵּת וְכו'.

פֶּתַח הַה"מ זֶה פָּשׁוּט. וְהוּא מְבֹנָאָר בְּתִשׁוּבוֹת רַבּוֹ מְהֵר"י ו' מִיִּגֵּשׁ זֵלֶה"ה בְּתִשׁוּבוֹתָיו כ"י ס' מ"ד.

וְהֵן הַיּוֹם זָרְחָה הַשְּׁמֶשׁ וְנִדְפְּסוּ תְּשׁוּבוֹת הָרֵב ו"ל וְתִשׁוּב' זוּ הָרִי הִיא בְּסִימָן ע"ז ע"ש. סִימָן עַה עַל מ"ש בְּבִרְכֵי יוֹסֵף א"ח ס"ס קפ"ג בְּסִתָּם.

וְשָׁבָה וְהִתְהַלְכָה לְבָאָר בְּאֲשֶׁר דָּבַר מֶלֶךְ שְׁלַחוּ מִתָּם. אֲדוֹנֵי שְׂאֵל כִּי עֵינַי רוֹאֶה בְּסִפְרֵי הַקְּטָן בְּרִכֵי יוֹסֵף א"ח סוֹף סִימָן קפ"ג שְׁכַתְּבִיתִי עַל דְּבָרֵי מְרֵן נִכּוֹן שְׁפָל א' מִהֶמְסוּבִין יֹאמֵר בְּלַחֲשׁ עַמ"ש הָרֵב פָּנִים מְאִירוֹת ח"א סִימָן ז"ן וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת כָּל רְאִיוֹתָיו עַכ"ל וְנִפְשׁוּ אוֹתָהּ לְדַעַת בֵּאר"ש מֵה מְנִי יִהְיֶה לְדַחֲוֹת רְאִיוֹת הָרֵב הַנּוֹז' כִּי לְכֹאוֹר' יֵשׁ בְּדְבָרָיו רְאִיוֹת חֲזָקוֹת ע"כ דְּבָרֵי מֵר נר"ו.

תְּשׁוּבָה בִּי אֲדוֹנֵי כְּבָר פְּתוּב אֲצִלִי הַדֵּל עֲנֵן זֶה בְּאִנְרֵךְ וְהִגַּם שֵׁשׁ בְּעֵנֵן סְעִיפִים אֲחֻרִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דוֹדֵי צְפִנְתִּי לָךְ בְּעֵבוֹר כְּבוֹדוֹ וַיַּעַת"ק מִשֵּׁם הֶהָרָה הַכֹּל כְּאֲשֶׁר פְּתוּב אֲצִלִי וּמִשֵּׁם בֵּאר"ה.

פֶּתַח הַטּוֹר א"ח סִימָן קס"ז דָּאָם נִסְתַּפֵּק אִם בִּינְרֵךְ הַמוֹצִיא דְּהֶרְמֵב"ם פֶּסֶק דִּיבְרֵךְ מְסַפֵּק וְנִרְא' שֶׁאֵינּוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְלֹא יְבָרֵךְ מְסַפֵּק וְכ"כ ס' הַמְּצוֹת עַכ"ל וּמְרֵן הַקְּדוּשׁ פֶּתַח דְּנִסְח' מְנוֹטַעַת נִזְדַּמְנ' לְרַבִּי בְּעַל הַטּוֹרִים בְּדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְהַעֲיָקוֹר הוּא כְּנִסְחָא דְקָמֵן בְּהֶרְמֵב"ם דְּלֹא יְבָרֵךְ מְסַפֵּק.

וְהַנִּינּוּ בְּהַ דְלִמְאֵי דְנִקְיֵט הַטּוֹר בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּהַמוֹצִיא דְּאוֹרִיתָא מְדוּעַ בּוֹשֵׁשׁ וְלֹא מוֹתִיב כְּלַפֵּי סְנְאִיָּה דְּהֶרְמֵב"ם מְמַשְׁנְתָּנוּ פ"ג בְּעַל קָרִי מְבָרֵךְ עַל הַמְּזוֹן לְאֲחֻרָיו וְלֹא לְפָנָיו וּמוֹכַח

תוכח"ת מגולגה דהמוציא דרבנן וכבר אותביה הש"ס למ"ד דהמוציא דאורייתא ממשנן' שלים' שלנו ואסקיה בתיובתא.

הגם הלום ראיתי אחרי רואי להמרדכי שכ' ונ"ל כ' בס' המצות פל הברכות האלו חוץ מלקחם וכו' אם נסתפק וכו' לא בתחילתו ולא בסוף עכ"ל וכו' על דבריו הגאון מהר"י פ"ץ מקראקא בספרו הבהיר שארית יוסף בהגהותיו על המרדכי ונ"ל ק"ק הרי בהמ"ז דאורייתא וי"ל דברפת הלקחם ר"ל המוציא וברפת מזון וכן פתב באגוד' בשם מהר"ם פל הברכות חוץ מברפת המוציא ובהמ"ז אם נסתפק אינו חוזר וכן כ' בגדולת מרדכי עכ"ל וקשה דמפניך בש"ס דהמוציא דרבנן והש"ס אסקי' בתיובתא למאן דסבר דהמוציא דאורייתא ממשנתנו כמו שנא'.

ותו קשה דהמרדכי בשם הסמ"ג קאמר לה ויהסמ"ג סבר להפך וכמ"ש הטור בשמו ומ"ש דהאגוד' פתב בשם מהר"ם דהמוציא דאורייתא ק' דהתוס' ביומא דף ע"ט פתבו דהוי דרבנן ותוס' יומא הם מהר"ם (ועמ"ש ביעיר און דף י"ט ע"ג) וכונת המרדכי שכ' חוץ מברפת הלקחם הדבר ברור דר"ל ברפת המזון לחוד ואף על גב דבש"ס קרי לברפת הלקחם המוציא כמ"ש ברכות דף מ"ח אימתי קרוי לקחם קודם שיאכלו וכן בראש השנ' דף כ"ט.

המרדכי לא הלה בדרף זה ואמר ברכ' הלקחם על בהמ"ז דוקא. ולפי האמור דהמוציא דרבנן יש להקשות על סברת מורינו הרב זרע אברהם דסבר דערבות ליכא במידי דרבנן ומ"ש פל ישראל ערבים הוי דוקא באורייתא דהרי אמרו בר"ה דף כ"ט תני אהב' בריה דר' זירא פל הברכות פלן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברפת הלקחם וברפת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא ופירש"י אף על פי שיצא מוציא שהרי פל ישראל ערבים זב"ז למצות חוץ מברפת הלקחם והיין ושאר ברפת פירות וריחני שאינו חובה אלא שאסור ליהנות מהעה"ז בלא ברכ' ובזו אין פאן ערבות שאינו חובה על האדם לא לתהני ולא לבריה וכ"כ הר"ן הרי שפתבו בברפת המוציא ופירות וריחני דאין פאן ערבות דלא ליתנהני הא בלי טעם דלא ליתנהני הנה ערבות ואף על גב דברפת המוציא וכל ברכות הנהניו דרבנן הרי דיש ערבות במידי דרבנן ועמ"ש בברכי יוסף סימן כ"ד.

והנה התוס' בברכות דף מ"ח פתבו דבהמ"ז אף על פי שיצא מוציא אהיה דאמרין להוציא את הרבים י"ח עד שיאכל כזית דגן ופירש רש"י ומפי אכיל כזית דגן מיהא מפיק אע"ג דכזית דגן שעורא דרבנן הוא מיהו פיון דמחייב מדרבנן מחוייב בדבר קרינו ליה ומוציא הרבים י"ח וא"ת בקטן שהגיע לחנוף הא לא אמר הכי והוא אפילו מדרבנן לא מחייב עלי דאבנה הוא דרמי עליה לחנוכי ובה"ג פסק דוקא דאכלו אינהו כזית או כפיצה דכונתיה אבל אכלו ושבעו לא מפיק ואי אפשר להעמיד' דהא ינאי ונחביריו אכלו ושבעו ואפקינהו שמעון ו' שטח ואע"ג דלגרמיה עבד טעמא משום דלא אכל כזית דגן הא אכל כזית דגן הכי נמי עכ"ל והתוספות הביאו פירש"י וכתבו וק' לפירושו מ"מ פיון דאינו מן התורה אינו מוציא אחרים שחייבים ועוד דוחק לומר דקטן שהגיע לחנוף קרי אינו מחוייב מדרבנן וכו' ובה"ג פיר' וכו' ולא היא וכו' אלא נראה לסלק דקטן שאינו בר חיוב פלל דאורייתא אפילו אכל כדי שביעה הלכך אינו מחוייב קרינו ביה וכו' אבל גדול

שהוא בר חיובא וכו' אפילו לא אכל וכו' וכוונת דגן א"צ אלא פדי שייאמר שאכלנו משלו עכ"ל.

ואפשר לישב השתי קושיות שהקשו על רש"י דגם הוא ז"ל סבר פדעתם דגדול הוא חייב מן התורה אם אכל פדי שביעה ולכך מוציא ומיהו סבר דבעינן דיהא חייב מדרבנן מיהא פמו שאמרו בירושלמי ונהבאו הרא"ש ע"ש ואמטו להכי נקט הא דגדול חיי מדרבנן משא"כ קמן ונה רמז רש"י באומרו דקטן אינו חייב פלל ואמרו פלל רצה לומר אפילו אכל פדי שביעה משא"כ גדול והקושיא שנית דדוחק לומר דקטן אינו מחוייב אפילו מדרבנן וכו' הנה רש"י קושטא קאמר דרו"ל לא חייבו לקטן אלא לאביו וסבר רש"י דכיון דהא מיהא הקטן הוא מקנים מדרבנן מפת אביו שחייבוהו חכמים אהני להוציא אם אכל אביו דרבנן ואנכי חזון הרביתי לרש"י בס' האורה כ"י סימן מ"ד שכ' וז"ל ודאכיל פזית דגן מפיק לאחרים י"ח דאכלי שיעור פנותיה אבל אכלי אינהו פדי שביעה וכו' מברך דאכל ושבע עכ"ל והיא סברת בה"ג וק' דבפירש"י בפ"ס דחה דבריו ואפשר דלמעשה חש לה רב להא דהגאון בה"ג ומה שהקשו רש"י ותוספות על הגאון בה"ג פן הקשו הרא"ש והרשב"א.

והרב פני יהושע תריץ יתיב לדברי בה"ג דמיינרי פי ליפא גדול בסעודה דאז מברך עיקר שבסעודה והוא מי שאכל פדי שביעה ע"ש באורח. ואינו מחנור דמלבד דסתמא קאמר הרי כל עצמו לתרץ הקושיא מהא דשמעון ו' שטח דמשמ' דאי אכל פזית אפקינהו לאותה שאמרו גבי קטן ולזה מוכרח לתרץ כמ"ש התוס' והרא"ש ועיקר התירוץ לא אמר.

ולא יש רמז בדבריו. ותו דהו"ל לאשמעינן דינא דגדול מפיק אפילו לא אכל אלא פזית לאוכלים פדי שבען דהוא מפני רש"י בפ"ס ואמאי השמיט זה.

ועלה על לב לומר דלא תקשי לבה"ג מעובדא דינאי דדילמא אי אכיל פזית אז הם היו מברכי לפום דינא והוא הנה מברך דרבנן והנה אומר ברפת זמון אבל עיקר הברכה לא היו יוצאין בברכתו דאינו חייב אלא דרבנן ובכי האי גוונא הוא דמוכח מהש"ס דאי אכל פזית הנה מפיק אפילו שבעו כלומר מזמון.

אמנם אנו מה נענה דמוכח מהש"ס בכמה דוכתי דמנהגם הנה דהאומר זמון הוא מברך והשאר שתק"ו יחדיו ומכוננים לצאת בברכתו. וכבר הרב פנים מאירות ח"א סי' נ"ז ערער על המנהג שנהגו על פי מרן בש"ע סי' קפ"ג לברך כל אחד בלחש והרבה להביא ראיות שלא נכון לעשות כן פלל ובריש כל אתנון הביא מהא דאמרינן פ' שלשה שאכלו דף מ"ה יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי ורב אחא מדפתי פרכי רפתא בהדי הדדי לא הנה בהו חד דמפלג מחבריה לברוכי להו יתבי וקא מיבעיא להו הא דתניא ג' שאכלו כאחד חייבין לזמן ה"מ היכא דאיכא אדם גדול אבל הכא דכי הדדי נינהו חילוק ברכו' עדיף בריך פל חד לנפשיה אתו לקמין אממר א"ל ידי ברכה יצאתם ידי זמון לא יצאתם וכי תאמרו נהדר ונזמן אין זמון למפרע נשמע מזה דאי שרי לכל חד מהמסובין לברך בהמ"ז בלחש ולסיים כל ברכה קודם המברך א"כ מאי מספקא להו דילמא חילוק ברכות עדיף ת"ל אף שמברכין בזמון רשאים לחלק ג"כ בברכות שיברך כל א' ויותר הנה טוב להם שיברכו בזמון וירויחו ברכ' הזמון וגם יחלקו בהמ"ז אלא על פרוץ פשמוזמנים אסור למסובין לברך ועיקר מצות הזמון לצאת בברכת המברך עכ"ל.

ולנו בעניינותנו אינה ראיה דהלכות גדולות וקרי"ף וקרא"ש מייתו הגירסא פה פרכי ריפתא בהדי הדדי אמרי הא דתנו ג' שאכלו כאחד סייבין לזמן ה"מ היכא דאיכא גדול אנו חילוק ברכות עדיף לן בריה כל חד לנפשיה והיא גירסא נכונה דנסחתינו יתבי וקא מיבעיא להו לא א"ש דלא אמרו אלא צד אחד והול"ל שני צדדים.

ותו אי הנה מבעיא להו מהיכן פשוטה והול"ל בש"ס לפחות דהכריעו מסברא. אמנם לפי גירסת בה"ג וקרי"ף וקרא"ש א"ש דלא נסתפקו רק הנה פשיטא להו דחייב זימון ליכא אלא היכא דאיכא אדם גדול ומעטה אין ראיה כלל דהכי הווי סברי דאין חייב לזמן ועשו מעשה דגבי ברכות אמרי' דהת"ח מראה חידוש פידוע.

ותו דכיון דהווי כי הדדי שווי בשיעוריהם אין גם אחד רצה ליטול גדולה ולברך וברכו כל חד לנפשיה דסברי דלא הנה חייב. ובמאי דאמר אמרימר לכאורה יש להבין דמאי קאמר להו ידי ברכה יצאתם ידי זמון לא יצאתה וקא מילתא דפשיטא דיצאו ידי ברכה כי כל א' בירך וגם פשיטא דלא יצאו ידי זמון שקרי לא נמנו ומאי קאמר.

והדבר פשו' דכוננתו דלא כמו שסברו דלא היו סייבין בזמון אלא קושטא הוא דסייבין לזמן בין איכא גדול בין ליכא וידי זמון לא יצאתם כלומר לא קנייתם מצוה המוטלת עליכם ויש מקום לומר דאלו ידעי דסייבין לזמן הנה זמון חד והיו מברכין בלחש דלדידהו כל אחד חפץ בברכה.

עוד הביא ראיה הרב פנים מאירות מדאמרינו התם בברכות דף ו' הני תלת דכרכי רפתא בהדדי וקדים חד מנייהו ובריה אינהו נפקי בזמון דידיה ואיהו לא נפיק בזמון דידיהו שאין זמון למפרע א"כ מה לי אם בירך מקודם מה לי אם פשהתחילו ומכונים שלא לצאת בברכתו א"כ פרח זימון מנייהו עכ"ד ע"ש באורח.

ולקוצר דעתי אין פאן ראיה ומה דמות יערוך לקדם א' ובריה קודם זמון דאין זמון למפרע ובנ"ד הם מאד מכונים לזמן ולצאת י"ח זמון אלא שמיראת שהמברך לא יברך פהוגן או אינהו לא יכוננו אינהו מברכים ובנדאי יצא י"ח ויצאו ברכה.

תו חזינא להרב הנזכר שהבי' ראיה מחולין דף פ"ו דחי' ר"ג עשרה זהובים למי שפיסה הדם וחסף מצנת השוחט ובעי שכר מצנה או שכר ברכה למאי נ"מ לבהמ"ז אי שכר ברכה מ' זהובים ואמאי יברך בלחש ולמה סייב מ' זהובים.

והביא מה שמקשים דאמאי סייב ר"ג י' זהובים הלא גדול העונה אמן וכדפטר ר"ת לקדם ועל דהנה יכול לענות אמן והרב מעד"מ הקשה על ר"ת דכתב דגדול העונ' אמן דהא רב לית ליה הכי דאמר לבריה חטוף ובריה וכתב.

בעליו הרב ש"ף ח"מ סימן שפ"ב דאפי' לרב יש לו שכר לעונה פמברך כמ"ש פ' אלו דברים דרב ס"ל פהאי תנא דאמר אחד המברך ואחד העונה במשמע אלא שממחרין למברך יותר מהעונה אלמא אפי' לרב יש שכר לעונה פמברך אלא שממחרין למברך ודינו של ר"ת אמת וכתב עליו הרב פנים מאירות דלא דק דכיון דממחרין למברך א"כ שכו' גדול מהעונה וכו' והאריה בנה הרבה ע"ש ואני בעניי אומר דשיט' הרב ש"ף יש מקום לאומרה בסבר פנים יפות ואיך פתב עליו דלא דק ולמען תדע כי שפתי כהן ישמרו דעת אתה תחזה להריטב"א בחידושי' לחולין שפתב וז"ל כוס של ברכה אתה שותה

פירש"י כי לא על השתייה הנה מקפיד אלא שלא יצטרף עמהם בברכ' ולא יענה אמן שהוא פמברך וכו' ומפאן דן ר"ת בא' שקראוהו לקרוא בתוך' ועמד אחר במקומו שאין לו לשלם פלום דכיון שחבירו עמד שם ועונה אמן הרי הוא פמברך עכ"ל עיניך הרואות דקנין דינו של ר"ת בטענ' דעונה הוא פמברך וכמ"ש הרב ש"ף ומנכרח דזה שממחרין למברך אינו מעלה לו שכר יותר כמ"ש הרב ש"ף.

נחזור לראית הרב פנים מאירות ונראה שיש לדחות דכל הראיות שמתוכן נראה דלא היו מברכין בלחש רוח אחד להם דאיברא דבימי חכמי התלמוד פה הנה מנהגם דיוצאים בברכת המברך.

ובאותם הימים לא הנה אפשר לברך בלחש דהי' פגם למברך ולזה לא היו רשאים לברך בלחש כלל משום איבה ושאנא אמנם פשיטא דיש פנים מאירות למנהג שנתפשט בכל תפוצות ישראל ועיקרו מרבינו פריץ וא"ח ושגבלי הלקט יען עיניהם ישיתו הן מצד המברכים דאחסור דרי ולא כל המברכים מכוונים בברכתם.

הן מצד שאר המסובין דלא מצו למיקם אנפשייהו ולכוין בברכות המברכים ועל פן נתפשט המנהג ושפיר יוצאים י"ח זמון וי"ח ברכת המזון וכמו שפסקו פריץ ומור"ם ז"ל וזה דומה קצת למה שתקן הר"מ שלא יאמרו חזר' פנודע.

והא דידן עדיפא דאלו בתקנת הרמב"ם נתפשט המנהג להפך דלדברי חכמי האמת צריך לומר חזרה שפן ראוי להיות חוז"ר. ובבהמ"ז מנהג כל ישראל לברך בלחש במפורסם.

ומפלגן של דברים אמורים חזי מר דאשר כתבתי בענייני בספרי הקטן ברפי יוסף דיש לדחות ראיות הרב פנים מאירות פן הוא האמת כי יד הדוחה נטויה. וכך יפה לנו משום תובי דעתא דעת קדושים מרבנואמא קמאי לגבי דידן רבינו פריץ ושגבלי הלקט וארחות חיים תלת סמכי קשנט.

ומרן ומור"ם העמודים. והמכונות אשר בית ישראל נכון עליהם פסקו פן וכן נתפשט המנהג בכל תפוצות ישראל.

ותו לא מדי: (ב) ואשר דרוש דרש מעכ"ת דאתא קמיה איש אחד אשר ידע איניש בנפשיה שעבר איזה עברה ושב בתשובה ויודע ספר אף הוא ראה תקוני התשובה משם האר"י ז"ל ורעה אחזתו דלית בחיליה לעשות הסיוגופים במספר הימים על צום מה כאשר תקן הרב ונפשו מרה לו.

ושאל שאל איזה תקון קל שיוכל עשוהו. אהה אדוני והוא שאו"ל מילתא דלית לה פתרי ואם בעיניו יפלא דברי הצומות כי מעוה וכתות הוא.

גם בעינינו יפלא מי שם פה בענין זה הלא ידעת אם לא שמעת כי רבינו האר"י זצ"ל רוח ה' דיבר בו אשר יצק מים על ידי אליהו זכור לטוב ונהירין ליה שבילי דרקיעא כשבילי דנה"ר דע"ה כמפורסם עוזו ונפלאותיו הבונה בשמים מעלותיו.

ומאן הוא גבר בפלא כי שיח וכי שגי לו לפחות מדברי רבינו ח"ו וסבור הייתי אפרו"ש את כפי פרוש מיראה ששהו את קיני"הו ועמד קנה במקומו. שבת יראה מאי דאמר מר

דנדאי לאו בר הכי הוא כי הוא איש מכאובות מלוש שוב"ה איפו השתא דלא אפשר ליה לעשות שום תקון כמ"ש רבינו האר"י ז"ל.

משום תקנת השבים אמרתי אעלה על אר"ש באותות שמים. הלא מראש עיקר התשובה עזיבת החטא וכ' רבינו יונה זלה"ה דהכי הוה יעזוב רשע דרכו אשר הורגל בה שהיא גרמה לו לחטוא ואיש אנו מחשבותיו שהם הרהיבוהו לדבר עבירה כמ"ש עינא ולבא תרי סרסורי לפיכה יעזוב דרכו הרע שהיה גבה עינים וימנע מלהסתפל בדבר המביא לידי כף ויתרחק מן הפיעור ומן הדומה לו ויסיר מחשבות לבו הזונה ואז כי אמיד נפשיה והרגיל עצמו זמן ונדע ששלט במראה עיניו ובדרכי לבו אז בשובו אל ה' יהי בטוח שתתקבל תשובתו עכ"ד ועוד האריף ז"ל בזה.

ואמרו ביומא דף ע"ד אמר ר"ל טוב מראה עינים באשה יותר וכו' וכתב הרב מהר"ם ז' חביב ז"ל בתוספת יה"כ יראה דכוננת ריש לקיש להזהיר לבני אדם דכיון דטוב מראה עינים וכו' יפרוש שלא להסתפל בנשים עכ"ד וכיוון הרב לדברי הסמ"ג לאנין ככ"ז וז"ל וכן אסור להסתפל וכו' ואומר פ"ב דיומא טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה לפיכה צריף מאד להזהר בדבר עכ"ל ונראה.

שפונת הסמ"ג נמי דר"ל להכי הוא דאמא כמ"ש מהר"ם ז' חביב. ואם כל אדם הוזהר בכף הדברים ק"ו למי שגלפד פבר פאיש הזה דנ"ד שעבר עבירה ובנדאי דטרם כל צריף להזהר ביותר בכל הדברים שהביאוהו לכף עד שירא' כי הוא יכול לשמור עצמו כמ"ש רבינו יונה ז"ל וכבר כתבו ז"ל כי המסתפל בנשים נקרא מומר לדבר א'.

ושנינו כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובטל מדברי תורה וסופו יורש גהינם. ופתאים עברו ונענשו וילדעת הרמב"ם כל מין קירוב לערוה הוא לאו מדאורייתא ופוק חזי מאמרם ז"ל בש"ר פ' ע"ו וז"ל האש' נקראת גפן וכו' אמר הקב"ה אל תאמר הואיל ואסור לי להשתמש באשה הריני תופסה ואין לי עון או שאני מגפפה ואין לי עון או אני גושקה ואין לי עון אמר הקב"ה פשם שאם נדר נזיר לשפות יין אסור לאכול ענבים לחים ויבשים ומשרת ענבים.

וכל היצא מהגפן אף אשה שאינה שלף אסור ליגע בה כל עיקר שפן שלמה אומר לא ינקה כל הנוגע בה וכו' וכל הנוגע באשה שאינ' שלו מביא מיתה על עצמו וכו' ע"ש ודברים ככתבן משתמען מילייהו פדעת הרמב"ם לאנין שנ"ג ובחיבורו דנגיעת ערוה אסורה מדאורייתא אלא שהוא ז"ל כתב דהוא בלאו דלא תקרב.

וכעת לא חזינא בדברי הרמב"ן בספר המצות ובאחרונים שהזכירו מאמר זה. ומרן בב"י י"ד סימן קצ"ה הביא תשוב' להרמב"ן סימן קכ"ז פשהבעל רופא אסור למשש דפק אשתו נדה ואם החולי מסוכן משמע דשרי אלא דאיכא למימר דלטעמיה אזיל דסבר דנגיעת ערוה אינה אסור' אלא מדרבנן אבל להרמב"ם דסבר דנגיעת ערוה אסור' מן התור' א"כ אף דיש פקוח נפש אסור עכ"ל מרן בבית יוסף.

ואל זה אביט למורינו הרב הגדול שארינו מהר"א יצחקי זלה"ה בספר זרע אברהם י"ד סי' ה' דף ל"ו ע"ב שכ' דמדברי הרמב"ן בספר המצות נראה שהוא מסתפק ודלא פמרן והביא הלשון הנז'. ותימא דתשובות להרמב"ן הם מהרשב"א ואם מרן כתב פן על

הַרְשָׁבָא מַאי קָאָמַר וּדְלָא קָמְרָן וְגַם בְּדָף מ' ע"ב פְּתַב וּדְלָא קָמְרָן בֵּית יוֹסֵף שְׁכ' בְּדַעַת הַרְמְבִּין דְּנִגְיַעַת בְּשַׁר עֶרְוָה מְדַרְבְּנָן ע"ש וְכַעַת לֹא רָאִיתִי לְשׁוֹן מְרָן אַחַר דְּקָאָמַר דְּהַרְמְבִּין ס"ל דְּנִגְיַעַת דְּרַבְּנָן כִּי אִם לְשׁוֹן הַנּוּז' שְׁפַתְבַּ עַל תְּשׁוּבָה לְהַרְמְבִּין וְהִיא תְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָא כַּמ"ש מְרָן בְּהַקְדָּמָתוֹ.

וְשׁוּב רָאִיתִי שְׁבַדְפָּה ל"ו ע"ד פְּתַב הַרְבַּ נְמִי שְׁתְּשׁוּב' הַנּוּז' הֵם לְהַרְשָׁבָא. וְעַמ"ש הַרְבַּ מֵהַר"ךְ בְּתְּשׁוּבָה הַבָּא' בְּסִפְרָא זְרַע אַבְרָהָם בְּדָף פ"ב וְדָף פ"ח שְׁגַם עָלָיו יֵשׁ מְקוֹם גְּמִגּוּם.

וְהַרְשָׁבָא בְּתְּשׁוּבוֹתָיו ח"א ס' אֶלְפֵי קפ"ח פְּתַב דְּאֶפְשָׁר דָּאִין אֲסוּר בְּקַרְיָבָה שְׁאִינָ' שְׁל ג"ע אֶלָּא מְדַרְבְּנָן ע"ש. וְעוֹד יִזְהַר בְּחַרְטָ' וּבְהַכְנַע' וְכַמוֹ שְׁהָאֲרִיף בְּזָה הַרְבַּ הַגְּדוּל מְהַר"י מְטָרָאנִי ז"ל בְּתְּשׁוּבוֹתָיו בַּא"ח ס' ה' ע"ש שְׁהָאֲרִיף בְּאֲרֵשׁ טוֹב' וּרְחַבָּ' וְאִין צְוֵרָף לְכַפּוּל הַדְּבָרִים עֵינְיָה תְּחַזְיָנָה מְשָׁרִים דְּבָרֵי הַרְבַּ ז"ל וְיֵאִירוּ עֵינְיָה.

וְהַגַּם שְׁמַעֲיָדִין עַל הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁהוּא חָלוּשׁ וְאִין בּוֹ פֶּחַ לְהַתְעַנּוּת לֹא מִפְּנֵי זֶה יִפְטוֹר עֲצָמוֹ מִכָּל וְכָל רַק יִשְׁעַר בְּעֲצָמוֹ אִם יָכוֹל לְהַתְעַנּוּת יוֹם מִשְׁמַרְתַּת הַחֲדָשׁ. וְגַם בַּחוּל יִמְעַט בְּאַכִּילָתוֹ כְּאֶשֶׁר יוּכַל שְׂאֵת.

וְכָבֵר פְּתַבּוֹ הַתּוֹס' פ' הַנּוּשָׂא מִשֵּׁם רז"ל בְּמִדְרָשׁ עַד שְׂאֵתָהּ מִתְּפַלֵּל שְׁיִכְנָסוּ דְּבָרֵי תוֹרָה בְּמַעֲיָהּ תִּתְּפַלֵּל שְׁלֹא יִכְנָסוּ מַעֲדָנִים לְתוֹךְ גּוּפָהּ עַכ"ל. וּמִצָּאֵתִי בְּתִשְׁב"ץ לְתַלְמִיד מְהַר"ם סִימָן תַּקל"ה שְׁכ' וז"ל בְּתְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים יֵשׁ עַד שְׁיִבְקֵשׁ אָדָם שְׁתִּכְנָס הַתּוֹרָ' לְתוֹךְ מַעֲיוֹ יִבְקֵשׁ שְׁלֹא יִכְנָסוּ מַעֲדָנִים לְתוֹךְ מַעֲיוֹ כִּי מִחֲמַת שְׂאָדָם מֵרַב' בְּמַעֲדָנֵי' בְּכָל יוֹם בָּא לִידֵי עֵבֶר' עַכ"ל וְק"ק שְׁהִבִּיאוּ מִשֵּׁם תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים וְהוּא מְדַרְשׁ רז"ל כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת פ' הַנּוּשָׂא.

הֵן אֲמַת דְּסִיּוּם זֶה שְׁפַתְבַּ כִּי מִחֲמַת וְכו' לִיתִּיהָ בְּמִדְרָשׁ שְׁפַתְבּוֹ הַתּוֹ' וְהוּל"ל תְּחִילָתוֹ מִשֵּׁם הַמְּדַרְשׁ וּפִירְשׁוּ הַגְּאוּנִים כִּי מִחֲמַת וְכו'. אִיכּוֹ הַשְּׂתָא זֹאת הַעֲצָה הַיְעוּצָ' לְהַתְמִיד לְקִרְוֹת בְּתוֹרָ' כְּפִי יְדִיעַתוֹ ש"ס מְשַׁנָּה בְּנַעֲיָמ' וּלְפָחוֹת יֵשִׁים מַעֲיִינָיו לְהַבִּין הַיִּנְצָא מִפּוֹ פֶּשֶׁט הַדְּבָרִים דָּאֵם לֹא שָׁם אֶת לְבוֹ פְּתַב הַמַּג"א א"ח ס' נ"א דָּאִינוּ לִימּוּד פְּלָל וִיכּוּן בְּכָל סֵדֶר כּוֹנֵה הַפְּשׁוּט' מִגּוּרֵי הָאֲר"י זצ"ל וְכַתְּבַתִּיהָ בְּקוֹנְטְרָיס מוֹרָה בְּאַצְבַּע בַּס"ד.

וְאִם יוּכַל לְלַמּוֹד בַּס' הַזֶּה הַקְּדוּשׁ יִתְּמִיד אֵינָה שְׁעוֹת בְּלִימּוּד הַזֶּה הַקְּדוּשׁ כִּי הוּא מְסוּגָל לְהֵאִיר הַנְּפֶשׁ וְכָבֵר אָמְרוּ שְׂרַבִּינוּ הָאֲר"י זצ"ל צִינָה לְאָדָם שְׁשָׁב בְּתְּשׁוּבָה לְלַמּוֹד ה' דְּפִין שְׁל זֶהר בְּכָל יוֹם בְּשִׁגְמָ לֹא יָבִין.

וְאֶפְשָׁר שֶׁהַטַּעַם לְהֵיּוֹת הַזֶּהר מְדַבֵּר בְּרִזֵי הַתּוֹרָ' בְּלִי לְבוּשׁ הַפְּשֻׁט וְלִר"ז הֵן קוּל וְגַלּוּי לְכָל שְׁהֵם סוּדוֹת הַתּוֹרָ' לִימּוּד זֶה חֲשׁוּב וְרַצּוּי וְעֲשֵׂה פֶּר מְכַשִּׁיר הַנְּפֶשׁ וּמִצְחָצְחָה מִתְּרַפֵּס בַּרז"י כַּס"ף וְהַשְּׁפִיעַ בְּצַחְצָחוֹת בְּאֲרֵשׁ נְכוּחוֹת.

וְאָמְרוּ בְּשִׁילְהִי מְנַחוֹת רְבָא אָמַר כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָ' אֵינּוּ צָרִיף לֹא עוֹלָה וְלֹא מְנַחָה וְכו' וּמִיָּהוּ ה"ד כְּשֶׁהוּא שָׁב וְעוֹבֵד ה' וְכַמוֹ שְׁהָאֲרִיף אָבִי הַתְּעוּד' מְהַר"י מְטָרָאנִי ז"ל בְּתְּשׁוּבוֹתָיו ח"א ס' ק' ע"ש.

גם יקבע לימוד בספרי מוסר אז יבנו ללבבו ויסתפל אם יכול לקיים איזה דבר ממה שלומד על דרך שפתב הרמב"ן לבנו באופן שישען על עמוד התור' ובעת אשר הוא פנוי לא יבטל מלימוד תנ"ך ומזמורי תהלים ויש"ס משנה נזהר ומוסר.

ועל העבוד' יזהר לקום בכל לילה באשמורת ולומר תקון חצות שסידר רבינו האר"י זצ"ל וללמוד עד אור הבקר וזו המינוחה שבעבודת ה' אשר כל ספר הזהר מלא מזה והיא אכן פנת יקרת עבודת ה' אין צורך להאריך כי כבר האריך מאד בזה הרב הקסיד מהר"א די נידאש זל"ה בספריו הקדושים וגם בתשובות הגאונים כ"י סי' ס"ז יש תשובת רבינו האי בענין זה וכתבתי במקום אחר בס"ד.

ועל גמילות חסדים יזהר מאד לעשות צדקה וחסד כפי פחו פי הצדק' מכפרת על המזיד כמו שאמרו רז"ל ואין קץ למעלת הצדק'. וגמילות חסדים מפורש בדברי רז"ל כמה מעלות ואפ' עון בית עלי אמרו בזבח ומנחה אינו מתכפר אכל מתכפר הוא בתור' וג"ח.

ויזהר בשמירת שבת במחשך' ודיבור ומעשה ויזהר מדברי חול ורבינו דברים וכבר אמרו אפי' ע"ז פאנוש ע"י שמירת שבת נמחל ושמירת שבת היא פאלו קיים כל המצות כמשז"ל.

ויהי' שפל בעיניו מלב ונפש ואריב"ל מי שדעתו שפלה עליו פאלו הקריב כל הקרבנות פלן. ואם פה יעשה אלהינו מרחם לו ירחמנו עושהו וחש"ב עם קונה"ו פרוי יתן בעתו ועלהו הלא זה דברי הצעיר הח"י אנ"י.

(ג) ומה דבדיק לן מר באיש שטעה בחנוכה' ואמר על הנסים בעבוד' קודם ואתה ברחמיך כמו שאמרים יעלה ויבא בר"ח והן בעודנו בכרפת מודים הפיר בטעותו ונסתפק אם יחזור לומר על הנסים בהודא' כמו שתקנו רבותנו.

או תיסקי ליה במה שאמרו בעבוד'. ומוז"ע לבינה כי זה ימים דבר זה קיימתיו מסכרא דנדאי יחזור לומר על הנסים במקומו פדתקון רבנן ואין פוטר במה שאמרו שלא במקומו.

ואחר זמן ראיתי בקונטרס כ"י מחידושי דינים להרב המופלא מהר"ח אבנאלעפניא בר דוד זל"ה ש"כ' וז"ל מי שטעה ואמר על הנסים בעבוד' קודם ואתה ברחמיך ונזכר אחר מודים שטעה נרא' שחזור לומר על הנסים בהודא' פסדר שתקנו רז"ל ויש רמז מברפת ענינו שאמרו קודם ראה נא שכ' המג"א ש"י אמר אחר ראה נא ע"ש אף דיש לדחות דלא דמי כל כך ע"ש סי' קי"ט ס"ק ז' וצ"ע עכ"ל הרב מהרח"א הנז' והגם שקהר ז"ל מסיק בצ"ע.

הנה ראיתי כל דברי הרב מגן אברהם שם וירא' שבנ"ד יש לחזור ולאמרו בהודא' ומה גם שקהר אליה רבא שם בסוף הסי' כתב בפשיטו' פמסקנת הרב מגן אברהם ע"ש פן נרא' לדעתי הקצר'.

סימן עו לצורבא מרבנן דחביב מקשה ורמי על דברי הרב תי"ט פ"ק דקדושין וסעיפי"ם שניתי עליהם סביב. שאלת ממני שר ואור דברי הרב תי"ט פ"ק דקדושין גבי נכסים שיש להם אחריות שפתב ותמה אני אמאי ש"יר קנין חליפין ונוראות נפלאתי דקהר ז"ל עצמו לעיל הביא דברי הש"ס דאמר מילתא דליתא במטלטלין קתני ומאי פריה עכ"ד.

תשובה דעת קדושים תמצא כי כבר קדמוהו רבנו וילהלפיק רצונה אעתיק לה מ"ש בסוגיא זו מענינו לענינו אשר שם תמצא איזה ישוב לדברי הרב תי"ט ודרה אגב אגידה נא שאהב' נפשי מ"ש בענינו קנינו העבד בהגבהה וקלא זה דברי בס"ד.

משנה שלימה שנינו בקדושין דף כ"ו נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזק'. ובגמ' ובשטר אמר שמואל לא שנו אלא בשטר מתנה אבל במקר לא קנה עד שיתן לו דמים מתיב רב המנונא בשטר פיצד פתב לו וכו' שדי מכורה לה שדי נתונ' לה הרי זו מכורה ונתונה הוא מתיב לה והוא מפרק לה במוכר שדהו מפני רעתה רב אשי אמר במתנ' בקש ליתנה לו ולמה פתב לו לשון מקר ליפות פחו.

וראיתי בתוס' רי"ד במשנתנו שפתוב ונ"ל ואי קשיא אמאי לא תנא נמי חליפין תשוב' כסף ושטר וחזק' דאיתנהו בקרקעות וליתנהו במטלטלין קתני וכו' אבל חליפין דאיתנהו נמי במטלטלין לא קתני עכ"ל ודבריו הם תלמוד ערוה שם דף כ"ב ע"ב דתנו עבד פנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזק' ובגמרא תנא אף בחליפין ותנא דידן מלתא דליתא במטלטלין קתני מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני.

ודרה אגב אמר שהרב מהרשד"ם חשן משפט סי' ש"ד הביא ראי' מסוגיא זו דאין המטלטלין נקנין בשטר ויש להרגיש דהו"ל להביא מ"ש בקמ' דף ע"ט בתמיה מטלטלין בני שטרא גינהו והוא הביא דברי הה"מ והיל"ל תוס' וקרא"ש פ' הנושא.

גם ראיתי להרב משאת משה ח"מ ריש סי' נ"ח שכתב דקרקע נקנה בקנין והביא ראיה מסוגיא דקאמר מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני ע"ש ואין ראיה גמור' מפאן דקרקע נקנה בקנין דדילמא מילתא דאיתא במטלטלין ולא בקרקע לא קתני אמנם ממ"ש בטר הכי התם דאמר שמואל דנקנה במשיכ' וקאמר בש"ס בשלמא תנא דידן מלתא דאיתא במטלטלין לא קתני דליתא במטלטלין קתני אלא לתנא ברא ליתני משיכ' כי קתני מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי משיכ' דבמטלטלי איתא במקרקעי ליתא לא קתני הרי מבאר דמקרקעי נקנין בקנין וקא הו"ל לאתויי ותו דהו"ל לאתויי עדיפא מינה דשם דף ג' קאמר הש"ס מה שדה מקניא בחליפין וכן הביא מרן בב"י ח"מ סי' ק"ץ ע"ש.

וחזות קשה חנה הוית להרב בני משה בלקוטים דף ז' שכתב עמ"ש להטור סי' קצ"ו עבד פנעני דינו פקרקע ונ"ל ראוי להבין מה אמר דינו פקרקע דאף יש קצת דינים בעבד שהוא פמטלטלים דהיינו חליפין ומשיכה וכו' ואפשר דלא דק דכיון דאף משיכה וחליפין איכא פקרקע לכה דינו פקרקע עכ"ל וכתב עוד לקמיה וביאור דבריו דמסי' ק"ץ עד סי' זה נתבאר דינים אלו שהם קונים פקרקע כסף ושטר חליפין ומשיכה וכו' ע"ש ושותיה דמר לא גמירנא דמשיכה ליתא פקרקע וכמ"ש בסוגיא הנז' משיכה דליתא במקרקעי ואין צריה ראיה דהוא חסר המציאות.

והטור דבריו ברור מללו דסי' ק"ץ כתב דקרקע נקנה בכסף ושטר וחזק' וקנין וסי' קצ"ו כתב עבד פנעני דינו פקרקע ונקנה בכסף ובשטר ובחזק' וחליפין ונקנה ג"כ במשיכה וכו' ודבריו ברורים דאמר שדינו פקרקע כמו שבאר דיני קניני קרקע לעיל כסף שטר חזקה וחליפין.

והוסיף לו' ונקנה ג"כ במשיכה כלו' מלבד קניני קרקע נקנה במשיכה שהוא קנין מטלטלין והרב הגזפר הקשה על הטור דאמאי לא פללינהו פספ שטר חזק' חליפין ומשיכה ואמאי פתב ונקנה ג"כ במשיכה וכו' ע"ש ולק"מ דנקט ד' דיני קרקע והפריד קנין משיכה דאינו בקרקע ומשו"ה פתב ונקנה ג"כ במשיכה'.

חזרנו לדברי תוס' רי"ד הנז' דדבריו הם דברי הש"ס פמבואר. ובכן הדבר קשה על הרב תי"ט דעל משנתנו נכסים שיש להם אחריות וכו' כ' ותמה אני דאמאי שייר חליפין דנקנים ג"כ קרקעות והוא תימה דלעיל משנה ג' הביא הוא ז"ל גופיה דברי הש"ס על משנת עבד פנעני תנא אף חליפין ותנא דידן מילתא דליתא במטלטלין קתני ומאי מקשה במשנתנו וכמ"ש הר"ב תוס' רי"ד וזה דקדקתי פד הוינא טליא זה חמשים שנה בקרוב ואחר זמן רב בא לידי ס' קול הרמז ז"ל וראיתי שהקש' פן על הרב תי"ט וכן הר"ב בית דוד.

ואחזה אנכי להרב לחם שמים ח"ב שכ' על קושית הרב תי"ט האמור' דאמאי שייר קנין חליפין דדבר פשוט הוא שנקלל בקנין פספ דשנה פספ פכספ בכל מקום וכו' וחליפין מתורת פספ אתו דאל"ה מהיכא ניתי דליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא והכי הוא ודאי דהיינו קנין פספ ממש עכ"ל ועוד האריף ע"ש.

ודבריו קשים דהרי בסוגיא דדף כ"ב גבי עבד פנעני תנא אף בחליפין ויהיב טעמא דלא תנניה תנא דידן בהדי פספ ושטר וחזק' וזה הפך דבריו בחליפין בכל פספ. ועוד געלם ממנו סוגית פ"ק דקדושין דף ח' עמוד א' דאמרי מפספ מקנתו בתורת פספ הוא נקנה ואין נקנה בתורת תבוא' וכלים ומאי ניהו חליפין וכתבו התוס' שם דאין עבד עברי נקנה בחליפין וכו' דמה שקונ' בפספ יליף מהאי קרא מפספ מקנתו וכו' ע"ש הראת לדעת בחליפין אינו בכלל פספ.

ועבד עברי נקנה בפספ ואינו נקנה בחליפין כמ"ש התוס' וכן נרא' מדברי הר"מ וכמ"ש הרב מש"ל סוף עבדים והרב פני יהושע על דף י"ד האריף בזה. וא"כ לא מצית אמרת דלא תנו דקרקע נקנה בחליפין דנקלל במ"ש בפספ.

וימה שהכריח בחליפין אתי מפספ דאי לא מהיכא אתי. לא ידענא מאי קאמר דכספ ושטר וחזק'.

יליף בסוגיין מקראי דירמיה. וחליפין פתיב ברות וזאת לפנים בישראל וכו' שלח איש געלו וכו'.

ואפשר ליישב קצת דברי הרב תי"ט פדי שלא יהיו דבריו כל פה קשים דלא זכר דברי הש"ס שהביאם בסמוך משנ' ג' דסבר הרב תי"ט דדוקא גבי עבד פנעני שייר תירוץ הש"ס ולא במשנתנו והוא דרש"י פתב שם דף כ"ב וז"ל מילתא דאיתא בעבד וליתא בשאר מטלטלין קתני אבל חליפין דאיתנהו נמ' בשאר מטלטלי שמהטלטלין גם הם נקנים בחליפין לא קתני דלא אצטרף למתני עכ"ל והפונ' מבוארת דכיון דהעבד מטלטל אף אי עבדא פמקרקעי דמי היינו לדיני קרקע אבל הרי הוא מטלטל ותנא לא אצטרף למתני קנין מטלטלין דזה פשוט דהוא מטלטל ונקנ' פשאר מטלטלין והרבותא הוא למתני שנקנ' בקנין הקרקעות זהו פונת הש"ס ומבואר בדברי רש"י ומעת' במשנתנו גבי קרקע

אי אֶפְשֶׁר לוֹ כֵּן מִיִּלְתָּא דְלִיתָא בְּמִטְלָטְלִין קְתָנִי דְאֶדְרַבָּא הוּ"ל לְשָׁנוֹת טְפִי קִנְיָן מִטְלָטְלִין דְּהוּא קַרְקַע וְהֶרְבוּתָא הוּא דְנִקְנָן בְּקִנְיָן מִטְלָטְלִין וְלֹא דְמִי לְעֶבֶד כְּנֻעֵי וּמְשׁוֹ"ה תְּמַה הֶרְב תִּי"ט דְאֶדְרַבָּא מִטְעַם דְּלֹא תְנִי חֲלִיפִין בְּעֶבֶד הוּ"ל לְמַתְנִיָּה הֵכָא גְבִי קַרְקַעוֹת דְּהֵתָם גְּבִי עֶבֶד לְאוּ רְבוּתָא וְהֵכָא רְבוּתָא כְּדָבָר הָאֵמֹר.

וְיֵשׁ מְקוֹם לִישָׁב קוֹ הֶרְב תִּי"ט דְּלֹא תְנִיָּה תֵּנָא חֲלִיפִין בְּקַרְקַע דְּהוּא מְפֹרָשׁ בְּפִתּוּב בְּרוֹת דְּכְתִיב חֲלַקְתָּ הַשְּׂדֵה וְכוּ' שְׁלַף אִישׁ נֶעְלוֹ. וְגַם פְּסָף וּשְׁטָר הֵגַם דְּכְתִיבִי בְּקִרָא בְּקִטְיָהוּ אִיִּדִי דְתָנִי לְהוּ גְבִי עֶבֶד.

וְתוּ דְצָרִיף בְּהֵם קֶצֶת לִימּוּד כְּמִבְּנֹאֵר לְמַעֲיָן בְּסוּגְיָן. וְהוּ"ט שֶׁל הַתּוֹסֵפֶת דְּגְבִי עֶבֶד תְּנִי אַף בְּחִלְפִין וְהֵכָא נֵרָא' מֵהַש"ס דְּלֹא אָמְרוּ בְּתוֹסֵפֶת הֵכִי וְהִטְעַם דְּזֵה מְפֹרָשׁ בְּקִרָא.

וְהוּ עֵתָה אֲשׁוּר' נָא וְאָרָא' סוּגְיָא דְשִׁמְעֵתָא שְׁהִבְאֵתִי לְעֵיל דְפָרִיף אֲשִׁמּוּאֵל מְבָרִיָּתָא דְשָׂדֵי מְכוּר' לָךְ שְׂדֵי גְתוּנָן' לָךְ וּפָרִיק רַב הַמְּנוּנָא בְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַת' וְרַב אָמַר בְּמַתְנָן' בְּקִשׁ וְכוּ' וּפִירֵשׁ"י דְרַב אֲשִׁי מוֹקִי לָהּ בְּנוֹתָן מַתְנָן וְחֻדָּא הִיא וְכוּ' ע"ש.

וּלְדַבְרֵי רִש"י לְרַב אֲשִׁי אֵין חֲלִיפִין בֵּין מוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַתָּה לְשְׂדֵה אַחַר וְעַל כֵּלָן הוּא דְאָמַר שְׁמוּאֵל לֹא קָנָה עַד שְׁיִתֵּן אֶת הַדָּמִים. אָמְנָם הֶרְמֵב"ם פ"א דְמַכְיָר' פְּסָק דְמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַתָּה קָנָה בְּשִׁטְר לְחֻד.

וְכוּ' הוּ"מ דְמֵאֵי דְמוֹקִי רַב אֲשִׁי בְּמַתְנָן' בְּקִשׁ לִיתְנָן' לוֹ ה"ק דְמַפְנֵי רַעַתָּה בְּדִין הוּא שְׁיָקְנָן' שְׁהֵרִי אַף בְּמַתְנָן' הִי גְתוּנָן' לוֹ כִּי רַעַתָּה בְּעֵינֵי אֲדוּנִיָּה הִיא. וּמְרָן בְּכֶסֶף מִשְׁנֵי עֶמֶד עַל זֵה בְּאִנְרָף וְגַם הֶרְב לַח"מ הָאֵרִיף וְהוֹקֵשׁ' לוֹ פִּי הוּ"מ דְמ"ש וְלָמָּה כָּתַב לוֹ לְשׁוֹן מְכָר לִיפּוֹת כַּחוֹ הוּ"ל אַף שְׁכ' לְשׁוֹן מְכָר גְּמוּר קָנָה וְכוּ' ע"ש.

וְאֲנִי הַשְּׁפַל כְּתַבְתִּי בְּמ"א דְאֲשִׁתְּמִיט מְמָרָן וְהֶרְב לַח"מ סוּגְיָת בְּתֵרָא דְף נ"א דְמִיָּתִי הֵתָם הָא דְרַב הַמְּנוּנָא בְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַתָּה וְקָאֵמַר רַב בִּיבִי מְסִיָּם דְר"נ בְּמַתְנָן' בְּקִשׁ לִיתְנָן' לוֹ וְכוּ' וְהֵכִי גְרָסִי רַבִּינוּ יוֹנָה בְּעֵלְיוֹתֵיו וְהֶרְשֵׁב"א בְּחִזְדוּשְׁיוֹ שָׁם.

וְהֶרְמֵב"ן בְּחִזְדוּשְׁיוֹ שָׁם כָּתַב דְאֵין לְשׁוֹן הַגַּמ' מְסָפִים כְּרִש"י גַם הֶרְשֵׁב"א בְּחִי קְדוּשִׁין בְּשִׁמְעֵתִין דְּחָה פִּירוּשׁ רִש"י וּפִירֵשׁ כַּה"מ וְקוֹשְׁיַת הֶרְב לְחָם מִשְׁנֵי לְק"מ דְּהַפְּנָנ' בְּשִׁטְר מַתְנָן' בְּקִשׁ לִיתְנָן' לוֹ וְכוּן פִּירֵשׁוּ רַבִּינוּ יוֹנָה וְהֶרְשֵׁב"א וְרַבִּינוּ תָּם הַקֵּשׁ' עַל פִּירֵשׁ"י דְהָא תְּנִיָּא שְׂדֵי גְתוּנָן' לָךְ שְׂדֵי מְכוּר' לָךְ וְשְׂדֵי שְׂדֵי לָךְ לָךְ לָמָּה לִי וּפִירֵשׁ כַּה"מ כְּמ"ש הֶרְמֵב"ן בְּחִזְדוּשְׁיוֹ לְבִתְרָא וְדַעַמְיָה.

וְרוּא' אֲנִכִי לְהֶרְב שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד שְׁכ' עַל דְּבָרֵי רַבִּי עוֹבְדָיָא וְתִי"ט שְׁפָתָבוּ הָא דְמוֹכֵר שְׁמ"ר וְז"ל הֵכִי מְפָרֵשׁ לָהּ שְׁמוּאֵל וְאָף עַל גַּב דְּרַב אֲשִׁי שְׁהוּא בְּתֵרָא פְּלִיג כְּפִי פִירֵשׁ"י וּלְדִידֵי' אֵין חֲלִיפִין דְמוֹכֵר מְפָנִי רַעַת' מ"מ פְּסָקוּ הֶר"מ וְהֶרְב כְּשִׁמּוּאֵל מְהַנְּהוּ טַעַמֵי דְכ' מְרָן הֵכ"מ עכ"ל וְאֲגַב שְׁטַפְיָה כָּתַב כֵּן דְשִׁמּוּאֵל לֹא אָמַר אֱלָא דְבְּמְכָר לֹא קָנָה עַד שְׁיִתֵּן אֶת הַדָּמִים וְהָא דְמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַתָּה אֵינָם דְבָרֵי שְׁמוּאֵל וְכוּן מ"ש דְרַב אֲשִׁי פְּלִיג וּפְסָקוּ כְּשִׁמּוּאֵל אֵינוֹ דְרַב אֲשִׁי אֲתָא לְתֵרוּצֵי מִיִּלְתָּא דְשְׁמוּאֵל וְהָא דְמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעַתָּה הֵם דְבָרֵי רַב הַמְּנוּנָא לְפָרוֹק מֵאֵי דְאוֹתִיב לְשְׁמוּאֵל וְרַב אֲשִׁי אֲתִי עֲלָה גַם מֵה שְׁהַחֲלִיט דְרַב אֲשִׁי פְּלִיג וּפְסָקוּ כְּאִידָף אֵינוֹ מְכוּוֹן דְכַמָּה תִּירוּצִים כָּתַב מְרָן דְלֹא פְּלִיג רַב אֲשִׁי עַל רַב הַמְּנוּנָא עש"ב.

ובירושלמי על משנתנו אמרו בכסף ר' בא סבר מימר בכסף ע"מ שלא יכתוב אוני אבל בכסף ע"מ לכתב אוני לא קנה עד שעה שיכתוב אוני ר' יונה ור' יוסי פליגין אתיא דר' בא פשמואל ודרב הונא כר' יוחנן שמואל שאל לרב הונא פתב מתנה בלשון קנן א"ל ארפביה אתרי רכשי אמרה רבי בא ולא קבל שמואל מהו ארפביה אתרי רכשי וכו' ייפה פחו בשני דברים וכו' רב הונא כר' יוחנן חד ב"נ מידמיה אמר יתנו כל נכסי לפ' חזר ואמר פתבו ותנו לו וכו' אעלון עובדא קמי דר' יוחנן אמר אם אמר לזכותו ד"ה זכה וכו'.

וראיתי להפ"מ בתוספותיו שכ' דמסוגיא זו מוכח כפירש"י בסוגיא דרב אשי פליג והרמב"ם פסק פרב המנונא ותמהו מ"ט לא פסק פרב אשי וכו' לק"מ דהא ה"א קאמר ולא קבלה שמואל דלא ס"ל ליפות פחו נתפנון וא"כ שמואל דהוא בעל המימרא עצמו דנקיטינו פותיה לא ס"ל פשינויא דרב אשי ומוקי לה לברייתא דבשטר פיצד פרב המנונא עכ"ל ויש להרהר על זה דכיון דרב אשי אדשמואל קאי נדאי פליג אהא דירושלמי דשמואל לא קבלה דרב אשי בתרא וכל רז לא אגס ליה.

ותו הו"ל לפסוק כר' יוחנן דסבר ליפות פחו וכמ"ש בירושלמי דר' יוחנן פרב הונא וקי"ל דשמואל ור' יוחנן הלכ' כר"י. ותו דאשפחן בבבלי דשמואל סבר הא דליפות פחו פמו שהביא הוא ז"ל אח"ך מהבבלי בבתרא דף קל"ה וקנ"ב והוא הפך הירושל'.

ומה שתיגרץ הוא ז"ל דהיא בש"מ וה"א במתנת פריא קשה. דהירושלמי אינו מחלק דהא קאמר דרב הונא כר' יוחנן ור' יוחנן הוא בש"מ ובהא גם שמואל מודה אלא מוכרח דהירוש' סבר דשמואל אמרה בכל גוונא וא"כ הבבלי פליג על הירוש' בדעת שמואל ונקיטינו כבבלי.

ועוד יש לצדד ואני אמרתי בחפזי. (ב) ומענין לענין אמרתי אעלה על ארש להפיק רצונך אשר פתוב לחיים בקונטרסי סריף וסביף לענין הנז' והלא זה דברי בקדושין דף כ"ב ע"ב ת"ר פיצד בתזק' התיר לו מנעלו וכו' הלבישו הנעילו הגביהו קנאו אר"ש לא תהא חזק גדול' מהגבה' שהגבה' קונה בכל מקום מאי קאמר אמר רב אשי הגביהו הוא לרבי קנאו הגביהו רבו לו לא קנאו אר"ש לא תהא חזקה גדול' מהגבה' שהגבה' קונה בכל מקום והרמב"ם פ"ב דמכיר' פתב הגביה את רבו קנה וכן אם הגביה הרב העבד קנה וכו' הרמב"ם דבהשגות א"א נר' מדבריו דלא גריס בה פלוגתא אלא ה"ג הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו אר"ש לא תהא חזק גדול' מהגבה' והכי גריס לה הרב וכו' ה"מ עליו מיהו בהלכות שלנו במחלקת שנויה הגביהו רבו לא קנאו אר"ש לא תהא וכו' ואעפ"כ פתב הרשב"א וקי"ל כר"ש דהא נקנה אף במשיכ' פדאמר שמואל ורב אשי ה"נ אמר וכו' ש בהגבה' עכ"ל ויש להעיר בדברי הרשב"א דהא טעמא דת"ק דאע"ג דהגבה' קונה ה"א אין דרף להגביה בני אדם ולא שייכא פי אם במטלטלי והגביה העבד לרב פגון שהי צריף להגבה' זו להעלותו למטתו נקנה העבד בהגבה' זו פמו שפי' רשב"ם בבתרא סוף דף נ"ג וא"כ הגביה הוא את רבו קנה מדין חזקה שהרי שימש לרבו.

אבל אם הגביהו רבו דסבר ר"ש דקנה מדין הגבה' ת"ק פליג דאינו דרף להגביה בני אדם. וא"כ מאי ראיה מיייתי הרשב"א דהלכ' פ"ר"ש דהא אמר שמואל דקנה במשיכ' וכו' ש בהגבה' שאני משיכ' דהוא דרף משיכ' למשון בני אדם אבל הגבה' אינו דרף ואף שמואל אפשר דסבר כת"ק דהגביהו רבו לא קנה דאינו דרף.

ותו לדעת הרשב"א מאי פריה בגמ' עליה דשמואל דלא תנייה בתוספתא הרי שמואל סבר כר"ש ות"ק פליג וסבר דאף במשיכ' לא קני כמ"ש הרב בית חדש בח"מ סי' קצ"ו וא"כ נימא דהתוספתא סברה כת"ק דר"ש ומאי פריה דלא תנייה בתוספתא.

והתראון דקאמר פי קתני מילתא דאיתא במטלטלין ומקרקעי אפשר לומר ולדחות דלא ניחא ליה לוי' דהתוספתא נמי הפך שמואל אבל המקשן מאי פריה. ותו דלדידי' אמאי רב אשי פי פריה מאי קאמר משני דת"ק פליג לימא הכי קאמר הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו אר"ש וכו' פגירסא שהביא הראב"ד וליכא פלוגתא ואתי שמואל ככ"ע ומאן שם ליה לאשניי פלוגתא מאחר דרב אשי נמי סבר כשמואל פמבןאר בש"ס הלא טוב לתרוצי דליכא פלוגתא ולזה י"ל דרב אשי הנה קים ליה דאיכא פלוגתא והטור ח"מ סימן קצ"ו פתב ע"ד הר"מ ואיני יודע למה שדברי יחיד הן דר"ש קאמר לה אבל לרבנן לא קנאו בהגבה'.

ולכאור' יש להעיר דאטו לא ראה הטור דברי הראב"ד שכ' דהרי"ף והרמב"ם גרסי לה בלא מחלקת ומאי פריה עליה דרבנן פליגי ואי אנו לא גרסינן הכי אין להקשות על הרמב"ם דכפי גירסתו אין פאן מחלקת ודברי ר"ש לאו דברי יחיד הן ומהראנ"ח הביאו הרב כנה"ג ח"מ סי' קצ"ו פתב דכן מוכיחין דברי הרמב"ם דפלגיניהו לתרתי בבי שכ' בכל חלוקה קנה ולא ערבו בבת אחת וכו' הגביהו לרבו או הגביה הרב את העבד קנה.

ואני השפל בברכי יוסף בי"ד סימן רס"ז נתקשיתי בדבריו דמהיכא מוכח לה ותו דהרמב"ם פלגיניהו להורות דהגביה העבד קנה מדין חזקה והגביה הרב מדין הגבה' הוא קונה ומשו' דהני בי תרי לאו מחד טעמא ניניהו בחלקות ישית למו ע"ש.

ועתה נראה בעיני דאפשר דכוננת מהראנ"ח דידוע דהרמב"ם ארזיה למידק למנקט סדר הברייתא והש"ס ומדקדק הרבה בזה הנה כי כן אם איתא דגריס פגירסתנו דת"ק אמ' תרתי הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו לא קנאו אר"ש וכו' ונמצא דשתי חלוקות נקטיניהו ת"ק בבת אחת רק דבחדא קנה ואידך לא וא"כ גם הר"מ הי' צריך לפי דרכו דדייק טובא לומר הגביהו לרבו או הגביה הרב לעבד קנה והי' זה עד"ש בברייתא הדין בחלוק' אחת דבברייתא ת"ק סבר לא קנה והר"מ כר"ש.

אמנם אי גריס פגירסת הראב"ד בהרי"ף דליכא פלוגתא ברישא קתני הגביהו הוא לרבו קנאו. והדר קתני הגביהו רבו אר"ש וכו' והם שתי חלוקות ניחא דלזה הרמב"ם נקטיניהו בתרתי.

ולכא למימר דפלגיניהו משום דהם שני קנינים דהא הרמב"ם לא פירש דהגביהו רבו קני מדין הגבה' אלא פתב סתם והיינו דנודע דהוי משום הגבה' וא"כ הי"ל למערבניהו ולא טעינו בהכי.

זה אפשר לוי' בדוחק בכוננת מה אנ"א חוזרני לדברי הטור דמאי מקשה להרמב"ם הרי יש לו גירסא אחרת. ואפשר לוי' דדעת הטור דגם לגירסא השנית מוכח דהוי פלוגתא דקתני הגביהו רבו אר"ש לא תהא וכו' ומדקאמר אר"ש משמע דדברי יחיד הן ות"ק פליג דאי הוי כ"ע לתני לה סתמא.

ותו מדקאמר אר"ש לא תהא חזקה מוכח דפליג את"ק וילהכי קאמר דלא מסתבר כת"ק
דלא תהא חזקה גדול' וכו' דאי ליפא מאן דפליג עליה הול"ל אר"ש קנאו דהגב'ה קונה
בכל מקום אלא מוכח דת"ק פליג וילהכי מקשה על הר"ם ולא נעלם מהטור דאיכא גירסא
אחריתי אף סבר דלכל הגרסאות דברי יחיד הן.

ואחזה אנכי להר' קרבן נתנאל שכ' על דברי הרא"ש פ"ק דקדושין דמייתי סוגין פנסחא
דקמן ונ"ל ולפ"ז אין הלכה פר"ש דרבנן פליגי עליה והלכ' פריים וכ"כ הטור אבל ק'
באמת מה אית לן לחלק בין משיכ' העבד להגב'ה העבד ורבינו פסק פבר פשמואל
דמש"כ קני גבי עבד וע"ק לאיזה ענין הביא פלוגתא דר"ש לא הו"ל להביא כ"א מילתא
דת"ק הגביהו רבו לא קנאו ע"כ ראייתי לבחור מזה בהגירסא שהי' לפני הה"מ גי'
בהרי"ף הגביה רבו לו אר"ש וכו' וכן היא גי' רבינו וכ"פ הרשב"א והריטב"א
ומזה ק' טובא על הב"י שפסק בי"ד סימן רס"ז דהגב'ה לא קני נגד הני רבונותא ובאמת
חזר בו בח"מ סימן קצ"ו שפסק בסתם דהגב'ה קונה וי"א לא קנה היינו דעת הטור לחוד
עכ"ל ולי ההדיוט יש להשיב מ"ש דקשה באמת מה בין משיכ' להגב'ה וכו' לק"מ ונעלם
ממנו דברי רשב"ם דטעמא דת"ק דאין דרוף להגביה אדם כמש"ל ומה שהקשה לאיזו
ענין הביא פלוגתא דר"ש וכו' לק"מ דהכי ארתיהו דהרי"ף והרא"ש לאתויי כל הברייתא.

ומה שפחר גי' שהי' לפני הה"מ בהרי"ף הוא אגב שיטפיה דהה"מ גריס בהרי"ף
פנסחתינו רק הראב"ד גריס הכי בהרי"ף ותו איהו מלאו לבו למחוק ה"ס בפסקי הרא"ש
פ"ק דקדושין ופ' חזקת ותו נגד הטור ורבי' ירוחם דבקיאי טפי בדברי הרא"ש וסמוך
על דעתו דהטור ורבינו ירוחם הי"ל גירסא מוטעים בהרא"ש.

ומה שהקש' על מרן דפסק נגד כל הני רבונותא גם אני בעניי על הכרעים דקדקתי על
מרן בסגנון אחר ע"ש ונרא' דמרן סבר דגם לגי' הראב"ד בהרי"ף בלי מחלקת הדבר
מובן דר"ש יחיד כמ"ש בסמוך לדברי הטור.

ותו דהרא"ש והה"מ הוו גרסי בהרי"ף פגירסתנו והרא"ש לא חש לגירסת הראב"ד
ולפ"ז הרי"ף והרא"ש סברי דלא פהרמב"ם ופסק פהרי"ף והרא"ש פדכניל לן מרן
דבמקום דתרי מגו תלתא שוים פוסק כדעתם פידוע.

וגם מהרש"ל ב"ם של שלמה פ"ק דקדושין נרא' דפסק פמרן וגם ריא"ז הובא בשה"ג
פסק פנ. ומה שכ' דמרן חזר בו בח"מ סי' קצ"ו דבריו תמוהי' שכתב שפסק בסתם
דהגב'ה קונה דהרי מפנרש שם בש"ע ונ"ל ב"מה היא החזקה בענין העבדים שישתמש
וכו' כיצד התיר לו מנעלו וכו' או הלבישו או הגביה את רבו קנה וי"א שה"ה אם הגביהו
רבו עכ"ל עיניך לנוכח יביטו דמרן קאי בחזקה וכתב הגביה את רבו בפ"י ומזה מוכח
דוקא הגביה את רבו קונה אף אם רבו הגביהו לא קנה וי"א שה"ה נמצא דהסתם הוא
פדפסק בי"ד סימן רס"ז פטור וסיעתו והא דהביא י"א הכא פן ארחות מרן בש"ע וידוע
שדעתו פסברא שכ' בסתם וכבר פתבתי פן בברפי יוסף על הרב ב"ח שהקש' על מרן
שפותר את עצמו ע"ש וראיתי בשיטה מקונצת לכתרא על דף נ"ג עמוד ב' שכ' משם
הרב מהר"י ו' מיגש ונ"ל הרחיצו והלבישו כלו' הלבישו הרב לעבד שהוא דומיא דמציע
מצעות פנכסי הגר עכ"ל וק' דהלבישו הני פאינף וכלהו משמע דהעבד עושה לרבו וכן

פ'י רש"ב"ם וְהָכִי אֶמְרִינֵן בַּפ"ק דְּקִדּוּשֵׁין דְּר' ל"א ע"ב אִיזְהוּ כַּבּוּד מְאֹכִיל וּמְשַׁקֵּי מְלַבֵּישׁ וּמְכַסֵּי אֶלְמָא דְהַכְּבוּד הוּא דְהֵבֵן יִלְבִּישׁ לְאַבּוּי כְּעֵבֶד דְּמְלַבֵּישׁ לְרַבּוּ.

וּכְבָר פ'י רש"ב"ם שֶׁם דִּילִיף לְמַצִּיעַ מַצְעוֹת דְשִׁכְבַּ שֶׁם וְשִׁמְשֵׁתוּ הַקְרָקַע הוּי חֲזָקָה דְּוּמְיָא דְחֲזָקָת עֵבֶד שֶׁשֶׁמֶשׁ לְרַבּוּ וּבְחֵן מְהֵר"י ו' מִיגֵשׁ עֲצָמָם לֹא רְאִיתִי לְשׁוֹן זֶה. וְדַע דְּמִסּוּגְיָא הִי נְרָא לְהִבְיָא רְאִיָה לְמָה שֶׁנִּסְתַּפֵּק הָרַב שְׁעַר אֶפְרַיִם בְּתִשׁוּ' סִימָן קכ"ד בְּמִי שֶׁמִּתְחַזְּב לְחִבְרֵי הַלְבִּישׁוּ אִם מְחַוְּיָב גַּם כֵּן לְקִנּוּת לֹו מְנַעְלִים וְלְכַאוּר' מְהֵרָה בְּרִיתָא דְקִתְנֵי הַלְבִּישׁוּ הַנְעִילוּ מִשְׁמַע דְּהַנְעִילוּ לֹא בְּכָלִל הַלְבִּישׁוּ וְה' מְקוּם לְדַחּוֹת דְּלַעוֹלָם בְּכָלִל מְלַבּוּשׁ הוּי מְנַעְלִים אֶלָּא דְאַשְׁמוּעֵינָן דְּגַם בְּהַנְעִילוּ לְחֹוד הוּיָא חֲזָקָה.

אָף לְפִי גִירְסַת רש"ב"ם שֶׁם פ' חֲזָקָת דְּגָרִיס בְּבְרִיתָא נָעַל לֹו מְנַעְלוּ אוּ הַתִּיר וְכוּ' הַלְבִּישׁוּ הַנְעִילוּ וְכוּ' וְכוּ' רש"ב"ם דְּאָף עַל גַּב דְּתַנִּי לָהּ בְּרִישָׁא וְאַגַּב שִׁיטְפָא דְהַלְבִּישׁוּ נְקֻטָה. יֵשׁ לְצַדָּד דַּא"ב דְּבְכָלִל הַלְבִּישׁוּ לִיתִיהּ הַנְעִילוּ נִיחָא דְאַגַּב דְּתַנִּי הַלְבִּישׁוּ תַנִּי נְמִי הַנְעִילוּ אֶלָּא אִי אֶמְרַת דְּלֹא אֶצְטְרִיף אֶלָּא לְאַשְׁמוּעִי דְּבְהַנְעִילוּ לְחֹוד הוּי חֲזָקָה כִּינּוּ דְּתַנִּינָהּ בְּרִישָׁא סְגִי וּבְכָלִל הַלְבִּישׁוּ הוּי הַנְעִילוּ.

וְיֵשׁ לְדַחּוֹת דְּאַגַּב דְּבְעֵלְמָא תַנִּי הַלְבִּישׁ וְהַנְעִיל לְצוּרָה כַּהִיא דַּפ"ד מִיתוֹת דְּמִיִּיתִי הָרַב־שְׁעַר אֶפְרַיִם דְּתַנִּי הַמְּלַבֵּישׁ הַמְּנַעִיל וְהַתָּם תַּנִּינָה לְאַשְׁמוּעִי דְּבְמְנַעִיל לְחֹוד חֲזָקָה תַנִּינָה נְמִי הֵכָא וּלְעוֹלָם דְּבְכָלִל הַלְבִּישׁוּ הַנְעִילוּ.

וְהָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב א"ח ס' כ"ד מַח"א הִבְיָא רְאִיָה מִדְּתַנּוּ פִּי"ג דְּנִגְעִים מִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַמְּנוּגָע וְכִלְיוּ עַל כְּתַפּוּי וְסַנְדְּלִיו בְּרַגְלֵיו הוּא וְהוּ טְמֵאִין מִיָּד וְכוּ' וְהִינּוּ מִדְּכַתִּיב הָאוֹכֵל בְּבֵית יְכַבֵּס בְּגָדָיו שֶׁהִפֵּל בְּכָלִל בְּגָדָיו וְכוּ' בְּשִׁבְתָּ דָּךְ ק"ד ר' יוֹסִי אוּ' י"ח פְּלִים וְקַחְשִׁיב ב' מְנַעְלִים.

וְלְכַאוּר' הִי מְקוּם לְדַחּוֹת דְּאִיבְר' דְּמְנַעְלִים מְלַבּוּשֵׁי מְקָרוּ. אָף מִי שֶׁנִּתְחַזְּב לְהַלְבִּישׁ אֵת חִבְרֵי אִין בְּכָלִל לְנוּעִלוּ.

אֶמְנָם מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א בְּתוֹלְדוֹת אֶדָם ס' קפ"ג שֶׁהִבְיָא הָרַב ש"י מִשְׁמַע דְּהוּא בְּכָלִל דְּנִדּוּנּוּ הִי עַל צוּאָה א' שִׁיִּתְנוּ לָהּ מְלַבּוּשִׁים ע"ש וּמ"ש הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בַּח"ב בַּמ"ב לַח"א דָּךְ ס' ע"א מַפ"ק דְּקִדּוּשֵׁין דְּר' ל"א דְּקִתְנֵי מְלַבֵּישׁ וּמְנַעִיל נְאִין זֶה רְאִי דְּהָא קִתְנֵי מְאֹכִיל וּמְשַׁקֵּה וּשְׁתִּיָה בְּכָלִל אֶכִּיל' עכ"ד הוּא אַגַּב שְׁטַפְיָה דְּלֹא קִתְנֵי הַתָּם מְלַבֵּישׁ וּמְנַעִיל אֶלָּא מְלַבֵּישׁ וּמְכַסֵּי ע"ש.

אֶמְנָם אַח"ךְ רְאִיתִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן רש"י פ' קִדּוּשֵׁי ע"ש. סִימָן ע"ז לְשׁוֹן מְרַן פ"ד דַּה' בִּיאַת מְקַדֵּשׁ לְהִבְיָא מִן הַחֲדָשׁ.

אוֹת"ךְ רְאִיתִי חִי"ם שֶׁאֵל אַחְנָה דְּעִי בְּלְשׁוֹן מְרַן הַקִּדּוּשׁ בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה פ"ד דַּה' בִּיאַת מְקַדֵּשׁ דִּין י"ז י"ח וְאַתָּה קִדּוּשׁ לֹא הוֹדַעְתָּנוּ מֵאִי דְקִשְׁיָא לִיהּ לְמַר. וְאוּלָּם אֶקְצָר וְאַעֲלֶה.

דִּיד נְפָשִׁי תּוֹן לְבָרַךְ בְּסוּגְיַת סְנֵהֲדֵרִין פ"ק דָּךְ י"ב וע"ש בְּאַנְרָה כָּל הַסּוּגְיָא וְאִיכָּא לְמִידָק בַּמ"ש שֶׁם בַּש"ס אֶלָּא חֲסוּרֵי וְכוּ' ר' יְאֻנְדָּה אוֹמֵר אִינָה מְעוֹבְרַת וְכוּ' דְּהֵאִי אוֹקְמָתָא נְפֻלָּאת וְרַחוּק' מְלִישְׁנָא דְּבְרִיתָא דְּקִתְנֵי רַבִּי יְאֻנְדָּה אוּ' מְעַבְרִין.

ונהגה מצי הש"ס לאוקומיה דת"ק סבר אין מעברין נאפי' דייעבד אינה מעוברת ור' יאודה ס"ל דאם עיברוה מעוברת. ומייתי ר' ראי' ראיה מחזקה דבקש רחמים על שעובר לכתחיל' מפני הטומאה וכמ"ש רבינו שביקש רחמים מפני שאין מעברין לכתחיל' ות"ק דבריתא דבסמוך גימא דהני ר' יאודה וי"ל דניחא לי' לש"ס לאוקומיה דת"ק דשני הבריות חד תנא הוא ודחיק' לי' לומר דת"ק דבריתא ר' יאודה והכי אשכחן זימני טובא דרמי תלמודא מת"ק דחד מתניתין או מתניתין לאידך ת"ק וא"כ מאחר דת"ק דברית' דבסמוך מפורש דס"ל דאין מעברין לכתחיל' דוקא גם ת"ק דבריתא קמייתא הכי סבר ומוכרח דר' יאודה סבר דאפי' בדיעבד אינה מעוברת.

אי נמי דנדאי מוכרח דת"ק סבר דדיעבד מעוברת ור' י"ס"ל דאף דייעבד אינה מעוברת דהא אשכחן דר' י"ס"ל דאף דאפי' ומייתי ראיה למילתיה מהא דחזקה וסמיה עלה ובשלמא אי ת"ק סבר דמעוברת בדיעבד ניחא דסבר ר' י"ס"ל דהא דחזקה מוכרעא לדידיה דאף דייעבד אינה מעוברת דאי אמרת' כת"ק דדיעבד מעוברת מה כל החרדה לבקש רחמים פיון דבדיעבד מעוברת אליבא דכ"ע אמנם אי אמרינן דת"ק סבר דדיעבד אינה מעוברת ור' י"ס"ל סבר דדיעבד מעוברת מה ראיה מייתי ר' י"ס"ל להחזי' סברתו מחזקה הלא לת"ק רוחא טפי דהוצר' לתפלה פיון דלפי האמת אף דייעבד אינה מעוברת.

ומפלגן של דברים אביע אנמר עמ"ש מרן בכ"מ ע"ש כל דבריו. ודברים ככתבן מרפסן איגרי במ"ש דאף דמשמע דאי הנאי מעוברת וכו' היינו לר"ש דמשמע דר"ש סבר דדיעבד דוקא מעוברת ועכ"ז אצטריף לטעם עובר ניסן בניסן ולא הונח לו לר"ש לומר דבקש רחמים משום דלכתחיל' אין מעברין וזה תימא דהא אסיקנא דר"ש סבר דאף לכתחיל' מעברין מפני הטומא' והכי שמעינן ליה בהדיא בבריתא דמייתי בסמוך נאמטו להכי הוצר' לטעם עובר ניסן בניסן.

גם מ"ש אכל לר' י"ס"ל דדיעבד מעוברת וכו' ק' דר"י סבר דדיעבד אינה מעוברת ומ"ה מייתי ראיה מחזקה פיון דדיעבד אינ' מעוברת דאי סבר ר' י"ס"ל דמציינו למימר דבקש רחמים אמילתא דלא מצי עביד לכתחילה מה יוכח הוכיח מחזקה גם ת"ק מודה דלכתחילה אין מעברין ומתיישב שפיר לת"ק דבקש רחמים פיון דלכתחילה לא יוכל עשוהו.

ומפני חומר הנושא אפשר לומר דקצת ט"ס יש בלשון הכסף משנה וצריך להפך התיבות ובמקום מ"ש היינו לר"ש אכל לר' יאודה צ"ל היינו לר' יאודה אכל לר"ש וכונת מרן דנדאי רבינו פסק כת"ק דאם עיברוה מעוברת והא לא אצטריכא ליה לומר דעינינו הרואות דכן פסק רבינו וכו' היא סברת ת"ק באשר הביא מרן בלשון הבריתא וזה בעיקר הדיון אכל בענין טעם בקשת חזקה רחמים כ' דפס' כר' יאודה דמשום דעובר מפני הטומא' בקש רחמים דת"ק לא גלי טעמיה וע"ז כ' דאע"פ דמשמע דאי הנאי מעוברת בדיעבד לא הי' צריך לרחמים היינו לר' יאודה והוא האמת והצדק דמשמע דלר"י משום דאפי' דייעבד אינה מעוברת בקש רחמים אכל אי דייעבד הניא מעוברת לא הנה מבקש מטו כמזכיר לעיל.

אָבֵל לר"ש אע"ג דדיעבד וכו' פּוֹנְתוּ דְהָא דְהוּצְרָה לְבִקְשׁ טַעַם אַחַר הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהוּא סִבֵּר דְּלַכְתַּחֲזִילָה גַּמִּי מְעַבְרִין וּמ"ה הוּצְרָה לְטַעַם עֵיבֵר נִסָּן אָבֵל אִי הִנּוּ סִבֵּר כַּת"ק דְּדִיעֵבַד מְעוֹבְרַת הִנּוּ מְצִי לְמִימַר דְּבִקְשׁ רַחֲמִים עַל מַה שְּׁעֵיבֵר לְכַתַּחֲזִילָה.

תַּדַּע דְּגַם לר"ש דְּעֵיבֵר נִסָּן פִּירְשׁוּ בַּגַּמ' בְּסֻמוּף דְּהֵינּוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים שָׁל אֶדְר וּמוֹכַח בְּש"ס דְּלכ"ע אִם עֵיבְרוּהָ מְעוֹבְרַת וְכֵן פִּסְקוּ רַבֵּינוּ פ"ד דְּקוּדוּשׁ הַחֹדֶשׁ דְּמְעוֹבְרַת וּא"כ לר"ש בְּקִשׁ רַחֲמִים מִשּׁוּם דְּלַכְתַּחֲזִילָה אִין מְעַבְרִין בְּיוֹם ל' וּבְזֶה פִּסְקוּ כַּר"ש מִשּׁוּם דְּתַנָּא דְּתוֹסְפָתָא נִקְט טַעַם עֵיבֵר נִסָּן דְּמִן כְּרַח דְּבִקְשׁ רַחֲמִים עַל לְכַתַּחֲזִילָה מִמְּנֹו נִקַּח לְדִידֹן דְּקוּ"ל כַּת"ק בְּעֵיקַר הִדִּין דָּאִם עֵיבְרוּ מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה מְעוֹבְרַת דְּמַצִּינוּ לְמִימַר דְּבִקְשׁ רַחֲמִים עַל שְׁעֵיבֵר מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה לְכַתַּחֲזִילָה.

כֵּן נִרְאֶה לְפַק"ד לְיִישׁב בְּדוֹחַק דְּבָרֵי מְרַן וּכַמ"ש הַתּוֹס' שֵׁם דָּף י"ב ע"א ד"ה שְׁעֵיבֵר הַשְּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָ' ע"ש ק"ק במ"ש דְּהָא דְרִישׁ לָהּ הֵתֵם מְקַרְאֵי דְּדְבָרֵי קְבֻלָּה דְּמִשְׁמַע דְּהִיא דְרִשָּׁא גְמוּרָה וְהָרִי רַש"י עֲצָמוּ שֵׁם בְּשַׁבַּת דָּף פ"ג וּבְחֻלִּין דָּף קכ"ח פְּתַב דְּאִסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא.

סִימָן עַח עֲטִי"ם מְמַלְלוֹת. בְּפִירוּשׁ הִירוּש' פ"ק דְּחַגִּיגָה הִלְכָה ו' וְאֲבִיזְרִיָה קָצַת הַעֲרוֹת בְּקַנְיָה עוֹלוֹת.

רַח"ם רַחֲמֵתִים לְרֵאשׁ אֲעֻנְדְנוּ אֲשֶׁר בְּקִשְׁתָּ מֵאֲתִי לְפָנָיו יְיָ דְּבָר בְּפִי הִירוּשְׁלַמִּי. אֲמַרְתִּי אֲעֲלֶה אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן מ"ש זֶה שְׁנַיִם עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פ"א דְּחַגִּיגָה דִּין ט' וְכָף הִיא פְּתוּבָה דְּבָרֵי רַבֵּינוּ מְבוֹאָרִים דְּגָרִיס בְּפִסְחִים דָּף ע"ו ע"ב פְּגִירְסַת רַש"י דְּגָרִיס קַמ"ל פִּינּוֹן דְּאִית לָהּ תְּשֻׁלוּמִין כָּל שְׁבַעֲהָ לֹא דְחִיָּא שַׁבַּת וְהָכִי גָרִיס רַבֵּינוּ יִשְׁעִיָה הִרְאִישׁוֹן בְּפִסְקֵי כ"י שָׁם.

וְכַמְבוֹאָר בְּסוּגִיַת יוֹמָא דָּף ו' דְּתַלִּי טַעְמָא בֵּין בְּצַבוּר בֵּין בְּיַחֲזִיד אִידי וְאִידי בְּזַמְנֹו קְבוּעַ ע"ש. וְאוֹתָהּ שְׁאֲמָרוּ ב"ה לְב"ש בְּבִיזָה דָּף ד' דְּזוֹ קְבוּעַ לָהּ זְמַן דְּתַנּוּ עֶבֶר הַרְגָל וְכו' אִיכָא לְמִימַר דְּב"ה אִקְרָא וְחַגּוֹתֵם אֲנֹתוּ חַג לָהּ קְסָמִיף דְּכָל דְּלָהּ שְׁרִי וְכֵן קָרָא דְּעֲצָרַת לָהּ אֲלֵדִיף וּכַמ"ש רַבֵּינוּ בְּפִי הַמְּשָׁנָה פ"ב דְּבִיזָה.

וְהַשְׁתָּא דְּאִית לָן קָרָא מִשּׁוּם אִקְרוּבֵי עוֹלוֹת רְאִיָה סְבָרֵי ב"ה דְּדוֹקָא עוֹלַת רְאִיָה דְּקְבוּעַ לָהֶם זְמַן קָצַת וְלֹא נִדְרִים וְנִדְבוֹת וְאֵהֲנִי הֵךְ טַעְמָא לְחַלְקֵי בֵּין עוֹלַת רְאִיָה לְנִדְרִים וְנִדְבוֹת וְאִי לָאוּ קָרָא דְּלָהּ לֹא הִנּוּ מְהַנִּי הָאִי טַעְמָא לְחוּד לְאִקְרוּבֵי עוֹלַת רְאִיָה בִּי"ט אֲלֵא דְּמִקְרָא הוּא דוֹרֵשׁ וְלֵהֲבַדִּיל בֵּין עוֹלַת רְאִיָה לְנִדְרִים וְנִדְבוֹת טַעְמָא טַעֲמִים.

וְהִיא דְּאֲמַרִּין בְּפִסְחִים דָּף ע' ע"ב דְּחַגִּיגָה לֹא דְחִיָּא שַׁבַּת מְקַרָא דְּשַׁבְּעַת יָמִים ס"ל לְרַבֵּינוּ דְּדְבָרֵי יַחֲזִיד הֵם וְלֹאוּ טַעְמָא מְעֻלִּיא וְלִמּוּד עֵיקָרִי הוּא וְאֵע"ג דְּסִתְמָא דְּתַלְמוּדָא הֵתֵם הוּא דְּבַעֲי וְרַבֵּנּוּ מ"ט לֹא דְחִיָּא שַׁבַּת וּמִשְׁנֵי הֵךְ יִלְפוּתָא מִשּׁוּם ר' יְאֻנְדָה בֶּן סְפָרָא וְאַבְיִי גַּמִּי מְתַרְץ לְמִילְתָּהּ.

סִבֵּר רַבֵּינוּ דְּהַעֲיָקָר פְּסִתְמָא דְּתַלְמוּדָא בְּדָף ע"ו וְכַסּוּגִיַת יוֹמָא הַנּוֹ'. וְכֵן רַבֵּינוּ יִשְׁעִיָה בְּפִסְקֵי כ"י פ' אֵלוּ דְּבָרִים הַשְּׁמִיט הֵךְ יִלְפוּתָא דְּשַׁבְּעַת יָמִים.

וכן מוכח בירושלמי פ"ק דתגיגה הלכה ו' וכו' היא שנויה. יאודה בר ספרא בשם ר' אושעיא וחסותם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבעת ימים הם וקלא שמונה הם אלא צא מהם שבת הרי ז' אמר ר' יוסי וכי מפאן למדנו שאין תגיגה דוחה שבת לא ממקום אחר התיב ר' יוחנן אחוי דר"ס והתני אף בפסח פן צא שבת מהן הרי ששה הגע עצמה שחל יו"ט ראשון וי"ט אחרון בשבת מעתה צא מהן ב' ימים הרי ששה אתא יהודא בר ספרא ואמר בשם ר' אושעיא וחסותם אותו חג ל' שבעת ימים צא מהם שבת שפבר למדנו שאין תגיגה דוחה שבת ומת"ל תחוגו אותו לרבות י"ט האחרון לתשלומין עכ"ל הירושלמי מונה קצת מהתוס' בתגיגה דף ט' וקצת מהמפרש הרב קרבן העדה ויען ראיתי דברי הרב המפרש הנזכר בסיום הירושלמי לא הרה צמאוי וגם דברי הרב שדה יהושע בתחלת הירושלמי מגומגמים ובסופו לא פירש פלום.

אמרתי אדברה ונרונח לי בפירוש הירושלמי הנז' בענייני וזה"פ אמר ר' יוסי וכי מפאן למדנו שאין תגיגה דוחה שבת כלומר דהא למה לי קרא לתגיגה דאינה דוחה שבת וקלא אית לה תשלומין ומעיקרא פסח ותמיד ואינה דדחי שבת ילפינן מקראי בכיצד צולין וכמו שהק' התוס' בפסחים דף ע'.

ומה שפירצו דתגיגה בכלל מועדות דפנחס לא משמע ליה לירושלמי דהוא קרא לא לתגיגה אהמר. ותו התיב ר' יוחנן אחוי דר"ס והתני אף בפסח פן כלומר דחזינו לתנא דתני שבעת ימים בפסח וכדתניא בתגיגה דף טו"ב ע"ב ת"ש מי שלא חג שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג וכו' ע"ש וכי היכי דהתנא לא קפיד ותני שבעת ימים אף דקי"ל דתגיג' אינה דוחה שבת והכונן' דכל שבעת ימים ראויים לתגיג' אלא דאי מקלע שבתא בחד מינייהו לא דחי שבת ומשום דלא קביע שחל שבת ביום א' ופעמים בזה פעמים בזה אמטו להכי נקט ז' דכלהו ראויים לתגיגה בר מיומא דאיקלע ביה שבתא וה"נ נימא דגם הפתוב ה"פ ולק"מ מה שהקש' בתוס' שירי קרבן.

והא דאיתנין ברייתא דתגיגה דף י"ז לדוגמא נקיטנא לה דאלו אהא ברייתא קאמר הו"ל לאותובי מסיפא נמי. ותו פריף עליה הגע עצמה וכו'.

לכן אתא יאודה בר ספרא לתרוצי מלתייה וקאמר צא מהם שבת שפבר למדנו שאין תגיגה דוחה שבת ממאי דאית לה תשלומין כדפריף עליה ברישא וא"כ נשארו ששה וכי תימא לימא דנקט ז' לומר דכל ז' ראויים לתגיגה כדפריף עליה מבריית' דפסח ס"ס יקשה דמת"ל תחוגו ומוכרח לרבות י"ט האחרון ומעתה שבעה דקרא דוקא עם י"ט האחרון ונמצא דהשתא דיליף י"ט האחרון מתחוגו אותו ניחא דרשא דשבעה לבר משבת דמסתברא דקרא דייק טפי.

ופירוש הרב קרבן העדה בסיום הירושלמי לא נהירא כלל פאשר יראה המעיין. למדנו מהירושלמי הלז דל"צ קרא לתגיגה דאינ' דוחה שבת ולפי פירושנו גם ר' יאודה בר ספרא גופיה הדר ביה דלא אצטרף קרא להכי ואתא פסוגית יומא וסוגית פיצד צולין בעלייהו סמיה רבינו.

וק"ק על מהר"ם מטראני בקרית ספר דאיתי בדין זה דרשא דוחגות' וסוגית פיצד צולין פגירסת התוס' דגרסי קמ"ל פיון דלא דחיא שבת לא דחיא טומאה ע"ש והדבר ברור

דַּרְבֵּי גָּרִיס פְּגִירָסָא רַש"י וְכֵן פְּתָבוּ בְּפָנָיו בְּתַרְצֵי וּמִהִירוּשְׁלָמִי הֵנּוּ יֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל הָרַב לַח"מ דְּמִשׁוּם דְּקִשְׁיִתְיָהּ הֵיכִי דָא"ל ב"ה לַב"ש פ' ב' דְּבִיבָה דָּף ד' דְּזוּ קְבוּעָה לָּהּ זְמַן הַנְּצָרָה לֹא דְלִהְיֵי אֲצִטְרִיף קְרָא דִּוְחָגוּת' לֹאמֵר דְּאִינוּדוּחָהּ שְׁפַת מִשׁוּם דְּאִינוּ קְבוּעָה גְּמוּר וְכו' ע"ש דְּהַרֵּי הַף בְּרִיָּתָא דַּב"ש וּב"ה מִתְּנָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּבִיבָה וּפ"ב דְּחִגְיָהּ. וְאַפ"ה קְאָמְרִי בִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּחִגְיָהּ דְּלֹא אֲצִטְרִיף וְחָגוּתָם לְחִגְיָהּ דְּלֹא דְחִיָּא שְׁפַת. וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְבַתְּלִמוּדָא דִּידָן אֵיירוּ ב"ה וּב"ש בְּעוֹלָה רְאָיָה.

וּבִירוּש' קְאָמְרִי הֵכִי א"ל ב"ה לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בְּנְדָרִים וּנְדָבוֹת שְׂאִין זְמַנָּן קְבוּעָה תֵּאמְרוּ בְּחִגְיָהּ שְׁזַמְנָה קְבוּעָה א"ל ב"ש חִגְיָהּ אִין זְמַנָּה קְבוּעָה שְׂאִם לֹא חָג וְכו' א"ל ב"ה חִגְיָהּ זְמַנָּה קְבוּעָה שְׂאִם לֹא חָג וְכו' ע"ש.

וּלְפִימָה הַף לִישְׁנָא מִשְׁמַע דְּפָלִיג בְּשִׁלְמִי חִגְיָהּ אִי מְקַרִּיבִין בִּי"ט כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחִגְיָהּ דָּף י"ז וְנִמְצָא דְּחִגְיָהּ גּוֹפָא אֲמָרוּ דְּקָבִיעַ לָּהּ זְמַן לְפִי הִירוּשְׁלָמִי. וּמִזֵּה אֲבָא אַעִי"ר עַל דְּבָרֵי הַר' מִש"ל פ"ג דְּאָבֵל דִּין י' בַּמ"ש עַל דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי שְׁם פ"ב דְּחִגְיָהּ וּפ"ב דְּבִיבָה וְהוּן קָדָם נְקֻדִים לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי וְהֵכִי אֲתַמַּר.

א"ר יוֹסִי בַר בּוֹן רַשְׁב"ל הֵנָּה עָבַר קוּמִי סְדָרָא וְשָׁמַע לְהוֹן קְרָאִי הֵהוּן פְּסוּקָא וַיִּזְבְּחוּ לַה' זְבָחִים וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת לַה' לְמַחְרַת הַיּוֹם הַהוּא אָמַר מֵאֵן דְּמַפְסֵק לָּהּ כַּב"ש מֵאֵן דְּקָרִי כּוּלָּא כַּב"ה נִיחָא עֹלוֹת לְמַחְרַת הַיּוֹם וְשִׁלְמִים לְמַחְרַת הַיּוֹם וְאִין שְׁלָמִים בָּאִים כַּב"ש אַר"י בַר בּוֹן דְּוֹד מֵת בְּעֶצְרַת וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אוֹנְגִין וְהִקְרִיבוּ לְמַחְרַת ע"כ.

וְהַרְבַּ מִשְׁנֵי לְמַלְךְ שְׁם הַפְּלִיא עֲצָה בְּהָא דְּקְאָמַר דְּדוֹד מֵת בְּעֶצְרַת וְכו' וַרִישׁ מִלִּין תַּמָּה דְּאִם הַפְּנִי דְּהַפְּל מְטַמְּאִין לְנִשְׂיָא אֲפִילוּ פְּהִנִּים א"כ הָיוּ טְמֵאִי מֵת וּבְעוּ הַזָּאָה ג' וז' וְאִיף הִקְרִיבוּ לְמַחְרַת וְכִי תִימָא דַּל"ד אֲלֵא בְּיוֹם הַזֶּה לְאַחַר שְׁהָיוּ וְטָבְלוּ הָרִי פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת פ' תְּמִיד נִשְׁחַט דְּטַמָּא אִיף מְשַׁלַּח וְהָא בְּעֵי סְמִיכ' וְכ"ת דְּעוֹלוֹת הָיוּ עוֹפוֹת וְכו' אֲפִתִּי שְׁלָמִים לֹא מְשַׁכַּח לָּהּ וְכ"ת דְּשְׁלָמִים הָיוּ מִמְעַש' בַּהֵמ' הָרִי בְּעֵי לְאוּקוּמִי קְרָא אַף כַּב"ש וְלַב"ש שְׁלָמִי חִגְיָהּ אִינָן בָּאִים מִהַמְעַשֵּׁר וְאוּלַי נִאמַר דְּשְׁלָמִים אֵלוּ הָיוּ שְׁלָמִי שְׁמַח' וְכו' עַש"ב וּבְרִיבָה.

וְכ"ק בְּמֵאִי דְּהוֹקֵשׁ לוֹ דְּאִי נִימָא דְּהַשְׁלָמִים מִמְעַשֵּׁר וְלֹא בְּעֵי סְמִיכ' הָרִי לַב"ש שְׁלָמִי חִגְיָהּ אִינָם בָּאִים מִהַמְעַשֵּׁר וְהִירוּשְׁלָמִי בְּעֵי לְאוּקוּמִי קְרָא לַב"ש וְנִדְחַק דְּאוּלַי דְּשְׁלָמִים אֵלוּ שְׁלָמִי שְׁמַח'.

דְּהָרִי בְּלֹא הֵכִי מ"ש בִירוּשְׁלָמִי דְּשְׁלָמִים אֲמַאי לְמַחְרַת וְהֵלֵא שְׁלָמִים קְרִיבִין בִּי"ט לַב"ש מְוַכְרַח דְּאִיִּירִי בְּשִׁלְמִי שְׁמַח' דְּהָרִי לְפִי הִירוּשְׁלָמִי שְׁלָמִי חִגְיָהּ לַב"ש אִין קְרִיבִין בִּי"ט כְּמִדְּוָב' וְכַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּחִגְיָהּ דָּף י"ז דְּמִהִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּאַף בְּחִגְיָהּ פְּלִיגִי דַּב"ש ס"ל דְּאִין חִגְיָהּ קְרִיבָה בִּי"ט וְלַפ"ז מְוַכְרַח דְּמֵאִי דְּתַנּוּ בַּש"א מְבִיאִין שְׁלָמִים הֵינּוּ שְׁלָמִי שְׁמַח' וְכַמּוֹ שְׁפַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים וְלַפ"ז מֵאִי ק"ל לְהַרְבַּ מִש"ל וְנִרְא' בְּעֵינָיו דְּוַחַק לְאוּקוּמִי בְּשִׁלְמִי שְׁמַח' וְנִקְטָט לָּהּ בְּלִשׁוֹן אוּלַי הָרִי לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי חִגְיָהּ לַב"ש אִינָה קְרִיב' בִּי"ט וּמְוַכְרַח דְּאִיִּירִי בְּשִׁלְמִי שְׁמַח'.

וְתוֹ ק"ק דְּלַעַת הַרְבַּ הַשְׁתָּא דְּמַצְדָּא אֲצִדוּדִי דְּבִיּוֹם הַזֶּה הִקְרִיבוּם וּבְעֶצְרַת עֲסִיקִינָן אִיף נִחָה דַּעַתוֹ דְּאִיִּירִי בְּשִׁלְמִי שְׁמַחָה הָרִי שְׁלָמִי שְׁמַחָה אִין לְהֵם תְּשַׁלּוּמִין אֲלֵא חִיבָה כָּל ז'

בְּשִׁמְחָה דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ וְהָכָא דְעֵסִיק בְּעֵצָרַת בְּשִׁשָּׁה יָמִים אַחֲרָיו לָא מִשְׁכַּחַת לֵה שְׁלָמִי
שִׁמְחָה דְּהוּא חוֹל וּמָאן דְּכַר שְׁמִיה שְׁלָמִי שִׁמְחָה דְּאִין לְהֵם תְּשַׁלּוּמִין וְכִמּוֹ שְׁהָאֲרִיךְ לְהוֹכִיחַ
הָרַב אַרְחָ מִישׁוּר דְּף מ"ג ומ"ד ע"ש"ב.

וְתוּ ק"ק עַל הָרַב בְּמָה שְׁצַדָּד דְּהֶעֱוֹלוֹ רְאִיָּה שְׁהַקְרִיבּוּ הָיוּ עוֹפוֹת דְּלֵא בְּעוּ סְמִיכָּ דְּהָרִי
קָרָא פְּתִיב וַיִּזְבְּחוּ לֵה' זְבָחִים וַיַּעֲלוּ עוֹלוֹת לְמִחְרַת הַיּוֹם הַהוּא פְּרִים אֶלְף אֵלִים אֶלְף
כֶּבֶשִׂים אֶלְף וְנִסְפִיָּהֶם וְזְבָחִים לְרֹב לְכָל יִשְׂרָאֵל וְהָרִי מְפֹרֵשׁ בְּכַתוּב דְּהֶעֱוֹלוֹת הָיוּ פְּרִים
אֵלִים וְכִבְשִׂים וְאִיךְ צַדָּד הָרַב דְּהֶעֱוֹלוֹת הָיוּ עוֹפוֹת אֵלֵא דְּהוֹקֵשׁ לּוֹ מְשַׁלְּמִים.

הֵן אָמַת דְּגַם לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי דְּהִנֵּי עוֹלוֹת הֵם עוֹלוֹת רְאִיָּה שְׁהָיוּ אוֹנְגִים וְלֵא הַקְרִיבוּם
בְּעֵצָרַת וְהַקְרִיבוּם לְמִחְרָה. יֵשׁ לְחַקוֹר דְּהָא קָרָא פְּתִיב פְּרִים אֶלְף אֵלִים אֶלְף כֶּבֶשִׂים אֶלְף
וְאִי ס"ד עוֹלוֹת רְאִיָּה נִיגְהוּ מְכַדִּי שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים עוֹלוֹת אַקְרוּב וְתוּ לֵא וְהָרִי עוֹלַת רְאִיָּה
כָּל יִשְׂרָאֵל חֲיִיבִים וְאִיךְ הַקְרִיבוּ ג' אֲלָפִים לְחוּד וְהָרִי רַבּוֹת אֲלָפִי יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁם בְּרַגְלָה
וְהִי"ל לְהַקְרִיב בָּלָם.

וְאוּלַי דְּהִירוּשְׁלָמִי ס"ל דְּמִשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל דָּוִד נְטָמְאוּ רֹב צְבוּר וְכַמ"ש בִּירוּשָׁלַיִם פ' כ"ג
דְּנִזִּיר דְּלְכְבוֹד נְשִׂיא עֲשָׂאוּהוּ כְּמַת מְלוּה וְהָכִי אֲמַרִי בְּתַלְמוּדִין בְּכִסְסִים דְּף ע' כְּגוֹן שְׁמַת
נְשִׂיא וְאִיטְמוּ.

וּפְשׁוּ הִנֵּי שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים שְׁלֵא נְטָמְאוּ וְהַקְרִיבוּ לְמִחְרָה עוֹלוֹת רְאִיָּה וּמָה שְׁלֵא הַקְרִיבוּ
לְבֵית הַלֵּל בִּי"ט הִינְנוּ מִשׁוּם שְׁהָיוּ אוֹנְגִים וְאִיךְ דְּאִנְיֹנוֹת שֶׁל דְּבַרְיָהֶם הוּא כְּכַר פְּתִיב הָרַב
מִש"ל שְׁם דְּמִשׁוּם טְרַדָּא הָיוּ אֲסוּרִים בְּאֲכִילַת קִדְשִׁים כַּמ"ש בְּיוֹמָא דְּף ע"א ע"ש בְּדַבְרֵי
הָרַב בְּאִנְרָךְ וּמִיָּהוּ זוּהִי שִׁיטַת רִש"י שְׁם בְּיוֹמָא.

אִיךְ הַתּוֹסֵס ס"ל דְּמִשׁוּם טְרַדָּא לֵא אִיְתָסַר בְּאֲכִילַת קִדְשִׁים וּמ"ש בְּש"ס הָתָם הַפּוֹנֵן
דְּמִשׁוּם טְרַדָּא גְזַרִי שְׁיֵאכֵל כְּכִפּוּר שְׁאֲסוּר בְּאֲכִילָה כַּמ"ש הָרִיטְבָּ"א בְּחִזְדוּשׁוֹ שְׁם וְכ"כ
בְּתוֹסְפוֹת יְשָׁנִים וּמַהֲר"ר צְבִי בְּתוֹשׁבוֹתָיו ס' קנ"ז ע"ש.

וּלפ"ז צ"ל דס"ל לתוספות ודעמיהו דאגנינות דנשיא עשאווהו כאגנינות ממש לאנסרו
באכילת קדשים שלא כדברי הרב מש"ל ומשו"ה אף שהי"ט איתסרו באכילת קדשים
משום אגנינות דנשיא. ועוד צריף לומר לפ"ז דמאי דכתיב בסיפיה דקרא זבחים לרוב
לכל ישראל היו שלמים בעלמא כשנטהרו אחר זמן כל יש' והני זבחים בתראי לא היו
מוצאי עצרת ואינו מספיק והדבר צריף תלמוד.

גם תחלת לשון הירושלמי הנז' צריף ביאור ומה שפי' הרב שצדָה יהושע אינו מספיק ומה
שפירש הרב המפרש הנז' אינו מתישב יפה בחון בהם וחקור מהם והיו עיניף רואות
והיותר נרא' דהפני' דר"י בר בון אמר משמין' דר"ל מאן דמפסק כב"ש ומאן דקרי בכול'
כב"ה אלו הם דברי ר"ל.

והשתא מפרש לה. דמאי דקאמר מאן דמפסק כב"ש היינו משום דקש' אליבא דב"ש
ניחא עולה וכו' ולכן מאן דסבר כב"ש פסק לקרא בספינא חריפא ויזבחו לה' זבחים
שלמי שמח' ביום ההוא ולמחרת עולות ראיה ושלמי חגיג'.

והשתא מפרש מאי דאר"ל מאן דטרי פוליה כב"ה וא"ר יוסי בר בון דהפירוש הוא דהקריב הפל למחרת אף דקרפון עולות ושלמי י"ט בי"ט משום דהיו אוננים ומצד זה לא קרבו בי"ט וזה פונת ר"ל באומרן מאן דקרי פוליה כב"ה.

וטעמא דקאמר דמאן דלא מפסיק אתי כב"ה והיינו טעמא שהקריבו למחר משום אגונות. בשגם מצי אתי לכאור' כב"ש.

אפשר דאי לב"ש מטעם אגונות לא אקרוב שלמי שמחה דשרו לאקרובי בי"ט אבל עולות בלא"ה אין קריבין בי"ט וא"כ הו"ל לכתן' ולו' וינבחו לה' זבחים למחרת היום שהוא ויעלו עולות וגו' דזבחים היינו חידושא למחרת ומדקאמר למחרת בטר זבחים ועולות אתי כב"ה דלדידהו פחדא שרינו לאקרובינהו בי"ט ונדחו למחרת משום דהיו אוננים אמטו להכי אמר ר"ל מאן דקרי פוליה כב"ה דלב"ה ניחא טפי דכתיב למחרת בסוף פדאמרן.

שוב אשוב למאי דהוינו ביה דהפתוב הוא הי' מונה שלשת אלפים ואי הני עולות ראיה הוו טפי להו טובא פנגד כל ישראל ואף מה שנדחקנו בסמוך. התינוח להא דדוד מת בעצרת אבל למאי דקאמר דמאן דמפסק כב"ש וטעם שלא הקריבו העולות ביום ההוא משום י"ט לאו מטעמא דאגונות א"כ הדק"ל מאי איירא שלשת אלפים.

ואולי סבר הירושלמי דמאי דמני הכתוב הם עולות נדבה דעולות ראיה חובת גברא נינהו ולא מני להו אלא דגלי קרא דזבחים דוקא אקרוב ביום ההוא ועולות למחר ומני לעולות נדבה וכל זה דחוק עוד זאת אדרש דלפי הירושלמי לב"ש שלמי חגיג' אין קריבין בי"ט פמדובר וא"כ מאי פריה הקא לב"ש דעולות ניחא למחר אלו שלמים אמאי למחר הא לב"ש שלמים קריבין בי"ט ומאי קושיא לימא דהוו שלמי חגיג'.

ולולי דברי התוספות בחגיג' דף טו"ב שכתבו דמהירושלמי משמע דאף בחגיג' פליגי הנה מציינו למי דמ"ש בירושלמי בויכוח ב"ש וב"ה חגיג' אי זמנה קבוע אם לא פונתם על עול' ראיה כמפורש בתלמודין בביצ' דף ד' ולאו דוקא חגיג' ממש דבשלמי חגיג' מודו ב"ש וכו' היו שנים הבבלי והירושלמי וכ"כ בס' שושנים לדוד אמנם לדעת התוספות איכא למידק פדדיקין ומהרש"א בחי' הלכות פתב על דברי התוספות הנזכר וז"ל ולמ"ש התוספות לעיל בשלמי שמח' יש להם תשלומין וה"ל אין זמנה קבוע ולא קריב בי"ט ק' דא"כ באיזו שלמים וכו' עיין שם וגדול' מזו ק' על התוספות דהם כתבו שם בחגיג' דף ו' דאמרו בתוספתא דהשמח' יש לה תשלומין מה שאין בשתיקה.

והתוספתא מיייתי ברייתא דב"ש וב"ה פנסחת הירושלמי תאמרו בחגיג' שזמנה קבוע וכו' ע"ש ולפי ההיא תוספתא שאין בעולת ראיה וחגיג' תשלומין מוכרח דהאי חלוקה דאיירו ביה ב"ש וב"ה הקא שאם לא חג בראשון וכו' איירי בשלמי שמחה דאינהו יש להן תשלומין לפי התוספתא דמיייתו לעיל דחגיג' ועולת ראיה אין להם תשלומין.

והשתא לפי התוספתא מוכרח דחגיג' ל"ד אלא הפונ' שלמי שמחה גם בירושלמי נימא דחגיג' לאו דוקא והפונ' עולת ראיה כמפורש בברייתא דתלמודין. ואולי דתוספות לא הוי גרסי בתוספתא פנסחתנו וגם פנסחתנו ל"ג כההיא גוסחא שהביאו בדר' ו' וכבר כתבו הפר"ח בפ' זה והרב ארח מישור דף מ"ג דאין מקום לגוסחא ההיא שכתבו התוספות.

ועוד הי' לי להאריך במנגינים אלו ולדקדק בדברי האחרונים ודי בזה. סימן עט בענין קרבן הגרים פשיטגירי עט לדבר דברות שמים והניחו יתום הלא ישאירו.

כתב הרמב"ם ה' מעה"ק פ"א דין ו' וקרבן הגר והוא עולה מן הבהמ' או ב' בני יונה וכו' או שתי בהמות אחת עולה וא' שלמים וכו' ה' קרית ספר וז"ל ואי מייתי ב' בהמות א' עולה וא' שלמים פהרצאת קרבן ישראל דכתי' וכו' ואף על גב דאמרי' לכם הקשתי במקצת ס"ל להרב ז"ל דהיגנו דהיכא דמייתי קרבן עוף עכ"ל ונרא' דכונתו דדוקא היכא דמייתי קרבן עוף מעיט דלא לייתי שלמים דלכם הקשתי במקצת אמנם פי מייתי בהמות מצי לאתויי עולה ושלמים ב' בהמות כמ"ש רבינו וק"ק דלשון הברייתא בכריתות דף ט' פה היא שנויה אי מה אתם עולה ושלמים אף הם עולה ושלמים ת"ל פכם פגר יהי לכם הקשתי וכו' ע"ש הרי דאמאי דקתני אי מה אתם עולה ושלמים דהיגנו כמו שהקריבו במקדש אף הגרים יביאו עולה ושלמים דהא קתני לכם הקשתי דלא בעי' שלמים וא"כ אעול' ושלמים שהקריבו במקדש מבהמות מעיט גרים משלמים ואיך כתב דס"ל להרב דמיעוט שלמים להיכא דמייתי קרבן העוף הא ברייתא אבהמות דהקריבו במקדש מעיט שלמים אמנם הדבר ברור דהא דמעיט בברייתא היגנו שלא יהי' חובה על הגרים לאתויי ב' בהמות עולה ושלמים כדכתיב ושלמים ת"ל לכם הקשתי וכו' ותיסגי בעולת בהמה א"נ בעולת העוף אמנם אי בעי הגר להביא ב' בהמות עולה ושלמים מצי אתויי דהפתי' פאשר תעשו פן יעשה מה אתם עולה ושלמים אף הוא עולה ושלמים כדכתיב בברייתא הקודמת לזו.

והתוספות כתבו ת"ל פכם פגר הנה מצי למימר כדלעיל לעוף אתרבאי עכ"ל הנה דעתם דעת עליון דתנא דבריתא זו נמי סבר לדרשא דלעיל דתנא מנין לרבות את העוף ת"ל אשה ריח גיחוח לה' איזהו דברשכלו לה' הני אומר זו עולת העוף.

ואם פן מינה נשמע דאי בעי אתויי עולת בהמה לה' מחייב לאתויי נמי בהמה לשלמים וכדכתיב פפא דאמר לעוף אתרבא לעולת בהמה לא כ"ש. ומ"ה כתבו דהאי תנא הומ"ל כד"עיל לעוף אתרבאי.

אמנם מדברי רש"י משמע דרוח אחרת אתו שכתב וז"ל לכם הקשתי במקצת ולא כל קרבנותכם. ומיהו עולה מסתמא דמכשרא דכלה פליל עכ"ל עין רואה דמסברא קאמר להך תנא דעולה מכשרה ולא מפיק לה מכ"ש דעולת העוף ואי ס"ל לרש"י פהתוס' הול"ל דעולת בהמה מכשרא מכ"ש דעוף ונראה דדעת רש"י ז"ל דהני קראי משמעות דורשין איכא בינייהו דלתנא דברייתא קמייתא דריש ורבי עולת העוף מדכתיב אשה ריח גיחוח וכו' ומינה דעולת בהמה סגי ולא בעי שלמים כדר"ף והאי תנא דבריתא זו דדריש לכם הקשתי מזה משמע ליה דעולה מהניא נאפי' דעוף דכולה פליל דלכם הקשתי במקצת במיני דמים וז"ש ומיהו עולה מסתמא וכו' והיגנו אפי' עולת העוף.

ורווחא שמעתתא אליבא דרש"י דהך תנא לא יליף אלא מלכם הקשתי ולא מייתי לה מכ"ש דעול' העוף ואנכי הוואה דבריתא דספרי תנא דמסייעא לשיטת רש"י הלזו וכה היא שנויה בספרי בפי' נסכים.

ויעשיתם אשה מן הדמים וכו' מה אתם מין דמים אף הגרים מין דמים אי מה ישראל בדם
בהמה אף הגרים בדם בהמה ת"ל לכם הקשיתיו ולא הגרים הקשיתים בדם בהמה ר'
אומר מה ישראל וכו' אי מה ישראל בדם מילה ובזבחי שלמים אף הגרים בדם מילה
ובזבחי שלמים ת"ל ועשה אשה ריח ניחוח לה' אמרת צא וראה איזהו מין דמים שפולו
עולה לאישים ואין לה הימינו היסור אי אתה מוצא אלא בעולת העוף ע"כ דברי דמאן
דדריש לכם הקשיתיו אתא לאפוקי שלא יצטרף הגר בהמה ומקא מפיך דסגי ליה בעולת
העוף דאע"ג דאשה ריח ניחוח עולה משמע וכדדריש ליה נמי בש"ס ברישא דהאי
ברייתא דלכם הקשיתיו מ"מ לא בעי פאידיך תנא דהיינו עולת העוף דוקא משום דבהמה
עורה לפנהים דלא משמע ליה למעוטי עולת בהמה פיון דגם היא פלה פליל ולא סבר
למעוטה משום עורה ומ"ה יליף עולת העוף מלפם הקשיתיו ורבי בספרי סבר פאידיך
תנא ומרבה עולת העוף מאשה ריח ניחוח פאמור.

וראיתי בפ"י ספרי כ"י מניחם להראב"ד ז"ל שכ' וז"ל ר' אומר אפשר לפרש דאיפא
בינייהו בדיעבד דלת"ק לכתחילה צריך מין דמים ולר' דאמר לא פאו לברית משמע
דאינו גר פלל עכ"ל ומלבד שהיא דוחק הרי ידוע דכתבו מן הראשונים ומן האחרונים
דבאורייתא ליפא לפלוגי בין לכתחילה בין דעבד וליפא לאוקומי קרא לכתחילה לחוד כמו
שהארכתו בזה במקום אחר והגם דבקדשים נראה דלכ"ע בעינן שישנה הפתוב לעכב
מ"מ נראה ברור דהא אי הגר בעי קרבן או סגי לה במילה וטבילה אינו ענין למילי
דקדשים.

ומאי דכתבינו בעניינתין דמשמעות דורשין איפא בין ת"ק ור' מסתברא לפק"ד וראיתי
להתוס' שכתבו הובאו בדפוס פפ"ד וז"ל לעוף אתרבי תימה זב וזבה יוכיח דאייתרבו
לעוף ולא בהמ' עכ"ל ואפשר ליישב דשאני הכא דכתיב פאשר תעשו פן יעשה מה אתם
עולה ושלמים אף הוא עולה ושלמים הרי דילפי' מקרא דאי בעי לאתויי ב' בהמות עולה
ושלמים פדירך שהקריבו במדבר מצוי אתויי אלא דשוב יליף מהך קרא דאשה ריח ניחוח
דתיסגי בעולת העוף וא"כ נדאי מצוי לאתויי עולת בהמה ולא דמי לזב וזבה.

דלא כתב קרא בהו בהמה פלל אמנם הכא הכתיב פאשר תעשו פן יעשה פאמור ומעולם
לא אסתפ' ליה לתלמודא אי מצוי לאתוי עולת בהמה דהא נדאי פשיטא ליה אלא דפריך
דלא תיסגי ליה עולת בהמה ולייתי בהדה בהמה לשלמים ואהא משני שפיר רב פפא לעוף
אתרבי לעולת בהמ' לכ"ש דסגי בעולת בהמה ולא בעי שלמים.

וא"כ מה יוכיח הוכח עזב וזבה הלא לא איירינן אלא אי בעי בהמה לשלמים נמי אכל
עולת בהמה פשיטא לן דמצוי לאתויי פיון דכתיב פאשר תעשו וכו' פמדובר. ומה נעמו
דברי הש"ס דקאמרי אדרב פפא ועוף היכא אתרבי דת"ר וכו' הורה לדעת הש"ס דדברי
ר"פ בגויים אהך ברייתא ובהכי לא קשה קושית התוס' דהא דריש מה אתם עולה
ושלמים וכו' פאמור וגם דלא קאי ר"פ פאידיך ברייתא דמרבה עולת העוף מלפם הקשיתיו
כנז' דכי דרשת לכם הקשיתיו וכו' תו ליפא לאקשוני דליתי שלמים ולא אצטרי' לשנינוניא
דר"פ אמטו להכי הש"ס גלה סודו דס"פ דאהך ברייתא קאי וק"ל.

סימן פ נאחזו בסבך אגב גררא. מה משפט לאשר בא לחסות תחת פנפיו בזה"ז אישו"ר
גיורא.

פְּתַח הַרְמָב"ם מֵהַ מְחֻסְרֵי כְּפָרָה פ"א דִּין ב' גַּר וְכו' אֵינוֹ מְחֻסְרֵי כְּפָרָה שֶׁקָּרְבָנוּ עִכְבוּ לְהִיּוֹת גַּר גָּמוּר ע"ש. הֲלֹא טוֹב אִמְנָה מוֹדַעַת זֹאת דְּאִפ"ה מְקַבְּלִים גָּרִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה וְכִשְׂיִבְנָה ב"ה ב"ב יִקְרִיב קָרְבָנוּ כַּמֶּש"ר פּו"ג דְּאִסּוּרֵי בִיאָה דִּין ה'.

וְרֵאִיתִי בְּפִירוּשׁ כ"י מְיוֹחָס לְהֶרָאָב"ד שֶׁכ' בַּפ' שֶׁלַח בְּסוּף פ' גָּסְכִים וְנ"ל וּא"ת הַיֵּאָדָּה מְקַבְּלִין גַּר בְּזִמְנֵי הַזֶּה וּי"ל דְּשִׂאֲנֵי הֶכָּא דְלֹא אֶפְשָׁר אֲבָל יוֹתֵר נִרְאֶה לְפָרֹשׁ דְּבִהְדִּיא אֶמְרֵי בְּכָרִיתוֹת דְּאִין הַקָּרְבָּן אֲלֵא לְהַכְשִׁיר בְּקִדְשִׁים עַכ"ל וְדַבְּרֵי תִימָה הֵן דְּהָרֵי בְּכָרִיתוֹת דְּף ח' ע"ב אֶתְמַר בְּהֶדְיָא פְּדֻבְרֵי רַבֵּינוּ וְנ"ל וְת"ק מ"ט לֹא תִנִּי גַר פִּי קִתְּנֵי מִדַּעַם דְּשִׁרֵי לְמִיכַל בְּקִדְשִׁים גַּר פִּי קִמְיִיתִי קָרְבָּן לְאֶכְשׁוּרֵי נִפְשִׁיהָ לְמִיעַל בְּקֶהֱל.

הָרֵי מְפֻנְרֵשׁ דְּהַקָּרְבָּן לְאֶכְשׁוּרֵי נִפְשִׁיהָ וְאֶמְרֵי תוּ הֵתָם דְּף ט' ת"ר גַּר בּוּזָה"ז צָרִיף שִׂיפְרִישׁ רֹבַע לְקַנּוֹ וְכו' וּבְטָלָה מִפְּנֵי הַתְּקָלָה ע"ש וְכִתְּבוּ הַתּוֹס' הַנְּדַפְּסִים בְּדַפּוּס פּו"ד וְנ"ל צָרִיף שִׂיפְרִישׁ רֹבַע לֹא דְמִי לְזָבָה וְיִוְלָדָת דְּלֹא מִיפְּרָשִׁי מִשׁוּם דְּקָרְבָּן שֶׁלְּהֵם לְהַכְשִׁירָן בְּקִדְשִׁים אֲבָל גַּר מְבִיא קָרְבָּן לְהַתִּירוֹ בְּקֶהֱל ע"כ.

וְאַף דְּאֶמְרֵינוּ הֵתָם דְּף ח' ת"ר גַּר מְעֻנְכָּב לְאֶכְלוֹל בְּקִדְשִׁים עַד שִׁיב"א קִינּוֹ הָרֵי כְּתַב רִש"י שֶׁם דְּאֶפִּי רַבְּנָן ס"ל כְּרַאב"י דְּלֹאֲשִׁתְרוּנֵי הוּא דְּמִיִּיתִי אֲלֵא דְלֹא מְקַרֵי מְחֻסְרֵי כְּפָרָה ע"ש וְכַבֵּר פִּירוּשׁ רַבֵּינוּ בְּדִין זֶה דְּאֵינוֹ אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים לְפִי שֶׁעַדִּינּוּ לֹא נַעֲשָׂה כְּכֹשֶׁרֵי יִשְׂרָאֵל.

עוֹד יֵשׁ לְתַמְנָה עַל הַפִּירוּשׁ הַנִּזְכָּר דְּמוֹתֵי וּמְפָר' הַיֵּאָדָּה מְקַבְּלִים גָּרִים בּוּזָה"ז וְהַדְּבָר תִּלְמוּד עֲרוּף שֶׁם דְּף ט' דְּאֶמְרֵינוּ אֲלֵא מַעֲתָה הָאֵיִדְנָא דְּלִיפָא קָרְבָּן לֹא נִקְבַּל גָּרִים אָמַר ר"א בֶּן יַעֲקֹב וְכִי יִגּוּר אֶתְכֶם גַּר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם וְגו' וּפִירֵשׁ"י וְכִי יִגּוּר וְכו' לְדוּרוֹתְכֶם אַע"ג דְּלִיפָא מְקַדְּשׁ הָרֵי דְּהַש"ס גְּלִיף לָהּ מְקַרָּא וּמֵאֵי פִירוּקָא.

וְדַע דְּרַבֵּינוּ הֶכָּא הָדַר מַר מִשְׁמַעְתֵּי שֶׁכְּתַב בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה רִישׁ פ"ב דְּכָרִיתוֹת דְּלַרְבָּנָן פִּינוּ שֶׁמֶל וְטָבֵל מִוֹתֵר לְאֶכְלוֹל בְּקִדְשִׁים עַש"ב וְדַבְּרֵי פָּאן בְּחִיבּוּר בְּרוּרִים שֶׁפֶן רְאוּי לְהִיּוֹת חוּזֵר מִמ"ש בְּפִירוּשׁוֹ דְּהָרֵי בְּרִיתָא סְתָמִית תִּנְיָא גַּר מְעֻנְכָּב לְאֶכְלוֹל בְּקִדְשִׁים עַד שִׁיבִיא קַנּוֹ וְשִׁקִּיל וְטָרֵי בַּהַש"ס וּמִסְתָּמָא אֶתְיָא בְּרַבְּנָן.

וְשׁוּב רֵאִיתִי לְהֶרַב בְּאֵר שְׁבַע בְּרִישׁ כְּרִיתוֹת דְּהַק' עַמ"ש רַבֵּינוּ בְּפִי וְכ"כ רַע"ם מְהַבְּרִיתָא הַנּו'. וְק"מ עַל הֶרַב חֲזוֹן נְחוּם דְּבְרִישׁ פ"ב עֲמַד בְּזָה וְלֹא הִקְשָׁה לָהֶם מְבַרְיִיתָא הַנּו'.

אֲמַנָּם רֵאִיתִי לְהֶרַב בַּה"ז מְרַתַּח קְרַתַּח עַל הֶרַב ב"ש דְּתַלִּי בּוּקֵי סְרִיקֵי בְּרַבְּנוֹתָא וּפִירוּשׁ דְּכּוֹנֵן רַבֵּינוּ זֵרַע"ם בְּפִי דְּמִשְׁמַל וְטָבֵל לֹא עָרַל וְטָמֵא הוּא וּמָה שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל הֵינּוּ שְׂאִין שֶׁם יִשְׂרָאֵל עָלָיו וְכו' וְהַכְרִיחַ פִּי מְדַכְּתָבוּ וְלֹא חָשִׁיב מְחֻסְרֵי כְּפָרָה וְעוֹד דְּהָנָה לְהוּ לְכַתּוּב וְק"ל כַּת"ק זֵה"ת"ד עַש"ב וְנוֹרָאוֹ נְפִלְאִיתִי עַל הֶרַב בְּרַפְתַּח הַזִּבְחַ שֶׁהִטִּיחַ דְּבָרִים עַל הַב"ש וְהַדְּבָר בְּרוּר פְּדֻבְרֵי הֶרַב ב"ש וְאִם הֶרַב ז"ל בְּעֵי לְמִשְׁפּוֹנֵי נִפְשִׁיהָ אֲגַב דְּוָחַקָא מָה כָּל הַתְּרָדָה עַל הֶרַב ב"ש.

וְתוֹ דְּלַפְק"ד אֶפִּי בְּכֻלָּל דְּוָקָא לֹא יִתְכַּן בְּלִשׁוֹנָם שֶׁכְּתָבוּ. וְתוֹ דְּרַבֵּינוּ כְּתַב בְּפִירוּשׁוֹ וְנ"ל ת"ק סָבַר הוּאִיל שֶׁמֶל וְטָבֵל מִוֹתֵר לְאֶכְלוֹל בְּקִדְשִׁים וְהַקָּרְבָּן מִצְנָה בְּעֻלְמָא וּר"א אוֹמַר שֶׁהוּא אָסוּר לְאֶכְלוֹל וְכו' וְאִין הִלְכָה כְּרַאב"י עַכ"ל הָרֵי שֶׁהוֹסִיף עַל לְשׁוֹן רַע"ם וְכִתְּבוּ

הקרבו מצוה בעלמא דמוכח דמ"ש דלת"ק מותר לאכול בקדשים היינו מותר ממש ור"א אוסר.

ותו הרי שכ' ואין הלכ' כראב"י וגם כ' אח"ך דנקט ד' לאפוקי מראב"י ע"ש הפך השני דיוקים שדקדק דקאמר ולא תשיב ולא פתבו וקי"ל כת"ק והרמב"ם פתב לאפוקי וכו' ואין הלכ' כראב"י והדבר הקש' איך לא ראה לשון רבינו בפירושו וכתב דלשונו פלשון רבינו עובדיא.

הגם הלום ראיתי בס' שושנים לדוד הנדפס מחדש הביא מהרמ"ח שכת' פדברי הרב בה"ז והשיג על הרמ"ח ע"ש וק"ק על הרב חזון נחום דנרא' דשפר קדמיה מה שפירש הרב בה"ז פדברי רבי' בפ' והרע"ם ע"ש.

סימן פא שאלת חכם על לשון רבינו הרב משנה למלה פ"ז דמלכים. משום יתובי דעתא לתת לו מהלכים בדיק לן מר בלשון הרב מש"ל פ"ז דמלכים דין ח' שכ' דגבי בית ליפא מיעוטא.

ונה פלא דהרי פתיב מי האיש אשר בנה בית חדש. עד פאן דברי מר נר"ו.

תשובה בי אדוני מלתא די מלפא שאל יקירה ואם בעיניו יפלא היא נפלאה לכל מראה עינו וכבר לימים ראשונים זה פמה וכמה שנים אתשיל' בי מדרשא. וכזו חמות"י ראיתי או"ר בגליוני עטרת ראשי אבא מארי ז"ל שכ' על דברי הרב מש"ל הללו שכ' גבי מחזיר גרושתו נרא' דה"ה גבי בית דאם מקרו וחסור ולקחו אינו חוזר ומיהו אפשר לומר דשאני אשה דכתיב בה חדשה למעוטי מחזיר גרושתו אבל בית דליפא מיעוטא אפשר דאפי' מכר וחסור ולקח חוזר עכ"ל הרב מש"ל וע"ז כ' עטור אמ"ן ז"ל שמעתי מקשים דדבריו תמוהים טובא דגם גבי בית איפא מיעוטא דכתיב מי האיש אשר בנה בית חדש והרב מר גיסי כמוהר"ר יונה נבון יישוב קצת דגבי קרא דכי יקח איש אשה חדשה מיירי בנושא אשה דלא יצא בצבא ואפי' לספק מים ומזון ולתקן דרכים אבל החוזרים מעורכי המלחמה פגון בנה בית ולא תנכו וכו' הם מספקים מים ומזון וכו' ובקרא דכי יקח איש אשה חדשה מרבינו מדכתיב יהיה לביתו לחנה הבית וכו' דאינו זז מביתו וא"כ נמצא דבהכי קרא דכי יקח איש אשה חדש דמעטינו מינה מחזיר גרושתו ליפא שום מיעוטא בבנה בית ונתנכו דהרי מדכתיב יהיה לביתו נפקא וזהו פונת הרב מש"ל דגבי בנה בית ונתנכו ליפא מיעוטא דמעטיט באשה ולזה אפשר דאפי' מכר וחסור ולקח דשנייה מבונה בית חדש לא תנכו דאף דחוזר מספק ומתקן וזהו כונ' הרב עכ"ל.

ואנא חלא בר חמרא לגבי אבא ולגבי דרב מר גיסו הוא עטרת החיים מורי הרב זלה"ה אנא דאמרי מאן יהיב לן עפרא מתותי פרעיהו ויהי פחול שקולט העי"ן דהדבר ברור דאין זה פונת הרב מש"ל מכמה טעמי ראשון הוא דלדבריהם דרבנן הרב קאי בבנה בית ונתנכו וצדד דכיון דלא פתיב ביה מיעוטא ה"ה אם מקרו וחסור ולקחו ונתנכו שקול ישקל לבנה בית ונתנכו וא"כ לצד זה מכר וחסור וקנה ונתנף לא יצא בצבא ואינו זז מביתו.

ואלו הרב מש"ל אמר דמכר וחסור ולקח חוזר הרי דהרב איירי בבנה בית ולא תנכו דדיניה דהוא גברא למיפק וחסור בו לספק ולתקן דרכים ועלה קאי הרב דחוזר ולא איירי בבנה בית ונתנכו דאינו זז מביתו פמדובר ותו דדין מחזיר גרושתו ובנה בית על

מכּוּנוּ שְׁשֵׁנֵינוּ בְּמִשְׁנַתְנוּ וּמְחִזֵּר גְּרוּשְׁתּוֹ דְּנִקְט הַרְמַב"ם בְּדִין זֶה דְּבֵהוּ אֵינְרֵי הָרַב וְ"ל אֶכְל בְּמִחְזֵיר גְּרוּשְׁתּוֹ וְאַרְסָהּ וּבְנָהּ בֵּית וְלֹא תִּנְכּוּ כְּמִבְּנֹאֵר בֹּא"ר לְח"י רֹא"י.

וְתוּ דְּהִגְמ דְּאִשָּׁה חֲדָשׁ כְּתִיב גְּבִי נוֹשֵׂא מִיָּנָה שְׁמַעֲיִנן גְּבִי אָרְס וּמְמַעְטִינן אִם אָרְס מְחִזֵּר גְּרוּשְׁתּוֹ כְּמִבְּנֹאֵר בְּסוּטָה דָּף מ"ג בְּרַש"י וְה"ה נְמִי נִימָא דְּהִגְמ דְּבֵית חֲדָשׁ כְּתִיב גְּבִי בְּנָה וְלֹא תִּנְךְ גִּילְךָ מִיָּנָה לְבוֹנָה וְחִנְכוֹ.

וְתוּ דְּאִיךְ נֹאמֵר דְּמִכְר וְחִזֵּר וְקָנָה וְלֹא תִּנְךְ יֵצֵא וְלִיתְמִיָּה בְּחִזֵּר' וְאִם מִכְר וְחִזֵּר וְקָנָה וְחִנְךְ לֹא זֶה מִשְׁם כָּלֵל דְּהִתָּם כְּתִיב חֲדָשׁ וּבְחִנְךְ לֹא כְּתִיב חֲדָשׁ וְאִין זֶה סְבָרָא דְּלִקְתָּהּ מִדְּה"ד וְאִשְׁרֵי אֲנִי אֲחִזָּה דְּאִפְשָׁר דְּכִנְתָּ הָרַב בְּאוּמְרוֹ דְּגְבִי בֵּית לִיכָּא מִיְעוּטָא הֵינְנוּ דְּלִיכָּא מִיְעוּטָא לְהִכִּי וְהִיָּה טַעְמוֹ דְּגְבִי בֵּית מֵאַחַר דְּכְתִיב אֲשֶׁר בְּנָה בֵּית אִי לֹא כְּתִב חֲדָשׁ הוּ"א דְּקִפִּיד קָרָא שְׁהוּא יְבָנָה הַבֵּית לְאִפּוּקֵי יִרְשׁ וְלִקַּח וְאִשְׁרֵי נִיתָן לוֹ בְּמִתְנָה אֶבְל הַשְׁתָּא דְּכְתִיב חֲדָשׁ כָּל שְׁחֲדָשׁ הוּא לוֹ בְּכָלֵל וְכ"כ רַש"י שְׁם בְּסוּטָה דָּף מ"ג ע"א וְ"ל וְאִחְזֵד הַלּוּקַח בֵּית בְּנוֹי שְׁהֵרִי אֲצִלוֹ הוּא חֲדָשׁ וּבְגִמְרָא מְרַבִּינן לִיָּה מְקָרָא עַכ"ל הָרִי דְּכ" רַש"י דְּחֲדָשׁ אֲצִטְרִיךְ לֹאמֵר דְּה"ה לֹאמֵר דְּחֲדָשׁ הוּא לוֹ וְאִיךְ דְּבִש"ס שְׁם מִיתִי בְּרִיָּתָא דְּמְרַבָּה לִי מִדְּכְתִיב מִי הָאִישׁ אֲפִשְׁרֵי דְּהָא וְהָא אֲצִטְרִיךְ דְּאִי לֹא דְּכְתִיב חֲדָשׁ לֹא דְּרַשִׁינן רַבּוּיָא דְּמִי הָאִישׁ לְהִכִּי וְאִי לֹא רַבּוּיָא לֹא דְּרַשִׁינן חֲדָשׁ הִכִּי וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַבִּי הַלֵּל בְּפִירוּשׁוֹ לְסַפְרֵי כ"י בְּאוּפֵן דְּחֲדָשׁ דְּכְתִיב גְּבִי בֵּית אֲצִטְרִיךְ לְרַבּוּיָי לֹאמֵר וְדְּכִנְוִתְמִיָּה דְּחֲדָשׁ הוּא לוֹ וְ"כ לִית לָן לְמַעוּטֵי מִיָּנָה מִכְר וְחִזֵּר וְקָנָה דְּלֹא מִיתָר לָן מִשְׁא"כ דְּכִי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשׁ דְּמִיתָר חֲדָשָׁה לְאִפּוּקֵי מְחִזֵּר גְּרוּשְׁתּוֹ וְ"ש הָרַב דְּגְבִי בֵּית לִיכָּא מִיְעוּטָא זֶה אֲפִשְׁרֵי לִינִישְׁב קֶצֶת דְּבָרֵי הָרַב.

אֲמַנָּם כָּל זֶה אֵינְנוּ שְׁוֵה לִי דִּהֵן לוֹ יְהִי דְּחֲדָשׁ אֲצִטְרִיךְ לְגִלוּת דְּאִיךְ לִקַּח וְדְּכִנְוִתְמִיָּה מ"מ אִיךְ אֲפִשְׁרֵי לֹאמֵר דְּה"ה מִכְר וְחִזֵּר וְקָנָה חִזֵּר מְעוּרְכֵי הַמְּלַחְמָ' וְהָא חֲדָשׁ כְּתִיב וְאִין זֶה חֲדָשׁ וּמִשְׁמַעוּתִיָּה דְּקָרָא דִּיהֵן' חֲדָשׁ אֲצִלוֹ לְכָל הַפְּחוּת וְהָא בֵּיתָא קָמֵן נוֹשְׁנָת הִיא.

וְעוֹד שְׁמַעְתִּי מְקַשִּׁים עַל הָרַב דְּאִשְׁתַּמְיִטְיָה דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּסוּף חִידוּשָׁיו לְכַרְכוּת וְ"ל בְּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כְּלִים חֲדָשִׁים יְרוּשְׁלָמִי לֹא סוּף דְּבָר חֲדָשִׁי אֶלָּא שְׁאֲפִל' שְׁחָקִים חֲדָשִׁים הֵן לוֹ וְכ" הַרְאָב"ד דְּחֲדָשִׁים דְּנִקְט לְמַעוּטֵי מְכָרָן וְחִזֵּר וְקָנָה אוֹתָן כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּאִשָּׁה חֲדָשׁ לְמַעוּטֵי מְחִזֵּר גְּרוּשְׁתּוֹ שְׁאִינוּ חִזֵּר עָלֶיהָ מְעוּרְכֵי הַמְּלַחְמָ' עַכ"ל הָרִי דְּהַרְאָב"ד יְלִיף לְכָלִים דְּמְכָרָן וְחִזֵּר וּקְנָאָם דְּמִי לְמִחְזֵיר גְּרוּשְׁתּוֹ וְה"ה נִימָא גַּם בֵּית דָּאָם מְכָרוּ וְחִזֵּר וּקְנָאוּ לִיתְמִיָּה בְּחִזֵּר' וּמֵאִי אֲסַתְפַּק לִיָּה לְהָרַב ע"כ שְׁמַעְתִּי וְדְּבָרֵי הַרְאָב"ד וְהַרְשָׁב"א הִלְלוּ מְסַפִּימִים לְמָה שְׁכַתְבְּתִי דְּאִיךְ דְּנִימָא דְּבֵית חֲדָשׁ לְהוֹרוֹת נָתַן אִפִּיל' לִקַּח מ"מ מִמִּילָא שְׁמַעֲי' דְּמִכְר הַבֵּית וְחִזֵּר וְקַנ' אִינוּ בְּכָלֵל דְּהָא חֲדָשׁ בְּעֵינֵי שְׁהֵרִי אִיךְ דְּחֲדָשִׁי דְּאֲמָרוּ שְׁחָקִים בְּכָלֵל דְּחֲדָשִׁים הֵם לוֹ מ"מ מִמִּילָא אֲמַעֲיטוּ מְכָרָן וְחִזֵּר וּקְנָאָם כְּמ"ש הַרְאָב"ד וְאִיךְ שְׁיִישׁ לְחִלְקָ קֶצֶת לֹא נִהְיָר.

עוֹד כ' הָרַב מִש"ל וְ"ל וְהָא דְּתַנּוּ ר' יְאֻנְדָּה אוֹמֵר אִיךְ הַבּוֹנָה בֵּית עַל מְכוּנוֹ לֹא הִי חִזֵּר וְכ" רַבִּינוּ בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה וְאִין הִלְכָה כְּר"י אֲפִשְׁרֵי לְחִלְקָ וְכו' וְאִעֲיָקְרָא בְּפִסְק שְׁפַס' רַבִּינוּ דְּאִין הַלֵּכ' כְּר"י לֹא יְדַעְתִּי מִנ"ל דַּת"ק חוֹלֵק וְכו' ע"ש וְלֹא זָכַר דְּבִתּוֹסְפֵת' דְּסוּטָה פ"ו מְפוֹרֵשׁ לְהִדְיָא דְּהוּא פְּלוּגְתָ' דַּת"ק וְר"י וְכָף הִיא שְׁנוּיָה נָפַל בֵּיתוֹ וּבְנָאוּ הָרִי זֶה חִזֵּר ר' יְאֻנְדָּה אוֹמֵר אִם חֲדָשׁ בּוֹ דְּבָר חִזֵּר וְאִם לֹא אִינוּ חִזֵּר ע"כ הָרִי בְּהִדְיָא דַּת"ק חִזֵּר.

(בין כתיבה להדפסה בא לידי ס' שביתת י"ט ובסוף לשונות הרמב"ם הקש' משמי אני הצעיר קושיא זו. ועוד הקשה משמי קושיא ראשון' דאתאן עלה מדכתיב בית חדש וזו של פת הקודמין כמבואר לעיל בדברינו.

ותו דאפיקיה בלשון קרא תגר וחס לזרעא דאבא שיאמר לשון זה על רבינו הרב מש"ל. ועמ"ש שם.

ואין להאריך). ומ"ש עוד הרב דבגמרין מניתי תנא אם הוסיף דימוס וכו' ובירושלמי שקלי וטרו אם סדו בסיד וכו' וכל זה אליבא דר"ש עכ"ל ק"ק דאין זו ראי' לפסוק הלכה אם התלמוד מניתי תוספתא דאתיא כר"י לפרש דברנו ואפי' בבית שמאי דאין' משנה זמנין דמשפחת מתניתין ומתניתא לפרושי מילתיה.

ודברי הירושלמי אפ"ש דאינו שקלא וטריא רק כולה ברייתא דתני ר' יאודה אומר אם חידש וכו' וכל זה מהברייתא. והנה מתזיר גרושתו שאמרו לא פורש אם הוא דוקא מן הנשואין או אף מן האירוסין וראיתי להרב הלכות קטנות בח"ב סימן קע"ו שהביא מ"ש בירושלמי פ"ק דמ"ק אמאי דתנו אין נושאים נשים במועד אבל מתזיר גרושתו הדין דתימא מן הנשואין אבל לא מן האירוסין וכו' וז"ל ומה שלא חילק בירושלמי גבי חזר מעורכי המלחמ' אפ"ש דהוא הדין מא"נ משום דהתם בעינן אירוסין חדשים ממש דכתיב פי יקח איש אשה חדשה עכ"ל הרי דהרב ספוקי מספ"ל אם בעורכי המלחמה שאמרו דמתזיר גרושתו אינו חוזר הוא דוקא מן הנשואין או אף מן האירוסין.

ולפום ריקטא הנה נראה דמתזיר גרושתו סתמא אמרו במתניתין ומתניתא וגם הרמב"ם נקט סתמא והיינו בין מן האירוסין בין מן הנשואין שהרי כ' מהר"ם מטיבולי הביאו בס' יד אהרן א"ח סי' תקמ"ו דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דמתזיר גרושתו במועד אפי' מן האירוסין דאעפ"י שלא כנסה עדיין אין שמחה אלא באשה חדשה שלא גרשה מעול' וס"ל דתלמודא דידן פליג על הירושלמי דמפליג התם פ"ק דמ"ק בין מתזיר גרושתו מן הנשואין למן האירוסין עכ"ד ולפ"ז דהרי"ף והרמב"ם סברי דמדלא מפליג בתלמודא דידן התם גבי מתזיר גרושתו במועד מנשואין לאירוסין דלא שניא ודלא פירושלמי וסברי דאין שמחה אלא באשה חדשה שלח גרשה מעולם הנה נראה דאפ"ש דה"ה הכא מאחר דלא מפליג הכא נמי בין אירוסין לנשואין שמעינן דמתזיר גרושתו אף מהאירוסין אינו חוזר דלא מקרייא חדשה פיון שפבר גרשו לזו אף שהיה מהאירוסין.

ואולם אעיקרא דברי מהר"ם הנז' אינם מחנורים דנדאי מתזיר גרושתו מהאירוסין פיון שלא כנסה וחדשה היא אצלו בנשואין שמחה היא לו וחדשה מיקרייא ואפ"ש דהרי"ף והרמב"ם מה שהשמיטו למה שחילקו בירוש' התם היינו משום דהוא מילתא דפשיטא דכל שפנסה תחלה והגירושין היו מאירוסין שמחה היא לו וכמ"ש מרן שם בב"י סי' תקמ"ו.

ואף שפרן הנקשה לו אמאי השמיטוהו הרי"ף והרמב"ם לא ס"ד דפליגי ולכן פסק כהרא"ש בש"ע דה"ה מן הנשואין. וגם הכא בעורכי המלחמה הוא דבר הלמד מענינו דדוקא מתזיר גרושתו מן הנשואין אינו חוזר דהרי באירוס אשה ולא נשאה טעם החזרה פן ימות ואיש אחר יקחנה ומסתברא דהאי טעמא שניד' כל שלא כנסה עדיין אף דגירש

מאירוסין ואירש איפא עגמת נפש טובא אם ימות ואיש אחר יכנסנה וכן גבי נשואין הכונס ארוסתו שגירשה מן האירוסין ודאי יש בה טעם ושמה את אשתו ולא ממעטינו באירוסין ונשואין כי אם מחזיר גרושתו מן הנשואין דליתיה בתורה וליתיה בשמחת שנה אחת וכן משמע ממ"ש רבינו הלל בפירושו לספרי כ"י וז"ל אין לי אלא בתולה דמדכתב חדשה משמע בנשואיה דאפתי לא נשאת לבעל אלא הויא בתולה דהלוקחה איתיה בתורה הזאת מניין לרבות אלמנה.

שנשא אלמנה ושומרת יבם אשתו קרינו ביה א"כ האי דכתי' ושמה את אשתו למה נאמר חדשה מי שחדש' לו דהיינו נשואה מחדש דלא הות גרושתו והחזיר' עכ"ל משמע דמאי דקפדינו הוא דהנשואין יהיו חדשים לו כדבר האמור.

וכן ראיתי להרב דבר שמואל בשו"ת סי' רע"ה שכ' בתוך דבריו וז"ל והיא דמס' סוטה לגבי אותם שאינם חוזרי' מעורכי המלחמה מחזיר גרושתו מן הנשואין משום גזרת הפתוב וכו' ע"ש משמע קצת דמחזיר גרושתו דהכא פשיטא ליה שהיה מן הנשואין דוקא וכן משמע מדברי הרדב"ז ח"ב סימן קס"ד פאשר יראה הרוא' בדבריו ע"ש.

ובהא ניקא דהך מיעוטא דחדש' כתביה רחמנא גבי נשואין ומשם אנו למידין לאירוסין דבעינו חדשה לאפוקי מחזיר גרושתו ולכתביה גבי חוזרים מעורכי המלחמה דקדים או מי האיש אשר ארש אשה חדשה ומשם נלמוד לנשואין.

אמנם לדרכינו הנה מה טוב דאי כתב רחמנא או מי האיש אשר ארש אשה חדשה הייתי ממעט מחזיר גרושתו מן האירוסין נמי דהו"א דקפיד דגם האירוסין יהיו חדשים אצלו דגבי אירוסין כתב חדשה להכי כתביה גבי נשואין להורות דדוקא נשואין חדשים אצלו בעינו ומחזיר גרושתו מן האירוסין לא אימעיט וכמזונבר: סימן פב נוזלים מצל"ע המחלוקת ביני עמודי אי במתנ' בעי מטי שטררא לידיה.

זאת תורת העול' על השלחן הטהור ח"מ סימן ר"ן דין ט' שאם הגיע השטר ליד המקבל או שקנו וכו' והוא לשון הרמב"ם פ"ח דזכיה דין י"ח ומכאן הוכיח הריב"ש סימן קס"א דדעת הרמב"ם פדעת הרמב"ן והרשב"א דלא בעינו דמטא שטררא לידיה שלא פדעת הרי"ף ור"ח.

ותשובת הריב"ש הלזו אשתמיטיתי' למהר"א רזאניס הובאו דבריו במש"ל פ"א דמכיר' סוף דין ד' שכ' דבמתנ' לא נחלקו וכ"ע מודו דלא בעינו דלקימטי שטררא ליד' וכבר השיג הרב משנ' למלך מדברי הה"מ ספי"ח דגזיל' עש"ב ועוד אשתמיטיתי' תשובת הריב"ש הנזכר דמבוא' בה דמחלוקתו היא אף במתנ' וכן מבואר מהרא"י שהביא הרי"ף בתשו' לסברתו מההיא דנמצא דניתיקי קשור' לו על ריכו הביאוה הרב הנמקי פ"ק דמציעא והריב"ש שם.

ותו אשתמיטיתי דברי הה"מ פ"ט דזכ' דין כ"ד ודברי מרן בכ"מ שם. וק"ק על הרב מש"ל דלא זכר שם אלא דברי הה"מ דגזיל'.

ועיין להרב בנ"י אהרן סימן ע"ג דף פ"ב ע"ג. וכן מבוא' בנמקי יוסף פ' יש נוזלים בההיא דדניתיקי דהרי"ף פליג גם במתנ' ע"ש.

וְרֵאִיתִי לְהִרְדֹּק "ז ח"ב סִימָן ר"א ש"כ' שְׁהֶרְמַב"ם ס"ל פְּהֶרִי"ף ור"ח וְעֲלֵיהֶם נִהְגוּ לְסַמְּנָהּ וכו' וְהוּא אֲמַת דְּהֶרֶב הַנְּמָקִי ספ"ק דְּמַצִּיעָא הָכִי סִבֵּר פְּדַעַת הֶרְמַב"ם וכו"ש מָרְן ב"כ"מ פ"ט דְּזַכְּנִי דִּין כ"ד אָמְנָם ק"ק דְּאִיף תָּפַס הָכִי הֶרְדֹּק"ז פְּדַעַת הֶרְמַב"ם וְהָרִי הַה"מ וְהָרִיב"ש ס"ל דְּדַעַת הֶרְמַב"ם פְּהֶרְמַב"ן וְהָרְשִׁב"א דְּלֹא בְּעֵינָן מְטָא שְׁטָרָא לִידְנָי וְהָרִיב"ש הוֹכִיחַ תּוֹכַחַת מְגוּלָּה מ"ש פ"ח דְּזַכְּנִי פְּאָמוֹר.

שׁוֹב רֵאִיתִי לְהִרְדֹּק"ז בח"ב סִימָן רע"ד ש"כ' בְּתַחֲוִלָּה כמ"ש סִימָן ר"א וּבְסוּף הַתְּשׁוּבָה פְּתַב וְהָרִיטָב"א כ' שְׁדַעַת הֶרְמַב"ם מִשְׁעָל הַקְּנָן מְשַׁתְּעֵבֵד עֵינָן שָׁם. שׁוֹב רֵאִיתִי תְּשׁוּבוֹת הֶרְדֹּק"ז בְּתַדְּשׁוֹת סִימָן תַּקֻּמ"ז שְׁתַּמָּה עַל הָרֵב הַמְּגִיד וְהָאֵרִיף בְּזֶה.

אֲחֻז"ר רֵאִיתִי תְּשׁוּבוֹת הָרֵב פְּנֵי מִשְׁהָ בְּרֵאשׁוֹן סִימָן ס"ד שְׁהִבִּיא מְתְּשׁוּבוֹת הָרֵן דַּס"ל דְּהֶרְמַב"ם כר"ח וְהָרִי"ף וְכַדַּעַת הַנְּ"י וְתַרְיֵץ יְתִיב דִּין זֶה דפ"ח שְׁמַמְנוּ הוֹכִיחַ הָרִיב"ש לְדַעַת הָרֵן וְהַנְּ"י עַש"ב וְתִשׁוּבָה הַלְּזוֹ אֲשַׁתְּמִיטִיתִי נְמִי לְמַהֲרָא רוֹזְאָנִים דְּאִיהוּ בָּא לְהַשִּׁיג עַל תְּשׁוּבָה הָרֵב בח"ב סִימָן פ"א וְאֵלּוּ הִיא רוֹאָה תְּשׁוּבוֹתוֹ הַנְּ"י הַנְּ"י נַח רְוִגְזִי דְּשָׁם הִבִּיא תְּשׁוּבוֹת הָרֵן סִימָן ל"א וְתְּשׁוּבוֹת הָרִיב"ש הַנְּזַכֵּר דַּס"ל דְּפִלְגִי אִף בְּמַתְּנֵי וְאֲשַׁתְּמִיטִיתִי נְמִי תְּשׁוּבוֹת הָרֵן הַנְּזַכֵּר וְעֵינָן מַה שְׁכַּתְּבֵן מָרְן ב"ב"י סוּף סִימָן ט"ל וְבִשְׁ"ף שָׁם ס"ק ל"ט בְּתוֹף דְּבָרָיו.

ס' פג מה משפּט נבחר אי שְׁטָר הַעוֹמֵד לִיגְבוֹת פְּגֻבוֹי דְּמִי. וְכֹא הָאוֹת אוֹת אַחַת בְּאֵרֶשׁ מֵאֵי דְּשָׁכִיחַ קַמְיָה.

הַנְּ"י אֲשׁוּ"ר אֵרֶשׁ בְּלִבְנוֹן הַגְּאוֹן מְהֶרֶ"י קוּלוֹן שְׁרֵשׁ צ"ב. וְנִצֵּר מְשַׁרְשִׁיו יִשְׁנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְמֵאֵי דְּנִהְיִי שְׁלֵא לְהַשְׁמִיט פְּסָפִים דְּקִי"ל שְׁטָר הַעוֹמֵד לִיגְבוֹת פְּגֻבוֹי דְּמִי וְאֵייתִי מְתַנִּיתָא בִּידְנָי דְּבָרֵי הַמְּרֻדְכִי פ' הַבְּע"י וְכִבֵּר צְנוּחֵי קַמְאֵי עֲלֵה מָרְן בְּבִדְק הַבִּית וּמַהֲרִימ"ט ח"א סִימָן קי"ט וְהָרֵב פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה וּמַהֲרֵשׁד"ם ח"מ סִימָן ל' וְהָרֵב שְׁעַר אֲפָרִים סִימָן עֵינָן וְסִימָן קל"ג וְעֵינָן לְהָרֵב דְּבַר מִשְׁהָ בְּרֵאשׁוֹנוֹ ח"מ סִימָן י"ד וְהָרֵב בֵּית חֲדָשׁ הַגְּדִיל הַתִּימָ' עַל מַהֲרִיק"ו וְכ' דְּגַם מ"ש הַמְּרֻדְכִי פ' הַבְּע"י אֵין רֵאָה דְּלֹא אֲמָרָה אֲלֵא בְּכַתְנָי דְּוִקָא וְכ"כ הָרֵב שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים פ' הַמְּקַבֵּל עַש"ב וּלְפּוֹם רִיקְטָא אֲבָא הַעִ"ר דְּמְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פ' אַרוֹס' דָּף כ"ה שְׁכַתְּבוּ אֵהִיא דְּאֲמַרִּינָן הַתָּם דְּב"ה סְבָרֵי לָאו פְּגֻבוֹי לְכֹאֲרֵי מְשַׁמַּע כְּמַהֲרִיק"ו וְז"ל אֵי קַשְׂיָא מְהָא דְּאָמַר פ' הַמְּקַבֵּל וְכו' עַל הַיְתוּמִים לְהִבִּיא רֵאָה מ"ט אַרְעָא פִּינוֹן דְּלִגְבוּבֵינָא קִימָא פְּמָה דְּגַבֵּי דְּמִי וְכו' וְכִי רַבִּי יוֹחָנָן שְׁבִיב ב"ה וְעֵבִיד כְּב"ש יֵשׁ לְתַרְזַן הָכֹא דְּהַשְׁעֵבוּד שְׁל פְּתוּבָה עוֹמֵד בְּסַפֵּק וְלֹא קִימָא אַרְעָא לְגוּבֵינָא אֲמַרֵי ב"ה דְּלֹאוּ פְּגֻבוֹי דְּמִי אֲבָל הַתָּם הַיְתוּמִים מוֹדוּ לְב"ה בְּקַרְקַע עֲצָמוֹ שְׁהוּא מְשׁוֹנְעֵבֵד לוֹ וְאִינָם מְעַפְּבִין לְפָנָיו הַקַּרְקַע הַיְלִפְוֵה אֲפִילוּ ב"ה מוֹדוּ דְּכְגָבוֹי דְּמִי וְכו' עֵינָן שָׁם הָרִי מְשַׁמַּע דְּכָל שְׁהַשְׁטָר לִית בָּהּ סְפִיקָא פְּהֵיָא דְּהַמְּקַבֵּל דִּינְתֵי מוֹדוּ וְכו' סְבָרֵי ב"ה נְמִי דְּכְגָבוֹי דְּמִי וְא"כ ה"ה בְּשְׁטָרוֹ דְּלִית בָּהּ סְפִיקָא לְעֵינָן שְׁמַטָּה דְּכְגָבוֹיִים דְּמוּ וְכַדְּבָרֵי מַהֲרִיק"ו.

וְכֵן מְשַׁמַּע לְכֹאֲרֵי מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פ' חֲזַקַת דָּף ל"ב ע"ב שְׁכַתְּבוּ דָּאֵף דְּמַגּוֹ לְהוֹצִיא לָא אֲמַרִּינָן הֵיכָא דְּאִיפָא שְׁטָרָא אֲמַרִּינָן. וְהַקְּשָׁ' מַהֲרַדְּב"ל בְּשׁו"ת מַר אָבִיו מְהֶרִיב"ל בח"א פְּלָלִי הַמַּגּוֹ דְּהָא קי"ל כְּב"ה דְּלֹאוּ פְּגֻבוֹי דְּמִי וְכו' הָרֵב כְּנַה"ג בְּכָלְלִי הַמַּגּוֹ לְקַמָּן סִימָן פ"ב אוֹת נ"ז דְּהַנְּכוֹן לִיִּישׁוּב קוֹשְׂיָא זֹו הֵינְנוּ דַּס"ל לְתוֹס' דְּהָא דְּאֲמַרִּינָן דְּשְׁטָר הַעוֹמֵד לִיגְבוֹת לָאו פְּגֻבוֹי דְּמִי ה"ד הֵיכָא דְּהַשְׁטָר אֵית בִּיהּ רַעוּתָא מְצַד הַדִּין אוּ מְצַד הַתְּקַנָּה אֲבָל הֵיכָא

דלא איתרע שטרע אלא על פיו פגבוי דמי עש"ב וכפ"ז נמצא דמדברי התוס' הללו משמע כמהריק"ו דבסתם שטרות דלא ריעי אמרינן פגבוי דמי ומ"ה אינו משמט.

הן אמת דהרב כנה"ג שינה את טעמו דבסימן כ"ה בכללי הקי"ל אות מ"ה כ' וז"ל ועיין בכללי המגו שאכתוב סימן פ"ב וכו' ואפילו לאותם הסוברים דמגו להוציא היכא דאיכא שטר אמרינן לאו היינו טעמא משום דבעל השטר נקרא מוחזק דלפי' הנהו רבנא תא ההלכ' פסוק' דקי"ל כב"ה דשטר לאו פגבוי דמי אלא דס"ל דאף על גב דהוי להוציא במקום שטר אמרינן מגו להוציא עכ"ל וכבר תמה עליו הרב שורש יוסף דף י"ח ע"ב דדבריו סותרים למ"ש בכללי המגו דמסיק דבשטר דלית ביה רעותא מודים ב"ה דשטר העומד ליגבו' פגבוי דמי עיין שם ובאמת פי היא תמיה' קיימת.

אבל לענין מ"ש בכללי הקי"ל דלכ"ע אין בעל השטר נקרא מוחזק לענין ספיקא דדינא בפרט זה אף לפי תירו' שני סבר הרב דכן הוא האמת וכמ"ש בכללי המגו סוף אות נ"ז עיין שם. ומפל מקום הרי כ' בסימן פ"ב דהנכון בעד סברת התוס' הוא דכי אין רעותא בשטר פגבוי דמי וכ"כ הרב שורש יוסף שם ואם פן נמצא דגם מהריק"ו סמך דבריו אמר דכי שכ' דקי"ל כב"ש מציינן למימר פנותי' ולא מטעמי' אלא דאף ב"ה מודו דכדמשמע משני דבורי התוספו' הנז'.

וק"ק על הרב ב"ח בדין זה שהגדיל התימא על מהרי"ק ובכלל דבריו הביא דברי התוספו' ר"פ ארוס' הנז'. וגם הרב כנה"ג בכללי הקי"ל אות מ"ה ובסימן זה תמה על מהריק"ו והוא הסכים דהנכון בעד התוס' דב"ה אית להו נמי פגבוי בשטר' דלא איתרעו והול"ל דכפי זה נתקיימו דברי מהריק"ו ולא מטעמי' פאמור.

איכרא דאם פונת תוספו' במ"ש פ' ארוס פפושטן וכונתם פ' חזקת כמ"ש הרב כנה"ג וה' שורש יוסף קשה דדבריהם הפך תלמוד ערוך פ' השולח דף ז"ל דאמרינן התם דשטר שיש בו אחריו' משמט ובריתא דתני דאינו משמט ב"ש היא דסברי דכגבוי דמי ונהרי הך סוגיא מכרזת ואומרת דסתם שטר אף שיש בו אחריו' ולא אתרע משמט משום דקי"ל כב"ה דלאו פגבוי ואיך כתבו התוספו' דהיכא דמודו יתמי בשטר כל דליכא ספק בשעבוד אף ב"ה מודו דכגבוי דא"ה שטר שיש בו אחריו' בסוף השמט' הו"ל פגבוי ולא ישמט אף לב"ה.

לכן נרא' דכונת התוספו' דפ' ארוס' לאו פפושטן דלא בכל שטר דמודו ביה וליכא ספק בשעבודו לב"ה פגבוי דמי אלא פההיא דפ' המקבל דרוב הראשונים מפרשי לה להא דקאמר התם פיון דלגוביינא קיימא דמיירי באפותיקי מפורש דמסיק התם כמבוא' בשטח מקובצת שם ולקמן סימן קט"ו וכן משמע קצת מדברי התוספו' התם ובאפותיקי מפורש דמודו ביה קאמרי התו' דכגבוי דמי אבל בשאר שטר' אף דמודו ביה ואין ספק בשעבוד קסברי ב"ה דלאו פגבוי דמי והא דאצטריכא להו לתוס' לומר דההיא דפ' ארוס שאני משום דיש ספק ולא מחלקי בין אפותיקי מפורש ומודו ביה בשטר' וכתובו' אפילו דעלמא אפטר לומר דס"ל לתוס' דכתוב' אלים משטר' דעלמא משום דהויא מעש' ב"ד אלא דההיא ה"ט דיש ספק בשעבוד.

וכפ"ז גם בשטרות דעלמא דלא ריעי ויש בהם אחריו ס"ל להתוס' דקסברי ב"ה לאו פגבוי. ומעתה גם מ"ש התוספו' פ' חזקת דאמרינן מגו להוציא היכא דאיכא שטר לא הוי טעמם כמ"ש הרב כנה"ג והרב שרש יוסף דהיכא דלא איתרע אמרינן פגבוי אלא העיקר כמו שתיירץ הרב תקפו פהו סימן ק"ל וה' שרש יוסף שם דכונת התו' כמ"ש בתשו' להרמב"ן סימן ק" עיין שם או אינה ישוב אחר אשר תירצו האחרונים הלא בספרתם.

ועמ"ש בבבב"י יוסף ח"מ סימן י"ב אות י"ד עיין שם באורו. והנה הרמב"ם פתב פ"ט דשמיט' ופסקו מרן ח"מ סימן ס"ז דאם סינים לו שדה בהלואתו אינו משמט והרמב"ן ודעמיה חלקו עליו.

וגם הרא"ה בס' החינוך מצנה תמ"ח תמה עליו. וכ' הר"ן דדעת הרמב"ם דלא דחינו אלא מאי דדחי בגמ' בהדיא דהינו שטר שיש בו אחריו אבל סינים שדה דלא מדחי בהדיא לא דחינו ליה עכ"ד ונרא' להביא קצת ראיה לדברי הרמב"ם דהא רב ושמואל ס"ל דשטר שיש בו אחריו משמט פמבנאר התם פ' השולח ואשכחן בירושלמי דאמר רבי בא בשם רבי ייחד לו קרקע אינו משמט עיין שם ובפני' מהר"א.

הרי דאף דרב ס"ל דשטר שיש בו אחריו משמט מ"מ בייחד לו קרקע אינו משמט ומעת' אף דאדחיקא בתלמודין ברייתא דשטר שיש בו אחריו לא אדחיקא ברייתא דסינים לו שדה דהרי הוא סברא רב פאמור ולפום ריקטא נרא' פדעת התוספו' דלא פהרמב"ן שדרי פתבו פ' ארוס' דף כ"ה דאף ב"ה מודו בהיה דהמקבל דף ק' דהיתומים מודו לב"ח בקרקע עצמו דכגבוי דמי וכבר פתבנו לעיל דהתוספו' באפותיקי מפורש עיין שם וא"כ הרי התוספו' ס"ל דבאפותיקי מפורש אף לב"ה כגבוי דמי ולפ"ז משמע דאינו משמט כי היכי דאמרו בפ' השולח דמאי דקתני בשטר שיש בו אחריות אינו משמט אתיא כב"ש דס"ל כגבוי דמי וה"נ פאשר יהי האופן לב"ה דכגבוי דמי משמע דאינו משמט וא"כ נמצינו למידין דלדעת התוספו' באפותיקי מפורש מיהא אינו משמט גם לב"ה וזה שלא פדברי הרמב"ן שכ' דאף באפותיקי מפורש משמט.

ונראה ראיתי להרב כנה"ג בסימן כ"ה בכללי הקי"ל אות מ"ז שכ' וז"ל שטר שהלן' עשה השד' למלן' אפותיקי כגבוי דמי שלטי הגבורים פ' המקבל וזה חולק על מש"ל אות ט' בשם הר"ש הלוי חי"ד סימן י"ד דמי שמשכנו לו קרקע באפותיקי סתם אינו נקרא מוחזק לענין שיכול לומר קי"ל ואולי ס"ל לשה"ג דאף דהוי כגבוי אינו יכול לומר קי"ל ודחוק.

א"נ דמהר"ש הלוי מדבר באפותיקי סתם ובעל שה"ג באפותיקי מפורש ואני פתבתי למעל' דאף באפותיקי מפורש אינו נקרא מוחזק עכ"ל וק"ק בדבריו חזא במ"ש בדרו' אולי דאף דהוי כגבוי אינו יכול לומר קי"ל וכ' דזה דחוק שדרי הרב בעצמו בכללי המגו אות נ"ז כ' בעד התוס' דהנכון לדעתם דכל דלא איתרע כגבוי דמי אף לב"ה וסינים שם דאפ"ה שכתבו התוספו' דהיכא דאיכא שטר מעלייא לא הוי מגו להוציא אפ"ה לענין ספיקא דדינא אינו נקרא מוחזק ונהרי מ"ש בכללי הקי"ל בדרו' אולי ודחוק פתב הוא עצמו בכללי המגו בפשיטות דלדעת התוס' שכ' שם דכגבוי דמי אי לית רעותא בשטר אינו נקרא מוחזק.

ותו דבכללי הקי"ל הביא מהשה"ג דבאפותיקי פגבוי ולא זכר שגה דעת התוס' פ' ארוס' כמ"ש. ולא זו בלבד אלא דלפי מ"ש בכוללי המגו אות הנז' בתירוץ שגוי וכ' שהיה הנכון לדעת התוס' פ' חזקת א"כ דעת התוספות דאף בשטר דלית ביה רעותא פגבוי דמי אף לב"ה ולפי זה נמי דברי התו' פ' ארוס' בפשטן והוי חדוש טפי מדברי השה"ג דלהשה"ג אפותיקי הוי פגבוי ולדעת התוספו' בכל שטר דלית ביה רעותא הוי פגבוי.

ותו ק"ק במ"ש הרב דאף באפותיקי מפנרש אינו נקרא מוחזק בפשיטות דהרי מהר"ש הלוי שם תלה ענין זה בדין אי משמט או אינו משמט והרי לכל הפחות באפותיקי מפנרש הוא פלוגתא דרבנן דלהרמב"ם ודעמיה אינו משמט וכמו שפסחם מרן ואיך כתב בפשיטות הרב כנה"ג דאף באפותיקי מפנרש אינו נקרא מוחזק.

ואולי פונתו דכיון דהמחלק' הוא אי נקרא מוחזק לא מצי לומר קי"ל ומיהו הו"ל לפרש. ועיין בכנה"ג ח"מ סימן ס' בהגה"ה אות ק'.

סי' פד רני רני השיט' תפרח ותגל. בדין מי שאין לו קרקע אי חייב בק"פ ולעלות לרגל. לדוד בשנות"ו במשנ' למלך להרב גאון עוזנו מהר"י רוזאנים זלה"ה חונה דוד בריש הלכות ק"פ שהביא דברי התוס' ריש פסחים סוף דף ג' שכתבו וריב"ב שלא עלה לרגל י"ל שלא הי"ל קרקע או זקן הי' שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה א"נ נציבין ח"ל היא עכ"ל ועל דבריהם אריה שאג הרב מש"ל ו"ל ולא ידעתי הא היכא רמיזא דהני פטירי מפסח וכו' עוד כתבו א"נ נציבין ח"ל ולא ידעתי מה הועיל היותו ח"ל וכו' עיין בדברי קדשו באורח וכבר בענין זה דשו ביה רבים בתור' אידי דחביבא עליהו אורייתיה כשרה דהרב ז"ל.

ואולם עתה מקרוב אתא שמשא ועלה בכב"ש מזבח הדפוס חדש ממש ס' מרפכת המשנ' להגאון מהר"ש זלה"ה ומידי עוברי אלא חזית' ריש ה' ק"פ שכ' על הרב מש"ל ו"ל ובמ"כ שגה בכונת התוס' דמ"ש דפטור מפסח כמו מראיה הוא מוסב רק על זקן שאינו יכול להלך ברגליו וכמש"ר דין חולה ברגליו פ"ה דין ט' מהירושלמי אבל מי שאין לו קרקע ודאי חייב בפסח ואפילו בראיה חייב אם עלה אלא דפטור לעלות וכן מה שתיירצו התוס' א"נ נציבין ח"ל נמי פונתם דא"כ לא הי' לו קרקע ופטור לעלות וזה ברור עכ"ל ועמו הסליח' דנדאי פונת התוס' שכתבו דלא הי"ל קרקע הוא דפטור גם מפסח כמו ראיה דאלת"ה אמאי לא עלה לעשות פסח ומאי אהני פטור מראיה אם נאמר דבפסח חייב משום ק"פ דתיקשי אמאי לא עלה ריב"ב בעבור פסח אלא ודאי פונתם באומרם דפטור מפסח כמו ראיה היינו על תרנייהו בין אאין לו קרקע בין אדקונוהו ו"ל שפייס אלא דפטור לעלות משמע דכונת' דפטור לעלות אף לפסח וא"כ הי"ל להניח דברי התוס' בפשטן ועל זה ק"ל להרב מש"ל דמנ"ל דפטור לעלות לק"פ דילמא דוקא בעצרת וסג מפטר מרא' אבל בפסח חייב מטעם ק"פ ועל זה לא תירץ פלום.

ומ"ש דמה שתיירצו דנציבין ח"ל פונתם דאין לו קרקע וכו' לא משמע הכי מדברי התוס'. גם בפסקי התוס' פתוב ו"ל אין לו קרקע או זקן או בח"ל פטור מראיה עכ"ל הרי דנקטי תרנייהו אין לו קרקע וח"ל ומדברי פסקי תוס' משמע דכי אשפחן פיטורא ברא' ממילא דפטור מפסח ומשו"ה לא הוזכר בפסקי התוס' פסח.

וכן ראיתי להרב אור חדש שיטת פסחים דמסיק הכי בכוננת התוס'. ושם ובס' שאלת יעבץ סימן כ"ז ובס' ב'ני יהוד' דף כ"ו וכ"ז האריכו מאד ואיני מןפני לעיין בדבריהם אבל אגב ריקטא ראיתי שערב שאלת יעבץ והרב אור חדש הנפירו דה"ט דבן דורתאי שפירש וישב בדרום פדי שלא להתחייב בק"פ כמ"ש בפסחים דף ע"ג.

ושמעתי מי שדח' דאין להביא ראיה מזה כמ"ש רב אשי אטו טעמא דפרושים וכ' בס' סדר הדורות ונרא' שהי' צדוקי עיין שם. ואני או' דהרב סדר הדורות עמו הסליח' דאף על גב דלא טוב עשה להבדל מהתקמים לא בשביל זה נתנה רשות לו' ח"ו דצדוקי הי' ושרי ליה מריה.

והראני' היא מהש"ס דשאל מ"מ דבן דורתאי בשם רב ואע"ג דרב אשי אמר עלה ואנן טעמא דפרושים וכו' מ"מ לרב דשאל והשיב בטעמו אמאי לא שאל מאי אהניא ליה שהפליג למקום רחוק שלא יתחייב בק"פ ונלא זה אין מועיל לו להרחיק גודו וסניב להשתדל באופן שיוכל לעשות הפסח אלמא דבהא סבר רב והש"ס דכיוון לדיו דפטור מפסח.

והרב אור חדש הביא ראיה ממתני' דסוף חלה יוסף הפהן העל' ב'ני ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים והוכיח מפירוש רע"ם דבני ח"ל פטורים מפסח ותייבם בראי' ע"ש ואנכי לא ידעתי מהיכא פשיטא ליה דיוסף הפהן הי' בח"ל ודילמא הי' דר בא"י וכל הקפידא היא דאין חייבים בפסח שני ולא יקבע הדבר חובה ואפילו דר בא"י וזה ברור ועמ"ש הרב שדה יהושע בשם הרב מהרש"ס ודוק ועיין מאי דכתבנא בעניויתין בספרי הקטן שער יוסף דף י"ד ע"ג ובקונט' אחורי תרעא שהם הגהות על ספרי הנז' בס"ד.

סימן פה לדעת באר"ש נתנ' יכול'. אי קטנה יש לה רצון או לא.

כתב הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ"ג דין ב' הבא על הקטנ' וכו' ונאסר' על בעל' וכו'. והה"מ הנפיר הירושלמי פ"ק דסו' דקאמר קטנ' אין לה רצון להאסר על בעל'.

וכן הוא עוד בירושלמי פ"ב דסו' והנפירם מרן בכסף משנה פ"ב דסו' ע"ש. והה"מ אחר שזכר הירושלמי כתב ומעת' אנו צריכים ראיה גמור' לדברי רבינו דהגם דסוגיית פ"ד אחין יש לדחות מ"מ כיון דבירושלמי אתמר בהדיא צריכא רבה ללמוד מתלמודין איפכא.

ומרן פ"ב דסו' כתב דהראיה שהביא הרב המגיד מסוגיית פתח פתוח ראיה טובה היא ואינו מוכן דפתח פתוח לדחות' כמ"ש התוס' ונהביאו הה"מ דשם אונס חד הוא. וכבר הה"מ דייק בלישני וכו' צריכין אנו ראיה גמור' לדברי רבינו גמור' דייקא.

וכבר תמהו הרב פר"ח והרב מש"ל פי"א דאשות דין ח' מסוגיית פ' הבע"י דף ס"א דמוכח דאינה נאסרת על בעל והאחרונים האריכו למענית"ם הלא בספרתם ואני בעניי רחש לפי להביא ראיה לדעת הרמב"ם ממאי דאמרין פ' בן סורר דף ס"ט דבת שבע ילדה לשלמ' בת שבע שנים או שמנה וא"כ לכ"ע בת שבע הייתה קטנ'.

ופ"ק דכתובות בסוגיית פתח פתוח הנז' אמרו ופתח פתוח כשני עדים דמי וכי תימא מעש' שהי' מפני מה לא אסרוה התם אונס הנה ואבע"א פי הא דאמר רשב"נ אר"י כל היוצא

למלחמת בית דוד וכו' ומוכח דאי לאו דנאנס או כל הינצא וכו' הנה אסורא ואמאי וקא קטנ' הנות ופתוי קטנ' אף לרצונה חשיב אונס אלא ודאי דאם הי' ברצונ' או לא הי' גט נאסר על אוריה ונאסור' לדהע"ה.

והשתא מאחר דמהך סוגיא מוכח פדעת הרמב"ם שיערי דחיות לא גנעלו לאינה סוגיא. דההיא דפ' הבא על יבמתו יש לדחות דההיא דברי ר' אליעזר היא דאמר פהן הדיוט לא ישא את הקטנ' ואוקמא רבא שמא תתפת' ובישראל שריא דפתוי קטנ' אונס הוא וכי היכי דבכהן לא ישא קטנה פליגי רבנן דלא חיישינן וכמ"ש שם הא ר"א ולא רבנן ה"ה דמאי דמשמע מינה דלישראל שריא פשנתפתית פליגי רבנן וסברי דאסורא ודהיא דפ' ד' אחין דף ל"ג יש לדחות' בדרה אחר פי קרוב הוא למ"ש ה"ה מ"כנין דודאי איכא מאן דאמר דקטנ' אין לה רצון ליאסר על בעל' כמ"ש בירושלמי היינו דדחי התם ואמר הא ל"ק פתוי קטנ' אונס הוא ובישראל שרי פלומר דלאו ראיה הא דאמרת ה"נ מסתברא דאנא אמינא לה דמתני' סבר' כמ"ד דאין לה רצון ליאסר על בעל.

ולכי תדוק יש קצת מקום לדקדק ממאן דקאמר ה"נ מסתברא דקתני סיפא אם היו קטנות ובמזיד מי שרי ומוכח דאיהו סבר דקטנ' ברצונ' נאסרת על בע'. וממאי דהדוח' לאו מרתח קרתח עליה ותמ"ה תמ"ה יקרא דפתוי קטנ' אונס אלא היו דבריו בדרה דחיה שמעי דהך לאו מילתא פסיקתא דקטנ' ברצון לא מתסרא וראיתי לראב"ן דף קכ"א ע"ב שכ' וז"ל תניא ר' אליעזר אומר פהן הדיוט לא ישא את הקטנ' דחיישי' שמא תתפת' עליו אבל ישראל נושא דפתוי קטנ' אונס הוא ואונס בישראל שרי עכ"ל ויש להרגיש דנהי דסבר דפתוי קטנה שריא לבעל' וכדעת התוס' בכתובות דף ט' ודף מ' ונדה ריש דף מ"ה וכן דעת הרשב"א ותלמידי רבינו יונה כמ"ש בחי' כתובות דף ט' הביאם בפשיטה מקובצת וכ"כ הריטב"א בחידושו שם וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן יו"ד והראב"ד וסיעתם אבל הול"ל דכהן הדיוט יכול לישא את הקטנ' ולא חיישי' שמא תתפת' דהא רבנן פליגי על ר' אליעזר כמ"ש הש"ס התם ואמאי הביא סברת ר' אליעזר ושתיק דמוכח דהכי הלכתא ובמקום אחר כתבתי בענייני בזה ושמ' ביארתי דהראב"ד מתרץ לה להא דבת שבע שפיר לדעתו ע"ש.

ועתה אמת אגיד פי זה למעל' מעשרים שנה שפתבתי זה ואחר זמן רב דרו מקר' פגעתי את ש"ש מידי עוברי בס' אמונת חכמים להרב מהר"ר אביעד שר שלום בזילא זלה"ה וראיתי לו ז"ל בדרה מ"א ע"א אשהביא ראיה הנז' מבית שבע לדעת הרמב"ם דמוכח משמעתיא דפ"פ הנזכר דאלו ב"ש היתה ברצון ולא היתה מגורשת נאסנה ונהרי היתה קטנה והוסיף הרב הנזכר וכו' ואין נראה לומר דכי קאמר תלמודא התם אונס הנה ר"ל משום דקטנה הוא אלא כפשטה דאלת"ה מאי אבע"א דקאמר דפירושו אפילו תימא גדולה הנת ונהרי קראי מוכחי דקטנה הנת עכ"ל.

ובהגלות נגלות דבריו הללו אמרתי אשור"ה נא ונראה בס' חדש זה שמו מטפחת ספרים להגאון מהר"ר יעבץ אשר שם שרטט וכ' על כל ספר אמונת חכמים הנז' לראות מה ידבר בזה בקשתיו ולו מצאתיו שכ' דף ל"ה ע"ב אות ס"ח על לשונו שהעמקתי וז"ל מ"ש ביישוב דר"מ דקטנה מזנה ברצון נאסר' וכו' ואין לומר וכו' דא"כ מאי אבע"א וכו' ולא היל"ל בלשון זה אלא דעדיפא הול"ל דבאמת התם אונס הנה פירושו משום דפתוי

קטנה הנאי מ"מ תסייעיה להר"מ דמשו"ה מסיק תלמוד' אב"א דהדר ביה משנויא קמא משום דס"ל לקושטא דפתוי קטנה לאו אונס וכו' כה יש לישוב דברי הר"מ בדוחק ובאמת קמא בגמרא אינו אלא דייחוי דאפילו את"ל לאו אונס הוא איפא לשנויי בגוונא אחרונה איברא לקושטא דמילתא סתמא דתלמודא פשיטא ליה דפתוי קטנ' אונס הוא וכן על פירוש ההיא דפ"ק דכתובות לא מוכחא מידי דבין אי תימא דפירוש דאונס דהתם משום קטן או אונס ממש תקשי לה בין הכי או הכי מ"מ תאסר עליו דלא גרע מנטען דפשיטא ב"ד אוסרין אותה דמדאורייתא שריא א"ה אפתי קשיא מפני מה לא אסרוה אלא משו"ה הדר ביה מאידך שינוי' ואצטריך לשנויי פדרש דסליק שפיר טפי משו"ה מההיא ליפא למשמע עכ"ל ולי ההדיוט לא מסתבר לפרש מאי דקאמר התם אונס הנה משום דקטנה הנה פאשר צדד הרב אביעד הנזכר והרב יעבץ פתב עלה הנפק וניחא ליה לפרושי קמא לקושטא דמילתא פאשר הנך רואה.

והטעם משום דמילתא פדנא אינה פשוטה וצריכה למודע"י תדא לאשמועינו דקטנ' אין לה רצון ורצונה חשיב כאונס. וזאת שנית להוכיח מקראי דבת שבע קטנה הנה ובדבר זה הצריכה ביאור רחב בשתי הקדמות אינו נכון לפרש דהש"ס יסתום כל כה ויאמר התם אונס הנה וכונתו דב"ש היתה קטנה ורצון קטנה אונס הוא ונראין הדברים דמאי קאמר בפשיטות התם אונס הנה היינו שהיתה אנוסה בת שבע מהמלה.

וכן נראה דתרגומיה רבנאות' קמאי דמאי דקאמר אונס הנה היינו כפשטו שהיתה' אנוסה בדבר המלה פאשר תראה מדברי קצת ראשונים הובאו בשיט' מקובצת ומריהטא דלישניהו משמע דמפרשי כפשט אונס הנה.

איברא דלפום ריהטא הנה נראה להוכיח מהסוגיא עצמה הכי שהרי אר"א אין האשה נאסרת אלא על עסקי קנוי וסתירה וכמעשה שהי' ותסברא מעשה שהיה בקנוי וסתירה הנה ועוד מי אסרוה הא ל"ק ה"ק אין האשה נאסרת אלא על עסקי קנוי וסתירה ממעשה שהיה דלא הנה ביה קנוי וסתירה ולא איתסרא וכי אוקימנא בתר הכי דברי ר"א דה"ק אין האשה נאסרת בעד א' אלא בקנוי וסתירה וקאמר דמעשה' שהי' אונס הנה א"כ נרא' לפ"ז דכונת ר"א אין האשה נאסרת בעד אלא על עסקי קנוי וסתירה ממעשה שהיה דלא הנה ביה קנוי ולא איתסרא היינו דכיון דלא הנה קינוי אמרינן דאונס הנה אבל אי הנה קינוי לא מצית לומר אונס הנה דמסתמא ברצונ' הנה.

והשתא מוכרח דאונס הנה היינו כפשטו דאנוסה היתה מהמלה ואי הנה קינוי מסתמא הנה ברוצה והיתה' אסורה. אף אי אמרת דאונס הוא משום דהנה קטנה גם בקנוי לא איתסרא דרצון קטנה אונס הוא ומאי קאמר רבי אלעזר.

ושוב ראיתי דכן פירש הריטב"א בחידושי דהתם אונס הוא בהכי מפריק ר' אלעזר דאי הנה קנוי לא מהימנינן דהנה באונס ושינוי דכל היצא לאו לדר"א וכו' עש"ב ודבריו הם דברי מהרש"ל אשר מהרש"א כ' עליו דדבריו דחוקים.

והנה רוא' דמתאמרא כות"ה משמיה דהריטב"א. אמנם מדברי הש"ס אין מופת חותם ומהרש"א פירש פי' אחר וכן תמצא בשיטה מקובצת דמפרשי לה בסגנון אחר.

בַּרְם לְכַאוֹר' יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל הַרִיטָב"א דְּאִיהוּ סִבֵּר דְּפִתוּי קְטֻנָּה אֲנִס הוּא כְּמִבְּנֵי בְּדַבְּרֵי לְעִיל וְהָכֵא מוֹכַח מְדַבְּרֵי דְּמִפְּרֵשׁ אֲנִס הוּא כְּפִשְׁט' פְּדֹאֲמָרְן. וְהָרִי ב"ש קְטֻנָּה הִיְתָה כְּדֹאֲמָרִי פ' בְּן סוֹרֵר וְקְטֻנָּה אִין לָהּ רְצוֹן וְאִמָּאִי אֲצִטְרִיף בְּש"ס דְּאֲנוּסָה הִית' וְגַם ר"א הִיכִי קֹאֲמֵר דְּאִי הֵנָּה קְנוּי אִיְתִסְרָא.

וְאִפְּשֵׁר לֹמֵר כִּי הֵנָּה הַרִיטָב"א כ' בְּחִידוּשֵׁי לִיבְמוֹת דְּף י"ב דְּהָא דְּאֲשְׁכַּחן בְּדוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנִי דְּאוֹלִיד בַּר תְּמַנְיָא הֵהוּא עַל יְדֵי גַם הֵנָּה וּמִיְעוּטָא דְּמִיְעוּטָא גִינְהוּ ע"ש וְסִבֵּר דְּהָד דְּאֲתֵרְחִישׁ לָהּ גִיפְסָא לְהִתְעַבֵּר וְלִלְדַת בְּקֻטְנוּתָהּ מִשְׁעַת בִּיאָה לְמִפְרַע גְּחֻשְׁבַת גְּדוּלָה וּבֵת שְׁבַע דְּיִלְדָה וְלֵד רַאשׁוֹן בְּרַת שְׁתָּא אוֹ שְׁבַע שְׁנֵי הִיא גְּדוּלָה מִשְׁע' בִּיאָה וּמִשׁו"ה אֲצִטְרִיף הַש"ס לְשִׁנוּיֵיהֶתֶם אֲנִס הֵנָּה דְּלִמְפְרַע גְּדוּלָה הִיְתָה וּבְעֵינֵן לְטַעַם דְּהִיְתָה אֲנוּסָה וּמ"ה לֹא אֲסָרוּהָ.

וּמ"ש עוֹד הֵרַב יַעֲבִ"ץ דְּתַקְשִׁי דְּלֹא גֵרַע מִנְטַעֵן וְאֲצִטְרִיף לְשִׁנוּיֵי כְּדֵרֵשׁ"בֵּן וּא"כ לִיפָּא לְמִשְׁמַע מִינָּה. אִינוּ מְחַנּוֹר דְּאִפְתִּי מְדַמְשֵׁנִי אֲנִס הֵנָּה לְפִירוּשׁ אֲנִס מִמֶּשׁ תְּפִשׁוּט דְּקְטֻנָּה יֵשׁ לָהּ רְצוֹן.

וְשִׁינוּיָא אַחֲרִיתִי כְּדֵרֵשׁ"בֵּן לֹא פְּלִיג עֲלָהּ אֲלֵא אֲצִטְרִיף מִשׁוּם גִּטְעֵן וְהוּא ז"ל כְּתַב דְּבִין אִי אֲנִס מִמֶּשׁ בֵּין מִשׁוּם קְטֻנוּת לִיפָּא לְמִשְׁמַע. וְתוּ כִּי אֲמָרִי דְּאֲנוּסָה הֵנָּה וְשִׁרְיָא לְבַעֲלָהּ בְּהָא מוֹתֵרַת לְבוֹעַל מְדֹאֲרִיתָא וְלֹא קוֹשִׁיא מְדִין גִּטְעֵן דְּהָא לְאַסוֹר בְּגִטְעֵן כְּכִי הִיא גּוֹנָא הוּא מְדַרְבְּנָן.

וְלֹא מִיְבַעֲיָא הִיכֵא דְּלֹא נוֹדַע וְלֹא הֵנָּה קָלָא דְּלֹא גִאָסְרָה עַל הַבוֹעֵל מְדִין גִּטְעֵן דְּאֲנוּסָה הִיא וְשִׁרְיָא לְבַעֲלָהּ וְלֹא הֵנָּה קָלָא כְּפִאֲשֵׁר יִסְתַּפֵּל הַמְסַתְּפֵל מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים בֵּאֵה"ע סִימָן י"א. אֲלֵא הֵגַם דְּהֵנָּה קָלָא הוּא מְדַרְבְּנָן וּמָאִי קוֹשִׁיא בְּבֵת שְׁבַע אִימּוֹר דְּאִפְתִּי לֹא גּוֹזוֹר רְבָנָן בְּגִטְעֵן: סִימָן פו עַל לְשׁוֹן הָרַא"ש בַּה' צִיצִית בְּעֵינֵן בְּעֵלֶת חֻמֶּשׁ.

דְּדָשׁוּ בֵּיהּ רַבִּים וְעָשׂוּי אָדָם לְמִשְׁמַשׁ. שְׁאַלְתָּ מִמֶּנִּי אוֹהֵב וְרִיעַ עַל דְּבַרְתִּי מִלְּפִי צְדָק גִּפְק דַּק עַל מַה שְׁיִשְׁבַּתִּי דְּבַרִּי הָרַא"ש עַל הַבְּרַכִּי"ם א"ח ס' יו"ד עַד ע"ט כָּא דְּבָרוּ כִּי הַקּוֹשִׁיא חֲזָקָה בְּדַבְּרֵי הָרַא"ש וְעֵינֵנו רָאָה מַה שְׁטַרְחַתִּי לִישְׁבוּ וְסוּף דְּבַר הַקּוֹל גִּשְׁמַע דְּהֵנָּה קִים לִיהָ לְתַלְמוּדָא דְּפְלִיגִי תַנְיָא בְּבַעֲלַת חֻמֶּשׁ.

וּמֵאֲחַר שְׁכֵן לָמָּה כָּל הַטּוֹרַח הֵנָּה הִלָּא זֶה הַדְּבָר לְבַד יִסְפִּיק לֹמֵר דְּקִים לִיהָ לְתַלְמוּדָא דְּפְלִיגִי עכ"ד. תְּשׁוּבָה הָאֵחַ הָאֵחַ רְאֵתָה עֵינֵינוּ הָא דְּקוֹשִׁיא לִיהָ לְמַר עמ"ש אָנֹכִי אִישׁ צַעִ"ר בְּסִפְרָה הַקְטָן בְּרַכִּי יוֹסֵף א"ח ס' יו"ד מִשׁוּם יְתוּבִי דְּעֵתָא דְּעַת עֲלִיּוֹן הוּא הָרַא"ש כְּכַתוּב בְּדַבְּרֵי קְדוּשָׁה הֵן לֹא צְדָקָתָא אַעֲנָף דְּלֹא זֶה הַדְּרָף לִישְׁב קוֹשִׁית הֵרַב בְּרַכַת הַגְּזַח לֹמֵר דְּקִים לִיהָ לְתַלְמוּדָא דְּפְלִיגִי כִּי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הָרַא"ש דְּמֵאֵן שָׁם לִיהָ לִיכְנֹס בְּפִרְצָה דְּחוּקָה לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַסְפָּרִי אַגַּב דְּנוֹחָקָא וְלֹמֵר קִים לִיהָ וכו'.

הָכֵא טוֹב לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן סְפָרִי לְפָטוּרָא כִּי הִיכִי דְּמִפְּרֵשׁ הַש"ס לְבְּרִיתָא דְּמִיִּיתִי פ"ב דְּזִבְחִים וְנִימָא כְּסִבְרַת רַבִּינוּ שְׁמֻחָה וּס' יִרְאִים דְּכֵן הִלְכָה לְפָטוּר מְכַל וְכָל לְבַעֲלַת חֻמֶּשׁ דְּסִמְיָן חָדָא בְּרִיתָא דְּמַחֲזִיבַת לְהַטִּיל בַּד' כְּפִנּוּתֵיהָ הַמְרוֹחֲקוֹת מִקְמִי תְּרַתִּי שְׁהֵם בְּרִיתָא דְּזִבְחִים וְסְפָרִי.

זאת היתה ליה להכריח פירושו הרא"ש בספרי מפת שמעתא דמנחות דף. מ"ג דהש"ס קאמר דר"ש מחייב בעלת ה' והשתא קשיא מסתם ספרי דהוי כ"ש דפוטר ומוכרח לומר בפירושו הרא"ש.

והו עתה כי הרא"ש זכאי באמירתו דפירושו מוכרח. עתה שפנו לש"ס דכיון דהש"ס מפרש לספרי פהרא"ש מה הנה לו לש"ס לאשניי פלוגתא פרק ב' דזבחים.

ולנה מוכרח לומר דקים ליה דאיכא פלוגתא וכל זה פשוט. ומאי דאמר מר דקושית הרב ברפת הזבח חזקה.

מי לא ידע ונהלא אני הדל גזרתתי וכתבתי ואפשר לישוב בדוחק ונתימה לחיי"ם מעין פתיחה כתבתי זה נ"ל לישוב קצת. וביותר יקשה טובא למ"ש התוס' במנחות דפליגי תרי תנאי אליבא דר"ש וכפי דברי הרא"ש נימא דליכא פלוגתא כלל ולא נצטרף לדחוק לומר דתרי תנאי פליגי אליבא דר' שמעון.

ואם נפשך לומר על הא שהקשתי בסוגית מנחות דנימא דר"ש פוטר בעלת ה' כפשט הספרי. דאיכרא דקי"ל סתם ספרי ר"ש הרי זהו על דרך סתם משנה ר"ע סתם ספר' רבי יהודה וזמנין טובא משפחת מתניתין דלא כר"מ וספרא דלא כר"י וגם זו פאחד מהם ונפל יסוד תירוצי.

לא מחקמה שאלת על זה דאיכרא הכי הוי קושטא דמילתא דזמנין דסתם משנה דלא כר"מ וסתם ספרא דלא כר' יהודה אמנם ה"ד היכא דינעוין שסברתם מבוררת נגד סתם אז בהכרח לומר דסתם זה יצא מן הפלל.

אבל פשלא ידענו סברתם מה היא אז אית לן למימר דהסתם הוי פכללין והכא דדעת ר"ש לא נתברר לנו מה הוא מסתמא אמרינן דסתם ספרי ר"ש ואדרבא לפעמים מקשה התלמוד והא סתם משנה ר"מ וכיוצא וכ"ש דליכא להקשות על ר"ש פשהוא נגד סתם ספרי ומאי פריף פ' התכלת ור"ש מהיכא יליף דבעלת ה' חייבת הלא הוא סבר דפטורה כסתם ספרי.

ועלה על לב לישוב קושית הרב ברפת הזבח בסגנון אחר דמדפריף פ' התכלת ורבי שמעון מהיכא יליף דבעלת ה' חייבת שמעיון דכן הלכה לחיוב דאא"ב דכן הלכה מהדר לאוקומי דר"ש סבר פהלקה ואמטו להכי פריף דלדידיה דאשר תכסה בה אצטרף לחייב סומא מהיכא יליף לחיוב בעלת ה' דכף יפה לנו לומר דר"ש סבר פהלק'.

אא"א פריינו שמחה והרא"ם בספר יריאים דההלכה הוא דפטורה בעלת ה' לגמרי מאי פריף ור"ש מהיכא יליף דחייבא הלא אנו נקיטינן דפטורה וטוב וישר לאוקומי ר"ש פהלקה. אלא ודאי מדחזינו דפריף ור"ש מהיכא יליף דחייבת משמע דהכי הלכתא והשתא קשה מברייתא דספרי דפשטה כברייתא דזבחים וא"כ נימא סמי חדא מקמי תרתי פדעת רבינו שמח' והרא"ם ופטורה ומהיכא גמר הש"ס דהלכה היא דחייבת ומשו"ה אצטרף הרא"ש לפרש ברייתא דספרי דחייבת וא"כ אית לן תרתי ברייתא לחיובא וכפ"ז פו הלכה דסמי חדא ברייתא דפ"ב דזבחים דפוטרת מקמי תרתי ברייתא דמחייבי.

ועוד אני אומר בענייני לישב קושיות הרב ברפת הזבח והוא דיש הפרש בין בריתא דספרי לבריתא דמיימי בזבחים דף י"ח לפטור לגמרי לבעלת ה' דבספרי שנינו על פנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח' במשמע ת"ל ד' פנפות יצאו בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח' ופירש הרא"ש בהאי לישנא דאמינו עליה וז"ל אי לא פתיב אלא על פנפי בגדיהם ה"א דבכל פנפים שיש לבגד אמרה תורה לעשות ציצית הן מעט הן הרבה ת"ל על ארבע פנפות ונתמעטו מעט והרבה ובעלת ג' פסול וכו' ונתמעטו בעלת ה' ויותר שאין להטיל בכל הפנפים אלא בד' מהם עכ"ל.

ואפשר לומר דדוקא לבריתא דספרי דפתחה בקרא דעל פנפי בגדיהם יש לפרש פירוש הרא"ש ואתי שפיר דהברייתא הקדימה לומר דמקרא דעל פנפי בגדיהם שומע אני דיעשו בכל פנפים שיש לבגד ועל זה קאמר ת"ל על ארבע וכו' והשתא דהס"ד ה"ה לעשות בכל פנפים כי אתא קרא דעל ארבע אין לפרש מן הקצה אל הקצה ולומר דעל ארבע פטר בעלת ה' מפל וכל דהווי הסברות הפוכות לגמרי.

ועוד דאמינו בעלמא תפסת מועט תפסת. ומשו"ה שפיר כ' הרא"ש דפירוש הספרי אינו לפטור לגמרי בעלת ה' והוא פירוש נאה ומתקבל כל קבל דמעל פנפי בגדיהם הנה שמעינו להטיל ציצית בכל פנף אפילו ח'.

א"כ כי אתא על ארבע אין בכחנו ללמוד אלא שלא להטיל ציציות יותר מד' ובעלת ה' או יותר יטיל בד' מהו. ולכן האריף הרא"ש לפרש הספרי פלו ומעתה הברייתא דזבחים דלא קתני אלא בעלת ד' ולא בעלת ה' נראין הדברים שהוא לפטור לגמרי דאם פונת התנא להטיל בד' פנפות לבעלת ה' הי"ל להקדים קרא דעל פנפי בגדיהם כברייתא דספרי.

אלא ודאי שהוא לפיטורא לגמרי והיינו דאוקמא בש"ס בזבחים בפלוגתא דהכי מוכחא ומפרעא אותה הברייתא דקתני על ארבע ולא שלש ארבע ולא חמש וסתמוה וקיצורה זאת אומר דפטרך לגמרי.

וארחיב הדברים בסגנון אחר דבשולמא ברייתא דספרי נכון לפרש כפי הרא"ש דברייתא גופה לכי תידוק אית בה חיובא ופיטורא לבעלת ה' דכיון דעל פנפי בגדיהם משמע להטיל לכל פנפיה כי אתא מיעוטא דארבע לא מעיט אלא היתר על ד'.

וא"כ מהברייתא גופה מוכח מיעוטא דלא יעשה בכל ה'. אבל עושה בד'.

אבל בברייתא דמיימי הש"ס ליכא אלא מיעוטא לחוד והפשט הוא למעט לכל ה' פנפים ולא יש רמז לחייב בעלת ה' בד' פנפותיה המרוחקות ומשו"ה סבר הש"ס דהוא פלוגתא דתנאי וברייתא זו פוטרת לבעלת ה' מפל וכל.

ולפום מאי דאמרן נבא להבין דברי התוס' במנחות דף מ"ג ע"ב בסוגיין שפתיבו וז"ל ור"ש מאבר ור"ת לא גריס ליה דא"כ פלהו מרבו בעלת ה' ופ"ב דזבחים תנאי ארבע ולא שלש ארבע ולא חמש ומוקי לה כר' שמעון מיהו על פרחין נ"ל דתלת תנאי הוו ואלקיא דרבי שמעון פליגי התם דהא קי"ל הלכה כר"ש בכסות לילה וכו' וקי"ל נמי דבעלת ה' חייבת וכו' ואנן כמאן אלא על פרחין גירסא נכונה היא וקא דפ' בית שמאי לא דריש ר' שמעון אשר היינו לההיא דרשא וכה"ג טובא עכ"ל והנה איכא למידק דר"ת דמחוק הגירסא מפח שמעתא דזבחים אמאי לא אמר מר דיש להכריח דל"ג לה בשמעתין

מפח הספרי נמי דסתם ספרי ר"ש ופטר בעלת ה' והא עדיפא דהוא ר"ש גופיה ואיך בש"ס הכא אמר דר"ש מאשר יליף לה הלכה ל"ג לה והא עדיפא לכאורה ממה שהכריח משמעתא דזבחים.

ויותר יקשה להתוס' שמקימים גירסתנו שהיא הפך הספרי והיגו מאי דהנינו בה בספרי הקטן ברפי יוסף לישוב להרא"ש. אמנם אפשר דר"ת גם הוא סובר דאין ראיה מהספרי שיש לפרש בספרי ב' פירושים א' בפשוטו והשני גם הוא פירוש מרווח לפרש בפירוש הרא"ש ולהכי לא גמר מיניה.

ונה דעת התו' שלא הזכירוהו. ולפי העלות מה שאמרנו רנוחא טובא הא דאשכחן פ' בית שמאי דר"ש אשר לא דריש ובשמעתין קאמר דדריש דהכא אית לן על כנפי בגדיהם דמשמע להטיל בכל הפנים ואתא על ארבע למעט כנף ה' וכיוצא וכי הא דריש אשר דהוא גילוי מילתא בעלמא משום דעל כנפי בגדיהם לחוד אינו מספיק דאימא דאתא ארבע ומעיט לגמרי ואתא אשר לגלות אף בעלמא לא דריש אשר.

והכא באמצעות על כנפי בגדיהם ואשר למדנו דעל ארבע לא מעיט אלא הכנף היותר על ד' ואנו מקימין פלהו קראי. ויותר ממה שקריתי לפניכם צדדתי כמה צדדיו ועת לקצר וק"ל.

רק זה אומר דמ"ש התוספות בדיבור הנז' ואנו כמאן ק"ק דהא שם בפסוקא בזבחים דף י"ח איכא ברייתא דמרב' בעלת ה' לחיוב מאשר תכס' בה וקאמר התם בש"ס דחיוב סומא נפקא לי' מאשר וא"כ אנו ק"ל כהוא תנא דזבחים ומאי קאמרי התוספות אנו כמאן דהלא גם ר"ת אגיל ומוד' בזה כי הוא מפורש בפסוקא אלא דקשיא לי' דבפ' התכלת משמע דרבי שמעון פשיטא לן דסובר בעלת ה' חייבת לפי גירסתנו והא אשכחן מאן דסבר כר"ש ואית לי' דפטור'.

דהגם דאיך ברייתא מחייבת וקאמר התם דסובר כר"ש דסומא חייב. מ"מ ק"ל דהש"ס לפי גירסתנו פריך ור"ש ומשני דנפקא לי' חיוב בעלת ה' מאשר ומאי פריך כאלו הדבר מוספם דבעלת ה' גם לר"ש חייבת ומשו"ה מחק בסוגית התכלת הא דאמרי' ור"ש מאשר נפקא והתוספות השיבו תשו' נצחת דכיון דאיכא תנא דאית לי' תרנויהו ומוכח דלדידן' גם ר"ש סבר הכי ואנו ק"ל הכי א"כ לדידן ר"ש אית לי' תרנויהו פההוא תנא דק"ל פנותי' ואמטו להכי פריך על ר"ש ומשני.

אמנם התוספות דקאמרי ואנו כמאן צריך ישוב ואפשר לומר דהתוס' אתו לאפוקי דלא נימא דר"ת דמחק הגירסא בסוגית התכלת גם הוא ימחקנ' בסוגית זבחים וא"כ מאן דמחייב בעלת ה' אפשר דפליג אר"ש בסומא ומשו"ה פתבו התוס' דאנו ק"ל פתרנויהו ואנו כמאן אלא מוכרח דאנו ס"ל דמאן דמחייב בעלת ה' התם בזבחים סובר דסומא חייב וק"ל פנותי' ומאחר דאיכא תנא דסבר תרנויהו ועל הרוך סבר דהכי סבר ר"ש א"כ הגירסא נכונה דפריך ומשני לדעת ברייתא דזבחים דק"ל פנותה והיגו דפריך בפשיטות ור"ש ומשני ודו"ק היטב.

סימן פז לדרישת צורבא מרבנן דחביב. ונגה לו סביב הודעתי הן פתיב פאן דמטיבותי' במתיבתא דילן תנו רבנן ה' מלכים מהרב"ם ובהיותנו צמאים לשותות מימיו אחלי

אָדוּנִי יִשְׁדָּר לִן שְׁוֹפְרִי אֲשֶׁר כָּתוּב לְמַר בְּס' פֶּס יָדָא עַל הַלְכוֹת אֱלוֹ אִם נָא מְצֵאתִי חֵן וַיַּעַת "ק מִשֶּׁם וְעָלִי לְשֵׁלֶם פְּשִׁיטֵי דְסִפְרָא.

וְגַעְגּוּעִים יֵשׁ לִי עָלַיָּה דְמַר מְדוּעַ בּוֹשֵׁשׁ לְהַדְפִּיס ס' פֶּס יָדָא כִּי שְׁמַעְתִּי מִמַּעֲיִנֵי הִיְשׁוּעַ חֲשׂוּקִיהָ"ם כִּס"ף לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים"ם וְשִׁכְמָה תְּשׁוּבָה חֲלָקַת חֲמֻדְתִּי אֵלַיָּה תְּשׁוּקַתִּי וְאוֹר עֵינַי גַּם. חֲלָקַת הַשֵּׁד זֶה תִּלְמוּד אָרִי עָלָה בְּחוּמְרֵי מִתְּנִיחָא פָּרָה וְרַחֵל בְּהֶרֶת יַעֲלֵ קַגְם. ה"ה כְּמַה"ר נר"ו. חֲלָקַת הַשׁוּרִים"ם אֲמָרוֹת טְהוּרוֹת כֵּן קָרְבוֹ אֵלַי שְׁאֲנִי טוֹעֵם מִן בְּמַדְב"ר מְעַדְנֵי מְלָךְ אֶת פֶּת בְּגַם.

חֲלָקַת מְחֻקֵּק אָרִי דוֹר"ש מָה הִי לְנוּ בַּה' מְלָכִים לְהֶרְמֵב"ם כִּי מְרַבֵּי יִשִּׁיב' מְרַבֵּי חֲכָמִי מְלַכִּים"ם יִמְלֹכוּ שְׁהֵן זְיוּגָם. חֲלָקַת צְוֹאֲרֵי יָלִין עִז בִּי אָדוּנִי מַה יִּדְעָתִי וְלֹא יָדְעוּ כָּל הַפְּתוּב לַחַיִּים"ם אֵין שְׁבִיעִ"ה בְּאַנְכָלִים וְשׁוּרֵי בֵּאֲר"ש יִכְתְּבוּ תְּנִי וְלֹא יִדַּע מַה תְּנִי זֹאת הֵיטָה לִי הֵן לֹא הוּבָא קוֹנָט' פֶּס יָדָא בְּדָפוּס כִּי חֲלָק רַב מְמַנּוּ אֲנָא נִפְשָׁא כְּתַבִּית לְיוֹם קִטְנוֹת בְּיַמּוֹת הַחוּר"ף וְגַם עָרַב רַב וְלַעַת כְּזֹאת לֹא יִכּוֹל יוֹסֵף לְבָרַר אֲנֹכֶל יַצִּיב פְּתָגָם.

חֲלָקַת יַה"ב הִנֵּה נִשְׁאֲתִי פְּנִיָּה וּבְפַעַם הַזֹּאת אֲנִכִּי אֲשַׁלַּח קוֹנָט' עַל הֶרְמֵב"ם הַלְכוֹת מְלָכִים וְעַל נוֹשְׂאֵי כְּלָיו נִחַם נְהָגָם. (א) הֶרְמֵב"ם הַלְכוֹת מְלָכִים פ"א דִּין א' וְדִין ב' וּמ"ש מְרָן בְּכ"מ.

אוֹר יְקָרוֹת בְּלִשׁוֹנוֹת דָּף נ"ו. (ב) דִּין ג' אֵין מְעַמִּידִין מְלָךְ אֱלָא עִפ"י ב"ד שֶׁל ע' זְקָנִים וְכו' מְרָן פ"ה דְּסִנְהֶדְרִין כְּתַב נִשְׁאֵר לְנוּ לְדַעַת מַנִּין שְׁאֵין מְעַמִּידִין מְלָךְ אֱלָא עִפ"י ב"ד הַגְּדוֹל.

וְהָרַב שְׁיִירֵי כְּנֵה"ג בְּהַגְהוֹתֵיו כְּתַב שֶׁם דְּהַסְבְּרָא מְחַזְּקֵיבַת כְּף וְשׁוֹב הִבִּיא מַש"ר בְּדִין. וְהָרַב גּוֹפִי הַלְכוֹת בְּדִין זֶה כְּתַב דְּהַדְבָּר בְּרוּר מַמ"ש אֵין דְּנִין כ"ג אֱלָא עִפ"י ב"ד שֶׁל ע"א מְדַכְתִּיב הַדְבָּר הַגְּדוֹל דְּכָרִיו שֶׁל גְּדוֹל וְכו' עִש"ב וְנִעְלַם מֵהֶם שֶׁהוּא תּוֹסְפָתָא פ"ג דְּסִנְהֶדְרִין תְּנָא אֵין מְעַמִּידִין לֹא מְלָךְ וְלֹא כ"ג אֱלָא בְּב"ד שֶׁל ע"א.

וְהַתִּימָא עַל מְרָן דְּבַפ"ד דְּכָלִי הַמְקַדָּשׁ דִּין י"ד בְּמ"ש שֶׁם הַר"מ אֵין מְעַמִּידִין כ"ג אֱלָא בְּב"ד שֶׁל ע"א כְּתַב שֶׁהוּא תּוֹסְפָתָא פ"ג דְּסִנְהֶדְרִין ע"ש וְאֵיף בַּה' סִנְהֶדְרִין לֹא זָכַר שׁוֹר מִינָהּ וְהָרַב פֶּר"ח בְּהַגְהוֹתֵיו שֶׁם כְּתַב בַּה' סִנְהֶדְרִין וְאֲנִי מְצֵאתִי שֶׁהוּא תּוֹסְפָתָא פ"ג דְּסִנְהֶדְרִין וְנִעְלַם מֵמַנּוּ שֶׁכ"כ הַלַּח"מ שֶׁם בַּה' סִנְהֶדְרִין וְכַתְּב' נָמִי מְרָן בַּה' כְּלִי הַמְקַדָּשׁ וְכ"כ הַלַּח"מ בְּדִין זֶה.

וּמ"ש רַבִּינוּ וְעַל פִּי נְבִיא. הַקֵּשׁ הָרַב לַח"מ דַּע"פ נְבִיא מַנִּין לוֹ דְּהַתּוֹסְפָתָא לֹא אֲמָרָה אֱלָא ב"ד שֶׁל ע' וְאֶחָד לְבַד וְעוֹד דְּדוּמְיָא דְכ"ג קְתַנִּי לָהּ וְהֵתָם לֹא בְּעֵינֵי נְבִיא ע"ש וְאֲשַׁתְּמִיטִיתִי דְּהוּא בְּרִיתָא דְּסִפְרֵי פ' שׁוֹפְטִים וְכָף הִיא שְׁנוּיָה אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵינוּ בּוֹ עַל פִּי נְבִיא.

וּמֵאֵי דְלֹא קְתַנִּי לָהּ בְּתוֹסְפָתָא מִשׁוּם דְּתַנִּי מְלָךְ וְכ"ג בְּהַדִּי וּמִקְלָתָא דְּאִיתָא בְּתַרְוִיָּהּ קְתַנִּי מִקְלָתָא דְּאִיתָא בְּמְלָךְ לְחוּד לֹא קְתַנִּי. (ג) דִּין ד' אֵין מְעַמִּידִין מְלָךְ מְקַהֵל גְּרִים וְכו' וְדְבָרֵי מְרָן.

יַד מִשָּׁה בְּדַרְשׁוֹתֵיו דָּף צ' ע"ג. (ד) עַד שְׁתַּהֲלִי אֲמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל.

כתב מֶרֶן ומשמע לי דלרבותא נקט אמו ומכ"ש אם היא אביו מִיִּשְׂרָאֵל אף שאין אמו מִיִּשְׂרָאֵל כִּשְׁמֵר וכו"כ התוס' פ' מ"ח ובהכי נִיחָא לי הֵיאָה מְלָךְ רַחֲבָעָם דְּלָאו אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּהָא בֶּן נַעֲמָה הַעֲמוֹנִית הָנָה עכ"ל וְכֹנֶנֶת מֶרֶן בְּאוֹמְרוֹ אִם הִיא אֲבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וכו' נרא' דְּהֵינּוּ אִם אִמּוֹ גֵּינֶרֶת וְכֵן הִכְרִיחַ הָרַב כְּנֵה"ג וּפְיָרֵשׁ בֶּן דְּבָרֵי מֶרֶן בַּח"מ סִימָן ז' הַגְּהַת ב"י אוֹת א' עש"ב וְכֵן רָאִיתִי לְהַר"ן בְּחִידוּשָׁיו לְסַנְהֶדְרִין סוֹף פ' אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת שֶׁכ' דְּבֶן גֵּינֶרֶת וְאֲבִיו מִיִּשְׂרָאֵל פְּשִׁטָּא דְּכָשֶׁר לְמַלְכוּת דְּהָא אֲבִשְׁלוּם הִיא בֶּן מַעֲכָה בֵּת תַּלְמִי מְלָךְ גְּשׁוּר וְלֹא הָיוּ פּוֹסְלִין אוֹתוֹ לְמַלְכוּת מְפָנֵי כֶּה וכו' עש"ב וק"ק דְּטָפֵי הו"ל לְהוֹכִיחַ מֶרְחַבָּעָם שְׁמַלְךְ וּמִמְנֹו נִשְׁתַּלְשַׁל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד כְּמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ מֶרֶן.

והנה התוספות בסוֹט' דף מ"א ע"ב כְּתָבוּ בְּשֵׁם ר"י דְּלֹא סָגִי אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֹׁאֵר שְׁרָרוֹת אֲבָל מְלָךְ חִזּוּר וְשָׁנָה מִקְרָב אֲחִיךָ דְּקָפִיד קָרָא גְּבִי מְלָךְ עַד שֶׁיֵּהָא מִמֶּשׁ מִקְרָב מְמוֹנָצֵעַ מֵאֲבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עכ"ל ומהרח"א בס' מְקַרְאֵי קִדְּשׁ בְּנִימוֹקִיו פ"ב דְּסַנְהֶדְרִין דף קל"ה ע"ב הִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּהָא אֲמָרוּ בַּתּוֹסְפְתָא דְּכָשֶׁר לְמַלְכוּת מִהַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָן וּבְחֵד מִיִּנְיָהּ סָגִי ע"ש וְיֹוֹתֵר יִקְשָׁה דְּבַפְסְקֵי הַתּוֹסְפּוֹת שֶׁם פ' אֵלוֹ נְאֻמִּים כְּתוּב אִין מַעֲמִידִין מְלָךְ אֵלָא מִן הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָן ע"ש וְהוּא נֶגֶד מַה שֶׁהַסְפִּימוּ בַּתּוֹס' דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לֹא סָגִי לְמַלְכוּת אִף דְּמְשִׁיאִין לְכַהֲנָן כְּמַבְרָר פ' עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין.

וְרָאִיתִי בְּלִיקוּטֵי מַהֲר"ר בְּצִלְאֵל כ"י שֶׁם בְּסוֹט' שֶׁהֵבִיא פִּירֵשׁ"י דְּאֲגָרִיפּס הֵיִתָּה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וכו' וז"ל ומ"מ קָאֵמַר בְּגַמְרָא דְּחִנוּפ' הֵיִתָּה שְׁלֹא הִיא רְאוּי לְמַלְכוּת כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ בַּתּוֹסְפְתָא דְּאִין מַעֲמִידִין מְלָךְ אֵלָא מִן הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָן תּוֹסְפּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת עכ"ל וּלְפּוֹם רִיקְטָא יֵשׁ לְהַבִּין דְּאִיךָ כְּתָבוּ דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אִינוּ רְאוּי לְמַלְכוּת דְּאֲמָרוּ בַּתּוֹסְפְתָא דְּבַעֲי מְשִׁיאִין לְכַהֲנָן וְהֵלֵא אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל בַּתּוֹסְפְתָא לְכַהֲנָן.

אֲמַנָּם דְּבַרְיָהֶם פְּשוּטִים דְּסִבְרֵי דְּגוּי וְעָבַד הֵבָא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל הַנִּלְדָּ פָּגוּם וְקִיָּמִי עַמ"ש רש"י דְּעָבַד הָנָה וְכִינּוּן שֶׁהוּא עָבַד עָבַד הֵבָא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל הוּא פָּגוּם לְכַהֲנָן וְכֵן דַּעַת רוּב הַפּוֹס' כַּמ"ש מְהַרְשֵׁ"ל בְּתַשׁוּ' בְּסִימָן טו"ב וְעַמ"ש בַּה' סַנְהֶדְרִין פ"ב וְכַפ"ז נִמְצָא דְּכִי אֲמָרִי דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מְשִׁיאִין לְכַהֲנָן הֵינּוּ שְׁאֲבִיו גֵּר אוֹ מְשֻׁחָרֵר וְכְמוֹ שֶׁכ' הַרְמַב"ן בְּחִידוּשָׁי יְבָמוֹת פ' הַחֹלֵץ דף מ"ה וְנָה פִּנְנַת הַתּוֹס' שֶׁם בַּפ' הַחֹלֵץ דף מ"ה ע"ב ע"ש וכו"כ הַר"ן שֶׁם בְּחִידוּשָׁיו סוֹף פ' אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת.

וְעַל דָּרָךְ זֶה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ מ"ש בַּתּוֹס' רִי"ד בְּקִידוּשָׁיו דף ע"ו ע"ב וז"ל אֲבָל הַמּוֹרָה פִּירֵשׁ כַּמ"ח גֵּר דֵּן אֶת חֲבִירוֹ ד"נ וכו' נִרְאֶה דְּהָא אִין דְּנִים ד"נ אֵלָא בְּסַנְהֶדְרִין שְׁל כ"ג וְגֵר פָּסוּל לִישֵׁב בְּסַנְהֶדְרִין לֹא מִיִּבְעִיָּא גֵר גְּרִידָא אֵלָא אֲפִילוּ אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּבַעֲי אִתָּךְ וְבַעֲי כְּשֵׁרִים הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָנָה וְהֵיאָה יִתְכֵן שְׂיָדוֹן גֵּר אֶת חֲבִירוֹ ד"נ וכו' ע"ש וְכַבֵּר כְּתָבְנוּ דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִן הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָנָה וְהֵיאָה יִתְכֵן שְׂיָדוֹן גֵּר אֶת חֲבִירוֹ ד"נ וכו' ע"ש אֲבָל רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה.

אִיָּרִי בְּגֵר בֶּן גוֹי הֵבָא עַל יִשְׂרָאֵלִית וְכַדְמִשְׁמַע. פֶּשֶׁט דְּבָרֵי רַבָּא בִּיבָמוֹת דף ק"ד גֵּר דֵּן אֶת חֲבִירוֹ דְּאִיָּרִי בְּגֵר שְׁנַתְגַּיִיר הוּא עֲצָמוֹ וְאֵהָא קָאֵמַר וְאִם הֵיִתָּה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דֵּן אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל וְבֵהָא הַנּוֹקְשָׁה לוֹ לְרַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה דְּבַגֵּר שְׁנַתְגַּיִיר הוּא עֲצָמוֹ אֲפִילוּ אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּהֵינּוּ כְּגוֹן שְׁאֲבִיו גוֹי בָּא עַל יִשְׂרָאֵלִית אִינוּ כְּשֵׁר לְסַנְהֶדְרִין דְּהוּא פָּגוּם לְכַהֲנָנָה וְכַד"נ בְּעִינֵן כְּשֵׁרִים הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָנָה.

אָמְנָם רֵאִיתִי לְהַתּוֹס' שֵׁם בִּיבְמוֹת דָּף ק"ב ע"א שְׁפָתָבו לְעֻנְן חֲלִיצָה עַד שִׁיְהָא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל פְּרוּשׁ בְּאִמּוֹ לֹא סָגִי עַד שִׁיְהָא גַם אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל אַבְל בְּאָבִיו לְחוּד סָגִי דְהָא אָפִילוּ לְעֻנְן יַחַס פְּהוּנָה סָגִי בְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל כְּדָאֲמַרִי בְּעֶשְׂרָה יוֹחֲסִין עַכ"ל וְהֵם דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁרַמְזוּ מְרֵן בְּדִין זָה וְכ"כ בַּס' אֲגוּדָה שָׁם.

וְכַבֵּר פְּתַבְנוּ שֶׁהַכְּרִיחַ הָרַב כְּנֵה"ג דַּמ"ש הַתּוֹס' וּמְרֵן דְּבְּאָבִיו לְחוּד סָגִי הֵיִינוּ בְּאָבִיו יִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׂא גִיּוֹרְתָ וְהוּא בֶן יִשְׂרָאֵל וְגִיּוֹרְתָ אִזּוּ סָגִי דְּאִלוּ יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַגּוֹנֵיָה הוּא קָרוֹי בְּנָה וְהוּא גוֹי גְּמוּר וְכֵן הוֹכִיחַ מַמ"ש מְרֵן בַּא"ה בַּב"י סִימֵן קַס"ט דַּעַמ"ש הַטּוֹר וּבַס' הַמְצוֹת הַכְּשִׁיר אִמּוֹ מְגָרִים רַק שִׁיְהָא אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל פְּתַב מְרֵן שַׁכ"כ הַתּוֹס' מְשׁוּם דְּאָפִילוּ לְעֻנְן יַחַס פְּהוּנָה סָגִי בְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל ע"ש וְהַשְׁתָּא פִּינּוּן שֶׁהַתּוֹס' אֵיִירוּ בְּיִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׂא גִיּוֹרְתָ וְהֵיִינוּ אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל דְּקָאֲמַרִי קִשָּׁה דַּא"כ מַאי עֲדִיפּוּתָא אֵיפָא בְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל טְפִי מַאֲמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי גַם גַּר שְׁנִשְׂא יִשְׂרָאֵלִית שְׁנָה לִישְׂרָאֵל שְׁנִשְׂא גִיּוֹרְתָ דְּבִשְׁנִיָּהֶם בְּתָם פְּשָׁרָה לְכַהֲנָה כְּדַתְּנּוּ פ' עֶשְׂרָה יוֹחֲסִין וַא"כ מַאי אָנְלִמְיָה דְּאָבִיו מַאֲמוֹ הָא פִּינּוּ דְּאֵיִירִינוּ בְּנִשְׂא גִיּוֹרְתָ ה"ה גַּר שְׁנִשְׂא יִשְׂרָאֵלִית וּמַאי קָאֲמַרִי דְּאָפִילוּ לְעֻנְן יַחַס פְּהוּנָה סָגִי בְּאָבִיו הָרִי גַם בְּאִמּוֹ פִי הָאִי גּוֹנוּבָא שְׁנִשְׂאָתָ לְגַר מִן הַמְשִׁיאִין לְכַהֲנָה וְאִם נֶאֱמַר דַּס"ל דַּמ"ש שֵׁם רְבָא וְאִם הִיתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֲגַר שְׁנִשְׂאָתָ קָאִי וּר"ל דְּאָבִיו גוֹי וּמ"ה לֹא סָגִי לְחִלְצָה וְלֹא לַד"נ דְּכִינּוּן דְּאָבִיו גוֹי פְּגוּם לְכַהֲנָה וְכַמ"ש לְדַעַת תּוֹסְפוֹת רִי"ד אַפְתִּי קִשָּׁיָ דְּלֹא ה"ל לְהַתּוֹס' לְמַתְלִי בְּאָבִיו דְּסָגִי דְּכִינּוּן דְּאָבִיו דְּסָגִי הֵיִינוּ בְּנִשְׂא גִיּוֹרְתָ ה"ה אִמּוֹ דְּנִשְׂאָתָ לְגַר תְּרַנּוּיָהוּ מִמְשִׁיאִין לְכַהֲנָה וּלְפִלְגוּ הַש"ס וְהַתּוֹס' בְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עֲצָמוֹ דְּהִיכָא שְׁאָבִיו גוֹי לֹא מְהַנִּי לְחִלְצָה וְאִם אָבִיו גַּר אוֹ אָבִיו יִשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִיּוֹרְתָ תְּרַנּוּיָהוּ מִן הַמְשִׁיאִין לְכַהֲנָה וְכַשְׁרִים לְחִלְצָה וְכֵן קִשָּׁה עַל מְרֵן שְׁרַמְזוּ דְּבָרֵיהֶם בְּדִין זָה וּפ"ב דְּסִנְהֶדְרִין וּבְבֵית יוֹסֵף בַּא"ה וַח"מ ס' ז' וְלֹא הָעִיר בְּזָה דְּכַמוּ דְּאָבִיו יִשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִיּוֹרְתָ מִן הַמְשִׁיאִין לְכַהֲנָה ה"ה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְאָבִיו גַּר כְּדַתְּנּוּ בְּעֶשְׂרָה יוֹחֲסִין.

וְכַבֵּר הִי אֲפִשֵׁר לִישֵׁב עַפ"ז גִּירְסַת הַסְּפָרִים בְּסַמ"ק וּבְכַלְפּוֹ שְׁפָתוֹב בְּהֵם דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל סָגִי לְחִלְצָ' וְכ' מְרֵן בַּב"י א"ה שֵׁם בַּסִּי קַס"ט דְּהוּא ט"ס וַצ"ל אָבִיו וְהָרַב ב"ח הָאָרִיף לִישֵׁב גִּירְסַת הַסְּפָרִים ע"ש וּלְפִי דְּרַכְנוּ אֲפִשֵׁר דְּכּוֹנֵת הַסְּמ"ק וְהַפְּלָבוּ כְּשִׂאֲמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְאָבִיו גַּר דְּבָהָא שְׁנָה לְאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִיּוֹרְתָ דְּתְרַנּוּיָהוּ מִן הַמְשִׁיאִין לְכַהֲנָה וּס"ל דְּהָא דְּאֲמַרִי וְלְעֻנְן חֲלִיצָ' עַד שִׁיְהָא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל הֵיִינוּ כְּלָפִי מַאי דְּקָאֲמַ' וְאִם הִית' אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דֵּן אִפִּי יִשְׂרָאֵל דְּהַכְּנָה אָפִילוּ אָבִיו גוֹי לְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לַז"א דְּלְחִלְצָ' מִיתּוֹרָא דְּקָרָא בְּעִינּוּ אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לְאִפּוֹקִי אָבִיו גוֹי וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּסָמִיף לִיָּה אַבְל לְעוֹלָם דַּא' מְהֵם יִשְׂרָאֵל ו' גַּר מְהַנִּי דְּתְרַנּוּיָהוּ מְשִׁיאִין לְכַהֲנָ' וּלְכַבֵּר פְּתַבוּ דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל סָגִי לְחִלְצָ' כְּלו' וְכַשְׁאָבִיו גַּר.

אַבְל דַּעַת הַתּוֹס' קִשָּׁה דְּמַאי רְבוּתָא דְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וְכֵן קִשָּׁה עַל הָרַב בְּאָר שְׁבַע בְּתו' פ' אִלוּ נֶאֱמָרִין דָּף מ"א וְהַדְרִיש' וּב"ח א"ה ס' קַס"ט דְּהַבִּיא' דְּבָרֵיהֶם וְלֹא הָעִירוּ עַל זָה. וְרוֹא' אֲנָכִי לְמַהֲרֵש"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה פ' מְצַנֵּת חֲלִיצָ' ס' ד' שְׁפָתוֹב וַז"ל הִיכָא דְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל סָגִי בְּלֹא אִמּוֹ דְּהָא יִשְׂרָאֵל מְמֵשׁ הוּא לְעֻנְן יוֹחֲסִין כְּדַאֲיִתָּא פ' בְּתַרָא דְּקִדּוּ' וְכו' וּמ"ש הָרִי"ף עַד שִׁיְהָא יִשְׂרָאֵל מְפָל צַד לְאִפּוֹקִי אִמּוֹ דְּלֹא תִימָא מַאי פְּסוּל' הִיכָא דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל הָא בְּהוּ כְּשָׁרָה לְכַהֲנָ' דְּקִי"ל כְּרַאב"י מ"ה כְּתַב עַד שִׁיְהָא מְפָל צַד וְאֲפִי' לְעֻנְן

יחס פְּהוֹנָ' סְגִי בְּהֵכִי וְכו' ע"ש וּמְדַבְּרֵי נֹרָא' דְתַרֵּי מִיְלֵי נִינְהוּ בְתוֹ כֶּשֶׁר' לְכַהֲנָנִי וְיַחַס פְּהוֹנָ' וְלִפְּנֵי רִיבְהוּטָא לֹא הִבְנִיתִי דְבַרֵּי קְדָשׁוֹ.

וּמוֹצֵא אֲנִי אַחֲרֵי הַחִיפּוּשׁ שְׂכַבְרֵי הַקּוֹשׁ' דְבַר זֶה לְהַרְבֵּי שָׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א סִי' קכ"ח אָף לֹא בְּסִגְנוֹן דְּכַתִּיבָנָא בְּעִנְיֹתֵינוּ וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ זֶה הַדְּחַק אֲשֶׁר נִדְחַק לִישָׁב דְּבַרֵּיהֶם דְּמִיִּיתוּ רֵאִי מַר' יְהוּדָ' דֹּסְבִי בְּקִדּוּשֵׁינוּ דָּף ע"ח עַד דְּאִיכָּא כָּל זָרַע יִשְׂרָאֵל וְאַפ"ה בֵּת גִּיּוֹרֶת מִיִּשְׂרָאֵל כֶּשֶׁר' דְּנִקְרָא כָּל מִיִּשְׂרָאֵל וְה"ה בְּחִלְיָ' דְבַעֲיָנוּ כָּל מִיִּשְׂרָאֵל ע"ש וְהַעֲנָנוּ נְכוֹן אָף הוּא דוֹחַק בְּדְבַרֵּי הַתּוֹס' וְגַם הָעֵינָקֵר חֶסֶר.

וְהַרְבֵּי בְּאַר שְׁבַע הַקֶּשׁ' בְּתוֹסְפוֹתָיו שָׁם פ' אֵלּוּ נֶאֱמָרִין לְמַש"ש הַתּוֹס' דְּמִלְּךָ בְּעֵי מַאֲבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מְרַחֲבָעֵם וְנִיחָא לִיה דְּכֹנֶנֶת הַתּוֹס' לְאַפּוֹקֵי אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לְחוּד אָבִל בְּאַבִּיו סְגִי כַּמ"ש פ' מְצֻנֹת חִלְיָעָה ע"ש"ב וּבִס' בֵּית הַלֵּל י"ד סִי' רס"ט פְּתַב שְׁהַרְב ב"ש הַקֶּשָׁה מְרַחֲבָעֵם וְהַנִּיחָבָצ"ע וְשׁוֹב הִבִּיא דְבַרֵּי מְרָן הַכ"מ בְּדִין זֶה וְתִירָץ דַּמ"ש הַתּוֹס' לְאַפּוֹקֵי אִמּוֹ דוֹקָא אָבִל בְּאַבִּיו לְחוּד סְגִי ע"ש"ב וּק' דְּהַרְב ב"ש לֹא סִלְקָא לִיה בְּקִשְׁיָא אָף הַרְבַּ עֲצָמוֹ תִּירָץ תִּירָץ זֶה עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׁנָא' וְגַם הָרִיטְבָ"א בְּחִדּוּשֵׁינוּ לְקִדּוּשֵׁינוּ דָּף י"ג ע"ב הַכְרִיחַ דְּבַמְלָךְ בְּאַבִּיו לְחוּד סְגִי מְרַחֲבָעֵם ע"ש.

וְהַרְבֵּי דִּינָא דְחֵי סוֹף לְאַנְוִן רַכ"א גַּם הוּא עַל מְבוּכָה זֹו יִשָּׁב וְהַקֶּשׁ' עַל הַתּוֹס' דְּסוֹט' וְנִמְקִי יוֹסֵף שְׂכַתְבוּ דְּמִלְּךָ בְּעֵי אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִהַתּוֹסְפָתָא וְתִירָץ יְתִיב וְהִדֵּר קִשְׁיָתִי' מְדוּד הַע"ה וְרַחֲבָעֵם וְאַבְשָׁלוֹם וְנִיחָא לִיה דְּכֹנֶנֶת הַתּוֹס' וְהַנִּמְקִי דְבַאֲבִיו גֵּר וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִּיּוֹרֶת סְגִי לְמַלְכוּת ע"ש"ב וְאִינוּ מְחַנּוֹר דְּגַבִּי חִלְיָעָ' דְבַעֲיָ' יִשְׂרָאֵל מְפָל צְדָדִיו לֹא מְכַשְׁרֵי הַתּוֹס' אֶלָּא בְּאַבִּיו מִיִּשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִּיּוֹרֶת אָבִל אָבִיו גֵּר וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לֹא כְּדַמוּכַח מִהַטּוֹר א"ה סִי' קס"ט וּפְסָקִי תוֹס' פ' מְצֻנֹת חִלְיָעָ' וְכַדְמִשְׁמַע מְפָל הַאֲחֻרָנִים.

וְהֵכָא נְמִי דְּכַתְבוּ מְמוֹצֵעַ מַאֲבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וִיהֵא מְמֹשׁ מְקַרְב מְשַׁמַּע לְפָחוֹת כְּסַבְרָתָם בְּחִלְיָעָ' גַּם הַנִּמְקִי כְּתַב וְז"ל וְלֹד"נ עַד שְׁיֵהָא יִשְׂרָאֵל מְפָל צְדָדִיו כְּמוֹ מְלָךְ וְכו' וְכֹן לְחִלְיָעָ' עכ"ל וְלְכָל הַפָּחוֹת מְשַׁמַּע אָבִיו יִשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִּיּוֹרֶת וְתוֹ דְּלֹא הִי' צָרִיף לְזֶה דְּכִינּוּן דְּכַבְרֵי יִישָׁב הַתּוֹסְפָתָא לְדַעְתָּם וְלֹא ק"ל אֶלָּא מְדוּד הַע"ה וְרַחֲבָעֵם יוֹתֵר נְכוֹן לוֹ' דְּדַעַת הַתּוֹס' דְּלַמְלָכוֹת וְחִלְיָעָ' קְפָדִי שְׁיֵהָא אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וְאִמּוֹ גִּיּוֹרֶת כַּמ"ש הָרִיטְבָ"א וּלְפ"ז לְדַעְתָּם חִלּוּק גְּדוּל יֵשׁ בֵּין מְלָךְ לְשָׂאֵר שְׁרָרוֹת דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְאָבִיו גֵּר לֹא מְהַנִּי לְמַלְכוּת וְכַבְרֵי הָאֲרִיף בְּזֶה הַרְבַּ הַנּוֹ' לְעִיל וּבְכַנְה"ג ח"מ סִי' ז' ע"ש"ב הֵן אֲמַת דְּלִשְׁטַת הַרְבַּ בְּתוֹס' מְתִישָׁב מַה שְׁהַקֶּשְׁתִּי לְעִיל עַל פְּסָקִי הַתּוֹס' דְּסוֹט'.

אָף בְּמִקּוֹם אַחֲרֵי הוֹכַחְתִּי דְּפְסָקִי הַתּוֹס' דְּסוֹטָה הֵם מִתּוֹס' אַחֲרוֹת וְלֹא עַל הַתּוֹס' שְׂבִינְדִינוּ וְעוֹד יֵשׁ לְהָאֲרִיף ע"ד הַרְבַּ הַחֲבִי"ב בְּכַנְה"ג וְדִינָא דְחֵי דוּק וּבְהַגְהוֹתִי לַח"מ פְּתַבְתִּי בְּיִשׁוּב דְבַרֵּי רַבֵּינוּ בְּדִין זֶה וְדַבְּרֵי מְרָן פ"ב דְּסִנְהֶדְרִין ע"ש.

(ה) דִּין ו' וְאִין מְעַמִּידִין מְלָךְ וְלֹא פְהוּ גְדוּל וְכו' הַרְבַּ תִּי"ט פ"ק דְּעַדִּיּוֹת הִבִּיא דְבַרֵּי הַרְמַב"ם הַלְלוּ וְהַקֶּשׁ' לְמָה לֹא כְּתַב הַר"מ בַּה' פְּלִי הַמְקַדָּשׁ שְׁאִין מְעַמִּידִין כַּה"ג מֵאֵלּוּ וְנִיחָא לִיה דְּלֹא הָוָה גְּרִיס בְּבְרִיתָא כַּה"ג עֵינּוּ שָׁם וְהוּא פְּלֹא דְהָרִי הֵכָא כְּתִיב אִין מְעַמִּידִין מְלָךְ וְלֹא פְהוּ גְדוּל וְעַל לְשׁוֹן זֶה קָאִי הַרְבַּ שׁוֹב רְאִיתִי שְׁתַּמָּה עָלָיו בַּס' שׁוֹשְׁבִים לְדוּד

הנדפס מחדש שם וכבר קדמו הרב פנחס הגדול' בהגהותיו פ"ה דכלי המקדש ע"ש (שם לא קצב ולא ס') וכו' פתב מרן בכ"מ דס"ל לרבינו בפ"ה הברייתא דכל שעסקו עם הנשים היינו עד הגרדיים ומספרים ואילך איירי שאין מעמידין מלה וכה"ג ע"ש ולפ"ז משמע דגרדיים לא זילא אומנותיהו אלא דעסקי עם הנשים לחוד וקשה דהא שנינו בתוספתא פ"ק דעדות מעש' שבאו שני גרדיים משער האשפות וכו' ולמה הוזכרו שם מקומן ושם אומנותן והלא אין לה אומנות ירודה אלא גרדי וכו' עיין שם הרי בהדיא דזילא אומנותיהו וכן הוא במדרש ש"ט מ"ז י"ז וא"כ אין מעמידין מהם מלה וכה"ג.

לכן נראה עיקר כמ"ש הרשב"ץ בתשו' ח"א סי' י"ו דמה שלא פתב הרמב"ם האחרים היינו שבזמננו ובמקומו אותם האומניות היו משונפות ולא נקט פי אם האומניות המבונות בכל מקום עיין שם ולעולם דהר"מ מפרש דפשט הברייתא דכולן עסקו עם הנשים והם אומנות בזויה ואין מעמידין מהם מלה וכה"ג וכמו שנגר' מפירש"י שכתב דספרים נמי עסקו עם הנשים וכ"כ פ"ק דשבת דף ט"ו שאין מעמידין מלה וכ"ג מגרדיים וכ"כ רבינו עובדיה פ"ק דעדות.

ומ"ש מרן דרבינו לא גריס גרע וגרס קצב במקום פובס. הרשב"ץ הנה גריס בדברי רבינו גרע במקום קצב ע"ש בתשו' הנז'.

ותו ק' למ"ש מרן בכ"מ דכל שעסקו עם הנשים היינו עד הגרדיים ומספרים ואילך איירי שאין מעמידין וכו' מהתוספתא דשילהי קדושין דמוכח שם בהדיא דספרין וכוכסין הם עסקו עם הנשים (ו) דין ז' וי' וי"ו עיין מ"ש בספרי הקטן שער יוסף דף ק"ג ודף ק"ד ודף ק"ה ועיין בהגהותי על ספרי הנז' מ"ש משם מהר"ב קאזיס בחלקו של בנימין.

(ז) דין ז'. וכל מי שאין בו יראת שמים וכו' ק"ק על הרשד"ם י"ד סי' קס"א דלא נסתייע מדברי רבינו וכבר כתבתי בזה במקום אחר בס"ד.

(ח) דין ט'. תפסק המלכות מביתו עמ"ש מהר"ד עאראמא בהגהותיו לישוב השגת הראב"ד ובכסף משנה ודוק.

סימן פח על הרמב"ם פ"ב דה' מלכים. (א) דין א'.

וכן לא ישתמש וכו' עמ"ש מרן בכסף משנה והפר"ח בהגהותיו פתב דהכי איתא בתוספתא דסנהדרין אין משתמשין באחד מפל משמשיו עכ"ד והך תוספתא איתא נמי בירושלמי פ"ב דסנהדרין אמנם מרן ז"ל רצה להביא לעבדיו ושמשיו לפי שרבינו פתב בתחיל' ואין משתמשין בשרביטו ולא בכתרו ולא בא' מפלי תשמישו.

ושוב פתב וכן לא ישתמש בעבדיו וכו' והתוספתא והירושלמי איירי בכלי תשמישו שהוא החלוק' ראשונה וכדקתני סיפא וכשמת פלן נשרפין. אבל לעבדיו ומשמשיו לא משתמע שפיר בהדיא מזה ומ"ה הביא מרן מאבישג.

הז אמת דבחלוק' הראשונה הו"ל לאתויי מרן התוספתא והירו' ותו דלפי האמת מפלי תשמישו נלמד עבדיו ומשמשיו. והרב גופי הלכות הבין שפנ' מרן ז"ל להביא ראיה למלה אחר דשרי להשתמש בעבדיו והקש' דאין ראיה משלמ' דהי' בנו וכו' עש"ב.

אָבֵל הַמִּדְקָדֵק בְּלִשׁוֹן מָרוֹן יִרְאֶה דְלַעֲקֵר אִסּוֹ' תִּשְׁמִישׁ בְּעֵבְדֵי לְהַדְיוֹט נְמִי קָאֵי וְכִמוֹ
שְׁהֵבִין הַפֶּר"ח וְקוֹשְׁיָא הָרַב גּוֹפֵי הַלְכוֹת לַק"מ וְדוּק. וּמ"ש מָרוֹן וְהוּי יוֹדֵעַ דַּמְש"ר פְּלוֹן
נְשָׂרְפִין לָא קָאֵי אִסּוֹ אֶלָּא עוֹקְרִין אוֹתוֹ כַּמ"ש פ"ק דַּע"ז ע"כ.

כ"כ רַבֵּינוּ סוֹף ה' אָבֵל וּמ"ש בַּס"ס מְעִיל שְׂמוּאֵל דְדוֹקָא אִם הַסּוֹס זָקֵן לִיתָא. וּמַה שְׁהַקְשׁ'
שָׁם מִקְרָא נִיֻּלְבַּשׁ שְׂאוּל אֶת דָּוִד עֵינָן מַה שְׁתִּירָץ וְאֶפְשָׁר עוֹד דְמַדְיוֹ דְכַתִּיב הֵינְנו שְׁעִשְׂאֵן
חֲדָשִׁים לְשִׁמוֹ וְעַדֵּינָן לֹא לְבָשׁוּ שְׂאוּל וְהֵם מוֹתְרִין דְקִי"ל הַזְמָנָה לָאו מִיֻּלְתָּא הִיא וְלַדְעַת
אַבְיֵי בְּסִנְהֶדְרִין דָּף מ"ז דְהַזְמָנָ' מִיֻּלְתָּא צָרִיף לִידְחַק כַּמ"ש בַּס' הַנּוֹכַח.

וּמַה שְׁתַּמָּה הָרַב שְׁיִירֵי בְהַגְהוֹתֵיו שְׁהַשְׁמִיט ר' דְלָא יַחְלוּץ תְּפִילִין בְּפָנָיו י"ל שְׁפָכֵר פְּתוּבוֹ
פ"ה דַּת"ת וּמִשָּׁם נִלְמַד לְמַלְךְ כַּמ"ש הַפֶּר"ח בְּדִין זֶה וְעֵינָן ב"י א"ח סִימָן ל"ח וַע"ש
בַּמַּחב"ר. (ב) דִּין ב'.

אָבֵל אֲשֶׁתוֹ שֶׁל מְלֶכֶךְ וְכו' שְׁמַעְתִּי מִהַחֲכָמִים הַשְּׁלֵם גִּזְרֵי הַחֲסִידִים מִהַר"ר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁפְנִי
שְׁנִסְתַּפֵּק אִי אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁת הַמְּלֶכֶךְ מִן הָאֲרוֹסִין שְׁרִיָּא לְהַדְיוֹט פִּינּוֹן דְלָא נִתְיַחַד עִמָּה וְלֹא
בָּא אֵלֶיהָ או"ד לָא שְׁנָא נְאֻנִי אוֹמֵר דְפְּשִׁיטָא דְאֶפִּילוֹ מִן הָאֲרוֹסִין אֲסִירָא לְהַדְיוֹט דְכָל
מְקוֹם שְׁנִזְכָּר אֶלְמָנָ' סְתָם בֵּין מִן הָאֲרוֹסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין מִשְׁמַע וְהָכִי אֶמְרִי בִּיבְמוֹת
דָּף נ"ט ת"ר אֶלְמָנָ' לֹא יִקַּח בֵּין אֶלְמָנָה מִן הָאֲרוֹסִין בֵּין אֶלְמָנָה מִן הַנְּשׂוּאִין פְּשִׁיטָא מִהוּ
דַּתִּמָּא גִּילְף מִתַּמָּר וְכו' וּפִירַשׁ"י פְּשִׁיטָא אֶלְמָנָה סְתָמָא מִשְׁמַע.

וְהָכִי אֶמְרִי פ"ב דִּיבְמוֹת דָּף ד' וְדָף ס"א וְסִנְהֶדְרִין דָּף י"ח קַפְסִיק וְתַנִּי ל"ש מִן הָאֲרוֹסִין
ל"ש מִן הַנְּשׂוּאִין ע"ש אֶלְמָא פִי מְדַכֵּר סְתָמָא הֵינְנו בֵּין מִן הָאֲרוֹסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין
וְהִ"ה הָכִי דְאֶמְרִי דְלָא יִשָּׂא אֶלְמָנָתוֹ וְגֵרוּשָׁתוֹ סְתָם אֶפִּילוֹ מִן הָאֲרוֹסִין הֵנִי דְכִינּוֹן דְקַדְשָׁה
הָרִי הִיא אֲשֶׁת אִישׁ אֶף שְׁלֹא נִבְעַל' כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּרִישׁ ה' אִישׁוֹת וּמֵאֲחֵר שְׁהִיא אֲשֶׁת
הַמְּלֶכֶךְ אִין כְּבוֹדוֹ שֶׁאֵח"כ תִּנְשָׂא לְהַדְיוֹט.

וּבְמִשְׁנֵי זֹו עֲצָמִים דְקַתְנִי אִין נוֹשְׂאִין אֶלְמָנָתוֹ גְּבִי כ"ג תַּנִּי סְתָמָא וְאֶמְרִי קַפְסִיק וְתַנִּי ל"ש
מִן הָאֲרוֹסִין כְּנֹז' וְכִינּוֹן דְגְּבִי כ"ג אִיִּירִי בְּכָל אֶלְמָנָ' גַּם בְּמֶלֶךְ דְתַנִּי בְּתַר הָכִי דוֹמִיא דְרִישָׂא
מִתַּנִּיא וְסְתָם אֶלְמָנָ' קְאָמֵר דְאֲסִירָא לְהַדְיוֹט.

וּמִן הָאֲמוּר תְּשׁוּבָה מוֹצֵאת לַמ"ש הָרַב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ ח"ב א"ה ס' ד' דְאֶלְמוֹן הַמְּנוֹכַח
בְּדַבְרֵי רז"ל סְתָם הוּא אֶלְמוֹן מִן הַנְּשׂוּאִין וּבְנוֹדָאֵי דְכְּשָׂאֲמָרוּ רז"ל דְאֶלְמוֹן שְׁנִשָּׂא אֶלְמָנָה
דְלָא יְבָרַךְ פִי אִם יוֹם א' הוּא דוֹקָא אֶלְמוֹן מִן הַנְּשׂוּאִין דְזֵה הוּא נִקְרָא אֶלְמוֹן סְתָם וְכו'
ע"ש וּמַהֲנִי שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַע אִיפְכָא דְכִי מְדַכֵּר אֶלְמָנָה סְתָם הוּא בֵּין מִן הָאֲרוֹסִין בֵּין מִן
הַנְּשׂוּאִין בְּמַדְבָּר.

אִיבְרָא דְהֵתָם לְעֵנִן ז' בְּרַכּוֹת מְצִד הַסְּבָרָא נִרְאֶה דְהַעֲקֵר כַּמ"ש הָרַב הַנּוֹכַח דְאֶלְמוֹן מִן
הָאֲרוֹסִין אִית לֵיה שְׂמַח' בְּנִישׂוּאִיו וְכַדְמוּכַח מִהַר"ן. וְכַמ"ש בְּמְקוֹם אַחַר בַּס"ד לֹא ע"ט
הַאֲסִיף: (ג') דִּין ג'.

נְאִינוּ חוֹלֵץ שְׁנַאֲמֵר וְיִרְקָה בְּפָנָיו וְזֵה בְּזִיוֹן. צוּפָה הֵייתִי לְמוֹפֶת הַדּוֹר מִהַרְח"א בְּעֵץ
הַחַיִּים פ' בְּשִׁלַּח דָּף ע"ב רְמִי וּמִקְשָׁה הֵנִי פְּסָקִי אֶהְדְּדִי דְגְּבִי מְלֶכֶךְ אֶף בְּמִצּוֹ' פִּינּוֹן דְאִיפְכָא
בְּזִיוֹן אִין כְּבוֹדוֹ מְחוּל וּמ"ה אִינוּ חוֹלֵץ אָבֵל אִי לִיכָא בְּזִיוֹן מְחַיִּיב פְּאוֹת' שְׂאֲמָרוּ פ"ק
דְסִנְהֶדְרִין יִנְאִי הַמְּלֶכֶךְ עֲמוּד עַל רַגְלָךְ.

פֿל קבל דָּנא הת"ח חולץ אף דְּהוי בְּזיון ולפי דְּרפנו לְמַדְנו דהת"ח חֲזִיב בְּמַצּוֹת אף דְּאִיפֵא בְּזיון. וְאֵלּוּ גְבִי עֲדוּת דְּהוּא מַצְנָה דְּלִיפֵא בְּזיון מְלָה חֲזִיב לְהַעֲיֵד מְעוֹמָד וּת"ח מְיֻשָּׁב וּנְמַצְאוּ הִלְכְתָא אֶהְלְכְתָא סתרא"י נִיגְהוּ.

וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא שְׁמַע יַעֲקֹב דָּף ו' שְׁהַקְשֵׁי קוֹשְׁיָא זֹו בְּשֵׁם מְהַר"ם הַלּוֹי בְּסִפְרָא אֵשׁ דַּת פ' וַיִּגְשׁ. וְכ' הָרַב הַנּוֹז' דַּעֲפ"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין גְּבִי יִנְאִי הַמְּלָה אִין מְקוּם לְקוֹשְׁיָא זֹו עַכ"ד וּתְיֻבְתָּא חֲזִינָא וּפְיֻרוּקָא לֹא חֲזִינָא וְדְבָרֵי הַתּוֹס' לֹא יִגְהוּ מְזוֹר וְאִין זֶה מַעְלָה אַרוּכְ' וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי מֵהֵרַח"א בְּעֵץ חַיִּים שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנּוֹזְפֵר וְהַדֵּר קִשְׁיִתְיָה קוֹשְׁיָא הַלְזוּ ע"ש שְׁהַצְרִיכ' עִיּוֹן.

וְשְׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב הַמו' אַרִי שְׁפַחְבוּר' כַּמֵּה"ר בְּרוּךְ צ"א נר"ו שְׁתַּמְרִץ עַל צַד הַדְּחָק דְּלַעוֹלָם הַת"ח כְּבוֹדוֹ מְחוּל אף בְּמַצְו' דְּאִיפֵא בְּזיון דהת"ח רְצוֹנוֹ לְקַיָּים מַצְוֹת ה' וְלֹא קִפִּיד אֲבָזיוֹן אָמְנָם בְּעֲדוּת אף דְּלִיפֵא בְּזיון לְגַבִּי מְלָה.

לַת"ח אִיפֵא בְּזיון וְקִצְפָא וְצַעֲרָא דְּגוּפָא לֹא נִיתֵן לְיַמְחַל דְּכִינּוּן שְׁמַעֲיֵד לְפָנֵי הַחֲכָם הַדְּזִין וְהוּא יוֹשֵׁב יִסְבְּרוּ שְׁהַמְעִיד אִינוֹ ת"ח כִּינּוּן שְׁעוֹמָד בְּפָנֵי הַת"ח חֲבִירוֹ הַדְּזִין שְׁהַדְּזִין יוֹשֵׁב וְהוּא מְעוֹמָד מַעֲיֵד לְפָנָיו וּבַכַּה"ג דְּהוּא בְּזוּי מִכַּח הַת"ח הַדְּזִין גְּבָרָא דְּכּוֹנְמִתְיָה צָר לוֹ מְאֹד וְאִינוֹ מוֹחֵל זֶה ת"ד.

וְאָנָּא אָמִינָא מִיְלִתָּא דְּמַסִּיעַ לִיהַ דְּהַרִי הַת"ח חֲזִיב לְעַמּוֹד בְּפָנֵי אָבִיו אִפִּי ע"ה וְאִמָּאֵי לֹא אָמְרִינוּ דַּעֲשֵׂה דְּכְבוֹד תוֹר' כִּי הֵיכִי דְּאָמְרִינוּ בְּעֲדוּת דַּעֲשֵׂה דְּכְבוֹד תוֹר' עֲדִיף וְלֹא יַעֲמוֹד מִפְּנֵי אָבִיו.

אֵלּא מוֹכְרָח דְּלְגַבִּי אָבִיו שְׁהוּא אִינוֹ מוֹדְלִזֵּל דַּכ"ע יְדַעִי דְּאָבִיו הוּא הַנְּהַ זֶה עוֹמָד אָבֵל גְּבִי עֲדוּת דְּהַבְּזִיוֹן בָּא לוֹ מִכַּח הַדְּזִין ת"ח כְּמוֹהוּ עֲשֵׂה דְּכְבוֹד תוֹרָה עֲדִיף. וְאִין זֶה סוֹתֵר לַמ"ש הַרְדֵּב"ז בְּרֵאשׁוֹן ס' קי"ט וְהַסְּכִימִים עִמּוֹ הַכַּנְה"ג ח"מ סִימָן כ"ח דָּאֵם רָצָה לְמִיזֵל לַב"ד דְּזוּטֵר מִיְנִיָּה מְצִי אֲזִיגֵל וְאִי אָמְרֵת דְּאִיפֵא בְּזיון לֹא מְצִי מְחִיל דְּכְבוֹדוֹ מְחוּל אָמְרוּ וְלֹא בְּזִיוְנוּ כְּפוֹדַע.

דִּישׁ לומר דְּכִי אֲזִיגֵל אָמְרִינוּ דְּהוֹבְרֵר דְּהוּא אִינוֹ מְתַבְּזָה וְלִיפֵא בְּזיון קְרִינּוּ בְּיָה מְשׁוּם דְּהַבְּזִיוֹן הוּא אִי נְקִיט בְּדַעֲמִיָּה דְּהַדְּזִין גְּדוּל מְנַפּוּ וְהוּא נְעֵלָם. וְעַל הַרְדֵּב"ז וְהַכַּנְה"ג ק"ק דְּנִרְאָ דְּהָרָא"ש חוֹלֵק עַל זֶה מַמ"ש גְּבִי מְצִיאָ דְּפִלִּיג אֶהְרַמְב"ם כְּמַבְּנֵאָר בַּב"י ח"מ סִימָן רס"ג.

וְהַתִּינַח לְהַרְדֵּב"ז דְּגָרִיר תְּדִיר בְּתֵר הַר"מ וְכ"כ שָׁם בְּפִשְׁטוּת דָּאֵם רָצָה מְשִׁיב דְּהַיָּינוּ דַּעַת הַר"מ אָבֵל לְהַכַּנְה"ג דְּנִרְאָ דְּפִשְׁטָא לִיהַ טוּבָא ק' מְדְבָרֵי הָרָא"ש דְּאָסֵר וְתוּ דְּהַכַּנְה"ג כ' כֵּן בְּעַד הַטוֹר וּבְנֻדָּאֵי דְּהַטוֹר ס"ל כְּפִאָבִיו שָׁם.

וְנִרְאָ לִישֵׁב דְּהַתָּם פְּטָרָה אוֹתוֹ הַתּוֹר' בְּפִירוּשׁ וְהוּא זְלוּל הַנְּיָפֵר דָּאִין דְּרַכּוֹ לִיְטוּל אָבֵל זֶה זְלוּל שְׁאִינוֹ נִיפֵר הוּא פְּדֵאָמְרֵן. וְלַפּוּם הַאי טַעֲמָא דְּטַעֲמִים הַרְמַב"ם דְּמַה שְׁהַמְלָה אִינוֹ חוֹלֵץ הַיָּינוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב וַיִּרְקַהּ בְּפָנָיו וְהוּא בְּזיון נִיחָא מֵאִי דִּישׁ לְהַעֲיֵר דְּהָכָא בְּסִנְהֶדְרִין פְּיֻרְשׁוּ בַּש"ס דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּפִלִּיג אֶדְרַבְּנָן דָּאֵם רָצָה לְחַלּוֹץ זְכוּר לְטוֹב דָּאֵף דְּכַתִּיב שׁוּם תְּשִׁים וְכו' מַצְנָה שְׁאִנִּי וּמִשְׁמַע דְּרַבְּנָן דְּפִלִּיגֵי עָלֶיהָ ס"ל דָּאֵף בְּמַצְו' אִין כְּבוֹדוֹ מְחוּל וְאֵלּוּ בְּסוּטָה דָּף מ"א אָמְרוּ דְּקָרָא מְעוֹמָד וְשַׁבְּחוּהוּ וּפְרִיָּה מְפָלֵל דְּשַׁפִּיר עַבְד

האמר רב אשי וכו' מצנה שאני ומשמע דהא דמצנה שאני מנספם וה"ט דשפחוהו חכמי
נהרי לרבנן דהקא אינו חולץ אף דהוא מצנה.

אמנם פפי דברי הרמב"ם ניקח דהא דאמרו מצנה שאני גבי קבל וקרא מעומד היינו
דליפא בזוי אלא חסרון פבוד ובכי הא כ"ע מודו דלדבר מצנה מחיל ליקריה המלך אבל
אי איפא בזוי אף דהוא דבר מצנה לא מצי מחיל וה"ט דרבנן דסברי דאינו חולץ אף
דהוא מצנה פינו דאיפא בזוי ומ"ה פסק הרמב"ם הגיגי תרי דבסוף ה' תגיגה פסק דרשאי
לקרות מעומד ופסק הקא דאינו חולץ.

שוב בא לידי ספר אש דת וראיתי שם פ' ויגש שתמה על הרדב"ז והכנה"ג דבמחלקת
הר"מ וקרא"ש שנויה וגם הקש' הגיגי תרי פסקי הר"מ דה' תגיגה ודין זה עש"ב ושטים
זו לא קשיא מידי פאשר דברתי וזה פשוט ועיין מ"ש בהגהותי לח"מ סימן ז' אות י"א.

ועד אחרון הא דמצנ' שאני רמזה מהרח"א בעץ חיים ושוב ראיתי דהרב חידושי הלכות
שם בסנהדרין נדחק בזה ללא צורך פי הדבר ברור כמ"ש. ואחר זמן רב נדפסו חידושי
הר"ן לסנהדרין וראיתי לו שקרובים דברי קדשו למ"ש דפי' דבעמידה ליפא בזיון פולי
האי ובחליצ' איפא זילותא טפי.

ושם ראיתי שכתב הר"ן דר"ש בן שטח לא עשה פדין שהעמיד למלך דנדאי דינא הוא
להושיבו כת"ח עש"ב ולשיטה זו ל"ק קושית מהרח"א והר"ם הלוי הנזכר. גם עתה בא
לידי שיטת רבינו יונה לסנהדרין כ"י וראיתי שכתב ונ"ל יש מקשים הא אמרינן גבי
שבועת עדות צ"ע דאית לי' דינא וכו' ואשקחן דכבוד המלך טפי עדיף מת"ח דרב שמחל
וכו' ומלך שמחל וכו' וכינון דאמרינן בת"ח שמושיבין אותו פן הי' לל למלך ונ"ל דהתם
פי אמרי' דמלך שמחל אין פבודו מחול משום דכבודו הוא פבוד של ישראל דהמלך
שלם נכפד והלפך אינו יכול למחול פבודו של ישראל אבל פשיש לו דין עמהם
ומעמידין אותו יותר יש להם פבוד פשהם דגין אפילו למלך אבל ת"ח יכול למחול על
פבודו לפי שאין אחרים מזדלזלים פשהוא מחל ומיהו פשיש לו דין עם אחרים יש לנו
לכפדו מפני פבוד תורתו.

ואפשר לומר כי מפני שישב לו ינאי המלך בלי רשות ב"ד אמר לו רבי שמעון בן שטח
שיעמוד על רגליו לדונו שאינו מן הדין שישב אלא אם פן יושיבוהו עכ"ל וכפי שיטת
רבינו יונה הלזו דכשיש למלך דין עם א' מישראל ומעמידין אותו הוא פבודו של ישראל
אפשר לישב הקושית הלזו דמהרח"א והר"ם נזיר דלעולם דגדול פבוד המלך יתר מאד
לכבודו של ישראל אמנם פשיש לא' מישראל דין עמו אדברא פבודו של ישראל לדונו
ולמעמידו אבל בחליצ' דאיפא זילותא כיר"ק עז"ב אין זה פבוד ישראל דמלכם תבזה.

אמנם הת"ח דכבודו משום יקרא דאורייתא דיליה נאי מחיל לכבודו אין זה נוגע לכבוד
ישראל ואין צריף להראות בו פבודו של ישראל דבשלמא במלך דכבודו לאו מצד עצמו
אלא לכבוד ישראל אמטו להכי להורות פי הפל הוא לכבוד ישראל דיינינן ליה ומוקמינן
ליה לאורויי פי פבודו לכבוד ישראל וכשיש פבוד לישראל לדונו ולמעמידו לא משגחינן
ביה אבל בת"ח דכבודו מצד עצמו ואורייתא הוא דקא מוקרת ליה.

לכבודו מותבינו ליה פינו דגם לע"ה אם רצו להושיב מושיבין ואף בעדות ע"ה מןושב
בדיעבד ש"ד כמ"ש הרמב"ן והרשב"א והר"ן פ' שבועת העדות אל בתליצ' הת"ח חולץ
ואין לנהוג בו כבוד בזה דמצות ה' היא גם אלה לתכמים לקיים המצוות וזהו כבודו.

זה אפשר לישוב כפי שיטת רבינו יונה הנזכר ועיין מ"ש לקמן. איברא דאינו מתישב יפה
לומר דלהעמידו הוא כבוד ישראל דתיסגי לומר שידונו אותו לכבוד ישראל.

ומ"ש רבינו יונה דמפני שישב בלא רשות א"ל עמוד וכו' כ"כ הרשב"א בחידושו פ'
שבועת העדות והר"ן בחי' סנהדרין. ולפ"ז נמי נתישב' הקושיא הנזכר דאה"נ דמושיבין
למלאך וגדול כבודו יותר מהת"ח ומ"ה אינו חולץ והת"ח חולץ ובישיבה שוו בשעוריהם
ונקא בישיב' מותבינו לת"ח שאינו אלא לכתחיל' לא כן בתליצ'.

ונה ע"ד מ"ש דלשיטת הר"ן דר"ש טעה לק"מ כמזכיר. ואף דכ' הר"ן דר"ש בן שטח
שלא פדין עשה כנז' שפיר מיתי ראי' בחידושו ובפירוש ההלכו' פ'רק שבועת העדות
מהאי עובדא דינאי דבעלי דינין בגמר דין בעמיד' לדעת ר"ש בן שטח דשונייה דיניה
דמלפא כעמא דארעא ואף דבזה לא קי"ל פנותיה אלא דמותבינו ליה כת"ח מ"מ שמעינו
מיניה דדיניה דע"ה בגמר דין בעמיד' ופשוט.

גם לשיטת התוס' פ'רק שבועת העדות סוף דף ל' שהקשו קושיתם בסנהדרין דכ"ש כבוד
מלאך דאינו מוחל ואמאי אוקמיה לנאי ומירץ דשאני דיני נפשות דחמירי ומשמע להך
שינויא דה"ה ת"ח מוקמינו ליה בד"נ לק"מ קושיא הנזכר.

אף שיטת התוס' בסנהדרין אינה פן דהא דדיני נפשות כתובה למה שהקשו מהא דאם
רצו להושיב את שניהם דהוי אף לע"ה ולעיל מינה פתבו דת"ח עדיף והיינו פשינויא
בתרא דפ' שבועת העדות.

וכ"כ הרשב"א בחידושי שבועות שם דמקצת רבותנו הצרפתי' אמרו דשאני ד"נ דחמירי
ע"ש. אתה הראת לדעת דלכל שיטות הראשונים הנז' ל"ק קושיא הנז' זולתי לשיטת
התוס' דסנהדרין ונקא הפך מהרב שמע יעקב שכתב דלשיטת תוס' דסנהדרין לק"מ
נאמתוהי קמתמה על מאן דמותיב.

ותהי להפך דלרוב שיטות הראשונים לק"מ ול"ק אלא לשיטת התוס' דסנהדרין ומה נאוו
דברי מהרז"א דהקדים דברי התוס' דסנהדרין הנזכר ואח"כ הקש' הקושיא הנזכר
כמש"ל. ואנכי חזון הרבתי להרב משאת משה ח"מ סימן ס"ג פריץ יתיב לקושיא הנזכר
ונ"ל ואשר אני אחזה וכו' דכל מצנה שמחמתה מתבזה המלאך וכו' פקע חיוביה וכו' אכן
פי אתאן למצות עמידה בב"ד סמי מכאן דת"ח גדול כבודם מכבוד המלאך וכל הגדול
מחבירו אין שפנגדו מתבזה לעמוד לפניו וכו' ברם פי אתינן גבי ת"ח אינה היא המד'
דנדאי ת"ח אין גם אחת מהמצוות נדחית מפניו וכו' ומזה הצד לא זו בלבד במצוות יבום
וחליצ' פא לכלל חיוב בשגם מתבז' מחמתיהו אלא דגם במצוות עמידה בפני ב"ד חייב
לגמרי וכו' אלא דטעמא דישיב' דידיה לא קדמה ואתיא ליה משום פטורא דבגויה אלא
דב"ד יושבי כסאות עליהם המצנ' הזאת להושיבו בראש וכו' והן הן דמחייבי לאוונביה
פלפי עשה כבוד תור' דאלו ת"ח גופייהו לא נפטרו מידי חיובם כשאר כל המצוות אלא

דאיגהו בדידהו דדייניגים חייבים להדרם וכדאמרו מותבי' לי' עכ"ל והמונח הזה שנהגים
דגם במצוות עמוד חייב לגמרי ואין פוטר אף ליושב על המשפט חובת גברא טב למיתב.

היא הנח"ה שובר"ת דלדידה דמצוות ועמדי אין לה ענגו לתור' ולתעוד' רק גזרת מלך
היא כמ"ש היא ז"ל לעיל בסמוך א"כ מאן ספין ומאן רקיע לותר על מצות ה' ואי
הדייניגים מחייבי לכבודו מגן שווא לאפקועיה מחייביה ואפילו תימא דזה בכלל סא
דאמרינן האי עשה והאי עשה דכת"ר עדיף והדייניגים דחו לעשה דנעמדי מקמי עשה
דכת"ר מ"מ האי מרבנן הוא העד איבעי ליה דלא לקבולי מינייהי וקמיתב דעמיד' טובה
הימנה ואיהו דמחייב פלביא יקום לקנים מצנתו לצאת ידי חובתו מקרא דנעמדי.

אלא משמע דהת"ח היודע נעד איהו ניהו דלא מחייב במצוות ועמדי משום כבודו וכי
היכי דאשקחן במציא' דכתיב והתעלמת ה"נ אמרינן במצוות עמיד' דפטיר ונעטיר וכי הא
דפריה הש"ס ריש פ' כ"ג דסנהדרין כ"ג מעיד והתניא והתעלמת ואין זה ענגו למ"ש
הראשונים בעדות ת"ח מנושב דמוכרח דבע"ה בדיעבד פשר וכו' דכבר ביארו דבריהם
דאי בדיעבד פסול היכי מפשינן עדות פסול ואי משום כבוד ת"ח הו"ל דלא ליסהד
עש"ב.

והא דאמרינן ריש פ' שבועת העדות גבי עדות ת"ח האי עשה והאי עשה דכת"ר
עדיף ולפי סוגיית סנהדרין דפריה כ"ג מעיד והתניא והתעלמת וכו' דאלמא גליף מינה
לעלמא הא הו"ל דלגבי הת"ח אין פאן מצוות ועמדי משום והתעלמת ומדנקט מטעם
כת"ר משמע דנעמדי ישנו אלא דנרא' מטעם עשה דכת"ר.

אפשר לישב פפי דעת הרדב"ז והכנה"ג הנז"ל דאם הת"ח רצו למחול מוחל וא"כ לעולם
דהחכם פטור מלעמוד משום והתעלמת אף באשר עין לו ראתה הנה זה עומד להעיד
ש"מ דמחיל ליקריה ונהנה ס"ד דתו לא מצי דיין להושיבו והיינו דפריה התם לאמימר
דאורתביגהו דכיון דחזא להו מעומד א"כ מחלו ואין פאן והתעלמת ומשני עשה דכת"ר
עדיף דאף דאיגהו מחלי מ"מ יכול דיין להושיבם מטעם עשה דכת"ר.

ותו ק"ק לדברי הרב הגזפר דכפי הנחתו אמאי בי דינא לא רמיא עליהו חובה להושיב
המלך דכל ישר' מצוונים שתהא איתמו ונטולת ולכבודו ביותר והמלך בפרהסיא אינו עומד
בפני החכם כמ"ש הרמב"ם ואלו החכמים כל חד קאים מקמי חבריה וא"כ הי"ל לדייניגים
להושיבו משום כבוד המלך דחייבים לכבודו ומ"ש הרב בתוך דבריו דת"ח ושופטי ארץ
גדול כבודם מפבוד המלך ואינו מתבזה לעמוד לפני החכם.

ק"ק דמאחר דהמלך אינו קם בפני החכם והחכם קם לפני המלך אין זה כבודו לעמוד
והחכם יושב ותו קשה לדבריו דהרי אמרו שם פ' שבועת העדות האי צ"מ דינדע סהדותא
וזילא ביה מילתא למיזל לב"ד דזוטר מיניה לא ליזיל וזה נראה פנגד היסוד אשר יסד
דהת"ח חייב אף דמתבזה אלא דהדייניגים מצוונים להושיבו ונהרי אמרינן הקא לא ליזיל
וכ"כ הרמבם פ"א דמדות ויש לו להמנע מוכח דהוא פטור מצד עצמו שלא פדברי הרב
הגזפר.

(ועיין בספר דרף המלך ה' ביום דף ט"ז) (ד) דין ה' ולא יעמוד מפני אדם ולא ידבר
רפות וכו'. שמעתי שנסתפקו מקצת חכמי הדור ה"י אם חולקים כבוד לאחר בפני המלך

אי דינו שנה לרב דקי"ל בכתרא דף קי"ט אין חולקין פבוד לתלמיד במקום הרב ואת"ל דבהא שנה להרב אי פי פליג יקרא המלה לאדם חשוב מציינו למפלג ליה יקרא פדאסיקנא גפי רב או"ד למלה אין שנה למפלג יקרא לאחר בפניו אף פי הוא חלק מפבודו לעשות יקר הוא רשאי ולא אנחנו.

ואמר אני דלפום ריהטא הא מילתא במחלוקת היא שנויה בין רש"י ורבנותנו בעלי התוס' דבמ"ש בקידושין דף מ"ג דאוריה הי' מורד במלכות פירש"י שאמר אדוני יואב בפני המלה וריב"ם פירש שאמר לו ללכת לביתו ומיזאן וי"מ דהקדים אדוני יואב קודם המלה דוד.

וראיתי בשיטה מקובצת כ"י שהזכיר הרב בתי פהונה ח"ב סי' כ"א דף ל"ח ע"ד שפתוב ע"ז על פירש"י מתוס' כ"י וז"ל ותימא מה מרידה היא זו הא לא קאמר אלא אדוני ולא אדוני' ע"כ ובשם גליון פתוב שם וז"ל ועוד דלא מיקרי בהכי מורד אם הוא מכבד אח' מעבדי המלה בפני המלה עכ"ל והרב עצמות יוסף ייחס להרמב"ם דעת רבינו מאיר ממ"ש פ"ג אפי' גזר על שאר העם וכו' ואינו מוכרח פאשר יראה המעיין ומ"מ למדנו דלדעת רש"י אוריה נקרא מורד שפיבד יואב לפני המלה.

וידעת רבינו מאיר ותוס' כ"י וגליון וי"מ אין פאן מרד ומוכח דשפיר נאה לכבד לאחר בפני המלה וכמ"ש בגליון דאינו מורד אם מכבד אח' מעבדי המלה בפני המלה וא"כ אם מכבדין לאדם בפני המלה במחלוקת הוא שנוי.

וכד דייקנו פורתא לא שמה מתא חדא דאפשר דגם לרש"י שרי לכבד אחר בפני המלה והקא באוריה זו רעה דהול"ל עבדך אדוני יואב וכמ"ש הריטב"א בדברי רש"י וא"כ אי הנה אמר עבדך אף דאמר אדוני יואב לית לן בה אף דהנה מכבד ליואב.

ותו דאפשר דלעולם אף לדעת רש"י שרי ליה לאיניש לעשות יקר לאחר בפני המלה אף הקפידא מצאה מקום לנוח בזה דכיבדו ליואב בלשון אדנות והא דנקא לא מציי לכבד בלשון זה אבל לכבד בלשון א' או באופן פבוד אחר שרי וכן משמע ממ"ש רש"י בשפת דף ג"ו וז"ל ואדוני יואב לאו ארח ארעא לקבל מרות אחרים בפני המלה עכ"ל וכ"כ הרא"ה בס' החינוך פ' שופטים מצנה תצ"ג שלא הנה לו להזכיר אדנות לשום אדם בפני המלה ע"ש.

גם מדברי התוס' ודעמיהו אין ראיה דדילמא איסורא איכא לכבד לאחר בפני המלה אמנם ס"ל דאין זה מורד במלכות שיהי' חייב מיתה והכי דייקי לשון תוס' כ"י ולשון הגליון הנז'.

ותו דאפשר דלעולם לכבד לאחר בפני המלה אסור ודעת התוס' ודעמיהו שתמהו על רש"י היינו דס"ל דלכבד עבדי המלה זהו פבודו של מלה וכמ"ש הריטב"א על דברי רש"י וז"ל ויש מקשים דזה פבודו של מלה פשמכבדין לעבדיו וכו' ע"ש וא"כ אפשר דאף לדעת התוס' לכבד לאחר שאינו מעבדי המלה לא שרי ונמצא דאין מכאן ראיה לא מדברי רש"י ולא מדברי התוס'.

הגם הלום ראיתי להרב שיורי פנסת הגדול' בהגהותיו בדין זה שכ' דאם אדם אחר קורא לאדם גדול דרף פבוד בפני המלה אין בכה פלוס והוכיח פן מפיי רבינו מאיר והי"מ הנז'

וְכַתֵּב דָּאָף לְדַעַת רַשׁ"י אֶפְשָׁר דְּהַקְפִּידָא דְּנִקְא לְקִרְוֹתוֹ אֲדוֹן וְשׁוֹב דְּחָה דְּאֶפְשָׁר לְדַעַת הַתּוֹס' דְּשִׁאֲנֵי הֶתֶם דְּהִיא גְּדוּלָּה לְמַלְךָ עַש"ב וְזֶה כְּמַקְצֵת הַצְּדָדִים שְׂצִינְדָּנוּ.

אֲמַנְם יֵשׁ לְהַרְגִּישׁ עַל הָרַב דְּנִקְוֵט בִּידְיָה נֶצֶר מִשְׁרָשֵׁי הַחֶקִיר' הַנּוֹ' וְהוּ"ל לְחַקֵּר בְּכָלִּלוּת אִם חוֹלְקִין כְּבוֹד לְאַחַר בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְכַחֲקִירַת הַחֲכָמִים הַנּוֹ' דְּבִנְיָה תְּלוּי אִם קוֹרְאִין לְאָדָם דְּרָף כְּבוֹד בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ.

וְתוֹ יֵשׁ לְדַקְדֵּק עַל הָרַב ז"ל שֶׁהֵבִיא עוֹד רְאִיָּה מֵהִיא דְּנִעְנֵשׁ גְּחִזִי שְׁקָרָא לְרַבּוֹ בְּשִׁמוֹ וְהָיָה בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְכַתֵּב דְּיֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּרַבּוֹ שִׁאֲנֵי שְׁהוֹקֵשׁ כְּבוֹדוֹ וְכו' ע"ש דְּהָרִי פְתַב מְרִן כַּב"י י"ד ס' רמ"ב בְּשֵׁם שְׁבָלֵי הַלְקֵט וְז"ל אִם יֵשׁ לְרַבָּה רַב בְּאוֹתָהּ מְדִינָ' וְאוֹתוֹ הָרַב אֵינּוּ חוֹלֵק כְּבוֹד לְרַבָּה גַם אֶתָּה אֵינְךָ צְרִיךְ לַעֲמֹד מִפְּנֵי רַבָּה כְּדִאֲמַרְיִנּוּ הָא דְּפָלִיג לִיָּה רַבִּיָּה יְקָרָא וְכו' ע"ש וְכ"כ הָרַב שְׁאָרִית יוֹסֵף בְּתַשׁוּבָ' ס' י"ט דְּכִשְׁלֵמַד קֶצֶת לְפָנָיו יֵשׁ לְדַחֲוֹת כְּבוֹד רַבּוֹ מִפְּנֵיו ע"ש וְה"ה לְגַבֵּי מְלָךְ דַּכ"ע חֲזִיבִין בְּכַבּוּדוֹ וְאֵימָתוֹ עַל הַפֶּל דְּיֵשׁ לְדַחֲוֹת כְּבוֹד רַבּוֹ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ.

וּמֵאַחַר שֶׁפֶן מֵאֵי דְּחֵי הָרַב רַבּוֹ שְׁאֲנֵי הָא פִּי אֲמַרְתָּ דְּזֶה מִכְּבוֹד הַמֶּלֶךְ שְׁלֵא לְקִרְוֹת דְּרָף כְּבוֹד לְאָדָם בְּפָנָיו רַבּוֹ וְאַחַר פִּי הַדְּדִי גִינְהוּ. תוֹ ק"ק עַל הָרַב דְּהָא רַבִּינוּ מ"ש וְלֵא יְקָרָא לְאָדָם אֵלָא בְּשִׁמוֹ בְּפִרְהֶסְיָא אֵיירִי כְּמַבּוֹרָא.

וְע"ז פְּתַב הָרַב דְּאָדָם אַחַר קוֹרְא לְאָדָם גְּדוּל דְּרָף כְּבוֹד בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְדוֹקָא הַמֶּלֶךְ אֵינּוּ קוֹרְא לְאָדָם אֵלָא בְּשִׁמוֹ וְא"כ ס"ל לְהָרַב דְּגַם אִם בְּפִרְהֶסְיָא לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל דְּבוֹ בְּפִרְק הַמֶּלֶךְ אֵינּוּ קוֹרְא אָדָם אֵלָא בְּשִׁמוֹ הָאֲחַר קוֹרְא לוֹ בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ דְּרָף כְּבוֹד וְא"כ מֵאֵי מֵיִתִּי רְאִיָּה מֵהִיא דְּגַחֲזִי וּמֵהִיא דְּאוֹרִיָּה הָא הִנְהוּ עוֹבְדֵי לָא הוּוּ בְּפִרְהֶסְיָא אֵלָא כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ בְּבִיתוֹ עִם עֲבָדָיו וְאֶפְשָׁר דְּדוֹקָא כְּשֶׁהוּא בְּבִיתוֹ עִם עֲבָדָיו דְּהַמֶּלֶךְ שְׁרִי לְכַבֵּד לְתוֹפְסֵי הַתּוֹר' וְכִיּוֹצֵא אֲזִי שְׁרִי גַם לְאַחַר לְכַבֵּד אֲבָל בְּפִרְהֶסְיָא גַם הָאֲחַר אֲסוּר לְכַבֵּד בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִקְוֹרָאֵם דְּרָף כְּבוֹד וְאֵין רְאִיָּה מֵהִנְהוּ מְלַבֵּד דְּחִיּוֹת הָרַב.

שׁוֹב רְאִיתִי דְּהַחֶקִיר' הַנּוֹ' הִיא תְּלִמוּד עֲרוּף בְּסוּטָה דָּף מ"א דְּאֲמַאי דְּתַנּוּן חֲזַן הַפְּנִסָּת נוּטֵל ס"ת וְנוֹתְנָה לְרֵאשׁ הַפְּנִסָּת וְכו' וְכ"ג נוֹתְנָה לְמַלְךְ וְהַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וְכו' פְּרִיָּה בְּש"ס וְחֲזַן הַפְּנִסָּת וְכו' ש"מ חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתַלְמִיד בְּמִקּוּם הָרַב אֲמַר אַבְיִי כְּנֹלָא מְשוּם כְּבוֹדוֹ דְּמַלְךְ הָרִי מְפוֹרָשׁ דְּכִי הֵיכִי דְּאֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתַלְמִיד בְּמִקּוּם הָרַב ה"נ אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְאָדָם בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ זוּלַת אִם הוּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ וְהוּוּ הֵן הַדְּבָרִים שְׁפַתְבִּי אֵל דְּכַבּוֹד הַמֶּלֶךְ הֵנּוּ כְּשֶׁמְכַבְּדִין לְעַבְדָּיו כְּנֹ' וְכ"כ הַמְּרַדְּכִי וְהַגַּהֲמִי"י לְעַנּוּן רַבּוֹ כַּמ"ש בְּס' רמ"ב.

וְאֵף גַם זֹאת רְאִיתִי לְתוֹס' בְּיוֹמָא דָּף ס"ד ד"ה מֵהוּ לְהַצִּיל הַכְּבֻשָׁה וּבְתוֹס' יְשָׁנִים שָׁם וּבְעֲרוּף עֲרָף פְּלָן וְהַרִיטְבָ"א בְּחִי יוֹמָא שָׁם שְׁפִי דְּהָא דְּאוֹרִיָּה אִם הִי מוֹרַד בְּמַלְכוּת דְּקָאֲמַר וְאֲדוּנִי יוֹאֵב תְּלוּי אֵי חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתַלְמִיד בְּמִקּוּם הָרַב אֵי לֵא ע"ש וּמְפוֹרָשׁ יוֹצֵא כַּמ"ש בְּתַחֲיָלָה וְשְׁלֵא כְּמוֹ שְׁדַחָה הָרַב שְׁיִירִי וְאֲנִן בְּעַנְיֹתִין לְעִיל וְכָל זֶה אֲשַׁתְּמִיטִיתִי לְהָרַב שְׁיִירִי.

גַם נֵרָא לְהֵבִיא קֶצֶת רְאִיָּה דְּאֵי הַמֶּלֶךְ פְּלִיג יְקָרָא לְאִיזָה אָדָם כְּגוֹן שֶׁהוּא בְּצַנְעָה שְׁרִי לְמַפְלַג לִי יְקָרָא בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ כְּדִין הָרַב מַמ"ש הַתּוֹס' שָׁם בְּסוּטָה לְעִיל דָּף מ' גַּבִּי כ"ג וְז"ל ש"מ וְא"ת אֲמַאי לֵא מְשַׁנֵּי כְּגוֹן דְּפָלִיג לִי יְקָרָא לְסָגֵן וְסָגֵן לְרֵאשׁ הַפְּנִסָּת כְּדַמְסִיק

בניש נוחלין וכו' י"ל ה"כא בסתמא קתני דלעולם ה"ה המנהג פ"ה בין פליג בין לא פליג עכ"ל והשתא אי אמרת בשלמא דגם המלה דינו פדין ה"ה וכה"ג דכי פליג יקרא אנו נמי פליגנא ליה ניקא דמקשו התוס' שפיר דאמאי לא משני פגון דפליג יקרא וכו' דה"ה שינויאי סלקא שפיר בין אמאי דתנו בכ"ג בין במלה אלא אי אמרת דדין פליג יקרא ליתיה במלה מאי מקשו התוס' ה"ה לא מצי לשנויי פגון דפליג יקרא דקשיא ליה מלה דתנו בסמוך כי האי גוונא ובמלה ליכא לשנויי ה"ה ומ"ה משני הש"ס מילתא דשוניא לכ"ג ולמלה.

אלא מוכח דגם במלה הדין דין אמת פדין הרב וכ"ג דאי פליג יקרא פליגין ליה ומ"ה מקשו התוס' שפיר דאמאי לא משני פגון דפליג יקרא דה"ה שינויאי נמי למלה ה"ה שונה. ולפי דרפנו למדנו דגברא רבא דהמלה בצנעא פליג ליה יקרא לא מבעיא דבצנעא פליגין ליה יקרא בפני המלה אלא אפי' בפרהסיא בקהל רב דהמלה אינו רשאי לכבד לשום אדם אנו מיהא בפניו מצינו למפלג ליה יקרא באופן שלא יגיע שום סרה בזוי למלה פגון לקרות אדון לאחר בפניו לדעת רש"י וה"ה דה"ה משנתנו בפרהסיא קאי בפרשת הקהל ומשמע מדברי התוס' דגם במלה ה"ה מ לשנויי פגון דפליג יקרא פמזנבר.

ויש לדחות. ועיין בתשובת הרשב"א ס"י רמ"ג ועמ"ש ששמע יעקב ריש פ' תרו משם הרב מהרש"א ברצוף אהבה מה שהק' מגחזי ע"ש ועי"ל דלא הי"ל אלישע כלל דעליה קאי ותיסקי לו' זאת האשה ונה בנה אשר ה"ה ולכן נענש.

סימן פט על הרמב"ם פ"ג דמלכים א. פ"ג דין א' כותב ס"ת לעצמו וכו' הרדב"ז בלשונות סי' ע"ב.

בית ועד דף ע"ז ע"ב. (ב).

דין ב' מפי השמועה למדו שהוא לוקח עד י"ח בין נשים ופלגשים וכו' כתב מרן משנה שם לא ירבה לו נשים אלא י"ח. וקיצר רבינו דהו"ל דפסק רבינו הרמב"ם כת"ק ודלא כר"י ור"ש ובפרט דיש לפרש דר"י ור"ש במילתיה דת"ק פליגי על דר"ה שכתבו התוס' בפסחים דף פ"ג ד"ה ר"ש דר' יעקב ור"ש פליגי אליבא דת"ק וכ"כ שם דף פ"ב דרב וב"ד ורב חמא פליגי אליבא דר' חמא בר עוקבא.

והרמב"ם במשנתנו לא כן דעתו אלא דג' מחלוקות בדבר ופסק כת"ק. וכבר ביאר והאריך בזה הרב דינא דחיי לאנין רכ"ב ונסתיע מפירוש רבינו עובדיה ומדברי הר"ן בחידושו עש"ב.

וק"ק עליו דהו"ל להביא מרבינו גופיה דבפ"י המשנה כתב ואין הלכה לא כר"י ולא כר"ש ע"ש. ודע שהרא"ם בס' יראים סי' רצ"א פסק כר"ש.

ומ"ש רבינו בין הנשים והפלגשים הפל י"ח הרב מגדל עז כתב שהוא ט"ס ודעת הרמב"ם פדעת הראב"ד דמנין י"ח לנשים לבד ויכול להוסיף פלגשים. וכ' דהנסחא אמיתית בלשון רבינו היא מפי השמועה למדו שהוא לוקח עד י"ח נשים ואם הוסיף אחת וכו' עש"ב.

וכדבריו מוכח מדברי הרמב"ם במנין המצוות לאנן ש"ד שכתב וגבול זה שלא יוסיף על י"ח נשים בכתובה וקידושיין. אמנם הרמב"ם דוהר"ד בונפיד והר"ן והריב"ש ושאר דכותהון פלהו גרסי בדברי הרמב"ם פגינסתנו.

והרב דינא דחיי לאנן רכ"ב הסכים דבס' המצוות הוא ט"ס ע"ש. ומרן בכ"מ הביא ראיה לסברת הרמב"ם מהא דאמרו בסנהדרין דף כ"ב בא וראה כמה קשה גרושיין שיהתירו לו ליחד וכו' ע"ש.

ובהיותי במדינת אשפנז ראיתי בס' קול יהודה דף כ"ו שכתב בשם הרב המפורסם מהר"ר יהונתן דאינה ראיה דרד"ק פתב שהבתולה יפה לחמם ולא הבעול' ופלגש ע"י ביאה קונה אותה ומאחר שכן לא מצוי לקחת אבישג לפלגש דלחמם הי' צריך בתולה ואדברא משם ראיה להראב"ד דקש' במ"ש כמה קשה גרושיין דדילמא שאני גרושיתו של מלך דאינ' יכולה לינשא לאחר אלא מןכרח דה"ק דהי"ל לגרש אשה וישא אבישג בקידוש פסוף ולא יבא עליה כדי שתהי' סוכנת ולא יתירו יחוד והאש' שגירש יקח לפלגש ע"י ביאה ומדלא התירו ש"מ דקשים גרושיין וזה ראיה להראב"ד דזהו תנן דברי הרב הנז'.

ויש להשיב על זה ממ"ש שם בש"ס דאמר' ליה אבישג לדוד גינסבן ואמר לה אסירת לי וא"ל חסריה לגנבא וכו' ע"ש ומהא מוכח דדעת רז"ל דגם הבעול' בהיות' נערה מחממת ומ"ה אמרה גנסבן ודהע"ה אצטריקא ליה להשיב אמרים אסירת לי דכבר הני נשי דבר שבמנין ואולם ח"י אני כדפירש"י אף היא תשיב אמריה חסריה לגנבא וכו' דאי אמרת דדוקא הבתול' הקריב' חיימ"ה ולא הבעול' כנז' לימא לה מי בקש זאת מידה רמוס חצרו אלא למלך סוכנת ואם בא יבא אליה פאשר בקש' גנסבן וקמה בזיהרא זאת אומרת חסריה לגנבא לא תסכו"ן גבר ושקילא טיבותא אלא ש"מ דגם בעולה מחממת ונפל היסוד.

וכן משמע מדברי רש"י בפירושו למקרא ורד"ק עצמו שם שכתבו והמלך לא ידעה שהבתול' מחממת יותר ורבותנו אמרו דלא נשאה משום שפכר נשא י"ח עכ"ל אלמא דלרז"ל לא הוי טעמא משום בתול' רק משום איסורא ונשפיר מניתי ראיה מרן לדעת הרמב"ם ממאי דשרו ליחודי ולא נסבה לפלגש.

וכן יש להוכיח ממ"ש דדוד הע"ה קאמר לה אסירת לה דאי האי מנינא לנשים אתמר ולא נתן קצב' לפלגשים לינסבה לפלגש דמסתמא אבישג רוצה בזה יותר שיקחנ' לפלגש וימלא שאלתה טפי שתהי' משרת לבד וכבר כ"ע ידעי דשרביטו של מלך אסור להדיוט ונמצא דמפסדת כל ימיה אלמנות חיות וכמעט שכ"ב א' העם דהע"ה עם אבותיו תהי' צרורה כל ימיה וקלא טוב לה לפחות להיות פלגש דהע"ה כל הימים אשר הוא חי דדוןק לומר דכבר ידעה אבישג דהשתא דלא ידעה מותרת לשלמה הע"ה והיית' בקיאה בכל הדינים דהרי משמע דלא ידעה דין שהמלך אינו נושא טפי מח"י נשים דא"ל גנסבן ואף פי אמר לה אסירת לה תשיב אמריה חסריה וכו'.

ותו דאי קדמה לה ידיעה היכי קאמרה גנסבן הלא אז אסור' לשלמה הע"ה מטעם אשת אביו ועיניה הרואות דהע"ה מטי ליה שיב"ה ומשום ימים אחרים איה תתראה לישאר

אלמנות חיות כל הימים אלא נרא' שסבר' דבין פה ובין פה אסור' לעלמא ושאל' אשה
נגסבן לפחות למאי דביני ביני וכפ"ז ודאי הית' מתרצת להיות פלגש.

ודהע"ה לא גילה לה האי דינא דהשתא דלא ידעה מותרת לשלמה משא"כ אם יבא אליה
לפלגש דחש דילמא שלמה לא חפץ בה המלה. וא"כ למה דחאה אסירת לי לנסבה לפלגש
אלא מוכח פדעת הרמב"ם דגם פלגש אסור טפי מי"ח.

ומאי דקשיתיה להרב הנז' במ"ש בא וראה כמה קשים גירושים דשאני גרושתו של מלך
אפשר לומר דבימים ההם דהע"ה סיב פולי הוי פאיש אשר לא יו"דע את נשיו. וכן
משמע ממאי דא"ל אבישג אסריה לגנבא ואי קדמה לו ידיע"ה פהלכת גוברין ודאי
אבישג הית' יודעת בעת יחודו עם כל אשה בפרק' ולא הנה אצטריכתא ליה לקרא את
הקריא' פאשר בא אל בת שבע להורות לה פי לא חסריה ומאחר שפן היה יכול לגרש
דבלא"ה זאת האשה המתגרשת הית' פאלמנ'.

ומה שפירש דיקדש אבישג בכסף ויגרש אשה א' ויקחנה לפלגש יש לדחות פי באמת
הי"ל להתיר זה ולא אסור יחוד אלא מוכח דגם פלגש יותר על י"ח אסירא ונהה מבעי
לי לגרש גרושין גמורים.

זה כתבתי בו בפרק הו בעודני שלא מן העוקף ספרי הקדש. (ועתה אחר זמן רב נדפס
מחדש מרפכת המשנה ח"ג ודרך העברה ראיתי שכ' דז"ש קול יהודה הוא שקר דפלגש
ביחוד ולא בביאה ע"ש וכ"כ רבינו לקמן פ"ד דהפלגש ביחוד קונה אותה וצריף
להתיישב).

והו היום ראיתי להר"ן בחדושי סנהדרין שכ' בדרף כ"ב בהא דאבישג וז"ל אמר לה
אסירת לי פי' שפבר נשא ח"י נשים וא"ת ולסבה לפלגש ומירצו דמספר י"ח הם בין
נשים ופלגשים וכ"כ הרמב"ם פ"ג דמלכים והקשו על זה דהא דוד נשא רצפה בת איה
דכתיב ואת נשי אדוניו בחיקו וליכא למימר שנשא בחופה וקידושי דא"כ הו"ל שבע
וקאמר ליה נביא פהנה וכהנה לפיכך פירשו דאה"נ דאם נתרצית אבישג להיות פלגש
שהיה מותר בה אלא שלא נתרצית והיה אסור בה והיינו דאמרינו דהתירו לו ליחד אף
שהי' אסור בדבר ולא התירו לגרש עכ"ל עין רואה דמוקי הר"ן וז"ל האי דקאמר אסירת
לי והא דהתירו ליחד משום דהיא לא נתרצית להיות פלגש וכ"כ הרב כנה"ג בהגהותיו
בדיון זה ובס' דינא דחיי לאונן רכ"ב.

וכבר אנו בעניינתין הראנו פנים דמסתמא הית' רוצה להיות פלגש ולדעת הרמב"ם ררוחא
שמעתתא. גם ראיתי למהר"ם די בוטון בתשו' דף קל"ח ע"א שכ' דמשום דיש לדחות
דחיה זו דאבישג לא רצתה להיות פלגש אמטו להכי מרן בכ"מ לא הוכיח ממאמר אבישג
לדהע"ה נגסבן ומתשובתו אסירת לי והוכיח ממ"ש שהתירו לו ליחד ע"ש בדברי קדשו
מילתא בטעמא.

ותבט עיני להרב כנה"ג שם ובדינא דחיי שעמד בדברי הר"ן הנז' במ"ש והקשו על זה
דהא דוד נשא רצפה וכו' שאין זה אלא לר' יהודה דסבר נושא המלה אלמנתו של מלך
ורבנן פליגי עליה ובס' כנה"ג תירץ דס"ל להר"ן דגם חכמים מודו דנשא רצפה דלא
פליגי במציאות ופלוגתיהו הוי דר"י ס"ל דנשא לאשה ורבנן ס"ל דלקחה לפלגש וכן

תירץ מהר"ם די בוטון דף קל"ט ע"א דלרבנן אף דאין נושאין אלמנתו פלגש לא מיקריא אלמנתו אלא שרביטו ע"ש (אחר שנים רבות ראיתי מה שהוסיף הרב מהרח"א שם בעץ החיים בלשונות דף ז' ע"ג וע"ד דנשא ונתן בענין זה ואגב טרדאי לא הדרנא אתלמנדאי להתבסם מדבריו).

וכתב עלה מהרח"א בעץ החיים בלשונות ד' א' שהביא שם דברי הכנה"ג ונ"ל תמוהים דבריו דא"ה לישנו רבנו דקרא דנשי אדונייה ברצפ' מיירי ובלא פתוב' וקידושין והט אונגה להבין מ"ש הר"ן דגם ר"י מודה דלא ירבה יותר מי"ח במסירות לבו וא"ה לר"י כ"א הווי דז הווי עם רצפה וכהנה וכהנה אלא מוכרח דהפלגשים אינן בכלל י"ח ולפלגש נשארה עכ"ל ומ"ש בפירוש דברי הר"ן הנה אמת נכון דהרי הר"ן שם בחידושיו פתב דג' מחלוקות בדבר דת"ק סבר בין מסירות בין אינם מסירות י"ח ותו לא.

ור"י סבר מסירות י"ח אינן מסירות אפ"ל אלה הרי דר"י ס"ל האי מניינא די"ח לדעת הר"ן ומה גם לפירוש הי"מ שהביא הר"ן שם דר"י מפרש דברי ת"ק ע"ש ואין לומר דר"י דסבר דמסירות י"ח לא יליף לה מקרא דכהנה וכהנה דהרי נשי דוד הע"ה צדקניות וחסדניות ולא היו מסירות והכי קאמר נביא פהנה וכהנה ונלא ענין י"ח הוא דוקא במסירות והני לאו מסירות אלא האי מניינא די"ח לר"י גמרא גמירי לה ומאחר שפן ל"ק מסברת ר"י דנשא רצפה בת אייה דכל הכרח הר"ן אסיק מכהנה וכהנה ונלא לא דריש ר"י וכפ"ז הן נסתר דרו מהרח"א הנז' דהר"ן מכריח מסברת ר"י הא לאו מילתא היא דהרי לפירוש הי"מ שהביא הר"ן דר"י מפרש דברי ת"ק כנז' על פרוש דריש קרא פהנה וכהנה דהרי בש"ס לימוד ערוף הוא לדעת ת"ק.

ודחוק לומר דהאי שקלא וטריא דהש"ס אינה אלא אליבא דר"ש ולדידיה בעי הני י"ח מנלן ומשני ושקיל וטרי דמסתמות הש"ס וממאי דלא פריף הניחא אליבא דר"ש אלא אליבא דר"י מנ"ל ומשני גמרא גמיר לה מוכח דהאי תלמודא אתיא פכלהו תנאי.

וצ"ל דאף דנשי דוד הע"ה לא היו מסירות נביא אסמכיה אקרא האי עניינא די"ח במסירות אליבא דר"י אף דהוא מילתא דליתיה בדידיה דנשוי צדקניות. וא"כ שפיר מכריח הר"ן דפלגשים לאו ממנין י"ח מסברת ר"י דהוא ס"ל י"ח נמי במסירות ודריש פהנה וכהנה ואיהו ס"ל דנשא רצפה ומוכרח דהיתה פלגש דאי לקחה לאשה לא אתיא דרשת פהנה דהו"ל שבע אלא דהיתה פלגש וכהנה קאי אנשים ותפשוט דפלגשים לבר ממניינא.

ולפום מאי דאמרן ק"ק על הרב כנה"ג לעיל מזה דתריץ יתיב לדברי הר"ן ונ"ל ולזה אפשר לומר דאם איתא שאסור להוסיף אפילו פלגש הי"ל לרבנן לומר לר"י לדבריה האיה דוד הע"ה נשא יותר מי"ח דליכא למימר דר"י ורבנן פליגי בהכי אבל אין זה נכון שהרי מצינו לר"י חולק על דברי חכמים וסובר דיכול לישא יותר מי"ח וכו' ע"ש דהרי מבואר בדברי הר"ן הני בי תרי פירושו דמתני' ועל שניהם הוא אומר דלר"י איתיה האי מניינא במסירות ומשמע דדריש פהנה וכהנה פדאמרן והוא ז"ל עצמו בדינא דחיי לאנן רכ"ב פתב הני תרי פירושי והזכיר דברי הר"ן ע"ש.

אָבֵל מֵה שְׁתַּמָּה מֵהֶר"ח אַעַל תְּרוּיָן הַכְּנֵה"ג הָאֲחֵרוֹן דֵּא"ה לִישְׁנֵי רַבְּנָן וְכוּ'. אִין פֿאַן תְּיַמָּה פֿלֵל דְּהַרְי הָרַב כְּנֵה"ג תּוֹף פֿדֵי דִיבּוֹר נִרְגַשׁ מִזֵּה וּפְרִיק לֵה שְׁפִיר דְּלִישְׁנֵי דְקָרָא נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ הַכְּרִיחַ לְזֵה דְנְשִׂים מִשְׁמַע בְּכַתּוּבָה וּקְדוּשִׁין ע"ש וּמְהַר"ם דֵּי בּוּטוֹן ג"כ נִרְגַשׁ מִזֵּה וּפְרִיק דְנְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ תְּרַתֵּי מִשְׁמַע לְכַף אֲמָרוּ הָרְאוּיו' שְׁהֵן ב' שְׁוֹת בְּמִילַת נְשִׂי ע"ש.

וְאוּלָם אִי קִשְׂיָא הָא קִשְׂיָא לְתִירוּץ הַכְּנֵה"ג וּמְהַר"ם ד"ב דְּאִי פִּנְנַת הָר"ן לְהַכְּרִיחַ לְדַעַת רַבְּנָן דְּגַם הֵם ס"ל דְּדוֹד הַע"ה לְקַחְהָ לְפִלְגֶשׁ וּבְיָדוֹ רַצְפ"ה וְלֹא פְּלִיגֵי בְּמַצִּיאוֹת. אִיף פֿתַב הָר"ן דְּדוֹד נְשִׂא רַצְפָּה דְכַתִּיב וְאֵת נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ הָרִי לְרַבְּנָן דְּבַגְוִיָּהּ מִשְׁתַּעֵי נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ הֵם נְשִׂים הָרְאוּיוֹת וְלֹא רַצְפָּה אִי מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לְהוּ נְשִׂי נְשִׂים מִמֶּשׁ כַּמ"ש הָרַב כְּנֵה"ג אִי מְשׁוּם דְּתַרְתֵּי שְׁקוּלוֹת מִשְׁמַע כַּמ"ש הַרְמַד"ב וְאִיף פֿתַב הָר"ן דְּכַתִּיב וְאֵת נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ.

וְתוֹ אִי לְסַבְּרַת רַבְּנָן קִשְׂיָא מֵאִי קִשְׂיָא תּוֹ הָר"ן וְלִיפָא לְמִימַר שְׁנִשְׂאָהּ בְּחֻפָּה וּקְדוּשִׁין דֵּא"כ הו"ל שְׁבַע. וְתִפּוּק לִיָּה דְּאִין לֹמַר דְּנִשְׂאָהּ לְאִשָּׁה לְדַעַת רַבְּנָן דְּאִינְהוּ ס"ל דְּאִין הַמְּלָךְ נּוֹשֵׂא אֲלֻמְנָתוֹ שֶׁל מְלָךְ אַחַר וְלֹא שָׂרוּ אֲלֵא בְּפִלְגֶשׁ וְתוֹ ק"ק עַל הַמְּנוּחַ הַזֶּה דְּרַבְּנָן מוֹדוֹ דְּנוֹשֵׂא הַמְּלָךְ פִּלְגֶשׁ מְלָךְ אַחַר דְּהַרְי רַבְּנָן סְתָמָא קִשְׂיָא וְאִין נּוֹשֵׂאִין אֲלֻמְנָתוֹ וּבְסַתּוּם חֻקָּה הוֹדִיעוּ דְּמִילְתָא פְּסִיקְתָּא הִיא דְּאִין נּוֹשֵׂאִין אֲלֻמְנָתוֹ פֿלֵל בֵּין הַדְּיוֹט בֵּין מְלָךְ וְהַרְי אֲמָרוּ בִּירוּשְׁלַמִי אִין נּוֹשֵׂאִין לֹא אֲלֻמְנָתוֹ וְלֹא גְרוּשְׁתּוֹ שֶׁל מְלָךְ עַל שֵׁם וְתַהֲיִין צְרוּרוֹת עַד יוֹם מוֹתָן אֲלֻמְנוֹת חַיּוֹת.

וְכֵן שְׁנִינּוּ בְּתוֹסְפָתָא פ"ד אִין נּוֹשֵׂאִין אֲלֻמְנָתוֹ שְׁנִשְׂאָהּ וְתַהֲיִין צְרוּרוֹת וְכוּ' עֵינֵיָהּ לְנִכַח יְבִיטוּ דְּמִיָּתוֹ רַבְּנָן רִאֲיָה לְמֵאִי דְּאֲמָרוּ דְּאִין נּוֹשֵׂאִין אֲלֻמְנָתוֹ שְׁהוּא מֵאֲמַר פּוֹלֵל אֲפִילוּ לְמְלָךְ מְקָרָא דְּפִלְגֶשׁי דְּוֹד הַע"ה דְּכַתִּיב וְתַהֲיִין צְרוּרוֹת מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְּאִין חִילּוּק בְּזֵה בֵּין מְלָךְ לְהַדְּיוֹט וּכְיִן דִּילְפִי לֵה מְפִלְגֶשִׁים מִשְׁמַע דְּפִלְגֶשׁ הַמְּלָךְ אֲסוּרָה לְמְלָךְ אַחַר נְמִי.

וְכֵן יֵשׁ לְהַעִיר עַמ"ש מֵהֶר"ר אֵיזֶק שְׁטֵינֵן בְּבִיאורוֹ לְסַמ"ג עֲשִׂין קַט"ו שְׁהַקְשָׁה דְּהַסְמ"ג שֶׁם פֿסַק פֿרַבְּנָן דְּהַמְּלָךְ אִינוּ נּוֹשֵׂא אֲלֻמְנָתוֹ שֶׁל מְלָךְ וּקְרָא דְנְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ הֵינְנוּ נְשִׂים הָרְאוּיוֹת וְכוּ' וְאֵלוּ בְּלֻאֲוִיָּן ק"ג הִבִּיא הַיְרוּשְׁלַמִי דַּפ"ב דִּיבְמוֹת דְּאֲמָרוּ דְּאִשְׁתַּחְמִיו מוֹתְרַת מִן הַתּוֹרָה דְּהַרְי דוֹד נְשִׂא אִשְׁתַּחְמִיו רַצְפָּה בַּת אֵיָה דְּכַתַּב וְאֵת נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ בְּחִיקָהּ וְתִירֶץ דְּפִלְגֶשׁוֹ נּוֹשֵׂאִין וְכוּ' עַש"ב וּבִיָּאָר דְּבְרִיו הָרַב כְּנֵה"ג בְּהַגְהוֹתִיו לְקַמֵּן פ"ד דְּרַבְּנָן וְר"י לֹא פְּלִיגֵי בְּמַצִּיאוֹת אֲלֵא דְלְרַבְּנָן נְשִׂא רַצְפָּה לְפִלְגֶשׁ וְכוּ' וּמֵה שְׁהוֹצְרָכוֹ לֹמַר נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ מִיָּרַב וּמִיכָל לִישְׁנָא דְנְשִׂי דִּיִּיקִי דְּאִינוּ צוֹדֵק עַל הַפִּלְגֶשׁ עַש"ב וּק"ק חֲדָא דְּהַסְמ"ג בְּלֻאֲוִיָּן ק"ג פֿתַב דְּכַתִּיב וְאֵת נְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ עַל רַצְפָּה.

וְתוֹ דְּנִרְאָה דְּרַבְּנָן לֹא שָׂרוּ אִף בְּפִלְגֶשׁ מִדְּמִיָּתוֹ קְרָא דְּפִלְגֶשׁי דוֹד הַע"ה פֿמְדוּבָר. וְתוֹ דְּמֵהֶר"ר אֵיזֶק שֶׁם סִינִים וַו"ל אִף זֶה דוֹחַק קִצְתָּ לְמָה שִׁינָה הַכָּא מְדַלְעִיל דְּמוֹקֵי הַכָּא קְרָא דְנְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ רַק אֲמִיָּרַב וּמִיכָל הוּל"ל אֲמִיָּרַב וּמִיכָל וְרַצְפָּה עַכ"ל וּכְפִי מ"ש הָרַב כְּנֵה"ג לְדַעַתוֹ הִכִּי הוּ"ל לְהַקְשׁוֹת דְּלַעִיל אֲמֵאִי מִיָּיִתִי קְרָא דְנְשִׂי אַדוֹנֵיָהּ דְּאִינוּ לְדַעַת רַבְּנָן דְּדִיִּיקִי נְשִׂי שְׂאִינוּ צוֹדֵק אֲפִלְגֶשׁ.

ותו ק"ק על מהר"ם די בוטון שפכת דהר"ן ס"ל דמדאמרו בירושלמי בסתם דדוד נשא רצפה והוכיחו מינה דאשת חמיו מותרת משמע דקים ליה לירושלמי דאף דרבנן. דהלכתא פנותיהו נשא דוד את רצפה דאל"כ איך הוכיחו דלא פהלכתא וכו' ע"ש דהרי שם בירושלמי פ"ב דיבמות אמרו דכתיב נשי אדוניך ואין זה פי אם לר"י אבל לרבנן נשי אדוניך הראויות וכו' פדתניא בגמרא וירושלמי לא אתי הפך הפרייתא וא"כ הירושלמי כר' יהודה ודילמא הירושלמי סבר דהלכה כר' יהודה בהא כמש"ר בפ' המשנה ורבינו עובדיא ואין הכרח דרבנן מודו דלקח דוד הע"ה לפלגש רצפה דאי לא הווי מיימי בירושלמי דיבמות קרא דנשי אדוניך דבריו טובים ונכוחים אבל השתא אינו אלא פי אם פירי יהודה.

וחזי הוית להרב מגילת ספר לאונין ק"ג שפכת וז"ל וא"ת תורה היא לאסור הרי דוד וכו' הנה פ"ב דסנהדרין וכו' ואמרו שם בירושלמי ר' יודן אומר נושא המלה וכו' ולכן אמרו פאן בפשיטות הרי נשא רצפה בת איה שהיתה אשת שאול דהא פסקו פירי יהודה עכ"ל ומשמע מדבריו למדקדק דלפי דבירושלמי דסנהדרין פסקו פירי יהודה אמרו ביבמות בפשיטות הרי דוד הע"ה נשא רצפה ואם זה פונתו לא ידעתי מה יוכיח הוכח מהירוש' דסנהדרין דפסקו כר' יהודה הרי שם לא אמרו דבר רק שהביאו הפריית' פלוגתא דת"ק ור' יהודה ונהו ר' יודן הוא ר' יהודה דמשנתנו ופשוט.

וגברא דשפיר חזי בירושלמי דסנהדרין ראה יראה דברי שא אמרו אין נושאין לא אלמנתו ולא גרושתו של מלה וכ"ש ותהיין צרורות וכו' נסמוך לזה אמרו ר"י בר פזי בשם ר' יוחנן מלמד שהיה דוד מקלען וכו' רבי יודן אומר נושא המלה אלמנת המלה וכו'.

ונראה ברור דברייתא דאין נושאין לא אלמנתו וכו' הם דברי ת"ק והוא רישא דבריית' וסיפ' דבריית' זו ר' יודן אומר נושא המלה וכו' אלא דבירוש' הכניסו באמצע הפריית' דברי האמוראי בפלגשי דהע"ה דהיינו דברי ר"י ו' פזי ורבנן דקסרין ושוב סיימו הפרייתא ר' יודן אומר נושא המלה וכו' פדאשפחן פמה זמני בבבלי דבאמצע דברי הפרייתא מסדר התלמוד שקלא וטריא ודברי האמוראי ואח"ך משלים הפרייתא וזה דבר הרגיל פידיע וזה נמי דכונתא ומאחר שפן אין שום הוכחה בירושלמי דסנהדרין דפסקו כר' יהודה כמ"ש הרב מגילת ספר.

ומן האמור יש להרגיש על דברי הרב קול הרמז פ"ב דסנהדרין והוא דהרב תי"ט הקשה על הרמב"ם בפירושו ורע"ם שפסקו פירי יהודה דנושא המלה אלמנתו ש"מ ושביקי רבנן וכתב וז"ל ומיהו נ"ל דאפשר דסברי דק' על דברי חכמים דהא ואת נשי אדוניך פתיב וזה לא מצינו על מירב שנאמר ויהי בעת תת את מירב והיא נתנה לעדריאל אבל בחיבורו חזר בו וכתב ואפילו המלה וכו' וכתב ע"ז הרב קול הרמז וז"ל חזר בו משום דאז ידע פרייתא שלמה בירושלמי פ' כ"ג דתניא אין נושאין לא אלמנתו ולא גרושתו של מלה עכ"ל ונראה שפונתו דהואיל דסתם תנא דברייתא פסברת ת"ק דקתני מילתא פסיקתא אין נושאין וכו' ומשמע אפילו מלה אחר פסק כהאי סתמא דברייתא.

וק"ק חזא דאין אנו צריכין טעם למה שפסק בחיבור פרבנן דודאי הלכה פיריבם דסברת ת"ק הלכתא היא דמתניתין סתמא קתני לה ואתיא פיריבם אלא מה שפסק כר"י בפירושו

אצטריכא ליה להרב תי"ט לתת קצת סמך אבל מה שחזר בו בחיבור א"צ טעם שכן ראוי להיות חוזר דמשום קושיא דק"ל בדעת רבנן אינו מספיק לפסוק פניחיד במקום שלא הוברר בתלמוד דאין הלכה כת"ק ותו דמה שחשב דהא דירושלמי סתמא היא נראה דאין הדבר פן רק היא ברייתא דתני תנא סברת ת"ק וסברת רבי יהודה אחריה במתניתין וכמו שפיתנו דסיוס ברייתא דירושלמי היא ר' יודן אומר נושא המלה וכו' פמזנבר.

וטפי הו"ל דבתוספתא פ"ד שנינו סתמא אין נושאין אלמנתו ולא הונפר' סברת רבי יהודה ונהו ברייתא היא סתמא כת"ק. ותו יש להרגיש במ"ש דאז ידע ברייתא שלימה בירושלמי וכו' דזה לא ניתן להאמר על הרמב"ם דבפירושו לא ידע ברייתא במקומה בירושלמי ואח"ך ידעה דכל רז לא אגס ליה אש"ר ישוב לחוף ימים ים הפבלי וירושלמי וברייתא במקומה המלה לא ידעה.

ומה שפיתב הרב תי"ט דקשה על דברי חכמים דלא אשכחן דמירב נתנה לדוד וכו' צ"ל דדעת רבנן דעכ"ז קאמר קרא נשי לשון רבים לרמז על מירב לדעת רבי יוסי דהיו לדוד הע"ה ביה קידושין ואף לריב"ק נמי קאמר קרא נשי פינו שפדעת שאול היה ליתנה לו למירב אף דבתיקו לא קאי אלא אמיקל וכמו שביאר קצת מזה מהר"ר אייזק שם בפעשין קט"ו.

ומ"מ דחשק זה אינו פדאי לישוב דעת הר"מ בפ"י ורע"ם שפסקו פרי יהודה ושביקי רבנן כמש"ל וגם ראיתי את הלחץ אשר נדחק הרב גופי הלכות דף צ"ה ע"ב וטעמא טעים דמדלא אמרו במתני' דרבנן אמרו לר"י אינו פן פדתנו בחליצה דאמור רבנן אין שומעין לו סברי הר"מ בפירושו ורע"ם דהודו לו ואף דבברייתא מפרש דא"ל רבנן נשים הראויות ס"ל דהוי פמתלקת בברייתא סתם מתניתין וכו' ע"ש ולא נהיר' דכמה זמני דבמתני' חכמים לא השיבו לחולק וגם בברייתא לא קתני מידי ופסקי רבנן ולא אמרינו מדלא השיבו הודו לו ומה גם השתא דבברייתא מפורש מאן ספין לחלוק עלינו את השוין ולמימר דפליגי מתניתין ובריית' אהדדי דהא דלא קתני במתניתין שהשיבוהו אינו הברח פלל.

והיותר נרא' הוא דהר"מ בפ"י ורע"ם סמכי אירוש' דיבמות דמוכח בפשיטות דפסקי כר' יהודה דהרי אמרו שהרי דוד נשא אשת שאול ונהגם דבמ"ש שם פירו' דאשת חמו אסור' מפני מראית העין פמה מרבנואת' סברי דלא קי"ל הכי אין זה תלוי בזה פמבואר.

ואל זה אביט למתק"ם די בוטון דף קל"ט ע"ב שכ' וז"ל ומה שרצה לומר דדברי הירושלמי הם לר"י ולא לרבנן וכו' דבר קשה דהירו' שביק רבנן וס"ל כר"י וגם על הסמ"ג שהביאו קשה פינו דלר"י נאמר וכבר כתבתי לעיל דהירוש' אפילו רבנן אתי עכ"ל ומ"ש דהוא דבר קשה וכו' אין זה מן הקנשי דכל יומא פמה שמעתת' בפומן דפסקו בש"ס פניחידאה.

ולא זכר שר דבהא נמי הר"מ בפ"י ורע"ם פסקי כר' יהודה ומ"ש וגם על הסמ"ג קשה הא אפריק ממהרש"ל ביש"ש פ"ב ובביאוריו ומתק"ם כנה"ג לקמן פ"ד ועיין בדינא דחיי לאונן ק"ג וסוף לאונן רכ"ב.

ומ"ש דהירו' אתי אפילו כרבנן הוא פדעת מהר"ר אייזק וכבר פתבתי לעיל בזה. ומקור"ש יפה ביפה מראה הקש' דאיך לקח דוד לרצפה לר"י ונהרי בא אליה אבנר וכלי שנשתמש בו הדיוט אסור למלך ותירץ דלא ידע דוד בדבר ובס' פבוד חכמים פתב עליו וז"ל ולא תיגון בזה דאיך הבטיח לו הנביא אחר שאינו' ראוייה לו וע"כ נר' דאחרי שהי' פבר מוכנת לדוד על ידי הנבוא' לא נאסר' כלל בביאת הדיוט דדוקא באשה שאינו' מוכנת עדיו בודאי למלך אז נקראת פלי שנשתמש בו הדיוט ושוב נאסר' למלך משא"כ ברצפה שהי' פבר מוכנת בודאי ע"י הנביא לא שינה פלי שנשתמש בו הדיוט עכ"ל ומה שהקש' על מקור"ש יפה יש לישוב דזה איסור קל וכשלא ידע דהע"ה כי בא אבנר ולקחה ובא אליה פבר הנכשרה לדהע"ה והיא ראוייה לו ושפיר קאמר ליה נביא ואתנה את נשי אדוניך דאיסורא דקליש דהיה בה איהו לא ידע ובבואו אליה אזל ליה דכבר היא פלי מלכות.

ומה שתיגרץ הרב הנז' פפי המוכן מפשט דבריו שרוצה לחלק דכשמוכנת למלך אם בא אליה הדיוט לא שמה מתיא. נראה דאשתמיטינה דברי הירושלמי שם ולא ראה כי אם בדברי הירושלמי אשר בספר יפה מראה דהרי אמרו בירוש' דרבנן דקסרי סברי דפלגשי דהע"ה דאתא עליוהו אבשלום נאסרו מק"ו ומה פלי הדיוט שנשתמש בו הדיוט אסור למלך ק"ו לכלי המלך שנשתמש בהם הדיוט אסיר למלך.

ונהרי פלגשי דהע"ה דכבר היו מיוחדים לו מפמה שנים בביאת אבשלום נאסרו וה"ה לרצפה. ואין לומר דכונתו דהוראת שעה הייתה ע"פ נביא פאשר יראה הרואה דדבריו לא מוכחי הכי.

ותו מ"ש זה פעמים פבר מוכנת על ידי הנבואה לא דאיך דביאת אבנר בימי איש בשת ומאמר הנביא פאשר בא אל בת שבע. ויש להעיר עוד בזה לרבנן דקשרי מאביגיל ומב"ש פאשר עמד בזה שם בספר פבוד חכמים וכבר פריק לה מקור"י רוזאניס בפברשת דרכים דרוש י"ב ע"ש.

תו חזינא להרב כנה"ג בדין זה שעמד על דברי הלחם משנה וז"ל ומה שהקשה הלח"מ לדברי רבינו למה לא נשא דהע"ה את אבישג דהרי עשר פלגשים פבר פירש מהן אחר שפא עליוהן אבשלום וכיון שפירש מהם הרי הוא פאלו גרשם לא ירדתי לסוף דעתו דאפילו נימא הכי מי הגיד לו שלא לקח דוד תמורתן וכשלקח אבישג פבר הי"ל י"ח בין נשים ופלגשים ולא יתכן תירוץ זה לדברי הריב"ש סימן שצ"ה וצ"ל כתי' הלח"מ וכן מה שהק' הלח"מ איך התירו לו ליחד יוציא פלגש וישא השונמית דלפלגש א"צ גרושין ל"ק וכו' ועי"ל דלגרש לאו דוקא בגט וה"ק בא וראה פמה קשים גרושין וכו' ולא פלגש לגרשה ולהשליכה מעליו ועי"ל דאבישג לא הייתה רוצה להיות פלגש עכ"ל ומה שתי' שלקח דוד תמורתן ולא יתכן לדברי הריב"ש.

אף לדברי הריב"ש יתכן אם נאמר שנשא נשים תמורתן וכ"כ מקור"ש די בוטון ובזה מתורצת הקושיא שניה של הלח"מ פמו שפיאר הרמד"ב. ולכאור' יש קצת ראיה לזה מדאמרין בסנהדרין דף ק"ז ע"א אמר רב אפילו בשעת חליו של דוד קיים שמנה עשרה עונות שנאמר יגעתי באנחתי אשקה וכו' ופירש"י י"ח עונות לי"ח נשיו שלא לעגנן.

ומשמע קצת שְׁהִיָּה זֶה אַחַר מַעֲשֵׂה אַבְשָׁלוֹם שְׁהִיָּה חוֹלָה וּא"כ נִמְצָא שְׁלֵקַח תְּמוּרָתוֹן וְהִי לֹו י"ח נָשִׁים. וּמ"ש בִּירוּשָׁלַיִם פ"ב דְּסִנְהֶדְרִין שְׁהִיָּה מְקַשְׁטָן וְכו' אֶפְשָׁר שְׁהִיָּה קוֹדֵם שְׁלֵקַח תְּמוּרָתוֹן.

ומ"ש ועי"ל דְּלִגְרֵשׁ לָאוּ דְּוָקָא בְּגִט וְכו'. ק"ק דְּזֵהוּ מַה שְׁתִּירֵץ הֵלַח"מ דְּזֵה הָנִי בְּגִירוּשֵׁין לְהוֹצִיאָהּ פְּדֵי לִיקַח אַחֲרֵת וּמַה בָּא לְהוֹסִיף עַל תִּירוּץ הֵלַח"מ.

ומ"ש דְּאַבְיָשָׁג לֹא הִיָּתָה רוּצָה לְהִיּוֹת פְּלִגְשׁ לֹא נִהִירָא דְאַפְתִּי קִשָּׁה יוֹצִיא פְּלִגְשׁ וְיִשְׂא הַשְׁוֹנְמִית בְּחֻפָּה וְקִידוּשֵׁין. וְאַחֲזָה אֲנָכִי לְהֵרֵב פּר"ח בְּהִגְהוּתִיו שִׁכ' וַיְדַע דְּלִדְעַת רַבִּינוּ ק"ל קוֹשֵׁי עֲצוּם דְּהָרִי בְּחֻבְרוֹן הִי"ל לְדַהַע"ה שְׁשָׂה נָשִׁים וְאַח"ךְ לִקַּח אֶת בֵּת שָׁבַע וְאַח"ךְ אָמַר קָרָא וַיִּוְסַף עוֹד נָשִׁים וּפְלִגְשִׁים וּמִיָּעוּט נָשִׁים וְהִי לֹו עֶשְׂרֵי פְּלִגְשִׁים מִשְׁמַע דְּהִי"ל בֵּין נָשִׁים וּפְלִגְשִׁים י"ט עכ"ל וְלִק"מ דְּהָכִי פְתִיב קָרָא וַיִּקַּח עוֹד דְּוֹד פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם אַחֲרֵי בּוֹאוֹ מִחֻבְרוֹן וַיִּנְלְדוּ עוֹד לְדוֹד בָּנִים וּבָנוֹת וְאַלְהָ שְׁמוֹת הֵילְוִדִים לֹו בִירוּשָׁלַם שְׁמוֹעַ וְשׁוֹבָב וְנִתָּן וְשְׁלֵמָה הָרִי דְמַהֲנִי נָשִׁי שְׁלֵקַח בִּירוּשָׁלַם וַיִּלְדוּ לֹו חֲשִׁיב שְׁלֵמָה וְהוּא הִיָּה מִבֵּית שָׁבַע אֶלְמָא הָנִי נָשִׁים דְּכַתִּיבִי בְּהַאי קָרָא ב"ש בְּכָלִל וּמִיָּעוּט נָשִׁים וְנָשִׁים וְהֵם ב"ש וְאַחֲרֵת וְשְׁשָׂה נָשִׁים וְעֶשְׂרֵי פְּלִגְשִׁים הֵם י"ח וְתוֹ לֹא וְכ"כ הֵרֵב גּוֹפִי הֵלְכוֹת בְּכָלִל דְּבָרֵיו ע"ש שְׁיִשׁ לְהַשִּׁיב בְּקִצַּת דְּבָרֵיו.

וְצוּפָה הִיָּתִי לְמַהֲרִימ"ט בְּחִידוּשֵׁיו פ"ק דְּקִידוּשֵׁין דָּף כ"א בְּפִלְוִגְתָּא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל בְּכַהֵן בִּיפְתַת תְּוָרָא עָלָה וְנִסְתַּפ"ק מְלָךְ שְׁיִשׁ לֹו י"ח נָשִׁים מַהוּ בִּיפ"ת מִי פְּלִיגִי רַב וְשְׁמוּאֵל בְּהָכִי אִי לֹא וְלִלְיִשְׁנָא קָמָא דְּהָתָם דְּבִבִיאָה שְׁנִיָּה פְּלִיגִי תְּבַעִי לְרַב תְּבַעִי לְשְׁמוּאֵל דַּע"כ לֹא קָאָמַר רַב הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶשְׁתְּרִי אֶלְא בְּכַהֵן דְּלֹא סָגִי לִיה בְּלֹא"ה אֶבְל מְלָךְ אֶפְשָׁר לְגַרְשׁ אַחַת מִהֶרְאִשׁוֹנוֹת וַע"כ לֹא אָסַר שְׁמוּאֵל אֶלְא דְּגִירוּת אָסוּרָה לְכַהֵן מְגוּפָא אֶבְל זֹו שְׁאִינָה אָסוּרָה אֶלְא מִחֻמַּת הֶרְאִשׁוֹנוֹת אֶמְרִינָן הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶשְׁתְּרִי וְלֹא אָמַר קָרָא לֹא יִרְבָּה לְעַנְנָן זֹו שְׁהוֹתְרָה אֶצְלוֹ וְהָרִי אִינוּ יְכוּל לְקַיְיָמָה לְשֵׁם פְּלִגְשׁ דְּלֹאֶשָׁה כְּתִיב וְלִלְיִשְׁנָא בְּתָרָא דְּבִבִיאָה רִאשׁוֹנָה פְּלִיגִי ע"כ לֹא אָמַר רַב אֶלְא מְשׁוּם דְּלֹא דְּבָרָה תוֹרָה אֶלְא כְּנִגְדַּיְצָר הָרַע אֶבְל זֹו אֶפְשָׁר לְגַרְשׁ וְעַכ"ל לִק שְׁמוּאֵל וְכו' ע"ש.

וְזֵה חֲזוּתִי לְהֵרֵב אוֹר יְקָרוֹת בְּחִי דָּף ט"ו ע"ב שִׁכ' עָלִיו וַיְדַע לְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּפְלִגְשׁ אִינוּ בְּכָלִל הִי"ח וְק' דְּמֵאִי קָאָמַר הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶשְׁתְּרִי דְּכָאֵן לֹא שְׁיִיף דְּהָא בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה לִיכָא שׁוּם אִיסוּר וְא"כ הָאִיסוּר דְּבִיאָה ב' פְּשְׁלִנְקָה לֹאֶשָׁה עֲדִינָן לֹא הָוִתַּר לֹו אִיסוּר זֵה וְלֹא דְּמִי לְמֵאִי דְּאֶמְרִינָן גְּבִי פִּהֵן הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶשְׁתְּרִי דְּהָתָם בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה נְמִי אִיסוּרָא דְּגִירוּת' וַצ"ע עכ"ל וְזֵה עֲצָמוּ יִשׁ לְדַקְדַּק בְּתַחֲזִיל' דְּבָרֵי מַהֲרִימ"ט דְּבַעִי לְרַב דַּע"כ לִק רַב הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶלְא בְּכַהֵן דְּלֹא סָגִי בְּלֹא"ה אֶבְל מְלָךְ אֶפְשָׁר לְגַרְשׁ אַחַת מִהֶרְאִשׁוֹנוֹת דְּאֶמְרִי רַב לְהָכִי וְלִימָא מַר דַּע"כ לִק רַב הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי אֶלְא הִיכָא דְּבִבִיאָה רִאשׁוֹנָה הָוִתַּר לֹו הָאִיסוּר דְּגִירוּת אָסוּרָה לְכַהֵן וְהָוִתַּר לֹו בִיאָה רִאשׁוֹנָה מִשָּׂא"כ בְּמְלָךְ דְּבִבִיאָה רִאשׁוֹנָה לִיכָא שׁוּם אִיסוּר אֲזֵ לֹא אֶמְרִינָן הוּאִיל וְאַשְׁתְּרִי.

אֶמְנָם אֶפְשָׁר לִישָׁב מַה שְׁהִקְשָׁה הֵרֵב הַנְּזַכֵּר לְכַאוּרָה דְּהָא אֶשְׁכַּחַן דוּמָה לְזֵה קִצַּת בְּעִירוּבִין דָּף צ"ג ע"ב דְּאֶמְרוּ עֵיבַר דְּרָף הַפְּתַח וְנִסְתַּם הַפְּתַח עֵיבַר דְּרָף חֲלוֹן וְנִסְתַּם הַחֲלוֹן מַהוּ שְׁבַת פִּינוֹן שְׁהוֹתְר' הוֹתְרָה וְהָרִי הֵכָא דְּכְשָׁה' פְּתַח פְּתוּחַ לֹא הִיָּה שׁוּם אִיסוּר וְכִשְׁנִסְתַּם הוּא הָאִיסוּר וְאַפִּיָּה אֶמְרִינָן פִּינוֹן שְׁהוֹתְרָה הוֹתְרָה וְה"נ הֵכָא אֶף דְּבִבִיאָה א'

ליכא איסורא דלא ירבה טפי מי"ח אפשר לומר הואיל ואשתרי אשתרי בתר הכי דלא מצי לקיימה לפלגיש.

ומ"ה נמי הנה אפשר לומר דלהכי אצטרף מהרימ"ט לצדד צד אחר לדעת רב משום דשפיר שינה הואיל ואשתרי בכה"ג. ועפ"י דברי מהרימ"ט לכאורה אפשר לישוב מה שמקשים דהכא שמואל לא ס"ל הואיל ואשתרי ורב ס"ל הואיל ואשתרי ואיפכא שמעינן להו שם בעירובין בכותל שבין שתי חצרות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות דלא אמרינן פינון שהותרה הותרה ושמואל ס"ל דכל א' מטלטל עד עיקר מחיצה דאמרינן פינון שהותרה הותרה.

והנני יוסיף להקשות דהתם קי"ל כשמואל דכינן שהותרה הותרה כמ"ש בא"ח סי' שע"ד וסימן ש"ס והכא לא קי"ל פלישנא קמא דכהן מותר ביפ"ת אף בביאה שניה אלא דוקא ביאה ראשונה שרי כמ"ש לקמן פ"ח.

ועוד מקשים לסברת רב מהא דאמרי' ביבמות דף ס"א דכ"ג שמת אחיו חולץ ואינו מיבם ופריך בשלמא מן הנשואין עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ולרב אמאי לא אמרינן דבאירוסין הואיל ואשתרי ביאה א' אשתרי ביאה ב' פי הכא.

ואחר זמן רב ראיתי שכתב הקשה הרשב"א בחדושיי לקידושין בסוגיא וע"ש מה שתיירץ. והנה עפ"י דברי מהרי"מ מט אפשר לומר דל"ק דשמואל אדשמואל דדוקא הכא דגירות אסורה לכהן מגופא אז לא סבר הואיל ואשתרי וכן באלמנה לכהן גדול דאסורה מגופא לא אמרינן הואיל ואשתרי.

משא"כ בכותל שבין שתי חצירות שנפל דאין האיסור מגוף החצירות רק דבר אחר גרם שנפל הכותל אז אמרינן פינון שהותרה הותרה וכמו שצדד מהרימ"ט במלך אלא דהכא נסתפק מהרימ"ט דדילמא לא אמרינן במלך הואיל ואשתרי פינון דאפשר לגרש אחת מהראשונות.

ובהכי נוחים הלכתא אהלכתא דהתם קי"ל כשמואל דכינן שהותרה הותרה והכא קי"ל דלא שרי הפהן ביפ"ת פינון דאיסור' מגופא. ולמאי דקשיא דרב אדרב אפשר לומר דדוקא הכא דאיסור גירות אשתרי בביאה ראשונה אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי דאיסור זה עצמו כבר הותר ומ"ה נמשך ההתר ושרי ביאה שניה לא כן גבי שני חצרות שנפל הכותל דהן בעודנו הנה זה עומד הכותל לא הותר שום איסור והשתא נפל ונתחדש האיסור בכה"ג לא אמרינן לרב פינון שהותרה הותרה דהא לא הותר שום איסור וכדברי הרב אור יקרות הנזכר.

וכן גבי אלמנה מן האירוסין בביאה ראשונה לא הותר עשה דבתוליה יקח והשתא בביאה שניה הוא דעבר אהך עשה ולא שינה לומר הואיל ואשתרי ביאה ראשונה אשתרי ביאה ב' פי הכא דהתם לא אשתרי בביאה ראשונה העשה דבתולה היא משא"כ הכא דאיסורא דאיכא בביאה שניה אשתרי בביאה ראשונה.

וקרוב לזה תירץ מורי הרב זלה"ה בספר נחפה בכסף א"ח סימן ג' דף י"א ע"ב להך רומיא דרב אדרב ע"ש. והכא גבי פהן ביפ"ת ללישנא בתרא דביאה שניה אסירא לכ"ע

לדעת רב דשרי ביאה א' לא גזרו ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה פי היכי דגזרינו באלמנה מן האירוסין לכ"ג דלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ומ"ה לא גזרינו ושרי ביאה ראשונה.

ולפי האמו' נסתר מה שכתבנו בסמוך דמאי דלא צדד מהרימ"ט לדעת רב פדברי הרב אור יקרות היינו משום דשפיר שייך הואיל ואשתרי אף דמעיקרא לא הותר האיסור דברי רב ס"ל להפך דלא שייך הואיל ואשתרי בכה"ג כמדובר.

אלא י"ל דנקט מהרימ"ט לדעת רב צד המוסכם לכ"ע ואה"נ דלדעת רב גופיה יש לצדד דלא אמרינו הואיל ואשתרי במלך פיון דבביאה ראשונה לא הנה אסורא ליה אף דאית ליה י"ח נשים מידי דהנה אפלגש.

ומ"מ ק"ק דתפשוט למהרימ"ט ללישנא קמא לרב דמלך דיש לו י"ח נשים אסור בביאה שנייה ולא אמרינו הואיל ואשתרי אשתרי דהכי ס"ל לרב גבי פותל שגפול דלא אמרי' פיון שהותרה הותרה ולפי דרכנו דטעמיה דרב משום דלא אמרינו הואיל ואשתרי היכא שהאסור לא הותר מקודם א"כ ה"ה במלך דבביאה ראשונה לא הותר אסור לא ירבה דאסור בביאה ב' ולא שייך לרב לומר הואיל ואשתרי.

אמנם פפי סגנון תירוץ מורי הרב זלה"ה שתיגרין דעכל"ק רב אלא ביפ"ת דליכא שינוי בגוף האשה מביאה ראשונה לשנייה אז הוא דסבר רב הואיל ואשתרי אבל בחצר דאיכא שינוי בגוף החצר וכן באלמנה מן האירוסין דאשתני גופא מביאה ראשונה לב' לא אמרינו לרב הואיל ואשתרי ע"ש נוחים דברי מהרימ"ט דבמלך נמי לדעת רב אפשר לומר הואיל ואשתרי דלא אשתני גוף האשה מביאה א' לב' ול"ד לכותל שבין ב' חצרות שגפול ואלמנה מן האירוסין שגפלה לפני כה"ג ליבום דלא אמרינו הואיל ואשתרי דהתם אשתני גופא משא"כ ביפ"ת אלא שנסתפק הרב דבמלך אפשר לגרש א' מהראשונות.

וראיתי לעטר"ת החי"ם מורי הרב זלה"ה שתיגרין לרומי' דשמואל אשמואל הנז' ונ"ל ונראה דשמואל ס"ל דשאני שבת שהיא גורמת כמ"ש פ"ק דעירובין דף י"ז דאיפליגו רב הונא ור' יצחק חז אמר שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין ורב הונא ס"ל דשבת גורמת מההיא דנסת' הפתח וכו' וכיון שהותר בכניס' שבת הותר לכל השבת משום דהפל תלוי בכניסת שבת אכן בשאר איסורין כמו יפ"ת דלעולם אסורה לכהן אלא דבביאה ראשונה הותרה משום יצה"ר וביאה ב' לא הותרה ולא אמרינו הואיל ואשתרי אשתרי ומן התימא על הרב שער אפרים בתשו' סי' ס"ז שהביא ראיה לנדונו מהא דנסתם הפתח וכפי מה שהוכחנו אין להביא ראיה משבת לשאר איסורין דברי שמואל דס"ל בשבת הואיל והותרה הותרה גבי יפ"ח ס"ל להפך עכ"ל והן אמת דלשון התלמוד והפוסקים דקאמרי שבת גורמת הכי משמע דהפל תלוי בכניסת שבת וליכא למשמע מינה לעלמא לוי' הואיל ואשתרי.

אמנם למאי דמורי הרב זלה"ה תלי זייגיה והכריח הדבר מיפ"ת דשמואל סבר להפך. לזה אפשר לישב דעת הרב שער אפרים דהוא ז"ל סבר דטעמא דהאי דינא דנסתם הפתח וכו' הוי מטעם הואיל ואשתרי דאמרינו הכי בכל נוכתא דהכי משמע להרב ז"ל לשון התלמוד והפוסקים דאמרי פיון שהותרה הותרה דכלל הוא לכל מידי דדמי להא בין

בשבת בין בעלמא לוי הואיל ואשתרי ומאי דקאמר הש"ס שבת גורמת בדרך י"ז היינו משום דהתם קאי אשלישה ומת אח' שנים ונתוספו עליהן דהם שתי תלוקות הפכיות להתר ולאסור מ"ה נקט שבת גורמת דהכל תלוי בכניסת שבת בין להיתר בין לאסור והפוסקים נמשכו אחר לשון הש"ס אבל טעמא דשרינן היינו משום הואיל ואשתרי אשתרי וה"נ אמרינן בעלמא ולא תיקשי מיפ"ת דשאני יפ"ת דאסורה מגופא ואתתא לא חזיא התם דוקא סבר שמואל דלא אמרי' הואיל ואשתרי כאשר צדד מהרימ"ט וכמש"ל ושפיר מיייתי הרב שער אפרים ראי' לנדונו דהרב שקבלו עליהם גברא חזי רק מפני סיב"ה משום אקרוי"י אגב דמתני הוא וא' מפני הק"ק הוא נגד ההספמה א"כ נמצא שאיסורו חוץ ממנו לבר מגופא אז אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי.

ואולם אף שנאמר שאין הדבר מוכרח כמ"ש מורי הרב זלה"ה ומקום יש בראש לומר כדברינו והכרח הוא דיפ"ת לא איקריא מ"מ אפתי לא איפרק דמאי ראיה מיייתי הרב שער אפרים מהכא לנדונו הלא יד הדוחה נטויה לומר פשיטת מורי הרב זלה"ה דדוקא בשבת אתמר וה"ט דכניסת שבת דין גרמא לשריותא ואיסורא אבל בעלמא לא אמרינן הואיל ואשתרי ומאי ראיה מיייתי הרב שער אפרים.

איברא דהך רומיא דרמינן דשמואל אדשמואל ומשנינן כפי הצד שצדד מהרימ"ט ומורי הרב זלה"ה קמשני דלענן שבת הוא דאתמר דהדבר תלוי בכניסת שבת וככל אשר דברנו.

לפום ריהטא אין אנו צריכים לזה כלל ול"ק דשמואל אדשמואל כלל שהרי בעירובין דף צ"ד תנו חצר שגפרצה לר"ה משתי רוחותיה וכן בית וכו' מותרים באותו שבת באסורים לעתיד לבא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אם מותרין לאותו שבת מותרין לעת"ל ואם אסורין לעת"ל אסורים באותו שבת ואמרינן בש"ס דף צ"ה דר' יוסי לאסור איתמר רב חייא בר יוסף אמר רב הלכה כר' יוסי ושמואל אמר הלכה כר' יהודה ואסיקנא אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דשמואל פאן שגפרצה לכרמלית פאן שגפרצה לרשות הרבים ופירש"י גפרצה לכרמלית שרי פרבי יהודה דאי נמי אתי לאפוקי לבר לאו איסורא דאורייתא איכא ע"כ וכן ראיתי לרבינו ישעיה הראשון בפסקי עירובין שלו כ"י שכ' נז"ל פירוש מאי דאמר שמואל הכא הלכה כר' יהודה דאמר שבת פנין שהותרה הותרה דוקא כשגפרצה לכרמלית דהיא מדרבנן אבל אם גפרצה לרשות הרבים אין הלכה כר' יהודה אלא פרבי יוסי דלא אמרינן שבת פנין שהותר' הותרה עכ"ל.

הראת לדעת דפולגתיהו דרבי יהודה ורבי יוס' בחצר שגפרצה וכו' וכן בית וכו' וכן מבוי שנטלו קורותיו וכו' היינו אי אמרינן שבת פנין דהותר' הותרה או לא וכמבואר בש"ס ופ"ק דף י"ז דס"ד דרבי יצחק ורבי הונא דפליגי בשלישה ומת א' שנים ונתוספו עליהן בפולגתא דרבי יוסי ורבי יהודה הלזו קמפלגי ודחינן התם דכל חד מציי אתי ככ"ע וכן מתבאר מהפוסקים אלא דפסקינן כשמואל בכותל שנפל דהותרה הותרה ופסקינן פרבי יוסי דחצר שגפרצה משום דמ"ד פנין שהותר' הותרה מציי אתי פרבי יוסי כמ"ש שם דף י"ז וכמבואר בדברי מרן בב"י סימן שע"ד אלא דשמואל אזיל לטעמיה ופסיק התם נמי פרבי יהודה דכיון שהותר' הותרה ועם כל זה לא אמרה שמואל אלא בכרמלית שהוא מדרבנן אבל ברשות הרבים שהוא מדאורייתא לא אמרה כמבואר.

אמור מעתה לק"מ ממאי דהכא ביפ"ת ללישנא קמא לא סבר הואיל ואשתרי אשתרי משום דהכא גיורת לכהן אסור דאורייתא הוי וכי שמעינן לשמואל דסבר מתוך שהתור' הותרה היינו במידי דרבנן ונקא לא באיסור דאורייתא דהרי שמואל עצמו מודה דאם נפרצה לרשות הרבים אסור פיון שהוא איסור דאורייתא כמדובר.

ומפלל הדברים אמורים אבא אעי"ר על הרב שער אפרים בתשובה סימן ס"ז הנז' שהביא ראיה לנדונו מהא דשבת פיון שהותר' הותרה וכמו שכתבנו לעיל דיש לדחות דאפי' שמואל שהחזיק במעוז סברה זו ופסק כר' יהודה אף כי ליתנהו למחיצות לא אמרה אלא בנפרצה לכרמלי' אבל בנפרצה לרה"ר משום שהוא איסור תורה מודה דהלכ' כר' יוסי ומאחר עלות פו הנה נדון הרב שער אפרים הנה בהסכמ' בחרם שהוא איסור דאורייתא פידוע וכמו שנגר' מתשובת הרב תה"ד סימן רפ"א שהזכיר' הוא ז"ל לקמן וכמתבאר מדברי גדולי האחרונים שהזכיר הרב פנסת הגדול' ח"מ סימן ק"ם הגה"ט אות י"ז ואות י"ט וכ"כ הרב פרח מטה אהרן ח"א סימן מ"ד דף נ"ב מ"ד בנדון זה עצמו וא"כ מאי מייתי הרב הנז' לנדונו שהוא איסור דאורייתא מהא דכיון שהותר' הותרה דאף שמואל לא אמר אלא בכרמלית דרבנן.

ולפיחילוק הרב אור יקרות הנז' דלא אמרינן הואיל ואשתרי אלא היכא בתחילת' הותר האיסור עצמו אז אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי משא"כ במלך שיש לו י"ח נשים דביאה א' לא הותר לו שום איסור ושרייתא היא גביה מידי דהנה אפלגש אז לא אמרינן הואיל ואשתרי וישא אותה על הי"ח וכמש"ל.

גיחא מאי דהנה איכא למיזק לדעת רב ללישנא קמא מהא דאמרינן ביבמות דף ס"א דאצטריף קרא להתיר לכהן הדיוט שקידש את האלמנ' ונעשה כה"ג דיכנס ואמאי צריף קרא להכי גימא הואיל ואשתרי אשתרי.

וכה"ג איכא למיזק מהא דאסיקנא התם דף נ"ט דכה"ג שקידש הקטנ' ובגרה תחתיו לא ישא ואמאי גימא הואיל ואשתרי. וכיוצא בזה ק"ק מהא דתנן פ"ח דתרומות האשה שהיית' אוכלת בתרומ' וא"ל מת בעליה וכו' וכלם שהיית' תרומה בתוך פיהם ר"א אומר יבלעו ר' יהושע אומר יפלוטו וקי"ל כר' יהושע ואמאי גימא הואיל ואשתרי אשתרי.

וכן הא דתנן התם הנה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רא"א יגמור רי"א לא יגמור וקי"ל כר' יהושע וגימא הואיל ואשתרי. אשר הקושיות האלו קשיא להו לרבנן בתראי אבעיית רבי ירמיה בחולין דף י"ז אברי בשר נחירה שהכניסו לארץ מהו וכתב הרא"ש דנ"מ לזמן הנה ע"ש כמבואר בדברי מורי הרב זל"ה א"ח סימן ג' וסימן ו' ע"ש.

ולפי חילוק הרב הנז' ל"ק מפל הני לסברת רב לל"ק דשרי ביפ"ת לכהן ביאה שניה הואיל ואשתרי דמעולם לא סבר רב הואיל ואשתרי אלא פי ה"ג דאיסור גיורת בכהן הותר בביאה א' אז אמרינן דהותר ביאה שניה הואיל ואשתרי האיסור עצמו בביאה ראשונ'.

משא"כ פל הנה דלא אשתרי להו שום איסור דכהן הדיוט מותר באלמנ' והשתא דנעש' פהו גדול אסור מי שם פה לומר הואיל ואשתרי הא לא אשתרי מידי ולהכי אצטריף קרא להתיר וכיוצא בדבר כה"ג שקידש הקטנה שרייתא היא וכשבגור' נתחדש האיסור

ואסירא דהא לא אשתרי האי איסורא ברישא וכזאת וכזאת באשת פהו ועבד פהו דאכלי בתרומי' הו בעודנו חי הפהו שריותא היא גבייהו התרומי' ולכי מניית נאסרו וליפא למימר הואיל ואשתרי דלא הותר להם הו איסורא דזרים מעולם.

וכן בהיה אוכל באשכול דברישא לא הי' חייב במעשר ולא הותר האיסור אטויל הכין בתר דנא פי חצ"ר יבואנו לא יגמור דמעולם לא הותר האיסור. ובצפנייתנו צפינו להרב שער אפרים שם שהביא ראיה לנדונו דהואיל ואשתרי ר"ב המקום לימים ראשונים פי לא הי' לו צד קורב' בק"ק אשתרי אח"ך אף באשר הקרי"ב בנשואי בנו מההיא דאירס את האלמנ' ונתמנה כ"ג וכתב וז"ל ואף שיש לדייק מגמרא זו איפכא וכו' משמע אי לאו קרא דיקח אשה ה"א מפת סברא דאסור לכנוס אף שאירסה בהיתר וא"כ ה"ה בנ"ד אבל זה אינו דמה שצריך קרא דיקח אשה לפי דאמרינו שם דף נ"ט גבי כ"ג דקידש קטנ' ובגרה אי קיחה דאירוסין אי קיחה דנשואין ובעי למפשט מהא דאירס את האלמנ' ומשני התם יקח אשה פתיב לאפוקי אי לא פתיב ה"א לעולם קיחה דנשואין משמע ולעולם פאירס האלמנ' ונתמנה כ"ג אסור לכנוס דקיח' דנשואין עיקר וכו' ולזה משני יקח אשה ולעולם הסברא מבחין פשאירס' בהתר מותר לקיימה אח"ך אף שנולד לה פסול וה"ה בנ"ד הואיל והקבל' הית' בהיתר רק אח"ך הגזר' של מהר"ף פא בגבולו.

עכ"ל.

ומורי הרב זלה"ה פ"ח סימן ג' הביא דבריו וכתב דעל פיהו נסתלק' תמיהת מהר"י די בוטון אשר הובא' בתחילת ס' בית שלמה למהר"ש חסון אשר תמה דאמאי לא פשטינו בעיית רבי ירמ' פ"ק דחולין מהו סוגיא דיבמות דטעמא משום דגלי קרא הא בשאר מילי בתר השתא אזלינו ולא בתר מעיקר' וכפי דברי הרב שער אפרים לק"מ דהא דאצטריך קרא היינו דוקא פי היכי דלא נימא דקיח' דנשואין עיקר הא לא"ה אזלינו בתר תחילת המעש' ומשום דאיכא למדחי ולומר איפכא דאצטריך קרא ג"כ לגלות לנו דלא גזול בתר השתא אבל בשאר מילי אזלינו בתר השתא ואין הכרע ולכך לא איפשטא הבעיא עכ"ל וק"ק בדברי מורי הרב זלה"ה שכ' דאיכא למימר כמ"ש הרב שער אפרים ואיכא למימר דאצטריך קרא לגלות דלא אזלינו בתר השתא ומ"ה לא איפשטא בעיין דכפ"ז אמאי לא תקש' על הרב שער אפרים דהו לו יהי דהנ' מקום לומר כדבריו מ"מ ראיה מייטי דהא אפשר לדחות דקרא להכי נמי אתא לגלות דלא אזלינו בתר השתא וא"כ בעלמא אזלינו בתר השתא.

ותו דלכאור' דינא קמשמע' ה' שער אפרים דהרי בסוגית דף נ"ט מפורש דכל בעייתו בכה"ג שקידש קטנ' ובגרה היינו אי קיחה דקידוש בעינן או קיחה דנשואין בעינן ומוכח דאי קיחה דאירוסין בעינן תו לא מיבעיא לן מידי דנדאי דאמרינו הואיל ואשתרי ולא אזלינו בתר השתא והכי מוכח ממאי דקאמר תני תנא אירס את האלמנ' וכו' ופירש"י יכנוס אלמא בתר אירוסין אזלינו עכ"ל אלמא דכינו דידענו דבתר אירוסין אזלינו תו לא אסתפק לן דנדאי בתר מעיקרא אזלינו.

וכי משנינו שאני התם דכתיב יקח אשה היינו דבאירס את אלמנ' ונתמנה לכה"ג אזלינו בתר אירוסין והכי נמי מוכח ממ"ש הרמב"ן והרשב"א בחידושי יבמות שם דאסיקנ' לבעיין דבתר נשואין אזלינו ואסורא ליה וכן פתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א

בְּחִידוּשֵׁי קִידוּשֵׁי דְּף יו"ד מֵהַש"ס ע"ש אֵלְמָא הַכֵּל תְּלוּי אִי בְּתַר אַירוּסִין אֲזֵלִינָן אִי
בְּתַר נְשׂוּאִין אֲזֵלִינָן אַבְל אִי אֲמַרִינָן בְּתַר אַירוּסִין אֲזֵלִינָן לִיכָא סְפִיקָא דְלָא אֲזוּל בְּתַר
הַשְׂתָּא אֵלָא אֲמַרִי הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי מְעִיקְרָא אֲשִׁתֵּי וְכַדְבְּרֵי הֶרֶב שְׁעַר אֲפֻרִים וְהַדְרָא
תְּמִיחַת מְהַר"י דִּי בּוּטוֹן לְדוֹקְטָא דְמַהֲתָם מוּכַח דְאֲמַרִי הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי אֲשִׁתֵּי וְלָא
אֲזֵלִינָן בְּתַר הַשְׂתָּא וְתַפְשׁוּט בְּעֵינַיִת רַבִּי יִרְמְיָה דְאֲבָרֵי בְּשׁוּר נְחִירָה.

וְתַהֵי לְהַפָּה מְסַגְנוֹן דְקִשְׁיִתְיָה לְמְהַר"י דִּי בּוּטוֹן כִּי הוּא הַקֵּשׁ לְכִי פִשְׁט סְוֵגִית דְּף ס"א
דְאֲצִטְרִיָּה קְרָא לְגִלוֹת דְלָא אֲזֵלִינָן בְּתַר הַשְׂתָּא וְתַפְשׁוּט דְבַעֲלָמָא אֲזֵלִינָן בְּתַר הַשְׂתָּא.
אֲמַנָם לְכִי סְוֵגִית דְּף נ"ט וְכַדְבְּרֵי הֶרֶב שְׁעַר אֲפֻרִים דְהַסְבְּרָא לְמִיזַל
בְּתַר מְעִיקְרָא וְלְמִימַר הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי: יְסוּד מוּסָד דְלָא אִיבְעִיָא לָן אֵלָא אִי קִיחָה דְנְשׂוּאִין
עֵיקָר וְכַמְדוּבָר.

קִשְׁיָא אִיפְכָא דְתַפְשׁוּט דְאֲמַרִינָן הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי כְּמָה דְאֲמַרִין. הוּ אֲמַת דְבְסַגְנוֹן זֶה לִק"מ
דְלְכִי הָאֲמוּר נִמְצָא דְהוּא סְבַרְת רַבִּי חֵיָא בַר יוֹסֵף וְסַתְמָא דְתַלְמוּדָא דְבַעֲלָמָא אֲמַרִינָן
הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי וְכָל שְׁתַּחֲוִילָתוֹ בְּהַתֵּר זֵהי מוֹשֵׁף פְּחָא דְהַתְרָא וְא"כ לִק"מ דְתַפְשׁוּט בְּעֵינַיִת
רַבִּי יִרְמְיָה פְּדַאֲמַרְוֹ דְכַבֵּר כְּתַבּוּ ז"ל דְאֲוֹרְחִיָּה דְגַמְרָא דְלָא פִשְׁיט אֵלָא מִמְשַׁנָּה אוֹ בְּרִיתָא
וְלָא מִמִּמְרָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁי דְדָף כ"ג וְשָׂאָר כְּנוֹתְהוֹן וּמ"ה לָא פִשְׁטוּהָ בַּגְמ'
בְּעֵינַיִת ר' יִרְמְיָה אַף דְהַסְבְּרָא דְהַש"ס הֵכִי מְשׁוּם דְלָא אֲשַׁכַּח מְשַׁנָּה וְכַרְבִּיתָא דְנִגְמַר מִיָּנָה.

אִיבְרָא דַס"ס ק"ק עַל הָרָא"ש בְּפִסְקִיּוֹ שֵׁם שְׁכַתְב דַּנ"מ לְדִינָא לְדִינָן ע"ש דְהו"ל
לְהָרָא"ש לְמִימַר דְאַף דְהָכָא לָא פִשְׁטוּהָ לְבַעֲיַיִת רַבִּי יִרְמְיָה ה"ט מְשׁוּם דְלָא אֲשַׁכַּח מְתַנִּי'
אוֹ מְתַנִּיתָא. וּמ"מ לְדִינָן אִיפְשִׁיטָא כִּינּוּן דְחִזְיוֹן דְסְבַרְת הַש"ס הֵכִי אֲזֵלָא בְּהַד דְכַה"ג
דְאֲמַרִינָן הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי וּנ"מ לְדִינָן לְדִינָא בְּהַנִּי מְצִיאִיּוֹת דְהָרָא"ש וְכָל כִּי הָא הָרָא"ש
הו"ל לְאֲסוּקֵי דְנִפְשָׁתָה הָד בְּעִיָא מִכַּח סְוֵגִיּוֹת הַנְּזַכָּר וְלָא לְהַנִּיחָה בְּסַפְקָא.

אֲמַנָם כַּד דִּיִּיקִינָן שְׁפִיר נִרְאָה דְאִין מְסוּגִיּוֹת יְכַמּוֹת דְדָף נ"ט וְדָף ס"א הִלְלוּ שׁוּם רְאָיָה
וְאִינָם עֲנִין לְהַד מִקְלָתָא דְהוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי כָּל דְהָרֵי רַחֲמָנָא אֲמַר בְּתוּלָה מְעַמִּי יְקוּח אֲשָׁה
וְכָל שְׁלִקְחָתָּ בְּתוּלָתָּ וְכָא עָלִיָּה אַח"ךְ מְקִיָּמָה וְתַהֵי לוֹ לְאִשׁ' כִּי לָא קִפִּיד רַחֲמָנָא אֵלָא
לְקַחְתָּ בְּתוּלָתָּ וְאִין צִיּוּי זֶה תְּדִירֵי רַק בְּעַת הַלְקִיחָתָּ וְהִינּוּ דְאִיבְעִינָי לְהוּ בְּדָף נ"ט אִי קִיחָה
דְקִידוּשֵׁי בְּעֵינָן אִי קִיחָה דְנְשׂוּאִין בְּעֵינָן כְּלוּמַר דְאִי קִיחָה דְקִידוּשֵׁי בְּעֵינָן כָּל דְקִידוּשׁ
לָה וְהִיא בְּתוּלָתָּ יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ וְאַף דְבַגְרָה תַּחֲתִיּוֹ לָא אִיכְפַת לָן לָא מְטַעַם הוּאִיל דְאֲשִׁתֵּי
רַק כִּי אִין הַצִּיּוּי רַק בְּקִידוּשֵׁי וְאִי קִיחָה דְנְשׂוּאִין בְּעֵינָן א"כ לָא מְשַׁגְחִינָן בְּאַירוּסִין וְאַף
דְאִירְס' בְּתוּלָתָּ הַקִּפִּידָא הִיא בְּנְשׂוּאִין וְלָא שְׁיָיָה הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי שׁוּם א' מְהַצְדִּידִין כָּלֵל
וְאֲתָא קְרָא לְרַבּוּי אִירְס אֵלְמַנָּה כְּשֶׁהָיָה הַדְיוּט וְאַח"כ נִתְמַנָּה דְכִזְזָה אֲזֵלִי בְּתַר אַירוּסִין
וְכָל שְׁאִירְס' בְּהַתֵּר לָא מְשַׁגְחִינָן בְּנְשׂוּאִין לָא מְטַעַם הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי רַק דְבָהָא רַחֲמָנָא
שְׁרִיָא דְנִיזִיל בְּתַר אַירוּסִין וְכַאֲפֻן אַחַר אֲסִיקָנָא דְבְּתַר נְשׂוּאִין אֲזֵלִינָן וְלָא אִיכְפַת לָן
בְּאַירוּסִין כָּלֵל וְלִפ"ז הֵס כִּי לָא לְהַזְכִּיר הוּאִיל וְאֲשִׁתֵּי בְּעֵינָן זֶה וְלִק"מ לְהָרָא"ש דְלָא
פִשְׁיט לְבַעֲיַיִת ר' יִרְמְיָה מְהַד סְוֵגִיָא וְאִין רֵא"י כָּלֵל מְהָא לָא לְהוֹכִיחַ דְבַעֲלָמָא אֲזֵלִינָן בְּתַר
הַשְׂתָּא כַּמ"ש הֶרֶב פֶּרַח מְטָה אֲהָרֹן ח"א שֵׁם סִימָן מ"ד וּמְהַר"י דִּי בּוּטוֹן וְלָא לְהוֹכִיחַ
דְאֲזֵלִינָן בְּתַר מְעִיקְרָא כַּמ"ש הֶרֶב שְׁעַר אֲפֻרִים.

וּכְבֵר רְאִיתִי מִה שֶׁתִּירֵץ מֵהֶרָא אֲגֵאטִינִי בִּסְ צְרוּר הַפֶּסֶף א"ח ס' ב' וְהוּבָא בְתַחֲלֵית ס' בֵּית שְׁלֵמָה לְקוֹשְׁתַּת מְהָר"י דִּי בּוֹטוֹן הֵנּוּ אִפִּי לְפִי שִׁישְׁתּוֹ. וּמִוְרֵי הָרַב זֶלֶה"ה בֵּא"ח ס' ג' פֶּתַח דַּעֲפ"י תִּירוּצוֹ תִּירֵץ יְתִיב מִה שֶׁמְקַשִּׁים לְהֶרָא"ש מְהִנֵּי מִתְנִיתָא דְכָלָם שֶׁהִ"ל תִּרוּמ בְּתוֹךְ פִּיָּהֶם וְכו' וְהִי אוֹכַל בְּאַשְׁפּוֹל וְכו' וּמִשְׁנַת סוּף חֲגִיגָה וְכַתְּבֵי שֶׁכְּבֵר תִּירֵץ בְּמָקוֹם אַחַר תִּירוּץ א' לְכָלָם אָכּוּ כְּפִי תִירוּץ מֵהֶרָא"ג הֵנּוּ יִתְוַרְצוּ וְהֶאָרִיף בְּזֶה ע"ש.

וְהַמְדַקְדֵּק יִרְאֶה שֶׁתִּירוּצוֹ לְמִשְׁנַת הָיָה אוֹכַל בְּאַשְׁפּוֹל וְכו' הוּא בְּסִגְנוֹן תִּירוּץ מֵהֶרָא"ג אָכּוּ תִירוּצוֹ שֶׁתִּירֵץ לְמִשְׁנַת חֲגִיגָה וּמִשְׁנַת הֵיט' תִּרוּמ' בְּתוֹךְ פִּיָּהֶם הוּא נוֹשֵׂא אַחַר וּתִירוּץ חֲלוּק לְפִי הַנּוֹשְׂאִים דְּלֹא דָמוּ לְהֵיכָא דְכַה"ג שְׁאַיִרְס הָאֵלְמָנָה פְּשִׁיחָה הַדְּיוּט וְכו' וְלִהְיָה אוֹכַל בְּאַשְׁפּוֹל וְכו' וְהוּא הוּא תִירוּצוֹ שֶׁתִּירֵץ בְּמָקוֹם אַחַר בֵּא"ח ס' ו' רִישׁ דָּף י"ט וְהַפֶּל הוֹלֵךְ לְמָקוֹם אֶחָד כְּאַשֶׁר יִרְאֶה הַרוֹאֶה.

וּבְהַדְּפָה מִתְנִיתִין דְּסוּף חֲגִיגָה דְתַנּוּן הַפּוֹתֵחַ חֲבִיתוֹ וְהַמְתַּחֲחִיל בְּעֵינֵסְתּוֹ ע"ג הַרְגָּל יִגְמֹר דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה ק"ק דְּבָרֵי מְפֻנְרֵשׁ בְּבִיבְצָה דָּף י"א דְטַעֲמָא דֵר' יְהוּדָה דְאָמַר יִגְמֹר מִשּׁוּם דְּהִתִּירוּ סוּפֵן מִשּׁוּם תַּחֲלָתָן דְּאִי לֹא שְׁרִית לִיָּה לֹא פֶתַח לָהּ מְעַיְקָרָא ע"ש וּמִשְׁמַע דְּאִי לֹא ה"ט סָבַר ר' יְהוּדָה דְּלֹא יִגְמֹר וְאִמְאִי וְהָא שְׁמַעִינּוּ לְרַבֵּי יְהוּדָה בְּעִירוּבִין דָּף צ"ד דְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה וְכוּן בֵּית וְכוּן מְבוּי שְׁנַטְלוּ קוּרוֹתֵיו אוֹ לְחִינּוּ דְסָבַר ר' יְהוּדָה דְּמִתְרִין לְאוֹתוֹ שְׁבֵת וְאִי שְׁנַפְרָצָה לֵר"ה וְטַעֲמָא דְכִינּוּן דְּהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה וְכַמֶּש"ל וְה"נ אִי בְּלֹא טַעֲמָא דְאִי לֹא שְׁרִית לֹא פֶתַח לִיָּמָא ר' יְהוּדָה יִגְמֹר דְּכִינּוּן שְׁהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה כְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה לֵר"ה.

וְיֵשׁ לִישָׁב עֲפ"י מִש"ל דְּצַדֵּד מֵהֶרִימ"ט דְּלֹא אֲמַרִינּוּ הוּאִיל וְאַשְׁתְּרֵי כְּשֶׁאֲסוּרָה מְגוּפָה אֵלֶּא כְּשֶׁדְּבָר אַחַר גְּרַם כְּנֹז"ל וְכַפ"ז אֲפֶשֶׁר דִּמ"ה אִי לֹא טַעֲמָא דְּהִתִּירוּ סוּפֵן וְכו' סָבַר ר"י לֹא יִגְמֹר פִּינּוּן דְּהַחֲבִית וְהַעֲיָסָה אֲסוּרִין מְגוּפֵן בְּטוֹמָאָת ע"ה וְאִין לוֹמַר בְּזֶה הוּאִיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה מִשֶׁא"כ בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה דְּדָמִי קֶצֶת לְשִׁאִינָה אֲסוּרָה מְגוּפָה פִּינּוּן דְּהַחֲצָר הָיָה וְהַמְבוּי הֵן הֵנָּה הֵיוּ מְתוּקָנִים אֵלֶּא דְּהִשְׁתָּא מַחֲמַת דְּבָר אַחַר דְּהִינּוּ הַפְּרָצָה וְכִינּוּצָא אַתְּסֵרוּ לְשֵׁבֶת אַחַר בְּהָא ס"ל לֵר"י פִּינּוּן שְׁהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה.

אִי נְמִי אֲפֶשֶׁר דְּטַעֲמוֹ דֵר' יְהוּדָה הֵתֵם בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה הִינּוּ מִשּׁוּם דִּס"ל דְּשֵׁבֶת גּוֹרְמַת וְהַפֶּל תְּלוּי בְּכַנִּיסַת שְׁבֵת דְּכִינּוּן דְּבַכְנִיסַת שְׁבֵת שְׁרִיטָא הִיא נוֹשֵׂא מְשִׁף כָּל הַשְּׁבֵת מִשֶׁא"כ בְּשֶׁאֵר מִיָּלִי וְכַשִּׁיטַת מוֹרֵי הָרַב זֶלֶה"ה שְׁכַתְּבָנוּ לְעֵיל וְאִמְטוּ לְהִכִּי גַבֵּי הַפּוֹתֵחַ חֲבִיתוֹ וְכו' בְּעִינּוּטַעֲמָא דְּהִתִּירוּ תַּחֲלָתָן וְכו' לֵר' יְהוּדָה.

וּבְהָא נִיחָא נְמִי מֵאִי דִישׁ לְהַעִיר וּלְמִירְמֵי דֵר' יְהוּדָה דְּהִכָּא בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה לֵר"ה דִּס"ל פִּינּוּן שְׁהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה אֲדֵר' יְהוּדָה פ"ק דְּיוֹמָא דָּף י"ג דְּתַנּוּיָא הָיָה עוֹמֵד וּמְקַרִּיב וְשִׁמְעַת לֹו מֵת מִנִּיחַ עֲבוּדָתוֹ וְיוֹצֵא וּפִירֵשׁ"י דְּאִיָּרִי בְּכַהֵן הַדְּיוּט דְּאוּנָן מְחַלְל עֲבוּדָה וְאִמְאִי הֵתֵם לֵר' יְהוּדָה מִנִּיחַ עֲבוּדָתוֹ וְיוֹצֵא וְלֹא אֲמַרִינּוּ הוּאִיל וְאַשְׁתְּרֵי אִי הֵיכָא בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה וְעַל פִּי הָאֵמֹר נִיחָא דְּהִכָּא בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה טַעֲמִיָּה דֵר' יְהוּדָה דְּהַדְּבָר תְּלוּי בְּכַנִּיסַת שְׁבֵת וְכִינּוּן שְׁהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה אֲבָל בְּשֶׁאֵר מִיָּלִי לֹא וְכְבֵר הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה לִישָׁב דֵר' יוֹסִי אֲדֵר' יוֹסִי נְמִי דְּהִכָּא בְּחֻצָר שְׁנַפְרָצָה אֲסֵר ר' יוֹסִי וְהֵתֵם בְּעוֹמֵד וּמְקַרִּיב סָבַר ר' יוֹסִי דִּיגְמֹר עִי בְּהַגְהוּתִי לֵא"ח ס' ע"א בִּס"ד ע"ש"ב.

חוננו על הראשונות למאי דאמאן עלה מה שהק' הרב אור יקרות על הרב מהרימ"ט
פי הגם דישבנו קצת דברי מהרימ"ט מ"מ חילוק הרב אור יקרות נראה ברור ומה גם
אם באים אנו לדון ולהביא ראיה באיזה דין מקום אחר נדאי דיש לדחות הראיה עפ"י
חילוק הנז' ודלא פהרב יד אליהו בתשו' סי' ס"ד שהביא ראיה לנדונו ויש לחלק חילוק
זה והרב דחאו בהביל פיו ע"ש.

והנה אפשר לישוב עוד דברי מהרימ"ט הללו שכתב לצדד דהואיל ואשתרי המלך בביאה
א' אשתרי לקחתה לאשה אף דיש לו י"ח פי האף אמנם דבביאה א' לא אשתרי איסור
לא ירבה כמ"ש הרב אור יקרות מ"מ אשתרי איסור גויה בביאה ראשונה דמדאורייתא
בפרהסיא אסור פדמוכח פ"ב דע"ז והא נמי פינו דלוקחה לעיני הכל וידוע שלוקחה
לבא עליה הוי פרהסיא דאסור מן התורה וכמ"ש הרב לחם משנה ריש פ"ח דמלכים
וא"כ בביאה ראשונה הרי הותר איסור גויה והואיל ואשתרי איסור גויה אשתרי לא
ירבה.

ומצינו כי האי גוונא הואיל ואשתרי אשתרי בתרי איסורי פ"ק דיבמות דף ז' ע"ב אמר
עולא מה טעם הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ואף למאי דאמרו התם דדוקא פי הותר
איסור המוקדם אז אמרי' הואיל ואשתרי המוקדם הותר האיסור האחרון ומה"ט פריף
גבי אחות אשה תינח היכא דנשא מת ואח"ך נשא חי וכו' ע"ש א"ש דהכא נמי פאשר
לוקחה לעיני השמש לבא עליה חל עליה איסור גויה והואיל ואשתרי איסור גויה בביאה
א' אשתרי איסור לא ירבה דקאי ביה בביאה ב' פינו דאשתרי האיסור המוקדם דגויה.

והגם דרב המקום בין זו דהואיל והותר לצרעתו וכו' להא דידן כמבואר. הן לא הובא
אלא מעין דוגמא דאמרו הואיל ואשתרי בתרי איסורי ועל דרוף שכתב המרדכי פ"ב
דע"ז פ"א בזה זכר לדבר שמתוך דהותר לצרעתו וכו' ע"ש.

ואע"ג דבפסחים דף צ"ה בעי רב יוסף דחקו טמאי מתים ונכנסו בהיכל בפסח הבא
בטומאה מהו מדאשתרי טומ' עזרה אשתרי טומ' היכל או"ד מאי דאשתרי אשתרי מאי
דלא אשתרי לא אשתרי ומסיק רבא פל היכא דקרין ביה אל מחוץ למחנה תשלחום
קרין ביה וישלחו מן המחנה וכן פסק הרמב"ם פ"ד דביאת מקדש דין י"ג אלמא אי לאו
קרא אמרינו מאי דאשתרי אשתרי מאי דלא אשתרי לא אשתרי ואיך כתב מהרימ"ט
דנימא במלך הואיל ואשתרי אפי' לפי דרבנו דמעיקרא אשתרי איסור גויה דדוקא בההיא
דהותר לצרעתו הותר לקריו ולהתיר צרעתו מוכרח להתיר קריו והנהו תרי איסורי
פחדא שריי"ן בשעיה אחת הוא דאמר רבנו הואיל ואשתרי אשתרי פלומ' אשתרי איסור'
דקדים שרי איסורא דאמי ליה בתר הכי.

הא לאו הכי לית לן למשרי איסור, אחריתי דמאי דלא אשתרי לא אשתרי. הא לא תברא
וכמה תשובות בדבר חזא דטמאי מת אסורים בגופן שלהם נדמי לגיורת לכהן דלא
אמרינו לשמואל הואיל ואשתרי ומאי דמצדד מהרימ"ט היינו במלך דאיסורא לבר
מגופא כמבואר בדבריו.

ותו דאימור דאי לאו קרא דאל מחוץ למחנה לא הנה פשיטא לן ואנו ניקום בספיקין
ומהרימ"ט הוא הצ"ד צדדי הספק נמי. ותו דמהרימ"ט קאי ללישנא קמא דלרב מיהא

אמרין בכהן הואיל ואשתרי ואסתפק ליה במלך לשמואל אבל ללשנא בתרא דליפא למ"ד בכהן הואיל ואשתרי לא אסתפק למהרי"ט וזהיא דרבא היא ללשנא בתרא התימ נמי ואיפא התימ ללשנא קמא כמפניך שם בש"ס ולק"מ ומעיקרא קושיא ליתא.

ומ"מ לדינא מוכח מהך דפסחים דדוקא התימ משום דכתיב אל מחויז למחנה תשלחום ואמרין פל היכא דקרינו אל מחויז למחנה קרינו ביה וישלחו מן המחנה מ"ה פטרי טמאים שנקנסו בהיכל הא לא"ה אית לן למימר מאי דאשתרי אשתרי מאי דלא אשתרי לא אשתרי ולפחות לא? הא אלא ספק כמו שגאמר ומפאן קצת תשובה למ"ש הרב שער אפרים סי' ס"ז הנז' דאמרין הואיל ואשתרי אשתרי פנדונו דכיון דהרב דנתקבל בהתר אף שאח"ך נעשה קרוב הואיל ואשתרי ואין לחוש לגזרת הרב שגזר עליהם שלא יהיה להם רב קרוב.

הן אמת שכתב שם וצידד והוכיח שהרב המתקן לא תקן באופן זה וטעם תקנתו לא שייכא בהכי אמנם המדקדק בדבריו יראה דהגם שגזרת הרב וטעם הגזרה שייכא פנדונו אפ"ה ס"ל להרב דאמרין הואיל ואשתרי ומלבד שאין ראיותיו מכריעות כמבואר ממ"ש מורי הרב זלה"ה וממה שכתבנו.

יש להקשות קצת מהך דפסחים ומה גם לחילוק הרב אור יקרות הנז' והגם ששערי דחיות הטה פתוחות"ת ויש לחלק בין הך דפסחים ודכונתא פנדונו האמת יורה דרכו דלא אמרין בכי הא הואיל ואשתרי אשתרי.

ועוד נראה להביא קצת ראיה דבגדון הרב שער אפרים לא אמרין הואיל ואשתרי ממ"ש הרשב"א בתשובה כ"י הביאה הרב שיערי כנה"ג בהגהותיו להרב"ם פ"ב דסנהדרין דאם א' מהסנהדרין נזדקן ונסתרס הן בעודנו בסנהדרין מסלקין אותו.

וכ"כ הר"ן בתשובה כ"י הביאה מהר"ש פלוריאטין בספר בית הראה הנדפס מחדש דף ע"ז ע"ג וז"ל דכל שהוא תלוי בסניפה כל שישנו הסניפה הענין נגדר אחר הסניפה וסבת הגזרה האכזריות לפיכך אין מושיבין אותו בדין של סנהדרין אחר שנתחדש לו הסניפה הגורמת וכן נראה לכאורה מדברי רש"י שכתב שכח צער גדול פנים ואינו רחמני וסריס נמי אף שנסתרס עכשיו מסלקין אותו עכ"ל וק"ל על הר"ן דאמאי לא הוכיח בהדיא מדברי רש"י ממ"ש בהוריות דף ד' וכמו שהוכחתי שם בשערי דף ל"ו ע"ג עש"ב ושם הבאתי מדברי רבינו יונה בחידושי סנהדרין כ"י שכתב פן בהדיא וכן נראה קצת מדברי רבינו חננאל שכתב בהיה עובדא דמינו לראב"ע לנשיא דלא מינו לר' אליעזר משום שהיה זקן (עמ"ש יוחסין דף י"ב ומ"מ אני הדל בייעיר און בככללים סוף מערכת אלה ועתה ראיתי בס' סדר הדורות דף קי"ג ע"ג מה שרמז בזה וכעת לא אהיה חפשי לזעת איזהו מקומן) עיין בספר יוחסין דף כ"א שהביאו למדנו דרבינו חננאל ורש"י ורבינו יונה והרשב"א והר"ן ס"ל דאם אחד מן הסנהדרין ישב פמה שנים בהיתר בסנהדרין ושוב נזדקן או נסתרס מסלקין אותו ולא אמרין הואיל ואשתרי אשתרי דכיון דהסניפה נתחדשה עתה פנים חדשות באו לכאן וה"ה לגדון הרב שער אפרים אי אמרין דאין ראיה מלשון הגזרה ומטעמה להתיר פנדונו רק אתינו מטעמא דהואיל ואשתרי אשתרי כמו שחשב הרב הנז' כדמוכח מדבריו דמטעם הואיל ואשתרי אפי' תימא דהגזרה וטעמה שייכא סבר להתיר וכמדובר.

וְאִם לֹא מִשְׁמַח הַקֶּרֶב הַמְּאִיר מִשֵּׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים דָּאם הַזְקִין בְּסִנְהֶדְרִין אִין מְסַלְקִין אוֹתוֹ וְכַמֵּ"שׁ בְּשִׁמּוֹ הֶרֶב דִּינָא דְחַיִּי בְּעֵשִׂין דְּרַף ק"ח הֵתֵם כְּדִקְתָּנִי טַעְמָא דְמֵאחַר שְׁהוֹרְגַל בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת אִין פֶּאן בֵּית מִיחּוּשׁ ע"ש וְלֹא מִטַּעַם הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי כַמֵּ"שׁ הֶרֶב שְׁעַר אֲפָרִים אֱלָא דְסִבְרֵי הֵנִי י"מ דְּטַעַם אִין מוֹשִׁיבִין זְקוֹן בְּסִנְהֶדְרִין לֹא שְׁיָיָה גְבִיָּה וְסִינְגוֹ פְּטַעַם הָאֲחַר שְׁפִתְבַּר הֶרֶב שְׁעַר אֲפָרִים דְּלֹא גְזַר בְּהִכִּי וְלֹא שְׁיָיָה טַעַם הַגְּזֵרָה אֲבָל אִי שְׁיָיָה מִטַּעַם הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִין לְהַתִּיר שׁוֹב רְאִיתִי לְהֶרֶב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א א"ח ס' כ"ט דְּנִשְׂאֵל בֵּא' דְּנִשְׂאֵל עַל אִשְׁתּוֹ שׁוֹטָה אִי שְׁרִי לְהִיּוֹת ש"ץ בֵּיה"כ שְׁהַזְפִּיר תְּשׁוּבַת הֶרֶב שְׁעַר אֲפָרִים הַנּוֹ' וְהִבִּיא בְּשֵׁם הַרְשָׁפָ"א בְּתִשְׁבֻּבָה כ"י פְּלִשׁוֹן תְּשׁוּבַת הַר"ן הַנּוֹ' מִמֶּשׁ וְהִבִּיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי הַרְשָׁפָ"א וְכִבְרַר נְשִׂאתִי וְנִתְמַתִּי בְּדַבְּרֵי בְּקוֹנְטְרִיס אַחוֹרֵי תַרְעָא וְהוּא הַגְּהוֹת עַל שְׁעָרֵי עַש"ב וְדָרָה.

אֲגַב אוֹמֵר כִּי בְּנִדּוּנוֹ אִין רְאִיוֹתֵי מְכַרְעוֹת כְּלָל פְּאֶשֶׁר יִרְאֶה הַמְּעִיָּן וְאִין לְהַאֲרִיף: עֵתָה אֲקוּם בְּעֵינֵיךָ סֶפֶק מֵהֲרִימ"ט דְּאֵתְאֵן עֲלֵה אִי מְלָךְ שְׁיֵישׁ לוֹ י"ח נְשִׁים מְוֹתֵר בִּיפ"ת. וְרְאִיתִי בְּשִׁמְעֵתִין פ"ק דְּקִידוּשֵׁין בְּתוֹסְפוֹת רִי"ד שְׁפִתְבַּר מִשֵּׁם רַבִּינוּ יַצְחָק בֶּן הַר' אֲשֶׁר הִלּוּי זַצ"ל שְׁפִתְבַּר בְּחִידוּשֵׁי לְסִנְהֶדְרִין גְּבִי מֵאִי דְאֲמַרִּינֵן הֵתֵם תְּמַר בֵּת יפ"ת הִיָּתָה וְנ"ל זְהוּ דִּינָה שְׁל יפ"ת וְכו' וְכִבִּיאָה רֵאשׁוּנָה אִינָה אֱלָא נְכַרִּית בְּעֲלָמָא וְכִבִּיאָה בִּיאָה רֵאשׁוּנָה נְתַעֲבָרָה מִעֵבָה אֵת תְּמַר מְדוּד וְכו' וְאוֹתָן אַרְבַּע מְאוֹת יְלָדִים נְמִי כְּדֵי נְתַעֲבָר' בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה שְׁפִא עַל אַמּוּתֵיהֶם בְּמִלְחָמָה אֲבָל לֹא קִיָּמָם לוֹ לְנָשִׁים דֵּא"כ הִיוּ עוֹדְפוֹת עַל י"ח עַכ"ד רַבִּינוּ יַצְחָק הַנּוֹ' וְכַתְּבַר עַל דְּבָרֵי בְּתוֹס' רִי"ד וְהַפֵּל יָפָה וְכו' עַש"ב וְכֵן כְּתִב רַבִּינוּ מְאִיר הִלּוּי ז"ל וְהִבִּיאָו הַרִיב"ש בְּתִשְׁבֻּבָה ס' שַׁצ"ח.

גַּם מְהֵר"י בִּי רַב בְּחִידוּשֵׁי לְקִידוּשֵׁין אֲשֶׁר בְּסוּף סֶפֶר תְּשׁוּבוֹתֵי דְרַף קכ"ט ע"ב כְּתִב אֲמֵאִי דְפִירֵשׁ רַש"י בְּהֵיאָה דְאַרְבַּע מְאוֹת יְלָדִים וְנ"ל פִּירֵשׁ"י בְּחוֹרִים הִיוּ לוֹ לְזוּד בְּחִיָּלוֹתֵי וְלֹא הִיוּ בְּנֵי וְנָה כְּפִי שְׁיִטְתּוֹ דְאָסוּר לְבַעוּל אוֹתָהּ עַד שְׁיִבְיָאָהּ לְתוֹף בֵּיתוֹ וְיִקְחָנָה לְאִשָּׁה וְא"כ אִי אֲפֶשֶׁר שְׁיִהִי בְּנֵי כִּינּוֹן שְׁאִין לוֹ לְקַחַת יוֹתֵר מִי"ח נְשִׁים אֲבָל כְּפִי שְׁיִטְתּוֹ ר"ת וְהַמְּפָרְשִׁים אֲפֶשֶׁר שְׁהִיוּ בְּנֵי עַכ"ל הֵרִי מְפוֹרֵשׁ יוֹצֵא מִפּוּם רַבָּנָן קַמְּאִי וְכִתְרֵאִי רִיב"א הִלּוּי וְרַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה הֵרֵאשׁוֹן בְּתוֹסְפוֹתֵי שְׁהִבִּיאָו וְהַסְפִּימָה דַּעְתּוֹ עֲמוֹ וְכֵן הַרְמ"ה וְהַרִיב"ש וְהַמְּהֵר"י בִּי רַב כְּלָם שְׁוִים לְטוֹבָה דְהַמְּלָךְ שְׁיֵישׁ לוֹ י"ח נְשִׁים מְוֹתֵר בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה בִּיפ"ת וְא"כ לְמֵאִי דְקִי"ל פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא וְכִרַב דְּכִהֵן לֹא הַוֹתֵר בִּיפ"ת אֱלָא בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה שְׁוִי בְּשַׁעוֹרֵיהֶם מְלָךְ וְכִהֵן וְחִזָּה הַגִּוִּית לְהֶרֶב דִּינָא דְחַיִּי לְאִוְנֵן רַכ"ב דְרַף ר"א ע"ב שְׁהִבִּיא מִשֵּׁם מֵר אַחִיו הֶרֶב מֵהֲרִי"ב שְׁפִתְבַּר דַּמ"שׁ בַּגַּמ' ת' יְלָדִים וְכו' לֹא סְבִירָא לִיָּה לְרַב כְּנֻתְיָהּ וּפְיָרֵשׁ דְּבָרֵי דְמַמִּימָרָא זֹו גְרָאָה בְּבִיאָוֹר דְּמִוֹתֵר לְהוֹסִיף יוֹתֵר מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרִי בְּפִלְגָשִׁים דָּאם לֹא כֵן כָּל כְּדֵי יְלָדִים מֵאִין לוֹ וְעַל זֶה הַשִּׁיב דְּלֹא לְקַחַם בְּזִמְנָן א' וְעוֹד שְׁהִיָּה בָּא בְּמִלְחָמָה וְרוּאָה יְפֵת תְּנֹאֵר וְהוֹלִיד בֶּן מְמַנָּה וּמְשַׁלְחָה וְנָה מְוֹתֵר אֲפִילוֹ נְשִׂא ח"י דְּלֹא נֶאֱסַר אֱלָא בְּנָשִׁים וּפְלִגָּשִׁים אֲבָל יְפֵת תְּנֹאֵר מְוֹתֵר בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה וְכו' עֵינֵן שֵׁם בְּאִוְנָה וְק"ק דְּלֹא זָכַר שֶׁר דְּמֵאִי דְפִשְׁיָטָא לִיָּה דְהַמְּלָךְ מְוֹתֵר בִּיפֵת תְּנֹאֵר בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה אִיבְעִיא לִיָּה לְרַבִּינוּ רַבּוֹ מֵהֲרִימ"ט וְהוֹ"ל לְהַזְפִּיר דְּבָרֵי גַם לֹא זָכַר דְּבָרֵי תוֹס' רִי"ד שְׁהֵם כְּדַבְּרֵי בְּשֵׁם רִיב"א הִלּוּי.

ותו ק"ק דהו"ל להקשות להרב אחיו דאפי' לדעת הרמב"ד דיכול להוסיף פלגשים יתר על י"ח לא אתיא לפי דעתו דאחר פל המעשים לא אפשר לקחתה לפלגש אלא צריף שיקחה לאשה פדכתיב ולקחת לה לאשה וכמ"ש הרמב"ם לקמן פ"ח ונושאה בכתובה וקדושין וא"כ פשו להו טובא.

ותו אפילו בלא קדושין אשתו היא והתור' הקנת' לו כמ"ש הרמב"ן בבבאורו לתור' וכזאת וכזאת השיג הריב"ש שם על הר' חסדאי. אמנם פבר שם הרב דינא דחיי רמז לדברי הריב"ש ע"ש.

ובכנה"ג בהגהותיו בדין זה הביא תשובת הריב"ש ופלפל בה עש"ב ומה שכתב עליו מהר"ם די בוטון בתשובותיו דף קל"ט ע"א דגם הר' חסדאי ס"ל דהי' מביאה ראשונה אלא דסבר דלמ"ד דפלגשים טפי מי"ח אסור דה"ה דאסור ביפ"ת וגילה לו הריב"ש שיפ"ת מביאה ראשונה מותר גם היא למלה וכו' עש"ב הרו"א יראה דממה שהשיב עליו הריב"ש ונהאריף לפרש דבני יפ"ת היינו מביאה ראשונה וגם ממה שהקשה עוד עליו שאם היו פלגשיו שידדם לו אחר שלקחם במלקחה הרי עבר בלא ירבה וכו' מוכח בהדיא דאין פן דעת הר' חסדאי ופשוט: (ג).

ואם הוסיף א' ובעלה לוקה. ודברי מרן.

זרע אברהם א"ה דף ל"ז ע"ד ודף מ"א ע"ג וע"ד אור יקרות דף נ"ו ע"ג. סם חיי בדרשותיו דף כ"ד ע"ב.

(ד)

דין ז.

פבר ביארנו שמלכי ב"ד וכו' מה שהקש' הרב לח"מ למה שפירש מרן דמאי קאמר הש"ס אלא מלכי ישראל מ"ט לא נימא משום דדוקא במלכי ב"ד איכא קרא וכו' נראה דהצעת הש"ס לדעת מרן הכי הויא אמר רב יוסף ל"ש שתקנו דמלה לא דן אלא במ"י אבל במב"ד דכתיב בהו קרא לא מצו תקון שלא ידונו ושאלו בש"ס אלא מ"י מ"ט תקון בהו דנדאי לא יעלה על לב דמשום דקרא לא מדכר אלא בית דוד מלכי ישראל אינם דנים דמהפכות אין ראיה ומוכרח דמאיזה טעם התקינו הכי ואתא רב יוסף לומר דלא תקון בבית דוד מפני שכתוב בהם דינו וא"כ מאי טעמא תקינו במ"י ומשני טעם התקנה מההוא עובדא דינאי.

ומה שפירש הרב לח"מ דאין הפרש בענין הדין בין מלכי ב"ד למלכי ישראל ומאי דקאמר רב יוסף דכתיב בית דוד ה"ק תדע לה דמלכים יכולין לדון דכתיב במב"ד דינו וה"ה מלכי ישראל להכי שאלו בגמרא א"כ מלכי ישראל אמאי לא ידונו ותירץ משום דאינרע בהו תקלה אבל מב"ד אפשר דלא יארע שהם נכנעים עכ"ד.

ק"ק דעל פרחין רב יוסף בטר דינדע טעמא דמלה לא דן מעובדא דינאי אמר לא שנו א"כ קשה אמאי אצטריף להביא עתה ראיה שהמלכי' היו ראויים לדון לא הו"ל אלא לא שאנו ותו לא. ואי בעי לאשמועי' דלא נימא דמלה אין ראוי לדון ולכן הקדים להשמיענו

דראויים מדכתוב בית דוד לפ"ז מ"ש אלא מלכי ישראל מ"ט לא הם דברי רב יוסף דזהו עיקר דבריו ללמדנו דראויים אלא דאיתרע בהו מילתא.

ואילו הרב לח"מ פתב להכי שאלו בגמ' א"כ מלכי ישראל וכו' מוכח דס"ל דאינם דברי רב יוסף. ותו דא"כ הו"ל לל ברישא פירושא דמתניתין וטעם המלה דלא דן ונהדר לימא ל"ש אלא משמע דמ"ש אלא מלכי ישראל מ"ט לא סתמא דגמרא קאמר לה וא"כ מה ראה רב יוסף להביא ראיה דהמלכים היו ראויים לדון.

ותו דפתח בהתר מבית דוד וסיים במה שהיו המלכים ראויים והו"ל לל נמי טעם שמלכי בית דוד דנים שהם נכנעים כי לא פורש בדבריו ועיין ברצוף אהבה דף קי"ט. ועיין מה שהארכתי בענין זה בשערי דף פ' ע"א וע"ב ועיין שתי הלחם סימן כ"ב.

(ה).

דין ח'.

אפילו גזר על א' משאר העם שילך למקום פ' וכו' הרב עצמות יוסף בחדושי לקידושין במ"ש שם בש"ס דף מ"ג דאוריה מורד במלכות פתב דמדברי הרמב"ם הללו מוכח דדעתו פדעת רבינו מאיר שכתבו שם התוספות דאוריה היה מורד שמאן ללכת לביתו ע"ש ואינו מוכרח דלענין דינא כ"ע מודו בדין זה שכתב רבינו שזה נקרא מורד ואף רש"י שכתב דאוריה היה מורד דקאמר אדוני יואב מודה לענין הדין.

אלא דסבר דאף דבעלמא זה נקרא מורד שלא קיים דברו. הא דאוריה לא דמי דאוריה פבר השיב לו טעם נכון שלא היה רוצה ללכת לביתו ונראה לו שקבל דבריו המלה ובכי ה"ג לא הוי מורד.

ומ"ה פירש"י דהמרד היה מסיבה שאמר אדוני יואב. וא"כ אין ראיה מדברי רבינו מה ס"ל במרד אוריה דדין זה הוא מוספם.

ובגדון אוריה פליגי רש"י ורבינו מאיר. אמנם ראיתי לסמ"ג עשין קט"ו שכתב בהדיא אפילו גזר על אחד משאר העם שילך למקום פ' ולא הלך כגון אוריה שא"ל המלה לילך לביתו עכ"ל.

(ו).

ואין למלה רשות להרוג אלא בסייף בלבד. כ"כ רבינו לעיל פי"ד ופט"ו דסנהדרין.

ונה שנים זכורני שראיתי להרדב"ז בבאורו להרמב"ם כ"י שכתב דלמד פן רבינו ממאי דתנו בסנהדרין דף נ"ב מצות הנהרגין היו מתיזין ראשו בסייף פדרה שהמלכות עושה אלמא דרף המלה להרוג בסייף עכ"ד ואין ראיה משם פלל חדא דאי מהתם לא שמעינן אלא דמנהג המלה להרוג בסייף אבל דאין למלה רשות להרוג אלא בסייף מנ"ל.

ותו דהא דאמרו פדרה שהמלכות עושה אאומות העולם קאמר שהרי אמרו בברייתא מה אעשה שהרי אמרה תורה בחוקותיהם לא תלכו אלמא דמ"ש שהמלכות עושה אמלכי גויים קאמר וכן אמרו בסנהדרין דף נ"ז ע"ב דינא דידהו סייף הוא.

וכן ראיתי למהרח"א בספר עץ החיים פ' נירא דף יו"ד ע"ב שכתב ונ"ל מרן לא הראה מקומו איו ואם נאמר דמ"ש מתיזין את ראשו כדרך שהמלכות עושה נפקא ליה אי אפשר דהתם במלכי אומות העולם מיירי כמ"ש ובחקותיהם לא תלכו עכ"ל.

ואני תמיה על הרדב"ז ומהרח"א דנעלם מהם מקור דברי רבינו נהרי הוא בריתא מפונרשת בתוספתא דסנהדרין פ"ט ונ"ל ארבע מיתות נמסרו לב"ד ש"הו הרשות לא ניתן לה אלא סיני בלבד ע"כ וכן אמרו בירושלמי ריש פ' ד"מ ונ"ל ארבע מיתות נמסרו לב"ד וכו' ולרשות לא ניתן אלא דין הרג בלבד ע"כ הרי מפונרש דין זה שכתב רבינו בתוספתא ובירושלמי.

וראיתי למהר"חא זלה"ה בספר מקראי קדש דף י"ד ע"א שהביא סברת רבי יהודה דמניחין ראשו על הסדן וכו' משום דכתיב ובחקותיהם לא תלכו וכתב ונ"ל ותימה ממ"ש הרמב"ם פ'ק ג' דמלכים המלך אין לו רשות להרוג אלא בסיני ואיך אמר ר' יהודה בחוקותיהם לא תלכו והלא חק מלכי ישראל הוא גם איך יעבור המלך עמ"ש תורה ובחקותיהם לא תלכו עכ"ל ולא הבנתי דבריו ונ"ל דאיך מצאנו ידנו להקשות לתנא רבי יהודה מדין שכתב הרמב"ם ט"ר שידענו מקור דבריו ואי פונתו להקשות על הרמב"ם מדברי רבי יהודה אינה צודקת קושיא שניה דאיך יעבור המלך על מ"ש תורה ובחקותיהם לא תלכו הרי קי"ל פרבנו דכינו דכתיב סיני באוריית' לאו מינייהו קגמרינו.

וקושטא דמילת' לכאור' נראה דסבר רבי יהודה דגם מלך ישראל בקופיץ וכמו שס"ל ברוצח נמי כמ"ש הרב תורת חיים בש"טתו. והכי דייקי דברי הירושלמי שאמרו ולרשות לא ניתן אלא דין הרג והיינו דין הרג למר פדאית לי ולמר פדאית ליה לרבנו בסיני ולר' יהוד' בקופיץ ודוק סימן צ על הרמב"ם פ"ד מה' מלכים: א'.

דין ד.

וכן לוקח מפל גבול ישראל נשים ופלגשים. הכי תנינא בתוספתא פ"ד דסנהדרין בורר לו נשים מפל מקום שירצה פהנות לוייתו ישראליות.

וראיתי בספר עיר בנימין פ"ק דגיטין שכתב שאמרו בתוספתא דאין משיאין למלך אלא מן המשיאין לכהונה ומ"ה היו אסורות פלגשים שבא אליהן אבשלום לדוד הע"ה עש"ב וכעת לא ראיתי תוספתא זו דמה ששנינו בתוספת' פ"ד דסנהדרין היינו שאין מעמידין מלך אלא מן המשיאין לכהונה והביאה הסמ"ג לאונן רכ"א.

ומהתוספתא הנזכר שהבאתי דקתני בורר לו נשים מפל מקום שירצה פהנות וכו' אין ראיה דלאו למעוטי פסולות לכהונה אלא אשמועינן דהרשות בידו ליקח מפל אשר יבחר וכו' הם דברי רבינו.

וכבר כתבתי בקונט' פתח עינים שם דאשתמיטתיה הירושלמי פ"ב דסנהדרין דרבי יוחנן ס"ל דמותרות היו הפלגשים הללו אלא דלכוף יצרו עבד ורבנו דאסרי סברי דאסורות משום דנשתמש בהם הדיוט ולמלך אין שנה אבל לכ"ע לית דחש משום דפסולות לכהונה.

גם הרי אשפסן דוד המלך בכלל נשיו היתה מעכה שלקחה במלחמה ופסולה לכהונָה. גם מדברי הראשונים שהבאתי לעיל פ"ג סוף דין ב' מוכח דאם לא יש לו י"ח יכול ליקח כמה נשים יפות תאר במלחמה ולקחתם לנשים.

ושלמה נשא גיורות פידוע ועיין בכנה"ג ח"מ סימן ז' הגהת ב"י אות א' ע"ש ובדינא דחיי לאניו רכ"א. (נשים בכתובה ובקידושין) עיין בכנה"ג א"ה סימן א' הב"י אות נ"ט ובי"ד סוף סימן רי"ז: (ב).

אבל ההדיוט אסור בפלגוש. הרמב"ן בתשובה פתב דאם נאמר דמותרת מן התורה ומדבריהם הוא דגזור היכן מצינו גזרה זו וכתב הרדב"ז בתשובה ח"א סימן רכ"ה ונ"ל קרוב אני לומר שבכלל גזרת יחוד הפנויה היא שהרי תכלית גזרת יחוד הפנויה היא שלא יבא עליה ואין טעם לומר שגזרו על יחוד.

הפנויה במקרה ולא גזרו על יחוד הפנויה תדיר ולפיכך אני אומר אחר בקשת המחילה שהיא בכללה עכ"ל ומצאתי בשיטה מקובצת למס' גיטין כ"י שפתב משם הריטב"א גבי מ"ש שם פ"ק אקרא דותונה עליו פלגשו ונ"ל ואע"ג דחזינו דוד גזר על הפנויה מותר לו לבא על פלגשו מאחר דדמיא פורת' לאשת איש שהרי היא מיוחדת לו אבל אם בא איש אחד דעלמא על פלגש חבירו לא מחייב מיתה משום דלאו אשת איש גמורה היא דהא לא מקדשא ליה הוא גברא שהיא עומדת תחתיו עכ"ל.

ומעתה ל"ק על הרמב"ן וסיעתו דאין טעם לומר שגזרו על יחוד הפנויה במקרה וכו' כמ"ש הרדב"ז דודאי טעם יש בדבר לחלק ביניהם כמ"ש הריטב"א. אבל גם לדעת מאן דאסר מדרבנן ל"ק דהיכן מצינו גזרה זו די"ל דבכלל גזרת יחוד פנויה היא פדברי הרדב"ז.

וכ"כ הריב"ש בתשוב' סימן שצ"ה לדעת הראב"ד באיסור הקדשה ונ"ל אף אם נאמר שהפלגוש היא בלא קידושין הנה נאסרה בגזרת בית דינו של דוד. שהרי על יחוד הפנויה גזרו ופנויה היא זו ולכן לא נמצא פלגוש בפתוב מדוד ואילך רק בשלמה וממנו אין להביא ראיה שהרי גם.

ברבוי הנשים שנאסרו למלך מן התורה עבר עכ"ל. אבל מ"ש הריב"ש דלא נמצא פלגוש בפתוב מדוד ואילך רק בשלמה וכו' קשה שהרי מקרא מלא בדברי הימים ב' סימן י"א ברחבעם.

ויאזכר רחבעם את מעכה בת אבשלום מכל נשיו ופלגשו פי נשים שמנהעשרה נשא ופלגשים נשים הרי שאחר דוד ושלמה נמצא בפתוב פלגוש ברחבעם. ומהו קרא הכריע ה"ר דוד בונפיד כהראב"ד דפלגשים נסיב טפי מי"ח שהרי רחבעם נשא י"ח נשים כדין ונשא פלגשים נשים המה ונהיאו הר"ן בחידושו לסנהדרין פ"ב ע"ש ואף לדעת הרמב"ם דס"ל דטפי מי"ח אסור אף בפלגשים ומוכרח דס"ל דרחבעם שלא כדין עבד מ"מ לא הו"ל להריב"ש לומר דלא נמצא מדוד ואילך רק בשלמה והו"ל להזכיר גם רחבעם ולומר דשלא כדין עשה.

(אחר שנים רבות בא לידי ס' שאלת יעבץ ח"ב וראיתי לו ז"ל בסי' ט"ו והפליא עצה בדין הפלגש והאריף מאד ומידי עוברי ראיתי שהשיג על הריב"ש מרחבצם כמה דדייקינן בעניוהין ע"ש באריכות).

(ג) דין ו'. ולוקח השדות והפרמים לעבדיו פשיילכו למלקמה.

כתבו התוס' בסנהדרין דף ר' תימא למה נענש אחאב על גבות וכו' ועוד דבפ' הכונס קאמר דדוד שאל אם הנה יכול להחליף גדישין של שעורים מישראל לתת לפני בהמתו וי"ל דכתיב יקח ונתן לעבדיו וכו' ועי"ל דבחנם הנה יכול ליקח וכו' ועי"ל דנענש וכו' עש"ב.

ובספר שנות חיים דף קנ"ז הקשה דמאי מקשו מדוד והא אמרו שם דשלחו ליה אבל אתה מלך ומשם ראיה דמלך מותר ומירץ דכונת התוס' דאם מלך מותר למה נסתפק דוד ומירץ דאחאב ודוד היו רוצים לעצמם עוד תירצו דבחנם וכו' וגם שם בדין הנה רוצה להחליף גדישין בגדישין ולכך שאל אמנם מה שתירצו וכו' לא תירצו כלום לענין דוד ואולי סמכו אתירוץ קמא עכ"ל ולפי דרכו טפי הנה ליה לומר דמתירוצ ג' ואילך לא תירצו אלא לענין אחאב ורמזו התוס' זה באומרם בתירוץ ג' ועי"ל דנענש פונתם דמכאן ואילך קיימי בנותן טעם אמאי נענש אחאב.

ולפי פשט דבריהם מ"ש ועי"ל דנענש היינו משום דעד השתא היו מחלקים חילוקים בפירוש מלך והן עתה שתירצו שהי' רוצה לע"ז דייקי לומר דנענש. אמנם אם פונת התוס' כמ"ש הרב הנזכר יש להעיר דלפום ריהטא מסוגיית הכונס משמע דשאלת דוד הע"ה היתה אם אדם דעלמא עושה חליפין גדיש שעורים בעדשים ולא שאל אם מותר מדין מלך דהרי פשהשבו לו דדוקא מלך מותר לא אבה דוד לשותם ואמר פיון דאיכא איסורא לא ניתא לי ומוכח דשאלתו היתה אם להדיוט מותר וא"כ מאי ק"ל לתוספות דבמאי נסתפק דוד הע"ה ומאי מתרצי דבפ' מלך כתיב לעבדיו ולא לעצמו ולכך שאל אי דבחנם יכול ליקח וכו' ולכך שאל דמוכח דמאי שאל הנה מדין מלך הרי הוכחנו דשאלתו היתה אם מותר בין איש לרעהו ותו דכפי תירוציהם הרי השיבו לו דמלך מותר וא"כ היינו דק"ל אמאי נענש אחאב.

ותו ק"ק דכפי זה איך ס"ד דדהע"ה דהיה מותר אפילו הדיוט. ואפשר לי שבדוחק דלא נעלם מדוד הע"ה דכל האמור בפ' מלך מלך מותר בו אף ס"ד דמדמלך מותר ליקח השדות בהדיוט נסתפק אם מותר להחליף פירות בפירות או דילמא גם בפירות אינו מותר פי אם למלך ובהדיוט אסור ולהכי שאל אם מותר להחליף גדיש שעורים בשל עדשים.

ורבנן משום דמספקא להו אי שאל מדין מלך או מדין הדיוט הן משיבין תרמי דבהדיוט אסור ולמלך מותר ולפי זה פונת התוס' להקשות דאם מלך מותר למה נענש אחאב ועוד דמההיא דהכונס משמע דמלך מותר ליקח השדות ויקשה אמאי נענש אחאב וזה דהרי דוד הע"ה שאל וכו' ובדאי דשאלתו היתה מדין הדיוט כמדובר וכינון דשאל אי שרי להדיוט ודאי פשיטא ליה דמלך מותר ויתרון המלך דלוקח השדות וא"כ למה נענש אחאב ומירצו דבפ' המלך כתיב לעבדיו ולא לעצמו ולכך נענש אחאב.

וְדוּד הַע"ה קס"ד דְּכִינּוֹן דְּהַי' פִּירוֹת אֶפִּילוּ בְּהַדְיוּט מִן־תֵּר לַעֲצֻמוֹ וְהַשִּׁיבוּ לוֹ דְּלִמְלָךְ דְּנוֹקָא מִן־תֵּר לַעֲצֻמוֹ פִּינּוֹן שְׁהוּא פִּירוֹת וְעוּד תִּינְרָצוּ דְּבַחְנָם יְכוּל לְקַחְתָּהּ אֲבָל פְּשִׁיחָהּ שׁוֹאֵל שְׂמִימְפָרוּ לוֹ הַרְשׁוּת בְּיָדָם לֹמֵר לוֹ לֹא נִמְפָּר.

וְדוּד נְהִי דְּהִיָּה רוּצָה לְהַחֲלִיף גְּדִישִׁין אֲבָל לֹא הִיָּה שׁוֹאֵל מִיִּשְׂרָאֵל אִם רוּצִים בְּכָךְ אֵלָּא מְעַצְמוּ הִיָּה עוֹשֶׂה חֲלִיפִין. וְלִדְעַת רַבֵּינוּ דְּבַעֲי פְּשִׁיחָהּ לְמַלְחָמָה וְלַעֲבָדוֹ צְרִיף לִישָׁב הֵיִיא דְּהַפּוֹנֵס דְּנְהִי דְּהִי בְּמַלְחָמָה אִף הִיָּה לַעֲצֻמוֹ וְאִף הִתִּירוּ לוֹ וְנִרְא' כַּמ"ש הֵרָא"ש דְּלֹא הָיוּ מְזוּמָנִים הַעֲדָשִׁים וְלִכְךָ אֲסוּר וְכֹן מִשְׁמַע לְשׁוֹן גְּזִילָה יִשְׁלַם אֲכֹן אִם הָיוּ מְזוּמָנִים מִן־תֵּר דְּעֲדָשִׁים עֲדִיפִי וְכו' ע"ש וּמ"ה הִתִּירוּ לְמַלְכָּה וְדוּד הַע"ה הִיָּה ס"ד דְּמִן־תֵּר גְּמוּר הוּא וְלֹא חִילַק בֵּין מְזוּמָנִים לְאִינָם מְזוּמָנִים.

וְהֵרַב לַח"ם פְּתַב דְּכֹנֶנֶת רַבֵּינוּ כַּמ"ש רַד"ק שְׁלֵא הִתִּיר. וְכו' בְּחֻנָּם אֵלָּא פִּירוֹתֵיהֶם וְכו' ע"ש וְתִיבַת בְּחֻנָּם אִינוּ מְדוּקָדָק דְּגַם הַפִּירוֹת צְרִיף לְשַׁלֵּם כַּמְבֹּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבֵּינוּ וְרַד"ק וְעוּד יֵשׁ לְגַמְגָּם קֶצֶת בַּמ"ש עוּד הֵרַב לַח"ם ע"ש וְדוּק וְעֵינָן לְמַהֲר"ד עֲאֲרָאָמָא (ד).

דין ח'.

הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ נוֹטֵל מִכָּל הָאֲרָצוֹת שְׂכֹבְשִׁין יִשְׂרָאֵל חֶלֶק אֶחָד מִי"ג. מ"כ מַכ"י גְּדוּל הַדּוֹר מְהֵרָם גְּאֻלְנֻטִי וְז' זֶה מְבֹאֵר בְּכָתוּב בְּחֻלּוֹת הָאָרֶץ בִּיחְזָקָאֵל סִימָן מ"ה פְּסוּק ז' שְׂנָאָמַר וְלִנְשִׂיא מְזָה וּמְזָה לְתַרּוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְכו' ע"ש בְּפִירֵשׁ"י וְתַמְצָא הַמַּג"ן יג"ן עכ"ל.

וְרוּאָה אֲנֹכִי שְׁלִשׁוֹן זֶה כְּתוּב בְּנִימוּקֵי הַפֶּר"ח בְּהַגְהוּתֵיו ע"ש. וְעֵתְרַת רֵאשִׁי אֲבָא מְאִרִי זֵלַה"ה בְּנִימוּקֵיו כְּתַב מִשָּׁם מַהֲרִי"ךְ ו'ל שְׁהוּא תַלְמוּד עָרוּף בְּבִתְרָא דָּף קכ"ב ע"ש.

(ה)

כָּל הַרוּגֵי הַמְּלָךְ מְמוּנָם לְמַלְכָּה. נִסְתַּפַּק מַהֲרִימ"ט בְּתַשׁוּבָה פִּי בָּאָה בְּסַפֵּר תּוֹרַת חַיִּים לְמַהֲרַח"ש ח"א סִימָן צ"ד אִם לְאֵלְתֵּר זָכָה הַמְּלָךְ בְּנִכְסִים אוֹ לְכַשְׁיחְזִיק בְּהֶם וּנ"מ לְמִמוֹן שְׂיֵשׁ בְּיַד אֲחֵרִים וְנִדְעָתוּ נוֹטָה קֶצֶת דְּלֹא זָכָה עַד שְׂיחְזִיק ע"ש"ב.

גַּם נִסְתַּפַּק שָׁם אִם מִשְׁפָּט זֶה נוֹהֵג בְּמַלְכֵי א"ה ע"ש"ב וּבְשׁו"ת הַרְשֵׁב"א ו'ל סִימָן אֵלָּף קנ"ט ע"ש. וּמִדְּבַרֵי הַרְדָּב"ז בְּתַשׁוּ"ה הַנְּדַפְּסוֹת מְחַדֵּשׁ בְּאֲשֶׁכְּנֹז סִי' תַקל"ג בְּרִישׁ הַתַּשׁוּ"ה נִרְאָה דְּפִשְׁיטָא לִיָּה דְּאִף בְּמַלְכֵי א"ה נִכְסֵיהֶם לְמַלְכָּה וְכֹן מוֹכַח מִדְּבַרֵי מְהֵרָם אֵלְשִׁיף בְּתַשׁוּ"ה סִי' ס"ז בְּאֲמָצַע הַתַּשׁוּבָ' וְקֶצֶת יֵשׁ לְהַרְגִישׁ שְׁלֵא הַזְּפִירוֹ תַשׁוּ"ה הַרְשֵׁב"א הַנְּזַכָּר דְּנִרְאָה דְּהַרְשֵׁב"א הִיָּה מִסְתַּפַּק בְּזֶה ע"ש.

סִימָן צֹא עַל הַרְמַב"ם פ"ה דְּמַלְכִים. א'.

דין א'.

אִין הַמְּלָךְ נִלְחָם וְכו' טִירַת כְּסָף לְהֵרַב הַמְּנוֹבָהֵק מַהֲר"ר אֲבֵרְהָם גְּאֻטִּינִיּוּ זֵלַה"ה דָּף י"ט.

(ב)

דין ז'.

וּמִן־תֵּר לְשַׁכּוֹן בְּכָל הָעוֹלָם חוּץ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכו' כְּתַב הַפֶּר"ח בְּהַגְהוּתֵיו שְׁלִפִי סְבֵרַת הֵרַב סִפִּי"ב דְּאִיִּסוּרֵי בִיאָה שְׁעַכְשָׁיו הַמִּצְרַיִים נִתְבַּטְּלוּ וְאֵלוּ הַמִּצְרַיִים שְׂבָאֲרֵץ מִצְרַיִם

עֵתָהּ אֲנָשִׁים אַחֲרֵים הֵם אֵין פֶּאן אִיסוּר עֲכָשָׁיו לְדוּר בְּמַצְרִים וְכו' וְכַדְבְּרֵי מוֹכַח בְּהִדְיָא מְדַבְּרֵי הֵרָא"ם שֶׁהֵבִיא הַמְרָדְכִי ס"פ הָעֶרֶל וְע"ז סוּמְכִים הַדְרִים בְּמַצְרִים וְצ"ע לִפ"ז מֵאֵי דְאֲמַרִּינוּ פ' בְּתָרָא דְסוּפָה דְאֲנָשִׁי אֶלְפִסְנִדְרֵיָא אֵינְעוּשׁ וְכו' וְהָרִי פְּבָר בָּא סְנַחְרִיב וּבְלַבְלָה הָעוֹלָם וְצ"ע עכ"ל וְז"ל הַמְרָדְכִי ס"פ הָעֶרֶל וְתִימָא הוּאִיל וּמַצְרִים לֹא נְתַבְלְבְלוּ א"כ אִיף עֵתָהּ מוֹתֵר לְגוּר בְּמַצְרִים וִי"ל דְלֹא אֶסְרָה תוֹרָה אֶלָּא לְשׁוּב בְּדִרְךָ הִזְהָ הֵינְנוּ מֵא"י לְמַצְרִים אֲבָל מִשְׁאָר אַרְצוֹת מוֹתֵר כְּךָ תִּנְרֵץ הֵרָא"ם עכ"ל וּפְשׁוּט שְׁפִנְנַת הַפֶּר"ח לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי שְׁהָרִי פְתַב וְתִימָא הוּאִיל וּמַצְרִים לֹא נְתַבְלְבְלוּ אִיף עֵתָהּ מוֹתֵר לְגוּר בְּמַצְרִים מִשְׁמַע דְאֵי נִימָא שְׁנַתְבְּלְבְלוּ מוֹתֵר לְגוּר בְּמַצְרִים וְא"כ פְּפִי סְבַרְתָּ הֶרְמְב"ם שֶׁהַמְצָרִים נְתַבְטְלוּ שְׁרִי לְגוּר בְּמַצְרִים אִף שֶׁהֵרָא"ם ס"ל לְהַפְּדָה דְלֹא נְתַבְלְבְלוּ וְלֹא שְׁרִי אֶלָּא מִטַּעַם לְשׁוּב בְּדִרְךָ הִזְהָ.

וּק"ק עַל הַפֶּר"ח דְלֹא זָכַר דְהַסְמ"ג לְאֵינְן רַכ"ז תְּמָה עַל הַדְרִים בְּמַצְרִים וְכַתְּבֵי דְשְׁמָא מִשׁוּם שְׁעָלָה סְנַחְרִיב וְכו' וְע"ז הַק' מֵהַתּוֹסְפֵתָא דִּינִידִים וּמִמ"ש בְּסוּפָה דְאֲנָשִׁי אֶלְפִסְנִדְרֵיָא אֵינְעוּשׁ וְכו' וְאִסְיָק דְאֵין טַעַם לְהַתִּיר אִם לֹא עִפ"י פִּי הֵרָא"ם ע"ש וְא"כ נִמְצָא דְהַסְמ"ג חָשַׁב לִישֵׁב בְּדַבְּרֵי הַפֶּר"ח וְהִנְקִשָׁה לוֹ קוֹשִׁיַת הַפְּרִי חֲדָשׁ מְסוּפָה וְדַחָה טַעַם זֶה.

וְרֵאִיתִי לְמַהֲרַח"ש בְּסִפְרָא מְקַרְאֵי קִדְשׁ דָּף קל"ז שְׁכַת' וְז"ל הַסְמ"ג נ"ט לְמָה שְׁדָר הֶרְמְב"ם בְּמַצְרִים שְׁאֲחַר דְסְנַחְרִיב בְּלַבְלָה הָאֲנֻמוֹת אֵינָם הַמְצָרִים דְאֶסְרָה תוֹרָה וּמוֹתֵר לְדוּר בְּמַצְרִים וְלִיתָא דֵא"ה לְמָה אֶסְרָא פֶּאן בּוּזָה"ז לְדוּר בְּמַצְרִים וּפִי"ב דֵא"ב הַתִּיר עֲמוּנִים מוֹאֲבִים מִטַּעַם סְנַחְרִיב ע"ק מִמ"ש פְּלָהוּ קְטִילִינְהוּ מִשׁוּם דְעֵבְרוּ עַל לֹא תָשׁוּב בְּדִרְךָ הִזְהָ וְאֶסְכְּנִדְרוּס אַחַר סְנַחְרִיב הִזְהָ מוֹכַח שְׁאֵין הָאִיסוּר מְפַנֵּי מַצְרִים רַק מְפַנֵּי הָאֲרֵץ וְצ"ל שְׁמָה שְׁהֶרְמְב"ם דָּר בְּמַצְרִים דְסִבְרָא פְּהִינְהוּ תִירוּצֵי דְאֵין אִיסוּר רַק בָּא מֵא"י וְהוּא בָּא מִמַּעַרְבֵי א"נ לֹא הִזְהָ דְעַתּוֹ לְהַשְׁתַּקֵּעַ עכ"ל וְכֵן פְתַב בְּסִפְרוֹ עֵץ הַחַיִּים בְּלִשׁוֹנוֹת דָּף ב' ע"ב ע"ש וּמְדַבְּרֵי מוֹכַח שֶׁהַסְמ"ג הִזְהָ זֶה עוֹמֵד בְּטַעַם זֶה דְסְנַחְרִיב וְהִכִּי מְסַקְנָתוּ.

וְקִשָּׁה שְׁהָרִי מְבִנְיָא בְּסִפְרָא שְׁדַחָאוּ מֵהֵיא דְסוּפָה דְקִשִׁיתִיָה לְמַהֲרַח"א נְמִי וְאִסְיָק כְּמֵאֵי דְאִסְיָק מֵהֲרַח"א שְׁעִיקֵר הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁלֹא בָּאוּ בְּדִרְךָ א"י וּמֵאֵי קְאָמַר מֵהֲרַח"א שְׁתַּמָּה מֵהֵיא דְסוּפָה וְאִסְיָק דְאֵין אִיסוּר רַק בָּא מֵא"י וְהֵן הֵן דְבַרֵּי הַסְמ"ג עֲצָמוּ.

הֵן אֲמַת שְׁיֵשׁ חִילּוּק מְדַבְּרֵי הַסְמ"ג לְדַבְּרֵי מֵהֲרַח"א שֶׁהִס"מ גַּבְתַּחֲזִילָה הַקִּשָּׁה מֵהַתּוֹסְפֵתָא דְנָתַן לָהֶם קִצְבָה וְאַחַר מ' שָׁנָה יָשְׁבוּ עַל אֲדַמְתָּם. וְא"כ לֹא קָרִינוּ בְּהוּ שְׁסַנְחַרִיב בְּלַבְלָם וְהַכְרִיחַ זֶה נְמִי מֵהֵיא דְסוּפָה כְּלוּמַר דְלֹא שְׁיִיף בְּהוּ בְּלַבּוּל סְנַחְרִיב.

אֲבָל מֵהֲרַח"א מִכַּח דְבַרֵּי הֶרְמְב"ם סִפִּי"ב דֵא"ב שְׁכ' בִּפְיָא דְאֵלוּ הַמְצָרִים שְׁבָאֲרֵץ מַצְרִים אַחֲרֵים הֵם וְכָל גַּר שְׁיִתְגַּיֵּיר מֵהֶם מוֹתֵר לְבֹא בְּקִהְלָא מִיָּד ע"ש וְהֵיא דְסוּפָה הַכְרִיחַ שְׁסַבְרַת הֶר"מ דְאִף דְסְנַחְרִיב בְּלַבְלָה לְגַמְרֵי יוֹעִיל זֶה לְגַרִים מ"מ לְעַנְיָן אִיסוּר הַדִּירָה לֹא מֵהֵי דְהָאִיסוּר מְפַנֵּי הָאֲרֵץ וְנִמְצָא שְׁיֵשׁ חִילּוּק רַב בְּרֵאִיתִי סוּפָה מֵהַסְמ"ג לְמַהֲרַח"א.

מ"מ ק' עַל מֵהֲרַח"א דְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְהַסְמ"ג אִסְיָק בְּזֶה וְהַקִּשָּׁה עָלָיו מְסוּפָה וְאִסְיָק בְּדַבְּרֵי הֵרָא"ם וְהֵן הֵן דְבַרֵּי סְמ"ג וְאִף שְׁחִלוּקִים בְּעִסְתָּם. וְהָא הו"ל לְהַקְשׁוֹת עַל הַסְמ"ג דְהוּא דַחָה מֵה שְׁנ"ט לְהֶר"מ מִכַּח הַתּוֹסְפֵתָא וְאֵין זֶה דַחָה לְפִי מֵה שְׁפָסַק הֶרְמְב"ם פִּי"ב דֵא"ב דְגַר מַצְרֵי מוֹתֵר לְבֹא בְּקִהְלָא מִיָּד מִכַּח סְנַחְרִיב ש"מ דְלְהֶרְמְב"ם לֹא קו"ל

בְּהַתּוֹסֵפֶתָא וְהִיא אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁטַעַם הַר"מ אֶכְתִּי מִכַּח הָא דְסַנְחַרִּיב אֶבֶל מִתְרִי טַעְמִי
אֶחְרִינִי לֹא אֶפְשָׁר לְמִימַר הֵכִי מִכַּח מַה שְׁאַסֵּר הַדִּירָה הֵכִא אֶף שֶׁהִתִּיר גַּר מְצָרִי בַּא"ב
וּמִכַּח הִיא דְסַנְחַרִּיב ש"מ דְּאֶף דְסַנְחַרִּיב בְּלִבָּל וּמִתְרִיבִים הַגָּרִים אִיסוּר הַדִּירָה בְּדִקְאֵי
דְהָאִיסוּר מִצַּד הָאָרְצִי עֲצָמָה פִּי בְּאִנְפֵּי זֶה קִשְׁיָה עַל הַסְּמ"ג וְעֵינֵי מ"ש מֵהֶרַח"א בִּישְׁרָשׁ
יַעֲקֹב בְּרִישׁ סוּטָה דְּף קל"א ע"א.

וְאֶפְשָׁר לִישָׁב דְּבָרֵי סְמ"ג קִצַּת שְׁכָף הוּא הַצָּעַת דְּבָרָיו דְּבִתְחִילָה תָּמָה עַל הַקְּהֵלוֹת
הַשְּׂוֹכְנִים בְּאָרְצֵי מְצָרִים וְגַם הַרְמַב"ם וְשָׂמָא טַעְמֵוּ מִשּׁוּם סַנְחַרִּיב. וְשׁוּב פָּתַב אֲמַנְם מְצִינוּ
ר"י שְׁנַחֲלֵק בְּתוֹסֵפֶתָא דִּינְדִים פְּלוּמַר שְׁדַעְתוּ שְׁרָאוּי לְפִסְוֵק פְּתוֹסֵפֶתָא דִּינְדִים וַא"כ הֵגַם
שְׁנַאמַר שֶׁהֶרַח"מ ס"ל פְּתוֹסֵפֶתָא דְקִידוּשֵׁינִי הַדְּבָר קִשְׁיָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל הַדְּרִים שָׁם שְׁהָרִי
מִשְׁמַע בְּתוֹסֵפֶתָא דִּינְדִים שְׁלֵא כְּהַרְמַב"ם.

וְגַם בְּסוּפָה פ' הַחֲלִיל וְכו' פְּלוּמַר דְּמַהֲדֵי דְסוּפָה קִשְׁיָה לְכָל הַדְּבָרוֹת דְּאֶף לְהַרְמַב"ם שְׁפִסֵּק
פְּתוֹסֵפֶתָא דְקִידוּ' מְוִכָּרַח מַהֲדֵי דְסוּפָה לְחַלֵּק בֵּין הַתֵּר גָּרִים לְדִירָה דְּאֶף דְּהַגָּרִים מִתְרִיבִים
מִכַּח הָאִיסוּרִיב לְהַרְמַב"ם הַדִּירָה אִיסוּרָה שֶׁהוּא מְסִיבַת הָאָרְצִי.

וְאִסִּיק דְטַעַם הַתֵּר פְּדָבְרֵי הַרָא"ם. וּמֵהֶרַח"א בְּסִפְרֵי יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב דְּף מ"ב בְּהִיא דְסוּפָה
פְּתַב וְז"ל הִנֵּה הַרָא"ם פְּרִשַׁת שׁוּפְטִים הַקִּשְׁיָה מְסוּגִינֵי לְמ"ד דְּמִתְרֵי לְדוֹר בְּמְצָרִים מְטַעַם
דְּכָבֵר עָלָה סַנְחַרִּיב וְכו' גַם הַסְּמ"ג נ"ט עַל הַרְמַב"ם שְׁהִיָּה דֵר בְּמְצָרִים וְכו' וְלֹא דִק
דְּהַרְמַב"ם וְכו' וְנִפְקָא לִיהֵ מְסוּגִינֵי וְכו' ע"ש וְעַמּוּ הַסְּלִיחָה דְכָל דְבָרֵי הַרָא"ם בְּזֵה הֵם
דְּבָרֵי הַסְּמ"ג עֲצָמוּ ע"ש שֶׁהִבִּיא כָּל לְשׁוֹן הַסְּמ"ג מִשְׁמֵוּ עַד סוּף הַלְשׁוֹן וְכָל מַה שְׁפָתַב
הַרָא"ם עַל הַסְּמ"ג הוּא וְנִכּוֹן הוּא ע"ש.

וּנְהִירְנָא פִּי זֶה שְׁנִימִים רָאָתָה עֵינֵי לְרַבִּינוּ בְּחַיִּי פ' שׁוּפְטִים שְׁפָתַב דְּאִיסוּר דִּירַת מְצָרִים
הוּא מְצוֹת שְׁעָה שְׁהִיו רְשָׁעֵי מְאֹד וְאִינָה מְצוֹת דוֹרוֹת שְׁיִצְאֵסוּר הַפְּתוּב הַדִּירָה בְּמְצָרִים
לְעוֹלָם וְנִהְרִי אֲנוּ רוֹאִים כְּמָה קְהֵלוֹת דְרִים שָׁם זֶה"ד וְכו' בְּפָרְק הַקְּשִׁיתִי עָלָיו מְסוּגִינֵי
הַחֲלִיל הַנֵּז דְקָאמַר מ"ט אֶעֱנֹשׁ וְכו' וְזֵה מוֹכַח דְּהוּא מְצוּה לְדוֹרוֹת הַפָּךְ רַבִּינוּ בְּחַיִּי:
וְאַחַר זֶמַן רַב בָּא לִידֵי ס' צִידָה לְדָרְךָ מִהַרְבַּ בְּאֵר שְׁבַע וְרֵאִיתִי לוֹ פ' שׁוּפְטִים שְׁהִבִּיא
דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּחַיִּי וְהִשִּׁיג עָלֵיהֶם פְּמִדְוָבֵר וְכו' רֵאִיתִי בְּס' מְעִיל שְׁמוּאֵל שְׁהִבִּיא כֹּן מִשָּׁם
הַרְבַּ תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְהִשִּׁיג עָלָיו מְסוּגִינֵי סוּפָה ע"ש.

וְהַרְבַּ צִּידָה לְדָרְךָ שָׁם תָּמָה עַל הַסְּמ"ג דְּאִיָּה רוּצָה לְדַחוֹת טַעְמֵוּ שֶׁל הַר"מ מִכַּח תּוֹסֵפֶתָא
דִּינְדִים שְׁנַחֲלֵק ר' יְהוֹשֻׁעַ עַל ר"ע וְהֵלֵא הַרְמַב"ם פִּי"ב דַּא"ב פִּסְק כַּר"ע. וְזֵה כְּמוֹ
שְׁהִקְשִׁינוּ לְעִיל עַל הַסְּמ"ג.

וְכָבֵר יִשְׁבְּנוּ קִצַּת דְּבָרָיו. עוֹד רֵאִיתִי לְהַרְבַּ צִּידָה לְדָרְךָ שֶׁכ' דְגַם מַה שְׁהַסְּמ"ג רָצָה לְסַתּוֹר
מֵהִיא דְסוּפָה לֹא אִינְרֵא דְנִהֵי דְאוֹתוֹ מְעַשֶּׂה הִי אַחַר בְּלָבוּל סַנְחַרִּיב (וְעֵינֵי זֶה פְּתַבְתִּי
בְּס' הַקְּטָן בְּרַפִּי יוֹסֵף א"ה ס' ד').

וּבְס' הַקְּטָן פְּתַח עֵינִים עַל דְּף ל"ח פְּתַבְתִּי בְּעֵינֵינִי עוֹד בְּזֵה ע"ש). מ"מ הַעֲבִיר עֲצָמָה
מֵאִי דְהָדוֹר הִי קוֹדֵם בְּלָבוּל סַנְחַרִּיב ע"ש וְעַמּוּ הַסְּלִיחָה שְׁהָרִי פְּתַב רש"י שָׁם בְּסוּפָה דְּף
נ"א שְׁהִלִּיכְתֶּם לְשָׁם אַחַר הַרְבֵּן בֵּית רַאשׁוֹן בִּימֵי יְרֵמְיָה שְׁהִלְכוּ שָׁם יוֹחָנָן כֹּן קִרַח וְדַעְמִיָּה
וַא"כ הִיָּה אַחַר סַנְחַרִּיב מֵאִי דְהָדוֹר לְמְצָרִים נָמִי.

תו אשְׁתַּמְיטִיתִיה מ"ש בִּירוּשְׁלַמִי שָׁם פ' הַחֲלִיל וּבִמְכִילְתָּא פ' בְּשֵׁלַח דג' פְּעָמִים חֲזָרוּ
לְמַצְרִים וּבג' נָפְלוּ א' בִּימֵי סִנְחַרִּיב וְהב' בִּימֵי יוֹחָנָן בֶּן קֶרַח וְהג' בִּימֵי תוֹרְגִינוּס בְּשֵׁלְשָׁתָן
חֲזָרוּ וּבְשֵׁלְשָׁתָן נָפְלוּ ע"ש הָרִי מְבוֹנָאָר דְחֲזָרוּ ב' פְּעָמִים אַחַר סִנְחַרִּיב וְנִעְנְשׂוּ.

וּגַם מִהִירוּשְׁלַמִי וְהִמְכִילְתָּא הַנּוֹז' קָשָׁה עַל רַבֵּינוּ בְּחֵי וְהַרְבּ מְהֵרָא יי קָארוּ בְּתוֹלְדוֹת יִצְחָק
שֶׁהָבִיא בִּס' מְעִיל שְׁמוּאֵל בְּדִין זֶה שֶׁפָּתְבוּ דְאִינְהּ מְצֻנָה לְדוֹרוֹת כְּנֹז'. וּמָה שֶׁהִקְשִׁי עוֹד
הָרַב צִידָה לְדָרָה עַל הָרַמְבַּ"ם בְּדִין זֶה שֶׁלֹּא פָּתַב דְּאַחַר בְּלָבוּל סִנְחַרִּיב אוּ מִשְׁאַר אַרְצוֹת
לְמַצְרִים מְוֹתָר.

הַגַּם דְּמִתּוֹךְ מִש"ל מְבוֹנָאָר דִּהֵר"מ ס"ל דְּאַף אַחַר בְּלָבוּל סִנְחַרִּיב אָסוּר דְּסִבֵּר דְּהֵאִיסוּר
מִצַּד הָאָרְץ. מ"מ אִי מָה שֶׁהִי דָר הוּא זֶלֶה"ה וּמָה שֶׁדָּרִים אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל הוּא מְטַעַם
הֵרָא"ם כִּמ"ש מֵהֵרָח"א וְהֵם דְּבָרֵי סְמ"ג אוּ מְטַעַם אַחַר הו"ל לְרַבֵּינוּ לְהַזְכִּירוֹ כְּמוֹ שֶׁהִק'
הָרַב צ"צ וְכֵן הִק' הָרַב יֵד אֶהְרֹן לְסְמ"ג בֵּא"ה ס' ד' הִגְהֵת ב"י אוֹת ו' ע"ש וְעַמ"ש הָרַב
כִּפְתּוֹר וְכַרְח פ"ה דָּף י"ח ע"ב.

וְהָרַב כְּנֵה"ג בְּהִגְהוֹתֵיו בְּדִין זֶה פָּתַב וַיִּרְאֶה לִי טַעַם אַחַר שֶׁלֹּא אִסְר' תוֹר' לְדוֹר בְּמַצְרִים
אֵלָּא בְּזִמְנֵי שִׁשְׁרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אֲדָמָתָן וְכו' ע"ש וְהִי טַעְמוֹ טַעַם לְשִׁבְחָ וּמִתְאַמְרָא פְּנוּתִיהָ
מִשְׁמָא דְגַבְרָא רַבָּא הוּא הָרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו לְיוֹמָא עַל מ"ש שָׁם בְּש"ס דָּף ל"ח ע"ש
וְקָרוּב לְזֶה קֶצֶת פָּתְבוּ מְהֵרָש"ל וּמְהֵר"י.

מְקַרְעֵמְנֵץ בְּפִירוּשָׁם לְסְמ"ג לְאִנְיָן רַכ"ז ע"ש. וְעֵינֵין מ"ש מֵהֵרִי"קֵשׁ בְּהִגְהוֹתֵיו א"ה ס'
קכ"ח.

אַחַר זִמְנֵי בָּא לִידֵי ס' יֵד מִשָּׁה לְהֵרָמ"א ו'ל הַנְּדָפְסִי מִחֲדָשׁ וְרֵאִיתִי שֶׁהָאָרִיף בְּעֵינֵין זֶה וְשָׁם
תָּמָה ע"ד מֵהֵרָח"א הַנּוֹז' וְאִין הַפְּנָאִי מְסַפֵּים לְעַמּוּד עָלָיו ע"ש דָּף קכ"ה. (ג) דִּין ח'.

מְוֹתָר לְחֲזוֹר לְאַרְץ מַצְרַיִם לְסַחֲוֹר' וְכו' הֵכִי אָמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִי בְּסוּף פ' חֲלָק וְהִבִּיאוּהוּ
הָרִי"ף שָׁם וְהִסְמ"ג לְאִנְיָן רַכ"ז. וְתָמָה הַפְּר"ח בְּהִגְהוֹתֵיו בְּדִין זֶה עַל רַש"י שֶׁכ' בְּסִנְהֶדְרִין
דָּף כ"א ע"ב וְז"ל הַסּוֹסִי בָּאִים מִמַּצְרַיִם לֹא יי וְצָרִיף לְשִׁלּוֹחַ שְׁלוּחִים לְקַנּוֹת לוֹ סוֹסִי
וְעוֹבְרִים בְּלֹא תוֹסִיפוּ וְכו' ע"ש וְהוּא הַפָּךְ הִירוּשְׁלַמִי ע"ש.

וְאַשְׁתַּמְיט מִיִּנְיָה כִּי זוֹ הִיא קוֹשְׁיַת הָרַמְבַּ"ן עַל רַש"י שֶׁכ' כֵּן בְּפִירוּשׁ הַחֲנוּמֵשׁ וְהֵרַמְבַּ"ן
שָׁם בְּבִיאורוֹ פ' שׁוֹפְטִים הִקְשָׁה מִהִירוּשׁ' הַזֶּה. וְהֵרָא"ם שָׁם תִּירֵץ יִתִּיב לְקוֹשְׁיָתוֹ ע"ש.

וּמִזֶּה ק"ק לִמ"ש מֵהֵר"א מְמִיץ בְּסִפְרֵי יִרְאִים ס' ש"ג וְהוּבָא בְּפִסְקֵי מְהֵרָ"ם רִיקָאנְטִי ס'
תַקע"ג שֶׁלֹּא אַחַר שֶׁתִּירֵץ שֶׁלֹּא אָסֵר הַפְּתוּב אֵלָּא לְשׁוּב מֵא"י לְמַצְרַיִם כִּמ"ש בְּשִׁמּוֹ הַסְמ"ג
וְהַמְרָדְכִי וְהִגְהוֹת מִי' פָּתַב וְז"ל וְסָמְךָ לְדָבָר שֶׁהִלְךָ דְּנִיָּאֵל מִכָּבֵל לְאַלְכֶסְנֶדְרָא שֶׁל
מַצְרַיִם כְּדָאִמְרִינֵן בְּחֲלָק וְדְנִיָּאֵל לְהִיכֵן אֲזַל אר"י שֶׁהִלְךָ לְהִבִּיא חֲזִירִים מִמַּצְרַיִם עכ"ל
וּלְפִי הִירוּשְׁלַמִי דְלְסַחֲוֹר' מְוֹתָר מָה זוֹ סְמִיכ' הֵלֵא דְנִיָּאֵל הִלְךָ לְסַחֲוֹר' וְהָכֵא לֹא שְׁנִיף
תִּירוּץ הֵר"א מְזַרְחֵי שֶׁתִּירֵץ לְקוֹ הָרַמְבַּ"ן הַנּוֹז' כְּמְבוֹנָאָר.

גַּם אֲשַׁתְּמִיטִיתִיה מִהָרַב פִּר"ח שֶׁהִקְשִׁי ע"ד רַש"י הַנּוֹז' דְּבָרֵי הָרָא"ה בִּס' הַחֲזִינוּף מִצּוֹ
תַק"י שֶׁכ' שֶׁלֹּא יִשְׁלַח לְמַצְרַיִם מְעַמּוֹ שֶׁיִּקְבְּעוּ דִּירְתָם בְּמַצְרַיִם לְגַדֵּל לוֹ שָׁם סוֹסִים שְׁאִין

האיסור רק בקביעות דירה עכ"ל וזהו פונת רש"י שהשלושים יקבעו דירה והו הו דברי הרא"ם ע"ש: (ד).

או לשפון בה והיא ביד גוים. מפאן מוכח קצת דכל שהיא ביד גוים אף אם אינם המצריים אסור דכל שהארץ היא ביד גוים הקפידה תורה ודקדק הרמב"ם בלשונו למנקט גוים משום שפבר פסק סוף פי"ב דא"ב שבלבל סנחריב אם אנשי מצרים וכמ"ל. (ה).

דין ט' אלא ללמוד תור' או לישא אשה. הרב גופי הלכות דף צ"ז תמה על הרמב"ם דאמאי השמיט דאפילו מוצא מי שילמדנו.

ומ"כ דאשתמיטתיה להרב מ"ש הרמב"ם פ"ג מה' אבל דין י"ד או ללמוד תורה אף עפ"י שיש שם מי שילמדנו בא"י לא מן הפל אדם זוכה ללמוד. הרי דכתבה הרמב"ם בפה מלא וקאן סמוך על מה שפבר ביאר שם. (ו).

דין י"א. אמרו חכמים כל השוכן וכו' מהר"ם אמארייליו בספר יד משה דף קל"ב ע"א. סימן צב על הרמב"ם פ"ו דה' מלכים. א' דין ו'.

עמון ומואב אין שואלים להם לשלום. מרן הביא מ"ש ההגהות בשם הר"א ממיץ דתשלומי שלום מותר פההיא דדהע"ה וכו' הביא בשמו הסמ"ג לאנין רכ"ח וכן הוא בספרו ס' יראים סי' רצ"ו.

ומרן בכ"מ פתב עלה ויש לתמוה על זה שאמרו חז"ל במדרש ותו לא ונשמט סוף לשונו. והרב גופי הלכות פתב פי' לדבריו שתמה על פסק רא"ם דהא אז"ל לפי שנאמר בטוב לו לא תוננו יכול עמון ומואב פן ת"ל וטובתם הרי שלמואב יכול שלא לשלם להם טובתם ותוכל להונותם אפילו שגמלו לה טובה עכ"ל ודבריו קשים דמהיכא משמע ממדרש זה אפילו שגמלו טובה ודילמא לא איירי אלא בשלא גמלו טובה ותו דאימא דהדבר שקול שיוכל להונותם אפילו שגמלו טובה ואי בעי עביד תשלומי שלום וא"כ ל"ק להרא"ם שכ' דמותר וזהו כפי לשון הרב דנקט הרי דלמואב יכול שלא לשלם אבל הרב לא דק בלשונו דאי גמלו טובה בכלל וטובתם ודאי דאסור דהא לא תדרוש פתיב אבל פבר פתבנו דאין ראיה לגמלו טובה.

ואשתמיטתיה להרב הנזכר דברי הסמ"ג לאנין רכ"ח שפתב וז"ל ובספרי תניא מקלל שנאמר בטוב לו לא תוננו יכול אף אלו פן ת"ל וטובתם אמנם אומר הרא"ם בד"א בדרישת שלום אבל תשלומי שלום מותר וכו' ע"ש הרי דהביא ברייתא דספרי ועלה פתב משם הרא"ם בד"א וכו'.

וכן מתבאר בדברי הר"א ממיץ גופיה בספרו ס' יראים סימן רצ"ו דאחרי שפתב סברתו דתשלומי שלום מותר הביא שם מאמר הספרי הנזכר. אבל הדבר ברור שפונת מרן ז"ל להקשות עליו שהוא ז"ל פתב דתשלומי שלום מותר.

והביא ראיה מדוד הע"ה ואילו במדרש רבה ריש פ' פנחס אמרו וז"ל את מוצא במי שבא עמיהם במדת רחמים לסוף בא לידי בזיון ומלקמות ואיזה זה דוד ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש א"ל הקב"ה אתה תעבור על דברי אני פתבתי לא תדרוש שלום וטובתם ואתה עושה עמם גמילות חסד אל תהי צדיק הרב' שלא יהא אדם מנוטר על התור' וכו' ע"ש וזה הפך הרא"ם.

וכ"כ הרב דת ודין פ' שלח שזהו פונת מרן בכ"מ ופשוט. ואף דאין למדין הלכה ממדרש הדבר ברור דמידי דלא אתפרש בש"ס למדין וכמ"ש הפר"ח בספר מים חיים פ"ה דברכות ובאמת הדבר תמוה על גדולי הראשונים הרא"ם והסמ"ג והגמ"י שבהביאוהו שדנו מסבא לבד נגד המדרש.

(עיין מה שפתבתי אני הדל בס' הקטן דברים אחרים דף קס"ג בס"ד ואתה תחזה שבאתי לכלל ישוב לדברי רבינו אליעזר ממין ה' ונפנו ויתן לנו ישוב בארעא דישאל אל אדמת הקדש ארץ חיים).

(ב) דין ח' ודין ט' ודין יו"ד. מקור הדין הורה גבר הרב מהר"ר יחיאל באסאן והאריף מאד על דברי מרן כ"מ ולענן דינא עיין בתשובותיו סי' ק"א ובמשנה למלה ועיין במגילת ספר לאונן רכ"ט ועיין להר"א ממין בספר יראים סי' רצ"ז ע"ש ורבינו ירוחם נתיב כ"א סוף ח"ב הביא דינים אלו והזכיר סוגית מכות אף הטור וש"ע השמיטו דינים אלו ולא ידעתי למה ועיין בספר ארעא דרבנן דף ל"ח ע"ב אות ס"ד.

שוב ראיתי מ"ש הרב שבות יעקב ח"א סימן קנ"ט עש"ב ועיין בספר שאלת יעבץ סי' ע"ו ובספר בית יעקב סימן ק"ם. ואני בעניי פתבתי באנרף בענינים אלו בקונטרס.

חיים שאל סי' כ"ב וסימן כ"ג ע"ש בס"ד. (ג).

דין י"ג. וכן פטורין מלערב עירובי חצרות.

עיין מה שכתב הרב המפורסם מהר"א גאטיניו זל"ה בספר דרשותיו הנקרא טירת כסף דף רי"ט ע"ג ע"ש. סימן צג על הרמב"ם ה' מלכים פ"ז.

א'.

דין א'.

אחד מלקמת מצנה וכו' עמ"ש מורינו הרב המופלא מהר"י הפהן זלה"ה בספר בתי פהונה ח"א בחלק בית ועד דף ע"ח. (ב).

דין ד' ודין ה' ודין ו'. בית ועד שם.

עץ הסיים דף קי"ז ע"ג. (ג).

דין ח'.

המתזיר גרושתו. עמ"ש הרב מש"ל ודבריו תמוהים כמו שפתבתי אני בעניי בקונטרס חיים שאל סי' פ"א ע"ש באנרף.

(ד) דין י"א. ולא יעבור עליו שום דבר בעולם וכו' משמע מדברי רבינו שהוא מפרש מאי דכתיב ולא יעבור עליו ר"ל על החתן וכמו שהכריח הרא"ם וכ"כ הלח"מ משנה וכתב עוד דקושיות הרא"ם על הרמב"ן שפירש עליו על הצבא הם עצומות ואולי נאמר לתרץ דעת הרמב"ן דאין פונתו לפרש פן לדעת רבותינו אלא הוא מפרש פשוט הפתוב שהוא פן אבל נדאי דעת רבותינו מוכרח דעליו על האיש עכ"ל הלח"מ וק"ק שהרי הרמב"ן אחר שכ' דברי רש"י פתב לשון רש"י מדברי רבותינו וא"כ עליו על הצבא וכו' ע"ש הרי דלדברי רבותינו קאמר הרמב"ן דעליו הוא על הצבא.

אמנם מה שהקש' הרא"ם על הרמב"ן מלשון התלמוד ומאחר דכתיב ולא יעבור עליו לכל דבר לא יצא בצבא למה לי דא"א לא יעבור עליו בלתי שיזכיר צבא מקודם אפשר לישוב דכל עיקר הש"ס להקשות למה אפיקיה בשני לאוין הו"ל ולא יעבור על כל דבר צבא ואמאי פתב רחמנא שני לאוין וכבר ידוע דזמנין דאמרי' לשתוק ולכתוב כמ"ש הרב גופי הלכו' פלל רפ"א וה"נ פונת הש"ס דלשתוק מלא יצא בצבא ולכתוב ולא יעבור על כל דבר צבא.

אי נמי אפשר קרוב לזה והוא דטעמו של הרמב"ן נרא' משום דאי מפרשינן דקאי לאיש לא א"ש אומריו לא יעבור עליו לכל דבר דהו"ל כל דבר אבל אי קאי לצבא א"ש וא"כ פי פריה' הש"ס לא יצא בצבא למה לי הכי פריה' דלכתוב ולא יעבור עליו כל דבר ואז יפורש על האיש ולא לימא לא יצא בצבא פלל.

שוב ראיתי להרב נחלת יעקב דתריץ יתיב כמ"ש בתחילה. אבל מה שישוב עוד לשני קושיות הרא"ם לא נחה דעתי הקצרה בדבריו ע"ש.

(ה)

ולעבור עליו בשני לאוין וכו' מהאי טעמא מנאם הרמב"ם ללאו א' בספר המצות לאוין שי"א והשיג עליו הרמב"ן כי המספק פלי זיין ומזון אינו עובר על לא יצא בצבא שזה הלאו אינו אלא על אנשי הצבא הבאים במלחמ' והוא אינו מהם אבל הבא במערכה הוא שעובר בשני לאוין והרי הן שתי מניעות.

והרב מגילת אסתר הליץ בעד הרמב"ם שהמספק מים ומזון גם זה בכלל צבא דמה שאסרו עליו לספק מים ומזון ה"ד כשהוא לצורך הצבא אבל כשאינו לצורך הצבא לא הוזהר עליו עכ"ד ולפום ריהטא דבריו תמוהים שהרי הרמב"ם שם בספר המצות פתב ונ"ל ודע כי החתן עצמו מוזהר לצאת מביתו כל שנתו בסחור' עכ"ל הרי שכ' הפך דבריו שכ' דכשאינו לצורך הצבא לא הוזהר עליו והרמב"ם אסר אף לסחורה וא"כ הם ב' מניעות בדברי הרמב"ן.

וגם ראיתי את הלח"מ אשר נדחק הרב לב שמת והרואה יראה פי דבריו דחוקים ומגומגמים ואין להאריך. ואחר כמה שנים נדפסו שו"ת הרדב"ז חדשות מעתה ושם ראיתי בסימן רל"ח דהספיק הרב דלסחור' שרי ולשון הרמב"ם בספר המצות הוא משונבש והעתיק הלשון מנסחת הערבי ע"ש והאמת דלשון רבינו פה ולשון הסמ"ג מוכחי כהרדב"ז דלסחור' שרי.

ומ"מ על הרב מגילת אסתר קשה דהוא נדאי הי"ל לשון ספר המצות פנחסתנו דלסחורה אסור. והרב דבר משה א"ה סימן פ"ח העתיק דברי הר"מ בס"ה כמו שהם פנחסתנו לפי שעדיין לא יצאו לאור שו"ת הרדב"ז ועיין דברי הרב החינוך מצנה תק"מט והביאם הרב דבר משה שם.

וק"ק על הרמב"ן שפספס המצות לאונן שי"א הנז' הגדיל התקמה על הרמב"ם דנדאי הם נמנים לשני לאונן ולא מצינו במנין המצות ששמה הוא ו"ל ששמה לאו יתר בענין זה. (ו).

דין ט"ו. והרי מפורש בקבלה ארור עושה וכו' עץ החיים בלשונות דף ב' ע"ב.

סימן צד על הרמב"ם ה' מלכים פ"ח. א'.

דין א'.

חלוצי צבא וכו' מותר להם לאכול נבילות וטריפות ובשר חזיר וכו' אם ירעב וכו' מהרח"א בעץ החיים בלשונות דף ב' הקשה ממ"ש בחולין דף ט"ז השתא קדלי דחזירי אשתרי להו בשר נחירה מבעיא ומאי קושיא קדלי דחזירי לא הותרו אלא בדלא משפח היתרא ומסיק בצ"ע.

ושם בפסוק הנזכר פ' תצא דף קכ"ד הביא הקושיא משם מהר"י רוצאניס ותריץ יתיב ע"ש וכבר היא כתובה על ספר הישר פרשת דרכים דף ד'. ומה שתירץ מהרח"א פן תירץ בפסוק סם חיי בליקוטים דף א'.

ועיין בס' צרור הפסוק דף קכ"ג ע"ב. (ב).

דין ב'.

וכן בועל אשה בגיותה וכו' מרן הביא משם התוס' דפלוגתא דרב ושמואל היא בירוש' ופסק כרב אבל סמ"ג כתב דבירושלמי איפליגו רב ור' יוחנן דלרב יפ"ת מותרת בביאה ראשונה מיד וכו' ולר"י אפי' ביאה ראשונה אסור' עד לאחר פל המעשים וכיון שפן ה"ל להר"מ לפסוק כר"י דקי"ל פנותיה לגבי רב וי"ל דפסק רבינו דביאה ראשונה מותרת משום דגמ' דידן סבר הכי דאמרי' פ"ב דסנה' תמר בת יפ"ת וכו' ואי ס"ל לגמרא וכו' וכיון דסתם גמרא דידן סבר הכי פנותיה פסקינן עכ"ל וכתב עליו הרב גופי הלכות צ"ע הכי ס"ד לומר דפליג גמרי' אירוש' פיון דגמרי' פשיט מקרא דלא ימנעני ממך וכי רבי יוחנן לא ידע קרא אלא נדאי דמפרש רבי יוחנן קרא כמ"ש התוס' דתמר היתה מעוברת מן הגוי וכן מצאתי בהגמ"י ומי המונע שלא נפרש גם מ"ש בגמ' תמר בת יפ"ת דסבר כרבי יוחנן דהא לא קאמר בת דוד וכיון דמצינו לפרושי הכי ולא לפלגו גמרו' וכו' ע"ש וכתב עליו מהרח"א בעץ החיים דף קי"ט ע"ב וז"ל וליתא דאי הכי הול"ל ואי ס"ד בתו הויא דההפך הוי בת גוי ואומרו אס"ד בת נשואין ההפך בת נבות מוכח דס"ל לש"ס כרב עכ"ל ואני תמיה על תלת סמכי קשוט מרן והרב גופי הלכות ומהרח"א דהא דאמרי' פ"ב דסנהדרין תמר בת יפ"ת היתה הוא מימרת רב וא"כ מאי מכריח מרן דסתם גמרא דידן פליג אר' יוחנן הרי זה אינו סתם גמרא אלא מימרת רב היא וגם מ"ש דאי ס"ד בת נשואין וכו' הפל הוא מימרת רב.

ובזה נדחה מ"ש הר' גופי הלכות דמי המונע שלא נפרש מ"ש בגמ' תמר בת יפ"ת כר' יוחנן דהרי היא מימרת רב. וגם מה שדקדק מהר"חא משנה שאינה צריכה דהם דברי רב פאמור.

וכן ראיתי להרשב"א בחידושי לקידושיין ב"ב דאחר שפתיב דלרבי יוחנן לא הית' בתו של דוד אלא בת מעכה מן הגוי וכו' פתב וז"ל ורב דאמר בסנהדרין דבת יפ"ת היתה אזיל לטעמיה דאמרו משמיה בירו' דביאה ראשונה מותרת מיד עכ"ל וכ"כ הר"ן בחידושי סנהדרין דף כ"א ע"ש.

ותו ק"ק על מהרח"א שם שהביא בשם מרן שהקשה דר"י ס"ל כשמואל וקווי תרי ע"ש ומרן לא פיונון לזה רק שהתוס' הביאו הך פלוגתא בשם רב ושמואל והסמ"ג מיייתי לה בשם רב ור"י ולפי גירסת הסמ"ג הו"ל לפסוק כר"י דקי"ל כנותיה לגבי דרב ובין להתוס' בין לסמ"ג לא פליגי בהאי פלוגתא אלא חד לגבי חד אלא דסמ"ג גריס רב ור"י להתוס' גריס רב ושמואל.

ותו א"צ להקשות דלפסוק כר"י משום דהווי תרי דאף דליכא תרי קי"ל כר"י ועיין בסמ"ג עשין קכ"ב. תו ק"ק על מרן ודעמיה דהרי התוספו' הקשו פמה קושיות על סברא זו דלא הותרה ביאה ראשונה מיד ובפרט ממאי דמוכח מדברי הש"ס בקידושיין דף כ"א גבי פלוגתא דרב ושמואל דמחלק הש"ס בין ביאה ראשונה לשניה ואף שתיקצו התוס' והרא"ם פ' תצא הקושיות הנז' רובם דוחקים ופשט התלמוד משמע דביאה ראשונה הותרה מיד ולכן פסק רבינו הכי ולא חש לסברת ר"י דבירושלמי מאחר דסתמא דתלמודא בקידושיין מחלק בין ראשונה לשניה וכ"כ הרמב"ן בחידושייו שם דגמרא דילן משמע דסברא ליה פרב ע"ש.

ותו דסברת רבי יוחנן לא הונופרה פלל בתלמודין. וגם ממאי דהש"ס אייתי מימרת רב דתמר בת יפ"ת וכו' ואי ס"ד בת נשואין וכו' ולא הזכירו בגמריין פירושא אחריןא בקרא דאל ימנעני מוכח דס"ל פרב וכל זה פשוט ומבואר וק"ק על מרן ודעמיה שלא הזכירו מהכרחיות אלו פלל.

וה"נ מוכח מהא דאמרינו שילהי פ' נגמר הדין גבי יואב שלא נטה אחרי אבשלום רבי יוסי ברבי חנינא. אמר עדיין אצטגניני של דוד קיימין דאמר רב יהודה אמר רב ת' ילדי' היו לו לדוד וכו' ולדעת קצת מהראשונים היו בני דוד מביאה א' דיפ"ת וא"כ הרי רבי יוסי ברבי חנינא משמע דסבר פרב די"פת הותרה בביאה ראשונה מיד ועיין בס' פני הושע בקידושיין מ"ש ע"ד התוספות דלק"מ לרש"י דכונת רש"י שיבעלנה בביתו וכו' ע"ש ונעלם ממנו שכ"כ הרא"ם פ' תצא ושוב הכריח שרש"י סבר כמ"ש התוספות לדעתו ע"ש ודוק.

(ודע כי אחר זמן רב עמדתי בענין זה בספר הקטן ברפי יוסף א"ה סי' י"ג אות ד' ע"ש באורו בס"ד): (ג) דין ג'. בין אשת איש שאין אישות לגוי.

אור יקרות בלשונות הרמב"ם דף נ"ו ע"ד: (ד) דין ד. הפהו מותר ביפ"ת וכו' נסתפק מהרימ"ט אקמלה שישיש לו י"ח נשים מותר ביפ"ת ולעיל פ"ג דין ב' הבאתי דברי הראשונים שהוא מותר בביאה א' מיד ואם יש לו י"ח ישלחנה: (ה) דין ו'.

וְצָרִיכָה לְהִמָּתִין וכו'. אִזְרֵי יְקָרוֹת בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמָב"ם דָּף נ"ו ע"ד.

(ו) דִּין י"א. כָּל הַמְקַבֵּל ז' מִצּוֹת וכו'.

עֵינֵינוּ מֵה שֶׁפָּתַח הַרְב הַגְּדוֹל מֵאַרְיֵה דְאֶרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הַמְג"ן בְּסִפְר הַבְּהִיר קָרְבֵן חֲגִיגָה
סִימָן מ"ד: סִימָן צֵה עַל הַרְמָב"ם פ"ט דֵּה' מְלָכִים. א'.

דִּין א'.

אַבְרָהָם נִצְטָנָה יָתֵר עַל אֱלוֹהֵי עַל הַמִּילָה וכו'. שו"ת מְקוֹם שְׂמוּאֵל סִימָן כ"א.

(ב).

וַיַּעֲקֹב הוֹסִיף גֵיד הַנְּשָׂה. שָׁם ס' כ"ב.

(ג).

וּבְמִצְרַיִם נִצְטָנָה עֲמָרָם בְּמִצְוֹת יִתְרוֹת. מָרָן כ' צ"ע הֵיכָא מִיִּיתֵי לָהּ.

וְהַרְב מְקוֹם שְׂמוּאֵל בְּשׁו"ת סִימָן כ"ג כְּתִב דְּנִפְקָא לִיָּה מִמ"ש בְּסוּטָה דָּף י"ב עֲמַד עֲמָרָם
וְגִירָשׁ וכו' וק"ל דֵּה"ל לְהַפְרִישָׁם לְבַד וי"ל כִּמ"ש בְּסוּף פָּרָק חֲזָקָת מְשַׁחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
דִּין הוּא שְׁלֵא נִשְׂא נְשִׁים וְכָתְבוּ הַתּוֹס' לְמִי שְׁקִיָּים פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה וּלפ"ז לֹא סָגִי בְּפִרְיִשָּׁה
כְּדִי שְׁמִי שְׁלֵא קִיָּים פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה יִקַּח הַגְּרוּשׁוֹת וּמִפְּנֵי זֶה לִקַּח אֱלִיצָפֶן יוֹכְבֵד כִּמ"ש
בְּתַרְגוּם יב"ע דְּלֹא קִיָּים אִז פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה וְאָמְרוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּמִצְוֵי פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה לִישְׂרָאֵל
וְלֹא לִב"נ וְעֲמָרָם וְכָלָם גִּירָשׁוּ כְּדִי שְׁיִקְיָמוּ אַחֲרֵי פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה א"כ שְׁפִיר מוֹכַח דְּנִצְטָנָה
בְּפִרְיָה וְרַבִּיָּה וְגִירוּשִׁין וְחֻנּוּפָה כִּמ"ש בְּסוּטָה וּמִהֲכָא נִפְקָא לְהַרְמָב"ם וְלֹא תִיקָשִׁי דְאִיָּד
עֲמָרָם לִקַּח יוֹכְבֵד אַח"ךְ דִּי"ל דְּעַל מַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ לֹא נִצְטָנָה בְּמִצְרַיִם וְדַבְרֵי הַרְמָב"ם
מְבִנְאָרִים עַכ"ל וְדַבְרֵי חֲלוּשִׁים הֵם דְּדִילְמָא לֹא נִצְטָנָה רַק שְׁעֲמָרָם הִנֵּה שׁוֹמֵר הַתּוֹר'
כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה אִף שְׁלֵא נִצְטָנָה וְכָבֵר כְּתִב הַרְב הַנּוֹ גּוֹפִיָּה לְעֵיל ס' כ"א דְּהַרְמָב"ם
לֹא מְנָה אֱלֹא מִצְוֹת מִילָה לְאַבְרָהָם מִפְּנֵי שְׁנִצְטָנָה עֲלֵיהּ וְהַחְזִיקוּ כָּל זֶרְעוֹ בְּה"ג אֲמָנָם
שְׁאָר הַתּוֹרָה לֹא נִצְטָנָה וְאַפִּי שְׁהִיו מְקִיָּמִין הָאֲבוֹת לֹא חָשִׁיב אֱלֹא מֵה שְׁהוֹסִיפוּ עַל כָּל
הַנְּלוּי עֲלֵיהֶם וְזָרְע' ע"ש וְהֵכָא הַרְמָב"ם כְּתִב דְּעֲמָרָם נִצְטָנָה וְהִיכָן מִצְוֵי דְּנִצְטָנָה דִּילְמָא
מִדְּעַתּוֹ עָבַד וּלְפִי שְׁהִיָּה גְּדוֹל הַדּוֹר נִהְגוּ אַחֲרָיו אִף הִנֵּה לְפִי שְׁעָה וּמִי זֶה אָמַר שְׁקַבְלוּ
עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרְעָם.

וְתוֹ אַעֲיָקָר' מֵאִי תִלְמוּדָא דִּמ"ש עֲמַד עֲמָרָם וְגִירָשׁ אֵת אֲשֶׁתּוֹ הִיָּינוּ גְרוּשִׁין בְּגִט כְּרִיתוֹת
וְדִילְמָא גְרָשׁ אֵת אֲשֶׁתּוֹ מִן הַבַּיִת וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ. וּמ"ש דְּלֹא סָגִי בְּפִרְיִשָּׁה כְּדִי שְׁמִי שְׁלֵא
קִיָּים יִשָּׂא הַגְּרוּשׁוֹת פְּטוּמִי מִלִּי בְּעֵלְמָא נִינְהוּ אִטוּ אַחֲסו"ר דְּרִי רַבּוֹת בְּתוֹלוֹת
אַגְוָדוֹת אַגְוָדוֹת בְּכַבּוּדָן וְהִיו לְאַנְשִׁים.

וְסָבוּר הֵיִיתִי לֹמֵר לְשִׁיטַת הַרְב הַנּוֹכַח דְּמֵאֲחַר דְּעֵינ רֹאָה דְּלִקַּח עֲמָרָם גְרוּשָׁתוֹ אַחַר
נְשׂוּאָיָהּ לְאַלְצָפֶן לְדַעַת הַתְּרַגּוּם הַמְּנוּחָס לִיב"ע ש"מ שְׁלֵא הִנֵּה מְקִיָּים כָּל הַתּוֹרָה כָּל קַבֵּל
דְּנָא מִצְוֵי שְׁקִיָּים מִצְוֹת גְרוּשִׁין וּמֵאִי חֲזִית אֱלֹא מְנוֹכַח דְּעַל הַגְּרוּשִׁין נִצְטָנָה לְחֹד וְהַרְב
הַנּוֹכַח נִרְאָה שְׁלֵא כִּינּוֹן לָהּ.

אָבֵל כָּל זֶה אֵינָנוּ שׁוֹנֵה דְדַחֲקָא לָן לְוֹמֵר דְּהֶרְמַבְּ"ם הוֹצִיא דִּינוּ מִפֶּתַח הָא דְהִתְרַגּוּם דְּכַבְרָא כְּתַבְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר דְּאֵינוּ תְּרַגּוּם יוֹנְתָן וּמֵאֵן לִימָא לָן דְּסַמְכִי עֲלֵיהּ אֲלֵא דְאֵי מְשׁוּם הָא לֹא אֵינְרֵא דְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְזֶה וְת"ל שְׁלֵקַח דּוֹדְתּוֹ וְשֵׁהִיא אֲסוּרָא לּוּ מִן הַתּוֹרָא אֲלֵא דְמִי זֶה אָמַר דְּהוּוּ גְרוּשִׁין מִמֶּשׁ וּנְצִטּוּ כְּמִדְּנַבְרָא וְהֵטִיב אֲשֶׁר דִּיבְרַ מְרִן צ"ע הֵיכָא מִיִּיתִי לָהּ.

וְתוּ ק"ק מְהָא דְאָמְרוּ בְּשִׁמּוֹת רַבָּה פ' ל' וְז"ל נָתַן לְאָדָם שֵׁשׁ מִצּוֹת הוֹסִיף לְנֶחַם אַחַת לְאַבְרָהָם שְׁמִנָה לְיַעֲקֹב תִּשְׁעֵי אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל נָתַן לְהֵם הַכֹּל עַכ"ל הֲרִי דְאַחֵר יַעֲקֹב לֹא הִזְכִּירוּ רז"ל מִי שֶׁנֶּצְטָן וְאֵם אֵיתָא דְעַמְרָם נֶצְטָן הִי"ל לְהִזְכִּי.

אֲבָל אֲקֻשָׁת לָן חֲדָא וְאַתְנַח לָן חֲדָא דְמֵאָמַר זֶה קָרִי בְּחִיל כַּמ"ש רַבִּינוּ דְעַל שְׁשֵׁה דְבָרִים נֶצְטָן אָדָם הֲרֵאשׁוֹן וְהוֹסִיף לְנֶחַם אַחַת. וְעֵינֵן מ"ש הֲר"ן בְּחִידוּשֵׁי לְסַנְהֶדְרִין סוּף דָּף נ"ו מְהַש"ס ע"ש וּמָה שֶׁהָא מְהַר"י פְּלוֹרִינְטִין בְּהַגְהוֹתָיו אֲשֶׁר בַּס"ס מְעִיל שְׁמוּאֵל מִיַּבּוּם וְכו' לַק"מ.

וְעֵינֵן בְּבִרְאשִׁית רַבָּה פ"ו וּדְבָרִים רַבָּה פ' וְאַתְחַנּוּ. וְעֵינֵן בַּס' רִיחַ שְׂדֵה בְּדְרוּשִׁים פ' בְּרֵאשִׁית.

וְעֵינֵן לְהַר"ש בֶּן הֶרְשֶׁבֶץ בְּתַשׁוּ סִימָן תַּקמ"ב. (ד) דִּין ג'.

כֵּן נֶחַם שְׁבִירָא אֵת ה'. הַר"ם חֲאגִי"ז בַּס' שְׁמֵי הַלָּחֵם סִי"כ"א.

(ה) דִּין ד'. וְכֵן אִם הֲרַג רֹדֵף וְכו' מִשָּׂא"כ בְּיִשְׂרָאֵל הֲרַב לַח"מ תְּמָה דְהֵיכִי כְּתַב רַבִּינוּ מִשָּׂא"כ וְהֵלֵא לַר"י גּוֹי בְּיִשְׂרָאֵל וְגוֹי בְּגוֹי וְיִשְׂרָאֵל בְּיִשְׂרָאֵל שְׁנֵים לְחִיּוּבָא וְלִיכָא פְטוּ' אֲלֵא יִשְׂרָאֵל בְּגוֹי וְכו' וְא"כ בְּכִלְהוּ דִּינָם שְׁנֵה זִוּלַת בְּיִשְׂרָאֵל בְּגוֹי הוּא דְפְטוּ' אֲבָל בְּאֵינְדָּא חֲזִיב מִיְתָה וְאֵין ב"ד מְמִיתִין אוֹתוֹ וְכַדְכְּתַב רַבִּינוּ פ"א דְרוֹצֵחַ וְכו' אִם לֹא שְׁנִפְרַשׁ דַּמ"ש מִשָּׂא"כ בְּיִשְׂרָאֵל ר"ל יִשְׂרָאֵל בְּגוֹי דְפְטוּ' כְּלו' הֵכָא אָמְרִי דְחֲזִיב מִיְתָה שְׁמִים אֲבָל יִשְׂרָאֵל בְּגוֹי אֲפִילוּ בִּיְדֵי שְׁמִים פְטוּ' וְכֵן נִפְרַשׁ מִש"ר לְקַמֵּן בַּפ' זֶה גַבִּי ב"נ חֲזִיב עַל הַגְזֵל מִשָּׂא"כ בְּיִשְׂרָאֵל וְנִדְחַק שְׁם הַב"י לּו' דְאֵין חִיּוּבָם מְשׁוּם גְזֵל וְכו' וּלפ"ז נֶאֱמַר דַּר"ל יִשְׂרָאֵל בְּגוֹי דְפְטוּ' עַכ"ל הַלַּח"מ.

וְק"ק בְּמֵאֵי דְפְשִׁיטָא נִי' לְהֶרַב דְּגוֹי בְּגוֹי וְגוֹי בְּיִשְׂרָאֵל אֵין ב"ד מְמִיתִין אוֹתוֹן אֲלֵא הֵן חֲזִיבִין מִיְתָה שְׁמִים שְׁהָרִי מְרִן בַּכ"מ פ"א דְרוֹצֵחַ כְּתַב לְדַעַת רַבִּינוּ דְאֵי אֲפֹשֶׁר שַׁב"ד מְמִיתִין אוֹתוֹ שְׁכִינֵן דְּלֹא נִתְכַּוְּוֹן אֲלֵא לְהַצִּיל לֹא שְׁיָיֵף בֵּיהּ הַתְּרָא וְלִפִּי טַעַם זֶה הַנִּיחָא יִשְׂרָאֵל בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל גּוֹי בְּגוֹי וְגוֹי בְּיִשְׂרָאֵל אֲמַאי אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ וְהֵלֵא ב"נ נְהַרְג בְּלֹא הַתְּרָא וְכּוּף חֲזִי לְהַטוּ' ח"מ סִי' תַכ"ה חַד"ד וְתִמָּא עַמ"ש הֶרְמַבְּ"ם דְאַף דְחֲזִיב מִיְתָה אֵין ב"ד מְמִיתִין אוֹתוֹ דְכִינֵן דְחֲזִיב מִיְתָה אֲמַאי לֹא יוֹמֵת בַּב"ד וְהֵאֵי טַעְמָא דְטַעֲמִים מְרִן בַּכ"מ וְכַדְכְּ הַבֵּית דְּלֹא שְׁיָיֵף בִּי הַתְּרָא דִּיּוּ שְׁיִפְקִיעַ חֲלֻקַת יִשְׂרָאֵל בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל גּוֹי בְּגוֹי וְגוֹי בְּיִשְׂרָאֵל דַּב"נ נְהַרְג בְּלֹא הַתְּרָא כְּמוֹ זֶר נִחְשָׁב דְאֵין ב"ד מְמִיתִין אוֹתוֹ וְכִמוֹ שְׁתַּמָּה הַטוּר.

הֵן אָמַת דְּמְרִן בַּב"י נ"ט דְכִינֵן שְׁנַכְנַס בְּרִשׁוֹת אֵינוּ בְּדִין שְׁיַהֲרַג בְּבֵית דִּין וְהֵאִיכָא צְדָדִים לּו' דְטַעַם זֶה שְׁיָיֵף נְמִי בַּב"נ אָמְנָם יֵשׁ מְקוֹם לּו' דְדוֹקָא גַבִּי יִשְׂרָאֵל מְטִיבִין לּו' הָא טִיבוּתָא דְכִינֵן שְׁנַכְנַס בְּרִשׁוֹת לֹא יַהֲרַגוּהוּ לֹא לַב"נ.

ומ"מ פל כי הא הו"ל להרב לח"מ לפרש ותו ק"ק דמדברי הרמב"ם דנקט בדין זה נהרג עליו משמע דממיתין אותו שהרי הרמב"ם בה' רוצח לא נקט פלשון ר"י פן שאול דאמר נהרג עליו ואצטריכא לי' לפרושי דאין ממיתין אותו ומדסתם הכא משמע דס"ל דממיתין אותו דאי לא הכי הי"ל לפרש או לפחות הכא גבי גוי הו"ל לפרש דאין ממיתין אותו ולסתום בה' רוצח גבי ישראל נהנה שמעי' לה בישראל מדין גוי לא כן השתא דפירש התם וסמך הכא מורה וכן דדוקא גבי ישראל דלא שינה בי' התרא' א"נ דנכנס בראשות ועבדין טיבותא לישראל לא עשה כן לכל גוי וממיתין אותו.

ותו ק"ק דלשיטת הרב לח"מ דמשא"כ בישראל דכתב הרמב"ם פירושו ישראל בגוי אין מקום להשג' הראב"ד שכ' א"א קשיא לי' אבגר בדין זה דהרי הכא לא פורש דאין ב"ד ממיתין אותו וסתם וכן נהרג עליו ומ"ש משא"כ בישראל היינו ישראל בגוי והו"ל להשיגו בה' רוצח דשם פירש דאין בית דין ממיתין אותו.

ואם פננת הלח"מ לפרש דברי הרמב"ם דלא כמו שפירשוהו הראב"ד ומרן לפחות הו"ל לפרש כי חדשות הוא מגיד. ונזה הנות למהרח"א בפע' החיים פ' נח דף ג' ע"ב שהביא דברי מרן הכ"מ בדין זה וכן ו"ל ודבריו סותרים למ"ש פ"א דרוצח דמ"ש ריב"ש נהרג היינו בידי שמים ואלו פה כתב דנהרג בידי אדם כב"נ וכן חו"מ אמרו דכיוצא דש"ד היינו דריב"ש לחייב מיתה לב"נ ודוחק לו' דריב"ש לצדדים קאמר לישראל בי"ש ולגוי בידי אדם די"ל דדוקא בב"נ איירי ובדיני אדם וצ"ע עכ"ל ואפשר לו' דריב"ש איירי בישראל דוקא מדנקט מילתין בסתמא וזה מורה דבישראל איירי ומוכרח דנהרג דקתני לאו דוקא דאין ממיתין אותו פיון דלא שינה התרא' ומיהו מדבריו למדנו לב"נ דממיתין אותו דטעמא דהתרא' לא שינה בי' ואמטו להכי מוקי תלמודא פיוצא בו דש"ד פריב"ש.

וראיתי למהר"ש אלגאזי בס' אהבת עולם דף ס"ה שכ' ו"ל קשה דכיון דלדעתו הרמב"ם פסק פריב"ש א"כ מנ"ל להר"מ לו' דלצדדין קתני דחייב דגבי ישראל מיתה בי"ש וחייב דב"נ נהרג עליו פיון דריב"ש אמר נהרג עליו ומוקמי' פיוצא בו דש"ד פנוותין גוי בגוי וישראל בישראל חייב כמ"ש רש"י שם ואפשר דסבר הכ"מ דהר"מ פליג על רש"י וסבר דכיוצא בו ליכא אלא שתי חלוקות גוי בגוי וגוי בישראל חייב אבל ישראל בגוי וה"ה ישראל בישראל פטו' וזה משום דק"ל דאי דייקי' מרישא דקתני גוי בגוי וגוי בישראל חייב ואמרי' הא ישראל בישראל פטו' א"כ מדיוקא דסיפא שמעי' איפכא דקתני ישראל בגוי פטו' טעמא דישאל בגוי הא ישראל בישראל חייב וא"כ פיון דק' רישא פסיפא אמרי' נעש' הדיוק דרישא דהינו ישראל בישראל פסיפא ומ"ה קאמר דנהרג עליו דריב"ש לגבי גוי כפשוטו ולגבי ישראל חבירו בי"ש עכ"ל וק"ק דכי אמרי' נעש' היינו דדיוקא דרישא הוי כדנא דסיפא ממש וא"כ הכא אינו מתישב שפיר האי נעש' פיון דישאל בישראל חייב מיתה בי"ש ודין הסיפא דישאל בגוי הוא פטו' לגמרי ונעש' היינו פסיפא ממש.

אמנם אפשר לו' דהר"מ פליג על רש"י וס"ל דליכא אלא שתי חלוקות וק"ל דיוקא אדיוקא כמ"ש הרב הנז' וכבר ידוע דתירוץ נעש' בל יאמר אלא אגב דוחקא ומה גם הכא אי אמרי' נעש' צ"ל דישאל בישראל פטו' לגמרי אפילו בדיני שמים פמדובר וזה אינו דמשמע דריב"ש איירי בישראל בישראל מסתמות דבריו ולכל הפחות חייב מיתה

לשמים ולכן ס"ל להרמב"ם דהני דיוקי מרישא וסיפא הכי דייקי' להו קתני רישא גוי בגוי וגוי בישראל חייב דהיינו ממיתין אותו הא ישראל בישראל אין ממיתין אותו ונחתינן דרגא מדין גוי דישראל בישראל חייב מיתה בי"ש והאי דיוקא תיהני לן דאין ממיתין אותו והכי דייקנא לה מסיפא דקתני ישראל בגוי פטו' לגמרי הא ישראל בישראל אינו פטו' לגמרי אלא חייב מיתה בי"ש וא"כ עלו זה בקנה אחד דיוקא דרישא וסיפא והיו לאחדים ודברי ריב"ש מסתמות דבריו מוקמינן להו בישראל בישראל ונהרג ר"ל מיתה בי"ש ומינה ילפינן לגוי בגוי דממיתין אותו וכמש"ל.

ומ"ש מרן בכ"מ דס"ל להרמב"ם דליפא מאן דפליג על ריב"ש ק"ק דהא אמרי' פ' ד"מ דף ז"ן פיוצא בו בש"ד לא תניא ופירש"י פיוצא בו גבי ש"ד לא תנא האי תנא דלעיל וכו' וא"כ הרי תנא דהך בריתא סתמית דגנב וגזל וכו' דלא קתני פיוצא בו דש"ד פליג אריב"ש דאי ס"ל פריב"ש אמאי לא תני פיוצא בו בש"ד פי היכי דקתני גבי גזל ויפ"ת.

והנה הרב אהבת עולם פתב שם דס"ל להרמב"ם דרפנן לא פליגי אריב"ש לגמרי רק רפנן ס"ל דחייב מיתה בי"ש בישראל ופסק רפנן עש"ב ולפי מ"ש הרב בית חדש והרב דינא דחיי עשין ע"ז והרב מש"ל לישב עובדא דאבנר ויואב אליבא דהר"מ דאע"ג דאבנר לא הי' חייב מיתה רק בי"ש יואב הרגו מדין גואל הדם עש"ב יש להכריח קצת דבר זה דהוכרח הר"מ לפרש פן נוד מפירש"י שכ' דלרפנן דפליגי אריב"ש הטר גמור הוא משום דקשיא לי' דלרפנן מאי קאמר יואב שררגו לאבנר משום דהי' יכול להציל לעשאל בא' מאבריו ואמרי ליה נזיל אבנר ואיך יואב והסנהדרין הספימו בהריגת אבנר והלא לרפנן הטר גמור הוא ודחיקא מילתא דרפנן פליגי בגופא דעובדא היכי הנה זאת היתה לו להר"מ לפרש דפלוגתא דרפנן וריב"ש אינו מן הקצה אל הקצה אלא דריב"ש סבר דנהרג ורפנן ס"ל דחייב מיתה בי"ש והשתא א"ש עובדא דיואב ואבנר לכ"ע דלריב"ש דס"ל דנהרג ממש סבר דהך דיואב היינו מה"ט דחייב מיתת ב"ד אבנר ורפנן ס"ל דאבנר הי' חייב מיתה בי"ש ויואב להיתו גואל הדם הרגו ומ"ש שיואב דנו דין סנהדרין לאבנר יתישב בין לרפנן בין לריב"ש על פי שני פירושי הרב כנה"ג בלשונות הרא"ם פ' וישלח ע"ש.

עוד ראתה עיני להרב אהבת עולם שהק' למ"ש מרן בכ"מ דדין סנהדרין לאו דוקא דהא התרא' לא הנות דהרי אבנר הנה חבר וא"צ התרא' והביא ראיה מדברי התוס' סוף פ' נגמר הדין ע"ש באורח. ודבריו קשים לשמוע דמאי ראי' מיייתי מהתוס' ואחד הרוא' דברי התוס' בעיניו ירא' דמוכח דדינא הוי דחבר צריף התרא' דהרי ברישא הקשו בפשיטות וא"ת היאך נתחייב יואב במאי דקטל' לעמשא הא בעי התרא' אלא דבמר הכי לרונחא דמילתא פתבו ואפילו למ"ד חבר א"צ התרא' וכו' ותו דהרי הרמב"ם ז"ל דעליה קיימינן פסק פי"ב דסנהדרין דאחד ת"ח ואחד ע"ה צריף התרא' ושפיר כתב מרן ז"ל וכמ"ש הכנה"ג ח"מ סי' תמ"ה על דברי מרן עיין שם.

ומ"ש עוד הרב אהבת עולם דכוננת הראב"ד באומרו ק"ל אבנר היינו לפרש דברי הרמב"ם מי הזקיקו לומר דביישראל אין ממיתין אותו דהוכרח לזה דאי נהרג ממש א"כ קשה דאבנר שהי' חכם גדול היאך הרג לעשאל אחר שהי' יכול להצילו בא' מאבריו

ואיך לא פחד אבנר כי על כל זה יביאוהו הסנהדרין במשפט אלא ודאי אין ממיתין אותו עש"ב.

לא נהירא דאם באנו לדקדק זה דאיך אבנר הרג לעשאל אפתי ק' דאיך הרג לעשאל פיון דחייב מיתה בי"ש ואיך אבנר שר וגדול לא שם על לב מורא שמים. ומ"ש איך לא פחד אבנר דיביאוהו במשפט לא מכרעא דאימו' דדינא הוי דנהרג עליו ממש ולא פחד אבנר מהסנהדרין פיון שלא הי' שם התרא' דלא התרו בו ותו אטו משום אומדנא דיכול להצילו בא"מ ליקום בי דינא ולקטלי וכמ"ש מרן.

וצופ' הייתי להרב כנה"ג שם בלשונות הרא"ם פ' וישלח דהוורז מדברי הרא"ם דדין זה דינש להצילו בא"מ לית' בנרדף עצמו והוא ו"ל לחלק יצא דבשעת מלקח' לית' לדין זה דיכול להצילו בא"מ וכתב ונ"ל אכל ק' דאמרו סוף נגמר הדין אתינה ליואב וכו' והלא אבנר נרדף הי' ובשעת מלקח' וכו' והיינו כולים לפרש וכו' דכיון דבל"א הי' פטור יואב מהריגת אבנר דלא היו עדים והתרא' אמרי נזיל אבנר וכו' אכל וכו' ותו ק"ל מאי דאמרו בהריגת יואב לאבנר דשאל לו גזמת היאך חולצת וכו' ולמה הוצרכו להטעותו פיון שדנו בדין סנהדרין.

ואומר אני שאפשר לומר וכו' דנו דין סנהדרין פלומר כמו שהסנהדרין שואלים להורג וכו' כ' יואב דנו דין סנהדרין וכו' ולא אמרו נזיל אבנר אלא דבל"א הי' פטור מטעם שוגג וכו' אכל הנכונאצלי דמ"ש שדנו דין סנהדרין היינו ממש וכו' ועכ"ז ל"ק מה שהוצרכו להטעותו גזמת וכו' שפבר כתב הר"מ אין ב"ד ממיתין אותו וכו' יואב הטה לאבנר אל השער לדונו בסנהדרין והוכיח במישור שהי' אבנר יכול להציל עצמו מעשאל בא"מ וכו' חייב מיתה בי"ש ויואב שהי' גואל הדם דעשאל יכול להרוג אבנר וכו' וכן פשה' יואב גזון אצל שלמה הציל עצמו בטענ' זו ואפשר דלזה פיון רש"י במ"ש נזיל אבנר פלומר פטור אתה עליו וכו' ע"ש באנר' וברוחב.

ומהר"ח בעץ החיים פ' וישלח דף כ"ו הביא חילוקי הרא"ם והכנה"ג וקנשית הכנה"ג מאבנר ויואב וכתב ונ"ל ותירץ הכנה"ג עמ"ש הר"מ פ"א דרוצח וכו' ושם פ"ו כתב וכו' א"כ ה"נ גואל הדם וכו' זהת"ד ועי"ל עמ"ש הר"מ וכו' והשיגו הר"ב ד"ק ל אבנר וכו' ותירץ מרן דבל"א פטור יואב על הריגת אבנר דלא היו עדים והתרא' וכו' א"כ לק"מ לפ"ז לחילוק הרא"ם והכנה"ג שחייב יואב מיתה על הריגת אבנר ומשום דלא היו עדים והתרא' וכו' עכ"ל ועוד כתב בע"ד ונ"ל גם שגג הרב בתירוצו שהנרדף אינו בדין יכול להצילו בא"מ ולכתחיל' יכול להורגו דממחטר' גליף לה הרא"ם וכדין עשה אבנר ויואב ח"מ ואיך אמרי נזיל אבנר ומ"ש הר"מ דחייב בי"ש איברי שמציל לאחר עכ"ל וק"ק על דבריו חזק במ"ש ועי"ל וכו' ומשום דלא היו עדים והתרא' וכו' דהרי זה עצמו תירץ הרב פנסת הגדול' פמבואר.

ותו ק"ק במ"ש בתוף דבריו דמרן תירץ להשגת הר"ב דבל"א פטור יואב דלא הי' עדים והתרא' שהרי מרן לא כתב פן אלא כתב שאף עפ"י דאין בטענת יואב ממש מ"ש נזיל אבנר לאו דנתפייסו על הריגת אבנר אלא דהי' להם טענות אחרות נגדו אמרו פן ומשמע דיואב הי' חייב על הריגת אבנר ואמרי נזיל אבנר דאף לפי שיטתו דכדין הרגו יש טענות אחרות שהוא חייב ועיין בספר דינא דחיי ובספר אהבת עולם.

והא דעדים והתרא' כתבו מרן גפי חיוב אבנר בהריגת עשאל ע"ש. הן אמת דעל מרן ק"ק שהי"ל לתרץ פן דארף דאין בטענ' יואב ממש מ"מ יען לא היו עדים והתרא' בהריגת יואב לאבנר ומ"ה פטור אמרי נזיל אבנר וכמו שכת' בסמוך דאבנר פטור מהריגת עשאל דלא היו עדים והתרא' ומינה סליק: ומאי דקשיתיה למהרח"א על תירוץ אחרון של הרב כנה"ג הנה הוא ו"ל הבין שפונתו בתירוץ זה לתרץ לקושיא ראשונ' שהקש' לחילוק הרא"ם וחילוקו אמנם הנה מקום לומר דהכי רהטי דברי הכנ"הג דקשקש' למה שישיב כמ"ש שדנו דין סנהדרין שנה סותר להנה חילוקי הוסיף להקשות דבלא"ה פיון שדנו דין סנהדרין אמאי אצטריכא לי' להטעותו גזמת וכו' וכתב ואומר אני דאפשר דדין סנהדרין הפונ' בטענות פדין סנהדרין אפטו להכי אטעניה ובהכי פריק לה למאי דקשיתיה בלא"ה מודמ' וכתב ומעת' יכולים אנו לומר דמה שטען יואב וכו' פלומר פיון דעל פרחין ליתובי סנגיין מההיא דגדמ' אצטריכא לן לומר דדין סנהדרין לאו דוקא א"כ תריץ ואימא הכי להרא' ה דלא אמרי נזיל אבנר אלא דבלא"ה הי' פטור ונמצא לפי האמור דהרב כנה"ג הנצרך לומר דדין סנהדרין לאו דוקא מפת קושית גזמת כמדובר ועל זה כתב הר"ן אכל הנכון אצלי וכו' פלומר דלא קאי על דברי הרא"ם וחילוקו דנדאי להני חילוקי לית לה פתרי סנגיית נגמר הדין כי אם עפ"י תירוצי הראשון ואולם פל קבל דנא שכתב דעל פרחין דדין סנהדרין ל"ד מפת קושית גזמת על זה כתב דהנכון אצלו דמשום קושית גזמת אינו מוכר' בלאו הא דהרא"ם לפרש דל"ד דין סנהדרין משום דהנכון אצלי לומר דדין סנהדרין ממש ויואב מטעם גואל הדם וכו' ולכך אטמניה וז"ש רש"י פטור אתם עליו פל זה כתב הרב לפשטא דמסתמא בלאו דברי הרא"ם וחילוקו דלהנהו חילוקי לא סלקא האי תירוץא פל עיקר דבגדרף ושעת מלחמ' אינו חייב מיתה אפי' בי"ש פי היכי דלשתרי לגואל הדם למקטליה.

אבל הני מילי דהרב הנה הנם כלפי מאי דקשיתא בפשט השמוע' מגזמת דכתב בסמוך מפת זה דדין סנהדרין ל"ד על זה כתב דהנכון לקושיתא זו הוא זה וכו' והכי דייק דבריו שכתב הנכון אצלי דמ"ש שדנו דין סנהדרין היינו ממש ועכ"ז ל"ק מה שהנצרך להטעותו גזמת וכו' הרי דכל תורפיה לא קאי אלא אהך קושיתא דגזמת ואה"נ דלפום הנה חילוקי אין תירוץ זה עולה יפה צ"ל כמש"ל אמנם לא יליף חדלה הרב לכתוב זה כדי ליתובי פשט השמוע' דהרי מצינו לרש"י דבהקדמ' פ' ד"מ ופ' בן סורר כ' דגם בגדרף איתנה להאי דינא דיכול להצילו בא"מ וכמו שהביאו הרב גופייה בספר דינא דחיי להקשות על דברי הרא"ם ו"ל ע"ש.

וגם בחילוקו דמלחמ' הרי כתב הרב גופייה בכנה"ג ח"מ סימן תכ"ה שכ' דחילוק זה הוא אפי' באחר שמציל הנדרף במלחמ' וא"כ הרא"ם ודאי פליג על חילוק זה באופן דלא יבצר מאן דפליג אהנה חילוקי אפטו להכי כתב הרב תירוץ זה דגואל הדם לקושית גזמת הגם דלא סליק לפום הנה חילוקי וכבר רמז הרב פל זה בנזעם שיח מתק לשונו באומר וכו"ז ל"ק מה שהנצרך להטעותו גזמת וכו' כמו שנא' וק"ל.

והרב נחלת יעקב דרף קשתו על הרא"ם דמהי תיתי לחלק הכי וכבר הכנה"ג טעמא טעים מפת הסברא ע"ש. וסימנא טבא אית לי במאי דכתבינן בכונת הכנה"ג ממ"ש הרב

גופיה בספר דינא דחיי דהרוא' יראה דשם הקש' להרא"ם מעובדא דאבנר ויואב ולא תירץ.

ושוב לדעת הרמב"ם דס"ל דחייב מיתה ביי"ש פירש'הא דאבנר ויואב מטעם גואל הדם כמ"ש בכנ"הג. וזה מורה ובא דלא עלה על דעתו בכנ"הג לתירץ בהא דגואל הדם להרא"ם דא"כ בספר דינא חי שפכר כתב שם ענין זה אמאי לא תירץ דברי הרא"ם בזה אלא ודאי דלא פיוון בכנסת אלא לפשט השמוע' בלא דברי הרא"ם פדבר האמור.

ועמ"ש בספר אור חדש לנכד הרב פנים מאירות פ' בראשי' שהביא הא דנרדף משם הריב"ש ולא דק בדברי המש"ל דהא דנרדף לית ביה להציל בא' מאבריו אינו מהריב"ש ע"ש ודוק גם מ"ש שם בשם המש"ל פכ"ד דשבת דבשבת לא ניתן להרוג הרודף וכן מצודים על זה תקפה עליו משנתו דשם אמר בפשיטות דלא שניא והוא תלמוד ערוף והר"מ פ"ט דגניב'.

וגם על עיקר דבריו יש להשיב כמ"ש במ"א וע' שנירי א"ח סי' שכ"ט וכנ"הג ח"מ סימן תכ"ה ודינא דחיי דף ו' ונד אליהו סימן י"א וחוו"י סימן ל"א ואי"הב במ"א. ואנכי הרוא' להרב בכנ"הג בח"מ סי' תכ"ה הגה"ט אות כ"א שהביא משם הרוא'ה דאפילו למ"ד הרודף צריך התרא' לגבי נרדף אין צריך וכו' וז"ל נרא' להביא ראי' לדברי הרא"ם מדאמרין פ' נגמר הדין וכו' וא"א דצריך התרא'ה הי"ל להקשות הי' לה להתרות בו אבל אין זה פלוג' וכו' א"נ כמ"ש דבשעת מלחמה א"צ התרא'ה עכ"ל וק"ק דעין רוא'ה בדבריו שם דמפח חילוק הנז' דבעת הלחמו ליתיה לדין יכול להציל בא"מ הוליד זה דבעת מלחמה א"צ התרא'ה וז"ל שם בסמוך ויראה דכשם דבעת מלחמה אין לזקק בין יכול להצילו אף בלא התרא' יכול להורגו עכ"ל הרי דהא בהא תליא וא"כ איך פתב דיואב לא אמר לאבנר הי"ל להתרות בעשאל מטעם דבעת מלחמ' א"צ התרא' הלא לכי מטית למימר דיואב נחית לחילוק זה דשע' מלחמ' תו לא מצי יואב למימר הי"ל להצילו בא"מ דכיון דבמלחמה א"צ ה"ה דלא שניי' דין יכול להצילו בא"מ.

ואם נפשך לו' דיואב עלה ונסתפ"ק בדין זה דעת מלחמ' אי צריך התרא' ואי איתיה לדין יכול להצילו ונדא מינניהו נקט הגם שאו"ל הי' לה להצילו בא"מ לחזות בנזעם דעת אבנר בזה אפתי ק"ק דכי שאיל לאבנר הי"ל להצילו בא"מ והשיבו פי לא יוכל דאלמא לא ס"ל לאבנר חילוק מלחמ' הו"ל ליואב לשאל לאבנר שהי"ל להתרות בו.

ויש לישב. תו חזינא להכנה"ג שם באות כ"ג שכ' דלפי דברי הרמב"ם דבדין זה דדין סנהדרין הוי נוקא שמעי ד יכול להצילו בא"מ א"צ התרא' ליהרג עליו דהרי דנו לאבנר בדין סנהדרין וחיבוהו מיתה ואפשר דלכ"ע צריך התרא' להמיתו בב"ד אבל יואב הרג לאבנ' להיותו גואל הדם וכו' ע"ש וק"ק דכפ"ז שכ' בדעת הרמב"ם ד דיואב הרג לאבנ' אף שלא היתה התרא' באבנ' מטעם גואל הדם ק' דא"כ מה השיג הרמב"ם ד להר"מ שכ' דישראל בישראל אין ממיתין אותו מאבנ' שהרגו יואב ומאי קושיא לעולם אין ממיתין וחיב מיתה ביי"ש ושאיני יואב שהוא גואל הדם וכמו דסבר הרמב"ם ד עצמו לענין התרא'ה פמדנב' וכמו שתריץ הרב עצמו בס' דינא דחיי להשגת הרמב"ם ד ויש לישב.

הגם הלוֹם זֶה חֲזִיתִי שֵׁם לְהֵרֵב כִּנְה"ג שֶׁהִקְשִׁי עַל מָרְן הַכ"מ דפ"ק דְּרוֹצָח פְּתַב דְּלֵא שִׁינְיָהּ הַתְּרָא' וּבְדִין זֶה פְּתַב דְּהַתְּרָא לֹא אֲשַׁפְּחֵן דְּהוֹנָה דְּמִשְׁמַע דְּיִשְׁנֵי לְהַתְּרָא' בְּמִצִּיאוֹת ע"ש וְאִפְשִׁי דַס"ל לְמָרְן דְּכִינּוֹן דְּהַרְאָב"ד סָבַר דְּמִמִּיתִין אוֹתוֹ וְדַאי דְּלִשְׁיטְתוֹ שִׁינְיָהּ הַתְּרָא' בְּיָכוֹל לְהַצִּילוֹ בֵּא"מ וְלֹא שְׁמָה הַתְּרָאֵת סָפַק דְּאֵי אֲמַרְתָּ דְּסָבַר הַרְאָב"ד דְּלֵא שִׁינְיָהּ בְּיָה הַתְּרָא' הֵיכִי סָבַר דְּמִמִּיתִין אוֹתוֹ א"כ אָפֵה הֵינּוּ דַק"ל לְמָרְן בְּדִין זֶה דְּאֵף לְשִׁיטַת הַרְאָב"ד דְּמִמִּיתִין אוֹתוֹ וְשִׁינְיָהּ בְּיָה הַתְּרָא' מ"מ מְוֹכְרָח דְּהַרְאָב"ד דְּאֵבְנֵי אֵינוּ כְּפִשְׁטוֹ דְּעֵדִים וְהַתְּרָא' לֹא הָיוּ וְתוֹ מִשׁוּם אֲנֻמְדֵן דְּעַת וְכו' אֶלֶּא וְדַאי דְּאֵינוּ דִין גְּמו' וּמַעַת' ל"ק לְסִכְרַת הַר"מ דְּאֵין מִמִּיתִין וְלֹא שִׁינְיָהּ הַתְּרָא' דְּאִפִּילוֹ לְפִי סָבַר הַרְאָב"ד מְוֹכְרָח דְּלֵאוֹ דִין גְּמו' קְאָמַר.

וְהֵרֵב בֵּית חֲדָשׁ פִּירֵשׁ לְדַעַת הַר"מ דַּמ"ש רִיב"ש נְהָרְג עֲלִיו ר"ל עַל יְדֵי גּוֹאֵל הַדָּם ע"ש וְלֹא נִהֵרָא לָן הַרְאָב"ד פִּירוּשָׁא פְּלֵל וְתוֹ דְּהו"ל לְהַר"פ לְהַנְפִי גַם בְּדִין זֶה דְּגּוֹאֵל הַדָּם יָכוֹל לְהוֹרְגוֹ פִּינוֹן דְּרִיב"ש קְתַנִּי לִיָּה וְעֵינֵין בְּמַגְדֵּל עַז וְהֵרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"ב סִימָן קפ"ז וְהֵרֵב סַם חַיִּי פ' וַיִּשְׁלַח הֵמָּה רָאוּ כֵּן תְּמָהוּ עַל הֵרֵב פְּנִסַת הַגְּדוֹל' דְּאֲשַׁתְּמִיטִיתִי דְּבָרֵי רַש"י דְּסָבַר דְּנִרְדָּף וְרוֹדֵף שְׁוִים ע"ש וְדִין גְּרָמָא לְרַבְּנָן קְדִישֵׁי הַנּוֹ"ל שְׁדָרְכוּ קִשְׁתָּם עַל הֵרֵב לְפִי דְּבַחֲיָהוּן דְּרַבְּנָן קְדִישֵׁי אַכְתִּי לֹא יֵצֵא לְאוֹר סָפַר דִּינָא דְּחַיִּי כִּי שֵׁם הַקֵּשׁ' עַל הַרְאָב"ד מְדַבְּרֵי רַש"י הַנּוֹכַח וְהַכָּא בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְאָב"ד כֹּל עֲצָמוֹ לֹא בָּא אֶלֶּא לְיִתּוּבֵי צְוֹרְתָא דְּשִׁמְעֵתָא לְחוּד וְסָמִיָּה אַמ"ש בַּס' דִּינָא דְּחַיִּי וְצָדִיק דִּינ"ו.

אֵת זֶה פְּתַבְתִּי בִּימֵי נְעוּרַי בְּשָׁנַת הַתַּק"ח וְהֵן הַיּוֹם בָּא לְיַדִּי ס' בְּתֵי פְהוֹנָ' לְגְדוֹל דּוֹרְנוֹ וְשֵׁם הַאֲרִיף בְּעֵנֵין זֶה בְּבֵית וַעַד דָּף ע"ח גַּם מִחֲדָשׁ נְדַפְסַת ס' לְשׁוֹן עֲרוּמִים וּבְלִשׁוֹנוֹת הַר"מ דָּף י"ט ע"ג נִשְׂא וְנָתַן בְּזֶה וְלֹא פְּנִיתִי לְחִזוֹן' עַל הַמַּקְרָא וְלַעֲמוֹד בְּדְבָרֵי קְדָשָׁם.

(ו) דִּין ז. וְהַנְּמָשֵׁף עַד דִּין י"ג.

בֵּית וַעַד דָּף ע"ט וְדָף פ'. א דִּין י"א.

אֶבֶל הָעוֹף יִרְאֶה לִי שְׂאִין ב"נ נְהָרְג וְכו' הַרְאָב"ד הִגִּיָּה אֶבֶל הַשָּׂרִץ וּמָרְן בַּכ"מ הַקֵּשׁ' דַּכַּפ"ז מָה רָאָה עַל פְּכָה הַר"מ לְזוֹמֵר יִרְא' לִי וְהוּא תַלְמוּד עֲרוּף. וְרִאִיתִי בְּמַכְתָּב מְטַהֲרַת יָד הַקְּדוֹשׁ גְּדוֹל בְּדוֹרוֹ מְהֵרָם גְּאֵלְנִטִּי ז' ל' שִׁכ' ע"ד מָרְן וְז' ל' וְאֵנִי אוֹמֵר דְּאִפְרִינֵין נְמִטְיָהּ לְהַרְאָב"ד דְּהִגִּיָּה אֶבֶל הַשָּׂרִץ וּמָה שֶׁהִקְשִׁי פְּרִין מַמ"ש יִרְאֶה לִי אֵינִי קוֹשֵׁיָא דַמ"ש בַּגְּמ' לְמִשְׁרֵי שְׂרָצִים הֵינּוּ לְמֵאן דְּאִית לִי אֲבָר מִן הַחַי מֵאֶכֶל תַּאֲכֵל וְשִׁנְאָסֵר לְאִדָּה"ר לְהֵכִי מְוֹכְרָח לְזוֹמֵר דְּקָרָא דְּנָח לְמִשְׁרֵי שְׂרָצִים אֶבֶל רַבִּינוּ דְּלֵא ס"ל הֵכִי כַמ"ש בְּתַחֲלִילַת הַפְּרָק דְּלֵא נְאָסֵר אֶלֶּא לְנַח וְלֹא ס"ל דְּרִשְׁתָּ דְּאֶכֶל תַּאֲכֵל א"כ קָרָא דְּאֵף בְּשֵׁר לְעֵיקָר אֲסוּר אֲבָר מִן הַחַי אֶתָּא וְכָף פִּירֵשׁ"י בְּפִי פְּשָׁאֲמָרוּ לְעֵיל גְּבִי סָנָא דְּבִי מְנַשָּׁה וְאִידָף לְמִשְׁרֵי שְׂרָצִים ע"ש וְלְהֵכִי אָמַר יִרְאֶה לִישְׁמִי שִׁינְיָהּ' יְדַחָה דְּמִיעוּט שְׂרָצִים נְפִיק מִתְּיָבַת אֵף אֵף פִּינוֹן דְּסִפְקָא הוּא וּפְשִׁט הַשְּׂמוּעָ' דְּעֵיקָר קָרָא לְאֲבָר מִן הַחַי לְהֵכִי פְתַב דְּאֵינוּ נְהָרְג דְּסָפַק נְפִשׁוֹת הוּא אֵף אֲסוּר אֶפְשֵׁר דְּאִיכָּא.

וְתוֹ דְּקָרָא דְּאֵף בְּשֵׁר אֲלִיבְיָה דְּהַלַּח"מ גְּבִי מַש"ר דַּב"נ חֲיִיב עַל בְּשֵׁר מִן הַחַי פְּתַב דְּקָרָא דְּאֵף בְּשֵׁר אֶתָּא לְאֲסוּר לַב"נ מִשׁוּם בְּשֵׁר מִן הַחַי אֵף דְּלִדִּין אֵינוּ אֲסוּר אֶלֶּא מִשׁוּם טְרִיפָ' וּבְבִנְיָנָה הִי רְאוּי לְהִיּוֹתוֹ מְוֹתֵר דְּלֵא נְצִטּוּ מִשׁוּם טְרִיפָ' בְּאִנְפוֹן דְּהֵאֵי לְמִשְׁרֵי שְׂרָצִים

אינו מוספם נאם המג"ן יג"ן עכ"ל וק"ק לפום ריהטא על דבריו ממ"ש בסנהדרין דף נ"ט ע"ב אמר רב יהוד' אמר רב אדה"ר לא הותר לו בשר לאכיל' וכשפאו בגי נח התיר להם יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו ת"ל אף בשר בנפשו יכול אף לשרצים ת"ל אף ומאי תלמודא אמר רב הונא דמו מי נשדמו חלוק מבשרו וכו' הרי דאף דקאמר דאצטריף קרא דאף בשר לאסור אבר מן החי לנח וכמ"ש יכול לא יהא אבר מן החי נוהג וכו' אפ"ה מעיט שרצים מאף וביא"ר עליה שאין דמם חלוק מבשרם ומאחר שפן מאי מספק' לי להר"מ שכ' ירא' לי ומאי קאמר הרב שמי שינצ' דחה דמיעוט שרצים נפיק מתיבתא אף וכו' הרי הכי הוא קושטא דמילתא כמבנא'.

ועמ"ש הרב תורת חיים בשיטתו שם דף נ"ט ובחידושי הר"ן בדה"נ"ז (ח) דין י"ג. בין טמא' בין טהור' תיבין עליה.

אם באבר מן החי מטמא' להושיטו לגוי קעבר ישראל על לפני עור בזה נחלקו האחרונים והארכתי קצת בזה בהגהותי לי"ד סימן ס"ב בס"ד. (ט).

דין י"ד. וכיצד מצווין הן על הדינין וכו' שו"ת מקום שמואל סימן כ"ד.

סימן צ"ו. על הרמב"ם ה' מלכים פ' עשירי.

(א).

דין בן נח שבירך את ה' וכו' ונתגזיר פטור וכו' על אשת ישראל שבעל שהרי נשתנ' דינו. הן בקדש חזיתיה למהר"ם גאלנטי בכתב יד הקדש שכתב על מש"ר על אשת ישראל שבעל וז"ל נ"ל שדקדק לומר שבעל לומר דוקא בעל דאי הי' מאורס' ניצול דלא שייף לומר קלה בחמור' מישף שייף ודוק המג"ן.

עכ"ל ודבריו דחוקים. ועל תמיהת מרן בכ"מ במש"ר שהרי נשתנ' דינו הכין חזינא לגאון הרב הנזכר שכתב וז"ל ונ"ל ברור שהפונ' למה חולקין אותו ולא בסייף בשעת העביר' לזה אמר פינן שנשתנ' דינו ודוק המג"ן עכ"ל וכ"כ מהרח"א בעץ החיים בלשונות דף ב' ע"ב ועיין בלחם משנה.

והנה ראיתי להתוספות בהך סוגיא פ' בן סורר דף ע"א שכתבו וז"ל בן נח שבירך את ה' ונתגזיר תימא אי הני מילתיה דרבי חנינא כתנאי דפליגי בהחולץ מפני מה גרים מעוננים בז"הז מפני שלא קיימו ז' מצות ורבי יוסי פליג ה"תם ואמר גר שנחגייר פקטן שנולד דמי וע"ק דסוגיא דהכא דלא כחז דאמרי' עשה בן בישאל חייב ואי כר' יוסי פקטן שנולד דמי ונרא' שיש לחלק דכנול' שמעתין בדיני אדם והתם בדיני שמים עכ"ל ופשטן של דברי התוספות דכי אמר רבי יוסי פקטן שנולד ה"ד לדיני שמים אבל דיני אדם חמירי ואם עשה בן בישאל חייב וכן מתבאר מדברי הרב חידושי הלכות והרב בית יעקב בשו"ת סימן ג' לדעת התוספות.

וכן ראיתי למופת הדור מהר"י רוזאניס בס' פרשת דרכים דרוש ב' דף ז' ע"ב שהביא דברי התוס' וכ' נמצאו למדין מדברי התוס' דלרבי יוסי בדיני שמים לעולם פטו' בגי נח על מה שעבר מז' מצוות בעודו בגיותו ואפילו היכא דלא נשתנ' דינו ומיתתו אף בדיני אדם יש חלוק דהיכא דנשתנ' דינו ומיתתו פטו' אף מדיני אדם אף היכא דלא נשתנ' דינו

ומיתתו נהי דפטו' מדיני שמים משום דגר שנתגיייר כקש"ד בדיני אדם מיהא חייב עכ"ל
הרי דעת שפתיו ברור מללו כמ"ש דכוננת התוספות דלהבי יוסי דיני אדם חמירי.

וט"רם אענ' למאי דאתאן עלה אמרתי אעלה אשר תמהתי על אשר ראתה עיני בס' דברי
אמת הנדפס מקדש לגדול דורנו הרב המןפל' מהר"י בר דוד זלה"ה בדרשותיו דף ג'
ע"ב שהביא מאמרם ו"ל בב"ר פ' ט"ל שהי' אבינו אברהם מתפחד שיש בו עון שהי'
עע"ז וכו' וכו' ונ"ל והרב פרשת דרכים דף ז' כתב דהקש' מהר"ש יפה וכי לא הי' אברהם
יודע דגר שנתגיייר כקש"ד ולא תזכרנ' לו הראשונות אפילו בירך את ה' ועע"ז ותירץ
דא"א ע"ה לא הנה גמיר באותו פרק והרב פרשת דרכי' הקשה דאיך יתכן דאברהם לא
גמיר דבר שתינוקות של בית רבן יודעים ואני תמיה על שני המאורות הגדולים איך
אשתמיט להו הש"ס ס"פ החולץ תניא ר"ח בנו של ר"ג או' מפני מה גרים מעונים שלא
קיימו שבועה מצות רבי יוסי או' גר שנתגיייר כקש"ד הרי דגר שנתגיייר אי פקטן דמי או
לא פלוגתא דתנאי היא עכ"ל והן קדם ק"ק על הרב מהר"י בר דוד דמאי קשיא ליה על
מהר"ש יפה שכתב שהיא תמיה על ב' המאורות הגדולים דאשתמיט וכו' הרי מ"ש
מהר"ש יפה ונ"ל ואף ע"ג דגר שנתגיייר כקש"ר ולא תזכרנה לו הראשונות אפילו בירך
את ה' ועע"ז פדאי'תא פד"מ אכתי אברהם לא הנה גמיר דינא עכ"ל אין בו שום קנשי
דלעולם הדבר פשוט דהוי פלוגתא דתנאי ועכ"ז נתקש' למהר"ש יפה דהלכ' רונחת גר
שנתגיייר כקש"ד ותו האי דינא דבירך את ה' ועע"ז הוא הלכה ותירץ יתיב דלא גמיר
דינא בו בפרק ומה מקום להקשות למהר"ש יפה דאשתמיטי'תיה דהוא פלוגתא.

אלא אי איכא למידק על מהר"ש יפה הא איכא למידק דמשמע מדבריו דהאי דינא דבירך
את ה' ועע"ז ונתגיייר דפטור לא אתי אלא למ"ד גר שנתגיייר כקש"ד וזה אינו דמצי אתי
אי לרבנן אי לרבי יוסי וכמו שביאר הרב חידושי הלכות עיין שם.

ואף גם זאת לק"מ דלא נעלם ח"ו ממהר"ש יפה דברי הפוס ופני אתי האי דינא לת"ק
דפליג אר' יוסי אלא משום דהלכה רונחת גר שנתגיייר כקש"ד נקט הכי דלפום מאי
דקי"ל גר שנתגיייר כקש"ד גם האי דינא דבירך את ה' ועע"ז וכו' הוי מה"ט.

ואשוב אתפלא על הרב מהר"י בר דוד דעשה עין של מעלה עי"ן דור מהר"י רונאניס
פאלו אינה רואה ואשתמיט מיניה תלמוד ערוך פ' החולץ מה שהוא רחוק אפילו על
צורבא מרבנן דהרי התוס' בהך דינא דבירך.

את ה' שהזכירו הגדולים ו"ל מייתו להאי פלוגתא דהחולץ אתמהה מי ששנה זו לא שנה
זו והדברים ק"ו לגדולי ישראל דכל רז לא אגס להו. דאית אלין טחניא אמרין מדניל
דיה משתלים דמר ניהו איהו הוא דאשתמיטי'תיה דברי הרב פרשת דרכים באותו דף
באותו עמוד דהרב ו"ל שם שם לו הזכיר פלוגתא דהחולץ ודברי התוספות דסוגיין
כמבואר שם.

ואם כן הדבר פשוט דמ"ש הרב מהר"י רונאניס לעיל ונ"ל איך לא ידע דין פשוט כזה
דגר שנתגיייר כקש"ד שהוא פשוט אפילו לתשב"ר עכ"ל פונתו דהלכה רונחת פשוטה
לפניה את פני מבין עם תלמיד יונק עם איש שיבה דפשטה הוראה פקטן שנולד דמי

וּדְלָא כְּאִידָךְ וּפְשִׁיט' דְּאַבְיָנוּ הָאָדָם הַגְּדוֹל יוֹדַע צְדִיק סִלְתָּ נִקְיָה מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וּמָה לָנוּ
אִם אַחַר הַחֲוָרְבָן דְּבַצָּר לְבָא אִיפְלִיגוּ עֲלֵהּ וְזֶה פְּשׁוּט.

מֵעַתָּה רַגַע אֲדַבֵּר דְּלִפּוּם רִיבָהּ הָאָדָם הַדְּמִסְקִי הַתּוֹס' דְּבְדִינֵי אָדָם לֹא אֲמַרִינּוּ גַר שְׁנַתְגַּיִיר
כְּקִש"ד אִיפָא לְמִיקָם עֲלֵה דְמִילְתָא דְהָרִי בִיבְמוֹת דְּרַף צ"ז וְקִידוּשֵׁין דְּרַף י"ז וְשָׂאָר דְּוִכְתֵּי
וּבְתוֹס' עֲצָמָם בְּכַמְהָ דְּוִכְתֵּי וּמַהֲם בְּבִכּוּרוֹת דְּרַף מ"ו ע"א מְבֹאָר דְּגַר שְׁנַתְגַּיִיר כְּקִש"ד
לְדִינֵי אָדָם נְשׂוּאִין וּנְחִלוֹת וְאַבְיָנוּרִיָּהּ וּלְפּוּם הָאִי שְׁמַעְתָּא דְּסִנְהֶדְרִין וְדְבָרֵי הַתּוֹ' לֹא
אֲמַרִינּוּ כְּקִש"ד לְדִינֵי אָדָם.

וְאַפְשָׁר לֹמַר דְּכּוֹנֵת הַתּוֹסְפוֹת אֵינָהּ כְּמָאִי דְּנִקְטִי לָהּ שְׁלִישָׁה הִנְפַת הָרַב חִידוּשֵׁי הַלְכוֹת
וּמְהֵר"י רוֹזַנְאִים וְהָרַב בֵּית יַעֲקֹב אֵלָּא פְּנֵת הַתּוֹסְפוֹת שְׁפַתְבוּ וְנִרְאָה לְחִלְקָא דְּכּוֹלָה
שְׁמַעְתִּין בְּדִינֵי אָדָם וְהָתָם בְּדִינֵי שְׁמַיִם פְּנֵתָם דְּהָרִי סוּגְיָא אֲתִיָּא כְּמ"ד דְּגוּיִם מְעַנְשֵׁי
אַשְׁבַּע מִצּוֹת וְהֵינּוּ בְּדִינֵי שְׁמַיִם דְּחִמִּירִי כְּדְאֲמַרִינּוּ בְּעֵלְמָא פְּטוּר מְדִינֵי אָדָם וְחִיבֵי בְּדִינֵי
שְׁמַיִם וְאַמְרִינּוּ בְּבָא לְצִאת יְדֵי שְׁמַיִם וְהָא נְמִי דְּכּוֹנֵתָא דְּמְעַנְשֵׁי בְּדִינֵי שְׁמַיִם וְכְדְאֲמַרִי
בְּהִדְיָא דְּיִסּוּרִין בְּאִים עֲלֵיהֶם וְהֵינּוּ מֵאֵת ה' מִן הַשְׁמַיִם וְכּוֹלָה שְׁמַעְתִּין דְּסִנְהֶדְרִין בְּדִינֵי
אָדָם דְּאִם נְשַׁמְנָה דִּינוּ וְאִם לֹא חִיבֵי אֲמַנְם רַבִּי יוֹסִי דְּפְלִיג בְּהַחֲוֹלֵץ דְּכְקִש"ד הֵינּוּ אִפִּי
בְּדִינֵי שְׁמַיִם וּמכ"ש דְּבְדִינֵי אָדָם פְּטוּר מֵהַפֵּל מִטַּעַם כְּקִש"ד דְּכִי אֲהֵי לְדִינֵי שְׁמַיִם
דְּחִמִּירִי כ"ש דְּאֲהֵי לְדִינֵי אָדָם.

וְדִינֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינְא אֲתִי כְּכ"ע לֹא מְבַעֲיָא דְּפְטִיר לְרַבִּי יוֹסִי דְּאִיְהוּ סְבַר כְּקִש"ד בְּשְׁמַיִם
וּבְאַרְצֵי בְּכָל גּוֹנָא אֵלָּא אִף לַת"ק דְּמְעַנְשֵׁי בְּדִינֵי שְׁמַיִם אֲתִי דְּבְדִינֵי שְׁמַיִם מְעַנְשֵׁי בְּכָל
אֲוֹפֵן וּבְדִינֵי אָדָם זִמְנִין דְּפְטוּר הֵיכָא דְּנְשַׁמְנָה דִּינוּ וְכוּ' וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאֲוֹפֵן דְּלֹא שְׁנָא
חִיבֵי וְאַמְטוּ לְהֵכִי נִקְטַת הָרִי טַעְמָא לְהוֹרוֹת פִּי דְּבְרִיו אֲתוּ כְּכ"ע דְּלְרַבִּי יוֹסִי פְּשִׁיטָא דְּכָלְלָא
הוּא כְּקִש"ד לֹא נִצְרָקָא אֵלָּא לַת"ק וּלְפִי זֶה נִמְצָא דְּסוּגְיָין אֲתִיָּא כַת"ק דְּהָתָם דְּלֹא אֲמַרִינּוּ
כְּקִש"ד וּמְחִיבֵי בְּדִינֵי אָדָם וְאַנּוּ קי"ל פְּרַבִּי יוֹסִי פְּדִמוּכַח בְּכַמְהָ דְּוִכְתֵּי דְּאַמְרִינּוּ כְּקִש"ד
וּלְפִי זֶה הָא דְּתַנְיָא בָּא עַל אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל וְנִתְגַּיִיר חִיבֵי לִיתָא וְאַפְקוּהָ מֵהַלְכָתָא.

וְרִאִיתִי לְמְהֵר"ש אֶלְגָּאזִי ב"ס גּוֹפִי הַלְכוֹת דְּרַף ק"א ע"ב שְׁפַתְבוּ וְז"ל ב"נ שְׁבִירָךְ אֵת ה'
וְנִתְגַּיִיר פְּטוּר מִימְרָא פ' בֵּן סוּרֵר וּמְדַמֵּי וְכוּ' אֲכֹן צ"ע רַבִּינוּ לְמָה לֹא חִילְקָא כְּמוֹ שְׁחִילְקָא
בְּבֵן סוּרֵר וְשָׂמָא שְׂאֵנִי גַר דְּמְדִינֵי שְׁמַיִם פְּטוּר כְּמ"ש הַתּוֹס' לְכַלְהוּ תַנְיָא וּמָה גַם לְמ"ד
גַר שְׁנַתְגַּיִיר כְּקִש"ד וְכִינּוּן שְׁפֵן אִפִּי בְּנִגְמַר דִּינוּ פְּטוּר וּמָאִי דְּקִאָמַר נִגְמַר דִּינוּ קִאָמַרְתָּ
שְׁיֵשׁ חִילּוּקָא לְגַבִּי בֵּן סוּרֵר אֲתַמַּר וּלְכַד סְתָם רַבִּינוּ עכ"ל וְדְבָרִים כְּכַתְבּוֹן קִשְׁיִם לְשִׁמּוֹעַ
כְּמ"ש דְּמְדִינֵי שְׁמַיִם פְּטוּר לְכַלְהוּ תַנְיָא דְּהָרִי בְּדִינֵי שְׁמַיִם חִיבֵי לַת"ק דְּרַבִּי יוֹסִי.

וְתוּ מָאִי קִאָמַר וּמָה גַם לְמ"ד וְכוּ' דְּמִשְׁמַע דְּלְרַבִּי יוֹסִי אִף בְּדִינֵי אָדָם פְּטוּר וּפְשִׁט דְּבָרֵי
הַתּוֹס' הוּא כְּמ"ש הַרְבָּנִים הִנּוּ' וְאִם הָרַב קִשְׂיָא לִיהַ עַל הַתּוֹסְפוֹת וּפְיִרְשׁ כְּמוֹ שְׁפִירְשָׁנוּ
הַתּוֹסְפוֹת הוּ"ל לְפִרְשׁ וְתוּ דְכַפ"ז לְרַבִּי יוֹסִי בָּא עַל אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל וְנִתְגַּיִיר פְּטוּר וְהָרַב מְב"ם
פְּסִק דְּחִיבֵי.

לְכֹן נִרְאָה דְּט"ס נִפְל בְּדְבָרֵינוּ וְצ"ל כְּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּאֲתִיָּא לְכַלְהוּ תַנְיָא גַם לְמ"ד גַר
שְׁנַתְגַּיִיר וְכוּ' וְהִבִּין הָרַב בְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת כְּמ"ש הַרְבָּנִים הִנּוּ'. וְכִבְרַת כְּתַבְנוּ דְּמָה שְׁצַדְדָנוּ

לעיל בכוננת התו' לא א"ש לדעת הרמב"ם שפסק פי"ד דאסורי ביאה דגר שנתגייר
כקש"ד והקא בדין זה פסק דבא על אשת ישראל ונתגייר חייב.

ואפשר לישב דכי אמרינו בעלמא והלכה רוחת דגר שנתגייר כקש"ד היינו דוקא לענין
קורבה דמשפחת גיות בהא קי"ל כקש"ד ולית ביה משום אקרובי בעריות דמשפחתו כי
אין אב וס"ר לו לאם ואחיו נעדר וכל הקרב הקרב בגיותו ס"ר"ה קרוב"ה וכקש"ד והיינו
הנה סוגיין דנחלות ועריות אבל לענין שעשה עבירה פגון בא על אשת ישראל ונתגייר
לא אמרינו כקש"ד אלא בדיני שמים ובדיני אדם בפרט זה חמיר לרבי יוסי דקי"ל פנתיה
ובהכי נוחים דברי התוספות כמו שפירשו הרבנים הנז' ופסקי הרמב"ם.

והיא דפרק הבא על יבמתו דף ס"ב ע"א דהיו לו בנים בגיותו דקינים פריה ורביה ואין
לו בכור לנחלה פנתגייר לרבי יוחנן פבר ישבו שם התוספות. וראב"ן האריה לישבה
בדף כ"ד ע"ג עיין שם.

שוב ראיתי להתוס' ישנים ביומא דף פ"ב שכתבו בתוך דבריהם וז"ל מיהו אומר רבי
צ"ע אי מהני פאן טעמא דגר שנתגייר כקש"ד ואין זה הבעל שנתרצית לו אעפ"י שאינו
מועיל לפוטרו ממיתה פשפא על אשת ישראל ונתגייר כדאמרי' פ' בן סורר עכ"ל ונרא'
דכוונתם דכי אמרינו גר שנתגייר כקש"ד היינו לכל מיילי דלאו חיוב מיתה גינהו אבל
לפוטרו ממית' לא אמרינו כקש"ד וטעמם דמעט שחרג אף שלא הובא לב"ד מ"מ לפי
האמת שחרג מאות' שעה הוי גברא קטילא ולא אמרינו כקש"ד בגברא קטילא שאין לו
חיות ואקדמיה יום המנת מיום הולדו אבל בשאר מיילי דאינו חייב מיתה אמרינו כקש"ד
ובהכי נוחים פסקי הרמב"ם ועיין במרדכי פ' בן סורר מ"ש משם רבינו יחיאל ובפסקי
מהרא"י סי' כ"ט.

ועמ"ש התוס' בע"ז דף ס"ד ע"ב ד"ה איזהו גר תושב ועוד הארכתי קצת בזה בס' הקטן
חיים שאל סי' מ"ט בס"ד. (ב).

דין ו'.

מפי הקבל' שב"נ אסורים וכו' מהר"י הפהן בבית ועד דף פ'. וראיתי להרב גופי הלכות
דף ק"ב שהביא מ"ש מהר"ר בצלאל בכלליו דיש חילוק בין פשאומר התלמוד מנה"מ
לכשאומר מ"ט וכתב הרא"ם דמטעם זה פסק הרמב"ם כר' אליעזר וכו' וסיים הרב הנז'
ובהכי ניחא שלא פסק הרמב"ם כר"ש בכישוף משום דהש"ס גבי ר"ש לא קאמר מה"נמ
אלא מ"ט עש"ב ושם בס' הנז' אות תי"ג הביא פלל מהרב הלז וכתב שרא' בשטה
סנהדרין שגרא' שהיא להר"ן דזהו טעם הרמב"ם וכו' מ"ש וכן הוא האמת שהם דברי
הר"ן בחידושי סנהדרין הנדפס מחדש בדף נ"ו מהש"ס ושם בהדגא קאמר הר"ן כמ"ש
הרב הנז' דאי דר"א לאו הלכ' הול"ל לש"ס מ"ט כי היכי דקאמר מ"ט דר"ש ע"ש והן
עמה נדפס מחדש ס' יד מלאכי ושם ראיתי באות תס"ז שערער על פלל זה והשיג על
דברי הרב גופי הלכות עש"ב.

ומרן בכ"מ פתב דאע"ג דלית הלכתא כר' אלעזר משום דא"כ הו"ל ח' מצות בני נח
שהוא נהרג עליהם וכו' מ"מ פינון דשמואל מפרש למילתיה אלמא סבירא לי' דאסורין
הן בכלאםאף שאין נהרגין עליהם עכ"ל.

(פֿל ענגן זװע עמדתִי עֵלִיו יוֹתֵר בְּהֶרְחֵב' וְהַעֲמַקְתִּי וְהוֹסַפְתִּי בִּיד סִי רַצ"ה וְסִי רַצ"ז
בס"ד) וּמִזֶּה קִשָּׁה עַמ"ש מֶרֶן פ"ק דְּכֻלָּאִים דִּין ו' שְׁפֵתַב הֶרְמֵב"ם וְאָסוּר לִישְׁרָאֵל לְהַנִּיחַ
לְכוּתִי שְׂיִרְכִיב אֵילָנוּ פְּלָאִים וְכֹתֵב מֶרֶן ז"ל שֵׁם בַּכ"מ וְז"ל אֵין לֹמֵר שְׁטַעֲמוּ מִדְּאָמְרִינֵן
בִּירוּשׁ' פ"ק דְּכֻלָּאִים דְּכוּתִי אָסוּר לְהֶרְכִיב פְּלָאִים וְכִינֵן שְׁפֵן אָסוּר לֹמֵר שְׂיִרְכִיב פְּלָאִים
שְׁאוּתוֹ יְרוּשְׁלָמִי כַר"א דְּאָמַר ב"נ הֶוֹנְהָרוּ אַף עַל הֶרְכַּבַת הָאֵילָן וְרַבֵּינוּ פ"ט מֵה' מְלָכִים
פֶּסֶק דְּלֹא פְּנוּתִיהָ אָבָל טַעֲמוּ מֵהֵיא דַּפ' הַפּוֹעֲלִים וְס"ל דְּנִקְטִינֵן לְחוּמְרָא כַּמ"ש פֶּט"ז
דַּא"ב וְכו' ע"ש וְדַבְּרִיו תְּמוּהִים דְּהָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּדִין זֶה פֶּסֶק דְּמַפִּי הַקְּבֵל' ב"נ אָסוּרִין
בְּהֶרְכַּבַת הָאֵילָן וּבִיאָר הוּא ז"ל טַעֲמוּ דְּפֶסֶק כְּשִׁמוּאֵל וְאָסוּרִין אַף שְׁאִינֵן נִהְרְגִין וּמֵאַחַר
דְּאָסוּרִים הֵנָּה אָמַת נִכּוֹן לֹמֵר דְּזֵהוּ הַטַּעַם שֶׁכ' הַר"מ שֵׁם דְּאָסוּר לִישְׁרָאֵל לְהַנִּיחַ לְכוּתִי
שְׂיִרְכִיב אֵילָנוּ כִּינֵן דַּב"נ אָסוּרִים בְּהֶרְכַּבַת הָאֵילָן שׁוֹב רְאִיתִי לְהַתְּפִיר הַגְּדוֹל הָרַב מִש"ל
שְׁתַּמָּה עֵלִיו שֵׁם בַּה' פְּלָאִיִּם וְהוֹסִיף לְדַקְדֵּק לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם שֵׁם ע"ש וְכֵן ק' עַל מְהֵר"י
פְּלוּרִינְטִין בְּהַגְּהוֹת שֶׁבַס"ס מְעִיל שְׁמוּאֵל לְעִיל רִישׁ פ"ט שֶׁכ' וְז"ל וּבַגְּמ' אָמְרוּ דַּב"נ
נִצְטוּהָ אַף עַל הֶרְכַּבַת הָאֵילָן וְרַבֵּינוּ לֹא פֶּסֶק פְּנוּתִיהָ וְעֵינֵן פ"א דְּכֻלָּאִים בַּכ"מ רַמְזוּ ו'
עַכ"ל וְאַשְׁתַּמִּיטִיתִי דִּין זֶה.

וְכֵן ק' עַל הֶרְדָּב"ז שֶׁכ' בְּשׁו"ת בְּלִשׁוֹנוֹת הֶרְמֵב"ם סִי ר' בְּתוֹף דְּבָרָיו וְז"ל וְהַטַּעַם לִיכָּא
לְתַרוּצֵי קו' דַּס"ל דְּבַכְלָאִי זְרַעִים לֹא נִצְטוּוּ בְּנֵי נֹחַ וְע"ה מִן הַתּוֹרָה לֹמֵר לְגוֹי אָבָל פְּלָאִי
הַפָּרֶם וְהַרְבַּעַת בַּהֲמ' נִצְטוּוּ עֲלֶיהָ וְעָבַר עַל וְלַפְנֵי עוֹר וְכו' וְתוֹ דְּהוּא ז"ל כ' פ"ט מֵה'
מְלָכִים ו' מִצּוֹת נִצְטוּוּ בְּנֵי נֹחַ וּפְלוּגְתָּא דְּתַנְצֵי הִיא וּפֶסֶק פְּרַבְּנֵן דְּזוֹ מִצּוֹת וְתוֹ לֹא וְכו'
דְּפִשְׁטָא לִי לְאַסוֹר לֹמֵר לְגוֹי לְזַרְוֵעַ פְּלָאִי זְרַעִים דְּאֲמִיר' לְגוֹי שְׁבוּת פְּדַפְסַק גְּבִי חֲסִימָה
וְסִירוּס וְכֻלָּאִי אֵילָנוֹת וְכֻלָּאִי בַּהֲמ' עַכ"ל וְכֵן מִתְבָּאָר מִמ"ש הָרַב הַנּוֹז' בְּבִיאָרוֹ לְהֶרְמֵב"ם
פ"א וּפ"ט דְּכֻלָּאִים דְּהָא דְּאָסַר הֶרְמֵב"ם בְּהֶרְכַּבַת אֵילָן וְהַרְבַּעַת בַּהֲמ' לְהַנִּיחַ לְגוֹי הָוִי
מִטַּעַם בְּעֵינֵי אֲמִירָה לְגוֹי גְּבִי חֲסִימָה ע"ש וְק' דְּהָרֵי מְפֹרֵשׁ בְּדִין זֶה דַּב"נ אָסוּרִים
בְּהֶרְכַּבַת אֵילָן וְהַרְבַּעַת בַּהֲמ' וּמֵאִי מִיִּתִּי רְאִיָּה בְּתַשׁוּ' מִדְּבָרֵי הַר"מ לְעִיל פ"ט וְלֹא זָכַר
דִּין זֶה וְכֻזָּאת וְכֻזָּאת ק' עַל מְהֵר"י קוֹרְקוּס בְּבִיאָרוֹ וּמֶרֶן בַּכ"מ פ"ט דְּכֻלָּאִים דִּין ב'
שְׁפֵתַבּוּ דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם וְאָסוּר לִישְׁרָאֵל לִיתֵן בְּהֶמְתּוֹ לְגוֹי לְהַרְבִּיעַ' הִינֵנוּ מִטַּעַם אֲמִיר' לְגוֹי
בְּאִסוּר לֹא דְנִקִּיט לְחוּמְרָא ע"ש וְהַדְּבָר בְּרוּר שְׁטַעֲמוּ דְּאָסוּרִים בְּרַבִּיעַ' כַּמ"ש בְּדִין
זֶה: הַגַּם הַלּוּם רְאִיתִי לְהַרְבֵּי דְרִישָׁה בִּיד סִימֵן רַצ"ז בַּהֲדַר"ו זַכ"ר מִדִּין זֶה וְז"ל וְאָסוּר
לִישְׁרָאֵל שְׂיִתֵן בְּהֶמְתּוֹ לְגוֹי שְׂיִרְבַּעְנָה לוֹ ז"ל בֵּית יוֹסֵף פָּרַק הַפּוֹעֲלִים אִיבְעִיא לְהוּ מֵהוּ
שְׂיִאֲמַר אָדָם לְגוֹי חֲסוּם פְּרִתִי וְכו' וְלֹא אִיפְשִׁיטָא וּלְחוּמְרָא וְכ"פ הַר"מ עַכ"ל ב"י וְאַנִּי
אוֹמֵר דְּמִדְּאֲבַעִי לִיהָ לְגַמְרָא לְעַנְּנֵן חֲסִימָה וְלֹא לְעַנְּנֵן הַרְבַּעַת בְּהֶמְתּוֹ ש"מ דְּהַרְבַּעַת בְּהֶמְתּוֹ
וְכֵן בְּהֶרְכַּבַת הָאֵילָן פְּשוּט לְבַעֲיֵן מִשׁוּם אָסוּר וְלֹא מִטַּעַם אֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת בְּאִסוּר
לֹא אֵלָא מִשׁוּם דַּב"נ מִצּוּוִין עַל הֶרְכַּבַת אֵילָן וְהַרְבַּעַת בְּהֶמְתּוֹ וְכ"כ הַר"מ בְּהַדְּבָר בַּפ"י
(כַּצ"ל) מֵה' מְלָכִים וְכו' עֵינֵן שֵׁם וְדַבְּרִיו מְבִנְאִרִים כְּכֹל אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ וְיֵשׁ לְהַצְטַעַר עַל
אוּתוֹ צְדִיק הָרַב שְׁפֵתִי פִּהֵן שְׁפֵתַב ע"ד הַדְּרִישָׁה כִּי לֹא יֵאֱמִין שְׂיִצְאוּ דְּבָרִים אֵלוֹ מִפִּיו
דְּקו"ל ז' מִצּוֹת נִצְטוּוּ ב"נ וְתוֹ לֹא וְכו' וְכו' הַר"מ אֵין שֵׁם רַמְזוּ וּמְבִנְאִר לְהַפְּדָה פ"ט
דְּמְלָכִים עַש"ב דְּאַשְׁתַּמִּיטִיתִיהָ דִּין זֶה וְנִהְיָרְנָא כִּי זֶה שְׁנַיִם רְאִיתִי בְּמַכְתָּב לְמוֹפֵת הַדּוֹר
מֵהַר"א יִצְחָקִי זֵלֶה"ה שְׁהַשִּׁיגוּ וְהֵן עֲתָה רְאִתָּה עֵינֵי שְׁגָם הַפַּר"ח בְּלִיקוּטֵי י"ד תַּמָּה עַל
הַשִּׁי"ף עֵינֵן שֵׁם.

אָבֵל אֵי אֵיכָא לְמִידָק עַל הָרַב דְּרִישָׁה הָא אֵיכָא לְמִידָק דְּהַרְבּ וְ"ל קָאֵי עַל הַטּוֹר וּמוֹכַח דְּבַעַד הַטּוֹר קִמְפְּרִישׁ זְוֹהֵי הַלְכָה רוֹנַחַת לַכ"ע דְּב"נ מְצֻוִין עַל הַרְפָּכָה וְהַרְפָּעָה וּלְפּוֹם רִיקֵטָא נִרְאָה דְּהָרָא"ש פְּלִיג עַל הַרְמַב"ם בְּזֶה וְזֶה מִמ"ש בְּהַלְכוֹת קִטְנוֹת בַּה' פְּלֵאִים וְנ"ל וְאָסוּר לְהַנִּיחַ לְכוּתֵי שְׂיִרְפִיב בְּאֵילָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּדָאֵמַר בְּמַס' שְׁבַת פְּרָק תּוֹלִין דְּאֵפִילוּ כְּשׁוּתָא בְּכַרְמָא אָסוּר לְכוּתֵי לְהַנִּיחוּ לְזוֹרְעוֹ בְּכַרְמוֹ עַכ"ל הָרִי דְּהָרָא"ש זִלְה"ה אֲתִי עָלָה מְטַעְמָא אַחְרֵינָא וְעַמ"ש מְרֵן ב"י ס"ס רצ"ו וְהַרְבּ מֵעַד"מ שָׁם וּמְשַׁמַּע דְּהָרָא"ש ס"ל דְּאֵין הַלְכָה כַּר"א פְּלֵל וְהַגּוֹיִם מְוַתְרִים בְּהַרְפָּכָה וְהַרְפָּעָה דְּלָא כַּהֲר"מ דְּאֵי סָבַר כְּוִנְתִּיה אֲמַאי אֲצֻטְרִי לְהֵיָא דְּפֶרֶק תּוֹלִין מֵאַחַר דְּהַגּוֹיִם אֲסִירִי וְאֵיכָא לְפָנֵי עוֹר אֲלָא מְשַׁמַּע דְּהָרָא"ש חוֹלֵק עַל הַרְמַב"ם וְא"כ הָרַב דְּרִישָׁה לֹא הִ"ל לְכַתְּנֹב בְּסַתְמָא לְדַעַת הַטּוֹר מ"ש דְּמַסְתְּמָא הַטּוֹר סָבַר כְּהָרָא"ש וְה"ל לְפָרֵשׁ דְּטַעַם זֶה נְאוֹת לְדַעַת הַרְמַב"ם וְלֹא לְדַעַת הָרָא"ש וְהַטּוֹר.

וְרִיאִיתִי בַּס' מְגוֹן שְׁאוּל בְּלִשׁוֹנוֹת הַר"מ דָּף ז' ע"ב שְׁהָאֲרִיף בְּזֶה וְעַמּוֹ הַסְּלִיחָה דַּמ"ש לְיִשְׁבַּב מ"ש מְרֵן פ"א דְּכַלְאִים דִּין ג' דְּלֹא הִקְשָׁה מִדִּין ו' דִּי"ל דְּטַעְמּוֹ כַּמְש"ר בְּדִין זֶה הֵס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר דְּהָא אֲנַחְנוּ תַּמְהִים עָלָיו דְּלֹא כָּתַב כֵּן בְּדִין ו' וְכַתַּב מְטַעַם הַבְּעִיָּא.

וּמַה שְׁחַתַּר לְיִשְׁבַּב דְּבָרֵי הָרַב שְׁ"ף הַנּוֹז' דְּתַפְס עַל הַדְּרִישָׁה שְׁכַתַּב נְצֻטְוֹ וְהַר"מ כָּתַב דְּאָסוּרִין לֹא שָׁהֵם מְצֻוִין כְּמָה לֹא חָלִי וְלֹא מְרַגֵּישׁ הַנְּמַצָּא כְּזֶה מִי שְׁאָסוּר בְּדָבָר וְאֵינוֹ מְצֻוֶה וְדוּק בְּלִשׁוֹן מְרֵן בְּדִין זֶה שְׁכַתַּתְק לְשׁוֹנוֹ כָּתַב דַּח' וּמְצוֹת שְׁנֵהֲרַגִין עָלֵיהֶם לֹא אֲשַׁכְּחֹן אָבֵל וְדִינָן דְּאָסִירִי הֵם מְצֻוִין וְתוֹ דְּהַשְׁ"ף כָּתַב דְּאֵין רְמֹז בְּדָבָרֵי הַר"מ וְהַעֲיָקָר מְשׁוּם אֲמִירָה לְגוֹי.

וּטְפִי נִיחָא לִיה לְהַרְבּ שְׁ"ף וְ"ל שְׂיִאֲמַר עָלָיו דְּלֹא זָכַר מִדִּין זֶה כְּאֲשֶׁר הַשְׂיִגוּהוּ שְׁנֵי הַמְּאוּרוֹת הַגְּדוֹלִים הַנּוֹז' מְלוּמַר בְּכַוְנָתוֹ דְּרָכִים כְּאֵלוֹ. וּמ"ש דְּלִמְרֵן ב"י קִשָּׁה.

לְפִי מ"ש עַמ"ש מְרֵן בְּב"י לַק"מ דְּהַטּוֹר ס"ל כְּהָרָא"ש הַפָּךְ הַר"מ וְטַעְמּוֹ מְשׁוּם אֲמִירָה לְגוֹי וְכֵן בְּב"י סִימֵן רצ"ה בְּהַרְפָּכַת הָאֵילָן הִבִּיא דְּבָרֵי הָרָא"ש בַּה' פְּלֵאִים עֵינֵן שָׁם וְאִף שְׁכַתַּב וְכ"פ הַר"מ ל"ק כ"כ דְּלַעֲגֵן דִּינָא בְּנִדּוֹן זֶה שְׁוִיִם אִף שְׁטַעְמָם חָלוּק אָבֵל עַל דְּבָרֵי מְרֵן בְּכ"מ ק' כְּמַדְוָבַר.

וּמַה שְׂיִשְׁבַּב דְּאֵין בּוֹ מְשׁוּם וְלְפָנֵי עוֹר וְכ"כ מְהַר"ם אֲמַאֲרִילִיו בְּיַד מְשָׁה בְּלִיקוּטִים דָּף קנ"ז. לִיתָא וְאֵין לְהָאֲרִיף בְּדָבָרִים פְּשׁוּטִים.

וְהִנֵּה עַמ"ש מְרֵן בְּב"י י"ד ס' רצ"ז עַל דְּבָרֵי הַטּוֹר הַנּוֹז' דְּהַבְּעִי' דְּחִסּוּם פְּרַתִּי לֹא אֵיפְשִׁיטָא וְלַחוּמְרָא ק"ק דְּהָרָא"ש כ' שָׁם דְּאֵיפְשִׁיטָא לַחוּמְרָא וְהִבִּיא דְּבָרֵי מְרֵן בְּב"י א"ה ס' ה' וְח"מ ס' ש"ח וּמַסְתְּמָא הַטּוֹר סָבַר כְּאָבִיו הָרָא"ש וּמ"ש הַרְדָּב"ז בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם ס' ר' עַל הַשְּׁגַת הַרְאָב"ד פ"א דְּכַלְאִים דִּין ג' וְ"ל וְהַטּוֹר כ' הָרָאשׁוֹנ' וְהַשְּׁמִיט הַשְּׁנִיָּה וְהַדִּין עַמּוֹ דָּאִף דְּבַעֲיָא הִיא וְלֹא אֵיפְשִׁיטָא אִית לָן לְמִיזֵל לְקוּלָא וְכו' וְכֵן פֶּסֶק הָרָא"ש וְכֵן כ' בְּשֵׁם הַרְאָב"ד וְכו' ע"ש וְהֵן עֲתָה חֲדָשִׁים מְקָרוּב בָּאוּ ס' יד אֲהָרֵן ח"ב א"ה וְשָׁם רִיאִיתִי בַּס' ה' הַגְּדִיל הַמְּדוּרָה מְאֹד עַל דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז הַלְלוּ דָּאִף דְּנִימָא דְּנַעְלָמוּ מְמַנּוּ דְּבָרֵי הַטּוֹר כְּאֵין אֵיף כָּתַב דְּהָרָא"ש פֶּסֶק הַבְּעִיָּא לְקוּלָא וְכו' ע"ש וּבְעֵינֵי הַדְּבָר בְּרוּר דַּט"ס נָפַל בְּדָבָרֵי הַרְדָּב"ז כְּאֲשֶׁר יְדַעְנוּ נְאֻמָּנ' שְׁהַתְּשׁוּבוֹת הַלְלוּ הַוְעַתְּקוּ כְּמָה

פְּעָמִים עֵי"י כְּמָה סוּפְרִים וּכְצ"ל וְכֵן כ' הָרָא"ש בְּשֵׁם הָרָאָב"ד וְתִיבוֹת וְכֵן פֶּסֶק ט"ס א ו תִּיבוֹת וְכֵן כ' ט"ס וצ"ל וְכֵן פֶּסֶק הָרָא"ש בְּשֵׁם הָרָאָב"ד.

וְאִם דִּינֵדע וְדַאי דְבָרֵי הַטּוֹר בֵּא"ה וְח"מ דְּנִקְיֵט כְּהָרָא"ש כְּפִנְתוֹ שְׁסוּף סוּף אֵין מְקוֹם לְהַשְׁגָּה דֵּהֲר"מ יִסְבְּרֵן כְּהָרָאָב"ד שֶׁהֵבִיא הָרָא"ש שֶׁהִיא לְקוֹלָא וְיֵישׁ פְּנִים הַנִּרְאִים לְמִפְסֵק לְקוֹלָא וְיֵמָה שֶׁהִק' דְּאֵמָאֵי כ' דְּהָרָאָב"ד חֲזוֹר וְלֹא דִּהוּי תְּרֵי אֵין זֹו הַשְּׁג'.

וְיֵמָה שְׁכ' שֶׁהִיא קוֹנְשֵׁיָא אֵלִימְתָא לְדַעַת הַר"מ וְכו' כְּפָר כ' פֶּן הָרָדָב"ז. וּמ"ש לְעֵיל שֶׁהַטּוֹר הַשְּׁמִיט הַשְּׁנִיָּה כְּדִין אֶפְשָׁר שְׁכְּפִנְתוֹ דְּכִינֵן דְּהַשְׁגָּה אֵינָה מְבִנְרֵת מְהַעֲנִין הַשְּׁמִיט' כִּי אִם דִּישׁ לֵהִק' כְּפִי דַעַת הַר"מ בְּמִקוֹם אַחַר אֵין דְּרָף הַטּוֹר לְהַאֲרִיף בְּקוֹנְשֵׁיָוֹת כְּנֹדַע וְיֵמָה שֶׁהַסְּפִים בְּיַד אֶהְרֵן דְּתְרֵי הָרָאָב"ד הוּוֹ כ"כ הָרַב בְּנֵי יַעֲקֹב בְּהַגְהוֹתֵיו וּמ"ש עוֹד הָרַב בְּנֵי יַעֲקֹב דְּלַדַעַת הַר"מ קְאָמַר לֹא נִהֲרָא וְכַמ"ש בַּס' יַד אֶהְרֵן וְעַמ"ש מוֹרֵי הָרַב נִחְפָּה בְּכִסְפָּה י"ד ס' ד' דָּף ל': אַחְרֵי כּוֹתְבֵי רְאִיתִי לְגִדּוֹל הַדּוֹר מֵהַר"א יַצְחָקִי זֵלֵה"ה בְּשׁוֹ"ת זָרַע אַבְרָהָם א"ח ס' ט' וְסוּף ס' י"ב וְלֵהֲר"ם הַפְּתוּן בְּתַשׁוּבָה כִּי בְּאֵה בְּשׁוֹ"ת בְּנֵי יְהוּד' הַנִּדְפָּס מְחֻדָּשׁ ס' מ"ז שְׁעָמְדוּ בְּסִתִּירַת דְּבָרֵי הָרָאָב"ד.

וּמ"ש הָרַב זָרַע אַבְרָהָם ס' ט' דִּלְק"מ דְּבַעְבֵּר וְעֵשָׂה הוּוֹ דְּכַתְבֵּי הָרָא"ש בְּשֵׁם הָרָאָב"ד דְּאֵזְלִינֵן לְקוֹלָא וּמ"ש בְּהַשְׁגוֹת הַיִּינּוּ לְכַתְחִיל' ע"ש בְּאֵרְףֵי אֵינּוּ מְחֻנְרֵן דְּהַבְּעִיָּה הִיא מֵהוּ שְׁיֵאמַר אָדָם לְגוֹי חֲסוֹם וְכו' וְעַל זֶה כ' הָרָאָב"ד דְּבַעְיִין לֹא אֵינְפְּשִׁיטָא וְלְקוֹלָא אֵלְמָא לְכַתְחִיל' קָאֵי וְכֵן מְשַׁמַּע מִדְּבָרֵי הָרִיטָב"א בְּחִידוּשֵׁי מְצִיעָא הַנִּדְפָּסִים שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי הָרָאָב"ד וְהוֹקֵשׁ לוֹ מְחֻלֵּל הַמוֹעֵד דְּלֹא שְׁרִינֵן לוֹמ' לְגוֹי וְנִיחָא לִי דְּהֵנִי עֵשָׂה וְל"ת מִשָּׂא"כ חֲסִימָה דְּהֵנִי לֹא לְחֻד ע"ש.

תוֹ ק"ק עַל הָרַב זָרַע אַבְרָהָם דְּשֵׁם הֵבִיא דְּבָרֵי מְרֹן פ"א דְּכִלְאִים דִּין ו' וְלֹא הַעִיר עֲלֵיהֶם מִדִּין זֶה דְּהַרְמַב"ם כְּנֹז' וְכַמּוֹ שֶׁהוּוֹ עֲצָמוּ בְּכַתְבֵּי הַקִּדּוּשׁ הַשִּׁיג עַל הָרַב שְׁפָתֵי פִהוּ כַמְש"ל. וְהַרְמ"ךְ בְּתַשׁוּבָה בְּנֵי יְהוּד' הַנּוֹז' הַעִיר עֲלֵיו וְעַל דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף וְכֵן תַּמָּה עַל הַשְּׁ"ף הָרַב מְהַר"י אֵירָגָאס בְּשׁוֹ"ת דְּבָרֵי יוֹסֵף ס' כ"ד מ"ש וּבַס' יַד מְשָׁה בְּלִיקוּוֹטִים דָּף קנ"ז.

(ג.)

וְכוֹתִי שֶׁהִפָּה יִשְׂרָאֵל וְכו' לְשׁוֹן עֲרוּמִים דָּף כ"א בְּלִשׁוֹנוֹת. (ד.)

דִּין ז' הַמִּילָה וְכו' וְיִצְאָ עֲשׂוֹ וְכו' בַּפ"ט דְּנִדְרִים כ' הַרְמַב"ם נִדְרֵי מְזַרַע אַבְרָהָם מוֹתֵר בְּבָנֵי יִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי עֲשׂוֹ וְאֵינּוּ אֲסוּר אֵלָא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁנֵא' כִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זָרַע וְהֵרִי יַצְחָק אָמַר לִיעֲקֹב וְיִתֵּן לָהּ אֵת בְּרַכְתּוֹ אַבְרָהָם עַכ"ל וְנִהֲרִינָא שְׁרֵאִיתִי לְהָרַב מֵהַר"ר יַעֲקֹב פֶּאֶרָאג"י מֵהֵמָּה זֵלֵה"ה בְּתַשׁוּבוֹתֵיו כ"י ס' י"א שְׁפִירֵשׁ בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם דְּנִדְרִים הַנּוֹז' שְׁכְּפִנְתוֹ בַּמ"ש וְהֵרִי יַצְחָק אָמַר לִיעֲקֹב וְכו' לְהֵבִיא רְאִיָּה עַל שְׁנַתְמַעֲט עֲשׂוֹ וְיַעֲקֹב הוּוֹ הַזָּרַע כְּפָשֵׁר.

וְאֵייתִי מִתְנִיתָא בִּידְקִיָּה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּאֵגְרַת תִּימָן וְהִיא נִדְפָּסָה בַּס' מְגִילַת אֶסְתֵּר דְּפּוֹס אֲמִשְׁטְרֵדִם דָּף קכ"ד ע"ג זֵהוּ תוֹרְף דְּבָרֵי הָרַב אָבֵל אֵין הַס' הַנּוֹז' מִתְשׁוּבוֹת הָרַב הַנּוֹז' עֵתָה בְּיַדִּי. וְק"ק דְּלֹא הִי צָרִיף לְהַרְחִיק עֲדֵיו וְלִהְכָרִיעַ פִּירוּשׁוֹ מֵאֵגְרַת תִּימָן דְּהַרְוָא' יִרְאֵה דַמְש"ר בְּאֵגְרַת תִּימָן הֵם דְּבָרֵיו שְׁכְּפַתְבֵּי בְּדִין זֵה.

סימן צו על הרמב"ם פ' י"א מה' מלכים. (א) דין א'.

ולהחזיר ממלכת בית דוד לינושנה וכו' פירושו שיהיה מלך על כל ישראל ויהודה כמו שאמר הכתוב ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד.

וכל זה כולל הרמב"ם באומרו ממלכת בית דוד לינושנה. (ב) דרך פכב מיצקב זה דוד וכו' בירושלמי פ"ג דנדריים דרך פכב מיצקב ממי דרך פכב ועתיד לעמוד מיצקב.

ובפסיקתא דרבנו טוביהו דורש הפסוקים האלו לימות המשיח בשנינוי ממה שכתב הרמב"ם עיין שם פרשת בלק. (ג) דין ב'.

ועיקר הדברים פכה הם שהתורה הזו חקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים וכו' ובסוף פ"ב דמגילה פתב הרמב"ם כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר ונהרי היא קיימת פחמשה חנומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלים לעולם עכ"ל והיינו כמ"ש פאן שהתורה חקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים.

ושם פתב הראב"ד בהשגות אמר אברהם לא יבטל דבר מכל הספרים שאין ס' שאין בו למוד אבל כף אמרו אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרותה בצבור עכ"ל ותימה על הראב"ד שדברי הרמב"ם הם מפורשים בירושל' וכמו שהביאו בהגהות מיימונית והרמב"ם נקט לישנא דירושלמי.

ואפשר דהראב"ד אין פונתו פאן אלא לפרש הדבר ולא נעלם מעיני חכמתו שדברי הרמב"ם נאמנו מאד והם בירושלמי אלא שפא לפרש. והרב המקובל הקדוש מהר"ש בן אלקבץ זלה"ה האריך בזה בספרו היקר מנות הלוי עיין שם.

שוב ראיתי מה שכתב הרב הגדול הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סימן תרס"ו והאריך בזה והביא תשובת הרשב"א סימן תצ"ג (שהביאה גם פן הרב מנות הלוי) ומבין ריסי עיניו ניפר שהראב"ד ז"ל לפרש הענין בא עיין שם ודוק ועיין עוד להרדב"ז בחלק הנזכר סימן תתכ"ח מה שכתב יעניין שם ובסוף התשובה זו בסמן תתכ"ח הביא מה שאמרו רז"ל למה נקרא שמו חזיר ופירש על פי הפשט והסוד ועיין מה שכתב הרב הקדוש מהר"ר אברהם גאלנטי בס' קול בוכים דף צ"ה דרוש ארוך במת"ק ודש"ן עדין עיין שם באורך ונאורו עיניך.